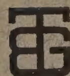
THESAVRVS LINGVAE LATINAE

EDITVS AVCTORITATE ET CONSILIO
ACADEMIARVM QVINQVE GERMANICARVM
BEROLINENSIS GOTTINGENSIS LIPSIENSIS
MONACENSIS VINDOBONENSIS

VOL: VI, 3 FASC: XVI

homicidium — hospes



MCMXL
LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

UNVERÄNDERTER NACHDRUCK
MIT UNTERSTÜTZUNG
DURCH DIE
SÄCHSISCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

(*sic de abortu, sterilitate sim.*: TERT. adv. Marc. 1, 29 p. 332, 20. HIER. *p. 2870, 12*. CAES. AREL. serm. 51, 4 *al.*). pudic. 5 p. 226, 28 pompam quandam ... aspicio moechiae, hinc ducatum idololatriae antecedentis, hinc comitatum -i insequentis (*item quasi persona*: p. 227, 3. p. 227, 11). ITALA exod. 20, 13 (Aug. civ. 18, 41 p. 319, 27 D. *al.*) non -um facies (*gr.* οὐ φονεύσεις, *Vulg.* non occides. *item*: ITALA Rom. 13, 9 [*vol. VI 1, 93, 21*] *et* VVLG. Matth. 19, 18. *alluditur ad praeceptum* [*sec. gr., rectius Vulg.*]: ITALA deut. 22, 8 [Lugd. *al.*]). LACT. epit. 34, 9 p. 710, 23 *de morte voluntaria* (AVG. *saepe*). CHALC. comm. 197 vers. (frg. 14 M.) comprimite ... -a *sc. hominum per metempsychosem in bestias mutatorum* (*vert. Empedocl. frg. 136 D.* φόνοιο. *cf. in doctrina Manichaeorum*: AVG. c. Faust. 6, 8 p. 297, 26 *al.* PRAEDEST. 1, 46 p. 603[B]). VVLG. exod. 22, 3 *si* orto sole *furem occiderit*, -um perpetravit (num. 35, 16 [*p. 2866, 52*]. *al.*). *et al.; de crocodilo*: RVFIN. hist. mon. 11 p. 430[D] tot scelerum et tot -orum *involvitur* reatu. **b** *apud* ICTOS, *in legibus sim.* (*exempla notabiliora. ad rem v. Mommsen, Strafrecht 613. 628*[1]; *Pfaff, RE VIII 2248. v. etiam p. 2868, 78. l. 13*): GAIVS inst. 3, 194 *ut* poena teneatur, atque si furtum ... vel -um admisisset, quamvis nihil eorum admiserit. EPIST. imp. Aur. et Ver. Vlp. dig. 48, 18, 1, 27 servum, qui -um in se confingere ... suspectus esset. PAPIN. coll. Mos. 4, 9, 1 lex ... punit homicidam, si dolo malo -um factum fuerit (PAVL. coll. Mos. 3, 2, 1. *cf.* VLP. coll. Mos. 1, 6, 1 [*ex rescr. Hadr.*] distinctionem casus et voluntatis [MARCIAN. dig. 48, 8, 1, 3 COD. Theod. 9, 12, 1. COD. Iust. 9, 16, 4 *a. 290. et al.; cf.* CANON. Migne 56, 441[B] *bis*]. *adde*: COD. Iust. 9, 16, 1 [*a. 215*] non occidendi animo. LEX Visig. 6, 5, 2 nolens). PAVL. coll. Mos. 4, 2, 6 si filiam non interfecerit, sed solum adulterum, -i reus est *pater* (*cf.* MOD. dig. 48, 3, 14, 4 quod si ipse custos custodiam interfecerit, -i reus est. COD. Theod. 9, 12, 2. COD. Iust. 9, 13, 1 nec ab -i crimine ... raptores *virginum* sint vacui. *et passim in* LEG. Burg. Visig.). COD. Theod. 9, 38, 7 quos atrox cupiditas in scelera compulit saeviora: in quibus est ... *crimen* -i veneficiique (*cf. 9, 40, 4*). INTERPR. novell. Valent. 35, 205 *petitio* -i. *nota* 'medietatem -i': LEX Visig. 7, 3, 3 *plagiator* (*i. liberorum raptor*) medietatem -i exsolvat. *dubium est, utrum per breviloquentiam confusae sint constructiones* 'compositio -i' (*i. pecunia ad satisfactionem -i solvenda, cf. ibidem paulo antea* compositionem -i ab ... plagiatore consequantur *propinqui*) *et* 'medietas compositionis' (*v. vol. III 2139, 38*), *an per metonymiam vox (sc. -um) iam notionem multae pecuniariae, quam in medii aevi latinitate praebet, acceperit* (*v. e. g. ibid.* 6, 5, 14 [*post aetatem a Thesauro exhibitam*] medietatem -i ... daturum; *ceterum v. Brunner, Deutsche Rechtsgesch. I*[2] *335 et Du Cange s. v.*).

2 *sensu speciali et significanti apud* ECCL.: *de crimine quod primi homines commiserunt* (*cf. p. 2867, 9*): TERT. adv. Iud. 2 p. 703 Oe. si proximum diligerent, id est semetipsos, persuasioni serpentis non credidissent, atque ita in semetipsos -um non commisissent excidendo de immortalitate *Adam et Eva*. AVG. enchir. 45, 13. *de odio et maledictis in fratrem* (*cf. p. 2867, 16; ad rem v. etiam* TERT. orat. 11 p. 188, 7 RVFIN. Orig. in lev. 6, 3 p. 363, 23): TERT. idol. 2 p. 31, 27 sqq. *non* -um in sola sanguinis profusione ... reputandum *eqs.* dominus quam extensius ista disponat, certi sumus, ... cum -um etiam in verbo maledicti vel convicii iudicat et in omni impetu irae et in neglegentia caritatis in fratrem. CYPR. zel. 11 p. 426, 9 *-i* facinore constringi eum, quisque zelaverit et odio habuerit fratrem suum (*ex I Ioh. 3, 15*). HIER. epist. 14, 9, 2 p. 59, 1 etiam convicium in fratrem -i *est* reatus. OP. imperf. in Matth. 11 p. 689. *inde explic. videntur translationes*: OPTAT. 2, 21 p. 58, 14 vivum facitis -um *Donatisti* (*cf. 2, 25 p. 63, 10 non* fratres agnoscitis, *p. 64, 22* linguae gladio iugulastis, *et passim*). RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 204, 18 *Acylinus* non ... -o (*cf. l. 11* se a fraterna punitione servans, *19* factum in Nestorio iniquitatem) assensit (*de Nestorii damnatione; sim.* [*cf. p. 2867, 80*]: p. 207, 40 volebat ... *Cyrillus* -o suo universos ... ab apostolicis ... dogmatibus abscedere. p. 162, 33 in hoc -o et impietate. *de iniuriis Cyrilli in Nestorii sectatores*: *ibid.* p. 47, 22 -o tyrannidis [*gr. I 1, 5 p. 130, 31* τυραννίδος παρανάλωμα *diligentius reddit altera vers. lat. I 5 p. 354, 18*]. *ad rem v. etiam Conc.*[S] *II 1, 3 Index p. 148 s. v.* φονευόμεθα, φονεύς *al.*). *varia*: AMBR. exc. Sat. 1, 44. RVFIN. Orig. in num. 4, 3 p. 23, 6 *sacerdos, cui mysteriorum sapientiae secreta commissa sunt, inferioribus, id est imperitioribus* ne nuda proferat ...; alioquin -um facit (*explic. per alleg. num. 4, 15 sqq.* non tangent vasa sanctuarii ne moriantur *eqs.*). AVG. in Iob p. 553, 24 (*explic.* ITALA *p. 2868, 32*).

B *iuncturae, structurae* (*notabiliores*): **1** *coniung. verba committendi, faciendi sim.*: admittere: MARCIAN. dig. 48, 8, 1, 3 GAIVS inst. 3, 194 epit. 2, 9, 18 CYPR. ad Donat. 6 p. 8, 18 *al.* CLAVD. DON. Aen. 2, 175 p. 171, 33 RVFIN. hist. mon. 28 p. 450[A] AVG. civ. 1, 18 p. 31, 1 D. *et in* NOVELL. Valent. LEG. Burg. Visig. in (*acc.*): CLAVD. DON. Aen. 2, 175 p. 172, 2. committere: PS. TERT. adv. Iud. 10 p. 728 Oe. RVFIN. Orig. in cant. prol. p. 73, 19 *al.* MART. CAP. 5, 468. *et in* INTERPR. novell. in (*acc. praeter* AVG. civ., *ubi abl.*): TERT. adv. Iud. 2 p. 703 Oe. AVG. civ. 1, 19 p. 33, 28 D. epist. 133, 1 p. 81, 2. facere (*v. etiam p. 2870, 28*. fieri: LACT. inst. 6, 20, 10. VVLG. II Macc. 4, 3 [συντελεῖσθαι]): *apud* ICTOS: *v. Voc. iur. Rom. s. v.* (*ter in* DIG.). COD. Iust. 9, 16, 4 INST. Iust. 3, 19, 24. *apud ceteros auctores*: PETRON. 137, 6 QVINT. inst. 5, 9, 9 *al.* TERT. idol. 1 p. 30, 11. *et passim.* patrare: SALON. in prov. p. 970[A] in (*acc.*). perficere: TERT. spect. 2 p. 3, 10. ITALA II Macc. 4, 3 (rec. B; *cf. p. 2869, 83*). perpetrare (*cf. infra l. 28*): APVL. met. 10, 8. ITALA II Macc. 4, 3 (rec. P; *cf. p. 2869, 83*). SCHOL. Hor. carm. 2, 13, 6 VVLG. exod. 22, 3 AVG. *saepe.* COD. Theod. 9, 2, 5 (= Iust. 1, 55, 7). INTERPR. novell. Valent. 19 *et in* COD. Iust. LEG. Burg. Visig., *apud* GREG. TVR. PALLAD. hist. mon. PASS. Petr. Paul. in (*acc.*): AVG. epist. 155, 3 p. 433, 4.

2 *is, qui occiditur, significatur per*: **a** *genet.* (*audacius de parte corporis infra l. 13*): SEN. contr. 1, 2, 6 eius. HIER. epist. 22, 13, 2 p. 160, 10 necdum sati hominis. PS. AVG. serm. 49, 1 p. 1840 tanti capitis *Holofernis*. SALV. gub. 4, 85 p. 95, 22. **b** *adi.*: VVLG. sap. 10, 3 fraterni (*sc. Abelis; gr.* ἀδελφοκτόνοις ... θυμοῖς). PHYSIOGN. 21 p. 33, 6 domesticis (*cf. gr. I p. 307, 9* φόνους συγγενῶν).

3 *acced. subst.*: crimen -i: LACT. epit. 34, 9 p. 710, 23 FIRM. math. 7, 20, 7 p. 252, 6 CLAVD. DON. Aen. 2, 175 p. 172, 2 *et* 5 AVG. *saepe.* COD. Theod. *et* Iust. *passim.* LEX Burg. lib. const. 50, 4 CAES. AREL. serm. 197, 2 p. 754, 6. facinus -i: CYPR. zel. 11 p. 426, 9 FIRM. math. 7, 8, 5 CASSIOD. var. 1, 37, 1. scelus -i: CASSIOD. var. 5, 39, 4.

II *notiones secundariae* (*sensu criminis neglecto fere i. q. actio occidendi*): **A** *de supplicio vel poena capitali* (*nota usum hyperbol.* [*ad I*]: PS. QVINT. decl. 1, 10 p. 12, 12 *carnificis* spectata manus -um novissime velut quoddam genus artis *exercet. cf. etiam p. 2868, 82*): FIRM. math. 3, 5, 26 -is publicis (*cf. p. 2868, 73 et v. ibid. l. 76*) praepositi (*cf. etiam 8, 17, 1*).

B *iuncturae* '-um facere' *et* '-um perpetrare' (*cf. sub I B 1*) *adhibentur ad vert. gr.* ἀναιρεῖν *sim.* (*fere i. q. letalem esse; cf.* homicidalis *2*): DIOSC. 5, 113 p. 215, 14 *cerussa* sola ... accepta -um (-o *P*) perpetrat (*trad.* penetrat; *gr. 5, 88, 6* ἔστι δὲ καὶ τῶν ἀναιρετικῶν). 5, 114 p. 216, 6 *chrysocolla* plus sola accepta -um facit (*5, 89, 3* ἔστι δὲ καὶ τῶν ... ἀναιρεῖν δυναμένων).

deriv.: (homicidialis), homicidiosus. *cf.* homicidiator.

Stark.

DAMAS. (?) epigr. 34, 10 (= CE 673. INSCR. christ. Diehl 1231 [*cf. add. II p. 512*]) quod patris ⌊**homicii** tene⌋ mea membra quiescunt. ⌊ ⌋ *corruptum; coni. alii alia, v. edd. ad l.*

homilēticus, -a, -um, ὁμιλητικός. *in codd. scrib. etiam* (h)omelit- (HIER., RVFIN. Basil.; *var. l.*: RVFIN. Orig. princ.), (h)omilit- (RVFIN. Orig. princ. *var. l.*), (h)omeliat- (RVFIN. Orig. in num. *et* princ. *var. l.*). *i. q. ad genus homiliarum pertinens*: HIER. hom. Orig. in Ezech. praef. p. 318, 16 (*de scriptis Origenis*) secundum *opus* -um genus, de quo et praesens interpretatio est. RVFIN. Basil. hom. praef. p. 1723[A] octo ... Basilii ... -os ... libellos (Orig. princ. praef. 2 p. 4, 17 [*inde* HIER. adv. Rufin. 1, 3 p. 400[B]] septuaginta libellos Origenis, quos -os appellavit [*cf. Hier. adv. Rufin. 3, 12 p. 466*[B] homilias]). Orig. in num. praef. p. 1, 17 -o stilo ... scripta.

*homīlia, -ae *f.*, ὁμιλία. *de scriptura*: (h)omil- *in titulo*: CIL VIII 16396, 10 (*aevi infimi*; = INSCR. christ. Diehl 2092) in omilia (*nisi* i(n) homilia). (h)omel-: *passim, e. g.* HIER. epist. 33, 4, 2. 33, 4, 6 sqq. GREG. M. epist. VITA Caes. Arel. GLOSS. humil-: GREG. TVR. Franc. 2, 34 p. 97, 16 (omil- *B 5*, (h)omel- *A 1. C 1*). *ibid.* p. 97, 19 (*var. l.*). CONC. Vas. a. 529 p. 56, 19 (*var. l.*). *cf.* VITA Caes. Arel. 1, 59 p. 481, 11 (humillime *1c*). *litt. graecis*: AVG. quaest. hept. 2, 78 p. 145, 2 (*ad exod. 21, 10*) Graecus habet ὁμιλίαν (omilian *plurr. codd.*), id est 'locutionem' (*cf. ibid. p. 145, 15* [*ad Dan. 13, 57*] ὡμίλουσαν ὑμῖν [*v. app. crit.*] ... 'loquebantur vobis'). *de nota v. Lindsay, Notae lat. 427. de notione*: AVG. epist. 224, 2 p. 453, 6 tractatus populares, quas (quos *var. l.*) Graeci -as vocant (*inde* VICT. VIT. 1, 11. *cf.* GLOSS.[L] V Abba OM 1). CANON. Dionys. Exig. p. 17, 7 -as, id est sermones habitos ad populum (BEDA gramm. VII 282, 14 -ae Graecum est, Latine sermo vel colloquium). ISID. orig. 6, 8, 2 (*cf. supra l. 44*) secundum genus *opusculorum* -ae sunt, quas Latini verbum appellant, quae proferuntur in populis. *ibid.* -ae ... ad vulgus loquuntur. GLOSS. V 375, 42 -as locutiones. *legitur, quantum ex schedis colligi potest, inde ab* HIER., RVFIN., AVG. *saepe occurrit in titulis sermonum et librorum, quos infra non attuli; nota* CONC.[S] I 5 p. 379, 15 -ae (*I 1, 7 p. 82, 3* ὁμιλίας, *Rustic. I 4 p. 77, 11* sermonis. *sim.*: I 5 p. 381, 8).

i. q. sermo ad populum habitus (*oratione vel per litteras*), *praedicatio, tractatus* (*resp. gr.* ὁμιλία, προσομιλία, λόγος [*p. 2871, 11*]. -a increpatoria: *p. 2871, 11*): **1** *generatim*: HIER. epist. 33, 4, 2 (*inde* RVFIN. apol. adv. Hier. 2, 20 p. 599[C]) *Origenes scripsit* mistarum ('*id est* mixtarum' *Hilberg*; *v. app. crit.*) -arum libros II (GREG. TVR. Franc. 2, 34 p. 97, 16 *Alcimus Avitus* scripsit ... -arum librum unum. *cf.* GREG. M. epist. 9, 147 p. 148, 25 duos -arum codices, quas dixi in ecclesia). quaest. hebr. in gen. p. 3, 10 in -is suis, quas ad vulgum loquitur *Origenes* (*opp.* in tomis). GENNAD. vir. ill. 21 *Severianus* in -is declamator admirabilis fuit (*infra*: sermonem). RVFIN. apol. adv. Hier. 2, 13 p. 596[B] -is sive oratiunculis Origenis. PS. ARNOB. confl. 2, 11 p. 285[C] (*syn.* praedicatione). VITA Alc. Avit. 5 p. 180, 15 per epistolas, per -as (-am λ), insuper et viva voce declamando (GREG. M. epist. 1, 41 p. 58, 3).

[Ehlers]

Fvlg. Rvsp. epist. 14, 27 p. 417^{B} in eadem -a (*sc. Aug. in euang. Ioh. 14. item*: 14, 34 p. 422^{D}). Cassiod. hist. 12, 4 p. 1207^{A} (*inde* Liberat. 2 Conc.^{S} II 5 p. 99, 30; *Socr. h. e. 7, 32, 19 προσομιλίαι*). Conc. Vas. a. 529 p. 56, 19 sanctorum patrum -ae (*syn.* expositiones. Caes. Arel. suggest. p. 302 [= serm. 1, 15 p. 13, 20]. *cf.* Vita Caes. Arel. 1, 54 p. 478, 15 -as servorum [sanctorum *1 a, R*] dei). Greg. M. epist. 4, 17^{a} p. 251, 18 (*syn.* lectiones). *et al.*

2 *c. praepos.*: **a** adversus, contra: Cassiod. hist. 10, 4 p. 1167^{A} *Ioh. Chrysostomi* -a contra Eutropium tunc prolata (*Socr. 6, 5, 2 ἡ κατὰ Εὐτροπίου τότε λεχθεῖσα ... προσομιλία*). *ibid.* p. 1167^{B} -am increpatoriam fecit adversus eum (*Socr. l. c. 5 λόγον ἐλεγκτικὸν ... κατ' αὐτοῦ*). **b** de: Hier. epist. 33, 4, 6 de pascha -ae VIII *Origenis.* 33, 4, 9. Rvfin. Orig. princ. praef. p. 3, 6 de cantico canticorum. Avg. c. Iul. 2, 8, 27 *Hilarii* -a de libro sancti Iob (Greg. M. epist. 1, 41^{a} p. 60, 30). Cassiod. hist. 12, 5 p. 1207^{D} (*Socr. 7, 34, 7 προσομιλίας ... περί*). Greg. Tvr. Franc. 2, 34 p. 97, 19. **c** in (*i. περί*, '*de*'): *α c. acc.*: Hier. epist. 33, 4, 6 -arum in vetus testamentum *Origenis. ibid.* in paroemias (*eqs.*). 33, 4, 8 hom. Orig. in Ezech. praef. p. 318, 7 hom. Orig. in Luc. prol. p. 1, 8 vir. ill. 116. 135 Greg. M. epist. 12, 16^{a} p. 363, 3. *β c. abl.*: Hier. epist. 33, 4, 6 in genesi -ae XVII *Origenis* (*eqs.*). 33, 4, 7 sqq. Gennad. vir. ill. 20 *Antiochus* 'in curatione caeci' ... -am composuit. Alc. Avit. epist. 57 p. 85, 19 in dedicatione basilicae (*cf.* Vita Alc. Avit. 5 p. 181, 2). Cassiod. inst. 1, 1, 8 in octateucho eloquentissimae nimis -ae ... Origenis. 1, 1, 9. *γ c. indecl. sim.*: Hier. epist. 33, 4, 6 in Iesu Nave -ae XXVI *Origenis. ibid.* in Iob (57, 6, 3. 61, 2, 3). *ibid.* in Hiezechiel (vir. ill. 135 in Ieremiam et Ezechiel). Cassiod. inst. 1, 1, 9 in numerorum (*antea*: in genesi *eqs.*).

hominicola, -ae *m.* *ab* homo *et* colere *ad vert. gr. ἀνθρωπολάτρης formatum; cf.* plebicola, deicola *sim.* *nonnisi plur.*

i. q. hominis cultor, ἀνθρωπολάτρης (*de iis, qui Christum hominem dicere arguuntur*): Conc.^{S} I 3 Rustic. p. 78, 20 non per se deus est quod plasmatum est in vulva (*eqs.*) ...: sic etenim essemus utique -ae et mortuicolae manifesti (*I 1, 2 p. 49, 14 et I 1, 7 p. 109, 24 ἀνθρωπολάτραι. vers. Tur. et I 2 p. 62, 3* hominis cultores et mortui cultores. *I 6 p. 108, 9* hominum mortuorumque ... cultores. II 3, 1 p. 225, 29 -ae [*ed. Rustici*, creaturae *versio antiqua*] et mortuorum cultores). I 3 vers. Tur. p. 113, 17 nefandae haeresis -arum (hominicul- *C*) praedicatorem Nestorium (*I 1, 3 p. 32, 33 ἀνθρωπολατρῶν*). Facvnd. defens. 9, 3 p. 750^{B} adversus ... Apollinaristas, qui nos videri volunt -as, sic respondit (*Theod. Mops.*): 'si ergo hominem dicentes Christum -ae vocari iuste eis videmur (*eqs.*) ...; sed hominem, inquiunt, purum dicentes esse Christum -as oportet vocari (*eqs.*).' *ibid.* p. 751^{A} Apollinaristis ... velut -as orthodoxos calumniantibus, qui Christum et hominem confiterentur et deum.

homīo- *v.* homoeo-. *Ehlers.*

※**homo,** -inis *m.* [*i. q. osc.* humuns '*homines*', *umbr.* homonus '*hominibus*'; *cf. c. got.* guma '*vir*', *lituan.* žmuõ '*homo*', *pruthen.* smoy '*vir*', *tochar. B* śāmna (*plur.*) '*homines*' *et fortasse hibern.* duine '*homo*'; *cf.* nemo *et* humanus, humus. *J. B. H.*] *de etym.* (*ab* humo): Qvint. inst. 1, 6, 34 (*p. 414 Funaioli inter grammaticae aetatis Varronianae fragmenta*) etiamne *sinemus* -em appellari, quia sit humo natus ...? Serv. auct. georg. 2, 340 a ... humo -es ... dictos. Hyg. fab. 220, 3 (*cf. Buecheler, Kl. Schr. III 86*). Isid. orig. 1, 29, 3 Gramm. suppl. 216, 12. *apud. Eccl.* (*cf.* Itala gen. 2, 7 [Isid. orig. 11, 1, 4] creavit deus -em de humo terrae [de limo t. *Vulg.*]. I Cor. 15, 47 [Tert. adv. Marc. 5, 10 p. 607, 26 *sec. Marc.*] primus -o de humo [de terra *Vulg.*]. Tert. apol. 18, 2 *deus* -em de humo struxerit. *et al.*): Lact. inst. 2, 10, 3 -o nuncupatus est, quod sit fictus ex humo (*cf.* Isid. diff. 2, 47). ira 10, 43 Zeno 1, 12, 2. Ambr. off. 3, 3, 16 considera, o -o, unde nomen sumpseris: ab humo *eqs.* Ps. Avg. quaest. test. I 108, 1 Ps. Orig. tract. 1 p. 6, 1 Cassiod. in psalm. 139, 1 Isid. orig. 11, 1, 4. *cf.* Arator act. 1, 375. *de script.*: om-: Avg. conf. 1, 18, 29 si contra disciplinam grammaticam sine aspiratione primae syllabae -em dixerit, magis displiceat -bus quam *eqs.* Diom. gramm. I 452, 22 (*de barbarismo*) *debet* aspere pronuntiari (Pomp. gramm. V 285, 32). *exempla titul. et papyr.* (*dub.*: CIL XII 2366. Inscr. christ. Diehl *Indices p. 562*): CIL VIII 6442 X 3577 XIII 2000. 2126 Inscr. NSc. 1906 p. 251. 1933 p. 291. christ. Diehl *saepius* (*v. Indices p. 533*). Pap. Oxyrh. I 32, 9 (*s. II*). hum- (*cf. supra l. 50*): Prisc. gramm. II 27, 1 *vetustissimi* 'huminem' pro '-em' proferentes. Gramm. suppl. 178, 19. ohm-: Sacerd. gramm. VI 451, 9 *barbarismus fit* per immutationem litterarum, ac si dicas 'ohminem' pro '-em'. *de abbrev.* (*exempla titul.* [*cum numeralibus sim. ubique praeter infra l. 79*]; *de libris v. Lindsay, Notae Lat. p. 103 sqq.*): h: Lex Urson. (CIL I^{2} 594) 95, 5. 95, 14. 132, 23 Inscr. NSc. 1915 p. 139. *ibid.* p. 144 (*bis*). Decret. decur. Ferent. Prisc. (CIL X 5853) 15. Tab. cer. Dac. 1 (CIL III p. 925) int. 8. CIL VI 10211 (*passim*). *nota* (*v. l. 75*): CIL IX 1302 h(omini) bono. 1687 h(omini) innoc(entissimo). hom: Inscr. NSc. 1915 p. 139. 1928 p. 392. Tab. cer. Dac. 1 (CIL III p. 925) int. 7. homin: Tab. cer. Dac. 1 (CIL III p. 927) ext. 11. 13. *de formis et declinat.*: Pavl. Fest. p. 100 'hemonem' -em dicebant. Prob. cath. gramm. IV 10, 28 'mo' producuntur ...; excipitur unum, quod 'o' in 'i' mutat, '-o, -is', quamvis antiqui 'homonis' declinabant (*sim.*: Prisc. gramm. II 206, 14 [*cf.* Gramm. suppl. 111, 18] *et* 22. *cf.* Avg. gramm. V 502, 4). Char. gramm. p. 168, 19 B. '-o -is' et 'caro carnis' ... quia praeter formam nec ut 'tiro, leno ...' declinantur, debilia nuncupantur. *acc. sg.* homonem: Enn. ann. 138. *e coni.*: Liv. Andr. carm. frg. 20, 1 (humanum *trad.*). *gen. sg.* hominus: Lex agr. (CIL I^{2} 585) 60 *et* 63 (*anteced.* unius *sim.*; *ad rem v. Stolz-Leumann*^{5} *267*). *ficticia*: Varro ling. 9, 79 debuisset ... dici, si esset analogia ... hic 'homon'. Gramm. suppl. 144, 26 non ... possumus dicere ... '-o', 'homonior', 'homonissimus'. Not. Tir. 20, 37 (*iuncturae*: 6, 45. 46. 26, 60^{a}. 60^{b}). *de genere* (*cf. Neue-Wagener I^{3} 897; Wackernagel, Synt. II 28*): Char. gramm. (*p. 2646, 12*). Diom. gramm. I 301, 10 communia duum generum ex masculino et feminino ut 'hic' et 'haec -o' (*sim.*: Avg. gramm. V 502, 4 Prisc. gramm. II 142, 25. 146, 8. 206, 14 [*inde* Gramm. suppl. 111, 18]. Gramm. suppl. 110, 7 [*ex Prisc.*]). Dvb. Nom. gramm. V 580, 4 '-o' promiscui generis. Gramm. suppl. 110, 9 non dicimus secundum consuetudinem 'hanc -em', tamen secundum naturam communis generis est. *de quantitate '-o finalis' apud poetas non scaenicos* (-ŏ *inde a* Catvll. Lvcr.) *v. Hartenberger, De o finali ap. poet. Lat. ab Enn. usque ad Iuv., Diss. Bonn 1911; Ser. Samm. ed. Vollmer, Indices p. 79; Lavarenne, Étude sur la langue du poète Prud. p. 90.* *legitur inde a* Leg. XII tab. (*p. 2885, 16; de* Leg. reg. *v. p. 2875, 5. 2885, 6*), Liv. Andr. [*val.* om, *it.* uomo, *francog.* on, homme, *hisp.* hombre. *M.-L.*]

i. q. ἄνθρωπος (Gloss. *saepe*):

I *spectatur genus humanum*: **A** *sensu originali et pleno*: **1** *proprie*: **a** *in universum*: *α per se positum*: Ⓘ *definitiones* (*cf.* Cic. leg. 1, 29 quaecumque est -is definitio, una in omnis valet. Sen. epist. 48, 4 -o quam multa significet): Cic. inv. 1, 32 -o animalis pars est. 1, 35 mortalium pars in -um, pars in bestiarum genere numerantur. atque -um genus et in sexu consideratur ... et in natione, patria, cognatione, aetate (*cf.* Sen. epist. 58, 12). Sen. epist. 58, 9. 113, 4. Cic. leg. 1, 22 animal hoc providum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenum rationis et consilii, quem vocamus -em. ac. 2, 21 animal ... mortale, rationis particeps. Gell. 4, 1, 12 animal mortale, rationis et scientiae capiens, vel quo alio modo diceres, ut eum a ceteris omnibus separares. Rhet. min. p. 591, 6 rationale, mortale, visibile. Mar. Victorin. defin. p. 24, 12 Ambr. Noe 4, 10 Mart. Cap. 4, 349 Isid. diff. 2, 43. 2, 46. *et al.* Sen. epist. 41, 8 rationale ... animal est -o. 113, 17. Apvl. mund. 4 sapiens genus, -o. Pavl. Nol. carm. 31, 291 animal rationis -o est. *alia v. l. 49 sqq. 70 sqq. p. 2873, 2. 2874, 13. 53.* *ap. Ictos v. V. i. R. III 252, 4 sqq.*

Ⓘⓘ *de natura -is exempla selecta (fere philosophica Ciceronis et Senecae)*: *de figura -is erecta*: Cic. leg. 1, 26 *natura* solum -em erexit. nat. deor. 2, 140 *natura -es* humo excitatos celsos ... constituit *eqs.* sunt enim ... -es ... quasi spectatores superarum rerum. Ov. met. 1, 85 Sen. nat. 5, 15, 3 Sil. 15, 84 Prvd. c. Symm. 2, 260. *de -e quasi minore mundo*: Cic. fin. 3, 73 utrum conveniat necne natura -is cum universa. Sol. 1, 93 physici -em minorem mundum iudicaverunt (Mar. Victorin. defin. p. 44, 6. Isid. nat. 9, 2 [= Svet. frg. p. 194, 2]). Chalc. comm. 202 mundum brevem. *de -e composito ex corpore et animo*: Lvcil. 635 principio physici omnes constare -em ex anima et corpore dicunt. Varro ling. 9, 3. Cic. fin. 4, 16 *antiqui* diviserunt naturam -is in animum et corpus. 4, 25 sumus ... -es; ex animo constamus et corpore. Lvcr. 3, 96 animum ... esse -is partem nilo minus ac manus et pes. 3, 555 sic animus per se non quit sine corpore et ipso esse -e. Sall. Iug. 2, 1 genus -um (humanum *var. l.*) compositum ex corpore et animo est. *de similitudine et varietate -um*: Varro ling. 10, 4 similis est -o -i ideo, quod easdem figuras membrorum habent, quae eos dividunt ab reliquorum animalium specie. Cic. Tusc. 1, 80. Lvcr. 3, 315 rebus multis differre necessest naturas -um varias moresque sequacis. Manil. 4, 712 in varias ... figuras dispositum genus est -um. *de -e animali mortali*: Cic. Tusc. 1, 27 neque excessu vitae sic deleri -em, ut funditus interiret. Cato 72 ut navem, ut aedificium idem destruit facillime qui construxit, sic -em eadem optime quae conglutinavit natura dissolvit. Sen. dial. 12, 11, 2 quid ... est novi -em mori, cuius tota vita nihil aliud quam ad mortem iter est? *v. et supra l. 36 sqq.* *de fragilitate et imbecillitate*: Sen. dial. 6, 11, 3 quid est -o? imbecillum corpus et fragile, nudum, suapte natura inerme *eqs.* nat. 6, 1, 14 *-es*, qui brevis et caduca res nascimur. epist. 58, 24 de -e ..., fluvida materia et caduca et omnibus obnoxia causis (*opp.* mundus, aeterna res et invicta). 90, 18 cum natura omnibus aliis animalibus facilem actum vitae daret, -o solus non posset sine tot artibus vivere (*cf.* Plin. nat. 7, 2 -em tantum nudum ... abiecit *natura* ad vagitus statim et ploratus). *de animo, mente, virtutibus sim.*: *de vi animae divina*: Cic. Tusc. 1, 56 inesse in animis -um divina quaedam. 1, 65 si deus aut anima aut ignis est, idem est animus -is. 1, 70 mentem -is, quamvis eam non videas, ut deum non vides, tamen ut deum agnoscis ex operibus eius. 2, 147. 5, 38 humanus ... animus decerptus ex mente divina cum alio nullo nisi cum ipso deo, si hoc fas est dictu, comparari potest. phil. frg. IX 10. *de ratione -is proprio bono* (*v. et l. 35 sqq. p. 2874, 20 sqq.*): Cic. fin. 2, 24 natura cupiditatem ingenuit

[*Brink*]

-i veri videndi (*cf.* 5, 48 ac. frg. 14 off. 1, 13). 2, 40 -em ad duas res, ut ait Aristoteles, ad intellegendum et agendum, esse natum quasi mortalem deum (*cf.* ac. 2, 31 nat. deor. 2, 37). 2, 45 -es ..., etsi aliis multis tamen hoc uno plurimum a bestiis differunt, quod rationem habent a natura datam mentemque acrem *eqs.* 5, 26 -i id esse in bonis ultimum ... vivere ex -is natura undique perfecta (*cf.* SEN. epist. 76, 10 sqq. 113, 17. 124, 14). Tusc. 1, 56 si nihil haberet animus -is nisi ut appeteret aut fugeret, id quoque esset ei commune cum bestiis. nat. deor. 2, 34 ratio recta constansque, quae supra -em putanda est deoque tribuenda, id est mundo. Lael. 48 quid ... interest motu animi sublato non dico inter pecudem et -em, sed inter -em et truncum aut saxum? phil. frg. V 82 tunc obsequatur -o naturae, cum sine magistro senserit quid natura desideret (*cf.* SEN. epist. 66, 39. 76, 15 sq. 121, 14). MANIL. 2, 105 SEN. dial. 11, 8, 4. *de summo bono*: LVCIL. 1328 virtus est, -i scire id quod quaeque habeat res, virtus, scire, -i rectum, utile quid sit, honestum. CIC. fin. 4, 36 omne officium ... sapientiae in cultu -is esse occupatum. 4, 37 virtus, ut omnes fatemur, altissimum locum in -e ... tenet. 5, 43 est ... naturā sic generata vis -is, ut ad omnem virtutem percipiendam facta videatur. Tusc. 2, 46 illud -i longe optimum esse, quod ipsum sit optandum per se, a virtute profectum *eqs.* SEN. dial. 7, 4, 2 ut beatum dicamus -em eum, cui nullum bonum malumque sit nisi bonus malusque animus. TAC. hist. 4, 17, 5 libertatem natura etiam mutis animalibus datam (*cf. p. 2876, 29*), virtutem proprium -um bonum. *de virtute tradenda sim.*: RHET. Her. 4, 46, 59 neque equus indomitus ... idoneus potest esse ad eas utilitates quae desiderantur ab equo, neque -o indoctus ... ad virtutem potest pervenire. CIC. de orat. 1, 247 putabam virtutem -bus ... instituendo et persuadendo ... tradi. 2, 153 *cum se* bene vivendi ... rationem daturos -bus pollicerentur *Graeci.* 3, 114 num interire virtus in -e aut num in vitium possit convertere. fin. 5, 59 LVCR. 3, 307. *de voluptate*: CIC. Pis. 68 omnes res quae sint -i expetendae voluptate metiri *sec. Epicureos.* rep. 1, 1 tantam esse necessitatem virtutis generi -um a natura tantumque amorem ad communem salutem defendendam ut ea vis omnia blandimenta voluptatis otiique vicerit. fin. 2, 41 nec ... figura corporis nec ratio excellens ingenii humani significat ad unam hanc rem natum -em, ut frueretur voluptatibus. 2, 109 sq. 2, 114 quis est ... dignus nomine -is, qui unum diem totum velit esse in genere isto voluptatis? ac. 2, 139 frg. 20. Cato 39 nullam capitaliorem pestem quam voluptatem corporis -bus dicebat *Archytas* a natura datum. off. 1, 105 pertinet ad omnem officii quaestionem semper in promptu habere, quantum natura -is pecudibus reliquisque beluis antecedat; illae nihil sentiunt nisi voluptatem ..., -is autem mens semper discendo alitur et cogitando. SEN. dial. 7, 9, 4. *varia*: CIC. rep. 5, 6 *nec* cives tam metu poenaque terrentur ... quam verecundiā, quam natura -i dedit quasi quendam vituperationis non iniustae timorem (*cf.* SEN. dial. 3, 6, 4). off. 3, 46 est ... -um naturae, quam sequi debeamus, maxime inimica crudelitas (*cf.* SEN. epist. 95, 31). SEN. clem. 1, 3, 2 nullam ex omnibus virtutibus -i magis convenire clementiā, cum sit nulla humanior. 1, 17, 1 nullum animal morosius est, nullum maiore arte tractandum quam -o, nulli magis parcendum (*cf. de animalibus -e melioribus*: 1, 19, 4 pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cum tanto -um moderatior esse animus debeat, quanto vehementius nocet. dial. 3, 3, 4 dicendum est feras ira carere et omnia animalia praeter -em. *al.*). 2, 5, 4 nihil ... aeque -em quam magnus animus decet. dial. 11, 6, 6 mobilis ... et inquieta -i mens data est. nat. 1 praef. 5 o quam contempta res est -o, nisi supra humana surrexerit (*cf.* 6, 32, 4 pusilla res est -is anima, sed ingens res contemptus animae). *de notitia dei*: CIC. leg. 1, 24 ex tot generibus nullum est animal praeter -em, quod habeat notitiam aliquam dei, ipsisque in -bus nulla gens est neque tam mansueta neque tam fera, quae non, etiamsi ignoret, qualem habere deum deceat, tamen habendum sciat. Tusc. 1, 30 nat. deor. 1, 43 sq. 2, 13 sqq. 3, 25 sqq. *de -e animali cum deo atque ceteris -bus consociato et terram, bestias sim. usui habente: quibus -es utuntur*: VARRO rust. 2, 1, 3 *gradu naturali* cum viverent -es ex iis rebus quae inviolata ultro ferret terra (*cf.* 1, 2, 16 VITR. 2, 1, 1). CIC. leg. 1, 25 nat. deor. 2, 37. 133. 154 deorum -umque causa factus est *mundus*, quaeque in eo sunt, ea parata *sunt* ad fructum -um. *de vita -um ante civitates conditas* (*v. et supra l. 65 sqq. p. 2876, 24*): CIC. Sest. 91 ita naturam rerum tulisse, ut quodam tempore -es nondum neque naturali neque civili iure descripto fusi per agros ... vagarentur. *ibid.* conventicula -um, quae postea civitates nominatae sunt. de orat. 1, 33 (*cf.* 36) quae vis alia (*sc. atque eloquentia*) potuit aut dispersos -es unum in locum congregare aut a fera agrestique vita ad hunc humanum cultum ... deducere? rep. 3, 3 *natura* -es ... antea dissociatos iucundissimo inter se sermonis vinculo colligavit. *de societate naturali -um* (*v. et supra l. 34*): CIC. rep. 1, 39 populus ... non omnis -um coetus, ... sed coetus multitudinis iuris consensu et utilitatis communione sociatus (*cf.* 6, 13). 1, 42 illud vinculum, quod primum -es inter se rei publicae societate devinxit. leg. 1, 16 quae sit coniunctio -um, quae naturalis societas inter ipsos; his ... explicatis fons legis et iuris inveniri potest (*cf. de iure*: de orat. 3, 114 rep. 3, 33 leg. 1, 17. 42 fin. 3, 67 nat. deor. 3, 23 off. 1, 20). fin. 2, 45. 3, 63 nascitur, ut ... communis -um inter -es naturalis sit commendatio, ut oporteat -em ab -e ob id ipsum, quod -o sit, non alienum videri. 3, 65 facile intellegitur nos ad coniunctionem congregationemque -um et communitatem esse natos. 3, 68 ad tuendos conservandosque -es -em natum esse. 3, 69. 5, 66 cum sic -is natura generata sit, ut habeat quiddam ingenitum quasi civile atque populare, quod Graeci πολιτικόν vocant, quidquid aget quaeque virtus, id a communitate ... ac societate humana non abhorrebit. Lael. 81. 84 haec est ... societas, in qua omnia insunt, quae putant -es expetenda, honestas gloria tranquillitas animi atque iucunditas, ut ..., cum haec adsint, beata vita sit. off. 1, 12 *natura* vi rationis -em conciliat -i ... impellitque, ut -um coetus et celebrationes ... esse ... velit. 1, 22. 2, 11. 3, 21 Att. 7, 2, 4. SEN. clem. 1, 3, 2 *nos Stoici*, qui -em sociale animal, communi bono genitum videri volumus. dial. 3, 5, 2. 4, 31, 7. *de universo genere humano*: CIC. fin. 5, 67 unam societatem -um esse volumus. ac. 1, 21 -*em* esse censebant quasi partem quandam civitatis et universi generis humani, eumque esse coniunctum cum -bus humana quadam societate. off. 1, 53. SEN. epist. 48, 3 haec societas ..., quae nos -es -bus miscet et iudicat aliquod esse commune ius generis humani. *de societate -um cum dis*: CIC. leg. 1, 23 *quoniam est ratio* et in -e et in deo, prima -i cum deo rationis societas *eqs. recta ratio* cum sit lex, lege quoque consociati -es cum dis putandi sumus *eqs.* unde etiam universus hic mundus una civitas ⟨sit⟩ communis deorum atque -um existimanda. fin. 3, 64 off. 2, 11 SEN. dial. 6, 18, 1.

(III) *proverbia, apte dicta sim.*: PLAVT. Asin. 495 lupus est -o -i, non -o, quom qualis sit non novit (*de struct. et re v. infra l. 34*). Capt. 142 tum ... -es nostra intellegimus bona, quom quae in potestate habuimus, ea amisimus. Cist. 689 ita sunt -es misere miseri. Most. 88 -em cuius rei, quando natus esset, similem esse *eqs.* novarum aedium esse arbitror similem ... -em (119. *cf.* CATO agr. 1, 6 idem agrum quod -em, quamvis quaestuosus siet, si sumptuosus erit, non relinqui multum. mor. frg. 3 item -es exercendo videmus conteri velut ferrum). Poen. 239 nimia omnia nimium exhibent negoti -bus ex se. CAECIL. com. 265 -o -i deus est, si suum officium sciat (*cf. p. 2875, 40; ad rem v. infra l. 53; de struct. v. supra l. 26*). TER. Ad. 739 ita vita est -um, quasi quom ludas tesseris. 833 hoc ... vitium adfert senectus -bus, adtentiores sumus ad rem ... quam sat est. 861 facilitate nihil esse -i melius neque clementia. TVRPIL. com. 40 non minus res -em quam scutus tegit. COM. pall. inc. 93 -o ornat locum, non -em locus. LVCIL. 9 (*inde* PERS. 1, 1) o curas -um, o quantum est in rebus inane (*cf.* CIC. de orat. 3, 7 o fallacem -um spem *eqs.* ANTH. 415, 49 quid non -i sperare licebit?). VARRO rust. 1, 1, 1 si est -o bulla, eo magis senex (*cf. vol. II 2241, 58*). CIC. Verr. II 5, 35 quid interest inter mentes -um et cogitationes (*cf.* phil. frg. V 37 quantum inter se -es studiis, moribus, omni vitae ratione differant). Tusc. 5, 47 sic ... *Socrates* disserebat: ... qualis ... -o ipse esset, talem eius esse orationem (*cf.* SEN. epist. 114, 1 quod apud Graecos in proverbium cessit: talis -bus fuit oratio, qualis vita. *v. Otto, Sprichw. p. 257*). CAES. Gall. 3, 18, 6 quod fere libenter -es id quod volunt, credunt. SEN. contr. 7, 1, 5 quam facile erramus -es (PLIN. epist. 9, 12, 1 non omnes -es aliquo errore ducuntur?). SEN. epist. 6, 5 -es amplius oculis quam auribus credunt. 7, 8 -es dum docent, discunt. 92, 12 naturā ... -o mundum et elegans animal est. 103, 1 ab -e -i cottidianum periculum (*cf.* PLIN. nat. 7, 5 -i plurima ex -e sunt mala). 112, 4 -es vitia sua et amant simul et oderunt. IVV. 9, 32 fata regunt -es. TAC. hist. 4, 74, 2 vitia erunt, donec -es. *et al.*

(IV) *iuncturae notabiliores*: (A) *c. praep.*: apud -es: PLAVT. Cist. 203 Trin. 828 frg. inc. 7 CIC. Verr. II 2, 110 de orat. 3, 84 VITR. 2, 1, 2 VAL. MAX. 5, 1, 2 SEN. dial. 5, 3, 5. *et al.* inter -es: *v. s.* inter *et infra l. 76. 83. p. 2879, 19. 2880, 2; cf. etiam infra p. 2880, 76.* post -es natos (*cf.* CIC. Balb. 26 *cum* pauci post genus -um natum reperti sunt qui *eqs.*): LVCIL. 152 (*cf.* CIC. opt. gen. 17) optimus multo p. -es n. gladiator qui fuit unus (*sic de bonis -bus aut rebus*: CIC. dom. 95 res p. n. -es pulcherrima. Mil. 69 unius p. -es n. fortissimi viri. FRONTO p. 62, 16 N. oratorum p. -es n. unus omnium M. Porcius). CIC. dom. 23 -i p. -es n. turpissimo (*sic de malis -bus*: Phil. 11, 1 Brut. 224). supra (super), ultra (AMM.) -em (*subest plus minus notio q. e. sub 2 a*): CIC. nat. deor. (*p. 2873, 9*). SEN. dial. 10, 17, 3 haec quoque *gaudia*, quibus se attollunt et super -em efferunt *quidam -es*, parum sincera sunt. epist. 64, 3 STAT. Theb. 6, 839 AMM. 27, 12, 11. 31, 10, 19 EPIST. ed. Morin (RevBén. 34) 1 l. 72 *et* 79. *et al.* (B) *c. subst.*: gens -um: *v. vol. VI 2, 1846, 54 sqq. et cf. ibid. 1856 21 sqq.* genus -um: *v. vol. VI 2, 1892, 58 sqq.; cf. et p. 2881, 69.* mos -um (mores -um, more -um): *v. s.* mos; *cf. et p. 2880, 70.* vita -um: *v. s.* vita. (C) *c. verb.*: (1) *ad vitam -um spectantes* (*cf. p. 2880, 56*): inter -es esse (agere *infra l. 80*; *de* inter *v. supra l. 59*): *de dis, principibus quasi dis* (*cf. p. 2875, 3*) *sim.*: CIC. Tusc. 1, 32 *Hercules* cum i. -es esset (*opp.* abisset ad deos; *cf.* GELL. 1, 1, 1 PANEG. 11, 3, 6). TAC. ann. 15, 74, 3 deum honor principi non ante habetur, quam agere i. -es desierit (MAVRIC. dig. 31, 57 si Augustae legaveris et ea i. -es esse desierit). *de -bus*: SEN. dial. 5, 43, 5 dum trahimus *spiritum*, dum inter -es sumus, colamus humanitatem. inter -es mora contingit (*de* inter *v. supra l. 59*): SEN. epist. 91, 18 si tibi longior con-

[Brink]

tigerit i. -es m. -es relinquere: VERG. Aen. 10, 855 vivo neque adhuc -es lucemque relinquo (*Mezentius*). APVL. Plat. 1, 3 (*Socrates*). ab -bus eripi: GAIVS dig. 31, 56 (*princeps; cf. p. 2874, 77*). ② -em (-es) occidere (*i. 'homicidium facere'; alio sensu:* LEX reg. Fest. p. 178 si -em fulminibus occisit *eqs.* -o si fulmine occisus est): CATO dict. 63. LEX Corn. (coll. Mos. 1, 3, 1) qui cum telo ambulaverit -is necandi . . . causa -emve occiderit. RHET. Her. 2, 21, 33 quoniam . . . -em occisum constat esse, necesse est aut a praedonibus aut ab inimicis occisum esse. 2, 29, 46 (*bis*). CIC. inv. 1, 80. 2, 124 cum communis lex omnium -em occidere vetaret. S. Rosc. 80 eiusmodi tempus erat . . ., ut -es vulgo impune occiderentur. 93. 100. 145 Tull. 9. 12 arma capere, manum cogere, -es occidere. 34. 49 (*bis*). frg. 4 Mil. 7. 8 cum de -e occiso quaeratur. 9 *al.* parad. 31. off. 3, 19 quod potest maius scelus quam non modo -em, sed etiam familiarem -em occidere? Att. 4, 18, 3 epist. 2, 14. ALF. dig. 44, 7, 20 si dominus -em occidere . . . servum iussisset. HOR. epist. 1, 16, 48 SEN. contr. 1, 2, 1—16 *al.* SEN. apocol. 1, 3. 10, 3 clem. 1, 25, 2 epist. 7, 5 *al.* ASCON. Mil. p. 39, 25. PETRON. 130, 2 proditionem feci, -em occidi, templum violavi. PLIN. nat. 29, 18. 30, 13 QVINT. inst. 3, 6, 13 *al.* DIG. (*v. V. i. R. s. v. homo p. 254, 12*). APVL. apol. 32. *et al.*

β opponuntur vel apponuntur: ① *usu generali et vario* (*exempla notabiliora*): Ⓐ *opp. vel app. deus:* ① *liberius:* NAEV. trag. 37 oderunt di -es iniuros. PLAVT. Capt. 22 di nos quasi pilas -es habent (*cf.* Merc. 225 [= Rud. 593] di ludos faciunt -bus). Curc. 531 cui -i di sunt propitii, lucrum ei . . . obiciunt (*sim.:* Curc. 557 Persa 470. *v. et p. 2884, 12*). Men. 308 di illos -es, qui illic habitant, perduint. Rud. 1193 si cui -i dei esse bene factum volunt. 1316 di -es respiciunt. VARRO ling. 5, 15 caeli dicuntur loca supera et ea deorum, terrae loca infera et ea -um. CIC. Q. Rosc. 46 ex perfidia . . . di immortales -bus irasci . . . consuerunt. Verr. II 4, 71 a quo (*Verre*) . . . di immortales sua repetunt in eo iudicio, quod -bus ad suas res repetendas est constitutum. Rab. perd. 5 *deorum* auxilio . . . magis haec res publica quam ratione -um . . . gubernatur (*cf.* Balb. 9 *in Pompeio* ita . . . fortuna cum . . . virtute certavit, ut . . . plus -i quam deae tribueretur). 30 fortissimorum civium mentes, quae mihi videntur ex -um vita ad deorum religionem . . . demigrasse. dom. 1 abuti deorum . . . numine ad -um . . . timorem. prov. 14 ne deos quidem . . . velle . . . sibi supplicari -is . . . sceleratissimi nomine. har. resp. 62 ut deus aliqui delapsus de caelo coetus -um adeat, . . . cum -bus colloquatur. Lig. 38 -es . . . ad deos nulla re propius accedunt quam salutem -bus dando. de orat. 2, 71 non . . . mihi minus operis videtur . . . de natura deorum quam de -um litibus dicere. trop. 77 deorum . . . virtus naturā excellit, -um autem industriā. rep. 2, 18 *Romulus deorum in numero collocatus putatur*; ceteri qui dii ex -bus facti esse dicuntur, minus eruditis -um saeculis fuerunt (nat. deor. 3, 39 in Graecia multos habent ex -bus deos). 3, 36 deus -i, animus imperat corpori. leg. frg. 2 quod si teneretur, deorum . . . vitam -es viverent. nat. deor. 1, 84 quot -um linguae, tot nomina deorum. ② *structurae* 'et dei et -es' *sim.:* ENN. ann. 249 leges divumque -umque. PLAVT. Cist. 242 neque deos neque -es aequom est facere tibi posthac bene (*cf.* Rud. 407 neque digniorem . . ., cui deos atque -es censeam bene facere magis decere. CIC. Verr. II 4, 101 quem tibi aut deum aut -em auxilio futurum putas?). Poen. 823 deos atque -es eius neglegere gratiam. Pseud. 381 nisi omnes di me atque -es deserunt (LIV. 5, 51, 9 deserti ab dis -busque). Rud. 319 deorum odium atque -um (CIC. Phil. 14, 8 Antonius, . . . odium omnium -um vel, si etiam di oderunt quos oportet, deorum. *cf.* Phil. 13, 45 omnes te di -es, summi medii infimi, cives peregrini, viri mulieres, liberi servi oderunt). 346 si deos decepit et -es, lenonum more fecit (*cf.* CIC. Verr. I 56 *cum* Verres multa . . . in deos -esque nefarie fecerit [II 1, 6]. II 2, 126 quibus in rebus non solum -um iura, sed etiam deorum immortalium religiones omnes repudiavit. har. resp. 43 deos -esque . . violavit [LIV. 3, 25, 8 deorum -umque simul violata iura]). Trin. 912 deum hercle me atque -um pudet (SALL. or. Phil. 15 te neque -um neque deorum pudet. LIV. 3, 19, 7. PETRON. 132, 9 [*obscaene ad mentulam*] omnium -um deorumque pudor). VARRO rust. 3, 16, 5 *opus apium* et deis et -bus acceptum (*cf.* CIC. Phil. 8, 10 Antoni . . . promissa cruenta . . . dis -busque invisa. rep. 2, 48 *tyrannus* quo . . . nec dis -busque invisius animal cogitari potest. SALL. Catil. 15, 4 animus impurus, dis -busque infestus). CIC. div. in Caec. 65 quicum me deorum -umque iudicium coniunxerat (*cf.* dom. 26 omnes iam di atque -es iudicarunt). Verr. II 1, 9 dis -bus invitis (Vatin. 38 ad Q. fr. 3, 2, 1. *cf.* p. red. ad Quir. 18 omnibus -bus faventibus, dis denique immortalibus . . . comprobantibus. epist. 1, 1, 19 deis -busque adprobantibus. ad Q. fr. 2, 4, 1 dis -busque plaudentibus). 1, 48 cum *Persae* bellum toti Graeciae, dis -busque, indixissent (*cf.* 4, 72). 1, 153 deos -esque implorante (de orat. 2, 196 omnium . . . deorum et -um . . . imploratio. *cf.* Verr. II 4, 67 deos -esque contestans [Caecin. 83 testor. CAEL. Cic. epist. 8, 16, 1 testificor]). Sest. 83 in deorum -umque conspectu. p. red. in sen. 34 mecum deorum et -um sanctitates omnes . . . adfuerunt. LVCR. 1, 1 Aeneadum genetrix, -um divumque voluptas (*cf.* 6, 94 Calliope, requies -um divumque voluptas). SALL. Catil. 52, 32 si dis aut -bus umquam ullis pepercit *Lentulus.* *formulae:* divum pater atque -um *sim.:* ENN. ann. 175 divum pater atque -um rex (580 VERG. Aen. 1, 65. 2, 648 *al.*). 581 patrem divomque -umque (LIV. 1, 12, 5. 8, 6, 5 *al.*). PLAVT. Amph. 1121 summus imperator divum atque -um Iuppiter (Rud. 9). Capt. 622 rex deorum atque -um (LIV. 1, 53, 3. *cf.* SEN. Phaedr. 680 rector). Merc. 842 divom atque -um quae spectatrix atque era eadem es -bus (*v. Leo ad l.*). VERG. Aen. 1, 254 -um sator atque deorum (11, 725. *cf.* PHAEDR. 3, 17, 10 deorum genitor atque -um sator). OV. met. 14, 807 parentem. deorum atque -um fides *sim.:* PLAVT. Aul. 300 divom atque -um clamat . . . fidem (Men. 1053 clamabas. *cf.* CIC. Verr. II 1, 25 implorabis [2, 75 LIV. 3, 45, 9]. LIV. 2, 10, 3 obtestans. 3, 72, 1 testantes). Curc. 694 pro deum atque -um fidem (Epid. 580 TER. Andr. 246 Hec. 198 Haut. 61 CIC. Tusc. 5, 48 orat. 155 *al. cf.* Q. Rosc. 23 pro deum -umque fidem [50 div. in Caec. 7 Verr. II 3, 137. 4, 7 *al.*]). per deos atque -es: PLAVT. Capt. 727 Men. 990 Mil. 541 Trin. 520 TER. Phorm. 764 CIC. div. 2, 114 CAEL. Cic. epist. 8, 14, 4.

Ⓑ *opp. vel app. bestia:* ① *liberius:* PLAVT. Pseud. 825 quas herbas pecudes non edunt, -es edunt. VARRO ling. 5, 80 de animalibus in locis terrestribus quae sunt -um propria primum, deinde de pecore, tertio de feris scribam (*cf. ibid.* 95). rust. 2, 1, 4 *oves* naturae quietae et aptissimae ad vitam -um (*cf.* 2, 5, 3 *taurus* socius -um in rustico opere. CAES. Gall. 6, 28, 4 adsuescere ad -es . . . *uri non* possunt). 2, 9, 8 cibatus canis propior -is quam ovis. 3, 16, 4 apes non sunt solitaria natura ut aquilae, sed ut -es (*cf.* 3, 16, 6). CIC. inv. 1, 2 fuit quoddam tempus, cum in agris -es bestiarum modo vagabantur. Verr. II 5, 171 si non ad -es, verum ad bestias aut etiam ad saxa . . . haec conqueri vellem (*cf.* Catil. 2, 20 ista non modo -es, sed ne pecudes quidem mihi passurae esse videantur. Att. 1, 16, 6 quod omnes non modo -es, verum etiam pecudes factum esse sciant). leg. agr. 2, 9 *libertatem* non solum ab -bus, verum etiam a bestiis expeti atque omnibus rebus anteponi (*cf. p. 2873, 24*). top. 83 in -emne solum cadat an etiam in beluas aegritudo? epist. 7, 1, 3 quae potest . . . *esse* delectatio, cum aut -o imbecillus a valentissima bestia laniatur aut praeclara bestia venabulo transverberatur? LVCR. 2, 351 nec minus atque -es inter se nota *animalia* cluere. 2, 921 ut nequeant -es, armenta feraeque inter se nullam rem gignere conveniundo. 2, 1076 esse . . . et varias -um gentes et saecla ferarum. VERG. Aen. 3, 426 prima -is facies (*sc. Scyllae*) . . ., postrema . . . pistrix. 7, 19 quos -um ex facie . . . induerat Circe in vultus ac terga ferarum. TIB. 1, 4, 17 longa dies -i docuit parere leones. PANEG. in Mess. 210 quandocumque -em me longa receperit aetas (*opp. seu me finget equum seu taurum seu avem*). OV. ars 3, 502 pax -es, . . . decet ira feras. SEN. dial. 10, 13, 7 cum tot miserorum -um catervas sub alio caelo natis beluis obiceret. epist. 103, 2 -um effigies habent, animos ferarum (*cf.* MELA 1, 23 vix iam -es magisque semiferi. TAC. Germ. 46, 4 ora -um . . ., corpora ferarum. *adde de figura siderum* MANIL. 4, 102 *al.*). MART. epigr. 10, 5 quos decet esse -um tali sub principe mores, qui iubet ingenium mitius esse feris. ② *structurae* 'et -es et bestiae' *sim.* (*v. et p. 2889, 9*): NAEV. com. 56 -es, pecua beluasque. CAECIL. com. 93 et -i et pecubus (pecudibus *trad.*) omnibus. VARRO rust. 2, 10, 10 quae ad valetudinem pertinent -um ac pecoris. LVCR. 6, 1127 -um pastus pecudumque cibatus. CAES. Gall. 5, 19, 1 pecora atque -es ex agris in silvas compellebat. 5, 21, 2 satis magnus -um pecorisque numerus (6, 3, 2. 6, 6, 1 civ. 1, 55, 1. *cf.* civ. 2, 1, 4 multitudinem [HIRT. Gall. 8, 41, 6]). VERG. georg. 1, 118 haec cum sint -umque boumque labores versando terram experti (*cf.* OV. epist. 10, 60 non -um video, non ego facta boum). 3, 242 omne . . . genus in terris -umque ferarumque et genus aequoreum, pecudes pictaeque volucres (*cf.* ELEG. in Maecen. 1, 98 haec *tempora* -es, pecudes, haec moderantur aves. OV. met. 7, 185 -es volucresque ferasque solverat alta quies). OV. met. 4, 780 -um simulacra ferarumque. LIV. 2, 64, 3 praedas -um pecorumque. MANIL. 1, 236 variae gentes -um atque ferarum. CVRT. 4, 12, 4 fremitum -um hinnitumque equorum (*sim.* 4, 13, 2). COLVM. 9, 5, 1 sedes apium collocanda est . . . procul a . . . coetu -um ac pecudum (TAC. hist. 2, 50, 2 *avem* nec . . . coetu -um aut . . . alitum territam). Ⓒ *opp. vel app. vir:* *v. s.* vir *et cf. infra p. 2878, 66. 2879, 75.* Ⓓ *opp. vel app. res* (*vox q. e.* res *v. p. 2877, 24*): ① civitas, ordo *sim.:* *appos.:* CIC. inv. 1, 1 bonine an mali plus attulerit -bus et civitatibus copia dicendi. 1, 103 feris . . . -bus et . . . barbaris gentibus (de orat. 1, 56 de communi civium, de -um, de gentium iure. LIV. 4, 4, 4 VELL. 2, 109, 2 SEN. dial. 10, 4, 4). Verr. II 5, 187 *a Cerere et Libera* initia . . . humanitatis -bus et civitatibus data . . . esse. Cluent. 152 aut in -e ullo aut in ordine (Rab. Post. 15 alius alios -es et ordines *complexus est.* rep. 3, 23 epist. 3, 10, 4 CAEL. Cic. epist. 8, 17, 2 SEN. contr. 10 praef. 5). Rab. perd. 8 *cum* ad . . . propulsandum periculum non modo -es, sed prope regiones ipsae convenerint. Flacc. 106 vel generis . . . vel -is. prov. 29 -um nationumque illarum humanitas. Pis. 47. Phil. 3, 10 quod praemium non vel singulis -bus vel civitatibus vel universis provinciis vendidit. fin. 1, 43. VERG. Aen. 2, 284 post varios -umque urbisque labores (HOR. sat. 2, 6, 92 -es urbemque feris praeponere silvis). LIV. 45, 23, 14 tam civitatium quam singulorum -um mores sunt. *oppos.:* CIC. Verr. II 2, 14 apud perpaucos -es, non civitates. 2, 137. 4, 25 qui honos non -i solum habetur, sed primum populo Romano (Tusc. 5, 15. CINC. Gell. 16, 4, 1 populo Hermundulo -busque Her-

[Brink]

mundulis. Ps. DOSITH. frg. iur. 7). *ibid.* honorem ... detraxerunt non -i, sed ordini (Liv. 23, 23, 4 ut ordo ordini, non -o -i praelatus videretur). Pis. 2 *populus Romanus* -i ... honorem, non generi, moribus, non maioribus meis ... deferebat. Phil. 2, 7 de re publica graviter querens de -e nihil dixi (rep. 3, 34 nullus interitus est rei publicae naturalis ut -is. LIV. 2, 2, 5 SEN. contr. 10, 5, 14). CAES. civ. 1, 35, 1 unius -is voluntati obtemperare (*opp.* Italiae totius auctoritatem). VELL. 2, 101, 2 duo ... eminentissima imperiorum et -um ... capita. PETRON. 119 v. 48 (*de Catone*) non -o pulsus erat, sed in uno victa potestas Romanumque decus. ② humanitas: VARRO ling. 8, 31 aliud -i, aliud humanitati satis est; quodvis sitienti -i poculum idoneum, humanitati, ⟨ni⟩si bellum, parum (*cf. Reitzenstein, Varro u. Iohannes Mauropus 1901, 54*). RHET. Her. 4, 16, 23 (*p. 2878, 82*). CIC. Quinct. 97 aliquam ... si non -is, at humanitatis rationem haberet *Sex. Naevius* (*cf.* SEN. benef. 4, 29, 3 non -i damus, sed humanitati). prov. 29 (*p. 2876, 77*). rep. 1, 28 (*v. p. 2879, 6*). 2, 48 (*ibid. l. 8*). *al.* RVT. LVP. 2, 6 (*e Demosth.*) ex -bus humanitatem ac misericordiam tollere maximum signum malitiae est. SEN. dial. 5, 43, 5 (*p. 2874, 83*). epist. 65, 7 -es quidem pereunt, ipsa autem humanitas, ad quam -o effingitur, permanet (*cf.* PS. APVL. Ascl. 4 *bis*). 115, 3 in -e rarum humanitas bonum. PLIN. nat. 3, 39 *Italia* numine deum electa quae ... humanitatem -i daret. GELL. 13, 17, 1 *bonarum artium cura* ex universis animantibus uni -i data est idcircoque 'humanitas' appellata est. *et al.* ③ res (*aliter p. 2888, 65*): RHET. Her. 1, 6, 9 rem, -em (non -em *var. l.*) spectari oportere (*cf.* CIC. S. Rosc. 105 qui non norat -em aut rem. Flacc. 46 qui et rem agnoscit neque -em ignorat). 1, 15, 25 culpam ... vel in -em transferimus vel in rem quampiam conferimus. CIC. inv. 1, 24 aut pro re -em aut pro -e rem *interponi oportet.* 1, 80 si, quod in quibusdam rebus aut -bus accidit, id omnibus dicitur usu venire. 1, 94 res ex -is vitio vituperabitur. 1, 100 ut in aliquem -em magnum odium aut in rem gravis offensio concitetur. Verr. II 2, 138. 3, 209 Sull. 20. dom. 52 quoniam de uno -e scriberes, una res esset. Cael. 29 nec ... cum *aculeos severitatis* accusator erexerit in rem, in vitia, in mores, in tempora, emittere in -em et reum (*cf.* Att. 14, 14, 2 rerum ego vitia collegi, non -um). de orat. 1, 120 qui ... nihil potest dignum re, dignum nomine oratoris, dignum -um auribus efficere. 2, 142 ut putaremus in -bus, non in re consultationis ... causam aliquam fuisse. part. 128 opt. gen. 2. fin. 1, 65 sed ad rem redeamus; de -bus dici non necesse est. VERG. Aen. 10, 18 -um rerumque aeterna potestas (*cf.* 12, 829 -um rerumque repertor). HOR. sat. 2, 7, 75 rerum imperiis -umque tot tantisque minor. LIV. 22, 38, 11 quae consilia magis res dent -bus quam -es rebus. MANIL. 1, 904 VLP. dig. 30, 4 pr. GELL. 20, 10, 6 in medio rerum et -um vitam qui colunt. ④ tempus *sim.*: RHET. Her. 2, 13, 20 ex tempore et ex -is dignitate. CIC. inv. 2, 176 affectio est quaedam ex tempore aut ex negotiorum eventu ... aut -um studio commutatio rerum. Verr. II 1, 56 haec laus eximiae virtutis ... non solum -um, verum etiam temporum illorum esse videatur. Cluent. 139 omnes ... illae *orationes* causarum ac temporum sunt, non -um ipsorum (*cf.* leg. agr. 3, 5 non enim videtur -is lex esse, sed temporis. off. 3, 111 ista laus non est -is, sed temporum. SEN. epist. 97, 1 -um sunt ista *vitia*, non temporum. VOPISC. Tac. 6, 4 *opp.* aetatum). dom. 130 -em cum -e et tempus cum tempore et rem cum re comparata. de orat. 2, 20 qui temporis, qui loci, qui -um rationem non habent. 2, 53 monumenta ... -um, temporum, locorum gestarumque rerum. 2, 118 de singulis temporibus, -bus, causis. 2, 135. 221. 229 Brut. 322. epist. 3, 12, 1 non horum temporum, non horum -um atque morum negotium. VELL. 1, 5, 3 hoc enim ut -um ita saeculorum notatur differentia. SEN. epist. 114, 8.

(II) *in translatione et comparatione* (QVINT. inst. 8, 6, 9 comparatio est, cum dico fecisse quid -em 'ut leonem', translatio, cum dico de -e 'leo est'): Ⓐ *comparatur c. bestia* (*v. etiam p. 2878, 34. 55; saepe in locutionibus* 'non -o, sed sus' *vel* 'sus, non -o' *sim.* [*cf. p. 2878, 15*]): PLAVT. Amph. 320 ultro istunc, qui exossat -es (*opp.* me quasi murenam exossare cogitat. *cf.* 342). Asin. (*p. 2874, 26*). Curc. 499 item genus est lenonium inter -es ... ut muscae *eqs.* (LVCIL. 1221 nequam et magnus -o, laniorum immanis canes ut. CIC. Cato 44 Plato 'escam malorum' appellat voluptatem, quod ea ... -es capiantur ut pisces. *cf.* VARRO ling. 7, 81 ut transversus cedit quasi cancer, non proversus ut -o). Epid. 18 qui varie valent, capreaginum -um non placet mihi neque pantherinum genus (*sic opponitur genus aliquod bestiarum*: Most. 781 muliones mulos clitellarios habent, at ego habeo -es clitellarios. Pseud. 131 neque ego -es magis asinos numquam vidi, ita plagis costae callent. Stich. 64 non -es habitare mecum, sed sues. VATIN. Cic. epist. 5, 10A, 1 simius, non semissis -o. LABER. mim. 47 utrum tu hunc gruem Balearicum an -em putas? PETRON. 117, 12 -is opera locavi, non caballi. AMM. 17, 11, 1 [*de Iuliano milites canebant*] 'capella, non -o', ut hirsutum Iulianum carpentes. VVLG. psalm. 21, 7 ego ... sum vermis et non -o). CARM. inc. Sacerd. gramm. VI 462, 2 (frg. p. 174 Morel) quem non pudet ..., est non -o, sed ropio. CIC. div. in Caec. 57 (*in lusu verborum*) ex -e tamquam aliquo Circaeo poculo factus est Verres *quasi verres.* Verr. II 5, 109 cum -e crudeli nobis res est an cum fera atque immani belua? (*sim. de -bus crudelibus vel scelestis*: Sull. 76 beluae quaedam illae ex portentis immanes ac ferae forma -um indutae [*cf.* rep. 2, 48 *tyrannus* quamquam figura est -is, morum tamen immanitate vastissimas vincit beluas. 4, 1]. Pis. frg. 9 te tua ... mater pecudem ex alvo, non -em effuderit. Phil. 4, 12 non est vobis res ... cum scelerato -e ..., sed cum immani ... belua *eqs.* 6, 7. 8, 13 Att. 5, 16, 2 CAPITOL. Maximin. 17, 1). Phil. 2, 30 stuporem -is vel dicam pecudis attendite. 8, 9 -es agrestes, si -es illi ac non pecudes potius. de orat. 2, 153 existimavi pecudis esse non -is, cum tantas res Graeci susciperent ..., non admovere aures. parad. 14 quae quidem mihi vox (*voluptatem esse summum bonum*) pecudum videtur esse, non -um (ac. frg. 20). off. 1, 105 modo ne sit -o ex pecudum genere, sunt enim quidam -es non re, sed nomine (*cf. infra l. 65 sqq.*). *et al.* Ⓑ *comparatur c. re* (*et corpor. et incorpor.; v. etiam infra l. 25 sqq.; nonnisi in locutionibus* 'non -o, sed lapis' *vel* 'lapis, non -o' *sim.* [*cf. p. 2877, 63*]): PLAVT. Merc. 641 non -em mihi, sed thensaurum ... memoras mali. TER. Hec. 214 me ... lapidem, non -em putas. CIC. Att. 1, 18, 1 Metellus non -o, sed 'litus *eqs.*'. 7, 13a, 2 non -em, sed scopas solutas. CATVLL. 115, 8 *Mentula* non -o, sed vero mentula. SEN. suas. 6, 3 non -is, sed belli civilis vultum. CVRT. 5, 5, 7 invisitata simulacra, non -es videbantur *Graeci a Persis mutilati.* PETRON. 38, 15 phantasia, non -o. 43, 3 discordia, non -o. 44, 6 piper, non -o. PLIN. nat. 34, 82 non -em ex aere fecit, sed iracundiam. MART. 11, 92, 2 non vitiosus -o es ..., sed vitium. VOPISC. quatt. tyr. 15, 2. *et al.* Ⓒ *structura* 'flagitium -is' *sim.* (*saepius in allocut.; aliter v. p. 2888, 58*): PLAVT. Asin. 473 flagitium -is (Cas. 151 f. illud -is. 551 Men. 489. 709). TER. Eun. 560 festus dies -is. 696 monstrum -is (GELL. 17, 1, 1 quidam fuerunt monstra -um, quod de dis ... impias ... opiniones prodiderunt. BOETH. trin. praef. 14 talibus -um monstris). CIC. epist. 5, 8, 2 quaedam pestes -um (*cf. infra l. 33*) laude aliena dolentium. Tusc. 3, 77 *Alcibiadem* nihil -is esse. SVET. Claud. 3, 2 mater ... portentum eum *Claudium* -is dictitabat. EPIST. pontif. 1056 Conc.S IV 2 p. 122, 33 fuit aliquis pestis -o (*cf. supra l. 30*), magis autem fera -is habens formam diabolicam. *huc fortasse referendum*: PLAVT. Aul. 703 -um mendicabula (*cf. Lodge, Lex. s. v. mendicabulum; Fraenkel, Plautin. i. Plaut. 9*).

(III) *iuncturae sollemnes apud* ECCL. (*cf. p. 2885, 60 sqq.*): MIN. FEL. 21, 3 (= CYPR. idol. 3) metu suae (*i. Alexandri Magni*) potestatis proditum sibi de diis -bus a sacerdote secretum (*aliter* [*sing.*]: AVG. civ. 11, 2 p. 463, 18 D. ut ad -is deum iter esset -i per -em deum. enchir. 28, 108 in euang. Ioh. 3, 13. 4, 14. 119, 4. *et al.* [*v. et infra l. 51*]). TERT. ieiun. 11 p. 289, 30 -em antichristum. carn. 5 p. 434 Oe. (*de Christo*) sine aliquo parente -e (*opp.* sine deo patre. *cf. ibid.* 18 p. 455 matrem habere -em sine -e patre. PRVD. apoth. 999 de corde parentum ... -um). 5 p. 435 *Christum* nec deum praeter -em, sed magum -em *sec. Marcionem.* AVG. civ. 3, 3 p. 100, 25 D. an deos ⟨fas est⟩ -bus feminis, mares autem -es deabus misceri nefas? 15, 7 p. 71, 15 Christus ... pastor ovium -um, quem pastor ovium pecorum praefigurabat Abel. 18, 46 p. 328, 14 *Christus* -o manifestus ex -e virgine, deus occultus ex deo patre. in epist. Ioh. 4, 11 *Adam* -o -o, ... *Christus* -o deus. per -em -em peccatores sumus, per -em deum iustificamur (*paulo aliter*: HIER. hom. Orig. in Ezech. 3, 8 p. 355, 22 [*ad loc. p. 2886, 27 laudatum*] non omnes -es -es sumus *eqs.* '-o in honore positus non intellexit, comparatus est iumentis [*Vulg. psalm. 48, 21*]' ...; iste non est -o -o, sed -o iumentum [*postea* serpens -o *et* -o equus]. *alio sensu v. p. 2886, 21*). in euang. Ioh. 36, 1 cum -e domino (*i. Christo*). AVELL. p. 392, 8 in -em imperatorem peccasse (*opp.* in deum). MVTIAN. Chrysost. hom. 3 p. 259/260 -o paterfamilias (*opp.* deus). *et al.*

b *cum emphasi dictum; -o i. q. animal rationale, a genere bestiarum distinctum, cuius dignitatem atque virtutem admiraris, vel infirmitatem, cum sit -o a dis distinctus, miseraris* (*dub. utrum ad α an β pertineat* TVRPIL. com 165. *structura* '-is est': *v. p. 2879, 49. 56. 65. 67. 69. 71; cf. etiam p. 2879, 63*): *α i. q. -o nomine suo dignus* (*cf. etiam p. 2877, 62—2878, 24. app. vel opp.* vir [*cf. p. 2879, 75*]: *infra l. 80. p. 2879, 13. 32. 69 et* SEN. epist. 92, 7): ① *generatim* (*spectat ad curam rerum alienarum sim. infra l. 73. p. 2879, 7. 12. 24; ad doctrinam eruditionemque p. 2879, 5 et paulo aliter p. 2879, 19; ad elegantiam, urbanitatem, leporem sim. p. 2879, 3. 4. 11. 13*): PLAVT. Asin. 490 tam ego -o sum quam tu (Trin. 447 -o ego sum, -o tu es ... neque te derisum advenio neque dignum puto. TER. Haut. 77 -o sum: humani nil a me alienum puto [*explic. Cic. off. 1, 30 Sen. epist. 95, 53*]. *v. p. 2880, 11*). Poen. 89 vendit eas *virgines* ... -i, si leno -o est, quantum -um terra sustinet sacerrumo (*sim. de -bus contemptis*: CIC. Verr. II 3, 58 contempsit Siculos *Verres*; non duxit -es. Att. 9, 19, 1 vidi ... universos *Caesarianos* neque mehercule umquam -es putavi. SEN. benef. 3, 22, 3 beneficium dominus a servo accipit? immo -o ab -e [dial. 7, 24, 3 epist. 47, 1. PETRON. 71, 1 et servi -es sunt]). TER. Hec. 523 tu virum me aut -em deputas adeo esse. Eun. 460. RHET. Her. 4, 16, 23 *victos* -es iudicare *parcendo*, ut possit ... pacem humanitas augere. 4, 20, 28 neminem prae se ducit -em (*sim.* CIC. S. Rosc. 135). CIC. Verr. II 4, 33 *Verrem* scirem nulla in re quicquam simile -is habere (fin. 5, 62

[*Brink*]

quis est tam dissimilis -i, qui non moveatur et offensione turpitudinis et comprobatione honestatis?). 4, 41. Phil. 2, 39 -es quamvis in turbidis rebus sint, tamen si modo -es sunt, interdum animis relaxantur. de orat. 2, 40 (*syn.* inopem . . . humanitatis atque inurbanum). rep. 1, 28 appellari ceteros -es, esse solos eos, qui essent politi propriis humanitatis artibus. 2, 48 quis . . . hunc -em rite dixerit, qui sibi cum suis civibus . . . denique cum omni -um genere nullam iuris communionem, nullam humanitatis societatem velit? Lael. 67 indigna -e dubitatio (1, 151 nihil -e, nihil libero dignius *agricultură*. 2, 5. PLIN. epist. 5, 8, 2 *diuturnitas* res -e dignissima). Att. 10, 11, 5. 13, 52, 2 -es visi sumus (*v. tot. loc.*). epist. 15, 17, 3 *Pansa* multos miseriis levavit et . . . se in his malis -em praebuit. ad Q. fr. 2, 9, 3 virum te putabo, si Sallustii Empedoclea legeris, -em non putabo (*an ad β?*). phil. frg. I 7 -o ex eo numero -um, qui apud nos hoc nomine dignantur ([*sec. Xen. Oec. 6, 12*]. *cf.* OV. trist. 5, 7, 45 vix sunt -es hoc nomine digni). CVRIVS Cic. epist. 7, 29, 1 quod -es existimemur, id . . . abs te *Cicerone* habere (*cf.* PETRON. 39, 4 oportet . . . philologiam nosse. patrono meo ossa bene quiescant, qui me -em inter -es voluit esse [57, 5. 74, 13 -em inter -es feci. *cf. p. 2874, 59*]. IVV. 2, 167). LIV. 1, 9, 4 ne gravarentur *vicinae gentes* -es cum -bus sanguinem . . . miscere. 4, 4, 12 nec quod nos *plebeii* ex conubio vestro petamus, quicquam est praeterquam ut -um, ut civium numero simus (4, 56, 11 PLIN. paneg. 25, 5. *cf. infra l. 26. paulo aliter* SEN. dial. 9, 4, 3 officia civis amisit, -is exerceat). 29, 17, 11 in hoc legato . . . nec -is quicquam est . . . praeter figuram . . . neque Romani civis praeter *eqs.* (*cf.* 34, 24, 3 linguam tantum Graecorum habent sicut speciem -um: moribus . . . efferatioribus quam ulli barbari, quam immanes beluae vivunt. VELL. 2, 117, 3 LVCIF. moriend. 5 p. 295, 12 [*opp.* bestia]). PHAEDR. 3, 19, 9 'Aesope medio sole quid tu lumine?' '-em . . . quaero' (*cf.* 3, 19, 11. TERT. adv. Marc. 1, 1 p. 291, 26 *Diogenes. et al.*). SEN. benef. 7, 2, 3 illa est voluptas et -e et viro digna (*sc. perturbationibus carere sim.*). clem. 1, 1, 3 nemo non cui alia desunt -is nomine apud me gratiosus est. dial. 7, 5, 4. epist. 45, 9 *beatum esse*, qui -em ea sola parte aestimat, qua -o est (*i. ratione [v. et infra l. 42 sqq.]; cf.* 121, 14 AVG. soliloq. 1, 2, 7). 92, 7. PETRON. 45, 2 non mehercules patria melior dici potest, si -es haberet. 75, 8 corcillum est quod -es facit, cetera quisquilia omnia. PS. QVINT. decl. 9, 17 p. 182, 27 inter simultates quoque meminisse -is (*cf. infra l. 82*). PLIN. epist. 8, 24, 2 te missum in provinciam Achaiam . . ., id est ad -es maxime -es, ad liberos maxime liberos. SVET. Nero 31, 2 se *Neronem* . . . quasi -em tandem habitare coepisse. *et al.* (ii) *speciatim*: (A) *fere i. q. -o prudens* (*cf. supra l. 35; huc fortasse* PLAVT. Epid. 493 -o es): TER. Ad. 107 tu *filium* . . ., si esses -o, sineres . . . facere (CIC. fin. 5, 89 si -es essent *philosophi*, usitate loquerentur. Att. 2, 2, 2 'Ἡρώδης, si -o esset, eum *Dicaearchum* potius legeret quam unam litteram scriberet). 579 censen -em me esse? erravi. CIC. Cluent. 199 cuius ea stultitia est, ut eam nemo -em, ea vis ut nemo feminam . . . appellare possit. Phil. 2, 9 quid . . . est minus non dico oratoris, sed -is quam *eqs.*? de orat. 3, 52 neque eum oratorem tantummodo sed -em non putant. HOR. ars 469 nec si retractus erit *puteo poeta vesanus*, iam fiet -o et ponet famosae mortis amorem. *et al.* (B) *fere i. q. -o humanus, non durus, qui recte afficitur amore, gaudio, dolore sim.*: PLAVT. Bacch. 1169 non -o tu . . . es, qui . . . lepidam inlepide appelles. TER. Hec. 555. Ad. 734 si non ipsa re tibi istuc dolet, simulare certe est -is. : : . . . dempsi metum omnem; haec magis sunt -is. 934 si tu sis -o (RHET. Her. 4, 14, 20 eum -em appellas, qui si fuisset -o, numquam tam crudeliter -is vitam petisset. CIC. Tusc. 2, 39. Att. 4, 15, 2 amorem . . . in tuos reditūs celeritas declarabit *eqs.* si vis -o esse, recipe te ad nos. 12, 38ᵃ, 1). CIC. Sest. 49 neque . . . in hoc me -em esse infitiabor umquam, ut me . . . liberis . . . sine dolore caruisse glorier (*cf.* dom. 97 infitiari me esse -em et communem naturae sensum repudiare). Planc. 81 nihil tam proprium -is . . ., quam non modo beneficio, sed etiam benivolentiae significatione adligari. Lig. 16 'cave ignoscas'. haec nec -is nec ad -em vox est. ac. 2, 141 tam moveor quam tu . . . nec me minus -em quam ⟨te⟩ putaveris. off. 2, 50 duri . . . -is vel potius vix -is videtur periculum capitis inferre multis. epist. 11, 29, 2. SEN. dial. 12, 17, 2 nam et non sentire mala sua non est -is et non ferre non est viri. STAT. Theb. 9, 13 quisquamne . . . mitis adhuc -emque gerit? PLIN. epist. 8, 16, 3 qui an . . . sapientes . . . sint, nescio, -es non sunt. -is enim est adfici dolore. TERT. apol. 5, 4 CAPITOL. Pius 10, 5. *et al.; cf. etiam* PLAVT. Asin. 495 (*p. 2874, 26*).

β *i. q. -o fato obnoxius, mortalis, infirmus, peccans, minora curans, homunculus* (*app. vel opp.* vir [*cf. p. 2878, 66*]: *infra l. 81. p. 2880, 6*): RHET. Her. 4, 51, 65 fer mansuete fortunam; nos quoque fuimus beati: nosce te esse -em (*sic cum verbo noscendi*: CIC. Tim. 8 [*gr.* φύσιν ἀνθρωπίνην ἔχομεν] meminisse . . . me qui disseram -em esse [Att. 14, 13, 3 ut quidquid accideret . . . sapienter feramus et accidisse -bus meminerimus. epist. 5, 16, 2. 5, 17, 3 ut et -em te et virum esse meminisses. SVLP. RVF. Cic. epist. 4, 5, 4 (*cf. p. 2880, 9 et v. 2894, 82*). SEN. nat. 3 praef. 15 -is meminisse (*cf. supra l. 39*). PLIN. epist. 9, 12, 2 paneg. 2, 4 TERT. apol. 33, 4 AVG. civ. 5, 24 p. 237, 8 D.]. epist. 9, 11, 1 non quo ita sim fractus, ut aut -em me esse oblitus sim aut fortunae succumbendum putem. SEN. dial. 12, 15, 3 nemo magis . . . -em esse se, dum inter -es erat, sensit quam Augustus [*cf. p. 2874, 59*]. CE 241 cogitato te hominesse et scito: moriendust. *et al.*). CIC. Cluent. 143 certe, ut -em confirmare oportet, nullus est locus a me . . . praetermissus (*cf.* Manil. 70). Tusc. 2, 53 ita et tulit dolorem *Marius* ut vir et ut -o maiorem ferre sine causa necessaria noluit (Att. 13, 21, 5 possum falli ut -o [*v. app. crit.*]. HIER. adv. Rufin. 3, 36). epist. 15, 15, 2. SVLP. RVF. Cic. epist. 4, 5, 4 moriendum fuit, quoniam -o nata fuerit *Tullia* (*cf. p. 2879, 81 et v. p. 2894, 82*). RVT. LVP. 2, 8. PETRON. 130, 1 fateor me . . . saepe peccasse, nam et -o sum et adhuc iuvenis (IVV. 6, 284. PLIN. epist. 5, 3, 2 ut . . . omnia innoxiae remissionis genera breviter amplectar: -o sum. PS. SEN. mon. 78. *v. p. 2878, 71 et cf.* sumus: PETRON. 75, 1 nemo . . . non peccat; -es s., non dei. PLIN. nat. praef. 18 multa esse quae et nos praeterierint; -es enim sumus et occupati officiis. HIST. Apoll. 34 [*bis*]). QVINT. inst. 10, 1, 25 summi . . . sunt *Homerus et Demosthenes*, -es tamen. MIN. FEL. 40, 3 TERT. apol. 33, 4. *et al.; paulo aliter* PLAVT. Trin. 563.

2 *metonymice*: **a** *i. q. natura humana, figura humana, humanitas sim.* (*usus notabiliores ad rem illustrandam; v. etiam p. 2874, 68. 2879, 39. 82*): α *generatim de dis -e mixtis (de Christo v. infra l. 30) vel de -bus in deum, bestiam, rem mutatis*: VERG. Aen. 1, 328 haud tibi *Veneri* vultus mortalis nec vox -em sonat. OV. met. 10, 105 Attis exuit . . . -em (MIN. FEL. 23, 7 Hercules, ut -em exuat, . . . concrematur. *cf.* SERV. Aen. 3, 402 cum *Hercules* . . . deponeret). APVL. met. 4, 1 de iumenti . . . incurvo gradu rursum erectus in -em *resurgere*. MIN. FEL. 21, 10 optant *reges* in -e perseverare, fieri se deos metuunt, etsi iam senes nolunt. PROB. Verg. ecl. 6, 74 pars *Scyllae* sola -em retinuit, quae super aqua fuit. *et al.* (*cf.* MIN. FEL. 20, 3 Centauros equos suis -bus implexos). *de Christo* (*exempla paucissima*): TERT. resurr. 34 p. 75, 6 *Christus induerat* -em . . ., carnis animaeque texturam (adv. Prax. 12 p. 245, 23 carn. 3 p. 429 Oe. LACT. inst. 4, 10, 1 -i quem induebat, quem gerebat). adv. Marc. 3, 6 p. 386, 3 nec -em eius *Christi* ut alienum iudicaverunt (*cf.* carn. 17 p. 454 Oe. si terreni non fuit censūs -o eius). coron. 8 p. 435 Oe. *Christo* non alias . . . -e functo quam per . . . instrumenta exhibitionis humanae. carn. 14 p. 450 Oe. dum -em gestat *Christus* (*vol. VI 2, 1968, 9 sqq.' cf.* PRVD. cath. 3, 137 deus ipse gerens -em [*supra l. 33.* FIRM. err. 14, 2]). 15 p. 452 agnoscunt *Valentiniani* -em deo mixtum, et negant -em. HIL. in psalm. 1, 15 in eo quem sibi assumpsit . . . -e (*vol. II 933, 55 sqq.; cf.* assumptio *ibid. 935, 80 sq.*). LVCIF. Athan. 1, 33 p. 125, 2 suscepti -is (non conv. 9 p. 18, 12). MEROB. Christ. 11 -em subire. BOETH. c. Eut. 7, 61 vestitus -e. β *speciatim de -bus crudelibus vel non sanis sensum humanum exuentibus* (*induentibus l. 54*): CIC. fin. 5, 35 sin . . . manibus ingrediatur quis . . ., fugere plane se ipse et -em exuens ex -e naturam odisse videatur (SEN. benef. 4, 17, 3 nec quisquam tantum a naturae lege descivit et -em exuit, ut animi causa malus sit. PS. QVINT. decl. 12, 14 p. 230, 21 adeo -em exuit, ut *eqs.* CLAVD. 15, 397 *Gildo* naturam . . . simul fratremque -emque cruentus exuit). off. 3, 26 si nihil existimat contra naturam fieri -bus violandis, quid cum eo disseras, qui omnino -em ex -e tollat? (HIER. epist. 133, 1, 3). SEN. clem. 1, 25, 1 ferina ista rabies est sanguine gaudere . . . et abiecto -e in silvestre animal transire. STAT. Theb. 12, 166 bello cogendus . . . in mores -emque Creon. PS. QVINT. decl. 12, 2 p. 219, 1 ab -e descivimus. *et al.*

b *fere i. q. vita -um*: SOL. 52, 32 cum maritus -e (*om. pars codd.*) decesserit. *cf. p. 2874, 76.*

B *sensu novato et coartato i. q. vir*: *v. s.* vir. *ad rem cf. Löfstedt, Syntact. II 43. 439. Medert, Quaestiones . . . ad Gynaecia Mustionis pertinentes 1911, 57.* *huc non spectat*: PAVL. dig. 48, 19, 38, 5 (= sent. 5, 23, 14) si . . . mulier (*cf. antea* abortionis poculum) aut -o (*cf. antea* amatorium poculum) perierit. *aliter*: PLAVT. Cist. 723 *v. p. 2888, 19.*

II *notione attenuata*: **A** *in universum*: 1 *nude positum*: **a** *plur. sensu generali fere i. q.* 'die Leute': α *varia* (*loci notabiliores*): PLAVT. Amph. 846 ita nunc -es immutantur, postquam . . . advenimus (*cf.* TER. Eun. 225 adeon -es immutarier ex amore ut non cognoscas eundem esse. CIC. epist. 11, 12, 2 -es alii facti sunt). Capt. 78 quom rus -es eunt. Cas. 783 -um mores maleficos (Trin. 1028 utinam veteres homin⟨um mor⟩es . . . in maiore honore hic essent. Truc. 98 novi ego -um mores. CIC. Verr. II 3, 208. part. 19 sententiae . . . aptae opinionibus -um ac moribus. off. 2, 69 se in beneficiis collocandis mores -um non fortunam sequi. *et al.; v. p. 2881, 24 et cf. p. 2874, 74*). Curc. 508 vos *feneratores* fenore -es *laceratis*. Epid. 249 quasi retruderet -um me vis invitum. Men. 31 puer aberravit inter -es a patre (*i. in turba -um; sim.* 1113. *paulo aliter*: CIC. S. Rosc. 76 qui . . . numquam inter -es fuerit. SEN. epist. 7, 3 *ex spectaculo* crudelior et inhumanior redeo, quia inter -es fui [*cf. antea 1* turbam]. *cf. p. 2874, 59*). 961 salvus salvos alios video, novi -es, adloquor (*v. Leo ad l.*). Pseud. 802 -um vitio ego sum factus improbior coquos (*v. app. crit.*). Stich. 606 quam efflictentur -es noctu hic in via. 640 ut me esse -es mortuum dicant fame. LVCIL. 480 multa -es portenta in Homeri versibus ficta monstra putant. VARRO ling. 5, 25 a puteis Puticuli,

[Brink]

quod ibi in puteis obruebantur -es (*cf.* 7, 79 *conticinium* ab eo, cum conticuerunt -es). rust. 1, 51, 2 *loca* quo succedant -es in aestu tempore meridiano. frg. Non. p. 501 ipsa Italiae oppida sunt vastata, quae prius fuerunt -um referta. RHET. Her. 3, 19, 31 frequentia et obambulatio -um conturbat (CIC. Verr. II 2, 189 tabulas in foro summa -um f. exscribo [5, 17]. de orat. 1, 102 ex magna -um f. *et al.; v. etiam infra l. 38 et 79*). CIC. inv. 1, 48 approbatum est, quod -es, cum dubium esset ..., sua constituerunt auctoritate. Quinct. 51 et -um existimationis et communis humanitatis causa (div. in Caec. 57 quid ... facere potuit elegantius ad -um [*i. Siculorum*] existimationem ...? Verr. II 1, 87 si te magnitudo maleficii, si -um existimatio non movebat. 3, 132. 137. 210 de orat. 1, 120. *et al.*). S. Rosc. 11 quanto multitudo -um convenerit (Verr. II 5, 94 in odio simili m. -um haec erat maxima. 5, 100 -um conventum atque multitudinem. Sest. 125. 131 Pis. 36. *et al.*). 12 eo prorumpere -um cupiditatem et scelus et audaciam, ut ... hic ... caedes futurae sint (Verr. II 1, 106 cupiditati -um ait se obviam ire *Verres*. 2, 133 flagrabat domus tota ... studio -um et cupiditate. *et al.*). 60 -es cursare ultro et citro non destiterunt. div. in Caec. 39 ut -es te non solum audiant, verum etiam libenter ... audiant. Verr. II 1, 129 in eo loco in sermone -um audaciae suae monumentum aeternum relinquere (4, 13 ut propter eum in sermonem -um ... veniret. Mur. 16 non ex s. -um recenti, sed ex annalium vetustate eruenda memoria est nobilitatis tuae. de orat. 3, 32. orat. 138 ut -um sermones moresque describat. *et al.*). 2, 162 ex quo ... *haec* accusatio nascitur? ex -um iudicio et voluntate (de orat. 2, 347 res gestae iudiciis -um comprobatae). 2, 187 fit maximus concursus -um (de orat. 1, 180 causa ... quo c. -um ... defensa est? 2, 192 in c. -um. Brut. 317 acrem ... oratorem ... c. -um forique strepitus desiderat. *al.* LIV. 2, 18, 2. 2, 56, 14. 27, 7, 1 SEN. apocol. 12, 1. *et al.*). 4, 67 affingere aliquid suspicione -um. 5, 16 -es statim loqui *eqs.* 5, 138 tanta dedecora ... oblivione -um ... tegere (de orat. 2, 7. *et al.*). Cluent. 4 evellam ex animis -um tantam opinionem (de orat. 1, 202. 2, 32 ad pertractandos animos -um. 2, 204 quibus rebus animi -um moverentur [2, 292]. Brut. 193 nec res ulla plus apud animos -um quam ... ornatus orationis valet. orat. 177 animos -um auresque. *et al.*). 12 non macula familiae, non -um fama ... *eam* a cupiditate *revocavit*. Arch. 3 tanto conventu -um ac frequentia (de orat. 1, 116 magno in -um. LVCR. 4, 784. CAES. civ. 1, 19, 3 *cum* concilia conventusque -um fugeret *Domitius*. *et al.* [*v. et supra l. 14*]; *adde* CIC. de orat. 1, 192 omnia [*quae ad iuris scientiam pertinent*] sunt ... collocata ... in congressione -um atque in foro. Lael. 87 asperitate ea ..., congressus ut -um fugiat [SVET. Aug. 65, 2 *sing.*]. PAVL. FEST. p. 42 [*vol. IV 527, 32*]. *aliter p. 2873, 73. 2874, 3 et passim.*). dom. 114 *ut* omnis memoria funditus ex oculis -um ac mentibus tolleretur (de orat. 1, 53 maximam vim exsistere oratoris in -um mentibus ... incitandis [1, 165]. 1, 54 -um sensibus ac mentibus. 3, 203. *et al.*). Mil. 98 omni in -um coetu ... celebramur (de orat. 3, 65 contionem aut senatum aut ullum coetum -um. *saepe de secessu, e. gr.*: LIV. 7, 5, 9 rure et procul coetu -um iuventam *agere*. 9, 6, 9 fugere colloquia et coetus -um. *et al.*). de orat. 1, 94 *libellus* pervenit in manus -um. Brut. 7 patrocinium pacis exclusum est aut errore -um aut timore. 322 exquisitius quam volgus -um studuisse litteris (off. 3, 73 LIV. 4, 60, 8. *et al.*). off. 3, 112 quod Titum filium ... ab -bus relegasset et ruri habitare iussisset (*cf. sim. de secessu*: Att. 3, 7, 1 odi ... celebritatem, fugio -es. epist. 9, 2, 2. SEN. epist. 68, 5 a conspectu -um secedere. *v. etiam supra l. 49*). CAES. Gall. 4, 32, 1 cum pars -um (*i. Britannorum*) in agris remaneret, pars etiam in castra ventitaret. 6, 22, 2 cognationibus ... -um. SALL. hist. frg. 1, 65 magna vis -um convenerat (5, 2 LIV. 2, 5, 3. 21, 34, 7. *saepe.* VELL. 2, 5, 1. 2, 70, 2 CVRT. 10, 3, 7 TAC. hist. 4, 46, 1). LIV. 2, 36, 3 ne in ora -um pro ludibrio abiret *Latinius* (*cf.* 2, 38, 3 per ora -um. SEN. dial. 5, 23, 4 magis ... circumfertur et in ore -um est temeraria urbanitas). 3, 35, 2 tanta exarsit ambitio, ut primores quoque civitatis ... prensarent -es (3, 47, 2. 4, 6, 9). 5, 41, 5 vacuis occursu -um viis (IVV. 10, 48 ad omnes occursus -um). 21, 26, 7 tantā -um urgente turbā (PLIN. epist. 10, 96, 10. POMPON. dig. 1, 2, 2, 9 in tanta t. -um. *et al.*). VITR. 5, 1, 2 *magnitudinem fori* ad copiam -um oportet fieri (5, 10, 4. 5, 11, 4 PLIN. epist. 10, 41, 2). β *notanda*: genus -um (*cf. p. 2874, 73*): PLAVT. Most. 657 nullum ... genus est -um taetrius ... quam danisticum (*sic c. attrib.*: Pseud. 153 plagigera genera -um. Trin. 543 Surorum, genus quod patientissimumst -um. TER. Andr. 629 id est genus -um pessumum in denegando modo quis pudor paulum adest. CIC. div. in Caec. 28 *Siculi*, -um genus nimis suspiciosum. Verr. II 3, 27 de honestissimo genere -um, hoc est de aratoribus. *et al.*; *cf. et p. 2877, 71*). Poen. 831 quodvis genus ibi (*ap. lenonem*) -um videas (*cf.* CIC. dom. 75 nullis umquam comitiis campum Martium tanta celebritate ... omnis generis -um aetatum ordinum floruisse [Sest. 124 omni frequentia atque omni g. -um. off. 2, 84 temptata res est ab omni g. -um et ordine. BELL. Afr. 19, 1 LIV. 26, 20, 9. *et al.*]. BELL. Afr. 36, 1 dilectus ... libertinorum, Afrorum, servorum denique et cuiusquemodi generis -um [SALL. Catil. 39, 6 *al.*]. *et al.*). Trin. 293 quia ego ad hoc (*i. quod nunc est*) genus -um duravi (*cf.* 1046 id genus -um omnibus ... est adversum. CIC. Verr. I 36 profiteor huic generi -um me inimicum accusatorem. II 5, 153 isti g. -um). TER. Eun. 248. CIC. Verr. II 1, 22 aliud genus -um atque aliam rationem iudiciorum (2, 168 quod est aliud in illa provincia g. -um? 5, 177. *et al.*). 2, 17 si *Verres* cuiquam generi -um, sive Siculorum sive nostrorum civium ... probatus sit. 2, 137 genus aliquod -um. Font. 12 ex iis generibus -um et civitatum, qui *eqs.* Cluent. 110 cuidam -um generi. p. red. ad Quir. 21 me quattuor omnino -um genera violarunt (*cf.* part. 90 -um esse duo genera, alterum indoctum ..., alterum humanum *eqs. et al.*). *al.* CAES. (*v. Meusel, Lex. Caes. I 1507*[extr.]). NEP. Eum. 11, 2 veniebat ... ad Eumenem utrumque genus -um, et qui ... et qui *eqs.* *al.* LIV. 35, 3, 4 novo milite et ex multis generibus -um collecto. *et al.* opinio -um: *v. s.* opinio. **b** *sing. et (rarius) plur. anaphorice vel demonstrative* (*exempla selecta; nonnumquam de eis qui contemnuntur, deridentur sim.*): NAEV. com. 45 nimis -o formidolosust. ENN. scaen. 50 -em appellat 'quid lascivis, stolide?' non intellegit. PLAVT. Amph. 265 certum est -em eludere. 295 timet -o (*cf.* 292 hic -o. 294 illic -o), deludam ego illum. Aul. 177 conveniam Euclionem *eqs.* sed eccum ⟨video⟩. nescio unde sese -o recipit domum. 317 pulmentum ei eripuit miluos. -o ad praetorem ... devenit. Bacch. 555 dic modo -em qui sit. 633 eum ... reppuli, reieci -em. 701 quid dixit *pater*? ... :: emungam hercle -em. 773 iratus est senex. nunc est mihi adeundi ad -em tempus. 837 qui sunt in lecto illo altero? :: ... :: novistine -em? Capt. 419 di vostram fidem, -um ingenium liberale. Curc. 338 aspicio militem. aggredior -em. Epid. 613 Periphanem emere lora vidi; ibi aderat una Apoecides; nunc -es me quaeritare credo. Men. 66 *fluvius* raptori ... subduxit pedes abstraxitque -em in ... malam crucem. 713 o -is impudentem audaciam (TER. Haut. 313). Most. 567 hilarus est: frustra est -o. 639 euge, Philolaches patrissat: iam -o in mercatura vortitur. Poen. 730 si exierit leno, ... -em interrogem *eqs.* Pseud. 964 quis hic -o chlamydatus est ...? peregrina facies videtur -is. TER. Phorm. 2 poeta vetus poetam non potest retrahere a studio et transdere -em in otium. 195 revocemus -em. Eun. 261 ille ubi ... videt *hoc* ..., ibi -o coepit me obsecrare. 274 uro -em. Ad. 143 nam itast -o. 367 rem ... seni ... enarramus ...: nil quicquam vidi laetius. :: pro Iuppiter, -is stultitiam. 536 virtutes *tuas* narro. :: ... :: ... -i ilico lacrumae cadunt. TVRPIL. com. 76 eius aspectus repens cor torporavit -i amore. LVCIL. 156 odi -em. 246 omnia in una sunt -i (-bus *trad.*) bulga. QVADRIG. hist. 10[b] dum se Gallus ... constituere studet, Manlius ... de loco -em iterum deiecit. VARRO Men. 245 si ad hunc χαρακτῆρα Κλεάνθους conveniet, cave attigeris -em. RHET. Her. 4, 50, 63 — 51, 64 (*quinquies in narratione*). CIC. inv. 2, 2 Zeuxis ... quaesivit ..., quasnam virgines formosas haberent. illi autem statim -em deduxerunt in palaestram *eqs.* 2, 15 illum ... consequitur in itinere, -em comprehendit *eqs.* -o in urbem ... deducitur. Quinct. 6 spem summam habere P. Quinctius debeat *eqs.* timore -em afficit *periculum*. S. Rosc. 60 quem *Chrysogonum* simul atque attigi, statim -o se erexit. 109 venit ... legatus in castra Capito. totam vitam ... -is ex ipsa legatione cognoscite. Q. Rosc. 25 cur ... laedis *Q. Roscium*? propter integritatem -is? Verr. I 19 videt *Curio* ... Verrem; appellat -em et ei ... gratulatur. II 1, 105 appellat *Verres* ... L. Annium ..., docet -em quid posset fieri. Tusc. 2, 65 Graeci ... -es, non satis animosi, prudentes, ut est captus -um, satis. CATVLL. 17, 12 quendam municipem meum de ... ponte ire praecipitem in lutum *volo eqs.* insulsissimus est -o. HOR. sat. 2, 7, 117 aut insanit -o aut versus facit. PHAEDR. 2, 2, 7. 4, 22, 24. *nota verbum Pilati de Christo dictum*: VVLG. Ioh. 19, 5 ecce -o (ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος). ? **c** *sing. indefinite i. q. aliquis* (*cf. francog.* 'on'): *usus parum certus infimae et vulgaris aetatis. de exemplis scripserunt Schmalz-Hofmann*[5] *485; Schlaepfer, Die Ausdrucksformen für 'man' im Ital., Diss. Zürich 1933, 38 sqq.; Mihăescu, Glotta 26, 1937, 79; La versione lat. di Diosc. (Ephemeris Dacoromana VIII) 1938, 42; Schrijnen, Collectanea 1939, 364 sqq.*

2 *acced. attributum*: **a** *pron.* (meus -o *pro* -o *in narratione* [*de re v. s.* meus *et cf. Hofmann, Umgangsspr. 137*]: PHAEDR. 5, 7, 32 PETRON. 62, 4): α *demonstr., determ.*: hic (*anaphorice vel demonstrative; seq.* hic [*cf. p. 2739, 40*]: *infra l. 81*): PLAVT. Amph. 292 sed quis hic est -o, quem ... video ...? (Cas. 732 Curc. 230 Poen. 1298 Pseud. 964. 1101 TER. Eun. 676 Phorm. 991). 402 hic -o sanus non est (Merc. 951). 407. 574 Bacch. 161. Capt. 391 servitutem servire huic -i optumo. Men. 221 tribus vide quod sit satis *obsonium eqs.* :: cuiusmodi hi -es erunt? 379 ubi tu hunc -em novisti? :: ibidem ubi hic me iam diu. Mil. 723 huic -i dignum est divitias esse. Most. 571 hic -o est inanis. :: hic -o est certe hariolus. Persa 480 Poen. 969 Pseud. 938. Trin. 878 fac me ... certiorem hisce -es ubi habitent (*cf.* 948). *al.* TER. Eun. 802 LVCIL. 276 RHET. Her. 4, 43, 55 sq. CIC. S. Rosc. 14 quo facilius ... huius -is innocentissimi miserias ... cognoscere possitis. 20. 71 nonne videntur hunc (*fere i. q.* '*talem*') -em ex rerum natura sustulisse. 74. Q. Rosc. 17 potest hoc -i huic haerere peccatum? div. in Caec. 25 Verr. I 30. 47. II 1, 10. 42. *et al.* 'hic -o' *i. q.* '*ego*' *v. p. 2703, 48.* idem: PLAVT. Amph. 568 *non* potest fieri, tempore uno -o idem duobus locis ut simul sit. Asin. 120 Mil. 758. GRACCH. or. frg. Cic. orat. 233 eiusdem

[Brink]

-is sit probos improbare, qui improbos probet. CIC. Verr. I 17. II 2, 70. 145 de orat. 1, 176. 216. *et al.* ille (*anaphorice vel demonstrative*): PLAVT. Amph. 294 illic -o hoc de umero volt pallium detexere (*cf.* 317. 323. 327). Asin. 272 (*cf.* 288). 861. Aul. 71 nescio . . . quae illunc -em (*i. erum, v. 67*) intemperiae tenent. 185 Capt. 533 Cas. 967. Epid. 45 cur eam emit *miles*? :: animi causa. :: quot illic -o animos habet. Men. 304. 308 di illos -es, qui illic habitant, perduint. Merc. 532 Most. 935 Poen. 613. Rud. 851 duc me ad lenonem. ubi illic est -o? *al.* TER. Eun. 357. 1083 Phorm. 629 Ad. 572 TVRPIL. com. 80. LEX Corn. de XX quaest. (CIL I² 587) 1, 5 olleis . . . -bus eam pecuniam capere liceto. CIC. S. Rosc. 117 illi -es honestissimi. Verr. II 1, 69. 144. 2, 67 Brut. 201. *et al.* ipse: PLAVT. Asin. 876 iam faxo ipsum -em manifesto opprimas. Men. 898 eccum ipsum -em. TER. Eun. 835 habemus -em ipsum. RHET. Her. 1, 9, 16 CIC. Verr. II 1, 63. 77. 2, 7 de orat. 2, 63. *et al.* is: PLAVT. Asin. 338 adulescens venit modo *eqs.* :: ubi is -ost? 348. Bacch. 47 ubi nunc is -ost? Capt. 337 (*cf.* 341). 515. 989 Cist. 89 Curc. 581. 652 ubi is est -o qui te surripuit? (*cf.* [*aliter infra l. 26*] CIC. div. in Caec. 4 ut . . . eos -es [*i. Siculos antea nominatos*] falleret, qui opem a me . . . petissent. Verr. II 4, 14. 5, 178. *et al.*). Epid. 536 Men. 650 Merc. 433. Trin. 1022 inter eos . . . -es condalium *surreptum* . . . redipisci. *al.* CARM. devot. Macr. Sat. 3, 9, 10 uti vos *di* eum exercitum, eos hostes eosque -es . . . abducatis. LEX repetund. (CIL I² 583) 7 VARRO frg. Char. gramm. p. 139, 14 B. RHET. Her. 4, 41, 53 antequam occisus -o is est. CIC. S. Rosc. 125. Font. 43 eorum -um copia populum Romanum abundare. *et al.* *determinative* (*cf. et p. 2889, 19; aliter supra l. 18*): LEX agr. (CIL I² 585) 77 xvirei . . . eis -bus agrum in Africa dederunt . . ., quos *eqs.* VARRO Men. 323 *grallae* ab -e eo, qui in īs stat, agitantur. ling. 10, 80 -is eius, quem volumus ostendere esse nequam *eqs.* CIC. inv. 1, 24 pro eo -e, in quo offenditur, alium -em, qui diligitur, interponi oportet. 1, 92 S. Rosc. 51. div. in Caec. 25 -es eos, quos . . . vidit amplissimos, L. Crassum et M. Antonium. Verr. II 1, 84. Manil. 27 eorum -um, qui nunc sunt (*cf.* Att. 2, 5, 1 eorum -um, qui hodie vivunt). de orat. 1, 81 eorum -um, de quibus paulo ante dixisti. 1, 102. 3, 28. *et al.* *adde* 'is -o . . . ut': CIC. Verr. II 2, 61 an is -o Verres, ut haec quae dixi gratiis facta esse videantur? Sull. 58 Sittius . . . is -o est . . ., ut hoc credi possit . . .? 89. iste (*anaphorice vel demonstrative*): PLAVT. Bacch. 252 cor meum . . . finditur, istius -is ubi fit . . . mentio. 552. Capt. 728 ne tu istunc -em perduis. Cist. 93 Epid. 440. 488. 496 Trin. 893. 920 non monstrare istos possum -es, quos tu quaeritas. TER. Haut. 731 Phorm. 305. Ad. 281 -em istum impurissimum . . . absolvitote. RHET. Her. 4, 36, 48 istum -em nefarium. CIC. S. Rosc. 138 non laedetur causa nobilitatis, si istis -bus resistetis. Verr. I 15. 21. 25. II 1, 77 de orat. 3, 85. *et al.* β *indefin.*: (ali)quis: PLAVT. Amph. 183 aliquem -em adlegent, qui mihi . . . os occillet. Bacch. 42 me orat . . . aliquem ut -em reperiam. Capt. 792 nisi quis satis diu vixisse sese -o arbitrabitur. Stich. 642 *al.* CATO orig. 1 si ques -es sunt quos delectat populi Romani gesta describere. CIC. inv. 1, 23 aliquos illustres -es. 1, 49 alicuius -is aut negotii. 1, 91 Quinct. 62 Verr. II 1, 151. 155. 5, 19 si quo de -e severius iudicaverit *Verres. et al.* alius, alter: PLAVT. Amph. 153 qui me alter est audacior -o? (Mil. 313 quis -o in terra te alter est audacior? *cf.* Epid. 26 quem dices digniorem esse -em hodie Athenis alterum? Men. 1088). Men. 406 nescio quem . . . alium -em . . . quaeritas. Truc. 607 alium te . . . amare -em. RHET. Her. 4, 6, 9. CIC. inv. 1, 4 alios . . . non incallidos -es. Verr. II 3, 206. *et al.* nullus (*dub.* PLAVT. Curc. 189): PLAVT. Bacch. 621 dignior nullus est -o. 654 nullus frugi esse potest -o. 808. Merc. 335 -o me miserior nullust aeque. TER. Eun. 409 (*p. 2888, 54*). CIC. Verr. II 2, 15 nullis -bus quemquam tanto odio, quanto istum Syracusanis . . . fuisse. 2, 155. 3, 45. 206 off. 1, 66 *al.* LIV. 28, 27, 8. *et al.* quidam: PLAVT. Amph. 321 (*iocose de persona praesente*) olet -o quidam malo suo. Cist. 735 est quidam -o qui *eqs.* Mil. 1012. CIC. Verr. II 1, 23 -es scitote esse quosdam quos *eqs.* 4, 93 *al.* HOR. sat. 1, 2, 31 quidam notus -o cum exiret fornice. *et al.* quisquam: ENN. ann. 99 nec pol -o quisquam faciet . . . hoc nisi tu. PLAVT. Amph. 985 nec quisquam tam audax fuat -o qui *eqs.* Asin. 779 talos ne cuiquam -i admoveat nisi tibi. Bacch. 617 Capt. 772. Epid. 80 numquam -em quemquam conveni, unde abierim lubentius. Mil. 538. 1043 deus dignior fuit quisquam -o qui esset? Persa 477 Poen. 1202 Pseud. 1017 Rud. 206. Trin. 1125 neque fuit neque erit neque esse quemquam -em in terra arbitror, quoi *eqs. al.* TER. Andr. 245. 425 Hec. 861. Haut. 81 an quoiquamst usus -i, se ut cruciet? Phorm. 977 Eun. 324 Ad. 38. 716 LVCIL. 426 CATO or. frg. 1, 6. CIC. S. Rosc. 74 *Roscium* numquam cum -e quoquam conlocutum esse. Verr. II 2, 128. 3, 118 de orat. 2, 365. *et al.* quisque (*etiam sensu relat.*), quivis: PLAVT. Amph. 1048 ubi quemque -em aspexero. Asin. 186 ad suom quemque -em quaestum esse aequomst callidum. Curc. 467. Merc. 1011 suam quisque -o rem meminit. Mil. 160 quemque a milite hoc videritis -em in nostris tegulis *eqs.* Most. 410 cuivis -i (*v. app. crit.*). Stich. 520 ut cuique -i res paratast. TER. Ad. 254 abs quīvis -e . . . beneficium accipere gaudeas. RHET. Her. 2, 8, 12 quivis unus -o. CIC. Verr. II 2, 149 quisque ex provincia Sicilia gravior -o. 2, 163 in quovis -e privato. *et al.* ullus: PLAVT. Asin. 775 neque illaec *meretrix* ulli pede pedem -i premat (*cf.* 784). Cas. 564 stultitia . . . est . . . -em amatorem ullum ad forum procedere. Men. 594 Rud. 926. CIC. S. Rosc. 96 *si* nullam . . . societatem . . . cum -e ullo coieras. *et al.* γ *interrog.*: ecquis: PLAVT. Most. 354 ecquis -o est . . . qui . . . sese excruciari meam vicem possit pati? Pseud. 971. Rud. 125 ecquem tu . . . -em crispum . . . videris. CIC. Verr. II 2, 158 Font. 24. Att. 10, 18, 3 ecquem tu -em infeliciorem? *al.* LIV. 23, 12, 16. *et al.* qui(s) *sim.*: ENN. scaen. 222 quis -o te exsuperavit usquam (umquam *var. l.*) gentium impudentiā? PLAVT. Amph. 309 quis -o? 625. 1028 quis tu es -o? Aul. 727 quinam -o hic . . . conqueritur? 731. 810 quis me Athenis nunc magis quisquam est -o cui di sint propitii? Bacch. 807. Capt. 973 cui -i? Men. 137 quis -o est? 744 quem tu -em ⟨esse me⟩ arbitrere, nescio. Poen. 859 quemnam -em? Rud. 870 *al.* TER. Andr. 663 Hec. 431 Haut. 883 Phorm. 375 Eun. 960 Ad. 883 *al.* CIC. inv. 2, 113 Quinct. 94. S. Rosc. 39 patrem occidit Sex. Roscius. qui (*i. qualis*) -o? 59. 74. 76 Q. Rosc. 49 Verr. II 2, 110. 111. 158. 3, 28 cohors ista quorum -um est? *al.* HOR. sat. 1, 6, 29 quis -o hic est? quo patre natus? epist. 1, 15, 2. *et al.* δ *relat.* (*v. etiam p. 2883, 76*): qui: PLAVT. Aul. 790 qui -o culpam admisit in se, nullust tam parvi preti *eqs.* Curc. 170 ipsus se excruciat qui -o quod amat videt nec potitur. 380. Mil. 735 qui -es probi essent, esset īs annona vilior. Most. 1041 Poen. 824 Rud. 485 *al.* RHET. Her. 4, 21, 29 quos -es alea vi⟨n⟩cit, eos ferro statim vincit. CIC. Quinct. 50. *et al.* quisquis: PLAVT. Amph. 309 quisquis -o huc . . . venerit, pugnos edet. Truc. 228. ε *correlat.*: qualis, talis: TER. Eun. 758 metuo qualem tu me esse -em existimes. CIC. inv. 2, 107 inutile . . . tali de -e supplicium sumere. 114 tales -es. *et al.* quantus, tantus: CIC. S. Rosc. 125 non fuit tantus -o S. Roscius in civitate, ut *eqs.* de orat. 2, 51 qualis oratoris et quanti -is in dicendo putas esse historiam scribere? *et al.* quot, tot (*cf. et p. 2889, 21*): TER. Phorm. 327 quot me censes -es iam deverberasse usque ad necem, hospites tum cives? 454 quot -es tot sententiae (CIC. fin. 1, 15 quot -es tot s. *v. Otto, Sprichw. p. 166 et cf.* de orat. 2, 140 quot -es tot causae). CIC. S. Rosc. 134 animi et aurium causa tot -es habet *Chrysogonus*, ut *eqs.* Verr. II 1, 9 cum *Verres* tot -es innocentes necarit. 1, 10. 3, 16 *al.* LIV. 30, 33, 8. *et al.* ζ *varia quasi pron.* (*structurae selectae*): *plur.*: multi: PLAVT. Capt. 326. 554 Mil. 170 CIC. Verr. I 19. II 3, 120 permulti (4, 95 Caecin. 20 *al.*). II 4, 57. *et al.* omnes (*i. q. theod.* '*jedermann*', '*alle Welt*'): *v. s.* omnis. pauci: PLAVT. Pseud. 972 CIC. Verr. II 1, 155. 5, 126. *et al.* (*v. etiam p. 2888, 55. 57*). plures: CIC. Verr. II 3, 217 Caecin. 62. *et al.* *sing.*: nemo -o (*cf.* CHAR. gramm. p. 123, 18 B. DON. Ter. Ad. 259 -em neminem nove auribus nostris, sed veterum consuetudine locutus est. nam cum 'neminem' ⟨ne⟩ -em significet, quid opus fuit dicere '-em neminem'?): PLAVT. (*v. Lodge, Lex. II 146*). TER. Hec. 281. Phorm. 591 ego -em callidiorem vidi neminem. 808. Eun. 549 num quis hic est? nemost. num quis hinc me sequitur? nemo -ost (*cf.* LVCIL. 836 quis tu -o es? nemo sum -o [*v. etiam Aristoph. Vesp. 184*]). 1082 Ad. 259. CATO orig. 95ᵇ si nemo esset -o quem vereremur, quidquid luberet, faceremus. inc. libr. frg. 4. CIC. Verr. I 15 -em esse arbitror neminem qui *eqs.* II 5, 65 Font. 39 Sull. 25 dom. 107 Mil. 68 Tusc. 1, 99 nat. deor. 1, 78. 2, 96 ut . . . nemo -em -o agnosceret. Att. 4, 1, 5 epist. 3, 5, 1. 5, 17, 3. 13, 24, 2. 13, 55, 1. 15, 10, 2 epist. frg. V 4. CATVLL. 81, 2 nemone in tanto potuit populo esse . . . bellus -o, quem *eqs.*? SEN. clem. 1, 1, 5 nemo unus -o uni -i tam carus . . . fuit quam tu *Caesar Nero* populo Romano. SVET. Nero 29 neminem -em (-um *var. l.*) pudicum . . . esse. ITALA exod. 33, 20 (Tert. adv. Marc. 4, 22 p. 495, 24) dei faciem . . . nemo -o videbit (*gr.* οὐ . . . ἄνθρωπος, VVLG. -o). PORPH. Hor. carm. 3, 1, 5 neminem -em (-um *Pauly*) a metu immunem esse. PANEG. 6, 14, 3. VVLG. sap. 15, 16 (*gr.* οὐδεὶς . . . ἄνθρωπος). AVG. civ. 20, 16 p. 443, 15 D.

b *adi.*: α *generalia* (*nonnulla etiam ad* c *pertinent; structuras dedi notabiliores*): adulescens: *vol. I 794, 84 sqq.* adulescentulus: *vol. I 799, 83 sq.; adde* SALL. (?) rep. 1, 5, 5. amans: PLAVT. Poen. 505. 512 Pseud. 322 Truc. 213 CIC. Sull. 34. 57. *et al.* amicus: *vol. I 1905, 29 sqq.* audax: *vol. II 1246, 16 sqq.* barbarus: CIC. Verr. II 1, 81. 5, 148. 150 Font. 23 Sull. 36 *al.* CAES. Gall. 1, 31, 5 civ. 1, 34, 4. BELL. Hisp. 35, 3 (*v. app. crit.*). QVINT. decl. 339 p. 341, 2. *et al.* bellus: *vol. II 1856, 69 sqq.* bonus: PLAVT. Bacch. 1112 Capt. 333. 391. 836. 946 Curc. 475 Most. 410. 719 Trin. 1069. 1070 LVCIL. 1335 CIC. Flacc. 104 fin. 1, 25 epist. 16, 18, 3 CE 74, 2 LIV. 35, 49, 6 SEN. clem. 2, 4, 4 SCRIB. LARG. 146 PETRON. 38, 12 MART. 12, 51, 2. *et al.; saepe in titulis, e. g. l. 73 et vol. II 2084, 61.* contaminatus: *vol. IV 631, 20 sqq.* disertus: *vol. V 1, 1378, 33 sqq.* dives: *vol. V 1, 1589, 26 sq.* doctus: *vol. V 1, 1763, 21 sqq.* eloquens: *vol. V 2, 423, 15 sqq.* eruditus: *vol. V 2, 831, 43 sqq.* familiaris: *vol. VI 1, 246, 82 sqq. 250, 65. 251, 26 sqq.* fortis: PLAVT. Pseud. 992 CIC. Quinct. 7 Verr. II 5, 8. *et al.* (*v. vol. VI 1, 1146 sqq.*). honestus: *v. s.* honestus. humanus: VARRO rust. 2, 5, 1 CIC. Verr II 4, 98. II 5, 71 Arch. 19 Pis. 68 de orat. 2, 3 fin. 2, 102. *et al.* idoneus: *vol. VII 1, 230, 7 sqq. 52 sq. 63 sq. 233, 54 sq. 236, 35.* ignotus: *vol. VII 1, 320, 69 sqq. 324, 24 sq.* improbus: *vol. VII 1, 689, 23 sqq.* impurus: *vol. VII 1, 726, 10*

[*Brink*]

sqq. iners: NAEV. carm. frg. 21 CIC. div. in Caec. 67 Verr. II 2, 192. et al. infelix: PLAVT. Amph. 325 Asin. 292 Vid. 63 TER. Ad. 540 CIC. S. Rosc. 119. et al. infimus: TER. Eun. 490 CIC. Mur. 69 de orat. 1, 198 Brut. 131. et al. insanus: PLAVT. Men. 517 Merc. 263 LVCIL. 514 CIC. S. Rosc. 33 Verr. II 4, 148. et al. liber: LEX reg. Paul. Fest. p. 221 PLAVT. Asin. 477 Persa 749 Poen. 522 Rud. 114 TER. Andr. 330 GRACCH. or. frg. Fest. p. 201 VARRO rust. 1, 17, 2 CIC. Tull. 27 Verr. II 3, 134 Caecin. 20 leg. agr. 2, 84 Rab. perd. 16. et al.; adde GELL. 10, 15, 11 (inter variorum fragmenta). malus: PLAVT. Aul. 172 Epid. 709 Men. 487 Most. 1078 Pseud. 792. 974 al. LVCIL. 1334 RHET. Her. 4, 11, 16 CIC. div. in Caec. 45 Verr. II 2, 22. 3, 106 de orat. 2, 303 rep. 1, 27. et al. militaris: PLAVT. Epid. 16 SALL. Catil. 45, 2. 59, 6 LIV. 2, 56, 8. 42, 33, 3. et al. miser: ENN. ann. 138 PLAVT. Bacch. 623. 1106 sq. Capt. 461 Cas. 303 Men. 82. 908 Merc. 588 al. TER. Ad. 199. 419 LVCIL. 1238 CIC. S. Rosc. 119 Verr. II 1, 82. 2, 74. et al. mortuus: LEX XII tab. 10, 1 (Cic. leg. 2, 58). 10, 5 (ibid. 2, 60). PLAVT. Men. 240 LEX Vrson. (CIL I^2 594) 73, 4 et 5 PAVL. FEST. p. 70. nobilis: TER. Ad. 15 GRACCH. or. frg. Gell. 10, 3, 3 CIC. inv. 1, 103 Quinct. 25. 31 S. Rosc. 1. 15 Verr. II 1, 76 de orat. 2, 280. et al. perditus: TER. Eun. 418 CIC. S. Rosc. 112 Verr. I 15. 21. II 3, 5. 4, 37 Catil. 2, 8 Att. 14, 17, 3. et al. privatus: LEX agr. (CIL I^2 585) 63 CIC. Verr. II 1, 12. 4, 71. 5, 77 Caecin. 41. et al. sapiens: L. CRASS. or. frg. Cic. de orat. 2, 224 RHET. Her. 2, 30, 48 CIC. inv. 1, 101 S. Rosc. 154 Verr. I 44 de orat. 1, 105. 3, 82 Brut. 111 rep. 1, 11. et al. stultus: PLAVT. Bacch. 1098 Persa 591 TER. Haut. 585 Eun. 1009 Ad. 218 LVCIL. 806 CIC. inv. 2, 139 Caecin. 68 de orat. 1, 179 al. CATVLL. 78, 5. et al. timidus: RHET. Her. 2, 19, 29 CIC. Quinct. 39 Verr. I 28 Caecin. 18. et al. β specialia: (I) significatur ordo, honor sim.: aedilicius: vol. I 928, 8. censorius: vol. III 802, 6. consularis: vol. IV 571, 73. patricius: CIC. Catil. 3, 22 al. LIV. 4, 16, 4. 5, 14, 5. plebeius: LIV. 6, 36, 11. 10, 8, 4 al. SVET. Tib. 2, 4 AMPEL. 15, 8 SPART. Sept. Sev. 2, 6 Geta 3, 5. praetorius: CIC. Verr. I 38 Font. 43. (II) significatur secta sim.: Christianus: TERT. apol. 2, 16 fug. 12 p. 487 Oe. CYPR. zel. 16 p. 430, 21 epist. 58, 6 p. 662, 1 OPTAT. 2, 20 p 55, 15 AVG. civ. 3, 31 p. 144, 19 D. COD. Theod. 15, 8, 1. et al.; v. et Onom. II 413, 26 sq. Pythagoreus: CIC. rep. 1, 16. Stoicus: CIC. de orat. 3, 78 (v. app. crit.). parad. 6 GELL. 1, 2, 5. Sullanus: CIC. Att. 1, 19, 4 ad Q. fr. 1, 1, 21. (III) coniung. iocose ficta (v. et p. 2877, 73), voces Graecae: PLAVT. Curc. 122 (in allocut.) oculissime -o. Poen. 472 sexaginta milia -um ... volaticorum ... occidi (474. 475). 506 advocatos, -es spissigradissimos. 979 sarcinatos (Leo). Pseud. 918 stratioticus -o qui cluear. LVCIL. 59 vix vivo -i ac monogrammo. PETRON. 45, 8 sestertiarius (cf. 74, 15 dipundiarius). CIC. Att. 1, 6, 2 -em χρηστομαθῆ. 8, 16, 1 -em ἀπολιτικώτατον omnium ..., nunc vero etiam ἀστρατηγητότατον. 13, 18 ipse -o πολυγραφώτατος. γ adverbialia: cuisquemodi: CIC. Verr. II 4, 7. eiusmodi: PLAVT. Bacch. 676 CIC. S. Rosc. 17. 36 Verr. II 1, 151. 4, 6. 53 Cluent. 185 Manil. 13. istiusmodi: PLAVT. Truc. 930 RHET. Her. 4, 35, 47. frugi: vol. VI 1, 1457, 33 sqq. 1458, 19 sqq. non nauci (cf. ENN. scaen. 423): PLAVT. Truc. 611. nequam (etiam superl. nequissimus): PLAVT. (v. Lodge, Lex. II 148). LVCIL. 1221. 1255 CIC. S. Rosc. 39 Verr. II 1, 63. 73. 83. 2, 192. 3, 22. 84 Font. 39 Cluent. 97. et al.; v. et p. 2888, 43 sq. nihili (de locutione v. CIC. Tusc. 3, 18): PLAVT. (v. Lodge, Lex. II 165). VARRO ling. 9, 54 GELL. 10, 19, 2. 15, 2, 2. nulli rei (cf. GELL. 6, 11, 2): GELL. 9, 2, 6. 15, 9, 11. haud magni preti sim.: PLAVT. Curc. 167. Epid. 493 minimi (Mil. 558). Mil. 145. TER. Ad. 891 maximi. LIV. 28, 29, 4 minoris. trioboli (cf. Hofmann, Umgangsspr. 194): PLAVT. Poen. 381. 463.

c subst.: α generatim (saepe in script. sacra sec. hebr.): advena: PLAVT. Poen. 1031 VVLG. II reg. 1, 13. agricola: vol. I 1422, 8. alienigena: vol. I 1561, 16 sqq. amator: PLAVT. Cas. 564. artifex: vol. II 697, 39. 63. 700, 53 al.; c. gen.: SALL. Iug. 35, 5 -es talis negoti artifices. auctor: VVLG. I Esdr. 5, 4. bellator: vol. II 1807, 7 sq. comes: FEST. p. 266 ab -e quodam comite Aeneae. devorator: VVLG. Luc. 7, 34 (ἄνθρωπος φάγος). fabulator: GELL. 3, 10, 11. frater: ITALA gen. 13, 8 (Aug. loc. hept. 1, 43) -es f. sumus (ἄνθρωποι ἀδελφοί, Vulg. fratres). histrio: p. 2844, 41. hospes: CIC. Cluent. 163 -em multorum hospitem (hospitum var. l.). cf. PRVD. apoth. 30. hostis: QVINT. inst. 9, 3, 67 (adnominatio) 'quando -o hostis, -o'. iudex: CASSIOD. gramm. VII 175, 7 omnis -em facundiae iudicem. latebricola: PLAVT. Trin. 240*. levenna: LABER. mim. 80. nebulo: GELL. 1, 2, 7. 16, 6, 12. nugator: GELL. 12, 2, 8. parasitus: DON. Ter. Eun. 236. peccator: v. s. peccator. rex: VVLG. Matth. 18, 23 (ἀνθρώπῳ βασιλεῖ). seductor: ROMVL. fab. 29 tit. rec. gall. senex: TER. Ad. 562 QVINT. decl. 315 p. 240, 22 FRONTO p. 198, 1 N. et al. servulus: PLAVT. Stich. 446 APVL. met. 8, 26. servus: PLAVT. Asin. 470 Epid. 60. 327 al. TER. Phorm. 292 VARRO rust. 1, 17, 2 CIC. Tull. 27. 44 Verr. II 3, 91. et al. sicarius: CIC. S. Rosc. 8 -es s. atque gladiatores. silvicola: NAEV. carm. frg. 21. simulator: DOCTR. apost. 3, 1. sycophanta: PLAVT. Poen. 1032. verbero: p. 2888, 37. vir: PLAC. med. 17, 11 rec. β (opp. eam i. mulierem). β c. nominibus gentium (et subst. et adi. quasi subst.; exempla vetustiora): Achaicus: CIC. Att. 1, 13, 1. Arpinas: vol. II 631, 38—40; adde CIC. leg. 1, 4. Asiaticus: CIC. de orat. 3, 43. Atheniensis: vol. II 1029, 68. Attacorus: vol. II 1113, 34. Atticus: CIC. Att. 1, 19, 10. Cappadox: PETRON. 63, 5. Epiroticus: CIC. Att. 1, 13, 1. Gallicanus: SVET. Nero 43, 1 Vit. 18. Gallicus: FEST. p. 355 (?). Gallus: CIC. Catil. 3, 22 SVLP. SEV. dial. 1, 4, 6. 1, 27, 2. Graeculus: CIC. Verr. II 2, 72 de orat. 1, 47. Graecus: CIC. inv. 2, 28 Verr. II 1, 53. 4, 21. 132 bis. 133 ter. Flacc. 14. 24. 36 Sest. 141 sq. prov. 15 Balb. 12 de orat. 1, 22 Tusc. 2, 65 Att. 4, 7, 1 al. SEN. contr. 7, 1, 27. et al. Graius (dub. NEP. Them. 9, 2): ENN. ann. 177 LVCR. 1, 66 VERG. Aen. 10, 720 PRVD. c. Symm. 1, 103. Haluntinus: CIC. Verr. II 5, 90. Italicus: VARRO rust. 1, 2, 8. FEST. p. 355 (?). Latinus: CIC. Balb. 54 LIV. 1, 32, 11. 13 bis. GAIVS inst. 3, 56. et al. Phryx: CIC. Flacc. 41. Reatinus: CIC. Sest. 80. Romanus: ENN. ann. 494. 547 VARRO Men. 186 CIC. Manil. 41 Mur. 74 Rab. Post. 25 Phil. 7, 14. 12, 15 de orat. 1, 231 Cato 12 div. 2, 5 fat. 4 Att. 1, 19, 10 al. LIV. 1, 59, 9. 5, 51, 3. 42, 19, 5 PLIN. epist. 4, 3; 5. 4, 22, 2. et al. Rudinus: CIC. Arch. 22. Sabinus: CIC. rep. 2, 25. Setinus: LIV. 8, 5, 7. Siculus: CIC. Verr. II 2, 72. 4, 146. 5, 83. Thermitanus: CIC. Verr. II 2, 83. Tusculanus: CIC. Brut. 294. γ iunctura '-o -o' in script. sacra (sec. hebr.; resp. ἄνθρωπος ἄνθρωπος; iuncturam explic. AVG. loc. hept. 3, 59 '-o ille aut ille' vel 'quicumque -o'): ITALA lev. 17, 8 (Lugd.) -o -o filiorum Istrahel ... quicumque fecerit eqs. (VVLG. -o quilibet). 18, 6 (ibid.) -o -o ... non accedet eqs. (VVLG. omnis -o). 24, 15 (Aug. loc. hept. 3, 59; VVLG. -o). num. 30, 3 (Rufin. Orig. in num. 24, 2 p. 227, 23; sed Lugd. -o quicumque, Vulg. si quis virorum). VVLG. Ezech. 14, 4.

d genet. vel. abl. qualitatis, originis sim.: α genet.: (I) genet. c. attrib. coniung.: PLAVT. Aul. 325 tun, trium litterarum -o (i. fur), me vituperas? Men. 269 ego ... -o iracundus, animi perditi (SERV. Aen. 6, 413 purgatioris animi -es. cf. CIC. de orat. 2, 300 in -e acerrimi ingenii [LIV. 22, 58, 8 minime Romani ingenii -o. et al.]. AMM. 20, 9, 9 superbae mentis et turgidae. 28, 3, 4 superbi spiritūs. VVLG. Luc. 2, 14 in terra pax -bus bonae voluntatis [ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας]). Mil. 618 tibi, istuc aetatis -i (CIC. de orat. 1, 207 id aetatis [Att. 4, 16, 3. 16, 7, 5]. VELL. 1, 11, 6 ullius. VAL. MAX. 5, 6 ext. 5 omnis [CELS. 2 praef. 2. et al.]. APVL. flor. 22 p. 101 suae). Pseud. 1196 quem ego -em nullius coloris novi (v. Leo et Lorenz ad l.). CIC. Quinct. 72 -em antiqui officii (epist. 16, 4, 2 summi o. summaeque humanitatis). S. Rosc. 43 -es illius ordinis ex municipiis rusticanis (Verr. II 3, 95 eiusdem -o. 152 vestri -o. 166 -e equestris o. honestissimo atque ornatissimo. Rab. perd. 20 omnes omnium ordinum -es [27 Catil. 4, 14 LIV. 42, 49, 8 PETRON. 111, 5]. Mur. 69 nostri o. al. LIV. 27, 46, 5 sui o.). Verr. II 2, 76 -o tantae luxuriae (-uria var. l.) atque desidiae (-dia var. l.). 2, 174 ab -e non nostri generis ..., sed nobilissimo (SALL. Catil. 24, 3 cuiusque generis -es. LIV. 10, 21, 4 omnis g. -um [21, 12, 8. 27, 51, 3. 33, 7, 8]. 22, 34, 2 sui g. 43, 3, 1 novi g. et al. cf. VVLG. Luc. 7, 31 -es generationis huius [ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης]). 3, 19 tu, -o minimi consili, nullius auctoritatis (Font. 16 plus Gallorum consensio valebit quam summae a. -um). 3, 103 -um summi laboris summaeque industriae. ibid. Cetarinos, Acherinos, parvarum civitatum -es (5, 20 in -em honestissimae civitatis honestissimum. cf. leg. agr. 2, 61 exterarum nationum -es). Sest. 130 -o eiusdem sanguinis (VAL. MAX. 6, 4 ext. 1 nostri s. SERV. georg. 2, 484 stultos esse -es frigidioris s., prudentes calidi). Phil. 2, 112 -es omnium gentium (de orat. 1, 15 ceteris -bus omnium gentium praestare. LIV. 10, 10, 11 tam efferatae gentis -es. 21, 20, 6 suae [38, 26, 6]. VAL. MAX. 9, 13 ext. 4 ferocissimarum. COLVM. 3, 8, 2 Iudaeae. SEN. dial. 6, 7, 3 placidae. benef. 3, 28, 3 exterarum gentium -es. TERT. adv. Marc. 4, 11 p. 452, 21 alterius. et al.). de orat. 2, 271 cuiusvis temporis -em (v. app. crit.). 2, 37 ceterarum artium -es. al. CAES. Gall. 2, 15, 5 Nervios esse -es feros magnaeque virtutis (2, 27, 5). 2, 30, 4 -es tantulae staturae (AMM. 18, 6, 7). 7, 5, 1 summae -em audaciae. 7, 32, 4 -em summae potentiae et magnae cognationis (civ. 3, 35, 2). SALL. Iug. 40, 2 per -es nominis Latini (aliter GELL. 13, 25, 3 -o ... multi atque celebrati n.). 85, 10 -em veteris prosapiae ac multarum imaginum et nullius stipendii (cf. MIN. FEL. 14, 1 Octavius, -o Plautinae prosapiae). NEP. Dat. 3, 1 -em maximi corporis terribilique facie (LIV. 28, 20, 3 levium c. -es. aliter LIV. 6, 34, 5 inter sui c. [i. ordinis] -es). LIV. 4, 9, 7 inter suae partis -es ... contionati (24, 27, 8. 35, 39, 4). 21, 42, 4 inter eiusdem condicionis -es (GAIVS inst. 1, 128 peregrinae. TERT. apol. 23, 12 Christus -o communis c. COD. Theod. 2, 1, 3 cuiuslibet. 4, 10, 3 libertinae. et al.). 24, 23, 10 apud infimae plebis -es. 31, 29, 12 eiusdem linguae -es (SEN. contr. 4 praef. 2 -o mentis quam linguae amarioris. CVRT. 6, 11, 4 suae. HIER. praef. Vulg. Ios. meae. sensu obscoeno: MIN. FEL. 28, 10 -es malae l.). 33, 33, 6 finitimis aut propinquae vicinitatis -bus aut terris continentibus iunctis. 33, 45, 6 adversae Hannibali factionis -es (34, 21, 4 suae f. [34, 48, 2]. 34, 61, 11 Barcinae. 42, 63, 12 adversae f. MIN. FEL. 8, 3). 44, 35, 10 notae iam sibi et fidei et prudentiae -es (AMM. 19, 13, 2 civilis). FEST. p. 294 tenuioris fortunae -es. p. 334 sexaginta annorum -es. et al. (II) genet. per se pon. (cf. Schmalz-Hofmann[5] 399;

[Brink]

de Eccles. v. etiam Kittel, Wbuch z. N. T. I 355): Liv. 2, 55, 3 et eos ipsos plebis -es (3, 14, 5 adloqui p. -es. 8, 33, 12. 24, 2, 10). Cvrt. 5, 3, 4 haud sane temporum -o. Apvl. apol. 75 -o iustus et morum (*v. Helm ad l.*). Tert. (?) apol. frg. Fuld. 6 gloriae -es (*aliter* Tert. apol. 47, 3 -es gloriae ... libidinosi; *v. Löfstedt, Krit. Bem. z. Tert. Apol. 107*). ieiun. 16 p. 295, 4 Sameas, -o dei, cum ... prophetasset (*fere i. q. propheta; item*: adv. Marc. 4, 21 p. 488, 26 Cypr. domin. orat. 21 p. 283, 3 epist. 69, 6 Heges. 5, 16, 1. *et al., saepe in* Vvlg.; *aliter* [*fere i. q. -o vere Christianus*]: Tert. bapt. 20 p. 218, 8 non pane vivere -em dei, sed dei verbo. coron. 9 p. 438 Oe. Cypr. epist. 6, 1 -es dei. Vvlg. I Tim. 6, 11 tu autem, o -o dei [ὦ ἄνθρωπε θεοῦ]. II Tim. 3, 17 [ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος]. *et al.*). adv. Marc. 4, 11 p. 449, 5 de Petro, legis -e (*opp.* extraneum legis). 5, 7 p. 592, 17 mundi (*cf.* Hier. epist. 49, 2, 3 saeculi [53, 2, 1]). Cypr. mortal. 1 p. 297, 13 Christi (*v. Onom. II 411, 65*). Hier. epist. 8, 1 rudes illi Italiae -es. Vvlg. Iob 34, 36 iniquitatis. Sirach 34, 25 sanguinis (*i. crudelis; gr.* ἄνθρωπος αἱμάτων). II Thess. 2, 3 peccati (ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας. *cf.* Avg. in euang. Ioh. 3, 13 ille [*i. -o*], -o p., iste [*i. Christus*] iustitiae). Petil. Aug. c. Petil. 2, 31, 70 omnis ... potestas ex deo est, non in -e potestatis. *et al.* β *abl.*: Plavt. Mil. 998 hunc -em nimium lepidum et nimia pulchritudine. Pseud. 724 si modo mihi -em invenietis *eqs.* :: qua facie? :: malum *eqs.* Ter. Ad. 442 -o antiqua virtute ac fide (Cic. Verr. II 3, 60 summa v. -em, summa industria. 3, 93 -o eo splendore, ea v., qua omnes existimatis. Caes. civ. 3, 59, 1 singulari. *v. et infra l. 28*). Pacvv. trag. 348 -es ignava opera et philosopha sententia. Cic. Tull. 18 -es electos maximis animis et viribus (Caes. Gall. 1, 7, 5 inimico animo). Verr. II 1, 137 -o summo pudore, summo officio (Caecin. 104 singulari p., virtute cognita et spectata fide). 4, 131 Archimedem ..., summo ingenio -em ac disciplina (Gell. 1, 5, 3 subagresti i. et infestivo). de orat. 1, 104 Brut. 166. epist. 13, 3 eruditum -em et summa humanitate. *al.* Caes. Gall. 4, 1, 9 immani corporum magnitudine -es (*cf.* Gell. 19, 13, 2 'nanos' parva statura -es. 19, 13, 3 brevi atque humili corpore -es). civ. 3, 104, 2 singulari -em audacia. *et al.; saepe apud* Gell.

e *locut. praeposit.*: ab: *infra l. 38.* cum: Plavt. Mil. 658 tris ... -es ... cum istis moribus. Most. 105. Rud. 315 -es ... chlamydatos cum machaeris. CE 53, 3 pudentis -is frugi cum magna fide. *et al.* de: Cic. de orat. 2, 28 -em audietis de schola atque a magistro. Liv. 2, 36, 2 de plebe -i (2, 55, 4. 3, 19, 9 de vestra p. 5, 40, 9 [*v. app. crit.*]. 6, 13, 7 Ascon. Mil. p. 31, 10). Filastr. 104, 7 -es ... de gentibus. Vvlg. lev. 20, 2 -o de filiis Israel et de advenis qui habitant in Israel (*cf.* 22, 18 de domo Israel et de advenis). 21, 17 de semine tuo. 22, 3 de stirpe vestra. *et al.* ex: Cic. Verr. II 1, 10 tot -bus honestissimis ex tam illustri provincia (2, 149. *cf.* 1, 127 rusticanos ex municipiis. 5, 165 nobilissimi ... ex agro Tauromenitano. Catil. 3, 22 Galli ex civitate male pacata. de orat. 2, 154 eruditissimos ... ex Graecia [rep. 1, 36 summi ex Graecia sapientissimique. Gell. 1, 8, 3 ex omni Graecia]. Plin. nat. 26, 15 e levissima gente. *et sim.*). 2, 270 -es honestos e conventu Syracusano. 3, 137 -em severum ex vetere illa equestri disciplina (Cluent. 76). Manil. 18 ex ceteris ordinibus -es gnavi. de orat. 1, 111 ex forensi usu -o mediocris. 1, 168 -o ex numero disertorum. Ps. Sall. in Tull. 4 -o novus Arpinas, ex M. Crassi familia. Liv. 1, 9, 11 ex plebe -es (Val. Max. 1, 7, 4). *et al.* in: Plavt. Mil. 704 magno in genere et in divitiis maxumis ... -em. sine: Cic. Flacc. 52 -i egenti, sordido, s. honore, s. existimatione. Cael. 78 Q. Cic. pet. 28 Flor. epit. 3, 16, 1. *et al.*

f *sentent. attributiva* (*exempla selecta*): Enn. scaen. 398 -o qui erranti comiter monstrat viam. Plavt. Asin. 616 ut miser est -o qui amat (*cf.* Capt. 461 miser -o est qui ipse sibi quod edit quaerit et id aegre invenit). Aul. 753 non mi -es placent qui, quando malefecerunt, purigant. Bacch. 118 mali sunt -es qui bonis dicunt male. Capt. 84 dum ruri rurant -es quos ligurriant *parasiti*. Curc. 482 ibi sunt -es qui ipsi sese venditant. Men. 457 -um, in dies qui singulas escas edint, quibus negoti nihil est. 952 arcesse -es qui illunc ad me deferant. Most. 409 -i cui nulla in pectore est audacia, ... facile est facere nequiter. Persa 762 improbus est -o qui *eqs.* Poen. 1287 nanctus est -em, mina quem argenti circumduceret (*cf.* Rud. 1387 nactum -em quem defraudares. Truc. 280). Rud. 921 vigilare decet -em qui volt sua temperi conficere officia. Varro Men. 571 non quaerenda est -i, qui habet virtutem, paenula in imbri. Cic. Verr. I 35 *quoniam* sunt -es quos libidinis infamiaeque suae neque pudeat neque taedeat, qui *eqs.* II 1, 87 hi (*Magius et Fannius*) sunt -es quos ... senatus in hostium numero habendos censuit. 2, 96 invenerat -es qui dicendo tempus consumerent. 2, 115 faciunt hoc -es quos in summa nequitia ... ipsius nequitiae fama delectet. 5, 10 -es qui fuerant nominati, comprehensi sunt. Caecin. 29 ad -em condemnandum quem numquam vidisset. *et al.*

3 *syntactica et stilistica*: a *in allocut.* (*v. et p. 2878, 25*): α -o *cum adi.* (*v. et p. 2885, 40*): Plavt. Aul. 423 quid tibi nos tactiost, mendice -o? 437 sceleste -o. 745 -o audacissime (Cic. Verr. II 3, 126. 3, 141). Bacch. 1163 tun, -o putide. Epid. 333 vae tibi, muricide -o (*cf. Hofmann, Umgangsspr. 87*). Men. 148 -o lepidissime (Persa 791 Pseud. 323). 487 -o levior quam pluma, pessime et nequissime. 517 -o insanissime. 924 -o ignavissime (Ter. Eun. 239). Truc. 333 improbe nihilique -o (Cic. Verr. II 1, 48 improbissime). Ter. Ad. 218 -um -o stultissime. Cic. Verr. II 1, 94 -o avarissime et spurcissime. 1, 102 -o stultissime et amentissime (5, 11 -o a. Phil. 11, 9 o perditissimi -es et a. *et al.; adde*: Sen. contr. 10 praef. 6 dementissimi -es. Sen. epist. 117, 23 -o demens). 1, 113 inportunissime. 2, 40 -o deterrime et impudentissime. 3, 75 -o impurissime. 5, 49 (*ironice*) tu, sancte -o ac religiose. Rab. perd. 13 tu, -o lenis ac popularis (dom. 80). dom. 105 -o fanatice. Vatin. 8 -o imperitissime. Phil. 2, 8 -o diserte. 2, 11 tu, -o sapiens (2, 31 tu -o s. et considerate). 13, 41 -o ingratissime. de orat. 2, 365 amicissimi -es (Avr. Fronto p. 67, 22 N. -o a.). *et al.* β mi -o, mei -es (*sing. praeter infra l. 13. loquuntur mulieres ubique; cf.* Don. *infra l. 16. dub.* Plavt. Truc. 942): Plavt. Cist. 678 mei -es, mei spectatores (mi *utroque loco codd.*). 719 (*interpol.?*) mi -o, obsecro (Ter. Andr. 721 Eun. 756). Epid. 640 memini, mi -o. Persa 620. Ter. Phorm. 1005 mi -o, di melius duint (*cf.* Don. *ad l.* quaerit Probus an matrona tam familiariter recte dicat alieno *eqs.*). Ad. 336 au, au mi -o, sanusne es? (Afran. com. 103). *nota* (*acced.* mea mulier): Plavt. Cist. 723 mi -o et mea mulier. γ tu -o (Don. Ter. Ad. 111 'tu -o' dicens negat illi familiaritatem): Plavt. Bacch. 1155 quid ais tu -o? Cas. 266 tu ... tibi, -o, malam rem quaeris. 528 attatae, caedundus tu -o es. Cist. 231. Curc. 412 quis tu -o es? (*cf.* Epid. 637 quis tu -o es, qui ...? Men. 826 Mil. 425 Trin. 970 Ter. Eun. 804 Lvcil. *p. 2884, 49*). Epid. 575 tu -o insanis. Mil. 684 Ter. Andr. 778 Haut. 1003 Ad. 111. δ -o: Varro Men. 211 quid (qui *var. l.*)? sutrinas facere inscius nihil, -o, agis? *de* Vvlg. (*N. T.*) *v. Bauer, Wörterbuch z. N. T.*³ *113.*

b 'o -em miserum' *sim.*: Plavt. Amph. frg. 6 (7) edepol -em miserum (Cic. Att. 7, 11, 1. *v. et infra l. 40*). Asin. 292 edepol -em infelicem, qui *eqs.* (*cf.* Ter. Haut. 380 o -em felicem [Sen. epist. 46, 3 o te -em f., qui *eqs.*]. Pompon. Atell. 159 o -em beatum [Avr. Fronto p. 28, 15 sq. N. o te -em b. ...; o me -em b.]. Cic. Quinct. 80 o -em fortunatum, qui *eqs.* Sen. epist. 86, 11 o -em calamitosum). Men. 640 o -em malum. Mil. 1066 en ecastor -em periurum. Pseud. 734 o -em opportunum mihi (*cf.* Cic. epist. 12, 30, 3 o -em semper illum mihi quidem aptum, nunc ... etiam suavem). 931 o -em lepidum. 1205 (*interpol.?*) edepol -em verberonem Pseudolum. Truc. 695 en edepol -em nihili. Ter. Andr. 769 o -em audacem (Eun. 709). Eun. 259 scitum hercle hominem. 418 di vestram fidem, -em perditum miserumque (Cic. Att. 14, 17, 3 o p. -em). Ad. 183 o -em impurum. 304 o -em impium. Titin. com. 175 -em improbum. Cic. Verr. II 4, 146 o desertum -em, desperatum, relictum. 5, 62 huncine -em, hancine impudentiam, ... hanc audaciam. Phil. 2, 77 o -em nequam (Att. 4, 13, 2. 15, 13, 3. 16, 14, 2). 11, 13 -em ridiculum, qui *eqs.* (Att. 10, 3ᵃ, 2 -es ridiculos). orat. 225 o callidos -es (*cf.* div. 2, 103 o acutos -es [Petron. 24, 2 o ... -em a. atque urbanitatis vernaculae fontem]). Att. 2, 2, 2 o magnum -em. 12, 2, 2 o miros -es. 12, 38, 2 o -em cavendum. *et al.*

c 'meus -o est': Naev. com. 70 deo meo propitio, meus -o est. Plavt. Mil. 334 meus illic -o est. Pseud. 381 illic -o meus est (*cf.* 600). 1124 hic -o meus est. :: ... :: quia praeda haec meast.

d 'em tibi -em': *vol. V 2, 438, 12 sq.*

e 'paucorum -um (est)': Ter. Eun. 409 immo sic -ost: perpaucorum -um. :: immo nullorum arbitror. Hor. sat. 1, 9, 44 'Maecenas quomodo tecum?' ... 'paucorum -um et mentis bene sanae'. *iocose ad piscem translatum*: Cic. fat. frg. 4 (ed. Ax) accipenser iste paucorum -um est.

f 'hoc -is' *sim.* (Char. gramm. p. 139, 15 B. cum ... 'quid hoc est -is?' quaeritur, inquit *Varro*, de alicuius quaero -is qualitate. *aliter v. p. 2878, 25*): Plavt. Amph. 576 quid hoc sit -is? (769. Ter. Eun. 546 quid hoc -is? *v. etiam supra l. 58*). Poen. 92 facite coniecturam, quid id sit -is. Ter. Haut. 848 quaeso quid tu -is es? (Cic. Verr. II 2, 134 quid -is sit). Eun. 833 quid illuc -is est?

B *subaudiuntur notiones secundariae* (*cf. etiam* Cic. Att. 4, 15, 2 tam longe a tot tuis et -bus et rebus carissimis ... abesse [*i. propinquis sim.*]. Stat. silv. 5, 2, 91 -um cui *principi* cura suorum [*i. omnium civium*]. Fronto p. 44, 15 N. [*dub.*]): 1 *i. q. servus, actor, minister sim.*: a *generatim*: Cic. Quinct. 61 -em P. Quincti deprehendis in publico, conaris abducere (*item pendet gen.*: Tull. 25 ut -es M. Tulli occiderentur. 38. Cod. Theod. 10, 26, 1 conductores -esve augustissimae domus nostrae [16, 5, 52, 1. *cf.* Cod. Iust. 3, 26 ᵗⁱᵗ· causae ... divinae domus -umque eius]. Avell. p. 639, 25 per -em ... Agapiti. Rvric. epist. 2, 49 filii mei. Cod. Iust. 1, 27, 2, 20 duci Tripolitanae provinciae et -bus eius. *al.* Ivlian. epit. novell. 30, 105 adversus praesidem ... vel adversus -es eius). Verr. II 1, 91 familiam magnam, multos artifices, multos formosos -es reliquit (1, 92 -es f. et litteratos). 1, 93 -es ... redditi *sunt* ⟨alii⟩, alii etiam nunc retinentur. Catvll. 10, 16 comparasti ad lecticam -es (*cf.* 10, 20). Labeo dig. 6, 1, 79 si -em a me petieris et is post litem contestatam mortuus sit. Stat. silv. 2, 6, 14 -em gemis ..., -em, Urse, tuum, cui dulce volenti servitium *erat* (*cf.* Avson. 414, 1 p. 272 P. concesso ab -bus tuis usus hospitio. Mirac. Steph. 1, 14 tristis es de filio tuo et -e tuo). Afric. dig. 46, 3, 38, 3 quando ... -em meum (*opp.* si communem solvisses -*em*) feceris (Gaivs inst. 4, 16 [*form.*

[Brink]

vindicationis] qui vindicabat ipsam rem apprehendebat, veluti -em, et ita dicebat: 'hunc ego -em ex iure Quiritium meum esse aio *eqs.*' *cf. et* 1, 119. 2, 24). 50, 16, 207 (*ex Mela*) mercis appellatione -es non contineri ... et ob eam rem mangones non mercatores sed venaliciarios appellari. GAIVS dig. 2, 9, 4 quia ... totum suum -em defenderet (VLP. dig. 10, 3, 6, 9 [*e Iuliano*]). LAMPR. Alex. 23, 2 de omnibus -bus per fideles -es suos semper quaesivit (CAPITOL. Pert. 13, 4 per -es suos. PS. AVR. VICT. orig. 7, 1 [*de Hercule*] ut ex longo itinere -es sui et pecora reficerentur. MIRAC. Steph. 1, 14. COD. Theod. *et* Iust. *et al.*). *et al.; saepe in* DIG. *(v. V. i. R. III 258, 28 sqq.).* *accedit nomen servi*: FORMVLA Baet. (CIL II 5406) 3 Dama ... fundum Baianum ... et -em Midam ... accepit. AFRIC. dig. 20, 4, 9 pr. -o Eros (GAIVS inst. 4, 59 VLP. dig. 45, 1, 75, 7 PAVL. dig. 47, 2, 67, 5). 30, 108, 2 -o Titius. *et saepe in* DIG. **b** *speciatim de operariis: agricolarum*: CATO agr. 10, 1 vilicum, vilicam, operarios quinque, bubulcos III, asinarium I, subulcum I, opilionem I: summa -es XIII (*v. app. crit.; sim.* 11, 1). 22, 3 vecturam boum, operas VI, -es VI cum bubulcis. 57, 1. 144, 4 adsiduos -es L praebeto. 145, 1 *ad oleam faciundam* -es eos dato, qui placebunt ... custodi. 160. VARRO rust. 1, 18, 2 satis esse ad iugera VIII -em unum. *ibid.* 7 quot quaeque *praedia* -bus colantur. 2, 2, 20 ne minus habeamus in centenas oves hirtas singulos -es, in pellitas [caprae] binos. 2, 10, 3 formae -um legendae ut sint firmae ac veloces. *ibid.* 11 facilius de summa -um detrahere possis. COLVM. 1, 7, 1 praecipua cura domini requiritur cum in ceteris rebus tum maxime in -bus. atque hi vel coloni vel servi sunt. 1, 9, 7. 2, 10, 13 *id* tres vel quattuor -es promoveant pedibus. 2, 12, 7 eundem modum ... tribus -bus adiectis ... satis excoli. 11, 1, 15 malo ... unius agilem industriam quam decem -um ... tardam operam. NOVELL. Valent. 35, 18 si ... duorum praediorum unus dominus ex referto ... colonis agro ad alterum aliquos -es ... transtulerit. *de aliis operariis*: CIC. Verr. II 4, 54 artifices omnes, caelatores ac vascularios convocari iubet ..., magnam -um multitudinem. ALF. dig. 9, 2, 52, 2 cum domino mularum nullam esse actionem, cum -bus qui conversum plostrum sustinuissent, lege Aquilia agi posse. VITR. 7, 3, 10 decuria -um inducta ... vectibus pisant materiam *Graecorum tectores.* 10, 2, 7 calcantes -es (10, 4, 2. 10, 6, 3). 10, 2, 9 funes traduntur -bus ad ducendum. ita tres ordines -um ducentes ... onus ad summum perducunt. 10, 3, 2 caput eius *machinae* unius -is viribus pressum id onus extulit. 10, 10, 6. 10, 15, 7. HIER. epist. 71, 5, 1 opuscula mea ... ad describendum -bus tuis dedi. TAB. devot. Audollent 274^{A} (*de aurigis*) cadant -es et equi fragan(t) (*cf.* 273^{A} haec nomina -um et equorum). *et al.*

2 *de militibus* (*cf. theod.* 'Mann', 'Leute'. *semper numero plur. de peditibus infra l. 63 sqq. de* CATONE *et* QVADRIG. *non satis constat*): CATO or. frg. 1, 12 (*v. supra l. 44*) pauculos -es, mediocriculum exercitum obvium duci. QVADRIG. 87 (*v. supra l. 44*) cum partim copiis -um adulescentium. RHET. Her. 3, 2, 3 vis decernitur per exercitus ..., evocationes -um. POMP. Cic. Att. 8, 12^{d}, 2 celeriter ex dilectibus huc -es convenire *non* possunt. CAES. Gall. 1, 25, 6 Boii et Tulingi ... -um milibus circiter XV agmen hostium claudebant. 2, 6, 2 circumiecta multitudine -um totis moenibus (3, 23, 4. 6, 43, 3 frumenta ... a tanta m. iumentorum atque -um consumebantur. *et al.*). 2, 28, 2 ex -um milibus LX vix ad quingentos, qui arma ferre possent, sese redactos. civ. 3, 103, 1 duobus ... milibus -um armatis. *al.* SALL. Iug. 54, 3 exercitum numero -um ampliorem, se hebetem infirmumque. *al.* R. GEST. div. Aug. 23 pugnaverunt praeter remiges millia -um tria circiter. LIV. 3, 17, 1 arma poni et discedere -es ab stationibus. 24, 46, 6 magnam partem -um sopivit *strepitus lentior.* 25, 16, 22 maior quam pro numero -um editur pugna. 28, 45, 21 cohortem armatam sescentorum -um miserunt. 44, 20, 6 -es navibus deesse. *al.* PAVL. FEST. p. 336 sex milium et ducentorum -um legionem. TAC. (*v. Gerber-Greef, Lex. Tac. p. 529*). *et al.* *refertur ad pedites* (*opp.* equites): CAES. Gall. 1, 49, 3 circiter -um numero sedecim milia expedita cum omni equitatu. civ. 2, 39, 5 -es equitesque. BELL. Hisp. 31, 9 milia -um circiter XXX ..., ... equites Romani ... ad milia III. LIV. 9, 19, 5 non plus triginta milibus -um et quattuor milibus equitum. 22, 52, 4.

deriv.: nemo; homullus, homuncio, homunculus. *cf.* humanus. *compos.*: homicida, hominicola; semihomo; dehomino. *Brink.*

homoeōmaticus, -a, -um, ὁμοιωματικός. *t. t. gramm.* (*cf. Dion. Thrax p. 40, 2 U.* τὸ ὁμοίωσιν σημαῖνον): DOSITH. gramm. VII 418, 22 -um adverbium: ut ὡς, ὥσπερ.

homoeomerīa, *acc.* -an *f.*, ὁμοιομέρεια. *t. t. philos.*: LVCR. 1, 830 sqq. (= *Anaxag. A 44 D.*) Anaxagorae scrutemur -an *eqs.* rerum quam dicit *Anaxagoras* -an, ossa ... e pauxillis ... ossibus ... et de pauxillis ... visceribus viscus gigni sanguenque *eqs.* *e Lucr.* (*male intell.*): SERV. Aen. 4, 625 ('*ex ossibus ultor*') secundum Anaxagoran, qui -an dicit, id est omnium membrorum similitudinem, esse in rebus creandis ⌊id est⌋ (*secl. Thilo*) ex ossibus, ex sanguine, ex medullis: nam omnia pro parte sui transeunt in procreationem.

[ORIBAS. syn. 5, 53 p. 90 (rec. Ab) **homoeomerin** (*scrib.* omīom-) quam nos firmissimam corporis substantiam dicere poteremus. *quasi* *ὁμοιομερίν, *ex male intellecto gr. 5, 53, 1* τὰ ἐκ τῆς στερεᾶς οὐσίας ὁμοιομερῆ σώματα.]

homoeon *v.* homoeos.

homoeopathīa, *acc.* -an *f.*, ὁμοιοπάθεια. *t. t. rhet.*: MACR. Sat. 4, 6, 9 oratores -an vocant, quotiens de similitudine passionis pathos nascitur.

homoeoprophoros, -on, *ὁμοιοπρόφορος (*cf.* dysprophoros, εὐπρόφορος). *scrib. in codd. et* -phor- *et* -pher-. *quod similis est pronuntiationis* (*sing. et plur. pro subst.; t. t. rhet.*): MART. CAP. 5, 514 *compositionis* vitium maximum est ... -a (*sc.* κῶλα?) ... non vitare. *ibid.* -on est, cum dicitur 'o Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti'.

homoeoptōtos, -on, ὁμοιόπτωτος. *de orig. vocis gr.: infra l. 37.* *scrib.* -mop-: CASSIOD. in psalm. 97, 5 *Migne.*

quod in eosdem casus cadit (*t. t. rhet.*): **1** *plur.* homoeoptōta (*sc.* κῶλα *sim.*): IVL. VICT. rhet. 20 p. 433, 4 ne *sint* -a, ne homoeoteleuta.

2 *sing.* **homoeoptōton**, *abl.* -ō *n.*, ὁμοιόπτωτον. *abl.* -o: SACERD. gramm. *bis.* DIOM. gramm. I 447, 12. *litteris graecis*: CIC. facet. dict. 16 (Macr. Sat. 2, 3, 16). RVT. LVP. 2, 13 QVINT. inst. 9, 3, 78 sqq. AQVILA rhet. 25 p. 30, 22 (*sim.*: MART. CAP. 5, 532 *litt. lat. codd.*). CARM. de fig. 103. *vertitur latine per* 'simile casibus' (AQVILA [in casibus *trad.*] *et* MART. CAP. *l. c.*), 'aequiclinatum' (CARM. *l. c.*).

a *definitiones* (*fusius* QVINT. *l. c.; dub.* DIOM. gramm. I 447, 19): *α est oratio excurrens in eosdem casus*: SACERD. gramm. VI 459, 6 de -o. -on est oratio excurrens per eosdem casus ut 'hoc Ripheus, hoc ipse Dymas omnisque iuventus laeta facit (*Verg. Aen. 2, 394*)'. 459, 13 -on quidam hirmo simile esse putant, errantes. 459, 14 sqq. (*v. p. 2823, 1*). DIOM. gramm. I 447, 12 -on est oratio excurrens in eosdem casus similiter, id est cum uno similique casu totius sensus elocutionis impletur. *β est oratio excurrens in eosdem casus et similes fines*: DIOM. gramm. I 447, 16 -on fit, cum oratio excurrit in eosdem casus et similes fines, ut Ennius 'maerentes flentes lacrimantes ac miserantes (*ann. 103*).' DON. gramm. IV 398, 22 CHAR. gramm. p. 371, 1 B. POMP. gramm. V 304, 1 sqq. inter -on et homoeoteleuton hoc interest, quod -on de casibus fit, homoeoteleuton de verbis fit. -on est ... 'maerentes ... (*v. supra l. 33*)' *eqs.* ecce omnes casus accusativi sunt. inde dictum est -on: Graeci enim ptosis dicunt casus. homoeoteleuton est, quotiens in verba exitus est unius soni ..., *ut* '... animadvertisti ... reliquisti'. CASSIOD. in psalm. 97, 5 ISID. orig. 1, 36, 15.

b *loci generales*: RVT. LVP. 2, 12 hoc schema (*sc.* παρόμοιον) et homoeoteleuton et -on fere non multum inter se distant. AQVILA rhet. 47 p. 37, 20 tres ... figuras ..., isocolon, -on, diezeugmenon.

homoeos, (-a), -on, ὅμοιος. *scrib.* -mīos: GLOSS.

1 *adi.*: GLOSS. IV 87, 34 -os: similis vel aequalis. *e coni. dub.*: DON. vita Verg. *vol. V 2, 352, 15.*

2 *subst.* **homoeon**, *abl.* -ō *n.*, ὅμοιον. *litt. gr. infra l. 51.* *t. t. rhet.*: SACERD. gramm. VI 459, 24 de -o (-on *cod.*). -on est res similes in eadem qualitate eandem laudem vel detractionem habentes, ut fur et fur similes sunt ..., ut est: '... (*Verg. Aen. 8, 649*)'. IVL. RVF. rhet. 23 p. 44, 23 ὅμοιον (*litt. lat. edit. princ.*) *inter partes parabolae.* 25 p. 44, 30 sqq. -on. haec figura est, cum ex partibus aliqua similitudo colligitur, ut ...: '... (*Verg. Aen. 3, 490*)'. etiam in actu fit -on, ut ...: '... (*ibid. 4, 669 sq.*)'.

homoeōsis, -is *f.*, ὁμοίωσις. *gen.* -is: CASSIOD. in psalm. 122, 2 per figuram -is. *acc.* -in: SACERD. gramm. VI 464, 3. *abl.* -i: SACERD. *et* CHAR. *et* DIOM. (*suppl.*) *infra l. 60–63.* *litt. gr.*: IVL. RVF. rhet. 22 p. 44, 13 COMMENT. Lucan. 1, 136. 1, 205. 4, 237.

t. t. rhet. (*vert. latine per* 'similitudo': *infra l. 74 et* ISID. orig. 1, 37, 31): SACERD. gramm. VI 463, 31 de -i: -is est ignotae rei descriptio per similitudinem eius quae cognita est; haec dividitur tribus modis, in parabolam, in paradigma, in icona (*sim.*: DON. gramm. IV 402, 21 CHAR. gramm. p. 365, 8 B. DIOM. gramm. I 463, 10 CASSIOD. in psalm. 122, 2 ISID. orig. 1, 37, 31. *cf. Gramm. suppl. 273, 31. paulo aliter: Iul. Ruf. rhet. 22 p. 44, 13*). SACERD. gramm. VI 464, 3 sqq. inter -in et parabolen ... differentiam, quod -is est, cum exposita re, quam ad comparationem induximus, tunc rem exponimus, propter quam similitudo videtur inducta; parabola vero, cum primo res exponitur, cuius gratia similitudo trahitur ... *eqs.* alia differentia, quod -is genus est in se habens tres species ..., parabola vero species nihil praeter se continens. DON. gramm. IV 399, 16 -is *enumeratur inter tropos* (*sim.* CHAR. gramm. p. 358, 12 B. DIOM. gramm. I 457, 2). POMP. gramm. V 312, 14 tropus generalis est, habet species tres. -is est similitudo quaedam; sed haec similitudo fit aut a rebus ignotis aut a rebus incongruis, aut a rebus paribus.

homoeoteleutos, -on, ὁμοιοτέλευτος. *scrib.* -mot-: ISID. orig. 1, 36, 16 (*v. Lindsay, Index s. v.*). GLOSS. *litt. graecis (trad. vel ed.)*: *l. 81. p. 2891, 3.* GLOSS. IV 418, 2 -a: similis finis. [*dub. trad.*: DON. vita Verg. *vol. V 2, 352, 15.*]

i. q. similem finem habens (*t. t. rhet.*): **1** *plur.* homoeoteleuta (*sc.* κῶλα *sim.* *cf.* GLOSS. *supra.* *litt. graecis*: *l. 83 bis.* DON. Ter. Eun. 156): SERV. auct. ecl. 5, 38 'purpureo narcisso': duo -a (*sim.*: auct. Aen. 4, 558 duo -α. 12, 341 plura -α). IVL. VICT. rhet. 20 (*l. 15*).

[H. H.]

2 *sing.* **homoeoteleuton,** *gen.* -ī, *abl.* -ō *n.*, ὁμοιοτέλευτον. *gen.* -i: SERV. Aen. 5, 391; *abl.* -o: SACERD. gramm. VI 459, 3 DIOM. gramm. I 447, 5. *litt. graecis*: RVT. LVP. 2, 14 QVINT. inst. 9, 3, 77 sqq. AQVILA rhet. 26 p. 30, 27 (*sim.*: MART. CAP. 5, 532 *litt. lat. codd.*). DON. Ter. Eun. 236. 476 Phorm. 521. SERV. (*sub b passim*). COMMENT. Lucan. 3, 393 CARM. de fig. 100. *vertitur latine per* 'similis duarum sententiarum vel plurium finis' (QVINT. *l. c.*), 'simile determinatione' (AQVILA *l. c.*), 'simili modo determinatum' (MART. CAP. *l. c.*), 'confine' (CARM. *l. c.*). *acced. genet.* 'sequentis verbi': *l. 22.*

a *definitiones* (*fusius* QVINT. *l. c.*): SACERD. gramm. VI 459, 3 de -o. -on, quod contrarium parhomoeo est, fit hoc modo, cum diversae orationis fines isdem litteris terminantur, ut 'caesa ... foedera porca'. DON. gramm. IV 398, 24 -on est, cum simili modo dictiones plurimae finiuntur, ut '... reduci ... relinqui, devehi ... deseri' (*sim.*: DIOM. gramm. I 447, 11 ISID. orig. 1, 36, 16). CHAR. gramm. p. 370, 27 B. -on est oratio pari verborum exitu finita (*sim.*: DIOM. gramm. I 447, 5). CASSIOD. in psalm. 84, 2 (88, 40). *nota* (*de verbis temporalibus*): POMP. gramm. (*p. 2890, 35 sqq.*). **b** *loci generales*: RVT. LVP. 2, 12 (*p. 2890, 42*). SERV. ecl. 3, 1 vitans -on (georg. 3, 539. Aen. 5, 391 vitandi -i causa. *litt. graecis*: Aen. 11, 464 auct. Aen. 1, 220. 8, 545 -ον sequentis verbi. 11, 112). auct. ecl. 8, 28 ne -on faceret (*litt. graecis*: auct. Aen. 2, 745). Aen. 8, 435 timuit -on. 9, 606 est ... cacosyntheton et -on. 10, 571 propter -on (*litt. graecis*: 1, 30. 2, 56. 3, 663. 12, 781). *H. H.*

***homoeūsion,** -ī *n.*, ὁμοιούσιον. om- *scribitur saepe in codd., e. g.* EVCHER., AVX. EVCHER. instr. 2 p. 159, 22 -on (homo eusion *s*, omoeusios *PGAV*) similis substantiae ([*antea* homousion]. GLOSS.). *i. q. dogma (et simul secta l. 34) Christum similis substantiae esse cum patre perhibens*: HIL. c. Const. *v. p. 2893, 40. 42.* syn. 88 p. 540^A quid fidem meam in homousion damnas, quam per -ii (homous- *trad.*) professionem non potes non probare? *al.* (*v. et p. 2893, 44*). AVX. Maximin. c. Ambr. 47 Homousianorum sectam destruebat ..., -on autem dissipabat *Ulfila.* SVLP. SEV. chron. *v. p. 2893, 62.* PROSP. chron. *v. p. 2893, 69.* *Rehm.*

⟨h⟩**omologō** ... dicitur confiteor GLOSS. II p. XIII. *i.* ὁμολογῶ. *cf. Goetz, Thes. gloss. emend. s.* '*confessio*' *et* '*confiteor*'.

homologus, -ī *m.*, ὁμόλογος. *-i appellari videntur dediticii i.* λαογραφούμενοι (*de Aegyptiis; ad rem v. Mitteis-Wilcken, Grundzüge ... der Papyruskunde I 1, 59 sq. 85 et I 2, 88 sqq.*): COD. Theod. 11, 24, 6 pr. functiones publicas et liturgos, quos -i coloni praestare noscuntur. 11, 24, 6, 3 ii ..., qui vicis quibus adscripti sunt derelictis, et qui -i more gentilicio nuncupantur, ad alios ... vicos ... transierunt *eqs.*

homōnymia, -ae, *acc.* -am *et* (*rarius*) -an *f.*, ὁμωνυμία. *acc.* -an: *v. infra l. 56. 57. 76. 77.* *litt. graecis*: *v. infra l. 62. 74.*

t. t.: **1** *gramm. et rhet.* (*vertitur latine per* nomen commune *infra l. 63*; similitudo nominum *infra l. 67*; nominis dubietas *infra l. 58.* *opp. saepe* synonymia): *litteris latinis*: SACERD. gramm. VI 455, 4 de -a. -a est, cum duae res vel plures uno nomine nuncupantur. CHAR. gramm. p. 359, 21 B. metalepsis est dictio ⌊per gradus -ae⌋ ad propriam significationem descendens (*sim.*: DIOM. gramm. I 458, 8 ⌊ ⌋ gradatim -ae [?]). *ibid.* p. 395, 17 -am ...; -a una voce multa significat *eqs.* DIOM. gramm. I 450, 7 *amphibolia* fit et per -an (*sic inter amphiboliae [ambiguitatis] genera*: FORTVN. rhet. 1, 24 p. 99, 19 sqq. [*bis*; -an *var. l.*]. GRILL. rhet. p. 75, 21 M. *ibid.* p. 75, 26 p. -am, id est nominis dubietatem. *de re v. etiam infra l. 65. 66. 68*). FORTVN. rhet. 2, 9 p. 107, 17 translativus status *dividitur locis octo* ...: propositione scripti, -a *eqs.* (*sic inter translationis [praescriptionis] locos*: SVLP. VICT. rhet. 44 p. 340, 21. 45 p. 340, 31. IVL. VICT. rhet. 4, 8 p. 392, 25 a b -a [*ibid.* p. 392, 36]). *litteris graecis*: VARRO ling. 9, 89 nomen commune quam vocant -αν (omonimya *trad.*; *ibid. iterum*). QVINT. inst. 7, 9, 2 (*inter amphiboliae genera*) cum pluribus rebus aut hominibus eadem appellatio est. IVL. VICT. rhet. 3, 12 p. 383, 10 (*inter ambiguitatis genera*) per similitudinem nominum, quod est -α. RVFIN. Orig. (*p. 2892, 47*). PS. CASSIOD. rhet. 27 (*inter amphiboliae genera*) per -αν. **2** *eccles.* (*ad rem cf. e. gr. Dionys. Exig. Conc.*[S] *I 5 p. 296, 6 sqq.* *Nestorius* simulat ... se unum Christum et filium et dominum confiteri, verumtamen et ipse in duos unum ... partitur, hominem dicens deo verbo aequivoca nuncupatione [*gr. I 1, 6 p. 151, 6* ὁμωνυμίᾳ] et honoris ... aequalitate ... coniunctum. *vertitur latine per* aequivoca nuncupatio *supra l. 72*; univocatio *infra l. 77. 78.* *trad. et lat. et gr. resp. gr.* ὁμωνυμία): CONC.[S] I 5 p. 145, 39 solā filietatis -ā (p. 146, 36 f. -ā. 193, 28 per solam f. -am [-an *var. l.*]). p. 255, 30 secundum solam filiationis -an (-am *var. l.*), id est univocationem (p. 257, 21 f. -ā, hoc est univocatione). *cf. vol. I 1017, 53* (aequivocatio).

homōnymus, -a, -um *et* -os, -on, ὁμώνυμος. *formae notabiles*: -on *p. 2892, 37* (*cf. infra l. 83*); -orum *p. 2892, 51*; -as *p. 2892, 49.* GLOSS. -a: quae uno nomine plures res significant (*cf. p. 2892, 25*). -a: similia dicta. *litteris graecis*: HIER. epist. 37, 2, 2 (-ον). [*interpol.*: DIOM. gramm. I 434, 11. MART. CAP. 4, 355 (*var. l.*).]

i. q. idem nomen habens: **1** *sensu generali*: DIOM. gramm. I 505, 29 ionicus maior *versus* constat -o pede. 506, 2 ionicus ... minor *versus* constat ex -a dipodia (-mia dipodiae *codd.*).

2 *sensu speciali de eis quae una appellatione plura significant.* *et adi. et subst. (sc. nomen, nomina sim.)*; *neutr. ubique praeter infra l. 44. 46—49.* *vertitur latine per* aequivocus *infra l. 51*; uninomius (-nominus?) *infra l. 18. 26*; univocus *infra l. 37.* *opp. saepius* synonymus.

a *usu grammatico*: **α** *neutr. plur.*: QVINT. inst. 8, 2, 13 (*de obscuritate*) quae *verba* ... apud iudicem ... interpretanda sunt, sicut in his, quae -a vocantur, ut 'taurus' animal sit an mons ... an radix arboris, nisi distinctum non intellegitur. PROB. inst. gramm. IV 120, 11 nomina, quae appellantur -a, hoc est quae una significatione varias res designant, ut ... 'nepos' ...; 'nepos' enim modo tertiam progeniem hominum, modo luxuriosum designat. MAR. VICTORIN. defin. p. 41, 19. DON. gramm. IV 373, 21 -a, quae una appellatione plura significant (DOSITH. gramm. VII 398, 3. GRAMM. suppl. 71, 24 -a, hoc est uninomia [-nomina *ed.*], *eqs.*). IV 395, 24 *amphibolia* fit et per -a, ut si quis 'aciem' dicat (*cf. infra l. 27*). CHAR. gramm. p. 198, 9 B. -a, quae una loquella plura significant (EXC. Bob. gramm. I 536, 11 DIOM. gramm. I 322, 33). DIOM. gramm. I 434, 9 SERV. gramm. IV 429, 36 CLEDON. gramm. V 35, 30. EXPLAN. in Don. gramm. IV 537, 27 de -is. 538, 10 POMP. gramm. V 146, 9. 10. 12 -a ... quae unum nomen habent et plurimas res significant (CONSENT. gramm. V 341, 19 quae uno nomine plures res significant [*cf. p. 2891, 81*]. ISID. orig. 1, 7, 15 -a, hoc est uninomia, eo quod sit in uno nomine significatio plurima. 1, 34, 16 fit *amphibolia* et per -a [-am *et* -um *varr. ll.*], quo uno nomine multa significantur). V 146, 17 ⟨-a ..., quae⟩ singula sunt et plurima significant. CONSENT. gramm. V 341, 18 PRISC. gramm. II 59, 13. 15. 256, 6 quae rerum vocabulis -a inveniuntur, ut 'magistratus' ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ ἄρχων. III 88, 23. **β** *neutr. sing.*: SERV. (auct.) Aen. 2, 333 -um (*sic edd. vett.*; synon- *trad.*) est 'acies' et multa significat, ut 'exercitus', 'ferri' *eqs.* CLEDON. gramm. V 35, 31 -um est quod una significatione multos intellectus habet. POMP. gramm. V 255, 4 quoniam -um est, id est similitudinem habet nominis. PRISC. gramm. II 60, 28 de -o. III 462, 3 '*arma*' cum ... sit -on, quod quidam univocum dicunt, et varias res significet. CASSIOD. in psalm. 122, 3. *nota* (*acced. genet. rei quae est -a*): CHAR. gramm. p. 174, 19 B. licet Pomponius Secundus poeta, ut refert Plinius (*p. 27, 8 B.*), propter -um nominativi accusativo casu 'omnes' non putet dici, sed 'omneis', tamen *eqs.*

b *usu vario*: HIER. Didym. spir. 3 p. 105^C alium spiritum sanctum fuisse in sanctis viris ante adventum domini et alium in apostolis ceterisque discipulis, et quasi -um in differentibus esse substantiis. RVFIN. Orig. in psalm. 36 hom. 1, 4 p. 1326^B quomodo interior homo exterioris hominis -is appellationibus nominetur (*cf. ibid. p. 1326^A* duos homines introducere ὁμωνυμίᾳ, id est similitudine alterius alterum ex altero nominare. *de eadem re*: Orig. in cant. prol. p. 64, 17 per -as, id est per similes appellationes, immo per eadem vocabula). IVL. Aug. c. Iul. op. imperf. 2, 51 in omnibus ... paene rebus -orum, quae aequivoca appellamus, condicio reperitur (*ibid.* AVG. c. Iul.). PS. AVG. categ. 2 -a sunt cum res quidem plures commune nomen accipiunt, interpretatione vero eiusdem rei separantur, ut homo pictus et verus *eqs.* omne nomen ... quod possit esse commune cum ceteris, -on vocari *eqs.* -a ... vocabulo iuncta, rei interpretatione discreta (*et bis*).

adv. **homōnymē.** *de notione v. adi. sub 2.* IVL. Aug. c. Iul. op. imperf. 1, 48 -e usurpari nomen hoc (*deum*) posse.

homotonos, -on *vel* -us, -a, -um, ὁμότονος. *quod aequaliter tentum est*: VITR. 1, 1, 8 *ballistarum bracchia* quodsi non -a (-nia *trad.*) fuerint, impedient directam telorum missionem.

homousae (CASSIOD. var. 4, 51, 8) *v. Onom. s.* Musa. *H. H.*

[**homoūsia,** -ae *f.*, *ὁμοουσία. *falso trad. p. 2893, 55 et falso, ut vid., graecis litteris editur* PS. AVG. dial. quaest. 3 (*Migne*) si deus sit filius aut spiritus sanctus, vel utrum una sit substantia vel essentia, quam Graeci ὁμοουσίαν (*leg.* homousion?) vocant.]

***homoūsios,** -on *et* ***homoūsius,** -a, -um, ὁμοούσιος. *de scriptura* (*cf. Turner* [*v. p. 2893, 7*] *p. 321*): *in codd. saepissime* om-, *e. g.* SYNOD. Hil. (*p. 2893, 45 sqq.*) *ubique.* ALTERC. Heracl. *p. 2893, 52.* GENNAD. *p. 2893, 55.* CASSIAN. c. Nest. 6, 7, 2 *al.* (*Np*, ho- *M*). AVELL. p. 226, 6 (*VK*). *al.* CONC.[S] I 2 p. 13, 12 *al.* VICT. VIT. 2, 56 *al.* (ho- *A*). -mus- (*cf. gr.* -μουσ-, *e. g.* MAR. VICTORIN. homous. tit. [*C*]): HIER. *p. 2893, 54.* PS. ORIG. *p. 2893, 60.* NESTOR. Conc.[S] *p. 2893, 25.* *litt. gr. haud raro et scribitur* (*e. g.* MAR. VICTORIN. homous. tit. de OMOYCION. *al.* LVCIF. non parc. 18 p. 247, 18. GAVDENT. serm. 19, 2 [*codd. praeter A*]) *et editur.* *de formis*: *graecis*: -os: *p. 2893, 16. 25. 26.* -on: *passim.* *latinis*: *masc. et neutr.*: -us: *infra l. 82. p. 2893, 20. 24. 64.* MAR. MERC. Conc.[S] I 5 p. 50, 26 CONC.[S] II 3, 1 p. 83, 24. -ii (*? -i p. 2893, 57*): *p. 2893, 47. 49. 55. 56. 73.* -um: *p. 2893, 27. 28.* -o *abl.* (*?*): *p. 2893, 68.* *fem.*: -am: *p. 2893, 17* (*forma masc. pro fem.* [*sec. gr.*]: *p. 2893, 18. 25. 26. 28*). NOT. Tir. 130, 37 -us. 38 -on. *de notione* (*v. et p. 2893, 14. 61*): AVG. in euang. Ioh. 97, 4 hoc ... vocatur -on, quod est 'ego et pater unum sumus', unius videlicet eiusdemque

[*Rehm*]

substantiae (EVCHER. instr. 2 p. 159, 22 GLOSS.). *latinae versiones* (*praeter explicationes q. s. 'unius substantiae [essentiae]' sim.*): coessentialis, consubstantialis, consubstantiatus, consubstantivus. [*falso trad. pro* homoe-: *p. 2891, 32. infra l. 69.*]

omnes loci (*praeter infra l. 31*) *agunt de Christi natura et pendent ex* SYMB. Nicaen., *cuius verba gr.* Χριστὸν ... ὁμοούσιον τῷ πατρὶ *sic fere interpretantur Latini* (*v. Turner, Eccl. occ. monum. iur. ant. I 1, 2 p. 106 sqq. et praesertim I 2, 1 p. 297—328*): unius substantiae cum patre, quod graeci dicunt -on (Lucif. non. parc. 18 Hil. coll. antiar. p. 150, 11 *al.*) *vel* -on patri, hoc est eiusdem cum patre substantiae (interpr. Caeciliani et Attici [*a. 419*], Rufin. hist. 10, 6 p. 965, 22 *al.*). *plura v. Turner l. c. p. 321. 326.*

pro adi. (*cf. infra l. 37*): GAVDENT. serm. 19, 2 multa, quibus *Christus* -on se esse cum patre, id est eiusdem probavit essentiae (IVL. Aug. c. Iul. op. imperf. 1, 76. CASSIAN. c. Nest. 6, 19, 3 -os patri. *al.*). HIER. epist. 15, 5, 1 obtestor beatitudinem tuam ... per -am trinitatem (17, 2, 2 -am praedicans tr. CONC.[S] I 5 p. 99, 32 per sanctam et -on tr. IOH. MAXENT. Conc.[S] IV 2 p. 42, 36 tr. unius essentiae denegare aut -on [-um *cod.*; *an subst.?*] confiteri). GENNAD. dogm. 5 (JThSt. 7, 89 sqq.) -us ... id est coessentialis in divinitate patri filius; -us patri et filio spiritus sanctus; -us deo homini unus filius (*sim.*: AVELL. p. 226, 6 -on patri secundum deitatem et -on nobis secundum humanitatem. p. 538, 14 -on *bis.* DIONYS. EXIG. Conc.[S] I 5 p. 301, 20 -us *ter.* CONC.[S] II 2, 1 p. 55, 10 -on *bis. al.*). NESTOR. epist. Conc.[S] I 2 p. 13, 26 parienti *esse debet* -os (omus- *codd.*) nativitas. *al.* CONC.[S] I 5 p. 322, 16 deitas ipsa -os patri. I 5 p. 325, 27 rec. B si ... -um est verbum corpori (-on rec. Q). p. 325, 32 rec. B ut ... -um se indueret *deitas* (-on suum rec. Q). *al. v. et infra l. 64.* *de quavis creatura* (*cf. supra l. 5*): ACT. Archel. 36 p. 52, 5 deus ... cum a nullo umquam visus sit, quid ei potest ex istis creaturis esse -on?

neutr. pro subst. **ˣhomoūsion**, -ī (*v. p. 2892, 79; abl.* -o [*?*] *v. infra l. 68*) *et indecl.* (*v. infra l. 48. 55. 64. 65. 72; cf. et p. 2892, 75*). *i. q. 'unius substantiae'* (*respicitur tam verbum ipsum [e. g. l. 44. 45. 49; fere i. q. 'symbolum Nicaenum': l. 52] quam dogma orthodoxum [e. g. l. 68; i. q.* ὁμοουσιότης: *l. 51; i. q. 'deus -us': infra l. 60. 67; syn.* trias: *infra l. 60]. dub. an adi. l. 42. 45; v. et supra l. 19 et 28*): HIL. ad Const. 2, 5, 2 prima *fides*, quae -on decernit taceri; sequens rursum, quae -on decernit et praedicat. c. Const. 12 p. 591[A] ut CV episcopi homoeusion, id est similis essentiae praedicarent, et XIX anomoeusion ..., et soli Aegyptii -on constantissime obtinerent. 14 p. 592[A] -on et homoeusion ... damnant (25 p. 600[B]). syn. 88 p. 540[B] ne secundum fidem homoeusion significare videatur -on. *ibid. saepius utrumque.* SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 44, 4 '-on' sermonem ... sumus amplexi (VICT. VIT. 2, 57 '-on' sermo Graecus. *cf.* PS. GENNAD. vir. ill. 98 verbi '-ii' proprietatem. VIGIL. THAPS. c. Arrian. 1, 19 hoc '-on' vocabulum. *cf. l. 49*). p. 45, 27 de '-on' significatione. p. 87, 10 (*epist. syn. Ariminensis, Arianorum*) ne quis 'usiae' vel '-ii' nomina ... nominet (p. 88, 6. *cf.* AVG. in euang. Ioh. 97, 4 novum n. patris '-on' condiderunt). GAVDENT. serm. praef. 6 coaeternae trinitatis -on deneganti. ALTERC. Heracl. p. 133 -on, quod vani homines composuerunt (*i. symbolum Nicaenum, v. Caspari ad l.; sic et* HIER. c. Lucif. 20 hos ... subscripsisse -on. *v. et l. 55*). *ibid. iterum.* GENNAD. vir. ill. 1 qui in Nicaena synodo Arianam perversitatem '-on' (-ii, -iae *varr. ll.*) oppositione damnarunt (PROSP. chron. I p. 449, 1011 -ii [-i, -on *varr. ll.*]). PS. ORIG. in Iob 1 p. 428[B] quae *secta* patrem et filium et spiritum sanctum aliquando tamquam tres colit, nonnumquam unum adorat, quemadmodum Graecorum lingua memoratur, triada vel -on. IVL. Aug. c. Iul. op. imperf. 1, 76 -on sequi vultis aut Christum? SVLP. SEV. chron. 2, 40, 2 ubi -on erat scriptum, quod est unius substantiae, illi homoeusion (omeo usion *cod.*, *litt. gr. ed. Halm*), quod est similis substantiae, scriptum esse dicebant. CONC.[S] I 5 p. 330, 10 rec. Q sicut ... filius ... -on est patri (-us rec. B). *ibid. iterum.* II 2, 1 p. 12, 28 (= II 3, 1 p. 119, 6) neque de -on ex scripturis didicimus (περὶ τοῦ ὁμοουσίου). IOH. MAXENT. Conc.[S] IV 2 p. 39, 20 iuxta Arianos -on dividere (dial. 2, 19 p. 151[A] *al.*). PROSP. chron. I p. 457, 1124 Antiochiae ... -o (-on *var. l.*) anomoeoque reiecto medium inter haec homoeusion (omoe- *M Y*, homoi- *L*, (h)omo- *AVC*) Macedonianum dogma vindicaverunt. VICT. VIT. 2, 56 de unitate patris et filii, quod Graeci -on dicunt. 3, 12 omnes supradictae fidei -on erroribus implicatos. *al.* FVLG. RVSP. c. Arrian. resp. 7 p. 218[D] *al.* VIGIL. THAPS. c. Arrian. 1, 19 -ii assertio. *al.*

deriv.: Homousianus (*v. Onom.*). *Rehm.*

homucius (*scrib.* -uti-) NOT Tir. 20, 38 (homuncio *cod. V, ed. Gr.*). *cf. c.* homuncio?

homullulus, (-ī) *m.* *ab* homullus *deminutive; cf.* pullulus *et deminutiva in* ellulus *et* illulus *desinentia.* *nonnisi apud* GRAMM.: PRISC. gramm. II 102, 5 diminutivorum diminutiva in diversas desinentia formas, ut homo, homuncio, homunculus, homullus, -us (-moll- *P*). 109, 3 (*de deminut.*) homo homunculus ...; dicitur tamen et homuncio et homullus et -us. GRAMM. suppl. 70, 4 (*ex Prisc.*) diminutivorum formae diversae, ut homo, homuncio, homunculus, homullus, -us (homonululus *trad.*). *cf.* homullus.

homullus, -ī *m.* [*ex* *hemon(e)los, *ab* homo *deminutive. J. B. H.*] *scrib.* -mulus *hic illic in codd.* *de deriv.*: PRISC. gramm. (*v. s.* homullulus). II 102, 9 (*inter deminut. masc. generis; cf.* GRAMM. suppl. 70, 9). GRAMM. suppl. (*v. s.* homullulus). GLOSS. V 300, 60 (*de gradu deminutionis; cf.* GRAMM. *s.* homullulus). *de notione*: GLOSS.[L] III Abstr. HO 2 non grandis homo. II Abav. H 9 homo brevis (*al.*). V Abba HO 14 parvae formae. GLOSS. ἀνθρωπάριον. ἀνθρώπιον. homuncio. *al.* *inde a* VARRONE, CIC. [*dub.*: VARRO Men. 207 nonne -um scribunt *eqs.* (*suspic. post Hertzium Stowasser, WSt. 28, 1906, 227*; non unum *trad.*). 487 sensibus crassis -i non videmus quid fiat? (*v. app. crit.*).]

i. q. homo parvus, homunculus, homuncio: **1** *in malam partem cum quadam contemptione, miseratione i. q. homo humilis, infirmus, miser*: **a** *opponitur deo, naturae eiusque partibus, mundo sim.* (*de genere humano. sing. saepius sensu collect.*): VARRO Men. 92 mundus domus est maxima -i. 242 haec (*natura?*) ... docuit tunicare ... -um. LVCR. 3, 914 tenent ... pocula ... homines ... *dicentes* 'brevis hic est fructus -is'. IVL. VAL. 1, 31 vers. (carm. 2, 4 M.) mens ... -i non videt *eqs.* (*gr.* βροτοὶ ... ὄντες). 1, 40 regem Darium ... deorum ... consessorem sub dicionem -orum ... contemptibilium deventurum (*cf. p. 2895, 1*). SYMM. epist. 4, 33, 2 *ego* -us Promethei manu fictus. **b** *opponitur homini claro, sapienti sim.* (*de singulis*): CIC. Pis. 59 hic -us, ex argilla et luto fictus Epicurus, *Piso* (*opp.* clarissimo et summo imperatori *Caesari*). ENNOD. carm. 2, 119, 1 si fatuo dabitur tam sanctum nomen (*sc. Vergilii*) -o *eqs.*

2 *si recte trad., in bonam partem fere i. q. homo sollers, agilis* (*per comparat. de cane venatico*): ENNOD. carm. 2, 100, 1 Creticus hic sollers quidam vocitatur -us (-is *Schenkl*).

deriv.: homullulus.

homuncio, -ōnis *m.* [*ab* homo, *homuncus; *v. Stolz-Leumann*[5] *239. J. B. H.*] *in codd. saepe* -nti-. *cf.* NOT. Tir. *p. 2893, 75.* *de deriv.*: CHAR. gramm. p. 119, 22 B. (*inter deminut.*). PRISC. gramm. (*v. s.* homullulus). II 102, 9 (*inter deminut. masc. generis; cf.* GRAMM. suppl. 70, 9). 114, 17 (*de deminut.*). GRAMM. suppl. (*v. s.* homullulus). GLOSS. V 300, 60 (*de gradu deminutionis; cf.* GRAMM. *s.* homullulus). *de notione*: GLOSS.[L] III Abol. HO 1 non grandis formae homo (I Ansil. HO 55). V Abba HO 15 non grandis formae (forma *var. l.*). GLOSS. ἀνθρωπάριον. *inde a* TER.

i. q. homo parvus, homunculus, homullus: **1** *in malam partem cum quadam contemptione, miseratione i. q. homo humilis, infirmus, miser*: **a** *opponitur deo, naturae eiusque partibus, mundo sim.* (*de genere humano. sing. hic illic sensu collect.*): TER. Eun. 591 ego -o hoc non facerem? (*opp. Iuppiter; cf.* DON. *ad l.*; *imitatur* ENNOD. epist. 1, 4, 7 p. 9, 5). CIC. ac. 2, 134 deus ille *Zeno* qui nihil censuit deesse virtuti, -o hic *Antiochus* qui multa putat praeter virtutem homini ... cara esse. SEN. epist. 116, 7 (*contra Stoicos*) nos -es sumus, omnia nobis negare non possumus. PETRON. 34, 7 diutius vivit vinum quam -o. 34, 10 v. 1 quam totus -o nihil est. 56, 2. 66, 6 (*bis; opp.* ursus). IVV. 5, 133 deus aut similis dis et melior fatis ... -o. QVEROL. p. 8, 21 (*opp. Lar*). PS. AMBR. act. Seb. 12, 41 *esse* Iovem ... -em in quo ... libido regnabat. AVG. conf. 9, 3, 6 me ... -em inexpertum (*opp. sapientia dei*). ANTH. 730 (= EVG. TOLET. carm. 41), 12 (*opp.* deus). **b** *opponitur homini claro, sapienti, corpore decoro sim.* (*de singulis.* *spectatur statura, facies infra l. 60*): PRAEDEST. 3, 3 p. 635[B] duo aut tres -es caecum habentes cor (*opp. apostoli, sacerdotes*). ENNOD. (*supra l. 45*). GREG. M. dial. 1 praef. p. 15, 28 M. quae de perfectis probatisque viris ... ego -o ... agnovi. ISID. orig. 11, 3, 21 (*v. l. 56; ex Hier. p. 2895, 29*) satyri -es sunt aduncis naribus *eqs.*

2 *in bonam partem elucente blandiendi notione fere i. q. homo gratus, carus, lepidus, bellus*: SVET. vita Hor. p. 46, 1 *Augustus Horatium* -em lepidissimum appellat. APVL. met. 9, 7 tu, quicumque es, -o (*resp. vocat.* frater).

v. etiam homucius. *cf. Onom.* Homuncion-.

homunculus, -ī *m.* [*ab* homo *deminutive; v. Stolz-Leumann*[5] *216. J. B. H.*] *scrib.* hum- *infra l. 72.* NOT. Tir. 20, 39. *de deriv.*: VARRO ling. 8, 14 ab homine -us. CHAR. gramm. p. 119, 22 B. (*inter deminut.*). PRISC. gramm. (*v. s.* homullulus). GRAMM. suppl. (*v. s.* homullulus). *vocat.* -e: *p. 2895, 9 et 25.* *de notione*: GLOSS.[L] I Ansil. HO 56 monstrum (*ad Hier. p. 2895, 29?*). 57 non grandis homo. HV 39 homo, quia de humo sit. *inde a* PLAVT.

i. q. homo parvus, homuncio, homullus: **1** *in malam partem cum quadam contemptione, miseratione i. q. homo humilis, infirmus, miser*: **a** *opponitur deo, naturae eiusque partibus, mundo sim.* (*de genere humano. v. etiam p. 2895, 15 [opp. Apollini]. sing. hic illic sensu collect.*): PLAVT. Capt. 51 -i quanti sunt, quom recogito (Rud. 154 *de naufragis*). Trin. 491 di divites sunt, ... verum nos -i *sumus* (AVG. civ. 12, 19 p. 542, 19 D. [*opp.* scientiae dei]. SALV. gub. 3, 28 nos, qui -i imbecilli sumus [*opp. deus*]). SVLP. RVF. Cic. epist. 4, 5, 4 nos -i indignamur, si quis nostrum interiit (*opp.* oppida; *cf. ibid.* homo *bis* [*v. p. 2879, 81. 2880, 9*]). CIC. nat. deor. 1, 123 *Epicurus* ut -i similem deum fingeret. 3, 76. IVL. VAL. 3, 5

[*H. H.*]

cum te -is praeferas, tum diis quoque potiorem esse pronunties (*sc. Porus; cf. p. 2894, 20*). ARNOB. nat. 5, 3 p. 175, 28 (*opp. Iuppiter*). 7, 6 p. 242, 6 (*opp.* numinum). LACT. inst. 1, 16, 8 (*opp.* deorum). 2, 4, 1 (*opp. maiestas divina; cf. epit. 20, 6* hominis). HIER. adv. Pelag. 1, 19 p. 513^B^ (*opp.* angeli). RVFIN. Orig. in Ios. 5, 6 p. 319, 24 -o terreno. IVL. Aug. c. Iul. op. imperf. 5, 15 p. 1446 (*opp. sapientia et omnipotentia dei*). SALV. gub. 1, 44 deus ... participem sermonis sui vilem -um faciens (*sc. Moysen*). 4, 11 (*opp.* deo). INSCR. christ. Diehl 901 ⟨hom⟩uncule. **b** *opponitur homini* **claro, sapienti,** *corpore decoro sim.* (*de singulis. appos.* femina *v. infra l. 19. spectatur statura, facies sim. infra l. 20. 23. 29*): MET. NVM. or. frg. Gell. 7, 11, 3 (frg. 3 M.) huiusmodi -um *Manlium* (*opp.* bonis). RHET. Her. 4, 53, 66 quam *Romam* ... Carthago ... labefactare non potuit, eam patimini nunc ab -is deterrumis (*sc. seditiosis*) proteri ...? CIC. Tusc. 1, 17 nec ... quasi Pythius Apollo ..., sed ut -us unus e multis probabilia coniectura sequens (*seq. opp.* sapientes; *v. p. 2894, 77 et cf. Pohlenz ad l.*). 5, 64 humilem -um ... Archimedem ([*opp.* Platonis aut Archytae]. SVLP. SEV. dial. 1, 21, 1 si unus -us humilis salutaverit aut ... femina una laudaverit). APVL. met. 9, 12 (*v. supra l. 11*) quales illic (*in pistrino*) -i vibicibus lividis ... depicti ..., lurore deformes *eqs.* LACT. inst. 3, 13, 13 ut vir eloquentissimus *Cicero* ab -o non diserto doceretur. epit. 52, 10 stulti ... aut -i (*opp. iustus et sapiens*). AMM. 18, 6, 8 -o *Sabiniano* (*v. supra l. 11; cf. antea 7:* hominem mediocris staturae et parvi ... animi). FVLG. Virg. cont. p. 86, 7 (*Verg. ad Fulg.*) te -e (*vocat.; item* p. 89, 10 mi -e). HIER. epist. 27, 1, 1 quosdam -os ([*syn. 2* asino, *3* simplices]. RVFIN. hist. 6, 9, 4 quidam -i nequam [*gr.* ἀνθρωπίσκοι, *opp.* iusti rectique ... tenax]). c. Ioh. 10 haud grandis -us ([*antea:* non satis eloquens]. vita Pauli 8 h. gr. -um ..., aduncis naribus, *satyrum* [*v. supra l. 11; inde Isid. p. 2894, 60*]). c. Lucif. 21 adv. Pelag. 1, 14 p. 507^C^. quaest. hebr. in gen. p. 1, 14 me parvum -um (*opp. Vergilius, Cicero al.*). adv. Rufin. 1, 8 -um parvi pretii. RVFIN. Greg. Naz. orat. 9, 3, 1 vulgo indocili et per terram adhuc repentibus -is (*opp. 2* qui ... industriam ... in ... scientiae consumpserint disciplinis). CLAVD. MAM. anim. 3, 11 p. 174, 11 tepidi iecoris -os.

2 *in* **bonam partem** *elucente* **blandiendi** *notione fere i. q. homo bellus, lepidus, festivus:* VARRO Men. 335 convivium ... absolutum est, si belli -i conlecti sunt *eqs.*

honer- *v.* oner-. *H. H.*

honestāmentum, -ī *n.* [*ab* honestare, *cf.* ornamentum. *J. B. H.*] *ubique plur. praeter l. 53. 72. 75. inde a* SALL. (?) rep., SEN. epist.

i. q. **instrumentum aptum ad honestandum:** **1** *honestatur* **homo** (*de honore, aestimatione, virtute*): **a** *spectat ad* **aestimationem,** *praecipue ad titulos honorificos, privilegia honesta:* **α** *proprie* (*pertinet magis ad actum honestandi sim. l. 53*): SALL. (?) rep. 2, 13, 2 tibi *Caesari* nascenti ... tradidimus (*sc. patria atque parentes*) ... omnia -a pacis et praemia belli. AVSON. 419, 31 p. 361 P. Quintilianus consularia ... ornamenta sortitus -a nominis potius videtur quam insignia potestatis habuisse. SYMM. epist. 1, 6, 2 quid quod hanc liberalitatem (*pertinet ad praedium Symmacho traditum*) cumulastis amplissimo testimonio? cuius ego -um praeopto muneribus. COD. Theod. 12, 1, 4 ut illi ..., qui praesidatum ante tempus reportarunt, post expletos honores civicos -is praestitis (*i. praerogativa, privilegiis*) potiantur. 12, 1, 74, 4 haut exiguis ... meritis amplissima sibi -a (*i. titulos honorificos sim.*) peperunt. **β** *translate de* **nobilitate, generositate** *animae:* ARNOB. nat. 2, 48 si generositas eos (*i. homines quasi animas*) adsereret principalis et ab rerum capite descendentium ducerent -a natalium. **b** *spectat ad* **virtutem,** *praestantiam* (*gen. explic. l. 62; apud* SYMM. *etiam de honoribus sim. cogitatur*): APVL. apol. 4 philosophos ab ore honestissimos ..., qui gratiam corporis morum -is ornaverint (*c. gen. expl. item:* ENNOD. dict. 1, 9 p. 425, 23 tantarum -a virtutum). SYMM. epist. 1, 66 absit, ut tibi usus veniat artis (*sc. medicinae*) eius, cum cetera -a ... viri possint pro illo ferre suffragium. 1, 71 cui *viro* si nihil conciliationis cetera vitae -a praestarent, interventus meus gratiam tuam deberet adquirere (9, 43, 3 uberes laudes eius et v. -a prosequerer). ENNOD. epist. 2, 1, 10 p. 40, 23 quem fecerunt actuum suorum emendationes et -a conspicuum.

2 *honestatur* **res** (*de ornamento, decore*): SEN. epist. 66, 2 errare mihi visus est, qui dixit 'gratior et pulchro veniens e corpore virtus' (*Verg. Aen. 5, 344*); non enim ullo -o eget (*seq.* decus). GELL. 10, 26, 9 huiuscemodi translationes habitas ... esse pro -is orationis. MVTIAN. Chrysost. hom. 17, 1 p. 345/6 deus ... iusserat illud *templum* cum -o multo fieri (μετὰ φιλοτιμίας ... πολλῆς).

cf. dehonestamentum, inhonestamentum.

***honestās, -ātis** *f.* [*ab* honestus. *J. B. H.*] *de formatione:* PRISC. gramm. II 128, 22 honor -s (GRAMM. suppl. 69, 19. 116, 3 *v. app. crit.*). *scrib.* on- *in titulo: p. 2896, 6. plur. v. p. 2896, 62. 2898, 44. de notione:* AGROEC. gramm. VII 119, 1 pulchritudo formae in viris dignitas, ... in feminis ... -s dicitur *eqs.* ISID. orig. 10, 116 (*v. p. 2902, 2; ex Lact. p. 2896, 10*). SYNON. Cic. p. 422, 5 B. (*v. vol. VI 2, 2061, 75*). p. 427, 2. GLOSS. τιμὴ ἐπὶ ἀξίας. *legitur inde a* SISENNA, RHET. Her., CIC. [*variat c.* honor: Q. CIC. pet. 38 (*cf. Sjögren, Eranos 13, 1913, 115*). *interpol. vid.:* CIC. inv. 2, 173 fin. 5, 21 PVBLIL. M 53. VIR. ill. 35, 15 (*v. app. crit.*). *loco manco:* FRONTO p. 188, 5 N. *e coni.:* DRAC. laud. dei 2, 434 (-s *Walter, WSt. 45, 1926/7, 112*; hostis *cod., v. app. crit.*). CIL XII 2384, 5 (= INSCR. christ. Diehl 1734; *a. 491*) puella ... virginales actus omni onest⟨at⟩e custodiens (*v. Diehl ad l. et Indices p. 533*).]

i. q. **status vel qualitas honesta, honor** (honorum -s *in 'fig. etym.' l. 47*; -s et honor *p. 2897, 9. 11*):

CAPVT PRIVS: *usu generali:* **I** *de statu honesto, quo* **homines, res** *fruuntur* (*cf.* LACT. inst. 3, 8, 39 quid est -s nisi honor perpetuus ad aliquem secundo populi rumore delatus? [*seq.* existimatio]): **A** *de statu ipso:* **1** *varia* (*ubique ad homines pertinet; c. gen. auctoris per zeugma l. 39; acced.* omnis *l. 25,* summa *l. 25,* aliqua *infra l. 38*): CIC. inv. 2, 33 quantum ... de -e et auctoritate eius, qui arguitur, detractum est. 2, 107 ea, quae personis ad -em et amplitudinem sunt adtributa (S. Rosc. 15 familias -is amplitudinisque gratia nomino). 2, 174 quamquam praestet -s incolumitati (*ibid.* qua in re fieri poterit, ut, cum incolumitati consuluerimus, quod sit ... de -e delibatum, virtute ... recuperetur, incolumitatis ratio videbitur habenda; cum ... id non poterit, -is. *al.*). 2, 175 quare de magnificentia aut de -e quiddam derogetur. Quinct. 49 dum existimatio est integra, facile consolatur -s egestatem (*cf.* 99 quam e., quam -em. VLP. dig. 26, 2, 17, 2 CHAR. dig. 22, 5, 21, 3). S. Rosc. 114 *nonne* damnatus per arbitrum ... -em omnem amitteret? Mur. 21 summa in utroque (*i. Lucullo, Murena*) est -s (*spectat ad militiam*), summa dignitas (64 epist. 7, 11, 3). Arch. 14 nihil esse in vita ... expetendum nisi laudem atque -em (rep. 1, 2). Lael. 84 *in vera amicitia* omnia insunt, quae putant homines expetenda: -s (honesta *M*), gloria, tranquillitas animi *eqs.* (epist. 5, 8, 4 in omni genere officii, quod ad -em et g. tuam spectet). *al.* SVLP. RVF. Cic. epist. 4, 5, 2 ea nobis erepta esse ...: patriam, -em, dignitatem, honores omnes. GELL. 1, 3, 23 (*verba Theophrasti*) parva ... infamia subeunda est, si (*eqs.*) ...; rependitur ... damnum delibatae -is maiore alia ... in adiuvando amico -e (*postea* famae. *sim.*: 1, 3, 25 -is ... in re non gravi levis iactura). LACT. inst. 3, 8, 38 Aristoteles ... virtutem cum -e summum bonum putavit. SCHOL. Cic. Bob. p. 105, 15 loquente ... eo (*i. Maeandrio, homine sordido*), qui non sit aliqua -e subnixus. EVGRAPH. Ter. Ad. 855 cum frater ... ab omnibus laudetur, omnium famam iustam -emque mereatur.

2 *structurae, quibus* **possessor, origo** *-is (vel res -em continens) significatur:* **a** *indicatur* **possessor:** **α** *per gen.* (*rei l. 46*): SISENNA hist. 115 neque ordinis -em aut ⟨vitae⟩ dignitatem sibi esse excusationi. CIC. S. Rosc. 16 rectum putabat pro eorum (*i. nobilium*) -e se pugnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur. PLIN. epist. 8, 12, 4 sollicitarer ... vel ingenio hominis ... vel -e materiae (*sc. recitationis. sic c. gen. rei:* AVR. VICT. Caes. 9, 12 honorum -s). COD. Greg. 5, 2, 2 eorum. CIL VI 1769, 13 (*s. IV^m-d.^*) iustitiam, qua ... Lucensium utilitati -iq(ue) prospexit. **β** *per adi., pron.:* EDICT. de temp. accus. (Bruns⁷ n. 78) II A 13 interesse -is suae (*praeced.* di⟨gni⟩tate). COD. Iust. 11, 48, 18 (*a. 426*) publicae consulimus -i (*aliter p. 2897, 76*). **b** *indicatur* **origo** *vel res -em continens per gen. epexeget.* (*gen. auctoris v. supra l. 13*): COD. Greg. 5, 2, 2 -e nascendi (*i. originis*) ... posteritas ... purgata sit. GELL. 1, 3, 24 (*verba Theophrasti*) paria non sunt -s meae famae et ... amici utilitas (*sim.*: CIL X 478, 24 [*a. 344*] pro -e nominis sui). SCHOL. Cic. Bob. p. 103, 13 *testes,* quibus nulla vitae -s patrocinetur (INST. Iust. 4, 4, 7 secundum gradum dignitatis vitaeque -em. *aliter p. 2898, 29. sim.*: COD. Theod. 15, 14, 4 et -e vivendi et natalium dignitate). COD. Theod. 8, 11, 1, 1 *curiales emerito iam honore pollentibus* in conlationibus -e functionis convenit esse finitimos.

B *de* **rebus illustribus, claris,** *quae statum honestum efficiunt* (*plur.* [*infra l. 66. 75. 82*] *strictius indicat complura et certa spectari*): **1** *usu* **originario** (*vi debilitata infra l. 84*): **a** *generatim:* RHET. Her. 3, 4, 7 *partes recti* -is commemorationem *dare solent.* CIC. part. 83 *necessarium* est reliquis et -bus ... et commodis anteponendum. VAL. MAX. 8, 7 ext. 2 perfectissimum opus sapientiae ... pariter et omnis -is percipiendae cupiditate ingressus *Pythagoras.* PLIN. epist. 1, 8, 14 meminimus, quanto maiore animo -is fructus in conscientia quam in fama reponatur. **b** *speciatim de* **munere, ordine, gradu, nobilitate** (*p. 2897, 3. 4; huc pertinere vid.* MET. NVM. or. frg. Gell. 17, 2, 7 illi ... iure atque -e interdicti, ego ... summa gloria fruniscor): CIC. Cluent. 120 omnibus ornamentis amissis numquam ullam -is suae partem recuperabit (*opp.* in senatum redierunt). Mur. 87 nolite eum ⟨cum⟩ re, qua se honestiorem fore putavit, etiam ceteris ante partis -bus atque omni dignitate fortunaque privare (Sull. 73 -is ... et d. ... cupiditatem [*seq.* in consulatu petendo]). LIV. 1, 47, 11 regem, fautorem infimi generis hominum, ex quo ipse sit, odio alienae -is ereptum primoribus agrum sordidissimo cuique divisisse. EPIST. imp. inc. de Tymand. (CIL III 6866) 12 *cum Tymandenos* cupere videamus, ut civitatis nomen -emque percipiant (*syn.* dignitas). FIRM. math. 3, 14, 1 Luna -es (*i. administrationes, gloriam, felicitatem*) ... largitur. 5, 3, 37 -is insignia. SCHOL. Cic. Bob. p. 88, 27 quia in suis praediis demorentur, quod est legitimae -is (*sensu debilitato i. q. condicio, locus*

[Tietze]

sim., item: COD. Theod. 3, 7, 3 inter pares -e personas [LEX Burg. Rom. 37, 2]). CLAVD. DON. Aen. 1, 75 p. 29, 9 pulchram prolem, hoc est non corporis, sed generis -e decoratam. *ibid.* p. 29, 16 *origine* pulchra: non corpore, sed natalium -e. 4, 300 p. 394, 31 contempta ... -e regali.

2 *usu recenti de divitiis* (*usus* ITALAE, *cui et* VVLG. Sirach *adnumeretur; ubique resp. gr.* πλοῦτος): VVLG. Sirach 11, 14 vita et mors, paupertas et -s a deo sunt. 31, 1 vigilia -is tabefaciet carnes. *in imagine vel allegorice*: ITALA prov. 3, 16 (Vind.) in sinistra eius (*i. sapientiae*) -s et honor (*Vulg.* divitiae. *de ubertate sapientiae, item*: VVLG. sap. 7, 11. 13 [*seq.* thesaurus]. Sirach 24, 23 honoris et -is). Hebr. 11, 26 (cod. d) maiorem -em aestimans thensauris Aegyptum improperium Christi (*Vulg.* divitias).

II ***de qualitate honesta, quae in hominibus, rebus elucet***: **A** *spectat ad vim, habitum, modum sim.*: **1** *de qualitate hominum vel rerum*: **a** *pertinet ad dignitatem, honorem, gloriam, laudem, ordinem (infra l. 26) sim.*: **α** *de hominibus*: CIC. Rab. perd. 23 ab omni non modo -e, sed etiam simulatione -is relictus. 24 cum Saturnino esse furoris et sceleris *erat instar*; virtus et -s et pudor cum consulibus esse cogebat (DRAC. Romul. 8, 292 si p. Iliacis aut mentibus esset -s *eqs.*). Phil. 7, 14 auctoritas senatus decus, -em, laudem dignitatemque desiderat (*cf.* Tusc. 2, 31 dum -s, ... dignitas, ... decus aderit ..., cedet ... virtuti dolor). off. 3, 48 *utilitas* nulla erat repugnante -e. ad Q. fr. 1, 4, 4 quod (*sc. ad mortem ire*) ... ad -em ... fuit aptissimum. ALF. dig. 38, 1, 26 pr. dummodo liberas operas ab eis exigeret, hoc est ut ... *libertos* et valetudinis et -is suae rationem habere sineret. PAVL. sent. 3, 5, 2 -i ... heredis convenit qualemcumque mortem testatoris inultam non praetermittere. AVG. civ. 1, 23 p. 38, 8 D. facinus (*i. mors Catonis Uticensis*) ..., quo demonstraretur non -s turpia praecavens, sed infirmitas adversa non sustinens. **β** *de rebus*: AMM. 17, 5, 12 *pax* adsit ... cum decore et -e. CLAVD. DON. Aen. 12, 30 p. 552, 29 filiae virum, quem in societatem familiae promissi -e (*i. promisso honesto, cum honore congruenti sim.*) suscepisset.

b *pertinet ad bonos mores, virtutem, rectum (p. 2898, 62) sim.*: **α** *de hominibus*: **(I)** *fere i. q. probitas, praestantia, integritas sim.* (*acced. gen. l. 43. 54. 65; magis de magnanimitate l. 48; fere i. q. 'studium honesti' l. 59*): CIC. Cluent. 159 *conscientia mentis* si optimorum consiliorum ... testis ... nobis erit, sine ullo metu et summa cum -e vivemus. Catil. 2, 25 hinc -s *pugnat*, illinc turpitudo. Mur. 60 finxit ... te ... natura ad -em, gravitatem, temperantiam, magnitudinem animi ..., ad omnes denique virtutes *eqs.* (RVFIN. hist. 4, 15, 13 vir ... gravitatis et -is [τῷ σεμνῷ καὶ εὐσταθεῖ τοῦ τρόπου]). Flacc. 49 habetis et -em hominis et auctoritatem testimonii. off. 1, 86 *fortis civis* ita iustitiae -ique adhaerescet, ut *eqs.* 1, 103 pueris ... ludendi licentiam damus ..., quae ab -is (honestis *var. l.*) actionibus non sit aliena. *al.* VAL. MAX. 2, 6, 4 ut homines -em ... sequerentur. PLIN. epist. 3, 20, 8 quoto cuique eadem -is cura secreto quae palam? SVET. gramm. 13 *Staberium Eroten* tanta ... -e praeditum, ut ... proscriptorum liberos gratis ... in disciplinam receperit. GELL. 17, 5, 1 *amicitia* plena virtutis -isque. APVL. Plat. 2, 11 cum ... nec pauperies -em vel turpitudinem divitiae adlaturae sint. PORPH. Hor. epist. 1, 18, 34 ('honestum officium') carius illi erit scortum ... -e. PANEG. 4, 10, 3 quam aeger est ad -em recursus his qui iam gradum ex nequitia protulerunt. AMM. 29, 2, 16 -em lenium morum (VEG. mil. 2, 12 virtute corporis, m. -e praecipuus. RVFIN. Orig. in num. 13, 2 p. 110, 7 COD. Theod. 2, 17, 1 pr. BENED. reg. 73 CIL X 3980, 7. *et al.*). 30, 4, 1 -e utilitas erat antiquior. VEG. mil. 1, 7 iuventus ... moribus debet excellere; -s enim idoneum militem reddit *eqs.* PAVL. NOL. carm. 27, 590 legenti historias castorum operum subrepit -s (*v. supra l. 37*) exemplis inducta piis. AVG. de duab. anim. 19 ita ... constituti sumus, ut et per carnem voluptate adfici et per spiritum -e possimus. PHYSIOGN. 58 humeri faciles bene discreti ... -em indicant. 120 ad huius animalis (*i. bovis*) speciem homines qui referuntur, erunt ... non sine -e ..., sed fortes. ROMVL. fab. 78 pr. rec. gall. -s ... et veritas bonitasque. DRAC. laud. dei 2, 753 purgatae mentis -s (LEX Visig. 7, 1, 2). *et al.* *respicitur honorificentia, liberalitas* (*cf. p. 2910, 36*): CIL VIII 26618 *et* 26626 (= INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 539) ⟨ob lu⟩dorum magnifi⟨cent⟩iam et multiform⟨es libera⟩li⟨tates quibus h⟩onestatem in rem ⟨pub⟩l(icam) et patriam cum ⟨sui⟩s exegit. **(II)** *fere i. q. decentia, castitas*: **(A)** *magis de decentia, lepore, animi habitu decoro sim.*: CIC. off. 1, 17 -em et decus conservabimus. NEP. praef. 5 populo esse spectaculo nemini in eisdem gentibus (*i. Graecis*) fuit turpitudini; quae omnia apud nos ... infamia, ... humilia atque ab -e remota ponuntur. FRONTO p. 170, 23 N. -em ... et probitatem (AVG. civ. 1, 33 p. 50, 10 D.). PAVL. sent. 5, 4, 21 publicae -is (*aliter p. 2896, 51*). FIRM. math. 4, 19, 33 qui omnes actus cum maxima -e perficiant. SCHOL. Cic. Bob. p. 93, 8 quod sit congruens -i (*opp.* turpitudinis. *cf.* AVG. civ. 2, 26 p. 92, 5 D. tanta ... vis est probitatis et castitatis, ut ... nec usque adeo sit *humana natura* turpitudine vitiosa, ut totum sensum -is amiserit). CLAVD. DON. Aen. 12, 140 p. 568, 28 rex aetheris ..., apud quem -s omnis et castitas esse debuerat (MACR. somn. 1, 8, 7 c., -s, moderatio ..., pudicitia. CAES. AREL. serm. 1, 12 p. 10, 28. *cf.* RVFIN. hist. 4, 7, 14 -em et castimoniam). RVFIN. Orig. in exod. 2, 2 p. 156, 28 mores componit, verecundiam docet, instituit -em (COD. Theod. 15, 6, 1 ut servetur -s et v. castis moribus perseveret). AVG. civ. 2, 6 p. 59, 26 D. pudoris et -is (CE 652, 1 [*a. 368*] iustitiae facies, pudor integer, omnis -s [*quasi de muliere mortua ipsa dictum. cf. p. 2899, 84*]). COD. Theod. 6, 29, 3. CONC.[S] I 2 p. 80, 7 (= I 3 p. 105, 14) cum disciplina et cum digna Christianis -e (*I 1, 3 p. 21, 26* εὐκοσμίας). I 3 Rustic. p. 47, 28 amplius -s (*vers. Tur.* mensura) quam audacia ... atque versutia (*I 1, 1 p. 73, 16* ἐμμελείας). **(B)** *magis de pudicitia, castitate sim.* (*c. gen. inhaer. l. 14*): MARCELL. dig. 23, 2, 41, 1 si qua *mulier* se in concubinatu alterius quam patroni tradidisset, matris familias -em non habuisse dico (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 4, 300 p. 394, 33 furor, qui pudorem matronalis -is excluserat). ARNOB. nat. 5, 22 p. 193, 24 puer pudoris spoliatus est -e (*c. gen. inhaer., item*: HIER. hom. Orig. in cant. 2 p. 155, 6 illi ..., qui castitatis et pudicitiae excolunt -em). HIER. hom. Orig. in cant. 1, 5 p. 34, 22 cum omni -e de amantibus dictum est (hom. Orig. in Ezech. 6, 8 p. 386, 16). PRVD. c. Symm. 2, 1064 quae ... Vestalis sit virginitatis -s, discutiam. AVG. civ. 6, 7 p. 259, 31 D. histriones ... fingunt deorum, quae tanta est, turpitudinem, sed ... sacerdotes ... conantur fingere deorum, quae nulla est, -em. CIL XI 830, 7 ob merita -is et concordiae coniugalis. *de pudicitia, castitate, quae alicui rei tribuitur, affertur*: VVLG. I Cor. 12, 23 membra quae inhonesta sunt nostra, abundantiorem -em habent (*gr.* εὐσχημοσύνην. *cf. explicat.*: AVG. c. Iul. 4, 80).

β *de rebus, quibus honor inhaeret* (*tribuitur l. 30*): **(I)** *spectat magis ad virtutem, probitatem, praestantiam, pudicitiam (infra l. 36. 58), sinceritatem (l. 41) sim.*: **(A)** *in univ.* (*saepe c. gen. subi.; c. gen. obi. l. 30*): CIC. off. 1, 4 *in officio* colendo sita vitae est -s (*aliter p. 2896, 57*). part. 56 aut caritate moventur homines ut deorum ..., aut -e ut virtutum *eqs.* (*secundum 'caritatem' c. gen. obi. et -s coniungitur c. hoc casu; aliter l. 46*). fin. 2, 47 quartum *genus* sequitur ..., in quo inest ordo et moderatio; cuius similitudine perspecta in formarum specie ac dignitate transitum est ad -em dictorum ac factorum. PLIN. epist. 9, 13, 8 tantum susceptae rei -s valet. TERT. adv. Marc. 1, 29 p. 331, 4 creator coniugium pro rei -e benedixit *eqs.* (*de pudicitia, castitate item*: RVFIN. Orig. in cant. 2 p. 154, 3 pulchritudo ... generum turturibus comparatur, quod per huiusmodi aves ... et -s vultus [*i. decentia, castitas in vultu apparens*] et alacritas indicatur. AVG. c. Pelag. 1, 17, 34 -e ... nuptiarum [*aliter infra l. 58*]). PORPH. Hor. carm. 1, 35, 21—22 'albo' ... dixit (*de panno Fidei*) propter -em fidelitatis. PANEG. 4, 34, 3 *ut temperantiam* ad naturae ipsius -em referendam arbitremur. ARNOB. nat. 5, 17 quis ... credat -is aliquid in ea re esse, quam ineant viles Galli ...? RVFIN. Basil. reg. 165 p. 543[B] quae singulae -es ... eius (*i. caritatis*) sunt et ornatus (*syn.* virtutes). AVG. civ. 18, 41 p. 320, 1 D. quidquid philosophi ... persuadere moliti sunt ... de -e virtutum (*aliter l. 30*). *speciatim in arte rhet. de genere causae honesto* (*v. Volkmann, Rhetorik[2] 108*): RHET. Her. 1, 3, 5 dubium genus est, cum habet in se causa et -is et turpitudinis partem. CIC. inv. 1, 20 *genus* anceps, in quo ... causa et -is et turpitudinis particeps. 1, 21 sin ... *anceps genus* partem turpitudinis, partem -is habebit, benivolentiam captare oportebit, ut in genus honestum causa translata videatur. **(B)** *c. gen. quasi epexeget.* (*'-s rei' fere i. q. 'res honesta'; meton. l. 58*): FRG. Vat. 249, 9 liberalitatum -s (*i. liberalitates probae, honestae*). CLAVD. DON. Aen. 8, 415 p. 175, 25 solet femina labore et -e lanificii necessitatibus domesticis subvenire, non turpibus lucris *eqs.* AVG. civ. 14, 21 p. 45, 10 D. libidinem, de qua videmus ... ipsam -em erubescere nuptiarum (*i. honestas nuptias, honestos maritos.* c. Pelag. 3, 5, 14 p. 502, 17 *alius* incontinentiam suam sustentat -e n. *aliter supra l. 39*). **(II)** *spectat magis ad rectum, aequum (fere i. q. rectum, aequitas, veritas)*: BOETH. cons. 1, 5, 8 W. de obiectorum tibi vel -e vel falsitate ... nota memorasti.

2 *de qualitate boni, quae a philosophis collocatur norma, perpendiculum: i. q. virtus, bonum animi sim.*: **a** *varia* (*idem valet atque* honestum *infra l. 72; de bono, virtute in re sita l. 67 sqq.*): CIC. part. 87 *bonorum* partim -e ipsa, partim commoditate aliqua expetuntur; -e ea, quae (*eqs.*) ...; commoditate autem ..., quae (*eqs.*) ...; quorum alia sunt quasi quadam cum -e coniuncta ut honos, ut gloria; alia diversa (*eqs.*). 88 est ... quaedam materies subiecta -i, quae maxime spectatur in amicitiis. leg. 1, 45 est ... virtus perfecta ratio, quod ... in natura est: igitur omnis -s (*antea*: honesta) eodem modo. Tusc. 2, 58 sumus ... natura ... studiosissimi ... -is, cuius si quasi lumen aliquod aspeximus, nihil est quod ... non parati simus ... perpeti. off. 1, 98 efficitur, ut et illud, quod ad omnem -em pertinet, decorum quam late fusum sit, appareat et hoc, quod spectatur in uno quoque genere virtutis (2, 1 quemadmodum officia ducerentur ab -e ... atque ab omni genere virtutis. PORPH. Hor. epist. 1, 17, 42 Stoici ad -em et rectum, hoc est ad virtutem omnia revocantes. MAR. VICTORIN. defin. p. 48, 26 virtus ... honestum *est*: ... iniquitas turpis est, quia turpitudo contraria est -i. *cf. et* SEN. epist. 92, 19 exaequat ... fortuita virtutibus et tantundem tribuit honestis quantum -e carentibus). 3, 35. Att. 7, 11, 1 o hominem ... miserum (*i. Caesarem*), qui ne umbram quidem

[Tietze]

... τοῦ καλοῦ viderit! atque haec ait ... facere se dignitatis causa; ubi est autem dignitas nisi ubi -s? *saepe.* AVG. civ. 8, 14 p. 342, 13 D. *Plato* admonuit animum humanum ... pro splendore -is impura daemonum iussa contemnere. **b** *specialia:* *α de partibus -is:* CIC. inv. 2, 156 in iudiciali genere finem esse aequitatem, hoc est partem quandam -is. 2, 159 habet *-s* ... partes quattuor: prudentiam, iustitiam, fortitudinem, temperantiam (fin. 2, 48 formam -is, quae tota qu. his virtutibus ... continetur [*cf.* APVL. apol. 12 -is virtutes (*v. et adn. crit.*)]. off. 1, 152 cum omnis -s manet a partibus qu., quarum una sit cognitionis, altera communitatis, tertia magnanimitatis, quarta moderationis. 3, 96). off. 1, 93 de una ... parte -is ..., in qua verecundia et quasi ... ornatus vitae, temperantia et modestia *eqs.* 1, 96 et generale ... decorum ..., quod in omni -e versatur, et aliud ..., quod pertinet ad singulas partes -is. *al.* *β apud rhetores spectat ad genus vel finem orationis* (*cf. Volkmann l. c. 300 sq.*): CIC. inv. 2, 54 quae incommoda consecutura sint ..., ostendetur; id ... ex -is et ex utilitatis partibus sumetur, de quibus in deliberationis praeceptis exponemus (*sim.*: 2, 156 in deliberativo .. Aristoteli placet *finem esse* utilitatem, nobis et -em et utilitatem, in demonstrativo -em. *cf. infra l. 37*). part. 71 laudanda, quae coniuncta cum virtute sunt, et quae cum vitiis, vituperanda; quam ob rem finis alterius est -s, alterius turpitudo (*item de laudatione*: top. 91. TAC. dial. 31, 2 ⟨in laudationibus⟩ de -e disserimus). QVINT. inst. 3, 4, 16 tractatur ... in consiliis -s. 3, 8, 26 fas, iustum, pium, aequum ... subici possunt -i. *γ apud philosophos spectat ad summum bonum, vitam beatam* (*cf. et p. 2896, 36*): CIC. fin. 2, 48 qui -e[m] summum bonum metiantur (5, 22. off. 1, 5 qui summum b. sic instituit, ut nihil habeat cum virtute coniunctum, idque suis commodis, non -e metitur. SEN. dial. 7, 4, 3 animum ..., cui unum b. sit -s, unum malum turpitudo). 3, 28 si beata vita -e (honeste *AB*) cernitur, quod honestum est, id bonum solum habendum est (Tusc. 5, 67. AMBR. off. 2, 1, 1 -i ..., in qua vitam beatam positam esse *eqs.* 2, 2, 4). AMBR. off. 2, 1, 1 tantus ... splendor -is (honestatus *Migne per errorem*) est, ut vitam beatam efficiant tranquillitas conscientiae et securitas innocentiae. *al.* *δ comparatur, coniungitur, opponitur singulis vocibus:* utilitati (*cf. et supra l. 17. 19*): CIC. inv. 2, 170 de -e et de u. diximus. de orat. 2, 335 certatur utrum -i potius an u. consulendum sit. part. 89 persaepe evenit, ut u. cum -e certet (*sim.*: off. 3, 12 u. ... cum -e pugnare [*v. l. 42*]). off. 1, 9 cum ... u. ad se rapere, -s contra revocare ad se videtur *eqs.* (*syn.* honestum). 3, 9 quia numquam posset u. cum -e (honeste *V*) pugnare (*u. et -s ut inter se cohaerentes coniunguntur, item*: 3, 40 u. valuit propter -em, sine qua ne u. quidem esse potuisset. 3, 83 -e ... dirigenda u. est. 3, 101 pervertunt homines ... fundamenta naturae, cum utilitatem ab -e seiungunt). 3, 46 cum ... *utile* cum eo, quod honestum est, comparatur, iaceat utilitatis species, valeat -s. *al.* voluptati: CIC. ac. 2, 139 cum -s in voluptate contemnenda consistat, -em cum v. tamquam hominem cum belua copulabis? (Tusc. 5, 85 off. 3, 119). off. 3, 119 omnem v. ... -i esse contrariam. SEN. epist. 92, 6 si non es sola -e (honesta *A et pr. B*) contentus, necesse est aut quietem adici velis ... aut v.

B *spectat ad speciem externam: fere i. q. pulchritudo, splendor sim.* (*c. gen. expl., ident. infra l. 61. 63 sq. 66. 72. 75*): **1** *proprie de iis, quae spectantur, oculis percipiuntur:* **a** *generatim:* *α de rebus:* CIC. de orat. 3, 125 si est -s in rebus ipsis, de quibus dicitur, existit ex re naturalis ... splendor in verbis. ad Q. fr. 3, 1, 2 -e testudinis (*de concameratione aedificii ut vid., cf. app. crit.*). VITR. 10, 1, 5 conexus staminis ad subtemen (*i. vestitus*) non modo corpora tegendo tueatur, sed etiam ornatus adiciat -em. *β de corpore humano:* TERT. carn. 9 p. 444 Oe. adeo nec humanae -is corpus (*sc. Christi*) fuit, nedum caelestis claritatis. ARNOB. nat. 5, 13 p. 186, 12 haec *se* mammarum -e privaret. LACT. opif. 10, 25 si ... *pollex* fuisset ... discretus, foeda et indecora species ademisset manibus -em. FIRM. math. 4, 19, 28 *eorum* oculos ... ornat pulchritudinis -e *Mercurius* (6, 23, 4 munda p. -e fulgentes. 6, 26, 5 grata p. -e condecorant). **b** *speciatim de claritate, aeternitate dei* (*in imagine l. 72, usu latiore l. 73*): ITALA I Cor. 15, 43 (Tert. adv. Marc. 5, 10 p. 606, 21) seritur (*i. corpus*) in corruptela ⟨...⟩ in -em, in virtutem (*intellege 'resurgit'*; ἐν δόξῃ, *Vulg.* in gloria). SERM. Arrian. frg. I 7 p. 612^A qui (*sc. deus*) incomparabili tuae bonitatis -e lucem in tenebris fulgere dignatus es. CARM. adv. Marc. 4, 230 *nos* tanta dei perfudit -s. DRAC. laud. dei 3, 632 eripuit ... clementia (*i. dei*) morti agmina peccantum ..., post scelus evasit vitae melioris -s.

2 *translate de splendore, suavitate verborum, vocis, numerorum:* SERV. Aen. 1, 177 rem vilem auxit -e sermonis. MART. CAP. 9, 988 ort⟨h⟩ius propter -em positionis est nominatus (*Aristid. Quint. 1, 16* διὰ τὸ σεμνόν). EVGRAPH. Ter. Phorm. 500 'phaleratis dictis', cum tenent verba -em et quasi ornamenta. GREG. TVR. vit. patr. 6, 2 p. 681, 11 diligebatur *monachus a regina* ... pro -e vocis (*antea*: mirae dulcedinis vocem *eqs.*).

CAPVT ALTERVM: ***metonymice et personate:*** **I** ***metonymice:*** **A** *i. q. homo -e insignis* (*v. et p. 2898, 4 et 58; ubique collective praeter infra l. 11*): **1** *de hominibus, qui munere funguntur:* CIC. Sest. 109 causa ..., in qua omnes -es civitatis, omnes aetates, omnes ordines ... consentiunt. **2** *de hominibus probis, pudicis:* AVG. op. monach. 13, 14 p. 555, 10 neque enim -s ipsa reprehendit, quod reprehendit superbia eorum, qui *eqs.* CONST. Sirmond. 16 nec -s ... quinquennii tempus ... ingemiscat exiguum. ALC. AVIT. carm. 2, 21 (*in paradiso*) corpora nuda vident ... atque rudis foedum nil sentit -s. DRAC. laud. dei 1, 465 quaerit *serpens* opem sceleri, per quam fallatur -s simplicitasque cadat (Orest. 965 di ..., vos pietas ... rogat, vos mitis -s, vos bona s.). 3, 353 pondus dicionis (*i. servitutis*) -s (*i. pater honestus Verginius*) extimuit *eqs.* CE 707, 4 (*a. 534*) te levitas torvum, dulcem cognovit -s.

B -s tua (vestra) *in allocutione honorifica:* HIER. epist. 51, 9, 3 (*Epiphan.*) decet ... -em tuam (*i. praestantiam virtutis christianae*) hanc . . . habere sollicitudinem et uti scrupulositate. PAVL. NOL. epist. 25*, 1 p. 229, 22 speravi accepturum me scripta -is tuae. IVL. Aug. c. Iul. op. imperf. 1, 44 contentus ero definitione quae ... de ore tuae -is effugit. SVLP. SEV. epist. app. 5 licet ... de vestra petierit -e, ut *eqs.* PAP. APF 3, 1906, 168 (*s. IV/V*) Theofanen ... religioni tuae trado, ut eundem ... more -is tuae ... humane respicere digneris (*antea*: honorificentiae tuae).

II *personate:* PRVD. psych. 243 pauper -s (*inter alias res personatas*).

deriv.: honestitas. *cf.* dehonestas, inhonestas.

honestitās, (-ātis) *f.* *forma insolita vocis q. e.* honestas, *ad exemplum vocum in '-itas' desinentium* (castitas, gravitas, probitas *sim.*) *ficta; cf.* inhonestitas. [*falso trad. pro* 'honestas': GELL. 1, 3, 25 *cod. A* (*s. V—VII*) *sec. praeced.* 'utilitas', *ut vid.*] GLOSS. II 231, 47 ἀξιολογότης: -s. 231, 52 ἀξιοπιστία: -s (honestas *a*).

honestitūdo, -inis *f.* [*ab* honestus, *cf.* pulchritudo. *J. B. H.*] NON. p. 120 (*inde* GLOSS. V 642, 33) '-o' pro 'honestas'.

· *fere i. q. qualitas honesta* (*morum vel originis*), *honestas:* ACC. trag. 16 ('*Myrmidones*') tua (*Achillis?*; *cf. Ribbeck, Die röm. Trag. 353*) -o Danaos decepit diu. 501 ('*Oenomaus*') horrida (horrenda *Onions*) -o Europae principum (-pium *trad.*) primo ex loco ('*starrenden Adel der ersten Fürsten Europas*' *interpr. Ribbeck l. c. 437 locum ad capita foribus affixa referens*; *cf.* horridus *p. 2991, 70*).

honestīvus, -a, -um. *ab* honestus (*sec.* festivus?). *fere i. q. honestus, decorus:* GLOSS. V 146, 16 sales: urbanitas, -a iocularitas.

honesto, -āvī, -ātum, -āre. [*ab* honestus. *J. B. H.*] *inter verba coniug. primae:* CHAR. gramm. p. 472, 34 B. GLOSS.[L] II Philox. HO 8 -arunt ἐτίμησαν (*ad* CIC. Catil. 1, 29 [*l. 59*] *ut vid.*). *graece resp.* εὐπορεῖν (*p. 2901, 60*), πλουτεῖν (*p. 2901, 58*), πλουτίζειν (*p. 2901, 61*), τιμᾶν (*infra l. 77*). *inde a* PLAVT., RHET. Her., CIC. [*variat c.* cohon-: LIV. 38, 47, 3 (*v. vol. III 1549, 12*).]

i. q. honestum reddere (honore -are *in 'fig. etym.' q. d. infra l. 53*):

A *de statu, vi, habitu sim.:* **1** *i. q. honore afficere, honorare* (*obi. homines vel dei* [*abstr. pro concr. infra l. 64. 73. 75*] *praeter infra l. 56. 77*): **a** *pro subi. sunt homines* (*fere c. abl., quo casu honor indicatur; refl. l. 58 sq., mediopass. l. 80*): PLAVT. Capt. 247 ne me secus honore -es (356. SALL. Catil. 35, 3 non dignos homines honore -tos videbam. PANEG. 3, 1, 3 [*plur.* honoribus; *item*: 3, 25, 5]). CIC. Rab. perd. 24 qui hominis ... seditiosi imagine ... mortem eius -ret (Mur. 75 stravit pelliculis haedinis lectulos ..., quasi ... non divini ... Africani mors -retur). Catil. 1, 29 clarissimi cives Saturnini ... sanguine non modo se non contaminarunt, sed etiam -arunt. 4, 20 laudem, quanta vos me vestris decretis -astis (p. red. in sen. 2). Mur. 70 si uno basilicae spatio -amur (*i. si qui nos comitantur, cum in basilica inambulamus. de comitatu item*: dom. 76 me populus ... domum sua celebritate ... comitatum -vit. CYPR. ad. Donat. 3 p. 5, 17 frequentiore comitatu officiosi agminis. PANEG. 3, 16, 2). Sull. 81 advocationem hominis improbissimi sella curuli atque ornamentis et suis et consulatus -vit (*hyperbolice dictum pro 'inter defensores, advocatos eius fuit'*). dom. 82 quem ... tot vides iudiciis senatus, populi Romani ... -tum. off. 2, 21 quaecumque ... homines homini tribuunt ad eum augendum atque -andum. frg. inc. I 38 cum quosdam ornare voluit *Caesar*, non illos -vit, sed ornamenta ... turpavit. PLIN. paneg. 11, 1 *patrem* templis -asti. APVL. met. 7, 15 quod ... pluribus beneficiis -rer (*antea*: honoribus ... tributis. *aliter p. 2901, 45*). MIN. FEL. 37, 2 *imperator* potest -are militiam (*i. milites*). TERT. nat. 2, 7 p. 106, 17 probatos ... iustitia, virtute ... consecrationis solacio ⟨h⟩one⟨stat⟩is (honoratis *Borleffs*). LACT. inst. 3, 8, 39 ut virtus pro suis meritis -etur. PRISC. rhet. 6, 17 p. 555, 25 leges *deos* ... hostiis -verunt (*Hermog. rhet. gr. II 10, 13 Sp.* ἐτίμησαν). AMM. 20, 5, 5 nostrorum ... exequias -vimus celebri ... laude. AVG. conf. 4, 8, 13 alia erant, quae in eis *amicis* amplius capiebant animum, conloqui et conridere et vicissim ... obsequi, simul legere libros ..., simul nugari et simul -ari (*i. 'invicem -are'; mediopass. ad exemplum vocum praecedentium formatum vid.*).

b *pro subi. sunt res* (*fere i. q. alicui honori esse*): PLAVT. Trin. 693 haec famigeratio te -et, me conlutulentet. CIC. Phil. 9, 5 statua ..., quae multos per annos progeniem eius -ret.

2 *i. q. dignitate afficere, clarum, probum (sim.) reddere* (*obi. res praeter l. 6. 8. 12*): Cic. p. red. in sen. 24 quemadmodum calamitatem meam non modo levaret, sed etiam -ret. Sen. epist. 13, 14 mors ista vitam -bit. 71, 5 incommoda ... bona vocabuntur, quae modo virtus -verit. Plin. paneg. 4, 5 enituit aliquis in bello, sed obsolevit in pace: alium toga, sed non et arma -arunt. Fronto p. 40, 5 N. ⟨oratio, nisi gravitate⟩ verborum -atur, fit ... impudica. Firm. math. 4, 11, 3 per has mulieres -antur ... dignitatis ornatu. 5, 3, 37 gloriosiorum negotiorum initiis -antur (*cf. antea*: honestatis insignia). Avg. civ. 7, 33 p. 316, 13 D. -are res turpes. in euang. Ioh. 87, 1 p. 1853 (*opp.* turpatur). Cod. Iust. 5, 27, 3, 1 (*a. 405*) *liberos* curiae splendore -are.

B *de specie externa fere i. q. pulchrum, magnificum, illustrem (sim.) reddere, ornare, decorare (hic illic notio honoris subest, qui inest in ornamento, decore)*: **1** *proprie*: **a** *quod (qui l. 17) -at, pro subi. est*: Cic. Catil. 4, 21 Paulus ..., cuius currum rex ... -vit *in triumpho* (*antea*: ornetur. Paneg. 6, 10, 6 currus. *item homo subi.*: Paneg. 4, 31, 1 non captivi alienigenae introitum ... -verunt). Liv. 26, 5, 16 arma -bant *corpus* (Cvrt. 8, 13, 7 corpus). Cvrt. 3, 3, 13 cultus ... -bat. Plin. nat. 10, 3 caput ... *phoenicis* plumeo apice -ante. Clavd. 21, 26 quem vultus -at, dedecorant mores; animus quem pulchrior ornat *eqs.* **b** *quod -at, per abl. instr. indicatur*: Min. Fel. 12, 6 non corpus odoribus -atis. Paneg. 6, 21, 7 delubra ... donariis -asti. Lact. opif. 10, 18 dentes ... labrorum tegminibus -vit *deus* (*cf. antea*: ornamento). Pallad. ins. 137 sorba ... partus merito maioris -ant seminis et pulchro curva labore nitent (*cf.* Avg. serm. coll. Morin p. 449, 23 fructibus onerare, foliis -are *ramos*). Ps. Avg. quaest. test. I 75, 1 p. 129, 20 *salvator nuptias* poculis -vit (*cf. antea*: decoravit). 106, 16 p. 243, 4 *mundo* omnibus ornatibus decorato et necessariis -to *a deo* (*sim.*: 115, 50 p. 335, 5).

2 *translate*: **a** *generatim*: **α** *quod -at, pro subi. est* (*pass. l. 34. 40*): Cic. dom. 86 calamitas ... nominis gloriam ... -vit (*opp.* imminuit). off. 1, 139 nec domo dominus, sed domino domus -anda est (*cf. antea*: ornanda ... est dignitas domo). Cvrt. 3, 6, 19 *adulescentia* omnia eius opera -bat. 6, 2, 6 formam pudor -bat. Pomp. gramm. V 308, 28 periphrasis ... res simplices -at. Avson. 419, 83 p. 375 P. sellam curulem ... praetextam ... trabeam ..., quae ab Illyrico sermonis dignitas -vit (*i. quae omnia ornavisti verbis ab Illyrico per epistulam*). Evstath. Bas. hex. 5, 7 p. 918ᴬ quempiam ... vitae morumque cultibus -tum (*gr. aliter*). Sidon. epist. 6, 10, 1 gerulum litterarum levitici ordinis -at officium. **β** *quod -at, per abl. instr.* (ex *l. 47*) *indicatur*: Plavt. Stich. 280 -a dicta factis. Cic. dom. 19 triumphis, quibus *Pompeius* ... imperium ... -vit. Stat. silv. 4 praef. quod Neapolim ... numero liberorum -verit. Cypr. epist. 39, 1 beneficia ..., quibus ecclesiam ... dominus inlustrare ... et -are dignatus est (*aliter p. 2900, 71*). Avg. civ. 11, 18 p. 485, 20 D. *nisi deus* ordinem saeculorum tamquam ... carmen etiam ex quibusdam quasi antithetis -ret (*cf. l. 49 sqq.*). Sidon. epist. 8, 6, 5 horas antelucanas ... emeritorum fascium laude. **b** *speciatim de ornamento verborum* (*cf. et l. 48*): Rhet. Her. 2, 18, 28 exornatio est, qua utimur rei -andae et conlocupletandae causa (*cf.* Cic. inv. 2, 112 *beneficia* vera an falsa quadam exornatione -entur). 4, 56, 69 rationes -andae ... elocutionis.

C *de divitiis i. q. locupletare, ditare* (*cf. p. 2897, 5. 2905, 4. 2913, 31. 2916, 5; praeter* Comm. *ubique in* Itala, *cui etiam* Vvlg. sap. *et* Sirach *adnumerantur; falsa var. l. pro* onust-: Vvlg. Iudith 15, 7): Itala II Cor. 8, 9 (Pelag. *ad l., et al.*) ut illius *Christi* inopia vos -remini (πλουτήσητε, *Vulg.* divites essetis). Comm. apol. 978 locupletantur ... praedando et sic -ti hymnos ... decantant. Vvlg. sap. 10, 10 -vit illum in laboribus *sapientia* (εὐπόρησεν). Sirach 11, 23 facile est ... in oculis dei subito -are pauperem (πλουτίσαι).
deriv.: honestamentum. *compos.*: cohonesto, dehonesto. *cf.* inhonesto. *Tietze.*

***honestus**, -a, -um. [*ab* *honus, -eris (*cf.* honor). *J. B. H.*]
de orig.: Varro ling. 5, 73 honos ab [-o] onere; itaque -um dicitur, quod oneratum. Prisc. gramm. II 140, 2 honor -us. *de script.*: on-: CIL V 5438, 2 (*adv.*). VI 2564, 6. 31153, 3 (*a. 158*). X 4523, 3. XI 4127, 1 (*a. 218*) o(nestae). XIII 3983, 6. XIV 2220, 5 on(esta). Inscr. christ. Diehl 312 o(nesta). 4827 (= CE Engström 441), 5. *cf. p. 2896, 6.* -nist-: Const. veteran. (CIL XVI) 108 extr. 12 (*a. 158*). *cf. ibid.* 100 int. 8 (*a. 152*) -nisi. -net-: Inscr. BerRGK. 1929 p. 76 n. 229. *notatur*: h: *passim, v. e. g.* Inscr. Dessau *Indices p. 771. 777.* ho: CIL VIII 2867, 2 Const. veteran. (CIL XVI) 79 int. 6. o: *supra l. 68. 69.* hon: CIL XIV 2283, 7 Const. veteran. (CIL XVI) 61 int. 9. 70 extr. 15. 74 int. 7 *al.* on: *supra l. 69.* hones: CIL I² 1347, 8. honest: CIL VI 31139ᵃ, 10. ᵇ, 10 Const. veteran. (CIL XVI) 78 extr. 10. 80 extr. 11. 110 extr. 1 *al.* hos: Inscr. christ. Diehl 311 adn. Not. Tir. 29, 72 -a mater familiae. 33, 84 -us. *de comparatione* (*cf.* Gramm. suppl. 144, 37 -us -ior -issimus): *compar. inde a* Plavt., *superl. inde a* Rhet. Her. *de notione* (*cf. p. 2905, 6. 2910, 74. 2912, 44. 45*): Prob. app. gramm. IV 201, 35 (*diff. inter -um et onustum*) -um nobilem (*cf.* Diff. ed. Beck p. 62, 7 -um ... moribus, hoc est honorificum). Gramm. suppl. 277, 17 (*diff. inter divitem, -um, beatum sim.*) -us moribus dicitur et dignitate et honoribus (*sim.*: Isid. diff. 1, 73. 166 diff. app. 15 Diff. ed. Beck p. 42, 5). Isid. orig. 10, 116 -us, quod nihil habeat turpitudinis; nam quid est honestas (*cf. p. 2895, 82*) nisi honor perpetuus, id est quasi honoris status? Synon. Cic. p. 443, 1 B. Gloss. decens, egregius. ἔντιμος, ἀξιόλογος. ἐπίτιμος. τίμιος ἄνθρωπος (τιμιώτατος). αἰδέσιμος (αἰδεσιμώτατος). ἀξιόπιστος. εὐσχήμων. Gloss.ᴸ II Abav. ho 10 -a: opulenta. III Abol. ho 18 -um: utilem vel decorum. V Aa h 162 -a ⟨f⟩acies: speciosa f. (*cf. p. 2912, 58*). Gloss. V 534, 53 -a: decora. *de vocibus* -us *et* onustus *inter se confusis v. p. 2901, 65. 82.* Serv. Aen. 1, 289 Isid. diff. 1, 285. Gloss. IV 349, 41 (= Gloss.ᴸ II Abav. ho 15) honustus: gravatus vel gloriosus. *cf. infra l. 14.* *legitur inde a* Plavto. *de usu scripsit F. Klose, Die Bedeutung von honos und honestus, Diss. Breslau 1933.* [*dub. vel falso trad.*: Plavt. *saepe pro* onustus (*v. Lodge, Lex. I 720. II 254; item*: Lvcr. 3, 313 Sen. contr. 1, 4, 1 Ven. Fort. carm. 2, 16, 129. *et al.*). Lvcil. 11 Varro Men. 514 Cic. p. red. in sen. 25. leg. 1, 16 (*v. Pohlenz, Philol. 93, 1938, 114 sqq.*). Tac. ann. 11, 38, 3. Arnob. nat. 5, 35 p. 206, 10 (*v. etiam Stangl, BphW. 30, 1910, 159*).]

I *vi relativa (honor tribuitur ab homine distinguente)*: *de iis, qui (quae)* **honore fruuntur** *vel digni sunt fere i. q.* **honoratus, honorabilis** (*ironice infra l. 59. 70. p. 2903, 16. 49. 52. 69, cf. p. 2905, 28; c. abl. infra l. 32* [honore -us *in 'fig. etymol.' q. d.*]. *34. 52. 58. p. 2903, 31; coniung.* honoratus *l. 36. 54. p. 2904, 52* Firm. math. 4, 19, 34):

A *usu originario (est titulus honorificus inde a s. III* [*exempla antiquissima v. l. 81. p. 2903, 1*]*: l. 67. 79. 83. p. 2903, 2. 5. 7. 74. 2904, 67. cf. Hirschfeld, Kl. Schr. 679 sqq. Koch, Die byzantin. Beamtentitel ..., Diss. Jena 1903, 96 sq.;* -iores *technice p. 2904, 19*): **1** *de hominibus (angelis infra l. 71, dea infra l. 77; pro gr.* εὐπάρυφος *p. 2903, 10*): **a** *attrib. vel praedicat.*: **α** *usu generali*: (I) *de variis*: Plavt. Capt. 392 me honore -iorem semper fecit et facit (Sen. contr. 10, 2, 5 Sen. benef. 2, 9, 2. dial. 5, 37, 4 *opp.* turpiorem. Lampr. Heliog. 12, 3 ut ... *aviae* auctoritate -ior fieret. Cod. Theod. 14, 1, 1). Persa 839 *libertinus* nec satis liber sibi videtur nec satis frugi nec sat -us (Cic. Brut. 281 mihi et -us et honoratus. Vlp. dig. 37, 15, 9 filio ... -a et sancta persona patris ... videri debet). Cic. Quinct. 38 caros et -os esse atque haberi. S. Rosc. 16 -issimus inter suos numerabatur. Verr. I 52 integerrimo atque -issimo praetore. II 2, 16 cives Romanos -issimos ex Sicilia (5, 125 -issimi atque innocentissimi. *al.* Evtr. 2, 25, 2 dignitatem -i c. habere [Avg. civ. 5, 18 p. 226, 23 D.]. Drac. Romul. 5, 53). 2, 69 eques Romanus in primis splendidus atque -us (3, 36 -issimo. *al.* Caes. Gall. 7, 3, 1. *cf. infra l. 46. p. 2903, 40 al.*). Caecin. 4 -issimis testibus (Qvint. decl. 388 p. 439, 20 -ior. *et al.*). 10 cum primis -us existimatus est. Cluent. 11 adulescenti in primis ... inter suos et -o et nobili (165 equiti Romano. *al.* Caes. civ. 1, 51, 3 senatorum filii et ordinis equestris. *aliter p. 2909, 53*). Mur. 53 -issimo patre atque maioribus (Plin. epist. 6, 26, 1. *cf.* Qvint. decl. 285 p. 150, 20). Phil. 2, 37 -issimos senatores. 5, 15 iudicibus. 13, 18 muncip[i]um -issimorum. *al.* Brvt. et Cass. Cic. epist. 11, 2, 2. 11, 3, 4 Sall. Iug. 3, 1. Hor. sat. 1, 6, 96 meis contentus -os fascibus et sellis nollem mihi sumere *parentes* (Sen. contr. 7, 6, 1 -is p. natus [Qvint. inst. 11, 1, 85 ac maioribus]. Ven. Fort. vita Germ. 1, 1 -is honoratisque p. procreatus). Liv. 23, 35, 8 satis -os generososque ducerent. Sen. contr. 7, 6, 2 liberos (Qvint. inst. 11, 1, 82). 7, 8, 4 maritum (7, 8, 11). *al.* Sen. clem. 1, 11, 4 *clementia* non tantum -iores, sed tutiores praestat. dial. 2, 19, 3 quo quisque -ior genere, fama, patrimonio est. *al.* Petron. 78, 6 inter hos. 107, 5 iuvenes ingenui, -i (Apvl. apol. 59 [*ironice*] -issimum. 76). 107, 10 ingenuos -osque clamando. Qvint. inst. 11, 1, 42. decl. 273 p. 118, 14 -ior persona sponsoris est (Call. dig. 22, 5, 3 pr. Vlp. dig. 26, 4, 5, 1 *opp.* vulgaris vel minus -a. *al.* Sen. contr. exc. 4, 8. Cod. Iust. 1, 5, 8, 5 [*a. 455*]. 5, 37, 9 [*a. 230*]. *technice per compar.* [*cf. p. 2904, 19*]: Lex Visig. 7, 5, 1 *opp.* minor. 8, 1, 10. 8, 3, 14 *opp.* humilioris loci. Lex Burg. Rom. 5, 1 *opp.* humiliore. 20 *opp.* viliores. *cf. p. 2903, 8*). Tac. Agr. 12, 1 Plin. paneg. 39, 5. Flor. Verg. p. 187, 11 pueris ingenuis atque -is (Apvl. apol. 98. *tit. honorificus*: Pap. Marini 80, 1 *et* 2 [*a. 564*]). Ps. Qvint. decl. 9, 22 p. 187, 22 amico (Firm. math. 2, 30, 8. Boeth. cons. 1, 4, 40 W. -issimorum). Vlp. dig. 26, 2, 17, 1 tutores. Tert. adv. Marc. 1, 5 p. 296, 13 (*ironice*). Herm. Pal. *et* vulg. sim. 5, 6, 4 nuntios *domini* (*gr.* ἐνδόξους). vulg. sim. 5, 3 p. 79, 15 -ior apud dominum eris (ἐνδοξότερος, *Pal.* acceptior deo). Amm. 14, 6, 12 advena. Rvstic. Conc.ˢ I 4 p. 55, 4 -issimis palatinis (*I 1, 7 p. 68, 33* αἰδεσιμωτάτων. *I 5 p. 362, 10* reverentissimis). *et al.* (II) *de feminis (de dea praedicative l. 77; aliter p. 2907, 27 sqq.)*: Hor. carm. 2, 18, 8 nec Laconicas mihi trahunt -ae purpuras clientae. Prop. 2, 32, 34 *Venus* in caelo semper -a fuit. Liv. 34, 5, 13 cum domini servorum non fastidiant preces, nos rogari ab -is feminis indignamur (Scrib. Larg. 102. *tit. honorificus* [*adi. ubique anteponitur*]: CIL VI 508, 3 [*a. 319*]. VIII 9255, 4 -issimae f. [X 4523, 3]. 20643, 2. XI 4127, 1 [*a. 218*]. *al.* [*v.* Inscr. Dessau *Indices p. 363* Inscr. christ. Diehl *Indices p. 442*]. Pap. Marini 74 [= Bruns⁷ n. 123], 3, 9 *al.* Greg. M. epist. 1, 13 p. 13, 20). Scrib. Larg. 16 matronam (Petron. 140, 1 inter primas. *tit. honorificus*: CIL VIII 12183, 3. 22774, 2. X 1785,
[*Kroeker*]

3 -issim(ae) m. XI 2702, 16 [*a. 224*]. *al.*). QVINT. decl. 257 p. 51, 27 puellam -am, locupletem (PLIN. epist. 4, 21, 2 -issimas. *tit. honorificus*: CIL V 7531, 4 [*a. 491*]. IX 3180, 4 XV 7418 *al.* [*v.* INSCR. christ. Diehl *Ind. p. 442*]). 342 p. 351, 3. SVET. Galba 9, 2 virginis (COD. Iust. 9, 13, 1 pr. -arum vel ingenuarum. *tit. honorificus*: CIL IX 2076, 3 [*a. 553*] -a birco). APVL. apol. 61 a muliere -issima (VVLG. act. 13, 50 [εὐσχήμονας. 17, 12]. *tit. honorificus*: CIL VIII 2867, 2. *cf. l. 11*). COD. Theod. 3, 8, 1 *probrosa femina* -ioris nobilisque personae (*cf. p. 2902, 61*) et decore et iure privetur. SIDON. epist. 1, 11, 5 filiam ... -issimam (*aliter p. 2907, 33. 2909, 62*). *ad vert. gr.* εὐπάρυφος: IREN. 1, 13, 3 -ae et circumpurpuratae et ditissimae *mulieres*.

(III) *de hominibus vario modo sociatis*: RHET. Her. 3, 4, 7 si qua res -iori ordini placeat, quae ab deteriore improbetur (4, 35, 47 -issimo *equestri* [CIC. Mur. 40]. CIC. Verr. II 3, 183 o. *scribarum* est -us. LIV. 3, 44, 2 -um o. *militarem* ... ducebat. SVET. Cal. 27, 3 GELL. 16, 10, 12). CIC. S. Rosc. 134 (*ironice*) -a, credo, in eiusmodi domo (Verr. II 4, 25 -issima [IVST. 16, 5, 2]. HOR. epist. 2, 1, 149. QVINT. decl. 352 p. 382, 24 natum -a d. [TERT. nat. 1, 16 p. 88, 9]. *et al.*). Tull. 22 *amicorum* bona atque -a copia. Verr. II 2, 43 imponatur -ae civitati turpissima persona calumniae? (3, 67 -a Siciliae c. hominum ... locupletium. 3, 75 -a et antea copiosa. 3, 122 -issimarum [or. frg. A IX 8. *adde infra l. 48*]. 3, 170 ornatae atque -ae. Flacc. 74. ad Brut. 1, 16, 11 liberam atque -am. *al.* RVFIN. hist. 1, 13, 8 parva quidem, sed -a [σεμνή]. *aliter p. 2909, 52; v. et p. 2912, 77*). 2, 149 is ordo atque id hominum genus (*aratorum*), quod optimum atque -issimum est (3, 27 de optimo, de iustissimo, de -issimo). 3, 136 conventus (5, 10 -issimus maximusque. QVINT. inst. 1, 2, 9 lumen ... c. -issimi *i. scholae*). 4, 50 oppidum locuples, -um, copiosum. Mur. 15 amplae et -ae familiae plebeiae (fin. 3, 38 -a in f. ... educatus ingenue). 90 Lanuvio, municipio -issimo (Flacc. 101 -issimorum m. coloniarumque. Phil. 3, 15 splendore municipum -issimum. epist. 13, 4, 2 tam grave, tam firmum, tam -um. 13, 7, 1). Sull. 25 -issimi ac nobilissimi generis (NEP. Epam. 2, 1 natus ... g. -o [*cf.* SVET. Vesp. 1, 3 orta]. LIV. 24, 24, 3 g. et fortuna). Phil. 1, 20 decuriis. ad Q. fr. 1, 1, 36 -issimae et maximae societates. PANEG. 9, 5, 1 -issimae iuventutis. CIL IX 2238, 8 ordo splendidissimus et -issimus populus Telesinus (X 1707, 9).

β iuncturae crebriores: (I) homo -us (*aliter p. 2907, 79. 2909, 60*): CIC. Quinct. 58 L. Albius, h. cum primis -us. 94 h. -issimorum. *ibid.* si est h. -o locus in civitate. Q. Rosc. 43 equiti R., h. -o (Verr. II 1, 137. 3, 65 [*superl.*]. 3, 148 *al.*). div. in Caec. 68 h. -issimos virosque fortissimos. 70 quam -issimos et integerrimos diligentissimosque (Verr. I 13). Verr. II 1, 10 tot senatoribus, tot equitibus R., ... tot h. -issimis ex tam illustri provincia. 2, 68 h. domi suae cum primis locuples atque -us (2, 155 [*superl.*]. *al.*). 2, 106 -um h. ac nobilem (*al.* FIRM. math. 4, 19, 9 n., gloriosos, -os). 2, 149 gravior h. atque -ior (Sest. 105). 3, 32 splendidissimorum -issimorumque h. (4, 45 -o, locupleti, splendido. *cf.* Cluent. 198). 3, 56 -issimae civitatis -issimo (5, 20). 3, 70 (*ironice*). 3, 92 -i gratiosique (Mur. 47). 3, 166 h. equestris ordinis -issimo atque ornatissimo (Phil. 7, 24 in primis ornato atque -o. *al.*). 3, 168 primorum h. atque -issimorum. 4, 84 -issimos ac principes civitatis. Cluent. 135 (*ironice*) -issimi ... et sapientissimi. 144 -i prudentisque. dom. 54 (*opp.* imperitae multitudinis). epist. 13, 7, 5 viros optimos, h. -issimos eosdemque gratissimos et tua necessitudine dignissimos. *al.* CAES. Gall. 1, 53, 6. SEN. clem. 1, 18, 1 liberis, ingenuis, -is. epist. 123, 7 ASCON. tog. cand. p. 69, 3. PLIN. epist. 10, 79, 3 *est* melius -orum h. liberos quam e plebe in curiam admitti (*fort. decurionum, v. Mommsen, Strafr. 1035, 5*). GAIVS dig. 36, 1, 65, 10 -i h. nomen adsumere. PAVL. dig. 14, 3, 4 *cum* ad h. -os adferant merces. *et al.* (II) vir -us (*aliter p. 2908, 12. 2909, 59*): CIC. Quinct. 24 v. bonus et cum primis -us (S. Rosc. 24 optimi atque -issimi [Cluent. 198. Catil. 1, 21 equites Romani. PLIN. epist. 9, 22, 1]. epist. 13, 13 -us, gravis, plenus officii, b. plane v. *al.*). 95 forti atque -o (Verr. II 3, 30 f., -i, gratiosi. *al.*). Verr. II 3, 65 spectatissimi atque -issimi (Sest. 6). 3, 185 sanctissimum v. atque -issimum. 5, 156 gravissimi atque -issimi (SYMM. epist. 6, 27. *cf. l. 63*). Rab. perd. 27 -issimis v. atque optimis civibus, equitibus Romanis (har. resp. 56). Mur. 83 -issimi atque sapientissimi. Cael. 63 (*ironice*). Mil. 18 -i atque innocentis. *al.* SEN. contr. 7, 6, 8 *virgines* ceterae -os sibi invenerunt v. (*opp. servus*). PLIN. epist. 6, 32, 1. FRONTO p. 179, 4 N. doctissimis et -issimis et mihi carissimis. IVLIAN. dig. 40, 5, 47, 4 praesentibus -is v. (PAVL. dig. 21, 1, 58, 2 sent. 4, 6, 2). CALL. dig. 50, 2, 12 VLP. dig. 47, 2, 52, 21 TERT. Scap. 4 p. 547 Oe. (*opp.* vulgaribus). *et al.* *tit. honorificus plus minus vigens* (*adi. ubique postponitur*): AVELL. p. 640, 5 Paulinus v(ir) h(onestus). CASSIOD. var. 2, 4 tit. GREG. M. epist. app. p. 438, 3 *al.* CIL VIII 969, 8 (*a. 400/401*). 5341, 4 v. -issimus, curator re(i) p(ublicae) (*superl. ut*: X 478, 10 [*a. 344*]. *dub., an huc pertineat* [*v. Hirschfeld l. c. 679, 5*]: SYMM. epist. 5, 81. 6, 27). 24069, 7. INSCR. christ. Diehl 302 (*a. 438*) *al.* (*v. Indices p. 442*). PAP. Marini 74 (= Bruns[7] n. 123), 4, 2. 3 *al.*

b *pro subst.*: *α posit.*: CIC. Planc. 32 minus -um et alienum tueri. de orat. 2, 333 -i et diserti est, ut mente providere (*eqs.*) ... possis. Att. 2, 21, 1 sibilis volgi, sermonibus -orum. PVBLIL. H 24 honos -um decorat, inhonestum notat. CAES. civ. 2, 5, 5 -i ex iuventute et cuiusque aetatis amplissimi. HOR. sat. 1, 6, 63 qui *Maecenas* turpi secernis -um non patre praeclaro, sed vita et pectore puro. ars 213 rusticus urbano confusus, turpis -o. OV. ars 1, 769 ut, quae se timuit committere -o, vilis in amplexus inferioris eat. PETRON. 41, 5 inter -os *cenare*. PLIN. nat. 35, 77 semper ... honos ei *picturae* fuit, ut ingenui eam exercerent, mox ut -i. QVINT. inst. 1, 1, 28 ab -is neglegi solet cura bene ... scribendi. 4, 1, 16 (*opp.* humilibus). 6, 2, 14 -us *convicium* inferioris fert. 11, 3, 137 SVET. Aug. 46. PORPH. Hor. epist. 2, 1, 187 locupletes et -os iam ut vulgares musicam spernere. *et al.* *nota*: HYD. chron. II p. 31, 196 interfectis aliquantis -is natu. *β comparat.* (*acced.* multo *l. 14*): SEN. epist. 47, 15 *si quid in servis* ex sordida conversatione servile est, -iorum convictus excutiet. PETRON. 34, 7 multo -iores cenabant. TAC. hist. 1, 87, 2 *libertus* ad observandam -iorum fidem immutatus. PORPH. Hor. epist. 2, 1, 185 equester ordo, hoc est -iorum (*opp.* plebes). PS. ASCON. Verr. p. 248, 24 praetextata -iorum, toga viliorum *habitus*. p. 256, 18 -iorum decuriae, inferiorum centuriae vocabantur. VEG. mil. 1, 7 p. 12, 2 -iores quique. *technice ap.* ICTOS (*v. Iullian, Daremb.-S. s. v. '-iores'. Mommsen, Strafr. 245. 1035. Hirschfeld l. c.* [*p. 2902, 27*]; *opp.* humiliores, plebeii, tenuiores; *cf. p. 2902, 63. infra l. 43 et 46*): EDICT. imp. Pii dig. 48, 5, 39, 8 si qui -ior, in insulam *relegetur* (*cf.* VLP. dig. 47, 17, 1 -iores relegationis *poena* adficiendi erunt. 47, 18, 1, 2 PAVL. dig. 48, 19, 38, 5. sent. 5, 25, 8 in perpetuum. *et al.*). CALL. dig. 48, 19, 28, 2 fustibus non subiciuntur. VLP. dig. 26, 8, 5, 4 solent -iores non pati nomina sua instrumentis inscribi. 47, 18, 1, 1 ordine ... moveri vel fines patriae iuberi excedere *solent* (*cf.* PAVL. sent. 5, 20, 6). PAVL. dig. 47, 12, 11 in insulam deportantur (*cf.* sent. 5, 26, 1. *et al.*). sent. 5, 23, 1 in -iores poena capitis vindicari placuit (*cf.* 5, 23, 16). COD. Iust. 4, 40, 4 (*a. 410 vel 413*) stilum proscriptionis incurrant. *et al.* *γ superl.*: CIC. Q. Rosc. 18 quod nemo nisi aut -issimo aut amicissimo facere consuevit. CAES. civ. 1, 20, 1 milites ... inter se per tribunos militum centurionesque atque -issimos sui generis conloquebantur. TAC. hist. 2, 71, 1 -issimus quisque (PLIN. epist. 9, 5, 1 SVET. Nero 12, 3 rhet. 27 EDICT. imp. Aur. et Ver. dig. 26, 5, 24 INSCR. RevA. V 34, 1931, 342 n. 38, 26).

2 *de rebus, quae ad homines -os pertinent* (*per enallagen l. 59. 65; de manibus l. 59, corpore l. 60*): CIC. inv. 1, 5 hoc (*i. eloquentiā*) tuta, hoc -a, hoc inlustris, hoc eodem vita iucunda *fit* (2, 35 quam -issimam. SCHOL. Cic. Bob. p. 96, 16 -ioris. *cf. p. 2907, 58. 2908, 31. 2910, 8. 2911, 7*). Verr. II 5, 31 uxor ... -o loco nata (Flacc. 18. Balb. 6 -issimo. Tusc. 5, 58 CAES. Gall. 5, 45, 2 civ. 3, 61, 1. PLIN. epist. 8, 6, 16 *opp.* liberto, servis. VLP. dig. 47, 14, 1, 3 -iore [48, 13, 7. *cf. l. 19 sqq.*]. *cf.* CIC. rep. 2, 12 -o ortas l. virgines [TAC. ann. 14, 21, 1]. parad. 37 -issimum l. servitutis. NEP. Eum. 1, 5. VLP. dig. 2, 15, 8, 23 homini -ioris l. [LEX Visig. 7, 2, 22 persona. *et al. cf.* MARCIAN. dig. 48, 8, 3, 5 -iore l. positi. *v. supra l. 19 sqq.*]. *v. et l. 74. p. 2905, 56. 2907, 67*). Catil. 2, 18 species est -issima (*cf. p. 2909, 23. 2912, 61. 2913, 13*); sunt enim locupletes. de orat. 2, 209 quae (*sc. praestantia fortunae et dignitatis*) ... si erunt -iora atque graviora. Cato 38 senectus. SALL. Iug. 14, 17 omnium -arum rerum egens (SALL. [?] rep. 2, 5, 3). LIV. 36, 40, 9 satis -am honoratamque P. Scipionis Nasicae imaginem fore. SEN. contr. 1, 6, 9 -am condicionem (*cf. p. 2906, 7. 2908, 40*) nuptiarum (*sim.*: VLP. dig. 23, 2, 13 si patrona tam ignobilis sit, ut ei -ae sint vel saltem liberti sui nuptiae [COD. Theod. 3, 7, 1. *et al. aliter p. 2907, 54*]). VAL. MAX. 7, 8, 5 -um dignitatis gradum (*cf.* FIRM. math. 6, 10, 6 -a dignitate [COD. Theod. 2, 17, 1 pr. INSCR. NSc. 1928 p. 286 n. 5, 11. *aliter p. 2912, 64*]). PLIN. nat. 18, 19 -is (*i. -orum*) manibus omnia laetius proveniunt (35, 20). CALP. decl. 15 -issimum corpus (*cf. infra l. 78*). HERMOG. dig. 40, 15, 3 status -ior. TERT. apol. 6, 2 natalium. PORPH. Hor. sat. 1, 8, 39 Pediatius eques R. -o patrimonio consumpto *eqs.* (*cf. p. 2902, 58*). ars 248 equites R., quibus -us census est. IVST. 22, 1, 2 non -iorem pueritiam quam principia originis habuit. COD. Theod. 16, 5, 54 pr. perpetua inustos infamia a coetibus -is (*i. -orum*) ... segregandos. COD. Iust. 12, 5, 4, 1 non famulorum, sed liberorum -is ... obsequiis. *tit. honorificus defunctorum*: CIL VI 37231, 3 h(onestae) m(emoriae) f(eminae) (VIII 870, 2. 2396, 6. 17905, 7. *et al. cf.* VIII 18668, 2 Festi(v)a h. m. 18890, 5 h. m. v(iri) [INSCR. Afr. Gsell I 2145, 2 INSCR. RevA. IV 10, 1907 p. 357 n. 91 *al.*]. INSCR. RevA. VI 2, 1933 p. 386 n. 59 h. m. m(ulier)). INSCR. christ. Diehl 301 (*a. 396*) -(a)e recordationes (*i.* -is) vir (*dub.* 2822).

3 *de variis rebus* (*membris l. 82, corpore bestiae l. 78, digito p. 2905, 2*): CIC. Verr. II 2, 50 in curia Syracusis ... -issimo loco et apud illos clarissimo (SEN. contr. 9, 1, 10. *cf. supra l. 41. sim.*: SEN. dial. 7, 27, 1 Socrates ex illo carcere, quem intrando purgavit omnique -iorem curia reddidit. CLAVD. DON. Aen. 1, 445 p. 91, 4 -issimam sedem [*de templo Iunonis*]). OV. met. 15, 461 corpora *bestiarum*, quae possunt animas habuisse parentum ..., tuta esse et -a sinamus (*cf. supra l. 60*). TERT. adv. Marc. 3, 23 p. 418, 25 -iore et gloriosiore regni sui regione. ITALA (cod. dg) *et* VVLG. I Cor. 12, 24 -a (-iora *d*) *membra* (εὐσχήμονα. *huc spectant* TERT. adv. Marc. 1, 16 p. 311, 13 RVFIN. Orig. in cant. 3 p. 187, 10. *et al.*). SER. SAMM. 855 *sanguis caninus* antidotus imitatur -as (*'i. notissimas' Vollmer*). COD.

[*Kroeker*]

Theod. 1, 31, 1 consuetudine. *huc fort.*: PS. SORAN. quaest. med. 52 (*v. vol. V 1, 1127, 23*) -us *digitus* (*i. anularis; fort. quia honore anuli ferendi decoratus est, cf. Gell. 10, 10, 2*).

B ***usu recenti i. q. dives*** (*v. Rönsch, Semas. Beitr. II 1888, 17 sq. Heer, Die versio lat. des Barnabasbriefes 1908, 123; cf.* PS. ASCON. Verr. p. 250, 26 [*ad II 1, 123*] an vetuste *Cicero* ...-os pro divitibus posuit? *falso huc trahitur* VVLG. Sirach 13, 2; *dub.* ITIN. Anton. Plac. 2 *et* 33 [*v. Geyer, Krit. u. sprachl. Erläut. 6*]. *v. et p. 2897, 5. 2901, 54*): ITALA Esth. 1, 20 (Vallic.) omnes mulieres ... a pauperibus usque -as (ἀπὸ πτωχοῦ ἕως πλουσίου, *Vulg.* tam maiorum quam minorum. *sic de feminis*: ACT. Petr. 17 p. 63, 2 ad quandam mulier⟨em⟩ Eubola⟨m⟩, -a⟨m⟩ nimis in saeculo hoc, adiacente ei auro copioso *eqs.* [*deest gr.*]. 30 p. 79, 19 matronae et aliae conplures -ae feminae [πλουσίων]. *ibid.* p. 79, 20 -a femina, quae cognomen habebat Crysis, propter quod omnem vasum aureum possideret [πάνυ πλουσία]). III Esdr. 3, 21 (Sangerm. 4) *vinum* omnia corda facit -a (πλουσίας, VVLG. praecordia ... -a). Marc. 12, 41 (cod. k) -i mittebant multa (πλούσιοι, *Vulg.* divites). Luc. 16, 1 (cod. e) homo quidam erat -us (πλούσιος, *Vulg.* dives. *cf. ibid.* 16, 19). VVLG. sap. 10, 11 -um fecit illum (ἐπλούτισεν). *cf. p. 2913, 31.*

II ***vi obiectiva*** (*honor inhaeret obiecto distincto*): *de iis, qui (quae)* ***suo honore praecellunt*** *fere i. q.* ***honoris plenus*** (*per lusum c. notione sub 1 allata*: SEN. epist. 21, 8 si vis Pythoclea -um facere, non honoribus adiciendum est, sed cupiditatibus detrahendum. frg. 124. *cf. p. 2904, 3*):

A ***de vi, habitu, modo sim.*** (*acced.* ad *infra l. 36, abl. p. 2907, 84. 2911, 7, supinum v. infra l. 51. 74. p. 2906, 82. 2907, 70. 2910, 64. 2911, 25; usurpatur ironice p. 2906, 46. 2907, 2. 74. 2908, 32. 2909, 43, cf. p. 2902, 21*): **1** *spectat ad* ***laudem, gloriam, dignitatem****: fere i. q. honorificus, gloriosus* (*'magnificus' p. 2906, 52*): **a** *de rebus, quae honorem adferunt*: *α vario usu*: RHET. Her. 3, 4, 7 laudabile est, quod conficit -am ... commemorationem. CIC. inv. 2, 2 -issimas ... victorias domum cum laude maxima rettulerunt (LIV. 3, 71, 1. *cf. p. 2908, 41*). 2, 178 laus (*cf.* Cluent. 197 laudationes). Quinct. 44 iudicio (*cf. p. 2908, 59*). div. in Caec. 65 quod ad commemorandum est -ius. Verr. II 2, 151 quod tibi -issimum est. Pis. 57 *iusta gloria* fructus verae virtutis -issimus (epist. 13, 10, 2 laboris). Phil. 9, 11 haec ... statua mortis -ae testis erit (SEN. Herc. O. 1206 perdidi mortem ... totiens -am. epist. 82, 14 PS. SEN. mon. 112. CVRT. 7, 4, 34 aut victoria aut morte -issima. TAC. ann. 1, 70, 4 [*opp.* inglorium exitium]. *et al.; v. et p. 2906, 8. cf.* SVET. Claud. 1, 5 exitum [*cf. p. 2906, 12*]). de orat. 1, 199 senectuti ... celebrandae ... quod -ius ... perfugium ...? leg. 1, 10 senectutis ... non inertis grato atque -o ... munere (FIRM. err. 8, 3 -i m. dignitate). Cato 63 -issimum domicilium senectutis *Lacedaemonem*. Att. 9, 7, 3 *periculo*. 12, 40, 2 illi et quae ipsis -a essent scribebant et grata Alexandro. 14, 12, 1 clientelam. epist. 1, 2, 3 dies -issimus (2, 16, 5 PROP. 3, 21, 34 PLIN. epist. 6, 31, 13). 7, 17, 2 quae ego tibi iucunda et -a praestabo. 9, 8, 2 et curas et actiones (*cf. p. 2911, 18. sim.*: FIRM. math. 5, 4, 18 -is actibus honorabitur). *al.* CAEL. Cic. epist. 8, 9, 4 quod tibi facile et -um factu (-um *M*) est. Q. CIC. pet. 33 studia (*cf. p. 2906, 78. 2909, 76*). SALL. Iug. 65, 5 suffragatione. NEP. Eum. 13, 4 funere. HOR. epist. 2, 2, 32 donis ornatur -is (*cf.* APVL. met. 11, 18 oblationes). LIV. 2, 23, 4 pugnarum. 10, 39, 13 spolia ... -iora victori hosti quam ipsis arma fuisse (*cf.* TAC. Agr. 30, 1 arma ... fortibus [*cf. p. 2908, 68*]). 42, 34, 15 loca (*i. ordines militares; cf. p. 2904, 41*). 45, 39, 16 insigne corpus -is cicatricibus (SEN. clem. 1, 17, 2 LIV. perioch. 70 p. 80, 23. *cf.* TAC. ann. 1, 49, 3 vulnera). SEN. contr. 2, 2, 6 -um morti nostrae titulum vindico (VLP. dig. 37, 5, 5, 6 -iore. *cf. p. 2909, 19. 2910, 13*). 10, 2, 9 certamen (*cf.* QVINT. decl. 271 p. 111, 18 contentionem. *v. et p. 2910, 2. 4*). suas. 7, 2 exilium consulatu -ius. SEN. dial. 10, 7, 6 miserias. HOMER. 75 militiae (QVINT. decl. 297 p. 173, 27 IVST. 22, 5, 12. *cf.* EVTR. 1, 18 stipendiis). STAT. silv. 3, 1, 6 taedis ... lustratus -i ignis *Hercules*. QVINT. decl. 326 p. 285, 9 via (*cf. p. 2906, 22. 2910, 22*). *al.* TAC. hist. 1, 33, 2 id Othoni invidiosius et ipsis -um. PLIN. epist. 6, 19, 1 -issimas voces senatus expressit (TAC. hist. 1, 5, 15 v. pro re publica -a, ipsi *Galbae* anceps. *cf. p. 2909, 18*). 7, 24, 2 testamento (*cf. p. 2906, 81*). 8, 6, 13 studium tam -ae aemulationis. *al.* SVET. Tit. 4, 2 foro operam dedit -am magis quam assiduam (*cf. p. 2908, 21*). PS. QVINT. decl. 3, 15 p. 53, 21 sententiae (*cf. p. 2906, 67. 2908, 57. 2910, 16. 2911, 19*). *al.* APVL. flor. 16 p. 75 acclamationibus. *et al.* *β neutr. pro subst.* (*plur.*): CIC. part. 91 *homines* neque -a tam expetunt quam devitant turpia. SYMM. epist. 1, 15, 3 ne lateant -a prolatu.

γ -um est (-um putare *l. 79; c. pron. interrog. l. 79*): *c. inf.*: CIC. div. in Caec. 65 dubitare quisquam potest, quin -ius sit ... accusare? (Verr. II 5, 57 -ius est ei nullum laudatorem dare quam *eqs.* Balb. 64 utilius ... et -ius. epist. 9, 5, 2 SEN. benef. 2, 26, 2. nat. 2, 59, 11 -ius putas ...? QVINT. inst. 12, 11, 6 quid ... est -ius quam ...? decl. 255 p. 45, 1). orat. 142 quod scire -um est (PVBLIL. V 34 vincere est -um. PS. SEN. mon. 74 non est tam -um maioribus suis gloriari quam turpe minoribus obici. APVL. apol. 3. 36 -um et gloriosum. *et al.*). PLIN. epist. 5, 8, 5 -issimum esse maiorum vestigia sequi. *c. acc. c. inf.*: CIC. Verr. II 4, 124 -ius est rei publicae nostrae ... ea ... imperatorem ... in bello reliquisse *eqs.* (SEN. contr. 10, 2, 12 ipsi patri -ius esse ... laudes utriusque in foro inspici). Phil. 2, 32.

b *de rebus, quae cum honore hominum congruunt*: *α vario usu*: CIC. inv. 2, 92 satis -um foedus (*opp.* turpissimo. *cf.* Phil. 5, 2 pax [12, 1 epist. 16, 12, 3 LIV. 30, 30, 18. *et al.*]. LIV. 28, 7, 15 aequa et -a condicione *pacem facere* [*cf. p. 2904, 53*]). Quinct. 49 mors -a saepe vitam quoque turpem exornat *eqs.* (MAT. Cic. epist. 11, 28, 4 SALL. or. Cottae 2 NEP. Chabr. 4, 3. LIV. 3, 50, 8 miseram, sed -am *Lucretiae*. *et al.; v. et p. 2905, 39. cf.* CIC. Att. 3, 7, 2 mortis oppetendae tempus -issimum [ad Q. fr. 1, 3, 6 moriendi]. CIL I² 1347, 8 exsitu [SALL. Iug. 14, 24 TAC. ann. 16, 16, 1. *et al. cf. p. 2905, 42*]. TAC. ann. 6, 26, 2 finem. PANEG. 2, 42, 2 interitus). Sull. 26 otium (Brut. 8 Att. 1, 17, 5 *al.* PLIN. epist. 1, 9, 6. *cf.* CIC. ac. 1, 11 otii oblectationem. PLIN. epist. 1, 14, 5 quietem). dom. 65 *eicitur* alter per honorem turpissimum, alter per -issimam calamitatem (*cf.* PVBLIL. H 5 -a turpitudo. *v. et p. 2908, 50*). Lael. 76 neque rectum neque -um. Att. 8, 2, 2 aliud ... -um meque dignum ... iudicare. *al.* CAES. Cic. Att. 10, 8ᴮ, 2. BRVT. Cic. epist. 11, 1, 2 causa proficiscendi (SEN. clem. 2, 7, 2 dial. 5, 28, 5. CAPITOL. Gord. 9, 2 moriendi. *cf. p. 2908, 25. 2909, 20 et 80*). SALL. Catil. 35, 4 spes ... dignitatis conservandae. LIV. 26, 13, 19 via ... ad mortem (IVST. 26, 1, 10. *cf. p. 2905, 65*). *al.* SEN. contr. 1, 2, 3 aliud nihil -ius facere potuisti quam mori. VELL. 2, 129, 3 paupertatem (TAC. ann. 2, 48, 3 AMM. 24, 3, 5). VAL. MAX. 3, 7, 9 *al.* CVRT. 7, 6, 17 QVINT. inst. 2, 12, 12 TAC. hist. 4, 70, 3 *al.* PLIN. epist. 3, 1, 12 quoad -um fuit, obiit officia. *et al.* *technice* -a missio (*opp.* causaria, ignominiosa; *definitur*: VLP. dig. 3, 2, 2, 2 est -a, quae emeritis stipendiis vel ante ab imperatore indulgetur. MACER dig. 49, 16, 13, 3 quae tempore militiae impleto datur; *ad rem cf. Lammert, RE XV 2052 sq.*): FRONTIN. (?) strat. 4, 6, 4 *Vespasianus* adulescentem ... -a m. exauctoravit. TAC. hist. 2, 67, 1. VLP. frg. Vat. 140 missi -a m. (missi, dimissi *passim in* INSCR., *v.* INSCR. Dessau *Indices p. 492 sq.*). COMMENT. Lucan. 5, 288. COD. Theod. 7, 20, 4, 1 -am m. meruerit (*al.* INTERPR. novell. Valent. 22, 1. INSCR. Afr. Gsell I 2766, 6 [= Diehl 1593] -a m. meritum). 7, 20, 8 -as m. ... consequuntur (COD. Iust. 7, 64, 9 *al.*). 12, 1, 43 -a m. donentur (CIL XII 2230, 4). *al.* CIL VI 715, 4 (*a. 158*) accepta m. -a. XIII 8293, 3 veterano -(a)e m. *β neutr. pro subst.* (*sing. vel plur.; compar. l. 40. 43*): CIC. epist. 10, 25, 2 quid -o anteponendum? CVRT. 8, 2, 28 barbari animum ad -iora quam tutiora converterat. QVINT. decl. 255 p. 44, 25 -a cogitare. *ibid.* p. 45, 3 -a facere. *γ* -um est (*videtur l. 44; acced. pron. l. 44. 46*): *c. inf.*: CIC. Verr. II 2, 88 urbem relinquere Thermitanis esse -ius quam pati *eqs.* (LIV. 34, 58, 9 utrum ... videtur -ius ...? SEN. benef. 2, 10, 3. *et al.*). LIV. 2, 24, 5 (*syn.* decorum). SEN. suas. 2, 11 non esse -um fugere, etiam si tutum esset. 6, 10. QVINT. decl. 297 p. 175, 14 (*ironice*) scilicet illa -iora, debilitatem pati *eqs.* *c. acc. c. inf.*: TER. Hec. 150 eam ludibrio haberi ... neque -um mihi (*i. non mihi decus adferet*) neque utile ipsi virginist. CIC. Att. 7, 14, 3 ut satis -um nobis sit eas Romae esse (*cf.* 16, 13ᶜ, 1 cum adesse me *Romae* sit -ius). *al.* LIV. 34, 50, 3. 37, 19, 1.

c *vi debilitata fere i. q. magnificus*: TERT. adv. Marc. 1, 11 p. 305, 24 ex -ioribus *operibus* potior et generosior (*antea*: insigniora et superbiora). HERM. vulg. sim. 8, 6 p. 106, 3 bonitatem et clementiam domini magnam et -am esse (*1* ἔνδοξος, *Pal.* gloriosa. *cf. p. 2913, 32*). EVSTATH. Bas. hex. 6, 1 p. 921ᴮ -i huius beatique spectaculi *i. mundi* (σεμνοῦ).

2 *spectat ad* ***bonos mores, virtutem***: **a** *praevalet notio q. e. decens, decorus* (*respicitur virtus humanitati conveniens; vi debilitata fere i. q. 'bonus', 'rectus' [cf. sub b] p. 2907, 19; i. q. 'pudicus' sim. p. 2907, 26*): *α generatim* (*de rebus*): (I) *vario usu*: PLAVT. Capt. 323 illi, ubi minime -umst, mendicantem vivere. TER. Hec. 403 (*loq. Pamphilus*) de reducenda *Philumena*, id ... neutiquam -um esse arbitror. LVCIL. 1288 sumptum atque epulas victu praeponis -o (*sic de victu*: CIC. Mur. 13 convivio moderato atque -o. SEN. dial. 4, 33, 4 potiones vix -as. POMER. 3, 19, 1 p. 502ᶜ -um modum ... in cibo vel potu). CIC. ac. 2, 77 -a et digna sapiente *sententia* (*cf. p. 2905, 71*). off. 1, 104 -a exempla (*cf. p. 2910, 31*) ludendi (*sic de ludis*: PERS. 6, 5 pollice -o ... lusisse. GELL. 15, 2, 5 remissionibus. 18, 13, 1 alea). VITR. 7, 8, 4 *cum* vestis contrita ... usum non habeat -um (*sic de vestibus*: AVSON. 104, 5 p. 434 P. cultus. PELAG. in I Tim. 2, 9 habitu ordinato: -o ⟨et⟩ convenienti naturae). VAL. MAX. 2, 1, 5 -o comitatis genere (*cf.* TAC. ann. 13, 2, 1 comitate). SEN. dial. 6, 3, 3 voluptates -as, permissas (GELL. 18, 5, 1 pudicis -isque. MIN. FEL. 12, 5. *cf. p. 2910, 25*). 7, 20, 5 precibus (PLIN. epist. 6, 25, 5. *et al.*). epist. 63, 13 *ad lugendum* viris nullum legitimum tempus est, quia nullum -um. *al.* COLVM. 8, 16, 6 non ... usitata, verum ... maxime laudabilia et -a *studia piscinarii* (*cf. p. 2905, 52*). PLIN. nat. 13, 3 bona. QVINT. inst. 11, 1, 37 libertatis. 12, 10, 47 eadem speciosiora ..., quae -iora. PLIN. epist. 6, 23, 1 mercedem. FRONTO p. 167, 3 N. testamento (*cf. p. 2905, 68*). p. 175, 18 nihil postulavit *eloquentia* ..., nisi quod probum -umque sit et tibi datu et sibi postulatu. VLP. dig. 39, 2, 40 pr. modus *aestimandi*. PAVL. dig. 50, 17, 144 pr. non omne, quod licet, -um est. GELL. 15, 17, 1 quod (*tibiis canere*)

[Kroeker]

-issimum ... videbatur *Athenis.* APVL. met. 1, 23 erit tibi ... illud cubiculum -um receptaculum. 5, 29 (*Venus ad Amorem; ironice*) -a ... haec *eqs. et al.* (II) *neutr. pro subst.* (*sing. vel plur.*): CIC. inv. 2, 164 modestia, per quam pudor -i curam ... comparat. SALL. Iug. 82, 2 supra bonum aut -um perculsus. SEN. epist. 22, 11 moderata, -a ... suadebunt. 95, 33 -i oblivio. PAVL. NOL. carm. 23, 94 inlaeso ... -o. (III) -um est (-um putare *l. 14*, credere *l. 16*): *c. inf.*: CIC. orat. 144 *ea* docere -um est. 145 turpe esse docere alios id, quod ipsi fuerit -issimum discere (*cf.* SEN. contr. 2 praef. 5 QVINT. inst. 5, 10, 48). off. 1, 106 parce, continenter, severe, sobrie *vivere.* Att. 15, 26, 1 *al.* SEN. epist. 36, 4 omnibus annis studere -um est. PS. SEN. mon. 33 -ius est, cum iudicaveris, amare quam, cum amaveris, iudicare (QVINT. decl. 321 p. 263, 5. TAC. Agr. 22, 4 -ius putabat. APVL. mund. 25 [*Ps. Arist. π. κόσμου 6 p. 398 a 2 πρέπον*]). QVINT. inst. 11, 1, 35. 12, 7, 8 -issimum (PLIN. epist. 3, 9, 20 credidi. *adde supra l. 9*). TAC. dial. 10, 5 *in Graecia* ludicras ... artes exercere -um est. Germ. 27, 1 feminis lugere -um est, viris meminisse. ann. 3, 53, 3 PLIN. epist. 4, 23, 4 *al.* PAVL. dig. 40, 2, 15, 1. *et al.* *c. acc. c. inf.*: PLAVT. Asin. 820 me -iust quam te palam hanc rem facere (*fere i. q.* '*rectius*', '*melius*', *item*: Poen. 1232 in ius vos voco, nisi -iust prehendi *vos. cf. Klose l. c. 103*). CIC. inv. 2, 84. Verr. II 1, 140 quam *mulierem* ... nominari vix sibi -um esse arbitrabatur. Mur. 77 de orat. 3, 230 GELL. 2, 22, 26. EDICT. imp. Aur. et Ver. dig. 50, 4, 6 et minus utile et nequaquam -um est talibus mandari magistratum. *et al.*

β speciatim fere i. q. pudicus, castus, verecundus ('*coitu abstinens*' *l. 42*): (I) *de hominibus* (*fere feminis; de viris infra l. 40. 41; pro subst. l. 34; cf. infra l. 77 sqq. p. 2909, 49 sqq.*): LVCIL. 566 peniculamento ... reprehendere noli ... mulierculam -am. HOR. sat. 2, 3, 58 clamet amica, mater -a, soror (AVG. civ. 7, 21 p. 299, 24 D. m. familias). OV. epist. 2, 60 dum potui Phyllis -a mori (*sic de virginibus castis*: SEN. contr. 1, 2, 3 eam sacerdotem facite, quae ... -a maneat. 7, 6, 20 filiam [*aliter p. 2903, 9*]. DON. Ter. Hec. 150 'integram' est hic -am). SEN. frg. 34 indecora -is. EDICT. imp. Aur. et Ver. dig. 25, 4, 1 pr. (*cf.* 10) -issimae feminae (SCAEV. dig. 32, 37, 6 TERT. cult. fem. 2, 12 p. 732 Oe. CIL VII 249, 1. IX 4894, 2 [*a. 243*] -issim<(a)e> et pudicissim(a)e. *aliter p. 2902, 78*). VLP. dig. 25, 4, 1, 6 -ae matronae (SCHOL. Cic. Bob. p. 85, 11 -issimas. AVG. civ. 7, 24 p. 306, 3 D. CIL X 1785, 3 -issim(ae). *aliter p. 2902, 83*). ITALA I Tim. 3, 8 (Epiphan. in cant. 190 p. 79) diaconos (*σεμνούς, Vulg.* pudicos). CLAVD. DON. Aen. 9, 595 p. 264, 19 gravem poetam et -um. SORAN. p. 18, 6 *gravidae mulieres* debent -ae (*i. coitu abstinentes*) et quietae esse. (II) *de rebus* (*animo l. 63*): CIC. de orat. 2, 248 gravitas -is in rebus severisque, iocus in turpiculis et quasi deformibus ponitur (epist. 9, 22, 4 *opp.* turpis. POMP. gramm. V 308, 16. *cf. infra l. 74*). epist. 9, 22, 3 in verbis -is obscena ponimus (*al.* QVINT. inst. 8, 3, 16 *al.* POMP. gramm. V 308, 27 omnia obscena dixit *Vergilius*, sed ... v. -ioribus. *et al. [v. et p. 2909, 18. 2913, 11]. cf.* QVINT. inst. 9, 4, 146 compositio *verborum.* PAVL. dig. 50, 16, 144 [*ex Sab.*] nomine [*cf. p. 2909, 15. 2910, 12*]. ARNOB. nat. 5, 41 p. 210, 4 sensibus. AVSON. 360 p. 219 P. -a verborum translatione [*opp.* obscenam significationem]. *et al.*). VAL. MAX. 2, 6, 15 -a ... tam inhonesto vinculo coniugia iuncturae *feminae* (EDICT. Theodor. 59. *cf.* CLAVD. DON. Aen. 1, 70 p. 28, 22 legitimo matrimonio sociata et -is nuptiis iuncta [*aliter p. 2904, 55*]. AVG. nupt. et concup. 1, 8, 9 p. 220, 19 coniugalem, hoc est licitum -umque concubitum. *et al.*). 4, 6, 3 et maximus et -issimus amor (APVL. Plat. 2, 19 ORAT. imp. Carac. dig. 24, 1, 3 pr. AVG. civ. 14, 26 p. 53, 25 D. *cf. p. 2908, 45*). SEN. Ag. 279 -a ... vita, flagitio vacans (MARCIAN. dig. 25, 7, 3 pr. *et al. cf. p. 2904, 39*). STAT. Theb. 2, 234 ora *virginis* rigantur -is imbribus (*i. lacrimis*). IVV. 6, 239 ut tradat mater -os ... mores (GELL. 3, 16, 12 feminam bonis atque -is m., non ambigua pudicitia. FIRM. math. 6, 9, 12 -is ac pudicis. *et al. cf. p. 2910, 35*). TAC. ann. 13, 45, 2 animum (*cf. p. 2909, 68*). VLP. dig. 39, 5, 5 *donationes* -ae erga ... amicos ..., inhonestae circa meretrices. CIL X 1784, 1, 3 (*a. 187*) -ae et incomparabilis sectae matron(ae). TERT. anim. 47 p. 378, 12 *somnia* (*opp.* ludibriosa, immunda). COD. Theod. 15, 7, 12 pr. (= Iust. 11, 41, 4 pr.) in loco -o inhonestas adnotare personas (*cf. p. 2904, 41*). COD. Iust. 5, 4, 23 pr. (*a. 520/3*) electionem. *et al.* *neutr. pro subst.*: LIV. 34, 3, 9 quid -um dictu ... seditioni praetenditur muliebri? (APVL. apol. 34 -a d.). TAC. ann. 4, 3, 4 pro -is ... flagitiosa. TERT. adv. Val. 3 p. 180, 17 (*opp.* pudenda). MAR. VICTORIN. defin. p. 39, 3 cum -a turpibus definimus aut turpia -is. AVG. civ. 6, 7 p. 260, 10 D. *et al.* -a res est *c. inf.*: TERT. apol. 35, 4 (*ironice*) -a res est ... induere domui ... habitum ... lupanaris.

b *praevalet notio q. e. probus, rectus* (*respicitur virtus bono homini apta; cf. p. 2906, 60*): *α de hominibus* (*parte p. 2908, 2, deo p. 2908, 5; pro subst. l. 83; cf. supra l. 27 sqq. p. 2909, 9. 49 sqq.*): CIC. Verr. II 1, 13 qui cognitores homines -os daret (SEN. contr. 10, 4, 11 potest aliquis et non esse h. -us et esse innocens reus. FIRM. math. 5, 4, 23 -i, omni genere bonitatis ornati. AVG. civ. 4, 1 p. 146, 25 D. boni et -i. *aliter p. 2903, 38*). Phil. 8, 16 salvi sint improbi, scelerati, impii; deleantur innocentes, -i, boni (*pro subst. ut*: FIRM. math. 3, 7, 8 -os moribus et graves. *al.* AVG. civ. 2, 26 p. 92, 17 D. -iores). off. 2, 71. CAEL. Cic. epist. 8, 14, 3 quamdiu ... sine armis certetur, -iorem sequi partem, ubi ad bellum ... ventum sit, firmiorem. SALL. Iug. 8, 1 clari magis quam -i (LIV. 8, 27, 6). 85, 49 boni -ique. HOR. epist. 2, 2, 110 animum censoris ... -i. LIV. 1, 4, 2 deus auctor culpae -ior erat. SEN. contr. 2, 6, 6. SEN. dial. 10, 12, 3 *quis est*, qui non comptior esse malit quam -ior? PETRON. 55, 5 alterum (*Ciceronem*) puto disertiorem fuisse, alterum (*Publilium*) -iorem. TAC. ann. 13, 6, 4 documentum, -is an secus amicis uteretur *Nero.* PAVL. sent. 1, 13[B], 9 diligens pater familias et -us. PANEG. 3, 25, 2 quanto quisque -ior, tanto importunior turpium arbiter. LAMPR. Comm. 2, 6 custodes vitae suae -iores (*opp.* pessimos). COD. Theod. 2, 17, 1, 4 vir (*aliter p. 2903, 60*). INSCR. christ. Diehl 4827 (= CE Engström 441), 5.

β de rebus: (I) *vario usu*: CATO agr. praef. 1 est interdum praestare ... fenerari, si ... -um sit. RHET. Her. 3, 3, 5 ab nulla re -a periculi aut laboris magnitudine deduci (4, 24, 33. CIC. or. frg. A IX 6 -issimarum r. defensorem [*opp.* turpissima causa]. LIV. 45, 19, 3 in speciem. TAC. ann. 15, 51, 1. *et al.*). 3, 7, 14 -is exercitationibus et industriis (SEN. contr. 2 praef. 4. *cf.* CIC. de orat. 1, 194 iustus atque -us labor [QVINT. inst. 12, 7, 10 decl. 298 p. 179, 4. *et al.*]. TAC. ann. 13, 42, 3 operae [*cf. p. 2905, 70*]). CIC. inv. 1, 22 suspiciones. *ibid.* existimatio (*cf.* Q. CIC. pet. 53 bona de te ... et -a opinio [*cf. p. 2909, 84*]. PVBLIL. H 15 rumor. CYPR. epist. 14, 3 p. 512, 12 gloria. AVG. civ. 2, 10 p. 65, 2 D. famam [CIL XI 2835, 3]). 2, 106 aliqua -a aut probabili causa (2, 140. 141 -a aut necessaria. Verr. II 1, 21. LIV. 37, 54, 14 -a et probabilis. OV. epist. 7, 108. *et al. cf. p. 2906, 19; aliter infra l. 41. p. 2909, 8*). 2, 166 dignitas est alicuius -a et cultu et honore et verecundia digna auctoritas. Quinct. 66 omni recta atque -a ratione defendere (div. in Caec. 63. Rab. Post. 38 bonis et -is. *al.* QVINT. inst. 4, 1, 7 magna atque -a. *al.* IVV. 6, 95 iusta ... et -a. *et al. cf. p. 2909, 22*). S. Rosc. 7 aequa et -a postulatio. 48 vitam ... hanc rusticam ... et -issimam et suavissimam esse (101 [*ironice*] o v. -am. Cluent. 83. CIL I[2] 1761, 3 [= CE 70, 1]. CALL. dig. 22, 5, 3 pr. -ae et inculpatae. *et al. [v. et p. 2904, 39]. cf.* VAL. MAX. 7, 7, 7 ab omni -o vitae genere). 51 *cum* nihil esset, quod ... re vera -ius facere posset. Q. Rosc. 23 *pecunia* illa -a, haec sordida (*cf.* Verr. II 3, 195 quaestus ... -us atque concessus [parad. 43 HERMOG. dig. 5, 3, 52]. PS. SEN. mon. 22 et facillimum vectigal est et -issimum parsimonia. COD. Theod. 1, 34, 2 [= Iust. 1, 51, 7] licitis -isque lucris). div. in Caec. 23 quod -um *est.* 25 meliore et -iore condicione (*cf. p. 2904, 53*). 64 causa *i. res* (off. 2, 27 secuta est -am c. non -a victoria. LIV. 34, 59, 1 -iorem c. libertatis quam servitutis. *aliter supra l. 25, p. 2909, 8*). 73 tam -am, tam severam diligentemque accusationem. Verr. I 9 praesidio. Cluent. 52 defensione (TAC. hist. 2, 60, 1 necessariis magis d. quam -is). Arch. 28 amore gloriae (*cf. p. 2907, 57. sic de affectibus*: LIV. 27, 40, 9 ex civibus victis gaudium meritum certe, etsi non -um. SEN. dial. 12, 9, 1 dolor. epist. 116, 2 malae opinionis metum. *et al.*). Lig. 4 profectio voluntatem habuit non turpem, remansio necessitatem etiam -am. 16 -o et misericordi mendacio (*sic de rebus per se vituperabilibus*: VAL. MAX. 2, 2, 1 error [SEN. frg. 98 PLIN. epist. 3, 11, 9]. SEN. Phaedr. 598 -a quaedam scelera successus facit. dial. 9, 17, 9 crimen. 10, 3, 1 avaritia. epist. 3, 4 vitium. COD. Theod. 9, 6, 2 servis -a proditio est. *cf. p. 2906, 17*). Phil. 3, 23 erat -issimis contionibus ... vexatus (*cf.* epist. 12, 25, 2 deturbatus est meo iustissimo et -issimo convicio). 3, 26 facti (PLIN. epist. 9, 13, 12 *opp.* flagitiosissimum. *et al.*). 5, 4 -iora decreta esse legionum quam senatus (*cf.* Att. 7, 3, 11 ab -issima sententia digitum nusquam [GELL. 18, 3, 5 proba ... et -a *in contione. cf. p. 2905, 71*]. LIV. perioch. 3 p. 8, 14 populi R. iudicium [*cf. p. 2905, 35*]). 8, 10 promissa cruenta, taetra, scelerata (*eqs.*) ..., nostra contra -a, integra, gloriosa *eqs.* off. 3, 74 etiam verae hereditates non -ae videntur, si sunt malitiosis blanditiis ... quaesitae (*cf.* SALL. Catil. 7, 6 divitias [SALL. (?) rep. 2, 13, 2]. SEN. benef. 6, 3, 3 *res.* dial. 7, 23, 1 *opum* tam -us sit exitus quam introitus. *et al.*). Att. 4, 5, 1 recta, vera, -a consilia (9, 12, 1 IVV. 4, 85 TAC. hist. 1, 38, 1. 2, 41, 1 insidias ... vel aliquod -um c. *et al. cf. p. 2910, 6. 2911, 23*). *al.* SALL. Iug. 5, 5 amicitia ... bona atque -a nobis permansit. 86, 3 omnia cum pretio -a videntur. OV. am. 3, 15, 9 libertas ad -a coegerat arma (*cf. p. 2905, 56. sim.*: IVST. 15, 1, 3 -um adversus socios bellum). trist. 2, 357 voluntas (QVINT. inst. 12, 1, 45. *cf. p. 2910, 23. 2911, 19*). SEN. contr. 1, 6, 11 occasionem ... discedendi (COD. Theod. 14, 16, 1). *al.* SEN. benef. 1, 2, 1 nullius rei, minime beneficiorum, -a largitio est. epist. 37, 1 auctoramenti. CVRT. 9, 3, 17 excusatio -ior (EDICT. imp. Pii dig. 48, 10, 15, 3 CLAVD. DON. Aen. 9, 40 p. 192, 29). COLVM. 1 praef. 9 an -ius duxerim ... salutatoris mendacissimum aucupium ...? PETRON. 38, 14 negotiationem *libitinarii.* QVINT. inst. 12, 1, 36 *opp.* turpia. *al.* IVV. 3, 52 secreti. PLIN. epist. 5, 3, 6. SVET. rhet. 25 *rhetorica* utilis -aque apparuit (*cf.* PANEG. 9, 14, 5 professio *oratoria* [CLAVD. DON. Aen. 1, 740 p. 142, 30]. FIRM. math. 4, 21, 6 artes -as ... et mundas [CLAVD. DON. Aen. 1, 740 p. 143, 3. *cf. p. 2909, 77*]. *et al.*). *et al.* *technice ap. rhet. de genere causae q. d. γένος ἔνδοξον* (*v. Volkmann, Rhetorik*[2] *108*): RHET. Her. 1, 3, 5 genera causarum sunt quattuor: -um, turpe, dubium, humile; -um causae genus putatur, cum aut id defendimus, quod ab omnibus defendendum videtur aut

[*Kroeker*]

oppugnabimus, quod ab omnibus videtur oppugnari debere (1, 4, 6. Cic. inv. 1, 20 -um, admirabile, humile, anceps, obscurum; -um c. g. est, cui statim sine oratione nostra favet auditoris animus. 1, 21. Qvint. inst. 4, 1, 40 -um, humile, dubium vel anceps, admirabile, obscurum, id est ἔνδοξον, ἄδοξον, ἀμφίδοξον, παράδοξον, δυσπαρακολούθητον. 4, 1, 41 Grill. rhet. p. 84, 12 sqq. M. 89, 26 sqq. Mar. Victorin. rhet. 1, 15 p. 196, 3 sqq. Cassiod. inst. 2, 2, 8 Isid. orig. 2, 8, 1. *et al.*). 1, 4, 6 ostendere, qua re causa sit -a (Svlp. Vict. rhet. 7 p. 316, 25. 316, 29 in c. -a, id est, in qua et persona et res erunt -ae. *aliter p. 2908, 25 et 41*). Qvint. inst. 4, 1, 42 ubi frons causae non satis -a est. Fortvn. rhet. 2, 13 p. 109, 4 endoxos, id est -a *figura materiae*. Mart. Cap. 5, 547 *forma materiae* -a, turpis, dubia, humilis, obscura. *de rebus speciem -i prae se ferentibus*: Ter. Andr. 141 -a oratiost (Cic. Verr. II 5, 5 Phil. 8, 13 fin. 5, 84 off. 2, 69). Cic. Verr. II 2, 142 -a nomina turpissimis rebus imponere (Caecin. 71 -o ac probabili. Sall. Catil. 38, 3 hist. frg. 1, 12 Tac. ann. 2, 33, 4. *et al.; v. et p. 2907, 50. sim.*: Cic. Caecin. 77 voces ... -iores et utiliores [*cf. p. 2905, 67*]. de orat. 2, 272 verbo [*cf. p. 2907, 46*]. Caes. civ. 3, 32, 4 praescriptione. Sen. dial. 7, 12, 5 titulus [*cf. p. 2905, 59*]. Pavl. Fest. p. 86 vocabula). Lvcr. 4, 1181 causas abeundi quaerat -as (*cf. p. 2908, 25. sim.*: Sen. contr. 9 praef. 1 utram *rationem* vis? -am an veram? [*cf. p. 2908, 29*]). Liv. 44, 19, 8 per -am speciem (Tac. hist. 3, 4, 2. *cf. p. 2904, 48*). (II) *neutr. pro subst. (acced. adi. l. 29): sing.*: Cic. Att. 1, 13, 4 nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς ... -um, nihil forte, nihil liberum. Sall. Iug. 8, 1 quibus divitiae bono -oque potiores erant (29, 2). Gaivs epit. 2, 9, 18 -um aliquid agi (*cf.* Cod. Iust. 12, 46, 3 *non* aliquid -um peragunt, sed latrociniis se dederunt). Vlp. dig. 4, 8, 21, 7 aliquid non -um. Edict. imp. Diocl. praef. 1, 2 -um publicum et Romana dignitas. Avg. civ. 3, 7 p. 104, 9 D. *plur.*: Sall. Catil. 30, 4 quibus omnia, -a atque inhonesta, vendere mos erat (Iug. 31, 12. 80, 5 Tac. ann. 2, 38, 4). or. Macri 13 si vera et -a flagitium superaverit (Qvint. inst. 12, 1, 12). Liv. 23, 14, 3 cum -a utilibus cedunt (*cf.* Tac. Agr. 8, 1 utilia -is miscere). Sen. dial. 7, 23, 2 patrimonio per -a quaesito (Tac. ann. 1, 75, 2). Qvint. decl. 270 p. 103, 7 etiam -issima in hanc calumniam cadere posse. Tac. hist. 1, 28 anteposuere ... praesentia dubiis et -is. CIL VI 1735, 13 ei ... -a seu iusta censent⟨i⟩. *et al.* (III) -um est (-um iudicare *l. 41*, putare *l. 41. 42; per ellipsin verbi infra l. 42; acced. pron. infra l. 43*): *c. inf.*: Cic. Verr. II 3, 169 quanto est -ius alienis iniuriis quam re sua commoveri (epist. 13, 14, 2. Brvt. Cic. ad Brut. 1, 4, 2 -ius iudico. Sen. contr. 7, 8, 5 -ius putasti). rep. 3, 15 *ut* latrocinari -um putent. Qvint. inst. 3, 7, 24 (*per ellipsin verbi*). decl. 255 p. 44, 20. 260 p. 65, 21 (*ironice*) scilicet illud -ius, liberos ... pellere domo *eqs.* Vlp. dig. 2, 14, 53. *et al.* *c. acc. c. inf.*: Sen. benef. 3, 15, 3 ita non -ius erat a quibusdam fidem falli quam (*eqs.*) ...?

c *praevalet notio q. e. generosus*, γενναῖος (*respicitur virtus insignis, eximia; transire vid. in notionem q. e. 'liberalis' p. 2910, 36*): α *de hominibus* (*civitate infra l. 52, antiquitate infra l. 61; de deis infra l. 64; pro subst. l. 55; cf. p. 2907, 27 sqq. 77 sqq.*): Cic. Att. 8, 11, 2 non id actum (*a Pompeio et Caesare*), beata et -a civitas. ut esset (*aliter p. 2903, 19*). Sen. dial. 1, 2, 8 tanto ... hoc spectaculum est gratius, quanto id -ior *adulescens* fecit (*aliter p. 2902, 45*). 1, 4, 5 quos esse quam -issimos cupit *deus*. 7, 8, 1 nec minus turpes dedecus suum quam -os egregia delectant (*pro subst. ut*: Qvint. inst. 3, 8, 38 -a ... -is suadere [*opp.* turpes]. Avr. Vict. Caes. 33, 26 Clavd. Don. Aen. 5, 70 p. 435, 2. Rvfin. hist. 2, 17, 9 σεμνεῖον ... -orum conventiculum). epist. 92, 24 et melior ... et -ior. Plin. epist. 10, 94, 1 probissimum, -issimum, eruditissimum virum (*aliter p. 2903, 60*). Avr. Fronto p. 36, 6 N. homo -issime et rarissime (*aliter p. 2903, 38*). p. 76, 11 -issime magister. Gell. 1, 10, 3 *antiquitas* -a et bona et sobria et modesta. Sen. contr. exc. 6, 2 filiam -iorem inveni, quod accusata est (*aliter p. 2903, 9*). Damas. epigr. 10, 10 pignus. Avg. civ. 8, 13 p. 341, 2 D. *Platonici* omnes deos ... bonos et -os et virtutibus sapientium socios esse arbitrantur.
de mente sim. (*cf. sub γ*): Sen. Phoen. 97 peccas -a mente (Sil. 6, 332). Gell. 1, 4, 1 perquam ... -i atque amoeni ingenii. Ivst. 9, 8, 20 animus et promptior et -ior (Bened. reg. 2 p. 21, 52 L. CIL VIII 23889, 5. *et al. cf. p. 2907, 63. l. 71*).

β *de bestiis* (*animo l. 71*): Colvm. 6, 29, 1 (*de equo*) haec erunt -i animi (*cf. l. 68*) documenta. Nemes. cyn. 144 mater ... -os iudicio natos servans (*i. catulos*).

γ *de rebus* (*de animo, mente sim. v. supra l. 66 et 71*):
(I) *generatim*: (A) *vario usu*: Rhet. Her. 4, 43, 55 bonis legibus, optumis moribus, -issimis disciplinis (*cf.* Cic. inv. 1, 1 rectissimis atque -issimis studiis [1, 4 *al.* Hor. epist. 1, 2, 36 Tac. dial. 34, 1. *et al. cf. p. 2905, 52*]. Cael. 9 artibus [Brut. 213 Cvrt. 8, 5, 7 Ivv. 3, 21 Tac. dial. 28, 7. *et al. cf. p. 2908, 79*]. Qvint. inst. 1, 12, 16 -a ac rerum pulcherrima eloquentia. 2, 15, 27 veram ... et -am *rhetoricen*). Cic. inv. 1, 2 ex -issimis causis natum *principium eloquentiae* (Sen. epist. 9, 11 Plin. epist. 8, 12, 2. *et al. cf. p. 2906, 19*). 1, 5 rem -issimam et rectissimam *sc. eloquentiam* (Hor. epist. 1, 2, 36. Liv. 41, 20, 5 magnis -isque. *et al.*). dom. 107 nec est ulla erga deos pietas si⟨ne⟩ -a de numine eorum ... opinio⟨ne⟩ (fin. 2, 77 -ae ... laudabiles ... gloriosae. Arnob. nat. 7, 15 p. 249, 12 digna, recta et -a. *cf. p. 2908, 32*). fin. 2, 68 certamen -um et disputatio splendida (Plin. epist. 7, 7, 2. *cf. p. 2905, 60. sim.*: Cic. Lael. 32 certatio. Sen. benef. 1, 4, 4 contentionem [3, 36, 2. *cf. p. 2905, 61*]). Tusc. 2, 58 ad ferendum ... dolorem placide ... proficit ... cogitare quam id -um sit. off. 2, 10 -is consiliis iustisque factis (*al.* Val. Max. 4, 5 praef. Plin. epist. 5, 9, 7 *opp.* turpia. *cf. p. 2908, 65*). 3, 6 vitam (Qvint. inst. 12, 2, 31 Priscill. tract. 7, 117 p. 85, 12. Rvfin. hist. 2, 17, 9 -ae et castae [σεμνοῦ]. *cf. p. 2904, 39*). 3, 83 cupiditatem *regni* si -am quis esse dicit. epist. 10, 25, 1 nihil videris melius neque laudabilius neque -ius facere posse. *al.* Nep. praef. 3 non eadem omnibus esse -a atque turpia. Hor. sat. 1, 3, 42 nomen (*cf. p. 2907, 50. sim.*: Sen. dial. 7, 13, 3 titulus [*cf. p. 2905, 59*]. Qvint. inst. 3, 7, 27 dictorum [5, 11, 37]. 12, 1, 30 bonos numquam -us sermo deficit [Tac. hist. 4, 7, 2 Plin. epist. 3, 1, 4. *et al.*]. Fronto p. 152, 15 N. sententiis ... gravissimis et -issimis [*cf. p. 2905, 71*]. *et sim.*). epist. 1, 18, 34 scorto postponet -um officium (*cf. p. 2911, 34*). Val. Max. 4, 6 praef. a placido et leni adfectu (*verecundia*) ad aeque -um (*amorem coniugalem*) ... pergam (Sen. epist. 104, 3 Qvint. decl. 299 p. 181, 16 Plin. epist. 10, 4, 6). 6, 5 praef. nihil ... utile, quod parum -um videri possit, ducitur. *al.* Sen. benef. 2, 18, 4 hominibus -am viam sequi volentibus (clem. 2, 7, 2. *cf. p. 2905, 65*). 5, 10, 4 quaedam cum sint -a, pulcherrima, summae virtutis. 6, 27, 2 voluntate (Plin. epist. 3, 8, 4. *cf. p. 2908, 70*). clem. 1, 5, 3 ulla alterā melior aut -ior *virtus* (Drac. laud. dei 3, 381. *cf. p. 2911, 37*). dial. 5, 42, 2 voluptatem (Tac. dial. 6, 2 Apvl. Plat. 2, 12. *et al. cf. p. 2906, 74*). 7, 12, 5 praecepta (Qvint. inst. 2, 16, 10. 12, 2, 27). 11, 18, 8 occupatio (epist. 124, 21). epist. 78, 3 solacia (Tac. ann. 15, 63, 1 Tert. coron. 8 p. 437 Oe.). *al.* Stat. Theb. 10, 685 ignibus (*i. impetu*). silv. 4, 6, 84 furias. Qvint. inst. 1, 8, 4 quae -a sunt, discant *tenerae mentes*. decl. 339 p. 341, 19 exemplum (Tac. ann. 15, 20, 2. 16, 33, 1 Plin. epist. 10, 8, 1. *et al. cf. p. 2906, 68*). Tac. ann. 3, 34, 2 post laborem quod -ius quam uxorium levamentum? (12, 5, 3). *al.* Plin. epist. 1, 8, 8 cogitationibus. *al.* Epist. praef. praet. ad procur. (CIL XIII 3162, 3) 13 mores (Firm. math. 3, 3, 10. *et al. cf. p. 2907, 61*). *et al.* *? fere i. q. liberalis* (*cf. p. 2897, 66 et p. 2913, 30*): Inscr. Afr. Cagnat-M.-Ch. 134, 5 propter ... circa singulos universosque plenam et -am liberalitatem. 280, 9 ob -am munificentiam.
(B) *neutr. pro subst. (acced. adi. l. 47. 51): sing.*: Hor. carm. 4, 9, 41 bonus atque fidus iudex -um praetulit utili (Liv. 42, 47, 9 potior utilis quam -i cura. Sen. benef. 4, 11, 5 *opp.* utilitatibus. Avson. 363, 21 p. 91 P. *et al. cf. p. 2911, 30*). Val. Max. 5, 2, 10 -i ... memoria. Sen. benef. 4, 15, 1 -i ... species. dial. 1, 3, 10 pro -o dura tolerare. epist. 108, 7 populus, -i dissuasor (Clavd. rapt. Pros. 3, 28 luxus). frg. 123 bono -oque proposito (Qvint. inst. 2, 2, 5. Dict. 1, 6 b. -ique sectator. Amm. 27, 11, 4 sine respectu b. -ique. Avg. civ. 2, 27 p. 94, 18 D.). Lvcan. 2, 389 rigidi servator -i (Clavd. 21, 163 CE 1370, 7. 1424, 7). 8, 490 respectus -i (Arnob. nat. 5, 9 p. 182, 7 pietatis et -i. Amm. *supra l. 46*. Clavd. 8, 268). 9, 404 laetius est, quotiens magno sibi constat, -um. 9, 563 exemplar -i. Pers. 2, 74 incoctum generoso pectus -o. Mart. 1, 39, 5 recti custos, mirator -i. Qvint. inst. 10, 1, 79 -i studiosus. 12, 1, 28 -i ... imago (decl. 253 p. 36, 16 Tac. ann. 16, 32, 3). 12, 2, 1 -i iustique disciplina (Gell. 12, 11, 3). Tac. Agr. 2, 2. ann. 3, 65, 1 sententias ... insignes per -um aut notabili dedecore. 4, 9, 1 vero ... et -o. *al.* Plin. epist. 4, 19, 7 sanctum -umque. paneg. 44, 8 turpe -umque. *et al.* *plur.*: Cic. orat. 140 viro et recta et -a petenti. Hor. epist. 1, 9, 4 legentis -a Neronis. Sen. Thy. 213. 214. Stat. silv. 2, 3, 67 medius per -a et dulcia limes. Qvint. inst. 1 praef. 15 -a praecepisse (Tac. ann. 13, 11, 2). 12 praef. 4 cupiditas -orum. 12, 1, 3 -orum ac turpium (12, 1, 4). *al.* Tac. ann. 2, 2, 4 pravis et -is (11, 33, 1). 3, 28, 1 multa -a (*opp.* deterrima). *al.* Min. Fel. 10, 2 (*opp.* scelera). Arnob. nat. 1, 27 p. 18, 4 iusta et -a. Lact. inst. 1, 1, 11 *in divina sapientia* omnia ... -a susceptu *sunt. et al.* (C) -um est *c. inf.*: Cic. off. 1, 68 nihil *est* -ius magnificentiusque quam pecuniam contemnere. 3, 32 *non* est contra naturam spoliare eum ..., quem est -um necare. Att. 7, 11, 1 (*per ellipsin verbi*). Sen. dial. 4, 32, 1 in beneficiis -um est merita meritis repensare.

(II) *usu philosophico i. q.* καλός (*cf. v. Arnim, Stoic. Vet. Frg. IV p. 78. 171. Zeller, Philos. d. Griech.*[4] *III 1, 688. Ueberweg-Praechter, Philos. d. Altert.*[12] *474. Pohlenz, Antikes Führertum [1934] 16 al. Pöschl, Röm. Staat u. griech. Staatsdenken bei Cic. [1936] 146; infra afferentur exempla selecta fere scriptorum philos.*): (A) *definitur*: Cic. fin. 2, 45 -um ... id intellegimus, quod tale est, ut detracta omni utilitate sine ullis praemiis ... per se ipsum possit laudari (*cf.* 2, 50 [*opp.* illud -um, quod populare sit]). 2, 47 (*dist. quattuor genera -i. cf.* off. 1, 15 sqq. *et v. Pohlenz l. c. 19. 24 sqq.*). 2, 48 id solum dicitur -um, quod est populari fama gloriosum (*cf.* 2, 49 Tusc. 2, 63 Qvint. inst. 3, 6, 41. *v. et l. 76*). 3, 14 virtus ..., ... istud quod -um appellas, rectum, laudabile, decorum — erit enim notius quale sit pluribus notatum vocabulis idem declarantibus — *eqs.* (*cf.* Tusc. 2, 30). 5, 66 -um aut ipsa virtus est aut res gesta virtute (*cf.* Sen. epist. 76, 10 ratio perfecta virtus vocatur eademque -um est). off. 3, 13 illud ... -um, quod proprie vereque

[Kroeker]

dicitur, id in sapientibus est solis neque a virtute divelli umquam potest *eqs.* (*cf.* 3, 17 SEN. epist. 81, 13). 3, 15 haec . . . officia, de quibus his libris disserimus, quasi secunda quaedam -a esse dicunt *Stoici*. SEN. epist. 118, 10 (*de differentia inter bonum et -um*).

(B) *loci generales*: (1) *vario usu*: LVCIL. 1329 virtus *est* scire homini rectum, utile (*cf. infra l. 30*) quid sit, -um *eqs.* CIC. rep. 5, 8 virtute -a *vita* (fin. 3, 28 fit, ut -a v. beata sit. 5, 66 recta et -a *eqs.* [QVINT. inst. 1 praef. 10]. Tusc. 5, 47 -a . . ., quoniam laudabilis. *al.* SEN. epist. 67, 7 *al.* QVINT. inst. 12, 11, 12. *et al. cf. p. 2904, 39*). leg. 1, 54 *cum Zeno* nisi quod -um esset, ⟨nihil esse⟩ putarit bonum (*sic de -o summo vel solo bono*: fin. 4, 45 -um quod sit, id esse bonum solum. Tusc. 2, 45 quod -um sit, summum bonum. *al.* SEN. epist. 66, 16 *al.* TAC. hist. 4, 5, 2 APVL. Plat. 2, 13. *cf. infra l. 45*). fin. 1, 23 ita putant dici ab illo *Epicuro*: recta et -a quae sint, ea facere ipsa per se . . . voluptatem. 2, 56 recta et -a quae sint ea . . . per se expetenda (*cf.* 2, 99. off. 1, 66 -um decorumque. *al. v. etiam infra l. 41. 77*). 3, 22 non inest in primis naturae conciliationibus -a actio (*i.* κατ' ἀρετὴν πρᾶξις [*cf. v. Arnim l. c.*]. Tusc. 4, 34 ex ea *virtute* proficiscuntur -ae voluntates, sententiae, actiones omnisque recta ratio. *al.* SEN. epist. 95, 6 si -a . . . actio ex praeceptis venit. *al. aliter p. 2905, 49*). 3, 27 quod est bonum, omne laudabile est; quod autem laudabile est, omne est -um; bonum igitur quod est, -um est (*cf.* 3, 48. 4, 48 Tusc. 5, 43). 5, 20 consilium . . . per se expetendum et -um et solum bonum (SEN. epist. 23, 7 ex -is c., ex rectis actionibus. *cf. p. 2908, 65*). off. 1, 9 -umne factu sit an turpe. 1, 19 de rebus -is et pertinentibus ad bene beateque vivendum (epist. frg. II 4 felicitas . . . -arum r. prosperitas. *al.* SEN. epist. 2, 5 [= *Epicur. frg. 475 Us.*] -a res est laeta paupertas. *al.* IVV. 6, 444 PORPH. Hor. sat. 2, 4, 1). 1, 94 et quod decet, -um est et quod -um est, decet. 2, 9 *consuetudo constituit* esse -um aliquid, quod utile non esset, et utile, quod non -um (2, 10 efficitur, ut, quicquid -um sit, idem sit utile. *al.* MAR. VICTORIN. rhet. 1, 2 p. 162, 25. *cf. supra l. 6. infra l. 56 et 80*). *al.* OV. Pont. 2, 3, 9 (*opp.* quid expediat). SEN. epist. 71, 28 officii (rem. fort. 15, 2 -a et recta. RVFIN. Greg. Naz. orat. 5, 11, 4 optima et -a. *et al. cf. p. 2910, 17*). 82, 12 omnia ista per se non sunt -a nec gloriosa, sed quicquid ex illis virtus adiit . . ., -um et gloriosum facit. *al.* APVL. Plat. 2, 10 virtutes . . . praestantes per se et -as (AVG. civ. 19, 25 p. 401, 17 D. verae atque -ae. *cf. p. 2910, 25*). *et al.* (2) *neutr. pro subst.*: *sing.*: CIC. leg. 1, 41 non ipso -o movemur . . ., sed utilitate aliqua *eqs.* 1, 48 omne -um sua sponte esse expetendum (*cf.* fin. 2, 44. 5, 64 SEN. benef. 4, 1, 3 *al. sim.*: SEN. benef. 4, 16, 2 -um ob nullam aliam causam, quam quia -um sit, coli. *v. et supra l. 16*). fin. 1, 61 *Stoici* negant esse bonum quicquam nisi nescio quam illam umbram, quod appellant -um (*sic de -o summo vel solo bono*: 2, 38 nihil esse bonum nisi -um, nihil malum nisi turpe. 3, 12 non summum modo, sed etiam . . . solum bonum. *al.* SEN. epist. 71, 8 nec bonum sine -o est et -um in omnibus *bonis* par est. *al. cf. supra l. 11*). 4, 46 nihil aliud est propositum nisi rectum atque -um (5, 19 recti . . . ratio atque -i. ac. 1, 23 Lael. 82 SEN. epist. 108, 12. *cf. infra l. 73*). 4, 70 *Zenonem* dicere inter -um et turpe nimium quantum . . . interesse. 4, 75 nec -o quicquam -ius nec turpi turpius (SEN. epist. 66, 28). 5, 83 cum nec virtus . . . nec -um crescat (*cf.* SEN. epist. 66, 9 nullam accessionem accipit. LVCAN. 9, 571). ac. 2, 71 -i inane nomen esse (SEN. benef. 5, 14, 5). off. 1, 9 pugnare videtur cum -o id, quod esse videtur utile (*cf.* 3, 18 comparare. 3, 56 secernit. *cf. l. 30*). 1, 14 -um, quod, etiamsi nobilitatum non sit, tamen -um sit. 1, 15 formam . . . -i. 1, 18 -i naturam vimque (3, 47 SEN. epist. 76, 27). 1, 65 -um illud, quod maxime natura sequitur, in factis positum, non in gloria. 1, 79 illud -um, quod ex animo excelso . . . quaerimus, animi efficitur, non corporis viribus. 1, 107 *a rationis praestantia* omne -um decorumque trahitur (2, 32). 3, 7 speciem . . . -i (SEN. benef. 4, 15, 1 epist. 120, 8). *al.* SEN. benef. 2, 18, 2 omne . . . -um in arduo est, etiam quod vicinum -o est. 4, 10, 2 ratio omnis -i comes est. dial. 2, 5, 3 virtus -umque. 3, 6, 3 cupiditatem . . . -i et aequi (5, 41, 1). 7, 15, 1 pars -i non potest esse nisi -um. epist. 14, 2 -um ei vile est, cui corpus nimis carum est. 66, 17 -um omne securum est *eqs.* (74, 30). 76, 26 omnia pro -o patienda sunt. 88, 5 *Stoicum* ab -o ne immortalitatis quidem pretio recedentem. 120, 1 (*cf.* 3) boni -ique notitia. *al.* PS. APVL. herm. p. 272 'estne omne -um bonum?' propositio est. *et al.*
plur.: CIC. Phil. 11, 28 est . . . lex nihil aliud nisi recta . . . ratio, imperans -a, prohibens contraria. leg. 1, 44 omnia -a et turpia *natura diiudicantur* (*cf.* 1, 46). fin. 2, 55 qui -a et recta . . . commodis . . . anteponerent (2, 76 officium, aequitatem, dignitatem, fidem, recta, -a. 4, 73 off. 3, 82 *al.*). 3, 1 si -is iucunda anteponat (SEN. dial. 7, 7, 1 quaedam i., sed ⟨non⟩ -a, quaedam vero -issima, sed aspera). 3, 38 -a expetenda per se *esse* (5, 61 SEN. benef. 4, 17, 2. *cf. supra l. 41*). 4, 59 duo -a (off. 1, 10. 152 *al.*). ac. 2, 50 -is similia sunt quaedam non -a. Tusc. 5, 73 haec nostra (*i. Stoica*) -a, turpia. nat. deor. 1, 16 (*opp.* commodis). Lael. 44. off. 3, 34 non utilia cum -is pugnare . . . posse (*ibid.* ut . . . anteponeremus utilia -is. 3, 72 QVINT. inst. 3, 8, 32. *cf. supra l. 56*). *al.* SEN. benef. 4, 1, 2 inveniuntur, qui -a in mercedem colant. epist. 92, 19 tantundem tribuit -is quantum honestate carentibus. 114, 24 rex *est animus*, cum -a intuetur. *al.* QVINT. inst. 10, 1, 84. (3) -um (-a res *l. 4*) est *c. inf.* (*c. pron. l. 2*). CIC. fin. 5, 19 *ut* id -um sit, facere omnia voluptatis causa *eqs.* off. 3, 56 (*opp.* turpe). 3, 64 quia semper est -um virum bonum esse, semper est utile. *al.* SEN. benef. 3, 7, 2 cum res -issima sit referre gratiam. 4, 16, 1 (*opp.* utile). 4, 16, 2 nisi gratum esse per se expetendum -umque esset. *al.*

(III) *usu rhetorico* (*exempla selecta scriptorum rhet., quae cum doctrina philos. fere quodammodo congruunt*): (A) *vario usu*: RHET. Her. 3, 2, 3 -a res dividitur in rectum et laudabile (*al.* CIC. inv. 1, 2 utilem atque -am. 2, 119 utilior aut -ior aut magis necessaria. *al.* de orat. 2, 67 part. 90). *ibid.* utilitas in duas partes in civili consultatione dividitur, tutam, -am (*cf.* 3, 4, 8 in rationem tutam atque -am [3, 5, 8. 9]). 3, 5, 8 -um nihil oportere existimari, quod non salutem pariat. CIC. inv. 1, 96. 2, 12 *quaeritur* in demonstrationibus, quid -um, in deliberationibus . . ., quid -um sit et quid utile. 2, 54 *definitionem* veram, -am, utilem. 2, 158 (*de tribus generibus expetendorum*) in primo genere quae sunt, -a appellabuntur (*cf. infra l. 29*). *al.* part. 66 non . . . simpliciter solum quaeritur, quid -um sit, quid utile, quid aequum, sed etiam ex comparatione, quid -ius *eqs.* QVINT. inst. 2, 4, 37 quaerere, an sit -a, an utilis *lex*. 3, 5, 3 *al.* (B) *neutr. pro subst.*: *sing.*: CIC. inv. 2, 76 -i . . . et utilis et necessarii vis et natura (QVINT. inst. 3, 8, 38). de orat. 3, 116 (*v. infra l. 39*) *disceptatio* de -o aut *turpi* (top. 84. 89 QVINT. inst. 3, 8, 57. TAC. dial. 31, 1 iis artibus . . ., in quibus de bonis ac malis, de -o et turpi, de iusto et iniusto disputatur). top. 82 ecquidnam sit -um. QVINT. inst. 3, 7, 28 laudativum genus circa solam versari -i quaestionem (12, 2, 16). 3, 8, 22 partes suadendi quidam putaverunt -um, utile, necessarium. 3, 8, 24. MAR. VICTORIN. rhet. 2, 52 p. 302, 20 sunt tria quae expetuntur: -um purum, -um cum utili (*cf.* 1, 2 p. 162, 41) et ipsum utile purum (*cf. supra l. 17*). *plur.*: CIC. part. 89 ne aut opportuna propter dignitatem aut -a propter utilitatem relinquantur (*cf.* 96 utilia ac necessaria . . . -is vel haec illis anteferre. top. 69 QVINT. inst. 3, 8, 30). QVINT. inst. 2, 20, 8 -orum et turpium peritus *orator*. 3, 4, 16 laudativam materiam -orum . . . quaestione contineri. 3, 6, 41 de -is, iustis, utilibus quaestiones (3, 8, 13 de utilibus atque -is. 6, 2, 11. 10, 1, 35 de iustis, -is, utilibus). 3, 8, 40 -orum intellectus. 5, 10, 91 iucundiora, graviora, magis necessaria, -iora, utiliora. 8 praef. 8 tractatu -orum utiliumque. (C) -um est *c. inf.*: CIC. de orat. 3, 116 (*v. supra l. 22*) sitne -um gloriae causa mortem obire (*cf.* top. 84). part. 66 de honestate sic *dicendum est* ut: -umne sit pro amico periculum . . . subire.

B *de specie externa*: **1** *spectat ad qualitatem*: *fere i. q. pulcher, speciosus sim.* (SERV. auct. Aen. 1, 289 veteres . . . '-um' pro specioso ponebant. SCHOL. Ter. Bemb. Eun. 132 maiores nostri '-um' dicebant pulchrum. *cf.* SYNON. Cic. p. 424, 13 B.):
a *de iis, qui (quae) oculis percipiuntur* (*acced.* ab ore *infra l. 51*, aspectu *infra l. 53*, forma *infra l. 54*, vultu *infra l. 52*, ad speciem *infra l. 75* [*cf. p. 2908, 18*], ad contemplationem *infra l. 84*):
α de hominibus, deis: (I) *ipsis*: TER. Eun. 474 *eunuchus* -ust (DON.: pulcher. SCHOL. Bemb.: decorus). APVL. apol. 4 philosophos ab ore -issimos. met. 7, 21 visa quadam -a iuvene. 10, 30 puella vultu -a in deae Iunonis speciem similis. TERT. adv. Marc. 3, 7 p. 386, 12 ne aspectu quidem -us *Christus*. MVTIAN. Chrysost. hom. 17 p. 351/2 iuvenes -os forma et decoros facie (*gr.* καλοὺς τῷ εἴδει).
(II) *de rebus ad homines pertinentibus*: TER. Andr. 123 *puella* erat forma praeter ceteras -a ac liberali (Eun. 132 [SCHOL. Bemb.: dixit pulchram]. PROP. 2, 13, 9. CYPR. ad Donat. 7 p. 9, 7 *bestiarii* -a satis f. RVFIN. hist. mon. 16 p. 436^A). Eun. 230 *virgo* facie -a (SCHOL. Bemb.: ⟨pul⟩cra. 682 -a f. et liberali. LVCIL. 1257. SVET. Tib. 68, 2 *Tiberius*. *cf. p. 2902, 8*). LVCIL. 129 cernuus . . . plantas convestit -as. CIC. off. 1, 126 *natura* formam nostram . . ., in qua esset species -a, eam posuit in promptu, quae partes autem corporis . . . aspectum essent deformem habiturae, eas contexit (PHYSIOGN. 60 p. 83, 3 *digitorum*. *cf. p. 2904, 48. 2913, 13*). NEP. Eum. 11, 5 dignitate fuit -a (*aliter p. 2904, 57*). VERG. georg. 2, 392 quocumque deus (*Bacchus*) circum caput egit -um (SERV.: pulchrum. Aen. 10, 133 [SERV.: pulchrum]). 4, 232 Taygete . . . os terris ostendit -um (AVIEN. Arat. 319 *Iustitiae*). Aen. 12, 155 pectus *Iuturnae*. FIRM. math. 4, 19, 34 -a corporis pulchritudo. DARES 13 corpore (PHYSIOGN. 75 p. 98, 2). *ibid.* vultu. PRVD. psych. 552 torvam faciem . . . exuit inque habitum sese transformat -um *Avaritia*. PHYSIOGN. 131 p. 143, 7 barbam. *neutr. pro subst.*: HOR. sat. 1, 2, 84 (*de pulchritudine togatae*) si quid -i est, iactat (SCHOL.: idest pulchri). *β de bestiis*: VARRO rust. 2, 6, 2 *asinos* firmos, omnibus partibus -os. VERG. georg. 3, 81 *equi* -i spadices glaucique (APVL. Socr. 23 p. 173 ad speciem). *γ de rebus corporeis variis* (*in imag. l. 80; dub., an huc pertineat* ITIN. Anton. Plac. 2 civitas -a [*v. Geyer, Krit. u. sprachl. Erläut. 6*]): CATO agr. 80 *encytum* -um quasi spiram facito. LVCIL. 1161 Sicyonia *calceamenta* . . . -a. LEX vic. Furf. (CIL I² 756) 11 templum melius, -ius siet. CIC. orat. 50 (*in imag.*) vestibula . . . -a aditusque ad causam . . . illustres. VARRO rust. 1, 4, 2 quae faciunt cultura -iorem agrum. HOR. ars 278 personae pallaeque repertor -ae Aeschylus (PORPH.: pretiosae). APVL. flor. 9 p. 35 strigileculam. 23 p. 102 armamentis *navis* . . . -is ad contemplationem. PRISC. perihieg. 980 gemmis. 1050

[Kroeker]

auri . . . pondus -um (*gr.* χρυσοῖο γενέθλην δαιδαλέην). CE 495, 1 tumulo.

b *de iis, quae auribus percipiuntur:* RVFIN. hist. 2, 17, 13 (*ex Philone*) omnibus eos *hymnos* et metris et sonis -a satis et suavi compage modulantes (ἀριθμοῖς σεμνοτέροις). 2, 17, 22 psalmum -is modulis concinat (μετὰ ῥυθμοῦ κοσμίως).

c *transl. in serm. gramm. de forma dicendi fere i. q. mundus, elegans, urbanus sim.* (*augetur voce* amoenus *l. 11*): QVINT. inst. 8, 3, 11 -us ornatus *orationis* (FRONTO p. 148, 18 N. pulcherrimo cultu et -issimo o.). FRONTO p. 63, 13 N. *in Ciceronis scriptis dilucent* verba -a, saepenumero etiam amoena (NON. p. 100 'diurnare' -um v. pro diu vivere. *cf. p. 2907, 46*). APVL. Plat. 1, 3 orationis augustae -issimam speciem (*cf. p. 2912, 61*). DON. Ter. Andr. 381 locutio (Phorm. 270 SERV. ecl. 9, 23. CLAVD. DON. Aen. 6, 540 p. 580, 7 -issima. *al. cf.* CLAVD. DON. Aen. 8, 110 p. 131, 26 -um et exquisitum locutionis genus). Hec. 17 -a figura, quae ἀνάκλασις dicitur (SERV. georg. 4, 341 -issima. Aen. 4, 401). HIL. trin. 11, 17 p. 411[B] *pronomina* Graecitas usu -o et necessario semper usurpat. SERV. ecl. 1, 1 allegoria . . . -issima. Aen. 1, 47 -ior . . . elocutio est per accusativum (1, 147. 3, 177. 4, 234 -ior. 9, 535 -issima. *al.*). 7, 561 periphrasis. CLAVD. DON. Aen. 11, 535 p. 495, 29 subtilis et -a comparatio. ISID. orig. 2, 19, 1 purum et -um oratoris eloquium carere debet omnibus vitiis. *inde singulariter fere i. q. proprius:* EVSTATH. Bas. hex. 6, 2 p. 922[B] non . . . consuevimus verborum instructuras vel euphoniam pronuntiationis excolere, sed -am significationem nominum . . . ducimus praeponendam (*gr.* τὸ εὔσημον τῶν ὀνομάτων).

2 *spectat ad* ***quantitatem:*** *fere i. q.* ***amplus, magnus:*** LVCIL. 115 spatium curando corpori -um sumemus. APVL. met. 2, 15 mensula cenae totius -as reliquias tolerans. PASS. Theclae C 11 p. 31 dabo vobis -um praemium (πολλὰ χρήματα. *cf. de liberalitate p. 2910, 36*). *ad vert. gr.* πλούσιος (*cf. p. 2905, 4; adv. v. p. 2916, 5*): BARNAB. 1, 2 magnarum et -arum dei aequitatum abundantiam . . . esse in vobis (μεγάλων . . . καὶ πλουσίων. *cf. Cypr. eleem. 1* multa et magna . . . beneficia . . ., quibus in salutem nostram dei . . . larga et copiosa clementia . . . operata sit. *v. et p. 2906, 55*). 1, 3 ab -o fonte dei (ἀπὸ τοῦ πλουσίου τῆς πηγῆς κυρίου).

index structurarum: 1) *acced.: abl.: p. 2902, 22. 2905, 26. 2912, 47.* ad: *p. 2905, 26. supinum: p. 2905, 27. limitationes variae: p. 2908, 18. 2912, 46.* 2) *pro subst.: masc.: p. 2903, 82. 2907, 34. 83. 2909, 55. neutr.: p. 2905, 72. 2906, 38. 2907, 3. 69. 2909, 23. 2910, 39. 2911, 39. 2912, 21. 71.* 3) -um (-a res) est (videtur, creditur, iudicatur) *c. inf., acc. c. inf. (ad II A): p. 2905, 75. 2906, 41. 2907, 7. 74. 2909, 37. 2910, 64. 2912, 1. 38.*

adv. *honestē. *scrib.* on-: *p. 2896, 6. cf. p. 2901, 67. de notione:* SYNON. Cic. p. 423, 12 B. *inde ab* ENN., PLAVT.; *compar. inde a* RHET. Her., *superl. inde a* CIC. [*dub. vel falso trad.:* AFRAN. com. 49 (non est *Mueller; cf.* SEN. Phaedr. 1118). CIC. rep. 2, 12 -e ortas (honesto ortas loco *corr., edd.*). SEN. contr. 2, 4, 5 TERT. nat. 1, 16 p. 87, 23 CIL *p. 2896, 6. contextu manco vel corr.:* AFRAN. com. 426 RHET. Her. 3, 7, 13 FEST. p. 352 SEN. contr. 7, 1, 6 FRONTO p. 200, 3 N. CE 68, 2 (*e suppl.*).]

i. q. ***modo honesto*** (*ironice l. 58; coniung. fere c. verbis [per ellipsin p. 2914, 43. 78. 2915, 48. 2916, 2], c. part. p. p. pro adi. l. 60*):

I *spectat ad honorem, qui ab homine tribuitur: fere i. q.* ***modo honorato, honorabili:*** **A** *generatim:* TERT. scorp. 10 p. 168, 3 (*ironice*) -e in caelestibus stabo, qui in terrenis stare non potui (*cf. p. 2914, 34*). SCHOL. Cic. Bob. p. 135, 11 L. Marcius Philippus, vir -issime cognitus. **B** *speciatim de actionibus, quae ad homines honoratos pertinent:* CIC. Att. 14, 7, 2 ut *filium* . . . quam -issime copiosissimeque tueamur (POMPON. dig. 24, 1, 31, 8 quo -ius se tueretur *mulier*). LIV. 26, 2, 11 -e genitos, liberaliter educatos (*cf.* FRONTIN. [?] strat. 4, 6, 4 -e natum [SVET. Aug. 43, 3. PASS. Perp. 2, 1 (εὐγενῶς). AVG. epist. 179, 2 p. 692, 3 -issime]. *v. et supra l. 49*). CLEM. dig. 23, 3, 61, 1 -e nubere (GAIVS dig. 35, 1, 63, 1. *cf.* PAVL. dig. 23, 2, 44, 6 cum nuptiae -e contractae sint).

II *spectat ad honorem, qui obiecto (sc. actioni) inhaeret: fere i. q.* ***modo honoris pleno:*** **A** *de vi, habitu sim.:*

1 *spectat ad laudem, gloriam, dignitatem: fere i. q. honorifice, gloriose:* **a** *de actionibus, quae honorem adferunt:* CIC. Cluent. 153 cum . . . palam fortissime atque -issime dicerent (FRONTO p. 46, 5 N. *cf. etiam p. 2914, 68. 75. 2915, 19. 36. 42. 78*). leg. agr. 2, 85 -ius eum *agrum* vos universi quam singuli possideretis. Mur. 15 pater cum amplissime atque -issime ex praetura triumphasset. 69 Att. 2, 1, 9. BELL. Alex. 24, 1 splendidius atque -ius se . . . bellum esse gesturum. 71, 1. SALL. or. Cottae 9 neque mox ingenio corporis -ius quam pro vostra salute finem vitae fecerim (*sic de morte gloriosa:* SEN. contr. 9, 4, 17 perierit [IVST. 2, 11, 13]. SEN. epist. 82, 13 Cato illa *morte* -issime usus est, turpissime Brutus. CVRT. 3, 8, 21 -e et magna cum laude moriturum. *cf. p. 2914, 17 et 57. 2915, 13*). SEN. contr. 10, 2, 5 quanto -ius . . . pater et filius inter se contenderunt. SEN. dial. 11, 12, 7 quod deerat, . . . -ius suppletum *est.* QVINT. decl. 269 p. 99, 7 feceras (*cf. etiam p. 2914,* 25. *2915, 3. 44. 61*). PLIN. epist. 1, 14, 7 quaesturam . . . -issime percucurrit (*cf.* CIL XI 4209, 3 [*a. 240*] omnibus honorib(us) -e functo [X 7507, 4]. SPART. Pesc. 3, 5 in quo officio . . . se -e gessit [*cf. p. 2915, 24*]. VOPISC. Prob. 3, 2 cum ordines -issime duxisset). LEX colleg. salut. Dian. et Antin. (CIL XIV 2112 *a 136*) 1, 16 ⟨e⟩xitus d⟨efu⟩nctorum -e prosequamur (*de sepultura ut:* RVFIN. hist. mon. 9 p. 424[D] -e iuvenem tradidit sepulturae. CE 381, 2). APVL. flor. 16 p. 61 *statuam* mihi praesenti -e postulastis et absenti benigne decrevistis. *et al.* **b** *de actionibus, quae cum honore hominum congruunt:* BRVT. or. frg. Quint. inst. 9, 3, 95 (frg. 12 M.) praestat . . . nemini imperare quam alicui servire; sine illo . . . vivere -e licet, cum hoc vivendi nulla condicio est (CIC. Catil. 2, 11 epist. 7, 3, 6 SEN. epist. 104, 23. *et al. cf. infra l. 71 et p. 2915, 11. 50*). CIC. Quinct. 43 *locum suum* adhuc -issime defendit (de orat. 2, 198 vix satis -e . . . seditiosum civem. Att. 1, 12, 1. *cf. infra l. 82. p. 2915, 21*). leg. agr. 1, 26. Rab. perd. 7 quo in crimine . . . pro virtute sua est -issime liberatus. 37 -e moriendi facultatem petit (VAL. MAX. 2, 7, 15 SEN. epist. 70, 26 *al.* CVRT. 5, 8, 15 *al.* IVST. 16, 2, 6 [*opp.* turpiter se dedere]. *al. cf.* CIC. har. resp. 40 cadere. Phil. 3, 35 decumbant. VAL. MAX. 6, 3, 3 spiritum profundere in acie. *v. et p. 2913, 78*). Phil. 12, 24 cecidi sciens, ut -issime possem exsurgere. de orat. 3, 32 -e cedens (*cf.* BELL. Afr. 31, 2 se . . . reciperent. LIV. 7, 40, 13 fugeris). top. 5 inter arma versari. off. 2, 4. Att. 7, 22, 2 fac posse tuto . . ., num etiam -e? 8, 15, 2 malo . . . multi me non caute quam pauci non -e fecisse existiment (*cf. p. 2913, 84*). epist. 4, 1, 1 ut quam -issime lugeamus (CAEL. Cic. epist. 8, 3, 2 AVR. Fronto p. 41, 13 N. *cf.* CIC. epist. 14, 4, 5 ut potes -issime). 10, 2, 1 aut tuto in senatum aut -e venire. 13, 22, 2 si T. Manlium . . ., quibuscumque rebus -e ac pro tua dignitate poteris, iuveris (*sim. in litteris commendaticiis:* 13, 26, 1. 13, 31, 1. 13, 67, 2). *al.* ANTON. Cic. Att. 14, 13[A], 3 -ius . . . et libentius deponimus inimicitias rei publicae nomine susceptas quam contumaciae. CAEL. Cic. epist. 8, 10, 5 recusari. PVBLIL. H 17 -e servit, qui succumbit tempori. LIV. 7, 40, 14 ad pacificandum bene atque -e inter primos stabis (*cf. p. 2913, 58*). 37, 6, 5 causam relinquendi -e Aetolici belli quaerens. 37, 19, 2 SEN. contr. 7, 6, 6. 7, 6, 22 declamare. *al.* SEN. benef. 2, 1, 4 *deis* -issime supplicamus. epist. 95, 70. COLVM. 1 praef. 29 summum . . . culmen affectantes satis -e vel in secundo fastigio conspiciemur. IVV. 5, 10. VLP. dig. 49, 18, 2 pr. -e sacramento solutis *veteranis* (COD. Iust. 4, 21, 7 [*a. 286*]. AMM. 30, 7, 3. *cf.* COD. Iust. 6, 21, 5 [*a. 224*] *miles* missus -e [CE 372, 3 CIL VIII 4333, 2]. *v. p. 2906, 27*). *et al.* *per ellipsin verbi:* CIC. off. 3, 109 -ius hic (*C. Mancinus*) quam Q. Pompeius. Att. 10, 15, 2 quo[d] ipse . . . -ius.

2 *spectat ad bonos mores, virtutem:* **a** *praevalet notio q. e. decenter, decore, convenienter* (*'legitime' infra l. 59, 'pudice' sim. infra l. 69; compar. hic illic vi debilitata fere i. q. 'melius'*):

α *generatim:* ENN. scaen. 229 licet lacrumare plebi, regi -e non licet. PLAVT. Merc. 404 *non* illa matrem satis -e tuam sequi poterit comes. Trin. 731 -e fieri . . . non potest, ut *eqs.* (*cf. infra l. 66 et p. 2915, 7. 58*). CIC. Verr. I 38 minoris HS triciens praetorium hominem -e non posse damnari. fin. 2, 25 recte, frugaliter, -e *cenare* (*sic de victu modesto:* SALL. Catil. 13, 2 quas *divitias* -e habere licebat, abuti per turpitudinem properabant. AVG. civ. 1, 30 p. 47, 8 D. ut his bonis -e utamini, hoc est modeste, sobrie, temperanter, pie. serm. 210, 9, 11). HOR. sat. 2, 7, 12 unde mundior exiret vix libertinus -e. epist. 2, 1, 43 iste *poeta* . . . veteres inter ponetur -e, qui *eqs.* OV. fast. 2, 833 ne non procumbat -e *moriens* (*cf.* SVET. Iul. 82, 2 quo -ius caderet. *cf. p. 2913, 78*). VELL. 2, 46, 1 *consulatus non* petitus -e (*fere i. q. 'legitime'*). SEN. epist. 29, 7 philosophiam -ius neglexissent quam vendunt. *al.* CVRT. 4, 11, 15 -ius dono dabimus quam pretio remittemus *captivos.* PLIN. nat. 33, 40. DECRET. decur. Tergest. (CIL V 532 *a. 138/61*) 2, 16 sin⟨t⟩, cum quibus munera decurionatus . . . -e de pl⟨e⟩no compartiamur. TERT. resurr. 6 p. 34, 5 ut -ius homo deum quam hominem deus finxerit. *al.* VVLG. Rom. 13, 13 -e ambulemus (εὐσχημόνως. I Thess. 4, 11). I Cor. 14, 40 omnia . . . -e et secundum ordinem fiant (εὐσχημόνως. *cf. supra l. 49*). AVG. civ. 2, 7 p. 61, 7 D. quanto melius et -ius *eqs.* 4, 3 p. 149, 2 *deos* -e coluisse. *al.* BENED. reg. 61 dicatur ei (*monacho vitioso*) -e, ut discedat (*cf. p. 2913, 72*).

β *speciatim fere i. q. pudice, verecunde:* TER. Andr. 798 *Chrysis* sese inhoneste optavit parere hic ditias potius quam in patria -e pauper viveret (INST. Iust. 4, 18, 4 [*ex lege Iul. de adult.*] viduam -e viventem *stuprare. cf. supra l. 11*). SCIP. min. or. frg. Macr. Sat. 3, 14, 6 (frg. 20 M.) quam saltationem impudicus servulus -e saltare non posset. CIC. Cluent. 141 scribere. Phil. 2, 47 sunt quaedam, quae -e non possum dicere (epist. 9, 22, 3. APVL. apol. 34 sordidiora. *et al.* [*v. et p. 2913, 72*]. *cf.* SALL. [?] rep. 2, 9, 2 [= PS. SALL. in Tull. 5] quae -e nominari nequeunt [SEN. contr. 2, 4, 6. *cf. p. 2915, 33*]. RVT. LVP. 1, 18 appellare [*cf. p. 2915, 31*]. *et al. per ellipsin verbi:* TERT. resurr. 4 p. 31, 1 nos . . . haec aliquanto -ius pro stili pudore. DON. Ter. Eun. 657). SALL. Catil. 14, 7 parum -e pudicitiam habuissse. Iug. 95, 3. SEN. contr. 1, 5, 4 -ius tunc maritum defenderes quam nunc raptorem defendis (*cf. supra l. 14*). PHAEDR. app. 1, 2 contegere -e . . . nudas nates. QVINT. inst. 10, 5, 13 Cato Marciam -ene tradiderit Hortensio. POMPON. dig. 7, 8, 7 VLP. dig. 4, 8, 21, 11. *et al.*

[Kroeker]

b *praevalet notio q. e. probe, recte* (*cf. p. 2914, 46*): PLAVT. Mil. 1371 si -e censeam te facere posse, suadeam (CIC. inv. 2, 35 potestas impune aliquid faciendi minus -e. Att. 6, 2, 10 *al.* SEN. contr. 2, 1, 38. 7, 6, 20 QVINT. inst. 3, 6, 64. *et al. cf. p. 2913, 84*). TER. Phorm. 912 olim cum -e potuit, tum non est data *Phanium*. Eun. 716 alio pacto -e quomodo hinc abeam, nescio. RHET. Her. 2, 11, 16 -e, recte, lege, more, natura, bono et aequo fieri posse (CIC. Lael. 57 quae in nostris rebus non satis -e, in amicorum fiunt -issime. Att. 5, 21, 9 PAVL. dig. 26, 7, 12, 3. *cf. p. 2914, 49*). 2, 17, 26. 4, 24, 33 vitam ... -e tractatam (*cf.* CIC. inv. 2, 36 vitam -e actam [Cluent. 195. Phil. 9, 15 sanctissime -issimeque. *cf. infra l. 56*]. 2, 173 vivere [Verr. II 3, 2 recte ... -eque. CE 70, 2 SALL. Iug. 85, 19. PETRON. 43, 1 -e vixit, -e obiit. *et al. cf. p. 2914, 11*]). 4, 43, 55 *patria me* tute atque -e produxit (*cf.* VITR. 6 praef. 6 educati [*v. vol. V 2, 115, 23*]). CIC. inv. 1, 84 concedere (off. 3, 44). Quinct. 74 -e partis bonis (*item de quaestu*: Q. Rosc. 23 parad. 46 AVG. in euang. Ioh. 10, 4 p. 1468). Verr. II 2, 179 facultatem vere atque -e iudicandi (Cluent. 138 PORPH. Hor. carm. 4, 9, 40. *cf. infra l. 64*). 4, 80 respondere (Att. 13, 6, 2). Cluent. 49 absolvi (104). 86 diceret (Att. 5, 21, 13. *cf. p. 2913, 72*). 104 condemnari (Phil. 11, 12). 109 si -e putasset eius modi causam posse defendi (142. leg. agr. 2, 15 et -e et libenter. Mil. 64 -e vereque. *cf. p. 2914, 14*). leg. 3, 39 potestas -e bonis gratificandi. off. 2, 64 qui -e posse multum volunt. 3, 93 -ius mentietur, si ... quam si *eqs.* Att. 6, 1, 13 valde -e ⟨se⟩ gerunt (SEN. apocol. 11, 4. epist. 67, 4 fortiter, -e, animose. 120, 18 -e ... atque industrie. *cf. p. 2914, 3*). *al.* Q. CIC. pet. 25 potes -e ... quoscumque velis adiungere ad amicitiam. *al.* PVBLIL. V 24 *al.* SEN. contr. 9, 1, 3 *al.* SEN. benef. 6, 25, 5 contra eum optare, cui -e deesse non possis. frg. 18 peccare. PAVL. dig. 6, 1, 33. *et al.* *de actionibus speciem honesti prae se ferentibus* (*opp.* vere *l. 33*): RHET. Her. 3, 4, 8 quod in docendo ... dolum appellavimus, id in dicendo -ius consilium appellabimus (*cf. p. 2914, 78. sim.*: CIC. Planc. 37 per hanc consensionem, quae magis -e quam vere sodalitas nominaretur [*cf. p. 2914, 77*]. DON. Ter. Eun. 151 -e circumloquitur et oratorie. PS. ASCON. div. in Caec. p. 192, 22 omnes homines facinora ⟨sua⟩ -ius leviusque pronuntiant. CONC.^{S} I 5 p. 110, 4 ut -e dicam [*I 1, 2 p. 52, 4* εὐπρεπῶς. *I 2 p. 63, 34* decenter. *cf. p. 2913, 72*]). CAEL. Cic. epist. 8, 10, 2. IVST. 10, 2, 4 ut -e negaret, quod temere promiserat.

c *praevalet notio q. e. generose,* γενναίως, *cum virtute*: *α generatim*: PLAVT. Rud. 408 ut lepide, ut liberaliter, ut -e atque haud gravate timidas ... accepit. CIC. Cael. 40 loqui ... et scribere -e et magnifice. rep. 1, 2 quod ... recte -eque dicitur (fin. 2, 76 satis ample, satis -e. Tusc. 3, 51 SEN. dial. 7, 24, 4 QVINT. inst. 12, 1, 30. *et al. cf. p. 2913, 72*). SEN. benef. 3, 27, 4 -e fecit Caesar, quod ignovit *eqs.* (QVINT. decl. 302 p. 191, 26 PLIN. epist. 5, 1, 13. 7, 33, 10. AMM. 14, 6, 8 -e recteque. *cf. p. 2913, 84*). PLIN. epist. 6, 30, 5 tu de Rufo -issime cogitas. 10, 105. FRONTO p. 148, 3 N. quanto -ius sentis, tanto augustius dicas. *et al.* *per ellipsin verbi*: PLIN. epist. 7, 14, 1 tu ... -issime, quod *eqs.* *β usu philosophico i. q.* καλῶς (*v. p. 2910, 69*): RHET. Her. 3, 5, 9 eum tute vivere, qui -e vivat (CIC. part. 70. rep. 4, 3 beate et -e [leg. 2, 11]. parad. 15 nihil est aliud bene et beate vivere nisi -e et recte vivere [*al.*]. fin. 1, 57 clamat Epicurus ... non posse iucunde vivi, nisi sapienter, -e iusteque vivatur *eqs.* 4, 12 -e ac liberaliter. Cato 70 bene -eque [SEN. frg. 17]. off. 3, 5 constanter -eque. *al.* SEN. epist. 21, 9 *al.* QVINT. inst. 1, 2, 3. *cf. p. 2914, 11. sim.*: CIC. Tusc. 3, 61 acta aetas -e ac splendide [Cato 62. *cf. supra l. 10*]). CIC. parad. 9 si quod recte fit et -e et cum virtute, id bene fieri vere dicitur (fin. 3, 21. 4, 18 -e ac decore. SEN. epist. 66, 15 *al.* GELL. 17, 20, 9 recte -eque [*Plat. symp. p. 181a* καλῶς ... καὶ ὀρθῶς]. *cf. p. 2914, 49*). fin. 5, 93 melius esse turpiter aliquid facere cum voluptate quam -e cum dolore (Tusc. 5, 81 splendide, constanter, graviter, -e. SEN. epist. 66, 17 *al.* QVINT. inst. 5, 10, 82 *al.* *cf. p. 2913, 84*). *al.* SEN. epist. 71, 22 paria bona esse -e iudicantis ⟨et -e periclitantis⟩ (*cf. supra l. 17*). *al.* QVINT. inst. 3, 7, 13 usus *bonis*. *al.* GELL. 17, 20, 9 ut -e amemus (*Plat. symp. p. 181a* καλῶς).

B *de specie externa*: **1** *spectat ad qualitatem: i. q. pulchre, speciose*: **a** *proprie*: PLAVT. Rud. 464 sic volo te (*puellam*) ferre -e, ut ego fero *urnam* (*subauditur notio q. e.* '*decenter*'). CATO mor. frg. 2 vestiri in foro -e mos erat, domi quod satis erat (VARRO ling. 8, 31 LAMPR. Alex. 50, 3. *cf.* VLP. dig. 13, 6, 5, 10 *mulier* -ius culta). LVCIL. 300 victor se gallus -e altius in digitos ... erigit. CIC. ad Q. fr. 3, 1, 14 quod supra conclavia non placuerat tibi esse multorum fastigiorum, id nunc -e vergit in tectum inferioris porticus. PHYSIOGN. 51 narium pars ... si a fronte disposita sit -e et seiuncta. **b** *transl. de forma dicendi fere i. q. munde, eleganter, urbane sim.* (*spectat ad metrum l. 82*): SEN. contr. 7, 2, 9 -e dixit, cum hunc locum tractaret, Varius Geminus (GELL. 9, 9, 15 -e aperteque. PORPH. Hor. epist. 1, 17, 21 *opp.* humiliter. NON. p. 88. 92. 121. 129 -issime. *et al. cf. p. 2913, 72*). FRONTO p. 107, 23 N. antithetis -e compositis. TER. MAVR. 1882 nec enim cludit choriambus -e (*cf. p. 2913, 3*). VOPISC. Prob. 2, 6 quam *rem*, si quis voluerit, -ius eloquio celsiore demonstret. SERV. Aen. 1, 599 'egeo' -ius genitivo iungitur quam ablativo (POMP. gramm. V 173, 5). 3, 269. 4, 276. 5, 179 -e locutus est (6, 144 *al.*). 8, 276 -e ait. CLAVD. DON. Aen. 1, 45 p. 23, 17 *al.* *per ellipsin verbi*: DON. Ter. Eun. 165 non 'Aethiopissam', sed -ius 'ex Aethiopia'.

2 *spectat ad quantitatem: i. q. ample*: CATO or. frg. 1, 13 si quis strenue fecerat, donabam -e. *ad vert. gr.* πλουσίως (*cf. p. 2913, 31*): ITALA Tit. 3, 6 (cod. d *et* Lucif. non parc. 33 p. 278, 30) *deus spiritum sanctum* effudit in nos -e (πλουσίως, *Itala cod. g* abundanter, *Vulg.* abunde). BARNAB. 1, 7 ⟨debemus⟩ -ius et altius accedere ad aram illius (πλουσιώτερον).

deriv.: honestas, honestitudo, honestivus, honesto. *compos.*: inhonestus, perhonestus. *cf.* dehonestus. *Kroeker.*

honocr- *v.* onocr-.

***honor (honōs),** -ōris *m.* [*orig. inc.; sunt qui conferant c. hibern.* gen '*risus*' *vel c. gr.* εὐθενής '*abundans*', φόνος (αἵματος) '*abundantia*'; *v. Walde-Hofmann*^{3} *s. v. et Debrunner, IF 51, 1933, 195. J. B. H.*] *nom. sing.* '-s' *et* '-r': *in doctrina gramm.*: MAR. VICTORIN. gramm. VI 7, 32 r et s litterae apud antiquos communem potestatem habebant, ... -s, nunc ... -r. CONSENT. gramm. p. 10, 10 N. -s ... et -r ... secundum Latinitatis regulam rectus sermo est. PRISC. gramm. II 185, 4. SERV. Aen. 1, 253 cum secundum artem dicamus -r ..., plerumque poetae 'r' in 's' mutant causa metri; 'os' enim longa est, 'or' brevis ..., sed ecce in hoc loco etiam sine metri necessitate -s dixit. auct. Aen. 1, 609. DIFF. Suet. p. 307, 6 R. si fuerit -s ..., genitivo casu sit honotis, ut dotis ...; ita dicimus -r, ut arbor, -is ut arboris. GLOSS.^{L} I Ansil. HO 76 -s et arbos contra regulam dicitur. *ibid.* 77. *de usu*: PLAVT. Trin. 697 *et* Pago frg. -s. Rud. 196 *et* Trin. 663 (Hon-) -r. TER. Eun. 1023 -s. COM. pall. inc. 76 -s. CATO mor. frg. 2 *et* or. frg. 21 -s. SCIP. min. or. frg. Isid. orig. 2, 41, 4 (frg. 22 M.) -r. ELOG. Scip. CE 8, 3 *et* 9, 3 -s. 958, 4 -r. VARRO ling. 5, 73 *et* 6, 19 -s. RHET. Her. 2, 28, 45 -r. CIC. -s *locis omnibus praeter*: Tull. 21. rep. 5, 9 (*sed frg. est ex Petr. Pictav.*). nat. deor. 3, 47 *var. l.* (*B*; Hon-). Att. 9, 2^{a}, 1. epist. 15, 11, 1 *var. l.* (*DFH*). *legitur -s tantum apud hos*: PVBLIL. (H 24). CAES. (Gall. 6, 13, 7). SALL. NEP. VERG. CIRIS (496). TIB. (1, 7, 9; *v. app. crit.*). PROP. EPICED. Drusi. NVX (18). *praevalet -s apud* LIV. (*semel* -r: 4, 8, 7 spretus -r esset), -r *apud* HOR. *et* OV. *deinde poetis utraque forma sicut sonus eius versui et verbis contiguis aptior esse videtur usui est, cf. e. g.* LVCAN. 3, 137 nullus -r. 5, 50 sparsus -r. 9, 241 summus -r, *sed* 2, 19 omnis -s. 9, 217 mortis -s. *praevalet -s apud* VAL. FL. SIL. STAT. MART.; *inter huius temporis prosaicos formam -r praeferunt* SEN. philos. *et* QVINT.; *historici utraque forma utuntur vel praeferunt -s* VELL. VAL. MAX. CVRT., *sic etiam* PLIN. nat. APVL.; *sed apud* TAC. *praevalet forma -r et apud* PLIN. epist. *et* paneg. *-s omnino deest. deinceps forma -s rarius invenitur: legitur semel tantum in* DIG. (PAVL. dig. 23, 2, 47); *deest apud* ECCL. (*praeter* LACT. *et locos ubi in figura est sicut e. g.* HIER. epist. 58, 5, 1 opus vel -s). *sed promiscue ut antea duabus formis utuntur poetae* (NEMES. AVSON. PRVD. CLAVD. *al.*), *quos sequuntur prosaici sermonis tumidioris* (PANEG. SIDON. epist.); -s *invenitur interdum etiam apud historicos apud quos Livii auctoritas viget* (IVST. AVR. VICT. Caes.).

scribitur on- *aspiratione neglecta* (CONSENT. gramm. p. 11, 22 N. *et* AVDAX gramm. VII 362, 15 *barbarismi exemplum*): CIL III 8203, 9. 10570^{b}, 6. IV 1396, 2 (?). IX 10 (*a. 341*), 8. 10. 17. X 4724, 6 (*a. 367*). XI 3939, 10. XII 2486, 2 (?). XIII 3914, 6 (?). XIV 107, 3. CE 652, 3 (*a. 368*). INSCR. christ. Diehl 4166. *cf. lusum verborum c. voce q. e.* onus: *p. 2927, 72. 2929, 25. v. et s.* onus. *formae rariores* (*sing.; de nom.* -us *v. e. gr. Goetz, Thes. gloss. emend. s. v. et Bonnet, Lat. de Grég. 169, 2; de formis* -bus *et* oneribus *inter se confusis v. s.* onus): *nom.* -ur: INSCR. NSc. 1933 p. 323 (*Pompeiis*). *gen.* -rus: LEX par. fac. Put. (CIL I^{2} 698) 2, 11 Hon-. *dat.* -re: CIL I^{2} 31 Hon-. INSCR. christ. Diehl 1756, 6 (*v. Ind. p. 533*). *acc.* -rim: CIL XIV 107, 3 INSCR. Afr. Gsell I 1986. *abbrev.* (*cf. l. 78*): h, hon: *passim.* ho: INSCR. numm. CIL I^{2} p. 758 n. 316 Ho(nos). *apex* hón-: CIL V 875, 4 (*a. 105*). VI 9044^{b}, 5. NOT. Tir. 33, 81. *?generis fem.*: *de* VAL. MAX. 7, 2 ext. 1 *et* IVL. VAL. 3, 45 *v. Baehrens, Glotta 5, 1914, 97 (vix recte)*. *de mensura*: *supra l. 22.* TER. MAVR. 1374 -r *exemplum pyrrhichii*. *de origine*: VARRO ling. 5, 73 (*v. p. 2901, 65*). *de notione*: CHAR. gramm. p. 400, 26 B. -r dignitatis consummatio vel privatim vel publice. p. 451, 32 -r τιμή (GLOSS.). *ceterum v. singula capitula.* *legitur inde ab* ENN. PLAVT. ELOG. Scip. (*suppletur*: LEX XII tab. 10, 7 ⟨-is⟩ virtutisve ergo). *de usu scripsit Klose* (*v. p. 2902, 13*). [*it.* onore, *francog.* honneur. *M.-L.*] [*dub. vel falso trad.*: PACVV. trag. 217 SENT. Minuc. (CIL I^{2} 584) 45 CIL I^{2} 859. CIC. Sull. 12 (*var. l. pro* amorem). p. red. in sen. 30 (*pro* hominibus). Tusc. 1, 38. OV. met. 8, 740 (odores *var. l.*). APVL. Plat. 2, 15 (*v.* honoripeta). CAPITOL. Aur. 2, 5 (*pro* oneribus). INSCR. christ. Diehl 509 (= CIL V 8771) amici -e (*pro* hore *trad. suspicatur Svennung in plag. conferens ad script.* INSCR. christ. Diehl 1948^{a} honre⟨m⟩; cura *vel* opera *suspic. Mommsen,* ope *dubitanter Heraeus*) sepultus.]

***i. quod aliquem vel aliquid egregium reddit, distinguit, ornat*:**

CAPVT PRIVS: *usu generali*:

I *significatur actus, quo distinguit aliquis aliquem vel aliquid*: **A** *actus positus in intellectu* (*fere i. q.* '*aestimatio*'.

[*Mehmel*]

in rebus saepius subest notio q. e. 'uti', 'in usu habere' [quatenus alicuius rei aestimatio usu ostenditur], v. imprimis exempla allata infra l. 12. 15, 30. 32. 38. 39. 47. 53. 54. 76 al.; eodem modo in hominibus interdum admiscentur notiones, quas habes sub B 1, v. e. g. infra l. 22. 50 bis. p. 2918, 8): 1 *in universum*: PLAVT. Pago frg. -s syncerasto periit, pernis, glandio. CATO mor. frg. 2 poeticae artis -s non erat (*cf.* CIC. Brut. 40 eloquentiae. Tusc. 2, 62 ludorum *gymnicorum* magnus). CIC. Verr. II 5, 84 omnis -s ab isto *Verre* dignitatis (*eqs.*) ... sublatus est. orat. 125 propter quem *ornatum* ascendit in tantum -em eloquentia (*cf.* LVCR. 5, 1275 aurum in summum successit -em). Tusc. 1, 3 -em ... huic generi (*i. poetis*) non fuisse declarat oratio Catonis *eqs.* epist. 7, 26, 2 in -em adducere fungos *eqs.* LVCR. 5, 1114 aurum ... repertum ... validis et pulchris dempsit -em. 5, 1277 quod fuit in pretio, fit nullo ... -e. SALL. (?) rep. 1, 8, 3 haec ... mala pariter cum -e pecuniae desinent. VERG. Aen. 7, 635 falcis -s, ... aratri ... amor (*cf. infra l. 39*). HOR. ars 69 mortalia facta peribunt, nedum sermonum stet -s et gratia vivax. 400 -r et nomen ... vatibus atque carminibus venit (OV. ars 2, 278 plurimus auro. NVX 18 platanis ... uberior quavis arbore ... -s. *cf.* LIV. 1, 36, 6 auguriis ... tantus accessit, ut *eqs.* PLIN. nat. 12, 8 *platanis* tantum ... -is increvit, ut *eqs.*). PROP. 2, 24ᵇ, 31 qui nunc se in tumidum iactando venit -em. OV. ars 2, 274 non multum carmen -is habet. 3, 411 nunc hederae (*i. poesis*) sine -e iacent (GERM. 146 *illa sidera* feruntur [*146 ἀνωνυμίῃ φορέονται. cf.* 391. *aliter p. 2930, 60*]. SEN. benef. 1, 12, 4 *munera* non erunt. TAC. ann. 16, 22, 3 huic uni [*Paeto Thraseae*] ... artes *Neronis* s. -e. VVLG. Matth. 13, 57 [= Marc. 6, 47] non est propheta s. -e [ἄτιμος] nisi in patria sua [*cf.* Ioh. 4, 44 -em non habet]). GRATT. 509. VAL. MAX. 2, 2, 2 quo ... Latinae vocis -s per omnes gentes venerabilior diffunderetur. COLVM. 6 praef. 7. PLIN. nat. 1, 12, 3 continentur arborum naturae, -r earum. 14, 54 Ramnio *vino* etiam nunc -s durat (PLIN. epist. 4, 16, 1 studiis). 14, 123 maximum iam -em eius (*i. resinae*) esse in evellendis ... pilis. *al.* STAT. silv. 1, 2, 194 *Venus virgini* inspirat -em conubii. QVINT. inst. 2, 12, 11 qui plus -is litteris tribuerunt (*opp.* qui brevem dicendi exercitationem consecuti sunt). TAC. Agr. 21, 2 etiam habitus nostri -r et frequens toga (*apud Britannos*). PLIN. epist. 1, 16, 8 APVL. met. 10, 19. *et al.*

2 *formulae*: -r est *alicui*: CIC. Tusc. 1, 3 quo minus ... -is erat poetis, eo minora studia fuerunt. VERG. ecl. 2, 53 -s erit huic quoque pomo. georg. 1, 507 non ullus aratro dignus -s, squalent ... arva *eqs.* (*cf. supra l. 16*). LIV. 1 praef. 11 tantus ac tam diu paupertati ac parsimoniae -s *fuit.* 2, 12, 15 si apud te est virtuti -s. SEN. clem. 1, 2, 1 sicut medicinae apud aegros usus, etiam apud sanos -r est, ita *eqs.* (*cf.* dial. 12, 2, 6 ullus litteris. epist. 14, 11 cui [*i. philosophiae*] ... etiam apud pessimos. STAT. silv. 5, 3, 33 vilis ... studiis). PLIN. nat. 10, 62 -s iis *ciconiis* serpentium exitio tantus, ut. 18, 117 *inter legumina* maxime -s fabae. VAL. FL. 6, 464. STAT. Theb. 6, 72 (*in Archemori exequiis*) ingens lacrimis -r et miseranda voluptas. TAC. dial. 12, 4 nec ullis maior ⟨erat⟩ aut augustior -r (*quam poetis*), primum apud deos *eqs.* Germ. 20, 3 sororum filiis idem apud avunculum qui apud patrem -r. hist. 3, 43, 1 *Paulino erat* -s apud praetorianos, quorum quondam tribunus fuerat. AVSON. 342, 9 p. 160 P. -em habere *alicui*: PLIN. nat. 10, 48 secundus est -s habitus Melicis (*sc. gallis*). 19, 13 Italia ... etiamnum linis -em habet, sed fullonum tantum in usu. 34, 140 -em mitiorem habere ferro (*usurpanda ea materia in statuis faciendis*). SIL. 15, 127 *voluptati* habebitur uni. PLIN. epist. 6, 2, 2. in -e esse (vigere *infra l. 71; acced.* pretio *infra l. 62*, dignitate *infra l. 81*, caritate *infra l. 80*): PLAVT. Trin. 1029 utinam ... veteres parsimoniae potius ⟨in⟩ maiore -e (maiori -i *codd.*) hic essent quam mores mali (*cf.* PORPH. Hor. carm. 3, 3, 49 apud veteres paupertas magis ... quam divitiae). CIC. S. Rosc. 77 *servi T. Rosci apud Chrysogonum* sunt in -e et in pretio (SEN. benef. 7, 10, 1. *cf.* MACR. Sat. 3, 16, 3 [*5* in ... pr.]). Verr. II 5, 157 *cives Romani* qui apud barbaros propter togae nomen in -e aliquo fuissent. Catil. 3, 2 esse ... in -e debebit is, qui hanc urbem ... servavit. de orat. 1, 235 *iuris civilis scientia* summo in -e semper fuit (*cf.* Tusc. 1, 5 summo ... geometria. 2, 4 philosophia tanto. off. 2, 65 iuris civilis summo ... cognitio. SVET. gramm. 1 grammatica ... ullo). Brut. 30 Leontinus Gorgias ... in -e magno fuit. 127 *eius epilogus* tanto in -e pueris nobis erat, ut eum etiam edisceremus. nat. deor. 1, 16. LVCR. 4, 1156 *mulieres* pravas ... videmus esse in deliciis summoque in -e vigere. CAES. civ. 3, 59, 3 *Roucillus et Aecus Allobroges* propter virtutem non solum apud Caesarem in -e erant, sed etiam apud exercitum cari habebantur (3, 61, 1. *cf.* LIV. 29, 30, 11 *apud Masinissam* in eodem -e quo. 34, 60, 2 apud regem in magno [42, 6, 12 maximo]. CVRT. 8, 8, 10 magno ... apud me *Alexandrum*). HOR. ars 71 cadent ... quae nunc sunt in -e vocabula. OV. met. 10, 170 sagittae. fast. 3, 122 numerus ('*decem*') magno. 6, 658 tibicinis usus ... magnus et in magno semper -e fuit. LIV. 1, 39, 5 puerum (*Servium Tullium*), ut in domo (*regia*) a parvo eductum, in caritate atque -e fuisse. 26, 24, 4 Aetolos eo in maiore futuros -e *apud Romanos*, quod *eqs.* (37, 54, 21 *acced.* dignitate). PLIN. nat. 9, 60 nullo. 10, 135 ibi et buteo accipitrum generis in -e mensarum est. *al.* TAC. dial. 19, 3 quidquid ... Apollodori libris praecipitur, in -e erat. PLIN. paneg. 69, 6 sunt in -e hominum et in -e famae magna nomina ex tenebris oblivionis indulgentia Caesaris. TERT. castit. 13 p. 755 Oe. -e esse (*acced.* nomine *l. 3*): CIC. Verr. II 2, 87 *Stesichorus* fuit tota Graecia summo propter ingenium -e et nomine. LVCR. 5, 1280 *aurum* miro est mortales inter -e. CAES. Gall. 6, 13, 4 magno hi *druides* sunt apud eos -e. TAC. hist. 1, 64, 4 nullo. FRONTO p. 152, 17 N. nullo. in -e habere (*acced.* usu *infra l. 10*): CIC. Cluent. 184 maxime ex omnibus servis Stratonem illum dilexerat, in -e habuerat, commodis omnibus adfecerat. Att. 7, 2, 8. CAES. Gall. 5, 54, 4 praecipuo. civ. 3, 47, 7 magno. TAC. ann. 13, 18, 2. SVET. Aug. 67, 1 in -e et usu maximo.

B *actus positus in affectu, habitu, voluntatibus, actionibus*: 1 *distinguitur homo inter homines (sc. in vita privata)*: a *amore, gratia, studio, benignitate, comitate, humanitate sim. (sc. affectibus, quos erga pares et familiares habemus; deorum erga homines infra l. 20 [significatur contrarium per ironiam; cf. p. 2923, 16]. 36. cf.* NON. p. 320 -s: dilectus, amor): α *in universum*: PLAVT. Capt. 356 cum me tanto -e honestas cumque ex vinclis eximis. 392 me -e honestiorem semper fecit et facit. Rud. 196 quid habebunt sibi signi impii posthac, si ad hunc modum est innoxiis -r apud vos (*i. deos; v. supra l. 14*)? 288 amice ... -em, mater, nostrum habes. CIC. Lael. 23 tantus *amicos* ... -s, memoria, desiderium prosequitur amicorum. epist. 13, 53, 2 quidquid officii, beneficii, -is in Genucilium contuleris. LAVREA epigr. 7 locus ... sui Ciceronis -i hoc dedit, ... ut *eqs.* (*sic c. dat.*: TAC. hist. 1, 77, 2 ann. 3, 72, 4. 6, 50, 3. 13, 49, 4. *cf. p. 2919, 49*). VERG. Aen. 3, 474 *Helenus Anchisem* multo compellat -e. CIRIS 109 *lapis* veterem sonitu Phoebi testatur -em (amorem *var. l.*). PROP. 4, 4, 53 quem sine matris -e nutrit inhumanae dura papilla lupae (*cf.* PS. AVR. VICT. orig. 16, 3 materno). VAL. MAX. 5, 1, 3 cuius penatibus ... -is vicissitudinem ... debes. CVRT. 7, 5, 19 Spitamenes erat inter omnes amicos praecipuo -e cultus a Besso. 8, 14, 44 *Alexander Porum victum* non misericordia modo, sed etiam -e (*cf. p. 2919, 67*) excipere dignatus est: aegrum curavit *eqs.* STAT. Theb. 5, 113 thalami (-is *var. l.*) secretus -s (*cf. infra l. 38*). Ach. 1, 630 (*Achilles Scyrum asportatus queritur*:) quaerisne meos, Sperchie, natatus promissasque comas? an desertoris alumni nullus -s? TAC. ann. 4, 64, 3 tantum in principem -em di *ostenderunt.* FRONTO p. 177, 7 N. quantumcumque Aquilino meo -is tribueris (*cf.* p. 192, 4 tantum). PAPIN. dig. 31, 67, 10 -r bene transacti matrimonii (VLP. dig. 24, 1, 32, 13 [*infra*: maritalis affectio, *opp.* coitui]. *cf.* PAPIN. dig. 39, 5, 31 pr. maritalis -r et affectio. *v. et supra l. 33*). *et al.* in -e *i. q. 'cum -r habetur' (actio ipsa sentitur; cf. p. 2921, 16. 2922, 19)*: CYPR. epist. 1, 1 p. 466, 12 *sacerdotes* in -e sportulantium fratrum tamquam decimas ex fructibus accipientes (*v. Watson, The Style and Language of ... C. 274*). β *formulae*: -em habere *alicui* (*cf. etiam supra l. 21*): PLAVT. Asin. 81 me (*patrem*) habere -em eius (*filii*) ingenio decet. Cist. 4 (*Selenium ad Gymnasium*:) soror si mea esses, qui magis potueritis mihi -em ire habitum, nescio. Truc. 591 maximum. CIC. leg. agr. 2, 60 QVINT. decl. 301 p. 187, 15. FRONTO p. 175, 8 N. tantum ... quantum. -is causa, gratia (*interdum sensu minus certo locum tenere videtur dativi commodi vel praepp. 'pro, propter' sim., e. gr. infra l. 64*): ENN. scaen. 278 tu me amoris magis quam -is serva⟨vi⟩sti gratia (*Eur. Med. 526 χάριν; cf. Philol. 90, 1935, 505*). PLAVT. Amph. 486 Alcumenae huius -is gratia pater (*Iuppiter*) curavit, uno ut fetu fieret (*cf.* causa: CIC. Verr. II 5, 15 Matrini. CAES. Gall. 2, 15, 1 Diviciaci atque Haeduorum. LIV. 33, 42, 8. 42, 24, 6). 867 -is vestri ... gratia (TER. Phorm. 928). Asin. 191 aetatis atque (*cf. l. 61*) -is gratia ... tui (Poen. 638 *et* Stich. 338 causa). 194. Aul. 25 eius -is gratia (LIV. 39, 22, 2 *et* 39, 47, 11 causa. *cf.* CIC. inv. 1, 56 istius ... causa). 463 mei -is ... causa (Mil. 620 gratia. CIC. Att. *et* epist. *passim* causa). ACC. carm. frg. 8 sapientiaeque invictae gratia atque (*cf. l. 57*) -is patera Nestorem mactavit aurea *Achilles* (*Hom. Ψ 621 αὔτως*). CIC. S. Rosc. 44 *opp.* supplici causa (46). 98 leg. agr. 2, 61. dom. 111 signa, tabulas ... ⟨ex⟩ tota Graecia ... -is populi Romani causa sane frugaliter domum suam deportavit (*v. l. 51*). Brut. 86 -is eorum causa (FRONTO p. 179, 10 N.). Att. 16, 16, 6 -is nostri causa. epist. 7, 1, 2. CIL I² 1632 coloniai -is caussa (X 1236). LIV. 8, 14, 10. 32, 34, 8. APVL. apol. 100 invenies filium heredem, mihi vero tenue nescio quid -is gratia legatum (*cf. p. 2924, 45*). in -em (*plur. infra l. 81; interdum significatu minus certo locum tenere videtur praep. 'pro' vel dat. commodi, e. gr. l. 78. 84; locos ubi originali verborum significatu diluto significat fere i. q. 'propter, causā' c. gen. [cf. gr. 'χάριν τινός' et nostrum 'zuliebe'] collectos habes p. 2919, 3; acced.* propter *l. 83*): SEN. contr. 1, 5, 6 te dignam videri, in cuius -em homo occidatur, me dignam non videri, in cuius -em servetur (*v. app. crit.*). 2, 6, 10 in -em filii sui ebrius fit (*cf.* VAL. MAX. 6, 5 ext. 3 patris [SEN. benef. 5, 19, 8 PAPIN. dig. 26, 2, 28 pr.]). 2, 7, 8. 9, 2, 4 in -em eius *meretricis hominem* decollas (PLIN. nat. 34, 29). VAL. MAX. 4, 8, 2 Fabius in -em patriae paupertatem inopia mutavit. SEN. benef. 4, 30, 1 epist. 65, 22. 73, 6 in meum -em (79, 2 PORPH. Hor. carm. 1, 17, 10). 104, 3. VAL. FL. 5, 625 iam mutua divi exitia in solos hominum molimur -es (*Hom. E 874 χάριν ἄνδρεσσι φέροντες*). QVINT. decl. 254 p. 40, 5. 274 p. 123, 22 neque ... propter personam neque in -em alicuius. PLIN. epist. 3, 3, 1 POMPON. dig. 1, 2, 2, 45. VLP. dig. 17, 2, 73 ea ... quae in -em alterius libero-

[Mehmel]

rum erogata sunt, utrisque imputanda *sunt.* APVL. met. 5, 25 fluvius in -em dei *Amoris* ... *Psychen* super ripam ... exposuit. CIL XIII 8626. *fere i. q. propter (v. p. 2918, 72)*: SEN. contr. 3 praef. 8 orationes Sallustii in -em historiarum leguntur. SEN. epist. 92, 1 corpus in -em animi coli (*cf.* PS. SEN. mon. 102 in -em fortunae coli). QVINT. inst. 1, 1, 6 Hortensiae ... oratio apud triumviros habita legitur non tantum in sexus -em. FLOR. epit. 1, 3, 1 cui *Tullo Hostilio* in -em virtutis regnum ultro datum (= IORD. Rom. 96; *deest* 'in' *in codd. mell., v. Löfstedt, Stud. 1908, 88*). PAPIN. dig. 31, 76, 5 VLP. dig. 38, 9, 1, 12. *cf.* HYG. fab. 18 in -em, eo quod. honori (*dat. fin. sim.*): PLIN. nat. 8, 21 oblitus populus ... munificentiae -i suo exquisitae. STAT. Theb. 1, 709 tu *Apollo* matris -i ... Tityon Stygiis extendis harenis.

b *respectu, reverentia, observantia, verecundia, cultu sim.* (*eis, quae erga superiores habemus. cf.* NON. p. 320 -r: cultura, observantia. *opp.* caritas *infra l. 56*; misericordia *infra l. 67*; *acced.* amor *infra l. 37. 42. 62. 65. 70*; timor *infra l. 63. 66.* cum -e *v. infra l. 29. 39. 57. 60. 63 al. [i. q.* '-e praefato' *infra l. 52]; inde a* SIL. *exempla dedi selecta*): *α in universum*: PLAVT. Capt. 247 (*dominus ad servum*:) ne me secus -e honestes quam quom servibas mihi. TER. Eun. 260. CATO or. frg. 18, 1 -em me deum immortalium velim habuisse. CIC. inv. 2, 161 observantia, per quam homines aliqua dignitate antecedentes cultu quodam et -e dignantur. 2, 166 dignitas est alicuius honesta et cultu et -e et verecundia digna auctoritas (epist. 12, 30, 7 [*opp.* ignominiā]. Planc. 27 [*superl., acced.* laude]). Verr. II 4, 25 senatorem populi Romani si non invitarunt, -em debitum detraxerunt (VAL. MAX. 2, 1, 6 reddens [HIER. in Mal. 1, 6 p. 1547[A]]. NOVATIAN. Cypr. epist. 36, 3 p. 575, 12. CONC.[S] I 3 Rustic. p. 93, 11 cum debito -e. *v. etiam infra l. 62*). Arch. 6. 27 non debent togati iudices a Musarum -e et a poetarum salute abhorrere. Cael. 46 Phil. 14, 12. rep. 5, 9 tam diu stare rem publicam quam diu ab omnibus -r principi exhiberetur. fin. 5, 60 off. 2, 29. Att. 4, 19, 2 *Caesar* Quintum meum ... quemadmodum tractat -e, dignitate, gratia; non secus, ac si ego essem imperator. 8, 4, 1 *Dionysio liberto* qui noster -s, quod obsequium, quae etiam ad ceteros ... commendatio defuit? ... ad quem ego quas litteras ... miseram, quantum -is significantes, quantum amoris. 9, 22, 5 -em igitur k. Martiis (*sc. habeamus, reddamus sim.*). TREBON. Cic. epist. 12, 16, 3 dictum (*subst.*) cum magno nostro -e a te dictum (LIV. 26, 20, 3 tanto [*v. et infra l. 42*]. TAC. hist. 2, 100, 1 multo [ann. 3, 63, 4. 14, 48, 3 Caesaris]). HIRT. Gall. 8, 51, 1 exceptus est Caesaris adventus ab omnibus municipiis ... incredibili -e atque amore (LIV. 42, 11, 2 cum tanto. PLIN. nat. 35, 140 nullo). VERG. Aen. 12, 57 si quis Amatae tangit -s animum (STAT. Theb. 12, 300 est Iunonis). OV. fast. 5, 49 *Maiestas* patres in -e pio ... tuetur (*i. facit, ut -r patribus a liberis habeatur*). VELL. 2, 82, 3 ne quid -i deesset. VAL. MAX. 2, 1, 9 senectuti iuventas ... cumulatum et circumspectum -em reddebat (*cf.* TERT. adv. Marc. 4, 23 p. 497, 26 maiori aetati). 6, 2, 3 SEN. benef. 3, 17, 4. 6, 18, 1 -i ... suo datum (*sic c. dat.*: TAC. ann. 2, 58, 1 IVLIAN. dig. 37, 15, 2 pr. *cf. p. 2918, 24*). CVRT. 5, 2, 18 *Alexander Darei matrem* omni ... -e ... et filii quoque pietate prosequebatur. PLIN. nat. 24, 31 *chamaepitys* mortuos partus ... eicere ... dicitur; cum -e et pityusa simili de causa dicetur (*v. supra l. 18*). 34, 17 -s clientium instituit sic (*statuis positis*) colere patronos. VAL. FL. 3, 651. 5, 68 hunc omnis -s, hunc omnis in unum transit amor. QVINT. inst. 11, 1, 72 nisi tota actione aequaliter appareat non -r modo eius, sed etiam caritas. TAC. ann. 3, 76, 1 *in testamento* proceres cum -e *nominare.* 14, 6, 1 se (*Agrippinam*) ... -e praecipuo habitam. 15, 33, 2 qui ... Caesarem per -em aut varios usus sectantur. PLIN. epist. 5, 24, 3 sit apud te (*in Graecia*) -r antiquitati, sit ingentibus factis. APVL. apol. 101 vir ... omni cum -e mihi nominandus Cassius Longinus (AVG. civ. 22, 8 p. 569, 8 D. episcopus ... debito [*cf. supra l. 27*]). MIN. FEL. 29, 5 (*acced.* amor). CYPR. testim. 3, 94 p. 106, 13 cum timore et cum -e eucharistiam accipiendam (BENED. reg. 11). epist. 14, 4 p. 512, 21 sicut -r mutuus poscit (75, 6 p. 813, 30 *acced.* amore). 15, 1 p. 514, 5 *presbyteri* nec timorem dei nec episcopi -em cogitantes. PANEG. 4, 6, 2 in abiectos officia gratiora sunt, quae non ex misericordia, sed ex -e venerunt (*cf. p. 2918, 31*). VVLG. Esth. 1, 20 uxores ... deferant maritis suis -em. BENED. reg. 63 abbas ... dominus ... dicitur, non sua assumptione, sed -e et amore Christi. *β formulae*: -em habere *alicui* (*v. etiam supra l. 37; c. genet. v. l. 21 et l. 81; significatu formulae* '-em praefari' *v. infra l. 75*): CIC. Verr. II 2, 4 tantum *Marcellus* -em habendum Siciliae putavit, ut *eqs.* rep. 1, 53. SEN. epist. 64, 10 (*v. p. 2931, 6*). CVRT. 5, 12, 20. PLIN. epist. 4, 17, 6 (*appos.* reverentia). -em praefari *sim.* (*plur. p. 2920, 2*; dicere *p. 2920, 1*, habere [*cf. supra l. 70*] *l. 81. 84*; *excusationis formulae, quae usui sunt cum obscena vel turpia proferuntur; cf. et supra l. 18; ad rem v. Wendt, Ciceros Brief an Paetus IX 22, p. 33 sq.*): CIC. fin. 2, 29 cetera addit, quae si appelles, -s praefandus sit. epist. 9, 22, 4 si dicimus 'ille patrem strangulavit', -em non praefamur; sin de Aurelia aliquid ..., -s praefandus est. SEN. contr. 1, 2, 4 -em habitum aurium maiestatisque (*de genet. v. app. crit. et cf. supra l. 71*) vestrae velim, quod necesse est ... nominare lupanar (CVRT. 5, 1, 38 auribus habitus sit. APVL. apol. 75 multus ... auribus praefandus est). PLIN. nat. 28, 87 non nisi -e dicto. ARNOB. nat. 5, 27 *corporis partes* quas inter aures castas sine venia nefas est ac sine -bus appellare praefatis. AVG. civ. 14, 23 p. 49, 11 D. veniam -e praefato a pudicis auribus poscere. *adde*: -e praefanda: MIN. FEL. 9, 3. cum -is praefatione: PLIN. nat. praef. 13 *vocabulis* c. -is pr. ponendis. (in) -e habere (*sine in l. 9, cf. p. 2919, 58*): SVET. Tib. 9, 3 fratrem insidiari sibi non desinentem ... neque occidere ... neque seponere ac ne in minore quidem -e habere sustinuit. VOPISC. Prob. 4, 2 in tanto. quatt. tyr. 15, 4. HIER. vir. ill. 54 summo -e. -is causa, gratia (*opp.* contumeliae *infra l. 15*, benivolentiae *l. 22*; *acced.* laudis *l. 17*, amoris *l. 17*, venerationis *l. 20*): PLAVT. Curc. 549 quod mandasti, feci tui -is gratia, tuom qui signum ... attulisset, nuntium ne spernerem. Merc. 527. CIC. Quinct. 28 C. Flaccum ... quem, ut ipsius dignitas poscit, -is gratia nomino (causa: S. Rosc. 6. 27 [*Caeciliam*]. Verr. I 18 potius quam contumeliae nominatum volo. Cluent. 118 Manil. 58 Phil. 2, 30 ANTON. or. frg. Cic. Phil. 2, 30 HIER. epist. 54, 6, 3. gratia: APVL. apol. 58 et laudis. 72 et amoris). S. Rosc. 132 Chrysogonum ... cuius -is causa accusare se dixit Erucius. Q. Rosc. 18 virum bonum esse dixisti et -is causa appellasti (19 Phil. 2, 31. *paulo aliter*: SEN. epist. 64, 9. TERT. apol. 10, 9 matrem et patrem venerationis et -is gratia). off. 2, 21 quaecumque ... homines homini tribuunt ad eum augendum ..., aut benivolentiae gratia faciunt, cum ... diligunt, aut -is, si ... virtutem suspiciunt. epist. 7, 18, 3 -is mei causa. SALL. Iug. 113, 5. PAVL. FEST. p. 294 scurrae ... qui -is gratia prosequerentur quempiam. PAPIN. dig. 26, 2, 26, 1 -is causa tutor datus (PAVL. dig. 23, 2, 60, 2. *cf.* honorarius *p. 2934, 54*). APVL. flor. 21 p. 100 -is eius gratia. PORPH. Hor. epist. 2, 1, 69. in -em (*rei infra l. 30. 32. 34*): SEN. dial. 9, 7, 2 in alienum -em. epist. 20, 7 quo *die* nemo in -em tuum mentiatur. STAT. silv. 2 praef. in -em eloquentiae eius. TAC. hist. 2, 1, 3. PLIN. epist. 7, 24, 7 homines in -em Quadratilli — pudet dixisse -em — per adulationis officium in theatrum cursitabant. 10, 8, 2 *decuriones* in -e⟨m⟩ operis ipsius (*i. templi imperatoribus erigendi*) electionem loci mihi obtulerant. GAIVS dig. 25, 2, 2 in -em matrimonii turpis actio adversus uxorem negatur. FLOR. epit. 3, 5, 10 AVELL. p. 99, 8. honori (*dat. fin.*): TAC. ann. 15, 28, 3 Tiberius Alexander ... et Vinicianus Annius ... in castra Tiridatis venere, -i (-r *trad.*) eius ac ne metueret *eqs.*

c *animi grati et officii memoris affectu*: *α in universum*: VERG. Aen. 1, 609 (*Aeneas ad Didonem*:) semper -s (*tuus, i. quem tibi habeo*) nomenque tuum laudesque manebunt, quae me cumque vocant terrae (*cf. p. 2922, 1*). VAL. MAX. 3, 2 praef. *Romule* patere, obsecro, uno te praecurri exemplo (*sc. fortitudinis*), cui (*i. Horatio Cocliti*) et ipse aliquantum -is debes, quia beneficio illius effectum est, ne tam praeclarum opus tuum Roma dilaberetur. STAT. Theb. 5, 630. *β formulae*: -em habere *alicui*: CATO orig. 95[f] si -em non aequum est haberi ob eam rem, quod bene facere voluisse quis dicit neque fecit tamen, Rhodiensibus oberit, quod *eqs.*? CIC. inv. 2, 108 cum beneficiis -s habitus sit, pro maleficio poenam sumi oportere. 2, 113 S. Rosc. 137 Verr. II 1, 38. Font. 15 quibus neque propter iracundiam fidem neque propter infidelitatem -em habere debetis. CVRT. 4, 8, 14 pro merito. -is causa: LIV. 29, 15, 2 vacationem militiae quasi -is et beneficii causa habere. COLVM. 1, 8, 5 *dominus vilicum* quem ... sedulum ... cognoverit, -is causa mensae suae ... dignetur adhibere. CIL VI 32419. in -em: PANEG. 9, 11, 2 trecena ... sestertia ... in -e⟨m⟩ privati huius magisterii addita.

d *gloria, quae datur laudibus poetae sim.*: *α in universum* (*notio attenuatur [i. q. laus] l. 63. 66 [de re]*): OV. met. 5, 319 bella canit superum falsoque in -e Gigantas ponit et extenuat magnorum facta deorum. Pont. 1, 1, 28 Caesareo ... non caret ex nostris ullus -e liber. *al.* VAL. MAX. 4, 1, 12 *Metellus* filios suos monuit ut funebri eius *Scipionis* lecto umeros subicerent, atque huic exsequiarum illum -em vocis adiecit, non fore ut postea id officium ab illis maiori viro praestari posset. PLIN. nat. 14, 4 reges ... -e artium colebantur. 29, 55 de anserum ovis ... dicturi hoc in volumine debemus -em et Commageno (*medicamento*), clarissimae rei. SIL. 12, 392 meritum vati *Ennio* sacremus -em. QVINT. inst. 3, 7, 12 robur ... prosequimur -e verborum, ut Homerus *eqs.* TAC. Agr. 3, 3 liber -i Agricolae soceri mei destinatus. ann. 4, 34, 2 PLIN. paneg. 54, 2 PIVS Fronto p. 164, 10 N. *et al.* *β formulae*: ad -em: MIN. FEL. 21, 9 ad -em emeritae potestatis. in -em: TERT. adv. Val. 12 p. 191, 19 IREN. 2, 7, 1. PORPH. vita Hor. p. 1, 17 in -em Maecenatis quaedam scripsit. *al.* LAMPR. Comm. 11, 8.

2 *distinguitur civis inter cives* (*sc. in vita publica*): **a** *in universum* (*acced.* laus *infra l. 80. 82. 84*, indicium *infra l. 81*, gratia *p. 2921, 2. 5*, gratulatio *p. 2921, 4. 10*; *dependet a subst.* -r *nude posito praep.* ab *p. 2921, 10*, erga *p. 2921, 15*, in *p. 2921, 13*; *plur. p. 2921, 6*): CIC. Verr. II 2, 145 Syracusana civitas ... dedit ipsi statuam — est -s —. 5, 37 mihi iucundissimus est -s populi (*cf. p. 2926, 56*). leg. agr. 2, 1 laude populari atque -is vestri (*sc. populi R.*) luce caruerunt (2, 2 summo ... -e singularique iudicio. 2, 77). Rab. perd. 3 laude potius et -e quam poena ... dignum. Catil. 3, 26 Quirites, nullum ego a vobis praemium virtutis, nullum insigne -is, nullum monumentum laudis postulabo praeter huius diei memoriam

[Mehmel]

sempiternam. dom. 46 vita remota ab -e populari et ab hac inlustri gratia. Sest. 101 Q. Catulum neque periculi tempestas neque -is aura potuit umquam de suo cursu ... demovere. prov. 29 ad gloriam devocant *Caesarem*, ... ad gratulationem, ad summum -em senatus, equestris ordinis gratiam, populi caritatem. Phil. 2, 31 ludi Apollinares incredibili M. Bruti -e celebrati. 5, 48 ne -bus nostris (*i. senatus*) elatus intemperantius suis opibus utatur. 9, 8 -e mortui, quam vivo iniuriam fecimus, sarciamus. 14, 31 quorum *militum* de -e utinam mihi plura in mentem venirent. epist. 15, 4, 13 quod ego hoc nescio quid gratulationis et -is a senatu tanti aestimem. *al.* LIV. 44, 24, 5 iam Prusiam Eumeni -e praeferri (*a Romanis*). *al.* VELL. 2, 129, 3 quanto cum -e (TAC. ann. 6, 15, 1 levi. SEN. contr. exc. 4, 2 summo). TAC. hist. 1, 65, 1 multus ... in Viennenses -r. ann. 2, 42, 1 amoliri iuvenem specie -is. 3, 74, 4 *Blaesus* imperator a legionibus ... *salutabatur*, prisco erga duces -e. SVET. Cal. 35, 3. *et al.* in -e *i. q.* '*cum -r habetur*' (*cf. p. 2918, 41. 2922, 19*), *cum -r a populo petitur et datur*: CIC. Vatin. 10 de te ... homines quid sentiant in -e experti sumus. Planc. 23 ordo *publicanorum* quanto adiumento sit in -e quis nescit? epist. 15, 8 cuius erga me singularem benevolentiam vel in labore meo vel in -e perspexi. ad Brut. 1, 10, 3 in -e extraordinario. *al.* **b** *formulae*: -em habere *alicui*: CIC. Verr. II 4, 90 -em illi habuerant (*statua posita*). leg. agr. 2, 23 Sest. 116. LEX Vrson. (CIL I^2 594) 134, 46. LIV. 5, 37, 4 -em habitum *esse* violatoribus iuris humani. VAL. MAX. 2, 3, 3 Navio -s a duce est habitus. CVRT. 9, 1, 6. in -e habere: CAES. civ. 1, 77, 2 quos ille postea magno in -e habuit (LIV. 37, 53, 20 LAMPR. Alex. 26, 5. *cf.* SEN. dial. 5, 2, 4 multo). LIV. 35, 19, 1 Hannibal ... suspectus regi et in nullo postea -e habitus. 38, 39, 11 in omni praecipuo. CVRT. 9, 10, 22 in eodem. VOPISC. quatt. tyr. 14, 4. -i est *alicui aliquid* (*acced. praepositio* apud *infra l. 43*, ab *infra l. 34*; *acced.* laudi *l. 35*, dignitati *l. 38*, praesidio *l. 41*): PLAVT. Epid. 33 erit illi illa res (*quod hostes arma eius habent*) -i. RHET. Her. 4, 13, 19. CIC. Mil. 97 beatos esse quibus ea res (*sc. patriam periculis liberavisse*) -i fuerit a suis civibus. Phil. 6, 6 summa in rem publicam merita ... eorum grata esse populo ... Romano iisque eam rem magnae laudi magnoque -i fore (de orat. 1, 117 off. 2, 58. 3, 80 Att. 3, 22, 1 LIV. 45, 15, 7 CVRT. 7, 5, 42. *cf.* CIC. off. 2, 58 summo [epist. 5, 2, 7]). 13, 50 ei ... -i dignitatique eam rem fore (Lael. 70). or. frg. A III 5 epist. 3, 10, 1 *al.* CAES. or. frg. Gell. 4, 16, 8. SALL. Catil. 12, 1 divitiae -i esse coepere. LIV. 7, 10, 13 *Torquati cognomen* celebratum deinde posteris etiam familiaeque -i fuit. 25, 31, 10 propinquis ... -i praesidioque ... memoriam eius *Archimedis* fuisse. 26, 4, 10 -i ... id ei apud imperatorem fuisse (27, 17, 14. 45, 15, 7 CVRT. 3, 7, 12). -is causa, gratia (*infra l. 55*), ergo (*infra l. 48. 52*; *opp.* ignominiae *l. 53*; *ornatur legio l. 47*): CIL I^2 834 C. Poplicio L. f. Bibulo aed. pl. -is virtutisque caussa ... locus monumento ... publice datus est (II 1306 III 14187^4 IX 2214 X 5713. XIII 6800 legioni. PAVL. FEST. p. 82 ergo, id est ... causa. *cf. etiam p. 2916, 71* [ergo]). 612 Italicei L. Cornelium Sc⟨ip⟩i⟨one⟩m -is caussa (*sic in tit.*: III 14157^1 IV 2455. *et saepe. cf. e. g. Dessau, Ind. p. 771*). VARRO frg. Prisc. gramm. II 256, 20 -is virtutum causa Iulii Caesaris. CIC. Verr. II 2, 150. 2, 151 -is tui causa. LIV. 1, 18, 6 -is ergo. (CIL X 4796 *al.*). 9, 8, 3 ignominiae, non -is causa. 10, 24, 11 -is eius causa. 34, 44, 4 *al.* VELL. 2, 29, 3. VAL. MAX. 5, 6, 2 super quem (*Curtium cum in lacum se demiserat*) universi cives -is gratia certatim fruges iniecerunt. in -em (*ornatur legio l. 65*, *princeps l. 59. 64*): FEST. p. 333 in -em Livi *poetae*. VAL. MAX. 5, 2, 1 in quarum -em (-e *A*; *Coriolani matris et uxoris*) senatus matronarum ordinem ... decretis adornavit. CIL V 2035 in -em ... Claudi Caesaris Augusti Germanici Sex. Paeticus ... et C. Paeticus ... horologium ... dederunt (VII 220 [*dub.*]. IX 4209 XIII 6800. *cf. l. 71*). QVINT. inst. 11, 2, 12 cum esset ... convivium in -em eiusdem (*i. pugilis coronati*) victoriae. decl. 306 p. 205, 19. TAC. hist. 5, 11, 3 turris Antonia in -em M. Antonii ab Herode appellata. PLIN. epist. 6, 27, 1 in -em principis. VLP. dig. 47, 10, 13, 4 PAVL. dig. 42, 5, 29. CIL XIII 8038 in h(onorem) leg(ionis) I (*cf. infra l. 72*). honori (*dat. fin. sim.*; *ornatur legio infra l. 72*, *princeps infra l. 68. 69. 71*; *plur.* -bus *in titulo* CIL XIII 5506 *etiam ob alias causas suspecto*): PLIN. epist. 10, 75, 2 opera ... quae -i tuo (*Traiani*) consecrarentur. SVET. Aug. 98, 5 certamen gymnicum -i suo institutum. CIL V 3401 -i M. Gavi ... apparitores et limocincti tribunalis eius (*sim.*: 4353. 4354 X 6580 XII 3165^b). X 5827 -i im⟨p. M.⟩ Aurel⟨l⟩i Anto⟨n⟩ini *eqs.* (*cf. l. 59*). XIII 6679 -i aquilae leg. XXII (6690. 6708. *cf. l. 65*).

3 *distinguuntur* *dei, mortui sim.* (*sc. in vita sacra*): **a** *dei, res sacrae sim. pietate, veneratione, adoratione*: **α** *in universum* (*disting. templum p. 2922, 3, herois sepulcrum p. 2922, 9, idolum p. 2922, 11, regis imago p. 2922, 13, sacer serpens p. 2922, 6, sancti p. 2922, 19*): VARRO ling. 6, 19 deae *Furrinae* -s apud antiquos. CIC. Verr. II 4, 129 Iovem ... Imperatorem quanto -e in suo templo fuisse. leg. 2, 22 ludis publicis ... popularem laetitiam ... cum divum -e iungunto (*sic. c. gen.* [divum, deorum *sim.*]: nat. deor. 1, 38 quid absurdius quam ... res sordidas ... deorum -e adficere ...? 3, 50 VERG. Aen. 6, 589 LIV. 5, 50, 3. SEN. benef. 1, 6, 3 *non* in victimis ... est ..., sed recta ... voluntate venerantium. TAC. ann. 14, 14, 1 PLIN. epist. 10, 100. TERT. idol. 15 p. 48, 1 dei [orat. 9 p. 187, 2. *et al.*]). VERG. ecl. 5, 78 semper -s nomenque tuum laudesque manebunt (*cf. p. 2920, 40*; *de pron. poss. cf. l. 4*). Aen. 4, 457 *templum marito mortuo dicatum* miro ... -e colebat (*cf.* 8, 76 *Tiberine* meo ... celebrabere). 7, 332 (*Iuno ad Allectonem*:) ne noster -s infractave cedat fama loco (*de pron. poss. cf. l. 2*). PROP. 4, 8, 7 ieiuni serpentis -s ... pabula poscit annua. GRATT. 492 iuventus lustratur ... deaeque ... reddit -e⟨m⟩ (TERT. fug. 5 p. 471 Oe. COMM. instr. 2, 31, 7). VAL. MAX. 8, 15 ext. 3 *Amphiarai* cineres idem -is possident quod Pythicae cortinae. TERT. apol. 6, 1 fide et -e et obsequio erga maiorum culta (spect. 1 p. 1, 15 salvo erga deum metu et -e). idol. 15 p. 47, 15 idoli -r idololatria est (16 p. 49, 23 *al.*). 15 p. 49, 4 alias obsequentes erga regem Nabuchodonosor -em imaginis eius ... respuerunt. adv. Iud. 1 p. 702 Oe. huic figmento (*bovi aureo*) universus Israel ... -em dederunt (ITALA Mal. 2, 2 [Cypr. epist. 59, 13] nomini meo [*Vulg.* gloriam]. CYPR. epist. 59, 5 p. 672, 18 *al.* COMM. instr. 1, 12, 17 *al.* LACT. epit. 23, 3 HIL. in Matth. 24, 6. VVLG. Bar. 2, 17 [δόξαν]. act. 12, 23 apoc. 14, 7 SACR. Greg. 83, 2). *al.* LACT. inst. 2, 16, 9 *al.* SACR. Leon. p. 396 pro tuorum (*sc. domini*) -e sanctorum. in -e *i. q.* '*cum -r habetur*' (*cf. p. 2918, 41. 2921, 16*): VERG. georg. 3, 486 in -e deum medio ... hostia ... cecidit moribunda. Aen. 3, 406 in -e deorum. **β** *formulae*: -em habere *alicui*: PLAVT. Aul. 17 (*Lar fam. loquitur*:) coepi observare, ecqui maiorem filius mihi -em haberet quam eius habuisset pater. LIV. 23, 11, 3 Pythio Apollini ... de ... praeda ... -em habetote. TERT. nat. 1, 10 p. 77, 9 adv. Marc. 1, 27 p. 328, 17. -is causa, ergo (*l. 29*): LIV. 6, 42, 13 id -is deum inmortalium causa libenter *facere*. 42, 9, 5 *ut* supplicationem ... praesente se -is (*Madvig*, praesentes -es *codd.*) deorum primum causa, deinde et sui aliquo tamen respectu decernerent. ARNOB. nat. 7, 13 -is ergo facere (7, 17. 7, 30). 7, 18 -is et reverentiae causa. in -em: HOR. carm. 1, 7, 8 in Iunonis -em ... dicet ... Argos. PAVL. FEST. p. 41 *Consualia ludos* in -em Consi faciebant. 68 in -e⟨m⟩ Bonae Deae. 87. 94 in -e⟨m⟩ genii. 122. 307 in -e⟨m⟩ Iunonis. 350. TERT. ieiun. 15 p. 294, 3 *opp.* in convicium creatoris (AVG. civ. 4, 1 p. 146, 19 D. in contumeliam ... deorum suorum. 8, 21 p. 353, 18 iniuriam). coron. 7 p. 434 Oe. AMBR. in psalm. 118 serm. 7, 27 p. 143, 4 AVG. civ. 1, 6 p. 11, 23 D. 7, 21 p. 299, 15 SACR. Leon. p. 308 BENED. reg. 36. *in tit.*: CIL III 7086, 18 ⟨certamen⟩ quod in -em Iovis amicalis ... ⟨est cons⟩titutum. II 3531 in h(onorem) d(omus) d(ivinae) (II suppl. *Indices p. 1195*. III *Ind. p. 2680*. V 5090 VII 316. *et saepe* [*v. Ruggiero, Diz. II p. 2063*]. *cf.* CIL IX 3018 domus Augustae [XIII 4324 VI 31426]. *v. etiam infra l. 48*). X 5166. XII 2486 Eufrasius p(res)b(yte)r in onore s(an)c(t)i Petri apostoli voto suo fecet (4311. INSCR. christ. Diehl *Indices p. 359*). ad -em: CIC. dom. 119 religiones ad -em deorum immortalium ... a maioribus nostris institutae. LIV. 9, 40, 17. ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 113. AVG. civ. 8, 27 p. 366, 16 D. dei. INSCR. christ. Diehl 1862 ad -em ... s⟨c⟩orum apostolorum. 1948. ob -em: VLP. dig. 48, 16, 12 ob ... -em domus divinae (*cf. suprā l. 39*). TERT. apol. 46, 5. adv. Marc. 2, 22 p. 365, 21 dei. BENED. reg. 9 ob -em et reverentiam sanctae trinitatis. propter -em: AVG. civ. 1, 1 p. 4, 33 D. propter Christi -em. honori (*dat. fin. sim.*): VELL. 2, 123, 1 *ludicrum* eius *Augusti* -i sacratum a Neapolitanis. PLIN. nat. 8, 185. 16, 9 STAT. Theb. 6, 633. TERT. idol. 10 p. 39, 30 -i et nomini.

b *mortui* (*acced.* pietas *infra l. 60. 64. 71*): **α** *in universum*: LVCIL. 691 nullo -e ..., fletu ⟨nullo⟩, nullo funere. VERG. Aen. 11, 52 vano maesti comitamur -e *Pallantem*. OV. fast. 2, 533 est -r et tumulis animas placare paternas *eqs.* 2, 633. MART. 1, 116, 1 aeterno ... -i. TAC. Agr. 46, 2 is verus -s, ea coniunctissimi cuiusque pietas. hist. 1, 44, 2. TERT. anim. 56 p. 389, 19 -r *mortuorum*. AVSON. 200, 3 p. 58 P. religiosus -r. **β** *formulae*: -is causa: CIC. Att. 14, 19, 3 (*subauditur notio q. e. sub 1 b*) se *Quintum* coronam habuisse -is Caesaris causa *Parilibus*, posuisse luctus gratia. VVLG. I par. 19, 3. CIL IX 5809 -is pietatisque ⟨c.⟩. in -em: SEN. contr. 10, 1, 5 in -em eius *patris mortui* vestem mutavi. PLIN. nat. 15, 46 FLOR. epit. 4, 12, 22. CIL II 23 Veneri Victrici Aug. sacr(um) in -em Luciliae Lepidinae Flavia Titia filiae pientissimae (*sic deo et mortuo*: CIL II *Indices p. 1195*). 4458 Lunae Augustae sacrum in -em et memoriam Aemiliae ... Maternae (XIV 2795, 7. *cf.* II 5522 in -em memoriae [XIV 2795, 1]). ? ob -em: CIL II 5254 ⟨ob h⟩onorem ⟨et pie⟩tatem. propter -em: VVLG. II reg. 10, 3 patris tui. honori (*dat. fin. sim.*): PLIN. nat. 12, 83 *tura* congesta -i cadaverum. 36, 36 Lysiae opus quod ... Augustus -i Octavi patris sui dicavit. SIL. 11, 299. TAC. ann. 2, 7, 3 restituit aram *Drusi* -ique patris princeps ipse cum legionibus decucurrit. CIL II 6181 Apolloni Aug. -i memoriaeque L. Aemili (XIII 1567). V 5869 genio et -i Magi *eqs.* (5892).

structurae et iuncturae notabiliores ad I: -r est *alicui*: *p. 2917, 37.* -is causa (*cf. vol. III 682, 28*): *p. 2918, 49. 2920, 9. 51. 2921, 44. l. 26. 62.* -is ergo (*cf. vol. V 2, 759, 53*): *p. 2921, 44. l. 26.* -is gratia (*cf. vol. VI 2, 2234, 79*): *p. 2918, 49. 2920, 9. 2921, 44.* -i (*dat. fin. sim.*): *p. 2919, 10. 2920, 35. 2921, 66. l. 51. 72.* -i esse: *p. 2921, 29.* -em habere *alicui*: *p. 2917, 52. 2918, 44. 2919, 70. 76. 2920, 45. 2921, 21. 2922, 22.* -em praefari *sim.*:

[*Mehmel*]

p. 2919, 75. ad -em: *p. 2920, 70. 2922, 44.* in -em (-es *p. 2918, 81; interdum trad. et def. ab edit.* in -e): *p. 2918, 69. 2920, 27. 54. 71. 2921, 56. 2922, 30. 64. adde*: SEN. contr. 10 praef. 2 SEN. dial. 12, 3, 1 PS. QVINT. decl. 2, 1 p. 21, 14. *et al.* ob -em: *p. 2922, 48. 70.* propter -em: *p. 2922, 50. 71.* -e esse: *p. 2918, 2.* -e habere: *p. 2920, 6.* in -e *i. q. 'cum -r habetur'*: *p. 2918, 41. 2921, 16. 2922, 19.* in -e esse (vigere): *p. 2917, 56. aliter p. 2926, 80.* in -e habere: *p. 2918, 6. 2920, 5. 2921, 25.*

II *significatur res distinguens*: A *res distinguit, in quantum est instrumentum, quo aliquis utitur ad aliquem distinguendum*: 1 *distinguitur homo inter homines (sc. in vita privata)*: a *signo amoris, gratiae, studii sim. (cf. p. 2918, 12), saepe i. q. munus, donum* (*cf.* HIER. in Matth. 15, 4 p. 106^A [*ad I Tim. 5, 3*] hic -r donum intellegitur. SYNON. Cic. p. 433, 25 B. munera, dona. *v. etiam infra l. 83) sim.* (*significatur contrarium [iniuria sim.] per ironiam* [*cf.* GELL. 12, 9, 3 -em quoque mediam vocem fuisse et ita appellatum, ut etiam 'malus -s' diceretur et significaret iniuriam, id profecto rarissimum; *v. et p. 2918, 15*] *infra l. 22. 25. 40; speciatim de fructibus sim. l. 49; de gratia dei vel imperatoris infra l. 55*): PLAVT. Mil. 1075 quantum ego -em nunc illi *mulieri* habeo (Persa 512 suae domi ... maxumos. Stich. 49. MET. NVM. or. frg. Gell. 12, 9, 4 [frg. 4 M.] vobis quam mihi peiorem [*antea*: maiorem iniuriam atque contumeliam facit]. CIC. Tull. 21 ut eos omnes gurgulionibus insectis relinquerent, ne, si quem semivivum ... reliquissent, minor is -r haberetur. epist. 5, 20, 2 maiorem. 13, 64, 1 nullum [CVRT. 10, 1, 25 *antea*: donis coluisset]. SEN. contr. 7, 6, 9 hunc [*v. infra l. 61*]). TER. Haut. 687. RHET. Her. 4, 44, 57 eum quem debent -em rei publicae reddunt (*pro patria pericula subeuntes*). CIC. Cluent. 57 in -e atque in beneficio *ponere*. Planc. 58 sic ab his es auditus, ut magnus -s et ingenio et humanitati tuae tribueretur (PLIN. nat. 2, 145. *v. et infra l. 56*). Att. 6, 3, 1. VERG. Aen. 8, 617 deae donis et tanto laetus -e (LIV. 26, 50, 13 -bus. *cf.* CVRT. 3, 7, 11 cultus *est*). 11, 23 inhumata ... corpora terrae mandemus, qui solus -s Acheronte sub imo est (*cf. Hom. Π 675* τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων). LYGD. 1, 5 OV. epist. 16, 133. met. 8, 569 quos ... alios parili fuerat dignatus -e *Achelous* (*i. hospitii; cf.* VAL. MAX. 5, 1, 8 mensae indignum. *v. et l. 42*). 13, 287 est *mihi* animus vestros sensurus -es. trist. 3, 4, 67 grati ... erat instar -is (amoris *var. l.*) versibus in nostris nomina vestra legi. COLVM. 11, 1, 20. VAL. FL. 4, 217 prima manu cui dona feram (*eum occidendo*); mox omnibus idem ibit -s. 6, 629 *Iuppiter Colaxi* supremos -es congerit atque animis moriturum ingentibus implet. SIL. 4, 264. 8, 77 hospitii (*cf. l. 36*). 16, 255. STAT. Theb. 5, 277 *Iuppiter* infandum natae *Veneri* concessit -em (*i. Lemnios occidendi*). PLIN. epist. 1, 8, 12 *enitendum habebamus*, ut ... -em ... paucorum (*i. paucis tributum*) ceteri patienter ... exspectarent. 4, 1, 4 (*oppidum cuius est patronus*) adventus meos celebrat, profectionibus angitur, -bus gaudet. CAPITOL. Aur. 15, 3 -bus et salariis (Pius 11, 3). SYMM. epist. 1, 47, 2 nostrae ... in te adfectioni -em mutuum facis (1, 98). VVLG. Sirach 29, 9. *specialia*: *de fructibus sim.*: HOR. sat. 2, 5, 13 feret tibi fundus. carm. 1, 17, 16 tibi copia manabit ad plenum benigno ruris -um opulenta cornu (STAT. silv. 4, 5, 1). GRATT. 376 terra suos populatur. SEN. apocol. 2, 1 autumni (*sim.*: SIL. 3, 487 aestatis. STAT. Theb. 10, 788 veris *i. flores* [MART. 6, 80, 5]). PETRON. frg. 27, 8 messis. VAL. FL. 4, 532 Cereris (*cf.* SIL. 7, 162 Bacche, tuos). *de gratia dei vel imperatoris*: *dei*: SEN. benef. 2, 29, 6 qui maximus *hominibus a deis* tribui -s potuit: ab ipsis proximos conlocaverunt (*cf. supra l. 30*). STAT. Theb. 7, 780 quis tantus miseris -r? PLIN. paneg. 1, 1 quod nihil ... providenter homines sine deorum ... ope, consilio, -e auspicarentur. CYPR. epist. 10, 5 *ecclesiam* -e divinae dignationis inluminat. 39, 4 CE 902. *imperatoris* (*Pharaonis l. 63*): FRONTO p. 119, 17 N. nihil ... -is. 138, 18 hunc ... -em (*i. osculum a Caesare datum*) mihi a te habitum (*cf. supra l. 26*). TERT. nat. 2, 8 p. 110, 12 Pharao ⟨inter⟩ cetera -um et remunerationum filiam quoque in matrimonium ei *Ioseph* dederat.

b *signo respectus, reverentiae, observantiae sim.* (*cf. p. 2919, 14; opp.* contumelia *infra l. 69*, supplicium *infra l. 70*, iniuriae *p. 2924, 1*, fraus *p. 2924, 3; technice apud* ICTOS *p. 2924, 14 sqq.*): MET. NVM. or. frg. Gell. 7, 11, 3 (frg. 3 M.) si ... huiusmodi homunculum nomines, ... maiore -e quam contumelia adficias. CIC. inv. 2, 107 -e potius aliquo quam ullo supplicio dignus. div. in Caec. 50 quibus ego non sum tantum -em habiturus, ut ... singillatim unicuique respondeam (Verr. II 4, 25 dom. 27 Vatin. 2. NEP. Con. 3, 4 quemvis ... regi [*sc. etiam* προσκύνησιν]. LIV. 45, 8, 8 alius omnis ... qui [VELL. 2, 101, 1]. CVRT. 4, 10, 28 quantuscumque. *cf. et infra l. 79*). Pis. 96 quis .. te aditu, quis ullo -e, quis ... communi salutatione dignum putat? Lael. 78 hic -s veteri amicitiae tribuendus (*cf. l. 81*) est, ut *eqs.* Att. 8, 16, 2 quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis, quos -es (*Caesari anno 49; sim.*: LIV. 30, 45, 2 effusis ... urbibus ... ad habendos -es *Scipioni victori*). HOR. carm. 1, 26, 10 nil sine te (*Musa*) mei prosunt -es (*sc. poema Lamiae dedicatum. cf.* OV. fast. 1, 5 levem. PANEG. in Mess. 192 tibi Pierii tribuentur [*cf. l. 76*] -es). epist. 2, 2, 88 ut alter alterius sermone meros audiret -es. OV. Pont. 4, 9, 14 LIV. 7, 36, 8. 45, 20, 3 omnibus -bus muneribusque et praesens est cultus *Attalus* et proficiscentem prosecuti sunt. SEN. dial. 2, 19, 1 -es iniuriaeque volgi. LVCAN. 8, 536 laetatur -e rex puer insueto, quod iam sibi tanta iubere permittant famuli. VAL. FL. 4, 76. 5, 503 seu fraude petivit seu quis -e meos, sua reddita dona. SIL. 2, 483 tali adloquitur. STAT. Theb. 8, 517. QVINT. inst. 11, 2, 39 si quando interventus aliquorum, qui hunc -em mererentur, iterare declamationis partem coegisset. decl. 258 p. 53, 18 IVV. 5, 136. TAC. Germ. 15, 2 quod pro -e acceptum etiam necessitatibus subvenit. hist. 2, 52, 2 *ordo Mutinensis* appellabat ... patres 'conscriptos' intempestivo -e. ann. 2, 53, 3 excepere Graeci *Germanicum* quaesitissimis -bus. 6, 42, 3 adventantem Tiridatem *Seleuciae incolae* extollunt veterum regum -bus et quos recens aetas largius invenit (TERT. idol. 15 p. 48, 27 vel imperatorum. *cf.* VVLG. Dan. 11, 21 regius). SVET. Aug. 66, 4. Vesp. 15 *Helvidius Priscus* Vespasianum principem in praetura omnibus edictis sine -e ac mentione ulla transmiserat. VLP. dig. 2, 4, 10, 1 -em ei haberi aequum non est (*cf.* [*v. p. 2923, 67*] 2, 4, 10, 13 PAVL. dig. 24, 3, 15, 2. 24, 3, 17 pr. MARCIAN. dig. 49, 18, 3). *et al.*

c *signo animi grati (cf. p. 2920, 38), saepe i. q. praemium, gratia, merces sim.* (SYNON. Cic. p. 433, 25 B. praemia, ... mercedes. p. 434, 28 mercede ..., praemio. p. 446, 22 praemium. GLOSS.^L I Ansil. HO 72 praemium. *redditur deo l. 28. 29. 31*): TER. Eun. 1023 tu iam pendebis, qui stultum istum adulescentulum nobilitas flagitiis ... :: ... :: hic pro illo munere tibi -s est habitus (RHET. Her. 2, 28, 45 maior. CIC. S. Rosc. 108 -is aliquid. Phil. 3, 39 gratiaeque referantur. epist. 16, 9, 3. CAES. civ. 2, 21, 5 [*cf. 3* tributis ... praemiis]. LIV. 37, 54, 8 nullus [*antea*: de ... praemiis agitur]. *al.* APVL. met. 6, 28 *acced.* gratias perhibebo. 7, 14 *seq.* quo ... pacto digne remunerarer. *cf. l. 31*). LVCIL. 1040 hoc pretium atque hunc reddebamus -em (LACT. inst. 4, 10, 11 deo. *cf.* PROP. 4, 4, 89 *non* sceleri dedit [LACT. inst. 2, 1, 8 divinae indulgentiae]. OV. met. 2, 285 refers. VAL. FL. 5, 290 exsolvet. SIL. 4, 790 solvit). CIC. Catil. 3, 23 multi saepe -es dis immortalibus iusti habiti sunt ac debiti *eqs.* (*sc. supplicatione, item*: Phil. 14, 22 LIV. 26, 21, 3. 33, 22, 5 *acced.* triumphus [*v. Laqueur, Herm. 44, 1909, 215 sqq.*]. *al. cf.* CIC. ad Brut. 2, 7, 2 dis ... decretus). BELL. Alex. 77, 1 ad praemia atque -es accipiendos (LIV. 37, 53, 23. 45, 19, 4 *al.* TAC. hist. 4, 41, 1. *et al.*). VERG. Aen. 1, 253 navibus ... amissis ... Italis longe disiungimur oris; hic pietatis -s (EPICED. Drusi 133. *cf.* CVLEX 225 p. -es [369]. GERM. 556). OV. met. 2, 387 piget ... actorum sine fine mihi, sine -e laborum (VAL. FL. 6, 736). 13, 594 meritos ... poscat. LIV. 45, 14, 1 pretium -emque (*cf. l. 27*). CVRT. 8, 12, 3 LVCAN. 5, 50. VAL. FL. 1, 850 mirantur ... infernos (*i. in elysio datos*) ... virtutis -es (SIL. 16, 133. 16, 280 -em). STAT. Theb. 9, 421 VLP. dig. 17, 1, 6 pr. HIL. in Matth. 10, 28 iusti -em accipiat et prophetae (*Vulg. Matth. 10, 41* mercedem prophetae *eqs.*). *et al.*

d *speciatim spectat ad mortui testamentum* (*acced. gen. explicat.* hereditatis *l. 53*, legati *l. 59; sensu generali e. g. l. 57. 58; cf. p. 2918, 68 et v.* honoro *p. 2944, 63*): CIC. Quinct. 14 heredem testamento reliquit hunc P. Quinctium, ut, ad quem summus maeror morte sua veniebat, ad eundem summus -s quoque perveniret. Caecin. 12 usum et fructum omnium bonorum suorum Caesenniae legat ...; magnus -s viri iucundus mulieri fuisset, si *eqs.* VAL. MAX. 5, 9, 2 sanguini (*i. filio*) -em debitum reddidit. 7, 7 pr. ad alios quam qui exspectabant -em hereditatis transtulerunt. QVINT. decl. 318 p. 251, 22 habuit hunc -em mihi (VLP. dig. 37, 5, 3, 2). 332 p. 308, 8 institutus es primo loco heres; non facio tibi istius -is controversiam. TAC. Agr. 43, 4 lecto testamento Agricolae, quo coheredem ... Domitianum scripsit, laetatum eum velut -e iudicioque (*cf.* LAVD. Murdiae [CIL VI 10230] 6 viro certam pecuniam legavit, ut ius dotis -e iudici augeretur). PLIN. epist. 7, 24, 8. PAVL. dig. 27, 1, 36 pr. -e legati eos (*sc. tutores liberorum*) persequi.

2 *distinguuntur dei, mortui sim.* (*sc. in vita sacra*): a *disting. dei signo pietatis, venerationis, adorationis (cf. p. 2921, 74): significantur sacrificia, munera, preces, dies festi, ludi sim.* (*cf.* NON. p. 320 -r: sacrificium, litatio. -r: hostia. GLOSS.^L I Ansil. HO 70 -e: sacris ⟨si⟩ve religione. 71 -em: anniversarium sive sacrificium [ON 33]. 74 -es: sacrificia, victimas. *v. et supra l. 20*): PLAVT. Aul. 19 minus ... me *Larem* impertire -bus. CIC. Verr. II 4, 151 deorum -es (Mil. 80. CVRT. 5, 12, 16 d. auspiciis ac su⟨mm⟩is -bus cultus. TAC. ann. 1, 10, 6. 15, 74, 3 deum [16, 21, 2]. *cf.* FAST. Amitern. Sept. 17 [CIL I² p. 244] caelestes [CVRT. 8, 5, 5 *al.* TAC. ann. 6, 18, 2. 12, 69, 3 APVL. met. 4, 29]. APVL. met. 4, 34 divinis [TERT. scorp. 14 p. 177, 22 AVG. civ. 1, 32 p. 49, 11 D. *al.*]). Planc. 80 meritam dis immortalibus gratiam iustis -bus et memori mente persolvunt. nat. deor. 1, 3 quid est quod ullos deis immortalibus cultus, -es, preces adhibeamus? 3, 46. SALL. Iug. 79, 10 aras consecravere aliique ... -es instituti. VERG. georg. 2, 393 rite suum (*cf. p. 2925, 8*) Baccho dicemus -em carminibus patriis lancesque et liba feremus. Aen. 1, 49 supplex aris imponet -em (*sic fere i. q. donum*: 3, 118 meritos aris mactavit -es [PRVD. ham. 100]. 3, 547 adolemus [OV. met. 8, 740]. 4, 207 libat [*cf. l. 83*]. catal. 14, 8 sparget -e focos. CIRIS 146). 1, 335 haud equidem tali me dignor -e (*i. sacrificiis*). 1, 632 divum templis indicit -em *sc. supplicationem pro Aenea feliciter servato* (SIL. 7, 90 -es. *cf. p. 2925, 3*). 1, 736 in mensam laticum libavit (*cf. l. 79*) -em (*c. gen. rei ut*: TIB. 1, 7, 53 turis -es [PROP. 4, 6, 5. OV. met. 10, 681 -em. *al.*].

[*Mehmel*]

Ov. fast. 4, 409 micae. SIL. 13, 434 Bacchi ... et lactis. AVG. civ. 18, 19 p. 281, 15 D. sacrificiorum). 3, 178 perfecto ... -e (*i. libatione*). 3, 264 numina magna vocat meritosque indicit (*cf. p. 2924, 81*) -es (8, 189 PRVD. psych. 889). 5, 58 laetum cuncti celebremus -em *sc. diem festum* (8, 268. 12, 840 Ov. fast. 2, 639. *cf.* VERG. Aen. 12, 778 colui). 5, 94 inceptos genitori instaurat -es ... caeditque binas ... bidentes *eqs.* 8, 102 sollemnem. 8, 339 aram et Carmentalem ... portam ..., nymphae priscum Carmentis -em. *al.* HOR. epist. 2, 1, 15. TIB. 2, 2, 5 suos adsit genius visurus -es (Ov. fast. 5, 551 *Mars* ad ... s. caelo descendit -es [*i. festum dedicationis templi sui*]. AVG. civ. 2, 13 p. 67, 29 D. *cf. p. 2924, 76*). Ov. met. 3, 521 templorum (STAT. Theb. 1, 278). 3, 524. fast. 1, 468 ipsa mone ... ne tuus erret -r (*sc. pars poematis, qua dea celebratur*). 3, 784 dis ... ille dabatur -r (*sc. ludi*). 6, 773 venerunt Fortunae Fortis -es (*i. festum*). trist. 3, 13, 13 (*adloquitur Genium natalem*) exspectas solitum (-i $D^2 B\varsigma$) tibi moris (thuris *D*) -em. *al.* LIV. 8, 33, 21 arae sacrificiis fument, -e, donis cumulentur. COLVM. 10, 261 rosa praestet -es caelitibus (*cf.* PLIN. nat. 21, 11 iam tunc coronae deorum -s erant). PETRON. 133, 3 v. 13 TAC. hist. 5, 4, 4. ann. 15, 74, 1 dona et grates deis decernuntur propriusque -s Soli. TERT. patient. 10 p. 15, 24 quem ... -em litabimus domino deo ...? *al.* VVLG. Sirach 50, 21 usquedum perfectus est -r domini et munus suum perfecerunt (κόσμος κυρίου). *et al.*

b *disting. mortui signo pietatis (cf. p. 2922, 55; v. et p. 2923, 33): significatur interdum ipsum* sepulcrum, monumentum *sim. (infra l. 36. 39. 49. 52. 53. 60.* *cf.* NON. p. 320 -r: sepultura): CIC. inv. 1, 108 iacuit insepultus ..., communi ... -e in morte caruit. Cato 75 *M. Marcelli* interitum ne crudelissimus quidem hostis -e sepulturae carere passus est (VAL. MAX. 4, 4, 2 *al.* SVET. Aug. 17, 4. *v. et p. 2926, 77. cf.* LIV. 31, 34, 2 funeris [LVCAN. 9, 63. PLIN. epist. 2, 1, 3 publici. CIL XIV 413. *cf. l. 41*]). VERG. Aen. 5, 652 *quod non* meritos Anchisae inferret -es (*cf.* Ov. fast. 2, 555 redduntur [CVRT. 8, 9, 32. AVSON. 198, 20 p. 57 P. supremum]. CVRT. 3, 12, 13 haberi [SVET. Cal. 23, 2]. VAL. FL. 3, 357 solutus *est*). 6, 333 mortis -e carentes (LVCAN. 8, 773 plenos ... reddere m. -es. 9, 217 VAL. FL. 6, 109 CE 652, 3. 1515, 6. *cf.* SIL. 10, 559 hostilis leti). 7, 3 servat -s sedem tuus *Caietae* (*i. sepulcrum*). 10, 492 -s tumuli (SIL. 2, 265. 16, 43 AVSON. 204, 6 p. 62 P. *cf.* HOR. carm. 2, 20, 24 sepulcri -es [Ov. trist. 3, 3, 45 -e s. VAL. MAX. 9, 8 ext. 1. AVSON. 167, 15 p. 34 P. perpetui ... sub -e s. *i. tumulo.* CE 588, 7]. TAC. Germ. 27, 1 monumentorum). 11, 61 supremum (11, 76. EPICED. Drusi 249 -es. VAL. MAX. 6, 3, 1ᵃ humanae condicionis. 9, 12, 1 funeris [CE 1014, 5]. NEMES. ecl. 1, 70. *et al.*). 11, 209. Ov. met. 13, 447 *ut* meum non sit sine -e sepulcrum. LIV. 2, 61, 9 fraudari sollemni -e (*i. laudatione*) supremum diem. 10, 29, 20 Fabius collegae funus omni -e laudibusque meritis celebrat. ELEG. in Maecen. 143 semper serta tibi dabimus, tibi semper -es (odores *var. l.*). CVRT. 4, 10, 23. VAL. MAX. 4, 6 ext. 1 omnis generis -um monumentique ... munificentiam. PLIN. nat. 13, 3. VAL. FL. 3, 273 flammas miserosque ... -es. SIL. 2, 583 grato cineres decorarat -e (*i. monumento*). STAT. Theb. 6, 6 primus ... hunc pius Alcides Pelopi certavit -em (*i. ludos Olympicos*). 7, 90 -r exequialis (AVSON. 159, 4 p. 28 P. *al.*). 12, 58 accipit ... manes Eteoclis ... haudquaquam regalis -s (*i. bustum*). 12, 715 silv. 3, 3, 213. MART. 1, 88, 8 hic tibi perpetuo tempore vivet -r (*i. hortus sepulcralis*). TAC. ann. 1, 7, 4 de -bus parentis (*i. Augusti defuncti*) consulturum *Tiberium*. 1, 73, 3 non ideo decretum patri suo (*i. Augusto*) caelum, ut in perniciem civium is -r verteretur. 2, 83, 1 -es ... reperti decretique (5, 2, 1 memoriae *Liviae*). 3, 5, 1 Germanico ne solitos quidem et cuicumque nobili debitos -es contigisse. SVET. Aug. 61, 2. Dom. 2, 3 consecrationis. AVSON. 166, 13 p. 34 P. discreti ... tumulis et -e (*i. monumento*) iacetis. 194, 5 p. 52 neniae. *al.* CE 1584, 4 hunc titulum posuerunt pietatis -em, aeternum ... muneris officium.

B *res distinguit (ornat) sua ipsius virtute:* **1** *distinguuntur homines vel res ad hominem pertinentes (interdum bestiae; in imag. et transl. de aliis rebus [cf. sub 2] p. 2927, 39. 2929, 6)*:

a *signif. res accedens:* **α** *distinguitur homo inter homines (sc. in vita privata)*: Ⓘ *generatim (c. gen. explicat. l. 67. 74. 81. 2926, 4. 5)*: CAES. civ. 3, 83, 1 cum Lentulus aetatis -em ostentaret (*cf.* AVSON. 410, 7 p. 269 P. senectae. *aliter p. 2926, 6*). VERG. georg. 4, 326 (*Aristaeus apibus amissis queritur*:) quid me caelum sperare iubebas? en etiam hunc ipsum vitae mortalis -em, quem mihi vix frugum et pecudum custodia ... extuderat, ... relinquo. Aen. 12, 140 *Iuturna* stagnis ... fluminibusque ... praesidet: hunc illi ... -em Iuppiter ... sacravit (*spectat et ad β*). CIRIS 205. HOR. sat. 1, 4, 44 ingenium cui sit ..., des nominis huius (*i. poetae*) -em (LIV. 26, 41, 17 *parentum.* HIL. in Matth. 30, 1 Christiani. AVSON. Mos. 37 *fluvii.* HIER. epist. 22, 38, 7 *virginis*). Ov. met. 1, 194 quos ... caeli nondum dignamur -e (*cf.* TERT. apol. 13, 8 divinitatis. *al.* CIL XII 1226 num⟨inis⟩). 2, 98 vero nomine poena, non -r est (*Solis curru vehi*). 2, 590 Nyctimene nostro successit -i (*avem Minervae esse. cf.* PHAEDR. 3, 17, 7 *arborem dei esse*). 2, 634 *Chiron* mixto ... oneri gaudebat -e. fast. 4, 85 sunt qui tibi mensis -em eripuisse velint ..., Venus. Pont. 4, 12, 3 sq. non alium prius hoc dignarer -e, est aliquis nostrum si modo carmen -r. SEN. apocol. 9, 3 non debere hunc (*sc. divinum*) vulgo dari -em. nat. 5, 32, 5 aquilae hic -r datus est, ut magnarum rerum faceret auspicia (*cf.* STAT. Theb. 3, 483 hic -r alitibus). VAL. FL. 4, 29 iungit ... fontis -es (*nympha cum Hyla*). STAT. Theb. 4, 53 saevus -s fluvio (*i. Eumenides in eo lavantur*). 8, 88 extincto ... interceptus (*sc. morte*) in ore *Amphiarai* augurii perdurat -s. QVINT. inst. 1 prooem. 7 temerario editionis -e (HIER. epist. 47, 3, 1). VVLG. Dan. 13, 50 tibi deus dedit -em senectutis (*i. sapientiam; aliter p. 2925, 68*). *et al.* Ⓘⓘ *i. q.* praemium certaminis, victoriae *(equo datum l. 12; in imag. l. 10)*: VERG. Aen. 5, 249 ductoribus addit -es (*cf.* NON. p. 320 praemium). 5, 365 pugnae. *al.* HOR. epist. 2, 1, 78 indignor ... nec veniam antiquis, sed -em et praemia posci (VITR. 7 praef. 4). Ov. met. 1, 449 aesculeae ... frondis (MART. 9, 3, 8 Tarpeiae. *cf.* Ov. Pont. 2, 11, 21 palmae) 7, 543 *equus* veterum ... oblitus -um. SIL. 16, 452 cassis tertius ... -r est. 16, 456 STAT. silv. 5, 3, 232 CIL VI 10048, 8. 10055, 10. Ⓘⓘⓘ *i. q.* insigne *(sed distinguit* SEN. benef. 1, 5, 5 quid praetexta, quid fasces, quid tribunal et currus? nihil horum -r est, sed -is insigne): VERG. Aen. 6, 780 pater ipse suo superum iam signat -e *Romulum* (*i. sceptro.* CIRIS 269 sceptri donavit -e). PROP. 4, 2, 64 unum opus est (*Vertumni imago*), operi non datur unus -s (*i. dei insignia*). 4, 11, 61 generosos vestis -es (*i. stolam*). Ov. ars 3, 392 navali ... cinctus -e caput (*i. corona navali. cf.* PLIN. nat. 22, 8 civicae -s. CLAVD. carm. min. 30, 182 muralis). 3, 483 quamvis vittae careatis -e (*sc. matronarum*). met. 15, 614 (*de corona*). SIL. 10, 394 togae. 10, 399 *superstites cladis Cannensis* galeis carpsere superbum cristarum decus et damnarunt Martis -es. QVINT. decl. 252 p. 35, 10 videte vittas, videte -es (*sacerdotis*). TERT. resurr. 57 p. 118, 3 anuli aurei -e.

β *distinguitur civis inter cives (sc. in vita publica; feminae l. 40. p. 2927, 10; signif. varia praemia [munera, dignitates sim.] publice data vel magistratus; attuli locos selectos)*: Ⓘ *respiciuntur res singulae*: CATO or. frg. 5, 2 decurionatus, optionatus, hastas donaticas aliosque -es. 21 cum mihi ... -s (*i. censura*) detur (CAES. civ. 2, 32, 14 SALL. Iug. 3, 1 HOR. sat. 1, 6, 15 Ov. Pont. 4, 14, 52 LIV. 33, 22, 6. *et al.*). SCAVR. or. frg. Val. Max. 3, 7, 8 -bus et actis meis. VARRO Men. 450 et petere imperium populi et contendere -es (CIC. Mur. 8 in -is contentione [off. 1, 87 *al.*]. Sull. 24 de -e ... contendent [NEP. *p. 2927, 5*]. *cf.* Sull. 49 -is ... certamen). frg. Non. p. 499 cupiditas -um (*infra*: dummodo magistratum adipiscantur. *cf.* CIC. Verr. II 2, 128 eius -is cupidus [*cf. p. 2927, 59*]). CIC. inv. 2, 113 quibus hominibus ... talis -s habitus sit (*al.* NEP. Con. 1, 1 Att. 3, 1. LIV. 5, 25, 9 matronis. *et al.; nota*: PLIN. nat. 21, 10 florum ... -em). div. in Caec. 72 -em (*i. aedilitatem*) quem petimus (epist. 4, 5, 3 Q. CIC. pet. 58 *al.* NEP. Att. 6, 2 LIV. 3, 35, 2. *et al. [v. et p. 2927, 49]. cf.* BRVT. Cic. ad Brut. 1, 6, 1 petitionem ... -is [TAC. ann. 2, 43, 2. 16, 17, 2 SVET. Iul. 28, 3 PAVL. dig. 3, 4, 6 pr.]). Verr. I 25 *ne* de -e (*i. aedilitate*) deicerer (LIV. 3, 35, 9 *al.*). II 2, 112 omnes -es domi suae facillime cum adeptus esset, amplissime ... gessit *Sthenius* (LIV. 3, 69, 3. 4, 6, 10 VITR. 6, 15, 2 SEN. contr. 9, 4, 19. *et al.*). 4, 81 populum Romanum hominibus novis ... -es mandare (*al.* HOR. sat. 1, 6, 19 LIV. 4, 3, 5. 4, 57, 2 *al.* TAC. ann. 4, 6, 2). 4, 137 qui sacerdos Iovis fuisset, qui -s est apud Syracusanos amplissimus (Manil. 68 -bus. *al. cf.* prov. 27 ampliorem [Att. 9, 2ᵃ, 1]. SALL. Iug. 25, 4 amplis [HOR. sat. 1, 6, 11]). 5, 175 defunctum -bus designatum consulem (Planc. 52 VAL. MAX. 3, 2, 7 *al. cf.* CIC. epist. 1, 8, 3 perfuncti [LIV. 28, 40, 12 TAC. ann. 6, 2, 4. *et al. cf. infra l. 78*]. NEP. Them. 7, 3 functi [LIV. 4, 57, 12 *al.* SEN. contr. 9, 2, 5 VELL. 2, 89, 4 VAL. MAX. 4, 1, 15. *et al.*]). Cluent. 154 -um (*gen. explic.*) ornamenta. 177 -bus populi ornatus (Planc. 60 part. 78 *al.* LIV. 38, 52, 11 Romani. *cf.* CIC. Rab. perd. 16 vestri -es [LIV. 38, 53, 4]. *v. et p. 2927, 48*). leg. agr. 1, 25 neque provinciam neque -em neque ornamentum aliquod aut commodum (har. resp. 61 VITR. 10, 22, 8 VLP. dig. 47, 10, 15, 39). 2, 46 singularis (prov. 38 Phil. 4, 5. 7, 10 s. et immortales. 14, 11 *coniunct.* novi [*opp.* usitatus -s pervolgatusque. epist. 1, 9, 14]). 2, 60 decemviratūs. Catil. 1, 28 -um gradus (*v. vol. VI 2, 2152, 27. 67; cf. p. 2927, 62*). dom. 21 -em et imperium (Att. 8, 3, 2 *al.* SALL. Iug. 4, 7 LIV. 6, 18, 15. *et al.*). Sest. 6 -bus ... uti (Att. 8, 3, 2 *al.* SALL. Catil. 49, 2. *cf. p. 2927, 61*). prov. 38 *senatum* decrevisse multos eximios -es C. Caesari (ad Brut. 1, 15, 3 *al.* NEP. Alc. 7, 1 R. GEST. div. Aug. 12. *et al.*). Balb. 42 ⟨hu⟩ius civitatis (SVET. Aug. 40, 3). Pis. 45 novis (Phil. 3, 14. SVET. Dom. 14, 3 n. et excogitatum. *et al. adde l. 62*). 57 iusti triumphi -em dignitatemque. 97 nihil gesseras dignum -e (*i. triumpho vel supplicatione*). Planc. 51 summos (Att. 8, 3, 2 *al.* SALL. Iug. 85, 28 NEP. Them. 7, 3 Ov. Pont. 4, 4, 25. *et al. cf.* CIC. epist. 2, 15, 4 superiore). Phil. 3, 23 extraordinario (*opp.* usitatus. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 4, 5 CAES. civ. 1, 32, 2. *cf.* TAC. ann. 13, 29, 2). 9, 3 statuae (R. GEST. div. Aug. 24 statuarum. PLIN. epist. 2, 7, 3 TRAIAN. Plin. epist. 10, 60, 1 APVL. flor. 16 p. 76). 9, 13 monumenti. 9, 14 sepulturae *publicae.* 14, 12 supplicationum. de orat. 1, 199 -bus et rei publicae muneribus perfunctum senem (VLP. dig. 50, 2, 2, 8 m. ... civilia obire non coguntur, -es autem gerere debent. *et al.*). fin. 3, 52 eos qui aliquo in -e sunt (LEX Malac. [CIL II 1964] 1, 63 eo. *cf. p. 2923, 7*). Cato 60 cursus -um (*v. vol. IV 1539, 17*). Att. 5, 21, 7 nullos -es mihi nisi verborum decerni sino; statuas, fana, τέθριππα prohibeo (6, 1, 16 epist. 10, 13, 1. LIV. 25, 17, 5 omni rerum verborumque [37, 37, 8]. 28, 4, 2 FRONTIN. strat. 3, 16, 1 TAC. Agr.

[Mehmel]

40, 1. *cf.* LIV. 30, 15, 12). CAES. civ. 1, 85, 10 aut cum -e aliquo aut certe sine ignominia (*cf. infra l. 74*). LEX Iul. munic. (CIL I² 593) 137 niquis eorum . . . II vir(atum) IIII vir(atum) aliamve quam potestatem, ex quo -e in eum ordinem perveniat, petito neve capito. NEP. Ages. 1, 4 de -e regni cum Agesilao . . . contendit (CAPITOL. Opil. 6, 6. *cf.* VELL. 2, 37, 5 imperii [TAC. hist. 2, 39, 1]. TAC. hist. 4, 8, 1 principis. CAPITOL. Max. Balb. 8, 1 imperatoriis. PS. AVR. VICT. epit. 42, 12 Caesaris). HOR. carm. 1, 1, 8 tergeminis (*i. aedilitate, praetura, consulatu*). OV. fast. 3, 420 pontificalis. LIV. 2, 10, 13 publicos (*cf. infra l. 54*). 5, 50, 7 matronis gratiae actae -sque additus, ut earum sicut virorum post mortem sollemnis laudatio esset. VAL. MAX. 6, 1, 10 primi pili (TAC. ann. 13, 36, 1). 6, 9, 14 Arpinatibus -bus iudicatus inferior quaesturam Romae petere ausus est. 7, 8, 6 castrenses (8, 14, 5. *cf.* IVV. 3, 8 militiae). ORAT. imp. Claud. (CIL XIII 1668) 1, 36 -es non imperii solum, sed sacerdotiorum quoque (TAC. hist. 5, 8, 3. SVET. Claud. 4, 7 auguralis). TAC. ann. 12, 28, 2 triumphalis. PLIN. epist. 2, 12, 3 senatoriis (TREB. trig. tyr. 25, 2). SVET. Aug. 4, 1 praeturae (Claud. 1, 2 quaesturae praeturaeque. Nero 4 consulatusque). 27, 5 censurae. Cal. 39, 2 cenae suae (*i. principis*. Vesp. 2, 3). Otho 1, 2 urbanos. FLOR. epit. 3, 12, 11 ambitus -um IVV. 11, 87 dictatoris. VLP. dig. 50, 3, 2 municipalibus (*cf. p. 2928, 3*). PANEG. 9, 15, 4 palatini (CASSIOD. var. 5, 3, 3). *et passim.* *apud christianos de muneribus sacris*: TERT. apol. 39, 4 -em istum (*i. presbyterorum*) . . . testimonio adepti (*cf.* CYPR. epist. 39, 5 p. 584, 25 presbyterii). CYPR. epist. 3, 3 p. 471, 22 sacerdotis (sacerdotii *B. cf.* CASSIOD. var. 4, 18, 2 sacerdotali). 33, 1 p. 566, 3 episcopi (*cf.* OPTAT. 9, 19 p. 54, 23 episcopali. HIER. epist. 58, 5, 1 episcopatus). DAMAS. epigr. 57, 4 sedis apostolicae. HIER. epist. 51, 1, 1 clericatus. AVG. epist. 167, 18 p. 605, 12 ecclesiasticos. PS. AVG. quaest. test. I 101, 4 p. 195, 21 diaconii. *usu latiore* (*v. et p. 2925, 72. 79. 84*): SALL. Iug. 65, 2 *Metellus Gaudae negaverat* -em (*sc. more regum ut sellam iuxta poneret*), quod eorum modo foret, quos populus R. reges appellavisset (*cf.* LIV. 31, 11, 16 nominis eius -em *sc. regis sociique et amici*). SEN. epist. 47, 14 -es . . . in domo gerere *servos* (PAPIN. dig. 40, 4, 51, 1 *quos* ab -e ministrandi *testator removit. cf.* TERT. patient. 10 p. 16, 3 *servi* memores humilitatis servitutis, ius dominici -is diligentes. *v. et p. 2928, 6*). MELA 2, 13 *inter epulas* binis . . . poculis, qui plurimos *caesos* rettulere, perpotant: is inter iocantes -s praecipuus est. TAC. ann. 1, 18, 2 suae quisque legioni eum -em quaerebant. *in imag. et transl.*: CIC. fin. 3, 73 physicae . . . tributus idem est -s (*i. virtutis nomine appellari*). HOR. sat. 1, 6, 83 pudicum, qui primus virtutis -s, servavit. MANIL. 1, 328 caelestis -s *Lyrae* ([*329* sidera ducit *eqs.*]. *sic de sideribus*: 2, 862. 896 GERM. 267). CYPR. epist. 10, 5 p. 495, 4 certent nunc singuli ad utriusque -is (*i. martyrii et confessionis*) amplissimam dignitatem. AVSON. 160, 3 p. 29 P. placidae functus . . . -e senectae. AVG. civ. 22, 30 p. 631, 14 D. verus -r (*i. aeterna felicitas*). *et al.* (II) *in universum dictum* (*sensu collect.*): PLAVT. Bacch. 438 populi . . . -em capiebat suffragio (Trin. 482. *cf.* CIC. leg. agr. 2, 3 vester. *v. et p. 2926, 56*). Trin. 1035 petere -em pro flagitio (TRAG. inc. 30 PROP. 3, 22, 40 OV. fast. 5, 66. *cf. p. 2926, 41*). SCIP. min. or. frg. Isid. orig. 2, 21, 4 (frg. 22 M.) ex innocentia nascitur dignitas, ex dignitate -r, ex -e imperium, ex imperio libertas. ELOG. Scip. (CE 8) 3 -s fama virtusque, gloria atque ingenium. *ibid.* (CE 9) 6. VARRO ling. 5, 80 incipiam ab -e publico: consul *eqs.* (*cf. supra l. 9*). RHET. Her. 2, 2, 3 num quod commodum maleficio appetierit, num -em, num pecuniam, num dominationem (*al.* CIC. inv. 2, 177 epist. 11, 28, 2 *al.* SALL. Iug. 49, 4 SEN. epist. 19, 8. *et al. cf.* SALL. Catil. 20, 8 gratia, potentia, -s, divitiae. HOR. epist. 1, 18, 102 -s an . . . lucellum. OV. am. 2, 2, 39 *opp.* pecuLia). 4, 21, 29 -is cupidus (CIC. Verr. II 3, 43. *cf. p. 2926, 38*). CIC. inv. 1, 5 laus, -s, dignitas. 1, 103 homines claros, nobiles et -e usos (LIV. 34, 44, 4 curuli [38, 28, 2]. *cf. p. 2926, 65*). Verr. I 11 quaestura primus gradus -is (*cf. p. 2926, 63*). II 2, 157 ad -em atque amplitudinem tuam. 5, 82 cum magno -e beneficioque (Mur. 89 *opp.* cum ignominia. prov. 41. epist. frg. III 1 summo. VELL. 2, 129, 3 TAC. hist 4, 46, 4. *et al.*). leg. agr. 2, 91 ubi -s publice non est, ibi gloriae cupiditas esse non potest. Catil. 4, 2 sedes -is (Sull. 5 dignitatis atque -is. AVSON. 419, 4 p. 354 P. AVG. epist. 167, 18 p. 605, 14 ecclesiae. *cf.* VVLG. Sirach 7, 4 cathedram [καθέδραν δόξης]). har. resp. 56 (*ex libris Etruscis*) ne deterioribus repulsisve -s augeatur (SEN. dial. 1, 4, 2). Phil. 14, 33 tale genus -is. or. frg. B 1 traditam sibi publicorum custodiam sacrorum non -is, sed oneris esse existimavit (*in lusu verborum ut*: AVSON. 322, 98 p. 266 P. SIDON. epist. 7, 9, 7. 9, 2, 1 GREG. M. epist. 9, 223 p. 215, 15). de orat. 3, 66 *opp.* ignominiae (3, 107 part. 91. *cf.* HOR. epist. 1, 16, 39 infamia. SEN. epist. 104, 33 notam. *v. et supra l. 2*). Brut. 281 cum -s sit praemium virtutis iudicio studioque civium delatum ad aliquem. PVBLIL. H 24 -s honestum decorat, inhonestum notat. LVCR. 3, 76 claro (IVV. 3, 178). CAES. Gall. 1, 18, 8 *Diviciacus* in antiquum locum gratiae atque -is . . . restitutus. SALL. Iug. 11, 3 quod . . . -i ducitur. NEP. Att. 6, 4 -e . . . contentus (TAC. ann. 12, 53, 2 PLIN. epist. 7, 29, 2. 8, 6, 1 CIL *saepe*). PROP. 3, 9, 23 Romano dominas in -e secures. CORN. SEV. carm. frg. 2 labor obiacet omnis -i. LIV. 6, 34, 9 nupta in domo (*sc. plebeia*), quam nec -s nec gratia intrare posset (*cf.* PAVL. FEST. p. 154 in familia⟨m⟩ venit). PERS. 1, 129 Italo . . . -e supinus . . . Arreti aedilis. QVINT. inst. 3, 8, 9 queritur *Isocrates* plus -is corporum quam animorum virtutibus dari. TAC. hist. 3, 73, 2 umbra -is. CALL. dig. 50, 4, 14 pr. -r municipalis (*cf. p. 2927, 21*). CYPR. epist. 39, 1 p. 582, 7 ecclesiastico (PS. AVG. quaest. test. I 101, 4 p. 195, 23). *et al.* *usu latiore*: COLVM. 12, 3, 6 sibi (*i. villicae*) atque actoribus et aliis in -e servulis (HIER. in Ezech. 7 p. 943ᴰ alii *servi* -em et libertatem a domino promeruerunt. *cf. p. 2927, 34*).

b *signif. res inhaerens (fere per sing.)*: *i. q. gloria, laus, dignitas, maiestas sim.* (NON. p. 320 -r est dignitas [GLOSS.ᴸ I Ansil. HO 66. 80. ON 34]. SYNON. Cic. p. 422, 4 B. 426, 25. 427, 1. GLOSS.ᴸ V Aa H 165 -r: laus, gloria, dignitas): *α distinguitur homo inter homines* (*sc. in vita privata*): CIC. Tusc. 1, 4 -s alit artes omnesque incenduntur ad studia gloria. VERG. Aen. 4, 4 multa viri virtus animo multusque recursat gentis -s (LAVS Pis. 11 VAL. FL. 3, 515). 5, 272 inrisam sine -e ratem Sergestus agebat (VAL. FL. 1, 514. VVLG. Iudith 8, 20 faciet *gentes*). 12, 630 nec numero inferior pugnae nec -e recedes. CIRIS 100 aeterno praetexite -e volumen (HOR. carm. 2, 1, 15 -es. CYPR. epist. 76, 2 p. 830, 10 VVLG. Bar. 5, 2). OV. met. 8, 387 meritum . . . feres virtutis -em ([*gen. poss.; aliter infra l. 34*]. 13, 153. VAL. FL. 1, 177 -es. HOMER. 274). Pont. 3, 2, 32 effugiunt . . . nomen -rque rogos (CYPR. domin. orat. 15 p. 278, 3 *Christi*). VAL. MAX. 5, 1 ext. 2 memoriae. 6, 6 ext. 2 laudis -em meruerunt (LAVS Pis. 33 -es. SIL. 13, 58 MEROB. poet. 119). LVCAN. 9, 984 Zmyrnaei . . . vatis -es. VAL. FL. 2, 562 stirpis. SIL. 1, 59 pacis. 10, 645 libertatis (FIRM. math. 6, 15, 9 DRAC. laud. dei 3, 358. 657). 12, 412 nec cedet -e *Ennius* Ascraeo famave seni. STAT. silv. 1, 2, 109 gloria patrum et generis . . . -s. Ach. 2, 158 *cum* priscos . . . virum mirarer -es. TAC. Germ. 29, 1 *Batavis* manet -s et antiquae societatis insigne. TERT. anim. 3 p. 303, 7 Platonis -r (*cf. nat. 2, 3 p. 98, 10* humanitas). CYPR. epist. 13, 1 p. 504, 19 confessionis vestrae -e inluminatum gregem Christi (*al. cf.* NOVATIAN. Cypr. epist. 30, 4 p. 552, 10 martyrii). 14, 2 p. 511, 3 nominis. 57, 3 p. 652, 22 episcopatus nostri -r grandis et gloria est pacem dedisse martyribus. *et al.* *c. gen. explic.*: SIL. 9, 69 dono datus ob virtutis -em (FLOR. epit. 2, 18, 1 nomine et -e. PORPH. Hor. sat. 2, 3, 77. CYPR. epist. 40 p. 585, 15 v. ac fidei. *et al. aliter supra l. 19*). STAT. Theb. 9, 557 (*Capaneus ad Hypsea*:) non infitiamur -em mortis (*sc. a me occidi*). TERT. apol. 46, 17 philosophi . . . in nomine et -e sapientiae perseverant apud vos. 50, 9 tolerantiae (*sc. dolorum*). adv. Marc. 1, 28 p. 330, 18 sanctitatis (virg. vel. 9 p. 896 Oe.). CYPR. hab. virg. 9 p. 194, 7 -em ac pudorem virginitatis (CLAVD. DON. Aen. 11, 555 p. 499, 26 *al.* CLAVD. rapt. Pros. 3, 280). 20 p. 201, 17 -r continentiae ac pudor (epist. 62, 2 p. 699, 26). *et al.*

β distinguitur civis inter cives (*sc. in vita publica*): PLAVT. Bacch. 613 sine bono, iure atque -e *sum*. Capt. 279 quo -e est illic? :: summo atque ab summis viris (*cf.* LIV. 1, 40, 1 apud patres plebemque longe maximo -e Servius Tullius erat [VVLG. sap. 8, 10 habebo . . . apud seniores]). Curc. 179 sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites, sibi -es, sibi virtutes *eqs.* Trin. 273 boni sibi haec expetunt: rem, fidem, -em, gloriam et gratiam. 644 -i posterorum tuorum ut vindex fieres. 646 viam ad quaerendum -em. 697 is est -s homini pudico, meminisse officium suum. Truc. 574 bonis, luce, -e atque amicis. *al.* CATO or. inc. frg. 19 iure, lege, libertate, re publica communiter uti oportet; gloria atque -e, quomodo sibi quisque struxit. ELOG. Scip. (CE 9) 3 quoiei vita defecit, non -s, -e(m). LVCIL. 451. 1333 virtus *est*, id dare quod re ipsa debetur -i. ACC. carm. frg. 15 magnificentissimi excelsissimique -e. GRACCH. or. frg. Gell. 11, 10, 3 (frg. 41 M.) peto a vobis non pecuniam, sed bonam existimationem atque -em (CIC. Verr. II 1, 64 Flacc. 52. 72 epist. 15, 3, 2 APVL. apol. 24). SISENNA hist. 110 fortunas atque -es huius ordinis. VARRO rust. 1, 3 et aetate et -e et scientia . . . praestas (CIC. ad Q. fr. 1, 1, 10 -e et dignitate et aetate. LIV. 26, 36, 2. *cf.* CIC. inv. 2, 66 aetate aut sapientia aut -e aut . . . dignitate antecedentes [Verr. II 4, 142. 143 Cato 64]. dom. 132 aetate, -e, auctoritate antecellunt). RHET. Her. 4, 44, 57 cum summa virtute et -e pro patria interire (CIC. Verr. II 1, 55 domus cum -e ac v. florerent). CIC. Quinct. 72 L. Philippus, eloquentia, gravitate, -e florentissimus civitatis. Verr. II 1, 37 ut -s et dignitas nobilitati restitueretur. 4, 79 laudem -emque familiae (Sull. 49). Sull. 24 nos (*i. Cicero*) quorum iam et nomen et -s inveteravit (epist. 16, 12, 2 *Caesar* oblitus n. atque -um suorum. Q. CIC. pet. 18). rep. 1, 64 vitam, -em, decus. 4, 10 *histriones* -e civium reliquorum carere. Att. 3, 10, 2 *possum non sentire*, quo caream -e, qua gloria, quibus liberis, quibus fortunis, quo fratre? 4, 16, 3 *erat* in iis -bus, ut *eqs.* 10, 4, 1 quam dignitatem, quos -es, quem vitae statum amiserim. MAT. Cic. epist. 11, 28, 6 *Caesaris* memoriae atque -bus. CAES. Gall. 6, 13, 1 eorum hominum qui aliquo (α, in a. β) sunt numero atque -e *in Gallia*. VERG. Aen. 11, 219 regnum Italiae et primos . . . -es. LIV. 3, 61, 7 (*consul ad equites*:) praestate virtute peditem, ut -e atque ordine praestatis. SIL. 13, 390 -um militiaeve pudor. TAC. hist. 3, 38, 1 praecipuum -e. PAPIN. dig. 50, 2, 6, 5 qui plures liberos habet, . . . ceteros . . . -is ordine praecellit. APVL. flor. 9 p. 40 Honorium et -s suus ad praeturam vocat et favor Caesarum ad consulatum format. LAMPR. Alex. 7, 6 Antonini nomen di cognoscant, Antoninorum -em di conservent. *et al.* *usu la-*

[Mehmel]

tiore (*de dea infra l. 4*): CAES. Gall. 1, 43, 8 populi R. hanc esse consuetudinem, ut socios atque amicos ... gratia, dignitate, -e auctiores velit esse. HOR. carm. 1, 12, 20 proximos *Iovi* . . . occupavit Pallas -es. TRAIAN. Plin. epist. 10, 78, 1 -bus *civitatis Byzantiorum*. EPIST. imp. inc. de Tymaud. (CIL III 6866) 10 civitatum -r ac numerus. VVLG. Sirach 24, 34 throno -is (*sc. regio*). *in imag. et transl.*: HOR. epist. 2, 2, 112 *quae* -e indigna ferentur, verba movere loco (*tamquam censorem*). OV. fast. 5, 18 neque Terra diu Caelo nec cetera Phoebo sidera cedebant: par erat omnis -s.

γ *distinguuntur deus, ecclesia* (*infra l. 18*), *sancti* (*infra l. 23*) *sim.* (*sc. in vita sacra*): TERT. apol. 15, 6 (= nat. 1, 10 p. 80, 15) -em ... divinitatis (adv. Val. 34 p. 209, 16). orat. 29 p. 200, 11 cui (*i. domino*) sit -r et virtus in saecula saeculorum (uxor. 1, 1 p. 670 Oe. -r, gloria, claritas, dignitas et potestas. VVLG. Rom. 16, 27 -r et gloria [I Tim. 1, 17. *et al.*]. I Tim. 6, 16 -r et imperium. apoc. 5, 13. 7, 12. *cf. Heer ad Barnab. 17, 2*). ITALA Ioh. 2, 11 (cod. b) manifestavit -em suum *Christus* (δόξαν, *Vulg.* gloriam). CYPR. patient. 4 p. 399, 4 maiestatis et -is *dei*. epist. 2, 1 p. 468, 1 pudor et -r ecclesiae (73, 11 p. 786, 9). 67, 8 p. 741, 22 -em divinae maiestatis. *al.* COMM. apol. 101 (*102* dei maiestas). HIL. in Matth. 31, 4 *Christus* toto aeternae gloriae suae -e circumdatus. *al.* VVLG. I Petr. 4, 14 -is, gloriae et virtutis dei (δόξης). AVG. civ. 8, 27 p. 366, 20 D *deus martyres* sanctis suis angelis caelesti -e sociavit (*de sanctis ut*: 19, 13 p. 379, 9 *accipiat* gloriam et -em in vita aeterna. serm. 277, 4 quod nunc est onus, erit -r [SACR. Leon. p. 433 quod nunc pii nobis est oneris, perpetui sit -is]. INSCR. christ. Diehl 973, 4 aeternos). serm. 214, 8 ad dexteram dei dicitur -is et felicitatis inenarrabilis celsitudo. *et al.*

2 *distinguuntur res vel animantium corpora* (*cf. p. 2925, 64*): a *distinctio apparet intellectui: fere i. q. pretium, dignitas, vis aestimanda* (*per sing. praeter l. 33*): CAES. carm. in Ter. v. 4 comica ut aequato virtus polleret -e cum Graecis. VERG. Aen. 12, 135 tum neque nomen erat nec -s aut gloria monti *Albano*. OV. am. 2, 2, 27 conscius adsiduos commissi (*i. amoris vetiti*) tollet -es. fast. 2, 122 maximus his fastis accumulatur -r. SEN. epist. 115, 10 verus rerum -r cecidit. PLIN. nat. 21, 6 *lemniscos* adici ... coronarum -r erat. 35, 4 -em *imaginum* non nisi in pretio ducentes. TERT. resurr. 52 p. 108, 15 corpus -is, non generis, in differentiam redigens. CYPR. hab. virg. 6 p. 192, 6 neminem Christianum decet ... claritatem ullam computare carnis et -em. HIL. in Matth. 24, 6 et altaris et templi. AVG. civ. 18, 43 tit. Hebraei stili. in euang. Ioh. 27, 10 p. 1620 numeri (*sc. duodecim*). SACR. Greg. 77, 10 accessit ad hoc *oleum* amplior -r. SEDVL. carm. pasch. 3, 319 (*N. T. Matth. 17, 26*) gravior ... onerante metallo vilis -r piscis pretio maiore pependit (op. pasch. 3, 26 p. 252, 10 piscis ... pluris valuit -e ponderis alieni quam proprii).

b *distinctio apparet sensibus*: α *signif. res accedens: fere i. q. ornamentum* (*cf. de fructibus sim. p. 2923, 49; per sing. praeter l. 61. 64. 65. 66. 67. p. 2930, 2; in imag. l. 52. 83. 84*): VARRO AT. carm. frg. 6 (= VERG. georg. 2, 404) silvis aquilo decussit -em (*de foliis* [GLOSS.[L] V Aa H 163 -r: ... arboris folia], *item*: HOR. epod. 11, 6. NEMES. auc. 19 nemus ... spoliatur -e. SCHOL. Stat. Theb. 6, 92 [99] foliorum -e. DRAC. laud. dei 1, 198. *cf.* HIL. in Matth. 26, 2 [*ad 24, 32*] flos criminosorum et -r facinorosorum et gratia profanorum). VERG. ecl. 10, 24 agresti capitis Silvanus -e florentes ferulas et grandia lilia quassans (*de corona* [*aliter infra l. 80*] *ut*: AVIEN. Arat. 198. *cf.* HOR. carm. 2, 19, 14 *Ariadnae* additum stellis -em. GRATT. 485. STAT. silv. 2, 1, 26 frontis [*aliter infra l. 67*]. CLAVD. 28, 163). georg. 3, 290 angustis hunc (*sc. verborum*) addere rebus -em (*cf.* SEN. dial. 2, 3, 3 -e verborum [PLIN. nat. 19, 59]. HIL. trin. 1, 38 dictorum). Aen. 3, 484 nec cedit -e (*P, Scaurus* [*v.* SERV.]; -i *M*) *chlamys vestibus*. 7, 815 ut regius ostro velet -s ... umeros. CIRIS 500 patrios imitatus -es puniceam concussit apex in vertice cristam. HOR. sat. 2, 2, 28 cocto *pavoni* num adest -r idem? ars 243 tantum de medio sumptis *verbis* accedit -is. PROP. 3, 2, 21 *aedificiis illustribus* flamma aut ignis subducet -es (*cf. 24* decus). OV. met. 1, 565 tu (*Daphne*) ... perpetuos semper gere frondis -es (VAL. FL. 6, 296. MART. 9, 61, 21 -es. LACT. Phoen. 10 CYPR. GALL. num. 698). VAL. FL. 1, 129 picturae varios superaddit -es. SIL. 4, 755 frontis ... -i *oculo* (STAT. Theb. 10, 255 *de infula*. MART. 3, 2, 8 f. gemino decens -e pictis luxurieris umbilicis *liber*. AVSON. Mos. 471 auratum taurinae f. -em *sc. cornua. cf. supra l. 56; aliter p. 2930, 24*). 8, 442 *Circe* sparsit croceum plumis fugientis *Pici* -em (*cf.* LACT. Phoen. 142 *phoenicis* ungues roseo [*cf. p. 2930, 66*] tinguit -e color [CLAVD. carm. min. 27, 18 igneus ora cingit -s]). 8, 486 eboris decoravit -e curules *sellas*. 14, 662 argento fulgentia pocula, mixta quis gemma quaesitus -s. 15, 479 armorum (*cf.* 17, 526 fulgentis saguli. FLOR. epit. 4, 2, 60 aureae loricae). STAT. Theb. 4, 155 flavae capiti tergoque leonum exuviae, gentilis -s. silv. 2, 1, 53 genis optatus -s iurataque multum barba tibi. 3, 4, 10 comae. MART. 11, 11, 4 antiquus mensis restituatur -r (*i. vasa convivalia*). FRONTO p. 195, 11 N. arboribus -i atque tutelae poma et bacas esse. TERT. orat. 22 p. 195, 3 -r capitis (*i. capillus* [*aliter l. 53 et p. 2930, 41*], *item*: SER. SAMM. 105. NEMES. cyn. 246 *de iuba equi*. PRVD. cath. 8, 24). pudic. 1 p. 219, 3 pudicitia flos morum, -r corporum, decor sexuum *eqs.* patient. 15 p. 23, 4 os *Patientiae* taciturnitatis -e signatum. resurr. 61 p. 122, 16 edentulos et audi et vide, ut -em oris (*aliter infra l. 20 et 53*) et organum dentium quaeras. cult. fem. 1, 5 p. 707 Oe. de ignominiis in -es metalli (*i. fodinae*) refuga mutatur *terra*. 1, 8 p. 710 Oe. vestium de coloribus -em (*ibid.* quis ... est v. -r iustus de adulterio colorum iniustorum? *aliter* [*gen. explic.*]: SACR. Greg. 2, 4). virg. vel. 7 p. 894 Oe. quod -r sit mulieris redundantia capillorum. SYMPH. 159 laetus -r frondi *murra*. FILASTR. 117, 5 operabantur ... linum ... ad -em templi atque cooperimentum. AVSON. 346, 5 p. 165 P. Libani ... montis -r tus. Mos. 149 -r additus amni *silurus*. PRVD. apoth. 326 auriculas ... suo spoliarat -e (*325* ornatus). perist. 4, 56 oleis ..., pacis -e. CLAVD. rapt. Pros. 2, 128 pratorum spoliatur -s (CORIPP. Iust. 3, 64). DRAC. laud. dei 1, 176 una parens tellus non unum fundit -em (odorem *Eugen.*), sed quot sunt herbae, tot permiscentur odores. Romul. 10, 397 caeli ... -s *Luna*. *homo dicitur* -r: SIL. 7, 662 Soractis -r Carmelus.

β *signif. res inhaerens: fere i. q. pulchritudo* (*cf.* NON. p. 320 -r: gratia, pulchritudo): (I) *praevalet vis maiestatis, dignitatis* (*per sing. praeter l. 25*): LVCR. 4, 1163 *puella* magna atque inmanis cataplexis plenaque -is *dicitur*. 4, 1171 esto *puella* ... quantovis oris -e (AVSON. 167, 5 p. 34 P. CLAVD. rapt. Pros. 3, 89. *cf. infra l. 53; aliter supra l. 1*). HOR. epod. 17, 18 *relapsus est* notus in vultus -r (*sociis Ulixis, cum e subus homines fierent; cf. l. 68*). BVC. Eins. 1, 44 plurima barba albaque caesaries pleno radiabat -e (*Homero*). PLIN. nat. 7, 53 -em eximiae frontis (STAT. Theb. 9, 705. silv. 1, 2, 113 -es [-em *Itali*]. *aliter p. 2929, 56. 67*). 37, 14 imago Cn. Pompei ... relicino -e grata. VAL. FL. 4, 551 tam largus -s, tam mira senectae maiestas infusa (*Phineo*); vigor novus auxerat artus. 8, 459 gentis -s (*in Medea*). STAT. Theb. 2, 241 non ... expedias, cui (*Minervae an Dianae*) maior -s, cui gratior. 4, 335 (*Atalante ad Parthenopaeum*:) exspecta, dum maior -s, dum firmius aevum *eqs.* (*cf.* CYPR. ad Donat. 8 p. 10, 10 -r ... et vigor sexus ... mollitur). 4, 398. 4, 752. 5, 333 it truncum sine -e pecus *ductore amisso*. 8, 573 *catulus leoninus* nullo ... iubae flaventis -e terribilis. 10, 642 (*Virtus in Manto mutatur*) abiit horrorque vigorque ex oculis, paulum decoris permansit -sque mollior. 12, 417 sanies purgata *est* vado membrisque reversus mortis -s. silv. 1, 1, 18 par forma decorque, par -r (*Domitiano et imagini eius*). 2, 5, 22 solito ... exutus -e *leo*. 4, 6, 35 tantus -s operi (*i. statuae Herculis*) finesque inclusa per artos maiestas. TAC. dial. 32, 4 circumcisa et amputata, sine apparatu, sine -e, paene dixerim sine ingenuitate *eloquentia*. Germ. 5, 1 ne armentis quidem suus -r aut gloria frontis. PLIN. paneg. 4, 7 -r capitis et dignitas oris . . . principem ostentant (*aliter p. 2929, 53 et 80*). 56, 6 nec fascium tantum, sed pilorum signorumque -e circumdatum *tribunal*. APVL. flor. 7 p. 25 *ut* omnibus statuis *Alexandri* ... idem vigor acerrimi bellatoris, idem ingenium maximi -is (herois *Colv.*, hominis *Oudend.*, imperatoris *Mueller*; *v. p. 2931, 5*), eadem forma viridis iuventae (*eqs.*) . . . cerneretur. CYPR. mortal. 19 p. 309, 3 iuvenis (*sc. angelus*) -e et maiestate venerabilis. SIDON. epist. 3, 13, 8 decidit -r umeris, decor brachiis, robur lacertis. (II) *praevalet vis claritatis, splendoris* (*per sing. praeter l. 52. 53. 59*): LVCR. 6, 420 *Iuppiter fulmine iacto* suis . . . demit imaginibus violento vulnere -em. VERG. Aen. 1, 591 laetos oculis adflarat -es *Venus Aeneae*. CIRIS 439 pronuba nec castos accendet pinus -es (odores *var. l.*). 496 oris -s . . . et multis optata labella et patulae frontis species (*cf. supra l. 20*). HOR. carm. 2, 11, 9 non semper idem floribus est -r vernis (*cf.* OV. fast. 5, 226 de quorum [*Croci Attidis Adonidis*] vulnere surgit -r [*sc. flores*]. VAL. FL. 6, 494 *liliis* floret -s. DRAC. laud. dei 2, 452 marceret -s violae). PROP. 3, 11, 17 Omphale in tantum formae processit -em ..., ut *eqs.* (SIL. 12, 244 -es. STAT. Ach. 1, 225). GERM. 77 illis *stellis* languet -s ([*gr. 80* λεπτοτέρη ... ἐπιδέδρομεν αἴγλη]. 211 sine -e obscuro lumine sordet. STAT. Theb. 8, 371 plaustri. 10, 327. AVIEN. Arat. 151 quae stella caput *draconis* flammarum insignit -e. PRVD. ham. 162. PASS. Mar. Iac. 8 p. 57, 13 numquid stella omnis pari luminis -e praefulget? *cf.* PETRON. frg. 27, 5 lunae ... senectus et reparatus -s. CORIPP. Ioh. 2, 253 solis [Iust. 2, 329]). MANIL. 3, 59 lucis *i. vitae* (SIL. 7, 737. 13, 556). VAL. FL. 8, 31 roseo ... implet -e nemus *Iason* (DRAC. laud. dei 1, 322 carbunculus ardet. *cf. p. 2929, 72*). 8, 237 novus implevit vultus *Medeae* -r (*cf.* PAVL. NOL. carm. 15, 176 sidereum ... oculis et -em fulgere vultu. *v. et supra l. 22*). SIL. 12, 230 miro candoris -e lucet in aure lapis. STAT. Theb. 2, 160 quantus -s quantusque pudor (*Adrasti filiabus sit*). silv. 1, 3, 11 *Venus* blandum ... reliquit -em sedibus (*i. villae Vopisci*). 2, 6, 39 non tibi femineum vultu decus oraque supra mollis -s. TERT. resurr. 12 p. 40, 25 funestatur mundi -r, omnia substantia denigratur (*cf.* adv. Marc. 1, 13 p. 307, 9. *v. et* AVIEN. orb. terr. 347 Nilus -em telluri reparat). CYPR. ad Donat. 15 p. 16, 1 (*anima domus vice exornanda est*) hoc manet cultu iugiter vivido, -e integro, splendore diuturno. LACT. Phoen. 124 tantus avi decus est, tantus abundat -r. HIL. in psalm. 140, 14 argenti nitore ... fulgore auri ... -e gemmarum. AVIEN. Arat. 43 rebus -em infundit *sol*. AVSON. 361, 31 p. 411 P. *rosa* ridentis calathi patefecit -em. Mos. 231 candentem ... speculi ... -em. VVLG. prov. 5, 9 ne des alienis (*i. meretricibus*) -em tuum et annos tuos crudeli (*i. decus iuventae et salutis*). PRVD. psych. 528 omnis thensaurus nigrante oculis vilescit -e *Christianis*. CYPR. GALL. num. 402 populum (*eqs.*) . . . miro perfudit -e

[Mehmel]

maiestas dei (*Vulg. num. 14, 10* apparuit gloria domini). iud. 502 flammea dixit ora viri visumque dei fulgentis -em.

CAPVT ALTERVM: *metonymice et personate*:

I *metonymice*: A *i. q. homo -e insignis* (*collective praeter infra l. 13; non huc pertinet* APVL. flor. 7 p. 25 *p. 2930, 45*): SEN. epist. 64, 10 omnia, quibus -r haberi (*v. p. 2919, 73*) -i solet, faciam. LVCAN. 2, 19 latuit plebeio tectus amictu omnis -s, nullos comitata est purpura fasces (STAT. silv. 1, 2, 233 o. -s, cuncti veniunt ... fasces *eqs.* Ach. 1, 798 o. -s illic [*Aulide*], illic ingentia certant nomina. MART. 8, 8, 4 *coniunct.* purpura. VEN. FORT. carm. 6, 5, 38). IVV. 1, 110 sacro ne cedat -i *libertinus*. 1, 117 cum summus -r ... computet ..., sportula quid referat (VEN. FORT. carm. 1, 5, 10 vili tunica vestitur et ipse sacerdos processitque inopi tegmine s. -r *Martinus* [Mart. 3, 51]). TERT. monog. 12 p. 782 Oe. *ne* -r aliquid sibi ad licentiam quasi de privilegio loci blandiatur. *plur.*: VEN. FORT. Mart. 2, 69 conveniunt proceres, praefectus consul -es. B -r tuus, -r personae vestrae *vice allocutionis ponitur*: AVELL. p. 354, 19 (*Menae episcopo*) quid ... caritati tuae dignius -ique conveniat, nisi a Romanorum praesulum non deviare doctrina? ALC. AVIT. epist. 52 p. 81, 12 (*viro illustrissimo Apollinari*) *divina miseratio* spem reparandae prosapiae in p. v. -e constituit.

II *personate*: PLAVT. Trin. 663 pone te latebis facile, ne inveniat te -r, in occulto iacebis, cum te maxume clarum voles. *cf. Onom.*

deriv.: honoro (-or), honorus. *cf.* honestus. *compos.*: honorifico, honorificus, honoriger, honoripeta. *Mehmel.*

˟**honōrābilis**, -e. *ab* honorare (*cf. Leumann, Adj. auf -lis 107*). *compar.*: -ior: IREN. 4, 37, 7 PS. AMBR. serm. 1, 2 p. 605ᴮ HIER. VVLG. *et saepe* (magis -ior: *vol. VIII 63, 47. 60*). magis -is: IREN. 2, 22, 5. amplius -is: RVSTIC. Conc.ˢ I 4 p. 64, 16 (*I 1, 7 p. 71, 19* προτιμότερον). *superl.*: *non nisi* maxime -is: *p. 2932, 24*. *de orig. et notione*: ISID. orig. 10, 115 -is, quasi honore (-i *Arev.*) habilis, hoc est aptus. HIER. epist. 57, 2, 3 *me* pro '-i' dixisse 'carissimum' *crimini dant* (*cf. infra l. 52*). *graece respondent* τίμιος, ἔντιμος, πρότιμος, τιμιώτατος (*p. 2932, 21. 28. 34*), τετιμημένος, τιμῆς ἄξιος, ἀξιώματι μέγας, ἀπὸ ἀξιωμάτων, ἔνδοξος (VVLG. Dan. 13, 4), λαμπρός (*p. 2932, 75*), σεμνός (MVTIAN. Chrysost. hom. 12, 2 p. 317/8ᵉˣᵗʳ·). *legitur ap.* CIC. *semel et inde a* TERT., ITALA. [*falso trad.*: CIC. epist. 5, 21, 5 (*M*; inhonorabile *GR*, horribile *edd. vett.*). LIV. 4, 10, 9 (*var. l. pro* honorem).]

I *vi activa de iis, qui (quae) honorant*: *i. q. honorem praestans, honorificus*: A *neutr. praedic. c. inf.* (*pass. l. 44*): CIC. Cato 63 haec ... ipsa sunt -ia, quae videntur levia atque communia, salutari adpeti decedi *eqs.* (*cf. infra*: senectus honoratior. *v. Leumann l. c.*). DON. Ter. Ad. 705 non est ... iniuriosum ad patrem referre deprecationem deorum, sed magis -e. B *c. subst.*: SYMM. epist. 1, 31, 1 amore. C *de homine fere i. q. reverens*: DIDASC. apost. 29, 31 qui ... -is est, ... stabit.

II *vi passiva et obiectiva de iis, qui (quae) honore fruuntur vel honorem in se habent*: *i. q. honore dignus, honorandus, qui honoratur, honoris plenus, honestus*: A *de hominibus* (*aetate, nomine*): 1 *generatim* (*fere i. q. carus*: *infra l. 68 et 74. cf. etiam supra l. 34*): TERT. adv. Marc. 4, 15 p. 466, 16 '... ⟨de⟩honorabitur vir (*Is. 5, 15*)', utique ob substantiam -is. ITALA sap. 4, 8 (Mutian. Chrysost. hom. 7, 3) senectus (*gr.* τίμιον, *Vulg.* venerabilis. *cf.* IREN. 2, 22, 5 magis necessariam et magis -em aetatem ..., illam inquam provectiorem). SYMM. epist. 4, 73 Felix -is gradu atque exercitatione militiae (*cf. 3, 72* probabilis). AMM. 30, 4, 16 personas -es (*collective ut*: RVFIN. hist. 2, 26, 1 viros [*gr.* τῶν ... τετιμημένων]). AMBR. in psalm. 38, 25, 3 etsi infirmi merito, tamen -es sacrificio *sacerdotes*. AMBROSIAST. in Col. 4, 10/11 p. 440ᴰ ut ... -is habeatur *Marcus* (OP. imperf. in Matth. 1 p. 624 primitivi *filii* apud illos *Iudaeos* clari et -es habebantur. CASSIOD. var. 5, 15, 2 *al.* VITA Fulg. p. 21 L. [honorabiliter *F*]. *cf.* PS. AVG. quaest. test. I 101, 4 p. 195, 11 putantur [*opp.* inferiores]. LEO M. epist. 33, 1 -em visum [*gr.* τιμῆς ἄξιος]). *al.* HIER. hom. Orig. in Ezech. 5, 5 p. 376, 10 (*opp.* deteriores). psalt. sec. Hebr. 138, 17 -es facti sunt ([יָקְרוּ], *Vulg.* honorificati sunt]. VVLG. Is. 43, 4 -is factus es [נִכְבַּדְתָּ] ... et gloriosus. MVTIAN. Chrysost. hom. 1, 2 p. 239/240 -ior [*gr.* ἐντιμότερος] atque probabilior. *cf.* BOETH. cons. 3, 4, 1 W. dignitates -em reverendumque, cui provenerint, reddunt [GREG. M. moral. 20, 34 p. 157ᴮ]). VVLG. psalm. 71, 14 -e nomen eorum coram illo (*gr.* ἔντιμον, *Hier. psalt. sec. Hebr.* pretiosus erit sanguis. *aliter p. 2932, 76*). Ier. 31, 20 filius -is (יַקִּיר). act. 5, 34 -is ... plebi (*gr.* τίμιος). *al.* RVFIN. Greg. Naz. orat. 5, 18, 2 vos ..., -ia mihi et veneranda membra Christi (*gr. p. 1252ᴬ* τίμια. *cf. p. 2932, 55*). hist. 1, 5, 4 (*gr.* ἀξιώματι μέγας). *et al.* *pro subst.*: VVLG. Is. 3, 3 *dominus auferet* -em vultu. 9, 15 longaevus et -is.

2 *titulus honorificus* (*v. Hirschfeld, Kl. Schr. 679, 5; exempla non sollemnia vel laxiora attuli sub 1; superl. p. 2932, 24*): a vir -is (*cf. l. 59; in allocut. p. 2932, 2*): SYMM. epist. 1, 25 (*Ausonio*) super v. -i Thalassio genero tuo. 6, 49, 1 sanctum atque -em v. ... Severum (*cf. 9, 49* honestus). ANAST. (= EPIST. pontif. 276) Hier. epist. 95, 1, 2 v. sanctus et -is Theophilus, frater et coepiscopus noster. HIER. epist. 134, 1, 1 v. -em (vener- *var. l.*) ..., Orosium presbyterum. AVG. epist. 34, 3 p. 24, 21 v. -is Eusebi. QVODV. Aug. epist. 223, 1 p. 449, 8 (vener- *BB¹*). PAVL. MED. vita Ambr. 42 -i v. Casto diacono. LEO M. epist. 39 per filium nostrum -em et amabilem nobis v. Eupsychium. ENNOD. epist. 3, 3, 1 p. 78, 17 (*vir illustris*). PALLAD. hist. mon. I 33 p. 319ᴬ (*gr.* ἀπὸ ἀξιωμάτων). *nota*: COD. Theod. 6, 18, 1 pr. (*de comitibus vacantibus*) nullam -es v. ... patiantur iniuriam neve se illis ullus anteponat, qui primi ordinis comitivam aut pretio impetravit aut gratia (*i. 'honoribus revera functi', v. Gothofr. ad l.*). b *vario usu* (*ap. ECCL.; cf.* AVG. epist. 23, 1 p. 64, 1 '-i' ... quod addidi, non ad hoc addidi, ut honorarem episcopatum tuum; deo -is *sim. l. 22 sq.*): RVFIN. Clement. 1, 73 de -i fratre nostro Iacobo. AVG. epist. 23 tit. p. 63, 2 domino dilectissimo et -i fratri Maximino. 178, 1 p. 689, 5 -is filius noster Palladius. 212 p. 371, 8 -es dei famulas (*de mulieribus ut*: 264 tit. 266 tit. *cf. infra l. 35*). *al.* SECVNDIN. epist. tit. p. 893, 4 domino merito -i atque laudabili et unice percolendo Augustino. EVOD. epist. ad Val. 3 LEO M. epist. 39. EPIST. Migne 8, 977ᴮ tit. (*de papa ut ibid.* 1403ᶜ EPIST. Migne 66, 25ᶜ). AVELL. p. 82, 17. 328, 7. CONC.ˢ I 2 p. 65, 18 (*cf.* I 3 vers. Tur. p. 82, 25) -em Nestorium (honoratissimo *Rustic.*; *I 1, 2 p. 54, 17* τιμιωτάτου). RVSTIC. Conc.ˢ I 4 p. 175, 27 cum sanctissimo ... et deo -i ... Nestorio (*cf.* IGNAT. Heron. tit. a deo -i ... Heroni). MAR. MERC. Conc.ˢ I 5 p. 65, 18 -i et religiosissimo presbytero Caelestio. CONC.ˢ I 5 p. 378, 20 dominis maxime -bus et pientissimis episcopis (*I 1, 7 p. 81, 5* τιμιωτάτοις, *Rustic. I 4 p. 70, 37* honorandissimis). VICT. VIT. 2, 22 Quintianus -is (venerabilis *a*) episcopus. CASSIOD. hist. 9, 14 p. 1130ᴮ (*Theodoret. 5, 9 p. 1212ᴮ* τιμιωτάτοις). CONC. Rom. a. 501 p. 428, 1 concilio. *et al.* *in allocutione* (*cf. supra l. 2*): ANAST. (= EPIST. pontif. 276) Hier. epist. 95, 3 domine frater merito -is (EPIST. pontif. 238 Migne 13, 369ᴮ). AVG. epist. 35, 1 p. 27, 21 -em benignitatem tuam (*cf.* AVR. epist. p. 1011ᴬ -em fraternitatem vestram). 35, 5 p. 31, 5 -is Eusebi. 86 p. 396, 15. 219, 3 p. 431, 10 dilectissimi et -es fratres (PETR. CHRYS. Leo M. epist. 25, 2 frater -is [*gr.* τιμιώτατε]). 251 p. 599, 10. 264, 2 p. 636, 24 -is et in Christo laudabilis famula dei. AVELL. p. 82, 26.

B *de rebus* (*inf. pro subst.*: *infra l. 43*): 1 *vi passiva integra de rebus honore fruentibus* (*coniung.* necessarius): TERT. adv. Marc. 4, 35 p. 543, 1 prima recusabilis, secunda -is *revelatio Christi*. ITALA Is. 28, 16 (Tert. adv. Marc. 5, 6 p. 591, 11) lapidem pretiosum, -em (*gr.* ἔντιμον, *Vulg. paulo aliter. cf.* CASSIOD. Didym. in I Petr. 2, 7/8 p. 20, 13 apud eos ... non -is, sed offensionis est lapis [*syn.* honoratus]). IREN. 4, 37, 7 bene valere. *al.* PEREGR. Aeth. 49, 1 tam -es dies *festos* (SACR. Leon. p. 326 [= SACR. Greg. 125, 1]. COD. Iust. 3, 12, 9, 1 [*a. 469*] dominicum). HIER. hom. Orig. in Ezech. 5, 5 p. 376, 2. 7 (*opp.* inferior). adv. Iovin. 1, 40 p. 270ᴬ (*inde* epist. 49, 11, 2) vas -e et necessarium (*cf. Vulg. II Tim. 2, 21*). VVLG. Sirach 1, 14 dilectio dei -is sapientia (*om. gr.*; *infra*: initium sapientiae *sim.*). Hebr. 13, 4 -e conubium in omnibus et thorus immaculatus (*gr.* τίμιος *i. 'pudicus'*; *Itala cod. d* venerabilem, *Itala Filastr. 120, 1* honorandae. *hinc pendent*: HIER. adv. Iovin. 1, 3 p. 213ᴬ [*inde* epist. 49, 2, 6] -es nuptias [epist. 22, 2, 1 AVG. gen. ad litt. 9, 3 p. 271, 23 *al.*]. HESYCH. in lev. 18, 19/23 p. 1014ᶜ coniugium. *et al.*). RVFIN. hist. 6, 22, 14 (*opp.* execrabilis). Orig. in cant. 3 p. 187, 9 sunt ... aliqua 'membra -iora et honestiora', alia vero 'inhonestiora et inferiora' (*cf. Vulg. I Cor. 12, 22 sqq.* OP. imperf. in Matth. 35 p. 830ᵉˣᵗʳ· *opp.* contemptibiliora. *v. et p. 2931, 75*). EPIST. pontif. 251 Thiel p. 456 *sedes* habetur -is. RVSTIC. Conc.ˢ I 4 p. 15, 24 rem -em et magnam et claram *eqs.* (*gr.* ἔντιμον. VITAE patr. 6, 1, 17ⁱⁿ· apud monachos [*gr. Nau 1907 p. 400 n. 85* ἔντιμα]). *al.* CASS. FEL. praef. p. 1, 11 *caput dicitur* -e et necessarium sensus ... domicilium (*cf. Ps. Galen. XIV p. 313 K.*). BOETH. mus. 1, 34 p. 223, 29 *al.* CASSIOD. inst. 2 praef. 4 p. 91, 19 *ars rhetorica* propter nitorem ... necessaria nimis et -is aestimatur. *et al.* *de iure fere i. q. observandus*: NOVELL. Iust. 97, 2 p. 471, 8 privilegium ... dedimus dotibus, ut contra antiquiores hypothecas habeant -iora iura (*i. 'praerogativam'*; *gr.* τιμιώτερα δίκαια. *cf. Cod. Iust. 8, 17, 12, 4* potiora i.).

2 *praevalente vi obiectiva de rebus suo honore praeclaris* (*de specie infra l. 71; de facie infra l. 83*): TERT. adv. Marc. 3, 7 p. 387, 6 (= PS. TERT. adv. Iud. 14 p. 739 Oe.) *Christus* habiturus e⟨s⟩t speciem -em et decorem indeficientem (*cf. ibid. p. 386, 16* inhonorata [*Is. 53, 3*]). ITALA psalm. 115, 6 (Tert. adv. Marc. 2, 19 p. 362, 6 *al.*) -is mors in conspectu domini sanctorum eius (*gr.* τίμιος, *Vulg.* pretiosa, *Hier. psalt. sec. Hebr.* gloriosa). RVFIN. hist. 1, 8, 13 exequias -es (*gr.* λαμπρόν). AVG. civ. 10, 9 p. 415, 11 D. quam *artem* vel magian vel detestabiliore nomine goetian vel -iore theurgian vocant (*aliter p. 2931, 72*). c. Faust. 20, 9 p. 545, 21 formas in locis -bus sublimatas (serm. 273, 7, 7 [*syn.* meliore]. CASSIOD. var. 6, 10, 2 et iste -is locus sit, qui tantum meritis comparatur [*i. 'dignitas'. cf.* 6, 12, 5 locum amplum et -em facis]. HIST. Apoll. rec. B 15 -i loco discumbit [*rec. A* honorato]). in psalm. 121, 9ⁱⁿ· 'thronos' Graeci sellas dicunt, tamquam -es. VITAE patr. 3, 166 p. 795ᴬ (= 7, 23, 1 p. 1046ᴬ) vidit unum ... clara facie et -i ..., alterum vero nigrum et horribili vultu. CASSIOD. hist. 1, 9 p. 892ᴮ cum -i quiete.

[*Ehlers*]

in psalm. 44, 11 p. 324^{C} dextera -is pars est sponsi. 121, 5 p. 911^{D} -is sessio, dignitas admiranda. var. 10, 23, 1 legatum vestrum ... et, quod est ipsis dignitatibus -ius, vestris obsequiis inhaerentem. 12, 21, 3 decus. *neutr. praedic. c. inf.*: Ps. Avg. serm. 221, 1 quid reverentius, quid -ius dici potest quam sub illa ara requiescere ...? Cassiod. var. 8, 4, 1 -e (*i. 'decens'*) credimus indicare *eqs.*

deriv.: honorabilitas. *compos.*: inhonorabilis, praehonorabilis.

adv. **honōrābiliter.** *compar.* -ius: *l. 12. 15. 16. 17. 18. 19.*

i. q. cum honore, honeste, digne: **1** *c. verbis*: Capitol. Opil. 5, 3 mandavit ..., ut ... Antoninum -r sepeliret ducto funere regio. Amm. 29, 2, 11 *Heliodorus* -r (-ner- *cod.*) colebatur (*v. Leumann, Adj. auf -lis 108. cf.* Avg. civ. 4, 28 p. 181, 13 D. *Graeci deos* -ius dignīusque coluerunt). Rvfin. Basil. hom. 7 p. 1787^{A} litterae ... -r (*om. gr.*) emissae. Avg. c. Cresc. 2, 16, 19 p. 379, 4 istos *haereticos* -ius ... advocamus, illos *lapsos* suspectius ... revocamus. epist. 104, 4 p. 584, 11 quas *litteras* -ius habetis (mus. 1, 12, 26 quattuor primos numeros ... -ius haberi). 130, 29 p. 74, 5 nominatae. in euang. Ioh. 96, 3$^{extr.}$ quanto eis (*catechumenis*) -ius occultantur *sacramenta*. c. Maximin. 2, 21, 3 -ius filium sedere quam patrem; -ius quippe sedetur ad dexteram. c. Petil. 2, 92, 204 p. 127, 24 exceptus. quaest. hept. 4, 33 p. 345, 13 tractabit (Mvtian. Chrysost. hom. 34, 2 p. 453/4 [*gr.* ἐτίμησεν]). trin. 15, 27, 49$^{extr.}$ *menti* -r praesidenti. Prosp. epist. 2, 4 p. 79^{B} -r ac misericorditer parcunt. Max. Tavr. serm. app. 25 p. 899^{C} venerari *sollemnitates*. Cassiod. in psalm. 44, 12 p. 325^{A} verba perciperet *ecclesia*. var. 2, 9, 1 cedere (11, 40, 2). 4, 4, 5 venientium novitas -r invitatur. **2** *c. adi., gerund.* (*particip. v. supra l. 22*): Pavl. Nol. epist. 22, 2 p. 155, 17 *fratres* decenter inculti sint et -r despicabiles (*infra*: pudenter inhonesti). Avg. epist. 96 tit. domino dilectissimo et in Christi membris -r amplectendo filio Olympio (96, 1 p. 514, 14 *in allocut.*). 100, 2 p. 537, 8 fili -r dilectissime. 116 tit. carissimo.

honōrābilitās, -ātis *f.* *ab* honorabilis. *i. q. honorabilis dignitas* (*titulus sollemnis per allocut.*): Facvnd. defens. 4, 2 p. 614^{C} legi libros a tua -e transmissos (*vert. Basil. epist. 135, 1 p. 572^{B}* παρὰ τῆς τιμιότητός σου). *ibid.* p. 618^{A} (*ex Epiphan.*) tua -s nostram exiguitatem petens magis das quam sumis (*gr. deest; cf. alt. vers. Avell. p. 744, 15* tua venerabilitas).

honōrandus, honōrantissimus *v. p. 2951, 32. 71.*

honōrārium *v. p. 2935, 60.*

***honōrārius**, -a, -um. *ab* honorare. *de scriptura*: *falso* honer- (*cf.* onerarius): CIL VIII 6944, 19 *et saepius in codd. var. l. c. apice*: Act. Arv. a. 120 l. 37 -nór-. *abbrev.*: h: CIL VIII 12378, 6. hon: CIL III 9767, 6. VIII 24003, 10 (*a. 146*). honor: CIL III 1978, 7 Act. Arv. a. 218 a 18. Gloss. ἀξιωματικός. τιμητικός. τίμιος. *legitur in litteris apud* Catonem (*infra l. 56*), Cic., Pavl. Fest. (*infra l. 82*) *et inde a* Svet., *in titulis inde ab* Act. lud. saec. Aug.; *notio sub II allata inde a* Ivlian. dig.; *deest poetis; attuli omnes locos, quos in schedis habui, praeter p. 2934, 10. 45. 76. 78. 82. 2935, 36. 41—48.* [*vix huc pertinet*: CIL VIII 15539^{b}, 2 *et* 3 (= CE 1237). *e coni.*: Tert. pudic. 16 p. 255, 20 (*dub.*). adv. Marc. 4, 40 p. 559, 21 (*dub.*). Char. gramm. p. 391, 29 B. illud ('*merere*') vectigale, hoc ('*mereri*') -um (*Fabric.*, honoratum *cod.*; *cf. p. 2951, 13*) est.]

I *i. q. qui (quod) honoris gratia (voluntarie, sponte) datur, est, fit sim.*: **A** *generatim*: **1** *de rebus*: **a** *vario usu*: Cato or. frg. 56 (Isid. orig. 20, 3, 8) cum essem in provincia legatus, quamplures ad praetores et consules vinum -um dabant (Isid. *l. c.*: quod regibus et potentibus honoris gratia offertur [*cf.* Gloss. II 581, 61]. *de tributo provincialium gratuito, item*: Cic. Pis. 86 qui modus tibi fuit frumenti aestimandi, qui -i? siquidem potest vi ... extortum -um nominari. *de re v. Klingmüller, RE VIII 2270*). Cic. Q. Rosc. 15 omnia iudicia legitima, omnia arbitria -a (*cf. 2934, 53*), omnia officia domestica. Caecin. 6 *maleficia punire* non -am operam amici, sed severitatem iudicis ... requirit. Svet. Claud. 1, 3 exercitus -um ei *Druso* tumulum excitavit (*i. cenotaphium*). Gell. 16, 13, 6 municipes ... sunt cives Romani ex municipiis legibus suis ... utentes, muneris tantum cum populo Romano -ri participes (*cf. ibid. 7* civitatis Romanae honorem. *v. Mommsen, Staatsr. III 796, 3. Kornemann, RE XVI 573, 17*). Arnob. nat. 7, 21 p. 254, 13 (*de hostiis certis*) *nihil interest* obsequii, cuius animalis e capite -um (*ed. pr.*, -lium *cod.*) istud debitum compleatur (*sc. sacrificium*). CIL XI 2911, 7 dedicationem. *de incarnatione, qua homo Christus honoratur* (*cf. p. 2936, 80. 2938, 35*): Conc.^{S} I 5 p. 122, 20 *periculosum est dicere substantias Christi esse* separatas proprietate sua, solam autem habere coniunctionem extrinsecus et -am (*I 1, 7 p. 40, 19* ὡς ἐν τάξει τιμῆς). -um est *c. inf.*: Cic. opt. gen. 3 *orator* et docet et delectat et permovet: docere debitum est, delectare -um, permovere necessarium.

b *iuncturae speciales*: **α** ludi -i (*opp.* sollemnes) *i. a magistratibus sacerdotibusve sua sponte et ex sua liberalitate (l. 83) editi* (*v. Mommsen, Ges. Schr. VIII 616 sq. Wissowa, Religion^{2} 455*): Act. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 156 ludos, quos -os dierum VII adiecimus (*XVviri*) ludis sollemnibus. Pavl. Fest. p. 102 -os ludos, quos et liberalia dicebant. Svet. Aug. 32, 2 triginta amplius dies, qui -ris (-tis *ΠQR*) ludis occupabantur, actui rerum accommodavit. Act. lud. saec. Sept. Sev. 8 A (CIL VI 32332), 13 theatris ludi honor⟨ari⟩. *ibid.* (RhM. 81, 1932, 388 sqq.) 33 ⟨edictum ... de ludorum ho⟩norariorum in⟨dictione⟩. 36 ⟨per⟩actis ludis ⟨sollemnibus ludos honor⟩arios quoque per ⟨dies tres adiciemus⟩. 43 ⟨o⟩rdo ludorum honor⟨ariorum⟩.

β *sacrificia -a i. quae praeter sacra debita offeruntur (v. Mommsen l. c. 617; aliter p. 2933, 70)*: Act. Arv. a. 87 II 21 *vice magistri fungens* porcas piaculares duas ... immolavit; deinde vaccam deae Diae -am immolavit (a. 89 l. 57. a. 105 II 10 ⟨vac⟩cam -am albam. *al. v. Henzen, Acta fratr. Arv. 20 sq.*). *huc pertinere videntur*: Act. lud. saec. Sept. Sev. (RhM. 81, 1932, 388 sqq.) 54 *Severus in area Apollinis* ture et vino -o rem divinam f⟨ecit⟩ (*cf. 48*) ... ⟨Apo⟩llini ac ⟨D⟩ianae libis novenis (*eqs.*) ... ⟨sac⟩rificavit. Serv. auct. Aen. 1, 632 ('divom templis indicit honorem') indictiva sacrificia dicebantur, quae ...; dicebantur sacra et ('*fortasse* erant et sacra' *Thilo*) -a, quod utrumque hoc loco complexus videtur.

γ summa (pecunia *infra l. 29*) -a (*per ellipsin: infra l. 45. cf.* honorarium): (I) *impenditur remunerandi gratia advocatis* (*cf. p. 2935, 67*): Sev. et Carac. Vlp. dig. 50, 13, 1, 12 si ... post causam actam cauta est -a summa (*antea*: -um). (II) *impenditur dignitatis impetrandae vel impetratae causa collegio a sodalibus (l. 31; cf. l. 27), rei publicae a magistratibus vel sacerdotibus legitime quidem (syn.* summa legitima [*q. v.*]; *cf. infra l. 50), sed fere non ex scripta lege, inde tamquam 'honoris gratia' i. voluntarie (de magistratibus opposita summa ob sacerdotium numerata: infra l. 37; de re v. e. g. Marquardt, Staatsverw. I^{2} 180 sqq.)*: Tert. apol. 39, 5 si quod arcae genus est (*apud Christianos*), non de -a (oner- *RDG, edd. vett.*) s. quasi redemptae religionis congregatur. CIL III 1978, 7 ex pecu(nia) honor(aria) II vir(atus) sui (9749, 4. 9767, 6. 9768, 2 duoviratuus. *cf.* 9765, 3). V suppl. ital. 669, 5 ex s. -is, quas colle⟨gio⟩ nautarum debuerant. VIII 769, 5 multiplicatis s. -ris aedilitatis suae. 858, 9 (*aedilis*) numerata prius a se rei publicae s. -a. 958, 3 inlata reip(ublicae) II viratus -a s. (12220, 6 ⟨ex⟩ s. hon⟨oraria⟩ duoviratus sui fecit. Inscr. Afr. Cagnat-M.-Ch. 451, 18. *cf. supra l. 29*). 2362, 11 (*cf.* 17864, 11). 2711, 10 (*a. 208*). 4596, 14 (*a. 200; v. supra l. 25*) aedil(is), II vir, II vir quinq(uennalis), fl(amen) p(er)p(etuus) ... inlatis rei pub(licae) s. -ris et fl. (*i.* flamonii *vel* flaminatus) p(er)p(etui). 5292, 5. 6339, 10 s. -ris decurionatus et mag(istratus) (12058, 4 [*cf.* 10]. 24003, 10 [*a. 146*]). 6944, 19 utriusque honoris (19122, 7 eius h. *sc. flamonii perpetui*). 9062, 12 (*a. 230*). 11430, 7 flamoni p(er)p(etui) et quinquennalitatis (14370, 9 [*a. 196*]. 26591, 4 Inscr. Afr. Cagnat-M.-Ch. 119, 5). 11998, 2. 12378, 6. 12382, 8. 17834, 10. 26255, 10 (*a. 197*). 27768, 11. X 7267, 4 (*Panhormi*) pro sevir⟨a⟩tu. XIV 2101, 5 (*Lanuvii*) sacerdotiorum. Inscr. Afr. Gsell I 1236, 8. 2130, 4. *et al.* *per ellipsin* (*syn.* legitima *l. 50*): Decret. decur. Tergest. (CIL V 532 *a. 138/161*) 2, 14 (*de Carnis Catalisque ad aedilitatem admissis*) ut ... qui olim erant tantum in redit⟨u⟩ pecuniario, nunc et in illo ipso duplici quidem per -ae numerationem repperiantu⟨r⟩. Inscr. Afr. Gsell I 2089, 15 statuam, qu⟨am p⟩ro honore aedil(itatis) am⟨p⟩lius ad legitimam p⟨ro⟩miserat, inlat⟨a pri⟩us -a fecit.

2 *de hominibus*: Cic. Tusc. 5, 120 quorum *philosophorum* controversiam solebat tamquam -us arbiter iudicare Carneades (fat. 39. *cf. p. 2933, 61*). Vlp. dig. 26, 7, 3, 2 ceteri ... tutores non administrabunt, sed erunt hi, quos vulgo -os appellamus (*ibid.* putant -os t. omnino non teneri. 46, 3, 14, 1 [*bis*]. Pavl. dig. 23, 2, 60, 2. *cf.* honoris causa *p. 2920, 25*).

B *speciatim*: *titulus sollemnis eorum, qui sine administratione munerum codicillis dignitatis donati sunt (v. e. g. Cuq, Daremb.-S. III 238 sq.)*: **1** *de hominibus* (*opp.* ordinarius, administrator, vacans): Cod. Theod. 6, 26, 2 palatinis -is (*opp.* vera admi⟨nis⟩tratione). 13, 5, 14, 4 ex administratoribus ceterisque -is viris. Cod. Iust. 12, 1, 18 illustribus. 12, 8, 2, 2 (*a. 440/1*) *ut* non vacans comes thesaurorum ... -o quaestorio vel ex magistro officiorum praeferatur. *pro subst.*: Cod. Theod. 11, 18, 1 illos tantum ... munus adstringat, quos -os vocavit antiquitas. 12, 1, 26 cunctos ex comitibus (*Mo.*, comite *cod.*) ..., denique ex perfectissimis -os (*Mo.*, -is *cod.*). Novell. Theod. 25, 6 inlustrem dignitatem inter vacantes vel -os consecutus. Cod. Iust. 12, 8, 2 pr. (*a. 440/1; de ordine dignitatum*) quartum *ordinem* -orum, qui praesentes a nostro numine sine cingulo codicillos tantum -ae dignitatis adepti sunt. 12, 8, 2, 1 administratores ... omnibus vacantibus, omnibus -is anteponi censemus. 12, 8, 2, 2.

2 *de rebus, sc. dignitate sim.* (*coniunct.* imaginarius; *opp.* legitimus, vacans): Cod. Theod. 6, 10, 4 qui -os meruerint codicillos (6, 22 tit. de -is c. 7, 23, 1 pr. -is c. habetur ex comite. 12, 1, 41 sine administratione [*cf.* Cod. Iust. 3, 24, 3, 2 *a. 485/6?*]. *al. cf.* 8, 5, 23 pr. epistulis). 6, 22, 7 pr. qui ... absque administrationis privilegio imaginarias tantum atque -as meruerint dignitates (6, 28, 8, 1 [= Iust. 12, 21, 4, 1] ad -am ex principe d. [*opp.* ad principatus actum]. 9, 27, 2 vel legitimas vel -as. *al.* Novell. Theod. 15, 2, 3 vacantem ... vel -am. *al.* Cod. Iust. 12, 40, 10, 6 illustres -as d. ... sine actu caelitus impetrarunt. *al.*). 6, 22, 7, 2 aditionis. 6, 27, 16, 1 -i principatus insignibus (*opp.* quae stipendiis ac sudore promeruit). 7, 21, 3 pr. ex protectoribus aut domesticis -as missiones (*ibid. 1* emen-

[Ehlers]

dicatae dignitatis. *cf.* 12, 1, 153). 8, 5, 44 quos -i tantum nominis (*aliter l. 3*) suffragia prosequuntur (*opp.* in actu ipso positi). 8, 5, 46 pr. curiarum -um patronatum. 12, 1, 74, 4 -o nomine (*aliter l. 1*) ... sibi honestamenta pepererunt (*cf.* 12, 1, 187 [= Iust. 10, 32, 60, 1] non laborioso administrationis actu, sed -o titulo dignitatis [COD. Iust. 1, 3, 21 *a. 442*]). 12, 1, 150 (= Iust. 10, 32, 47 pr.) comitivam (*cf. Mommsen, Ges. Schr. VIII 485*). 16, 8, 22 praefecturae. NOVELL. Theod. 25, 4 praerogativae (*opp.* vacantis militiae). COD. Iust. 10, 32, 67, 1 consulatus -i aut ordinarii (12, 3, 3, 1 *bis*).

II *ap.* ICTOS *i. q.* ***ex honore magistratus,*** *sc. edictis praetorum et aedilium, descendens* (*v. e. g. Kipp, RE V 1943 sq.*): A ius -um (GLOSS. II 415, 3 πραιτώριον δίκαιον. *syn.* praetorium; *opp.* civile [*saepe*], extraordinarium, naturale, lex): POMPON. dig. 1, 2, 2, 10 edicta praetorum i. -um constituerunt: -um dicitur, quod ab honore praetoris venerat. 1, 2, 2, 12 magistratuum edictum, unde i. -um nascitur. MAECIAN. dig. 36, 1, 67, 3 civilis vel -i. PAPIN. dig. 1, 1, 7, 1 ius praetorium est, quod praetores introduxerunt adiuvandi vel supplendi vel corrigendi iuris civilis gratia ...; quod et -um dicitur ad honorem (*sic FR*, ab honore *dett.*) praetorum sic nominatum. 46, 3, 95, 3 (*infra*: praetorii). PAVL. dig. 1, 1, 11 (*opp.* naturale, civile). MARCIAN. dig. 1, 1, 8 i. -um viva vox est iuris civilis. COD. Iust. 6, 55, 3 (*a. 293; opp.* lege duodecim tabularum). INST. Iust. 1, 2, 7 *praetorum edicta* etiam i. -um solemus appellare, quod qui honores gerunt, id est magistratus, auctoritatem huic iuri dederunt; proponebant et aediles curules edictum ..., quod edictum i. -i portio est. *abl.* iure -o: VLP. dig. 13, 5, 1, 8 quod i. -o debetur (50, 16, 10 vel i. civili ... vel -o vel extraordinario. COD. Iust. 6, 59, 3 [*a. 294*] successionem ... civili vel -o i. non deberi). 46, 1, 8, 2 i. -o obligatus (MOD. dig. 44, 7, 52 pr. aut lege aut i. -o. 44, 7, 52, 6 ex his, quae edicto perpetuo vel magistratu fieri praecipiuntur vel fieri prohibentur). 47, 5, 1, 3 experiri. PAVL. dig. 2, 14, 17, 2 nascitur ... actio (*cf.* 14, 1, 5, 1 competit). Papin. resp. frg. 5, 21 succedere (HERMOG. dig. 50, 4, 1, 4. COD. Theod. 2, 16, 2, 4 [= Iust. 2, 52, 5, 3]. COD. Iust. 2, 3, 26 [*a. 294*]. 4, 5, 5 [*a. 293*]. 6, 30, 14 [*a. 294*]). COD. Iust. 2, 3, 5 (*a. 213*) obligatione ... liberatus. 6, 15, 3 (*a. 293*) successio defertur (6, 59, 10 [*a. 294*] hereditas). *al.* INST. Iust. 2, 10, 2 nulla emancipatio desiderabatur *eqs.* (*antea*: ex edicto praetoris).

B *generalia* (*syn.* praetorius; *opp.* civilis, legitimus, naturalis): 1 *de rebus*: IVLIAN. dig. 9, 4, 39 pr. iudicium -um, quod ... pollicetur *praetor* (*opp.* iuris civilis actionem. VLP. dig. 4, 9, 7, 6). 46, 1, 11 *creditor filii* neque civilem neque -am adversus patrem actionem habet (POMPON. dig. 15, 1, 2. MAECIAN. dig. 35, 2, 32 pr. *opp.* legitimae [VLP. dig. 9, 3, 5, 12 PAVL. coll. Mos. 2, 5, 5]. 35, 2, 32, 1 quae ... a praetore promittuntur. VLP. dig. 4, 3, 1, 4 *opp.* civilis [30, 28 *pr.* (*ex Arist.*). 44, 7, 25, 2 omnes ... a. aut civiles dicuntur aut -ae. *al. adde supra l. 41*]. 47, 4, 1, 10 [*ex Scaev.*]. *al.* PAVL. dig. 36, 1, 41 pr. 44, 7, 35 pr. [*ex Cass.*]. 46, 4, 11, 1 MOD. dig. 16, 1, 25 pr. COD. Iust. 4, 26, 7 pr. [*a. 293*]). VLP. dig. 14, 1, 1, 24 obligationem (46, 2, 1, 1 naturalis an civilis ⌊an -a⌋ [*interpol.?; cf.* MARCIAN. dig. 20, 1, 5 pr.]. 46, 4, 8, 4. INST. Iust. 3, 13, 1 praetoriae sunt o., quas praetor ex sua iurisdictione constituit, quae etiam -ae vocantur [*opp.* civiles]). COD. Iust. 5, 9, 1, 4 (*a. 380*) hereditates ... vel legitimas vel -as. INST. Iust. 4, 4, 7 *poenam* praetores introduxerunt, quae etiam -a appellatur (*opp.* ex lege duodecim tabularum). 2 *de hominibus*: VLP. dig. 6, 2, 7, 9 et heredi et -is successoribus (10, 2, 24, 1. 11, 1, 9, 6. 16, 1, 10. 36, 1, 6, 1 [*opp.* legitimi]. 36, 3, 1, 8. 46, 4, 13, 11). reg. 12, 1 curatores aut legitimi sunt, id est qui ex lege duodecim tabularum dantur, aut -i, id est qui a praetore constituuntur.

subst. **honōrārium,** -ī *n.* GLOSS. τιμητικόν. τιμή, τὸ ἐπὶ ἀρχῇ ἢ συνηγορίᾳ διδόμενον. merces, quae iudici datur. GLOSS. II 446, 10 συνηγορικά -a. III 228, 15 τιμικῷ -o. GLOSS. iurispr. cod. Paris. gr. 1357 A τίμιον. *legitur inde a* TRAIANO; *ad 'veteres' revocat* VLP. *l. 83.*

i. q. summa honoraria (v. p. 2934, 17), honoris causa data (cf. Klingmüller, RE VIII 2270 sqq.):

1 *impenditur honorandi vel remunerandi gratia*: a *advocatis* (*cf. p. 2934, 18*): VLP. dig. 26, 7, 9, 6 *Caracalla cum Severo* -a eos *tutores* imputare pupillo prohibuit, si supervacaneam litem instituissent *eqs.* 50, 13, 1, 10 in -is advocatorum ita versari iudex debet, ut pro modo litis (*eqs.*) ... aestimationem adhibeat, dummodo licitum -um quantitas non egrediatur (COD. Iust. 3, 1, 15. 10, 65, 2, 1). 50, 13, 1, 12 (*infra*: -a summa). PAVL. dig. 19, 2, 38, 1. COD. Theod. 2, 10, 3 (= Iust. 2, 6, 5) nomine (sub n. *Iust.*) -orum (*cf.* COD. Iust. 2, 6, 3 [*a. 240*] sub specie -i, quod advocato ... deberi potuisset). 8, 10, 2, 1. COD. Iust. 3, 1, 13, 9 -is ... a clientibus ... togatis ... praestandis et ... exigendis. *per imag.*: PS. AMBR. paenit. 24 p. 997 C *Christus advocatus caelestis* de suscepto (superato *Migne*, suspecto *codd.*; *correxi*) non exspectat aliquod -um. AVG. ord. 2, 3, 9 p. 152, 27 (*loq. Alypius*) si ab istis, ut dicis, susceptis (*sc. quos in hac disputatione defendo*) quicquam -i, ut solet, accepissem. b *agrimensoribus*: VLP. dig. 11, 6, 1 pr. id quod datur ei (*mensori agrorum*), ad remunerandum dari et inde -um appellari *veteres crediderunt.* c *ludimagistris* (*festo die*): TERT. idol. 10 p. 40, 7 (*de ludimagistris et professoribus*) Brumae et carae cognationis (*i. caristiorum*) -a exigenda omnia (*v. Wissowa, RE III 1593, 11*).

2 *impenditur dignitatis impetrandae vel impetratae causa rei publicae a magistratu, sc. decurionibus* (*cf. p. 2934, 25 sqq.; acced. genet. l. 5*): TRAIAN. Plin. epist. 10, 113 -um decurionatus omnes, qui in quaque civitate Bithyniae decuriones fiunt, inferre debeant necne, in universum a me non potest statui. CIL II 5232, 13 (= Dessau 6898; *a. 167*) quod decurionem eum remisso honor⟨a⟩rio et muneribus et oneribus r. p. fecerin⟨t⟩.

honōrātio, -ōnis *f.* *ab* honorare. *i. q. actus honorandi, honor*: PAVL. FEST. p. 97 corona graminea in re militari maximae est -is. ARNOB. nat. 7, 13 p. 248, 13 si quispiam viso potentissimi nominis ... viro via decedat (*eqs.*) ...: video, quid agatur in huiusmodi -is officio. MART. CAP. 1, 7 *Aphrodite Psychen* auro ac monilibus inhiare membraque vinciri -is celsae (honoratioribus celsa *βA*) affectatione persuaserat. *cf.* exhonoratio, inhonoratio, praehonoratio.

honōrātor, (-ōris) *m.* *ab* honorare. GLOSS. II 596, 61 venerator: -r.

honōrātus *v. p. 2947, 83.* **honōrificandus** *v. p. 2939, 61.*

honōrificātio, -ōnis *f.* *ab* honorificare. *i. q. actus honorificandi*: ITALA II Macc. 13, 14 (rec. M) *Iudas* disposuit fortiter ... pugnare ... pro antiquarum traditionum -e (*rec. B* pro ipso ... institutionis honore. *gr. et Vulg. aliter*). AVG. in euang. Ioh. 23, 13 p. 1591 (*de Ioh. 5, 23*) quid de -e ...? *ibid.* in hac -e secunda.

honōrificātus *v. p. 2939, 48.*

***honōrificentia,** -ae *f.* *ab* honorificus, *cf.* munificentia *et* magnificentia *al.* *scrib.* -cientia (*cf. Svennung, Beitr. z. lat. Lautl. 23*): DECRET. fabr. Sentin. (CIL XI 5748 *a. 260; tabula vitiose scripta*) 17. 22. *plur. deest.* GLOSS. ἐπιτιμία. τιμιότης. reverentia. *legitur in titulis inde a* DECRET. *l. c. et* CIL XI 5751, 16 (*s. III*), *ap. scriptores inde ab* ARNOB. nat. (*infra l. 42*). [*dub. interpr.*: EPIST. pontif. 591 Schwartz p. 63, 24 (*ad Zenonem Augustum*) per hanc *legationem* ... velut cominus -ae functus alloquiis (-ae tuae iunctus colloquiis *edd. priores; cf. p. 2937, 68*).]

i. q. actio honorificandi, honoris praestatio, reverentia, observantia sim., honos (*quis honoret, signif. per gen. subi. vel pron. poss. passim*; -a imperialis: *l. 51. honorem habent res: l. 75. p. 2937, 53 sqq.*):

1 ***nude positum***: a *de hominibus*: α *vi generali*: CAPITOL. Ver. 3, 4 diu ... ea -a caruit, qua Marcus ornabatur. 3, 5 -ae adnomen. LAMPR. Alex. 2, 4 insignia et -ae genera. VOPISC. Aurelian. 25, 6. ARNOB. nat. 3, 3 p. 113, 12 *regalis familia* tacita ... se sentit -a comprehendi. ZENO 1, 15, 1 p. 363 A omni -a deferentis patri ... filii (*cf. infra l. 56*). GAVDENT. serm. 19, 7 G. -am debitam ... deferentes (CLAVD. DON. Aen. 9, 295 p. 228, 8. *et al. cf. l. 61 et 70*). AVSON. 405 p. 239 P. *epodi* compositi ad -ae obsequium ad aurium convicium concurrerunt (FVLG. RVSP. ad Monim. 2, 5 p. 184 A -ae et sacrificii). 419, 40 p. 363 P. *mihi* hanc -am detulisti *sc. consulatum* (AMBR. Abr. 2, 10, 69 p. 625, 1 *al.* COD. Theod. 6, 24, 4 [= Iust. 12, 17, 1]. *et al.*). SYMM. epist. 4, 15, 2 (*de sportula*). 6, 36, 1 *litteris* te -a imperialis accivit (*ad consulatum*). 7, 76 (*de donis sollemnibus*). *al.* SERV. auct. Aen. 11, 500. CLAVD. DON. Aen. 1, 50 p. 24, 28 servemus ei (*inferiori personae*) -am competentem (HEGES. 2, 1, 3. *et al.*). 1, 335 p. 70, 21 quae numinibus debeat exhiberi (*al.* HIER. [?] epist. 148, 30, 3 [= PAVL. NOL. epist. app. 2, 30 p. 458, 2]. *et al.*). 1, 580 p. 114, 21 cum omni -a ... dixit (8, 105 p. 129, 32 dei nomen ... tetigit. CANON. Turner II 2 p. 186 [*Mansi 2, 1101 A* τιμῆς]. FVLG. RVSP. epist. 4 tit. *cf.* cum -a: RVFIN. Orig. in cant. 3 p. 188, 33 B. FVLG. RVSP. c. Fabr. frg. 15 p. 768 A. CIL VIII 25045, 6 [= INSCR. christ. Diehl 1003, 6; *s. V?*] ⟨cu⟩m -a. *cf. p. 2937, 36*). 3, 356 p. 315, 29 -*am* debebat *Heleno* (11, 20 p. 408, 28 hanc ... mortuis praecipuam [*i. sepulturam*]. *et al. cf. l. 45. 70*). 6, 510 p. 573, 24 supremae *i. funeris* (11, 25 p. 409, 28. *cf.* 11, 75 p. 418, 23 novissima). 8, 280 p. 155, 6 debuit ... numini ... officium repraesentari -ae sollemnis (FVLG. RVSP. ad Monim. 2, 2 p. 179 D). 11, 410 p. 477, 25 'patrem' videtur dixisse quasi -ae loco (*cf.* AVG. coll. c. Don. 3, 7, 8 p. 58, 26 -ae causa [quaest. hept. 2, 69 p. 134, 12 serm. 246, 3 med.]. loc. hept. 1, 166 -ae ..., more). *al.* AMBR. epist. 14, 7 debitam ... -am reservantes (*al.* AMBROSIAST. in Gal. 1, 4 p. 340 D). 55, 3 *fratri seniori* substituitur propter ... -am naturae debitam (*cf. p. 2937, 62*). in psalm. 118 serm. 14, 20, 2 qui potest administrationes contemnere, dolet sibi aliquem -a esse praelatum. *al.* PS. AMBR. serm. Sess. 3, 4 p. 127 A ut -a praecedas honorantes. AMBROSIAST. in Rom. 5, 11 p. 92 A reddamus ei *Christo* -am (AVG. c. Gaud. 1, 2, 3 p. 202, 16. *et al.*). in I Cor. 12, 23 p. 248 C addimus eis (*membris*) -am, ut puta pedibus. RVFIN. Orig. in lev. 11, 3 p. 454, 13 B. AVG. epist. 64, 2 p. 230, 18 venerabilem et debita mihi ... -a suscipiendum ... Aurelium. loc. hept. 1, 89 p. 520, 20 -ae locutio. serm. 354, 4, 4 p. 1565 mutuam -am eis praestare (COD. Iust. 1, 48, 2 *a. 384*). *al.* EPIST. pontif. 885 Conc.[S] IV 2 p. 209, 12 ne ... Iesus per -am vel gratiam nomen dei accepisse credatur, sicut Nestorius sentit (*cf. p. 2933, 71. 2938, 35*). *et al.*

seq. inf. (*acced. pron. praepar.*): AVG. loc. hept. 1, 185 p. 535, 12 'absit a pueris tuis ...'; potuerunt dicere: 'absit a nobis'; sed illa -a est usitata in scripturis sic dicere, tamquam de aliis.

[Ehlers]

β spectatur honorificandi studium, consuetudo sim. (*nos 'Ehrerbietigkeit'*; adsiduitas -ae: *l. 7*; -a multa: *l. 10.* *in titulis fere i. q. munificentia, liberalitas; cf. infra l. 64. 65 et* honorificus *p. 2940, 45*): SPART. Sept. Sev. 4, 1 ob severitatem et -am et abstinentiam ... dilectus est. PS. AVR. VICT. epit. 10, 3 *anteiit* clementia, liberalitate, -a ac pecuniae contemptu. PAVL. NOL. epist. 23, 1 p. 157, 11 adsiduitate ista -ae ac pietatis tuae. MVTIAN. Chrysost. hom. 10, 4^med.^ Samarita -am illam totam ostendit (*syn.* abundantiam honoris, *gr.* φιλοτιμίαν ἐκείνην ἅπασαν. *cf.* 11, 4^extr.^ ex voluntate, ex ⌞-a multa⌟ [*gr.* φιλοτιμίας], ex misericordia, ex bonitate). CIL VIII 7013, 7 (*s. IV*) continentiae, integritatis, patientiae, aequitatis adque -ae singulari ... viro. IX 688, 7 (*Herdoniis*) ob singularem iustitiam abstinentiamque ... et -am eius. 1685, 11 (*Beneventi*) largissimo adque honorificentissimo viro ... collegium ... memor liberalitatis et -ae eius. DECRET. fabr. Sentin. (CIL XI 5748 *a. 260*) 17 exemplo pietatis parentium et matris -a. 22 ut ... -ae nostrae modum intellegat. CIL XI 5751, 16 (*s. III*) de eius honorifi⟨centi⟩a. TEST. Iulian. (CIL XIV 2934 *a. 385*) 5 memor -ae n⟨ostr⟩ae.

b *de rebus honorificis* (*aliter infra l. 53 sqq.*): SYMM. epist. 3, 40 te memorem mei -a proximae scriptionis ostendit. 3, 60 tibi -am salutationis exhibeo (AVELL. p. 634, 9 praeloquentes [CASSIOD. var. 3, 1, 4. 10, 22, 3]. ENNOD. epist. 2, 12, 5 p. 52, 16 solvens [3, 9, 2 p. 77, 17]. 2, 13, 7 p. 54, 12 impertiens. 8, 13, 1 p. 209, 16 persolvens [9, 25, 3 p. 247, 15 gratiam -amque]. 8, 26 p. 217, 6 CASSIOD. var. 1, 1, 6). 6, 35, 1 evocationis -am deprecari (*ad consulatum*). ISID. reg. monach. 22, 2 uberior ... monachis deferenda est -a hospitalitatis (*antea*: bonum). *huc pertinere vid.*: CLAVD. DON. Aen. 7, 1 p. 3, 4 *poeta* meritum ... Caietae commendat in sepulchri -am (-a *edd. vett.*).

2 *accedunt structurae indicantes, quis (quid) honorem accipiat vel habeat: saepius transit in notionem q. e. dignitas, gloria, decus sim.*: **a** *generatim*: *α c. genet.*: Ⓘ *hominum* (dilectionis tuae: *infra l. 45*): CAPITOL. Aur. 10, 2 in senatus ... -am multis praetoriis ... decidenda negotia delegavit. CLAVD. DON. Aen. 1, 585 p. 115, 8 *Achates loquitur* servata ... -a eius, qui ... auctoritate praestaret (*Aeneae*). 2, 1 p. 145, 10 *al.* AMBR. c. Aux. 36 cum -a imperatoris dictum. epist. 40, 31 numquid deo displicere poterit, quod pro eius emendatur -a? (*de deo ut*: AMBROSIAST. in Rom. 1, 23 p. 59^A^ sic ... dei maiestatem et gloriam minuerunt, ut horum, quae ... parva sunt, similitudini dei -am darent [in I Cor. 3, 7 p. 199^A^. 12, 31 p. 250^D^. 251^A^]. FVLG. RVSP. ad Tras. 1, 2 p. 226^C^. *cf. infra l. 56*). fid. 1, 6, 43 non est -a boni patris filii iniuria. AMBROSIAST. in Rom. 1, 22 p. 58^B^ ut -am regis vindicet comiti. 3, 1/2 p. 73^A^ -am et meritum ... seminis Abrahae. RVFIN. Orig. in Rom. 8, 12^in.^ patrum. AVG. serm. 140, 5^extr.^. EPIST. pontif. 351 Migne 20, 763^C^ ut apostolicae sedis auctoritas et dilectionis tuae (*i. 'tua'*) -a servaretur. SACR. Leon. p. 408 *angelorum*. MAR. MERC. Conc.^S^ I 5 p. 22, 42 salva ... reverentia et debita -a ... Augustini. SALV. eccl. 4, 14 amor et -a. VICT. VIT. 3, 2 ecclesiae. FVLG. RVSP. c. Fab. frg. 31 p. 801^C^ trinitatis. *ipse homo dicitur* -a: VVLG. Iudith 15, 10 benedixerunt eam ... dicentes: 'tu gloria Ierusalem, tu laetitia Israel, tu -a (honorifica *Itala Corb.*) populi nostri' (*gr.* καύχημα μέγα, *Itala Sangerm. 4* gloria, *15* gaudium). *inde* PS. AVG. serm. ed. Mai 178 Iohannes laetitia Israhel et -a populorum dei. Ⓘ *rerum* (*aliter supra l. 19 sqq.*): SYMM. epist. 3, 80 sermonis tui -a et splendore delector (*fere i. q. 'honestas, dignitas'*. *cf.* AMBROSIAST. in Rom. 5, 14 p. 94^D^ nulli -am nominis ac maiestatis eius *dei* impertiens [PS. AVG. quaest. test. I 112, 6 p. 289, 10. *cf. l. 37 sqq.*]). AMBR. exc. Sat. 1, 51 nec misericordia mortis impulsos, sed virtutum -a provocatos. PS. AVG. serm. 195, 6 sis ... tu (*Ioseph*) pater Christi cura castitatis et -a virginitatis (*Mariae*).

β c. praepos.: AMBR. Iac. 2, 2, 7 p. 35, 15 pater circa seniorem naturae -am (*cf. p. 2936, 70*; naturam -ae *var. l.*) servet. AVELL. p. 511, 18 (*de Nestorio*) facessat impiorum tam contumeliosa in deo -a. CIL X 524, 5 (*Salerni*) ob eximiam eius erga se ... -am. 3857, 7 (*Capuae*) ob multa praeclara in cives ... -ae suae merita.

γ c. pron. poss. (*cf. infra l. 68 sqq.*): CLAVD. DON. Aen. 5, 50 p. 431, 31 exigebat defuncti (*Anchisae*) meritum -am suam.

b -a tua, vestra (*l. 75*), sua (*l. 77*) *metonymice titulus sollemnis hominum honore insignium* (*cf. p. 2936, 33; ad pron. poss. cf. supra l. 67*): LVCIF. epist. 4 p. 322, 4 (*ad magistrum officiorum*) memorat -a tua. TRACT. Pelag. p. 3, 1 -ae tuae litteras legi (*cf.* p. 12, 10. 14, 18. 21, 9). EPIST. pontif. 211 Migne 8, 1351^A^ (*ad episcopum*) ordinationem causae ... -ae tuae litteris insinuare (238 Migne 13, 370^A^. VITAL. CONST. epist. 1 p. 847^D^ sanctae -ae tuae. *ibid.* p. 848^C^. ISID. epist. 4, 1 -ae vestrae). PAP. APF 3, 1906, 168 (*s. IV/V; ad praesidem Phoeniciae*) qui a me ... -ae tuae traduntur (*ibid.* honestatis tuae). PAP. Marini 82, 2, 9 (*a. 489*) a sua -a conscribta(m) ... agnoscit *paginam notarius regius* (*82, 1, 8* nobilitate).

compos.: inhonorificentia.

***honōrifico**, -āvī, -ātum, -āre. *ab* honor *et* facere; *cf.* honorificus. *de depon. v. p. 2938, 10.* *de notione*: AVG. c. Arrian. 31, 29 'glorificare' ... et '-are' et 'clarificare' tria quidem verba, sed res una est, quod graece dicitur δοξάζειν (*cf.* PS. PRIMAS. in Hebr. p. 715^C^). VEREC. in cant. 1, 3 '-are' dicitur honoribus afficere. GLOSS. δοξάζω. τιμῶ. *legitur inde ab* ITALA, *ubi frequentatur*; VVLG. *praeter libros Italae adnumerandos* (psalm., Sirach, III Esdr.) *habet in vet. test. semel (l. 22), in novo saepius, fere congruentibus Italae codicibus sive singulis sive compluribus.* *de verbis* -o, clarifico, glorifico, magnifico *pro gr.* δοξάζειν *usurpatis v. p. 2937, 82 et cf. Matzkow (p. 2644, 2) 47 sqq.* [*dub.*: CONC.^S^ I 3 Rustic. p. 187, 15 ad -andum (constituendam *vers. Tur., item I 2 p. 103, 39*) universalem pacem ... ecclesiis (*I 1, 4 p. 9, 10* βραβευθῆναι). *depon. falso trad.*: ACT. Petr. 17 p. 63, 10 ut -retur lierem (*sic m. 1 pro* -ret mulierem; -retur mulierem *m. 2*).]

i. q. honore afficere, honorare (*mediopass.*: *infra l. 84. p. 2939, 7. 32*): **1** *vi strictiore de iis, quae reverentiae vel observantiae causa fiunt (spectat ad habitum vel actiones honorificas)*: **a** *usu profano* (*obi. res infra l. 31. 32. 40*): ITALA exod. 20, 12 (Sulp. Sev. chron. 1, 17, 7) -a patrem tuum et matrem tuam (*gr.* τίμα, *Vulg.* honora. deut. 27, 16 [Lugd.] non -at [ἀτιμάζων, *Vulg.* honorat]. Matth. 15, 6 [cod. a *al.*, *et* VVLG.] *muneribus*. Marc. 7, 10 [cod. a]. *al. cf.* VVLG. Sirach 3, 5 matrem [δοξάζων]. CANON. Migne 56, 790^A^ *parentes*. *v. etiam l. 49. 53*). num. 22, 17 (Lugd.; *Balac ad Balaam*) honorifice ... -bo te (ἐντίμως ... τιμήσω, *Vulg.* paratus sum honorare te). iud. 13, 17 (Lugd.; δοξάσωμεν, *Vulg.* honoremus). Iudith 12, 12 (Corb. *al.*, *et* VVLG.) -etur ante faciem eius *Holofernis* (δοξασθῆναι. *cf. p. 2939, 50*). *al.* IREN. 2, 19, 7 -bantur a demiurgo *animae* (*antea*: honoratas). AMBROSIAST. in Rom. 5, 14 p. 96^A^ in I Cor. 3, 7 p. 199^A^. VVLG. Sirach 7, 33 sacerdotes (δόξασον). *al.* I Petr. 2, 17 regem (τιμᾶτε). III Esdr. 8, 29 (ἐτίμησεν). 8, 68 (*v. infra l. 63*). AVG. epist. 54, 4 p. 163, 7 salvatorem (*Zachaeus et centurio*). PS. AVG. quaest. test. I 32, 1 p. 60, 16 pauperem contemnendum ... et divitem -andum *esse*. I 35 p. 63, 11. 18. serm. ed. Mai 37, 2 unus (*latro in cruce*) ... -bat, alter ... blasphemabat *Christum*. CANON. Migne 56, 717^A^ diaconus -etur a ministris *eqs. ibid.* 791^A^ nuptias cum habitatione pudica. *ibid.* 859^A^ civitates ... metropolitano -tae sunt nomine (PS. TERT. execr. 1 deifico -ant [honoricant *cod.*] eos *daemonas* n.). ACT. Petr. 17 p. 63, 10 (*v. supra l. 9*). *-atur Christus homo incarnatione dei* (*cf. p. 2933, 71. 2936, 80*): RVSTIC. c. aceph. p. 1216^B^ *Pauli Samosataei sodales dicebant* hominem purum -tum a deo et deificatum propter operum meritum. *fere i. q. laudare* (*cf. etiam l. 67 sqq.; resp. gr.* δοξάζω): ITALA Matth. 6, 2 (cod. a *al.*, *et* VVLG.) noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt ..., ut -entur ab hominibus. Rom. 11, 13 (cod. d, *et* VVLG.) ministerium meum -bo.

b *usu sacro*: *α generatim fere i. q. colere, adorare, venerari* (*subi. res infra l. 44*): ITALA psalm. 49, 23 (Clem. ad Cor. 35. *et al.*, *et* VVLG.) sacrificium laudis -bit me (*gr.* δοξάσει). Is. 29, 13 (Cypr. epist. 67, 2 p. 736, 15 *al.*) populus iste labiis suis -ant me (τιμῶσιν, *Vulg.* glorificat). Ioh. 5, 23 (cod. a *al.*, *et* VVLG.) ut omnes -ent filium, sicut -ant patrem *eqs.* (τιμῶσι. *cf.* HIL. in psalm. 2, 10 p. 44, 6 alter in altero aut -atur aut spernitur. AMBROSIAST. in I Cor. 15, 27/28 p. 265^B^). 8, 49 (cod. a *al.*, *et* VVLG.) patrem (τιμῶ). Rom. 1, 21 (AVG. c. Faust. 20, 19 p. 560, 2) cognoscentes deum non sicut deum -verunt aut gratias egerunt (ἐδόξασαν, *Vulg.* glorificaverunt. *cf.* AMBROSIAST. *ad l.* p. 58^A^). *al.* IREN. 1, 30, 10 *homines Ialdabaoth* non colebant neque -bant quasi patrem et deum. CYPR. epist. 68, 5 p. 748, 13 *memoriam martyrum* -are et servare (*antea*: honoremus). LACT. inst. 2, 5, 3 suspiciat et -et. 7, 24, 15 adorent et -ent. ira 24, 2 *debemus deum* -are, quod beneficus. HIER. epist. 65, 14, 6 in omnibus vestimentis et odoribus bonis *eqs.* CONC.^S^ I 2 p. 51, 13 (= I 3 vers. Tur. p. 34, 20) siquis non ... una adoratione -at Emmanuhel (*I 1, 1 p. 41, 15* τιμᾷ. *I 5 p. 243, 23* veneratur). NICET. spir. 2 p. 19, 16 *spiritum sanctum* cum patre ... et filio. 22 p. 36, 26 (= VICT. VIT. 2, 99) trinitatem. *-antur loca sacra cultu vel muneribus*: ITALA II Macc. 13, 23 (rec. X, *et* VVLG.) obtulit sacrificium et -vit templum (ἐτίμησεν. VVLG. III Esdr. 8, 68 gentem et t. domini [ἐδόξασαν]). CANON. Migne 56, 791^A^ domum dei (*infra*: honoramus). INST. Iust. 3, 27, 7 ecclesiis ceterisque venerabilibus locis, quae religionis vel pietatis intuitu -antur (*sc. legatis et fideicommissis*). *β speciatim i. q. benedicere, praedicare, laudare* (*resp. gr.* δοξάζω. *cf. etiam l. 37; aliter l. 44. 45.* *acced.* in, quod *sim.*): ITALA exod. 15, 2 (Rufin. Orig. in exod. 6, 2 p. 193, 21. *et al.*) hic deus meus et -bo eum (*Vulg.* glorificabo). psalm. 85, 9 (Mediol. *al.*) *gentes* -bunt nomen tuum (*Vulg. et Hier. psalt. sec. Hebr.* glorificabunt. 85, 12 [Sangerm.]. HERM. vulg. vis. 2, 1 p. 8, 6 *coepi* -are n. eius *domini*, quod *eqs.* [*Pal. 2* laudare]. *cf. p. 2939, 2. aliter p. 2939, 20*). Luc. 2, 20 (cod. d) pastores -antes et laudantes deum in (*gr.* ἐπί) omnibus (*Vulg.* glorificantes. act. 4, 21 [cod. g. *et al.*] in facto [*Vulg.* clarificabant id *eqs.*]). 17, 15 (cod. a *al.*) cum voce magna (*Vulg.* magnificans). Rom. 15, 6 (cod. d *al.*, *cf.* VVLG.) in uno ore. *al.* HERM. vulg. mand. 5, 2 p. 46, 4 *animaequitas* -ans dominum (*Pal. 3* laudibus benedicit). vis. 1, 1 p. 2, 14 creaturam dei, quam magnifica ... sit (*Pal. 3* gratularer in ... creaturis). 3, 4 p. 18, 6 *angeli* -bunt dominum, quoniam *eqs.* (*Pal. 2* laudabunt). 4, 1 p. 30, 17 cum -rem et gratias agerem (*Pal. 4* laudante. *cf. supra l. 51*). VVLG. psalm. 49, 15 (*Hier. psalt. sec. Hebr.* glorificabis). PS. ORIG. in Iob 1 p. 393^A^ collaudarent et -rent. p. 399^C^ *angeli* laudantes, -antes, magnificantes *eqs.* AVG. serm. 363, 2. *medio-*

[*Ehlers*]

pass. fere i. q. **laudabilem fieri**: ITALA Is. 66, 5 (Aug. epist. 88, 9 p. 415, 17 *al.*) ut nomen domini -etur (*Vulg.* glorificetur dominus. HERM. vulg. vis. 3, 4 p. 18, 11 [*Pal. 3* laudaretur]. 4, 1 p. 30, 15 *seq.* quia [*Pal. 3* laudaretur]. CLEM. ad Cor. 43. *cf. p. 2938, 70.*).

2 *vi latiore de iis, quae augendi causa fiunt (fere pro gr.* δοξάζω, *quod infra plerumque non notabo)*: **a** *usu profano fere i. q.* **magnificare** *(mediopass. l. 9)*: ITALA II reg. 6, 20 (Ambr. in psalm. 118 serm. 7, 27, 1; *Melchol ad David*) quid utique -tus est rex Israel, quia denudatus est hodie ...? (*ironice i.* '*gloriosum se gessit*'; *gr.* δεδόξασται, *Vulg.* gloriosus fuit). VVLG. psalm. 36, 20 inimici ... domini mox ut -ti fuerint et exaltati, deficientes (δοξασθῆναι, *Hier. psalt. sec. Hebr.* gloriantes). *de re fere i. q.* **mirifice augere**: ITALA deut. 28, 59 (Lugd.) -bit dominus plagas tuas (παραδοξάσει, *Vulg.* augebit).

b *usu sacro i. q.* **glorificare** *(praecipue in* ITALA Ioh., *ubi doctrina glorificandi viget; cf. p. 2947, 55)*: α *generatim de gloria dei, Christi*: ITALA Ioh. 8, 54 (cod. b *al.*) respondit Iesus: si ego -o me, honor meus nihil est: pater meus est, qui -at me (*Vulg.* glorifico). 11, 4 (cod. l; *de resuscitatione Lazari*) ut -etur filius eius *dei* per ipsum (*Vulg.* glorificetur). 12, 28 (cod. a) pater, -a nomen tuum (*Vulg.* clarifica. *ibid.* [cod. a *al.*]: et -vi et iterum -bo). 13, 31 (cod. a *al.*; *cf. infra l. 40*) deus -tus est in illo *filio hominis* (*Vulg.* clarificatus. *c. abl. pers. ut*: 13, 32 [cod. l *al.*]. 14, 13 [cod. a *al.*; *Vulg.* glorificetur]. 17, 10 [cod. a *al.*] -tus sum *Christus* in illis *discipulis* [*Vulg.* clarificatus]). 15, 8 (cod. aqr) in hoc -tus est (-bitur *a*) pater meus, ut ... sitis mei discipuli (*Vulg.* clarificatus. *c. abl. rei ut*: VVLG. I Petr. 4, 11 ut in omnibus -etur deus per Iesum Christum). 16, 14 (cod. a *al.*) *spiritus veritatis* me -bit *Christum* (*Vulg.* clarificabit). 17, 1 *et* 4 (cod. a *al.*). 21, 19 (cod. ad) significans *Iesus*, qua morte -turus esset (-bit *d*) deum *Petrus* (*Vulg.* clarificaturus. *de martyrio ut*: AMBR. c. Aux. 13 p. 1011^A per crucem suam -vit ... Iesum *Petrus*). *mediopass. fere i. q.* **magnum se praebere**: ITALA exod. 15, 1 (Nicet. psalm. 3 p. 70, 9. *et al.*) cantemus domino: gloriose enim -tus est (δεδόξασται, *Vulg.* magnificatus). *seq. inf.*: ITALA Hebr. 5, 5 (Ambr. epist. 63, 47) *Christus* non se -vit fieri summum sacerdotem (ἐδόξασεν γενηθῆναι, *Vulg.* clarificavit ut ... fieret).
β *speciatim de gloria aeterna* (*Christi praeter l. 45*): ITALA Ioh. 7, 39 (cod. b *al.*) Iesus nondum erat -tus (*Vulg.* glorificatus). 12, 23 (cod. a *al.*) venit hora, ut -etur filius hominis (*Vulg.* clarificetur). 13, 31 (cod. l *al.*) nunc -tus est (*Vulg.* clarificatus). 13, 32 (cod. a *al.*; *Vulg.* clarificabit). 17, 1 (cod. a *al.*; *Vulg.* clarifica). 17, 5 (cod. a *al.*) nunc -a me tu pater ... gloria, quam habebam apud te *eqs.* (δόξασον ... δόξῃ, *cod. q* -a ... honore, *Vulg.* clarifica ... claritate). act. 3, 13 (cod. p) *deus* -vit ... Iesum (*Vulg.* glorificavit). Rom. 8, 30 (Pelag. in Rom.) quos ... iustificavit, hos ... -vit *deus* (*Vulg.* glorificavit. *cf. Pelag. ad l.*).

deriv.: honorificatio. *compos.*: dehonorifico, inhonorifico.

part. p. p. **honōrificātus**, -a, -um. valde, vehementer -us *pro superl.*: *l. 55. 56.* **1** *i. q.* **honoratus** *(de hominibus praeter l. 52. 55)*: ITALA Iudith 12, 12 (Sangerm. 15; *cf. p. 2938, 22*) fieri in hodierna die -a sicut una filiarum *eqs.* (*om. gr.*, honorifica *Reg.*, *Sangerm. 4; Vulg. deest*). I Petr. 2, 4 (cod. s, *et* VVLG.) lapidem ab hominibus quidem reprobatum, a deo autem electum et -um (παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν ἔντιμον [*2, 6* pretiosum. *cf. Is. 28, 16*]. *inde pendet*: DAMIG. lapid. 14 sapphirus ... lapis -us est vehementer a deo). IREN. 1, 29, 2 *Autogenen* valde -um dicunt. VVLG. Sirach 15, 2 mater -a (*om. gr.*). 24, 16 populo (δεδοξασμένῳ). **2** *fere i. q.* **magnificus** *(sec. gr.)*: ITALA I Petr. 1, 8 (Fulg. Rusp. epist. 14, 7 p. 398^A, *cf.* cod. r) exsultate laetitia inenarrabili et -a (δεδοξασμένῃ, *Vulg.* glorificata).

gerund. **honōrificandus**, -a, -um. *i. q. reverendus*: DIDASC. apost. 1, 7 asparsionis participes -i et innocentis sanguinis Christi.

honōrificus, -a, -um. [*ab* honor *et* facere. *J. B. H.*] on-: CIL X 228, 10. *notatur* h: CIL VI 37170, 6 *et* 7 (*a. 259*); -fic: CIL X 228, 10. *compar.* -entior *et superl.* -entissimus (*pro positivo p. 2941, 9*) *inde a* CIC.; *cf.* perquam -us *infra l. 82.* NOT. Tir. 33, 83. GLOSS. *v. infra l. 73. p. 2940, 60.* *legitur inde a* CIC. Verr. (*oratt. 6^ies, phil. semel, epist. 16^ies*). *vi passiva ap.* ANTON. Cic. Att. *et inde a* PS. BRVT., ITALA, *in titulis inde ab a. 259* (*p. 2940, 75*). [*dub.*: RVFIN. Orig. in psalm. 36 hom. 3, 6 p. 1341^C comoediarum ... fabulas, tragoediarum vel commenticias vel -as narrationes.]

1 *vi activa i. q.* **honorem praestans, honorans** (GLOSS. τιμητικός. munificus [*v. p. 2940, 45*]. *acced.* de: *infra l. 80. p. 2940, 3. 4. 5. 11, cf. p. 2941, 28*; erga: *p. 2940, 7. 12. 13.*; in *c. acc.*: *infra l. 81. p. 2940, 2. 8. 10. 11. 14. 46. 50. 54, cf. p. 2941, 29*; iuxta: *p. 2940, 52*; super: *p. 2940, 22*; *dat.*: *p. 2940, 9. 33. 36*): **a** *de rebus*: α *generatim*: CIC. Verr. II 2, 122 decrevit senatus -o senatus consulto, ut iis *Halaesinis* C. Claudius ... leges conscriberet (epist. 12, 25, 1 factum de te s. c. -um [15, 13, 2 quam -entissimum]. CAES. Gall. 1, 43, 7 quam ... -a in eos. PLIN. epist. 3, 4, 3 perquam -um). Vatin. 4 verbum ..., quod non iucundum et -um ad aures tuas accidat (Phil. 14, 29 -entissimis. Tusc. 2, 61 Att. 5, 20, 1. CLAVD. DON. Aen. 1, 470 p. 327, 8 continentibus sci-

licet laudem). Deiot. 10 -entissimis decretis *senatus* (R. GEST. div. Aug. 1. LIV. 33, 20, 8 senatus -a in se d. responsaque. SVET. Iul. 78, 1 -entissimis. AVSON. 419, 3 p. 354 P.). 37 senatus ... iudicia de illo. Phil. 2, 39 numquam ab eo *Pompeio* mentio de me nisi -a (ad Q. fr. 2, 10, 2 de te). Att. 1, 16, 4 quae mihi res multo -entior visa est quam *eqs.* (epist. 5, 2, 1 r. amplissimis atque -entissimis). 1, 16, 5 de cuius *Crassi* oratione erga me -a (epist. 5, 2, 3 non solum in te -am, sed etiam in collegas tuos contumeliosam. LIV. 45, 44, 20 non tam -am audientibus quam sibi deformem). 7, 1, 8 cum is *Cato* -entissimam in me sententiam dixisset (epist. 10, 22, 2 -entissimam de te. TIRO Gell. 6, 3, 13 -is verecundisque. TAC. hist. 4, 4, 3 in ... principem). 7, 3, 8 meis ... -entissimis erga se officiis. 10, 16, 5 sermone ... -o erga me. LIV. 6, 34, 8 causam doloris ... nec satis piam adversus sororem nec admodum in virum -am. VELL. 2, 32, 1 civitatis testimonio. 2, 45, 4 P. Clodius ... sub -entissimo ministerii titulo M. Catonem ... relegavit (*cf.* SEN. dial. 10, 18, 4 ministerio -o). SEN. dial. 5, 34, 1 (*inter causas irae*) motus corporum parum -os. QVINT. inst. 6, 3, 6 ridiculum dictum ... numquam -um *est*. APVL. flor. 16 p. 71 benignitatem. TERT. idol. 10 p. 39, 26 ornamenta *deorum*. CYPR. epist. 15, 1 p. 514, 9 petitionem. 55, 8 p. 629, 20 litteras -as et laudabiles et testimonio suae praedicationis inlustres (HIER. vir. ill. 35 p. 25, 8 super nomine *Irenaei*). AVSON. 163, 32 p. 32 P. munere (PS. AVG. serm. RevBén. 41, 199 l. 58 GREG. TVR. Franc. 3, 8). AMM. 15, 5, 21 scriptis. SCHOL. Stat. Theb. 2, 629 (*fama*). CLAVD. DON. Aen. 7, 130 p. 21, 26 preces. AVG. civ. 10, 1 p. 402, 18 D. vel recordatione vel praesentia. MACR. Sat. 2, 4, 31 epigramma. ALC. AVIT. epist. 10 p. 44, 22 salutationis. INSCR. Afr. Gsell I 4011, 12 (*s. IV*) obsequio (4012, 17). CE 1808, 5 (= INSCR. christ. Diehl 1825) cuius (*conditoris basilicae*) -os ... labores. *c. neutr. pron.* (*per ellipsin l. 38*): CIC. ad Q. fr. 3, 2, 2 nihil umquam -entius nobis accidit (ad Brut. 1, 5, 1. *cf.* TAC. ann. 6, 7, 1 non aliud. AMBR. c. Aux. 36 p. 1018^B quid ...?). ad Brut. 1, 15, 7 decrevi imperium (*Octaviano*), quod ... videbatur illi aetati -um. NEP. Eum. 1, 5 *Philippus Eumenem* habuit ... scribae loco, quod multo apud Graios -entius est quam apud Romanos. MART. 10, 45, 2. TAC. dial. 9, 2 egregium poetam vel, si hoc -entius est, praeclarissimum vatem. hist. 1, 17, 2 -um id militibus fore. PLIN. epist. 1, 5, 12 nunc me intellegere maligne dictum ..., ceterum potuisse -um existimari. PS. BRVT. (*p. 2941, 2*). -um est *c. inf.* (*aliter p. 2941, 11*): PS. AMBR. trin. 11 p. 522^C ex deo ... vero ... verum filium confiteri -um est.

β *t. t. rhetorum*: QVINT. inst. 6, 3, 108 *Domitius Marsus* seria partitur in tria genera, -um, contumeliosum, medium, et -i ponit exemplum Ciceronis (*Lig. 35*).

b *de hominibus (animo) i. q.* **reverens** (*in titulis fere i. q.* **munificus, liberalis**; *v. p. 2939, 74 et cf.* honorificentia *p. 2937, 3*): CIC. epist. 2, 13, 2 *Appius* -us in me cos. fuit et suavis amicus. CIL XI 405, 6 (*Arimini; a. 169*) Aureliae Calligeniae Titi Sabiniani ... pudicissimae -entissimaeq(ue) feminae ... ob munificentiam in se ... conlatam (*cf. infra l. 79*). CAPITOL. Pert. 13, 2 fuit in curia -entissimus. PS. AVR. VICT. epit. 48, 9 *Theodosius* in omnes homines -us. AMM. 25, 10, 15 *Iovianus* Christianae legis ... studiosus et ... -us. CLAVD. DON. Aen. 1, 570 p. 113, 29 iuxta hospites *Dido*. 11, 500 p. 490, 4. 12, 560 p. 617, 16. CIL IX 1685, 5 (*p. 2937, 14*). X 228, 10 (*Grumenti*) ⟨ob animu⟩m eius onorific(um) ⟨in nos⟩. INSCR. EphEp. 8, 370 n. 41, 5 (*Emeritae*) patrono. CE 437, 9 semper -us, semper communis amicis.

2 *vi passiva et obiectiva de iis, qui (quae) honore fruuntur vel honorem in se habent: i. q.* **honoratus, honorabilis, honoris plenus, honestus** (*cf.* magnificus. *de usu v. p. 2939, 68.* GLOSS. ἔντιμος. τίμιος. GLOSS. II 455, 48 τιμιώτατος: ... -entissimus): **a** *de hominibus* (*cf. infra l. 84. p. 2941, 1. 5*): ITALA num. 22, 15 (Lugd.) *Balac* adposuit adhuc mittere principes plures et -entiores his *prioribus* (*gr.* ἐντιμοτέρους, *Vulg.* nobiliores. *cf.* Luc. 14, 8 [cod. d; *Vulg.* honoratior]). deut. 26, 19 (Lugd.) fecit te nominatum et gloriosum et -um (δοξαστόν, *Vulg. aliter*). 33, 16 (Lugd.) -us ante fratre (*l.* inter fratres) *Ioseph* (δοξασθεὶς, *Vulg.* nazaraei). Ios. 4, 4 (Lugd.) viros -os (ἐνδόξων, *Vulg.* quos elegerat). Iudith 12, 12 (*p. 2939, 51*). AMBROSIAST. in Rom. 2, 9 p. 66^C *Iudaeus* credens -entior est ..., diffidens ... peius tractandus est. 11, 13/14 p. 150^C -entior ... fiet *Paulus* (*infra*: in laude maxima erit). in Eph. 6, 3 p. 399^C parentes (*cf. exod. 20, 12*). AVG. coll. c. Don. 1, 13 p. 46, 8 *cognitorem* sic laudaverunt, ut dicerent '-um, iustum, reverentem, benignum' (*v. Petschenig, ed. p. 388*). ACT. Petr. 5 p. 50, 17 -entior sit tibi Petrus. INSCR. christ. Diehl 4642 (*Romae*) omnibus -entissimo et idoneo. *titulus sollemnis*: CIL VI 37170, 6 sqq. (= Dessau 4438; *a. 259*) Flaviae Epicha⟨ridi⟩ ... Sextia Olympias h(onorifica) f(emina) et Chrestina Dorcadius h(onorifica) f(emina) -ae feminae (*v. Dessau ad l. et Hirschfeld, Kl. Schr. 679, 5, qui huc trahit* CIL XI 381, 1 [*Arimini*] honorif⟨...⟩ feminae. *aliter supra l. 48*). LVCIF. epist. 1 tit. p. 319, 6 domino -entissimo Eusebio episcopo. *dub.*: OPTAT. app. 2 p. 202, 3.

b *de rebus*: α *vi passiva integra de iis, quae honore fruuntur*: ANTON. Cic. Att. 14, 13^A, 3 arbitror malle te (*Cic.*) quietam senectutem et -am potius agere quam sollicitam. PS. BRVT. Cic.

[*Ehlers*]

ad Brut. 1, 17, 4 (*Attico*) *Cicero* servitutem, -am modo, non aspernatur, si quicquam in extrema ... contumelia potest -um (*v. p. 2940, 38*) esse. β *praevalente vi obiectiva de rebus suo honore praeclaris* (*fere i. q. 'magnificus'*): ITALA deut. 28, 58 (Lugd., Wirc.) nomen -um et mirabile *dei* (ἔντιμον, *Vulg.* gloriosum. HERM. vulg. vis. 3, 3 p. 17, 14 omnipotentis et -i n. [5 ἐνδόξου, *Pal.* gloriosi]. 4, 1 p. 30, 16. 4, 2 p. 32, 14 magnum et -um). HERM. vulg. vis. 1, 3 p. 7, 2 consilio (4 ἐνδόξῳ, *Pal.* magno). CLEM. ad Cor. 34 magnarum et -entissimarum promissionum *domini* (7 ἐνδόξων). 45 magnificam et -am ... religionem (7 ἔνδοξον). CE 1255, 5 vitae (*i. 'honestae'*). -um est *c. inf.* (*syn.* bonus; *aliter p. 2940, 38*): VVLG. Tob. 12, 7 sacramentum regis abscondere bonum est, opera autem dei revelare et confiteri -um est (*gr.* ἀνακαλύπτειν ... ἐντίμως *cod. S*, ἀ. ἐνδόξως *cett. ut 12, 11*).

subst. -a, -ōrum *fere i. q. opes, divitiae*: VVLG. III Esdr. 1, 56 *Chaldaei* consummaverunt omnia -a eius *Ierusalem* (*gr. 53* ἔνδοξα).

deriv.: honorificentia. *cf.* honorifico. *compos.*: inhonorificus, perhonorificus.

adv. **honōrificē.** PS. ASPER gramm. suppl. 55, 13 (*inter adv. in 'e' exeuntia*). *compar.* -entius: CIC. *quater.* AMBR. epist. 40, 33 AVG. c. Gaud. 1, 2, 3 p. 202, 17. CIL VIII 7013, 13 *l. 74* (*loco superlativi accipit Dessau, Inscr. lat. sel. III 858*). *superl.* -entissime *nonnisi ap.* CIC.; *cf.* -e nimis *infra l. 59.* SYNON. Cic. p. 423, 12 B. GLOSS. ἐντίμως. *inde a* CIC. Verr. (*oratt.* 7^{ies}, *epist.* 22^{ies}). [*dub.*: SERV. Aen. 9, 500 (Homerice *var. l.*).]

1 *vi generali i. q. cum honore (praestando vel accipiendo), honeste, digne sim.* (*coniunct.* honeste: *infra l. 68.* -e honorificare: *p. 2938, 20.* *acced.* circa: *infra l. 49*; de: *infra l. 37 bis. 41. 44, cf. etiam p. 2939, 74*; in: *infra l. 38. 43. 47. 48, cf. etiam p. 2939, 75*; pro: *infra l. 44*): CIC. Verr. II 3, 166 tractati -e sunt *publicani* (Att. 14, 13^{b}, 3 liberalissime atque -entissime [*cf.* epist. 13, 11, 2. 13, 27, 2 nec liberalius nec -entius. 13, 31, 1. 13, 40]. epist. 7, 17, 2 QVEROL. p. 46, 12 DARES 35 AVG. c. Gaud. 1, 2, 3 p. 202, 17. NICET. fid. 7 p. 16, 23 [= PS. VIGIL. THAPS. trin. 10 p. 290^{B}]). 4, 62 -e acceptum *Antiochum.* 4, 138 -e ... consurgitur (*in senatu*). Sest. 32 nullum erat ... municipium (*eqs.*) ..., quod ... non -entissime de mea salute decrevisset (epist. 3, 9, 4. 15, 13, 3 de meis rebus gestis. VELL. 2, 62, 1 in Caesarem *eqs.*). Pis. 35 ut nemini sit triumphus -entius quam mihi salus ... perscripta. Phil. 7, 23 respondendum -e est Marrucinis (Att. 8, 11^{d}, 7 -e et large). 11, 33 quae de illo viro (*Deiotaro*) Sulla (*eqs.*) ..., quam ornate, quam -e, quam graviter ... praedicaverunt. Att. 2, 25, 1 nec amantius nec -entius nec copiosius potuisse dici (epist. 5, 2, 2 in te. 11, 6, 2 de te. BRVT. [?] Cic. ad Brut. 1, 16, 1 quod pro nostra dignitate fideliter atque -e dixeris aut feceris. SERV. auct. Aen. 8, 681 CLAVD. DON. Aen. 8, 70 p. 124, 18 AVG. gest. Pelag. 15, 38 p. 94, 14). 7, 1, 6 -e in quemquam fieri (12, 18^{a}, 2 de nepote. 15, 10, 1 senatus consultum ... faciundum. LIV. 42, 1, 7 in se. SEN. dial. 2, 13, 2 parum -e facta [*opp.* honores]. CYPR. epist. 3, 1 p. 469, 11 -e circa nos ... fecisti [15, 1 p. 514, 3]. AMBR. epist. 40, 33. *cf. etiam l. 45. 82*). 14, 13, 6 *scripsit* (14, 13^{b}, 2 cum amantissime, tum -entissime. AVG. retract. 2, 10 p. 143, 7). epist. 3, 4, 2. 4, 4, 3. 6, 6, 10 -entissime Pompeium appellat *Caesar* (15, 2, 8 HIRT. Gall. 8, 49, 3 SCHOL. Verg. Veron. ecl. 7, 22. SCHOL. Hor. sat. 2, 5, 32 praenomine). 13, 15, 1 CAEL. Cic. epist. 8, 11, 2. Q. CIC. pet. 44 large atque -e promitti. PLIN. nat. 27, 45. SVET. Aug. 13, 2 salutato. Cal. 35, 1 exceptum (IVST. 28, 4, 10 HIL. c. Const. 15 p. 593^{A}. *cf.* AMM. 15, 8, 21 susceptura [AVX. Maximin. c. Ambr. 59 p. 75, 30. HIER. chron. a. Abr. 1957 (= SVET. frg. p. 81). IORD. Get. 175 -e nimis]). FRONTO p. 117, 11 N. adfaris. ITALA num. 22, 17 (Lugd.; *v. p. 2938, 20*). ITIN. Alex. 15 -e vidisse *captas* (MAR. VICTORIN. in Gal. 1, 15 p. 1156^{A} AMM. 21, 12, 24). ARNOB. nat. 7, 36 p. 270, 11 satis sancte atque -e supplicatum. LIV. perioch. 2 p. 6, 1 -e remissa *Cloelia* (*cf. Liv. 2, 13, 9*). DON. Ter. Ad. 511. VIR. ill. 78, 6 sepeliri (DARES 31. VVLG. Tob. 14, 2 [*gr. S* ἐνδόξως]. AVG. civ. 1, 13 p. 24, 6 D. diligenter atque -e tegendum sepeliendumque. AVIT. BRAC. Lucian. epist. rec. A 3. *cf.* GREG. TVR. glor. conf. 97 p. 810, 13 humatus). EVTR. 6, 13 habitum (*v. p. 2440, 76. adde*: OROS. hist. 7, 43, 12 -e ... honesteque). SCHOL. Cic. Bob. p. 148, 25 CLAVD. DON. Aen. 6, 395 p. 560, 13. VVLG. I Macc. 11, 60 (*gr.* ἐνδόξως). AVG. civ. 10, 17 p. 430, 2 D. serm. 203, 2, 2. 302, 23, 21 -e et pacifice. RVSTIC. Conc.^{S} I 4 p. 73, 34 -e praeponentes (*I 1, 7 p. 142, 21* προτιμήσαντες). 7, 76, 6 (*I 1, 7 p. 75, 32* ἐντίμως. *I 5 p. 373, 16* honeste). EVSTATH. Bas. hex. 8, 5 p. 950^{C} -e (*om. gr.*) prosequuntur *cornices ciconias.* PS. THOM. euang. 6, 1. CIL VIII 7013, 13 (= Dessau 1236; *Constantinae, s. IV*) statuam ... ordo coloniae Milevitanae in foro Constantinae civitatis, ubi -entius erigendam credidit, ... posuit (*cf. supra l. 21*).

c. verb. intransit. vi passiva: LIV. 44, 31, 14 cum praetore ... -e est epulatus *Gentius.* AMBROSIAST. in I Tim. 5, 1/2 p. 476^{A} *anus mite doctae* -e proficiunt. PS. AVG. serm. ed. Mai 97, 10 David ... -e ... floruisse.

2 *vi speciali*: a *i. q. honoris gratia, voluntarie*: CYPR. epist. 59, 19 p. 689, 15 ut, quod alias sponte atque -e facis, etiam petente me facias. b *i. q. pudice* (*cf. p. 2943, 24*): PAVL. NOL. epist. 50, 13 p. 417, 1 *praeceptum Pauli,* ut unusquisque suum vas (*i. corpus*) -e possidere noverit (*cf. Vulg. I Thess. 4, 4* in sanctificatione et honore).

honōriger, -a, -um. *ab* honor *et* gerere. *i. q. honorem gerens, honorificus*: TERT. virg. vel. 10 p. 897 Oe. *feminae praeferunt* -am notam virginitatis suae.

honōripeta, -ae *m.* *ab* honor *et* petere, *ad vert. gr.* φιλότιμος *formatum vid.; cf.* agripeta, heredipeta. GLOSS.^{L} IV Plac. H 6 -ae (-petes, -pedes *varr. ll.*) sunt, qui honores petunt, ut dicimus heredipetas *eqs.*

i. q. φιλότιμος, *honoris cupidus, ambitiosus*: APVL. Plat. 2, 15 culpabilium ... virorum quattuor formae sunt, quarum prima -arum (honori poetarum *codd., sed o eras. B; corr. ed. pr.*) est (*Plat. rep. 8, 545^{A}* τὸν φιλόνεικόν τε καὶ φιλότιμον, *cf. 545^{B}; agitur de republica q. v.* τιμοκρατία, τιμαρχία).

*honōro, -āvī, -ātum, -āre *et* honōror, -ātus sum, -ārī. [*ab* honor. *J. B. H.*] *de scriptura* (*errata*: CIL VI 3452, 14 horatam. 33846, 5 honeravero [*cf. infra l. 23. 40. 42*]): h *testatur* CHAR. gramm. p. 472, 35 B. on-: CIL II 1088, 17 (*ca. s. III*). III 510, 6. 6292, 12 XIV suppl. Ost. 5359, 2. hón-: CIL VI 85^{b}, 2 (*a. 198*; hon- *ibid.* ^{a}, 2). -nór-: CIL VI 1887, 9. 9044^{a}, 5. 34008, 1 X 2878, 8 XI 575, 1. 1273, 4 XII 3203, 4. 3219, 6. XIV 3608, 29 (*s. I*). -rátus: CIL X 1881, 4 (*a. 165*). XII 3187^{a}, 1. 3203, 4. 3219, 6. -tó: CIL XII 3219, 6. *in lusu verborum c. voce q. e.* onero (*cf. supra l. 17. infra l. 40. 42*): LIV. 22, 30, 4 (*p. 2947, 8*). AVG. epist. 23, 3 p. 66, 23. 101, 1 p. 539, 8 serm. 85, 5, 6 serm. coll. Morin p. 366, 13 SIDON. epist. 8, 8, 3 POMER. 1, 25, 1 p. 440^{A} ALC. AVIT. epist. 18 p. 49, 22. -tus *abbreviatur*: hon: CIL III 510, 6 on. 649, 1. 659, 2. 14206, 28. VI 85, 2 (*a. 198*). 527, 3 (*a. 129*). 4019, 4. 4037, 2. 5744, 4. XIV 44, 12 (*bis*). 256, 23 INSCR. Bull. corr. hell. 47, 1923 p. 71 n. 26. honor: CIL III 384, 10. 514, 5 V 6349, 8 VI 1838, 6. 1887, 9 XI 6358, 7 XIV 309, 7. 2408, 5 *et* 12 (*a. 169*). suppl. Ost. 5359, 2 onor. honorat: CIL III 14387^{i}, 4 (*s. I*). VI 5744, 2 XIV 2630, 5. *de formis*: *depon.* -or: AMPEL. 2, 5. SOL. 1, 123 (-vit *G*). 2, 26 PS. SOL. add. p. 221, 17 SCHOL. Germ. Bas. p. 99, 3. NOT. Tir. 33, 82 -tus.

de notione: PRISC. gramm. III 274, 16. SYNON. Cic. p. 421, 8 B. GLOSS. τιμῶ. honore munerat. honorem reddit. honorem tribuit. *cf. p. 2948, 4.* *legitur inde a* CIC., *sed partic.* -tissimus *semel iam ap.* PLAVT. (*p. 2948, 23*); *attuli omnes locos scriptorum ante* TERT. *praeter p. 2946, 41.* [*it.* onorare, *hisp.* honrar. *M.-L.*]

[*confund. c.* onero *passim* (*cf. supra l. 17. 23. infra l. 42*); *alia v. infra.* *dub. vel falso trad.*: PACVV. trag. 291 (*pro* oneratus. *cf.* OV. met. 10, 101 *M.* VAL. MAX. 7, 8, 2. TERT. nat. 1, 7 p. 68, 27 [ignorare *Gron.*]. adv. Marc. 2, 24 p. 367, 12. 4, 37 p. 548, 28. IVNIL. praef. p. 469, 9 *ME* [*def. Kihn* iniuria]). CIC. Verr. II 1, 34 (*SD*, ornabat *cett.*). PS. DOSITH. frg. iur. 2 TERT. adv. Marc. 4, 40 p. 559, 21 ITALA *vol. V 1, 391, 69.* AMM. 23, 5, 18 (roborata *C. F. W. Mueller*). COD. Theod. 1, 9, 3 CASSIOD. inst. 1, 17, 2. *leg. e coni. dub.*: TERT. pudic. 16 p. 255, 20. castit. 13 p. 755 Oe. (oneratur *codd.*). PORPH. Hor. carm. 3, 2, 19/20 (coronetur *codd.*).]

I *i. q. honore afficere*:

A *spectat ad habitum honorificum*: *i. q. reverenter colere, venerari, prosequi, observare sim.* (*nude positum; c. acc. duplici*: *infra l. 70.* *de differentia inter voces* -are *et* adorare *v.* AVG. c. Arrian. 23, 19 -at ... omnis qui adorat, non autem adorat omnis qui -at. *cf.* DRAC. *l. 83*):

1 *usu profano*: a -*antur homines* (vultus *p. 2943, 4*): SEN. contr. 2, 2, 11 perit aliqua cum viro, perit aliqua pro viro: illas ... omnis aetas -bit, omne celebrabit ingenium. 2, 7, 7 pudicas. TERT. idol. 21 p. 55, 6 -as eos, quibus impositis obsequium praestitisti. nat. 2, 7 p. 107, 19 *poetas.* scorp. 14 p. 177, 21 condixerat ... Petrus (*I Petr. 2, 13*) regem ... -andum *eqs.* (AVG. civ. 2, 20 p. 78, 15 D. *reges provinciae* sinceriter. GREG. TVR. Franc. 3, 14 p. 120, 18 ut regem. *cf.* TERT. Scap. 2 p. 541 Oe. *imperatorem* diligat et revereatur et -et *eqs.* [AVG. civ. 5, 24 p. 237, 6 D. sublimiter]). coron. 11 p. 443 Oe. patrem et matrem et omnem proximum, quos ... lex -ari et post deum diligi praecepit (VVLG. exod. 20, 12. deut. 5, 16 [*item* ITALA Lugd.]. 27, 16 [*p. 2938, 17*]. Mal. 1, 6 filius -at patrem et servus dominum suum [δοξάζει]. *al. cf.* HIER. epist. 60, 10, 7 viduas et virgines Christi -are ut matres. COD. Iust. 1, 1, 8, 8 [= EPIST. pontif. 884 Avell. p. 322, 10. 345, 2] patrem -antes vestram *papae* beatitudinem. 12, 3, 5 pr. loco patris *patricios. v. et p. 2943, 16*). CYPR. epist. 3, 2 p. 471, 14 sacerdotes veros legitime et plene (HIL. c. Const. 5 p. 582^{A}. AVG. civ. 2, 11 p. 65, 27 D. *opp.* probrosos haberent. PASS. Thom. p. 154, 8. *v. et* CYPR. epist. 3, 1 p. 470, 2). PS. HIL. libell. 21 p. 749^{B} sanctos et coaequales. AVX. Maximin. c. Ambr. 62 mire et gloriose *Ulfilam.* HIER. in Mich. 7, 5/7 p. 1220^{B} -emus episcopum, presbytero deferamus, assurgamus diacono. *al.* VVLG. lev. 19, 32 personam senis (*cf.* BENED. reg. 63 iuniores ... priores suos -ent, priores minores suos diligant). Tob. 10, 13 soceros (*gr. 12* τίμα). Sirach 38, 1 medicum (τίμα). I Tim. 5, 3 viduas (τίμα. *aliter explicat Hier. in Matth. 15, 4 sqq. p. 106^{A}*: hic honor donum intelligitur. *sed cf. supra l. 69*). *al.* AVG. in euang. Ioh. 30, 8 p. 1636 homines diverso modo pro suis gradibus -amus. DRAC. Romul. 8, 331 reginam frater (*Hesionen Priamus*) -at, nos et adoramus. *et al* *c. notione probandi, recipiendi*: FILASTR.

[*Ehlers*]

36, 3 *Cerinthus* Paulum ... non accipit, Iudam traditorem -at (AVG. in euang. Ioh. 51, 12 p. 1768 reprobatum potius quam -tum videmus). *c. notione praeferendi:* VVLG. lev. 19, 15 non consideres personam pauperis nec -es vultum potentis (*cf. p. 2944, 14*).

b *-antur res: fere i. q. magni aestimare (de re naturali infra l. 11):* α *notione honoris servata:* TERT. nat. 1, 2 p. 61, 26 plerique fidem talium (*incredibilium*) temperant -antes (horrentes *Rigalt.*) naturam *increduli.* 2, 7 p. 107, 11 *poeticam* -atis atque in necessariis artibus habetis. ITALA prov. 4, 8 (Hier. epist. 52, 3, 2) -a illam *sapientiam* (τίμησον, *Vulg. aliter*). PS. SOL. add. p. 221, 17 (*v. p. 2942, 33*) ipsi, quibus provenit, -antur *hebenum.* AVG. civ. 2, 2 p. 54, 25 D. *barbari* famulatum deditum Christo ... -verunt. 16, 2 p. 123, 7 D. in passione Christi et quod pro nobis factum est -amus et Iudaeorum facinus aversamur. *ibid.* p. 124, 10 (*cf.* 13) *probi* -ant intus in corde infirmum et stultum dei (*v. Vulg. I Cor. 1, 25*). serm. 213, 7, 7 *ecclesiam* (214, 11 e., matrem vestram ... -ate, diligite, praedicate). SALV. gub. 6, 36 altaria spernimus et theatra -amus. *de lege sim. (spiritu sancto l. 19) fere i. q. observare:* TERT. pudic. 12 p. 242, 21 (*lex ne solvatur:*) ultro pactus *spiritus sanctus,* quo magis -andus. monog. 1 p. 762 Oe. continentia legem nuptiarum -at (AVG. gest. Pelag. 6, 16 p. 68, 14 lex dei, quae ... contemnitur, a te sola -etur). AVG. civ. 14, 21 p. 45, 15 D. *scripturas divinas* accipiant et -ent. in psalm. 118 serm. 31, 5 etiam quod in ea (*lege dei*) non intellegit -at (*cf.* 146, 12 serm. 51, 4, 5). *fere i. q. pudicum servare* (*cf. p. 2941, 83*): HIER. epist. 22, 38, 7 si ... corporis earum (*virginum apud haereticos*) auctor est diabolus, quomodo possunt -are (orare *k*) plasticam hostis sui? β *notione honoris evanescente:* ? VAL. MAX. 5, 2 ext. 1 non ... pretium rei aestimatum, sed occasio liberalitatis -ta (*i.* '*spectata*'; ponderata *Gertz*) est. CONC.[S] I 3 Rustic. p. 27, 1 silentium ... -vimus (*i.* '*exercuimus*'?) in factis a te ... blasphemiis (*I 1, 1 p. 33, 10* τιμήσαντες [σιγήσαντες, σιωπήσαντες *varr. ll.*]. *vers. Tur. et I 2 p. 45, 32* dileximus. *I 5 p. 236, 15* continentes). *ibid.* vers. Tur. p. 146, 35 oportebat ... sacris repletos poculis (*sc. eruditionibus*) -are satietatem (*I 1, 2 p. 92, 15* τιμῆσαι. *i.* '*sufficientem habere*').

2 *usu sacro de deis, idolis, sanctis, locis rebusque sacris (de imagine infra l. 56): fere i. q. adorare (cf. p. 2942, 53), colere, venerari (resp.* φοβεῖσθαι *infra l. 46. interdum subaudiuntur etiam actiones honorificae, sc. officia sacra [cf. p. 2945, 29 sqq.]):* TERT. idol. 20 p. 54, 8 neque ... Saturnum -o, si ita vocavero eum suo nomine. nat. 2, 16 p. 129, 2. orat. 2 p. 182, 8 deum cum suis (*sc. Christo, ecclesia*). *al.* ITALA Ioh. 5, 23 (Tert. adv. Prax. 21 p. 266, 4) uti omnes -ent filium, sicut -ant patrem *eqs.* (*cf. p. 2938, 47*). Rom. 1, 21 (Aug. civ. 14, 28 p. 57, 7 D.) non ut deum -verunt aut gratias egerunt (*cf. p. 2938, 51*). *al.* VVLG. sap. 14, 17 (*de idololatria; syn.* colerent). Sirach 7, 33 -a deum (φοβοῦ). II Macc. 3, 12 *templum* per universum mundum -atur (τετιμημένον. *aliter p. 2945, 54*). *al.* GENNAD. dogm. 73 sanctorum corpora et ... martyrum reliquias (AVG. civ. 22, 10 tit. p. 583, 2 D. quanto dignius -entur martyres ... quam daemones [serm. 273, 3, 3 ut m. -emus et cum martyribus deum colamus. *al.* PALLAD. hist. mon. I 32 p. 318[D] sufficienter]. *cf.* RVFIN. hist. 5, 18, 6 ut martyres -antur [*gr.* τετιμημένων]. SVLP. SEV. chron. 2, 51, 7 *sectatores Priscilliani,* qui eum prius ut sanctum -verant, postea ut martyrem colere coeperunt. *v. et p. 2945, 80 sqq.*). AVG. civ. 8, 14 p. 342, 19 D. daemones (*al.*). in psalm. 46, 5 *dominus* -atur a gentibus ..., adoratur ab alienis. *adde de imagine:* TERT. adv. Marc. 5, 18 p. 641, 3 nemo non diliget imaginem ... sponsae, immo et servabit illam et -bit et coronabit. SPART. Carac. 3, 5.

B *spectat ad actiones honorificas (fere nude vel c. abl. c. acc.: p. 2944, 24 [?]. 2946, 75.* de: *p. 2945, 52.* in *c. abl.: p. 2947, 60.* in *c. acc.: p. 2944, 26.* inter: *p. 2944, 28. 2945, 16. 2947, 25.* ad: *p. 2944, 30. 2947, 27.* ut: *p. 2944, 16. 2945, 1. c. particip.: p. 2944, 8. in parataxi: p. 2944, 14*):

1 *vi strictiore de iis, quae reverentiae causa fiunt: i. q. praemio, munere, officio sim. honorifice remunerari, donare, celebrare:* a *in vita privata:* α *usu profano:* Ⓘ *generatim de variis honoribus:* Ⓐ *-antur animantia (bestia l. 83; idolum l. 70):* VELL. 1, 13, 2 uterque imperator (*Scipio et Mummius*) devictae a se gentis nomine -tus, alter Africanus, alter appellatus est Achaicus (TERT. idol. 20 p. 54, 15 idolum n. dei. LAMPR. Diad. 6, 3 praenominibus. AVSON. 390, 12 p. 256 P. *patris.* MACR. Sat. 1, 20, 6. *cf.* HIER. hom. Orig. in Luc. 17 p. 112, 6 R. -vit [honorificavit *B; gr.* ἐτίμησεν] eum *Ioseph* spiritus sanctus patris vocabulo. *v. et p. 2946, 60*). 2, 129, 3 populum congiariis. VAL. MAX. 2, 1, 3 (*in imag.*) corona pudicitiae (PAVL. FEST. p. 27 coronae dicuntur, quod -ent eos, quibus imponuntur. *cf. p. 2946, 53*). SEN. benef. 7, 11, 1 (*dono*). PETRON. 50, 1 potione *eqs.* STAT. silv. 4 praef. epulis (epistolis *codd.*) *imperatoris* (*cf.* MACR. Sat. 1, 24, 23 famulos ... dapibus). MART. 4, 27, 3 *mihi* -to non sola voce *sc. laude* (*cf.* NOVATIAN. Cypr. epist. 30, 2 p. 550, 15 bono testimonio. AVG. anim. 3, 1, 1 p. 359, 17 laudibus [*al.* POMER. 1, 25, 1 p. 440[A]]. CASSIOD. in psalm. 119, 7 verbis ... blandissimis. *v. et p. 2944, 55 sqq.*). QVINT. inst. 5, 10, 118. AMPEL. 2, 5 leonem ... caelesti dignitate. TERT. apol. 26, 3 (*p. 2945, 44*). anim. 33 p. 355, 23 (*de metempsychosi*) animae humanae -andae et diligendae et curandae et appetendae in speciosissimis (*eqs.*) *animalibus.* coron. 7 p. 431 Oe. Iovem ... hoc munere *sc. coronā* (AVSON. 409 p. 268 P. *de poematio*). virg. vel. 9 p. 896 Oe. praerogativā. 10 p. 898 Oe. *al.* ITALA Matth. 15, 6 (cod. d e). CLEM. ad Cor. 17 p. 18, 8 *Moyses* -tus a deo magnifice (*gr.* 5 δοξασθεὶς). CYPR. zel. 16 p. 431, 6 dilectionis et pacis praemio. MOYS. Cypr. epist. 31, 1 p. 558, 3 (*antea:* mercede condignus ... laude c.). SOL. 1, 123 (*v. p. 2942, 33*) *Dionysius Platonem* occurrens -tus est (VITAE patr. 3, 17 occurrentes et salutantes [*cf. gr. Cot. p. 470*[B] *et alteram vers. 5, 15, 31*]). SPART. Hadr. 16, 8 professores et -vit et divites fecit (*cf.* 16, 11). AVSON. 457 p. 398 P. donis. SCHOL. Cic. Bob. p. 178, 24 *malos poetas.* VVLG. num. 22, 17 (*Balac ad Balaam; cf. p. 2938, 20*) paratus sum -are te (24, 11 [*cf.* ITALA Lugd.] magnifice). iud. 13, 17. I reg. 15, 30 -a me ... et revertere mecum. 25, 35 -vi faciem tuam (*cf. p. 2943, 4*). act. 28, 10 multis honoribus (*gr.* ἐτίμησαν). *al.* AVG. civ. 4, 11 p. 161, 17 D. (*de Fortuna barbata*) *adultos* -are noluerunt, ut (*i.* '*eo, ut*') hoc ... numen ... Fortunium nominarent (10, 26 p. 443, 6 D.). epist. 101, 1 p. 539, 8 epistulis. in euang. Ioh. 121, 2 p. 1956 (*allocutione q. e.* '*domine*'). *al.* SVLP. SEV. dial. 1, 21, 2 dei ... magnificentiā. 2, 6, 3 venerabiliter. 2, 12, 2 religioso officio. epist. 3, 21 *triumphatores* plausibus ... *Martinum* hymnis caelestibus. COD. Theod. 6, 27, 5 eodem (*sc. consularium*) gradu vel ordine ab ... iudicibus -entur (*sc. in salutationibus et consessibus*). CIL XI 3014, 12 quod opus macelli ... suae reip(ublicae) contulit et quod rationem eius ... incolas -vit. *et al.* *significatur effectus per praepos.:* TERT. anim. 33 p. 357, 22 damnatus est ... Homerus in pavum (*i. ut pavus fieret*), ⟨non⟩ -tus. LACT. inst. 1, 22, 9 *Faunus* Picum ... inter deos -vit (*i. consecravit; cf. p. 2943, 61*). HIL. c. Const. 5 p. 581[B] *Constantius* non trudit carcere ad libertatem, sed intra palatium -at (*i.* '*-ando promovet*') ad servitutem (*cf. p. 2943, 62*). Ⓑ *-antur res corporeae vel incorpor.* (*de re personata infra l. 36*): VELL. 2, 126, 3 -antur recta, prava puniuntur. COLVM. 1, 8, 19 *feminarum fecundiorum* in subole certus numerus -ari debet. TAC. hist. 3, 51, 1 caedem (*praemio*). TERT. idol. 10 p. 40, 8 schola -atur feriis. patient. 1 p. 2, 3 *bonum patientiae* summae virtutis appellatione. resurr. 16 p. 46, 18 calix bene sibi conscius ... coronis ... inor⟨na⟩bitur aut aspergine florum -bitur. adv. Val. 30 p. 206, 11 -andorum coniugiorum supernorum gratia ... celebrandum semper sacramentum *eqs.* (*cf. Iren. 1, 6, 4*). adv. Marc. 2, 4 p. 337, 28 *deus* -ans et consignans et dispungens bonitatem operum dignatione conspectus. 3, 10 p. 393, 6 *deus* -vit illam (*carnem*) fingendo (*syn.* dignum facit). paenit. 5, 5 negat beneficum, cum beneficium non -at *sc. gratiā* (7, 5 dei b., salutem suam scilicet, memoria periculi -ant *naufragi*). *al.* PANEG. 9, 19, 1 *principes liberalitatem* fovendis -andisve litterarum studiis impartiunt. CLAVD. DON. Aen. 9, 360 p. 237, 6 hospitii religionem. HIER. epist. 22, 20, 1 plus -antur nuptiae, quando, quod de illis nascitur, plus amatur. RVFIN. Clement. 1, 23 quae ... summa sunt, silentio -ari volunt (*cf.* CONC.[S] I 3 vers. Tur. p. 39, 16 taciturnitate [*I 1, 1 p. 99, 18* τιμάσθω]). AVG. epist. 23, 1 p. 64, 2 episcopatum. fid. et symb. 4, 9 p. 12, 16 utrumque sexum (serm. 184, 2, 2. 190, 2, 2 -ando commendare). HESYCH. in lev. 13, 4/8 p. 937[A] ut necessarium ... numerum. MACR. Sat. 1, 24, 21 *philosophiam* anteloquio. RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 94, 33 recto intellectu *dicta* (*I 1, 7 p. 147, 42* τετιμήκασι). *et al.*

Ⓘ *fere i. q. praedicare, laudare* (*cf. p. 2945, 66 sqq.; aliter p. 2943, 79 sqq.*): FILASTR. 147, 6 non sunt maledicendi, sed ... conlaudandi atque -andi (orandi *A*) et glorificandi. AVG. in psalm. 144, 2 *Paulus* cum -ret primum populum dei ..., cum ergo laudaret ipsum populum primum (*affertur Rom. 9, 5*). *de laude poetica:* MART. 5, 15, 3 queritur laesus carmine nemo meo, gaudet -to (-tus *B*[A]) sed multus nomine (carmine *C*[A]) lector. CIL III 37, 5 (*a. 95*) *Memnonem* versibus Graecis infra scriptis.

Ⓘ *de testamento, legato, largitione mortis causa facta* (*l. 71. 72*) *sim.* (*cf.* honor *p. 2924, 45*): QVINT. decl. 308 p. 214, 18 non tantum ad heredem ista lis pertinet: aliquem fortasse amicorum -vit *eqs.* (*nude, item:* COD. Iust. 6, 28, 4, 6 *syn.* vocantur. 6, 43, 1, 3 personae ab eo *testatore* -tae [6, 51, 1, 7. 6, 51, 1, 9[b]]). AVR. Fronto p. 17, 4 N. amicus legato (lugat *cod.*) -tus (CALL. dig. 48, 10, 15 pr. COD. Iust. 6, 28, 4, 8. 6, 43, 1 pr. legatis vel fideicommissis. 7, 7, 2 pr.). COD. Iust. 6, 51, 1, 8[a] legatarii vel fideicommissarii ... vel mortis causa donatione -ti. CIL VI 10215, 9 *tribules* advivente eo dono delphicae ..., sed et testamento divisione (*v. vol. V 1, 1628, 7*) exequiarum eius -ti sunt. 18607, 8 testamento (33846, 5). X 2878, 8 tabulis.

Ⓘ *ap. ECCL. de remuneratione piorum* (*interdum accedente vi glorificandi, v. p. 2947, 68 sqq.*): Ⓐ *de vita aeterna* (*cf. p. 2943, 83. 84. 2946, 79*): IREN. 4, 15, 2[extr.] ut iuste iudicentur, qui non oboediunt *deo* ... et qui oboedierunt ... ei, -entur incorruptibilitate. CYPR. hab. virg. 24 p. 205, 5 mementote tunc nostri, cum incipiet in vobis virginitas -ari. mortal. 18 p. 308, 20 volumus *a deo* ... praemiis caelestibus -ari (eleem. 22 p. 390, 27 divinis mercedibus et pr. c. *cf.* AVG. civ. 12, 28 tit. p. 555, 12 D. quae pars -anda esset pr., quae damnanda supplicio). patient. 24 p. 415, 17 ut ... non cum impiis ... puniamur, sed cum iustis ... -emur. epist. 37, 3

[*Ehlers*]

p. 578, 18 vitae aeternitate. 58, 10 p. 665, 10 -ari, ut ... lucis aeternae gaudium capias. *ibid.* p. 665, 21 dignatione domini (*cf. infra l. 10*). LACT. epit. 68, 3 caelestibus (*cf. inst. 7, 27. 1 sq.*). AVG. civ. 9, 9 p. 381, 17 D. (*opp.* damnatorum). serm. 279, 7 iudicatus ille *Christus* veniet iudicaturus, occisus ... excitaturus, exhonoratus ... -turus.

Ⓑ *de honore confessionis vel martyrii* (*-atur res l. 13*): CYPR. patient. 10 p. 404, 20 martyres gloriosis mortibus -ti. epist. 28, 2 p. 546, 22 martyribus ... -tis. 39, 1 p. 582, 8 dominus -vit caelestis gloriae dignitate *confessorem*. 59, 6 p. 673, 14 *Cyprianus* in circo ... dominicae dignationis testimonio -tus (*cf.* 67, 6 p. 741, 7 *Cornelius* martyrio ... dignatione domini -tus. 76, 1 p. 828, 6. *v. supra l. 2. p. 2947, 12*). 76, 4 p. 831, 22 *deus* vincentes coronat ... remunerans ... quicquid ipse praestitit et -ans quod ipse perfecit. VIGIL. TRID. ad Ioh. 7 p. 555ᴮ Alexandrum -tura domini corona (*i. martyrium*). *acced.* inter (*cf. p. 2943, 61*): CYPR. Fort. 12 p. 345, 13 ipse quoque (*non passus*) a Christo inter martyras -atur.

Ⓥ *de summa honoraria sc. maxime pecunia* (*cf. p. 2946, 38 et 75*): VLP. dig. 3, 1, 1, 6 *qui* in harena passi sunt se -ari (*sc. gladiatores*). ITALA I Tim. 5, 17 (cod. d g *s. s.*; *cf.* Hier. in Matth. 15, 4 sqq. p. 106ᴬ) qui bene praesunt presbyteri duplici (duplo *g*) honore -entur (ἀξιούσθωσαν, *Vulg.* digni habeantur. *cf. 5, 18 et Hier. l. c.*). CYPR. epist. 39, 5 p. 585, 1 presbyterii honorem designasse nos *confessoribus* ..., ut ... sportulis (*opp.* divisiones mensurnas) idem cum presbyteris -entur. HIER. hom. Orig. in Luc. 34 p. 204, 23 R. *Samaritanus* tollit duos denarios et -at (onerat *edd. vett.*) stabularium (*Vulg. Luc. 10, 35* dedit stabulario). VVLG. Tob. 1, 16. ACT. Archel. 37, 15 p. 54, 28 *Iudas* immanitatis suae praemio ab eis (*Pharisaeis*) triginta argenteis -tus.

β *usu sacro*: Ⓘ *-antur dei, sancti, heroes, loca sacra sim.* (*cf. p. 2943, 36 sqq.; per ironiam l. 51; in parodia* ARNOB. nat. 3, 16 *l. 56; de vagitu Christi l. 69*): OV. met. 8, 266 *deos* sanguine voto muneribusque datis et acervis turis -ant (adorant *recc.*; *cf.* SIL. 12, 340 delubrum s.). VAL. MAX. 7, 3, 2 Apollinem ... muneribus ⟨et⟩ sacrificiis (APVL. met. 11, 23. TERT. adv. Marc. 3, 13 p. 398, 8 [= PS. TERT. adv. Iud. 9 p. 722 Oe.] *magi Christum*. CLAVD. DON. Aen. 8, 75 p. 125, 9. COD. Theod. 16, 10, 12, 2 *simulacra* humiliore licet muneris praemio, tamen plena religionis iniuria. *cf. supra l. 32*). SVET. frg. p. 4, 7 eloquio ... quasi augustiore (*spectat ad verba, sim.*: APVL. met. 2, 31. ITALA Is. 29, 13 [Aug. c. Faust. 22, 55 p. 650, 14. *et al.*] populus hic labiis me -at [*v. p. 2938, 45; cf.* VVLG. Matth. 15, 8 Marc. 7, 6]. CE 889, 1 [*Romae; s. III?*] *Bacchum* carmine, ture, sacris. *cf. etiam l. 66 sqq.*). TERT. apol. 13, 7 (*cf.* nat. 1, 10 p. 77, 11) quid ... ad -andos (inh- *F*) eos *deos* facitis, quod non etiam mortuis ... conferatis? 26, 3 *Iudaeae* et deum victimis et templum donis et gentem foederibus. spect. 5 p. 7, 8 ludi Consualia ..., qui (queis *Iun.*) ... Neptunum -bant (*cf.* AVG. civ. 2, 14 tit. p. 69, 4 D. ludis scaenicis). idol. 15 p. 48, 4 eiusmodi officiis. pudic. 3 p. 225, 13 deum ambae -ant *sc. paenitentia et disciplina* (*de operibus ut*: VVLG. prov. 14, 31 -at *deum* ..., qui miseretur pauperis. AVG. in Iob p. 613, 22 opera ... ecclesiarum, quibus -atur deus. SALV. gub. 4, 17 sanctis operibus). adv. Marc. 3, 11 p. 394, 3 deum tuum -as fallaciae titulo. paenit. 9, 5 ut de periculi (*i. iudicii*) timore dominum -et *exhomologesis* (PS. AVG. serm. ed. Mai 97, 14 de sancta nativitate ramorum). *al.* ITALA II Macc. 13, 23 (rec. L *al.*) templum (*v. p. 2938, 62; aliter p. 2943, 46*). ARNOB. nat. 1, 41 p. 27, 27 *Romulum* sacerdotibus et pulvinaribus. 3, 16 p. 123, 3 *si animalia nos vellent* statuarum consecrationibus -are. 7, 27 p. 261, 1 *turibus* (*al.; cf. etiam l. 32. 41*). *al.* CLAVD. DON. Aen. 9, 85 p. 198, 30 *lucus* incolarum iugibus -tus obsequiis. VVLG. prov. 3, 9 -a dominum de tua substantia. AVG. civ. 2, 5 tit. p. 58, 3 D. *obscenitatibus matrem deum*. 4, 20 tit. p. 169, 2 D. templis et sacris (18, 6 p. 263, 21 D. templo et sacrificiis. *cf. l. 34. 42*). MART. CAP. 2, 180 dicatis ... pecudibus. *et al.*
non -are *i. q. 'illudere'* (*pro gr.* ἀτιμάζειν): ITALA Ioh. 8, 49 (cod. c) vos me *Iesum* non -atis (*Vulg.* inhonorastis). VVLG. Bar. 6, 40 (*cf.* ITALA Legion.) ipsis Chaldaeis non -antibus ea (*idola*), qui *eqs.*
fere i. q. praedicare, laudare (*cf. p. 2944, 55 sqq.; aliter supra l. 38 sqq.; gr. resp.* δοξάζειν; *acced.* quod, super): TERT. carn. 2 p. 427 Oe. angelica multitudo dominum suum noctibus -ans (*cf.* HIL. trin. 2, 27 p. 68ᴮ vagitus *Christi* per angelorum divina gaudia -antur [*infra*: laudantes]. *v. Vulg. Luc. 2, 13 sq.*). fug. 13 p. 488 Oe. qui accepit, deum -at et benedictionem mihi reddit. ITALA Luc. 17, 15 (cod. d; *cf. p. 2938, 75*) cum magna voce -ans d(eu)m (*Vulg.* magnificans. *item: ibid.* 18, 43). I Petr. 4, 14 (Cypr. Fort. 9 p. 332, 3 *al.*) *nomen dei* secundum illos blasphematur, secundum nos autem -atur (*om. gr. plerique et Vulg.*). HERM. Pal. sim. 9, 18, 5 (*cf.* vulg.) gloriam ... nomen. 9, 28, 5 (= vulg.) *seq.* quod. VVLG. Rom. 15, 9 super misericordia (PS. MATTH. euang. 32 Iesum s. facto signo). CORIPP. Ioh. 8, 366 precibus ... patrem benedixit -ans et ... Christo dedit ... laudes.

Ⓗ *-antur mortui*: OV. met. 14, 84 *Aeneas* sacrificat tumulumque sui genitoris -at (CE 541, 10 [*ca. s. III*]. *cf.* CAPITOL. Aur. 3, 5 sepulchra ... aditu, hostiis, floribus. PAVLA Hier. epist. 46, 5, 3 sepulturae domini locus). LIV. 8, 22, 3 -andae parentis (*visceratione populo data*). VELL. 2, 119, 5 *Vari corpus* gentilicii ... tumuli sepultura -tum est (LACT. mort. pers. 4, 3. *cf.* STAT. silv. 2, 1, 69 tanto ... funere. *v. etiam l. 48*). 2, 124, 3 corpus *Augusti* ... humanis honoribus, numen (nomen *codd.*) divinis -tum. VAL. MAX. 2, 4, 7 *gladiatorium munus dederunt* funebri memoria patris cineres -ando. 5, 1 ext. 6. SVET. Aug. 100, 2 in memoria -anda (CYPR. epist. 68, 5 p. 748, 13 CLAVD. DON. Aen. 10, 520 p. 360, 8 AVG. civ. 1, 26 p. 41, 19 D. *al.*). CAPITOL. Aur. 15, 3 sacris *Verum*. VOPISC. Prob. 9, 2 *Arcadionem* sepulchro. ARNOB. nat. 5, 7 p. 180, 14 *corpus Attidis* caerimoniis annuis et sacerdotiorum antistibus (*cf.* VIR. ill. 15, 6 annuo matronarum luctu). IORD. Get. 214 *regem* cantibus. 256 *Attilae* manes. *al.* CIL VI 29580, 4 titulo (CE 1009, 1).

Ⓜ *-antur dies festi*: LIV. 5, 23, 4 triumphus *Camilli* ... omnem consuetum -andi diei illius modum ... excessit. VELL. 2, 27, 6 felicitatem diei ... Sulla perpetua ludorum circensium -vit memoria. SVET. Tib. 26, 1 natalem suum ... vix unius bigae adiectione -ari passus est (PANEG. 10, 1, 4 Romae. CONC. Brag. a. 563, 4 Christi. *de natalibus q. d. martyrum*: PS. AVG. serm. ed. Mai 47, 1 natalem ... translationem. SACR. Leon. p. 345 apostolorum natalicia ... venerari et ... -are). CLAVD. DON. Aen. 5, 50 p. 431, 12. HIER. epist. 31, 3, 3 nimia saturitate ... martyrem (*i. diem martyris*). PRVD. perist. 11, 236 lucis (*antea*: venerantibus).

b *in vita publica* (*acced.* publice: *infra l. 36. 45. p. 2947, 3; cf. etiam infra l. 42. 48. obi. oppidum: infra l. 51; variae res: infra l. 29. 41. 61. 65. 76. 83. in parodia: infra l. 59; per ironiam: p. 2947, 1*): α *de variis praemiis, muneribus, dignitatibus sim. publice datis*: CIC. Phil. 5, 35 in viris fortibus (*Bruto al.*) -andis. 5, 45 saepe spero fore *C. Caesaris* ... -andi et nobis (*senatui*) et populo Romano potestatem. 9, 3 Ser. Sulpicium *mortuum*. 9, 4 nemo virtutem non -bat (LIV. 2, 13, 6 *agro donato*. 2, 13, 9. VAL. MAX. 9, 8 ext. 2 *opp.* puniens. SVET. Aug. 38, 1 nec parcior in bellica v. -anda ... triumphos et ... triumphalia ornamenta decernenda curavit. SEN. contr. exc. 4, 7). BRVT. Cic. epist. 11, 10, 1 interpellent me *adversarii*, quo minus -tus sim. LIV. 10, 7, 9 sellis curulibus, toga praetexta, tunica palmata et toga picta et corona triumphali laureaque (*sc. magistratibus et triumphis*). SEN. contr. 10, 2, 8 publice -atur *vir fortis praemio* (*sic ap. rhet.*: QVINT. decl. 249 p. 23, 17 duplici praemio unam -ari militiam. 278 p. 134, 23 [*antea*: praemium ... dedisse]. *ibid.* p. 134, 27 pecuniā. 329 p. 293, 24 non satis est *tyrannicidae* ..., dum vivit, tantum -ari; non sufficiunt magistratus, nec satis sunt tituli: habeatur aliquis etiam morti honor *eqs. al.* SEN. contr. exc. 4, 4. 4, 7 tyrannicidium. *cf.* QVINT. inst. 3, 6, 74). VELL. 2, 61, 3 equestri statua (SVET. Vit. 3, 1 publico funere ..., item statua pro rostris. INSCR. RevA. V 34, 1931, 342 n. 38, 26 [*in Africa, a. 144*]. AMPEL. 15, 19. POMPON. dig. 48, 22, 17 pr. et imaginibus [*cf.* CIL III 510, 6]. PORPH. Hor. carm. 4, 2, 19/20 publice. TREB. Claud. 3, 7 statuis, vexillis, coronis, fanis, arcubus. CIL II 1086, 9 ab exercitibus ... bigis auratis et statuis equestribus. *et al.*). 2, 62, 4 publica sepultura (*cf. l. 42; v. etiam supra l. 1*). 2, 112, 2 ornamentis triumphalibus (CIL XIV 3608, 29 [*s. I*]. SVET. Tib. 9, 2. *v. etiam l. 31. 35*). VAL. MAX. 1, 8, 6 (*praemiis militaribus*). CVRT. 7, 1, 23 donis *milites*. PLIN. nat. 5, 20 *oppidum* civitate. 22, 10 (*corona*). SIL. 16, 569 quem ... -ant praemia (*in certamine, item*: ACT. ARV. a. 87 II 38 victores palmis et coronis argenteis. SVET. Aug. 45, 2). CIL III 14387ⁱ, 4 (*s. I*) albat(a) dec⟨u⟩r⟨ione⟩ (*cf.* 14387ᶠᶠ, 5). QVINT. inst. 7, 4, 41 (*opp.* puniendus). TAC. hist. 2, 57, 2 *Vitellius* -vit (oner- *cod.*) ... Asiaticum anulis *equestribus* (MACR. Sat. 2, 3, 10 anulo aureo. *cf.* TERT. resurr. 57 p. 118, 3 [*in parodia*] et vestis albae nitore et anuli aurei honore et patroni nomine ac tribu mensaque -atur *libertus in aeternitate*). 2, 89, 2 matrem ... Augustae nomine -vit *Vitellius* (IVST. 10, 3, 5 Darii n. ... -tus *Codomannus*. *cf.* TAC. ann. 11, 25, 4 merita *Claudii* non usitatis vocabulis. *v. et p. 2943, 69*). SVET. Aug. 27, 2 equestri dignitate (*cf.* COD. Theod. 8, 1, 3 laus eos et dignitas -bit). Claud. 28 (*v. p. 2947, 14*) praemiis (PANEG. 7, 2, 4 *leges* multa caelibes notaverunt, parentes pr. -arunt. NOVELL. Iust. 143 pr. 143, 1 nefarios ... coitus poenis corrigi, non pr. ... -ari. *cf. supra l. 37 et 52*). GAIVS inst. 3, 50 duobus liberis -tae ingenuae patronae, libertinae tribus (3, 51. 52. 53 VLP. reg. 29, 6. *cf.* GAIVS inst. 3, 50 trium ... liberorum iure [VLP. reg. 29, 7]). VLP. reg. 7, 1 lato clavo vel equo publico similive honore (CIL VI 1838, 6 [*s. II*]. X 1211, 3 [*a. 170*]. 1576, 7 [*s. II*]. *al.*). CIL XII 2230, 10 (*Gratianopoli, s. II*) torquibus et armillis aureis suffragio legionis. III 7429, 3 (*a. 161/8*) omnib(us) honorib(us). TERT. apol. 49, 1. ACT. lud. saec. Sept. Sev. (RhM. 81, 1932, 388 sqq.) 75 *cantores carminis saecularis*. CIL III 14416, 8 honorat⟨o⟩ a *Caracalla* ... (sestertium) L milia n(ummum) et XXV ⟨et⟩ gradum promotionis (*pro donis milit.*). SOL. 2, 26 (*v. p. 2942, 33*) devotionis ministerium munificentia senatus -ta Hirpis ... munerum vacationem dedit. VIR. ill. 16, 3 muneribus (*militar.*). AVG. serm. ad Caesar. 4 desertor de charactere damnatur, de quo militans -atur (*in imag. de praemio caelesti, v. p. 2944, 75*). MACR. Sat. 1, 6, 16 bulla aurea ac praetextae insignibus. COD. Theod. 6, 21, 1 (*cf.* Iust. 12, 15, 1) codici⟨llis⟩ comitivae ordinis primi (COD. Iust. 2, 7, 25, 2 [*a. 519*] codicillos, quibus illustris -atur dignitas). 6, 23, 4 pr. privilegiis (6, 24, 10. 6, 35, 14, 1). 6, 35, 7 *allectione*. COD. Iust. 2, 7, 15 pr. imperialibus beneficiis. PASS. Mar.

[*Ehlers*]

Iac. 9 p. 58, 8 (*per ironiam*) *martyres* elogio fortissimae confessionis -tos (*a magistratibus*). CIL V 5889, 7. IX 741, 4 bisellio (INSCR. Dessau 6500). XI 7434, 4 publice. INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 3, 4 veteranus commodis -tus. *et al.*

β de magistratibus (gradibus, administrationibus sim.) vel magistratuum insignibus (cf. p. 2946, 31. 34. 40. 75; obi. familia: infra l. 13): LIV. 1, 34, 5 dummodo virum -tum videret *Tanaquil.* 22, 30, 4 (*loq. Minucius magister equitum*) plebei scitum, quo oneratus ⟨sum⟩ magis quam -tus. VELL. 2, 59, 3 pontificatus ... sacerdotio pŭerum -vit *Caesar Octavianum* (2, 100, 4 s., praetura, consulatu, provinciis. *cf.* CYPR. epist. 1, 1 p. 465, 11 divino s. 66, 5 p. 730, 5 dignatione dei [*aliter p. 2945, 2 et 10*]. 72, 2 p. 777, 23 [*nude*]). SVET. Tib. 3, 1 *Liviorum familia* dictatura etiam ac magisterio equitum -ta. Claud. 28 *libertos* decreto ... senatus non praemiis modo ..., sed et quaestoriis praetoriisque ornamentis -ari (CIL III 384, 10 II viralib(us) [*cf.* 514, 5 *et saepe*] et sacerd(otalibus). 649, 1 dec(urionalibus) [*cf.* 650, 2 *et saepe*]. INSCR. Dessau 6969 [*Gall. Narb.*] aedilicis *eqs. cf. p. 2946, 48*). vita Lucani p. 51, 3 quaestura. PORPH. vita Hor. p. 1, 14 militia tribunatus. PANEG. 3, 21, 5. SPART. Hadr. 23, 13 praetura (*cf. l. 10*). IVST. 9, 6, 8 ducatu. AMM. 30, 9, 2 mediocriter. SCHOL. Cic. Bob. p. 153, 20 senatoriis magistratibus. COD. Theod. 12, 12, 12, 1 primatum ... insignibus. RVSTIC. Conc.[s] I 4 p. 127, 27 *imperatores* digne sunt ⌊-ti a deo vel ordinati⌋ (*I 1, 7 p. 157, 23 παρὰ τ. θ. τετιμημένοις*). *c. praepos.* inter, ad (*cf. p. 2943, 61. 62*): COD. Theod. 6, 26, 17, 1 post depositum actum inter eos, qui vicariam potestatem egerint, -andi. CIL IX 1619, 8 (*Beneventi*) -to ad curam kalendari rei p(ublicae) Canusinor(um) a divo Traiano *eqs.*

2 *vi latiore de iis, quae augendi causa fiunt*: **a** *de nobilitate, gloria sim. (superbia infra l. 42) fere i. q. magnificare, nobilitare, glorificare (c. pron. reflexivo l. 39. 42; mediopassive l. 63)*: *α usu profano*: CIC. div. 1, 88 Amphiaraum ... sic -vit fama Graeciae, deus ut haberetur *eqs.* (*cf. p. 2948, 65*). SALL. Iug. 10, 2 (*Micipsa ad Iugurtham:*) meque regnumque meum gloria -visti (oneravisti *var. l.*). ITALA psalm. 36, 20 (Mediol. *al.*) inimici ... domini statim ut -buntur et exaltabuntur (-ti et exaltati fuerint *Rom.*) ..., deficient (*cf. p. 2939, 11*). CYPR. mortal. 17 p. 308, 9 *patriarchae* fidei ac iustitiae meritis -ti *i.* '*illustres*' (*cf.* VEN. FORT. vita Pat. 10, 31 se virtutibus -bat). FIRM. math. 5, 4, 18 primum vitae tempus eorum habebit ... difficultates, postremum vero honestis actibus -bitur (-buntur *var. l.*). 6, 2, 4 perpetuis gloriae splendoribus. DOCTR. apost. 3, 9 non ⌊altabis te nec -bis te apud homines⌋ nec dabis animae tuae superbiam (⌊ ⌋ *gr.* ὑψώσεις σεαυτόν). GREG. M. moral. 6, 36 p. 749[B] resurrectionem gloria ascensionis -vit *Christus.* -*atur res turpis, inepta (l. 50) sim.*: PLIN. nat. 14, 19 imperium ... continet centurionum in manu vitis et ... in del⟨ic⟩tis poenam ipsam -at (AVG. in psalm. 34 serm. 2, 8 *Christus* -vit ... p. suam, iam crucem suam in omnium frontibus fixit). AVG. civ. 7, 18 p. 296, 31 D. conantur vanissimas fabulas sive hominum res gestas velut naturalibus interpretationibus -are. 18, 21 p. 283, 14 D. *Iliam* volunt de Marte geminos concepisse, isto modo stuprum eius -antes vel excusantes. *singulariter fere i. q. loco spectabili signare*: TERT. pudic. 5 p. 226, 21 -vit (oner- *trad.*) ... moechiam, quam homicidio anteponit *lex dei* (*cf. 12 p. 242, 5*).

β usu sacro de gloria dei, Christi, daemoniorum (l. 60) sim. (obi. res l. 66 et 67; graece resp. δοξάζειν; *de* ITALA *Ioh. v. p. 2939, 15)*: Ⓘ *generatim*: ITALA Ioh. 16, 14 (Mar. Victorin. adv. Arrium 1, 13) *spiritus* me -bit *Christum* (*v. p. 2939, 28*). 21, 19 (cod. e r) qua morte -turus esset (-ret *r*) *deum Petrus* (*v. p. 2939, 30*). TERT. idol. 22 p. 55, 29 ut et deus potius glorificetur et daemonia non -entur in eo quod ... feci *sc. beneficio* (adv. Marc. 4, 18 p. 478, 9 *deum* in suis beneficiis atque virtutibus -ari sustinebat *Christus.* VVLG. Sirach 38, 6 dedit hominibus scientiam altissimus, -ari [*mediopassive*] in mirabilibus suis). HERM. Pal. mand. 3, 1 ut spiritus ... verax ... inveniatur atque ita dominus -etur (*vulg.* magnificetur). AVG. epist. 167, 15 p. 603, 12 ut gratia dei amplius -etur. ORIENT. carm. app. 3, 131 *Christus dicitur* dextera, qua patrium latus assidet, ornat, -at. Ⓘⓘ *speciatim de gloria aeterna Christi (cf. p. 2944, 76)*: ITALA Ioh. 7, 39 (cod. a d) Iesus nondum fuerat -tus (*cf. p. 2939, 38*). 13, 31 (cod. a) nunc -tus est filius hominis (*cf. p. 2939, 40*).

b *de specie externa i. q. decorare, ornare (aliter p. 2944, 36. 2945, 82)*: PETRON. 83, 3 *Apollo* lyram ... modo nato flore (*hyacintho*) -bat (*in tabula*). SOL. 33, 11 *phoenix* capite -to in conum plumis extantibus (*cf. Plin. nat. 10, 3* caput ... plumeo apice honestante). PEREGR. Aeth. 25, 9 *Constantinus fabricam* -vit auro, musivo et marmore pretioso (hornavit *i.* orn- *Wölfflin, ALL 4, 1887, 260 et edd. fort. recte, cf. antea*: de ornatu fabricae).

II *singulariter: i. q. honoris causa attribuere (cf. gr.* τιμᾶν τινί τι, *theod.* '*verehren*'; *nisi per confusionem casuum)*: CIL III 6292, 12 (*litt. rudibus*) patri ... sepulcrum onoraverunt.

deriv.: honorabilis, honorarius, honorator. *compos.*: cohonoro, dehonoro, exhonoro, inhonoro, perhonoro, praehonoro.

part. p. p. ×**honōrātus**, -a, -um. *de script., abbrev.*, NOT. Tir. *v. p. 2942, 16 sqq. 27 sqq. 34.* *de comparatione* (*cf.* GRAMM. suppl. 144, 37 -us -ior -issimus): *compar.*: -ior *inde a* CIC.; *loco positivi vel superl.*: MART. CAP. 1, 7. 9, 908. plus -us: SIDON. epist. 1, 7, 9. *superl.*: -issimus *inde a* PLAVTO (*infra l. 23*), CIC. valde -us: CIC. epist. 9, 21, 2. *de notione*: SYNON. Cic. p. 443, 1 B. GRAMM. suppl. 144, 35 quae extrinsecus a fortuna, ⟨ut⟩ ... -us. GLOSS. τετιμημένος, ἔνδοξος, ἐπίσημος. ἔντιμος. τίμιος. ἀξιωματικοί. honoribus plenum. ? GLOSS. II 536, 21 -us ichiachos (*i.* οἰκειακός). *coniunct.* honestus: *infra l. 28. 38. 63. p. 2950, 60.* *legitur inde a* PLAVTO (*superl.; v. infra l. 23*), CIC.; *deest* CAES. *al.* *cf. Onom.; ludit in nomine proprio* CASSIOD. var. 5, 3, 2. [*dub. vel falso trad.*: TER. Phorm. 853 (ornatissime *A a. c. recte*). CHAR. *p. 2933, 52.* *contextu dubio*: PROP. 4, 11, 102 sim digna ..., cuius -is ossa vehantur aquis (equis *DV*; avis [*cf. infra l. 45*] *Heins. vix recte*; aquis *def. Rothstein coll.* 4, 7, 56). *dub. interpr.*: NOVELL. Maior. 6, 1 suscepto -i (*Γ*, -o *cett.*) capitis velamine consecrari.]

I ***vi passiva et obiectiva i. q. honore affectus, honoris plenus, honestus***: **A** *de hominibus (genere, aetate, nomine, partibus corporis sim.; metonymice de funere infra l. 50, de otio p. 2949, 12)*: **1** *generatim i. q. qualibet dignitate spectatus, praeclarus, nobilis sim. (nota, quae monui p. 2949, 31)*: PLAVT. Capt. 278 quo de genere natust illic Philocrates? :: Polyplusio: quod genus illi[c] est unum pollens atque -issimum (TAC. ann. 6, 15, 1 plebei ... g., verum antiqui -ique. *cf.* SVET. Otho 1, 1 familia vetere et -a atque ex principibus Etruriae [*cf. p. 2949, 16*]). CIC. Planc. 19 e praefectura Atinati non tam prisca, non tam -a, non tam suburbana. Brut. 281 qui eum (*honorem*) sententiis, qui suffragiis adeptus est, is mihi et honestus et -us videtur. leg. 1, 32 (*opp.* inglorii). 2, 62 *in more est, ut* -orum virorum laudes in contione memorentur (LIV. 3, 67, 8 nobilissimos v. -issimosque [*quasi patricios*]. PEREGR. Aeth. 19, 6 sapientem et -um. VVLG. IV reg. 5, 1 magnus apud dominum suum et -us. SVLP. SEV. dial. 3, 7, 5 -o et religioso. Mart. 8, 1 secundum saeculum [*cf. p. 2949, 71*]. *v. et p. 2949, 4 et 42*). Cato 63 (*de Lacedaemone*) nusquam est senectus -ior (LIV. 34, 33, 2 inter cives. AMM. 27, 7, 2. *cf.* CE 1277, 1 senio. *aliter p. 2949, 7*). nat. deor. 3, 87 dives ... -us ... incolumis. off. 1, 138 hominis -i et principis (epist. 3, 10, 9 *Appii* h. nobilissimi atque -issimi. FIRM. math. 4, 19, 5. 4, 19, 34 h. stabiles -os ordinatos honestos *eqs. cf. p. 2949, 8*). 2, 69 qui se locupletes, -os, beatos putant. Att. 9, 12, 2 *Dionysius* apud me -ior fuit quam apud Scipionem Panaetius (LIV. 4, 35, 8. *et al.*). NEP. Eum. 1, 1 illustrior atque etiam -ior. HOR. epist. 1, 1, 107 *sapiens est* -us. OV. met. 8, 9 -os ... canos *Nisi senis* (*cf.* FEST. p. 360 *Verrius dicit taenias* ornamentum esse laneum capitis -i. *v. et p. 2949, 9. 10*). EPICED. Drusi 330 pio ... in arvo inter -os excipietur avos. LIV. 27, 15, 10 advenae locupletis atque inter populares tam -i. 39, 34, 9 *Philippus* parcebat magis Onomasto, -iori amico (40, 54, 6). PAVL. FEST. p. 2 'adfecta' femina ... velut -a. VELL. 2, 88, 2 *Maecenas* non minus Agrippa Caesari carus, sed minus -us (*sc. eques*). TAC. ann. 14, 15, 4 clari -ique agere *Augustiani.* PS. QVINT. decl. 6, 21 p. 130, 11 quod -is (*i.* '-*orum*', *cf. supra l. 29*) contingere funeribus solet, defunctus laudaberis. TERT. monog. 10 p. 777 Oe. -ior maritus est, quanto mundior factus est. ITALA psalm. 71, 14 (Tert. adv. Marc. 4, 14 p. 460, 1; *v. p. 2931, 72*) nomen (*aliter p. 2950, 63*). IREN. 2, 15, 3 -ior creatura erit quam pleroma. NEMES. ecl. 1, 22 dicat -os ... tibia manes *Meliboei.* FIRM. math. 3, 5, 18 faciet amabiles, -os *eqs.* AMM. 23, 6, 35. 27, 12, 3. VVLG. Dan. 14, 1 (*gr. vers.* θ' ἔνδοξος). AVG. civ. 5, 15 p. 220, 31 D. *Romani* -i sunt in omnibus fere gentibus. quaest. hept. 4, 48 p. 355, 5 -ioribus nuntiis (*cf. Vulg. num. 22, 15* nobiliores). *al.* MART. CAP. 1, 7. 9, 908. CANON. Dionys. Exig. p. 101, 26 St. commendati⟨ci⟩ae litterae personis -ioribus solummodo conceduntur. VITAE patr. 5, 10, 82 ordo monachorum -ior est saecularibus (*gr. Nau 1909 p. 365 n. 250* προτιμωτέρα). VEN. FORT. vita Germ. 1, 1 honestis -isque parentibus (*cf. Constantius vita Germ. 1* splendidissimis). *et al.* *fere i. q. fama celebratus*: HOR. ars 120 -um si forte reponis Achillem (*antea*: famam sequere. *v. Jensen, SBBerl. 1936 p. 313, 2, qui cft.* CIC. *p. 2947, 32*). *pro subst.* (*praeter usum praedicativum*): LIV. 2, 15, 1 missi ... -issimus quisque (*cf. p. 2949, 19*) e patribus (*superl. ut*: PLIN. nat. 33, 11 *anulo aureo* exterorum -issimi intellegebantur). 41, 20, 3 quibus⟨dam⟩ -is magnoque aestimantibus se puerilia ... munera dare *Antiochus.* CLEM. ad. Cor. 3 p. 4, 14 exsurrexerunt vulgares contra -os (*gr. 3* ἐντίμους). VEG. mil. 3, 6 p. 75, 20 *dux* a prudentioribus et -is ac locorum gnaris ... debet universa perquirere. AMBR. off. 2, 24, 125 pronum ... est genus hominum favere -ioribus (*compar. ut*: AVG. epist. 126, 1 p. 8, 21 -iores et graviores. SALV. gub. 4, 33 -ior quispiam. *c. abl. compar.*: VVLG. Luc. 14, 8 -ior te [ἐντιμότερος]). HIER. interpr. Iob 34, 19 (*gr.* ἐντίμον, *Vulg.* principum). VVLG. Iudith 3, 9 urbium habitatores, principes et -i simul cum populis. Sirach 10, 25 divitum, -orum et pauperum (*gr. 22* ἔνδοξος). SIDON. epist. 1, 5, 11 togam [senator] -us, ... paenulam deponit inglorius. HIST. Apoll. rec. A 31 (*cf.* rec. B) civibus et -is. *et al.*

2 *speciatim de iis, qui magistratibus, gradibus, administrationibus publicis sim. funguntur vel functi sunt (cf. honoro p. 2947, 5 sqq.)*: **a** *usu laxiore et non technico*:

[*Ehlers*]

CIC. orat. 32 *Thucydides fuit* -us et nobilis (*de duce Graeco ut*: NEP. Chabr. 3, 4 *Chares* et -us et potens). Tusc. 1, 85 Metellus ille -is (-us *codd.*) quattuor filiis (*cf.* VELL. 1, 11, 6). Cato 22 manent ingenia senibus ... neque ea solum in claris et -is viris, sed in vita etiam privata et quieta (OV. Pont. 4, 5, 2 *consuli*. AMM. 21, 12, 16 -issimo *sc. magistro peditum*. 29, 1, 9 abunde ... -um: Asiam quippe ... rexerat *eqs. cf. infra l. 42. p. 2948, 29*). 61 senectus -a (*i. viri honoribus functi; aliter p. 2948, 34*). epist. 9, 21, 2 Cursor, homo (*cf. p. 2948, 36*) valde -us. OV. fast. 1, 52 -us ... praetor. Pont. 1, 8, 22 (*de rege Thracio*) -a sceptra tenere manu (*cf.* 2, 2, 92 -is [adoratis γ] laurea [*i. triumphus*] digna comis. *v. et p. 2948, 42. 43*). LIV. 4, 2, 4. VELL. 2, 99, 4 *pro consulibus legatique fascibus summissis fassi sunt* otium eius (*Tiberii*) -ius imperio suo. QVINT. decl. 366 p. 401, 1 -us fuit: legatus fuit. TAC. hist. 1, 77, 3 Otho pontificatus auguratusque -is iam senibus (*sc. consularibus et praetoriis*) ... addidit. EVTR. 7, 18, 1 Vitellius ... familia (*cf. p. 2947, 13; aliter p. 2948, 24*) -a magis quam nobili: nam pater eius ... tres ... gesserat consulatus. CE 195, 1 (*interpol.*) candidatus fiat -us tuus. *pro subst.* (*praeter usum praedicativum*): LIV. 5, 14, 5 patricios omnes, partem magnam -issimum quemque (*cf. p. 2948, 68*) ... creavere. 25, 5, 4 senes -osque (*sc. consulares et censorios*) iuvenis ... vicit. 26, 2, 16 imparem libertatem Romae ... -o atque inhonorato esse. VELL. 2, 54, 3 *Cato* -iori parere maluit (*Scipioni viro consulari*). AVG. catech. rud. 15, 23 *opp.* privatum (serm. 134, 3, 3. *cf. l. 5*). VISIO Pauli 1, rec. P p. 11, 10 J.

b *usu sollemni et technico*: **α** *subst.* -i *vel* -i viri (*l. 42*) *in universum titulus sollemnis magistratuum, magistratibus functorum, magistratuum codicillis exornatorum aevi imperatorii* (*per sing.: infra l. 40. 48. 50. 70. militares opponuntur infra l. 38, adnumerantur infra l. 61.* -us provincialis: *infra l. 70*; -us saecularis: *infra l. 71. de re v. e. g. Gothofredus-Ritter, Cod. Theod. I p. 58 sqq. Mommsen, Strafr. 1033 sq. nonnulla hic allata nescio an ad 1 referri possint*): CIL XIV 2408, 12 (*Bovillis, a. 169*) sportulas dedit adlectis ..., decurionibus ..., Augustal(ibus) ..., mulier(ibus) honor(atorum) et populo. CAPITOL. Maximin. 28, 1 cum pater suus ... plerisque -is adsurgeret. LAMPR. Alex. 28, 4 quidam ex -is. 40, 2 Heliog. 27, 1. COD. Greg. 14, 4, 1, 7 (Coll. Mos. 15, 3, 7) -i aut cuiuslibet dignitatis vel maioris (-es *Mo.*) personae. GAVDENT. serm. praef. 2 G. -orum *Brixiae* ... caput (*magister memoriae*). AMM. 14, 5, 3 militarium vel -orum aut nobilis. 14, 7, 1 nec -is ... nec urbium primatibus nec plebeis. 20, 9, 6 Leonas *quaestor* susceptus ut -us et prudens. *al.* AMBR. epist. 20, 7. obit. Valent. 24 vel -is ... vel praefecto. off. 2, 29, 150 -i ... et intercessores. 3, 7, 46 -os et locupletiores viros (COD. Theod. 6, 27, 20 -is v. ... adgregari. 6, 27, 21. COD. Iust. 1, 48, 3 [*a. 389*]. *cf. l. 4. p. 2948, 29*). COD. Theod. 1, 10, 8 adscitis sibi in consilium ex provincia quinque -is ... provinciae moderator cognoscat. 1, 15, 16. 1, 20, 1 (= Iust. 1, 45, 1) -i, qui lites habere noscuntur (INTERPR. *ad l.*: -i provinciarum, id est ex curiae corpore. *sed v. Gothofr. l. c.*). 6, 35, 9 *qui* post administratam provinciam -i auctoritate fulcitur. 7, 6, 1 sive ex principalium sive ex -orum numero (7, 13, 7, 2 sive senator, -us, p., decurio vel plebeius. 12, 6, 4). 8, 11, 3 -i ... et urbibus suis eminentes. 9, 27, 6 (= Iust. 9, 27, 4) -orum, decurionum, possessorum, ... colonorum aut cuiuslibet ordinis (*cf. l. 33. 50. 54*). 9, 30, 1 senatoribus atque -is, sed et his, qui provincias administrant, veteranis etiam ... et decurionibus (VICT. VIT. 1, 15. *cf. l. 51*). 9, 40, 21 tit. -is et provincialibus Afric(ae). 11, 28, 5 tit. -is et possessoribus per Afric(am) (NOVELL. Valent. 34, 1. 2 EPIST. pontif. 560 Thiel p. 165 EPIST. pontif. Arel. 8 p. 14, 32. CASSIOD. var. 2, 17 tit. -is, p., defensoribus et curialibus [*al.*]. COD. Iust. 1, 4, 19 [*a. 505*; = 1, 55, 8 pr. *a. 409*] episcoporum nec non clericorum et -orum ac p. et curialium. 11, 32, 3, 2 [*a. 469*] tam curialium quam -orum et p. *cf. l. 52*). 14, 12, 1 (= Iust. 11, 20, 1) omnes -i seu civilium seu militarium ⌊dignitatum⌋ (*om. Iust.*). 16, 2, 43 (= Iust. 1, 3, 18 pr. *et* 1) -is et curialibus (EPIST. pontif. Arel. 8 p. 15, 3. *cf. l. 58. 59. 60*). *al.* NOVELL. Maior. 3 municipes, -os plebemque (EPIST. pontif. Arel. 9 p. 15, 24 cleri, -orum et p. [LEO M. epist. 10, 6 p. 634ᴬ clericorum. 50, 1 tit. *cf. supra l. 59*]. *v. etiam l. 40. 50*). Valent. 15, 5 -orum ... nec non ordinum seu civium. *al.* EPIST. pontif. 655 Thiel p. 491 -i et primarii. LEO M. epist. 167 p. 1200ᴬ episcoporum -orumque (CASSIOD. var. 9, 5 tit. *cf. l. 59*). SIDON. epist. 1, 11, 6 militiae extremae terminum circa vix -us (*codicillis*). carm. 5, 121. CASSIOD. var. 6, 21, 3 -is provincialibus. *al.* CONC. Matisc. a. 585 p. 170, 25 si quis saecularium -orum (*cf. p. 2948, 33*) ... obviam habuerit aliquem ecclesiasticorum graduum *eqs.* COD. Iust. 10, 30, 3 (*a. 442*) -is usque ad comitivam consistorianam nec non etiam militantibus et suis obsequiis non adhaerentibus, advocatis quin etiam *eqs. al.* NOVELL. Iust. 62, 2, 3. CIL X 3759, 7 (*Acerris*) ingenui -i et Augustales (*cf. l. 33*). XIII 1670, 5 (*prov. Lugud.*) hon⟨o⟩ratis praesentib(us). **β** *de iis, qui magisterio in collegio functi sunt* (*ad rem nota p. 2950, 3. 15 et cf. Liebenam, Zur Gesch. ... d. röm. Vereinswesens 183. Waltzing, Étude historique sur les corporations ... IV 336 sqq. de feminis: l. 83. p. 2950, 3*): CIL VI 85, 2 (*a. 198*) rect(or), imm(unis) II, hon(oratus) III (*i. tertium*) ... me(n)sorib(us) mach(inariis) f(rumenti) p(ublici) (XIV 309, 7 [*Ostiae*]. *cf.* VI 5744, 2 ⟨Claudi⟩ae Iulianae bis honorat(ae) ... maritus bis hon(oratus)). 527, 3 (*a. 129*) hon(oratis) et decurionibus (9044ᵃ, 5 [*ex familia Augusta*] sacerdotibus et hono⟨ra⟩tis et decurionib(us) [*cf.* ᵇ, 7]. 30872, 5. XIV 128, 8 [*Ostiae, a. 285*] -i et decurion(es) et numerus militum caligatorum). 2239, 3 -ae o⟨b⟩ magistratum collegi Bonae Deae. 4019, 4 (*mon. Liviae*) imm(uni), hon(orato) (4222, 4 i. et -us. 33883, 3. 34010, 1. *cf. p. 2949, 81*). 4037, 2 (*de lib. ut*: 4305, 2. 4306, 2). 10348ᵃ, 4 *et* ᵇ, 5. 20216, 1 (?). 30872, 3. 33858ᵇ, 7 (*in albo*). 34008, 1. XI 3936, 2 (*Capenae, a. 162*) -o collegi fabrum tignariorum Romanensium. XII 1898, 9 (*Viennae, sed fort. ad Lugudunum referend.*) centonarius ho⟨no⟩ratus (XIII 1972, 5 [*Lugud.*]). 3335, 4 (*Nemausi*). XIII 1979, 3 (*Lugud., item*: 2009, 5. 2023, 10). XIV 33, 2 (*Ostiae, item sequentes; a. 143*). 44, 12 *bis*. 67, 2 (*a. 142*) -us dendrophoris Ostiensium. 256, 23 (*in albo*). 370, 7. 2408, 5 (*Bovillis, a. 169*) omnibus corporib(us) ad scaenam honor(ato). 2630, 5 (*Tusculi, sed fort. Ostiensis*) mag(istro) quinq(uennali) ... lustro XVII, honorat(o) ex lustro XIIX. suppl. Ost. 5344, 9. 5359, 2. **γ** *de gradibus militaribus* (*cf. p. 2949, 61*): AMM. 14, 10, 7 quibus erat -ioris (-es *cod.*) militis (*militiae Gelen.*) cura commissa (25, 5, 3 -⟨i⟩or aliquis m. 28, 2, 11 m. ... -orum [honer- *cod.*]). 31, 7, 16 humatis ... -is quibusdam. 31, 12, 1 et -iores (-nes *cod.*) alii et Traianus. CIL VII 105, 6 vete⟨rani⟩ et ho⟨norati⟩ leg. II A⟨ug.⟩ (*ad β trahit Huebner Mommsenum secutus vix recte*). **δ** *de gradibus clericis*: CONC. Aurel. a. 538 p. 76, 1 de adulteriis -orum clericorum (*ibid.* p. 76, 4. CONC. Matisc. a. 583 p. 157, 12 -ior [*opp.* iunior. *ibid.* p. 158, 1 episcopi, presbyteri vel universi -iores c. *ibid.* p. 159, 26]). -issimus *titulus episcoporum* (*in allocut. l. 27 bis; resp. gr.* τιμιώτατος): EPIST. pontif. 605 Migne 58, 905ᴬ frater -issime. CONC.ˢ I 3 Rustic. p. 26, 21 (*cf.* I 2 p. 43, 33) domine -issime (honorant- *vel* honorand- *vers. Tur.*) et deocolentissime (*gr. I 1, 1 p. 32, 23*). *ibid.* p. 82, 25 (*cf. p. 2932, 20*) -issimo Nestorio (*ibid.* vers. Tur. p. 87, 15 *et* 88, 1 [*gr. I 1, 2 p. 66, 13 et 67, 5*]). **ε** *incertiora ex titulis*: CIL III 14206, 28 (*Philippis*) hon(oratus) aed(ilis) dec(urio). VI 1887, 9 lictor curiat(us), viat(or) honor(atus) dec(uriae) co(n)s(ularis) et pr(aetoriae). IX 5823, 5 (*Auximi, a. 159*) -us in tribu Cl(audia) patrum et liberum clientium. XII 1898, 8 VI vir A⟨ug(ustalis)⟩ Lug(uduni) -us.

B *de rebus* (*de re personata* STAT. *l. 39*; *alia v. p. 2948, 18*):

1 *vi passiva integra de rebus honore fruentibus*: VERG. Aen. 5, 50 *diem* (*quo Anchises sepultus est*) semper acerbum, semper -um ... habebo (CLAVD. 1, 261. *sim.*: STAT. Theb. 1, 505 semper -am ... te domus ista colet [*noctem quasi deam*]. FVLG. RVSP. serm. 12, 1 p. 838ᴮ diei sollemnitas ... -ior habetur. *cf. p. 2946, 12 sqq.*). OV. met. 2, 515 stellas. VAL. MAX. 8, 15 pr. (*de praemiis*) Augustam domum, beneficentissimum et -issimum templum. TERT. scorp. 8 p. 160, 15 -a est apud illum (*deum*) mors religiosorum ipsius (*cf. Vulg. psalm. 115, 6*). ITALA Is. 28, 16 (Cypr. testim. 2, 16 p. 82, 7. *et al.*) lapidem (ἔντιμον, *Vulg. paulo aliter*). II Tim. 2, 20 (Cypr. epist. 54, 3 p. 623, 1) *vasa* quaedam ... -a, quaedam inhonorata (εἰς τιμήν, *Vulg.* in honorem). IVL. VAL. 3, 12 p. 121, 28 quasnam in homine partes -iores esse existimarent. MAR. VICTORIN. gen. div. verb. 12 p. 24, 20 W. vere quae sunt, prima et -iora sunt. AVG. civ. 4, 10 p. 159, 16 D. virginitas *Vestalium*. in psalm. 118 serm. 5, 2ⁱⁿ· sexu -iore (*sc. virili*). *i. q. aestimatus* (*cf.* honoro *p. 2943, 5*): PLIN. nat. 16, 70 materies -a buxo est. 34, 24 *tripedanea* mensura *statuarum* -a tunc erat.

2 *praevalente vi obiectiva de rebus suo honore praeclaris*: **a** *spectat ad dignitatem* (*fere i. q. honestus*): EPICED. Drusi 350 imposuit te alto Fortuna locumque tueri iussit -um (VELL. 2, 76, 1 VAL. MAX. 4, 5 ext. 2. SEN. dial. 5, 37, 4 [*in convivio*, *cf.* AMM. 30, 1, 19 AVG. serm. 39, 1, 2 HIST. Apoll. rec. A 15 *v. p. 2932, 81*]. IVST. 3, 3, 9 AVG. c. Faust. 12, 37 p. 364, 18). LIV. 3, 58, 2 virum -issimae imaginis futurum (36, 40, 9 satis honestam -amque [oner- *cod. Voss.*; orn- *Gronov.*] ... i. fore). 32, 23, 9 -ioris (*sc. terrestris*) militiae (TAC. hist. 1, 87, 1 [*item*]. 4, 17, 1). POMP. TROG. Iust. 38, 6, 7 (*Romam reges indignos habuisse*) quod -issimum nomen fuit inter haec, Superbos (*aliter p. 2948, 53*). CVRT. 7, 1, 11 magna et -a ministeria. TAC. Germ. 11, 2 -issimum assensus genus est armis laudare. 3, 12, 3 custodia (4, 63, 1). ann. 2, 63, 2 sedem. FIRM. math. 4, 13, 9 officia. QVEROL. p. 3, 2 das -am quietem (COD. Theod. 6, 23, 2. 3. 12, 1, 55 [= Iust. 10, 32, 24] -issima q. donetur [-issimae munerum q. d. *Iust.*]).

b *spectat ad magnificentiam* (*fere i. q. praeclarus*; *cf.* honoro *p. 2947, 31 sqq.*): CLEM. ad Cor. 9 p. 9, 21 magnificenti[ae] et -ae voluntati *dei* (*gr. 1* ἐνδόξῳ). CE 475, 10 (*cf.* 476, 10) vobis dii fortuna beata (*pro acc.*) et semper -am prestent.

c *spectat ad speciem externam* (*fere i. q. decorus*; *cf.* honoro *p. 2947, 71 sqq.*): MART. CAP. 1, 73 ubi primos -i capitis radios ... immisit *Sol*.

II *vi activa i. q. honorem praestans, honorificus* (*acced.* de: *p. 2951, 1*; erga: *l. 83. p. 2951, 16*): **A** *de rebus*: LIV. 6, 6, 8 *Camillus ait onus sibi* magnum a senatu talibus de se iudiciis ..., maximum tam -o (*V, dett. aliq.*, -um *cett.*; -orum *Ald. Walters-Conway*) collegarum obsequio iniungi. 27, 10, 6 senatus quam poterat -issimo decreto adlocutus *legatos* (ASCON. Pis. p. 13, 1 *Placentini* -issima d. erga Ciceronem fecerunt). VAL. MAX. 3, 8, 6 te Sempronia, ... non ... maligna relatione comprehendam, sed ... -a

[*Ehlers*]

memoria prosequar. 5, 1 ext. 3 *Pyrrus* audierat ... parum -um de ⟨se⟩ sermonem habitum. 8, 13 pr. ne, cui deorum ... indulgentia adfuit, nostra -a (onata LA^1) mentio defuisse existimetur (*senectuti*). 8, 15, 9 -i (horati LA^1) iudicii (QVINT. decl. 388 p. 434, 24 [honorantia *Schulting, Ritter*]). IVL. VAL. 1, 34 p. 45, 24 -a deductione ... prosequuntur (*gr.* μετὰ τιμῆς ἐξέπεμψαν). 1, 39 p. 49, 26 Persae verbis -ioribus gratias confitentur (*cf. gr.* ἐτίμησαν). AMM. 15, 5, 18 per admissionum magistrum — qui mos est -ior — accito *Ursicino*. CYPR. GALL. num. 582 Balam ... prophetam ambit -is precibus *Balac* (*v. Vulg. num. 22, 5. 17*). *neutr. praedic.*: SERV. auct. Aen. 1, 65 (*antiqui minores nominatim adloquebantur*:) erat -ius, si nomen ipsius ante praeferrent. *singulariter (poetice) de dono, quod honoris causa datur: fere i. q.* honorarius (*cf. p. 2933, 52*): OV. met. 15, 617 *proceres* ruris -i tantum tibi, Cipe, dedere, quantum *eqs.*

B *de animo fere i. q. reverens*: VAL. MAX. 8, 14, 2 similiter (*ut Scipionis erga Ennium*) -us animus erga ... Accium D. Bruti ... extitit.

adv. **honōrātē.** *compar.* -ius (*loco positivi vel superl. l. 24. 28. 29*), *superl.* -issime. *i. q. cum honore, honeste, honorifice*: VELL. 2, 129, 3 -e ... continet *Tiberius Maroboduum.* VAL. MAX. 2, 10, 2 *Antiochus filium Africani* -issime excepit (*cf.* IVL. VAL. 3, 49 p. 157, 7 susceptus -issime [*gr.* λαμπρῶς ἐτιμήθη]). 5, 1, 11 quo ... -ius cremaretur *corpus Bruti* (5, 1 ext. 4 -issime). IVL. VAL. 2, 39 p. 110, 5 laudatos atque donatos -ius dimittebat *legatos.* ARNOB. nat. 7, 35 p. 268, 30 utrumne vos melius ... sentiatis an potius nos multo et -ius opinemur et rectius *eqs.* IVST. 5, 4, 13 certant ..., utrum contumeliosius eum expulerint an revocaverint -ius (*Athenienses Alcibiadem*). AMM. 20, 4, 13 -ius (honer- *cod.*) ... tractaret. 23, 5, 17 *monumentum Gordiani* vidimus -e. AVG. in psalm. 13, 3 ut -ius eos (*Iudaeos*) appellaverit 'filios hominum'. MART. CAP. 8, 810 *divi* locum consessionis -issime praebuere.

gerund. *honōrandus, -a, -um. *superl.*: *l. 61 sqq.* *inde a* TERT., ITALA (Filastr.); *omnes attuli locos, quos in schedis habui, praeter l. 53.*

i. q. honore dignus, honorabilis: 1 *usu generali*: a *de hominibus* (nomen *l. 38*; pectus *l. 39*): PS. APVL. Ascl. 6 magnum miraculum est homo, animal adorandum atque -um. 41 nomen sanctum et -um *dei* (*aliter Reitzenstein, ARW 7, 1904, 394*). MART. CAP. 2, 114 -um ... pectus (*matris*) exosculans *Philologia.* VEN. FORT. vita Pat. 4, 13 *Scubilio* videns beatum Paternum meritis -um.

b *de rebus*: TERT. carn. 4 p. 431 Oe. mulieris enitentis pudorem vel pro periculo -um vel pro natura religiosum. ITALA Hebr. 13, 4 (Filastr. 120, 1) -ae nuptiae (*cf. p. 2932, 49*). PASS. Petr. 14 p. 17, 8 (*in doctrina gnostica*) *hominem* suspensum in cruce per speciem huius -ae (*E, ed. pr.*; horrendae *cett.*) vocationis videlicet crucis restituit *principium.* *n. pl. pro subst.*: HIL. in Matth. 24, 6 p. 1049^D (*ad Matth. 23, 16*) quod inanibus honorem darent et detraherent -is.

2 *titulus sollemnis ap.* ECCL. (memoria: *infra l. 53; per metonymiam: l. 57. 58*): a *posit.*: PAVL. NOL. epist. 7 tit. domino merito praedicabili et -o (honorato *h*) fratri Romaniano. AVG. epist. 67 tit. domino carissimo et desiderantissimo et -o in Christo *eqs.* 77 tit. 92 tit. filiae (*de muliere ut*: 137, 20 p. 125, 9. 188 tit. 208 tit. 265 tit. *cf. l. 60*). *al.* LEO M. epist. 80, 3 -ae sancti Flaviani memoriae. DIONYS. EXIG. $Conc.^S$ IV 2 p. 196, 1 dominis sanctis et in Christi visceribus -is. PROSP. epist. 1 tit. incomparabiliter -o ... Augustino. *in allocut.* (*cf. l. 64*): EPIST. Migne 13, 16^B (*ficticia?*) ad salutationem ... vestrae sanctae et -ae paternitatis (*cf.* GREG. M. epist. 10, 14 p. 248, 24 dulcissima et semper -a beatitudo vestra). AVG. epist. 71, 2 p. 250, 8 mi frater dulcissime et in domini membris -e. 176, 5 p. 668, 13. 208, 7 p. 346, 19 -a filia. nupt. et concup. 2, 1, 1 p. 253, 4 fili dilectissime et -e Valeri. b *superl.*: PAVL. NOL. epist. 7, 3 p. 45, 14 (*Romaniano*) domine frater merito -issime (honorantissime *codd. plures* [*cf. Hartel, Index p. 431*], honoratissime *unus*) et desiderantissime (*in allocut., item*: EPIST. pontif. 373 $Conc.^S$ I 2 p. 22, 19 adn. [*I 1, 1 p. 91, 33* τιμιώτατε]. $CONC.^S$ II 3, 2 p. 14, 16 [*II 1, 1 p. 111, 8 adn.* τιμιώτατε]. *cf. p. 2950, 28*). AVG. epist. 175 tit. domino beatissimo et -issimo (honorant- *var. l.*) ... papae (177 tit. [honorant- *var. l.*]). RVSTIC. $Conc.^S$ I 4 p. 57, 14 -issimis et deoamicissimis presbyteris *eqs.* (p. 70, 37 [*v. p. 2932, 26*]. 107, 28). p. 87, 9 -issimus Rabbulas. p. 180, 29 -issimum et reverentissimum presbyterum Basilium.

? *part. praes. superl.* **honōrantissimus,** -a, -um. *si recte trad., vi passiva i. q. maxime honorabilis* (*cf.* amantissimus, desiderantissimus *sim. et v. Schmalz-Hofmann*[5] *544; francog. vet.* onorant *cft. Hofmann, IF 38, 1917/20, 187, 3*). *traditur etiam, interdum fort. recte, varia lectione pro* honoratissimus (*p. 2950, 28*) *et* honorandissimus (*l. 62. 67 bis*), *quae verba inter se confusa illi adhibendo (apud scriptores vel tamen librarios) favisse videntur.* $CONC.^S$ II 3, 1 p. 6, 29 (*ad presbyterum*) carissime et -e fili. II 5 p. 141, 21 (*ad episcopum*) domine meus -e atque sanctissime.

[**honōrōsus** *olim falso legebatur pro* [h]onerosus ISID. orig. 10, 117.]

honōrus, -a, -um. [*ab* honor, *cf.* decorus. *J. B. H.*] *de deriv. et mensura*: PRISC. *vol. V 1, 213, 71.* *vox praecipue poetica* (*inde a* VAL. FL., SIL., STAT.), *ab epicis fere in fine versus usurpata; in prosa* (*cf.* inhonorus *ap.* PLIN. nat. *ter*) *legitur apud* TAC. ann. (*v. Löfstedt, Synt. II 277*), AMBROSIAST., MART. CAP. (*semel; carm. ter*). [*dub.*: CAES. AREL. (?) serm. 167, 7 p. 648, 26 -e circumfusus *ignis* (*adv.?, cf. l. 23; fort. ad* honor).]

i. q. plenus honoris (*sive praestatur sive obtinetur sive accipitur*): 1 *de rebus*: a *vi activa i. q. honorem praestans, honorificus* (*acced.* de, in): VAL. FL. 2, 199 *Venerem in Lemnon desilientem* tonitru pater auget -o. 4, 342 *Pollux* ovat nunc laude virum, nunc vatis (*Orphei*) -o carmine (STAT. silv. 1, 4, 96). STAT. Theb. 2, 629 cur ... -a arcuerim fama *Thespiadas*? (*Schol.*: id est honesta, honorifica). 4, 624 mulcetur -is muneribus *Laius.* TAC. ann. 1, 10, 7 oratione. *n. pl. pro subst.*: TAC. ann. 3, 5, 1 quae in Drusum ... -a et magnifica Augustus fecisset. 4, 68, 3 -a de Germanico ... disserebat *Latiaris.* mortis -a *i. 'honor supremus'*: VEN. FORT. carm. 6, 5, 290 si tibi nil vivae, m. -a darem.

b *vi obiectiva de rebus suo honore praeclaris fere i. q. honestus, decorus* (*spectat ad magnificentiam l. 23, speciem ext. l. 20, vultum l. 25*): SIL. 8, 384 *Scaevolae* dirae caelatur laudis -a effigie clipeus. STAT. Theb. 4, 230 mortis -ae dulce sacrum. 6, 30 exutus -o vittarum nexu (*Lycurgus lugubriter indutus*). 7, 694 clipeum galeamque *Amphiarai* incendit -o sidere *Apollo* (*cf.* CORIPP. Iust. 3, 227 -a luce coruscus *Narses*). PRVD. apoth. 1036 -a arte (*domini hominem creantis*). MART. CAP. 2, 124 v. 1 -is meritis conspicis astra (*Philologia*). 6, 583 v. 3 laevā *Geometriae* sphaera fulgebat -a (-e *A; v. l. 16*). 9, 914 (vers.) natura -o protulit fastigio (*Solem et Lunam*). SIDON. carm. 7, 458 seniorum ... -a pauperies. CORIPP. Iust. 2, 282 vultu praeclarus -o *Marcellus.* 4, 332 senio fulgens ... -o.

2 *de hominibus* (*vertice l. 34, nomine l. 34*) *vi passiva i. q. honorabilis, honoratus*: STAT. Theb. 5, 40 maior ... et -a videri *Hypsipyle.* AVSON. 206, 15 p. 64 P. docto (*i. educato*) ... Caesare -us *Arborius.* AMBROSIAST. in I Cor. 12, 23 p. 248^D cum ... videantur contemptibiles (*antea*: inhonesti), magis -i sunt *fratres.* in I Tim. 5, 24/25 p. 480^C ut, cum evitandi sint, magis -i sint *peccatores.* PAVL. NOL. carm. 10, 310 -a ... sanctorum milia. MART. CAP. 7, 728 -um reverendumque verticem *Arithmeticae.* CORIPP. Iust. 3, 127 nomen -um *Iustiniani* ... laudibus attollunt. 4, 309 *Christus* a dextris sedit -us (*sic coni. Petschenig recte, ut vid.*; -i *cod.*, -is *Fogginius, cf. p. 2933, 1*) ... patris.

compos.: inhonorus.

? *adv.* **honōrē** *v. l. 2.* *Ehlers.*

honōs *v.* honor. **honoth-** *v.* onoth-.

honus *v.* onus *et cf.* honor *p. 2916, 56.* **honust-** *v.* onust-.

NOT. Tir. 107, 59 ⟨**h**⟩**oplēctēs.** *i.* *hoplopaectes (ὁπλοπαίκτης). *cf. Gloss. III 308, 65 et 66* ὁπλοπέκτης (*de script.* -πεκ- *v. Heraeus, Kl. Schr. 99 adn.*). *v. etiam* oclope(c)ta (Oclopecta).

hoplītēs *m.*, ὁπλίτης. [*suppl. dub.* (*n. pl.* -ae): NEP. Iph. 1, 4 (*v. app. crit.*).] *significari videtur is, quem* ὁπλιτοδρόμον *Graeci appellant*: PLIN. nat. 35, 71 (*pictura Parrhasii nobilissima*) -es (*B,* -itites *rell.*) in certamine (*sc. sacro; aliter vol. III 884, 60*) ita decurrens ut sudare videatur.

hoplomachus, -ī *m.*, ὁπλομάχος. *scribitur in tit. sine* 'h' *praeter* CIL VI 631 (*infra l. 62*); 'c' *pro* ch *infra l. 65*; 'oipl-' (?) *infra l. 65.* *abbreviatur in tit.* o, opl, hopl (*exempla v. infra*). ? *forma* -macha (-ae) *infra l. 65.*

significatur genus gladiatorum (*ad rem v. Schneider, RE Suppl. III 776. 777*): SEN. contr. 3 praef. 10 quidam cum -is, quidam cum Thraecibus optime pugnant. MART. 8, 74 -us nunc es, fueras opthalmicus ante; fecisti medicus quod facis -us. SVET. Cal. 35, 2 Thraeci et ... -o. FIRM. math. 7, 26, 3 *hoc stellarum statu* -i nascentur (*sim.*: 8, 21, 5. 8, 27, 3 athleta, -us). *in tit.*: CIL II 1739 (= Dessau 5098) opl(omachus) palmarum II. IV 2508, 4 (*in libello gladiatorio*) o(plomachus). *ibid.* 10 o(plomachi?). VI 631, 6 (= D. 5084; *a. 177*) dec(uria) I: ... Clonius hopl(omachus) vet(eranus). 10181 (= D. 5099) doctor oplomachor(um) (37842 [= D. 9341] doct(or) opl(omachorum)). 37842^a opl(omachi). IX 466, 6 (= D. 5083^a) opl(omachus): Phaeder Avil(i) t(iro). INSCR. Dessau 9343 Smaragido murmilloni oiplomaca (*v. l. 53; nom.?, dat.* -a⟨e⟩?) n(atione) Gadit⟨a⟩no.

hoplop- *v.* hoplectes. *Haffter.*

*hōra, -ae *f.*, ὥρα. *de origine*: CENS. 23, 8 -arum nomen non minus annos trecentos Romae ignoratum esse credibile est: nam XII tabulis nusquam nominatas -as invenies, ut in aliis postea legibus *eqs.* (*cf. p. 2953, 51*). PS. ASCON. Verr. p. 230, 13 veteres ... ⟨-as⟩ generaliter dicebant more Graecorum. MACR. Sat. 1, 21, 13 apud eosdem (*sc. Aegyptios*) Apollo, qui est sol, Horus vocatur, ex quo et -ae viginti quattuor, quibus dies noxque conficitur, nomen acceperunt. ISID. orig. 5, 29, 2 -a Graecum nomen est et tamen Latinum sonat. *scribitur*: ora (*cf.* SACERD. gramm. VI 451, 7 barbarismus est vitiosa dictio unius verbi, qui fit ... per aspirationem, ac si dicas hora vultus, cum ora debeant dici: per lenitatem, ac si dicas oram tempus diei, cum horam debeas dicere): CE 1068, 4 (*s. I*). 1082, 1 (*s. I ex.*). TAB. devot. Audollent 253, 13 (*s. II*). 247, 5 (*s. II/III*). CIL III 14403^a (*a. 244*). INSCR. christ. Diehl 1539, 6 (*a. 338*). 4743, 1 (*a. 363*). 4377, 4 (*a. 364*). CIL IX 6192, 5 (*a. 393*). INSCR. christ. Diehl 693 (*a. 406*). CIL VIII 1385, 11 (*a. 508*). *et saepe* (*cf. p. 2953, 8. 9. 13*). *in codd. passim.* *litt. graecis*: TAB. devot. Audollent 231, 29 (*v.*

[Gundel]

p. 2962, 54). 270, 4. -6-: *v. l. 13.* *abbrev.*: h (*cf.* SCAVR. gramm. VII 23, 15 'h' per se *scribimus*, cum ... significamus ... '-am' tertiam. PROB. litt. sing. gramm. IV 275 H. S. 'haec sic' vel '-a secunda'): CIC. Att. 10, 13, 1. 13, 52, 1. 15, 4, 1 epist. 16, 14. 2 ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 81. 84. 153. 157. 158 CE 1575, 6. 8 CIL III 50. 60 VIII 1764. 12899. 12946. 14380 *al.* IX 88. *et al.*; *cf. p. 2391, 60.* h̄: INSCR. christ. Diehl. 4013. ho: CIL V 1667. VIII 1069ᶜ, 9 (*?, loco mutilo*). INSCR. NSc. 1915 p. 67, 1. o: CIL IV 2399 VIII 770 b 5. 12113. 23347 *al.* INSCR. christ. Diehl 2640 adn. 4281. ȯ: CIL VIII 11077. 11080. 11085. 11088. hor: MENOL. Colot. (CIL I² p. 280) *passim* (*s. I*). GREG. TVR. stell. 42. 55 CIL III 32. 46. 59 VI 36122 VIII 14314. 24759 INSCR. Dessau 8529ᵃ INSCR. christ. Diehl 4772, 3 *al.* INSCR. NSc. 1915 p. 37, 1. 50, 55 INSCR. SyOsl. 2, 1924, 68. hór: CIL VI 25982. or: CIL V 914. 4754 VIII 23002. 24430 X 2169. 2942 INSCR. Dessau 9041 INSCR. christ. Diehl 1470, 4. 2697 A *al.* INSCR. NSc. 1906 p. 302. 1927 p. 422, 142. *et al.* *de formis: gen. sg.* -ai: LVCR. 1, 1016 -ai ... tempus. *nom. pro acc. pl.* -e: CIL VIII 28045, 5. *abl. pl.* -abus: CIL VIII 12794 XI 2611. *de signif.*: PROB. app. gramm. IV 202, 35 inter oram et -am hoc interest, quod oram extremam partem cuiuslibet rei significat, -am vero quantitatem temporis esse demonstrat (AGROEC. gramm. VII 118, 15 -a dierum est, ora finium [DIFF. ed. Beck p. 62, 10]. PRISC. gramm. III 469, 10 ora. quando habet aspirationem, -a? quando tempus significat *eqs.* [*cf.* ISID. diff. 1, 284 GRAMM. suppl. 298, 28]. ISID. orig. 5, 29, 2). GLOSS. ὥρα. *legitur inde a* PLAVTO, CATONE. [*val.* oară, *it.* ora, *francog.* heure, *hisp.* hora. *M.-L.*] [*falso trad. pro*: ora: PLAVT. Men. 1019 (*def. Lodge*). MANIL. 3, 611 SEN. nat. 2, 13, 4 COLVM. 2, 2, 9 LVCAN. 7, 302. *et al.* Eos: OV. epist. 3, 57. mora: APVL. met. 8, 21 AVG. civ. 5, 5 p. 196, 7 D. *dub. trad.*: MANIL. 4, 341 (umbris *Housman*). STAT. silv. 2, 6, 79 CIL V 8771, 3. *e coni.*: AETNA 294 (*Schwartz*). STAT. silv. 1, 2, 32 (*cf. BursJber. 212, 1927, 133*). PEREGR. Aeth. 27, 6. *dub. interpr.*: ACC. trag. 484 PVBLIL. S 26.]

I ***sensu artiore i. q. pars diei vel noctis***: **A** *usu originario i. q. pars diei pleni* (*νυχθήμερον*) *vicesima quarta*, *ὥρα* (*de re cf. Bilfinger, Antike Stundenzählung, Stuttgart 1883; D. ant. Stundenangaben, Stuttgart 1888. Kubitschek, Grundriß d. ant. Zeitrechnung, München 1928. Ruggiero, Diz. Epigr. III 965*): **1** *loci selecti ad definitionem, mensuram, descriptionem, partitionem sim. pertinentes*: **a** *de mensura et generibus -arum*: *XXIV vel XII -ae diem conficiunt* (*cf. l. 58. p. 2952, 74 al.; fabulosa de origine huius divisionis tradit* MAR. VICTORIN. rhet. 1, 26 p. 223, 33 sqq.): SEN. epist. 12, 7 dies est tempus viginti et quattuor -arum (HYG. grom. p. 150, 9 Th. harum ... XXIIII -arum iuncturam semper unum esse intervallum; nam increscendi aut decrescendi inter ipsas -as alternam esse mutationem. SERV. Aen. 5, 738 dies est plenus, qui habet -as XXIV: nam et nox pars diei est. AVG. civ. 15, 14 p. 86, 20 D. *diem* viginti et quattuor -ae diurno curriculo nocturnoque determinant. p. 86, 29. conf. 11, 15, 20. ISID. nat. 1, 1 [= SVET. frg. p. 150, 2] est dies -arum XXIIII, spatium [*sc. interdianum*] autem -arum XII. orig. 5, 30, 1 dies legitimus viginti quattuor -arum. *et al.*). CENS. 23, 6 (*cf. p. 2952, 68*) in -as XII diem divisum esse noctemque in totidem vulgo notum est: sed hoc credo post reperta solaria observatum (*cf.* VVLG. Ioh. 11, 9. *v. et l. 49*). *-ae vulgares sec. anni tempora longiores brevioresve* (*cf. l. 44 et* MANIL. 3, 238 incerta est -ae mensura [*vide totum locum*]. 3, 532 -a ... non ulli similis producitur -ae. VITR. 9, 2, 4 sol signa pervadens auget et minuit dierum et -arum spatia [9, 3, 3]. PLIN. nat. 2, 213 [*v. p. 2954, 11*]. GREG. TVR. stell. 17 quamquam omni tempore -ae duodecim conputentur, non tamen aequalem habent mensuram): PLAVT. Pseud. 1304 in -a una :: hiberna addito (MORET. 1). OV. met. 4, 199 brumales porrigis -as *sol* (*cf. vol. II 2209, 75 sqq.*). Pont. 2, 10, 38 tarda per aestivos defuit -a dies. LVCAN. 10, 218 *Nilus* auctus ... suos non ante coartat, quam nox aestivas a sole receperit -as (*cf. vol. I 1108, 57*). PALLAD. 2, 23 *Ianuarius* in -arum spatio cum Decembri mense convenit (7, 13. *cf.* 3, 34 hic mensis in -arum mensura cum Novembri mense concordat [6, 18]. 4, 16. 5, 8. 8, 10. 10, 19. 12, 23. 13, 7. *de re cf. Kubitschek l. c. 179*). HIER. in Ezech. 7, 20 praef. lucrativis, immo furtivis noctium -is, quae hieme propinquante longiores esse coeperunt. *-ae aequinoctiales inter se pares*: VERG. georg. 1, 208 Libra die somnique pares ubi fecerit -as (*cf.* MANIL. 3, 248. 3, 254 tunc ... [*i. e. in Libra*] solum bis senas tempora in -as aequa patent. LVCAN. 8, 467 Libra pares examinat -as [AVSON. 368, 31 p. 95 P.]. AVSON. 384, 4 p. 102 P. autumnus noctis -as librans. *v. et l. 79*). COLVM. 10, 42 *cum* paribus Titan orbem libraverit -is (*cf.* HYG. grom. p. 150, 1 Th. quod in eum *circulum aequinoctialem* sol diei et noctis -as aequet). PLIN. nat. 2, 176 mediam esse terram mundi totius haud dubiis constat argumentis, sed clarissime aequinoctii paribus -is (*cf.* ISID. nat. 1, 5 [= SVET. frg. p. 158, 2]. 8, 2 [= SVET. frg. p. 177, 2]. orig. 5, 34, 1). FIRM. math. 2, 10, 3 aequinoctiale vel solstitiale *signum* ideo dictum est, quod in hoc signo -as noctis ac diei aequata moderatione componit, quod a Graecis tropicon isemerinon appellatum est; cum enim in Ariete sol fuerit, diurnas nocturnasque -as componit aequaliter, ut dies habeat XII, nox quoque XII. *loci selecti de usu -arum aequinoctialium* (*v. et infra l. 65. p. 2955, 30. 46 al.; cf. Kubitschek, RE XI 840, 9 sqq.*): MANIL. 3, 250 regula ... exacta primum formetur in -a[s]. 3, 258 (*v. p. 2955, 23*). 3, 306 omnia consurgunt binas ibi (*in Libra*) signa per -as. 3, 396 deducat proprias noctemque diemque per -as (3, 439). 3, 488 qualicumque sub -a ter quinas mundi se tollent sidera partes. *al.* COLVM. 11, 2, 91 in iis regionibus, in quibus brumales dies -arum novem sunt noctesque -arum quindecim (*cf.* IREN. 2, 24, 5 *dies* a novem -is usque ad XV ascendit). PLIN. nat. 2, 186 *ut* in Meroe longissimus dies XII -as aequinoctiales et octo partes unius -ae colligat, Alexandriae vero XIIII -as, in Italia XV, in Britannia XVII (2, 213 paribus ... intervallis reciproci *sunt aestus maris* senisque semper -is, non cuiusque diei aut noctis aut loci, sed aequinoctialibus, ideoque inaequales vulgarium -arum spatio. 2, 216. 6, 212—218 *saepius*. 18, 221 CENS. 19, 2 MART. CAP. 6, 595. 8, 877). 6, 219 *segmentum mundi*, quod esset -arum XVI. *al.* METROL. p. 139, 24 libra esse potest aequinoctialis dies sine sua nocte, qui constat XII -is. MACR. somn. 1, 20, 30 unam temporis aequinoctialis -am. MART. CAP. 8, 876 minimus ... anni dies brumalis est, qui habet -as VIII, maximus solstitialis habet -as XVI, licet et hoc pro climatum rationibus varietur. *al.* GREG. TVR. stell. 17 erunt ... in diebus longis -ae XV. *al.* MENOL. Colot. Mart. (CIL I² p. 280) dies hor. XII nox hor. XII. *al.* *de singulis -is (aequinoctialibus) diei per orbem septem septimanae deis vel planetis attributis* (*cf. W. Gundel, Hess. Blätter f. Volkskunde 12, 1913, 100 sqq.*): CHRONOGR. a. 354 chron. I p. 42, 15 Saturni dies -aque eius cum erit nocturna sive diurna *eqs. al.* *? i. q. -a Babylonica binis nostris aequalis* (*cf. Boll, Sphaera 335*): MANIL. 3, 521 sic annum mensesque suos natura diesque atque ipsas voluit numerari signa per -as. 3, 546 venit omnis ad astrum -a die, bis mense dies *eqs.* (*cf. Housman ad l.*). *de -is q. d. lunaribus* (*cf. p. 2955, 18*): *de accessu et recessu aestuum*: VARRO ling. 9, 26 *motus maris* in XXIV -is lunaribus cotidie quater se mutant, ... cum sex -is aestus creverunt, totidem decreverunt (LVCAN. 1, 414 Tethyos unda vagae l. aestuet -is. AVG. in Iob p. 539, 3). CAES. Gall. 3, 12, 1 cum ex alto se aestus incitavisset, quod bis ⟨die⟩ accidit semper -arum duodenarum spatio (*cf.* PLIN. nat. 2, 212 *aestus maris* bis inter duos exortus lunae adfluunt bisque remeant vicenis quaternisque semper -is. 2, 213 *v. supra l. 11*). SEN. dial. 1, 1, 2 *undae* portionibus crescunt et ad -am ac diem subeunt ampliores minoresque, prout illas lunare sidus elicuit. AVSON. 408, 14 p. 244 P. quot ... -is pelagus profluit aut refluit. VEG. mil. 4, 42 certis -is, diebus pariter ac noctibus aestu quodam, quod rheuma vocant, ultro citroque percurrit *mare*. *de -is climactericis*: PLIN. nat. 7, 161 quoniam momentis -arum insignibus lunae dierum, ut VII atque XV, quae nocte ac die observantur, ingens turba *hominum* nascatur *eqs.*

b *in horologiis* (*sive solariis sive ex aqua, e. g. l. 54. 65. 69; interdum neglegentius de linea -am indicante, e. g. l. 53. 57. 67*): *α in univ.*: PLAVT. Boeot. 1, 1 primus qui -as repperit quique adeo primus statuit hic solarium (*cf.* VARRO ling. 6, 4 solarium dictum id, in quo -ae in sole inspiciebantur. PETRON. 71, 11 horologium in medio, ut quisquis -as inspiciet ... nomen meum legat. CENS. 23, 7 ISID. orig. 8, 9, 17). VARRO rust. 3, 5, 17 intrinsecus sub tholo stella lucifer interdiu, noctu hesperus, ita circumeunt ad infimum hemisphaerium ac moventur, ut indicent, quot sint -ae (*cf. p. 2958, 63*). CIC. nat. deor. 2, 87 cum solarium vel descriptum vel ex aqua contemplere, intellegere declarari -as arte, non casu. VITR. 9, 1, 1 -arum descriptiones (*cf.* 9, 8, 6. 7). 9, 8, 7 qua virgula egrediens sigillum ostendit -as (CASSIOD. var. 1, 45, 8. *cf.* CET. FAV. 29 p. 309, 23 *angulus* sextam -am signabit. p. 310, 9 designet. p. 310, 11 notabit [*al.*]. p. 310, 23 demonstrent. CAPITOL. Pert. 8, 7 monstrantia [MACR. somn. 2, 7, 15]). *ibid.* columna ... brevitates et crescentias faciat -arum (*cf.* 9, 8, 15 SIDON. epist. 2, 9, 6). 9, 8, 8 -ae disponuntur ex virgulis aeneis (*cf.* NEPOTIAN. Val. Max. 1, 4, 6 virgulam ferream, qua distinguebantur -ae). 9, 8, 9 bulla significat -arum spatia (9, 8, 13 CET. FAV. 29 p. 310, 6 CASSIOD. var. 1, 46, 1). 9, 8, 14 *aqua* praestat aequinoctiales -as (*cf. p. 2953, 69*) ... et efficit -as in cancri signo solstitiales. *al.* PLIN. nat. 7, 214 nec congruebant ad -as eius *horologii* lineae. 7, 215 etiam tum tamen nubilo *caelo* incertae fuere -ae usque ad proximum lustrum; tunc Scipio Nasica ... primus aqua divisit -as aeque noctium ac dierum. FRONTO p. 8, 24 N. iam -a decimam (*lineam solarii*) tangit. CET. FAV. 29 p. 310, 2 *lineae* -arum partitae aequaliter (MACR. somn. 1, 20, 29 -ae primae. *cf.* 1, 20, 26 infra per lineas designato duodecim diei -arum numero). *al.* PALLAD. 2, 23 -a I (*umbra habet*) pedes XXVIIII (*sim. saepe. cf.* ISID. orig. 16, 26, 1 metire pedes -arum). MART. CAP. 6, 597. 600 CASSIOD. inst. 1, 30, 5 var. 1, 45, 9 *al.* BENED. reg. 48 facto ... primo signo nonae -ae. CIL XIII 7800 horolegium (*sic*) ab -is intermissum et vetustate colabsum suis inpendis restituit. *et al. cf. et* horologium, solarium. *inde -ae metonymice i. q. horologium* (*cf. l. 50. 71*): CIC. Brut. 200 *iudicem* mittentem (*sc. puerum*) ad -as. nat. deor. 2, 97 cum machinatione quadam moveri aliquid videmus, ut sphaeram ut -as ut alia permulta. CARM. de mens. 2, 21 solares respicit -as. *β -ae indicantur herbis, fame* (*p. 2955, 2*): PLIN. nat. 18, 133 *lupinum* -as ... agricolis etiam nubilo *caelo* demonstrat. 18, 252 dedi tibi herbas -arum indices et, ut ne sole quidem oculos

[Gundel]

tuos a terra avoces, heliotropium ac lupinum circumaguntur cum illo. CASSIOD. var. 1, 46, 3 ex ventris esurie -as sentire.

c *-ae ad designandas caeli regiones usurpantur*: PLIN. nat. 3, 45 *Italia* incedit per maria caeli regione ad meridiem, sed, si quis id diligenti subtilitate exigat, inter sextam -am primamque brumalem. 6, 202 Fortunatas *insulas* contra laevam *partem* Mauretaniae in VIII -am solis *esse*. 17, 19 quas in -as debeant spectare (17, 85 in -am diei quintam vel octavam. *cf.* 17, 83 meridianam caeli partem signare in cortice, ut translatae arbores isdem et adsuetis statuerentur -is). LIB. col. I p. 223, 15 limites in -am sextam conversi sunt (GROM. p. 317, 3. p. 317, 21 [*iuxta* ab oriente]. HYG. grom. p. 135, 6 Th.). GROM. p. 365, 24 ex tertia -a (p. 365, 25 contra t. -am). GREG. TVR. stell. 36 cum *stella* in -a diei quinta advenerit, surge.

d *de partibus -ae* (*cf.* METROL. p. 139, 24 -a constat ex V punctis [*cf. l. 18*], X minutis [*l. 51*], XV partibus [*l. 26*], XL momentis [*l. 33*], LX ostentis; -a autem diei secundum solis cursum V punctos habet, iuxta lunam IIII): LVCIL. 472 puncto uno -ae ... invasit (HOR. epist. 2, 2, 172 puncto ... mobilis -ae. PS. APVL. Ascl. 35 nasci -arum et climatum distantibus punctis. HIER. hom. Orig. in Ezech. 10, 4 p. 422, 3). 570 (Gell. 3, 14, 11) *quartana venit* tempestate sua atque eodem uno tempore et -a⟨e⟩ dimidio et tribus confectis dumtaxat — eandem ad quartam (*cf.* MANIL. 3, 258 dies vernalis fertur in -as dimidiam atque novem [*v. vol. V 1, 1205, 38. adde*: PLIN. nat. 6, 220 AVR. Fronto p. 29, 10 N. CIL III 42 -a prima et d. *al.*]). MANIL. 3, 413 his ... -arum partibus aucta *sidera* (PLIN. nat. 2, 186 octo p. unius -ae. 6, 213 accedente bis quinta p. unius -ae. 6, 217 *al.* MART. CAP. 8, 844 *al. cf.* AVG. conf. 11, 15, 20 particulis). PLIN. nat. 2, 58 dodrantes semiuncias -arum. 6, 214 longissimus dies est aequinoctialium -arum XIIII atque dimidiae cum tricesima unius -ae. 18, 324 -ae noctis unius dextante sicilico, ac deinde ... multiplicatis -arum isdem portionibus (*cf.* MART. CAP. 8, 846). *al.* SVET. Aug. 50 ad epistolas omnes -arum quoque momenta nec diei modo sed et noctis ... addebat (PS. APVL. Ascl. 35 quot -a m. habet. TERT. virg. vel. 17. FIRM. math. 8, 1, 6 per omnia -arum m. [8, 17, 9 *al. cf.* AVSON. 419, 72 p. 372 P. per singula -arum m. HIER. epist. 22, 28, 6 per -arum m. (22, 40, 2)]. CASSIOD. var. 1, 46, 2 CAES. AREL. serm. 45, 3 p. 194, 17. *aliter l. 63. p. 2957, 60. 2958, 5*). AVR. Fronto p. 31, 14 N. in singulis scripulis -arum. VVLG. apoc. 8, 1 factum est silentium in caelo quasi media -a (ἡμιώριον. GREG. M. in Ezech. 2, 2, 14). AVG. cons. euang. 3, 13, 41 p. 324, 19 '-a erat quasi sexta' ... id est peracta quinta et aliquid de sexta esse coeperat; numquam autem isti dicerent 'quinta et quadrans' aut 'quinta et triens' aut 'quinta semis' aut aliquid huiusmodi. *al.* MART. CAP. 8, 844 Gemini oriuntur -a et deunce (*sim. al.*). 8, 846 solstitialis dies habet aequinoctialis mensurae -as XIIII et sextantem (*cf. p. 2954, 17*). BENED. reg. 48 mediante octava -a. MENOL. Colot. Ian. (CIL I² p. 280) dies hor(arum) VIIII (*et semis et quadrantis*), nox hor(arum) XIIII (*et quadrantis*). *al.* CIL III 38 audit Memnonem ... -a II (semis) (*cf.* 39. 43. 61 -a prima semis. *al.*). VI 36122 vix. an. V ... hor. III min. V. LEX aq. Claud. (CIL VIII 18587) 6, 33 ex h. s. noc. ... in h. VII s. noc. *et al.*

2 *respicitur spatium temporis*: a *c. attributis*: α *in universum*: Ⓘ *varia* (*c. numero ord. l. 76. p. 2956, 15. 28. 32. 2957, 22. 44; abl. mens. l. 57 sqq. 71 sqq. p. 2956, 17. 2957, 48*): CATO agr. 89 ne plus aqua sita siet -am unam (LIV. 43, 13, 6. *cf.* CAES. Gall. 3, 5, 1 cum ... amplius -is sex continenter pugnaretur [4, 37, 3 LIV. 27, 12, 14 *al.* CELS. 5, 18, 4]. 5, 42, 4 minus -is tribus [PETRON. 90, 3 m. quam duabus -is]. MANIL. 3, 457 ternis fuerit si longior -is ... nox. SEN. clem. 1, 9, 11 diutius ... quam duabus -is). CIC. Verr. II 1, 34 -a nulla vacua a furto ... reperietur (p. red. in sen. 14 SEN. dial. 7, 25, 3 FRONTO p. 228, 15 N. *et al.*). Catil. 1, 29 unius usuram -ae (*item pendet gen. a subst.*: LVCR. 3, 1073 status. LIV. 9, 16, 9 momento [CVRT. 9, 6, 21. *cf. p. 2957, 60*]. 30, 30, 19. 30, 30, 21. 40, 16, 1. 44, 9, 4 tempus. SEN. epist. 59, 15. COLVM. 6, 8, 1 spatio. PETRON. 141, 6 HIER. epist. 22, 39, 4. VVLG. Luc. 22, 59 intervallo [GREG. TVR. stell. 32]. AVG. vera relig. 43, 80 mora. *cf. l. 74 sqq.*). Sull. 73 haec diu ... quaesita una eripuit -a (p. red. in sen. 17 CVRT. 5, 2, 12 LVCAN. 7, 346 SIL. 7, 238. *et al. v. et l. 62*). de orat. 3, 17 duas -as fere esse consumptas (epist. 11, 27, 5 PETRON. 103, 6. *et al. cf.* LIV. 33, 48, 8 aliquot ... -as absumpserunt [45, 37, 6]). Att. 4, 7, 1 -is duabus ante (CELS. 3, 20, 6 ante accessionem ... tribus quattuorve -is. PLIN. nat. 26, 115. *cf.* CIC. Att. 14, 14, 1 tribus fere -is post. *v. et p. 2957, 58*). 9, 1, 1 angebar singularum -arum exspectatione (*item pendet gen. a subst.*: CAES. civ. 3, 79, 7 III -arum spatio [CALP. ecl. 5, 31 primae sp. -ae. PLIN. nat. 2, 6. *et al.*]. LIV. 44, 33, 10 tot -arum aestu et languore. PLIN. nat. 7, 181 paucissimarum -arum consulatum. STAT. silv. 4, 3, 37 -arum via ... duarum. AVG. cons. euang. 3, 13, 44 p. 328, 19 tempus duarum -arum. *et al. cf. l. 62 sqq.*). 12, 5, 2 neque enim ulla -a tui mihi est operis ignota (SEN. dial. 10, 7, 9 SVLP. SEV. Mart. 26, 3). 12, 5, 4 -ae, quibus exspectabam, longae videbantur (*cf.* OV. Pont. 2, 4, 11 citae longis visae sermonibus -ae). 15, 21, 3 movebant me tuae quinque -ae. LVCR. 4, 178 longo spatio ut brevis -a teratur (*v. vol. II 2172, 75; cf. p. 2956, 26. sim.*: HOR. carm. 3, 27, 48 fugiens [*v. vol. VI 1, 1484, 22*]. epist. 2, 2, 172 mobilis [SEN. Phaedr. 1142]. OV. met. 15, 181 levis [SEN. Thy. 598]. LACT. Phoen. 55 celeres. VVLG. Sirach 11, 24 in -a veloci [BOETH. cons. 2, 3, 47 W.]. BOETH. cons. 1 carm. 5, 17 agiles). CAES. Gall. 7, 41, 1 tribus -is ... ad quietem datis (LIV. 34, 16, 3. *cf. p. 2957, 59*). HOR. carm. 3, 8, 27 dona praesentis ... -ae (OV. Pont. 4, 3, 50. 4, 10, 68. *cf.* TIB. 3, 4, 46 sequens. OV. rem. 93 venturas. SEN. benef. 2, 2, 2 proximam quamque. MART. 10, 48, 3 prior [ANTH. 474, 8]). 4, 7, 8 quae rapit -a diem (*cf.* OV. ars 3, 64 nec quae praeteriit -a redire potest). PROP. 3, 20, 19 multae ante meis cedent sermonibus -ae. OV. met. 10, 734 nec plena longior -a facta mora est (PEREGR. Aeth. 43, 2 DRAC. Romul. 8, 424. BENED. reg. 48 [*p. 2957, 34*]. *cf.* CELS. 3, 21, 11 tota [MART. 5, 80, 1. 12, 1, 4. *cf. infra l. 76. p. 2957, 56*]. IVV. 11, 205 solida. GREG. M. in Ezech. 2, 2, 14 integra. *v. et* AVG. cons. euang. 3, 13, 46 p. 332, 11 conpleta est ... -a sexta). Pont. 1, 5, 47 cum dedimus somno quas corpus postulat -as (*cf.* SIL. 4, 89 somnus ... suas confecerat -as). LIV. 29, 7, 7 aliquot -is die superante. 35, 1, 7 huic nocturno itineri tres diurnae -ae accesserant. CELS. 3, 4, 18 quaeritur utrum tot -ae exspectandae sint, quot febrem habuerunt. 4, 12, 9 singulis interpositis -is (4, 24, 2 tribus. 6, 5, 2 pluribus. 7, 26, 5ᶜ duabus). SEN. dial. 10, 12, 3 multae -ae transmittuntur (*cf.* COLVM. 11, 1, 29 praetermissas non duodecim -as, sed annum perisse. IVVENC. 3, 560 ubi sexta dehinc lucis transfluxerat -a. *sim. al.*). epist. 101, 1 omnis dies, omnis -a quam nihil simus ostendit (104, 12 *al.* PLIN. nat. 9, 124 *al.* MART. 10, 44, 6 TERT. bapt. 19, 3 p. 217, 15). SIL. 3, 141 brevitas ... mutabilis -ae (*cf. p. 2954, 60. 2958, 32*). QVINT. inst. 12, 11, 18 alias -as vanus salutandi labor, ... alias convivia trahunt. CE 880, 1 (*a. 134*) -am cum primam cumque -am sole secundam prolata Oceano luminat alma dies. FIRM. math. 2, 25, 3 si ... male decreverit *Saturnus*, XXX annos aut menses XXX et -as XII decernit (2, 25, 4 annos XII aut menses XII et dies XII -as XII. *sim. saepius. cf. p. 2957, 35 sqq.*). PEREGR. Aeth. 25, 8 -a incipiente secunda (AVG. cons. euang. 3, 13, 47 p. 333, 6 quo usque inciperet -a sexta. *cf.* PEREGR. Aeth. 30, 3 inchoante). RVFIN. hist. 5, 24, 12 -as diurnas nocturnasque computantes diem statuunt (*cf.* AVG. cons. euang. 3, 13, 40 p. 324, 4 consummatae ... tres -ae. 3, 24, 66 p. 357, 10 adnumerare tres illas -as). *et al.* Ⓘⓘ *acc. temp.*: TER. Phorm. 514 unam praeterea -am ne oppertus sies (IVVENC. 4, 497). CATO agr. 156, 4 deambulet ... -as IIII. QVADRIG. hist. 51 circiter -as duas gravi proelio urserunt (CIC. Deiot. 19 -am unam aut d. ... armatos retinere. Att. 7, 4, 2 *al.*). VARRO rust. 3, 9, 12 perfricant *ova* sale ... tres aut quattuor -as (CIC. Att. 4, 2, 4 cum -as t. fere dixisset. 13, 34 LIV. 22, 6, 1). CIC. Verr. II 5, 159 tot -as ... dicam. Mil. 66 oppugnata domus ... multas (per m. α) noctis -as nuntiabatur (de orat. 1, 166 Att. 16, 2, 3). de orat. 2, 75 locutus esse dicitur ... aliquot -as. LEX Iul. de adult. (VLP. dig. 48, 5, 26 pr.) retinere *adulterum* -as diurnas nocturnasque continuas non plus quam viginti. SVET. Aug. 45, 1 plurimas -as, aliquando totos dies aberat. 78, 1 septem -as dormiebat. *et al.* Ⓘⓘⓘ *abl. temp.*: PLAVT. Mil. 212 cui bini custodes semper totis -is occubant (*cf. Löfstedt, Verm. Stud. 209. sim.*: CIC. S. Rosc. 154 omnibus [Phil. 3, 18 Cato 74 BRVT. Cic. ad Brut. 1, 17, 1 CELS. 2, 8, 32 PLIN. nat. 2, 22. 10, 171 *al.* MART. 1, 86, 4 TAC. dial. 6, 1 TAB. devot. Audollent 295, 24. *et al. cf. infra l. 82*]. CASSIAN. inst. 1, 3 cunctis). LVCIL. 67 quae -is sublata duabus omnia sunt (CELS. 3, 4, 17 SEN. dial. 9, 17, 7. *et al.*). 1093 quem una angina sustulit -a (CIC. Verr. II 1, 20 u. -a qua coepi dicere. carm. frg. 11, 62 LIV. 1, 29, 6. 27, 3, 4 CVRT. 7, 8, 14. MART. 2, 67, 3 decies u. ... -a. *al.* PAVL. dig. 8, 6, 7. VVLG. apoc. 17, 12 [μίαν ὥραν]. 18, 10 [μιᾷ ὥρᾳ]. *et al.*). CIC. S. Rosc. 19 decem -is nocturnis sex et quinquaginta milia passuum cisiis pervolavit (SVET. Cal. 50, 3 tribus n. -is quiescebat [VEG. mil. 3, 8 p. 85, 3]. *et al. cf.* GELL. 3, 2, 9 sex posterioribus noctis -is). Verr. II 1, 156 cum ... tribus -is ... bona ... amiserit (div. 1, 77 Att. 2, 1, 5 CAES. Gall. 6, 35, 9. *et al.*). LEX. Iul. munic. (CIL I² 593) 67 post solem ortum h(oris) X diei (MART. 8, 7, 2 -is ... decem dicere verba novem. 11, 29, 4). CAES. civ. 1, 46, 1 pugnatum continenter -is quinque (PLIN. epist. 2, 11, 14). VERG. georg. 3, 400 quod surgente die mulsere -isque diurnis (*cf. vol. V 1, 1640, 9*). LIV. 1, 57, 7 paucis (COLVM. 5, 12, 5 in sole habeto [arb. 28, 4]. PLIN. nat. 18, 341. 35, 120 QVINT. inst. 10, 6, 1. SVET. Aug. 26, 3 paucissimis [Tib. 51, 2]). 6, 4, 10 cum in sex partes divisus exercitus Romanus senis -is in orbem succederet proelio (SEN. nat. 3, 16, 1 PLIN. nat. 27, 137. *cf.* PLIN. nat. 9, 134 quinis. 25, 59 septenis [IVV. 6, 183]. 25, 88 quaternis. 28, 66 binis). 45, 37, 7 tot. VAL. MAX. 8, 13 ext. 1 *Massinissam* ferunt aliquot -is in eodem vestigio perstare solitum (PETRON. 86, 7 AMM. 25, 2, 8). CELS. 3, 21, 11 ante meridiem tota -a, post meridiem semihora fieri oportet (PETRON. 79, 3). SEN. epist. 16, 3 singulis (PLIN. nat. 2, 232. AVG. civ. 13, 10 p. 567, 27 D. -is momentisque). COLVM. 11, 3, 22 ut his -is, quibus aut obruentur aut eruentur, luna infra terram sit (CAPITOL. Pert. 5, 4. *cf.* PLIN. nat. 7, 165 iisdem [HYG. grom. p. 150, 16 Th. NERAT. dig. 8, 3, 2, 2]. PLIN. epist. 7, 5, 1 quibus [VEG. mil. 4, 27 SIDON. epist. 1, 2, 7. *et al.*]). LVCAN. 9, 883 omni (TERT. adv. Prax. 24 p. 274, 18 CLAVD. 22, 399. VVLG. I Cor. 15, 30 [πᾶσαν ὥραν]. APIC. 7, 326 VISIO Pauli 10 rec. P p. 14, 26 J. CIL XIV 1942, 5. *et al. cf. l. 51*). PLIN. nat. 2, 153

[*Gundel*]

aliqua (BENED. reg. 7). 7, 169 certis (FRONTIN. [?] strat. 4, 7, 34 IVLIAN. dig. 43, 20, 5, 1 *al.* BENED. reg. 48. *cf.* 53 incertis). VAL. FL. 2, 60 tacitis. CLAVD. 8, 280 nulla non anxius -a *i. semper* (rapt. Pros. 3, 317 n. cessabitur -a *i. numquam*). BENED. reg. 31 competentibus (47. 50. *cf.* 48 incompetentibus). *et al.* (IV) *c. praepp.*: ab: VAL. FL. 3, 48 quem lucis ab -is antra tenent. ad: TERT. ieiun. 16 p. 295, 21 qui in idolis ... ad singulas -as salutandis adulantur. ante: CELS. 2, 12, 2[D] a. aliquot -as. PLIN. nat. 29, 45 II -as (PS. APVL. herb. 1 l. 35. *et al.*). HIER. reg. Pachom. 152 p. 57, 2 B. tres. *in hyperbola*: ARNOB. nat. 2, 74 p. 108, 11 ut a. -as, quemadmodum dicitur, pauculas sospitator ad vos Christus ... mitteretur. in *c. acc.*: LVCR. 5, 274 privas mutatur in -as (*cf.* PROP. 2, 29, 13 totas. LIV. 2, 12, 10 singulas [PHAEDR. 3, 15, 14]). HOR. epist. 2, 1, 189 quattuor aut plures aulaea premuntur in -as. OV. am. 1, 4, 59 paucas (EPICED. Drusi 419 SVET. Iul. 76, 2). in *c. abl.*: BELL. Afr. 70, 1 cum ... in -is IV esset progressus. MORET. 52 vacua. VAL. FL. 7, 318 una (ANTHIM. 3. *et al.*). SIL. 12, 459 paucis. GELL. 3, 2, 3 in sex noctis -is posterioribus. *et al.* inter: SORAN. p. 13, 3 ruborem ... i. (*i. post*) aliquas -as se ostendentem. intra: LIV. 37, 5, 3 i. paucas -as urbem cepit (VELL. 2, 14, 1 CELS. 1 prooem. 49. SEN. epist. 101, 3 paucissimas. *et al.*). COLVM. 9, 13, 4 duas (PLIN. nat. 24, 3 *al.*). ASCON. Mil. p. 36, 33 i. -am secundam accusatores coeperunt dicere. *et al.* per: OV. Pont. 3, 5, 9 p. -as ... satis multas (LIV. 37, 21, 2 VVLG. Iudith 7, 18). LIV. 23, 40, 9 quattuor (*cf.* PEREGR. Aeth. 46, 3 tres. VVLG. act. 19, 34 duas. *et al.*). 31, 33, 9 aliquot (32, 35, 2 SVET. Iul. 68, 3. *et al. cf.* MANIL. 3, 291 p. quot ... stadia aut -as). SEN. dial. 12, 13, 4 singulas (FIRM. math. 1, 4, 6 HIER. in Gal. 3, 5 p. 351[B]). LACT. mort. pers. 1, 1 omnes (FIRM. math. 1, 7, 20). post: LIV. 31, 24, 7 paucas p. -as (SVET. Aug. 6 paucissimas). COLVM. 12, 16, 2 tres (CASSIAN. inst. 3, 7, 1). SCRIB. LARG. 140 quattuor. PLIN. nat. 35, 195 LAMPR. Diad. 4, 1. *et al.* sub (*cf. p. 2954, 5. 2960, 60*): EVSTATH. Bas. hex. 6, 7 p. 928[C] s. eadem -a saepius (ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὥρας). usque (*cf. p. 2959, 15. 25*): BENED. reg. 48 usque decima -a plena.

β in inscriptionibus ad aetatem (militiam l. 41) defunctorum indicandam (cf. p. 2956, 30 et v. Söderström, Ep. Lat. Afric., Diss. Ups. 1924, 6 sqq. INSCR. *christ. Diehl III p. 315. 534)*: acc. (*cf. p. 2953, 17*): CIL III 2127[a] vixit an. XLVII menses VIIII dies VII -as noctis v. 14403[a] (*a. 244*) vixit mes. VIII dies XI -as IIII (*cf.* V 914. 1535. 1661 VI 2678[a]. 35773 annoru⟨m⟩ XVIII m. III die. XIII -as VI. INSCR. christ. Diehl 2704 -as VI et semis. *sim. saepissime*). V 914 militavit annis V mes. VI die. XII -as III. X 7186 -as diei X (*cf.* INSCR. christ. Diehl 4588 duas). *abl.*: CIL VI 19683 qui vixit annis XXII mensibus XI diebus VIII -a prima (INSCR. christ. Diehl 4270. *cf.* CIL VI 29369 -a V [XII 923 -a VIIII. *et al.*]. VIII 12200 setima. XI 5796 secunda). 26591 -is undecim. VIII 9433 -is III (*cf.* 11896. 11898. 24716. 25440. *et saepissime*). CE 2177, 3 totidem ... diebus et -is. *cf.* CIL X 7112, 7 supervixit -is quattuor. *gen.*: CIL VI 29324 vixit ... dier. XXVIII -arum XII. *saepissime per abbreviaturas (cf. p. 2955, 50) incisum, ut casus enucleari non possit, e. gr.*: CIL V 1667 vixit ... ho. v. 4759 or. v. VI 2931 h. III (*cf.* VIII 14380 h. LVIIII [*sic*]). 11511 hor. noct. X. 25982 (*v. p. 2953, 13*). VIII 770[b], 5 o. I. 11077 (*v. p. 2593, 9*). INSCR. christ. Diehl 4013 (*v. p. 2953, 7*).

b *absolute*: *α de certo numero -arum*: (I) *sing.* -a *i. q. una -a*: TER. Eun. 341 dum haec dicit, abiit -a (*hyperbolice, cf.* HOR. sat. 1, 5, 14 tota abit -a). CIC. Verr. II 4, 95 -am amplius (CATVLL. 99, 3). Phil. 3, 2 dies ... adfert vel -a potius ... magnas saepe clades. Att. 5, 18, 4 -a post (*cf.* D. BRVT. Cic. epist. 11, 13, 4 -a ante). VERG. Aen. 5, 844 datur -a quieti (OV. trist. 1, 3, 68 MANIL. 3, 473 DRAC. Romul. 8, 424. *cf. p. 2956, 5*). HOR. sat. 1, 1, 7 -ae momento cita mors venit aut victoria laeta (LIV. 5, 7, 3 *al.* PHAEDR. 3 prol. 5 SEN. dial. 9, 11, 9. PLIN. nat. 7, 172 nullo. COD. Iust. 8, 37, 15 pr. in uno. *cf. p. 2955, 33*). LIV. 9, 34, 15 -a citius. CELS. 3, 19, 5 interposita ... -a (COLVM. 6, 6, 2 *al.* PETRON. 87, 9. *cf.* CELS. 3, 22, 12 post cibum intermittenda -a). SEN. dial. 5, 12, 4 -a, non tantum dies, molliet. nat. 3, 27, 2 urbes constituit aetas, -a dissolvit. epist. 87, 3 *prandium* paratum fuit non magis -a. 91, 6. TEST. porcelli p. 268, 12 -ae spatium (*cf.* VVLG. Sirach 11, 29 malitia. I Thess. 2, 17 ad tempus -ae [πρὸς καιρὸν ὥρας]. *v. et p. 2953, 16*). AVSON. 394, 10 p. 252 P. quo sine et -a gravis. SVLP. SEV. epist. 2, 15 erit dies aut -a sine lacrimis? PS. APVL. herb. 103 l. 14 cum -a transierit (*cf.* VEN. FORT. vita Germ. 60, 161 transacta fere -a). *acc. temp.*: PLANC. Cic. epist. 10, 18, 3 non ... -am constitisset. HOR. sat. 2, 7, 112 non -am tecum esse potes. epist. 1, 1, 82 -am durare (PROP. 1, 6, 11). MART. 8, 81, 9 victuram negat *Gellia* esse se nec -am. *abl. temp.*: CIC. Sest. 53 illo ... ipso die ..., immo -a atque etiam puncto temporis. VITR. 9, 1, 5. SEN. nat. 7, 9, 3 ne -a quidem. PLIN. nat. 25, 134. -ā *i. q. 'ea -a', 'tum'*: EPIPHAN. Avell. p. 749, 22 -a quidem ... -a vero (*i. q. 'modo ... modo'*). VISIO Pauli 8 rec. P p. 14, 1 J. et ecce subito facta est -a occursio (*cf. p. 2959, 77*). *c. praepp.*: ante: SCRIB. LARG. 95 datum a. -am. in *c. abl.*: CIC. epist. 15, 16, 1 ternas *epistulas* in -a darem. VERG. ecl. 3, 5 HOR. sat. 1, 4, 9 PROP. 2, 9, 1. intra: SEN. epist. 54, 1. per: CHIRON 330. post: BELL. Hisp. 29, 5. (II) *plur.* -ae *i. q. paucae, aliquot, (com)plures -ae* (*cf. Löfstedt, Verm. Stud. 73 sqq.*): SVET. Nero 37, 2 non amplius quam -arum spatium (HIST. Apoll. rec. A 50). Dom. 3, 1 secretum sibi -arum sumere solebat. VLP. dig. 48, 5, 24, 4 interpositis -is. MIN. FEL. 11, 8 -arum . . . permisso commeatu. IVST. 2, 14, 9 tam brevi -arum momento. VEG. mulom. 2, 121, 1 intermissis -is. HEGES. 5, 1, 4 cedendi potestas erat, ut quasi quibusdam vel -arum repararentur indutiis. HIER. epist. 34, 6. ORIBAS. syn. 9, 50 rec. Aa p. 373 compunctiones inter -as venientes (*cf.* 9, 52 p. 379 aliquas).

β de incerto numero -arum (*c. praepp. in l. 11, per l. 20*): CIC. Cato 69 -ae ... cedunt et dies et menses et anni *eqs.* (*cf.* SEN. dial. 10, 16, 3 tarde ire -as queruntur). Att. 14, 20, 4 in -as commutari (VERG. ecl. 10, 73 cuius amor tantum mihi crescit in -as. HOR. sat. 2, 7, 10 carm. 2, 13, 14 ars 160 PLIN. epist. 3, 17, 3 DICT. 3, 2 CE 663, 1. *cf.* CATVLL. 38, 3 et magis magis in dies et -as [PLIN. nat. 7, 32. 10, 199 vel. CE 185, 2 vive in dies et -as (*cf. p. 2962, 72*). *nota sing.*: HOR. sat. 2, 6, 47 subiectior in diem et -am invidiae. *aliter p. 2959, 47*]). VERG. Aen. 6, 539 nos flendo ducimus -as (*cf.* MART. 11, 77, 2 consumit -as et die toto sedet. SIDON. epist. 2, 9, 9 trahebantur -ae). MANIL. 3, 387 signa quot surgant in quoque loco cedantque per -as (POMPON. dig. 38, 1, 3, 1. LAMPR. Comm. 6, 7 per -as ac dies. SIDON. epist. 1, 7, 12. *et al.*). 3, 417 -arum ratio (HIER. epist. 64, 18, 7. *cf.* AVG. civ. 12, 13 p. 530, 17 D. quantitates). SEN. nat. 6, 32, 10 -ae sunt, quas perdimus. COLVM. 4, 24, 3 pari -arum numero. PLIN. nat. 9, 51 per aliquot -arum spatia (18, 188 FILASTR. 133, 3 AVG. civ. 21, 11 p. 512, 25 D. PS. ORIG. tract. 9 p. 98, 3 breve sp. -arum [PALLAD. 7, 2, 4]. *cf. p. 2956, 26*). QVINT. decl. 248 p. 17, 32 computatis diebus atque -is (FILASTR. 58, 2). PAPIN. dig. 8, 1, 4, 2 intervalla dierum et -arum. EDICT. imp. Diocl. I 5 non annis modo vel mensibus aut diebus, sed paene -is ipsisque momentis (AVG. civ. 13, 10 p. 567, 27 D.). EVSTATH. Bas. hex. 6, 5 p. 927[A] *ut* calculari possit cursus -arum (ὥραν. *cf.* 6, 8 p. 931[B] concursio [τῶν ὡρῶν συνδρομήν]). PS. ORIG. tract. 1 p. 5, 21 brevitas -arum (4 p. 37, 9).

3 *significatur punctum temporis (saepius per ellipsin, inde a Rhet. Her., ut vid., e. gr. 4, 51, 61* decuma veniunt. *Hor. sat. 1, 6, 122* ad quartam iaceo): **a** *in universum*: *α c. numeralibus*: *cardin.*: TITIVS or. frg. Macr. Sat. 3, 16, 15 ubi -ae decem sunt. CIC. Quinct. 53 '-ae duae fuerunt; ... non venit'. *cf. l. 65. ordin.*: CIC. Scaur. 23 -am sibi octavam, dum in foro bovario inquireret, postulavit. PVBLIL. D 28 decima -a amicos plures quam prima invenit (*item* -a *subi.*: VERG. georg. 3, 327 quarta sitim caeli collegerit -a. LVCAN. 5, 507 tertia iam vigiles commoverat -a *noctis* secundos. MART. 12, 18, 14 somno, quem nec tertia saepe rumpit -a. CYPR. domin. orat. 34 p. 292, 7 ostendit. IVVENC. 3, 556 venerat. *et al.*). LIV. 9, 37, 5 decima erat fere diei -a, cum *eqs.* (21, 59, 5. CVRT. 9, 9, 9. PEREGR. Aeth. 4, 5 coepit iam esse -a forsitan octava [31, 2]. 43, 6 iam est -a plus decima. VVLG. Ioh. 1, 39. *et al.*). PALLAD. 12, 13, 4 quarta -a calescente. PEREGR. Aeth. 27, 3 facit se -a quinta (29, 3 cum coeperit se -a septima facere. 31, 1. 37, 4. 7. *cf.* VVLG. Marc. 15, 33 facta -a sexta [*cf.* Luc. 22, 14]). FVLG. myth. 1, 12 Acteon ... tertiae -ae metis ... insistens. *et al.* *β varia*: HOR. sat. 1, 4, 15 detur nobis locus, -a, custodes, videamus, uter plus scribere possit. OV. ars 2, 223 iussa maturius -a (SIL. 13, 419). Ib. 196 -a ... erit tantis ultima nulla malis (*aliter p. 2963, 40*). trist. 1, 3, 54 certam me sum mentitus habere -am (SEN. apocol. 2, 2 [*v. Heinze, Herm. 61, 1926, 53*]). VAL. MAX. 4, 7 ext. 1 constituta (MART. 11, 73, 2 constituisque -am constituisque locum. *cf. l. 83. p. 2959, 36. 41. 43. 54. 2961, 37 al.*). SIL. 15, 217 servata ... -a, quam dederat ductor. MART. 10, 38, 4 o nox omnis et -a, quae notata est ... litoris Indici lapillis. SVET. Tib. 18, 2 quacumque vel noctis -a uteretur. QVEROL. p. 35, 22 -a est synastria. CLAVD. DON. Aen. 6, 255 p. 543, 14 ut apertam designationem -ae vel temporis demonstraret (*cf.* AVG. civ. 5, 2 p. 193, 18 D. ubi ponitur -ae notatio). *al.* -a *quaeritur, nuntiatur*: HOR. sat. 2, 6, 44 -a quota est? (MANIL. 3, 485 lucis. DON. Ter. Eun. 516. *cf. p. 2954, 53*). SEN. frg. 36 -as Iovi nuntiat (MART. 8, 67, 1 -as quinque [*cf. supra l. 36*] puer nondum tibi nuntiat. IVV. 10, 216 quot. SVET. Dom. 16, 2 -as requirenti pro quinta ... sexta ... nuntiata est. APVL. met. 11, 20 inchoatae lucis ... primam. *cf. p. 2954, 58*). PLIN. nat. 7, 182 cum a puero quaesisset -as. VVLG. Ioh. 4, 52 interrogabat ... -am ab eis, in qua melius habuerit (ὥραν).

b *abl. temp.*: *α c. numeralibus*: VARRO frg. Gell. 3, 2, 6 qui Kalendis -a sexta ... natus est (CIC. ad Q. fr. 2, 3, 2. *et al.*). CIC. Quinct. 25 -a secunda postridie. Verr. II 2, 91 venire -a nona. dom. 41 -a fortasse sexta diei (*al.* CAES. Gall. 4, 23, 2 circiter quarta. LIV. 45, 41, 3 nona). *al.* GALBA Cic. epist. 10, 30, 4 noctis quarta (SERV. Cic. epist. 4, 12, 2 decima. BELL. Afr. 70, 5 prima). CIL III 13806 ⟨-a n⟩octurn⟨a⟩ VII. VI 34624[a] mortua est -a XIII. INSCR. christ. Diehl 4396 die Iovis -a XII. *et al.* *β varia*: RHET. Her. 2, 4, 7 qua -a noctu an interdiu, ... qua noctis -a (LIV. 9, 16, 7 *al.* PLIN. nat. 36, 82 SIL. 8, 305. *et al.*). CIC. Quinct. 53 eadem (div. 2, 30 LIV. 2, 53, 3. VELL. 2, 18, 2 die atque -a. PLIN. nat. 9, 180. *et al.*). epist. 7, 23, 4 ea ... ipsa (PEREGR. Aeth. 25, 6. *et al.*). HOR. carm. 1, 9, 20 composita (*cf.* LIV. 44, 37, 8 edita. PHAEDR. 4, 25, 19 dicta. AMM. 27, 12, 7 praestituta nocturna. VISIO Pauli 8 rec. P p. 13,

[Gundel]

35 J. statuta). LIV. 9, 37, 5 quacumque diei noctisve (PLIN. nat. 2, 151). SEN. nat. 1, 8, 6 qualibet -a diei (*cf.* PAVL. dig. 2, 12, 8 quavis -a lucis). PLIN. nat. 7, 132 illa (CYPR. epist. 81 p. 842, 5. *et al.*). IVV. 10, 76 hac ipsa (VVLG. Ios. 11, 6 eadem. *al.*). POMPON. dig. 28, 6, 16, 1 alia (43, 20, 2. *cf.* PASS. Petr. Paul. long. 14 altera [ἄλλοτε]). ITALA Luc. 12, 12 (Tert. adv. Marc. 4, 28 p. 518, 12) ipsa ([VVLG. in ipsa]. VEG. mulom. 1, 52, 2 CHIRON 236. 308. VVLG. Luc. 2, 38 [αὐτῇ τῇ ὥρᾳ]. HIST. Apoll. rec. A 8 [*i. q.* '*statim*']. *cf. Hofmann, Umgangsspr. 194*).

c *c. praepp.*: α *c. numeralibus*: ab: CIC. Phil. 2, 104 ab -a tertia bibebatur. BELL. Afr. 19, 4 diei quinta. LIV. 8, 38, 10 ab -a diei tertia ad octavam (10, 34, 2. 44, 37, 6. *cf.* PLIN. nat. 2, 229 a tertia noctis -a in sextam [37, 155 LACT. inst. 4, 19, 2]). 23, 35, 16 *al.* GELL. 3, 2, 16. ad (*cf. l. 12*): CIC. Verr. II 2, 92 ad -am nonam praesto est. epist. 15, 4, 9 ex antelucano tempore usque ad -am diei x (ad Q. fr. 2, 3, 2 BELL. Afr. 61, 1 PEREGR. Aeth. 32, 1. *cf. l. 23*). LIV. 40, 50, 2 a prima luce ad sextam -am diei. AMM. 26, 1, 9. ante: VARRO frg. Gell. 3, 2, 6 a. -am eius diei sextam. CIC. Verr. II 2, 41. 2, 92 LIV. 22, 60, 24. circa: CELS. 4, 32, 1 c. tertiam -am. SEN. nat. 7, 17, 2 epist. 122, 15 ASCON. Mil. p. 31, 5. circiter: HOR. epist. 1, 7, 47 octavam c. -am. circum: PORPH. Hor. epist. 1, 20, 19 c. quartam vel quintam -am. de: PEREGR. Aeth. 36, 5 de ea -a usque ad sexta. 37, 8. in *c. acc.* (*v. etiam infra l. 46*): BELL. Afr. 78, 9 in -am x commoratus. HOR. epist. 1, 17, 6 primam somnus in -am delectat. SEN. epist. 83, 14 usque in -am fere sextam dormiebat (COLVM. 11, 2, 7. *v. et l. 32 et cf. p. 2957, 33*). COLVM. 9, 9, 3. in *c. abl.*: HIER. epist. 21, 40, 4 in prima -a vocatur Adam *eqs.* GREG. TVR. stell. 42. inter: LIV. 37, 36, 4 i. -am tertiam ferme et quartam. CELS. 2, 4, 1 PLIN. nat. 2, 180 SVET. Nero 8. post: CIC. S. Rosc. 19 p. -am primam noctis. Att. 2, 14, 2. 13, 7, 2 CAES. Gall. 5, 53, 1 COLVM. 2, 10, 30. GAIVS dig. 8, 1, 5, 1 p. -am tertiam usque in -am decimam. prope: AMM. 27, 3, 1 p. -am diei tertiam. β *varia*: ab: PASS. coron. 2 ab eadem -a. TAB. devot. Audollent 140, 3 ab hac -a ab hoc die ab hac nocte. ad: CIC. Phil. 14, 19 ex kal. Ianuariis ad hanc -am (*cf.* div. 2, 47 istam. LIV. 22, 22, 17 compositam cum iis. IVST. 1, 10, 8 statutam). SEN. benef. 1, 2, 3 nec avarus exactor ad -am et diem appellat *debitorem* (*nude ut*: nat. 3, 16, 2 quartana ad -am venit. QVINT. inst. 12, 3, 5 VVLG. Sirach 33, 9. MAX. TAVR. serm. 96 p. 725[C] cum peccator usque ad -am forte fuerit [*i. q.* '*usque adhuc*'; *an i. q.* '*modo*'?, *cf. p. 2960, 7*]. *v. et p. 2954, 38; aliter l. 63*). ante: CASSIAN. conl. 5, 11, 1 a. -am statutam. VITA Caes. Arel. 2, 6 p. 486, 4 legitimam. circa: LIV. 42, 57, 10 c. eandem -am. citra: VAL. MAX. 5, 6 ext. 4 c. constitutam -am. ex: PETRON. 129, 11 ex qua -a. PEREGR. Aeth. 24, 1 ex ea -a usque in lucem. 24, 12 illa. TAB. devot. Audollent 286 B 3 ex anc -a ex anc die ex oc momento (291 A 9). *et al.* in *c. acc.*: BELL. Afr. 1, 2 ut omnes in dies -asque parati essent (VVLG. apoc. 9, 15 in -am et diem. *cf. p. 2958, 14*). COLVM. 12, 46, 5 usque in eam -am, qua (VVLG. act. 10, 30 [μέχρι]. I Cor. 4, 11 [ἄχρι]. SVLP. SEV. dial. 2, 1, 2). in *c. abl.*: CAES. Gall. 7, 86, 3 in eo die atque -a (PEREGR. Aeth. 19, 12. PAVL. Faust. Rei. epist. 4 p. 182, 5). CYPR. epist. 58, 5 p. 661, 6 illa (FILASTR. 118, 4 VVLG. Matth. 8, 13). VVLG. Dan. 3, 5 in -a, qua (*al.* PASS. coron. 3 in qua -a). 5, 5 eadem (IV reg. 4, 16 hac. 4, 17). Iudith 13, 7 hac. Luc. 7, 21 ipsa. VISIO Pauli 8 rec. P p. 13, 36 J. constituta. TAB. devot. Audollent 247, 5 ista. post: SEN. dial. 9, 17, 7 p. eam -am. sub: SVET. Dom. 17 s. ipsam -am. ultra: CASSIAN. inst. 3, 7, 2 u. praestitutam ... -am.

d *gen.* -ae *pendet ex neutr. pron.* (*cf. C. F. W. Müller, Nom. u. Acc. 165*): SVET. Nero 26, 2 numquam postea publico se illud -ae sine tribunis commisit *eqs.* (APVL. met. 1, 15). AVR. Fronto p. 39, 4 N. vides quid -ae tibi rescribam (QVEROL. p. 34, 7 quid -ae nuncupamus?). APVL. met. 6, 12 istud -ae. IVL. VAL. 3, 30 id -ae.

e *formulae* ad -am (-a *l. 79. 83. p. 2960, 13. 14*) *sim.* (sub -a *p. 2960, 2. 5. 16*, in -a *p. 2960, 6*; *cf. Löfstedt, Verm. Stud. 166 sqq.*; *aliter supra l. 37*): α *i. q.* '*ad id momentum temporis*' (*cf. p. 2960, 26*): CYPR. epist. 81 p. 841, 20 dicturi quod ad -am dominus dici voluerit. VVLG. Iob 10, 14 si peccavi et ad -am pepercisti mihi. AVG. civ. 1, 31 p. 48, 26 D. *subsellis* ad -am congestis in ludorum spectaculo iam uti civitas coeperat. 12, 18 p. 539, 31 quasi ad -am, sicut veniebat in mentem, fortuita quadam inconstantia videatur fecisse quae fecit. adv. Don. 15, 19 p. 117, 3 neque ... tunc ad -am antiqua archiva ecclesiastica discutienda nobis fuerunt. coll. c. Don. 3, 17, 32 p. 82, 8. 83, 3. epist. 71, 3 mihi ad -am codex defuit. c. Gaud. 1, 25, 28 p. 226, 29 c. Maximin. 1, 19 in psalm. 138, 1 serm. RevBén. 49, 1937, 267, 306. CASSIAN. conl. 5, 11, 3 nonnumquam evenit, ut ad -am desit illa species quae postulatur a nobis. 5, 11, 7. 16, 26, 2 inst. 5, 21, 2. 10, 25. CASS. FEL. 42 p. 98, 2 ACT. Petr. 35. β *i. q.* '*ilico*', '*statim*' (*cf. l. 8. p. 2957, 79*): HERM. Pal. mand. 9, 7 noli fatigari quod ad -a non consecutus sis (ταχύ, *vulg.* cito. *cf.* AVG. in euang. Ioh. 20, 3 si ... *deus* non dat ad -am, exercet quaerentem, non contemnit petentem). PELAGON. 268 si sanguis ad -am non fuerit inventus. HIER. reg. Pachom. 49 p. 25, 16 B. AVELL. p. 644, 1 VITAE patr. Iurens. 2, 5 p. 145, 38. ANTHIM. 14 de laredo ... qualiter melius comedatur ad -a expono. CAES. AREL. serm. 63, 2 p. 262, 7 qui accepta paenitentia ad -am transit. *cf.* AVG. serm. 49, 7, 7 (= CAES. AREL. serm. 221, 4 p. 831, 12) qui sub -a irascitur et cito placatur. *sim. fere i. q.* '*initio*', '*primo*' (*opp.* postea): PROSP. in psalm. 118, 43 multi, qui ad -am negando defecerunt, postea paenitendo separati sunt. *cf.* PS. AVG. serm. 295, 2 (= CAES. AREL. serm. 47, 2 p. 203, 17) sub -a videntur irasci, postea vero *eqs.* RVF. podagr. 17 in -a ... relevare videntur aegrotos, postea autem *eqs.* γ *i. q.* '*modo*', '*paulo ante*', '*recens*' (*cf.* GLOSS.[L] V Aa R 81 recentia: ad -am, nova): AVG. serm. 393 (= CAES. AREL. serm. 63, 1 p. 262, 4) baptizatus ad -am securus hinc exit (*cf. p. 2959, 40*). CASS. FEL. 20 p. 31, 8 *cum aceto* ad -am trito. 20 p. 31, 19 collyriis ad -am factis. EPIPHAN. in euang. 44 p. 104, 5 cibus, qui ad -am conditur (*cf. Erikson, Sprachl. Bem. zu Epiphan. 121*). ANTHIM. 10 in oximelli simplici ad -a facto. 14. 23 *aves* ad -a occisae. 25 ad -a captum *turturem* comederunt. 51. 54. 60 si ad -a collectae fuerint, gravare solent. *cf.* MARCELL. med. 20, 80 oxyporium Pancharianum ... tertianam ... sub -a datum mire tollit (APIC. 4, 117 insuper nivem s. -a asperges [*v. Svennung, Eranos 34, 1936, 22*]. CASS. FEL. 19 p. 29, 11 collyriis ... sub -a formatis. EPIPHAN. in euang. 31 p. 55, 11 escae, quae s. die et -a conditae adponuntur esurientibus. CAES. AREL. serm. 229, 6 p. 865, 6 qui ... s. -a filium suum ad baptismi sacramentum ingesserit). δ *i. q.* '*ad breve temporis spatium*' (*sec. gr.*): ITALA Luc. 8, 13 (cod. e) ad -am credunt et in die temptationis recedunt (πρὸς καιρόν, *Vulg.* ad tempus). VVLG. Ioh. 5, 35. II Cor. 7, 8 epistula illa etsi ad -am vos contristavit (πρὸς ὥραν). Gal. 2, 5 Philem. 15 PASS. Tarach. 7 p. 465. *c. his conferre licet exempla quaedam propius ad* α *accedentia*: HIER. tract. in psalm. I p. 148, 16 *torrentes* ad -am habent aquas. p. 310, 29 hoc quod ad -am nobis videtur esse contrarium. AVG. civ. 22, 29 p. 627, 7 D. fortasse ista virtus magna cernendi data fuerit ad -am ... oculis sancti viri Iob. c. Maximin. 1, 19 *Christus* humanam non ad -am sumpsit effigiem. SVLP. SEV. dial. 3, 13, 2 satius aestimans ad -am cedere. 3, 13, 3. MAX. TAVR. serm. 70 p. 675[B] quis nolit ad -am sustinere Laurentii ignem, ut aeternum gehennae non patiatur incendium? FERRAND. epist. 7, 8 noli apparere similis ad -am placere volentibus.

4 *de usu -arum loci selecti*: a *de -is naturalibus* (*cf. p. 2955, 15*): α *de -is matutinis, vespertinis sim.*: VARRO rust. 2, 11, 4 meridianis -is (PLIN. nat. 21, 36 ad m. -as dies vergit. MART. 3, 67, 6. *et al. cf.* PLIN. nat. 18, 330 de ipsa regionis eius [*sc. austri*] -a. TERT. adv. Marc. 4, 42 p. 564, 17 'meridie': habes et -ae sextae significationem. *v. et p. 2955, 5*). OV. am. 1, 5, 1 mediam ... dies exegerat -am (COLVM. 7, 7, 1 mediis quattuor -is. VAL. FL. 3, 417 PEREGR. Aeth. 43, 9. *cf.* IVV. 7, 222 mediae ... noctis ab -a). epist. 18, 14 diluitur posito serior -a mero (SEN. Thy. 794 serae. PORPH. Hor. sat. 1, 6, 113. *et al. cf.* INSCR. christ. Diehl 1524 serotina). MANIL. 1, 177 matutinis (*cf. vol. VIII 505, 38 sqq.*). VITR. 1, 6, 6 antemeridiana circiter -a quinta (POMPON. dig. 38, 1, 3, 1. MART. CAP. 6, 600 -arum metas tam antemeridialium quam ... postremarum). CELS. 3, 5, 6 antelucanis (PAVL. MED. vita Ambr. 48 SIDON. epist. 8, 6, 5). SEN. dial. 9, 17, 7 postmeridianas (SVET. gramm. 24 LAMPR. Alex. 31, 1). LVCAN. 1, 16 qua ... dies medius flagrantibus aestuat -is (*cf.* PLIN. nat. 17, 189 ante ferventes -as diei. 31, 45 diei ... -is ardentissimis). CALP. ecl. 5, 35 occiduae. PLIN. nat. 10, 15 prioribus -is diei (18, 323 noctis). VLP. dig. 49, 4, 1, 8 si forte dicta sit sententia iam suprema -a (*aliter p. 2963, 37. cf.* ISID. alleg. 182 qui ... ultima -a [*aliter p. 2963, 40*] iverunt). TERT. nat. 1, 16 p. 86, 3 ventum est ad -am lucernarum (*cf.* PEREGR. Aeth. 27, 7 lucernarii [29, 1]. 39, 4 lucernae. 40, 1). ITALA Luc. 12, 38 (Nicet. vigil. 6 p. 62, 11) si vespertina -a venerit (*gr. et Vulg. aliter*. CAPITOL. Opil. 13, 4 AVSON. 392, 5 p. 254 P. v. sub -is. *et al. cf.* VVLG. Marc. 11, 11 cum iam vespera esset -a [ὀψὲ ἤδη οὔσης τῆς ὥρας]). QVEROL. p. 41, 8. *et al.* *in imag.*: SEN. Herc. O. 1987 cum summas exiget -as consumpta dies (*cf. vol. V 1, 1033, 17. 24*). nat. 3 praef. 3 hoc dicerem, si puer ... molirer ...: nunc vero ad rem ... immensam post meridianas -as accessimus. β *de -a tertia, sexta, nona*: VARRO ling. 6, 89 Cosconius in actionibus scribit praetorem accensum solitum ... esse iubere, ubi ei videbatur -am esse tertiam, inclamare -am tertiam esse, itemque meridiem et -am nonam (*cf.* LVCAN. 2, 689 ne bucina dividat -as). PLIN. nat. 10, 46 *galli* norunt sidera et ternas distinguunt -as interdiu cantu. TERT. orat. 25 p. 197, 15 -arum quarundam, istarum dico communium quae diei interspatia signant, tertia, sexta, nona, quas sollemniores in scripturis invenire est (*cf.* ISID. orig. 6, 19, 60). ieiun. 10 p. 286, 28 cur non intellegamus ... tres istas -as ut insigniores in rebus humanis, quae diem distribuunt, quae negotia distinguunt, quae publice resonant, ita et sollemniores fuisse in orationibus divinis? *apud Christianos de -is canonicis* (*cf. Herold, Realencyclop. f. prot. Theol. III 393; de origine v. l. 71. 75 et* TERT. ieiun. 10 p. 287, 3 Danielis ... ter die orantis, utique per aliquarum -arum exceptionem, non aliarum autem quam insigniorum, exinde apostolicarum, tertiae, sextae, nonae [*sim.* CYPR. domin. orat. 34 p. 292, 5]): TERT. ieiun. 2 p. 275, 28 orationes fere -a nona concludat de Petri exemplo (*cf.* CYPR. domin. orat. 34 p. 292, 10 CASSIAN. inst. 3, 3, 7. *et al.*). 10 p. 286, 17 ad -am nonam orationis templum introgressi (p. 286, 24. VVLG. act. 3, 1 [ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς].

[Gundel]

AVG. serm. 181, 4, 6. *cf.* CYPR. domin. orat. 35 p. 292, 22 orandi [HIER. epist. 22, 37, 1]). p. 286, 20 Petrum -a sexta ... ad orandum ascendisse (CYPR. domin. orat. 34 p. 292, 16 HYMN. Ambros. II 47, 1. *et al.*). CYPR. domin. orat. 34 p. 292, 7 prima -a in tertiam veniens consummatum numerum trinitatis ostendit (HYMN. Ambros. II 45, 1 *al.* HIER. epist. 23, 1, 1. *et al.*). HYMN. Ambros. II 44, 5 -a prima psallimus (BENED. reg. 17. 18). HIER. epist. 21, 28, 3 prima, tertia, sexta, nona -a, id est vocationibus variis (*cf.* 22, 37, 1. 107, 9, 3 *al.* CASSIAN. inst. 3, 1 tit. *al.* VITA Eugen. 10$^{extr.}$ t., s., n., vespertinis vel nocturnis atque matutinis [*cf. l. 13*] -is. BENED. reg. 18). *al.* AVG. epist. 211, 7 orationibus instate -is et temporibus constitutis. *al.* CASSIAN. conl. 5, 11, 1 canonicam (*cf. vol. III 275, 70 sqq. adde:* VITAE patr. 7, 39, 2). inst. 3, 8, 3 vigiliarum. *al.* GREG. TVR. Mart. 1, 33 matutinis (*cf. l. 10*). BENED. reg. 9$^{tit.}$ quanti psalmi dicendi sunt nocturnis -is (VITA Caes. Arel. 2, 6 p. 485, 27). 16 diurnis. 43 divini officii. *al.*

b *de -is vitae cotidianae* (MART. 4, 8, 1 prima salutantes atque altera conterit -a [eqs.] *demonstrat, quae officia singulis diei -is expleta sint; cf. Friedländer ad hunc l. et Bilfinger, Stundenangaben 117 sqq. Friedrich, RhM. 68, 1913, 257 sqq.*): *α de -is vescendi* (*cf. Marquardt-Mau² 297 sqq. Blümner, Privataltertümer 381 sqq.*): CIC. epist. 9, 26, 1 accubueram -a nona (CASSIAN. conl. 21, 23, 2. *cf. ellipsin: Hor. epist. 1, 7, 71* post nonam venies. *Mart. 4, 8, 6*). OV. Pont. 1, 10, 8 -a cibi (CELS. 3, 23, 4. *cf.* IVV. 6, 581). LIV. 9, 37, 5 decima erat fere diei -a, cum cibum capere consul milites iubet (MART. 1, 108, 9 salutabo d. te saepius -a. *cf.* PVBLIL. *p. 2958, 39*). SVET. Claud. 8 cenae (VVLG. Luc. 14, 17. *cf.* TERT. adv. Marc. 4, 31 p. 527, 9 cenandi et ad cenam invitandi). PORPH. Hor. carm. 2, 7, 6 a sexta -a ... se saepe epulatos (BENED. reg. 24). CYPR. ad Donat. 16 p. 16, 10 convivii (CAPITOL. Alb. 5, 8 TREB. Gall. 20, 3 CLAVD. DON. Aen. 1, 645 p. 126, 15). AMM. 23, 6, 77 prandendi (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 1, 645 p. 127, 1 prandii [VVLG. Dan. 13, 13 AVG. epist. 211, 8 MARCELL. med. 26, 35]. AVG. serm. coll. Morin p. 206, 22 -a qua prandeas). VEG. mil. 3, 6 p. 79, 15 utrum nocte an incipiente die an -a reficiendi (*cf.* SVLP. SEV. dial. 1, 14, 1 ad legitimam -am refectionis [3, 10, 1 CASSIAN. inst. 5, 20 BENED. reg. 35 *bis.* 41]). VVLG. Ruth 2, 14 vescendi. AVG. civ. 17, 20 p. 250, 20 D. mane manducantes, id est ante -am congruam. BENED. reg. 43 ne quis praesumat ante statutam -am vel postea quidquam cibi aut potus praesumere. *et al.* *β in iudiciis (in senatu l. 63) de tempore, quod ad dicendum datur (cf. Mommsen, Strafr. 428 sq. et v. e. g.* CIC. *p. 2956, 42. 43. 45. 56.* ASCON. *p. 2957, 22.* PLIN. epist. 2, 11, 14): CIC. Verr. II 1, 25 ne quam ego -am de meis legitimis -is remittam (*cf. l. 51; aliter l. 34. p. 2959, 42*). 1, 30 cum -is nostris nos essemus usi ([*cf.* PS. ASCON. Verr. p. 232, 17]. 1, 31 si meis -is in accusando uti voluissem. ASCON. Mil. p. 37, 2 ex lege -is duabus. PLIN. epist. 4, 9, 9 ego quinque -is, ille reliquis. PS. ASCON. Verr. p. 230, 11 omnibus -is suis). 5, 177 istum paucis -is primae actionis ... condemnavi. fin. 4, 1 tribus -is perorare (TAC. dial. 38, 1 intra paucissimas -as). PLIN. epist. 4, 9, 9 egeram -is tribus et dimidia, supererat sesquihora. COD. Theod. 1, 20, 1 (= Iust. 1, 45, 1) his -is, quibus causarum merita vel fata penduntur. *de numero -arum, quae legibus dantur (cf. Mommsen l. c. 429; v. etiam l. 42. 45)*: CIC. Flacc. 82 cui sex -as omnino lex dedit. Brut. 324 lege Pompeia ternis -is ad dicendum datis. LEX Vrson. (CIL I² 594) 102, 27 II vir in singul(os) accusatores, qui eorum delator erit, ei h. IIII, qui subscriptor erit, h. II accusandi potest(atem) facito. 102, 33 sqq. ASCON. Mil. p. 34, 6 utraque ... lex (*sc. Pompei de vi et de ambitu*) ... iubebat, ita ut duae -ae accusatori, tres reo darentur (*cf. p. 36, 8*). PLIN. epist. 4, 9, 9 cum e lege accusator sex -as, novem reus accepisset. 6, 2, 6 *leges* tot -as, tot dies, tot comperendinationes largiuntur. *de initio et fine causarum (cf. Mommsen l. c. 364, 5)*: LEX Vrson. (CIL I² 594) 102, 25 ne quis eorum ante h. I neve post -am XI diei quaerito neve iudicium exerceto. SEN. dial. 9, 17, 7 maiores ... novam relationem post -am decumam in senatu fieri vetabant. *γ de -a, qua epistula datur*: CIC. Att. 2, 12, 4 litteras scripsi -a decima. 4, 3, 5 haec ego scribebam -a noctis nona. epist. 16, 14, 2 III idus h. VI (*sic M*). SVET. Aug. 50 (*v. p. 2955, 33*). AVR. Fronto p. 39, 4 N. (*v. p. 2959, 60*). *δ varia*: PLIN. nat. 19, 183 his *herbis* -ae rigandi matutino atque vespera. PLIN. epist. 3, 1, 8 -a balinei ...; est autem hieme nona, aestate octava. SVET. Dom. 21 -am somni (*cf.* PRVD. cath. 6, 10 quietis. SIDON. epist. 1, 2, 10 primi soporis). VLP. dig. 43, 24, 5, 1 *debebit accusator* et diem et -am denuntiatione conplecti (*cf.* PAVL. dig. 48, 2, 3 pr. *accusator* neque ... diem neque -am *adulterii commissi* comprehendet). ITALA gen. 29, 7 (Lugd., *cf.* Aug. loc. hept. 1, 108 p. 523, 15) adhuc superest de die multum nec est -a congregandi pecora (*Vulg.* tempus). PALLAD. 1, 6, 15 -is operandi. VEG. mil. 3, 8 p. 85, 5 a tubicine omnes vigiliae committuntur et finitis -is (*i. tribus -is, quibus milites vigilabant*) a cornicine revocantur. VVLG. Sirach 32, 15 -a surgendi (*cf.* BENED. reg. 8 a Pascha ... usque ad ... Novembres sic temperetur -a surgendi, ut eqs.).

B *usu laxiore -a propria notione servata quasi repraesentat quodvis spatium temporis*: **1** *generalia (saepius fere i. q. 'καιρός', 'occasio', e. g. p. 2962, 13. 32)*: **a** *in universum*: HOR. carm. 2, 16, 32 mihi forsitan, tibi quod negarit, porriget -a (*cf.* APVL. met. 9, 27 id -a iam postulante [AVG. civ. 22, 8 p. 570, 1 D. quae -a illa poscebat]. LAMPR. Alex. 29, 4 si -a permitteret. SIDON. epist. 5, 17, 10 -a monente). epist. 1, 11, 22 quamcumque deus tibi fortunaverit -am, grata sume manu. SEN. contr. 2, 1, 5 -am, qua tibi irato satis faciam. CELS. 3, 23, 3 cibum post diem tertium, simul transit -a, qua concidit, dare. LVCAN. 5, 815 instabat, miserae *uxori* Magnum quae redderet, -a. 6, 807 veniet, quae misceat omnes -a duces (SIL. 9, 549 -a diesque. CYPR. domin. orat. 2 p. 267, 19 quando. VVLG. Ioh. 16, 2 ut. 16, 25 cum. *et al.*). PLIN. nat. 18, 127 et homini non minore rapiciorum suis -is gratia quam cymarum (CYPR. laps. 3 p. 239, 5 adpropinquante -a sua. VVLG. Sirach 39, 39. *cf.* SIL. 12, 193 nostra. 15, 67 meas. MART. 10, 20, 19 -a est tua. VVLG. Luc. 22, 53 vestra. *et al.*). SIL. 5, 88 cum fulserit -a, cruentam quae stragem Libyae portet. 7, 172. 11, 194 nunc -a, viri, nunc tempus (*cf.* ITALA Is. 52, 6 [Tert. adv. Marc. 4, 13 p. 457, 6] adsum, dum -a est. PEREGR. Aeth. 32, 2 cum coeperit -a esse. VVLG. Rom. 13, 11 -a est iam nos de somno surgere. VITA Caes. Arel. 2, 6 p. 486, 7 'iam -a est ad nocturnos?' ego dixi: 'non -a est, adhuc tempore est'). STAT. Theb. 1, 672 quando hae variis sermonibus -ae. VLP. dig. 49, 4, 1, 8 si condicio -ae effecit. APVL. apol. 59 hanc -am sobrie expectaret. RVFIN. Orig. in cant. 2 p. 139, 23 nisi et -ae istius et temporis ratio aliquid conferret ad scientiam. PASS. Mar. Iac. 2 p. 48, 14 -a iam maturante. *et al.* omnium -arum *proverbialiter*: QVINT. inst. 6, 3, 110 de Pollione Asinio seriis iocisque pariter accommodato dictum est esse eum o. -arum (SVET. Claud. 40, 3 illa *verba* eius cotidiana et plane o. -arum et momentorum erant). SVET. Tib. 42, 1 o. -arum amicos. **b** *pendet gen.* (*gerund. l. 28. 32. 33*): CIC. Sest. 44 eandem -am meae pestis et suorum praemiorum esse voluissent. HOR. epist. 1, 2, 41 vivendi qui recte prorogat -am. PROP. 4, 8, 4 tam rarae non perit -a morae. LIV. 9, 5, 11 -a fatalis ignominiae advenit. SEN. dial. 10, 12, 6 gestationum suarum. LVCAN. 6, 415 summi ... gravem discriminis -am adventare (VAL. FL. 5, 311. 7, 500). 10, 430 illam mactandi dimittere Caesaris -am (*syn.* facultas). PETRON. 133, 3 v. 12 fortunae. TAC. hist. 4, 62, 2 proficiscendi. SVET. Aug. 16, 1 pugnae (*cf.* Dom. 6, 2 dimicationis). RVFIN. Orig. in cant. 2 p. 139, 22 tempus et -a visionis. PLAC. med. 9, 27 rec. α accessionis (17, 21 rec. β). PETR. CHRYS. serm. 59 p. 362^{C} venit tempus fidei, credulitatis dies, confessionis -a. VISIO Pauli 11 rec. P p. 15, 15 J. necessitatis. *et al.* **c** *acced. epitheta*: PVBLIL. B 6 bona nemini -a est, ut non alicui sit mala (*cf. vol. II 2093, 41*). VERG. catal. 3, 10 fallax. HOR. sat. 2, 6, 61 inertibus. epist. 1, 18, 110 dubiae (PROP. 2, 13, 45). PROP. 1, 6, 35 mei veniet non immemor -a. 2, 28, 16 mollior (OV. epist. 8, 44 Pont. 3, 3, 84). 3, 23, 18 garrula cum blandis ducitur -a dolis. OV. epist. 20, 68 fuit ad coeptas -a sinistra vias (*cf.* SIL. 7, 30 laeva). met. 5, 499 narratibus -a tempestiva (AMM. 27, 2, 3). 9, 612 nec petiit -amque animumque vacantem. Pont. 3, 1, 160 conveniens. 3, 5, 52 candida. SEN. benef. 6, 8, 1 suspectas (PS. APVL. herb. 103 l. 13). 6, 6 funestam. 6, 415 gravem (STAT. silv. 2, 1, 54). SIL. 5, 655 ultrix -a vocat. TAC. hist. 4, 62, 2 advenit proficiscendi -a exspectatione tristior (BOETH. cons. 1 carm. 1, 18 tristis). TERT. apol. 42, 4. SORT. Sangall. 8, 11 observa -a mala (*31, 5* tempus o. m. GREG. TVR. Franc. 6, 45 p. 285, 8 omnes 'mala -a' dixerunt). AVSON. Mos. 180 praebuit -as secretas ... aestus. PRIMAS. in apoc. 3, 3 p. 809^{D} improvisa. PASS. Mar. Iac. 4 p. 51, 6 matura. TAB. devot. Audollent 231, 29 ουτ ο⟨μ⟩νι μουλιεβρι ωρα[ς] μ⟨ε⟩ ιν μεντε αβεατ (*cf. Jeanneret, Tabl. d' exécr. 112*). **d** *audaciora quaedam, ubi -a transit ad notionem q. e. tempus (v. sub II)*: PROP. 3, 10, 29 cum fuerit multis exacta trientibus -a (*i. tempus convivii*) noctis et instituet sacra ministra Venus. OV. epist. 18, 33 ubi lux actast et noctis amicior -a exhibuit pulso sidera ... die (CASSIAN. inst. 6, 11 *morbum* non primitus n. -a parturiit. *cf.* OV. ars 1, 250 nocte latent mendae ... -aque formosam quamlibet illa facit). LIV. 44, 36, 1 -a diei iam ad meridiem vergebat (*cf.* RVFIN. hist. mon. 9 p. 424^{A} -a ... iam erat ad vesperam declinans). VAL. FL. 2, 38 auxerat -a metus. ITALA Marc. 6, 35 (cod. b) cum iam -a fieret (ὥρας πολλῆς γενομένης, VVLG. -a multa. *cf.* VVLG. Matth. 14, 15 -a iam praeteriit [ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν. Marc. 6, 35 (ἤδη ὥρα πολλή)]). LAMPR. Alex. 29, 5 ante lucem actibus operam dabat et in longam -am producebat (*cf.* PASS. Petr. Paul. brev. 8 post -am multam caput movere visus est, qui mortuus fuerat [PASS. Paul. 16 laudantes ... in m. -am dominum. *cf. l. 64*]). VVLG. III Esdr. 1, 14 sacerdotes ... offerebant adipes, usque dum finita esset -a (ἕως ἀωρίας, *i. tempus sacrificii*). II Macc. 8, 26 reversi sunt -a conclusi. *proverbialiter*: CIC. Phil. 5, 25 qui in -am viverent (*cf. p. 2958, 15*).

2 *specialia*: **a** *usu profano*: *α -a iugalis*: CATVLL. 62, 30 quid datur a divis felici optatius -a (*conubii*)? OV. epist. 11, 24 o utinam, Macareu, quae nos commisit in unum venisset leto serior -a meo. 15, 297 iugalis. *β -a conceptionis, concubitus* (*cf. p. 2964, 11*): AVG. civ. 5, 5 p. 196, 13 D. inspicienda conceptionalis -a non datur (p. 197, 12. *cf.* 5, 6 p. 199, 7 conceptionis). p. 197, 14 sapiens -am elegit, qua cum uxore concumberet (*cf.* 5, 7 p. 199, 20). *γ -a pariendi*: VVLG. Ioh. 16, 21 mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit -a eius. *δ -a natalis*: (I) *generatim*: HOR. carm. 2, 17, 19 seu libra seu me scorpios aspicit formidolosus, pars violentior natalis -ae, seu ... capricornus (*fortasse i. q. 'genitura'* [*cf.* SCHOL. *ad l. et p. 2963, 14*]. [*Gundel*]

PRVD. apoth. 872 psych. 216). Ov. Ib. 211 non Venus affulsit, non illa Iuppiter -a. SEN. suas. 4, 2 primam aevi -am omnium annorum habent nuntiam. SEN. Herc. f. 874 prima quae vitam dedit -a, carpit (*cf.* CE 1170, 7 quae me generaverat -a, haec eadem vitae terminus -a fuit). dial. 1, 5, 7 quantum cuique temporis restat, prima nascentium -a disposuit (AVG. civ. 5, 6 p. 199, 10 D. EVSTATH. Bas. hex. 6, 5 p. 927^A [*gr.* ὡροσκοπεῖα]). PERS. 5, 48. PLIN. epist. 2, 20, 3 quo die, qua -a nata esset interrogavit (VLP. dig. 4, 4, 3, 3 CAPITOL. Pert. 1, 2 AVG. civ. 5, 2 p. 193, 23 D. *et al.*). SVET. Aug. 94, 5 partus. PRVD. c. Symm. 2, 222 (*loq. deus:*) Lucinas tribuo nascentibus -as. AVG. civ. 5, 5 p. 196, 17 D. nativitatis (ISID. alleg. 182 *al.*). EVSTATH. Bas. hex. 6, 7 p. 929^B servilis -am conditionis incurrit (δουλικῇ ... ὥρᾳ γενέσεως). *al.* *in imag. de urbibus*: PRVD. c. Symm. 2, 73.

Ⓘ *in astrologia:* *ambigue i. q.* ʻ*genitura*ʼ *sive* ʻ*horoscopus*ʼ (*cf. p. 2962, 84*): SEN. apocol. 3, 2 -am eius nemo novit (*cf. Heinze, Herm. 61, 1926, 54; -am fatalem intellegit Weinreich, Sen. apocol. 35, 4*). IVV. 16, 4 plus ... fati valet -a benigni (*antea*: secundo sidere). TAC. ann. 6, 21, 2 an suam ... genitalem -am comperisset. SPART. Sept. Sev. 2, 8 cum sollicitus mathematicum consuluisset positaque -a ingentia vidisset. *sensu strictiore i. q.* ʻ*horoscopus*ʼ: FIRM. math. 3, 4, 17 praesertim si ... in -a vel in M. C. ... Lunam respexerit. 3, 4, 20 *si* Saturnus aut ⟨in⟩ -a vel in M. C. partiliter sit constitutus (*cf.* 3, 4, 27 fuerit collocatus. *sim. al.*). 4, 20, 7 qualiter -am ... benivolae stellae respiciant (6, 29, 7 *al.*). 4, 22, 4 qui nec -am nec aliquam stellam in plenis habuerint partibus, erunt miseri (5, 1, 13). 5, 6, 6 *si Luna* -am (horoscopi *var. l.*) ⟨... possederit⟩. 6, 30, 22 si -a (horoscopus *var. l.*) in signo virginis fuerit inventa (6, 30, 26). 7, 2, 1 quorumcumque -am (horoscopum *var. l.*) benivolae non viderint stellae. *al.* EVSTATH. Bas. hex. 6, 6 p. 927^C qui ... sub -a librae fuerit editus.

ε *-a mortis:* Ⓘ *c. attrib.* (*plur. l. 36*): CIC. Tusc. 5, 63 *cum Pythagoreus* praesto fuisset ad -am mortis destinatam (LVCAN. 7, 50 SPART. Ael. 3, 9 CE 1168, 9. *et al. cf.* GREG. M. dial. 4, 17 p. 255, 6 M. exitus. CE 1982, 5 leti). CATVLL. 64, 191 postrema. VERG. ecl. 8, 20 (*inde* CIRIS 406) extrema moriens ... adloquor -a (VAL. MAX. 8, 7 ext. 3 SEN. nat. 3, 18, 6 LVCAN. 8, 610. MART. 4, 73, 1 cum gravis extremas Vestinus duceret -as. *aliter infra l. 79*). TIB. 1, 1, 59 suprema (CVRT. 3, 12, 8. LVCAN. 1, 73 [*de aetate mundi*]. MART. 10, 5, 10 AVSON. 153, 72 p. 10 P. CE 563, 5. *aliter p. 2960, 55*). 3, 5, 5 nigram. PROP. 2, 27, 1 funeris (OV. trist. 5, 11, 12). OV. met. 4, 156 novissima (CE 2172, 5. *aliter infra l. 76*). SEN. epist. 4, 9 ultimam illam (24, 20 SVET. Dom. 14, 1 TERT. adv. Prax. 26 p. 279, 9 PANEG. 2, 41, 3 CE 1189, 10. *aliter p. 2958, 53. 2960, 56*). 30, 4 illa inevitabilis. 102, 24 illam decretoriam. LVCAN. 9, 87 fatalis (STAT. Theb. 8, 185. 8, 375. IMP. NERO Suet. Nero 49, 2. CE 55, 7 -a tristis f. mea. 389, 2. 1295, 3. *cf. l. 56; aliter infra l. 69. p. 2962, 29*). PLIN. nat. 13, 20 unguenta ilico exspirant ac suis moriuntur -is. PRVD. ham. 943 flebilis (CE 1844, 1). CE 367, 1 miserabilis (INSCR. christ. Diehl 4751, 1). 400, 3 taetra. 447, 4 venit iniqua dies et acerbae terminis -a. 889, 4 gravis (1314, 3). 1120, 2 debita cum fatis venerit -a. 1141, 11 (*s. II in.*) letifer⟨a⟩. *et al.* Ⓘ *absolute* (*cf. Svennung, Orosiana 115; v. etiam infra l. 83*): VERG. Aen. 4, 679 idem ambas ferro dolor atque eadem -a tulisset (OV. met. 8, 709 SIL. 6, 509). PETRON. frg. 32, 6 facit -a pares (*cf. Löfstedt, Eranos 8, 1908, 88*). CE 1068, 4 (*s. I*) hoc etiam multis regibus -a tulit. ITALA I reg. 26, 10 (Lucif. Athan. 1, 15 p. 92, 27) nisi -a illius venerit et moriatur (ἡμέρα αὐτοῦ, *Vulg.* dies). PRVD. perist. 12, 28 non -a vatem, non dies fefellit. CIL V 6710 si -a et fatus dictasset. CE 742, 4 traxit fortuna diem nec distulit -am.

b *usu Christiano* (*gr. ubique* ὥρα *praeter infra l. 75*): α *de -is certis in vita Christi:* CYPR. patient. 6 p. 402, 6 crucis et passionis (PRVD. perist. 6, 58 AVG. cons. euang. 3, 13, 50 p. 338, 6. *et al.*). VVLG. Matth. 26, 45 (*cf.* Marc. 14, 41) ecce appropinquavit -a, et filius hominis tradetur in manus peccatorum. Marc. 14, 35 orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo -a. Luc. 22, 14 cum facta esset -a, discubuit. Ioh. 2, 4 nondum venit -a mea (*cf.* 7, 30 -a eius [8, 20]). 12, 23 venit -a, ut glorificetur filius hominis (13, 1). 12, 27 pater, salvifica me ex hac -a; sed propterea veni in -am hanc. 17, 1. *adde de revelatione dei ignoti*: TERT. adv. Marc. 1, 18 p. 313, 5 processerit, age, iam in notitiam quando voluit, quando potuit, quando -a fatalis advenit. β *de -a iudicii ultimi sim.*: TERT. adv. Marc 4, 29 p. 521, 21 (*de adventu diaboli*) cuius -am etiam in primordio si homo scisset. p. 521, 23 qua non putamus -a filius hominis adveniet (*cf.* IVVENC. 4, 178 adventus domini subita descendet in -a. VVLG. apoc. 3, 3 nescies, qua -a veniam ad te. *et al.*). VVLG. Marc. 13, 11 quod datum vobis fuerit in illa -a, id loquimini (Luc. 17, 31 [ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ]). Ioh. 5, 25 venit -a, et nunc est, quando mortui audient vocem filii dei. I Ioh. 2, 18 novissima -a est (*cf. ad hunc l.* EVCHER. form. 2 p. 12, 18 -a: quingenti, ut putant quidam, anni, si quando dies pro toto mundi istius saeculo accipitur *eqs. sim.*: HIER. epist. 21, 40, 4 extrema). apoc. 14, 7 venit -a iudicii eius *domini* (CASSIOD. Didym. in I Ioh. 2, 4 p. 45, 4). *et al.*

C *personate* (*cf. Onom.*): VERG. Aen. 3, 512 necdum orbem medium Nox -is acta subibat. ANTH. 467, 6 ipsa dies ideo nos grato perluit haustu, quod permutatis -a recurrit equis. HYG. fab. 183, 4 -arum ... nomina (*-ae appellatae tamquam Solis comites*).

II ***sensu latiore i. q. longius spatium temporis*** (*sec. graec.; cf. p. 2962, 56*): **A** *fere i. q.* ***anni tempus*** (*cf.* CENS. 19, 6 sunt qui tradunt ... annum ... Horon instituisse eoque ver aestatem autumnum hiemem -as [horus *codd.*] ... dici [*sim.* MACR. Sat. 1, 21, 13]. PRISC. LYD. solut. 4 p. 64, 3 B. IIII anni motationes ... -as vocant veteres sapientes): HOR. carm. 1, 12, 16 *Iuppiter* mare ac terras variisque mundum temperat -is. 3, 13, 9 flagrantis atrox -a Caniculae. epist. 1, 16, 16 Septembribus -is (AVSON. 332, 9 p. 25 P.). ars 302 sub verni temporis -am (*cf.* BOETH. cons. 1 carm. 2, 18 veris). PANEG. in Mess. 51 *dum* fertilibus Titan (*i. sol*) decurreret -is. OV. fast. 3, 241 pecori nunc (*i. vere*) -a creandi (*cf.* PLIN. nat. 9, 107 *conchas* ubi genitalis anni stimularit -a). LVCAN. 6, 333 qua parte *Thessaliae* diem brumalibus -is attollit Titan (*cf. 6, 335* aestas). PLIN. nat. 12, 15 arbor ipsa omnibus -is pomifera est. 17, 12 frigora, quae ... praeposteris fiunt -is. 17, 15 tepidis ... -is. 17, 104. 17, 132 vere et autumno ...; est et alia -a (*serendi*). 22, 30. APVL. mund. 22 (*Ps. Arist.* π. κόσμου *5 p. 397 a 11* ὧραι). EXPOS. mundi 36 p. 113, 18 Nilus fluvius aestatis -a descendens. DRAC. laud. dei 1, 715 qui noctes hiemis producit sole minore et solis protendit iter flammantibus -is. CONC.[S] I 5 p. 94, 17 (= p. 141, 37) nec terrestria animalia nec stellae nec aer nec -ae temporum (*I 1, 2 p. 44, 11* ὧραι) et elementorum varia ... ordinatio virtutis ipsius eminentiam probare possunt. PRISC. LYD. solut. 4 p. 67, 23 B. quattuor -arum temperantia. 7 p. 84, 27 in -a hiemali (10 p. 103, 17). 8 p. 90, 13 per -as oppositas (*cf.* 10 p. 103, 9 contrarias). *al.*

B *fere i. q.* ***dies*** (*cf. etiam p. 2962, 61*): VERG. georg. 1, 426 si ... solem ad rapidum lunasque sequentes ordine respicies, numquam te crastina fallet -a neque insidiis noctis capiere serenae (*an i. q.* ʻ*tempestas*ʼ*?; cf.* ARNOB. nat. 3, 21 p. 125, 26 quid cuique crastinus dies ferat aut -a). GERM. 288 tum brevis occasus ortusque intercipit -a, cum sol ambierit metas gelidi Capricorni. METROL. p. 139, 26 (*v. p. 2955, 15*).

C *fere i. q.* ***vita, aetas*** (*plur. l. 37*): CE 1069, 4 decuit talem longior -a virum (1082, 1 [*s. I ex.*] vivite felices quibus est data l. -a). 1552 A 2 sint licet exiguae fugientia tempora vitae parvaque raptorum cito transeat -a dierum. CIL V 5343 (= Dessau 8471), 13 quod absente se ambae eadem -a sint -is exemptae.

deriv.: horalis, horarium. *compos.*: semihora, sesquihora, trihorium. *Gundel.*

hōraeus, (-a), -um *et* -os, (-a), -on, ὡραῖος. [*e coni. falsa* (*ad 2*): APIC. *vol. II 1986, 3.*]

fere i. q. tempestivus: *significatur species:* **1** *salsamentorum* (ὡραῖον *sc.* τάριχος): PLAVT. Capt. 851 -um (*enumeratur inter pisces sim.*). **2** *mellis*: PLIN. nat. 11, 36 alterum genus est mellis aestivi, quod ideo vocatur -on a tempestivitate praecipua, ipso sirio exsplendescente post solstitium diebus XXX fere. **3** *collyrii*: INSCR. Dessau 8738 (*Ateste*) Epagathi -on croc(odes) ad aspritudines.

hōrālis, -e. *ab* hora. **1** *quod pertinet ad horas, i. q. horas demonstrans sim.*: CET. FAV. 29 p. 282, 11 Kr. (*in horologio construendo*) a minore ... circulo usque ad maiorem circulum -em una et X lineae ... ducantur, quae horas demonstrent (*an* oralem [*fort. interpol.*]*?, cf. l. 10* oram). **2** *quod est unius horae* (*pro gen.* ʻ*horae*ʼ): VEN. FORT. Mart. 4, 364 cur vel ad -e spatium consensit iniquis (*cf. Sulp. Sev. dial. 3, 13, 3* vel ad horam).

horāma *et* (*saepius*) **horōma,** -atis *n.*, ὅραμα (ὅρωμα *v. infra l. 68*). (h)orom- (*de assimilatione cf.* horosis *et v. Heraeus, Kl. Schr. 140*): PASS.; AVG. (*sic codd.*, ὅραμα *ed. Zycha*); GLOSS. (*saepe*); IVVENC. (*infra l. 63*). (h)oram-: PRIMAS. (*Migne*); GLOSS. (IV 134, 2 *var. l.* [= GLOSS.[L] III Abstr. OR 2]. V 90, 11). *cf. Du Cange s. v.*

de notione: GLOSS. visio somnii. visus somnii. visus Romane. visum somnii, Graecum est. IV 250, 26 in -te: in visione. [*interpol.*: IVVENC. 3, 340* hóromatis (*ad N. T. Matth. 17, 9*). *var. l.*: PASS. Perp. 7, 3 ostensum est mihi (. . .) ⌊in -te⌋ (⌊ ⌋ *add. pars codd.*). *falso trad. vid.*: GLOSS. *vol. I 433, 19.* *? acc. pl.* (h)oramina: *v. s.* oramen.]

i. q. visio hominis somniantis vel in ecstasi constituti (*vertitur latine per* visio: MACR. somn. 1, 3, 2 [*inter somniandi modos*] ὅραμα [ὅρωμα *P*, ὅρομα *B*] quod visio ... appellatur): PASS. Perp. 10, 1 video in -te (*gr.* ὅραμα, *cf.* visionem *11, 1 al.*). AVG. c. Faust. 31, 3 iuxta -a Petri (*cf. N. T. act. 10, 17 et 19* ὅραμα, *Vulg.* visio). PRIMAS. in apoc. p. 842^A statuam sibi -te revelatam (*sc. Danieli; cf. V. T. Dan. 2, 19* ὁράματι, *Vulg.* per visionem).

horanos (CHALC. comm. 98) *v. s.* uranos.

hōrārium, -ī *n.* [*ab* hora, *cf.* solarium. *J. B. H.*] [*e coni. dub.*: AVG. gramm. V 499, 4 -um -ii, solarium solarii (*ed. Keil*; orarium orarii, salarium salarii *trad.*; *v. s.* orarium).]

i. q. horologium: CENS. 23, 7 P. Cornelius Nasica ... ex aqua fecit -um, quod et ipsum ex consuetudine noscendi a sole horas solarium coeptum vocari.

horāsis *et* **horōsis** *f.*, ὅρασις. oras-: PS. SORAN. oros- (*de assimilatione cf.* horoma *et v. Heraeus, Kl. Schr. 140*): GLOSS.

1 PS. SORAN. quaest. med. 72 sq. (*enumerantur sensus*) -is ..., nos ... visum ... dicimus ... *eqs.* quid est -is? visio *eqs.* **2** GLOSS. V 127, 30 -is (*ex* orsis *corr.*): visiones, somnium. *cf.* horama.

[Haffter]

horcist- *v.* orchest- (orcist-).

[**horcōnia** *v. Onom.* Holconius *et cf. Walde-Hofmann*^{3} *s. v.*]

horctus, -a, -um. [*dialectice (falisc.?) pro* forctus, *quod prisca forma vocis q. e.* fortis (*v. s. v.*) *esse videtur. J. B. H.*] PAVL. FEST. (*item* GLOSS.) *vol. VI 1, 1052, 26.* *cf.* forctis (forctus).

horda, -ae *f.* *forma dialectica vocis q. e.* forda. *i. q. forda; (bos) praegnans, gravida:* VARRO rust. 2, 5, 6 quae praegnas *est vacca*, -a; ab eo in fastis dies Hordicalia (-cidia *post alios Goetz*) nominantur, quod tum -ae boves immolantur. PAVL. FEST. p. 102 -a praegnans, unde dies, quo gravidae hostiae immolabantur, Hordicidia. *cf.* forda *et v. Onom.* Hordicidia (Hordicalia). *Haffter.*

×**hordeāceus** (hordiāc-, -cius), -a, -um. *ab* hordeum. *de scriptura in codd. saec. V—VIII* (*praeter* hord- *et* -deaceus): ord-: ITALA num. 5, 15 (Lugd.). Ioh. 6, 9 *et* 6, 13 (codd. e q). VVLG. num. 5, 15 (*pars codd.*). EVCHER. form. 3 p. 15, 22 (*S*). *in cett. praevalet aspiratio, at* CHIRON *in 23 exemplis semel* h-. -deacius: ITALA Ioh. 6, 9 (cod. f). 6, 13 (codd. b f). ORIBAS. syn. 4, 13 rec. Aa. -diacius: ITALA num. 5, 15 (Lugd.). iud. 5, 8 *et* 7, 13 (Lugd.). Ioh. 6, 9 (codd. b d e ff^2 l q). 6, 13 (codd. d e ff^2 l q). VVLG. num. 5, 15 (*pars codd.*). EVCHER. form. 3 p. 15, 22 (*SP*). ORIBAS. syn. 4, 21 rec. Aa. -diaceus: ITALA Ioh. 6, 9 (cod. a). *abl. pl.* -cis: PLIN. nat. 25, 156 *VR.* ITALA Ioh. 6, 13 (codd. ff^2 l). GLOSS. κρίθινος. *legitur inde a* CATONE. [*de* COLVM. 11, 2, 71 *v. vol. VI 1, 285, 21* (farraginaria *prob. Lundström in schedis*).]

i. q. κρίθινος (*sic ubique in exemplaribus gr.*): **A** *generaliter i. q. ad hordeum pertinens:* **1** *sensu strictiore:* CATO agr. 54, 2 paleas triticeas et -as. COLVM. 2, 10, 24 farraginem ... -am (*v. vol. VI 1, 285, 56 sqq.; adde* CHIRON 10. *v. etiam l. 32*). PLIN. nat. 17, 260 stipula (*superstitiose adhib.*). 25, 156 segetibus. APVL. met. 7, 8 spicas. CAEL. AVR. chron. 5, 10, 115 seminis (CASSIOD. Ios. antiq. 5, 10 omne ... s., quod vocatur -um). VICT. VIT. 2, 37 granis. ISID. orig. 17, 3, 14 *farrago* est herba -a adhuc viridis *eqs.* messis -a: VARRO rust. 2, 11, 7 circiter -am m. PLIN. nat. 18, 295. VVLG. Iudith 8, 2 (*cf. p. 2966, 10*). **2** *sensu latiore* (*spectatur hordei maturitatis tempus; cf. p. 2966, 13*): COLVM. 5, 10, 18 (*inter generosissima pirorum genera*) -a.

B *specialiter:* **1** *i. q. ex hordei granis factus:* **a** *varia:* far: *vol. VI 1, 278, 23 sq.* farina (f. -a *inde a* CATONE *passim; rarius* -a f. *inde a* CELS.): *vol. VI 1, 282, 57 sqq.; adde ex antiquioribus:* CELS. 4, 29, 2 COLVM. 6, 10, 1. furfur: *vol. VI 1, 1612, 82 sq.* polenta: VARRO rust. 3, 10, 6. pollen: CATO agr. 89 PALLAD. 11, 14, 5. CHIRON 87 (*inde* VEG. mulom. 2, 23, 1). 390 ex p. -o (*?; -i cod., prob. Oder vix recte; inde Veg. mulom. 2, 54, 3* ex p. hordei). *et al.* puls: VITAE patr. Iurens. 1, 13 (*v. infra l. 75*). simila: GLOSS. (*v. Goetz, Thes. gloss. s. v.* 'simila ordei'). subcinericium: VVLG. Ezech. 4, 12. tisana: PLIN. nat. 28, 128 VEG. mulom. 1, 11, 10. 2, 79, 21. turunda: VARRO rust. 3, 9, 20.

b panis (*cf. infra l. 72*): *cibus bestiarum* (*cf. p. 2968, 55*): VARRO rust. 2, 9, 10 p. -um dandum *canibus* (2, 9, 11). PLIN. nat. 28, 264 *hircis* (*superstitiose adhib.*). PS. AVG. *infra l. 67.* VEREC. in cant. 9, 9. *cibus hominum:* CELS. 2, 29, 1 *alvum movet* p. frumentatus magisque si cibarius vel -us est (*cf.* ORIBAS. syn. 4, 13 p. -i [rec. La: p. ... -us] ... minus nutriunt. 4, 21 minus inflant). PLIN. nat. 18, 103 cum fieret ... p. -us (*sc. ante triticeum nunc usitatum*). 22, 135. TERT. adv. Marc. 4, 21 p. 488, 26 decem -os p. ... populo distribui (AMBR. hex. 6, 2, 6. *cf.* VVLG. IV reg. 4, 42). ITALA iud. 7, 13 (Lugd.; *cf. p. 2969, 81*). PALLAD. 12, 20, 2. VVLG. Ioh. 6, 9 (*cf.* 6, 13) quinque p. -os (*hinc pendent spirituali interpret.* [*opponuntur* 'p. -i' *i. quinque libri legis* '*triticeis*' *i. euangelio*]: PS. HIER. expos. in Ioh. p. 580^B RVFIN. Orig. in gen. 12, 5 p. 111, 18 AVG. in euang. Ioh. 24, 5. *et al.; per comparat.:* EVSTATH. Bas. hex. 6, 11 p. 936^A -o p., id est nostrae vocis tenuitate). *et al.* *cum despectu aut in laudem frugalitatis edentium:* SEN. epist. 18, 10 non ... iucunda res est ... frustum -i p. (*cf.* PAVL. MED. vita Ambr. 1 [*in comparatione*]). ITALA iud. 5, 8 (Lugd.) deos novos sicut p. -um (*cf. ad l.:* AVG. quaest. hept. 7, 29 sq. VEREC. in cant. 9, 9). HIER. vita Pauli 6 -o p. ... vixit *monachus* (VITAE patr. 5, 4, 13 GREG. TVR. Franc. 9, 21 vit. patr. 15, 1. *et al.*). PS. AVG. serm. ed. Mai 163, 4 iumentorum maxime rusticorumque ... cibus servorum. SVLP. SEV. *l. 73.* *inde metaphorice* (*cf. infra l. 75*): CASSIAN. c. Nest. 6, 2, 1 cum illi (*panes quinque in euangelio, v. supra l. 58*) -i fuerint, et hi (*libri nostri ante sextum scripti*) -i dici possunt.

c *neutr. pro subst.:* *α sing. de paniculo -o:* SVLP. SEV. dial. 1, 4, 6 istud dimidium -um (*antea* 1, 4, 4 dimidium panem -um). *β plur. i. q. cibaria -a:* VITAE patr. Iurens. 1, 13 p. 138, 28 -is (acidis *var. l.*) interim ut pascatur, exorat (*ibid.* p. 138, 30 -as ... pultes). *metaphorice de vilibus ingenii proventibus* (*cf. l. 69*): VEN. FORT. vita Albin. 4, 7 velut si quicquam inter fruges triticeas sterilitatis meae -a conferant.

2 *i. q. cum hordei granis commixtus:* CHIRON 271 aqua -a (*ibid.* triticea. *cf. 485* aquam de hordeo quae fieri solet).

hordeārius (hordiār-), -a, -um. *ab* hordeum. *scribitur in titulis ubique* hordia-. *notatur* hordiar: *p. 2966, 6. 11;* hordia: CIL XIII 10015, 108. *legitur apud scriptores inde a* CAEL. or. (*p. 2966, 23*), PLIN. nat. [*in interpret. perversa:* ITALA Ruth 2, 17 *et* 18 (Complut.).]

i. q. ad hordeum pertinens: **I** *proprie:* **A** *adi.:* **1** *sensu strictiore de eis quae spectant ad hordeum serendum, metendum sim.:* area: ITALA Ruth 3, 2 (Complut.) commovet a. -am (τῶν κριθῶν, *Vulg.* hordei). forum: CIL XIII 10015, 108 (*v. vol. VI 1, 1207, 45*). messis: MENOL. Colot. (*et* Vall.) Iul. (CIL I^2 p. 281) m. hordiar(iae) et fabar(iae). ITALA Ruth 1, 22 (Complut.) initio m. (mensis *trad.*) -ae (κριθῶν, *Vulg.* quando primum hordea metebantur). 2, 23 (*ibid.;* τῶν κριθῶν, *Vulg.* donec hordea ... in horreis conderentur). Iudith 8, 2 (Sangerm. 4 *al., item Vulg. cod. Amiat.*) in diebus m. -ae (κριθῶν, *Vulg.* hordeaceae). sementis: MENOL. Colot. (*et* Vall.) Nov. (CIL I^2 p. 281) s. triticariae et hordiar(iae). **2** *sensu latiore de eis, quae varias ob causas ab hordeo nominantur:* aes: *vol. I 1076, 32. 35; adde:* FEST. p. 371. prunum, pirum (*sc. cum hordeo maturescentia; cf. p. 2965, 34*): PLIN. nat. 15, 41 *pruna* -a appellata a comitatu frugis eius. 15, 55 ab ... tempore -a *pira nomen habent.* quadriga: SERV. auct. Aen. 12, 764 *in ludis* dabatur ... victori pro praemio ... hordeum; unde -ae qu. dicuntur.

B *subst.* -us, -ī *m.:* **1** *cognomen gladiatorum* (*ab esu hordei; cf. Galen. VI 529 K.*): PLIN. nat. 18, 72 antiquissimum in cibis hordeum, sicut ... apparet ... gladiatorum cognomine, qui -i vocabantur. *cf. l. 25.* **2** GLOSS. III 271, 56 κριθοπώλης -us.

II *translate* (*cognomen per contumeliam rhetori datum*): SVET. rhet. 26 M. Caelius (or. frg. 21 M.) ... subtracto ... nomine '-um' eum (*Plotium Gallum*) rhetorem appellat, deridens ut inflatum ac levem et sordidum (*cum notione q. e. sub I B 1 conferri iubet Cichorius, Unters. zu Lucil. 294; aptius Robinson contulit Dinarchi cognomentum, qui vocabatur ὁ κρίθινος Δημοσθένης*). *Dittmann.*

PLAVT. Cas. 494 (*inter pisces*) **hordeiās** :: immo triticeias, si sapis ('*nomen propter similitudinem hordei cavillatur*' *Ussing ad l.*). *nomen piscis; ? gr.* *ὀρδεία (*cum Gloss. II 480, 34* ψῆσσα ὁ ἰχθύς ordatia *confert Schoell*). *Haffter.*

hordeolus (hordiolus), -ī *m.* [*ab* hordeum *deminutive; ad genus masc. cf.* varulus. *J. B. H.*] -deol- THEOD. PRISC., ISID.; -diol- *ceteri.* *neutr.* -um (*sec. gr.* κριθάριον, *ut vid.*): GLOSS. *l. 41.*

i. q. tuberculum parvulum hordei grani simile, quod nascitur in palpebra, gr. κριθή (*cf. Cels. 7, 7, 2*): *de re et synon.:* MARCELL. med. 8, 160 tit. varulos, id est -os oculis infestos (8, 190 -is oculorum). ISID. orig. 4, 8, 16 -us est parvissima ac purulenta collectio in pilis palpebrium constituta ... hordei granum similans, unde et nomen accepit. GLOSS. III 363, 66 (*v. supra l. 34*) -um κριθάριον (*inter morbos sim.; aliter p. 2967, 6*). *loci ceteri:* MARCELL. med. 8, 192 remedium -is. THEOD. PRISC. eup. faen. 40 si -i in palpebris nascuntur. ANTIDOT. Brux. 56 (55) ad -um, qui in oculo ab se nascitur. PLIN. VAL. 1, 18 ad -um iuxta oculum natum.

×**hordeum,** -ī *n.* [*cf. c. gr.* (*Hom.*) κρῖ, κριθή, *theod.* Gerste '*hordeum*', *alb.* driϑ(ε) '*frumentum, hordeum*'. *J. B. H.*] *de etym.:* VARRO ling. 5, 106 -um ab horrido (*cf.* 6, 45 pili, ut arista in spica -i, horrent). ISID. orig. 17, 3, 10 quod prae ceteris generibus frumenti ante fiat aridum, vel quod spica eius ordines habeat (*cf. p. 2967, 16*). *de scriptura et formis:* ford-: QVINT. inst. 1, 4, 14 (*p. 2488, 58*). VEL. gramm. VII 81, 11 apud antiquos (SCAVR. gramm. VII 11, 6. 23, 19). hord- (*cf.* CASSIOD. gramm. VII 202, 8 [*ex Eutyche*]): CIL IV 5430 LEX Manc. (CIL VIII 25902) 1, 26 EDICT. imp. Diocl. III/IV 1, 2 INSCR. RevA. VI 4 (1934) p. 235 n. 6. ord-: *v. l. 57.* *formae vulgares variae:* ORIBAS. syn. 4, 13 (rec. La) de ordium (4, 35 rec. Aa). CIL IV 6722 ordi (*gen.*). VI 9684 ordeu (*acc.; cf. p. 2968, 25*). *masc.* -us (*de neutro et declinat. v.* CHAR. gramm. p. 461, 65 B. DVB. NOM. gramm. V 579, 8 PS. ASPER gramm. suppl. 43, 27): ORIBAS., GLOSS. NOT. Tir. 68, 8. *de plur.* (*v. Maas, ALL 12, 1902, 479 sqq. et Löfstedt, Synt. I 46, 2; cf. gr.* κριθαί): *ex doctrina gramm. notabiliora:* CORNIF. (?) de Verg. (Cledon. gramm. V 43, 3 *al.; v. Morel, Frg. poet. Lat. p. 105*) '-a' qui dixit, superest ut 'tritica' dicat. QVINT. inst. 1, 5, 16 '-a' et 'mulsa' ... non alio vitiosa sunt, quam quod ... singularia pluraliter efferuntur. PROB. app. gramm. IV 194, 31 *inter ea* quae in numero plurali aptota esse reperiuntur. DON. gramm. IV 376, 31 semper singularia ..., quamquam multa consuetudine usurpata sint, ut vina, mella, -a (CLEDON. gramm. V 43, 1). CHAR. gramm. p. 118, 18 B. quod auctores dixerint ... '-a', non nos moveat (*cf.* PHOC. gramm. V 427, 22 veteres). SERV. ecl. 5, 36 '-a' usurpative metri causa dixit; nam ... -um numeri tantum singularis *est*, ... unde plurali in prosa uti non possumus (georg. 1, 210 '-a' u. ait; et sciendum in his tres tantum casus usurpari 'haec -a, haec -a, o -a'). AVG. gramm. V 506, 26 Vergilius ... -um poetica licentia dedit plurali (CONSENT. gramm. V 348, 12). PS. ASPER gramm. suppl. 47, 27 '-a' ... poetae contra rationem artis propter metrorum compositionem posuerunt *eqs.* (*cf.* GRAMM. suppl. 85, 4). *legitur nonnisi -a nom. et acc. (cf.* PRISC. *vol. VIII 605, 62):* *metri causa in hexametro (saepe in pede quinto) et pentametro* (*sing. nusquam, at in aliis metris p. 2968, 60. 2969, 33*): VERG. ecl. 5, 36 georg. 1, 210. 317 OV. medic. 53. 56. 95 met. 14, 273 fast. 1, 694 LAVS Pis. 17 CALP. ecl. 3, 85 IVV. 8, 154 SER. SAMM. 710. 739. 1047 NEMES. cyn. 293 CYPR. GALL. gen. 833 VICTORIN. leg. dom. 26 CARM. de resurr. 22 CORIPP. Ioh. 2, 157. *raro in prosa oratione:* PLIN. nat. 18, 56 (*fort. sec. plur.*

[*Dittmann*]

anteced. 'frumenta'; *aliter Dalmasso, BollFilCl. 26, 1920, 88 'le diverse varietà di orzo'*). Qverol. p. 30, 18 (*sing.* p. 29, 11). Hier. quaest. hebr. in gen. p. 41, 13 (*interpr. hebr.* 'sorim'). Vvlg. Ruth 1, 22. 2, 23 (*coniunct.* triticum, *item*: Ennod. epist. 4, 3, 2 p. 99, 13). *de notione*: Char. gramm. p. 38, 21 B.: κριθή (p. 461, 65 Oribas. eup. 2, 1 C 25 p. 458 Gloss.). Gloss. III 357, 1 (*inter fruges; aliter p. 2966, 41*) κριθάριον. *legitur inde a* Plavto. [*val.* orz, *it.* orzo, *francog.* orge. *M.-L.*]

i. q. κριθή, *'hordeum vulgare' L.* (*ad rem v. Orth, RE VII 1275 sqq.*): **I** *de herba* (*inter* 'frumenta': Varro rust. 1, 48, 1. 3, 6, 3. 3, 10, 5 Colvm. 2, 9, 15 Plin. nat. 18, 48 *al.; at diversum a* 'frumento' *i. tritico: v. vol. VI 1, 1420, 21 sqq. al.*): **A** *de natura*: Cato agr. 37, 1 haec omnia (*sc. -um al.*) segetem exsugunt (exurunt Plin. nat. 17, 56). Varro rust. 1, 48, 1 frumentum quo culmus extulit, spica (*cf.* ling. 6, 45 [*p. 2966, 48*]. Colvm. 2, 11, 10 Plin. nat. 18, 53. 18, 73 virentibus. 18, 78 -i ... spicae quaedam binos ordines habent, quaedam plures usque ad senos [*cf. infra l. 49. 51*]. Apvl. met. 6, 1. *et al.*); ea ... in -o et tritico tria habet continentia: granum (*v. vol. VI 2, 2193, 10 sqq.*), glumam (*v. vol. VI 2, 2110, 19; cf. p. 2968, 19*), aristam (*cf. p. 2966, 48.* Plin. nat. 18, 61) et etiam, primitus spica cum oritur, vaginam. Verg. georg. 1, 317 cum ... agricola ... fragili iam stringeret -a culmo (*v. vol. IV 1295, 71 sqq.; adde* Plin. *infra l. 55.* Pallad. 7, 2, 1 [*l. 77*]. Carm. de resurr. 22). Plin. nat. 18, 56 genicula ... -o octona (*v. vol. VI 2, 1810, 49*). 18, 58 -o scabra sunt *folia in cacumine stipulae.* 18, 61 tunicae frumento (*i. tritico*) plures, -um maxime nudum (*Theophr. h. pl. 8, 4, 1* γυμνόν). 18, 79 frugum omnium mollissimum (*ex prave intellecto, ut vid., Theophr. h. pl. 8, 4, 1 extr.* μαλακώτερον [*de palea triticea*]). *ibid.* ex omni frumento minime calamitosum. 18, 149 in *avenam* degenerat sic, ut *eqs.* Qverol. p. 29, 11 flava seges -i (*cf. infra l. 66*). *de -i flore et statu deflorescendi*: Colvm. 2, 11, 10 Plin. nat. 18, 56. 151. 152. *de statu virendi, maturescendi*: Cato agr. 151, 2 flavescit (*cf. supra l. 30*). Varro rust. 1, 31, 5 (*v. infra l. 80*) segete ... vir⟨i⟩de (*cf. supra l. 16, infra l. 84. p. 2970, 13. 16.* Vvlg. exod. 9, 31 virens). Colvm. 2, 9, 15 ubi paulum maturuerit (Plin. nat. 18, 151 *al.* Svlp. Sev. dial. 1, 3, 5). Plin. nat. 18, 250 maturato -o. *ibid.* signum illius maturitatis lucentes vespere per arva cicindelae. 26, 66 -o turgescente (*Theophr. h. pl. 9, 11, 9* ὅταν ἁδρύνωνται αἱ κριθαί). *de fertilitate* (*cf. proverb. infra l. 62*): Cato orig. 57 in campo Tiburti *eqs.* Ov. fast. 1, 694 triticeos fetus et farra ... -aque ingenti fenore reddat ager. Plin. nat. 17, 31. 18, 80 celerrime redit fertilissimumque, quod in Hispaniae Carthagine Aprili mense collectum est; ... bis nascitur. Itala gen. 26, 12 (Hier. quaest. hebr. in gen. p. 41, 7) centuplum -i (ἑκατοστεύουσαν κριθήν, *Vulg. om.; inde*: Hier. in Is. 30, 25 p. 348[B] in Agg. 2, 17 p. 1411[C] Cypr. Gall. gen. 833). Coripp. Ioh. 2, 157. *-um in prodigio*: Capitol. Pius 9, 4 in Moesia ... in culminibus arborum natum.

B *de generibus* (*fusius*: Colvm. 2, 9, 14 sqq. Isid. orig. 17, 3, 10): cantherinum: *v. vol. III 281, 59 sqq.; adde* Pallad. 10, 8. distichum (*Theophr. h. pl. 8, 4, 2; cf. supra l. 16. infra l. 51*): *v. vol. V 1, 1519, 11 sqq.* Galaticum: Colvm. 2, 9, 8. 16 Pallad. 2, 4. 3, 8 Isid. orig. 17, 3, 10. glabrum: *v. vol. VI 2, 1999, 29 sqq.* hexastichum (*Theophr. h. pl. 8, 4, 2; cf. supra l. 17. 49*): *v. p. 2680, 61 sqq.* murinum: Plin. nat. 22, 135 herba, Phoenice appellatur a Graecis, nostris vero -um m. restibile: Plin. nat. 27, 90 holcus ... aristas habet ... tenui culmo, quale -um r. sativum, silvestre: Plin. nat. 18, 71. trimestre: Plin. nat. 18, 164 Isid. orig. 17, 3, 10. trisangulum: Gloss. III 584, 1. *cf.* Plin. nat. 18, 75 in Aegypto ... est *tisana* quae fiat ex -o, cui sunt bini anguli. ? triticeum: Colvm. 8, 5, 23.

C *de cultura*: **1** *de serendo, occando sim.*: Cato agr. 35, 2 -um ... serito (orig. 57 Varro ling. 9, 27 rust. 1, 9, 4 *al.* Verg. georg. 1, 210. *et al.; nota in proverbio*: Plin. nat. 18, 79 sapientes agricolae triticum cibariis tantum serunt, -um sacculo seri dicunt). Pallad. 1, 6, 16 si in lutoso agro spargatur, immorietur (Cypr. Gall. gen. 833). 13, 1 -i satio. Avg. civ. 8, 27 p. 367, 10 D. *Isis* invenit -i segetem (*cf. supra l. 30*). Varro rust. 1, 45, 1 e terra exit. Plin. nat. 18, 51 erumpit (Tert. resurr. 52 p. 107, 13). Plin. nat. 18, 184 -um ... occato (*cf.* Colvm. 2, 12, 2), sarito (Colvm. 2, 11, 4 *al.* Plin. nat. 18, 184. 18, 241 Pallad. 2, 9, 1. 2), runcato. **2** *de messe*: Cato agr. 134, 1 condas ... -um (Vvlg. Ruth 2, 23 in horreis). orig. 57 demessuit (*v. vol. V 1, 483, 32; adde* Colvm. 2, 9, 15). *ibid.* metit (Colvm. 11, 2, 50 Plin. nat. 17, 31. 18, 60 Vvlg. Ruth 1, 22. *cf.* Colvm. 2, 9, 15 -*i* messem [Pallad. 7, 2, 1 Vvlg. II reg. 14, 30. *cf.* 21, 9 messione]). Verg. georg. 1, 317 (*v. supra l. 21*). Plin. nat. 18, 72 decussum (*v. p. 2970, 13*). 18, 79 tollitur (18, 80. *cf.* 17, 31 sublatum). 18, 80 rapitur omne a prima statim maturitate festinantius quam cetera. Pallad. 7, 2, 1 -i culmos iacere in agris aliquantum sinamus, quia fertur hoc modo grandescere.

D *de usu*: **1** *secatur viride ad farraginem faciendam*: Varro rust. 1, 31, 5 *secatur* ⟨farrago⟩ ... ex segete, ubi sata admixta -um et vicia et legumina pabuli causa, vir⟨i⟩de (*v. vol. VI 1, 285, 25 sqq. 54 sq. et* Colvm. 2, 10, 31 fit optima, cum cantherini -i *eqs.* [Pallad. 10, 8. *cf. Svennung, Unters. 234*]. Plin. nat. 18, 142. Veg. mulom. 1, 56, 26 farraginis ... hoc est -i viridis). Caes. civ. 3, 58, 4 pabulum ... -o augere. **2** *post messem factam*: Plin. nat. 18, 79 -*i* stramento ... nullum comparatur. 18, 297 -i stipulam bubus gratissimam. *de usu frugis v. sub II B.*

E *in comparatione, allegoriis* (*cf. p. 2970, 35*): Plin. epist. 1, 20, 16 ut ... in ... campis non far aut siliginem solam, sed -um, fabam ceteraque legumina sero, sic in actione plura quasi semina latius spargo, ut quae provenerint colligam. Rvfin. Orig. in gen. 12, 5 p. 111, 8 (*ad gen. 26, 12, cf. p. 2967, 43*) Isaac sermo dei est, qui sermo in lege -um seminat, in euangelio triticum. Ennod. epist. 4, 3, 2 p. 99, 13 iam lolium nostrum, spinae vel tribuli -a, triticum, vineas pollicentur (*cf. ad rem* Verg. ecl. 5, 36. Vvlg. Iob 31, 40 pro frumento oriatur mihi tribulus et pro -o spina).

II *de fruge*: **A** *de natura* (*describitur*: Avg. in euang. Ioh. 24, 5 -um ita creatum, ut ad medullam eius vix perveniatur; vertitur enim medulla tegmine paleae, et ipsa palea tenax et inhaerens, ut cum labore exuatur [*cf. vol. VI 2, 2193, 13. 15*]; *de -i differentiis v. infra l. 22 sqq.*): Verg. ecl. 5, 36 grandia ... quibus mandavimus -a sulcis. Pavl. Fest. p. 55 clumae folliculi -i (*cf.* Pallad. 7, 2, 1 nullis. Veg. mulom. 1, 29, 6). p. 98 gluma -i tunicula (*cf.* Cels. 7, 7, 2 tunica). Plin. nat. 18, 51 ex -o alterum caput grani in radicem exit, alterum in herbam *eqs.* 18, 78 grano ipsi aliquot differentiae: longius leviusque aut brevius ac rotundius, candidius nigriusve, cui purpura est *eqs.* *ibid.* contra tempestates candido maxima infirmitas (22, 134 candidissimum. Pallad. 2, 4 -um Galaticum, quod grave et c. est [3, 8]. *cf.* Diosc. 2, 69 ordeu bonum est nibeu et mundu [*gr. 2, 86, 1* κριθή]).

B *de usu*: **1** *generatim in copiis privatis et publicis*: **a** *in messium reditu*: Cato agr. 136 -um quinta (*sc. parte*) modio ... dividat. Lex Manc. (CIL VIII 25902) 1, 26 praestare *dominis* -i ex area[m] ⟨part⟩em tertiam. Vvlg. Ruth 2, 17 *al.* *inter fructus domi asservatos*: CIL IV 5430 (*carbone scriptum in muro horrei*) -um CCDXXVI (*sim., ut vid.*: 6722 ordi sementem m(odios?) *tot*). Apvl. apol. 93. *in penore*: Vlp. dig. 33, 9, 3, 8 (*ex Ofilio*) in cella penuaria ... et -um sive familiae sive iumentorum gratia. Gell. 4, 1, 8. *inter fruges legatas*: Pavl. sent. 3, 6, 78. *in rebus mutuo datis*: Cod. Iust. 4, 32, 11 (*a. 223*). **b** *in re frumentaria publica*: Cic. Verr. II 3, 73 decumis -i (3, 78). 3, 188. Bell. Afr. 67, 2 magno invento -i ... numero, pauco tritici (*sim. in praeda*: Liv. 27, 1, 1). Liv. 22, 37, 6 advexisse *legatos regis Hieronis* CCC milia modium tritici, CC -i (Val. Max. 4 ext. 1. *cf.* Liv. 23, 38, 13 missa *tot* milia modium ... -i [31, 19, 4. 36, 4, 8. Inscr. RevA. VI 4, 1934 p. 235 n. 6 (*in sacculo scorteo*) exemplar -i missi per *illum* gubernatorem ex nomo Memphite ad metropolin]. 36, 4, 5 *al.*). 26, 47, 8 (*in rebus tributariis, item*: 30, 16, 11. 38, 15, 10). Capitol. Gord. 28, 2. *et al.* *in salario tribuno militum dato*: Treb. Claud. 14, 3. *de -o equorum publicorum* (*v. vol. I 1076, 32. 36*): Gaivs inst. 4, 27 Pavl. Fest. p. 102. **c** *in commercio*: Pavl. dig. 14, 5, 4, 8 negotiatoribus -i (*ibid.* pretium -i). Apvl. met. 1, 24 equo ... faenum atque -um emito. 7, 15 -um ... frictum et mola ... quassatum ... colonis proximis venditabat (*cf.* Vvlg. lev. 27, 16 venumdetur. CIL VI 9684 ordeu bendet [*i. vendit*]). Edict. imp. Diocl. III/IV 1, 2 -i m(odium) k(astrensem) unum *denarios sexaginta* (*cf.* CIL III p. 2328[58. 62]).

2 *in alimentis et medicina sim.*: **a** *in alimentis cum hominum tum bestiarum* (*cf.* Colvm. 2, 9, 14. Plin. nat. 18, 74 panem ex -o antiquis usitatum vita damnavit, quadripedumque fere cibus est. Vlp. *supra l. 33.* *cum despectu* [*cf. p. 2965, 62*]: Rvfin. Orig. in gen. 12, 5 p. 111, 5 iumentorum maxime cibus aut servorum rusticorum. Avg. doctr. christ. 3, 12, 19 vesci -o more iumentorum. Vict. Vit. 2, 37): α *cibus bestiarum, quae ruri aluntur, maxime iumentorum* (*equorum* [*e. g.* Plavt. Asin. 706 demam ... de -o, tolutim ni badizas. *cf. et* aes hordearium *p. 2966, 13*], *asinorum* [Varro rust. 2, 8, 2. 4. 3, 17, 6 Phaedr. 5, 4, 3 Colvm. 6, 37, 9 Apvl. met. 4, 22. *et al.*], *mulorum* [Mart. 13, 11]; *generatim* Colvm. 6, 3, 3 Plin. nat. 13, 130. 26, 83 Ivv. 8, 154. *et al.*), *arietum, ovium* (Varro rust. 2, 2, 13 Colvm. 7, 3, 22. 7, 4, 2), *suum* (Varro rust. 2, 4, 6 *al.* Phaedr. 5, 4, 3 Colvm. 7, 9, 13 Test. porcelli p. 244, 4), *aliorum pecorum* (Colvm. 9, 1, 6. 8), *avium* (Varro rust. 3, 6, 3. *et al.*): (I) *iunct. verbales*: (A) *acc.* -um: *subi. dantes*: abstrahere: Chiron 450. apponere: Varro rust. 3, 10, 5. 6 Colvm. 8, 14, 10 Apvl. met. 3, 26. dare: Varro rust. 2, 2, 13. *et al.* (*nota*: Chiron 319 edere dabis. 454). fundere: Varro rust. 2, 4, 20. infundere: Ivv. 8, 154. largiri: Apvl. met. 4, 22. ministrare: Veg. mulom. 1, 56, 3. 4 praef. 4. obicere: Varro rust. 2, 1, 17 *al.* Colvm. 8, 11, 2. offerre: Veg. mulom. 1, 29, 6. ponere: Phaedr. 5, 4, 3. potionare: Chiron 984. praebere: Colvm. 6, 3, 3 *al.* Pallad. 1, 28, 6. *et al.* subtrahere: Veg. mulom. 2, 79, 15. 2, 140, 2. *subi. accipientes*: accipere: Chiron 157. 385 Veg. mulom. 1, 11, 5 *al.* appetere: Pelagon. 34. devorare: Pelagon. 69. edere: Chiron 319. 358. gluttire: *v. vol. VI 2, 2118, 45.* insectari: Qverol. p. 30, 18. manducare: Chiron 431 *al.* Veg. mulom. 1, 38, 11. recusare: Pelagon. 34. 60. spernere: Plin. nat. 13, 130. tangere: Chiron 450. 673. (B) *abl.* -o: *instr.*: *subi. dantes*: alere: Varro rust. 2, 4, 6. 3, 17, 6 Colvm. 6, 30, 1. 8, 14, 8. educare: Varro rust. 2, 8, 2. firmare: Colvm. 6, 37, 9. nutrire: Pelagon. 30. pascere: Varro rust. 2, 8, 4. saginare: Colvm. 6, 27, 8. 6, 37, 9 Apvl. met. 7, 14 Veg. mulom. 4, 1,

[*Dittmann*]

12. satiare: CHIRON 383. sustinere: COLVM. 7, 9, 13. *subi. accipientes:* delectari: VARRO rust. 3, 7, 8. laedi: VEG. mulom. 1, 37. 2, 137. pasci: VARRO rust. 1, 38, 3 VEG. mulom. 2, 108, 1. *separ.*: abstinere: COLVM. 6, 30, 7 PELAGON. 41. 43. *et al.* (*cf.* ab: CHIRON 157 *al.* VEG. mulom. 2, 6, 1 *al.*). Ⓑ *iunct. nominales:* -um: calidum: CHIRON 358. lapidosum: VEG. mulom. 1, 56, 8. lectum: APVL. met. 7, 14. madidum: QVEROL. p. 30, 18. malum: VEG. mulom. 2, 137. mucidum: VEG. mulom. 1, 56, 8. novum: PELAGON. 33 CHIRON 427 *al.* VEG. mulom. 1, 37. 2, 108, 1 (*cf.* VEG. mulom. 1, 29, 4 novelli). praefervidum: VEG. mulom. 1, 56, 8. pulverulentum: VEG. mulom. 1, 56, 8. purum: COLVM. 6, 30, 1 PELAGON. 30. recens de area sumptum: VEG. mulom. 1, 56, 8. solidum: CHIRON 543 (VEG. mulom. 2, 82). *cf. infra l. 45.* β *cibus hominum: de usus vetustate*: PLIN. nat. 18, 72 antiquissimum in cibis -um, sicut Atheniensium ritu Menandro (*medico*) auctore apparet et gladiatorum cognomine (*cf. p. 2966, 18*). 18, 74 (*p. 2968, 54*). *inter cibos minus conducibiles*: CELS. 2, 18, 4 siquidem plus alimenti est in pane quam in ullo alio, firmius est triticum quam milium, id ipsum quam -um. 2, 21, 1 (*inter res 'κακοχύλους'*). 2, 25, 1. DIOSC. 2, 69 non tantum corpori addet, quantum triticu potest (*gr. 2, 86, 1 ἀτροφωτέρα ... πυροῦ*). ORIBAS. eup. 2, 1 C 25 desiccat et infrigidat (syn. 4, 32). syn. 4, 13 (*inter oligotropha*). *adhibitum in egenis rebus ad inopiam defendendam*: CAES. civ. 2, 22, 1 panico vetere atque -o corrupto omnes alebantur, quod ad huiusmodi casus antiquitus paratum in publicum contulerant. 3, 47, 7 non, illis -um cum daretur, non legumina recusabant. COLVM. 2, 9, 14. *militibus dari non solitum* (*cf. Galen. de anim. facult. 1, 11 [VI p. 507]*) *nisi castigandis*: FRONTIN. (?) strat. 4, 1, 25 legionibus, quae Punico bello militiam detrectaverant, ... per septem annos -um ex senatus consulto datum est. 4, 1, 37 reliquis ex legione -um dari iussit *M. Antonius.* SVET. Aug. 24, 2 cohortes, si quae cessissent loco, decimatas -o pavit. VEG. mil. 1, 13. *alimentum servorum* (*cf. p. 2968, 57*): VVLG. II par. 2, 10. 15.

b *in medicina* (*et hominum et iumentorum*): LVCIL. 813 ex molito -o uti cataplasma (CELS. 2, 33, 5 ex qualibet farina c., sive tritici sive farris sive -i *eqs.* [*cf.* PELAGON. 261 *bis.* MARCELL. med. 36, 45 PHILVM. med. 1 p. 108, 17. 21. 110, 11. 2 p. 116, 5]. 8, 9, 1^E vel ex lolio vel ex -o. PLIN. nat. 22, 161). OV. medic. 53. 56. 95 -a quem faciunt ... cremorem. met. 14, 273 *Circe* misceri tosti iubet -a grani. CELS. 5, 28, 19^D. COLVM. 6, 10, 2 torre⟨fact⟩o (6, 24, 5. 6, 30, 1 CHIRON 138. *cf. infra l. 45*). PLIN. nat. 18, 78 -i farina ... ad medendum utuntur *eqs.* 22, 134 sucus decocti digeritur in pastillos. PELAGON. 10 triti et cribrati. CHIRON 267 (*inde* VEG. mulom. 2, 8, 3) -um ... infundito et decoquito, ut caldum fiat, et in sacellum mittito (271 perungetur ... ex -o sacellione vaporato *eqs.* PHILVM. med. 1 p. 106, 20 sacellos -i torrefactos. *al.*). 636 solidum discoctum in aceto. VEG. mulom. 1, 29, 6 *al.* *-i cinis in medicamentis*: PLIN. nat. 22, 134. 28, 137. 30, 113. 32, 110. PELAGON. 281 -um combustum et in cinerem redactum (VEG. mulom. 2, 80, 1 *al.* MARCELL. med. 6, 9).

c *varii modi praeparationis -i aut ad alendum aut ad medendum* (*cf. Blümner, Technol. I² 3 sqq.*): α *-i maturi, in area extriti* (PLIN. nat. 18, 61. *cf.* COLVM. 11, 2, 50 -um terere [*aliter infra l. 70*]) *et ventilati* (ITALA Is. 30, 24 [Hier. in Is. 30, 25 p. 347^D; *λελικμημένη, Vulg. aliter*]. *cf.* VVLG. Ruth 3, 2 aream -i ventilat): Ⓘ *generatim:* Ⓐ *iunct. verbales* (*acc.*): aspergere: PLIN. nat. 18, 72 aqua. CHIRON 139. comburere: *v. supra l. 47.* coquere: COLVM. 7, 9, 13. CHIRON 976 (*cf.* de-: CHIRON 267 VEG. mulom. 2, 55, 6 dis-: CHIRON 636. semicoctum: COLVM. 7, 9, 13 PALLAD. 1, 27, 1). cribrare: PELAGON. 10. decorticare: VEG. mulom. 1, 38, 11. durare: PLIN. nat. 18, 78. frangere: PLIN. nat. 18, 72 molis. SER. SAMM. 710 saxis. 1047 QVEROL. p. 30, 18. frigere: *vol. VI 1, 1331, 74. 78 sq. 1332, 21.* infundere (*sc. aqua sim. perfundere; aliter p. 2968, 71*): CHIRON 160. 277. 411. interere: VARRO rust. 3, 10, 5 in aqua. macerare: COLVM. 8, 14, 10 CHIRON 735. 995 VEG. mulom. 1, 29, 6. molere (*v. et p. 2970, 15. 17*): COLVM. 6, 10, 2 PLIN. nat. 18, 73 *al.* CHIRON 319 (*cf.* CALP. ecl. 3, 85. APVL. met. 7, 15 sub ... mola ... quassatum. VEG. mulom. 2, 88, 7 emolitum. *v. et l. 59*). perfundere: PLIN. nat. 18, 72 aqua. pinsere: COLVM. 8, 4, 1 pinsitum (PELAGON. 204). PLIN. nat. 18, 98 LAVS Pis. 17. purgare (*cf. p. 2970, 13. 15*): VEG. mulom. 1, 17, 9. siccare (*cf. p. 2970, 14*): PLIN. nat. 18, 72. 73. CHIRON 160 (VEG. mulom. 1, 38, 11). terere (*aliter supra l. 51*): PELAGON. 10 CHIRON 976. torrere (*cf. p. 2970, 16*): COLVM. 12, 5, 1 PLIN. nat. 18, 73 *al.* tundere (*cf. p. 2970, 14*): APVL. met. 4, 22 minutatim. SER. SAMM. 739 VEG. mulom. 1, 29, 6. Ⓑ *iunct. nominales: adi.* (*cf. supra l. 5 sqq.*): iurulentum: APVL. met. 4, 22. madidum: *p. 2970, 13.* nudum (*aliter p. 2967, 26*): OV. medic. 56. umidum: LAVS Pis. 17. *subst.*: alfita: ANTHIM. 64 fit ... de -o ... quod nos graece dicimus a. *eqs.* ORIBAS. syn. 4, 13 ex -o. cremor: *supra l. 38.* far (-i): PALLAD. 1, 28, 5. 1, 29, 2. farina: *vol. VI 1, 282, 75 sqq. 82 sqq.* fomentum: CHIRON 661 ex -o. 738 -i. mola (-i): GLOSS. III 547, 8 (ordet *cod.*). offa: PLIN. nat. 18, 103 ex aqua -oque. panis (ex -o): CELS. *supra l. 16 sqq.* PLIN. *p. 2968, 54.* VVLG. iud. 7, 13. polenta: PLIN. nat. 18, 72 sqq. VEG. mulom. 4, 23, 1 ex -o (DIOSC. 2, 69). MARCELL. med. 1, 62 de -o. 23, 52 -i. pollen (-i): CAEL. AVR. acut. 3, 3, 14 chron. 3, 2, 26 acut. exc. 4 p. 498. simila (-i, de -o): GLOSS. tisana: COLVM. 2, 7, 1 ex eo (PLIN. nat. 18, 71. 75. 22, 136). VEG. mulom. 4, 7, 3 -i. ANTHIM. 64 de -o. Ⓘⓘ *speciatim de -i suco vel potione ex -o facta:* PLIN. nat. 8, 24 capti *elephanti* celerrime mitificantur -i suco (*perversa interpretatione gr. q. s. Diosc. 2, 87 de elephante morbo*). TAC. Germ. 23 potui umor ex -o aut frumento, in quandam similitudinem vini corruptus. VLP. dig. 33, 6, 9 pr. zythum ... in quibusdam provinciis ex tritico vel -o vel ex panico conficitur. AMM. 26, 8, 2 sabaia ex -o vel frumento in liquorem conversis, paupertinus in Illyrico potus. HIER. in Is. 28, 5 p. 317^D siceram ... omnem potionem, quae inebriare potest ..., sive illa frumento sive -o sive ... alio quolibet genere conficitur. DIOSC. 2, 70 (*v. vol. V 2, 358, 50*). β *-i semimaturi* (*v. Blümner l. c. 55*): PLIN. nat. 18, 72 *ad polentam faciendam* alii virentibus spicis decussum -um recens purgant madidumque in pila tundunt atque in corbibus eluunt ac siccatum sole rursus tundunt et purgatum molunt. PALLAD. 7, 12 -um semimaturum, cui adhuc superest aliquid de virore, per manipulos ligabis et torrebis in furno, ut facile mola possit infringi.

3 *varii usus speciales:* **a** *in metallis tractandis:* PLIN. nat. 33, 108 (*de argyritide ita tractanda, ut candor ei detur*) addito in linteolis tritico et -o novis. 34, 170 (*de scobe plumbi ad medicinam praeparanda*) aliqui cerussam admiscent ... aut -um *eqs.* **b** *ad putredinem depellendam: in frugibus reponendis*: PALLAD. 4, 10, 10 in dolio intra -um sic ordinantur *poma*, ne se invicem tangant. 12, 7, 22 castaneae servantur ... -i paleis minutissimis obrutae. APIC. 1, 17 si in -o obruas (*uvas*), illaesas invenies. *in instituendis olivetis*: PALLAD. 3, 18, 1. **c** *in superstitionibus* (*cf. p. 2965, 29. 50*): PLIN. nat. 22, 135 novem granis -i furunculum si quis circumducat *eqs.* (MARCELL. med. 8, 192 *ad hordeolos sanandos* novem [*infra*: septem ... quinque ... tria ... unum. *cf.* 27, 52 grana impari numero] grana -i sumes *eqs.* 8, 193). 28, 81 asinas tot annis non concipere, quot grana -i contacta (*sc. sanguine profluvii mulierum*) ederint. 30, 97 perungui iubent aegros ... -i granis (PELAGON. 355). **d** *in sacrificio* (*cf. vol. VI 1, 282, 61*): VICTORIN. leg. dom. 26 obtulerant (*Cain et Abel*) ... deo lac atque -a ruris.⌈

C *in allegoriis* (*cf. p. 2968, 4*): HIER. epist. 49, 14, 7 virginitatem frumentum, nuptias -um, fornicationem stercus bubulum nuncupantes. in Is. 30, 25 p. 348^C per paleas et -um (*i. vet. test.*) proficiunt, ut transeant ad frumentum (*i. nov. test.*). AVG. in euang. Ioh. 24, 5 talis (*sc. qualis -um describitur in eis quae antec., v. p. 2968, 13*) est littera veteris testamenti. *ibid. Christus* per medullam -i (*cf. p. 2968, 15*) ostendebatur, per paleam vero -i occultabatur. CASSIOD. Ios. antiq. 5, 10 inter omnem populum Israelitae videntur abiecti velut genus -i (*ὅμοιον τῷ κατὰ κριθὴν γένει*).

deriv.: hordeaceus, hordearius, hordeolus, hordior. *Dittmann.*

hordiāc-, hordiār- *v.* hordeac-, hordear-.

hordiātus *v.* hordior. **hordic-** *v. Onom.*

hordin- *v.* ordin-. **hordiol-** *v.* hordeol-.

hordior, -ātus sum, -īrī. *ab* hordeum (*de* i *cf.* hordiarius *sim.*) *sec. gr. κριθιᾶν* (*cf.* crithiare); *ad depon. cf. e. gr.* crapulari. *an praes. retrograde ab* -tus (*v. l. 53*)? *scrib.* ord- *in praecant. l. 56.*

i. q. κριθιᾶν, laborare morbo equorum q. e. κριθίασις: PELAGON. 47 similis est ... cura iis *equis*, qui -antur (*cf. Hippiatr. gr. I p. 357, 18 τοῖς κριθιῶσι ζῴοις*). (*part.*) hordiatus *fere pro adi.* (*fortasse non a verbo ductum, sed per se ab hordeum derivatum; cf. l. 48 sqq.*): PELAGON. 278 (*tit.*) praecantatio ad equos -tos. 278 (*praecant.*) equus si -tus, si lassus ..., si marmoratus, si roboratus *eqs.*

1. HIER. epist. Pachom. 6 p. 94, 10 B. *quae littera vocatur* Aegyptiace 'hore' (ore *codd.*). **2. hore** (INSCR.) *v. p. 2916, 77.*

hōr(e)ia, -ae *f.* [*siquidem -reia genuina est scriptura, vocem ex lingua Messapica repetas* (*cf.* gandeia, vegeiia); *sed scrupulus restat, quod Plauto forma* -rĭa (*an assimilata vocibus q. s.* prosumia, actuaria *sim.?*) *metro vindicanda videtur. J. B. H.*] *mensuratur* ‿∪⏒: *infra l. 74.* *sine* h: INSCR. *infra l. 69.* *forma* -reia: PLAVT. *codd. infra l. 72 et 73*; INSCR. (*ex poet. vet., ut vid.*) *infra l. 77 bis.*; GLOSS. (*etiam* -rea). *de notione:* NON. p. 533, 21 (*ad Plaut.*) -a dicitur navicula piscatoria. FVLG. serm. ant. 15 (*ad Plaut.*) -am dicunt navicellam modicam piscatoriam (*sim.* GLOSS. V 508, 50). GLOSS. navis genus. [*dub.*: INSCR. christ. Diehl 568 (adn.) navicularius ⌊aboriis cernis⌋ (*'obscur.' Diehl*); ab oriis Sernis *intell. post alios Kaufmann, Handb. d. altchristl. Epigraphik 1917 p. 83.*]

significatur navicula piscatoria: PLAVT. Rud. 910 salute -ae (*i. salva -a*; horeia *vel* horreia *codd.*, horia *Non. l. c.*). 1020 rete et -a (*horrea, horreia sim. codd. Prisc.*). Vid. frg. 13 (*troch. sept.*) malo hunc alligari ad -am, ut semper piscetur, etsi sit tempestas maxima. GELL. 10, 25, 5 navium ... appellationes hae sunt: ... -ae (oxtrad.) *eqs.* CIL VIII 27790, 14 (= Dessau 9456) *in catalogo navium* (*saec. II*) -a (*navis imagini ascriptum*). *ibid.* (*sub navi*) -a p⟨...⟩ (*particula versus ignoti*).

horfus *v.* orphus. **hōria** *v.* horeia. **hōril-** *v.* horol-.

hōriola, -ae *f.* [*ab* hor(e)ia *deminutive; ad formam v. s.* horeia. *J. B. H.*] *mensuratur* ‿∪∪⏒: PLAVT. *fere i. q. horei* (*de Gell. non satis constat*): PLAVT. Trin. 942 -a (dor- *trad.*) advecti sumus. GELL. 10, 25, 5 navium ... appellationes hae sunt: ... prosumiae vel geseoretae vel -ae (oriole(s) *trad.*) *eqs.* *cf.* horeia.

[*Hafter*]

horion, *pl.* -ia *n.*, ὅριον. *t. t. astrol.*: FIRM. math. 2, 6, 1 hos fines Graeci -a vocant. *Haffter.*

horior, -ī. *primitivum pro iterativo* hor(i)tor. [*cf. c.* Heriem Iunonis (*Gell.*), *osc.* Herentateís '*Veneris*', heriam '*arbitrium, potestatem*', herest '*volet*', *vestin.* hiretum '*decretum*', *umbr.* heri '*vult*' *etc. et c. sanscr.* háryati '*delectatur, appetit*', *gr.* χαίρω, *got.* faíhu-gaírns '*pecuniae cupidus*', *theod.* gern, *hibern.* goire '*pietas*'. *J. B. H.*] DIOM. gramm. I 382, 21 'hortatur' quod vulgo dicimus, veteres nonnulli 'horitur' dixerunt, ut Ennius . . .: 'prandere . . .' (*v. infra l. 12*); idem . . .: 'hori⟨ta⟩tur induperator' (*ann. 346; v. p. 3007, 9*), quasi specie iterativa.

fere i. q. *monere*: ENN. ann. 432 prandere iubet horiturque. *deriv.*: hortor (horitor). *Ehlers.*

hōrispex *v. s.* orispex.

horisticē *f.*, ὁριστική. *de parte artis grammaticae*: DIOM. gramm. I 426, 16 grammaticae partes sunt duae, altera . . . exegetice, altera -e *eqs.* -e est finitiva, quae praecepta demonstrat *eqs.* *sim.* (*litt. graecis*): MAR. VICTORIN. gramm. VI 4, 3.

horitor *v.* hortor.

***horizōn,** -ontis *m.*, ὁρίζων. *formae (praeter nom. sg.)*: *gen.* -is: MACR., MART. CAP. *dat.* -i: MACR. *acc.* -a: SEN. nat. (*ed. litt. gr.*: VITR. SEN. nat. *semel.* MART. CAP.). *acc.* -em: SERV. auct., PROB. Verg., MACR., MART. CAP. *abl.* -e: MACR. *graeca*: *v. supra l. 22 et passim sub 1.* [*var. l.*: SERV. Aen. 6, 127 (*add. cod. D*).]

t. t. astrol.: **1** *significatur circulus caelum quasi medium dividens vel superiorem partem mundi ab inferiore secernens sim.* (*specialia v. edd. ad ll.* *vertitur latine per* finitor, finiens *sim.*; *v. infra*): CIC. div. 2, 92 orbes qui caelum quasi medium dividunt et aspectum nostrum definiunt, qui a Graecis -ες nominantur, a nobis finientes . . . nominari possunt *eqs.* MANIL. 1, 665 a fine trahens titulum memoratur -n (*interpol.?*). VITR. 6, 1, 5 terminatio orientis et occidentis circa terrae librationem, qua dividitur pars superior et inferior mundi, habere videtur libratam . . . circumitionem, quam etiam mathematici -α dicunt. SEN. nat. 5, 17, 3 hanc lineam, quae inter aperta et occulta est, id est hunc circulum Graeci -α vocant, nostri finitorem dixerunt, alii finientem (*v. tot. loc.*). *ibid. iterum.* 5, 17, 4 -ν sive finiens circulus. *ibid. iterum.* CHALC. comm. 66 circulus finalis, quem noster visus imaginatur, -n Graeco nomine, limitans mundum dividensque in duas partes iuxta hominum visum. AMM. 18, 6, 22 terrarum omnes ambitus subiectos quos -ας appellamus. SERV. Aen. 5, 835 -ος. auct. georg. 1, 246 infra -em (*sim. saepe*). PROB. Verg. georg. 1, 244 sqq. p. 362, 5. *ibid.* p. 363, 12 HYG. astr. 1, 4. 4, 10 (*bis*). MACR. Sat. 7, 14, 16 -is orbe. somn. 1, 15, 17 -n est . . . velut quodam circo designatus terminus caeli, quod super terram videtur. 1, 15, 18 -n, quem sibi unius cuiusque circumscribit aspectus, ultra trecentos et sexaginta stadios longitudinem intra se continere non poterit. 1, 15, 19 -is circus. 2, 5, 9 -n id est finalis circulus. *al.* MART. CAP. 6, 603 quem circulum Graeci -α (-am *codd.*) perhibent. 8, 826 -n vel finitor. 8, 880 terrarum -em. *al.* ANTH. 761, 36. PRISC. LYD. solut. (*saepe*). **2** *in descriptione horologii solarii de linea secante circinationem meridianam ita, ut aequa duo hemicyclia dividantur*: VITR. 9, 7, 3 haec . . . linea a mathematicis dicitur -n. 9, 7, 6 lineam . . . quae dicitur -n.

hormīnum, -ī *n.*, ὅρμινον. *scrib. in codd. et* horm- *et* orm-. *nomen herbae* (*ad rem v. Fischer-Benzon, Altdeutsche Gartenflora 1894, 134*): **1** *in descriptione*: **a** *sec. Theophr. h. pl.* (*cf. 8, 1, 4 et 8, 7, 3*) *inter frumenti genera aestiva*: PLIN. nat. 18, 49 -um. 18, 96 -um Graecis dictum, . . . cumino simile. 22, 159 -um semine . . . cumino simile . . ., ⌊cetero porro . . ., duorum generum *eqs.*⌋ (⌊ ⌋ *spectat ad b* [*v. Diosc. gr. 3, 129*]; porro *errore* [*accepit* πράσον *pro* πράσιον, *cf. infra l. 65*]). nat. 1, 18, 22 de -o. **b** *sec. Diosc. gr.* (*cf. 3, 33, 1 et 3, 129*): DIOSC. 3, 35 *elelisphacus* semen super virgas habens simile orminu agreste (*3, 33, 1* ὁρμίνου ἀγρίου). 3, 140 de ormino; orminon herba est similis prasio . . . foliis (*3, 129* ὅρμινον). *cf.* 3, 34 *dictamni genus* florem habens ⌊ormini⌋ agrestis simile (⌊ ⌋ *rectius* origani [*var. l.?*]; *3, 32, 2* ὀριγάνῳ [ὁρμίνῳ *RE*] ἀγρίῳ). **2** *loci ceteri* (*sc. in usu medicinali; fusius: Plin. nat. 22, 159 Diosc. lat. 3, 140; var. l.*: PELAGON. 368 ormini *R*[1]): PLIN. nat. 1, 22, 76 *medicinae* ex -o. PELAGON. 35 -i seminis ([*cf. Hippiatr. gr. I p. 11, 4* ὁρμίνου]. 95 [*inde* VEG. mulom. 2, 131, 6; *cf. Hippiatr. gr. I p. 115, 10* ὁρμίνου *M*]. 187 [*add.* aequis ponderibus; *inde* VEG. *infra l. 75*]. 395 [*cf. Hippiatr. gr. I p. 399, 14* ὁρμίνου]. CAEL. AVR. chron. 3, 4, 60). 367 (*cod. Riccard.*; cymini *ed. Ihm*). VEG. mulom. 2, 104, 1 petroselini, -i (armeni *sim. var. l.*) . . . aequis ponderibus (*ex Pelagon. l. 72*). DIOSC. 5, 120 (*5, 95, 3* ὁρμίνου, *cf. app. crit.*). ORIBAS. syn. 4, 13 papaveris semen, horminu, sycamina (*rec. La* urminas; *gr. 4, 13, 6* ὅρμινα).

cf. ormenos (-min-) *sim.*

hormiscion *n.*, *ὁρμίσκιον (*cf.* ὁρμίσκος). *nomen gemmae*: PLIN. nat. 1, 37, 60 -on (herm- *B*). 37, 168 (= ISID. orig. 16, 14, 11) -on (herm- *B*[2], erm- *codd. Isid.*) inter gratissimas aspicitur ex igneo colore radians auro ⌊portante secum in extremitatibus candidam lucem⌋ (⌊ ⌋ *var. l.*; '*ex Isid.* . . ., *uncos ego posui*' *Mayhoff*).

hormus, -ī *m.*, ὅρμος. *i. q. statio navium*: PAP. Genav. 1 (*saec. I*) II B 2 *miles* exit ad -os confodiendos.

GLOSS. IV 534, 37 liticines: **hornātōrēs** . . . aut cornicines. *corrupt. pro* aen(e)atores; *cf. script.* orniatores *Gloss. V 185, 32* (= *Gloss.*[L] *I Ansil.* CO *2252*). *a voce germ. q. e.* horn *derivatum esse putat Kempf, Rom. sermonis castrensis rel. 378* (*quod probat Niedermann in plag.*). corn(u)atores *suspic. Svennung.* *Haffter.*

hōrnōtinus, -a, -um. [*ab* horno, *cf.* annotinus *etc. J. B. H.*] *de orig.*: SERV. *infra l. 30.* POMP. gramm. V 242, 5 sqq. inde (*ab* '*horno*') etiam fruges -ae dicuntur (*cf.* GLOSS. *infra l. 58 et 60*:) legistis in frumentaria 'quantumcumque frumenti -i exaraverunt' (*v. infra l. 23*). quamquam Cicero '-i frumenti' dicit, Horatius non dicit -i, sed horni frumenti, 'et horna fruge lares', pro eo quod est '-a fruge'. PRISC. *infra l. 16. 18.* *de prosod.*: PRISC. gramm. II 75, 25 invenitur . . . brevis i . . . in his, quae ab adverbiis nascuntur temporalibus, . . . 'horno, -us'. 80, 11 inveniuntur quaedam in 'tinus' paenultimam corripientia, sed quae a primitivis non habent t, ut . . . 'horno, -us.' *de notione*: GLOSS.[L] V Aa H 172 -um: annotinum (GLOSS. V 570, 16). [*e coni. falsa*: COLVM. 5, 6, 33 *et* arb. 30, 1 (*cf. Pomoell, Textkritiska Studier 29*).]

i. q. *hornus* (*synon. infra l. 33*), *huius anni*: CATO agr. 17, 2 -ae nuces virides sunt. CIC. Verr. II 3, 45 hae litterae . . . hoc quantum est ex Sicilia frumenti -i exaraverunt (*cf. l. 11 et 30*). SCHOL. Hor. *infra l. 33.*

hōrnus, -a, -um. [*ab* *hō-jōrō (*vel* *hŏ-jōrō, *cf.* hodie) '*hoc anno*' *derivatur* (*cf. theod. vet.* hiuru '*hoc anno*' *ex* hiu jāru); *alterum membrum cf. c. avest.* yārə '*annus*', *got.* jēr, *theod.* Jahr, *polon.* jar '*ver*', *gr.* ὧρος '*annus*', ὥρα '*tempus anni*'. *J. B. H.*] *de orig.*: SERV. gramm. IV 438, 16 -o . . . nihil est aliud nisi hoc anno. unde derivatio duplex invenitur. nam Cicero dicit hornotinas fruges (*v. supra l. 23*); Horatius dicit -as fruges (*v. infra l. 46*). *de notione*: PORPH. *infra l. 43.* NON. p. 121, 7 (GLOSS. V 642, 35) -um: ipsius anni. SCHOL. Hor. sat. 2, 6, 88 (*l. 46*) -a: hornotina. GLOSS.[L] V Abba HO 8 -⟨a⟩e: huius anni. GLOSS. II 582, 2 -us: annotinus, anniculus. III 450, 41 -um: τῆτες, ἔφ' ἔτος (*al.*). *adde* (*cf.* ornus): GLOSS.[L] V Aa H 171 [h]ornum (-us): ligni genus, vel (hornum): ⟨hunc⟩ annum. *legitur inde ab* HOR. (*cf. etiam infra l. 40*), *adv. inde a* PLAVTO. [*trad. dub.*: CALP. ecl. 2, 71 totus tibi serviet annus (*codd. mell., edd. recc.*; ⟨h⟩ornus [*i. fructus huius anni*] *codd. interpoll., edd. vett.*). *e coni. dub.*: VARRO Men. 150 messem (*Lachmann*).]

quod huius anni est: HOR. epod. 2, 47 -a . . . vina promens (*cf.* PORPH. *ad l.* '⟨h⟩orna vina' dicuntur huius anni . . . *eqs.* hoc . . . ad idioma rusticae simplicitatis pertinet, -um vinum bibere. *adde*: PETRON. 133, 3 v. 16 spumabit pateris -us liquor). sat. 2, 6, 88 *mus rusticus* palea porrectus in -a. carm. 3, 23, 3 si . . . placaris . . . -a fruge lares (*cf.* SERV. Aen. 2, 133 *mola salsa* fiebat . . . de -a fruge et -o sale, ut Horatius 'et -a fruge'. *v. etiam supra l. 13. 31*). PROP. 4, 3, 61 agnis.

adv. **hōrnō.** *de orig.*: POMP. gramm. V 242, 1 adverbia sunt, quae a se nascuntur, ut cras, -o. *de notione*: SERV. *supra l. 29.* POMP. gramm. V 242, 1 sqq. -o est hoc anno. puta si velis dicere 'hoc die fiet', quando dicis 'hodie fiet', ad diem praesentem refers. quid si velis dicere 'hoc anno'? adverbialiter non hodie, sed -o debes dicere, puta '-o factum est', id est hoc anno . . . *eqs.* -o est anno praesente (*cf.* GLOSS. V 570, 18 -o: adverbium temporis, id est hoc anno, ut puta cum dicimus 'hodie fit' ad diem praesentem refertur, ita et -o ad hunc [hoc *trad.*] annum, unde hornotinae [hornotice *trad.*] fruges. 570, 14 adverbium temporis, id est hoc anno, unde fruges hornotinae dicuntur). GLOSS.[L] III Abol. HO 16 hoc anno (V Abba HO 7. IV Ps. Plac. H 18 [hoc *suppl.*]. *al.*). *al.*

i. q. τῆτες, *hoc anno* (*opp.* anno *sc. antecedente*: *infra l. 65*): PLAVT. Most. 159 eventus rebus omnibus, velut -o messis magna fuit. LVCIL. 273 (*de amasio*) nunc, praetor, tuus est: meus, si discesserit -o Gentius (gentili *trad.*). 781 utrum anno an -o ⟨tu⟩ te (*sic Leo*) abstuleris a viro. VARRO Men. 142 cum . . . in schola curarer, ut scribit Scantius, '-o per Dionysia'. PRISC. gramm. *l. 16. 18.*

deriv.: hornotinus. *Kroeker.*

horōdius *v.* erodius.

hōrographus, -ī *m.*, ὡρογράφος. CENS. *v. p. 2974, 17.*

hōrologiārius, -a, -um. *ab* horologium. CIL III 1070 (*a. 212—217*; Dessau 5625) M. Ulp(ius) Mucianus mil(es) leg(ionis) XIII gem(inae) ⌊horologiar(ium) templum⌋ a solo de suo ex voto fecit (⌊ ⌋ horologiare templum *auctores priores*). *i. templum horologio ornatum.* *miles* horologiar(ius) *explic. Dessau, Indices p. 489. 732* (*sed v. ibid. p. 888*).

[**hōrologicus,** -a, -um, ὡρολογικός. *var. lect.*: MART. CAP. *p. 2974, 51.*] *Haffter.*

hōrologium, -ī *n.*, ὡρολόγιον. *de etym.*: ISID. orig. (*v. p. 2973, 80*). *de script.* (-ril- *et* -leg- [*cf. etiam* GLOSS.[L] Corp. G 135 orolei] *assimil. vid. verbis q. s.* hora *et* legere; *cf.* spicilegium *sim. et v.* ISID. *l. c.*): PROB. app. gramm. IV 199, 11 orilegium non orologium (*sic cod., edd. Endlicher et Foerster*; orilegium non orologium *leg. Heraeus et Baehrens*). *exempla titul.*: or- (*cf. p. 2973, 1*):

[Lausberg]

INSCR. EphEp. VIII p. 156 n. 632 (*Terracinae*). orlog-: INSCR. christ. Brit. 181. horilog-: CIL V 2035 (*apud Laebactes, aet. Neronis*). horoleg-: CIL XIII 7800 (*Rigomagi in Germania, a. 218*). horileg-: CIL II 4316 (*Tarracone, saec. II*). VIII 4515 (*Zarai in Numidia*). *de abbrev.*: horol: CIL X 831. horolog: CIL IX 2324 X 1617 XII 535. *de notione*: GLOSS. ὡρολόγιον. *legitur inde ab* INSCR. Betilieni, VARRONE, CIC.

i. q. instrumentum horas indicans, sive -um solarium sive -um ex aqua (ad rem post alios Kubitschek, Grundriß d. ant. Zeitrechnung 1928, 188 sqq.): **A** *generatim* (*plerumque -um solarium significari videtur; agitur de -o ex aqua exempli gratia infra l. 19. 34. 37. 50. acced.* hibernum: *infra l. 18*; anaphoricum: *l. 19*): **1** *apud auctores*: CIC. epist. 16, 18, 3 -um mittam. VITR. 1, 1, 10 *disciplinae astronomicae* notitiam si quis non habuerit, -orum rationem scire non poterit (8, 6, 15 -orum rationibus. PLIN. nat. 7, 213 facti -i rationem. *v. et p. 2974, 1*). 9, 1, 1 longe aliter distant descriptiones -orum locorum mutationibus (9, 7, 7 genera descriptionesque -orum [*ibid. iterum*]. 9, 8, 15). 9, 8, 8 -a hiberna, quae anaphorica (*quod ortus siderum*, ἀναφοράς, *indicabant*) dicuntur (*de eisdem*: 9, 8, 9. 9, 8, 10. 9, 8, 11. *v. etiam p. 2974, 3*). 10, 7, 5. PARIS 1, 4, 6 corvus in conspectu eius *Ciceronis* -i ferrum loco motum excussit (*cf. Nepotian. 1, 4, 6* virgulam ferream, qua distinguebantur horae). SEN. apocol. 2, 2 (*ironice*) horam non possum certam tibi dicere, facilius inter philosophos quam inter -a conveniet. PETRON. 26, 9 Trimalchio ... -um in triclinio ... habet. 71, 11 -um in medio *sepulcro ponas*, ut quisquis horas inspiciet, ... nomen meum legat. PLIN. nat. 1, 2, 78. 1, 7, 60. 7, 214 Papiriano -o (*cf. infra l. 64*). 37, 14 *Pompeius in triumpho* transtulit ... musaeum ex margaritis, in cuius fastigio -um. PAPIN. Vlp. dig. 33, 7, 12, 23 (*de eis, quae supellectili adnumerantur*) excepto -o aereo, quod non est adfixum. CHALC. comm. 64 mechanici -a instituentes. HYG. astr. 4, 2 p. 100, 15 ex -is (*opp.* ex sphaerae ratione; -i [*sc. ratione*] *coni. Bursian*). AVG. gen. ad litt. 2, 14 p. 55, 5 articulos *temporis* ..., quos per -a computamus. soliloq. 2, 6, 12 in -is merulae ... imitatio. MART. CAP. 6, 600 CASSIOD. var. 1, 45, 11. *de -o Athenis in quadam turri collocato, quod construxit Andronicus Cyrrestes (ad rem cf. Diels, Ant. Technik² 172 sq.)*: VARRO rust. 3, 5, 17 orbis ventorum octo, ut Athenis in -o, quod fecit Cyrrestes. **2** *in titulis*: INSCR. Betilieni (CIL I² 1529) 7 de senatu sententia facienda coiravit: ... campum ubei ludunt, -um, macelum (CIL VI 10237 [*a. 16*] quaest(ores) ... mensam quadratam, ... -um, ... columellam sub -o ... d(e) d(ecurionum) s(ententia) posuerunt). CIL VIII 978 (*a. 20 a.*) duovir(i) ... pluteum perpetu⟨um⟩, scholas II, i(tem) -u⟨m⟩ *faciendum curarunt* (X 831 duovir(i) ... scol(am) et horol(ogium) d(e) s(ua) p(ecunia) f(aciendum) c(urarunt)). V 2035 (*aet. Neronis*). INSCR. NSc. 1901 p. 363 Imp. Titus Caesar ... -um cum suis ornamentis terrae motibus conlapsum rest(ituit) (CIL XII 1893 [*saec. I*] -um de su⟨a pec(unia) fec(it)⟩, res p(ublica) a novo res⟨tituit⟩. XIII 7800 [*a. 218*] -um ab horis intermissum et vetustate colabsum suis inpendis restituit. *cf.* X 1617 refec(it)). CIL XII 2522 (*saec. I*) -um cum suo aedificio et signis omnibus et clatris ... et eo amplius ad id -um administrandum servum (*cf. p. 2974, 6*). XIV 3947 (*saec. I?*). II 1685 (*aet. Traiani*). 4316 (*saec. II*) -um col(legio) fabr(um) d(ono) d(edit). VIII 4515 (*a. 237*) -um, quod sua ex sponte ... civibus suis voverant, de suo dederunt et dedicaverunt. 25532 -o ... exornavit idemque dedicavit (25533 XII 535). IX 2324 Iovi d(ono) d(edit) mensam et horolog(ium) (*cf.* XII 3100 deo Nem⟨auso⟩. INSCR. EphEp. VIII p. 156 n. 632 Isi Restitutri(ci) ... aras et -um). *ipsius -i (solarii)*: INSCR. christ. Brit. 181 -um viatorum.

B *distinguitur, definitur*: **1** *-um solarium* (*acced.* solarium *infra l. 63*): VITR. 9, 7, 2 in quibuscumque locis -a erunt describenda, eo loci sumenda est aequinoctialis umbra. PLIN. nat. 2, 187 Anaximenes (*frg. A 14 a D.*) ... primus ... -um, quod appellant sciothericon, Lacedaemone ostendit. 7, 213 princeps solarium -um statuisse ... ad aedem Quirini L. Papirius ... a Fabio Vestale (*II p. 158 P.*) proditur. VVLG. IV reg. 20, 11 *dominus* reduxit umbram per lineas, quibus iam descenderat in -o Achaz, retrorsum decem gradibus (*sim.* Is. 38, 8 [*cf.* HIER. in Is. 38, 8 p. 392ᴬ]). MART. CAP. 6, 595 vasa, quae ... -a memorantur, pro locorum diversitatibus immutata componuntur ... umbris *pro locorum diversitatibus diversis* (*de textu et re v. p. 2974, 51*). CASSIOD. var. 1, 45, 2 -um, quod aquis sub modulo fluentibus temperatur et quod solis ... illuminatione distinguitur. 1, 45, 8 -a ..., primum ..., ubi stilus ... per umbram exiguam horas consuevit ostendere ..., secundum ..., quod ... *aquarum* motibus ostendit, quod caelo volvitur. 1, 46, 1 -a cum suis dispositoribus ...: unum, in quo humana sollertia videtur colligi, quod totius caeli noscitur spatia pervagari: aliud, ubi ... aquis guttantibus horarum spatia terminantur. inst. 1, 30, 5 -um ... unum, quod solis claritas indicet, ... alterum ... aquatile, quod die noctuque horarum iugiter indicat quantitatem. 2, 7, 3 -a ..., quae ... solis claritate monstrantur. ISID. orig. 20, 13, 5 -a, quod ibi horas legamus, id est colligamus; est enim in solariis positum, ubi a clavo per lineas currit umbra, ut quamcumque diei horam ostendat. **2** *-um ex aqua* (*acced.* ex aqua *infra l. 84*; aquatile *p. 2974, 7*): VITR. 9, 8, 2 item sunt ex aqua conquisitae ab eisdem scriptoribus -orum rationes, primumque a Ctesibio (9, 8, 4 -orum ex aqua comparationes. 9, 8, 6 his rationibus ... ex aqua componuntur -orum ad hibernum usum collocationes). 9, 8, 11 post frontem -i intra collocetur castellum in idque per fistulam saliat aqua. PLIN. nat. 7, 215 Scipio Nasica ... primus aqua divisit horas aeque noctium ac dierum, idque -um sub tecto dicavit (*cf. p. 2973, 50*). CASSIOD. var. (*p. 2973, 70—76*). inst. 1, 30, 5 aquatile (*p. 2973, 78*).

deriv.: horologiarius. *Lausberg.*

⟨h⟩ōrologō: ⟨h⟩ora⟨m⟩ duco (dico *mavult Niedermann in plagulis*) graece GLOSS. V 127, 27. *i.* ὡρολογῶ.

horōma *v.* horama.

1. hōros *et* **horus** *m.*, ὅρος. RHET. min. p. 590, 10 (*de statibus*) *Graeci appellant* finem ὅρον (*litt. lat. cod.*). PS. SORAN. quaest. med. praef. p. 247 quid sit -us. 1 quid est -us? -us dicitur interroganti sermone ratio reddita et definita.

2. hōros *m.*, ὧρος. CENS. 19, 6 annum ⟨-on⟩ dici et Graecos annales -ūs eorumque scriptores horographos.

[**hōroscopicus**, -a, -um. *ex coni., var. lect.*: PLIN. nat. *infra l. 46*. FIRM. *infra l. 40*. MART. CAP. *infra l. 50*. FVLG. myth. 1, 13 (= MYTHOGR. 1, 115) *v. s.* orneoscopicus.]

hōroscopium *n.*, ὡροσκοπεῖον (-πιον). [*var. l.*: PLIN. nat. *infra l. 46*. AMBR. *p. 2975, 36*. *e coni.*: *infra l. 43*.] *i. q. horologium (in usu astrol. ut vid.)*: SIDON. epist. 4, 3, 5 tenere ... cum Archimede radium, cum Euphrate -um (*sic codd. pler., ed. Luetjohann*; -pum *codd. LNa.c., ed. Mohr*).

hōroscopo, -āre. *ab* horoscopus *ad exemplum vocis gr. q. e.* ὡροσκοπεῖν *formatum. de astris i. q. in horoscopo (v. l. 55 sqq.) constitutum esse, horoscopum tenere,* ὡροσκοπεῖν (*cf.* ὡρονομεῖν) *sim.*: MANIL. 3, 296 quod quandoque -et astrum. FIRM. math. 5, 1, 5 Ariete -ante (*v. app. crit.*). 6, 31, 17 -ante Marte. 6, 31, 63 his signis -antibus (*ibid.*). 8, 29, 12 -anti ... parti *Aquarii*.

ˣ**hōroscopus**, (-a), -um *et* -os, -on, ὡροσκόπος. *legitur inde a* MANIL. *omnia dedi exempla praeter* FIRM. [*var. l.*: SIDON. *supra l. 25*. *dub. vel corrupt.*: TERT. pall. 3 p. 930 Oe. *bombyx* per aërem liquando araneorum ⌊-is (*sc. telis*) idonius⌋ distendit (⌊ ⌋ *sic post alios Oehler de notione q. e. sub 1 cogitans* [*cf. etiam Geffcken, Kynika u. Verwandtes 1909, 67. 100; de arachne horologiorum genere v. Kauffmann, RE II 367*]; et -i si domus *codd. AB*; *v. app. crit. et cf. vol. VII 1, 229, 77*). FIRM. math. 8, 18 integer ... ⌊-us gnomon⌋ ponendus est (⌊ ⌋ *sic codd.*; horoscopicus g. *vulg.*, -i g. *ed. Kroll-Skutsch* [*cf. vol. VI 2, 2124, 67*]; *an* gnomon *interpol. vel corrupt. pro* gnomone [-us ... ponendus, *cf. p. 2975, 35*]?). *? interpol.*: *infra l. 67*. *e coni.*: RAVENN. p. 11, 14 ⟨ho⟩ros⟨copum⟩ *vel* ⟨ho⟩ros⟨copium⟩ *i. horologium suppl. Schnetz, Philol. 87, 1932, 81, q. v.*]

I *neutr. (et adi. et subst., ut vid.)*: *quod horas indicat, horologium*: PLIN. nat. 2, 182 vasa ... -a (-pia R^2; horoscopica *l* [*def. Kroll, Die Kosmologie des P. 1930, 89 et Campbell, Plin. lib. II 1936, 79. 101; cf. infra l. 50*]; horospica [*sim.*] *rell.*) non ubique eadem sunt usui ... mutantibus semet umbris solis. *inde*: MART. CAP. 6, 595 vasa quae -a (horospica *sim. pars codd.*; horoscopica *Petersen*; *cf. supra l. 46*) vel horologia (horologica *pars codd.*) memorantur. *fortasse*: TERT. *l. 35*. *e coni.*: *v. l. 43*.

II *masc. pro subst.* (*nom.* -os *et acc.* -on: MANIL. *infra l. 67* [*bis*]. *infra l. 69. 71.* 3, 389. 3, 518):

A *significatur ea caeli particula, quae temporis momento, quo quis nascitur, ab oriente emergit in hemisphaerium nostrum (is locus lineae eclipticae, qui partus tempore ab horizonte secatur. explicatur* [*praeter* FIRM.]: MANIL. 2, 826 sqq. 3, 537 sqq. AVG. [*p. 2975, 8*]. SCHOL. Hor. [*p. 2975, 30*]. GLOSS.ᴸ I Ansil. HO 135 horae consideratio qua aliqua nascitur eqs. [aliquis n. vel ali⟨qua⟩ *Niedermann*]. *coniung. adi.* surgens: *l. 69*; nascens: *infra l. 71*; fulgens [*quasi de stella*]: *infra l. 68*. *acced. genet.* nati: *infra l. 68*; nativitatis: *p. 2975, 26*; conceptionis: *p. 2975, 34*. *plur.*: *l. 84 et p. 2975, 7*. *de notione latiore q. e. 'genitura'*: *v. l. 76. 81. p. 2975, 4. 16 et* GLOSS. -us circulus signorum):

1 *in universum*: MANIL. 2, 829 inter Graias -us editur (*sc. vocatur*) urbes. 3, 190 memorant -on (3, 538 [*interpol.?*] -on [-os *var. l.*]). 3, 200 fulgens -us. 3, 205 nati exprimere immenso (immerso *post alios Housman*) surgentem -on orbe. 3, 389. 3, 440. 3, 504 quaerendus ... natalis mundi (*i. exortus caeli*) certoque -us ortu. 3, 518. 3, 608 nascens -os (-us *var. l.*). PERS. 6, 18 geminos, -e, varo producis genio (*cf.* SCHOL. *ad l.*). PORPH. (*p. 2975, 27*). FIRM. math. 2, 14, 3 in eo signo, in quo est -us constitutus (*cf. p. 2975, 27*). 2, 17, 1 loca pigra ... nulla cum -o societate iunguntur. 3, 5, 2 *Sol* in -i cardine pariliter constitutus (*cf. infra l. 77 et 6, 31, 77* occasūs cardinem; *-i i. geniturae vix recte Kroll-Skutsch* [*v. supra l. 64*]). 3, 5, 9 Sol in signo -i constitutus. 4, 22, 20 cum stellarum omnium et -i et locorum omnium ⟨vim⟩ ... collegeris (AVG. civ. 5, 6 p. 198, 17 D. plurimum vis -i valet). 5, 1, 5 si in quocumque -i cardinum Iuppiter fuerit inventus (*i. cardinum qui ab -o computantur* [*cf. p. 2975, 2*]; *-i i. geniturae vix recte Kroll-Skutsch* [*v. supra l. 64*]). 5, 1, 36 in singulis minutis -um statuens. 6, 1, 2 primi ... cardines -um mediumque possident caelum (*aliter p. 2975, 22*). 6, 28, 1 antequam sermo noster ad -orum (horum *trad.*) transferatur exempla. 6, 30, 17 si Sol

[*Hafter*]

... et -us ita sint in genitura collocati ut *eqs.* 7, 2, 2 si Luna in -o fuerit inventa aut in occasu -i (*i. in occasu qui ab -o computatur* [*cf. p. 2974, 80 et ex. gr.* 2, 14, 3 in secundo -i signo]. *cf.* 7, 3, 4 in -o ... aut in occasu ab -o [*sc. computato*; occasu -i (*i. geniturae, v. p. 2974, 64*) *coni. Kroll-Skutsch vix recte*]). *al. ap.* FIRM. ZENO 2, 43, 1 sacri ... -i pandam ... secreta. SCHOL. Hor. carm. 2, 17, 17 (*ad rem v. infra l. 26*) -os suos similes esse. AVG. civ. 5, 2 p. 193, 18 D. caeli particulam, ubi ponitur horae notatio, quem -um vocant. *ibid.* p. 193, 25 ut eadem pars -i maneat. *ibid.* p. 193, 27 -um *mutare* (5, 5 p. 196, 7). 5, 5 p. 196, 22 constellationes fieri diversas propter *diversum* -um (5, 6 p. 198, 24 diverso -o nati sunt). gen. ad litt. 2, 17 p. 61, 7 ad eundem -um, ad eandem lunam. *marmore effictus*: IVL. VAL. 1, 3 promit ... septem ... stellas et -um (*gr.* ὡροσκόπον). *ibid.* -us lygdinus (*gr.* ὡροσκόπον). *nota*: HIER. nom. hebr. p. 59, 26 Mazuroth (*V. T. Iob 38, 32*) ζῴδιον, id est signa -i (*sc. signa quae in -o conspiciuntur; an -i i. q. 'geniturae' [cf. p. 2974, 64]?*).

2 *structurae verbales (selectae)*: *pro subi. habetur*: **a** *-us*: est in: FIRM. math. 6, 30, 1 fuit ... -us in Cancro. *al.* **b** *stella sim.*: est in -o: FIRM. math. 3, 20, 10 Iuppiter in -o fuerit. *al.* habet -um: FIRM. math. 6, 31, 63 si ... haec ... signa habuerint -um. 8, 5, 4. possidet -um (*aliter p. 2974, 83*): FIRM. math. 3, 3, 22 si partiliter -um malivola stella possederit. tenet -um: FIRM. math. 6, 31, 70 si ... Sol ... -um partiliter teneat. **c** *natus*: habet -um in (*cf. var. l. infra l. 32*): PORPH. Hor. carm. 2, 17, 17 (*Hor. ad Maec.*) in quocumque signo ... -um nativitatis meae constitutum (*cf. p. 2974, 73*) habeo, haec intellego, tuo -o convenire. FIRM. math. 8, 31, 2 in hac ... stella quicumque habuerit -um. *al.* (*nonnisi in libro VIII*; *cf.* ibi: 8, 20, 10 qui ibi habuerint -um). SCHOL. Hor. carm. 2, 17, 19 -um, id est horam, qua natus est, in Libra habere. habet in -o: SERV. Aen. 1, 314 multi volunt Aeneam in -o Virginem ... habuisse (-um in Virgine *C*). **d** *astrologus*: inspicit -um: AVG. civ. 5, 5 p. 196, 5 D. non inspecto conceptionis -o. 5, 7 p. 201, 6 -i notati et inspecti ... arte. notat -um: AVG. civ. 5, 7 (*supra l. 34*). ponit -um: AMBR. hex. 4, 4, 14 p. 120, 23 *Chaldaeus* ponit -um (*sic codd. mell.*; -pium *rell.*). *v. etiam p. 2974, 42.*

B *i. q. astrologus qui -um notat* (*nonnisi in explicat.*): SCHOL. Pers. 6, 18 -us est ... qui horas nativitatis hominum speculatur (*sim.* ISID. orig. 8, 9, 27 *plur.*). GLOSS.[L] I Ansil. HO 136 -i: mathematici.

deriv.: horoscopo.

horōsis *v.* horasis. **horrea**, -ae *f. v. p. 2985, 28.* *Haffter.*

horreārius, -ī *m.* *ab* horreum. *scrib.*: orr-: CIL XI 321, 2 (= INSCR. christ. Diehl 591 adn.). PAP. Marini 93, 105 (*saec. VI*). hore-: CIL VI 7289, 4. 9465, 1 XI 1358, 6. (h)orriar-: CIL VI 9463, 3. 30901, 2. *dub.*: CIL XI 321, 2 (*l. 45*). *abbrev.*: h: *p. 2976, 11.* ho: *p. 2976, 10.* hor: CIL VI 221, 9 (*a. 113; v. p. 2976, 9*). 682 (= 30813), 5. 9462[a] (= 13402) I 3. horr: CIL VI 4239, 2. 4240, 2. 9108, 2. 9462 (= 13404), 1. 9462[a] (= 13402) II 12. 9464, 2 (*a. 513*). 9468, 1 IX 1545, 7. horrear: CIL VI 8682, 2. 9467, 3. GLOSS. ἀποθηκάριος. σιτομετάβολος. *legitur inde a* LABEONE dig. [*e suppl. dub.*: CIL VI 33745, 2 (= Dessau 1626). *inscr. falsa*: CIL VI 2378*.]

i. q. horrei privati vel publici dominus, conductor (l. 62. 66), vilicus, administrator, curator sim. (*de -is in cura annonae v. Marquardt, Staatsverw. II[2] 132*): **1** *proprie*: **a** *in univ.*: LABEO dig. 19, 2, 60, 9 rerum custodiam, quam -us (*i. totorum horreorum*) conductoribus praestare deberet, locatorem totorum horreorum -o praestare non debere puto. LEX horr. (CIL VI 33747) 12 (*Nervae aet.?*) ⟨quisquis habens conductu⟩m horreum su⟨a ibi⟩ reliquer(it) et custodi non adsignaver(it), -us sine culpa erit (*suppletur ibid.* 7. 10). CELS. VLP. dig. 10, 4, 5 pr. si nemo heres sit (*sc. conductoris mercium evehendarum, quas in horreo posuit*), cum -o agendum: nam si a nullo ... possidentur *merces*, verum est aut -um possidere aut certe ille est, qui possit exhibere. VLP. dig. 9, 3, 5, 3 -us ... aut conductor apothecae vel qui in hoc ... conductum locum habebat, ut ibi opus faciat vel doceat. CASSIOD. var. 10, 28, 1 (*inter negotiatores publicos titulos administrantes*) capitularios -orum et tabernariorum. *in annona ecclesiae*: GREG. M. epist. 9, 115 p. 120, 25 quae summa eiusdem sitonici ab -is ecclesiae sit suscepta. **b** *de singulis* (*fere servis vel libertis*): CIL VI 235, 6 (*a. 75*) pro salute dominorum genio horreorum Saturninus et Successus -ri donum dederunt. 6292, 1 Felix -us Hipparchi vicarius (6293, 1). 6294, 2. 6295, 2. 7289, 4 Felici Q. Volusi Saturnini -o. 9108, 2. 9460, 4 Ti. Claudius Dapnio -us. 9461, 1 (*a. 530*). 9462 (= 13404), 1. 9462[a] (= 13402) I 3 Syntropus hor(rearius) l(ibertus). *ibid.* II 12 Mystes horr(earius) ⟨l(ibertus)⟩ (*de eodem*: 13405, 2). 9463, 3. 9464, 2 (*a. 513*) record(abilis) m(emoriae) vir Fringyllus horr(earius) v(iri) i(llustris) Festi. 9465, 1. 9466, 2. 9467, 3. 9468, 1. 37797, 3. IX 1545, 7 (*Beneventi*) Concordius co⟨l(oniae)⟩ horr(earius) (*in annona, v. Liebenam, Städteverw. im röm. Kaiserreiche 362, 5*). XI 321, 2 (*Ravennae*). PAP. Marini 93, 105 (*s. VI*) Iuvinus v(ir) h(onestus) -us (*v. Marini ad l.*). -*i domus Augustae* (*v. Hirschfeld, Die kaiserl. Verwaltungsbeamten[2] 240; acced.* chortis *c. numero l. 2 et 5*): CIL VI 588, 4 Anteros Caes(aris) -us chortis III (4239, 2. 4240, 2). 682 (= 30813 = Dessau 1623), 5 Maior et Diadumenus Caes(aris) n(ostri) ser(vi) et Crescens Aug(usti) l(ibertus) ... hor(rearii) de h(orreis) C(aesaris) (G(albae) *Dessau. de eisdem*: 30901, 2 -orum chortis II). 8682, 2 Zosimus Caes(aris) n(ostri) ser(vus) horrear(ius). 33746, 5 Primo Caese(ris) ser(vo) -o. XI 1368, 6 (*Lunae*) Abascantus imperatorum -us. -*i vigilum* (*v. Marquardt l. c. 551*): CIL VI 221, 9 (*a. 113; spectat ad coh. V vigilum*) hor(rearius) leg(ionis) (*sic Henzen dubitans*). 1057, 2, 87 (*a. 205; item spectat ad coh. V vigilum*) ho(rrearius) M. Ulpi(us) Irenaeus (*de eodem*: 1058, 2, 4 [*a. 210*] h(orrearius) c(ohortis). *v. Kellermann, Vigilum Roman. latercula ... 1835, 18*).

2 *translate de Christo* (*cf.* horreum *II B 1*): AVG. serm. 169, 12, 15 vis ostendo tibi unde sit tibi *caritas dei*? ipsum interroga -um dominicum. *Stark.*

horreāticus, -a, -um. *ab* horreum (*cf. Stolz-Leumann[5] 230*). *quod in horreo (publico) conditur*: COD. Theod. 11, 14, 3 (= Iust. 10, 26, 3) nulli posthac -as species contingendi copia praebeatur (*cf. 11, 14, 1* [= *Iust. 10, 26, 1*] quae in horreis habentur). *Haffter.*

horrendus *v.* horreo *p. 2981, 71.*

[**horrentia**, -ae *f.* *falso coni.* TERT. adv. Marc. 4, 24 p. 501, 26.]

*****horreo**, -uī (*v. l. 26*), -ēre. [*cf. sanscr.* hárṣatē, hṛṣyati *'rigescit, horret', hibern.* garb *'asper', anglosax.* gorst *'genista' et* herna, hircus, hirsutus *etc. J. B. H.*] h *testantur* CASSIOD. gramm. VII 202, 7 (*ex Eutyche*). GRAMM. suppl. 299, 1. *formas stirpis perf. afferre hic malui quam s.* horresco, *separavi tamen a ceteris* (*l. 64. p. 2977, 5. 39. 74. 2978, 83. 2979, 19. 45. 2980, 3. 73. 2981, 15. 19. 38. 48. 57*); *de usu v. infra l. 48*; *cf.* CHAR. gramm. p. 330, 3 B. 'horresco -ui' ... ex eo quod est '-o -ui'. DIOM. gramm. I 343, 30 nec ... 'horrescui' dicimus. 344, 1. *part. gen. pl.* -entum: SER. SAMM. 689 PAVL. PETRIC. Mart. 5, 321. *formae passivi i. 'timeri'* (*ad II B 1 b α [p. 2980, 23]; aliter infra l. 55*) *sim.* (horrendus *v. p. 2981, 71*): HERM. Pal. sim. 6, 2, 5 AMBROSIAST. in Col. 2, 11/12 p. 430[A] AVG. civ. 8, 14 p. 343, 5 D. 15, 16 p. 93, 9 c. Iul. op. imperf. 4, 37 p. 1357 serm. 26, 7, 8 spir. et litt. 6, 9 p. 161, 13 PS. AVG. quaest. test. I 110, 6 p. 273, 20. ROMVL. fab. 33 pr. rec. gall. (*v. app. crit.*). SIDON. epist. 7, 9, 10 DRAC. Romul. 5, 61. 90. 8, 61 CASSIOD. in psalm. 118, 121. NOT. Tir. 74, 94 -et. *de notione*: CHAR. gramm. p. 389, 27 B. '-et' corpus, 'trepidat' motus animi. DIOM. gramm. I 343, 4 '-o', id est in horrore sum. FVLG. Virg. cont. p. 96, 4 misio ... Graece -o (obruo *codd.*) dicitur (*cf.* p. 106, 5 misonepos ... -ens sermonem). ISID. orig. 14, 9, 8 ταρταρίζειν ... -ere et tremere ... legitur. GRAMM. suppl. 254, 2 '-o' est metuo ... et '-o' est despicio. SYNON. Cic. p. 421, 15 B. deforme (*eqs.*) ... turpe, -ens *eqs.* 447, 21 veretur, timet, metuit, formidat, -et *eqs.* GLOSS. φρίσσω, φρίττω. expavescit. sordet, squalet. ἔφριξεν, ἐφοβήθη. GLOSS. IV 524, 54 -entibus: densis. *legitur inde ab* ENNIO, PLAVTO, *in prosa inde a* CIC.; *occurrunt formae stirpis perf.* (*v. supra l. 26*) *inde a* CIC.; *cf. p. 2983, 57 sqq.* *verbum deest e. g. apud scriptores hos*: CATONEM, RHET. Her., SALL., NEP., VITR. (horresco *semel*); *singulis locis habent e. g.* VARRO, CAES. *attuli omnes locos praeter p. 2980, 26—57. 73—2981, 4.*

[*dub. vel falso trad.*: VARRO Men. 554. VERG. Aen. 10, 237 (*MR*, ardentis *P*). LVCAN. 8, 402 (audet *var. l.*). CORIPP. Ioh. 2, 487 -entur visis (terrentur *vulg.*, horrescunt *Petschenig*; *irrepsit fort. ex* 486 -bant; *usum transitivum i. 'terrere'* [*cf. vol. V 2, 1440, 3; aliter supra l. 32*] *statuere non ausim*). MAXIM. eleg. 1, 202 (narrat *M*). *e coni. dub.*: PLAVT. Truc. 934 SEN. Herc. O. 1590. TERT. nat. 2, 7 p. 107, 11 (erratis *cod.*). *supplemento dub.*: CE 2043, 6 (= INSCR. christ. Diehl 1787) horren⟨...⟩. *contextu incerto*: CVLEX 371 SEN. Herc. O. 727 TERT. scorp. 9 p. 165, 19. *dub. interpr.*: MAECEN. carm. frg. 6 (*de cultu Cybelae*) latus -at flagello (*'verberum ... et multitudo et crebritas hoc verbo depictae sunt' Lunderstedt, De C. Maecen. frg. 1911, 60*). ITIN. Alex. 34 si statio -uisset (*i. 'horrorem fecisset' ad p. 2978, 83?*).]

i. q. φρίσσειν (*formas stirpis perfectae ubique seorsum attuli [v. supra l. 26]; ubi nihil adnotavi, formae stirpis praesentis usurpantur*):

I ***de asperitate, rigore, turpitudine*:**

A ***corporaliter de specie externa*** (*in imag. p. 2977, 15. 51. 2978, 7 al.*): **1** *spectat ad superficiem tactu asperam, hirsutam, hispidam* (*subintellegitur fere species densa, v. supra l. 47. p. 2977, 45; cf. p. 2978, 13*): **a** *de telis, armis* (exercitu *infra l. 78*, classibus *p. 2977, 1*; *de locutione cf.* MACR. Sat. 6, 4, 6 *et Vahlen ad Enn. ann. 393; v. et p. 2977, 18*): ENN. ann. 285 densantur campis -entia *tela* virorum (SIL. 1, 527). frg. var. 14 sparsis hastis longis *campus* splendet et -et (*versum deformat* LVCIL. 1190 -et et alget. *cf.* PANEG. 2, 35, 6 campus -bat exercitu). VERG. Aen. 10, 178 -entibus hastis (armis *P*). 11, 488 thoraca indutus aenis -bat squamis *Turnus* (*cf. p. 2977, 59*). 11, 602 ferreus hastis -et ager (*male* SERV. terribilis est). 12, 663 strictis ... seges mucronibus -et ferrea. PS. VERG. Aen. 1, 4 (*nisi ad C*) -entia Martis *arma* (VAL. FL. 6, 524 STAT. Theb. 2, 385). HOR. sat. 2, 1, 13 -entia pilis agmina. LIV. 44, 41, 6 *phalangis* intentis -entis (*ed. pr.*, -endis *cod.*) hastis. SEN. Ag.

[*Ehlers*]

221 classibus ... -ens fretum. VAL. FL. 1, 486 Acastum -entem iaculis. SIL. 8, 570 Bruttius (*eqs.*) ... -bat telis (*cf. p. 2978, 62*). VAL. FL. 3, 87 densis thoracibus -ens stat manus. AMM. 24, 2, 5 *hostes* -entes indutibus rigidis. CORIPP. Ioh. 4, 557 nexis umbonibus -ens *acies*. *perf.*: VERG. georg. 2, 142 nec galeis densisque virum seges -uit hastis *in Italia* (*male* SERV. non placuit).

b *de pilis, saetis, capillis sim.* (*in imag. infra l. 15*): *α generatim* (*spectatur interdum habitus incultus, squalidus [cf. sub 3, infra l. 84; nota p. 2978, 3]; in bonam partem infra l. 21; acced. acc. graecus infra l. 28* [*cf. p. 2978, 2. 2979, 55*]): LVCR. 5, 25 -ens Arcadius sus. VERG. Aen. 1, 634 -entia (*male* CLAVD. DON. pro 'admirandis') ... terga suum (OV. met. 8, 428 rigidis -entia saetis terga *apri*. STAT. Theb. 10, 647 *leonis*). 9, 306 leonis exuvias. HOR. epod. 5, 27 *Sagana* -et capillis ut marinus asperis echinus ⌊aut currens aper⌋ (*cf.* AVSON. 415, 11 p. 274 P. aut versus mei). TIB. 2, 3, 23 -ere sacros doluit Latona capillos *Apollinis* (TAC. Germ. 38, 2 PLIN. epist. 7, 27, 5). OV. met. 8, 285 (*interpol.?*) saetae *apri* similes ... hastilibus -ent (NEMES. ecl. 3, 31 *in pectore Sileni*). 13, 846 rigidis -ent densissima saetis corpora *Polyphemi* (CLAVD. carm. min. app. 2, 109 *apri*). fast. 2, 348 -bant densis aspera crura *Fauni* pilis. MANIL. 5, 150 membra. GERM. 149 iubas *leonis* (SEN. epist. 124, 22 -bit in leonum cervice formonsior *quam in homine*). SEN. Herc. f. 468 comae *Herculis* (Herc. O. 789 Tro. 884. AMM. 16, 12, 36 fluentes -bant. RVFIN. Greg. Naz. orat. 7, 2, 3 incomptis et -entibus). COLVM. 8, 2, 10 plumis. PETRON. 99, 5 barbis. PLIN. nat. 2, 89 *cometas* -entes crine sanguineo *eqs.* SIL. 1, 404 galeros. 1, 628 coni. 4, 558 -et thorax ... pellibus ursae. 5, 441 squalore hic *Othrys* hispida diro et villosa feris -bat pectora saetis (hinc [hic *V*] ... -bant *var. l.*, huic ... -bant *vulg.*). 16, 451 cristis -ens ... cassis. STAT. Theb. 1, 484 impexis ... iubis -ere leonem. 11, 364 cristas. VEG. mulom. 1, 3 -entibus pilis (*Chiron 169* pilo horribili). HIER. epist. 14, 10, 3 squalidi capitis -et inculta caesaries. CLAVD. carm. min. 24, 1 apex capitis *locustae*. PAVL. NOL. epist. 22, 2 p. 155, 12 ciliciis. CONST. Sirmond. 8 med. (*v. app. crit.*). *β de capillis commotione animi* (*cf. p. 2979, 46 sqq.*) *erectis*: VARRO ling. 6, 45 cum ... tremunt ..., cum etiam in corpore pili, ut arista in spica hordei, -ent. SEN. Herc. O. 707 erectus -et crinis (SCHOL. Stat. Theb. 10, 607 furore divino). Oed. 230 comas (STAT. Theb. 2, 544 *stupore*). dial. 3, 1, 4 -ent ac subriguntur capilli *iratis*. PLIN. nat. 8, 150 -entibus ... villis *canis*. *perf.*: OV. fast. 2, 502 -uerunt ... comae. HIER. interpr. Iob 4, 15 capilli (*Vulg.* inhorruerunt pili).

c *de herbis spinosis* (*cf. supra l. 5. 36. p. 2978, 16; aliter infra l. 60. p. 2979, 59. 2980, 3; respicitur nimirum etiam sterilitas vel species tristis, v. p. 2978, 40; in imag. l. 51*): VERG. georg. 1, 151 *ut* segnis ... -ret in arvis carduus (SERV. auct. abundaret. PRVD. cath. 8, 44 c. Symm. 2, 985). 3, 315 rubos (SEN. Phoen. 20 SER. SAMM. 689). Aen. 8, 654 Romuleo ... -bat regia culmo. COLVM. 10, 240 spinis ... -et *cinara*. AVIEN. ora 136 dumos (AVIAN. fab. 19, 1 *opp.* abies pulcherrima). AVG. grat. Christ. 18, 19 p. 140, 16 (*verba Pelagii*) quae *radix* possit ... vel nitere flore virtutum vel sentibus -ere vitiorum.

d *de mari exasperato, fluctuante*: ACC. trag. 413 (Non. p. 422, 32) tristes turbinum ... hiemes, mare cum -et fluctibus.

e *de variis rebus exstantibus*: VERG. georg. 3, 161 campum -entem (*per prolepsin, vix ad p. 2978, 15*) fractis invertere glaebis. Aen. 6, 419 *Cerbero* -ere ..., iam colla colubris (VAL. FL. 6, 175 *aegida. cf.* CVLEX 221 *Cerbero* anguibus ... -ent [*Itali*, arent *codd.*] ... colla. SEN. Herc. f. 786 viperis -ent iubae). 11, 754 arrectis ... -et squamis *serpens* (OV. epist. 12, 103 crepitantibus. *cf. p. 2976, 80*). OV. met. 10, 191 lilia ... fulvis -entia (*Riese*, haer- *codd.*) linguis. PACIAN. paraen. 9 p. 118 unguibus manus -entes.

f *de asperitate in univ.*: PRVD. ham. 325 quid lene, quid -ens *foret*.

2 *spectat ad ipsius subiecti rigorem vel duritiam*: **a** *in univ.*: PLIN. nat. 14, 13 adminiculatae sudibus -ent *vites*. ARNOB. nat. 4, 7 p. 146, 24 -enti ... fascino *Tutuni*. CAEL. AVR. chron. 2, 5, 87 palpebrarum impossibili atque -enti positione (*cf. acut. 2, 10, 59*).

b *de frigore* (*de tremore algentium v. p. 2979, 34 sqq.*): *α generatim*: Ⓘ *de locis* (*cf. infra l. 81; aliter p. 2978, 15*): COLVM. 1 4, 9 *loca* solstitiis minus concalescunt, sed frigoribus hiemis intolerabiliter -ent. SIL. 4, 741 -bat glacie ... Apenninus. 14, 68 aeterno ... rigore ardentes -ent scopuli *Aetnae*. STAT. Theb. 4, 384 -ente sub arcto. silv. 4, 4, 16 *hos* Algidus ... -ens *protegit (in bonam partem fere i. q. 'gelidus')*. *perf.*: PROP. 4, 5, 70 -uit algenti pergula ... foco. Ⓘⓘ *de tempestate sim.* (*aliter p. 2978, 59—61*): OV. fast. 1, 495 nec fera tempestas toto ... -et (errat *var. l.*) in anno: et tibi ... tempora veris erunt. GERM. frg. 4, 159 frigidus ... -bit aquarius euris brumalesque dabit pluvias. STAT. Theb. 4, 1 -entem zephyris laxaverat annum Phoebus (SCHOL. hieme asperum vel horridum frigore). *β de frigore mortis*: VAL. FL. 3, 403 (*de descensu ad inferos*) immota ... silva comanti -et verna iugo (*cf. supra l. 69*). MART. CAP. 6, 572 (vers.) pectore *Minervae* saxificam ... -ere Medusam.

3 *spectat ad speciem squalidam, incomptam, turpem* (*cf.*

de capillis sim. p. 2977, 8 et nota quae monui infra l. 55): **a** *generatim* (*acced. acc. graecus infra l. 10; cf. p. 2977, 10. 2979, 55*): VERG. georg. 4, 96 aliae *apes* turpes -ent ..., elucent aliae *eqs.* (*fort. de pilis, ad p. 2977, 7*). SEN. Phaedr. 916 habitus -ens *Hippolyti*. epist. 66, 25 magis diliges ex duobus ... viris nitidum et unctum quam pulverulentum et -entem. CYPR. eleem. 14 p. 384, 13 (*in imag.*) nudus fueras et -bas ... deformis. SER. SAMM. 152 -bit si livor atrox aut nigra cicatrix. ARNOB. nat. 7, 17 p. 251, 11 volutabris -entibus. HIER. epist. 3, 4, 3 -ent sacco membra deformi (*cf.* 22, 7, 1 -bam s. m. deformis [-bant ... deformia *var. l.*]). RVFIN. hist. 5, 1, 23 vulnus -bat. PRVD. ham. 398 informes -ent facies *vitiorum*. VAL. CEM. hom. 19, 3 p. 750D -et ... squalore convivium. *huc referendum vid.*: STAT. Theb. 12, 495 locus -et egenis coetibus (*v. p. 2976, 73*).

b *de locis asperis, squalidis, incultis, sterilibus* (*servatur interdum notio q. e. 'hispidum esse' [sc. dumis sim.] vel accedit notio caliginis [v. infra l. 30]; de locis frigore asperis v. p. 2977, 69; cf. p. 2977, 55. 69. 81. infra l. 68*): CIC. nat. deor. 2, 19 (*vix ad p. 2977, 69*) possetne uno tempore florere, dein vicissim -ere terra ...? VERG. Aen. 7, 713 Tetricae -entis rupes (SERV. Tetricus mons ... asperrimus). 11, 570 in dumis interque -entia lustra (*cf.* CLAVD. DON., *qui subintellegit* 'metuenda'). SEN. dial. 9, 2, 13 locorum -entium squalore (COD. Theod. 7, 20, 11 pr. squalida et situ dissimulationis -entia). SIL. 9, 467 scopulis ... -entia saxa (PRVD. ham. 145 mundum ... anfractibus et silvosis -entem sc.). PLIN. paneg. 81, 1 scopulis. LACT. inst. 2, 11, 6 ne orbis terrae desertus atque incultus -ret. AVIEN. orb. terr. 797 iuga ... cautibus. CLAVD. rapt. Pros. 3, 37 campos -ere situ (*cf. l. 23*) dumisque repleri rura. SVLP. SEV. chron. 2, 33, 4 Hierosolyma -ens ruinis. CONSVLT. Zacch. 1, 19 p. 23, 33 -ens regionum nuditas.

c *de caligine* (*cf. supra l. 17*): VERG. Aen. 1, 165 -enti ... atrum nemus imminet umbra ([*male* GLOSS. IV 445, 7 horrorem facienti. *v. et p. 2997, 27*]. 1, 311. 3, 230 OV. hal. 88). OV. met. 4, 778 silvis -entia (arentia *recc.*) saxa fragosis (AVIEN. ora 313 *montem* -ere s. [*309* s. opacus]. 356). SEN. Herc. f. 689 -ent opaca fronde nigrantes comae *arborum*. SIL. 12, 122 tristi nemore atque umbris nigrantibus -ens *Avernus*. LACT. ira 13, 5 caecas tenebris -entibus noctes. PRVD. c. Symm. 1, 420 nebulis ... obsitus ... -et apex *Romae*. MART. CAP. 6, 595 noctem. PAVL. PETRIC. Mart. 5, 313 silentia noctis. 5, 321 -entum secreta obscura viarum.

d *de herbis sterilibus* (*cf. p. 2977, 43*): OV. Pont. 3, 1, 23 tristia per vacuos -ent absinthia campos. PS. APVL. herb. 100 l. 19 (*interpol. ex Diosc.*) ramis ... -entibus *serpylli* (*gr. 3, 38, 1 φρυγανώδη*).

e *de corpore macro*: BACHIAR. repar. laps. 16 p. 1053B -ant exinanita membra ieiunio.

B *incorporaliter de habitu aspero, rudi, incompto*: **1** *generatim*: OV. rem. 664 -bant saevis ... verba minis (*aliter infra l. 67*). SEN. dial. 11 (12), 7, 1 hominum ingenia ad similitudinem caeli sui -entia. **2** *speciatim de sermone* (*cf. p. 2977, 15*): HIER. epist. 22, 30, 2 sermo -bat incultus.

C *usu latiore de vi horrifica i. q. horribilem (detestabilem sim.) esse, horrorem facere, displicere* (*v. et p. 2981, 69. cf. ad rem Löfstedt, Eranos 8, 1908, 114. quantopere haec notio aevo cadente viguerit, probant interpretamenta p. 2976, 80. 2977, 6. 11. supra l. 21. 31. fluxit ex notione q. e. 'squalidum, turpem esse', v. e. g. l. 68. p. 2979, 3 et cf. exempla sub A allata, a quibus haec non semper facile disiinguuntur*): **1** *c. subi.* (*acced. gerundivum p. 2979, 7*): **a** *nude pos.* (*non satis constat de his exemplis*: GERM. frg. 4, 101 scorpios ... raris ... -bit pluviis [*cf.* VAL. FL. 2, 52 -uit imbre dies. AVIEN. Arat. 1610 madefacta die⟨s⟩ sub tempestatibus -et (*gr. 850 χείματος ὥρῃ*)]. TAC. hist. 2, 88, 3 tergis ferarum et ingentibus telis -entes *Germani* [*cf. p. 2994, 12; fort. i. q. 'rigidi', v. p. 2977, 2 et 26*]. PS. QVINT. decl. 3, 12 p. 51, 20 *militem* Martio habitu -entem): LVCAN. 1, 445 -ens ... feris altaribus Esus. VAL. FL. 4, 425 litora ... poenis -entia Phinei. 7, 233 nec mihi flammiferis -ent ibi pascua tauris. PS. QVINT. decl. 10, 7 p. 194, 25 -entibus verbis *magi* (*antea* horrido murmure. *aliter supra l. 47*). TERT. anim. 30 p. 350, 7 iam nec insulae -ent nec scopuli terrent, ubique domus *eqs.* (*cf. supra l. 15 sqq.*). adv. Marc. 1, 27 p. 328, 15 *deo bono* nullus dentium frendor -et. ARNOB. nat. 7, 45 p. 280, 4 *serpentis*. AVSON. 325, 38 p. 111 P. truces ... strictis mucronibus ... Thisbe et Canace ... -et. CLAVD. DON. Aen. 6, 235 p. 541, 17 undis ... -entibus et taetris. 7, 665 p. 99, 16. PS. RVFIN. in Os. 6, 8/9 regio cultu ... idolorum. PRVD. ham. 520 *aer* rectoribus -et iniquis. PAVL. NOL. carm. 31, 419 cinis -et ad escam. AVG. doctr. christ. 4, 11, 26 ut libeat, quod -bat (MAXIM. eleg. 1, 206 -ent, quae placuere modo. *cf. infra l. 82*). CARM. de Iona 40 stridens labor *antennae*. BACHIAR. repar. laps. 17 p. 1054C consortium *peccatoris*. AVIAN. fab. 7, 3 canis ... latratibus. PETR. CHRYS. serm. 3 p. 192B factum displicet, -et abscessus. SIDON. epist. 3, 13, 9 distortis ... liniamentis *homo obesus*. SEDVL. op. pasch. 2, 17 p. 225, 13 *meditatio legis*. DRAC. Romul. 8, 572 *nuntius*. *nota c. supino*: TRACT. Pelag. p. 33, 11 quod -et auditu (-us *Caspari*; *cf. p. 2980, 80*). *perf.* (*v. et p. 2976, 64. supra l. 60*): VAL. FL. 1, 752 -uit ... clamore supremo maesta domus ('*horrendo*

[Ehlers]

clamore domus completur' Langen). CLAVD. DON. Aen. 3, 225 p. 297, 13 vocis execrabilis -uerunt sono *harpyiae*.

b *c. dat.* (*ut vid., ad analogiam locutionis q. e.* 'sordet mihi aliquid' [*nota l. 5 et 21*]. *var. l.*: PELAG. in Eph. 1, 18 [*pro* sordebit]. ROMVL. fab. 33 pr. rec. gall. *cf. etiam l. 31. aliter p. 2978, 66. 70*): PACIAN. sim. carn. p. 130, 3 quibus (quos *m. pr.*) *pastoribus* visitanda (-o *M*) praesepia non -rent. CLAVD. DON. Aen. 1, 720 p. 140, 4 cui *Didoni* amor coniugalis novus ... vehementer -bat. PS. AMBR. paenit. 13 p. 986^{C} -et tibi vestis tua ... et non tibi -et anima tua. AMBROSIAST. in II Cor. 2, 6/7 p. 281^{D} delictum suum videt pluribus -ere. TRACT. Pelag. p. 33, 26 *deus* vult nobis -ere, quod noxium est. p. 68, 25 vobis ... disputatio. p. 130, 22 quae cuivis -ere honesto viro possunt. AVG. in psalm. 83, $3^{extr.}$ (= CAES. AREL. [?] serm. 135, 6 p. 535, 13) canis hoc faciens -et oculis tuis. serm. 349, 3, $3^{extr.}$ hoc qui non -et, deo -et. PS. AVG. quaest. test. I 27, 3 p. 56, 2 quae -ant personis. EPIST. pontif. 388 Conc.^{S} I 2 p. 94, 26 -ens omnibus putredo. VITAE patr. 5, 3, $3^{in.}$ -at tibi mundi ... vanitas (*Cot. p. 437^{B}* καταγνῶθι τῆς ... ματαιότητος). CAES. AREL. serm. 31, 2 p. 129, 17 tibi -at luxuria *eqs.* *perf.*: CLAVD. DON. Aen. 4, 20 p. 358, 5 sibi ⟨b⟩in⟨as⟩ nuptias -uisse *firmavit Dido.* RVFIN. Orig. in psalm. 37 hom. 1, 4 quibus libido ... sorduit, quibus vitia -uerunt. AVG. in Iob p. 520, 4 -ui angelis.

2 *impers. c. inf. i. q.* '*taedet*' (*cf. Schmalz-Hofmann^{5} 582. 622. Löfstedt, Verm. Stud. 136*): CYPR. epist. 73, 5 p. 781, 18 nec delectat id dicere, quod aut -et aut p u d e t nosse. (OROS. hist. 7, 4, 10 -et [animus *add. edd. vett.*] pudetque [CASSIAN. inst. 12, 28 p. 227, 10]). PS. AVG. hypomn. 4, 9, 17 -et ... plus iis, quae diximus, dicere. *dub.*: AMM. 29, 2, 15 -et nunc (*def. Heraeus, GGA 1915, 477*; mens *Clark*, animus *Accursius, Bentl.*; *cf. p. 2984, 79*) reminisci[t]. *acced. dat.* (*cf. supra l. 3*): VEN. FORT. vita Radeg. 23, 56 quod aliis -et (*v. app. crit.*) videre, non abhorrebat evehere.

II *de tremore*:

A *horror efficitur vi naturali* (*v. etiam l. 59. p. 2980, 3*): **1** *de tremore hominum algentium* (*cf.* PRISC. gramm. III 270, 16 '-o frigore'; *de rigore v. p. 2977, 68 sqq.*): **a** *generatim* (*de pauperibus l. 38 et 39*): OV. ars 2, 213 dominae, quamvis -bis et ipse, algenti manus est calfacienda sinu. PETRON. 83, 10 v. 9 pruinosis -et facundia (*i. poeta*) pannis. STAT. Theb. 1, 685 (*cf.* SCHOL.). IVV. 1, 93 -enti tunicam non reddere servo (SCHOL. trementi, nudo). **b** *technice in medicina* (*cf.* horror *p. 2999, 43*): CELS. 3, 12, 5 (*de horrore*) etiamsi -et *aeger* (horror est *J*). *huc fort.*: SER. SAMM. 361 ubera ... taetris laniata doloribus -ent (urgent *ed. pr.*; '*quasi tremunt' Gnüg, Sprachliches zu Ser. Samm. 1906, 33*).

2 *de tremore somnolenti* (*per perf.*): VAL. FL. 8, 82 primi percussus nube soporis -uit *draco evigilans.*

B *horror efficitur commotione animi: fere timore, detestatione, taedio sim.* (*de timore amantis l. 60; cf. p. 3001, 4*); *stupore, admiratione p. 2980, 2. 70. 2981, 5. 34* (*sed opp.* stupere *l. 74*); *ira, furore infra l. 84. p. 2980, 18; reverentia erga deos vel homines infra l. 81. p. 2980, 62. 2981, 10. 39.* *-et corpus* (*de capillis v. p. 2977, 34*) *vel animus; bestiae l. 65 al.; res personatae infra l. 71. p. 2980, 11. 13. 15. 56. 57. 82. 2981, 2. 16. 17. 30 al.; ? impers.* -etur *p. 2980, 58. 60.* *acced.* animo, mente *infra l. 82. p. 2980, 79. 2981, 51; abl. rei moventis* (*aliter p. 2981, 11*) *p. 2980, 5. 20. 21;* a b *p. 2980, 6; acc. graecus p. 2980, 10* (*cf. p. 2977, 10. 2978, 2*); auditu *p. 2980, 80* (*cf. p. 2978, 82*).

1 *usu generali*: **a** *absol.*: **α** *formae stirpis praes.*: PLAVT. Cist. 551 iam -et c o r p u s, cor salit *metu* (OV. epist. 10, 139 c. *Ariadnes maestae*, ut impulsae segetes aquilonibus, -et). TER. Eun. 84 totus ... t r e m o -oque, postquam aspexi hanc :: bono animo es (DON. ex amore nimio [*sim.* SERV. auct. Aen. 2, 559 SCHOL. Stat. Theb. 1, 494. *v. supra l. 47*]. CIC. Pis. 99 -entem, trementem. SEN. Ag. 883). VERG. Aen. 6, 799 *Augusti* in adventum (*v. vol. VII 1, 751, 37*) ... Caspia regna responsis -ent divum *eqs.* (*syn.* turbant). OV. met. 6, 530 -et adhuc *columba* (*sic de bestiis*: 15, 516 arrectis ... auribus -ent [haerent *Heins.*] quadripedes *Hippolyti* monstrique metu turbantur. STAT. Theb. 11, 13 volucres. 12, 21 turba *columbarum*. Ach. 1, 375 mirantur et -ent *columbae*). 10, 414. 460. SEN. Ag. 5 -et a n i m u s et pavor membra excutit (Med. 670 pavet a., -et. STAT. Theb. 8, 108 adhuc [CLAVD. 15, 7]. NICET. virg. laps. 14. *cf.* SIL. 2, 568 mens). Phaedr. 1054 STAT. Theb. 11, 168. 11, 256 -et ager (*de re personata ut*: 12, 564 iubar ... poli). IVV. 2, 122. TERT. nat. 1, 16 p. 86, 15 *Persae* non -entes cum matribus ... faciunt (*i. coeunt*). adv. Marc. 4, 7 p. 435, 24 non stuperent, sed -rent. HERM. vulg. sim. 6, 2 p. 89, 9 (exhorrere *var. l.*; *cf.* Pal.; *aliter gr. 5*). ANTH. 807, 9 PANEG. 6, 13, 1 AVIEN. Arat. 778. ADNOT. Lucan. 3, 347 'horrida cerni': quae -ere (horrore, horrorem *varr. ll.*) faciunt, s i cernantur (VITAE patr. 3, 153 *bis* [*gr. Nau 1909 p. 365 n. 253* μισεῖς, ἐάν κτλ.; *cf. alteram vers. 5, 1, 21 = 7, 16, 2* odis ... odio habes]). AVG. serm. 180, 9, 10 -entibus hominibus iuras (*abl. absol. ut*: SVLP. SEV. Mart. 18, 3). *de reverentia* (*cf. supra l. 49*): CIC. dom. 140 nemo umquam praedo tam barbarus ... fuit, qui ... non -ret animo, cum divinum numen ... placare ... cogeretur. *de ira, furore* (*cf. supra l. 49*): STAT. Theb. 2, 30 *Cerberum* -entem Lethaeo vimine mulcens *Mercurius* (*cf. p. 2977, 56*). *de stupore* (*cf. p. 2979, 48*): STAT. silv. 4, 9, 44 quid -es (*tamquam magno dono accepto*)? **β** *formae stirpis perf.*: OV. ars 1, 553 -uit *Ariadne*, ut ... agitat quas ventus aristas, ut ... canna ... tremit. met. 6, 602 *Philomela* -uit (corruit *M al.*) ... totoque expalluit ore. 7, 631 pavido mihi membra t i m o r e -uerant stabantque comae (*cf.* ITALA psalm. 118, 120 [Cas.] -uit a timore tuo caro mea [סָמַר מִפַּחְדְּךָ, *Itala Aug. spec. 6 p. 42, 20 et Hier. psalt. sec. Hebr.* horripilavit; *gr. et Vulg. aliter*]). 11, 458. fast. 6, 19 -ueram tacitoque animum pallore fatebar. SEN. Herc. f. 415. Med. 353 quis non totos -uit artus totiens uno latrante malo (*sc. Scylla*)? VAL. FL. 1, 825. 3, 171. 5, 165 -uit ... Ponti latus, -uit ... Hiber. 7, 573. STAT. Theb. 1, 99 Atlas *Furiam sentiens* -uit et dubia caelum cervice remisit. 10, 435. 11, 67 quo *serpente* ... -uit audito tellus pontusque polusque. 12, 255 Argia (*sollicitudine*). Ach. 1, 866 -uit erubuitque simul *Achilles.* ITALA Ier. 2, 12 (Barnab. 11, 2) -uit caelum (*gr.* ἐξέστη, *Vulg.* obstupescite caeli. *cf.* PS. TERT. adv. Iud. 13 p. 736 Oe.). VVLG. Dan. 7, 15 spiritus. IV Esdr. 5, 14 corpus. CLAVD. rapt. Pros. 2, 191. *de ira, furore* (*cf. p. 2979, 49*): STAT. Theb. 2, 129 audito venantum murmure tigris -uit ⌊in maculas⌋ (*132* excitus ira; ⌊ ⌋ *v. vol. VIII 24, 77*). 10, 75 -uit irarum stimulis motaque ... turbavit diadema coma *Iuno.* 11, 673 *Oedipus* -uit instinctu rabido steteruntque ... comae.

b *acced. structurae causam indicantes*: **α** *acc.* (*v.* PRISC. gramm. III 276, 5; *aliter p. 2979, 55; -entur praeterita, praesentia, futura; de formis passivi v. p. 2976, 31*): (I) *formae stirpis praes.*: CIC. Quinct. 92 m i n a s quas ante -bamus, neglegere coepimus (TERT. adv. Marc. 2, 13 p. 353, 1). S. Rosc. 8 *supplicia* metuere atque -ere. 85 *Cassium* fugiebant atque -bant. leg. agr. 2, 68 tribunicium nomen (ad Q. fr. 1, 1, 33 [*syn.* aspernari, recusare]. LIV. 2, 9, 7 CVRT. 9, 2, 33. LVCAN. 10, 390 viresque. QVINT. inst. 12, 7, 1 TAC. hist. 4, 62, 3. *et al. cf.* LVCAN. 8, 450 nominis umbram). Tusc. 5, 85 imbecillius -ent dolorem et reformidant. Att. *quater.* epist. 7, 3, 2 ad Q. fr. 3, 6, 6 CAES. Gall. 1, 32, 4. VERG. georg. 3, 79 nec vanos -et strepitus *equus* (*subi. bestia ut*: STAT. Theb. 2, 519 iuvenci gramina). 3, 408. Aen. 10, 880 m o r t e m (SEN. epist. 75, 17 nec mortem ... nec deos. 78, 25. *et al. cf.* SEN. Herc. O. 1208 virtus non Lethaeos ... amnes). CVLEX 330. HOR. epod. 2, 6 iratum m a r e (SEN. nat. 6, 2, 5). sat. 2, 5, 9. epist. 1, 7, 64 negat *invitatus* ... et te neglegit aut -et. 1, 17, 39 hic onus -et ..., hic subit et perfert. 1, 18, 25 odit et -et. OV. am. 2, 11, 25. fast. 1, 717 Aeneadas ... orbis. 2, 147. Pont. 1, 3, 16 -ent admotas vulnera cruda m a n u s (SEN. dial. 11 [12], 3, 1. *et al.*). 2, 7, 8 naufragus -et a q u a s (CELS. 5, 27, 2^{D} *hydrophobus*). LIV. 2, 42, 6. 2, 45, 1 suas v i r e s (*v. supra l. 30*), sua arma (32, 19, 7 STAT. Theb. 10, 755). 7, 26, 15 Graecia ... Macedonum opes. 22, 27, 3 virgas ac s e c u r e s ... tremere atque -ere (SIL. 6, 695 strictas). 26, 18, 11 f o r t u n a m (SEN. epist. 48, 7 malam). 28, 25, 2 insignia et ... mox in se versuram potestatem. 29, 1, 5 t a m q u a m g r a v e m ... militiam (SIDON. epist. 7, 9, 10. *cf.* LIV. 30, 28, 11 velut [CYPR. laps. 8 p. 243, 3 -ere ac fugere. *cf. infra l. 78*]. AMM. 14, 11, 8 ut. *nude*: DRAC. Romul. 5, 61 probus -etur *pauper*). *al.* GERM. 657 CELS. 3, 4, 2. 3, 18, 5. SEN. Phaedr. 345 India tigres. 566 detestor omnes *feminas*, -o, fugio, execror. dial. 1, 3, 2 ista quae -emus ac tremimus. *al.* CVRT. 7, 8, 4. 9, 6, 12 -et animus cogitationem rei. LVCAN. 3, 322 scelerum contagia mundus. 6, 293. 7, 428 Latios non ... India f a s c e s (CLAVD. carm. min. 19, 4 -et amatque). VAL. FL. 7, 381 SIL. 1, 110 *al.* STAT. Theb. 7, 631 -ent Tyrrhenos Heliconia plectra tumultus. silv. 1, 1, 92 non hoc ... hiemes (*eqs.*) opus (*sc. statua*) ... -et. *et passim; nota c. abl. causae*: AMBROSIAST. in Col. 2, 11/12 p. 430^{A} -etur *satanas* ... ipso nomine (*vix impers.*; *cf.* PS. AVG. quaest. test. I 110, 6 p. 273, 20 si ipse nominetur, -etur ['*sc.* diabolus *sive impers.' Souter*]). AVG. civ. 8, 14 p. 343, 5 D. quidquid ... obscena sollemnitate ... vel ridetur vel -etur. *de reverentia* (*usu sacro vel profano* [*l. 65. 68*]; *aliter l. 36; cf. p. 2979, 49*): CIC. dom. 104 o di immortales .... P. Clodius ... vestrum n u m e n -et (ac. 2, 121 divinum [fin. 1, 41]). fin. 1, 51 *conscientiam* deorum. CATVLL. 64, 159 saeva ... prisci praecepta parentis. VERG. Aen. 4, 209 an te (*Iovem*) ..., cum fulmina torques, nequiquam -emus ...? HOR. epist. 1, 18, 11 nutum divitis -et *scurra* (VAL. FL. 3, 252). LIV. 10, 39, 17 hinc foederum ... testes deos, hinc iuris iurandi ... execrationes. *de stupore, admiratione* (*cf. p. 2979, 48*): CIC. Cael. 25 tam triste illud, tam asperum genus orationis -bam (non abhorrebam *Ernesti*). de orat. 2, 188 quae ..., Crasse, cum a te tractantur in causis, -ere soleo.

(II) *formae stirpis perf.*: CIC. Verr. II 5, 70 qui *Centuripini* nomen numquam timuissent maritimi praedonis, unum ... -uissent Apronium *eqs.* II 5, 74 crimen et iudicium. HOR. sat. 1, 8, 45. OV. met. 2, 494 *Callisto* ursa ... conspectos ... -uit ursos pertimuitque lupos (*cf.* LVCAN. 9, 907 tactos ... angues). Pont. 2, 7, 55 iram (VAL. FL. 2, 100). LIV. 39, 51, 4 Flamini ... adventum sibi velut fatalem -uerat *Hannibal.* SEN. Ag. 167. 226 quod tempus animo semper ac mente -ui. Herc. f. 1155 Tro. 241 LVCAN. 1, 577. 8, 342 auditu. VAL. FL. 2, 514 motum ... aequor -uit et ... volumina monstri *Hercules* (*aliter Langen*). 5, 314 veterum ... quod -uit aetas. STAT. Theb. 1, 40 Thetis (*i. mare*) ... -uit ingenti venientem Ismenon acervo (*cf.* 1, 712 *Phoebum* ovantem [*cf. p. 2981, 5*]. silv. 2, 7, 97 Peliden Thetis -uit cadentem. MOYS.

[*Ehlers*]

Cypr. epist. 31, 3 p. 559, 21 sanguinem suum profluentem). 9, 347 unda nefas. Ach. 1, 664. APVL. met. 8, 8 Charite vocem *Thrasylli* ... et -uit (exh- *vulg.*) et detestata est. TERT. nat. 1, 7 p. 69, 3 quod -uit mens, quod expavit oculus. *et al.* *de stupore, admiratione* (*cf. p. 2979, 48*): PETRON. 123 v. 241 *Pompeium* ter ovantem Iuppiter -uerat (*sed ad timorem refert Stubbe, Die Verseinlagen im Petron 1933, 141*). CLAVD. rapt. Pros. 2 praef. 46 (*coniunct.* stupuere). MART. CAP. 4, 424 *Dialecticam divi*, qui inter initia deriserant, -uerunt. *de reverentia* (*cf. p. 2979, 49*): PRVD. c. Symm. 1, 199 -uit heres et coluit, quidquid sibimet venerabile ... monstrarant atavi.

β abl. (*v. et p. 2979, 64. 2980, 58; aliter p. 2979, 53. 54. 56; falso trad.*: ANTH. 15, 112 morte [-em *vulgo recte, cf.* VERG. *p. 2980, 35*]): SEN. Oed. 743 -et tantis advena monstris. VAL. FL. 6, 504 fragoribus. SIL. 7, 369 facie subita ... flammarum. TAC. hist. 4, 58, 5 -et animus tanti flagitii imagine. *perf.*: SEN. Thy. 104 sentit introitus tuos (*Tantali*) domus et nefando tota contactu -uit. STAT. Theb. 5, 552 visu.

γ dat. (*sec. gr.*): ITALA lev. 20, 22 (Wirc.) non -at vobis terra (*gr.* προσοχϑίσῃ ὑμῖν, *Vulg.* ne et vos evomat terra).

δ praepos. (*per perf.; aliter p. 2979, 63. 2980, 6; v. et p. 2980, 19*): VAL. FL. 6, 686 ad infesti Lexanoris -uit arcus *Medea*. PASS. Paul. 19 p. 43, 7 (*per zeugma*) pertimescentes in visu admirabili -uerunt (corruerunt, timuerunt *varr. ll.*).

ε inf. (*pass. l. 37; de stupore l. 34, de reverentia l. 39; cf. etiam p. 2979, 23*): CIC. leg. agr. 2, 101 non -o (-et π) in hunc locum progredi (*aliter dist. Zumpt*). CATVLL. 14, 26 si qui ... manus ... vestras non -bitis admovere nobis. VERG. Aen. 2, 12 animus meminisse -et (LIV. 28, 29, 4 referre [CALP. decl. 10 p. 10, 19]. QVINT. decl. 270 p. 109, 1 recordari [LACT. inst. 6, 17, 7]. LACT. inst. 7, 15, 11 dicere [CONSVLT. Zacch. 3, 8 p. 112, 31]. HIER. epist. 60, 16, 2). 11, 636 adire (OV. trist. 1, 1, 86 cumba ... locum. AVIAN. fab. 18, 8 *leo* boves). OV. Pont. 2, 2, 28 LIV. 7, 30, 23. 7, 40, 9 dicere (PRVD. perist. 2, 450 SVLP. SEV. dial. 1, 26, 4 VINCENT. LER. 9, 14, 9. *cf. l. 29*). 10, 10, 11 SEN. Oed. 623. PLIN. nat. 8, 169 *asinae* -ent vel pedes ... tinguere. SIL. 6, 550 *Reguli* fata audire -bunt (*i. stupescent*) ... minores (OROS. hist. 5, 24, 9). TERT. resurr. 5 p. 31, 12 CYPR. epist. 64, 4 p. 719, 15. 20. ARNOB. nat. 4, 14 p. 152, 7 -et et reveretur. CLAVD. DON. Aen. 5, 735 p. 510, 9. PRVD. cath. 7, 64 inquinari *eqs.* NOVELL. Theod. 7, 2, 1 OROS. hist. 5, 24, 9 NICET. virg. laps. 9. *perf.*: CIC. har. resp. 37 nemo vir aspicere non -uit *sacrificium Bonae Deae*. MART. epigr. 30 (28), 8 NEMES. Cypr. epist. 77, 2 p. 835, 7 CLAVD. 5, 299 AVIAN. fab. 29, 18 APON. 12 p. 220.

ζ acc. c. inf. (*aliter p. 2980, 47*): LIV. 10, 10, 11 (*per zeugma*) non tam quia imminui agrum, quam quia accolas sibi quisque adiungere ... homines -bat. IVVENC. 4, 809 sacri sibi nominis -et imponi pondus *Constantinus*. CLAVD. rapt. Pros. 3, 72 PS. AVG. quaest. test. I 114, 11 p. 308, 19. EPIST. pontif. 573 Avell. p. 126, 10 haec ... cum -at animus ... fuisse temptata. PROSP. carm. de ingrat. 117. *perf.*: SIL. 14, 671 tantum ... licere -uit *Marcellus*. CORIPP. Iust. 3, 342.

η interrog. indir.: CIC. Phil. 7, 8 quem ad modum accepturi ... sitis *verba*, -o. Att. 2, 21, 1 quorsus eruptura sit *dominatio*. OCTAVIA 437 quid ferat *Nero*, mente -o. 818 animus, quid ferat *vis Cupidinis*, -et.

ϑ ne: CIC. Att. 5, 21, 3 ne quid mihi prorogetur ..., -o. LIV. 2, 37, 6 -et animus, ne quid ... temere fiat. 34, 4, 3. ENNOD. epist. 5, 18, 1 p. 140, 6 ne ... amarae se misceant, ipsa molestiarum -et agnitio. HIST. Apoll. rec. A 2.

2 *singulariter de lacrimis horrore repressis fere i. q. torpere, stupere* (*per perf.*): STAT. Theb. 12, 167 -uerunt (ar- *Koch; cf. vol. V 2, 1439, 24*) lacrimae (crines *Garrodius*) stupuitque ... eundi impetus *eqs.*

deriv.: horresco, horribilis. *cf.* horridus, horror.

compos.: ab-, ad- (*perf.*), ex-, in-, ob- (*perf.* ITALA Cypr., *praes.* CASSIOD.), per-, ? subhorreo. *cf.* horricomis, horrifico, horrificus, horripilo, horrisonus.

part. praes. pro adi. (CHAR. gramm. p. 379, 24 B. saepe ... participia instantis temporis etiam nomina fiunt appellativa velut ... '-ens' ...; pauca ... nimis casum [*sc. genetivum*] non recipiunt, ut '-ens'. *cf. p. 2976, 44. 47*): *posit.*: *v. supra (maxime sub I).* *compar.*: FLOR. epit. 1, 7, 9 (*inde* IORD. Rom. 106) mira res dictu ...: sed illud **horrentius** (*B, Iord.*, -endum *LN; i. 'magis horrendum', cf. p. 2978, 51 sqq.*), quod ... humanum repertum est caput.

part. (*fere vi adi.*) ^×^**horrendus,** -a, -um. *compar., superl. non leguntur; nota* -us magis: SER. SAMM. 718. *vocat.* -e: ACT. Petr. 15 p. 62, 1. NOT. Tir. 74, 97. *de notione*: NON. p. 319, 4 '-um' significat vitabile et terribile ... novum et admirandum ... ridiculum. p. 422, 23 est ... '-um' taetrum et vitabile. HIER. epist. 106, 57, 1 (*ad psalm. 88, 8*) φοβερός, quod significat 'terribilis ...'; ego puto in id ipsum significari et '-um', non, ut vulgus existimat, 'despiciendum' et 'squalidum' *eqs.* (*cf. Lammert, Philol. 75, 1918, 401 et p. 2982, 3; v. et l. 80*). AGROEC. gramm. VII 120, 22 '-um' dicimus et despicabile aliquid et admirandum. DIFF. ed. Beck p. 62, 6 '-us' est visu, 'horribilis' animo. SYNON. Cic. p. 424, 16 B. 427, 19. GLOSS. φρικτός. metuendus. *legitur singulis locis ap.* TRAG. inc. (*?, v. l. 84*), CIC. (*vi potius verbali, v. p. 2982, 45*) *et inde a* VERG., HOR. [*contextu dubio*: TRAG. inc. 198 OV. met. 7, 8 SEN. contr. 2, 7, 9.]

i. q. horribilis (*fere de timore, pavore, taedio sim.* [*vi attenuata infra l. 77*]; *de stupore infra l. 15; usu sacro de reverentia infra l. 26 et 52. notio q. e. 'squalidus', quam vulgarem esse incaute, ni fallor, contendit* HIER. *p. 2981, 77, non legi videtur* [*aliter l. 11. 12. 65*]):

1 *de hominibus, deis* (*et civitate, corpore, specie, imagine*): VERG. Aen. 3, 658 *Polyphemum* monstrum -um, informe, ingens ([= AVSON. 359, 8 p. 216 P. *de mentula*]. 4, 181 *Fama*. AMM. 19, 12, 19 visu relatuque. *cf. infra l. 40. 49*). 3, 679 concilium *Cyclopum* (*cf.* NON. p. 422, 23). 6, 10 Sibyllae (*male* SERV. venerandae). 6, 299 -us ... terribili squalore Charon (*cf.* AVG. civ. 6, 9 p. 264, 6 D. *Silvano* aspero, -o, inculto, utpote silvestri. *cave intellegas 'squalidus', v. supra l. 3*). 7, 323 terras -a petivit *Iuno irata* (*cf.* CLAVD. DON. *ad l.*). 9, 521 -us visu ... Mezentius (CLAVD. DON.: trucem animo et corpore ingentem). 11, 507 virgine *Camilla* ([*i. 'stupenda', v. 7, 812 sq.* SERV. auct.: pro 'admirabilis', alioqui hostibus -a. *cf.* CLAVD. DON. *et* AGROEC. gramm. VII 120, 22]. VAL. FL. 5, 220 *de Medea*). HOR. sat. 1, 8, 26 pallor ... fecerat -as adspectu *magas*. 2, 5, 62 iuvenis Parthis -us *Octavianus*. carm. 3, 3, 45 Roma (PORPH. barbaris -am. *cf.* SCHOL.). OV. met. 4, 782 Medusae. 13, 760 immitis et ipsis -us silvis *Polyphemus*. MANIL. 4, 566 bello *Hannibal*. SEN. Herc. f. 101 agmen *Furiarum* -um anguibus (STAT. Theb. 10, 252 Aoniis [*dat.*]). dial. 3, 1, 4 foeda visu et -a facies *iratorum* (AVR. Fronto p. 79, 17 N. *dolentis*. *cf.* VAL. FL. 4, 245 -os ... toris informibus artus *Amyci*. PANEG. 4, 31, 4 frontis. FEST. p. 359 '*corpore* Tartarino' [*Enn. ann. 521*] ... -o et terribili Verrius vult accipi). VAL. FL. 1, 678 rotis -us equisque (horren et equis *V*) *Neptunus*. 4, 499 Celaeno. HOMER. 813 Achillis. STAT. Theb. 6, 286 species ... -a Coroebi. 9, 842 Dryanta. silv. 1, 4, 78 arcu ... -a fugaci Armenia. PLIN. paneg. 52, 5 truces -asque imagines *Domitiani*. APVL. met. 4, 24 gladiatorum populum. 11, 2 nocturnis ululatibus -a Proserpina. 11, 11 -us (-um *codd.*) ... Anubis. ITALA psalm. 88, 8 (Cas.; *cf.* Hier. epist. 106, 57, 1) *deus* magnus et -us (*gr.* φοβερός, *Vulg.* terribilis). SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 54, 21 *Athanasius* in episcoporum exitiis ... -us. *et al.* *increpative per vocat.*: ACT. Petr. 15 p. 62, 1 (*infans ad Simonem*) o -e deo et hominibus *eqs.*

2 *de bestiis* (*ore infra l. 41*): OV. met. 7, 151 *draco* uncis dentibus -us. MANIL. 2, 666 Leo *sidus*. 4, 664 angues (DRAC. Romul. 10, 483). SEN. dial. 3, 1, 6 animal ... -um ... perniciosumque (epist. 92, 9 fera ..., -a, velocia *Scyllae*). HOMER. 875 monstra ferarum (STAT. Theb. 12, 236. *cf. etiam l. 7 et 49*). STAT. Theb. 7, 575 -a supinant ora *tigres*. AMM. 19, 2, 3 elephantorum agmina rugosis -a corporibus.

3 *de rebus*: **a** *c. subst.* (*neutr. pron. l. 45*): CIC. Tusc. 2, 2 (*v. p. 2981, 83*) nihil habet mors, quod sit -um (*c. neutr. pron. ut*: VERG. Aen. 7, 78 id ... -um ac visu mirabile ferri. LIV. 2, 55, 3 magna atque -a. *et al. cf. infra l. 83*). VERG. georg. 2, 387 ora (*i. personas deformes*; 'ridicula' *explicat* NON. p. 319, 10). Aen. 2, 222 clamores (*v. vol. III 1257, 61; adde* STAT. Theb. 7, 489). 3, 26 monstrum (*v.* CLAVD. DON. *et* NON. p. 319, 5. *cf. supra l. 7. 40*). 6, 99 ambages *Sibyllae* (*cf.* NON. p. 319, 4). 7, 172 tectum augustum, ingens, ... regia Pici, -um silvis et religione parentum (SERV. venerandum, non quod horrori sit. *cf.* CLAVD. DON.). 9, 111 vox -a per auras excidit ([CLAVD. DON. id est non deformis, sed metuenda reverenter]. LIV. 6, 33, 5. SEN. Herc. f. 795 *Cerberi*. VAL. FL. 1, 210. *et al.*). *al.* AETNA 39 fulmen. HOR. sat. 2, 3, 323 rabiem (SIL. 16, 104 ferarum. APVL. met. 6, 20 *Cerberi*). carm. 4, 14, 27 diluviem. TIB. 1, 10, 1 enses. LYGD. 4, 91 Syrtis. OV. met. 3, 38 sibila (SIL. 1, 95. 7, 424). 14, 122 iter (HOMER. 703). 15, 298 res -a relatu (LIV. 21, 29, 7 famā ... inexpertis. *et al.*). fast. 4, 190 sono *tibiae* (LIV. 5, 37, 8. VAL. MAX. 1, 8, 10 vocis *antistitis Delphicae*). 6, 140 -a (-um *Vlitius, Bentl.*) stridere nocte (voce *Heins.*) solent *striges* (SEN. Tro. 436. VAL. FL. 5, 332 [*i. somnia*]. VVLG. sap. 17, 5 [*gr.* στυγνήν]). *al.* LIV. 1, 26, 6 lex *perduellionis* -i carminis erat (AMM. 31, 1, 3 neniarum). 8, 7, 22 imperia. 9, 36, 1 silva ... invia atque -a (AMM. 17, 1, 8 squalore tenebrarum. *cf.* PETRON. 122 v. 179 nemoris). 21, 58, 5 fragores (29, 14, 3 STAT. Theb. 6, 218. *et al.*). 44, 5, 2 stridore (CVRT. 8, 13, 10 PLIN. nat. 7, 24 SIL. 9, 499. *et al.*). *al.* MANIL. 2, 875 *al.* SEN. contr. 1, 3, 7 altitudinem montis etiam secure despicientibus -am. 7, 1, 4 mare iustis quoque navigiis -um. VELL. 2, 100, 2 foeda dictu memoriaque -a ... tempestas. VAL. MAX. 1, 7, 7 PHAEDR. 1, 11, 10. SEN. Herc. f. 651 acta securae quoque -a menti. Phoen. 363 facinus *i. Penthea* (RVFIN. hist. 3, 6, 20 dictu [*gr.* φρικτὸν ... εἰπεῖν]). epist. 85, 41 (*opp.* mansueta). *al.* PLIN. nat. 2, 211 *al.* VAL. FL. 1, 580 *al.* SIL. 1, 352 -um visu robur. HOMER. 352 proelia (925). STAT. Theb. 6, 892 -um visu ac mirabile pondus. *al.* TAC. Germ. 39, 1 barbari ritus -a (horrentia *E*) primordia. *et passim.* *vi originaria attenuata transit in notionem q. e. ingens*: AMM. 16, 10, 17 multis ... cum stupore visis -o. 19, 5, 4 vertigine (vercine *cod.*). AVG. civ. 18, 22 p. 284, 11 D. ingentibus periculis et vastatione ... non parva atque -o labore. 22, 5 p. 561, 3 -a duritia incredulos. 22, 22 p. 603, 25 profunditas ignorantiae. in euang. Ioh. 93, 4 error.

b *neutr. pro subst.* (*nude vel c. neutr. pron.; cf. supra l. 45*): *α plur.*: VERG. Aen. 3, 712 cum multa -a moneret *Helenus* (SEN.

[Ehlers]

dial. 1, 6, 6 multa incidunt tristia, -a, dura toleratu. AVG. civ. 22, 22 p. 605, 25 D.). STAT. Theb. 4, 491 -a canentis *Tiresiae*. IVV. 12, 15 passi. APVL. Socr. 24 p. 178 *sapientiā* comite omnia -a subiit, omnia adversa superavit *Ulixes*. TERT. nat. 1, 2 p. 61, 23 tam -a. *c. gen.*: TERT. nat. 1, 19 p. 91, 6 hucusque ... -a obstinationum Christianarum (*infra*: ⟨de⟩ridenda persuasionum [personarum *cod.*]). PALLAD. 1, 33, 1 odoris. *β sing.*: AMM. 27, 7, 8 aliud audiebatur -um, quod *eqs.* VVLG. Os. 6, 10 in domo Israel vidi -um.

4 *locutiones*: **a** -um est *c. inf.*: VVLG. Hebr. 10, 31 -um est incidere in manus dei (*gr.* φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν, *Itala cod. d* horribilem). **b** -um *pro interiectione*: VERG. Aen. 4, 454 vidit ..., -um dictu, latices nigrescere *eqs.* (8, 565. *cf.* STAT. Theb. 6, 939 -um [horridum *P*] visu). SIL. 2, 584 excitus sede, -um, prorumpit ab ima *anguis*. 5, 612. 10, 122. 11, 231.

structurae: *acced.*: aspectu: HOR. sat. 1, 8, 26 CLAVD. DON. Aen. 6, 295 p. 548, 27. dictu: VERG. Aen. 4, 454. 8, 565 RVFIN. hist. 3, 6, 20. memoria: VELL. 2, 100, 2. relatu: OV. met. 15, 298 AMM. 19, 12, 19. visu: VERG. Aen. 9, 521 SIL. 1, 352 STAT. Theb. 6, 892. 939 AMM. 19, 12, 19. *abl. causae: saepe.* in *c. abl.*: *p. 2982, 34.* *appon. dat.*: HOR. sat. 2, 5, 62 OV. met. 13, 760 LIV. 21, 29, 7 SEN. contr. 1, 3, 7. 7, 1, 4 SEN. Herc. f. 651 STAT. Theb. 10, 252. *et al.* *coniung.* mirabiliter: AVG. civ. 3, 19 p. 128, 27 D.

acc. neutr. **horrendum** *et* **horrenda** *pro adv.* GRAMM. suppl. 259, 31 '-um', i. horribiliter, nomen est ..., sed pro adverbio ponitur. *v. etiam l. 36—39.*

i. q. modo horribili: **1** *sing.*: VERG. Aen. 6, 288 *belua* -um stridens ([*cf.* SERV. auct. *et* PORPH. *infra l. 36 sq.*]. 9, 632. STAT. Theb. 6, 790 dentibus [IVVENC. 1, 759]). 9, 732 arma -um sonuere (SEN. Oed. 98). 12, 700 intonat armis *Aeneas* (IVV. 6, 485). SEN. Herc. f. 981 saevit -um (-e *Treveth. codd.*) Mimans. SIL. 10, 6 increpat. CLAVD. 17, 223 nec dentibus ... instrepis -um (-o V^{1}) fremitu. *exempla anonyma apud* GRAMM.: DON. gramm. IV 385, 27 '-um resonat' (*inde* SERV. *l. 38*). PRISC. *l. 39.* **2** *plur.*: AMM. 27, 10, 10 -a circumsonantibus Alamannis.

adv. **horrendē.** *i. q. modo horrendo*: *apud* GRAMM.: PORPH. Hor. carm. 2, 12, 14/15 'horrendum stridens' (*Verg. Aen. 6, 288*) pro '-e' (*cf.* SERV. auct. Aen. 6, 288). SERV. gramm. IV 439, 2 'horrendum resonat' pro eo quod est '-e'. PRISC. gramm. III 115, 18 'horrendum clamat' pro '-e'. *apud ceteros auctores*: VVLG. sap. 6, 6 -e et cito apparebit vobis *dominus* (φρικτῶς. *locum variat* TRACT. Priscill. 5, 34 [RevBén. 24, 328] -e et celeriter apparebit vobis tristitia aeterna). 17, 3 paventes -e *iniqui* (δεινῶς). *Ehlers.*

horreolum, -ī *n.* *ab* horreum *deminutive.* *i. q. horreum parvum*: VAL. MAX. 7, 1, 2 magis ... probare ... usūs necessarii -um nulli nimis appetendum quam thesauros omnium ... cupiditatibus expositos. *Haffter.*

(**ὀρρεοπραιποσιτία** *v. p. 2985, 15.* *cf.* horreum *et* praepositus, praepositura [*v. p. 2986, 23. 24. 72*].)

***horrēsco,** -uī (*v. p. 2976, 26*), -ere. *ab* horrere. *scrib.* -isc-: PLAVT. Truc. 195 *P.* CLAVD. DON. Aen. 5, 735 p. 510, 4 *L.* SEDVL. carm. pasch. 2, 25 *T.* 2, 211 *TZ.* NOT. Tir. 74, 99 -it. *de deriv. et notione*: CHAR. gramm. p. 329, 25 B. '-o', id est incipio horrere (DIOM. gramm. I 343, 5 GRAMM. suppl. 254, 5). p. 329, 29. 330, 3 (*v. p. 2976, 29*). SERV. auct. Aen. 2, 145 genus inchoativum ... ut 'horreo -o'. PRISC. gramm. II 421, 25. GLOSS. φρίττω. ὀρρωδῶ ὅ ἐστι φοβοῦμαι. pavesco, tremesco. τρέμει, φρίττει. expavescit vel pertimescit. *structura* sibi -ere: *v. p. 2984, 6.* *legitur inde ab* ENN., PLAVT., TER., PACVV., CIC.; *ap. scriptores raro*: CIC. *semel colore poetico* (*infra l. 82*; horreo *et* horrendus 26^{ies}, horrui *ter*), VITR. *semel* (*p. 2984, 40*; horreo *deest*), PLIN. iun. *bis* (horreo *et* horrendus 5^{ies}), APVL. *quater* (horrui *semel*, horrendus 5^{ies}), *postea saepius.* *exempla stirpis perf. v. s.* horreo (*p. 2976, 26*); *ceterum omnes locos attuli praeter p. 2984, 53—71.* [*val.* urî. *M.-L.*] [*falsa var. l.*: NOVIVS Atell. 66 (*v. vol. II 1488, 83*). SOL. 29, 1 (*v.* inhorresco).]

i. q. horrere incipere, fere vi inchoativa attenuata i. q. horrere (*nota iuncturam* -ere coepisse *l. 75. 76. 82. p. 2984, 25 et iuxta pos.* pallere *p. 2984, 42*, pavere *p. 2984, 43*, timere *p. 2984, 65*):

I *de asperitate, rigore, turpitudine*: **A** *de specie externa* (*in imag. infra l. 84*): **1** *spectat ad superficiem*: **a** *de telis*: ENN. ann. 393 -it telis exercitus asper. scaen. 140 arma arrigunt, -unt tela. VERG. Aen. 7, 526 -it strictis seges ensibus (CORIPP. Ioh. 1, 440 seges ... -it spissa maniplis). CORIPP. Ioh. 4, 562 erectis -it ferreus hastis campus. **b** *de pilis, saetis sim.* (*de capillo squalido l. 78, cf. sub 2*): OV. met. 2, 478 bracchia coeperunt nigris -ere villis. 14, 279 saetis -ere coepi (SIL. 1, 423 hirto -it saetis [sevus *LFV*, senus *O*; saetas *Heins.*] dorso *aper*. PRVD. ham. 873 *oculi*). CYPR. epist. 76, 2 p. 830, 6 semitonsi capitis capillus -it. *de capillis commotione animi (cf. p. 2984, 27 sqq.) erectis*: PHAEDR. app. 6, 3 vatis -unt comae (SEN. Ag. 712 mollis -it coma). **c** *de mari exasperato, fluctuante*: CIC. rep. 1, 63 (*v. supra l. 58*) cum subito mare coepit -ere (*cf.* NON. p. 423, 3 *ad l.*).

2 *spectat ad speciem squalidam, turpem, sterilem* (*in imag. p. 2984, 7. 9.* sibi -ere [*v. e. g. Löfstedt, Synt. II 389 sqq.*] *l. 6.* *de capillis v. p. 2983, 75*): AVIEN. orb. terr. 503 Lucanorum regio insurgentibus alte cautibus -it. 1037 -it ... comis nemorum *caespes Aleius*. CLAVD. DON. Aen. 10, 725 p. 383, 6 *leonis* ora copia nimia cruoris -unt. RVFIN. hist. 1, 8, 9 verenda corrupta putredine ... -bant (*cf.* GILD. Brit. 108 chron. III p. 83, 33 *vulnus* tumore ... vel fetore sibi -ens). CASSIOD. in psalm. 39, 2 p. 287^{D} *delicta* fetoribus -unt. CORIPP. Ioh. 3, 115 tabo. *de sterilitate animi*: BOETH. herm. sec. 2, 3 p. 79, 5 ubi desidia demittit animos, continuo feralibus seminariis animi uber -it (*antea* labor ... ingenii fructibus complet).

B *de vi horrifica fere i. q. horribilem (detestabilem sim.) fieri vel esse, horrorem facere* (*v.* horreo *p. 2978, 51*): **1** *c. subi.*: *nude*: SIL. 1, 134 subitis -it turbida nimbis tempestas. CLAVD. DON. Aen. 6, 600 p. 587, 14 ne continuatio narrationis -at. 10, 385 p. 342, 26 ne solis nominibus longus ... textus -at. 10, 725 p. 382, 25. *c. dat.*: RVFIN. hist. 8, 6, 6 *cum* spectatoribus nimietas crudelitatis -ret. PASS. Tarach. 7 vultus tuus mihi -it (*gr.* τὸ πρόσωπόν σου βδελύσσομαι). **2** *impers.*: *c.* quod: CLAVD. DON. Aen. 5, 735 p. 510, 4 nec tibi ... -at (necubi *codd.*, nec ... -as *edd. vett.*), quod accessurus sis *inferos*. *c. inf.* (*cf. infra l. 79*): PS. FVLG. RVSP. serm. 67 p. 939^{C} delectat magis ... cernere Petrum ..., quia -it ... respicere *Iudam*.

II *de tremore*: **A** *horror efficitur vi naturali* (*de mari v. p. 2983, 82*): VERG. georg. 3, 199 segetes altae campique natantes lenibus -unt flabris (SERV. contremiscunt). STAT. Theb. 7, 794 recessurae paulatim -ere terrae summaque terga quati *coeperant*. CAEL. AVR. acut. 2, 10, 71 lacessiti -unt *convalescentes*.

B *horror efficitur commotione animi, fere timore, detestatione, taedio sim.; gaudio infra l. 37; furore infra l. 71; admiratione infra l. 48* (*de capillis erectis v. p. 2983, 80; -unt bestiae infra l. 39; res personatae infra l. 61 [loco dubio]. 70. 75.* *accedit* animo [-i?], mente *infra l. 37. 38. 55; modus significatur addito* timore *sim. infra l. 40. 41,* stupens *l. 48,* fastidendo *infra l. 66*): **1** *vi originaria*: **a** *absol.*: PLAVT. Asin. 794 -et faxo lena, leges cum audiet. Truc. 195 -o misera, mentio quotiens fit partionis (*sic A; v. app. crit.*). TER. Ad. 633 perii: -o semper, ubi pultare hasce *fores* occipio. PACVV. trag. 294 animi -o (*sc. gaudio*) et gliscit gaudium (-it *codd.*; animus mi -it *Onions, alii aliter. cf.* HEGES. 5, 40, 2 p. 384, 7 quid -itis animo?). 359 ferae ... -unt. LVCR. 6, 261. VERG. Aen. 12, 453 -unt corda agricolis (CORIPP. Ioh. 2, 200 pavore). VITR. 1, 1, 6 timore ... fortitudinis effectūs (*cf.* PLIN. paneg. 82, 1 formidine. *v. et l. 40*). VAL. FL. 2, 541 SIL. 5, 191. PLIN. epist. 7, 17, 13 pallemus, -imus, circumspicimus. APVL. met. 5, 4 et pavet et -it *Psyche*. DARES 8 p. 10, 11 CLAVD. carm. min. app. 2, 45 CYPR. GALL. Ios. 251. *c. particip. praes. vel fut.* (*usu modali l. 48*): VERG. Aen. 2, 204 -o referens (RVFIN. hist. 3, 6, 8 PAVL. MED. vita Ambr. 13 VEN. FORT. vita Marcell. 10, 41). SEN. Oed. 323 intuens. STAT. Theb. 7, 41 tuens. PANEG. 4, 29, 5 dicturus -o (*sc. admiratione*). PRVD. perist. 2, 182 -it stupens. CONC.^{S} I 5 p. 149, 16 nec -it vir ... naturam verbi ... necessitati subiacere commemorans (*p. 260, 39* expavit ... subicere. *I 1, 6 p. 119, 21* δέδιεν ... ὑποτιθείς).

b *acced. structurae causam indicantes* (*v. et l. 44 sqq.*): *α acc.*: VERG. Aen. 3, 394 nec tu mensarum morsus -e futuros. HOR. carm. 2, 10, 3 procellas. VAL. FL. 6, 453 (*del. Langen*) nullum mente nefas, nullos -ere visus. SIL. 3, 125 *al.* STAT. Theb. 3, 70 pectora .. nihil -entia mortem (MVTIAN. Chrysost. hom. 4, 4 p. $265/6^{extr.}$ [*gr.* πεφρίκασιν]). 7, 506 bellum -it pietas. 12, 221 *quisque* -it ... habitus *Argiae* miseramque veretur. MART. 5, 34, 3 APVL. met. 5, 30. 7, 5 provinciae nomen *praedonis* -unt (COD. Theod. 4, 4, 5, 2 [= Iust. 6, 23, 20, 2]). FRG. Vat. 35, 7 ut omnia ... tuto decurrant neque aliquem ... casum malignae captionis (-es *cod.*) -ant (captiones obruant *Mai*). PANEG. 4, 10, 3 appetitum tuum (*Constantini*) refugit, a[d]versatur, -it *Maxentius*. ARNOB. nat. 4, 23 p. 160, 3 AVR. VICT. Caes. 17, 7 AVSON. 280, 3 p. 192 P. CLAVD. DON. Aen. 12, 315 p. 590, 25 quae Turnus -it ac timet, Aeneas exoptat et ... amplectitur. FVLG. myth. 3, 5 p. 66, 14 quod amaverit, cito aut zelando amputat aut fastidendo -it *potentia*. CLAVD. 7, 53 *Theodosium* litus ... -it Libyae *eqs.* carm. min. 25, 138 quem nunc -is, amabis. PROSP. epigr. 92, 6 noctis devia lucis amor. PAVL. PETRIC. Mart. 5, 114 -ens (horrentis *sc.* 'lucis' *Wopkens*) ... scelus ... nox. DRAC. Romul. 4, 19 (*Hercules ad Iovem*:) te (*vix abl.*) in nosmet pessima coniux -it (*i.* '*in te furit*'). *et al.* *β abl.* (*gerund. l. 78; aliter supra l. 31. 32, dub. l. 71*): VERG. Aen. 6, 710 -it visu subito *Aeneas*. ? APVL. met. 4, 33 (= carm. frg. 6, 8) quo[d] *malo* (*sc. Amore*) numina terrificantur fluminaque (f. quem *Barth*) -unt et Stygiae tenebrae (*aliter Helm*: '*enuntiatum libere continuatur ut suppleas*: id ...'). COMM. instr. 2, 29, 13 -unt iudices peculantia vestra (petulantiam vestram *coni. Dombart in schedis*). apol. 307 -is ... vivendo *senex*. AVG. in euang. Ioh. 20, 4 coruscatione magnae lucis. *γ inf.* (*cf. supra l. 19*): AMM. 29, 3, 9 -it animus (horruscitamus *cod.*) omnia recensere. OROS. hist. 3, 10, 1 -o referre. CASSIAN. inst. 7, 30 CAEL. AVR. chron. 4, 3, 59. *δ acc. c. inf.*: CORIPP. Iust. 3, 242 -unt lanceas ... instare.

2 *abusive de dentibus fere i. q. hebetari* (*ad analogiam vocum q. s.* obstupescere, torpescere *sim.*): SEDVL. carm. pasch.

[*Ehlers*]

2, 25 pomis ... acerbis, quae mandere patres, natorum -ere dentes (*op. pasch. 2, 2 p. 198, 14* obstupere. *cf. Vulg. Ier. 31, 29 Ezech. 18, 2 et v. Svennung, Wortstud. Oribas. 78*).

compos.: ab-, co-, ex-, in-, per-, ?persubhorresco. *cf.* adhorrui, obhorrui (*v. p. 2981, 61*).

part. **horrēscendus,** -a, -um. *cf.* horrendus. *i. q. horrendus*: RVFIN. hist. 2, 13, 7 quae ... castis ... auribus execrabilia et penitus -a (horrenda *P*) ducantur. *Ehlers.*

***horreum,** -ī *n.* [*orig. inc. J. B. H.*] *de scriptura*: h *testatur* CASSIOD. gramm. VII 202, 7 (*ex Eutyche*). horeum: CIL VI 188[b], 3 hore(orum) (*sed* 188[a], 4 horr(eorum)). XIV 4089, 4. 5308, 1. *litt. gr.* ὅρεον: *infra l. 41.* horrium: CIL VI 8680 (= 33743; *a. 68*). *cf.* horria (*fem.?*): GLOSS. III 450, 42. 482, 4. *litt. gr.* ὅρριον (ὅ- *l. 17*): IG VII 24, 12 (*Megaris, a. 401/2*; = Dittenb. Syll.[3] 908; *sed ibid. 7* ὁρρεοπραιποσιτίαν). INSCR. Petersen-v. Luschan, Reisen in Lykien 77 a. PASS. Paul. frg. 1 p. 104, 4 (ὅριον *A P*). p. 104, 9 GLOSS. II 387, 25. III 261, 61 ὅρριον. *de pap. gr. v. Wessely, WSt. 24, 1902, 140.* horium: PAP. Wessely p. 9 n. 21 (*s. IV*). *litt. gr.* ὅριον (*var. l. supra l. 16*): INSCR. Hondius, Suppl. Epigr. Graec. IV n. 106 (*Romae, s. II*) ἐν ὁρίοις Πετρωνιανοῖς. CONC.[3] II 1, 1 p. 38, 2 (ὅροις, οὐρανοῖς *varr. ll.*). *de pap. gr. v. Meinersmann, Lat. W. i. gr. Pap. 41 (bis). cf. infra l. 40. graece fere* ὅρ(ρ)ιον (ὅ- *supra l. 17*, ὅρεον *infra l. 41, cf. l. 15*). *de abbrev.*: h: CIL VI 682, 5. 36778, 3. hor: CIL VI 9973, 3 VIII 22847, 6 XIII 7749, 2. 11540, 2. horr: CIL III 10875, 5 VI 188[a], 4. 338, 8 (*a. 159*). 9469, 4 INSCR. Dessau 9124. *litt. gr. (pap.)*: *v. Wessely et Meinersmann l. c.* hore: *v. l. 11.* *de formis et genere* (*ad neutr. v.* NON. p. 208, 27 DVB. NOM. gramm. V 508, 17 PS. ASPER gramm. suppl. 41, 29): *fem.* -a, -ae: CALID. or. frg. Non. p. 208, 29 (frg. 7 M.) navalia, -a⟨e⟩ curiaque et tabulariae publicae (*cf.* NON. *ad l.*). *dub.*: GREG. Tur. (*v. Bonnet p. 350*). GLOSS. *masc.* -us, -i: CIL II 3222 (= 6340), 4 (= Dessau 5911 Diehl 2243 [*Hisp. Tarrac. a. 387*]) factus est -us. PS. AVG. serm. cod. Guelf. app. 3, 4 p. 180, 69 (*v. app. crit.*). *dub.*: PSALT. Cas. 143, 13. NOT. Tir. 96, 73. *de notione et orig.* (*cf. et p. 2987, 16*): VARRO frg. Aug. dialect. 6 (*p. 148 Wilm., 283 Fun.*) aut per id quod continet, ut si quis -um mutata littera affirmet ab hordeo nominatum; ⌊aut per abusionem, ut cum -um dicimus et ibi triticum conditur⌋ (⌊ ⌋ AVG.?; *cf. Reitzenstein, Varro und Ioh. Maur. 1901, 74, 1*). PAVL. FEST. p. 102 -um antiqui farreum dicebant a farre. GLOSS. ἀποθήκη. HESYCH. p. 215 n. 1093 ὅρια· τὰ νεώρια. ἔνιοι ἀποθήκας. καὶ Ῥωμαῖοι ὅρεα καλοῦσιν. *legitur inde a* PLAVTO (*p. 2986, 7*), ? CATONE (*infra l. 68*), CIC. [*sard.* orriu, *prov.* orri. *M.-L.*]

i. q. ἀποθήκη, *apotheca*:

I *proprie*: **A** *vi strictiore de apothecis, quibus homines ad condendas res utuntur*: **1** *usu originario de aedificiis* (*ad rem cf. Fiechter, RE et Ruggiero, Diz. s. v.; Kaufman, ClW. 23, 1929/30, 49 sqq.*): **a** *generatim fere de granariis, quibus frumentum conditur* (*acced.* frumenti, frumentarium *l. 81. 82*; *hic illic frum. conditur una cum vino et oleo [infra l. 77. 80. p. 2986, 36. 42. 43. 2987, 14], aliis cibariis [p. 2986, 34], rebus variis [infra l. 79. p. 2986, 28. 29. 32. 35. 45]; ab his -is mixtis seiunxi -a specialia [v. sub b], etsi non semper facile discernuntur*): α *vario usu* (*fere de apothecis privatis*): ① *in univ.*: VARRO rust. 1, 11, 2 dubium ... non est, quin cella vinaria maior sit facienda in eo agro, ubi vineta sint, ampliora ut -a, si frumentarius ager est. CIC. Verr. II 3, 20 neque in segetibus neque in areis neque in -is *eqs.* (HOR. carm. 1, 1, 9 proprio condidit -o, quidquid de Libycis verritur areis. OV. met. 8, 293 SEN. epist. 2, 6. PETRON. 53, 2 sublata in -um ex area. PLIN. nat. 18, 298. *et al.*). 3, 172 div. 1, 69. VERG. georg. 1, 49 immensae ruperunt -a messes (PANEG. 11, 15, 4. HIL. in psalm. 143, 23 p. 827, 17 multiplicatis ... fructibus. SIDON. epist. 1, 6, 4 frugibus ... congestis. *cf. p. 2986, 13*). 2, 518 nec requies, quin ... annus ... proventu ... oneret sulcos atque -a vincat (PANEG. in Mess. 185. RVT. NAM. 1, 149 Latiis consurgant -a sulcis [*'statt des Inhalts' (cf. sub 3) Helm iniuria coll.* APVL. *p. 2987, 67*; hordea *Hermann, cf. Verg. p. 2968, 17*]). AETNA 12 *cum* annua ... saturae complerent -a messes (*cf.* PANEG. 5, 13, 3 [*alluditur ad orationem Catonis, v. or. frg. 24*] ad censorum laudem pertinebat ..., si -a messis implesset). 271 -a ... ut saturent. HOR. carm. 3, 16, 27 epist. 2, 2, 177. TIB. 2, 5, 84 distendet spicis -a plena Ceres (PLIN. epist. 4, 6, 2. *et al.*). OV. trist. 1, 9, 9 -a formicae tendunt ad inania numquam. MANIL. 5, 275 -a quaerere messi *abundanti*. VITR. 6, 2, 8 cryptae, -a, apothecae ceteraque, quae ad fructus servandos ... possunt esse. 6, 9, 5 -a, faenilia, farraria, pistrina. SEN. benef. 7, 5, 2. epist. 117, 26 an ... messem futuram iam sentiant -a. *al.* COLVM. 1, 6, 9. 1, 6, 12 sedem frumentis optimam quibusdam videri -um camara contectum *eqs.* 1, 6, 16 pensilis -i (*cf. p. 2987, 35*). 12, 2, 2 quod ... -um siccum atque aridum, frumentis habetur idoneum; quod frigidum, commodissime vinum custodit; quod bene illustre, ... supellectilem ... postulat *eqs.* 12, 44, 4 *uvam* in -o suspendunt, in quo triticum positum est. *al.* PLIN. nat. 15, 33 -orum frumenti (*cf.* SCAEV. dig. 41, 1, 60 -um frumentarium novum ex tabulis ligneis factum mobile). *al.* VLP. dig. 30, 47, 1 frumentum ex illo -o vel vinum ex apotheca illa. 45, 1, 75, 5 (*cf.* 6) vinum aut oleum vel triticum, quod in -o est. LACT. mort. pers. 37, 4 -a privatorum claudebantur, apothecae obsignabantur (*cf.* CIL VI 33860 -is privatis). *et passim.* ② *respicitur amplitudo, copia*: PHAEDR. app. 9, 12 licet -um mi *gallinae* pateat, ego scalpam tamen. TERT. uxor. 2, 4 p. 689 Oe. cui largiendum erit -um, proma praeclusa sunt. *iocose pro mensura*: PLAVT. Men. 15 argumentum vobis demensum dabo, non modio neque trimodio, verum ipso -o.

β *de apothecis publicis potissimum annonae aptis*: ① *apud Romanos*: Ⓐ -*a Romae (in Portu, Ostiae, in Latio) sita* (*cf. p. 2987, 38. 73. 74*): CIC. dom. 25 *Clodio* omne frumentum privatum et publicum, omnes provincias frumentarias, ... omnes -orum claves ... tradidisti. LIV. 29, 36, 2 -a ... iam facta ... repleta, ... nova aedificata. LVCAN. 3, 67 Romana (PRVD. c. Symm. 2, 942 R. nec -a rumpat Sardorum congesta vehens granaria classis). TAC. hist. 4, 52, 2 decem haud amplius dierum frumentum in -is *fuit.* PLIN. paneg. 29, 3. SVET. Cal. 26, 5 -is praeclusis populo famem indixit. Nero 38, 1 quaedam -a circa domum Auream. AMM. 19, 10, 4 CLAVD. 15, 55. 18, 408. PAVL. NOL. epist. 49, 1 p. 390, 22 fiscalibus -is (COD. Theod. 15, 1, 12 apud urbem Romam nec non etiam Portus. 15, 10, 1 pr. *cf. p. 2987, 83*). COD. Theod. 6, 4, 7 urbis Romae (11, 14, 1 [= Iust. 10, 26, 1 pr.]. *cf. infra l. 49*). 11, 28, 16 publicorum (MARCELL. chron. II p. 78, 431, 3. COD. Iust. 8, 10, 11, 1 [*a. 423*]. *cf. p. 2987, 84*). 12, 1, 49, 2 praepositi -orum (12, 6, 5. 24. *cf.* 12, 6, 8 [= Iust. 10, 72, 2] praeposituram -orum. *v. et infra l. 72*). 14, 15, 4, 1 ex his -is cellulisve, quae intra urbem Romam adque in Portu constitutae pistorio iure retinentur. 14, 23, 1 -orum Portuensium. *et al.* *c. nom. propr.*: -a Agrippiana: CVRIOS. urb. reg. 8 p. 12, 1 (REG. urb. p. 11, 13). CIL VI 9972 vestiarius de -is A. 10026. Agrippiniana: CIL XIV 3958 (*Nomenti*) vestiarius de -is A. Aniciana: CVRIOS. urb. reg. 13 p. 18, 5. Epagathiana, Epaphroditiana: CIL XIV 4709 (*Ostiae*). Faeniana: CIL VI 37796. Galb(i)ana: NOT. dign. occ. 4, 15 CIL VI 236. 338 (*a. 159*). 30855. 33906 sagarius de -is G. *cf.* Galbae (-es): PORPH. *l. 43.* ORIGO Rom. chron. I p. 146, 7 CVRIOS. urb. reg. 13 p. 18, 5. CIL VI 682 (*?; v. p. 2976, 4*). 8680 (= 33743; *a. 68*). 9801 piscatrix de -is G. 33886 negotiator marmorarius de G. (*per ellipsin, item*: XIV 20 [*Ostiae*] proc(urator) ad oleum in G.). *v. et l. 42.* Germaniciana: REG. urb. p. 11, 13. Leoniana: CIL VI 237. Lolliana: CIL VI 4226. 4226[a]. Mamerciana: CIL XIV 5308, 1. Nervae: CIL VI 8681. *cf.* LEX horr. (CIL VI 33747). Petroniana: CIL VI 3971. *adde p. 2985, 20.* Postumiana: CIL XIV 4089, 4. Seiana: CIL VI 238. 9471. 36778. Sempronia: FEST. p. 290. CIL XIV 4190 (*in nemore Dianae*). Sulpicia (*i. Galbae, v. l. 31*): HOR. carm. 4, 12, 18 *cadus* S. accubat -is (PORPH.: ⟨Sulpicii⟩ Galbae -is dicit; hodieque autem Galbae -a vino et oleo et similibus aliis referta sunt). Volusiana: CIL VI 9973 vestiario de hor(reis) V.

Ⓑ -*a Constantinopolitana* (*cf. p. 2987, 36*): NOT. urb. Const. 6, 15 sqq. -a Troadensia. -a Valentiaca. -a Constantiaca. 10, 6 -a Alexandrina. 10, 9 -um Theodosianum. 16, 29 -a quinque. COD. Theod. 13, 5, 32 (= Iust. 11, 2, 4) augustissimae urbis (*cf. l. 51; v. et supra l. 20*). 14, 16, 2 (= Iust. 11, 24, 1) publicis (15, 1, 38. COD. Iust. 11, 25, 2 pr. [*a. 392*] huius almae urbis. *cf. p. 2987, 84*). 14, 17, 7.

Ⓒ -*a provincialia et militaria* (*de aedificiis vice -orum fungentibus infra l. 56. 84*): CIC. Verr. II 3, 178 in tuis -is omne frumentum Siciliae ... atque omnes fructus agri decumani fuisse. CAES. civ. 3, 42, 3 *Caesar* -a constituit vecturasque frumenti ... civitatibus discripsit. LIV. 22, 23, 9 *Hannibal* in usum -orum pauca reliquerat tecta *Gereonii.* 24, 21, 11 (*cf.* 12) -a publica *in Sicilia* (COD. Theod. 7, 4, 32. *cf. p. 2987, 84*). 29, 22, 3 armamentaria et -a bellique alium apparatum. 44, 9, 11 eligi -is opportuna loca. 44, 22, 8. VAL. MAX. 9, 3, 7 -a custodibus remotis opportuna rapinae praebuit. FRONTIN. strat. 3, 15, 4. TAC. Agr. 19, 4 adsidere clausis -is et emere ultro frumenta ... cogebantur *Britanni.* ann. 2, 59, 1 *Germanicus* levavit ... apertis -is pretia frugum (*in Aegypto*). 15, 16, 1. PLIN. paneg. 31, 6 stupebant agricolae plena -a (*in Aegypto*). TARR. PAT. dig. 50, 6, 7 -orum librarii. VOPISC. Prob. 14, 1 agros et -a et domos et annonam Transrhenanis omnibus fecit. TREB. Gall. 4, 1. AVSON. Mos. 457 securis non castra, sed -a Belgis. AMM. 24, 1, 15 *milites* virtutis suae -a repperisse existimantes (*cf.* 29, 5, 10). 28, 1, 17 Carthaginiensibus ... ex -is Romano populo destinatis frumentum venumdedit. *al.* VEG. mil. 3, 3 fidelis -orum custodia et erogatio moderata (COD. Theod. 12, 6, 33 c. curamque. 12, 10, 1 [= Iust. 12, 52, 2 pr.]). COD. Theod. 7, 4, 1 procuratores seu susceptores vel praepositi pagorum et -orum (PAP. Wessely p. 9 n. 21 prepositis -orum. *cf.* INSCR. Dessau 9124 [*Brit.*] ⟨pr⟩aep(ositus) cu⟨ram⟩ agens ⟨h⟩orr(eorum) [*v. Stein, Die kaiserl. Beamten u. Truppenkörper im röm. Deutschland ... 58, 95*]. *v. et supra l. 23*). 7, 4, 5 expeditionalem annonam ex -is milites ... debent suscipere. 7, 4, 16 (= Iust. 12, 37, 5) fiscalibus (12, 6, 16 [= Iust. 10, 72, 6]. *cf. p. 2987, 83*). 11, 27, 2 *proconsules egentibus* ex -is substantiam ... tribuant competentem. 15, 1, 37, 1 (= Iust. 8, 11, 13, 2 *a. 398*) -orum ... vel stabulorum fabricas ... provinciarum iudices ... adripiant. *al.* CASSIOD. var. 3, 41, 2 de Massiliensibus -is. 10, 27, 2 ex -is Ticinensibus atque Dertonensibus (12, 27, 2). 10, 27, 3 ex Tarvisiano atque Tridentino -is. COD. Iust. 1, 40, 15, 1 (*a. 471?*) praetorium ... suscipiendis ... speciebus publicis -orum vice ... deputetur.
[*Stark*]

al. CIL II 2991 genio tutelae -orum. 3222 (= 6340; *a. 387*). III 4180 (*a. 349?*). 6738 (*a. 119/138*) -a imp. Caesaris divi Traiani Parthici (12129). 10875. VII 732 (*a. 225*). VIII 619 proc(urator) ad solaminia et -a. 8836 (*a. 304*) -a in Tubusuctitana ⟨civitate fieri⟩ praeceperunt. 9669 -a fortia et felicia. 19852 -a ad securitatem populi Romani pariter ac provincialium constructa. IX 5159 (*Truenti*). XI 357 (*Arimini*) genio Larum -i Pupiani. XIII 7441. 7749. 11540 disp(ensator) hor(reorum) (11802 genio horr⟨ei⟩ ... disp. h⟨orrei⟩).

(II) *apud exteras gentes*: LIV. 31, 23, 7 -a regia (*Philippi*). 31, 33, 6 Dassaretiorum. VVLG. gen. 41, 35 quintam partem fructuum ... congreget in -a *praefectus Pharaonis* (*item apud Aegyptios*: 41, 47 -a Aegypti. 41, 56 aperuit ... Ioseph universa -a. 47, 22 -is publicis. SVLP. SEV. chron. 1, 11, 8). II Esdr. 13, 12 omnis Iuda apportabat decimam frumenti, vini et olei in -a (*item apud Iudaeos de apothecis templi*: Mal. 3, 10 inferte omnem decimam in -um [*cf.* HIER. in Mal. 3 p. 1570^D in -a, hoc est in thesauros templi]. 13, 13. II par. 31, 11 in domo domini).

(III) *in ecclesia christiana*: LIB. pontif. p. 163, 3 *Sabinianus* ⟨iussit⟩ aperire -a ecclesiae (GREG. M. epist. 1, 42 p. 62, 8. 9, 115 p. 120, 16 [*v. Hartmann ad l.*]). GREG. TVR. Franc. 4, 34 p. 169, 18 (*cf.* 23) expellentes monachi *Burdigalenses* de -a anonas. GREG. M. epist. 1, 42 p. 64, 17.

b *-a specialia* (*cf. quae monui p. 2985, 49*): α *conduntur varia cibaria*: HOR. carm. 3, 28, 7 deripere -o ... amphoram (*de apotheca vini, item*: SEN. epist. 114, 26 veteraria nostra et plena multorum saeculorum vindemiis -a. SCAEV. dig. 33, 7, 7 -um vinarium cum vino et vasis et instrumento et institoribus. 33, 9, 7 *si* sint ... in -is amphorae. VLP. dig. 33, 7, 12, 39 [*ex Papin.*]. PAVL. dig. 18, 1, 76 pr. dolia in -is defossa. COD. Iust. 4, 48, 2, 1 [*a. 223*]. *cf. p. 2985, 49. 2988, 26*). COLVM. 2, 10, 2 *lupinum* non desiderat requiem in -o (PALLAD. 7, 3, 2 longe ab umore est ponendus in -is *lupinus*). 2, 10, 16 *lens* recondatur, si maior est modus, in -o. 9, 1, 8 *cicer* ... nec minus hordeum et cicercula condita ex -o promantur (PLIN. nat. 18, 308). 12, 15, 2 *vasa ficis repleta* in -um siccissimum reponi *oportet*. 12, 52, 3 pensile (*cf. p. 2985, 77*) -um, quo importentur fructus (*sc. oleae. cf.* NOT. urb. Const. 6, 13 -a olearia. *v. et p. 2985, 49. 2988, 26*). PLIN. nat. 18, 127 *rapiciorum* in -is enecatorum. VLP. dig. 33, 9, 3, 11 -i penuarii vel cellae penuariae. PROSP. chron. I p. 417, 516 -a piperataria (*Romae*). CASSIOD. var. 12, 12, 2 subterraneis -is ... congregata *forma casei*.

β *conduntur variae res sive neglectae (l. 53) sive custodiendae (l. 46. 54), tuendae (l. 61) sim.* (*agitur in* DIG. *fere de -is conductis, v. Fiechter l. c. et Herdlitczka, RE Suppl. VI 387; huc fort.*: PLIN. epist. 2, 17, 13 apotheca et -um): LABEO dig. 19, 2, 60, 6 locator -i propositum habuit se aurum, argentum, margaritam non recipere *eqs.* 19, 2, 60, 9 rerum custodiam ... locatorem totorum -orum horreario praestare non debere (VLP. dig. 36, 4, 5, 22 *ut* habitationem conducat vel -um ..., in quo res *hereditariae* collectae custodiantur. COD. Iust. 4, 24, 9 [*a. 293*] in -is, quibus et alii solebant publice uti. 5, 38, 3 [*a. 245*] res pupillares). COLVM. 1, 6, 7 -um, quo conferatur omne rusticum instrumentum, et intra id ipsum clausus locus, quo ferramenta recondantur. PLIN. epist. 8, 18, 11 tantum ... pulcherrimorum operum (*sc. statuarum*) in -is, quae neglegebat. IAVOL. dig. 32, 84 quae custodiae causa in -is extra urbem reposita sunt. CELS. Vlp. dig. 10, 4, 5 pr. si quis merces ... in -o posuit (GAIVS dig. 41, 1, 9, 6 PAPIN. dig. 18, 1, 74). MAECIAN. dig. 35, 2, 30, 4 pondus argenti, quod in illis -is habeo (PAVL. dig. 34, 2, 32, 4 in domo vel intra -um. APVL. met. 4, 18 -um, ubi ... a. copiosum recondi viderat. *cf.* VLP. dig. 2, 13, 6 pr. *v. et l. 45*). SCAEV. dig. 20, 4, 21, 1 *negotiator marmorum* conductor -orum Caesaris fuit. 33, 7, 20, 8 crabattus argento inaurato tectus ... in -is ... conditus *est* (*infra*: quo tutiore loco haberetur, ... in -o allatus). 40, 7, 40 pr. *hereditatem spoliavit* apertis clam -is sublatisque suppellectili et veste et apothecis exhaustis. PAVL. dig. 1, 15, 3, 2 in insulis in -isque, ubi homines pretiosissimam partem fortunarum suarum reponunt *eqs.* APVL. met. 3, 28 -um ... claustris obseptum ..., quod mediis aedibus constitutum gazis Milonis fuerat refertum (5, 2 -a ... magnis ... congesta [*i. conferta*] g.). 8, 22 rationes et quicquid -o reconditum continebatur. ITALA Ezech. 28, 13 (Tert. adv. Marc. 2, 10 p. 349, 1) auro replesti -a tua et thesauros tuos (ἀποθήκας, *Vulg. aliter*. IVST. 33, 1, 3 *Perseo belli sumptus* in th. et -is erat). LAMPR. Alex. 39, 3 -a in omnibus regionibus publica fecit, ad quae conferrent bona hi, qui privatas custodias non haberent. REG. urb. p. 7, 3 -a chartaria (*Romae*). FORMA urbis (CIL VI 29844) frg. 35 h⟨or⟩rea candelaria. *iocose de bibliotheca*: SEN. epist. 45, 2 quoscumque *libros* habeo, mittere paratus sum et totum -um excutere.

iuncturae ad 1: 1) *ad usum pertinentes*: -um candelarium: *supra l. 74*. chartarium: *supra l. 73*. frumentarium, frumenti: *p. 2985, 81. 82*. olearium: *supra l. 36*. penuarium: *supra l. 38*. piperatarium: *supra l. 39*. vinarium: *supra l. 26*. 2) *ad formam pertinentes*: -um mobile: *p. 2985, 82*. pensile: *p. 2985, 77. supra l. 35*. subterraneum: *supra l. 39*. 3) *ad possessorem pertinentes*: -um fiscale: *p. 2986, 18. 77. cf. p. 2988, 16*. privatum, privatorum: *p. 2986, 1. 2*. publicum: *p. 2986, 21. 50. 57. 2987, 12. 72*. *adde*: OPTAT. 3, 4 p. 83, 20. *cf. p. 2987, 49*.

2 *usu dilatato de eis, quae speciem -i prae se ferunt*: a *de regionibus*: α *de oppidis regionis frumentum colligentibus*: CIC. leg. agr. 2, 89 Capuam ... cellam atque -um Campani agri esse voluerunt. LIV. 21, 48, 10 *Clastidium* -um fuit Poenis. 26, 32, 8 -um atque aerarium quondam populi Romani *Syracusae* (*i. e. Sicilia, v. Weißenb.-M. ad l. et Cato dict. 72 [vol. III 761, 16]. cf. sub β*). 26, 43, 8 haec illis (*Carthago Nova Poenis*) ara, hoc -um, aerarium, armamentarium, hoc omnium rerum receptaculum est. β *de terris fertilibus* (*cf. l. 7*): CIC. leg. agr. 1, 21 subsidium annonae, -um belli (*de agro Stellate et Campano ut*: 2, 80 fundum pulcherrimum populi Romani, ... subsidium belli, ... -um legionum. LIV. 7, 31, 1 ad varietates annonae -um populi Romani). LIV. 37, 27, 1 *Chius* erat -um Romanis. SALV. gub. 6, 68 Sardinia ac Sicilia, id est fiscalibus -is.

b *iocose de asino cibariis onusto*: APVL. met. 8, 28 ut duplici ... sarcinae pondere gravatus (*sc. cibariis et statua deae*) et -um simul et templum incederem.

3 *metonymice de rebus in -o congestis* (*transeunt huc*: COLVM. 7, 9, 8 *non* parcetur -is. TERT. adv. Marc. 1, 23 p. 322, 14 de ... -is vivens. uxor. 2, 4 [*p. 2986, 5*]; *falso huc trahitur* RVT. NAM. 1, 149 [*p. 2985, 64*]): a *de frumento*: PLIN. nat. 22, 120 Sex. Pomponius ... cum -is suis ventilandis praesideret. CORIPP. Ioh. 7, 238 *milites* omnia per latos convectant -a campos. b *de aliis cibis*: VVLG. II par. 11, 11 *posuit in civitatibus* ciborum ... -a, hoc est olei et vini (אֹצְרוֹת).

B *vi latiore de quibuslibet receptaculis, cellis sim.*: 1 *per similitudinem de penoribus bestiarum*: VERG. georg. 1, 182 mus sub terris posuitque domos atque -a fecit. 4, 250 floribus -a texent *apes* (SERV. auct.: spatia alveariorum. PS. QVINT. decl. 13, 5 p. 251, 18 *ut* caelestes aquas ad -um ferre possent. EVSTATH. Bas. hex. 8, 4 p. 950^A sapienter -a mellis aedificant [τὰς ἀποθήκας τοῦ μέλιτος]). OV. trist. 5, 6, 39 terrena sub -a ferre ... formicae grana reperta solent.

2 *usu audaciore*: a *de folliculo, gluma frumenti*: MANIL. 5, 287 seminibus ... suis cellas atque -a praebet *spica*. b *de ventre*: PS. ALEX. c. Dind. coll. p. 180, 6 Cererem frumenti datricem -a ventris incolere. c *de uberibus*: RVFIN. Clement. 8, 25 *pecus natum* nullo docente scit, ubi alimoniae suae -a requirat. APON. 10 p. 197 *ut* -a lactis nascituro in augmentum uberum construantur. d *de receptaculo aquae, fonte* (*pro gr.* ταμεῖον): EVSTATH. Bas. hex. 3, 6 p. 896^C ut umor in multis ac diversis ... -is conderetur. 4, 3 p. 904^B -a, de quibus tam largiter effunditur *aqua*.

II *per comparationem, imaginem, metaphoram*:

A *generalia* (*proverbialiter per compar. 'paratacticam' q. d. l. 53*): FRONTO p. 105, 26 N. tunc in te eximiam indolem fuisse, nunc summam virtutem; frugem tunc in segete florentem, nunc messim perfectam et -o conditam. TERT. adv. Val. 31 p. 206, 20 ubi Achamoth totam massam seminis sui ... colligere in -um coeperit (*cf. Iren. 1, 7, 1*). CASSIOD. var. 11 praef. 8 aegrescit ... ingenium, nisi iugi lectione reparetur; cito expenduntur -a, quae assidua non fuerint adiectione fulcita.

B *specialia* (*per compar. infra l. 71. p. 2989, 10*): 1 *de caelo vel ecclesia (l. 78) loco electorum dei* (*usus pendet potissimum ex* VVLG. Matth. 3, 12 [*cf.* Luc. 3, 17] congregabit triticum in -um *Christus* [ἀποθήκην. *interpretatur* OP. imperf. in Matth. 3 p. 655 -um ... *est* regnum caeleste]. 13, 30 triticum ... congregate in -um meum [ἀποθήκην]): TERT. praescr. 3, 9 avolent ... paleae levis fidei ..., eo purior massa frumenti in -a domini reponetur (*cf.* CYPR. epist. 54, 3 p. 622, 19 dominicis -is). CYPR. epist. 37, 2 p. 577, 22 hospitium carceris -um conputatis. OPTAT. 7, 3 p. 170, 5 *Christi* erit eligere, quid condat in -o. AMBR. Nab. 7, 33 p. 486, 11 aeterna (PROSP. c. coll. 13, 5 PETR. CHRYS. serm. 42 p. 318^C. *cf.* CONC.^S II 4 p. 6, 1 aeternitatis). HIER. tract. in psalm. I p. 284, 18 (*ad Matth. 6, 26*) *monachi* non habent -a, sed -orum dominum *Christum*. PRVD. apoth. praef. 2, 53 det ventilabro lecta quaeque ut -is *deus*. c. Symm. 2, 1060 rediguntur in -a fructus, -a ... non umquam obnoxia furi, nam caelum fur nullus adit *eqs.* AVG. epist. 142, 3 p. 249, 14 ad -um futurum pertinemus. in epist. Ioh. 5, 13 *ut* -um vobis praeparet tamquam frumentis *agricola sc. dominus* (serm. 362, 2, 2 sicut frumento. *cf.* PS. AVG. serm. cod. Guelf. app. 3, 4 p. 180, 69). in euang. Ioh. 10, 9. 40, 10 serm. 181, 5, 7. 214, 11 in novissima ventilatione massa -is debita declarabitur. 216, 3, 3 caelestibus ... -is. *al.* PS. AVG. serm. 311, 1. EPIST. pontif. 387 Conc.^S I 2 p. 91, 11 *ut* Christi dei nostri -is triticum adgregetur. SALV. epist. 1, 11 p. 203, 17 recipite in sacra -a *adulescentem*, aperite caelestes thesauros (*i. communionem ecclesiae*). 2 *de abundantia, copia*: AMBR. Ioseph 13, 79 p. 120, 2 (*ad gen. 41, 56 p. 2987, 12*) qui (*Ioseph i. e. Christus*) aperiens -a sua spiritalis gratiae donet omnibus ubertatem (*magis proprie*: CASSIOD. var. 11, 2, 2 [*ad Matth. 6, 11 Luc. 11, 3*] necessariam nobis copiam de abundantiae suae -is largiatur). Nab. 7, 36 p. 487, 15 bona sunt, si aperias -a iustitiae tuae, ut sis panis pauperum *eqs.* (AVG.

[*Stark*]

pecc. mer. 2, 5, 6 p. 76, 22 *apud creatorem* -um eius et fons eius est. serm. 179, 5, 5 [*ad Matth. 5, 6*] de isto fonte, de isto -o i. ... Maria ... micas accipiebat). 7, 37 p. 488, 7 habes apothecas inopum sinus (*eqs.*) ...: istae sunt apothecae, quae maneant in aeternum, ista -a, quae fecunditas futura non destruat. **3** *de penetralibus mentis, memoriae sim.*: RVFIN. Orig. in iud. 7, 2 p. 506, 6 accidit, ut aliquis ... repleverit -a sua iustitiae frugibus et multa bona opera recondiderit in conscientiae suae conclavi. *ibid.* p. 506, 13 quae ... fuerant in -a conscientiae congregata. AVG. in euang. Ioh. 23, 11 quod memoriae commendasti, in abdito reconditum quasi in -o, quasi in thesauro *eqs.* VAL. CEM. hom. 6, 8 *qui* -a pectoris sui seminibus divinae institutionis impleverit (ENNOD. epist. 9, 6, 1 p. 232, 12).

deriv.: horrearius, horreaticus, horreolum. *compos.*: posthorreum. (*cf.* ὀρρεοπραιποσιτία.) *cf. Onom.*

horreus, -ī *m. v. p. 2985, 31.* *Stark.*

***horribilis,** -e. [*ab* horrere. *J. B. H.*] h *testatur* GRAMM. suppl. 299, 1. *? gen. pl. neutr.* -iorum: *p. 2990, 9. compar.* -ior: CIC. Quinct. 95. CAES. (*infra l. 35*). AVG. civ. 3, 17 p. 122, 32 D. *al.* BOETH. cons. 4, 1, 6 W. GREG. M. in Ezech. 1, 6, 18 p. 838^B. *cf.* magis -is (MELA 1, 74 quam ut). *superl. deest; cf.* nimis (PASS. Thom. p. 152, 13), nimium (AVG. civ. 1, 15 p. 26, 20 D.), prorsus -is (APVL. apol. 63). NOT. Tir. 74, 98. GRAMM. suppl. 254, 3 '-is' i. metuendus. DIFF. ed. Beck (*p. 2981, 80*). SYNON. Cic. p. 430, 5 B. GLOSS. φρικτός. φοβερός, ἀπότομος. infinitum. *legitur inde ab* ACC., VARRONE, CIC.; *attuli omnes locos praeter infra l. 56—81.* [*fals. interpr.*: VVLG. Iob 20, 25 venient super eum -es (אֵמִים '*terrores*'; *gr.* φόβοι).]

I *vi passiva*: **A** *generatim i. q. horrorem efficiens, horrendus* (*fere de timore, taedio sim.* [*pressius opp.* tremendus *infra l. 43*; *opp.* venerabilis *infra l. 54*]; *de horrore sacro infra l. 81*): **1** *de hominibus, deis* (*vultu infra l. 38, nomine infra l. 44*): CIC. Catil. 1, 11 hanc tam taetram, tam -em (terribilem *V*) tamque infestam rei publicae pestem (*Catilinam*). 4, 8 custodias. Sull. 59 hominum genus -e et pertimescendum. CAES. Gall. 5, 14, 2 (*interpol.?*) *Britanni vitro infecti* hoc -iores (β, horridiores α) sunt in pugna adspectu. HOR. carm. 1, 29, 4 Medo (SCHOL. forti, crudeli). SEN. Med. 191 monstrum ... saevum, -e (*Medeam*). TERT. ieiun. 7 p. 283, 21 deo miserabilis, leonibus ... -is *Daniel.* SER. SAMM. 136 vultus *elephantiosi* (*cf.* PASS. Thom. p. 152, 13 nimis ... erat in [*del. Ord.*] aspectu -is *elephantiosus*). FIRM. math. 3, 4, 13 praepotentes, -es duces (*cf. 8, 20, 9* terribilis). 6, 32, 11 patrem laboriosum, sordidum, -em, tristem (*cf. 10* terribilem). SERV. Aen. 7, 669 'horridus *Aventinus*': tremendus, non re vera -is (*utpote 'pulcher'*). VVLG. I par. 16, 25 *deus* (*cf.* Soph. 2, 11 dominus. Mal. 1, 14 nomen *dei*). Hab. 1, 7 -is et terribilis *gens.* PRVD. ham. 449 principis Assur. CLAVD. 1, 78 Metus (*personatus*). 5, 359 -es (*E*, -i *C*, -is *sc. 'lamina' cett.*; *v. Birt, praef. 109*) visu *equites.* 15, 98. SVLP. SEV. Mart. 17, 5 daemonium.

*2 *de bestiis* (*partibus corporis l. 51 et 54*): VERG. georg. 4, 442 *Proteus transformat se in* -em ... feram (*cf. 407 sq.*). CIRIS 80 -es circum vidit se sistere formas. HOR. carm. 2, 19, 24 Rhoetum retorsisti (*Bacchus*) leonis unguibus -ique mala (-emque *Trendelenburg al.*; -isque *Bentley coll.* SCHOL. maxilla metuendus). APVL. met. 9, 36 latratibus ... absonis -es *canes.* VIR. ill. 22, 2 *anguis Aesculapii* venerabilis, non -is (*v. app. crit.*). VVLG. IV Esdr. 11, 45 alae *aquilae.* CLAVD. 24, 280 Libyae ... alumnos.

3 *de rebus*: **a** *c. subst.* (*neutr. pron. infra l. 66*): ACC. trag. 80^a o vim torvam aspecti atque -em. VARRO frg. Non. p. 205, 20 belli (CIC. Catil. 2, 15 ac nefarii). CIC. Arat. 414 epulas *Pistricis.* Arat. frg. 4, 2 procellas. carm. frg. 11 (de consul.), 53 stragem -em caedemque. 33, 10 B. (Tusc. 2, 20) clade Verr. II 1, 89 tempestate *i. avaritia* (rep. 2, 11 Gallici adventus). Font. 36 impetus. Cluent. 7 hunc locum consessumque vestrum, quem illi -em A. Cluentio ac formidolosum fore putaverunt. Sest. 53 casum (de orat. 3, 11 -es miserosque). har. resp. 20 fremitus armorum (COLVM. 7, 12, 3 *canis*). 62 terrae motus. Scaur. 22 -e et formidolosum ... crimen. de orat. 1, 258 illud ... fuit -e (*c. neutr. pron. ut*: Tusc. 2, 29 id, quod mihi -e videtur [*sc. dolor*]. epist. 5, 21, 5 [*recc.*, honorabile *M*, inhon. *GR*]. LVCR. 5, 1306 -e humanis quod gentibus esset in armis. *et al. cf. etiam infra l. 84 sqq.*). rep. 6, 17. fin. 1, 63 formidines (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 3, 225 p. 297, 9 metum [*cf. etiam l. 45*]. VVLG. sap. 5, 2 timore [*gr.* δεινῷ]). Tusc. 1, 118 -em ... diem *mortis* aliis, nobis faustum (VVLG. Ioel 2, 31 domini magnus et -is [Mal. 4, 5]). 5, 111. Att. 8, 9, 4 *Caesar* -i vigilantia, celeritate, diligentia est. 10, 14, 1. 14, 20, 2 L. Antonii -is con[ten]tio, Dolabellae praeclara. CATVLL. 11, 11 -e aequor (-esque *codd.*). 14, 12 -em et sacrum libellum. *al.* LVCR. 1, 65 aspectu (VVLG. Ezech. 1, 18. 22). 5, 1253 sonitu *ignis* (SALL. Iug. 99, 2). *al.* CAES. Gall. 7, 36, 2 speciem. SALL. Iug. 101, 11 spectaculum. VERG. georg. 3, 152 iras. Aen. 11, 271 -i visu portenta (THEOD. PRISC. log. 28 stercora [*cf. Sundelin, Ad Theod. Prisc. adnot. 46 sq.*]). CIRIS 184 oestro. HOR. sat. 1, 3, 119 flagello. MELA 1, 74 spatium. PETRON. 21, 3 secretum. 63, 2 rem. *et al.* *de horrore sacro*: CATVLL. 64, 264 -i stridebat tibia cantu. RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 16 p. 553^B tam horrifica tamque -ia adiurationum sacramenta.

b *neutr. pro subst.* (*compar. p. 2990, 4. 12*): α *sing.* (*c. neutr. pron.*; *cf. p. 2989, 66*): CIC. inv. 1, 25 aliquid triste, novum, -e ... inicere. LVCR. 3, 976 numquid ibi -e apparet, num triste videtur quicquam ...? SEN. Herc. O. 261 si quid excessit feras immane, dirum, -e, ... exeat. GREG. M. in Ezech. 1, 6, 18 p. 838^B quid ... -ius dici, quid cogitari potest ...? β *plur.* (*nude vel c. neutr. pron.*): CIC. Tusc. 1, 102 (*Theodorus ad Lysimachum*:) istis ... ista -ia (*sc. crucem*) minitare purpuratis tuis. Att. 6, 8, 2 *Batonius* plura locutus est, spero falsa, sed certe -ia (*antea* miros terrores). HIER. psalt. sec. Hebr. 145, 6 fortitudinem -ium (-iorum AC^1H) tuorum loquentur (*Vulg.* terribilium). VVLG. II reg. 7, 23 faceret *deus* ... magnalia et -ia. Ier. 18, 13 quis audivit talia -ia ...? AVG. civ. 3, 17 p. 122, 32 D. nec ... -iora nos dicimus quam *Romanorum* ... auctores.

4 *locutiones*: **a** -e est *c. enunt.*: CIC. Quinct. 95 -e est causam capitis dicere, -ius priore loco dicere (*c. inf. ut*: ITALA Hebr. 10, 31 [*v. p. 2983, 10*]. AVG. nat. bon. 44 p. 881, 12 dicere). Att. 14, 4, 1 -e est, quae loquantur *eqs.* (*c. interrog. indir. ut*: FLOR. epit. 4, 12, 13 Moesi quam feri ... fuerint [fuerunt *B*, erant *Iord. Rom. 245*] ..., -e dictu est). BOETH. cons. 4, 1, 6 W. esset ... infiniti stuporis omnibusque -ius monstris, si *eqs.* (*nisi suppl. 'monstrum'*). **b** -e dictu (*cf. l. 18*) *pro interiectione*: FLOR. epit. 1, 16, 12 miles ..., -e d., strictis ensibus ... fu⟨r⟩it. 2, 6, 12. 3, 5, 16.

B *speciatim fere i. q. severus, antiquus* (*usus fort. ex notione q. e. 'venerabilis', 'reverendus'* [*v.* horreo *p. 2979, 49*] *derivatus, sed analogia vocis q. e.* horridus [*v. p. 2993, 35 sqq. 60 sqq.*] *fultus*): CIC. Mur. 74 -is oratio, sed eam usus ... respuit (*75* nimium severa). MART. 11, 15, 2 sunt chartae mihi, quas Catonis uxor et quas -es legant Sabinae.

structurae ad I: *acced.*: adspectu: CAES. Gall. 5, 14, 2. dictu: *supra l. 18 et 20.* visu: HEGES. 5, 25, 1 CLAVD. 5, 359. in aspectu: PASS. Thom. p. 152, 13. *appon. dat.*: CIC. Cluent. 7 rep. 6, 17 Tusc. 1, 118 TERT. ieiun. 7 p. 283, 21 CYPR. epist. 37, 2 p. 577, 12. *cf.* LVCR. 5, 1306.

II *vi activa*: **A** *c. subst. i. q. horrens*: SCHOL. Stat. Theb. 3, 264 ('rigentes *iubas*') erectas sive -es. CHIRON 169 pilo -i (*cf. p. 2977, 31 et v. Svennung, Unters. Pallad. 288*).

B *neutr. pro subst.* (*sec. gr.*) *fere i. q. horror, fastidium*: CONC.^S I 5 p. 337, 10 ne ex hoc ipso (*sc. prolixitate*) fieret -e (*I 1, 4 p. 19, 20* προσκορές. *I 2 p. 106, 26 et I 3 vers. Tur. p. 190, 31* fastidium).

adv. **horribiliter.** *compar.* -ius (*loco positivi*): *infra l. 43.* GLOSS. V 559, 10 abominabiliter -r.

i. q. horribili modo (*in bonam partem infra l. 52*): AVG. civ. 1, 8 p. 14, 3 D. exhalat -r caenum (*opp.* suaviter). 3, 20 p. 131, 29 excruciati. 4, 3 p. 149, 8 *vitreae laetitiae* timeatur -ius (*v. supra l. 39*), ne repente frangatur. 5, 22 p. 234, 4 contrita atque vastata *Italia.* 22, 8 p. 579, 23 quaterentur ... tremore membrorum (VITA Caes. Arel. 2, 20 p. 491, 27 tremore et spumis). in psalm. 30, 1, 23 saevirent. PS. AVG. serm. 120, 1 squalesceret mundus. EPIST. pontif. 621 Avell. p. 358, 9 in ... illa *Pelagiana* faece -r volutatus. AVELL. p. 478, 4 execrari. ALC. AVIT. hom. 6 p. 109, 14 *monstruosum erat* tam -r ... falsae visionis phantasmata posse confingi. GREG. TVR. Franc. 1, 15 exsulavit *anima.* GRAMM. *p. 2983, 24.* *fere i. q. mirifice*: AVR. Fronto p. 29, 4 N. -r scripsisti hanc orationem (*'schauderhaft gelehrt' Hofmann, Umgangsspr. 78*).

horricomis, -e. [*cf. c.* horreo *et* coma (*ad exitum* -is *cf.* inanimis *apud eundem pro* -imus); *v. et* horripilo. *J. B. H.*] *i. q. comam horrentem habens, hirsutus,* λάσιος: APVL. met. 4, 19 canes ... venaticos auritos ... et -es. 7, 11 grandem hircum annosum et -em.

horrido, -āre. *ab* horridus. *i. q. horridum reddere*: PS. HIER. epist. 19, 14 p. 202^B saetosa durum virum (*Iohannem baptistam*) -ant tegmina, non decorant.

horridulus, -a, -um. *ab* horridus *deminutive.* *compar., superl. desunt.* *inde a* PLAVTO.

i. q. aliquantum horridus (*interdum inest ratio quaedam blande, familiariter sim. loquendi, e. g. l. 67. 73. 75*): **1** *de asperitate, rigore*: **a** *proprie*: α *de papillis fere i. q. tumidus* (*v. Non. p. 422, 25* [*p. 2991, 5*] *et cf. p. 2997, 76*): PLAVT. Pseud. 68 papillarum -arum oppressiunculae. β *fere i. q. squalidus* (*servata vi q. e. 'hispidus' l. 69*): LVCIL. 524 (Non. p. 423, 2 *v. p. 2991, 5*) *divites novi* caput ungunt -um (*v. l. 68*). MART. 10, 98, 9 tonsos, -os, rudes, pusillos hircosi ... filios subulci. PAVL. PETRIC. Mart. 2, 56 haeserat -us (-dol- *R*) sordenti in vellere pulvis.

b *translate*: α *in univ.*: AVSON. 329, 4 p. 116 P. Bissula, nomen ... rusticulum puellae, -um non solitis, sed domino venustum. β *technice ap. rhet.* (*cf.* horridus *p. 2993, 60*): CIC. orat. 152 (*de hiatu*) orationes ... -ae Catonis. Att. 2, 1, 1 tua illa *scripta* ... -a (horrida *H*, horridicula M^3 *al.*) mihi atque incompta visa sunt, sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant. AMM. 29, 1, 11 -a *Valentis* ... verba et rudia flosculos Tullianos appellans *Modestus.*

2 *de tremore* (GLOSS. I p. 300 -us tremens): **a** *algentis* (*pauperis*): PERS. 1, 54 scis comitem -um trita donare lacerna (*Serv. georg. 3, 199* id est trementem). **b** *paventis*: IVL. VAL. 1, 4 p. 6, 2 -a prae metu *Olympias.*

***horridus,** -a, -um. [*cf.* horreo, horror. *J. B. H.*] *de for-* [*Ehlers*]

mis: vocat. -e *p. 2992, 38.* compar. *inde ab* ENN., CIC. (*loco positivi:* CHIRON *infra l. 44. 45*). *superl. deest; cf.* multum (OROS. hist. 4, 20, 19), nimis (SEN. Herc. O. 1962 epist. 36, 3), plane (CIC. Brut. 238 non p.), satis -us (OROS. hist. 5, 17, 8). NOT. Tir. 74, 96 horredus. *de notione:* NON. p. 422, 25 '-um' plerumque exstans et prominens et erectum (*affert Verg. infra l. 33. Plaut. p. 2990, 67. Lucil. p. 2990, 68*). SCHOL. Stat. Theb. 6, 264 '-us' id est venerabilis. SYNON. Cic. p. 431, 20 B. GLOSS.[L] II Philox. HO 13 -us: σι⟨κχ⟩αντόφρικτος. III Abstr. HO 12 -um: hirtum, incultum. V Abba HO 5 -us: timidus. GLOSS. φρικτός. horrore plenus. crudelis. informem. *legitur inde ab* ENNIO, PLAVTO; *attuli omnes locos praeter p. 2994, 5 sqq.* (*I C*). [*it.* ordo, *francog.* ord. *M.-L.*] [*dub. vel falso trad.*: PLAVT. Truc. 934. CAES. (*v. p. 2989, 35*). Ov. met. 8, 787 (*N*[1]). TVRN. sat. frg. 2 (Schol. Iuv. 1, 71). AVR. Fronto p. 31, 15 N. *caelum* -ius fit (torridius *Baehrens, FlJb. 105, 1872, 633 et Cornelissen, Mnem. 1, 1873, 92 probabiliter [traditam lectionem def. Hauler per litt.; cf. p. 2978, 49. 2998, 51]. cf.* RVT. NAM. 1, 482 [torrida *V marg. recte*, -a *cett.*]). AMM. 28, 4, 34 nauseam -ae (torr- *Bentl.*, horrendam *Cornelissen*) carnis, dum excoquetur, ... despectantes (*i.* '*crudae*'?, *cf. p. 2992, 4*). GLOSS. (*v. vol. VI 2, 2127, 40*). *contextu dubio:* PLIN. nat. 13, 23 signa pulverulenta ... et cuspidibus (*MR*[a], custodibus *cett.*, custodiis *edd. vett.; v. vol. IV 1553, 23*) -a. *e coni. dub.*: CALP. ecl. 5, 107 (torr- *codd.*).]

I *de asperitate, rigore, turpitudine:*

A *vi corporali de specie externa* (*in imag. infra l. 75. p. 2992, 40. 74*): **1** *spectat ad superficiem: fere i. q.* asper tactu, hispidus, hirsutus: **a** *de capillis, pilis sim.* (*respicitur species* sordida *infra l. 32. 35,* antiqua *infra l. 33. 45,* frigore rigida *infra l. 34. 38; cf. infra l. 71 et p. 2992, 5*): PACVV. trag. 20[a] coma prolixa, impexa, conglomerata atque -a (*v. vol. III 1749, 14. cf.* IVV. 9, 12 -a siccae silva comae). TRAG. inc. 191 barba paedore -a atque intonsa (CIC. Cael. 33 non hac barbula ..., sed illa -a, quam in statuis antiquis ... videmus. VERG. Aen. 4, 251 glacie riget -a barba *Atlantis.* SIL. 4, 249). VARRO Men. 479 equum (FRONTO p. 128, 15 N. incuria). rust. 3, 16, 20 *apes* pilosae et -ae, ut pulverulentae (VERG. georg. 4, 93 desidia. COLVM. 9, 13, 7. PLIN. nat. 11, 59 aspectu. PALLAD. 4, 15, 2). CIC. Sest. 19 capillo (PETRON. 105, 2 -os longosque. PHYSIOGN. 105 p. 129, 2 -o [calido *B*] tamquam ex frigore). VERG. ecl. 7, 42 -ior rusco *Thyrsis* (SERV. auct. spinosior). georg. 4, 407 sus. Ov. am. 2, 6, 5 (*per prolepsin*) -a ... lanietur pluma. met. 8, 284 riget -a cervix *apri.* Pont. 3, 3, 17 -a pendebant ... super ora *Amoris* capilli et visa est ... -a penna (trist. 5, 7, 50 ora ... sunt longis -a tecta comis. *cf. p. 2992, 32*). COLVM. 9, 3, 1 *apes* -i ... pili (CHIRON 148 -ior. 173 -iori et recto [VEG. mulom. 1, 6, 2 erectus et -us]. 274 -iores [VEG. mulom. 2, 8, 5 -us (aridus *ed. pr.*)]). SIL. 6, 426 caesaries (*cf. infra l. 58*) *Reguli* (*ibid.* coma squalente). MART. 2, 36, 6 sunt crura pilis et sunt ... pectora saetis -a. APVL. met. 6, 28 caudae *asini* ... saetas incuria lavacri congestas et -as. SERV. Aen. 10, 210 'hispida' *frons Tritonis*: -a (terga *M, om. F*), saetosa. SCHOL. Stat. Theb. 3, 326 *crines.* RVFIN. Orig. in gen. 12, 4 p. 110, 11 *Esau* totus hirsutus et -us (p. 110, 21). *huc fort.* (*nisi i. q.* '*horribilis*', *v. p. 2994, 32 sqq.*): GERM. 29 terga *ursae sideris* (VAL. FL. 3, 567 *leonis*). MART. 6, 25, 2 ursa *sidus.* **b** *de herbis vel herbarum partibus* (*cf. l. 39 et p. 2992, 56; acced. notio q. e.* '*sterilis*' *l. 60, cf. p. 2992, 77*): VARRO ling. 5, 105 hordeum ab -o (*cf.* MANIL. 5, 271 Spica *sidus*). VERG. georg. 2, 69 (*v. app. crit.*) arbutus -a *i. corticis* -i (SERV. hispida). Aen. 3, 23 densis hastilibus -a myrtus (*cf.* SERV. auct. *ad l.*). Ov. met. 10, 139 (*in metamorphosi*) -a caesaries (*cf. supra l. 45*) fieri *capilli coeperunt.* SEN. Herc. O. 136 saxa rigentia et dumeta iugis -a torridis (*antea:* steriles ... ieiuna). COLVM. 10, 374 hirsuto saepes ... -a rusco. PLIN. nat. 12, 67 scabriorem *iunipero* ... spinisque -am *murram* (27, 71 caulem). 13, 43 pomum *syagri palmae* ... grande, durum, -um ('*rauh, grob von Fleisch*' *Georges*[8] *vix recte; v. p. 2992, 4*). 16, 20 *glans* cerro tristis, -a, echinato calyce. 16, 46 tota ... -ior *picea larice.* 19, 76 scabra et angulosa et -a *folia naporum* (*opp.* lēvia; *cf. Theophr. h. pl. 7, 4, 2* τραχέα. 19, 82 folia *raphani* ... tristiora [crisp- *vel* hirsut- *Mayh. coll. Theophr. 7, 6, 2*] et angulis -a). APVL. met. 8, 21 frutices (*20* sepiculae). PALLAD. ins. 69 mespila ... pugnacibus -a membris. **c** *de variis rebus exstantibus* (*v. et p. 2994, 12; dub.*: ACC. trag. 501 *v. p. 2900, 35, sed cf. p. 2993, 47*): VERG. georg. 3, 366 stiria ... impexis induruit -a barbis *pecudum.* Aen. 10, 407 acies Vulcania *sc. ignis.* CVLEX 195 -a squamosi ... membra draconis. VAL. FL. 6, 341 (*de lorica catenata, cf. 233*) -a nexu ... aera (*in imag.*: MART. CAP. 2, 122 [vers.] sensa ligans -a nexibus *Philologia*). MART. 10, 62, 8 cirrata loris -is *scutica.* ARNOB. nat. 7, 46 p. 280, 28 os *serpentis* dentibus -um. **d** *de asperitate in univ.*: CIC. div. 2, 30 aliae pecudis iecur nitidum atque plenum est, aliae -um et exile. VITR. 7, 3, 8 tectoria ... *non* vetustatibus fiunt -a (*9* rimosa). PLIN. nat. 33, 101 -ior est mas *alabastri* scabriorque ... minusque radians et harenosior; femina contra nitet *eqs.* VAL. FL. 5, 587 -a signis ... chlamys (*sc. picta; aliter p. 2992, 30*). SIL. 4, 687 (*per prolepsin*) -a late scinditur in rimas ... tellus (*aliter p. 2992, 54 sqq.*). RVFIN. Adamant. 3, 13 p. 135, 31 *si* statua ... occupetur aerugine et efficiatur -um, quod prius splendidum fuerat.

de lapide non formato: LACT. inst. 2, 2, 11 *simulacra* essent aut incultus et -us lapis aut materia informis ac rudis, nisi fuissent ab homine formata.

2 *spectat ad speciem duram* (*dub. vel aliter p. 2991, 18. 63. 2994, 70. 75*): *i. q.* frigore rigidus (*cf. p. 2991, 29 et 71; de tremore algentium v. p. 2995, 38*): **a** *de locis* (*acced. vis sterilitatis l. 9, cf. l. 54 sqq.*): VERG. ecl. 10, 23 perque nives ... perque -a castra. PETRON. 123 v. 204 arva (*cf. ibid. 186* horrore. VAL. FL. 1, 512 gelu [*opp.* divitis arva plagae]). OPT. PORF. carm. 16, 23 ab Arctois plaga finibus -a cauro. RVT. NAM. 1, 485 glacie riget -us Hister. **b** *de tempestatibus, sideribus:* VERG. georg. 3, 442 frigidus imber ... et -a cano bruma gelu (*cf.* MART. 9, 13 [12], 2 -a ... brumae sidera). PRIAP. 84 (Verg. 1), 2 hiems (Ov. met. 15, 212 senilis h. *personata* tremulo venit -a passu [*ad p. 2995, 38?*]. Pont. 4, 10, 38). MANIL. 1, 398 -a frigore *Canicula.* MART. 7, 36, 5 December (7, 95, 1 riget).

3 *spectat ad speciem rudem: fere i. q.* squalidus, incomptus, turpis (*cf. de capillis p. 2991, 28, de lapide non formato supra l. 2 et nota quae monui p. 2994, 8*): **a** *generatim* (*de cultu lugentis l. 22, captivi l. 33*): **α** *in neutram vel malam partem:* TER. Phorm. 106 capillus passus, nudus pes, ipsa *Phanium* -a, lacrimae, vestitus turpis (*v.* DON. *ad l.; de lugenti ut:* Ov. am. 3, 6, 47 -a cultu *Ilia.* IVV. 3, 212 -a mater, pullati proceres). TRAG. inc. 239 (Ps. Cens. frg. 15; *vers. fictus*) -i transeunt ad pedes ex equis ('*equites sc. pulvere et sudore*' *Ribb.*). CIC. leg. agr. 2, 13 corpore inculto et -o (TIB. 2, 3, 76). LVCR. 6, 1269 membra ... -a paedore. PROP. 2, 13, 35 *mortuus* iacet -a (arida *Itali*) pulvis. SEN. Herc. f. 764 cultu et aspectu -us *Charon* (*765* squalidus). epist. 18, 5 contentus ... dura atque -a veste (*cf.* STAT. Theb. 1, 109 riget -a tergo *Tisiphones* palla [SCHOL. sordida]. 4, 235 chlamys. APVL. met. 3, 8 pannis. *aliter p. 2991, 81*). SIL. 3, 542 illuvie rigidaeque comae squalore ... -a ... ora *semiferorum* (STAT. silv. 1, 1, 69 movet -a sancto ora situ *Curtius. cf. p. 2991, 41*). IVV. 2, 57 -a ... residens in codice paelex (*cf. Prop. 4, 7, 44* codicis immundi. *de captiva, cf.* RVFIN. hist. 5, 1, 35 ipsis ... conspectibus -i *eqs.* [*gr.* δυσειδεῖς]). AVIEN. Arat. 1852 sus -a caeno (SVLP. SEV. chron. 1, 54, 4 lacum ... caeno ... ac sordibus atque ... foetore -um. VITAE patr. 7, 19, 3 p. 1043[C] [= PALLAD. hist. mon. I 9 p. 283[A]] elephantiose, caeno et luto -e [*cf. gr. p. 67, 20*]). AMM. 29, 5, 18 -as ... canitie (*i. favilla*) silices. MACR. somn. 1, 10, 9 carcerem (*sc. corpus*) foedum tenebris, -um sordibus et cruore. *de vultu* (*effigie sim.*) *aspero, turpi* (*proprie vel in imag.; aliter supra l. 32; v. et p. 2995, 44*): GERM. 198 -a vultu *Cassiepia lugens.* VAL. MAX. 4, 4 pr. *divitiarum* frons hilaris ... *paupertatis* -ior aspectus. 4, 7, 7 ab hoc -o et tristi ... amicitiae ad laetum et serenum vultum transeamus (SVET. Cal. 50, 1 vultum ... natura -um ac taetrum ... efferabat. SCHOL. Stat. Theb. 10, 608 senectute). SEN. dial. 4, 36, 3 iratis ... nulla est formonsior effigies quam atrox et -a. 6, 5, 4 ultimam ... faciem rerum (nat. 6, 32, 4 fulminantis caeli trucem atque -am f. PLIN. nat. 24, 1 silvae ... -iorque naturae f.). **β** *in bonam partem i. q. non ornatus:* LIV. 9, 40, 4 -um militem esse debere, non caelatum auro et argento (*cf.* TAC. ann. 6, 34, 3 -am suorum aciem, picta auro Medorum agmina). TAC. hist. 2, 11, 3 nec illi *Othoni* segne aut corruptum luxu iter, sed ... pedes ire, -us, incomptus.

b *de locis asperis, squalidis, incultis, sterilibus* (*cf. supra l. 7 et 49; aliter p. 2991, 82. 2994, 55 al. servatur notio q. e.* '*hispidus*' *infra l. 62. 63. 69 [cf. p. 2991, 53 sqq.]; acced. notio q. e.* '*caliginosus*' *[cf. infra l. 78] l. 63*): PACVV. trag. 1[b] loca -a initas (Ov. Pont. 1, 3, 84 CE 894, 1). CIC. Verr. II 3, 47 Aetnensis ... ager, qui solebat esse cultissimus, et ... campus Leontinus ... erat deformis atque -us (VAL. FL. 7, 62 longis ... -us annis campus. PORPH. Hor. carm. 2, 9, 1/2 agros 'hispidos' ..., id est -os [*Schol.* sentuosos]). VERG. Aen. 8, 348 *Capitolia* olim silvestribus -a dumis. 9, 382 silva ... dumis atque ilice nigrā -a *eqs.* (LIV. 22, 16, 4 VAL. FL. 2, 412). MANIL. 2, 41 rura. SEN. suas. 1, 2 montes (APVL. met. 4, 6 [*seq.*: saxis asperrimis]). SEN. Herc. O. 1272 durior saxo -o ... voltus (PETRON. 134, 12 v. 3 scopuli ... atque -a saxa ... iaculantur aquas. SIL. 17, 274). 1377 Caucasus. dial. 11 (12), 6, 5 (*de Corsica*) quid ad ... loci situm -ius? (*cf.* ANTH. 237, 2 [*Sen.?*] *Corsica* -a). LVCAN. 1, 28 -a ... dumis multosque inarata per annos Hesperia est. VAL. FL. 2, 644 licet ... saevas tellus alat -a gentes. 3, 108 rupes. SIL. 1, 230 humus. STAT. Theb. 2, 433 -a Dirces pascua (*cf. 1, 152* squalentia iugera D.). 6, 493 pulverei ... spatia -a circi. 6, 678 campi iugera. TAC. Germ. 5, 1 (*nisi ad C*) *terra* aut silvis -a aut paludibus foeda. *per imag.*: QVINT. inst. 5, 8, 1 argumenta velut -a (*vix pro subst.*) et confragosa vitantes amoenioribus locis desident. **c** *de macie:* VERG. georg. 4, 254 -a voltum *apium* deformat macies. **d** *de arbore sterili* (*cf. p. 2991, 53 sqq.*): FRONTO p. 154, 20 N. ilicem ... -am, infructuosam, inamabilem (*opp.* vitis). **e** *de caligine* (*vix mera vi q. e.* '*horribilis*' *[p. 2994, 59; cf. p. 2982, 61], v.* horreo *p. 2978, 30,* horror *p. 2998, 32; cf. supra l. 56*): PRVD. cath. 1, 17 tenebris. 1, 27 nox (perist. 3, 49). 5, 3 merso sole chaos ingruit -um.

B *vi dilatata et incorporali de habitu* (*nota quae monui p. 2994, 8*): **1** *generatim fere i. q.* rudis, ferus, incultus (*in neutram vel malam partem; cf. p. 2993, 36*): ENN. ann.

[Ehlers]

269 spernitur orator bonus, -us miles amatur. PLAVT. Truc. 933 hominem ... tam -um ac tam squalidum *Strabacem* (*sic de rusticis, agrestibus*: VERG. Aen. 7, 746 gens ... Aequicula. HOR. carm. 3, 29, 22 Silvani [SCHOL. agrestis, hirsuti. MART. 10, 92, 6]. OV. met. 1, 514 *de pastore.* IVV. 6, 10 -ior glandem ructante marito *uxor. cf. p. 2995, 41*). CIC. leg. agr. 2, 65 -o ac truce *Rullo.* Sest. 128 omnia discessu meo deserta, -a, muta ... fuerunt (*cf.* APVL. met. 5, 28 incompta et agrestia et -a cuncta *Cupidine aegroto*). de orat. 3, 51 de -is rebus nitida *oratio Crassi.* parad. 3 nihil *est* tam -um, tam incultum, quod non splendescat oratione et ... excolatur. LIV. 45, 36, 4 militiam ... -iorem asperiorem⟨que⟩. VAL. MAX. 2, 9, 5 vetustatis (*cf.* TAC. ann. 4, 16, 3 antiquitate). 9, 2 pr. crudelitatis ... -us habitus. SEN. epist. 36, 3 nimis -i animi ... et tetrici. TAC. ann. 4, 7, 1 non ... comi via, sed -us ac plerumque formidatus *Tiberius.* APVL. Socr. 22 p. 171 -i, indocti incultique. PS. QVINT. decl. 1, 14 p. 16, 9 trucem -umque latronem. ARNOB. nat. 2, 30 p. 73, 9 *virtutibus* est contractior atque -ior vita. 2, 41 p. 81, 16 saevis atque -is moribus. FIRM. math. 3, 1, 11 prima origo mundi inculta fuit et -a et agresti conversatione effera. *ibid.* hoc agreste et -um tempus. HIER. epist. 22, 24, 1 vera Christi ancilla ..., non ut illa -a, turpis, rusticana, terribilis *eqs.* PHYSIOGN. 104 p. 127, 8 interdum stultitia ... ferocior, asperior, -ior est, interdum affabilior ac lenior. *de barbaris*: CATVLL. 4, 8 -am ... Thraciam Propontida trucemve Ponticum sinum. HOR. carm. 4, 5, 26 Germania. SEN. Med. 102 Phasidis (STAT. silv. 1, 6, 77). SIL. 2, 439 usta cutem nigri soror -a Mauri. 9, 229 Pyrene (*cf. 17, 641* fera). MART. 1, 49, 33 Liburnus. IVV. 15, 44 Aegyptos (*syn.* barbara). TAC. ann. 1, 17, 6 gentes. CLAVD. 11, 25 acerbis -ior Scythis. *de dictis asperis* (*cf. p. 2995, 49; aliter l. 60 sqq. et p. 2994, 51 al.*): ENN. ann. 170 cum nihil -ius umquam lex ulla iuberet (*fere i. q. 'immitius', cf.* LIV. 2, 30, 1 -a et atrox videbatur Appi sententia). TIB. 1, 5, 6 -a verba doma (*antea* asper eram). SIL. 15, 666 dicta *minacia.* STAT. silv. 4, 6, 107 saevi ... vox -a Syllae (COD. Iust. 3, 12, 9, 1 [*a. 469*] praeconis). TAC. hist. 2, 74, 1 truces corpore, -i sermone *milites.*

2 *in bonam partem de vita, moribus sim. fere i. q. simplex, severus* (*cf. infra l. 77 bis. p. 2995, 50; habitu nimium severo in vitium verso fere i. q. tristis, censorius e. g. l. 43. 46. 56, cf. p. 2992, 83 sqq.*): CIC. Quinct. 93 *Quinctius* sibi ait officium, fidem, diligentiam, vitam omnino semper -am atque aridam cordi fuisse (S. Rosc. 75 -a incultaque). p. red. in sen. 13 *Pisonem simulantem* incultum, -um maestumque (Sest. 26 -us et severus). HOR. carm. 3, 21, 10 non ille *Messalla,* quamquam Socraticis madet sermonibus, te *testam vini* neglegit -us (SCHOL. tristis, censorius). LIV. 38, 17, 12 Spartana dura illa et -a disciplina (ARNOB. nat. 5, 8 p. 180, 22 pudibundis moribus et d. -ioribus). VELL. 2, 11, 1 *Marius* hirtus atque -us vitaque sanctus. VAL. MAX. 2, 1, 5 non tristis ... et -a pudicitia, sed ... honesto comitatis genere temperata. 2, 2, 5 virtutis (SIL. 11, 205 *Decii.* 11, 419 STAT. Theb. 5, 172). 5, 4, 3 patrem (*opp.* mansuetis parentibus). 6, 3 praef. -ae ac tristis severitatis. 6, 3, 10 maritale supercilium. 9, 1, 5 non in Graecia neque in Asia, quarum luxuria Severitas ipsa corrumpi poterat, sed in -a et bellicosa provincia *Hispania* (IVV. 8, 116 *opp.* imbelles Rhodios unctamque Corinthon). CVRT. 4, 6, 3 *Bactriani* -is ingeniis multumque a Persarum luxu abhorrentibus. 8, 9, 31 agreste et -um genus *sapientium Indorum.* IVV. 10, 298 sanctos licet -a mores tradiderit domus ac veteres imitata Sabinos. PLIN. epist. 3, 3, 5 *Iulius Genitor* emendatus et gravis, paulo etiam -ior et durior, ut in hac licentia temporum. *de epulis*: AVSON. 8, 3 p. 311 P. fercula (pocula *T*) gemmatis cum poneret -a (aurea *T al.*) vasis *Agathocles.*

3 *usu technico*: **a** *apud rhet. de sermone (sim.) incompto, impolito, ieiuno* (*cf. p. 2995, 51; aliter l. 28 sqq.*): CIC. Brut. 68 antiquior est huius *Catonis* sermo et quaedam -iora verba (268 non -a *Lentuli.* SEN. contr. 7, 4, 6 verbis ... -ioribus abstinendum, ... orationem ... molliendam). 238 non valde nitens, non plane -a oratio *Macri* (orat. 20 aspera, tristi, -a [*opp.* levi]). leg. 1, 6 *Coelius* habuit ... vires agrestes ... atque -as sine nitore ac palaestra. fin. 1, 8 inculta quaedam et -a *scripta Latina.* HOR. epist. 2, 1, 157 numerus Saturnius (SCHOL. non bene compositum). LIV. 2, 32, 8 prisco illo dicendi et -o modo. SEN. contr. 2 praef. 1 (*de Arellio Fusco*) nihil acre, nihil solidum, nihil -um: splendida oratio *eqs.* QVINT. inst. 8, 3, 26 (*v. Stroux, Philol. 91, 1936, 233 sqq.*). 9, 4, 3 illum -um sermonem, ut forte fluxerit. 12, 10, 10 genera dicendi. 12, 10, 28 tristes et -ae *litterae* (*cf.* 12, 10, 29). CHAR. gramm. p. 63, 10 B. -iorem rationem sono blandiore depellat *consuetudo sermonis.* *de ipsis oratoribus*: CIC. Brut. 83 multo ... vetustior (ven- *var. l.*) et -ior ille *Laelius* quam Scipio. 117 ut vita, sic oratione durus, incultus, -us *Tubero* (*cf.* fin. 4, 78 -iores ..., asperiores, duriores et o. et moribus). SEN. contr. 7 praef. 5 *Albucius* modo exilis esse volt ..., modo -us et ⟨sq⟩ualens (*corr. Walter, WSt. 40, 1918, 132*) potius quam cultus *eqs.* QVINT. inst. 2, 5, 21 *pueri Gracchos Catonemque legentes* fient ... -i atque ieiuni. TAC. dial. 18, 1 *oratores antiqui* sunt ... -i et impoliti et rudes et informes. *neutr. pro subst.*: SEN. epist. 100, 6 *compositionem* volunt esse ex (*i. seorsum*) -o comptam.
b *in pictura* (*neutr. pro subst.*): CIC. de orat. 3, 98 in antiquis tabulis illo ipso -o obsoletoque *tenemur.* orat. 36 in picturis alios -a, inculta, ... opaca, contra alios nitida, laeta, conlustrata delectant. **c** *singulariter de genere tragico*: MART. 3, 20, 7 *poeta* lascivus elegis an severus herois? an in cothurnis -us Sophocleis?

C *usu latiore de vi, effectu sim. fere i. q. horribilis, horrorem efficiens* (*de horrore sacro infra l. 42. 43, cf. infra l. 16; de fastidio infra l. 66 al.; fere i. q. 'malus' infra l. 23. 25. 67. usus fluxit ex notione q. e. 'squalidus', 'turpis' sim., v. exempla sub A 3 et B allata, a quibus haec non semper facile distinguuntur; incertiora hic ponere malui*): **1** *de hominibus vel partibus corporis humani* (*Iove l. 16, re personata l. 19; aliter* ENN. ann. 310 *p. 2995, 24*): VERG. Aen. 5, 37 *Acestes* -us in iaculis et pelle ... ursae ([*vix proprie i. q. 'rigidus'*]. *cf.* SIL. 8, 425 -us et squamis et ... crista. HOMER. 433 vastis -us armis. CLAVD. 7, 137). HOR. carm. 3, 4, 50 fidens iuventus *Titanum* -a bracchiis. SEN. Herc. O. 413 manum *Herculis* (1635 ferro). 495 Herculis. 550 *sagittā* -um Iovem (*aliter infra l. 52*) petisti *Amor:* 580 Amoris. 830 corporis *Herculis.* 921 Nessi. 1962 umbra quoque es[t] Diti nimis -a *Hercules?* Oed. 1059 Morbi tremor (*personatus*). Phaedr. 951 Ditem. PETRON. 124 v. 255 Erinys. VAL. FL. 2, 306 manus -a matrum *Lemniarum.* SIL. 10, 602 lues (*sc. Hannibal*). HOMER. 924. STAT. Theb. 12, 355 statio. 12, 769. AVSON. 322, 13 p. 261 P. numquam -a forma magistri (*16* immanis). PS. RVFIN. in Am. 5, 4/6 p. 1076[A] ne -ior detegaris ... remedia neglegendo quam ... praecepta temerando (*sic de peccatore fere i. q. malus*: in Os. 5, 11/15 p. 992[B] in sceleribus ... -ior vetustiorque). *et al.* *praedicative vel per prolepsin* (*cf. infra l. 79; v. et p. 2995, 33*): VERG. Aen. 7, 669 tegimen torquens ... leonis ..., sic regia tecta subibat -us *Aventinus* (SERV. tremendus, non re vera horribilis). SEN. Med. 16 thalamis -ae ... meis ... stetistis *Erinyes.* HOMER. 374 vagina ... -us ensem eripit. *huc fort.*: STAT. Theb. 6, 603 *Parthenopaeum* gradu premit -us Idas.

2 *de bestiis vel partibus corporis bestiarum* (*cf. p. 2991, 51. 2995, 2*): SEN. Ag. 834 *Herculem* gemuit ... taurus *Cretensis* Dictaea linquens -us arva (Herc. O. 27 t. ... populis -us centum pavor. *cf.* Phaedr. 1081). Herc. O. 1295 feras. 1572 leone *sidere* (DRAC. satisf. 137 ore cruento *eqs. cf.* MART. 4, 57, 5 -a ... Nemeaei pectora monstri *sideris.* BOETH. cons. 3 carm. 2, 11 ora). nat. 3, 19, 1 animalium turbam -am aspici (*om. P al.*) et turpem ac noxiam gustu. HOMER. 489 turba canum. TERT. mart. 4 p. 12 Oe. -iores aspides serpentes tauro vel urso. *et al.*

3 *de rebus*: **a** *c. subst.* (*vel neutr.*): VARRO Men. 326 prisca -a silent oracla[m] crepera in nemoribus (*?; spectare vid. ad horrorem sacrum, sim.*: CLAVD. rapt. Pros. 2, 268 buxus). frg. Plin. nat. 18, 349 tempestatem ([*seq.* asperas]. HOR. epod. 13, 1 [*vix recte Orelli cft. Pind. P. 4, 144* φρίσσοντας ὄμβρους]. SEN. contr. 7, 1, 4 PHAEDR. 4, 22, 9 SIL. 4, 440. *cf. p. 2989, 60*). CIC. carm. frg. 32, 25 B. (Tusc. 2, 25) saeclis glomerata -is, luctifica clades *Promethei.* LVCR. 3, 170 vis -a teli ([leti *codd.*]. SEN. Oed. 89 Mavortis. LACT. Phoen. 21 venti). VERG. georg. 1, 449 grando ([*at sunt, qui conferant Pind. l. 45*]. HIL. gen. 178). 2, 282 proelia (CIRIS 31 SIL. 10, 88 STAT. Theb. 12, 628. *et al.*). Aen. 4, 378 iussa (dicta *M*) *Iovis* (STAT. silv. 4, 2, 50 *Eurysthei*). 6, 86 bella (*v. vol. II 1847, 41*). 9, 670 Iuppiter (SERV. aer) -us austris. 11, 96 belli fata (*v. vol. VI 1, 368, 40*). PS. VERG. catal. 9, 5. 42. HOR. epod. 10, 3 fluctibus. carm. 1, 24, 16 virga *Mercurii* (*male* SCHOL. severa, districta). 1, 34, 10 Taenari sedes. 3, 24, 40 aequora (STAT. silv. 3, 3, 160. *aliter p. 2995, 27*). OV. met. 1, 126 arma (HOMER. 206. *cf. infra l. 82*). VAL. MAX. 7, 2, 1 negotium nomine -um (*opp.* blandae appellationis quies). PHAEDR. app. 14, 17 noctem ... densis -am nimbis (SEN. nat. 3, 27, 10 -a ac terribilis intercursu *fulminum.* 5, 18, 7 nimbis ac tonitribus. *cf. p. 2992, 81*). SEN. Herc. f. 30 quidquid -um tellus creat (*syn.* terribile, dirum *eqs.*). 657. 705 cuncta maerore -a. 1004 scelus nefandum, triste et aspectu -um (Med. 979). Herc. O. 296 *al.* Med. 45 effera, ignota, -a, tremenda ... mala. Phaedr. 169. Thy. 1078 nubibus. Tro. 168 artus -us quassat tremor (OCTAVIA 735. *cf. supra l. 19*). nat. 5, 15, 4 fontes (APVL. met. 6, 14). epist. 5, 4 cibis non tantum vilibus ..., sed taetris et -is. PLIN. nat. 16, 59 pix optima ... ex apricis ..., ex opacis -ior (*seq.* deterior). 18, 278 sideribus. 20, 131 *ruta* silvestris -a ad effectum (-us *d T*; edendum *Mayh. coll. Diosc. gr. 3, 45, 1*) est. 34, 129 saporem. VAL. FL. 3, 263 tenet exsangues rigor -us artus. 4, 370 monstris -a lustra. 6, 112. SIL. 2, 524 corus ... fuscis ... -us alis. 6, 558 vox -a fertur: 'hostis adest *eqs.*' 10, 543 subit -a mentem formido (*cf. p. 2989, 69*). *al.* HOMER. 439 spicula (STAT. Theb. 2, 533). STAT. Theb. 4, 342 -a clangunt signa tubae (4, 498 frementis *leonis*). 4, 731 Kl. sitis -a (arida *recc.*) torret. *al.* MART. 11, 91, 5. QVINT. decl. 272 p. 115, 20 loci, in quo pugnatum erat, imaginem. *al.* PS. QVINT. decl. 10, 7 p. 194, 13 murmure *magi* (*seq.*: horrentibus verbis). TAC. Germ. 2, 1 maris. ann. 2, 23, 3 *auster* validus et rigore vicini septentrionis -ior. *et al.* *praedicative vel per prolepsin* (*cf. supra l. 26*): PETRON. 120 v. 98 (*nisi ad II*) -a tellus extulit in lucem nutritas sanguine fruges. VAL. FL. 3, 710 *hasta* obit -a pugnas (SIL. 4, 180 dedit -a mortem). SIL. 1, 517 -a ... perfunditur *Hannibal* arma cruore *Murri* (*aliter supra l. 57. cf.* BOETH. cons. 2 carm. 5, 18 neque ... cruor -a tinxerat arva [arma *W*]). 9, 322 galea -a flictu adversae

[*Ehlers*]

ardescit galeae (*cf.* HOMER. 955 ensem terit -us ensis). **b** *neutr. pro subst.*: *α sing.*: SEN. epist. 41, 6 *leo* speciosus ex -o, cuius hic decor est, non sine timore aspici. *β plur.*: LVCR. 6, 1282 multa ... paupertas -a suasit (*'zu entsetzlichen Dingen' Diels*). SEN. Oed. 223 sit ... dixisse tutum visu et auditu -a (-o *Treveth. codd.*, -um *Ald.*; *cf.* OROS. hist. 5, 23, 18 dictu auditque). LVCAN. 3, 347 -a cerni (-es *V*; *cf. p. 2979, 76*) foedaque contingi. SALV. gub. 7, 74 (*syn.* horror).

4 *acc. neutr. c. pron. loco adverbii*: SEN. dial. 5, 3, 6 ira dirum quiddam atque -um stridens. IVL. Aug. c. Iul. op. imperf. 1, 48 exhalas tristius et -ius aliquid quam ... puteus Averni *eqs.*

appendix (*ad I*):

structurae: acced.: *abl.* aspectu: SEN. Herc. f. 764. 1004 PLIN. nat. 11, 59. attactu: SER. SAMM. 922. auditu: SEN. Oed. 223 OROS. hist. 5, 23, 18. conspectibus: RVFIN. hist. 5, 1, 35. cultu: OV. am. 3, 6, 47 SEN. Herc. f. 764. dictu: OROS. hist. 5, 23, 18. visu: SEN. Oed. 223. EPIST. Alex. p. 197, 17 (visa *codd.*). PRVD. perist. 10, 1043. *inf. pass.* (*v. Schmalz-Hofmann*[5] *579*): *p. 2994, 38. supra l. 7.*

neutr. pro subst.: *p. 2991, 55. 2993, 83. 2994, 1. 2. 2995, 1 sqq. cf. p. 2992, 74.*

II *de tremore i. q.* *tremens, trepidus* (*non huc pertinent p. 2994, 65. 70. 72*):

A *metu, pavore* (*cf. p. 2991, 9; dub. p. 2994, 80; aliter* SEN. *p. 2994, 33*): ENN. ann. 310 Africa terribili tremit -a terra (*i. Afri*) tumultu (*Vahlen cft. Varro Men. 225* A. terribilis, *sed obstat imitator* LVCR. 3, 835 omnia ... belli trepido concussa tumultu -a contremuere. *cf.* CATVLL. 64, 205 -a contremuerunt aequora [*vix ad p. 2994, 56*]. *ad locutionem cf. p. 2997, 70*). VITR. 6, 6, 1 boves lumen ... spectando -i non fiunt (6, 6, 4 iumenta). STAT. Theb. 5, 602 advectos ... -a maesto excutit ore cibos *avis.* Ach. 1, 274 -a pectora *Achillis* tractat nequiquam mulcens *Thetis.*

B *furore, ira* (*exempla* VERG. *et* STAT. *fort. non prorsus certa sunt, cf. p. 2994, 27*): VERG. Aen. 1, 296 *Furor vinctus* fremet -us ore cruento. OV. met. 6, 685 -us ira *Boreas* (CORIPP. Ioh. 2, 466). STAT. Theb. 9, 354 verbere crebro oraque pectoraque et ... scidit -a vestem *Ismenis* (*353* furibunda *dolore*). silv. 5, 5, 77 nonne -us ... invidia superos ... pulsem?

C *frigore* (*de statu rigido rerum v. p. 2992, 5, nota p. 2992, 14*): OV. am. 2, 16, 19 si premerem ventosas -us Alpes. MART. 3, 36, 3 -us ut primo te ... mane salutem. 3, 58, 9 seras putator -us refert uvas (*'fröstelnd' Wagner in schedis; fort. potius i. q. 'rusticus', ad p. 2993, 2*).

? **D** *fastidio*: CAEL. AVR. chron. 4, 3, 64 *aegrotus* aut -o visu aut stomachi supinatione recusans *lac* (*nisi i. 'distorto', ad p. 2992, 41*).

deriv.: horrido, horridulus. *compos.*: ab-, subhorridus.

adv. **horride.** *compar.* -ius *l. 49. 54.* *inde a* CIC.

i. q. *aspere, severe*: **1** *generatim*: TAC. hist. 1, 82, 2 adlocuti sunt *milites tumultuantes* ... praefecti, ex suo quisque ingenio mitius aut -ius (*cf. p. 2993, 28 sqq.*). **2** *de vita simplici* (*cf. p. 2993, 35 sqq.*): CIC. Quinct. 59 vixit ... semper inculte atque -e *Quinctius.* **3** *technice apud rhet. de oratione incompta* (*cf. p. 2993, 60 sqq.*): CIC. orat. 28 *imperiti* putant ..., qui -e inculteque dicat, modo id eleganter enucleateque faciat, eum solum Attice dicere. 86 ornamentis utetur -ius *orator tenuis.* QVINT. inst. 10, 2, 17 qui -e atque incomposite ... frigidum et inane extulerunt, antiquis se pares credunt.

horrifer, -a, -um. [*ab* horror *et* ferre, *cf.* horrificus, horrisonus *et* pestifer *sim.*; *v. Stolz-Leumann*[5] *251. Norden, Komm.*[2] *281. J. B. H.*] *gen. pl.* -ferum: PACVV. (Cic. orat. 155). *vox poetarum inde a* PACVV., ACC.

i. q. *horrorem ferens, horribilis*: **1** *in univ.*: PACVV. trag. 82 (*v. supra l. 59*) prodigium -um, portentum pavos. LVCR. 3, 1012 Tartarus -os eructans faucibus aestus. 5, 218 genus -um ... ferarum. 5, 996 vocibus *vulneratorum.* VERG. Aen. 8, 435 Aegida. OV. met. 1, 725 Erinyn. **2** *de frigore*: ACC. trag. 566 ad stellas septem, unde -r (horridus *Schol. Verg. Veron. Aen. 8, 28*) aquilonis stridor gelidas molitur nives. CIC. Arat. 13 (nat. deor. 2, 111) -is aquilonis ... auris (horrisonis ... alis *codd. Arat.* [*p. 2997, 12*]; *v. Norden l. c.*). OV. met. 1, 65 boreas ([GLOSS. I p. 96 *i.* horridus]. 15, 471 [horrendum *ε*]). GERM. 23 aquilone (AVIEN. Arat. 96 -is a. illa *septentrionalia* rigescunt). SEN. Phaedr. 934 -a celsi regna ... poli. VAL. FL. 5, 306 nivem. 5, 517 -o ... in axe Caucasus.

horrificābilis, -e. [*ab* horrificare, *cf.* horribilis; *v. Leumann, Adj. auf -lis 103. J. B. H.*] *i. q.* *horrificus*: ACC. trag. 617 (*'Telephus'*) opertus squalitate est luctuque -i (-cali *trad.*).

horrifico, -āvī, -āre. [*cf. c.* horrere *et* facere; *cf.* horrificus. *J. B. H.*] *inde a* CATVLLO.

1 *i. q.* *horrentem facere*: **a** *proprie de mari i. q.* *exasperare, turbare*: CATVLL. 64, 270 placidum mare ... -ans zephyrus proclivas incitat undas (*cf. Hom. H 63* ζεφύροιο ... φρίξ).
b *transl. i. q.* *terrere*: VERG. Aen. 4, 465 vatum praedicta ... terribili monitu -ant *Didonem* (SERV. horrorem incutiunt. *huc spectare vid.* GLOSS. V 552, 38 horrorem faciunt). CLAVD. 26, 250 mentes ... ostenta ... -ant.

2 *i. q.* *horrendum facere*: SIL. 3, 389 ore ferarum et rictu -ant galeas *Uxamenses.* FLOR. epit. 3, 21, 10 redit ... Marius clade maior, si quidem carcer, catenae, fuga, exilium -verant dignitatem.

deriv.: horrificabilis.

horrificus, -a, -um. [*cf. c.* horrere *et* facere; *v. Stolz-Leumann*[5] *251. J. B. H.*] *compar., superl. desunt.* GLOSS. expavescendum. horrendum. *vox fere poetica inde a* CIC., LVCR. (*cf. adv.*); *in prosa inde a* GELL., MIN. FEL. [*falso trad.*: MVTIAN. Chrysost. hom. 31, 4 p. 435/6 (*v.* orificium).]

1 *i. q.* *horrorem faciens, horribilis, horrendus*: **a** *vi originaria incolumi*: CIC. Arat. 122 *Lepus* ictus -os metuens rostri *Canis.* LVCR. 3, 906 busto. VERG. Aen. 3, 225 -o lapsu de montibus adsunt harpyiae. 3, 571 -is ... tonat Aetna ruinis. 12, 851 letum. VAL. FL. 2, 97 fulminis (*cf.* CORIPP. Ioh. 5, 395 ignes). 2, 518 molem *beluae.* 3, 423 *Mopsus* se ... -is (horrigis *V*) accommodat actis (*sc. sacris diris*). SIL. 2, 501 ritu -os ... populos. 8, 647 maior ... -is sese extulit Allia ripis. 9, 443 serpentibus (*cf.* PRVD. cath. 3, 181 anguibus). 17, 407 nubem (PRVD. apoth. 625). STAT. Theb. 7, 113 incursibus *Pavoris.* GELL. 20, 1, 48 capitis poenam ... -am atrocitatis ostentu novisque terroribus metuendam reddiderunt (PRVD. apoth. 85). MIN. FEL. 22 (23), 5 Trivia trinis capitibus et multis manibus -a. ANTH. 649, 30 sonos. AVIEN. Arat. 825 pistrim. AMM. 17, 7, 3 tremore terrarum. 29, 2, 21 coetus furiarum. 31, 10, 8 fragore. 31, 13, 2 clamoribus (CORIPP. Ioh. 8, 93). PRVD. psych. 431 haustus. CLAVD. 22, 24 calores (*i. iras*). carm. min. 29, 44 -um (horif- *P*) belli ... regem *Martem.* PS. AVG. serm. 59, 1 sonitu. 96, 2 -um vocis inarticulatae mugitum. CYPR. GALL. exod. 1118 noctem. EPIST. pontif. 260 Migne 13, 1171[A] (*textu dubio*) scriptura *haereticorum.* MAR. VICTOR aleth. 3, 762 malo. VEN. FORT. carm. 8, 3, 196 faucibus. CORIPP. Ioh. 5, 429 terrore. PASS. Petr. 1 p. 1, 10 carcerum squalorem. 2 p. 3, 13 minas. CE 1307, 8 perfidus, infelix -usque dies *mortis.* *de horrore sacro*: RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 16 p. 553[B] tam -a tamque horribilia adiurationum sacramenta (*cf.* 2, 7 p. 588[C] iuramenti ... genus). 2, 6 p. 588[A] revelationem ... satis -is refertam praeceptis. PRVD. c. Symm. 1, 225 vultu *deorum.* 1, 451 -os ... prodigialia cogunt credere monstra deos. **b** *vi orig. attenuata fere i. q.* *magnus*: EVSTATH. Bas. hex. 5, 2 p. 911[D] praecones -a voce personantes (*gr.* μέγα βοῶντα).

2 *i. q.* *horrens (factus), hispidus*: LVCAN. 2, 372 nec -am (horrentem *Bentl.*) sancto dimovit ab ore caesariem *Cato.*

adv. **horrificē.** *i. q.* *modo horrifico*: LVCR. 2, 609 *corona murali* per magnas praedita terras -e fertur divinae matris (*sc. Magnae*) imago. 4, 36 *simulacra* nos -e (-o *Q*[2]) languentes saepe sopore excierunt. *vi orig. attenuata fere i. q.* *valde*: PASS. Paul. 18 *Caesar* miratus est -e (honorifice, valde *varr. ll.*) et ingenti stupore attonitus coepit *eqs.*

horripilātio (*et* obrip-), -ōnis *f.* *ab* horripilo(r). *de formis et script.*: horrip- (orrip- *l. 49. 51*, orip- *l. 50. 51. 57*): ITALA II Macc. 3, 17 rec. L (orrip-). HERM. vulg. vis. 3, 1 p. 13, 6 (oripilacio *var. l.*). VVLG. Sirach 27, 15 (obrip- *Amiat.*). SCHOL. Ter. p. 97, 9. GLOSS.[L] Corp. O 230 (orip-). GLOSS. III 296, 42 (orrip-). obrip- (obbrip- *l. 55*, obrep- *l. 56. 57*; *assimilatum voci q. e.* obrepere [obrip-; *'de significatione cf.* formicare, verminare*' Svennung in plag.*], *v. Niedermann, Mél. Saussure 72 sqq. Stolz-Leumann*[5] *129. 153*): TAB. devot. Rom. (*l. 71*) obbripilationis. SORAN. p. 54, 12. 103, 16 (*h*, obrep- *l*, ebrip- *b*). CASS. FEL. 21 p. 33, 2 *et* 4 (*gc*, orip- *p*). VITA Caes. Arel. 2, 15 p. 490, 2 (*2, R*; obrep- *3, H*; obrepir- *1c*). GLOSS. III 205, 60. 207, 15. *cf. l. 50.* *de notione*: SCHOL. Ter. p. 97, 9 'horror' ..., unde '-o' dicitur, cum videlicet pili prae timore eriguntur. GLOSS. III 207, 15 orthotrichiasis -o. 296, 42 φρίκη -o (*cf.* 205, 60 erici). GLOSS.[L] Corp. O 230 -o celiwearte (*anglosax.*).

1 *usu strictiore de capillis i. q.* *horror pilorum*: VVLG. Sirach 27, 15 loquela multum iurans -em capiti statuet (*gr. 14* ὀρθώσει τρίχας).

2 *usu latiore de corpore i. q.* *horror* (*acced.* corporis *l. 68*): ITALA II Macc. 3, 17 (rec. L) circumfusus erat ... viro metus ... et -o corporis (*gr.* φρικασμός, *Vulg.* horror). HERM. vulg. vis. 3, 1 p. 13, 6 -o me comprehendit (*gr. 5* φρίκη, *Pal.* frigidus factus sum). TAB. devot. Rom. (CIL VI 33899) 9 (= Audollent 140 Dessau 8750; *s. II/III*) patiatur febrīs frigus tortioniīs pallorīs sudores -īs meridianas *eqs.* SORAN. p. 54, 12 et -es et punctiones (*gr. p. 105, 15 J.* φρικώδης ἀντίληψις). p. 103, 16 corporis inaequalitas cum -e. CASS. FEL. 21 p. 33, 2 dolores sentiunt aegrotantes cum -e. p. 33, 4 cum dolore et -e. VITA Caes. Arel. 2, 15 p. 490, 2 membra vel venae ... in -em suspensa sunt (*seq.*: horrore ... et tremore).

horripilo, -āvī, -āre *et* horripilor, -ārī. [*ab* *horripilus; *cf.* hirtipilus, horricomis *et gr.* ὀρθοτριχέω. *J. B. H.*] *depon.*: GLOSS. *infra l. 81.* *de notione*: CHAR. gramm. p. 472, 35 B. (*inter verba aspirata*) -o ὀρθοτριχῶ (GLOSS. II 386, 37). GLOSS.[L] II Abav. HO 16 -atur horret (GLOSS. V 601, 24). Philox. HO 17 -atur (-atum *trad.*) ὀρθοτριχεῖ. GLOSS. V 620, 9 horripido (*sic*) est horreo. [*sard.* arpilare. *M.-L.*]

1 *i. q.* *pilis horrere*: APVL. met. 3, 24 (*in metamorphosi*) aures

[Ehlers]

immodicis -ant auctibus. 2 *i. q. contremiscere, expavescere* (*cf. p. 2977, 36*): ITALA psalm. 118, 120 (*v. p. 2980, 6*) -vit a timore tuo caro mea.

deriv.: horripilatio.

horrisonus, -a, -um. [*cf.* horrere *et* sonare; *v. Stolz-Leumann*^{5} *251. Norden, Komm.*^{2} *281. J. B. H.*] GLOSS.^{L} I Ansil. GO 26 -os (gorrionos *trad.*) cum ⟨h⟩orrore sonantes (III Abol. HO 2. GLOSS. V 614, 33 [gorriones c. errore s. *trad.*]). HO 121 -o fragoso (V Aa H 170 [horis- *trad.*, *item* GLOSS. V 503, 32]). *vox poetica inde a* CIC., LVCR.; *in prosa* PS. AVG., OROS., CASSIOD.

i. q. horribili modo sonans (*de horrore sacro l. 16*): CIC. Arat. 13 -is aquilonis ... alis (*v. p. 2995, 68*). carm. frg. 32, 3 B. (Tusc. 2, 23) freto. LVCR. 5, 109 fragore (SIL. 8, 652). VERG. Aen. 6, 573 -o stridentes cardine sacrae panduntur portae (CLAVD DON. cuius sonus ad aures venit). 9, 55 fremitu (CYPR. GALL. iud. 626). LVCAN. 2, 455 mare possidet auster flatibus -is. VAL. FL. 2, 583 -ae respondent Gargara buxo (*i. tibiae*). 7, 149 flagelli. SIL. 4, 278 ululatibus. 4, 612 stridore (CORIPP. Ioh. 1, 163). CLAVD. 3, 85 dictis *Megaerae*. PS. AVG. serm. 49, 1 -o tubarum clangore vel raucisono aeris cantu. CYPR. GALL. gen. 661 fragor -o de sidere fulmina torquet. exod. 357 -as voces dolor excitat (CASSIOD. compl. in act. 24, 1). iud. 548 rugitu *leonis*. OROS. hist. 4, 4, 7 gemitu.

horrium *v.* horreum.

***horror**, -ōris *m.* [*cf.* horreo. *J. B. H.*] PRISC. gramm. II 421, 25 horreo ... -r (GRAMM. suppl. 74, 13). h *testatur* CASSIOD. gramm. VII 202, 7 (*ex Eutyche*). NOT. Tir. 74, 95. *de notione*: CHAR. gramm. p. 451, 29 B. -r φρίκη. SERV. Aen. 1, 165 (*p. 2978, 30*) '-r' plerumque ad odium pertinet, plerumque ad venerationem, ut hoc loco; sic Lucanus (*p. 2999, 32*). 2, 559 'saevus -r', quia est et bonus, ut (*p. 3001, 10*). SERV. auct. *ibid.* est et amoris, ut Terentius (*p. 2979, 60*). SCHOL. Stat. Theb. 1, 494 (*p. 3001, 10*) '-r' .. aut gaudiorum est aut maeroris ...; timoris -r est, quem Vergilius dicit (*p. 2999, 81*) ..., laetitiae, ut Terentius (*p. 2979, 60*). SCHOL. Ter. p. 97, 8 '-r' est membrorum commotio. SYNON. Cic. p. 440, 24 B. GLOSS. φρίκη. πτόησις. terror. timor, pavor. peccatum. pavor aut fastidium. GLOSS.^{L} I Ansil. HO 132 est -r ad metum, est -r ad turpitudinem (*cf.* GLOSS. V 109, 41). *de plur.* (*ad caput prius*): *ad I*: '-es *alicuius rei*' *i.* '*foeda, horrenda a. r.*' *apud scriptores quater* (AMM. *p. 2999, 14. 15.* CONSVLT. Zacch. *p. 2998, 37.* PASS. Mar. Iac. *p. 2998, 40*). *ad II*: '-es' *i.* '*accessiones -is*' *de -bus naturalibus* (*usu medicinali, v. p. 2999, 43*) *saepius* (CELS. 5^{ies}. PLIN. nat. 9^{ies}. SCRIB. LARG., FIRM. math., PS. MVSA *singulis locis*), *de -bus commotione animi effectis nonnisi apud poetas bis* (SEN. *p. 3000, 8.* STAT. *p. 3000, 21*). *legitur apud poetas inde a* PLAVTO, *apud scriptores inde a* CIC. Att. (*p. 2999, 48 et 79*), LIV. *omnes locos ex schedis attuli praeter p. 2998, 72—2999, 18. 2999, 43—66. 2999, 74—3000, 31.* [*it.* orrore, *francog.* horreur, *hisp.* horror. *M.-L.*] [*confund. in codd. saepius c.* honor, error, terror, *ex. gr.* LIV. 39, 8, 4 (*var. l. pro* err-). PHAEDR. app. 21, 7 (orr- *V*, err- *N*). PLIN. nat. 2, 79 (hon- *R*^{1}*a*; '*an livorem?*' *Mayh.*). MART. CAP. 9, 919 (*var. l. pro* hon-). *contextu dubio*: AMM. 25, 3, 11 cristarum *elephantorum* ... -e (stridorum *Haupt*, crustarum *Heraeus*).]

i. q. φρίκη: **CAPVT PRIVS**: *proprie*:

I *de asperitate, rigore, turpitudine*: **A** *corporaliter de specie externa* (*in imag. vel compar. infra l. 78. 83. p. 2998, 15. 27 al.*): **1** *spectat ad superficiem asperam*: **a** *de capillo (sim.) hirsuto, erecto (ad signif. habitum simplicem l. 58)*: STAT. silv. 2, 6, 43 simplex ... -e (herr- *M*^{1}, err- *Itali, Vollmer*) decoro crinis. QVINT. inst. 11, 3, 160 capillos ... retro agere, ut sit -r ille terribilis. APVL. apol. 4 capillus ... -e implexus atque impeditus. TERT. paenit. 12, 7 capilli incuria -em leoninum praeferente (*cf.* PACIAN. paraen. 9 p. 118 leonum ... iubas impexa caesaries et barbatus [*v. d. Vliet*, barbarum *codd.*, *ed. pr.*, barbarus *edd. vett.*] -r exuperat). *-r fit commotione animi* (*cf. p. 2999, 83. 84. 3000, 8. 3001, 18*): LVCAN. 5, 154 nullo ... -e comarum excussae laurus (VAL. FL. 1, 229 STAT. Theb. 8, 389). PS. QVINT. decl. 3, 7 p. 47, 10 ardorem luminum, -em (-um *B*^{1}) capillorum, fremitum indignationis. **b** *de mari (aqua) exasperato, fluctuante* (*acced. nimirum vis tremoris [v. p. 2999, 25 sqq.] necnon obscuritatis [v. p. 2998, 32 sqq.]*): LVCAN. 5, 446 Pontus ... non -e tremit. 5, 564 niger inficit -r terga maris. VAL. FL. 1, 652 caerulus -r (*inter comites notorum*). STAT. Theb. 5, 364 inde -r aquis (SCHOL. obscuritas. CLAVD. 28, 33 *Delphis* tunc vivere fontes, tunc sacer -r [honor *R*] a.). silv. 5, 4, 5 *somno* occidit -r aequoris. AVIEN. Arat. 1397 sali furit implacabilis -r. **c** *de tumore papillarum* (*cf. p. 2990, 67*): NON. p. 538, 7 'strophium' est fascea brevis, quae virginalem -em cohibet papillarum. **d** *de variis rebus exstantibus*: IVVENC. 2, 789 (*in imag.*) nec fructus *sermonis* sequitur spinarum -e necatus. 2, 799 ad fructum culmis ... spiceus -r processit. ARATOR act. 2, 1185 oculis *Pauli* ... squameus exiit -r (*cf. Vulg. act. 9, 18*). *in compar. de stimulis peccatorum*: PAVL. NOL. epist. 29, 1 p. 247, 18 quae *pallia pilosa* nos ... stimulis admonerent, dum asperitate setarum compungimur, et peccatorum nostrorum -e compungi.

2 *spectat ad ipsius subiecti rigorem, duritiam*: **a** *in univ.*: LVCR. 6, 1011 validi ferri natura et frigidus -r. CLAVD. DON. Aen. 5, 405 p. 469, 22 ('rigebant') tantum -is (hon- *edd. vett.*) et ponderis ... caestus habuerant, ut *eqs.* **b** *de frigore* (*cf. de borea infra l. 81, de tremore algentium p. 2999, 34 sqq.*): PETRON. 123 v. 186 miti ... -e quievit *humus congelata*. AMM. 15, 10, 1 -e nivali ... obductos *montes*. -r mortis: PORPH. Hor. sat. 2, 1, 62 'frigore ...', id est -e m. **c** *i. q. torpor torpedine effectus*: CLAVD. carm. min. 49, 21 metuendus ab imis emicat -r aquis (*22* frigore).

3 *spectat ad speciem squalidam, turpem, incultam* (*de capillo v. p. 2997, 57; nota quae monui infra l. 67*): **a** *generatim*: α *vi strictiore*: TERT. pudic. 13 p. 243, 27 concili⟨ci⟩atum et concineratum cum dedecore et -e compositum *paenitentem*. paenit. 11, 1 in asperitudine sacci et -e cineris. PANEG. 3, 6, 4 pulveris. HIER. epist. 21, 13, 9 (*in imag.*) sordium -e (err- *var. l.*). CARM. de Sod. 129 atro -e favillae ... incendia signant. CONSVLT. Zacch. 2, 18 p. 89, 26 nec ... -em proprii vomitus canis repetat (*syn.* sordes). PETR. CHRYS. serm. 163 p. 628^{B} hesterno -e foetentia ... obsonia. SEDVL. op. pasch. 3, 3 p. 234, 5 maculosae cutis *leprosi* (*cf.* ALC. AVIT. hom. 18 p. 129, 8 leprae). ALC. AVIT. c. Eutych. 2 p. 25, 19 pollutionis. APOLLIN. Alc. Avit. epist. 13 p. 46, 18 cotidianum ... manuum ... -em. *de vultu (sim.) aspero*: STAT. Theb. 10, 641 abiit -rque vigorque ex oculis *Virtutis in Manto transfiguratae* (*infra* aspera ... ora). EVTR. 9, 27, 1 ingenii asperitatem suam etiam vultus -e (-i *G*, horrere *LO*) significans. β *vi latiore de specie turpi*: TERT. anim. 28 p. 347, 14 mortui veteris. HIER. epist. 21, 21, 2 (*per imag.*) antiquum gentilium ... -em (err- *var. l.*). **b** *de locis asperis, incultis, desertis* (*cf. l. 5. 39. 40. p. 2999, 18. 3000, 33*): PLIN. nat. 5, 7 solitudinum. STAT. Theb. 4, 424 vacuus ... silentia servat -r *silvae* (*male* SCHOL.). 12, 12 campi ... vacantis. FLOR. Verg. p. 185, 7 par -e, par vertice, par ille nivibus Alpinis Pyrenaeus. TERT. adv. Val. 15 p. 195, 12 loci. **c** *de caligine* (*cf. p. 2997, 69*): α *acced. gen.*: LACT. inst. 2, 5, 24 -em tenebrarum (AMM. 28, 1, 54. 29, 5, 49 [err- *cod.*]. AMBR. bon. mort. 9, 42 p. 739, 18 HIER. epist. 38, 1). FIRM. err. 19, 1 perpetuae noctis (AMM. 21, 2, 2. 25, 3, 23 SVLP. SEV. dial. 3, 4, 4. CONSVLT. Zacch. 1, 38 p. 47, 2 -bus [*v. p. 2997, 39*; err- *M*]. CE 1180 [= 1181], 3 inferne noctis tristissimus -r). PRVD. perist. 4, 69 umbrarum. *de locis caligine squalidis*: AMM. 15, 4, 3 *lacum* -e silvarum squalentium inaccessum. PASS. Mar. Iac. 6 p. 53, 8 graves antri caligantis -es (*v. p. 2997, 40*; herr- *A*, -e *EN*, horreres *V*; *infra* squalidus locus). β *nude pos.*: POTAM. tract. 1, 12 (JThSt. 19, 1918, 299) tenebrarum globos et nigri -is umbracula. 1, 105 (*ibid.* 303) secretarium ... -is (*sc. sepulcrum*). **d** *de herba sterili*: SEDVL. op. pasch. 5, 17 p. 288, 1 germinis inutilem ... -em (honn- *H*^{1}, hon- *Gallandius*; *infra* amaritudinem sterilis oleastri).

B *incorporaliter de habitu* (*cf. p. 2997, 55; nota quae monui infra l. 68*): **1** *generatim fere i. q. duritia, feritas*: STAT. Theb. 3, 693 non si mihi tigridis -r aequoreasque (-aeque *codd.*) super rigeant praecordia cautes, ferre queam. silv. 2, 1, 169 barbarus -r (*lugentis, qui in se saevit*). AMM. 22, 8, 25 caeli. *de vita inculta*: FIRM. math. 3, 1, 12 ut deserto pristini squaloris -e et agrestis conversationis feritate seposita cultior vita ... redderetur.

2 *de moribus, cultu i. q. severitas, tristitia* (*cf.* horridus *p. 2993, 35*): STAT. silv. 5, 1, 64 nec frons triste rigens nimiusque ⌊in moribus⌋ (*Itali*, maior- *codd.*) -r, sed simplex hilarisque fides et ... gratia. PLIN. epist. 1, 10, 6 nullus -r (honor *γ*) in cultu *philosophi*, nulla tristitia, multum serenitatis (*Schuster, WSt. 53, 1935, 115*; sever- *codd.*).

3 *technice ap. rhet. de habitu incompto orationis* (*cf.* horridus *p. 2993, 60*): QVINT. inst. 8, 5, 34 veterem illum -em dicendi malim quam istam novam licentiam. CHAR. gramm. p. 13, 31 B. (= DIOM. gramm. I 435, 25) incultae vetustatis. *vi latiore*: PANEG. 2, 1, 3 rudem hunc et incultum Transalpini sermonis -em. POMER. 3, 34, 2 -e incomptae orationis.

C *usu latiore de vi, statu, effectu (sim.) horribili* (*hic usus fluxit ex notione q. e. 'status squalidus, turpis', v. e. g. p. 2999, 8 et cf. exempla sub A 3 et B allata, a quibus haec non semper facile distinguuntur. acced. fere gen. [aliter p. 3000, 35 sqq.]; ubi c. adi. [infra l. 76. 78. 79. 80 al.] vel nude [infra l. 82. p. 2999, 4. 7. 11 al.] ponitur, interdum transit in vim meton. [v. p. 3001, 51 sqq.]*): **1** *fere i. q. vis terribilis* (*maxime rerum; attuli omnes locos usque ad* PORPH., *inde selectos*): LVCR. 2, 411 serrae stridentis acerbum -em (*opp.* musaea mele). VERG. Aen. 2, 301 armorum *i. pugnae* (PANEG. 4, 24, 5. CLAVD. DON. Aen. 7, 525 p. 80, 6 gravis. *cf.* VERG. Aen. 12, 406 saevus campis ... -r crebrescit. STAT. Theb. 6, 251 belli. CYPR. ad Donat. 6 p. 8, 17 cruento -e castrorum. DRAC. Orest. 241 pugnarum. PHOC. carm. de Verg. 111 Martius). LVCAN. 3, 9 diri ... plena -is imago ... Iulia (STAT. Theb. 3, 75 diro -e volantes ... animae). LAVS Pis. 141 classicus (*i. classicorum*). VAL. FL. 7, 563 caerulei boreae ferus ... -r (*item de ventis*: PALLAD. 1, 6, 9 aer ... ventis mediocribus sine vi et -e perflabilis. AVIEN. Arat. 1733 perfurit aeris -r [*gr. 995* χειμωνόθεν]). STAT. Theb. 2, 716 torva ... -e decoro cassis (*item de specie armorum*: 11, 32 Eurymedon, cui

[*Ehlers*]

rusticus -r in armis [cf. 7, 264 terribilis silvis]. CLAVD. 10, 191 igneus -r thoracum. rapt. Pros. 2, 146 Martius *galeae*). silv. 3, 2, 52 (*nisi ad p. 3000, 35*) ominis. QVINT. decl. 281 p. 146, 27 scelera propius admota plus habent -is. PS. QVINT. decl. 15, 7 p. 282, 23 accusationis. 17, 7 p. 307, 10 immanitatis. MIN. FEL. 37, 1 carnificis. TERT. scorp. 5 p. 154, 21 operis. PORPH. Hor. carm. 3, 4, 54 in ... corporis altitudine mina⟨e⟩ quaedam videntur esse atque -r. CYPR. epist. 37, 3 p. 578, 15 squalorem carceris ac receptaculi poenalis -em (*cf.* HIER. epist. 1, 3, 1 poenali carceris -e [DRAC. laud. dei 3, 651]. *v. et p. 3000, 32*). FIRM. math. 1, 10, 14 Mars rutilo ... -e metuende. PALLAD. 12, 20, 3 (*'de oleo odoris horrendi'*) si nihil de -e (nidore *edd. vett.*) decusserit *oleum*. POTAM. epist. ad Athan. 20 (RevBén. 30, 1913, 280) iaceat serpens sanguineo -e contractus (*sc. ictu*). AMM. 19, 12, 14 sepulchrorum ... -es (*per plur., item*: 29, 1, 23 truculentae vocis -bus. *v. p. 2997, 39*). CLAVD. DON. Aen. 2, 395 p. 200, 27 longae dictionis. HEGES. 1, 45, 10 exsecutionis (*cf.* AVG. in euang. Ioh. 120, 1 cruciatus. COD. Theod. 1, 29, 5, 1 cruoris *i. caedis*). RVFIN. hist. mon. 12 p. 432^{A} deserti -em terroremque (*cf. p. 2998, 28. 3000, 33*). *et al.* 2 *i. q. vis stupenda*: AVG. pecc. mer. 1, 21, 29 p. 28, 7 profunditatis veluti -e percussus ([*antea* sententiam mirae p.]. c. Pelag. 2, 7, 15 p. 475, 25 cum ... huius p. -em usque ad hoc perduxisset, ut diceret *eqs.*). 3 *i. q. auctoritas*: COD. Theod. 2, 1, 8, 2 quas *causas* dignus et meritus -r (hon- *N*) inscriptionis impleverit (*infra* digna legum ... auctoritas).

II *de tremore*: A -r *efficitur vi naturali*: 1 *generatim i. q. tremor* (*de mari v. p. 2997, 68*): LVCR. 6, 593 fera vis venti per crebra foramina terrae dispertitur ut -r (*quasi materia movens*) et incutit inde tremorem (*cf. 594* frigus). OV. met. 9, 345 vidi ... tremulo ramos (*personatos, sc. in metamorphosi; cf. l. 31*) -e moveri (*item de arbore*: SEN. Oed. 576 *silva* erexit comas ... et totum nemus concussit -r. LVCAN. 3, 411 non ullis frondem praebentibus auris arboribus suus -r inest [*male* SERV. *p. 2997, 29*]). FLOR. epit. 2, 6, 14 -em soli (*syn.* terrae tremor).

2 *signum est frigoris* (*cf. p. 2998, 3*): a *in univ.*: LVCR. 3, 291 *frigida aura* ciet -em membris et concitat artus (*301* tremulum motum). SEN. dial. 4, 2, 1 *motus non voluntarii* ut -r frigidā aspersis. nat. 6, 24, 4 *nos* externa causa in -em agit (*antea* frigore inhorruimus). CVRT. 8, 10, 7 (*fort. ad b*) frigus ... -e (horrere *B*) corpora adfecit. *transfertur ad res* (*cf. p. 2998, 3*): PAVL. FEST. p. 2 'apricum' locum ... quasi ἀφρικής, id est sine -e (hon- T^1), videlicet frigoris. PROB. Verg. georg. 1, 336 *Martis stella* ardore suo -em a frigore Saturnio (*abl.*; -i *Keil*) venientem in Iovem temperat. b *t. t. medic.*: -r *aegrotorum, maxime febricitantium* (*nos 'Schüttelfrost'; definitur l. 47; cf. p. 3001, 5; usurpatur sing. vel plur.* [*de accessionibus; v. p. 2997, 41*]): LVCIL. 643 vestimentis frigus atque -em exacturum (*cf.* CELS. 3, 3, 3 *cotidianae febres incipiunt* aliae a frigore, aliae ab -e; ... -em *voco*, ubi corpus totum intremit). CIC. Att. 12, 6, 4 (= 12, 6a, 2 Sj.) *Attica* iam sine -e est (dolore est [*om.* R^1] -e est M^1R^1). CELS. 1, 9, 4 *ex frigore* -es tremoresque nascuntur (2, 13, 1 qui ante febres -e et tremore vexantur). 3, 12, 1 -r ... eas fere febres antecedit, quae certum habent circuitum. 3, 15, 1 si cui cum -e febris accessit (*ibid.* revertitur. SEN. epist. 95, 17 *febrium* cum -e, et multa membrorum quassatione venientium [PLIN. nat. 23, 92. 26, 116 (err- *R*)]. ORIBAS. syn. 6, 23 febres cum -e [err- *trad., item infra*] fiunt, quamquam et rigor praecedat -em [*gr. 4* φρικωδέστερος *sc.* πυρετός]). 4, 2, 2 -r calidus (val- *Constant.*; *item* 4, 15, 1). 7, 27, 1 inordinati -es. *al.* SEN. epist. 74, 33 (*inter signa languoris*) -r membra percurrens. CVRT. 3, 5, 3 subito -e artus rigere coeperunt. SCRIB. LARG. 66 (= MARCELL. med. 14, 3) febriculis non sine -e intercurrentibus. 95 *bis* (= MARCELL. med. 16, 9). PLIN. nat. 20, 136 -es frigidos (FIRM. math. 3, 2, 8 corporis [CAEL. AVR. acut. 2, 17, 102]. *cf.* PRVD. perist. 1, 113 algidus). 20, 156 ante accessionum (-em *FE*) -e⟨m⟩. 22, 150 -em tertianae et quartanae (*cf.* 24, 76 febrium [28, 107]). 31, 119 algores -esque. *al.* PS. AVR. VICT. epit. 12, 11 *sudore* refrigescente -r corporis nimius initia febri praebuit (*cf. l. 61*). PS. MVSA herb. Vett. l. 121.

3 *signum est senii*: MAXIM. eleg. 1, 6 hoc quoque quod superest *mei*, languor et -r habent.

B -r *efficitur* **commotione animi** (*horret corpus [e. g. infra l. 77] vel animus [e. g. infra l. 78]; de capillis v. p. 2997, 64 sqq.*): 1 *usu generali signum est timoris, taedii, detestationis (quam -r auget p. 3000, 9), aversationis sim. (admiscetur ira p. 3000, 3 et 27; -r somniantium p. 3000, 13; fere i. q. fastidium p. 3000, 29)*: a *vario usu (omnes locos attuli usque ad* VAL. MAX., *inde selectos; ad iuncturas v. etiam p. 3000, 35—3001, 28)*: PLAVT. Amph. 1068 ea res me -e adficit, erilis praevertit metus (PRVD. perist. 2, 391). 1118 mihi -r membra ... percipit dictis tuis (PACVV. trag. 224). TVRPIL. com. 46 apertae surae ... -em mihi ex corde exsuscitabant. CIC. Att. 8, 6, 3 qui me -r perfudit, quam sum sollicitus. VERG. Aen. 2, 559 me ... saevus circumstetit -r, obstipui *eqs.* (STAT. Theb. 5, 239). 2, 755 -r ubique animo, simul ipsa silentia terrent. 3, 29 mihi frigidus -r membra quatit gelidusque coit formidine sanguis (OV. met. 9, 291). 4, 280 arrectae ... -e comae (12, 868). OV. epist. 15 (16), 67 gelidus ... comas erexerat -r (SEN. Tro. 457 -r ac tremor. SIL. 9, 122). met. 14, 198 luridus. LIV. 1, 25, 4 -r ingens spectantes perstringit (VAL. FL. 7, 81 perstrinxerat -r *Iasonem* ... et maesta stabat defixus in ira. *cf.* CVRT. 5, 9, 1). 35, 35, 17. VAL. MAX. 6, 9, 13 *corpus* magno cum -e totius fori Romani conspectum est (PLIN. paneg. 76, 3 corporis. TERT. apol. 23, 12 orbis. *et al.*). 9, 8, 2 vix sine -e animi (AMM. 29, 1, 38 animorum. *cf.* SEN. nat. 5, 15, 1 non s. [STAT. Theb. 6, 499 alto. *et al.*]). SEN. Thy. 949 crinis ... inter subitos stetit -es (*v. p. 2997, 43*). benef. 7, 20, 4 *vitia* detestamur sine -e (err- *FG*). LVCAN. 1, 192 perculit -r membra (VAL. FL. 6, 481. CLAVD. 5, 130 exsanguis). PETRON. 128, 5 in -em perductus. VAL. FL. 1, 621 qui tum Minyis trepidantibus -r. SIL. 8, 121 asper somno (summo *var. l.*) diris (-us *codd.*) me impleverat -r (*item in somnio*: HIER. interpr. Iob 4, 14 -r ... et tremor [*Vulg.* pavor]. VVLG. gen. 15, 12 magnus et tenebrosus. Iob 4, 13 in -e visionis nocturnae. 7, 14 per visiones -e concuties [*Hier. interpr. Iob* obstupefacis]. *cf. p. 3001, 28*). STAT. Theb. 1, 45 alio Capaneus -e (horrere *r*) canendus (*i. 'cum -e'; male* SCHOL. maiore impetu dictionis). 1, 403 fraterni sanguinis ... conscius -r (PRVD. cath. 4, 23. CLAVD. 20, 503 factorum). 5, 396 manibus ... -e remissis (*i. 'prae -e', sim.*: AMM. 30, 1, 22). 9, 862 non ira subit, sed leti nuntius -r (TAC. hist. 1, 37, 3. *et al.*). 10, 557 insanis (incertis *var. l.*) lymphatam -bus (*v. p. 2997, 43*) urbem. PLIN. epist. 7, 33, 8 -r omnium. paneg. 48, 4 -r et minae et ... metus. SVET. Aug. 6 -r ... et metus. Nero 49, 4 -em formidinemque visentium. MIN. FEL. 28, 6 exsecrationis (*c. gen. explicat. ut*: ARNOB. nat. 2, 29 p. 72, 16 formidinis. CLAVD. DON. Aen. 11, 445 p. 483, 15 desperationis. MACR. Sat. 5, 16, 2 satietatis). PRVD. perist. 10, 961 -r stupentem persecutorem subit timorque et ira pectus in caliginem vertere *eqs.* MACR. Sat. 7, 7, 15 in locum satietatis succedit -r (*i. fastidium, item*: 7, 7, 16. *abundanter*: FRG. epist. Pelagian. 2, 4 [RevBén. 34, 1922, 270] fastidium ... -is. *cf. l. 26. 45. 47*). *et al.* *gen.* -is *pro adi.* (*aliter p. 2998, 43 bis. supra l. 30*): HIER. epist. 3, 4, 4 -is (-e, horreis *varr. ll.*) carcerem (*cf. p. 2999, 9*). VVLG. deut. 32, 10 in loco -is et vastae solitudinis (*hebr. aliter; cf. p. 2999, 18*).

b *indicatur causa -is*: α *gen. obi.* (*cf. p. 3001, 1 sqq. et 15; aliter p. 2998, 66 sqq.*): VAL. FL. 7, 266 tibi siquis ... morituri ... -r. 7, 378 *pullos* ferit -r Olympi. SIL. 5, 391 gelidus ... sub ossa pervasit miseris conspecti consulis -r. FLOR. epit. 2, 17, 12 non sine quodam sacrilegii metu et -e (orr- *B*, horrere N^1). TERT. adv. Val. 18 p. 197, 9 cum magno -e blasphemiae. ARNOB. nat. 3, 15 p. 122, 11 foeditatis. AMM. 20, 11, 13 machinae. AMBROSIAST. in I Cor. 7, 14 nominis Christi (CLAVD. 15, 384). RVFIN. hist. mon. 28 p. 451^{B} (= PALLAD. hist. mon. II 9 p. 355^{C}) *nemo accessit* prae foetoris -e. PRVD. perist. 10, 722 doloris. PAVL. NOL. carm. 27, 623 amoris iniqui. AVG. serm. 183, 10, 14 -r et timor mortis (280, 3, 3). MACR. Sat. 7, 5, 12 uniformis alimoniae. NOVELL. Valent. 33 servitutis. CAEL. AVR. chron. 3, 2, 13 -e ciborum et fastidio (3, 2, 14). PALLAD. hist. mon. I 12 p. 289^{C} languoris -e confusis (*gr. p. 78, 10* σικινομένων). I 53 p. 336^{C} contagionis (*cf. gr. p. 161, 18*). β *praepp.* (*cf. p. 3001, 20*): CLAVD. rapt. Pros. 3, 307 nosti *Latona* ..., quis -r pro genitis et quantus amor. CONC.^{S} II 3, 2 p. 84, 24 vestri ... imperii circa malos -em. EVSTATH. Bas. hex. 9, 4 p. 960^{B} spontaneum habemus erga omnia, quae nos contristare creduntur, -em (*gr.* πρὸς τὰ λυποῦντα διαβολήν). γ *adi.*: AVSON. 362, 5 p. 87 P. mare naufragus -r infamat (*cf. Anth. Pal. 9, 359, 4* ἐν δὲ θαλάσσῃ τάρβος). δ *ne*: AMM. 25, 2, 4 -e ... perfusus est, ne ... minax Martis apparuerit sidus. VVLG. Iudith 4, 2 tremor et -r invasit sensus eorum, ne *eqs.*

c *locutiones*: α -r est (*per ellipsin l. 60*) *c. inf.*: PLIN. nat. 28, 4 quod spectare ... -r est. STAT. Theb. 10, 522 saltu transmittere fossas -r equis. OROS. hist. 2, 16, 18 dicere. β -is est *c. inf.*: AVG. civ. 3, 20 p. 130, 11 D. *Sagunti* interitum legere, quanto magis scribere -is est. AVELL. p. 28, 1 quod -is (err- Φ) est dicere. γ -i esse (*fere c. dat.; cf. p. 3001, 12*), habere, ducere: PANEG. 2, 41, 3 magno ... pectoribus humanis ... lux amori, interitus -i est. LACT. opif. 10, 18 magis -i quam ornamento. SCHOL. Cic. Bob. p. 93, 25 AMBROSIAST. in Gal. 5, 17 p. 368^{A} AVG. civ. 21, 8 p. 506, 33 D. conf. 4, 6, 11. SALV. gub. 7, 74 -i eis ... horrida ista non erant. PALLAD. hist. mon. I 21 p. 299^{B} omnibus ... -i erat *virgo* (*gr. p. 98, 3* αὐτὴν ἐβδελύξαντο). ARNOB. nat. 4, 20 p. 157, 12 quos *ortus* ... homines et execrationi habeant et -i. CASSIAN. inst. 4, 30, 4 *officia* ab omnibus ducebantur -i.

2 *specialia*: a -r *divinus deis, personis sanctis, locis religiosis effectus* (*cf. p. 3001, 49; usu magis profano v. sub 1; acced. vis stuporis, admirationis l. 75. 84*): LVCR. 3, 29 me ... quaedam divina voluptas percipit atque -r, quod sic natura tua (*Epicuri*) vi ... retecta est. 5, 1165 est mortalibus insitus -r, qui delubra ... suscitat *eqs.* LIV. 1, 16, 6 cum perfusus -e venerabundusque adstitissem *Romulo viso*. AVSON. 419, 2 p. 353 P. (*de palatio*) -e tranquillo et pavore venerabili. CLAVD. DON. Aen. 8, 350 p. 165, 3. PS. SEN. epist. Paul. 7 -e divino (SVLP. SEV. dial. 2, 13, 3). SVLP. SEV. dial. 2, 13, 1 sedebamus ingenti -e et tremore, ac si ante angeli tabernaculum ... excubias duceremus. 2, 13, 2 -e (-ere F^1) ... circumfundimur ac stupore. CLAVD. MAM. anim. 2, 2 p. 102, 5 potentiam ... sui non sine -e suspiciens *mens humana* (*antea* emirata).

[Ehlers]

c. gen. obi.: Val. Fl. 2, 433 numinis ingens -r. Tert. adv. Marc. 3, 24 p. 421, 10 loci *terribilis* -e concussus est *Iacob*. Ps. Cypr. laud. mart. 2 p. 27, 14 religionis ... -em (hon- *QT*). **b** *signum est amoris* (*cf.* Don. Ter. Eun. 84 [*p. 2979, 60*] natura magni caloris etiam -em incutit, ut nimiae febres): Prop. 1, 5, 15 (*inter signa amoris*) tremulus maestis orietur fletibus -r (*16* timor). **c** *signum est stuporis, admirationis, gaudii* (*cf. p. 3000, 27 et v. quae monui ibid. 74*): Petron. 83, 1 Protogenis rudimenta ... non sine quodam -e tractavi. Sil. 8, 561 gratus ... inerat visentibus *Scipionem* -r. Stat. Theb. 1, 494 stupet omine tanto defixus *Adrastus* ... laetusque per artus -r iit (*v. p. 2997, 30. 31*). Itin. Alex. 43 Alexandro duo fontes ... -i (orr- *trad.*) fuere prae admiratione (Avg. conf. 9, 6, 14 -i mihi erat ... ingenium). Avg. gen. ad litt. 5, 22 p. 166, 24 ut ... ineffabilem incutiant admirationis -em. *c. gen. obi.* (?): Val. Fl. 8, 67 (*v. app. crit.*) tantus subiit tum virginis -r *Iasonem*. **d** *signum est furoris divini* (*de vatibus*): Stat. Theb. 10, 160 repens (*P*, recens *cett.*) superis animum lymphantibus -r Thiodamanta subit. 10, 606 stant tristes -e comae *Tiresiae*. **e** *signum est irae* (*cf. p. 2999, 73*): Itala psalm. 118, 53 (Aug. spec. 6 *et* Hier. psalt. sec. Hebr.) -r obtinuit me ab impiis (זַלְעָפָה *'ardor'; gr.* ἀθυμία, *Vulg.* defectio). **?f** *signum est libidinis*: Anth. 473, 3 (*Petron.?*) nec desinit ante frigidus adstrictis (et fr. strictis *cod.*) qui regnat in ossibus -r, quam tepidus laxo manavit corpore sudor (*ad coitum refert Goldast*). **g** *signum est vertiginis*: Hier. in Is. 21, 6 sqq. p. 191^{D} (*ad Vulg. Is. 21, 4* tenebrae stupefecerunt me) perterritus ... ac tenebroso -e circumdatus (*antea* caligantibus oculis). **h** *signum est sollicitudinis* (*in somnio; cf. p. 3000, 13*): Prvd. cath. 6, 42 sensa somniantum dispar fatigat -r.

iuncturae selectae ad II: *adi.*: algidus: *p. 2999, 62.* calidus: *p. 2999, 56.* divinus: *p. 3000, 80.* exsanguis: *p. 3000, 10.* frigidus: *p. 2999, 61. 82. supra l. 22. cf. p. 2998, 1.* gelidus: *p. 2999, 84. 3000, 37.* gratus: *supra l. 9.* insanus: *p. 3000, 21.* laetus: *supra l. 10.* luridus: *p. 3000, 1.* tenebrosus: *p. 3000, 14. supra l. 26.* tranquillus: *p. 3000, 78.* tremulus: *p. 2999, 29. supra l. 6.* *gen. explicat.*: *p. 2999, 40. 63. 64. 3000, 15. 24—26. supra l. 14. cf. p. 2998, 6.* a frigore veniens: *p. 2999, 42.*

CAPVT ALTERVM: ***metonymice et personate*:**

I ***metonymice*** *de materia -em efficiente*: **A** *de hominibus*: Lvcr. 3, 1034 Scipiadas ... Carthaginis -r (Sen. epist. 86, 5 *Scipio* ille 'C. -r' [*vers. Lucr. laudari post alios statuit Axelson, Neue Senecastudien 195*]. Sil. 15, 340 *Marcellus*). Prop. 4, 10, 10 Acron ... *Romae* finibus -r erat. Lvcan. 5, 344 orbis Hiberi -r et arctoi ... miles. Val. Fl. 1, 744 qui gentibus -r pergit *Iason*. 2, 24 scopulis ... maximus illis -r abest ... Typhoeus. Sil. 8, 477 antiquus Romanis moenibus -r Clusinum vulgus. Drac. laud. dei 3, 325 Brutus, -r (oror *B, corr. M*^{3}) amorque novus. CE 1335, 10 (= Inscr. christ. Diehl 66; *e codd. Sang. et Par.*) Pannoniis gentibus -r (hon- *Par.; cf. Mommsen, Herm. 28, 1893, 35 sq.*) erat *Constantius quidam*.

B *de bestiis*: Stat. Theb. 5, 505 nemoris sacer -r ... serpens. Drac. Romul. 10, 439 impius -r *angues Furiarum*.

C *de rebus* (*nota, quae monui p. 2998, 71; v. et p. 2999, 27*): Val. Fl. 4, 661 multifidus ruptis e nubibus -r effugit (*i. fulmen*). 8, 134 saevus venit -r ad aures *Aeetae* (*de nuntio ut*: Homer. 841 aures diverberat -r). Cypr. ad Donat. 8 p. 9, 18 de parricidiis ... -r (err- *Gronov.*) antiquus ... replicatur *in theatris*. Prvd. apoth. 755 funereus ... -r evomit exequias ... vivas *Lazari* (*'sepulcrum' Bergman*). Oros. hist. 5, 19, 21 tantum -is (*i. rerum horribilium*) ingessisse notitiae. Salv. gub. 7, 74 idem omnes -r infecerat *i. vitium* (*syn.* horrida). Caes. Arel. (?) serm. 213, 5 p. 806, 4 libido omni -e deformior.

II ***personate*:** Sen. Oed. 591 (*inter dira monstra*) torva Erinys ... et caecus Furor -rque.

compos.: horrifer. *Ehlers.*

CIL VIII 21667 Claudius Lucianus vix(it) ... *eqs.* Claudius Rogatus pater vexilarius **horsar.** *'vocabulo videtur numerus significari, cuius Lucianus fuit vexillarius' edd. ad l.* *'latere videtur* ursarius *vel* ursariorum (*cf. CIL XIII 5243 [= Inscr. Dessau 3267]. 8639*)' *Svennung in plag.*

hōrsum *adv.* [*ex* *hō-vorsum; *cf.* illorsum *etc. J. B. H.*] *in codd. saepe* ors-. Prisc. gramm. III 75, 21 *inter adverbia derivata vel composita in* 'um'. 84, 12 unam loci significationem habentia *adverbia*, quae est ad locum, ut '-m', 'istorsum' *eqs.* 138, 24 (*v. vol. V 1, 938, 45*). Schol. Ter. p. 98, 11 (*ad Eun.*) ad hanc domum. p. 145, 18 (*ad Hec.*) in hanc partem. Ter. Bemb. Eun. 219 huc versum (*cf.* Gloss. V 534, 52 hoc versum). Gloss.^{L} II Abol. ho 19 ad nos, ⌊stat curte⌋ ('stac parte?' *Goetz, Thes. gloss. em.*; '... curre?' *Gloss. I p. 411*). [*de* Gloss. II 588, 43 *v. s.* orsum.]

i. q. huc (ad hunc locum) versus: Plavt. Mil. 304 quam ⌊mox -m⌋ (⌊ ⌋ uxor *trad.*) ad stabulum (*sc. domum*) iuvenix (*i. Philocomasium*) recipiat se ⟨a⟩ pabulo. Rud. 172 -m se capessit (*sc. e mari*). Ter. Eun. 219 mox noctu te adiget -m insomnia. Hec. 450 Phidippum et patrem video: -m pergunt. *Haffter.*

hortāmen, -inis *n.* *ab* hortari. *plur. p. 3002, 6. 8. 14. 18.* *vox maxime poetica inde ab* Ov. met.; *in prosa ap.* Liv., Tac. Germ., Pallad., Ennod.

1 *spectat ad actionem hortandi: fere i. q. hortatio* (*de serpente fere i. q. 'illecebra' l. 10*; -n vocis, clamoris, verberis *l. 14. 15*): Ov. met. 1, 277 'non est -e longo nunc' ait (*Neptunus ad amnes*) 'utendum; vires effundite vestras *eqs.*' Lvcan. 7, 736 non magno -e miles in praedam ducendus erat (*in re militari ut*: Tac. Germ. 7, 2 cibos ... et -a pugnantibus gestant *mulieres* [*falso post alios Gudeman 'Erfrischungen'; v. Wissowa, GGA 1916, 674 sq. et cf. infra l. 29*]. Sidon. carm. 2, 289 pulchro. *cf.* Stat. Theb. 4, 11 -a *Bellonae*). Prvd. cath. 9, 92 (*v. supra l. 2*) quid tibi, profane serpens, profuit ... plasma primum perculisse versipelli -e (astutia *var. l.; v. G. Meyer, Philol. 87, 1932, 340 sq.*)? Alc. Avit. carm. 6, 102 sancto. Ennod. opusc. 6, 4 p. 403, 1 divini voce ... -is. *impelluntur bestiae*: Stat. Theb. 8, 157 nullo ... truces -e parent *equi*. Nemes. cyn. 189 consuetae norint -a vocis *catuli*. Pallad. 4, 11, 3 sint ... timentes -n clamoris ac verberis *boves*. **2** *spectat ad instrumentum hortandi: fere i. q. incitamentum, stimulus* (*acced. ad l. 17*): Liv. 10, 29, 5 auditur P. Decii eventus, ingens -n ad omnia ... audenda. Val. Fl. 6, 94 veterum ... viris -a laudes *canunt Coralli*.

***hortāmentum,** -ī *n.* *ab* hortari. Gloss.^{L} III Abol. or 12 -is alimentis. Gloss. V 508, 54 -um alimentum, ammonitio. *pendent ex* Ter. *l. 28.* *legitur in poesi (dub. vel falso trad. v. infra l. 26. 28 bis) ap.* Plavt. (*infra l. 37*), Sil. (*infra l. 39*); *in prosa inde a* Sall. (*p. 3003, 11*), Liv. (*p. 3003, 3*), Tac. (*p. 3003, 5*), Gell.; *attuli omnes locos praeter* Clavd. Don. *infra l. 58.* [*locus fidei dub.* (*v. Norden, Enn. u. Verg. 28 adn.*): Liv. Andr. (?) trag. p. 3 R.^{3} ('-a: flagella, quibus aurigae utuntur, cum equos hortantur'). *falso trad.*: Plavt. Capt. 615 (*VE pro* ornam-). Ter. Haut. 836 (-is *dett., Eugraph.* ['hoc est nutrimentis'], *Schol.* [*Schlee p. 46*: -is alimentis], *cf.* Gloss. *l. 21*; ornamentis [*vel* pro orn.] *A al. ex 837*; pro alimentis *recc. recte, v. vol. I 1584, 81 et Wissowa, GGA 1916, 674 sq. Jachmann, Gesch. d. Ter.-Textes 82*). *confund. c.* ornamentum: *l. 28. 30. 37. p. 3003, 7. 12. 17 al.*]

1 *spectat ad actum hortandi: fere i. q. hortatio*: **a** *impelluntur animantia* (*bestiae infra l. 65*): **α** *nude positum vel c. gen. subi.*: Plavt. Truc. 318 *Truculentum* spero immutari pote blandimentis, -is (*A*; ornamentis *P*; oramentis *Meursius; v. Ed. Fraenkel ap. Norden l. c.*), ceteris meretriciis. Sil. 5, 154 aspera quisque -a (port- *OV*) sibi referat (*in re militari ut*: Clavd. Don. Aen. 9, 145 p. 207, 32 ad incitanda -a. *in imag.*: Cypr. Fort. praef. 1 p. 317, 6 -a ..., quibus milites Christi ad spiritale ... certamen animarem. Fvlg. Rvsp. serm. 6, 2 p. 741^{A}. *v. et infra l. 62*). Porph. Hor. carm. 2, 7, 23 'quis' interrogative, sed cum quodam -o dicitur. Cypr. hab. virg. 24 p. 205, 2 -is vos mutuis excitate (*sensu christiano [v. p. 3009, 69]; item*: Lvcif. Athan. 1, 42 p. 140, 24 -a caelestia. Sacr. Leon. p. 325 praecursoris *Iohannis* -a [Sacr. Greg. 123, 1]. Mvtian. Chrysost. hom. 22, 2$^{in.}$ -a atque consolationes [*gr.* παρακλήσεις. *cf. p. 3009, 75*]. Isid. reg. monach. 2, 2. *cf. l. 41. 52 sqq*). laps. 9 p. 243, 7 mutuis. epist. 46, 2 p. 605, 8 -is petimus et rogamus. Lact. inst. 4, 1, 8 *sapientes possent* adsiduis -is liberare populum vitiis et erroribus (*vi morali; v. p. 3009, 67*). 5, 19, 9 oratione ... et -is. Lvcif. moriend. 3 p. 289, 29 Pauli ... ad te calcandum ... -is animamur: 'sumus *eqs.*' (*Vulg. Rom. 8, 16; sic spectat ad locos sacrae script.* [*v. p. 3009, 77*]: Favstin. trin. 5, 1 p. 70^{B} -a sacrae scripturae. Ambrosiast. in Eph. 6, 10 p. 401^{A} monita et -a. Verec. in cant. 7, 13 vox prophetalis ... -i. *v. et* Filastr. 132, 3 -o dei. Ps. Athan. ad mon. 5 p. 76^{C} *opp.* imperium). Clavd. Don. Aen. 3, 610 p. 342, 18. 5, 195 p. 446, 10 *al.* Hier. epist. 108, 21, 3. Cod. Theod. 9, 24, 1, 1 nefaria -a. Epist. pontif. 620 Schwartz p. 50, 19. Leander reg. praef. p. 878^{D} meo ... -o ... hanc tenes professionem (*sc. virginitatem*). *de verbis sim.* (*cf. infra l. 68*): Cypr. epist. 58, 2 p. 657, 24 *quando dominus* militiam nostram ... -o sui sermonis instruxerit. Symm. epist. 9, 99 (94) -um ... petitionis adicio, ut *eqs.* Clavd. Don. Aen. 10, 395 p. 343, 29 verborum. 11, 610 p. 509, 25 vocis (Hier. epist. 66, 2, 2 *equi* ad v. -a ferventes). *de tuba*: Cypr. Fort. praef. 4 p. 318, 29 *praecepta divina* sint militaris tubae -a.

β *acced. structurae rem efficiendam indicantes*: (I) *gen.* (*cf. p. 3003, 5*): Gell. 13, 25 (24), 21 *verba* (*sc.* βάσκ' ἴθι) -um esse acre imperatae celeritatis. Ivst. 3, 5, 9 in quibus *carminibus* -a virtutis ... conscripserat *Tyrtaeus*. Ps. Avg. serm. 27, 5 frequenter ... plagis disciplina corrigitur, si nihil proficiant -a iustorum (*nisi masc., sc. gen. subi.*). (II) *enunt. final.* (*cf. p. 3003, 20*): Cypr. epist. 43, 2 p. 591, 19 fomenta ... confessoribus et -a tribuebant, ne concordarent cum episcopo suo *eqs.* Optat. 3, 1 p. 68, 11 fuerant -a, ut (Clavd. Don. Aen. 3, 605 p. 342, 11. Op. imperf. in Matth. 2 p. 638$^{med.}$ mandata dei, ne peccent, aut -a, ut faciant bonum). (III) *praepos.* (*cf. p. 3003, 17*): Athan. Lucif. epist. 6 p. 325, 22 -a tua ad martyrium. p. 326, 6 -a in viam caelestem.

?b *impellitur res* (*cf. p. 3003, 56*): Cael. Avr. acut. 1, 15, 116 siquidem velut -o quodam humor liquidior faciat ad caput ascensum (*fere i. q. 'impetu', ut vid.; aliter Wissowa, GGA 1916, 675 'die durch den* umor liquidior *veranlaßte 'Anregung''*).

2 *spectat ad instrumentum hortandi: fere i. q. incitamentum, stimulus* (*c. gen. obi. p. 3003, 3; gen. rei efficiendae p. 3003, 5;*

[*Ehlers*]

ad *infra l. 17*; ut *infra l. 20*): **a** *varia*: Liv. 7, 11, 6 in conspectu parentum coniugumque ac liberorum, quae magna etiam absentibus -a animi tum subiecta oculis ... militem accendebant. Tac. hist. 4, 18, 2 *Civilis mulieres et liberos* consistere a tergo iubet, -a victoriae vel pulsis pudorem (*item acced. gen. rei efficiendae*: Gell. 9, 3, 4 curae diligentiaeque in liberorum disciplinas -um est *epistula Philippi*. Don. Ter. Eun. 584 -a [orn- *TC*] aggrediendae virginis. *cf. p. 3002, 67*). Apvl. Socr. 19 p. 164 cum ..., si omina (*sc. loquentium*; omnia *codd.*) observitaret, aliquando eorum nonnulla etiam -a haberet. **b** -o esse, -o existere (*infra l. 14*): Sall. Iug. 98, 7 ea cuncta Romanis ... magno ... -o erant. Cypr. laps. 6 p. 240, 25 *episcopos* et -o (orn- *var. l. ap. Aug. c. Cresc. 3, 36, 40 p. 448, 1*) esse oportet ceteris et exemplo (*item de hominibus*: Clavd. Don. Aen. 7, 470 p. 71, 1 *iuventus* ipsa sibi extitit -o. 12, 105 p. 565, 18. Leander reg. 4 p. 883^C quibus forma esse debes -o ac vitae bonae documento). Don. Ter. Andr. praef. 1, 7 *fabula* successu spectata prospero -o (orn- *ATCV*¹) poetae fuit ad alias conscribendas (*cf. p. 3002, 77*). Clavd. Don. Aen. 6, 180 p. 533, 28 ut non verba essent -o (-a *edd. vett.*), sed facta. 11, 610 p. 509, 29 *vox*. Cod. Iust. 1, 19, 1 (*a. 290*) sceleris atrocitas et ... fidei exemplum ... -o fuit, ut *eqs.* (*cf. p. 3002, 74*).

*****hortātio**, -ōnis *f.* *ab* hortari. Gloss. προτροπή. *inde a* Cic.; *omnes locos attuli praeter* Clavd. Don. *infra l. 38.* [*loco dub.*: Brvt. (?) Cic. ad Brut. 1, 17, 2.]

1 *i. q. actus hortandi, stimulatio* (*transfertur ad hortatores infra l. 46*): **a** *impelluntur homines*: Cic. orat. 66 *in historia* interponuntur ... contiones et -es (*in re militari* [*v. Kroll ad l.*]; *cf.* Tusc. 2, 37 nec adhibetur ulla sine anapaestis pedibus -o *apud Spartiatas*. Bell. Alex. 10, 5. 22, 2 [exh- *V*]. Sall. Iug. 60, 1). fin. 5, 6 mihi grata -o tua est. Att. 14, 17^A (= epist. 9, 14), 7 -o non est necessaria. epist. 11, 5, 1 -e ... non eges (11, 5, 3). ad Q. fr. 1, 1, 41 non -e neque praeceptis, sed precibus tecum fraternis ago, ... ut. 1, 1, 45 sine cuiusquam -e. Planc. Cic. epist. 10, 4, 2 admonitio tua me reprimere aut, si dubitarem, -o impellere posset. Liv. 40, 4, 12 Poris ... ad -em remigum nautarumque intentus erat (*cf. p. 3008, 43*). Apvl. met. 1, 10 mutua -e. Cypr. Fort. 8 p. 330, 15 divinae praedicationis -o (*cf.* Firm. math. 1 prooem. 7 -o tui sermonis). Paneg. 8, 14, 5 una vox et -o fuit. Clavd. Don. Aen. 3, 360 p. 317, 2 'fare age' -em poscentis significant, non auctoritatem iubentis. *al.* Avg. agon. 11, 12 p. 115, 24. Prisc. rhet. 11, 33 p. 559 in peroratione ... -bus uteris ([horteris *codd.*]. *Hermog. progymn. Spengel rhet. gr. II p. 18, 15 αἱ προτροπαί. cf. p. 3009, 26*). Cassiod. var. 2, 33, 1 ut ..., quod bona voluntate suscipitur, regalibus quoque -bus (orn-, ordin- *varr. ll.*; *antea*: iussionum) impleatur. Mvtian. Chrysost. hom. 21, 1 p. 365/6^extr. ⌊consolatio vel -o⌋, quae ipsis fit operibus (⌊ ⌋ *gr.* παράκλησις [*cf. p. 3009, 75*]; *item*: 21, 1 p. 367/8^med. non solum ... opus non habuistis -e vel c., verum etiam aliis -o et c. facti estis [*gr.* παρακλήσεως ... παράκλησις]. *aliter*: 28, 1 p. 409/10^in. -em et c. [orationem et c. *codd.*; *gr.* τὴν παράκλησιν καὶ τὴν παραμυθίαν]. *cf.* Ps. Primas. in Hebr. 10, 36 p. 757^A). 34, 2 p. 451/2^extr. 'sustinete verbum consolationis', hoc est verbum solatii, verbum -is (*gr.* παρακλήσεως ... παραμυθίας ... προτροπῆς). *acced. structurae rem efficiendam indicantes*: Cic. Phil. 9, 6 eorum -o ... ad requiescendum et vitae suae consulendum (Svet. Aug. 85, 1 [*inter libros Augusti*] '-es ad philosophiam'). Avg. in epist. Ioh. 7, 7^in. ut diligamus deum, -em habemus (*cf. l. 31*).

b *impelluntur res* (*subi. res l. 57*; *ad usum cf. p. 3002, 79*): Cael. Avr. acut. 2, 38, 223 sinapismi acrimonia -em fieri sudorum. chron. 5, 4, 62 (*de calculatione*) mulieres ... digitis immissis in muliebrem sinum sibimet ipsae -e quadam lapidem provocando dimiserunt.

2 *fere i. q. incitamentum* (*v. et supra l. 46*): Frontin. strat. 1, 12, 1 *Scipio prolapsus* id quod trepidationem adferebat, ... in -em convertit et '⟨pl⟩audite' inquit, 'milites, Africam oppressi'.

hortātīvus, -a, -um. [*ab* hortari, *cf.* indicativus *etc. J. B. H.*] [*var. l. pro* exh-: Qvint. inst. 5, 10, 83.]

i. q. vim hortandi habens: **1** *generatim*: Serv. auct. Aen. 9, 155 -a est oratio ad socios, ut audaciores esse debeant *eqs.*

2 *speciatim in serm. gramm.*: *spectantur*: **a** *imperat. vel coni. sim.*: Diom. gramm. I 338, 33 (*de imperativo plur. primae pers.*) quem *modum* quidam -um potius, non imperativum esse putaverunt, cum dicimus 'faciamus legamus' et similia (*cf.* Mart. Cap. 3, 310 qui decem *modos verborum memorant*, etiam -um adscribunt [orat- *var. l.*; *cf. vol. I 651, 58*]. Prisc. gramm. II 449, 17 ὑποθετικά ..., id est suppositiva sive -a *verba* [III 237, 6]. Gramm. suppl. 249, 12 magis -us ... quam vocativus *casus*). Clavd. Don. Aen. 4, 225 p. 384, 3 'vade' imperativum *verbum* est, 'age' -um cum imperativo (*cf.* Prisc. gramm. III 86, 17 -a *adverbia* 'heia, age'). *de vi cuiusdam coniunctionis* aut (*c. imperat.*): Dosith. gramm. VII 423, 20 (*de coniunctione 'aut'*) modo -a, ut (*Verg. Aen. 9, 495*) 'aut tu ... miserere' *eqs.* (*item* Diom. gramm. I 418, 16 [optativa *p*]). **b** *verba hortandi*: Prisc. gramm. III 276, 15 -a *verba* ...: 'excito, incito, hortor *eqs.*'

adv. **hortātīvē**. *i. q. cum vi hortandi*: Porph. Hor. epod. 16, 23/24 '... ratem occupare quid moramur ...?': hoc ... -e dicitur. Don. Ter. Eun. 377 -e (*om. TC*) 'orna me' dixit.

hortātor, -ōris *m.* *ab* hortari. Synon. Cic. p. 420, 27 B. 429, 26. Gloss. παρακελευστής. ? Gloss. III 205, 35 (*de nave*) protreptis orator (*i.* προτρέπτης -r). *legitur inde ab* Enn., Plavt., Cic. [*dub.*: Sen. epist. 109, 6 adiuvat etiam currentem -r (*Schweigh. et edd.*, adiuvant ... hortatur *codd.* [*cf. infra l. 28. 33. 38. 55*]; adiuvant ... hortaturi *Buech.*, adiuvat et iam c. hortatur *Watzinger, Hense ed. p. 633 sq.*; *cf. Axelson, Neue Senecastudien 118, 4*).]

i. q. qui hortatur, impulsor, incitator (*c. gen. obi. personae, quae impellitur, l. 21. 24. 42. 54*; animorum *infra l. 57*): **A** *generatim*: **1** *hortantur homines*: **a** *nude positum*: Cic. S. Rosc. 110 isto *Capitone* -e, ⌊auctore, intercessore⌋ (*del. Madv.*) ad Sullam legati non adierunt (*item abl. absol.*: fin. 1, 72. Cypr. epist. 55, 27 p. 646, 5 auctore et -e ... deo). Phil. 11, 3 -e non egetis (*cf.* epist. 11, 5, 1 -em *non* desiderasti). 12, 2. part. 97 non ... supplex ... venit orator, sed -r atque actor (auctor *dett.*). Ov. Pont. 4, 12, 23. Liv. 9, 27, 11 -r adfuerat (*in pugna ut*: 21, 11, 7. 31, 37, 4. *cf.* 27, 14, 4 Marcellus mediam aciem -r testisque praesens firmabat). Val. Fl. 4, 32. 8, 232 -r ... Cupido suscitat adfixam maestis Aeetida curis (*cf. p. 3009, 43 sqq.*; *aliter Langen*). Sil. 15, 571 -r sibi quisque. Ivst. 38, 9, 5. Gavdent. serm. 17, 21 G. perniciosi. Amm. 14, 6, 13. Clavd. Don. Aen. 6, 180 p. 533, 25 omnium (11, 740 p. 525, 20). 10, 295 p. 331, 24. Clavd. 15, 368 certare ... -r (-tu *var. l.*) me cogit avus. Avg. in epist. Ioh. 4, 3^med. (protectore *var. l.*). CIL VI 9927 omnium hominum sodalicii magister et -r (*aliter Olcott, Word formation 102*).

b *acced. structurae rem efficiendam indicantes*: **α** *gen.* (*cf. sub 2*): Cic. Phil. 3, 19 quorum consiliorum Caesari me auctorem et -em et esse et fuisse fateor. de orat. 1, 234 eius studii ... et -r et magister (Ov. Pont. 1, 7, 28 [horatur *A*]). Att. 10, 4, 8 caedis. Verg. Aen. 6, 529 -r scelerum *Ulixes* (Gloss. suasor istius inlatae crudelitatis. Ov. met. 13, 45. *cf. infra l. 68*). Ov. trist. 4, 2, 32 -r pugnae consiliumque (*cf.* Stat. Theb. 11, 51 dextri Mavortis). Sen. contr. 2 praef. 4 -r (horator *M*¹) laudatorque ... industriae. Val. Max. 2, 6, 8 vitae. Sen. epist. 94, 69 insaniae. Lvcan. 9, 549 maximus -r (-tur *M*¹*P*, -tu *M*², orator *Z*¹) scrutandi voce deorum eventus Labienus erat (*item c. gerundivo*: Treb. trig. tyr. 2, 2. *cf. gerundium*: Amm. 15, 8, 13 audendi [audiendi *cod.*]. Salv. eccl. 1, 63). Ps. Qvint. decl. 3, 5 operum. Paneg. 8, 14, 3 et navigationis et belli non modo praeceptor, sed ... -r atque impulsor. Prvd. cath. 7, 71 -r (-tur *PME*¹) ... et doctor novae ... salutis *Iohannes*. Avg. coll. c. Don. 3, 18, 34 p. 84, 27 superstitionis (3, 18, 35 p. 85, 4). Cod. Theod. 10, 12, 2, 3 petitionis. **β** ad: Cic. p. red. ad Quir. 9 adiutores, ⌊auctores -esque⌋ (*om. GεV*) ad me restituendum ita multi fuerunt, ut *eqs.* Ivst. 21, 1, 3 -es ... puerorum ad divisionem regni. Boeth. in Porph. comm. pr. 2, 32 p. 131, 24 ad easdem cupiditates. **γ** ut: Cic. Att. 1, 11, 1 accedebat -r adsiduus Sallustius, ut agerem *eqs.* Avg. serm. 15, 6, 6 -i suo (*sc. pagani*), ut credat.

2 *hortantur res* (*in fig. hypallages*: Apvl.; *de genet. cf. sub 1b α*): Qvint. inst. 10, 3, 23 mihi ... εὐδαίμων (*v. app. crit.*) ... hic magis quam studiorum -r videtur esse secessus. Apvl. met. 2, 11 Veneris -r et armiger Liber (*i. vinum*) advenit ultro.

B *speciatim*: **1** *in re nautica i. q.* κελευστής (*cf.* Gloss. *supra l. 2*): Enn. ann. 480 -e bono prius quam ⟨qui⟩ finibus termo (*v. Vahlen ad l.*). Plavt. Merc. 696 (*p. 3008, 46*). Non. p. 151, 18 'portisculus' proprie est -r remigum (Schol. Stat. Theb. 6, 775 [*sc.* 800]). Serv. Aen. 5, 177. Isid. orig. 19, 2, 4 (-tur *KT*). *transl.*: Ov. met. 3, 619 qui requiemque modumque voce dabat remis, animorum -r Epopeus.

2 *in ludis circensibus i. q. stimulator equorum, ut vid.* (*v. Friedländer, Sittengesch. II*⁹ *31, 10*; *aliter* Evgraph. Ter. Haut. 836 [*v. p. 3002, 28*] -es ... dicuntur equorum, qui nutriunt): CIL VI 10074 -r factionis veneti (*sic*). 10075 -i. 10076 horta|tortatori (*sic*) f⟨ac⟩tionis v⟨e⟩net⟨ae⟩. 33949^a -r prasini. 33951 -r (*sed v. Friedländer l. c.*).

deriv.: hortatorius.

fem. **hortātrīx**, -īcis. *inde a* Pacvv. [*falso coni.* Paneg. 4, 34, 1 *Acidalius pro* orn-.]

i. q. quae hortatur, incitatrix (*c. gen. rei efficiendae l. 68. 74. 75. 76*): **1** *hortantur homines*: Stat. Theb. 5, 103 -x scelerum *Polyxo* (*cf. supra l. 29*). Avg. serm. 301, 1, 1 parum est fuisse spectatricem, mirati sumus potius -em (*sc. matrem Machabaeorum*). *de manu* (*cf. p. 3009, 32*): Qvint. inst. 11, 3, 103 illa cava et rara (*eqs.*) ... velut -x manus. **2** *hortantur res* (*incorpor.*): Pacvv. trag. 195 blandam -em adiugat voluptatem (volunt- *trad.*). Stat. Theb. 9, 717 -x animosi gloria leti. Avg. bon. coniug. 10, 11 p. 203, 12 cuius delicti (*sc. concupiscentiae*) non habent -es nuptias, sed deprecatrices. Pomer. 2, 5, 2 p. 450^A impudentiam ... licentiosae turpitudinis -em.

hortātōrius, -a, -um. *ab* hortator. Gloss. προτρεπτικός.

i. q. vim hortandi habens (*acced.* ad *l. 80. 83*; *ita, ut l. 79*): Ambr. Abr. 1, 2, 7 p. 507, 7 locus ita -us, ut unusquisque se castum praebeat *eqs.* (in Luc. 8, 30 p. 405, 23 l. -us ad fidem). epist. 37, 33 p. 1092^C *filia Iephte* votum patris ... -o firmavit assensu. in psalm. 118 serm. 7, 32, 1 p. 145, 28 mandata -a. Gennad. vir. ill. 17 p. 68, 12 scripsit et epistulas ad timorem dei -as multas *Rufinus* (19 p. 69, 17. *cf.* 99 p. 96, 28 *Pomerii* dictatum ... 'De contemptu mundi ...'

[*Ehlers*]

-um). AVG. conf. 8, 11, 27 *continentia* inridebat me inrisione -a (exh- *var. l.*). PS. AVG. in Matth. 11, 4^med. cum spe -a.

hortātrīx *v. p. 3004, 65.*

***hortātus**, -ūs *m.* *ab* hortari. *de deriv.*: PS. ASPER gramm. suppl. 56, 18 sqq. participia eadem et nomina, ut . . . -us *eqs.* -us nomen est . . .: 'hic -us bonus est' et 'hi -us boni sunt'. *de formis* (*cf. Neue-Wagener I³ 756*): *sg. nom.* -us: SYMM. *infra l. 34.* CLAVD. DON. *p. 3006, 3.* AMBR. *infra l. 78.* GRAMM. GLOSS. *dat.* -ui: MACR. Sat. 7, 5, 5. *acc.* -um: CLAVD. DON. Aen. 2, 800 p. 258, 25. *abl.* -u: *passim inde a* CIC., CAES.; *apud poetas inde ab* OV., SEN. trag., LVCAN. *pl. nom.* -us: TAC. *infra l. 39.* GRAMM. *l. 6.* *dat.* -bus: *l. 37 (?). 53.* *acc.* -us: STAT. *l. 36.* CLAVD. DON. Aen. 7, 470 p. 71, 1. RVSTIC. *infra l. 82.* *abl.* -bus: *saepe apud poetas inde ab* OV., VAL. FL., SIL., STAT.; *in prosa*: GAVDENT. *infra l. 38.* CLAVD. DON. *infra l. 47 et 60.* HIER. *infra l. 49.* SIDON. *infra l. 52.* IORD. *infra l. 43.* *de notione*: CHAR. gramm. p. 409, 13 B. (*inter synon.*) tuo -u animus se extollit. p. 451, 28 προτροπή (EXC. Bob. gramm. I 552, 8 GLOSS.). *legitur* (*cf. l. 7 sqq.*) -u *inde a* CIC. *et* CAES.; -bus *inde ab* OV.; *aliae formae inde a* STAT. *et* TAC. [*loco dub.*: VELL. 2, 89, 4 (adhortatur *trad.*, hortatu *ed. pr.*, adhortatu *Orelli*).]

A *i. q. actus hortandi, admonitus* (*in re militari e. g. l. 36. 46 [cf. p. 3008, 48]. in malam partem fere i. q. instigatio infra l. 40 et 64 [cf. p. 3007, 47]; illecebra infra l. 51 [cf. p. 3007, 48]*): **1** *hortantur homines* (*vox infra l. 41 et 59; anguis i. diabolus infra l. 51*): **a** *nude positum vel c. gen. subi.*: **α** *usu generali*: OV. met. 7, 339 (*de filiabus Peliae*) his, ut quaeque pia est, -bus (hortantibus *M*) impia prima est. trist. 5, 14, 46 ille . . . -u comprobat acta suo. VAL. FL. 3, 550 -bus urget *Hercules Hylam venantem.* 4, 81 alacrem *Herculem* laetis -bus implet *Iris* (SIL. 5, 150. 8, 29 blandis. STAT. Theb. 10, 35). SIL. 2, 580 his . . . turbatas -bus impulit aures *Tisiphone* (CLAVD. DON. Aen. 5, 300 p. 457, 5 ut -u suo etiam volentes impelleret. *cf.* SYMM. rel. 16, 2 quod se . . . alienus -us impulerit). 17, 294 ignifero mentes furiabat in iram -u *Hannibal.* STAT. Theb. 5, 405 -bus (hortantibus *P*) Idan . . . rogat. 9, 86 -us Eteoclis et arma secuti . . . iuvenes. silv. 3, 1, 114 Herculeis fidens -bus aude. TAC. hist. 3, 24, 1 multos laude et -u . . . accendens (GAVDENT. serm. 17, 24 G. -bus mutuis. *cf. infra l. 80*). ann. 1, 70, 3 non vox et mutui -us iuvabant. GAIVS dig. 46, 1, 70, 5 qui alieno -u ad furtum faciendum provectus est. CYPR. mortal. 2 p. 297, 19 providae vocis -u instruens *dominus.* epist. 39, 1 p. 582, 5 ecclesiae . . . admonitu et -u . . . compulsus est. 55, 4 p. 625, 20 toto -u . . . militum vires fuerant excitandae (IORD. Get. 155 -bus [hortationibus *XYZ*] excitati *Gothi. cf.* MACR. Sat. 1, 24, 15 -u mutuo concitati. COD. Theod. 12, 1, 39 monitione atque -u . . . incitare). 80, 2 p. 840, 15 -u . . . corroborari. *al.* DON. Ter. Eun. 771 imperatoris. CLAVD. DON. Aen. 6, 165 p. 530, 21 imbelles . . . nullis -bus (nullius hortationibus *edd. vett.*) commoventur. *al.* HIER. c. Vigil. 2 p. 341^A carnis ardorem . . . suis -bus (hortationibus *var. l.*) duplicans. PS. RVFIN. in Am. 5, 10/11 p. 1078^C coniugis stimulatus -u. PRVD. cath. 8, 19. ham. 712 persuasit . . . -u, non impulit acri imperio *anguis.* MACR. Sat. 7, 3, 1 ut -u vestro . . . animetur (SIDON. epist. 6, 3, 1 -bus). *al.* LEO M. epist. 134, 1 si . . . vestris acquiescat -bus (RVSTIC. Conc.⁸ I 4 p. 156, 12). SACR. Leon. p. 390 quos erudiebat -u. ALC. AVIT. carm. 5, 107 -u blando solatur amaros *Moyses.* GREG. TVR. Mart. 4 praef. p. 649, 7 saluberrimo nos -u propheta admonet. *incitantur bestiae*: OV. met. 3, 242 comites rapidum solitis -bus (latratibus *AB²N*, clamoribus *dett.*) agmen *canum* . . . instigant. SEN. Phaedr. 1056 pavidos *equos* . . . notae vocis -u ciet *Hippolytus* (CLAVD. DON. Aen. 12, 85 p. 562, 16 *equi* eriguntur -bus aut componuntur). **β** *speciatim 'alicuius -u'* (*pron. pers. l. 66—68*) *i. q. 'aliquo hortante, auctore'* (*cf. infra l. 84*): CIC. Arch. 1 haec vox huius -u praeceptisque conformata. epist. 13, 29, 7 id fecisse *me credas* aliorum consilio, -u, auctoritate (*cf.* INST. Iust. 4, 6, 23 cuius -u consiliove servus . . . fugerit *eqs.*). CAES. civ. 3, 86, 1 NEP. Cato 1, 1 VAL. MAX. 1, 6, 4. 2, 2, 9. 9, 6 ext. 2 -u suo (CLAVD. DON. Aen. 9, 810 p. 286, 29. *cf.* PAVL. dig. 4, 3, 20 pr. tuo. PRESB. Cypr. epist. 8, 3 p. 487, 15 vestro. LACT. inst. 5, 4, 8 nostro). PLIN. nat. 33, 17. TAC. ann. 1, 3, 3 *Tiberius* filius . . . adsumitur (*eqs.*) . . . non obscuris, ut antea, matris artibus, sed palam -u. *et ap.* PORPH., ITIN Alex., LAMPR., LIV. perioch., PS. AVR. VICT., DICT. (*nota*: 6, 6 precibus atque -u), HEGES., ALC. AVIT., PALLAD. hist. mon.

b *acced. structurae rem efficiendam indicantes*: **α** *enunt. final.*: LVCAN. 6, 318 arma secuturum soceri . . . temptavere suo (sui *UGm*) comites devertere Magnum -u (-i *in ras. MUG*), . . . Ausoniam peteret. PRVD. perist. 10, 54 animos paventum praestruens -bus, stent ut parati *eqs.* (AMBR. in psalm. 118 serm. 10, 8, 2 p. 207, 21 ut homo fiat, specialis quidam dei accedit -us). **β** *gen.*: SIL. 12, 67 *Gracchus* -bus infit laudum agitare suos. NEPOTIAN. 9, 7 *Mars* accendit . . . Romanos pulchrae virtutis -u (*Val. Max. 1, 8, 6* hortari ad capessendam fortitudinem coepit). **γ** pro: RVSTIC. Conc.⁸ I 4 p. 180, 20 quod omnes pro pace nobis -us offerrent.

2 *hortantur res* (*corpor. p. 3006, 1*): VAL. MAX. 9, 3, 6 negas (-at *LA¹*) efficacem esse iram, cuius -u miles summo imperio (*i. consulibus*) praelatus est? HIL. in Matth. 26, 1 p. 1056^B cum tubae, id est iam publicae libertatis -u (*cf. p. 3002, 66*). CLAVD. DON. Aen. 10, 260 p. 328, 4 spei melioris -us.

B *fere i. q. incitamentum*: PANEG. 8, 1, 5 ut hoc uno nitar -u, quod . . . orationi imparem ⟨parem⟩ facis (-it *codd.*), Caesar, auditor.

hortellus, -ī *m.* *ab* hortulus *deminutive.* *i. q. parvus hortus, hortulus*: GREG. TVR. glor. mart. 46 p. 519, 25 fecisse quodam paupere -um (hortulum *cod. unus*) in hoc loco, qui hanc arborem concludebat (*sc. in sepulchro*). Mart. 2, 40 p. 623, 22 dum in -um suum meridie obdormisset *Sisulfus.* VITAE patr. Iurens. 2, 5 p. 145, 30 fraternum intremus -um. p. 146, 7.

hortēnsis, -e. *ab* hortus. *litt. graecis infra l. 22. 24.* ert-: *infra l. 28.* -tes- (?): CIC. frg. inc. K 13 (Vel. gramm. VII 79, 2) *Cicero* 'foresia' et 'Megalesia' et 'hortesia' sine n littera libenter dicebat (Hortesia *Mueller*, *sed v. Sommer, Handb.*^{2.3} *246. Stolz-Leumann⁵ 121. 236*). *inde a* CIC. (*?; supra l. 15*), COLVM. [*falsa var. l.*: PLIN. nat. 20, 2 -bus *d*, *edd. vett.* (*pro* hortensiis).]

i. qui in horto est: **1** *generatim*: COLVM. 9, 4, 4 in -i lira consita nitent candida lilia *eqs.* **2** *de herbis* (*fere i. q. in horto nascens*): VEG. mulom. 1, 62, 1 semen . . . rutae silvestris vel -is (PLIN. VAL. 2, 5. PS. DIOSC. Vind. 3, 45 p. 57, 13 ῥοῦτα ὀρτήνσις [*opp.* μοντάνα. *cf. infra l. 81*]). 4, 4, 10 abrotanum -e. PS. DIOSC. Vind. 2, 118 p. 191, 11 μάλβα ὀρτένσε (*opp.* ῥόυστικα. *cf. infra l. 76*). CASS. FEL. 44 p. 111, 15 pastinacae -is ([c, ōtico *p*; *deest g*]. 76 p. 182, 15). EVSTATH. Bas. hex. 5, 7 p. 918^A plantas *fici* agrestes -bus . . . apponere (*syn.* domesticis; *gr.* ἀγρίας . . . ἡμέροις). ORIBAS. eup. 2, 1 M 9 rec. Aa *papaver* -e (*scrib.* ert- [ort- *Ab*]; *ibid.* 21 rec. La -es *flores papaveris*; *gr. 18* κηπευομένης). GLOSS. III 568, 15 lactuca -is i. tridax. *neutr. pro subst.* -ia, -ium (*cf. supra l. 15*): PLIN. nat. 21, 38 -ium (-iorum *Harduinus*, *cf. infra l. 40*) odoratissima quae sicca, ut ruta *eqs.*

***hortēnsius**, -a, -um. *ab* hortus. *vox Pliniana* (*24^ies*). *i. q. in horto nascens* (*de herbis*; sapores i. '*herbae saporae*' *infra l. 38*): PLIN. nat. 19, 146 -um (*genus asparagi*; -orum *G*) seritur spongeis. 20, 105 -i *bulbi* partum *stimulant* (*opp.* silvestres). 21, 86 batim -am -anam *RE*; *opp.* marinam). 21, 181 *trychnos* praeferatur -is (*Sillig*, hortensis *VTR*; -ium *dx*) saporibus (*v. supra l. 34*). 26, 82 species *crethmi* quae elatae (*v. app. crit.*) -ae. *neutr. pro subst.* -a, -ōrum (*cf. supra l. 31*): PLIN. nat. 1, 19, 31 quibus -orum folia cadant. 1, 19, 57 morbi -orum. 1, 19, 61/2 de sucis et saporibus -orum. 18, 125 *rapa numerantur* inter -a (19, 2 dici neque i. fruges neque i. -a potest linum. 21, 14. *cf.* 20, 262). 19, 73 -orum seminibus. 19, 98 -is omnibus fere singulae radices. 22, 119 medicinas e floribus coronamentisque et -is quaeque mandantur herbae persecuti quonam modo frugum omittimus? *al.*

hortēsia *v. l. 15.*

horticellus, -ī *m.* *ab* *horticulus (*aliter v. infra l. 55*) *deminutive vel per se ab* hortus *sec.* collicellus *sim.* (*cf.* domucella *infra l. 52*). *i. q. parvus hortus, hortulus*: PAP. Marini 94, 5 (*a. 625*) ⟨ho⟩rticellum in integro positum iuxta domum. 94, 17 -o in integr⟨o⟩. 112 (*aet. incert.*) in integro domucelle et orticelli (*bis*). *cf.* hortellus.

horticola (-cula), -ae *m. et saepius* (*quasi deminut.*, *cf.* rusticulus *sim.*) **horticulus**, -ī *m.* (*aliter supra l. 48; nota infra l. 62*). *ab* hortus *et* colere (*cf.* agricola). -cola (-cula): GLOSS. -culus: PS. AVG., APON., GLOSS. GLOSS.^L I Ansil. HI 115 hilitor (hol-): ⟨h⟩ortic⟨ol⟩a (*cf.* II Abav. HO 7 horticula [III Abol. HO 9. V Aa H 157]. III Abol. HI 16. GLOSS. V 601, 23 horticola). HO 146 (= OR 309) horticuli: ⟨h⟩ortulani, ⟨h⟩ortum colentes.

i. q. hortulanus: PS. AVG. serm. 170, 1 in illa -i casa, id est illo amoeno sepulcro *Christi* (*vix i. q. 'hortulus', v. p. 3013, 83. 3014, 8*). APON. 7 p. 137^extr. agit . . . -i vice . . . satanas, qui . . . hortum domini . . . sanctorum floribus (*i. sanguine martyrum*) picturavit.

horticula, horticulus *v.* horticola.

horticus, -a, -um. *ab* hortus. DIOM. gramm. I 323, 20 sunt quaedam principalia . . ., ut . . . schola, hortus; ex his nascuntur derivata . . ., ut scholasticus, -us. *trad. lectione fort. non spernenda apud* CASS. FEL. *pro* hortensis (*l. 25*), hortinus (*p. 3007, 1. 2. 3*).

hortilio (hortulo *Osb.*) horti custos GLOSS. V 601, 35. [*ab* hortulus, *cf.* hortulo; *vocem ad exemplum vocis q. e.* opilio *fictam putat Landgraf, ALL 9, 1896, 384. J. B. H.*]

***hortīnus**, -a, -um. *ab* hortus. *apud* DIOSC. *et* CASS. FEL. *i. q. in horto nascens*, κηπευτός, κηπαῖος (*de herbis*): DIOSC. 2, 102 p. 219, 7 malba melior est -a (ὀρτένσε *Ps. Diosc. Vind.*, *v. supra l. 24*) quam agreste (*gr. 2, 118, 1* κηπευτή, *item*: 2, 103 p. 219, 21. 2, 116 p. 224, 16 *syn.* bona [*gr. 2, 132, 1* ἥμερος]. 3, 55 p. 402, 25 fastinaca -a [hortualis *Ps. Apul.*, *v. p. 3013, 48*]. *al.*). 2, 104 p. 219, 24 de coliculo -o (*gr. 2, 120, 1* ἡμέρου, *item*: 2, 126 p. 227, 4. 2, 162 p. 242, 21. 3, 47 p. 397, 28 *ruta* -a [ὀρτήνσις *Ps. Diosc. Vind.*, *v. supra l. 22; gr. 3, 45, 1 syn.* κηπευτοῦ]). 3, 39 p. 395, 6 -a timbris (*gr. 3, 37* σπαρτή). 4, 66 p. 38, 1 strignon -u (hortualis *Ps. Apul.*, *v. p. 3013, 47; gr. 4, 70, 1* κηπαῖον). *al.* CASS. FEL. 29 p. 56, 5 violae

[*Ehlers*]

-ae (g, ortice cp). p. 58, 1 feniculi. 45 p. 113, 20 cucumeris. 49 p. 129, 12 **rutae** -ae ([*Rose*, ortice *c*, cortice *p*, *deest g*]. 68 p. 166, 19 [*Rose*, ortice *p*, *om. c*, *deest g*]. 71 p. 170, 14. p. 172, 4. 76 p. 183, 13. *cf. p. 3006, 81*). 62 p. 155, 10 papaveris.

horto *v.* hortor. **hortogōn-** *v.* orthogon- *et cf. p. 2391, 61.* **hortol-** *v.* hortul-.

*__hortor__ (horitor), -ātus sum, -ārī *et* **horto**, -āre. [*ab* horior. *J.B.H.*] *litt. graecis*: LABEO Plut. quaest. Rom. 46 p. 275F. horitor: ENN. ann. 346 (*v. p. 2971, 10*). *dub.*: GLOSS.L IV Ps. Plac. H 20 horitandum: ⟨h⟩ortandum (*'immo* opitandum: optandum' *Linds.*). *falsa var. l.*: CIC. leg. 1, 14 CELS. 3, 23, 2. *part. gen. pl.* -antum: SIL. 2, 254 STAT. Theb. 3, 670. *usurpatur vi passiva* (*cf.* GELL. 15, 13, 1 [*de verbis* 'communibus'] '-or te' et '-or abs te', id est 'tu me -aris' [EXC. Bob. gramm. I 562, 13 PRISC. gramm. II 379, 10. III 200, 7]. AVG. gramm. V 513, 39 CLEDON. *ibid.* 56, 23 PS. ASPER gramm. suppl. 51, 5. *falso trad.*: BELL. Hisp. 1, 4): VARRO frg. Prisc. gramm. II 387, 2 ab amicis -retur (CASSIOD. var. 10, 9, 1 GREG. TVR. vit. patr. 7, 2 p. 688, 17 PASS. Lucian. 7). AMBR. in psalm. 43, 40 p. 291, 12 -tus (oratus *var. l.*) est voce caelesti *Moyses* (*cf.* CASSIOD. in psalm. 111, 10 p. 807C beatorum -amur bonis). GREG. TVR. Iul. 7 p. 567, 35 -tos (-tus *var. l.*) ... socios. *formae generis activi* (*cf.* PRISC. gramm. II 392, 21 '-o' ... pro '-or' ... dicebant *vetustissimi* [*393, 9 auctores affert Caprum, Plinium, Probum*]; -o *dici negat* DIOM. gramm. I 403, 12; *dub.*: SEN. suas. 5, 8; *falsa var. l.*: *infra l. 80. p. 3009, 72. 3012, 62.* CAES. civ. 1, 32, 7 SEN. epist. 27, 8 CLAVD. DON. Aen. 2, 285 p. 186, 16): LVCVLENT. 4 p. 818B -bat. GLOSS. II 424, 19 -o. *reflexive*: *p. 3008, 55. 3009, 16.* *inter verba 'media'*: CHAR. gramm. p. 465, 5 B. 479, 17. NOT. Tir. 53, 50. *de significatu*: DON. (= SCHOL.) Ter. Hec. 64 monemus consilio, -amur impulsu. SYNON. Cic. p. 414, 22 B. 420, 5. 444, 13. GLOSS.L II Abav. HO 18 -atur instigat cogit. III Abol. HO 11 -amur instigamus vel provocamur (*l.* -mus). GLOSS. προτρέπω. suadeo. *legitur inde ab* ENN., PLAVT. *de ratione quae intercedit inter* -ari *et* cohortari (adh-) *v. vol. III 1561, 47 sqq.* [*dub. vel falso trad.*: CIC. Phil. 5, 45. CAES. Gall. 7, 62, 5 (coh- *var. l.*, *v. Meusel, Krit. Anh.*; *sed cf. p. 3008, 67. 71*). civ. 1, 32, 7 BELL. Hisp. 1, 4 LIV. 42, 59, 7. SEN. *p. 3004, 5.* SIL. 10, 332. *et al.* *contextu incerto*: PACVV. trag. 365 solatur auxiliatur -aturque me. LVCIL. 233 CIC. Rab. perd. 35. *confund. c.* honorare (CYPR. epist. 48, 3 p. 607, 8), horrere (LIV. 30, 32, 5), morari (BELL. Afr. 63, 1 SEN. contr. 1, 8, 2), optare (NICET. psalm. 8), orare (VARRO AT. carm. frg. 5, 2. *et al.*), ordinare (VLP. dig. 11, 3, 1, 4), ornare (SVET. Nero 27, 3) *et c. compos.* adh- (RHET. Her. 3, 24, 40. *et al.*), coh- (*l. 35 et al.*), exh- (TERT. uxor. 2, 9 p. 696 Oe. *cf. p. 3011, 22*).]

I *nude positum*: A *vi generali i. q. impellere, incitare, significantius dictum i. q. acuere, stimulare (in malam partem fere i. q. instigare, e. g. p. 3008, 5. 8 sq. 53; illicere p. 3008, 11), praecipue cunctantem (infra l. 84), dubitantem (p. 3008, 39; cf. p. 3011, 52); opp. voluntas obiecti infra l. 64. 71 sqq. p. 3008, 6 (cf. p. 3010, 11. 3011, 15. 16. 54)*: 1 *vario usu*: a *impelluntur homines* (*passim obiecto subaudiendo*; animus, ingenium *p. 3008, 11*): α *in univ.*: Ⓘ *subi. homines* (*anguis i. diabolus p. 3008, 11*): PLAVT. Amph. 993 (*loq. Mercurius*:) Iovi amanti subparasitor, -or, adsto, admoneo, gaudeo. Merc. 697 (*v. p. 3008, 47*). Poen. 674 (672 -amini *Collybiscum*, ut devortatur ad me *eqs.* : :) neque nos -ari neque dehortari decet hominem peregrinum. CIC. Verr. II 1, 66 fit ... invitatio, ut Graeco more biberetur; -atur hospes (*cf. p. 3008, 6*). 2, 67 *nemo Heraclium pulsavit*, cum praetor ... verbo permitteret, re -retur. p. red. in sen. 29 qui *Pompeius* populum Romanum pro me ... non solum -tus sit, verum etiam opsecrarit (CAECIN. Cic. epist. 6, 7, 5). or. frg. A VII 9 legem ... dedit. quid est hoc 'dedit'? an tulit? an rogavit? an -tus est? (*cf. p. 3010, 69*). de orat. 1, 4 tibi ... neque -anti deero neque roganti (orat. 35 non parere). fin. 5, 6 utrum -andus es nobis ... an etiam tua sponte propensus es? Tusc. 1, 1 rettuli me ... te -ante maxime ad ea studia *eqs.* (*item abl. absol.*: Att. 6, 7, 1. CASS. Cic. epist. 12, 12, 2 te -ante et auctore [QVINT. decl. 259 p. 60, 18]. CAES. Gall. 4, 18, 4. 7, 26, 1 *app.* iubente. *al.* SALL. Iug. 35, 6 NEP. Att. 10, 4. PANEG. in Mess. 135 deo. LIV. 9, 2, 13 *app.* imperante. VELL. 2, 65, 2 *app.* orantibus. ASCON. Mil. p. 32, 1. PERS. 5, 21 Camena. *et al.*). Att. 5, 9, 1 ut saepe tu me currentem -tus es (6, 7, 1 multum). SEN. epist. 34, 2 c. -or et invicem -antem. HIER. epist. 127, 1, 1 sponte. *adde p. 3012, 73. cf.* STAT. Theb. 12, 218 -aris euntem [*inepte Prisc. gramm. III 324, 17*: pro '-aris ire']). 6, 2, 7 non destiti rogare et petere mea causa, suadere et -ari sua (epist. 13, 4, 3). epist. 10, 5, 3 sic moneo ut filium, sic faveo (suadeo *L. Müller*) ut mihi, sic -or ut et pro patria et amicissimum. *al.* PLANC. Cic. epist. 10, 24, 4. VARRO AT. carm. frg. 5, 2 te *Apollinem* ... tendentem spicula nymphae -antes (orantes *codd.*; *cf. Apoll. Rh. 2, 712* θαρσύνεσκον) 'o Phoebe' et 'ieie' conclamarunt. SALL. Catil. 17, 1 *Catilina* -ari (-are *s*) alios, alios temptare. 58, 2 (*oratio Catilinae*) quem neque gloria neque pericula excitant, nequiquam -ere. *al.* VERG. Aen. 6, 184. VERG. (?) catal. 9, 12 quae maxima deterrendi debuit, -andi maxima causa fuit (SEN. amic. p. 29). OV. met. 13, 193. LIV. 27, 16, 16 cunctantem *Fabium.* 37, 8, 7 *Eumenes* -ando perpulit Livium, ut *eqs.* SEN. Phoen. 74 non deprecor, non -or. nat. 6, 32, 6 exeuntem -ari et cum bonis ominibus emittere (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 12, 70 p. 561, 6 ominibus prosperis -ari debes in bella pergentem). SIL. 1, 105 attollit ... animos -ando. *al.* STAT. Theb. 6, 34 exemplo famulas *lugentes* premit -aturque volentes *Eurydice*. Ach. 1, 774 pateris ... -atur Achivos *Lycomedes* (*sc. ad bibendum; paulo aliter p. 3007, 58*). *al.* QVINT. decl. 305 p. 198, 28. 345 p. 361, 20 -tus est aliquem (*ad tyrannicidium. cf.* GAIVS dig. 46, 1, 70, 5 *de furto.* VLP. dig. 11, 3, 1, 4 [ordinatus *Pa*]). TAC. hist. 2, 78, 1. 3, 34, 2. PLIN. epist. 1, 3, 5 scio, quem animum, quod -er ingenium. *et al.* (*nota*: PRVD. ham. 716 licuitne -antem [*cf. 712*] *anguem* spernere ...?). *c. orat. dir.* (*cf. infra l. 44. 58. 79. p. 3009, 22. 54. 79 sqq. al.*): PLAVT. Cas. 764 senex in culina clamat, -atur coquos: 'quin agitis hodie? *eqs.*' VERG. Aen. 11, 13 *Aeneas* socios ... sic incipiens -atur ovantes: 'maxima res effecta, viri *eqs.*' HOR. epist. 2, 2, 35 *praetor* -ari coepit eundem *militem* verbis, quae timido quoque possent addere mentem: 'i bone *eqs.*' (*cf.* STAT. Theb. 10, 268 'ite ...' -atur clara iam voce sacerdos, 'cernitis *eqs.*' [CLAVD. 5, 296. *v. Löfstedt, Synt. II 185*]. CLAVD. 3, 341 clamore). VAL. FL. 1, 58 (*post orat.*) talibus -atur iuvenem (*Pelias Iasonem*), propiorque iubenti conticuit. 4, 648 STAT. Theb. 5, 42. 10, 482. HIER. epist. 22, 29, 5 istiusmodi -ari solent et dicere: 'mi catella, rebus tuis utere *eqs.*' (VVLG. Tob. 8, 4 -tus est virginem Tobias dixitque ei. *cf. p. 3009, 80. 3010, 39*).

Ⓘ *subi. res* (*in fig. hypallages infra l. 27*): CIC. Phil. 2, 45 -ante libidine *per tegulas demissus es* (*item abl. absol.*: PHAEDR. app. 14, 28 -ante Baccho et Venere [*i.* '*vino et amore*']. SOL. 1, 39. IVST. 24, 4, 6 successu. 44, 5, 4 auspiciis. AMM. 17, 12, 12 exemplo. INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 276 [*a. 395/408*] felicitate temporum. COD. Iust. 5, 27, 4 pr. [*a. 470*] legibus). CAES. Gall. 1, 33, 2 multae res eum -bantur, quare ... putaret, in primis quod *eqs.* SALL. Catil. 17, 5 *nobiles* magis dominationis spes -batur quam inopia aut alia necessitudo. 20, 15. 58, 19 (*syn.* fortes facit). epist. Mithr. 3 ea, quae te morari posse videntur, ira (*eqs.*) ..., maxume -buntur. SEN. contr. 1, 1, 3 vultus. CELS. 3, 23, 2 SEN. Med. 129. epist. 15, 18 vox. 83, 17. SIL. 13, 397 -atur vicina palus (*sc. excire animas*). STAT. Theb. 12, 186. TERT. uxor. 2, 2 p. 686 Oe. *dictum istud* et iubet et suadet, et praecipit et -atur, et rogat et comminatur. CLAVD. DON. Aen. 12, 255 p. 585, 4 augurium dubitantes -tum est. *et al.* *significantius de gestu*: QVINT. inst. 10, 7, 26 *motus corporis* excitat oratorem et iactatione manus, pedis supplosione, sicut cauda leones facere dicuntur, -atur.

β *in re nautica i. q.* κελεύειν (*usu laxiore*: VERG. Aen. 5, 177 [*v.* SERV. *ad l.*]. 5, 189 socios ... -atur Mnestheus: 'nunc, nunc insurgite remis *eqs.*' [*cf. p. 3012, 31*]. LIV. 21, 28, 2 CVRT. 9, 8, 6. *v. et p. 3009, 55*): PLAVT. Merc. 696 coquus, quasi in mari solet hortator remiges -arier, ita -batur (CIC. Tusc. 3, 66).

γ *in re militari fere i. q. animare, confirmare* (*acced. notio q. e. 'instigare' infra l. 53, 'erigere' infra l. 79; c. orat. dir. infra l. 58 et 79, indir. infra l. 76*): Ⓘ *usu minus stricto*: CATVLL. 64, 396 saepe in ... belli certamine Mavors *aut Minerva aut Nemesis* ... armatas hominum est praesens -ta catervas (*de deis, cf.* STAT. Theb. 11, 403 Furiis -antibus [*v. supra l. 49*] ... prosiliunt *fratres*. VOPISC. Aurelian. 25, 3). SALL. Catil. 6, 5 alius alium -ari; hostibus obviam ire *eqs.* (*cf.* SIL. 1, 521 coit aucta vicissim -ando manus [5, 218 -antes se quisque v.]. TAC. hist. 4, 34, 4 se ... et proximos. VVLG. I Macc. 12, 50 semetipsos [*gr.* παρεκάλεσαν]). Iug. 60, 4 monere alii, alii -ari. VAL. FL. 8, 336 -atur socios *Styrus* ([*seq. or. dir.*]. HOMER. 663 *app.* firmat. GREG. TVR. Iul. 7 p. 567, 35). HOMER. 134 -antur ... ducem *Agamemnona proceres*. STAT. Theb. 3, 670. 8, 713 (*socii*). 10, 572 (*matres*). *fere i. q. 'hortamento esse'*: ENN. ann. 256 dum censent terrere minis, -antur ibi sos (*sc. Galli Romanos; v. Norden, Enn. u. Verg. 110 sqq.*). Ⓘ *de imperatore, duce sim. milites* (*duces infra l. 84*) *animante* (*huc spect. vid.* ENN. ann. 346 *p. 2971, 10*): PLAVT. Amph. 230 imperator utrimque ... Iovi vota suscipere, ⟨utrimque⟩ -ari exercitum. CAES. Gall. 3, 19, 2 Sabinus suos -tus (coh- *Meusel ad 7, 62, 5 Krit. Anh.*; *v. p. 3007, 35*) cupientibus signum dat (BELL. Alex. 10, 5. SALL. [*infra l. 77*]. LIV. 26, 39, 16. CVRT. 7, 7, 6 *app.* docere. STAT. Theb. 12, 600 PS. AVR. VICT. epit. 43, 4). civ. 2, 41, 2 *Saburra* aciem constituit et circumire ordines atque -ari incipit (SALL. Iug. 51, 5 CVRT. 5, 9, 17. TAC. ann. 12, 34 c., -ari, firmare animos *eqs.* IVST. 11, 9, 8. *adde p. 3013, 14. cf.* LIV. 10, 20, 13 ducem adeuntem ordines -antemque [TAC. hist. 2, 82, 1 ann. 15, 12, 3]. *v. et infra l. 84*). BELL. Alex. 20, 1 milites ... -ante *Caesare* (SALL. Iug. 49, 6 pauca. 85, 34 NEP. Milt. 6, 3. LIV. 25, 14, 8 *app.* incitandos. 28, 19, 6 [*seq. acc. c. inf.*]. *al.* AMM. 21, 3, 3). SALL. Iug. 23, 1 suos -ando ad virtutem adrigere (LIV. 44, 36, 4 accendebat [SIL. 8, 608]. SIL. 3, 505 languida maestis [-us *codd.*] corda virum fovet -ando revocatque vigorem [*seq. or. dir.*]. 9, 245). hist. frg. 2, 100. OV. ars 1, 207 (*ad C. Caesarem*:) aciem ... meis -bere verbis. LIV. 4, 38, 1 (*app.* obiurgante). 9, 22, 6 (*app.* orando). 23, 45, 1. 27, 49, 3 pugnantes (38, 6, 5). 30, 32, 5 (*app.* admonendo). *al.* LVCAN. 7, 249 PLIN. nat. 22, 11. SIL. 13, 186 (*app.* monendi). 15, 574. HOMER. 497 *Agamemno* volat agmina circum -aturque duces animosque in

[*Ehlers*]

proelia firmat. STAT. Theb. 8,134 maniplos (12,755 dictis). TAC. Agr. 34,1 exemplis. ann. 3,46,1. FLOR. epit. 4,2,82 *Caesar* prensare fugientes, confirmare signiferos, orare -ari increpare *eqs.* AMM. 16, 11, 9. *subi. res.*: STAT. Theb. 2,484 *iuvenes* -antibus ardens sollicitat dictis *Eteocles.*

δ *in re sacra fere i. q. implorare*: STAT. Theb. 7,461 hi precibus questuque deos, hi Martia tela belligerosque -antur equos. MACR. Sat. 1,17,18 auxiliatorem invocare -arique *Apollinem.*

b *impelluntur bestiae* (*cf. infra l. 66. p. 3012, 82; subi. homines praeter infra l. 16*): VERG. georg. 4,266 ultro -antem et fessas ad pabula nota vocantem *apes.* OV. epist. 4,42 -ari (citari *vel* sectari *dett.*) celeres per iuga summa canes *venantem* (met. 10,537). met. 5,421 equos (Pont. 2,11,22 si ... -eris, fortius ibit equus. STAT. Theb. 7,461 [*l. 7*]. CLAVD. DON. Aen. 11,610 p. 509,26 [exh- *Verg.*]. *cf.* CLAVD. 21,357 cornipedem). STAT. Theb. 10,576 in ... vicem sese stridore -antur *apes.* CLAVD. 5,397 murmure contra -atur *gladiator feram* ('*novo sensu pro* irritat; *temptavi* conatur' *Birt vix recte*).

c *impelluntur res quasi animantes* (*subi. homines praeter l. 24*): PLAVT. Stich. 280 propera, Pinacium, pedes -are (*cf.* STAT. Theb. 9, 548 telum ... lacerto [receptum *ex* recepto *P*, lacertum *Kohlmann*] -atur librans *Capaneus*: 'ades o mihi, dextera, *eqs.*' 11,541 manum). STAT. *supra l. 7.* *de re incorp. fere i. q. 'augere'*: MAX. TAVR. serm. 81 p. 695^B credulitatem meam -atur opinio (*desideratur* visio *sim., v. infra*: per ea, quae vidi, compellor devotius credere).

2 *pro t. t. rhet. et gramm.*: a *ap. rhetores* (*cf. p. 3010, 84*): QVINT. inst. 3,4,9 Anaximenes ... septem ... species *esse voluit*: -andi, dehortandi *eqs.* (*1 p. 12,16 Sp.-H.* προτρεπτικόν, ἀποτρ.). *usu minus stricto* (*subi. gestus infra l. 32*): CIC. leg. 3,40 ut opus sit oratoris copia vel ad -andum vel ad docendum. phil. frg. V 57 ista oratio, quae spectet ad -andum. QVINT. inst. 5,8,2. 11,3,102 manus lenior promittit et adsentatur, citatior -atur, interim laudat (*cf. p. 3004, 72*). b *in serm. gramm.*: α modus, adverbium -andi (-antis): MAR. VICTORIN. gramm. VI 199,22 (*cf.* 19) *modus* -andi ut 'legat' (DIOM. gramm. I 352,7 '*amemus*' gerundi sive -andi *modum* appellamus. 353,26). DON. Ter. Ad. 279 ut sit 'etiam' adverbium -antis vel (non *V, dett.*) consentientis (PS. ASPER gramm. suppl. 53,26 *adverbia* -andi ut 'eia'). β *generaliter dictum*: CLAVD. DON. Aen. 3,170 p. 289,3 'surge' et 'age' -antium verba sunt (8,55 p. 122,7 -antis ... potius quam iubentis. 11,590 p. 507,3). 9,35 p. 192,22 '*heia*' -antis est potius quam iubentis. 11,175 p. 432,26 'vadite'. 12,230 p. 581,15 'o'.

B *subeunt notiones secundariae*: 1 *i. q. maestum vel timentem sim. erigere, recreare, consolari* (*v. et p. 3007, 38. 3008, 79; subi. res infra l. 55. 57; de necessitate fere i. q. lenire infra l. 62*): ACC. trag. 104 ('*Andromeda*'; *loq. Cepheus vel Phineus*) nec qui te adiutem invenio: -ari pudet (piget *Scriverius*), non prodesse id piget (pudet *codd.*). OV. met. 10,466 virgineos ... metus levat -aturque timentem *Myrrham Cinyras.* LIV. 27,10,1 consules -ari et consolari senatum *eqs.* (TAC. hist. 4,72,3 solantibus -antibusve. PLIN. epist. 6,16,12 complectitur trepidantem, consolatur, -atur. IVST. 11,1,8. *cf. p. 3007, 38. infra l. 75*). OCTAVIA 355 voce -antur manibusque levant (*Agrippinam naufragam famuli*). VAL. FL. 5,358 trepidam dictis firmans -atur *Medeam Henioche* (*seq. or. dir.*). MART. 1, 78,3 flentes ... amicos. QVINT. inst. 1,10,16 remigem cantus -atur (*aliter p. 3008, 47*). decl. 337 p. 329,7 *divitem lugentem* possunt multa -ari, praeterea subeunt solacia. PLIN. epist. 8,10,3 isdem ... te quibus ipsum me -or moneo confirmo. IVST. 11,9,13 *captivas.* 14,3,4 victos. *nota* (*v. supra l. 45*): VAL. CEM. hom. 2,5 p. 699^A quare ... illum labor conturbet, cui alter manum porrigit? quisque ... per ardua alterius latere regitur, necessitatem coeptae rei diviso itineris labore -atur.

2 *fere i. q. docere, instruere, praecipere*: a *in univ.*: STAT. silv. 1,2,8 divas (*i. Musas*) ... -atur et ambit *Elegea.* *de bestiis, quae domantur*: VERG. georg. 3,164 quos ad ... usum formabis agrestem, iam vitulos -are viamque insiste domandi. b *vi morali*: α *apud philos.*: SEN. benef. 6,16,6 *praeceptor* -ando bonam indolem erexit. GELL. 5,1,1 'cum philosophus', inquit *Musonius*, '-atur, monet, suadet, obiurgat *eqs.*' β *sensu christiano*: CYPR. Fort. 5 p. 326,9 quando ille (*Christus*) veniens non verbis nos -tus sit, sed et factis (*cf. p. 326,7* praecepta). HIER. epist. 60,10,7 viduas et virgines Christi honorare ut matres, -ari (-are *Φ p.c.*) ut sorores *eqs.* PS. AVG. serm. ed. Mai 121,1 filium perditum paenitentem suscipere, -ari, monere, increpare, arguere. MVTIAN. Chrysost. hom. 21,1 p. 367/8,2 ⌊qui consolatur vel -atur⌋ (*gr.* ὁ παρακαλῶν. 21,1 p. 367/8,19. 30,2 p. 427/8^extr. et consolari et -ari et redarguere. *cf. p. 3002, 47. 3003, 44*). *ad inducendos locos sacrae script.* (*interdum mera vi iubendi*): CYPR. hab. virg. 7 p. 192,21 Iohannes nos excitat et -atur ...: 'nolite', ait, 'diligere mundum *eqs.*' (*1 Ioh. 2,15. cf.* zel. 14 p. 428,22). unit. eccl. 8 p. 216,21 *Paulus* obsecrat et -atur et dicit (-atur dicens *edd. vett.*): 'obsecro', inquit, 'vos *eqs.*' (Demetr. 23 p. 368,4 epist. 67,8 p. 742,12 OPTAT. 2 p. 34,22. *cf.* CYPR. Demetr. 20 p. 365,6 loquitur et -atur. zel. 11 p. 426,25 -atur et monet dicens [OPTAT. 1,3 p. 5,2 NICET. psalm. 13^in.]. *v. et p. 3008, 22. infra l. 63*). *al.* NICET. psalm. 8 (opt- *V*). LVCVLENT. 4 p. 818^B.

II *acced. structurae*: *i. q. ad aliquid impellere, incitare* (*fere i. q. 'applicare' infra l. 8; 'commonefacere' p. 3011, 9; 'invitare' l. 30 sqq.*): A *praepos.*: 1 ad: a *c. subst.*: α *subi. homines* (*cf. infra l. 36*): RHET. Her. 3,24,40 pluribus verbis ad eam (*sc. utilitatem memoriae exercendae*) te -ari (adh. *M*) non est sententia (*fere i. q. applicare, cf.* CIC. Att. 15,4,3 Tusculanas disputationes, ad quas tu etiam Vestorium -aris). CIC. prov. 9 ad laudem milites. Phil. 4,8 *Brutus* Galliam ... -atur ad bellum ipsam sua sponte ... excitatam. 12,2 ad pacem (Att. 7,14,3 [ad *C, om. cett.*; *v. p. 3011, 28*]. 7,21,3. 8,9,1 SPART. Sept. Sev. 21,10). de orat. 1,126 ad eam *artem* impellere atque -ari. leg. 1,62 -ari ad decus, revocare a flagitio. fin. 5,54. Att. 7,3,5 ad concordiam (8,2,1 QVINT. inst. 6,1,50). 8,2,2. 8,9,1. 9,10,10 ad ea (*c. neutr. pron. ut*: SALL. [?] rep. 1,4,3 ad quae [*seq. acc. c. inf.*; CASSIOD. var. 10,9,1]. PLIN. epist. 2,4,2 ad quod te ne verbis magis quam rebus -er [5,8,14. *cf. p. 3011, 10*]. AVG. serm. 5,2 p. 54^in. ad hoc ..., ut ... ut. *cf. infra l. 45*). epist. 6,22,2 LIV. 37,53,10 SEN. contr. 7,6,24. 10,2,12 SEN. epist. 123,15. 17. CVRT. 4,1,28 ad spem tantae rei (*cf. infra l. 41*). QVINT. inst. 5,11, 24. 9,4,133 decl. 268 p. 94,20 TAC. hist. 3,9,5. ann. 2,27,2 ad luxum et aes alienum. 3,12,6. SVET. Iul. 63 ad deditionem (AMM. 24,1,8 sermone ... leni *eqs.*). Dom. 10,2 FLOR. epit. 3,14,7. FRONTO p. 124,8 N. nisi -etur ad virtutem, nisi a vitiis deterreat. GELL. 4, 20,10 cum ad maiorum mores populum -retur *Scipio.* APVL. met. 2,27 (?). *et ap.* TERT., PORPH., CYPR., PANEG. (10,14,1), SCRIPT. hist. Aug., OPTAT., CLAVD. DON., VEG. (mil. 3,18 p. 103,5 auctoritate ... ad pugnam), PAVLAM (Hier. epist. 46,1,2 et sermone ... et exemplo), PELAG., RVFIN., CLAVD. (*?; infra l. 76*), *al.* *nota* (*v. supra l. 5*): HIER. epist. 21,35,3 *pater* te -atur ad vitulum. SIDON. epist. 1, 2,8 cum ludendum est, regiam sequestrat tantisper severitatem, -atur ad ⌊ludum⌋, libertatem communionemque *Theudoricus* (⌊ ⌋ ludendum *F, del. Mommsen,* ludi *Gustafsson; vix recte Engelbrecht, WSt. 20, 1898, 307 'er ladet Freiheit und Gleichheit zum Spiele ein'*). β *subi. res* (*homo pro re l. 37 et 40*): CIC. Att. 7,20,2 ad manendum hiems, lictores, improvidi ... duces (-is *var. l.*), ad fugam -atur amicitia Cn. *eqs.* CAES. Gall. 3,18,6. SEN. epist. 31,7 *animi tolerantia* se ad dura et aspera -atur ac dicit: 'quid cessas? *eqs.*' PLIN. epist. 4,26,3 neque ... mediocriter me ad nova opera tu lector -aris. 10,12 ad quam spem (*cf. supra l. 21*) alioqui quietissimum -atur et natalium splendor et ... integritas ... et ... felicitas temporum. OPTAT. 2,25 p. 62,23 ad (*om. P*) victoriam opportunitas -batur. AMM. 18,8,4 signo dato, quod ad proelium solet -ari (exh- *V*^1. 27,10,12). 23,5,18 ad haec. HIER. epist. 147,1,3 (adducit *var. l.*). PS. AVG. quaest. test. I 92,2 p. 161,26 NOVELL. Theod. 10,2,1. Valent. 27,3 lex. COD. Iust. 5,13,1,5^c. b *c. gerundio* (*subi. res infra l. 48. 49. 50. 52. 54*): CIC. inv. 2,20 ut ... idonea ... causa ad peccandum -ta videatur. de orat. 2,25 id me non modo non -atur ad disputandum, sed etiam deterret. Att. 7,20,2 (*supra l. 37*). 16,11,3. SALL. Iug. 30,3 contionibus populum ad vindicandum. FEST. p. 351 -ari ... auspicia ad agendum. QVINT. inst. 5,12,1 SVET. Claud. 18,1 GELL. 15,2,3 DICT. 3,17 AMM. 17,10,2. CLAVD. DON. Aen. 8,70 p. 273,24 flatus ita temperati, ut lenitate sui (sua *Fabricius*) etiam invitos -ari potuissent ad navigandum. c *c. gerundivo* (*subi. res infra l. 57. 59; inf. infra l. 61*): CIC. part. 97 -ari ...: ad se ... audiendum *orator debet.* fin. 3,22 *honesta actio* nos ad se expetendam ... -atur. LIV. 6,9,2. 28,19,10 non dux (*eqs.*) ..., sed ... metus. 30,18,2 summa vi. 38,12,7. 42,45,2 SEN. suas. 5,8. 6,12 VAL. MAX. 1,8,6 SEN. benef. 1,2,2. QVINT. inst. 4,5,23 -atur ad reliqua fortius exsequenda scire quantum supersit. TAC. hist. 4,39,3 ann. 12,46,1 APVL. Plat. 2,26. CYPR. domin. orat. 14 p. 277,11 Iohannes ... ad faciendam voluntatem dei -atur et instruit dicens: 'nolite *eqs.*' AMM. 24,3,3 CLAVD. DON. Aen. 5,185 p. 444,28 AVG. civ. 4,31 p. 185, 20 D. INST. Iust. 4,1,11.

2 de (*c. gerundivo infra l. 68.* *subi. res l. 71.* *falso trad.* CIC. epist. 4,9,1): CIC. Att. 7,4,2 de triumpho. epist. 16,19 de Aufidiano nomine nihil te -or. CAES. civ. 1,26,3 de concilianda pace (*cf.* ASCON. Mil. p. 42,20 de ea lege ferenda). 2,36,3 de custodia ac defensione urbis. AVG. serm. RevBén. 50, 1938 p. 21,4 de martyribus Christi ... dies huius sollemnitatis -atur.

3 in *c. acc.* (*c. gerundivo infra l. 77.* *subi. res infra l. 78 bis, cf. p. 3011, 2.* *dub. trad. vel emend.*: SEN. contr. 1,8,2. 10,3,2 suas. 6,11^extr. TERT. scorp. 9 p. 162,16): VERG. Aen. 11,521 paribus Messapum in proelia dictis -atur *Turnus* (LVCAN. 7,370. CLAVD. carm. min. 53,13 [?; ad *VG, Birt*]. *cf.* SIL. 8,202 pugnas). LIV. 43, 19,14 in (*ad Crévier*) amicitiam ... iungendam. SEN. benef. 4,15,1 praemia in scelus -antia. dial. 5,5,6 *natura hominis* in amorem -atur. QVINT. decl. 374 p. 413,4 in tyrannicidium (382 p. 427,15). VOPISC. Prob. 23,5. IVL. VAL. 3,27 p. 134,23 me ... in somnum ac requiem -bantur (*Hist. Alex. M. I p. 114,10 Kr.* παρεκάλουν με περὶ τὸν ὕπνον [τῶν ὕπνων *A*] γενέσθαι). IVST. 2,4,26. 26,1,8. 31,4,1 (*aliter C, Ruehl*). PRISC. rhet. 11,33 p. 559,29 oportet ... ab altero dehortari in alterum -antem (*Hermog. progymn. Spengel rhet. gr. II*

[*Ehlers*]

p. 18, 7 τοῦ μὲν ἀποτρέπειν, ἐπὶ δὲ τὸ προτρέπειν). CE 1907, 1 (*s. IV*) *Fortuna*, -aris in vitam (*leg. aut* in v. -aris [*Engström*] *aut* -aris v. [*Lommatzsch in plag.*]).

B *casus solus*: 1 *acc.* (*duplex sub a saepe, sub b infra l. 37* [*dub.*]): a *neutr. pron.* (*adi. infra l. 13; aliter p. 3007, 71. 3008, 75. 3012, 70; subi. res infra l. 7. 11. 13. 20. 26*): CIC. Verr. II 1, 104 quod eum natura -batur, lex nulla prohibebat, fecit, ut *eqs.* (Catil. 1, 12. de orat. 1, 256 id q. Att. 5, 20, 6 q. me maxime -aris et ... in quo laboras, ut. 6, 2, 2 [*fere i. q.* '*commonefacere*']. 8, 9, 1 [ad q. $A^{2}c$]. Q. CIC. pet. 27. CATO Cic. epist. 15, 5, 1 et res p. ... et nostra amicitia. OV. epist. 18, 187 cupio non persuadere, q. -or [opto *dett.*]. PLIN. epist. 9, 1, 1 et -or et moneo). de orat. 3, 97 aliud quiddam maius (magis *codd.*) et ingenia me -antur vestra et aetates. leg. 1, 14 quo me vocas aut quid -aris? ut ...? an ut ...? Att. 3, 17, 3 quid te ... -er, quod facis? (*cf.* ad Q. fr. 1, 1, 36 quid ego te haec -or, quae tu non modo facere potes tua sponte sine cuiusquam praeceptis, sed etiam magna iam ex parte perfecisti?). ad Q. fr. 1, 1, 46 illud te ... et oro et -or, ut *eqs.* (SEN. epist. 20, 1 rogo atque -or. PS. AVG. serm. ed. Mai 141 p. $331^{in.}$ commonemus -amur impellimus. *cf.* SEN. dial. 2, 16, 3 illud ... exempla -antur, contemnere iniurias *eqs.* PS. PRIMAS. in I Cor. 14, 5 p. 540^{C} hoc non prohibeo, i. -or [exh- *Pelag.*]). 1, 3, 4 in quibus *litteris* idem te -or et rogo, quod pueri tibi ... nuntiarunt, ut *eqs.* (ad Brut. 1, 10, 4 per litteras). CYPR. hab. virg. 23 p. 203, 26 nec hoc (*om. W*) iubet dominus, sed -atur (PRESB. Cypr. epist. 8, 2 p. 486, 24 verbis. COMM. apol. 311 hoc deus -atur, hoc lex, hoc passio Christi, ut. *cf. supra l. 16*). AVG. in euang. Ioh. 40, 11 p. $1692^{in.}$ ista. b *subst.* (*ad rem cf. Landgraf, ALL 11, 1900, 104. subi. res infra l. 33. dub. vel falso trad.*: CIC. *p. 3010, 12.* NEP. Dat. 8, 5 IVST. 14, 1, 5. OPTAT. *p. 3010, 43. aliter* CIC. *p. 3007, 62*): TRAG. inc. 63 ego tunc pudendam trepidus (pedibus *add. codd.*) -bar fugam (*cf.* STAT. Theb. 7, 798 gradus [*v. vol. VI 2, 2144, 28*]. silv. 3, 5, 22 vias [*v. Vollmer ad l.*]). STAT. Theb. 10, 116 primos ... -antia somnos languida ... expirant lumina (fl- *P*). silv. 4, 6, 56 *Hercules Epitrapezios* -atur mensas. 5, 1, 120 -atur ... simul flectitque labores *coniugis uxor* (*per zeugma; vix ad p. 3009, 19*). TAC. ann. 11, 3, 2 inediam et lenem exitum. HIER. epist. 53, 3, 3 *Paulus Timotheum* -atur ⌊studium lectionis⌋, ne neglegat gratiam (⌊ ⌋ *λH* [dictionis *H*], ad *add. cett., v. supra l. 4; cf. Vulg. I Tim. 4, 13*). PELAG. in Col. 3, 19 rem naturalem. DRAC. Orest. 186 conveniens ... -or opus (*Clytaemestra*).

2 *dat.*: TERT. scorp. 11 p. 170, 14 (cohortantur *Gangneius, v. vol. III 1562, 72; cf. Löfstedt, Synt. I 159, 2*).

C *inf.* (*cf. etiam supra l. 20. per zeugma coniungitur infra l. 47. 48. 53. 72. 76. coniungitur* ut *l. 66. de re v.* ARVS. gramm. VII 477, 28 MACR. exc. gramm. V 624, 30. 645, 36): 1 *subi. homines* (*cf. p. 3012, 3*): CIC. off. 3, 55 num te emere coegit, qui ne -tus quidem est? (*cf.* PLANC. Cic. epist. 10, 17, 2 ego eum non solum -tus sum, verum etiam coegi isto proficisci). NEP. Phoc. 1, 3 *cum* legati ... -rentur accipere *dona* (acciperet B^{1}, ut a. *Freudenberg*). VERG. Aen. 2, 74 -amur fari *Sinonem*, quo sanguine cretus (*eqs.*) ...: memoret, quae sit fiducia capto (*cf.* 3, 609). 3, 134. 144. 10, 69 HOR. epist. 1, 1, 69. OV. am. 1, 11, 5 saepe venire ad me dubitantem -ta Corinnam *Nape.* met. 8, 215 VITR. 6 praef. 2 VAL. MAX. 9, 6, 3 VAL. FL. 1, 214 *al.* SIL. 7, 347 coeptis ire ministrum haud segnem -antur. *al.* HOMER. 51. 138 STAT. Theb. 4, 232 *al.* MART. 11, 55, 1 -atur fieri quod te Lupus, Urbice, patrem, ne credas. TAC. ann. 6, 37, 1. 11, 16, 1 *Caesar Italicum* -atur gentile decus ... capessere: illum primum ... ire externum ad imperium (*item seq. acc. c. inf.*: 15, 59, 1). 16, 34, 2 SVET. Tib. 72, 3 APVL. met. 8, 13. ITALA I Tim. 1, 3 (Hil. trin. 10, 53 p. 385^{A}) -tus sum te sustinere Ephesi (*gr. παρεκάλεσά σε προσμεῖναι, Vulg.* rogavi te ut remaneres). Tit. 2, 6 (Ambrosiast.) iuniores ... -are continentes esse (*gr. παρακάλει σωφρονεῖν,* VVLG. ut sobrii sint). PORPH. Hor. carm. 3, 17, 13 CYPR. Demetr. 25 p. 369, 23 *al.* PRESB. Cypr. epist. 8, 2 p. 486, 22. 487, 5. 10 cohortati sumus et -amur (et coh- *μ*, *om. φ*). NEMES. ecl. 1, 59. LAMPR. Alex. 48, 3 vel ipsum ... ire vel ut secum proficisceretur. *et ap.* IVST., HIL., LVCIF., FILASTR., DICT. *al.* 2 *subi. bestia*: VAL. FL. 7, 377 -atur ... sequi brevibusque insurgere pennis *avis pullos.* 3 *subi. res* (*homo pro re p. 3012, 3; obi. res. l. 77, bestia l. 83*): RHET. Her. 2, 19, 28 *Ulixem* metus periculi -batur eum *Aiacem* interimere. CIC. inv. 2, 17 impulsio. Sest. 7 rei publicae dignitas ... haec minora relinquere -atur. epist. 7, 1, 4 (*per zeugma*). BRVT. Cic. epist. 11, 20, 4 haec me tibi scribere non prudentia mea -atur, sed amor in te et cupiditas otii (AMM. 17, 1, 2 CLAVD. carm. min. 41, 8). SALL. Catil. 5, 9. Iug. 64, 1 haruspicis dicta eodem intendere ..., quo (*aliter p. 3013, 21*) cupido animi -batur. VAL. MAX. 3, 3 praef. patientiam ... procedere -ta est *fortitudo.* 4, 7 ext. 1. 9, 1, 3. SEN. dial. 9, 10, 6 exempla (FIRM. math. 1, 7, 13). FRONTO p. 171, 5 N. COD. Greg. 14, 4, 1, 1. ARNOB. nat. 1, 64 p. 44, 11 quid. LVCIF. Athan. 1, 38 p. 133, 24 cum iustitiam nos ... facere -etur sacra lex et tu conpellas facere iniustitiam. SYMM. epist. 7, 56. 9, 126, 1 AMM. 17, 13, 26 ENNOD. dict. 7, 2 p. 443, 17. *de corpor.*: CE 1552^{A}, 87 (*s. II*) lapis ... foratus ... -atur currere ... intus apes *eqs.* PALLAD. 15, 79 se ... feros silvis -atur linquere mores *mālus* (*v. Svennung, Unters. 77*). PS. AVG. quaest. test. I 38 p. 65, 25 *opus* -atur ... aspicientes se benedicere opificem. *subi. homo pro re* (*i. q.* '*hortamento esse*'): TAC. ann. 11, 24, 1 maiores mei ... -antur uti paribus consiliis *eqs.*

D *acc. c. inf.* (*cf. etiam p. 3008, 76. 3010, 17. 3011, 58. 3012, 31. 56. 3013, 16*): 1 *subi. homines*: VERG. Aen. 2, 33 Thymoetes duci intra muros -atur et arce locari *equum.* SVET. Aug. 87, 1 -atur ferenda esse praesentia (*gerund., cf.* LVCIF. non. conv. 12 p. 26, 18. LEO M. serm. 14, 2 p. 173^{C} ieiunium ... celebrandum [celebrantes *vel* ut ... celebremus *varr. ll.*] -amur. PRAEDEST. 1, 48 p. 605^{B}). MAR. VICTORIN. in Eph. 1, 4 p. 1239^{A} ut ... eos -etur ac moneat debere servari fidem (PELAG. in I Cor. 7, 5 p. 162, 5). ENNOD. opusc. 3, 168 p. 374, 22 VEREC. in cant. 2, $3^{med.}$ EVGIPP. Sev. 18, 2. 2 *subi. res*: COD. Theod. 16, 2, 44, 1 (= Iust. 1, 3, 19, 1) *mulieres* non relinqui -atur adfectio. ALC. AVIT. carm. 2, 16 *non* -atur conpleri viscera venter (*v. Goelzer 246*). ENNOD. dict. 21, 27 p. 490, 22 *lex* -ta est, iussit, extorsit.

E *supinum* (*cf.* ARVS. gramm. VII 477, 29): SALL. or. Macri 17 neque ego vos ultum iniurias -or, magis uti requiem cupiatis *eqs.* (*ad exemplum structurae quae anteced.* auctum atque adiutum properatis?).

F *coniunctivus solus* (*v. etiam p. 3011, 51. 3013, 12. dub. vel falso trad.*: CAES. Gall. 4, 21, 8 BELL. Afr. 81, 2 IVST. 2, 13, 2. *subi. homines ubique. de re v.* CHAR. gramm. p. 341, 7 B. PRISC. gramm. III 227, 19): TVRPIL. com. 81 -atur hominem, quam primum (ut *add. Bothius*) proficisceret. CIC. Att. 4, 15, 10 eum roges, ut te -etur, quam primum venias (*v. app. crit.*). epist. 5, 18, 1 te magno opere non -or solum, sed etiam pro amore nostro rogo atque oro, te colligas *eqs.* 15, 2, 6 PLANC. Cic. epist. 10, 21, 6. RVT. LVP. 1, 5 p. 5, 20 (*v. app. crit.*). CAES. Gall. 6, 33, 5 civ. 1, 21, 4. SALL. Iug. 54, 1 -atur, ad cetera ... parem animum gerant: pro victoria satis iam pugnatum *eqs.* (*seq. acc. c. inf., item*: CVRT. 9, 9, 4 *rex* -ari nauticos coepit, incumberent remis *eqs.* PLIN. epist. 6, 20, 12 orare, -ari, iubere. IVST. 2, 11, 5. 11). 56, 2 (ut *add. K marg.*). 93, 6. or. Phil. 16 (*seq.* neu). VERG. Aen. 3, 129 LIV. 6, 15, 10. 44, 3, 9 VELL. 2, 3, 1 PHAEDR. 1, 18, 4 CVRT. 5, 13, 15. SIL. 1, 565 (*postea seq. or. dir.; cf.* CLAVD. rapt. Pros. 2, 119). STAT. Ach. 1, 845 FRONTIN. strat. 2, 11, 4 TAC. ann. 1, 35, 5 *al.* PLIN. epist. 2, 20, 7 -ari, rogare. 4, 15, 8 -rer moneremque. *al.* SVET. Aug. 3, 2 -atur et monet. COMM. apol. 14 instr. 2, 10, 6. FIRM. err. 22, 2 (ut *add. Flacius, cf. Skutsch, Kl. Schr. 280*). IVST. 2, 15, 5 *al.* OPTAT. 2, 1 p. 34, 14 (ut *add. RB, edd. vett.*). LVCIF. Athan. 2, 16 p. 176, 11 *al.* AMM. 16, 12, 28 *Caesar pedites* impetu (ut i. *Clark*) veloci discurrerent, verbis -batur (et gestu *add. Novák, sed v. Löfstedt, Synt. II 187*). AVELL. p. 526, 17 DRAC. Romul. 8, 503. GREG. M. epist. 9, 76 p. 94, 6. 9, 207 (*?; v. Norberg, In Reg. Greg. M. studia crit. II 197*). CE 85, 3 ioceris, ludas, -or ('*abundant duae syllabae velut* -or' *Buech.*).

G *enunt. a coniunctione incipientia* (*nexu laxiore* quare *p. 3008, 31*): 1 ut (*cf. etiam p. 3010, 19. 3011, 9. 14. 18. 23. 26. 66*): a *subi. homines* (*cf. infra l. 84*): PLAVT. Cas. 422 eamus nos quoque intro, -emur, ut properent. Mil. 1189 ille ... illam -bitur, ut eat, ut properet, ne sit matri morae. Poen. 672 (*p. 3007, 55*). CATO orig. 83 (Gell. 3, 7, 6) *verrucam* uti occupent *milites*, imperes -erisque. TVRPIL. com. 123 ACC. trag. 229 VARRO Men. 43. CIC. inv. 2, 34 per quem *locum* -andi iudices erunt, ut veterem famam hominis nihil ad rem putent pertinere: nam eum ante celasse *eqs.* (*seq. acc. c. inf., item*: CAES. Gall. 5, 6, 4. 7, 37, 2. SALL. Iug. 56, 4 magna voce. 107, 1 LIV. 24, 18, 11 *al.* CVRT. 3, 7, 12 *al.* PLIN. nat. 36, 97 TAC. ann. 1, 48, 2. IVST. 6, 1, 7 his vocibus). Verr. II 2, 90. 94. 3, 44 per quas *litteras* -atur et rogat, ut arent, ut serant (Att. 3, 7, 1 quod me rogas et -aris, ut ..., voluntas tua mihi valde grata est. epist. 7, 30, 1 nec ... nec. *al.* POMP. Cic. Att. 8, 12^{b}, 2. SALL. Catil. 59, 5 -atur rogat. Iug. 106, 2. SEN. epist. 5, 1 nec tantum -or [-o b^{1}] ..., sed etiam rogo. *et al.*). 3, 154. 4, 140 ut ... ne ..., ut (epist. 12, 22, 3 te amoris nostri causa ⌊rogo, rei p. causa⌋ [*om. L*] -or, ut ne ... atque ut. PRVD. perist. 10, 754). Manil. 69 ut ... neve (CAES. civ. 3, 103, 4. SALL. epist. Mithr. 23 quod uti facias, moneo -orque, neu *eqs.* LIV. 29, 2, 13 -antur, orant. CVRT. 8, 2, 27. *cf.* PANEG. 9, 14, 4 nec). Catil. 3, 8. Mur. 86 vos pro mea ... diligentia moneo, pro auctoritate consulari -or, pro magnitudine periculi obtestor. Sull. 93 vos ..., quantum meus in vos amor postulat, tantum -or. p. red. ad Quir. 16. Marcell. 32 -amur et obsecramus (de orat. 2, 85 non solum -bor ..., sed etiam ... obsecrabo). *al.* de orat. 1, 19 Brut. 314. fin. 5, 6 currentem quidem (Att. 13, 45, 2 ad Q. fr. 2, 14 [13], 2. *cf. p. 3007, 71*). *al.* Att. 5, 21, 11 -tus sum, petivi etiam (*v. app. crit.; cf.* CAES. Gall. 1, 19, 5 petit atque -atur). epist. 1, 1, 2 et -ari et orare et iam liberius accusare et monere. 10, 1, 2 monere te atque -ari (13, 4, 1 *al.* SALL. *supra l. 66.* PLIN. epist. 1, 16, 8. *et al.*). 10, 5, 2 te non -or solum ..., sed plane etiam oro. *al.* (*etiam ad Cic.*). *et ap.* CAES., HIRT. Gall., BELL. Afr., SALL., NEP., HOR. (sat. 1, 4, 107), OV. (rem. 441), LIV., SEN. suas., VELL., VAL. MAX., SEN. (Oed. 678; philos.), CVRT., QVINT., IVV., FRONTIN., TAC. *al.* *obi. bestia*: PETRON. 64, 9 -tus ... ⟨est⟩ *catellam*, ut ad rixam properaret. *obi. pars corporis*: HOMER. 689 dextram ... -antur Achillis, ut ferat auxilium miseris. b *subi. res* (*homo pro re p. 3013, 3*): PLAVT. Persa

[*Ehlers*]

841 bene facta tua me -antur, tuo ut imperio paream. AFRAN. com. 140 res, tempus, locus, simul otium -batur, ut *eqs.* CIC. Sest. 88. Mil. 3 arma, centuriones, cohortes. nat. deor. 1, 9 epist. 4, 7, 1. 16, 1, 3 amor, ut valentem videamus (*i. 'videre cupiamus'*), -atur, desiderium, ut quam primum. BRVT. et CASS. Cic. epist. 11, 3, 3 alia. LIV. 37, 49, 1 LAVD. [Turiae] (INSCR. Dessau 8393) 2, 5 PLIN. epist. 10, 4, 1 PANEG. 12, 14, 1 COD. Theod. 9, 38, 7.

2 n e (*v. etiam p. 3012, 33. 63. 65; subi. homines ubique*): TER. Hec. 64 te sedulo et moneo et -or, ne quoiusquam misereat, quin spolies *eqs.* (SALL. Iug. 31, 25). BRVT. (?) Cic. ad Brut. 1, 16, 10 te ... rogo atque -or, ne defatigere neu diffidas, semper ... explores *eqs.* (*item seq. enunt. affirmat.*: CAES. civ. 1, 19, 1 ne animo deficiant, quaeque usui ... sint, parent. SEN. epist. 95, 70 ne ..., sed [TAC. ann. 4, 50, 4 circumire, -ari. VVLG. II Macc. 15, 8 PS. PRIMAS. in Hebr. 10, 36 p. 757[B]]). CAES. Gall. 5, 38, 2. 7, 24, 2. civ. 3, 73, 2 ne ... neve ...: habendam fortunae gratiam *eqs.* (*seq. acc. c. inf., item*: SALL. Iug. 51, 4 orare et -ari milites, ne ... neu *eqs.* NEP. Milt. 3, 3 PETRON. 111, 8). 3, 112, 12 ne ... neve. SALL. Iug. 31, 27 neque ... -or, ut ..., sed ne. SALL. (?) rep. 2, 12, 5 oro -orque. LIV. 29, 4, 9 -retur, stimularet. 30, 7, 7 TAC. ann. 1, 81, 2 SVET. Vit. 15, 3. *et al.*

H q u o (*aliter p. 3011, 75*): AVG. in psalm. 90 serm. 1, 1[extr.] nec ad ipsa ... miracula -atur *dominus* ...: sed quo te -atur? ut imiteris, quod non posset, nisi factus homo.

appendix (*ad I et II*):

indicatur, quo fiat hortatio: *verbis, voce sim.* (*in univ. per pron. sim. p. 3008, 20. 3009, 57; adde*: CIC. epist. 7, 17, 3): blanditiis: AMM. 14, 11, 6. clamore: *p. 3008, 20. cf.* AMM. 29, 5, 48. dictis: *p. 3009, 1. 3010, 75.* murmure: *p. 3009, 16.* ominibus: *p. 3008, 3.* precibus, questu: *p. 3009, 7.* promissis: AMM. 14, 11, 15. sermone: *p. 3010, 24. 29.* solaciis: SEN. dial. 4, 33, 5. stridore: *p. 3009, 16.* verbis: *p. 3008, 17. 80. 3009, 71. 3010, 7. 18. 3011, 25. 3012, 42* (*adde*: CIC. epist. frg. VIII 1 M. = VII 1 Sj. VVLG. II Macc. 7, 24. 26). voce: *p. 3008, 18. 3009, 52. 3012, 57. 58.* *aliis*: *p. 3008, 6. 41. 3009, 2. 3010, 28. 29. 54.* *adde*: RVFIN. hist. 5, 1, 49 nutibus.

synon. c. vi augendi posita: cogere (*p. 3011, 48*), iubere (*p. 3008, 21 al.*), obsecrare (*p. 3007, 61. 3012, 72*), orare (*p. 3012, 27. 78*), persuadere (*p. 3011, 11*), rogare (*p. 3012, 27. 59*).

deriv.: hortamen, hortamentum, hortatio, hortativus, hortator (hortatrix), hortatus. *compos.*: ab-, ad-, co-, de-, ex-, inhortor.

part. pro subst. **hortāns**, -antis. *i. q. hortator*: CANON. apost. 65, 24 *diacones sint* occultorum operum ad bonum -antes (*gr.* τῶν κρυφίων ἔργων καλοὶ προτρεπτικοί).

hortua *v.* hortuum.

hortuālis, -e. [*ab* hortus; *cf.* usualis (*v. l. 50*). *J. B. H.*]

i. q. in horto nascens, κηπευτός, κηπαῖος (*de herbis; nonnisi apud* PS. APVL. herb. [*interpol. ex Diosc.*]): PS. APVL. herb. 75 l. 19 strychni species sunt IV, quarum vocatur prima -is (*Diosc. gr. 4, 70, 1* κηπαῖον. *cf. p. 3006, 83*). 81 l. 12 alia *pastinaca* est -is sive seminalis (*cf. infra l. 51*) ..., alia agrestis (*3, 52, 2* κηπευτός. *cf. p. 3006, 79*). 100 l. 15 eius *serpulli* est alia -is sive usualis ..., alia agrestis (*3, 38, 1* κηπευτός. *cf. ibid.* l. 23 seminalis sive -is).

***hortulānus**, -a, -um. [*ab* hortulus. *J. B. H.*] *scrib.* ort-: CIL *l. 54; saepe in codd.* -tol-: CIL VI 9473 (*a. 486? 529?*; = INSCR. christ. Diehl 592) ortolanu⟨s⟩ (*cf. O. Prinz, De O et U ..., Diss. Halle 1932, 25*); *passim in codd.* *legitur inde ab* APVL. (*subst.*), ITALA (*subst.*), TERT. (*adi., subst.*).

1 *adi.:* *qui in horto est, ad hortum spectans*: TERT. paenit. 11, 3 -i maritimive secessus (*inde* PACIAN. paraen. 10 p. 120, 4). *de herbis* (*fere i. q. 'in horto nascens'*): EDICT. imp. Diocl. III/IV 6, 34 asparagi hortulan(i) (*gr.* σ⟨π⟩αρτοῦ. *opp. 6, 35* agrestes [*gr.* ⟨ἀγρ⟩ίου]). PLIN. VAL. 1, 23 malvae ... -ae (hortunale *trad.*) sive agrestis folia (ORIBAS. eup. 2, 1 M 1 rec. Aa *et* La [*gr.* κηπευομένη. *opp.* silbatica *vel* silvestris]). MISC. Tir. p. 67, 19 irius id est gladiolus -us. ORIBAS. eup. 2, 1 H 1 (rec. Aa *et* La) -a ... humidior est *menta* (*cf. gr.* ἐκ τοῦ κηπεύεσθαι). GLOSS. atriplex (*v. vol. II 1100, 55. 56*): -a. herba -a. senecion: herba -a. *? de porcello* (*i. q. 'hortensiis fartus'*; *sed v. Brandt, Unters. z. röm. Kochbuche 93, adn. 139*): APIC. 8, 384 porcellum -um. porcellus -us exossatur *eqs.*

2 *subst.* **-us**, -ī *m.* GLOSS. κηπευτής. κηπουρός. κηπωρός. *cf. p. 2856, 48. 2861, 77. 3006, 60.*

i. q. cultor horti, holitor, κηπουρός: **a** *proprie*: APVL. met. 4, 3 iuvenis quidam, ut mihi videbatur, -us, cuius omnia prorsus holera vastaveram, ... decurrit *eqs.* 9, 31 me ... pauperculus quidam -us comparat. 9, 39. 40. 41. 42. 10, 1. TERT. spect. 30 p. 29, 18 hic est *Iesus*, quem ... -us detraxit, ne lactucae suae frequentia commeantium adlaederentur (*cf.* VVLG. *p. 3014, 7*). FIRM. math. 3, 9, 3 urinatores ..., -os, actores modicarum villarum (*eqs.*) ... faciet *Mercurius.* 8, 26, 3 *al.* HIER. reg. Pachom. 73 p. 34, 14 nullus de horto tollat holera, nisi ab -o acceperit (*gr.* κηπουροῦ). MACR. Sat. 3, 18, 11. 7, 3, 20 Tarseus Amphias cum ex -o potens esset (*cf. Plut. quaest. conv. 2, 1, 12 p. 634[C]* κηπουροῦ). ROMVL. fab. 26, 1 *et* 6 rec. gall. ARNOB. in psalm. 78 p. 440[B] ut putes illam civitatem magnam (*sc. Ierusalem*) in vilem casulam -i conversam (*cf. Itala Is. 1, 8* [*vol. III 511, 24. 572, 71*]). VITAE patr. 5, 6, 21 (*gr.* κηπουροῦ). NOVELL. Iust. 64 (*a. 538; cf.* IVLIAN. epit. novell. 58) de -is Constantinopolitanis (*gr.* περὶ τῶν κηπουρῶν. *cf. ibid. infra*). REGVLA Tarnat. 12 p. 982[A] ISID. reg. monach. 20, 3 p. 890[B]. *et al.*

b *in imag. et allegoria ap. Eccl.*: α *generatim*: VIGIL. TRID. ad Ioh. 9 p. 557[B] *Martyrius martyr* putatus est -us, rigator viventium, plantator animarum. β *speciatim de Christo* (*sec.* ITALAM [cod. a *al.*] *et* VVLG. Ioh. 20, 15 illa *Maria Magdalene* existimans, quia -us esset *Iesus* [*gr.* κηπουρός]): HIER. tract. p. 392, 15 vere ... -us erat Iesus paradisi sui. AVG. in euang. Ioh. 121, 3[in.] -us ille in eius *Mariae* corde tamquam in horto suo granum sinapis seminabat (*cf.* serm. 246, 3 [*p. 2864; 1*]. *v. p. 3018, 48*). PS. AVG. serm. ed. Mai 35, 2 o vere -us dominus Christus.

hortulo, -ōnis *m.* [*ab* hortulus. *J. B. H.*] *i. q. cultor horti, hortulanus*: SIDON. epist. 5, 14, 2 ad quas *supplicationes* ... figulo pariter atque -i (*LNC*, hortolano *TM*) non oportuit convenire. *cf.* hortilio.

hortulus, -ī *m.* [*ab* hortus *deminutive. J. B. H.*] ort-: CIL VI 461, 9. 13102, 4. 13891, 5 CE 578, 3. NOT. Tir. 104, 23. *inde a* PLAVTO (Fest. p. 306 Plautus ... in 'Hortulo'), CIC., CATVLL., BIBAC., MAT. carm.

i. q. κηπίδιον, *hortus parvus, mollis* (*e. g. infra l. 59*), *amoenus, gratus* (*e. g. l. 36. 50. 55*) *sim.* (*vi deminutiva evanescente e. g. l. 39. 43. p. 3015, 16*):

I *proprie*: A *usu stricto*: 1 *generatim*: **a** *in univ.* (*'plur. poet.' l. 27. 29*): CATVLL. 61, 92 talis in vario solet divitis domini -o stare flos hyacinthinus. BIBAC. carm. frg. 1, 3 si quis ... mei domum Catonis, ... assulas et illos custodis videt -os Priapi (*v. Housman, ClRev. 42, 1928, 78*; custodes v. -i Priapos *edd. vett.*). MAT. carm. frg. 16 meos -os plus stercoro ⟨...⟩ quam holero. PRIAP. 85 (Verg. 2), 4 agellulum hunc ... erique vill⟨ul⟩am -umque pauperis tuor. 86 (Verg. 3), 18 -um vineamque. PLIN. nat. 25, 9 -o ..., in quo plurimas *herbas* alebat *Antonius Castor.* 35, 105 erat ... Protogenes in suburbano suo -o (HIER. adv. Iovin. 2, 9 p. 298[A]). 35, 118 IVV. 3, 226. PS. QVINT. (*l. 53*). FRONTO p. 7, 16 N. non aeque adolescunt in pomariis -isque arbusculae ... ut illa in montibus aesculus *eqs.* APVL. met. 3, 29 -um ... prospexi satis amoenum, in quo ... rosae ... florebant. 4, 1. 9, 33. 39. 40 SPART. Ael. 4, 2 PALLAD. 1, 34, 2. RVFIN. hist. 2, 17, 5 in -is vel exiguis ... agellulis (*gr.* ἐν μοναγρίοις καὶ κήποις. *sic resp.* κῆπος: PALLAD. hist. mon. I 2 p. 258[A] *advenam deputabant* aut pistrinis aut -is [*gr. p. 25, 24* κήπῳ] aut coquinis. 17, 1 p. 294[A]). hist. mon. 9 p. 427[C] -us monasterio vicinus, in quo ... holera colere videbamur. COD. Theod. 9, 45, 4 pr. in domibus, -is, balneis *eqs.* (*cf.* 9, 45, 4, 1). MAX. TAVR. hom. 110 p. 512[A] *homo granum* in suo -o seminavit (*cf. p. 3018, 48*). ISID. reg. monach. 1, 3. **b** *i. q. viridarium parvum, praediolum speciem -i prae se ferens* (*per plur.*): CIC. Cluent. 37 Asuvius ..., quasi in -os iret⟨ur⟩, in harenarias quasdam ... perductus occiditur. off. 3, 58 *Canius* dictitabat se -os aliquos emere velle, quo invitare amicos (*eqs.*) ... posset. *ibid.* ante suos -os (*syn.* hortos). Att. 9, 9, 4. PHAEDR. 4, 5, 26 domum politam et delicatos -os (4, 5, 34 venustis). app. 14, 5. SVET. Nero 50 colli -orum. vita Ter. 6 *reliquit* -os XX iugerum. PS. QVINT. decl. 13, 3 p. 248, 22 hinc -i locupletis, hinc arva, inde vineta, hinc saltus (*at per sing.* p. 249, 1 opportunitas -i mei *pauperis*). EPIST. donat. Syntroph. (CIL VI 10239) 1 -os Epagathianos Dadu⟨chianos⟩ (20. *cf. p. 3017, 26*). HIER. vita Pauli 3 p. 19[B] in amoenissimos -os praecepit abduci *iuvenem.*

2 *-i speciales* (*v. et sub II A et C*): **a** *philosophorum*: α *Epicuri* (*per plur.*; *cf. p. 3015, 7*): CIC. de orat. 3, 63 *philosophia Epicureorum* in -is quiescet suis ..., ubi ... recubans molliter ... nos avocat a rostris *eqs.* leg. 1, 39 *Epicureos* in -is suis iubeamus dicere. ac. frg. 20 (Aug. c. acad. 3, 7, 16 p. 57, 18) convocata de -is ... turba temulentorum. SEN. epist. 21, 10 (*cf. Epicur. frg. 181 U.*) cum adieris ... -os (*eqs.*) ...: 'non inritant', inquit *custos*, 'hi -i famem, sed extinguunt *eqs.*' (*ambigue dictum, v. p. 3015, 7*). β *Platonis* (*per sing. vel plur.*): CIC. fin. 5, 2 cuius *Platonis* ... illi -i propinqui ... memoriam ... mihi afferunt *eqs.* APVL. Plat. 1, 4 in -o, qui Academiae iunctus fuit. γ *in univ.*: AVG. civ. 18, 41 p. 318, 19 D. palam in ... porticu, in gymnasiis, in -is (*eqs.*) ... certabant *philosophi.*

b *-i sacri*: CIL VI 461, 9 aream et -um super Nymphis qui locus appellatur Memphi, donum dederunt spirae. CE 19, 2 (*s. II ex.?*) Silvane ... huius alti summe custos -i. 886 -us hic (*Musis sacer*) Vari est opus Alcinoi.

c *locus sepulturae, fere i. q. cepotaphium* (*in tit. sepulcr.; per sing. praeter l. 84 sq.; cf. de more in -o sepeliendi* MAX. TAVR. hom. 110 p. 512[B] salvatorem in -i sui sepelit monumento *Ioseph* [*v. p. 3018, 1*]): CIL V 4057, 6 praecepit hunc praetoriolum cum -o et heroo libertis ... cedi (VI 1600, 9 armarium distegum cum taberna et -o. 13102, 4 memoriolam [13891, 5 memoria]. 22518, 4 locus. 29322, 2 maceria sacrata. INSCR. NSc. 1897, 425). VI 9681, 2 -um maceria cinctum (10876, 5 -um m. cintum cum monumentis et dieta *eqs.* XIV 2139, 3 -us sive pomarium quod est m. c. ... ad hoc sepulchrum pertinet. *cf.* VI 26942, 6 hortulu(m) maceria clusa). 20200, 6. 26943, 7. XI 6355, 3 sibi vivus fecit in -is suis. XIII 8381

[Ehlers]

in -o suo posit. INSCR. christ. Diehl 3830B in sarcofago in -is nostris. CE 578, 3 mihi lilia pone ⟨can⟩deda, q(ue) viridis dabit -us (*1* orti).

B *usu laxiore i. q. pars vineae*: COLVM. 4, 18, 2 -orum descriptio quanto est minoribus modulis concisa, fatigationem veluti minuit.

II ***in imag. et transl.*:** **A** *i. q. schola vel philosophia Epicuri* (*cf. p. 3014, 58 sqq. [nota p. 3014, 64]; per plur. praeter l. 11*): CIC. leg. 1, 54 *Antiochus* me (*Atticum*) ex nostris paene convellit -is deduxitque in Academiam. nat. deor. 1, 120 cuius *Democriti* fontibus Epicurus -os suos inrigavit. CIRIS 3 me ... Cecropius suaves expirans -us auras ... sophiae complectitur umbra[s]. *per allusionem*: SEN. epist. 4, 10 hoc quoque ex alienis -is sumptum est: 'magnae divitiae sunt ... paupertas' (*Epicur. frg. 477 U.*). **B** *usu christiano i. q. ecclesia* (*cf.* hortus): OPTAT. 1, 12 p. 14, 20 bene clausisti hortum haereticis ..., ne arbusculas colerent ii, quos ab -o et a paradiso dei constat alienos. **C** *-i poetici Hesperidum vel Musarum* (*cf. p. 3014, 72*): FVLG. Virg. cont. p. 84, 21 esto ... contentus ... leviori fasciculo, quem tibi Hesperidum florulentis decerpsimus -is. aet. mund. p. 129, 14 Pieridum ... -is. **D** *sensu obscaeno i. q. cunnus* (*e coni.; cf. p. 3018, 71*): ANTH. 712, 18 thyrsum ... pangant -o (horto in *cod.*) Cupidinis *amantes*.

deriv.: hortellus, hortilio, hortulanus, hortulo.

hortum, -ī *n. v. l. 32.*

***hortus, -ī** *m.* (*et* hortum, -ī *n.*). [*i. q. osc.* húrz '*hortus, lucus*', *gr.* χόρτος '*saepes*', *hibern.* gort '*seges*', lub-gort '*hortus*'; *cf. et got.* gards '*domus*' (*cf. compos. hybr.* aúrtigards '*hortus*'), garda 'αὐλή' (*theod.* Garten), *toch.* kerciye '*palatium*', *heth.* gurtaš '*castellum*' *etc. et* hara, cohors. *J. B. H.*] hort- *testantur* VARRO *l. 38.* CASSIOD. gramm. VII 202, 7 (*ex Eutyche*). ort- (*cf. l. 36*): VEN. FORT. carm. 5, 6, 17 (*carm. figurat.*). CIL III 2207. IV 2776. VI 6282. 8401. X 2244. XV 7249a INSCR. Afr. Gsell I 158. RevA. *p. 3017, 75.* CE 578, 1. *abl.* -u: VEN. FORT. *p. 3017, 62.* *neutr.* -um (*cf.* hortuum; *nota var. l. p. 3019, 3*): CASSIOD. *p. 3017, 53. aliter, ut vid., p. 3017, 75.* *de etymologia et significatu* (*v. et infra l. 52*): VARRO frg. Char. gramm. p. 103, 8 B. (*cf.* Vel. gramm. VII 68, 19) 'Graccus' et 'ortus' sine adspiratione dici debere Varro ait; et 'ortum' quidem, quod in eo omnia oriantur ...; sed consuetudo et 'Gracchos' et 'hortos' cum adspiratione usurpavit ([*vix recte Goetz-Schoell p. 257*]. PAVL. FEST. *l. 54.* ISID. orig. 17, 10, 1 quod semper ibi aliquid oriatur). PROB. app. gramm. IV 203, 12 inter 'ortus' et '-us' hoc interest, quod 'ortus' processus significat, '-us' vero agros amoenos esse demonstrat (*cf.* ISID. diff. 1, 414). GLOSS. κῆπος. paradysus. *graece resp.* κῆπος, παράδεισος. *singulariter* φραγμός *sim.* (*cf. p. 3019, 2*): DIOSC. 1, 101 p. 90, 8 alimus frutex est circa -os (*gr. 1, 91* θάμνος ... φραγμίτης). *ibid.* p. 90, 12 circa -os (*gr.* φραγμοῖς). *?* 2, 110 p. 222, 8 (*gr. 2, 126, 1; cf.* PS. APVL. herb. 1 l. 82 [*interpol. ex Diosc.*]). NOT. Tir. 104, 22. *legitur inde a* LEGE XII tab. (*l. 51*), NAEV.*?* (*l. 49*), PLAVT. [*it.* orto, *francog. vet.* ort, *hisp.* huerto. *M.-L.*] [*dub. vel falso trad.*: NAEV. trag. 16 VARRO ling. 6, 16. PLIN. nat. 20, 117 (*v.* oreoselinon).]

I ***notione antiquissima i. q. villa*:** LEX XII tab. (Plin. nat. 19, 50) *v. p. 2645, 21.* PAVL. FEST. p. 102 '-us' (hostus *codd.*) apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi, qui arma capere possint, orirentur (*cf. l. 37*). *ap. posteriores hic usus periit; frustratur Sjögren (Symb. philol. Danielsson 1932, 347), qui* CIC. Att. 12, 40, 2 *var. l.* -o *pro* -is (*v. p. 3016, 61 sqq.*) *defendit illam notionem antiquissimam restituere conatus.*

II ***notione communi i. q. locus herbis cultus*, κῆπος:** **A** ***proprie*:** **1** *usu stricto*: **a** *generatim*: α *in univ. signif.* κῆπος *praecipue usui domestico aptus* (*v. p. 3016, 33 sqq.*), *holeribus, herbis, floribus sim. consitus* (*locus secretus in posteriore parte domus ap.* PLAVT., LIV. *al.; per 'plur. poet.' inde a* CATVLL. *l. 80*): (I) *loci selecti usum illustrantes* (*in compar. p. 3016, 6*): PLAVT. Asin. 742 angiporto illac per -um circum iit clam *Demaenetus*, ne quis se videret huc ire familiarium (Cas. 613. Stich. 614 per -um transibo, non prodibo in publicum. *al.*). Aul. 243 -um confodere iussi (*cf.* Poen. 1020 [*interpol.*] ut -um fodiat [*v. vol. VI 1, 992, 53*]). Mil. 340 neque solarium neque -um, nisi per impluvium *commeatum esse* (378). Most. 1045. 1046 ostium, quod in angiportu est -i (VARRO ling. 5, 146 ostia -orum. *cf.* PRIAP. 65, 4 -i ... ianua). Truc. 303 maceria illa ..., in -o quae est (*cf.* TER. Ad. 908. LIV. 23, 9, 13 maceriam -i [hosti *codd.*]. *v. vol. VIII 7, 10*). CATO agr. 1, 7 (*inde* VARRO rust. 1, 7, 9 PLIN. nat. 18, 29) -us irriguus (HOR. *p. 3018, 37.* CALP. ecl. 2, 35. *et al. cf.* OV. rem. 193 riguis [*al.* GRATT. 46 PLIN. nat. 19, 60. *et al.*]. *v. et p. 3016, 13*). TITIN. com. 183 Tarentinorum -orum odores qui geris. CARM. inc. Char. gramm. p. 363, 13 B. (frg. p. 174 Morel; *aevi Catull.?*) extractam puteo situlam qui ponit in -o, ulterius standi non habet ipse locum. VARRO ling. 5, 103 quae in -is nascuntur (CATVLL. 62, 39 ut flos in saeptis secretus nascitur -is. CELS. 2, 31 PLIN. nat. *saepe. et al.*). rust. 1, 16, 3 sub urbe colere -os late expedit (*v. vol. III 1673, 60. 1691, 29. cf. vol. IV 1322, 42* [cultura]. *1326, 30* [cultus]. *V 2, 1279, 34* [excultus]). VERG. georg. 4, 109 invitent croceis halantes floribus -i *apes* (*cf.* CLAVD. 22, 467 c. rorantes ignibus -os).

MORET. 60. HOR. carm. 4, 11, 2 est in -o ... nectendis apium coronis *eqs.* TIB. 2, 1, 44 bibit ... -us aquas (*cf. infra l. 8*). PRIAP. 5, 3 (*v. p. 3018, 72*) quod meus -us habet (MART. 10, 48, 8 opes). 51, 15 quantas (*brassicas eqs.*) -us educat nullus. 51, 24 quae ... ferunt -i. PROP. 4, 2, 42 -orum ... dona (*cf.* CALP. ecl. 2, 8 messem ... -i. PLIN. nat. 14, 7 dotes. MART. 7, 49, 1 munuscula). OV. met. 13, 797 riguo formosior -o *Galatea.* 14, 690 quas -us alit ... herbas. Pont. 1, 8, 60 dare ... sitiens quas bibat -us aquas (COLVM. 10, 24. CALP. ecl. 2, 97 sitientes irriget -os *canalis.* MART. 9, 18, 3). 3, 4, 63 lectis exhausto floribus -o. LIV. 1, 54, 6 rex ... in -um aedium transit (*cf.* VVLG. IV reg. 21, 18 domus). 23, 8, 8 -us erat posticis aedium partibus. 45, 6, 4 ⟨per⟩ posticum aedium in propinquum cubiculo -um. MANIL. 5, 256 nitidis gemmantem floribus -um. FEST. p. 282 qua *aqua* irrigantur -i (CALP. *l. 9.* IVST. 11, 10, 9. *cf.* SEN. epist. 44, 3 rigando [PLIN. nat. 19, 60. *et al.*]). CVRT. 4, 1, 19 suburbanum -um (MART. 7, 49, 1 PANEG. 2, 9, 7. *cf. p. 3017, 18*). 4, 1, 21 -um ... Abdalonymus repurgabat. COLVM. 3, 8, 4 florentes (frontis *SA*) ... -os (PRVD. ham. 226). 10, 132 quae pariunt ... Caudinis faucibus -i. 10, 229 quae canat ... holitor viridantibus -is (*cf.* CORIPP. Ioh. 2, 202 virentes). 10, 362 sepem ... -i (CALP. ecl. 3, 95 PLIN. nat. 21, 176. *et al.*). PLIN. nat. 19, 150 Ravennatium -orum (*cf.* IORD. Get. 151 CIL XI 10). 20, 33 Syria in -is operosissima. MART. 6, 80, 3 Pharios ... -os (*rosis celebres*). 10, 94, 3 Nomentana ... germinat -us arbore (*cf.* VVLG. Is. 61, 11 -us semen suum germinat). FRONTO p. 225, 20 N. -us, qui crebro pangitur, ope stercoris indiget, herbas et holuscula nihili procreat. CLAVD. rapt. Pros. 2, 80 vinci ... suos non abneget -os *Hybla.* *et passim.*

de speciebus -i (*cf. p. 3018, 23*): VLP. dig. 7, 1, 13, 4 holitorios (*v. p. 2856, 81. cf.* ITALA deut. 11, 10 holitoris [*gr.* κῆπον λαχανείας, VVLG. *aliter*]. VVLG. III reg. 21, 2 holerum). PEREGR. Aeth. 15, 2 pomarium (15, 6. *v. et* TIB. 1, 1, 17 pomosis. CALP. ecl. 2, 64 pomiferi). VVLG. cant. 6, 10 nucum. Sirach 24, 42 plantationum (*gr.* κῆπον *nude*). MAX. TAVR. hom. 110 p. 512A flosculorum.

proverbia sim.: PLAVT. Mil. 194 mulier holitori numquam supplicat, si quast mala: domi habet -um et condimenta ad omnes mores maleficos (*cf.* CIC. epist. 9, 4 si -um [*i. res necessarias*] in bibliotheca habes, deerit nihil. ad Q. fr. 2, 9 [8], 4 -us domi est). CIC. Cato 56 -um ... agricolae succidiam alteram appellant. PLIN. nat. 19, 51 Romae ... per se -us ager pauperis erat; ex -o plebei macellum *eqs.* (*cf.* 19, 57).

(II) *iuxta posita* (*cf. p. 3018, 27 sqq.*): ager: HOR. sat. 2, 6, 2 LIV. 33, 6, 7. PLIN. nat. 27, 32 frumentario. *et al. cf. l. 70. p. 3017, 4.* arbustum: CATO agr. 1, 7 CIC. Cato 54 COLVM. 10, 229. arvum: OV. fast. 5, 373. campus: CATO agr. 1, 7 frumentarius. coronamentum: PLIN. nat. 21, 70. *cf. p. 3018, 33.* messis: LEX Visig. 8, 3, 13. 15. nemus: MART. 8, 40, 1 non -i neque palmitis ..., sed ... nemoris. VVLG. Esth. 1, 5. *cf. p. 3017, 15.* oletum: CATO agr. 1, 7 (oliveta *Varro rust. 1, 7, 9*). olivetum: VARRO rust. 1, 1, 6. palmes: *l. 45.* pomarium: CIC. Cato 54. COLVM. 1, 6, 24 (*ibid.* et holus et arbor). TAC. Germ. 26, 3. *et al.* pometum: PALLAD. 1, 36, 2. pratum: CATO agr. 1, 7 *al.* CIC. Cato 54 COLVM. 1, 2, 4. *et al.* rosarium: VARRO rust. 1, 16, 3 VERG. georg. 4, 118 PLIN. nat. 18, 242. rus: OV. fast. 5, 316. *cf. p. 3017, 9. 3018, 3.* salictum: CATO agr. 1, 7 COLVM. 1, 2, 4. seges: CATO agr. 36 CIC. Cato 54. PLIN. nat. 25, 156 segetibus hordeaciis. *et al.* silva: CATO agr. 1, 7 VERG. ecl. 7, 65. 68. OV. fast. 5, 373 non ... silvas ..., sed -os. *et al.* vinea: CATO agr. 1, 7 (vitem *Plin. nat. 18, 29*). CIC. Cato 54 VITR. 8, 3, 10. *et al.* vinetum: QVINT. inst. 1, 12, 7 AMM. 23, 6, 78. violarium: VARRO rust. 1, 16, 3 (*cf.* 1, 23, 5). vitis: IVV. 6, 375. *cf. l. 56.*

β *i. q. viridarium spatiosum, nemus deliciarum, fundus vel praedium speciem -i prae se ferens*, παράδεισος (*per plur.; de sing. v. p. 3015, 56. -i fere in confinio urbis siti sunt, ita ut urbi modo opponantur [l. 77. 82. p. 3017, 6; cf. p. 3017, 1. 2], modo computentur, v.* PLIN. nat. 19, 50 iam ... -orum nomine in ipsa urbe delicias agros villasque possident. *de servis* ex -is *sim. cf. Hirschfeld, Die kaiserl. Verwaltungsbeamten[2] 139*): (I) *loci selecti usum illustrantes*: CIC. Verr. II 2, 87 non quo ipse *Scipio* -os aut suburbanum aut locum omnino, ubi ea *signa* poneret, nullum haberet (II 4, 121 nihil in aedibus, nihil in -is posuit, nihil in suburbano *Marcellus.* Rab. Post. 26 [*opp.* Neapoli in celeberrimo oppido]. Att. 8, 2, 3. TAC. ann. 14, 53, 4 -os ... suburbana ... agrorum spatiis. *cf. l. 77*). dom. 112. Cael. 36 habes -os ad Tiberim *Clodia* (*cf.* Att. 12, 19, 1 trans T. [15, 15, 2. HOR. sat. 1, 9, 18 t. T. ... prope Caesaris -os. *et al. adde*: CIC. Att. 12, 23, 3 Transtiberinis *-is*]. TAC. ann. 2, 41, 1 iuxta [6, 1, 1]. SVET. Iul. 83, 2 circa. *et al.*). 38 cuius *mulieris* in -os, domum, Baias ... libidines omnium commearent (49 in urbe, ... in -is, ... in Baiarum illa celebritate. Att. 11, 6, 6). Mil. 74 villas ... -osque (NEP. Att. 14, 3 nullos habuit -os, nullam suburbanam aut maritimam ... villam, neque ... rusticum praedium [*cf.* PLIN. nat. 36, 123 domibus, -is, s. villis. VLP. dig. 49, 4, 1, 9 ad domum ... in -os ... et ulterius ... ad villam s.]. TAC. ann. 14, 52, 1 *al.* VLP. dig. 47, 10, 5, 3). Phil. 2, 67 aedes ... et -os *Pompei occupavit Antonius* (13, 11 *Sex. Pompeius* redimet -os, aedes, urbana quaedam. *cf. l. 68. p. 3017, 2*). 2, 71 quam *pecuniam* pro domo, pro -is, pro sectione debebas (*v. vol. V 1, 1965, 69. cf.* CIC. ad Q. fr. 3, 1, 14 domus suppeditat

[Ehlers]

mihi -orum acmoenitatem. ASCON. Mil. p. 34, 11 *Pompeius* plerumque non domi suae, sed in -is manebat [p. 43, 10]). 8, 9 aedes sibi ..., -os, Tusculana, Albana definiunt (Att. 7, 7, 6. TAC. ann. 14, 3, 1 abscedentem in -os aut Tusculanum vel Antiatem in agrum *Agrippinam*). Att. 4, 12 cogito in -is Crassipedis quasi in deversorio cenare. *saepe.* VARRO rust. 2, 11, 12 in urbem veniens ex -is (hart- *cod.; cf.* FRONTO p. 118, 4 N. ex -is ego redii Romam). *al.* NEP. Cim. 4, 1 praedia -osque (LEX Quinctia [Frontin. aq. 129] 10 -is, praediis, locis. SEN. dial. 9, 8, 5 nec praedia nec -i ... nec ... rura. *cf. p. 3016, 78*). HOR. sat. 1, 8, 7 *al.* ELEG. in Maecen. 1, 35 Pieridas Phoebumque colens in mollibus -is *Maecenas* (*cf.* SEN. benef. 4, 13, 1 cibis potionibusque intra -orum latebram corpora ignavia pallentia saginare. IVV. 7, 79 contentus fama iaceat Lucanus in -is marmoreis [*i. signorum plenis*]. CAPITOL. Gord. 19, 5 vixit in deliciis, in -is, in balneis, in amoenissimis nemoribus). OV. Pont. 1, 8, 37 campi *Martii* pulchros spectantis in -os. trist. 4, 8, 27 secedere in -os (VLP. dig. 17, 1, 16. LAMPR. Heliog. 13, 5 ad -os Spei veteris). VAL. MAX. 9, 15, 1 SEN. benef. 3, 28, 5 *al.* STAT. silv. 4, 4, 7 suburbanis (*cf. p. 3016, 15*) ... vadum *Thybridis* praetexitur -is. IVV. 1, 75 -os, praetoria, mensas. *et passim.* (II) *iuncturae*: -i: ?Aboniani: CIL VI 671 (Ap- *vel* Ar- *alii*). Anniani: CIL VI 8666. Antoniani: CIL VI 9991. Asiniani: FRONTIN. aq. 21. Atticiani: CIL VI 8667. Calyclani: CIL VI 29771. Cassiani: CIC. Att. 12, 21, 2. Clodiani: CIC. Att. 12, 52, 2 (*per ellipsin*). Cluviani: CIC. Att. 13, 46, 3. 14, 16, 1. Cocceiani: CIL VI 29772. 29773. Commodiani: SPART. Pesc. 6, 8. Dad⟨uchiani⟩: EPIST. donat. Syntroph. (CIL VI 10239) 4 (*ibid.* Epagathianos). Drusiani: CIC. Att. 12, 25, 2. Epagathiani: *l. 26.* Epaphroditiani: FRONTIN. aq. 68. Lamiani: CIC. Att. 12, 21, 2 (Tam- *M*). SVET. Cal. 59 CIL VI 8668. Largiani: REG. urb. p. 11, 2. Loll(iani): CIL VI 31284. Lucullani (*trad.* Lucili- *sim., cf. Plut. Lucull. 39, 2 Λευκολλιανοὶ κῆποι*): FRONTIN. aq. 22 TAC. ann. 11, 32, 1. 11, 37, 1. Maecenatiani: SVET. Tib. 15, 1 FRONTO p. 23, 17 N. DON. vita Verg. l. 42 Br. (Maecenatis *var. l.*). Maiani: PLIN. nat. 35, 51 CIL VI 6152. 8668. 8669. Marsiani: INSCR. AJPh. 48, 1927, 27 (*ibid.* Volusianos). Pallantiani: FRONTIN. aq. 19 *al.* REG. urb. p. 7, 13. Peduceiani: CIL VI 33745. Pompeiani: VELL. 2, 60, 3 PETRON. 53, 5. 6 CIL VI 6299. Sallustiani: PLIN. nat. 7, 75 TAC. hist. 3, 82, 3 *al.* VLP. dig. 30, 39, 8 PANEG. 12, 14, 4 REG. urb. p. 9, 7 CIL VI 122. 8670 *al.* Scapulani: CIC. Att. 13, 12, 4 *al.* Scatoniani: CIL VI 6281. Serviliani: PLIN. nat. 36, 23 *al.* TAC. hist. 3, 38, 1 *al.* SVET. Nero 47, 1 CIL VI 8673. 8674. Tauriani: CIL VI 29771. Titiani: CIL VI 8675. 29772. Torquatiani: FRONTIN. aq. 5. Treboniani: CIC. Att. 12, 43, 3 (*per ellipsin*). Variani: VOPISC. Aurelian. 1, 2. Volusiani: *l. 34.*

b *-i speciales*: *α -i celebres historici vel fabulosi*: (I) *Epicuri* (*per sing. vel plur.; cf. p. 3018, 40*): CIC. fin. 5, 3 sum multum ... in Epicuri -is, quos modo praeteribamus. STAT. silv. 1, 3, 94 quas *delicias* ... mallet deserto senior Gargettius -o. IVV. 13, 123 Epicurum ... exigui laetum plantaribus -i. 14, 319 quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in -is. (II) *pensiles Semiramidis* (*per plur. praeter l. 52. 53; ap. Graecos sing. sollemnis est, etsi plurali utitur Plut. Alex. M. fort. II 11 p. 342B*): CVRT. 5, 1, 32 pensiles -i (PLIN. nat. 1, 36, 20 [36, 94 pensilis -us]. 19, 49 LACT. inst. 3, 24, 1. *cf. p. 3018, 23*). CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 141 fecit ... -um, quod suspensibile vocabatur (*gr. τὸν καλούμενον κρεμαστὸν παράδεισον*). (III) *paradisus*: LACT. inst. 2, 12, 15 in paradiso, id est in -o fecundissimo et amoenissimo. OPTAT. 1, 10 p. 12, 8 -us ille ..., in quo deus arbusculas plantat (*cf.* 2, 11 p. 46, 23). HIER. quaest. hebr. in gen. p. 4, 31 pro paradiso -um habet, id est gan. VVLG. Is. 51, 3 *dominus ponet* solitudinem eius (*Sion*) quasi -um domini. Ezech. 36, 35 terra ... inculta facta est ut -us voluptatis (Ioel 2, 3). DRAC. laud. dei 1, 183. VEN. FORT. carm. 5, 6, 17 (*figuratum*) Eoois excluditur ortu *Adam* ('*debuit* Eoo ... horto' *Leo*). (IV) *varii*: PRIAP. 16, 2 qualibus *pomis* Hesperidum (hypomenes *codd. ex v. 1*) nobilis -us erat (LVCAN. 9, 358. PLIN. nat. 5, 3 -i [*pluraliter, item*: 19, 41. 49. 63 MART. 4, 64, 2 ANTH. 885, 1 CLAVD. 21, 251]. 37, 38 Theomenes Syrtim iuxta magnam -um Hesperidon esse *dicit.* SERV. Aen. 3, 113. 4, 484 FVLG. Virg. cont. p. 97, 12. *cf.* HYG. astr. 2, 3 p. 33, 19 -um Iunonis [*ibid.* p. 33, 22 in suis -is]. MAXIM. eleg. 1, 189 in auricomis ... -is). PLIN. nat. 19, 49 *antiquitas mirata est -os* regum Adonidis (*hi re vera pertinent ad p. 3018, 19*) et Alcinoi *eqs.* (AMBR. in Luc. 4, 2 p. 139, 19. *cf.* MART. 12, 31, 9. 13, 37, 1 Corcyraei sunt haec de frondibus -i *poma*). 31, 50 in Iovis -o (*Athenis*). TERT. coron. 14 p. 454, 18 Oe. rosis de -o Midae lectis (*cf. Herodot. 8, 138, 2*).

β -i sacri (*cf. supra l. 72*): INSCR. RevA. VI 2, 1933, 383 n. 46 (*Africa*) deo Soli ortum consti(t)utum per C. Iulio Aelurione *eqs.* *ap. Chananaeos*: VVLG. Is. 1, 29 erubescetis super -is, quos elegeratis (*cf.* HIER. in Is. *ad l.* p. 41D significat ... loca luxuriae, lucos et nemora). 65, 3 qui immolant in -is. 66, 17.

γ locus sepulturae, fere i. q. cepotaphium (*per sing. vel plur. ad rem cf.* PAPIN. dig. 18, 1, 73, 1 intra maceriam sepulchrorum -is vel ceteris culturis loca pura servata. *de sepultura in -is facta v. etiam* TAC. hist. 1, 49, 1 Galbae corpus ... Argius ... sepultura in privatis eius -is contexit [SVET. Galba 20, 2]. CAPITOL. Pius 5, 1 VVLG. IV reg. 21, 18. 26. Ioh. 19, 41 erat ... in loco, ubi crucifixus est, -us et in -o monumentum *eqs.*): CIL I² 1319, 7 haec est domus aeterna, ... heis sunt -i, hoc est monumentum nostrum. MART. 1, 114, 1 hos ... Telesphorus -os Faenius et breve rus udaque prata tenet: condidit hic natae cineres *eqs.* AVSON. 238, 3 p. 79 P. nec vexat cineres -i cultura quietos. PALLAD. hist. mon. II 10 p. 360B (*cf.* I 6 p. 271A) -um sepulturae (*gr. p. 49, 9 κηποτάφιον. cf. ibid. infra*). CIL II 3960, 6. 6031, 4 in suis -eis siti sunt. V 2176, 6. 7454, 7 hi -i ..., cineribus servite meis. VI 13823, 6 ut ad it sepulchrum -us, qui est cinctus maceria, ... sepulchro cedat (*cf.* 15593, 5 huic monumento cedet -us. 23090, 4. 29961, 2 hic locus macerie clusus sive is -us est. XIV 396, 7 siccanum totum -orum). 15640, 2 hoc monumentum ... cum -o et stabulo *eqs.* IX 1938, 5. *saepe in titulis.*

δ -us publicus (*ut vid.*): INSCR. RevA. VI 4, 1934, 297 n. 261 (*a. 72*) -um p. R. rest(ituit).

2 *usu laxiore*: **a** *notione loci servata*: *α i. q. pars vineae*: COLVM. 3, 20, 4 nihil dubito, quin per species digerendae vites disponendaeque sint in proprios -os. 3, 21, 1 per singulos -os (4, 18, 1). 3, 21, 7. 9. *β i. q. locus in vasis sim. cultus* (*huc pertinent -i* Adonidis [*v. p. 3017, 70*]; *v. etiam* PLIN. nat. 19, 59 in fenestris suis plebs urbana imagine [in i. *codd.*] -orum cotidiana oculis rura praebebant [*cf. Mart. 11, 18, 2* rus ... in fenestra]): PLIN. nat. 19, 64 nullo ... non die contigit ei (*cucumis Tiberio*), pensiles (*cf. p. 3017, 52*) eorum -os promoventibus in solem rotis holitoribus *eqs.* (*cf. Colum. 11, 3, 53*).

b *per synecdochen de iis, quae in -o nascuntur, i. q. holus sim.*: *α exempla transeuntia*: HOR. epist. 1, 14, 42 invidit usum lignorum et pecoris tibi *vilico* calo ... et -i (*cf.* VLP. dig. 7, 8, 12, 1 et lignis ... et -o et pomis et holeribus et floribus et aqua usurum). PRIAP. 28, 2 carpendo ... ab -o (*v. vol. III 492, 69*). PLIN. nat. 19, 57 -orum Cato praedicat caules (*agr. 156, 1* brassica est, quae omnibus holeribus antistat). 19, 58 -i ... placebant, quae *eqs.* 19, 136 *holeri caulibusque* nunc principatus -orum *est.* *β usus vigens*: CATO agr. 8, 2 sub urbe -um omne genus, coronamenta (*cf. p. 3016, 43*) ..., bulbos (*eqs.*) ..., haec facito uti serantur (*cf.* VARRO rust. 1, 23, 6 in recentibus pomariis ... alii conserunt -os, alii quid aliud [*aliter vol. IV 414, 78*]). HOR. sat. 2, 4, 16 caule suburbano qui siccis crevit in agris dulcior, inriguo nihil est elutius -o. PLIN. nat. 18, 1 natura frugum -orumque ac florum quaeque alia ... tellure proveniunt.

B ***in imag. et transl.***: **1** *i. q. schola vel philosophia Epicuri* (*per sing. vel plur.; cf. p. 3017, 45*): CIC. nat. deor. 1, 93 tantum Epicuri -us habuit licentiae. Att. 12, 23, 2 *quaero*, qui eo tempore nobilis Epicureus fuerit Athenisque praefuerit -is. PROP. 3, 21, 26 vel studiis animum emendare Platonis incipiam aut -is (chartis *Slater*), docte Epicure, tuis. MART. 7, 69, 3 *Theophilam* sibi iure petat magni senis Atticus -us nec minus esse suam Stoica turba velit.

2 *usu christiano* (*usus pendet ex* VVLG. cant. 4, 12 -us conclusus soror mea sponsa *eqs.* [*cf.* 4, 15. 16 *al.*] *et* Luc. 13, 19 *regnum dei* simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in -um suum *eqs.*): **a** *de mundo* (*per explicat.*): TERT. adv. Marc. 4, 30 p. 525, 4 *Christus* semen regni ... seminavit in -o, isto utique in mundo. **b** *de ecclesia*: *per explicat.*: CYPR. epist. 69, 2 p. 751, 4 si ... '-us conclusus' est sponsa Christi, quae est ecclesia (74, 11 p. 809, 2 FIRMIL. Cypr. epist. 75, 15 p. 820, 9. APON. 7 p. 133 ecclesia vel anima. IVST. VRGELL. in cant. 96. *et al.*). VIGIL. TRID. ad Ioh. 6 p. 555A est ... -us ecclesia *eqs.* PETR. CHRYS. serm. 98 p. 476B. *usus vigens*: OPTAT. 1, 12 p. 14, 18 bene clausisti -um haereticis. 2, 11 p. 46, 24 cuius *dei* -um in angustias cogitis (2, 11 p. 47, 5. GREG. M. in Ezech. 1, 2, 9 p. 799D -um dei, id est sanctam ecclesiam). APON. *p. 3006, 63.* CAES. AREL. serm. 1, 15 p. 15, 4 de -o dominico, id est de ecclesia dei. **c** *de homine*: *α signif. ipse homo* (*cf.* VVLG. *l. 46 et p. 3016, 6*): INSCR. christ. Diehl 845 (= CE 657; *a. 318; christianae mulieris elogium*) ⟨... ? Christi flori⟩dus -us ... ⟨sup⟩eris concessit ab or⟨is⟩. *β signif. corpus*: PETR. CHRYS. serm. 98 p. 475C *Christus* in -um virginei corporis missus. *γ signif. anima sim.* (*per comparat. l. 69; cf. supra l. 54*): TERT. adv. Marc. 4, 30 p. 525, 9 hominem accipientem semen regni et seminantem in -o cordis sui (*cf.* MAX. TAVR. hom. 110 p. 512B animae). AMBR. in Luc. 7, 180 p. 362, 12 semina in -o tuo Christum. AVG. in euang. Ioh. 121, 3 in eius *Mariae* corde tamquam in -o suo granum sinapis seminabat *Iesus.*

3 *sensu obscaeno* (*cf. gr. κῆπος*) *i. q. podex puerilis* (PRIAP.) *vel cunnus* (ANTH.): PRIAP. 5, 4 (*ad puerum*) quod meus -us (*p. 3016, 3*) habet, sumas impune licebit, si dederis nobis, quod tuus -us habet. ANTH. 885, 2 -is Hesperidum ... cultis nostrae cultior -us est puellae; ... -orum deus ... Priapus cunctis hunc fodit et rigat diebus. *cf. p. 3015, 21.*

deriv.: hortensis, hortensius, horticus, hortinus, hortualis, hortulus, hortuum. *cf.* horticellus; horticulus. *compos.*: horticola (horticulus).

hortuum, -ī *n.* *nonnisi plur.* hortua, -ōrum; *ab* hortus *ad exemplum vocis q. e.* pascua *formatum vid.* (*cf. etiam neutr.* hortum *p. 3015, 32*). [*dub.*: COD. Theod. 15, 2, 7 -orum (hortorum *Cod. Iust. 11, 43, 4 et edd.*).]

i. q. regio hortis culta vel hortus (*ut vid.*): GROM. p. 347,

[*Ehlers*]

23 ea ratione ... -a nuncupantur. DIOSC. 1, 100 p. 90, 26 *ramnos* frutex est, quae circa -a nascitur (*gr. 1, 90 περὶ φραγμούς. cf. p. 3015, 43*). GREG. M. epist. 13, 5 p. 370, 10 (*a. 602*) domos, -a (horta, -us, -os *varr. ll.*) intra civitatem seu terras sationales vel vineas ... largitus es (*cf. Norberg, In Reg. Greg. M. studia crit. II 218*). *Ehlers.*

horus *v.* horos.

hosa, -ae *f.* [*vox germanica; v. Sofer, Etym. d. Isid. 138. J. B. H.*] *sine* h *ubique.* *inter calceamenta*: ISID. orig. 19, 34, 9 osas puto ab os (ab hos *B*, ab oso *K*, ab ovibus *T*) primum factas, et quamvis nunc ex alio genere, nomen tamen pristinum retinent. GLOSS. V 375, 19 (= GLOSS.^{L} Corp. O 293) oza, sanga: militum calciamenta. 508, 23 ocreae: tibiariae (*i. tibialia*), osae, zancae. *cf. Daremberg-Saglio s. v. et Du Cange s. v.* osa. *Haffter.*

hosanna *v.* hosianna.

hosen *indecl.*, חֹשֶׁן (*Ios. antiq. 3, 163 sqq. et 3, 216 sqq.* ἐσσήν [*Cassiod. Ios. antiq. 3, 11 et 3, 12* essin]). HIER. epist. 64, 16, 1 *vestimentum quoddam* hebraice vocatur '-n' (osen *DB*, liosin *K*), graece λόγιον, nos rationale possumus appellare (*cf. Cassiod. l. c.*). *Ehlers.*

INSCR. christ. Diehl 4941 (*a. 330*) Victorina ... dicea (*i.* δικαία), ⟨h⟩osia (*i.* ὁσία), filentolia (*i. q.* φιλέντολος). *Haffter.*

hosianna (hosanna) *indecl.*, הוֹשִׁיעָה נָּא (*aram.* הוֹשַׁע נָא, *gr.* ὡσαννά). *de script. et formis potiora* (*praetereo menda singularia codd. et formas in edd. non criticis impressas*): *1)* -sia- et -sa- (*cf.* HIER. epist. 20, 3, 2 'osianna', quod nos corrupte propter ignorantiam dicimus 'osanna'. 20, 5, 2 dices 'osianna' sive, ut nos loquimur, 'osanna' media vocali littera elisa. EVCHER. instr. 2 p. 145, 21 integre dicitur 'osianna'; sed dum corripitur aut corrumpitur, sonat 'osanna'. ISID. orig. 6, 19, 23): -sia- *raro var. l. (non in codd. vett.), ceterum* -sa- (*metro firmatum*: IVVENC. 3, 640. 647; *de* ORIENT. *v. l. 37*): *2) varia*: hos- *raro var. l. (non in codd. vett.), ceterum* os-. -ssa- *saepius, in codd. vett. e. g.* ITALA Matth. 21, 9 (cod. a b d e ff^{2}). 21, 15 (cod. a b d e). Marc. 11, 9 (cod. a k). 11, 10 (cod. a b d ff^{2} k). Ioh. 12, 13 (cod. a b d e). IVVENC. *C* (*s. VII*). -ssana: ITALA Matth. 21, 9 (cod. a d e ff^{2} [*ibid.* -sanna]). 21, 15 (cod. d e). Marc. 11, 9 (cod. k). Ioh. 12, 13 (cod. d). *producitur* o (*cf.* HIER. nom. hebr. p. 62, 29 nomen per o extensam litteram legendum): IVVENC. 3, 640. 647. *dub.*: ORIENT. carm. app. 3, 163 (*v. l. 80*; o *corripitur, si Ellis ordinem verborum recte mutavit*). *de notione* (*fusius* EPIST. pontif. 239 [Hier. epist. 19]. HIER. epist. 20): HIL. in Matth. 21, 3 (*affert* HIER. epist. 20, 1) '-a' hebraico sermone significatur 'redemptio domus David' (*cf.* AMBR. in Luc. 9, 15 p. 443, 9 OP. imperf. in Matth. 37 p. 838). HIER. epist. 20, 1 alii opinati sunt '-a' 'gloriam' dici ..., nonnulli 'gratiam' (OP. imperf. in Matth. 37 p. 838). 20, 3, 2 quia '-a' ... 'salvifica' sive 'salvum fac' exprimatur, omnium interpretatione signatum est (20, 5, 2 'osi' ... 'salvifica' interpretatur, 'anna' interiectio deprecantis est [*cf.* EVCHER. instr. 2 p. 145, 19 'osia'. ISID. orig. 6, 19, 22. GLOSS.^{L} V Abba OS 1 'osia']. nom. hebr. p. 62, 29 '-a' 'salvifica', quod graece dicitur σῶσον δή [*cf. in psalm. 117 p. 84, 21*]. PS. HIER. expos. in Matth. p. 556^{C}. EVCHER. instr. 2 p. 145, 19 sqq. ut subaudiatur vel populum Israhel vel totum mundum [*cf.* SERM. Migne 13, 650^{C} ISID. orig. 6, 19, 23 GLOSS. IV 134, 43 cod. a. V 375, 46. *v. et Hier. epist. 20, 5, 3*]. OP. imperf. in Matth. 37 p. 838 SERM. Migne 13, 650^{A} GLOSS. *cf.* GREG. M. in Ezech. 2, 5, 2 'salva nos'). AVG. doctr. christ. 2, 11, 16 '-a' laetantis *vocem esse dicunt.* in euang. Ioh. 51, 2 vox ... obsecrantis est '-a' ... magis affectum indicans (*tamquam interiectio*) quam rem aliquam significans. *leg. in textu hebr. transcripto*: HIER. epist. 20, 3, 1 (*de V. T. psalm. 118 [117], 25*) in hebraeo legitur: 'anna adonai, -a *eqs.*' 20, 5, 4 Matheus (*v. l. 67*) ... ita posuit: '-a barrama', id est '-a in excelsis'.

vox precantis i. q. σῶσον δή (*pro adi. infra l. 80; adhibetur in salutatione Christi*): 1 *salutatur Christus Ierusalem invectus* (*cf. V. T. psalm. 118 [117], 25; locis biblicis resp.* ὡσαννά; ITALAM *et script. eccl. ipsa verba biblica afferentes singulis locis ad* VVLG. *adnotare nolim*): VVLG. Matth. 21, 9 turbae ... clamabant dicentes: -a filio (-i, -ii *varr. ll.*) David. (21, 15 [*item*]. *cf.* IVVENC. 3, 640 Davidis origine creto -a excelsis [in e. *var. l.*] sit gloria laeta tropaeis. 3, 647 -a egregia Davidis stirpe creato. *v. et l. 70*). *ibid.* -a in altissimis (excelsis *var. l.*; *cf.* Marc. 11, 10 in e. [a. *Itala cod. b*]. *v. et l. 66. 69*). Marc. 11, 9 -a (*add.* in excelso [-is *c*] *Itala cod. ac*, eminentissimo *Itala cod. k*). Ioh. 12, 13 -a (filius David *add. Itala cod. a*). *inde -a factum est nomen dominicae palmarum*: SERM. Migne 13, 649^{D} dicitur ... dies palmarum ... nec non et -a. *ex caeremoniis huius festi v. q. e. -a significatur etiam* buxus (*cf. Meyer-Lübke, REW nr. 4196*); *ad hunc usum pertinere vid.* (*cf. A. Thomas, Romania 38, 1909, 566 sqq. et Rheinfelder, Volkstum u. Kultur d. Romanen 2, 1929/30, 114 sqq.*): GLOSS. IV 134, 43 osanna genus est ligni (V 317, 19. 377, 34; o. g. e. ⟨hymni, ornus genus est⟩ *l. Nettleship, Journ. of Phil. 19, 1891, 192 minus probabiliter*).

2 *salutatur Christus in caelo*: ORIENT. carm. app. 3, 163 glorificum in caelo -a laudabilis audis ('*fort.* l. a. -a' *Ellis*). *Ehlers.*

?**hosnum** ξύλον GLOSS. III 450, 44. hornum (*pro* ornum) *suspic. Goetz*, hostorium *Buechler*. *Haffter.*

***hospes**, -pitis *subst. m. f. et adi.* [*i. q. paelign.* hospus '*hospes*'; *ex* *hosti-pots, *v.* hostis *et* potis (com-pos), *cf. slavon.* gospodь '*dominus*'. *J. B. H.*] *de orig.* (*cf. p. 3030, 21*): ISID. orig. 10, 196 (*sub. litt. O*) ospes (*cf. l. 6*), quod inferat ostio pedem. *de prosodia*: MART. CAP. 3, 301 in nominativo ... e ... *contrahit* -s (*cf.* PRISC. gramm. II 156, 22. 316, 24). *de scriptura*: *aspirandum sec.* TER. MAVR. 218. 785 MART. CAP. 3, 252 CASSIOD. gramm. VII 202, 14 (*ex Eutyche*). *scribitur* osp- (*cf. l. 2 et* GLOSS.^{L} II Abav. OS 2 ANTH. 120, 4 [*in acrosticho*]): INSCR. Mainzer Zeitschr. 31, 1936, 85 (*s. I, cf. Oxé, RhM. 87, 1938, 383 sqq.*). CE 2092 INSCR. christ. Diehl 2034 (*s. IV*). CIL II 18 (*cf. l. 11*). III 13959 ITALA Matth. 25, 44 (cod. a). act. 17, 21 (cod. e). Hebr. 11, 13 (cod. d). *abbrev.*: CIL II 18 osp(iti) (*v. p. 3024, 24*). NOT. Tir. 66, 91 -pis. *de declinatione* (*inter nomina III declinationis in* 'es' *desinentia* [*cf. etiam l. 3. 24*], quae adaugentur syllaba, *enumerat* CHAR. gramm. p. 47, 8 B. [*cf.* PRISC. gramm. II 325, 7]): *nom. sg. in libris saepe trad.* -is (*cf. l. 11*), *e. gr.* PLAVT. Mil. 752. 937 (*cf. Bergk, Kl. Schr. I 117*). BENED. reg. 53. INSCR. christ. Rossi II 8, 78, 6 (*s. VI; ex cod. Pal.*). *dat. sg.* -tei: FRONTO p. 219, 20 N. *gen. pl.* -ium (*nonnisi in v. l. falsa*): CIC. Verr. II 5, 138 (*R*). Phil. 2, 76 (*V et Serv. gramm. IV 416, 12*). LIV. 4, 35, 4 PETRON. 95, 7 PLIN. paneg. 20, 4 (*dett.*). *voc. pl.* -īs (*cf. Sommer, Handb.$^{2.3}$ p. 383*): TRAG. inc. 214 (*Sacerd. gramm. VI 458, 12*). RHET. Her. 4, 51, 64 (*P et B, Marx*). *de genere*: CHAR. gramm. p. 127, 18 B. -s cum sit communis generis, hospita quoque dicitur. SERV. Aen. 6, 574 'custodia' ... usurpatum est sicut 'hospita' *eqs.* ... ea enim quae ... exeunt ... in 'es' ut '-s' feminina ex se non faciunt (*cf.* 12, 519 quia 'ab hoc -e' facit, 'hic' et 'haec -s' dicamus necesse est: Lucanus [*p. 3030, 65*] *eqs.* ... sciendum tamen 'hospita' 'paupera' ... usurpata a poetis). *sim.*: PRISC. gramm. II 156, 22. 316, 24 hic et haec et hoc -s (*cf.* 342, 16 sqq.). AVG. gramm. V 502, 9. GRAMM. suppl. 116, 32 *inter* communia duorum generum. *f. subst.* (*adi. v. p. 3029, 75*) *v. Neue-Wagener I^{3} 900, ubi addas*: ? PACVV. trag. 194 (*p. 3021, 11*). SEN. (*p. 3029, 34*). BOETH. (*p. 3023, 84*). PASS. Theclae (*p. 3026, 74*). CIL II 18 (*p. 3024, 24*). *cf. etiam* hospita (*p. 3031, 24*). *n. non occurrit (sed cf. p. 3030, 75) nisi adiective (p. 3029, 77).* *de notione* (*cf. p. 3021, 47 sqq. 3024, 72. 3026, 21. 3030, 21*): CHAR. gramm. p. 47, 8 B. ξένος (GLOSS.). SERV. Aen. 8, 532 et qui suscipit et qui suscipitur, -s vocatur (*sim.* AGROEC. gramm. VII 119, 13 ISID. diff. 1, 160 GLOSS.^{L} I Ansil. HO 155). DIFF. ed. Beck p. 32, 36 inter advenam et peregrinum et -em *eqs.* -s familiari commercio in ius amicitiae iam receptus est. GLOSS. amicus, ἐπὶ ξένης φίλος. *legitur inde ab* NAEV. ENN. PLAVT. [*val.* oaspe, *it.* ospite, *francog.* hôte, *hisp.* huesped. *M.-L.*] [*falso trad. pro* hospitium: CIC. S. Rosc. 148 hospiti⟨i⟩s. PAVL. NOL. epist. 24, 3 p. 204, 6 (*v. l.*). *pro* hostis: SERV. auct. Aen. 4, 424 (*F*). DARES 27 (*L*). *pro* sospes: PAVL. NOL. carm. 23, 328 (*v. l.*). PRISC. gramm. II 343, 1 (*L*). *ex coni.* (*cf. p. 3028, 38*): PLAVT. Mil. 754 (*add. post Camerarium Leo; Lindsay aliter*). LIV. 33, 45, 6 -bus (*coni. Iacobs, ed. Zingerle, pro* hostibus). RVT. NAM. 1, 52 (sospes *trad. edd. Helm, Woestijne*; -s *coni. Baehrens post Cuper.*). *in parte suspecta*: TAC. Germ. 21, 2 (*v. app. crit.*) victus inter -es (*cf. p. 3026, 12*) comis. *dub.*: INSCR. Wünsch, Seth. Verfluch. p. 9 n. 3, 7 ainospiten (in ospite?).]

I *de iis, qui personas peregre advenientes tecto recipiunt et de iis ipsis, qui excipiuntur*: A *de iis, qui certo et continuo foedere hospitii inter se coniunguntur*: 1 *magis respicitur status generalis amicitiae, quae inter hospitio coniunctos intercedit (de -bus publicis: l. 66. p. 3021, 79. 3022, 75)*: PLAVT. Bacch. 231 attulimus aureos Epheso, quos -s debuit nostro seni (*item de pecunia apud -em deposita* 250 *al.* VAL. MAX. 7, 3 ext. 5 TERT. apol. 46, 14). 282. 958. Merc. 940 *v. p. 3022, 62*. Rud. 72. 500 omnes tui similes -es habeas tibi. TER. Hec. 804 -em ecquem Pamphilum hic habes? (CIC. S. Rosc. 106. *cf.* DARES 1). CIC. S. Rosc. 15 fama et vita *Roscii* innocentis ab -bus ... defenditur (148 Verr. II 2, 117 sq. 5, 20 NEP. Timoth. 4, 2 sq.). Verr. II 4, 100 Pis. 83. epist. 9, 12, 2 -i ... munusculum mittere (*cf.* OV. met. 13, 682 VITR. 6, 7, 4 MART. 13, 3, 5). 13, 19, 1. LEX VRSON. (CIL I^{2} 594) 131, 4 *decretum*, quo quis ... c(oloniae) G(enetivae) ... -s atoptetur *eqs.* CIL I^{2} 1764 (*tessera hospitalis*) T. Manlius T. f. | -s | T. Staiodius N. f. OV. Ib. 579 perdidit -s *Polymestor* alumnum *Polydorum* (*de eodem* TIBERIAN. carm. 2, 9; *sim. de -bus nutriciis*: LIV. 9, 36, 3. 40, 4, 8 IVST. 35, 2, 1 filios apud ... -em ... commendaverat [HIST. Apoll. rec. A 28 sq.]. HYG. fab. 137, 2. HIST. Apoll. rec. A 29 -es tui, quos tu parentes appellas). LIV. 25, 18, 4 perfamiliari hospitio iunctus. 27, 36, 3. 33, 45, 6. 39, 17, 4. 42, 40, 3. VAL. MAX. 4, 3, 4 *Coriolanus* nihil ex *praeda* ... praeter unius -is captivi salutem ... accipere voluit (*de eadem re* VIR. ill. 19, 1). HOMER. 559 (*de Diomede -e Glauci*). FRONTO p. 219, 20 N. (*de Polycrate -e Amasis; opp.* alieno). *liberius de clientibus* (*cf. p. 3023, 39*): PLIN. nat. 19, 87 (*de Samnitibus victis clientibus M'. Curii*) -um (hospitium, hospitio, ab hostium *vv. ll.*) legatis (*cf. de eisdem Cic. rep. 3, 40* quondam hostium, iam clientium suorum). *de officio -bus debito*: RHET. Her. 3, 3, 5 quodlibet pro patria, parentibus, -bus, amicis, iis rebus, quas iustitia colere cogit, adire periculum. CIC. part. 80 in ... parentibus, amicis, -bus ... diligendis. Cato 32 non curia vires meas desiderat, ... non amici, non clientes, non -es. epist. 5, 8, 5 in omnibus ... tuis, amicorum, -um, clientium tuorum negotiis. HOR.

[Lausberg]

epist. 2, 2, 132 qui vitae servaret munia ..., bonus ... vicinus, amabilis -s *eqs.* ars 313 qui didicit, patriae quid debeat et quid amicis, quo sit amore parens, quo frater amandus et -s. SAB. Gell. 5, 13, 5 in officiis apud maiores ita observatum est: primum tutelae, deinde -i, deinde clienti, tum cognato, postea adfini (*cf.* GELL. *ibid. et* 3, 13, 2). SEN. epist. 95, 37 hoc patri praestare debes, hoc liberis, hoc amicis, hoc -bus. AVSON. 140, 2 p. 427 P. vicinus, -s, notus, ignotus *eqs.* CLAVD. DON. Aen. 5, 530 p. 484, 29. *de iniuria -bus illata* (*cf. l. 26. 27. 39. 60 al.*): ENN. scaen. 211 (*v. p. 3023, 52*). PLAVT. Bacch. 253 -em illum nominas hostem tuom? (DICT. 2, 22). PACVV. trag. 194 hi *Thraces* cluentur -um infidissimi (*Ribbeck*; istaec *Thraessae* c. -um infidelissimae *Lindsay et Warmington*; sed [est H^1] haec c. -um infidelissimi *libri Noni. cf. p. 3020, 67 et* OROS. hist. 5, 1, 16 Thracia ... usque ad propinquos -es scelerata). CIC. inv. 1, 103 si qua proferantur *crudeliter facta* in maiores natu, in -es, in vicinos, in amicos *eqs.* or. frg. B 31 Sch. -em reliquisti. HOR. carm. 2, 13, 8 (*p. 3023, 53*). 3, 24, 60 consortem socium fallat et -es ([-em *v. l.*]. *cf.* PORPH.: cum omnes scelere grassentur in -em, in socium, in consortem). LIV. 25, 16, 6 VAL. MAX. 5, 1, 3 TERT. apol. 46, 14.

2 *magis respiciuntur actus ad hospitio coniunctos recipiendos pertinentes:* a *de eo, qui peregre advenientem excipit* (*de bestia: l. 30. aliter p. 3023, 36*): *α generatim:* PLAVT. Merc. 98 -s me quidam agnovit, ad cenam vocat (*cf.* COLVM. 8, 16, 3 FRONTO p. 115, 2 N. APVL. met. 9, 33 PORPH. Hor. epist. 1, 7, 14). 104. Mil. 135 devertitur apud suum ... -em (*v. vol. V 1, 855, 46 sq. 65 sqq.; cf.* VAL. MAX. 1, 7 ext. 10 se ad -em contulit [*opp.* tabernam meritoriam]). Most. 501 -s me necavit. CIC. Cluent. 193 *bis.* epist. 7, 23, 3. OV. Ib. 580 perdat ... te tuus -s (*cf.* 621). VAL. MAX. 3, 7 ext. 8 PLIN. nat. 25, 18. HOMER. 259 (*de Menelao -e Paridis; de eodem* STAT. Ach. 2, 63 DRAC. Romul. 8, 4). GELL. 5, 14, 30 leo -s *Androcli* (*cf. Aelian. 7, 48* ξένον). AVG. civ. 3, 22 p. 134, 15 D. SIDON. epist. 1, 7, 4. *ironice* (*cf. T. Kleberg, Värdshus och värdshusliv ..., Göteborg 1934 p. 18*) *de copone:* CIC. Cluent. 163 hominem multorum -em (*V dett., Früchtel;* -um *Mμ, Clark* [*cf. p. 3028, 21*]). *β de iis, qui magistratus sim. hospitio excipiunt* (*ad rem cf.* CIC. off. 2, 64 [*p. 3035, 55*]. LIV. 42, 1, 10): CIC. Verr. II 1, 63 deducitur iste *Verres* ad Ianitorem quendam -em *eqs.* 1, 66. 67. 2, 94 affinem (*cf. l. 5*) atque -em. 2, 110 non dicam amicum tuum, quod ... clarissimum est, non -em, quod sanctissimum est. *al.* Pis. 38 caedes -um (*cf.* 83. 85). Deiot. 10. 17. Phil. 2, 76 mensas -um. 2, 94. 3, 4 Att. 5, 10, 2 epist. 13, 67, 1. 13, 78, 1 non solum -s meus est, sed etiam, quod non multis contigit, ... valde familiaris. CAES. Gall. 5, 6, 2 id factum ex suis -bus Caesar cognoverat. civ. 3, 102, 4 SALL. Iug. 67, 3. OPP. hist. 7 *bis* (*cf. Plut. Caes. 17* ξένου). LIV. 23, 8, 5. 25, 16, 15. 23 conspicatus Lucanum -em inter hostes. VAL. MAX. 9, 1, 5 ab -bus aris et ture excipi.

b *de eo, qui hospitio excipitur* (*dub., hucne pertineant an ad B 2* [*p. 3024, 69*]: POMPON. dig. 43, 26, 15, 1 -es ... non intelleguntur precario habitare. VLP. dig. 9, 3, 1, 9 -s ..., qui non ibi habitat, sed tantisper hospitatur [*opp.* qui hospitium dederit]. *ibid.* interest inter habitatorem et -em, quantum interest inter domicilium habentem et peregrinantem): *α generatim:* PLAVT. Epid. 662 ut accurentur advenientes -es (Persa 544 HOR. sat. 2, 2, 90 VITR. 6, 7, 4 *bis.* SVET. Tib. 62, 1). Mil. 136 (*de Pleusicle apud Periplectomenum* '*suum paternum -em*' [*v. p. 3022, 69*] *commorante*) suo -i (*de eodem* 175 *al.*). Most. 553. Persa 527 -s cura, ut curetur (*cf.* 612 OV. epist. 15, 304. 306. *cf. l. 51*). 529. Rud. 491 -s *Charmides*, qui me *Labracem* perdidit. Stich. 357 -es venturi sunt (RHET. Her. 4, 50, 63 veniunt -es homini [*item cum dat.:* HOR. sat. 2, 2, 118 PROP. 2, 34, 7 OV. epist. 6, 23 PLIN. med. 3, 15. *cf.* CIC. epist. 6, 6, 2 ad me]. SEN. epist. 64, 1 IVV. 14, 59). ACC. trag. 51 (*de Erigona?*) -em (hospitam *B*) depositam (*i. commendatam*) interemes? RHET. Her. 4, 51, 64 -es habeo (*i. 'apud me deverterunt'*). CIC. S. Rosc. 27. Verr. II 4, 32 ad -um adventus (COLVM. 12, 3, 4). 68 spoliatum -em. Flacc. 41 edacem ... -em (epist. 9, 23. *cf.* 9, 26, 4 non multi cibi -em). Cael. 51. 54 (*opp.* alienum hominem). Balb. 43. off. 1, 139 in quam *domum* ... -es multi recipiendi (POMPON. dig. 7, 8, 7. VLP. dig. 7, 8, 2, 1 [*ex Celso*]). Att. 13, 50, 5. 13, 52, 1 o -em mihi tam gravem (epist. 9, 20, 1. *sim.* 9, 20, 2. *cf. et p. 3025, 2*). HOR. sat. 2, 4, 17 si vespertinus subito te oppresserit -s (*cf.* PLIN. nat. praef. 8 -em ... oblatum [*opp.* invitatum]). carm. 3, 3, 26 famosus -s (*de Paride -e Menelai et Helenae; de eodem* PROP. 2, 34, 7 OV. epist. 5, 126. 8, 73. 13, 44. 56. 15, 300. 304. 306. 16, 160 Troicus. ars 2, 5 Priameius. 2, 360. 362. SEN. Tro. 70 Phrygius. DICT. 2, 20). LIV. 32, 21, 23. PETRON. 77, 4 (*de domo Trimalchionis*) hospitium -es capit (*cf.* PLIN. epist. 2, 17, 9). STAT. Theb. 8, 603 *bis.* MART. 5, 62, 4 mea *supellex* ... digitum sustulit -bus. FRONTO p. 175, 9 N. tuo -i contubernali. APVL. met. 8, 2 inter praecipuos -es domum nostram receptus. VLP. dig. 9, 3, 5, 4 (*ex Labeone*). BOETH. mus. 1, 1 p. 185, 23. *nota:* SEN. benef. 1, 14, 1 nemo se stabularii aut cauponis -em iudicat (*cf. Kleberg l. c.* [*supra l. 32*] *p. 19*). *de -bus omnibus (publicis vel privatis [l. 83]) in urbe commorantibus:* LEX VRSON. (CIL I^2 594) 126, 31 colonos Genetivos incolasque -es⟨que⟩ atventoresque (*sim.* CIL I^2 1903, 4 XIV 2978 [*s. I a.; cf.* 4270] V 6668 XI 6167). PAVL. FEST. p. 91 CIL VI 32098^{e}. IX 2652 ⟨inc⟩olae -esque eorum. *opp.* hostis (*cf.* LIV. 25, 16, 6 *Flavus* -is *Gracchi* proditi ... sanguine foedus cum hostibus *sanxit* [*aliter* 25, 16, 23; *v. p. 3021, 44*]): CIC. Phil. 12, 27 voluntate -em, necessitate hostem. div. 2, 79 *Deiotarus* Caesarem eodem tempore hostem et -em vidit. OV. epist. 16, 10 (*de Paride apud Helenam*) -s an hostis eras? fast. 2, 787 hostis ut -s init penetralia Collatini *Tarquinius* (*cf.* LIV. 1, 58, 8 hostis pro -e). LIV. 21, 24, 4 -em ... se *Hannibalem* Galliae, non hostem advenisse. 23, 33, 7 praetor ... hostes (*sc. legatos Philippi*) pro -bus comiter accepit. 36, 29, 6 *Nicandri* velut -is, non hostis adventu motus Philippus *eqs.* RVFIN. hist. 4, 15, 14 *Polycarpus* apponi mensam hostibus (*i. comprehensoribus*) quasi -bus iubet. *alia:* AFRAN. com. 367 te numquam mihi parasitum, verum amicum aequalem atque -em cotidianum et lautum convivam domi. CIC. leg. agr. 9, 24 nos ..., Roma qui *Capuam* veneramus, iam non -es, sed peregrini atque advenae nominabamur. epist. 9, 20, 1 habuisses ... non -em, sed contubernalem (*cf. p. 3021, 75*). Cael. 54 (*opp.* alienum hominem). LIV. 22, 59, 14 *Pyrrhus* -um numero captivos habuit. 23, 10, 13 transfugae magis quam -is ... domicilium. STAT. silv. 3, 3, 164 (*de equite exilio multato*) -s, non exul, erat.

β speciatim: (I) *de magistratibus sim. a civibus hospitio exceptis* (*ad rem cf. p. 3021, 35*): CIC. Verr. II 1, 65 se (*Philodamum*), cum suae partes essent -um recipiendorum, tum ipsos ... praetores ..., non legatorum adseculas recipere solere. 2, 95. leg. agr. 2, 46 decemvir ... exspectatus ut -s. Deiot. 15 Att. 5, 21, 7. epist. 13, 78, 1 summa in -es liberalitas et observantia (*cf.* Att. 6, 6, 2). ad Q. fr. 1, 1, 9 LIV. 23, 9, 4. AMM. 21, 9, 2 *Cyrus* delatus ad -em. (II) *de legatis:* LIV. 23, 33, 7 (*v. supra l. 7*). 28, 18, 4 (*de Hadrusbale et Scipione apud Syphacem; de Scipione:* SIL. 16, 243). 36, 29, 6 (*v. supra l. 8*). 37, 7, 13 (*de Graccho apud Philippum*). IVST. 7, 3, 4 (*de legatis Darei apud Amyntam; cf. de eisdem Herodot. 5, 19* ξείνοισι).

c *is, qui excipit et is, qui excipitur, inter se opponuntur* (*cf. p. 3020, 36*): PLAVT. Most. 479 -s necavit -em (*cf.* ISID. diff. 1, 160). CIC. Deiot. 8 *dextera*, quam regi Deiotaro -s -i porrexisti (*cf.* GLOSS.^{L} I Ansil. HO 155). OV. met. 1, 144 non -s ab -e tutus. *nota:* PLAVT. Poen. 685 (*Lycus leno Collybiscum advenam Spartanum, quocum foedere hospitii iunctus non est, blanditiis inescare conatur* [*cf. ibid.* 'blande hominem compellabo']) '-s -em salutat'.

iuncturae et structurae ad A: (I) *iuncturae nominales:* (A) *acced. nom. propr.:* (1) *nude:* PLAVT. Bacch. 250 ab -e Archidemide ([686]. *sim.* 345. VERG. Aen. 5, 63. 630. STAT. Ach. 2, 63. HIST. Apoll. rec. A 29). 275 Autolyco -i (*sim.* VARRO rust. 3, 3, 9 CIC. epist. 16, 5, 1 VERG. Aen. 8, 493 AMM. 25, 10, 7. CIL II 5556 Taurocutius ... f(aciendum) c(uravit) ..., Aucalus -es Arcius et Urtinus p(osuerunt) ['-es *fortasse referendum etiam ad nomina duo, quae sequuntur' Hübner ad l.; cf. tesseram hospitalem p. 3020, 66*]. V 5963). (2) *indicatur, cuius quis sit -s:* PLAVT. Poen. 1058 Antidama -s tuos. CIC. Phil. 13, 33 -es Caesaris. de orat. 1, 85 off. 2, 82 Att. 4, 16, 1 VAL. MAX. 1, 6, 8. 3, 1, 2 CIL XI 5632. *et al.* (3) *indicatur, cuiatis -s sit:* (a) *adverbialiter:* PLAVT. Curc. 429 Lyconi in Epidauro -i suo. VARRO rust. 3, 5, 8 M. Laeni Strabonis, qui Brundisii -s noster *eqs.* (b) *adi.* (*quod saepius ad nom. propr. pertinere videtur*): PLAVT. Most. 497 ego transmarinus -s sum Diapontius. TER. Hec. 432. 801. CIC. Verr. II 3, 18 -s ... et familiaris tuus, Sthenius hic Thermitanus. 4, 32. 49. Cato 41 Nearchus Tarentinus -s noster. div. 1, 90 Lael. 37 phil. frg. V 44 epist. 13, 37 SCRIB. LARG. 172. (4) *laudatur -s* (*cf. p. 3023, 2*): CIC. Verr. II 4, 32 Pamphilum Lilybitanum, amicum et -em meum, nobilem hominem (4, 49. 5, 108 epist. 8, 15, 2 VELL. 2, 64, 1). Flacc. 48 Hermippum ..., prudentissimum atque optimum virum, veterem amicum atque -em meum (div. 1, 26). Scaur. 43 vir ornatissimus, -s ... meus.

(B) *nom. propr. non additur:* (1) *c. attributis:* (a) *indicatur, cuiatis sit -s* (*adv. l. 62*): NAEV. com. 21 Praenestini et Lanuvini -es. PLAVT. Merc. 940 perveni Chalcidem. video ibi -em Zacyntho (*cf.* NEP. Alc. 10, 5 quidam ex Arcadia -s). Rud. 49 (*v. Marx ad l.*). 583 barbarum -em ... nil moror. CIC. Att. 1, 13, 1 Canusinus tuus -s (*cf.* LIV. 35, 49, 6 IVST. 35, 2, 1). HOR. epist. 1, 7, 14 Calaber ... -s. LIV. 25, 16, 23 *v. p. 3021, 44.* 42, 40, 9 -s Brundisinus. SVET. Tib. 62, 1. (b) *indicatur genus hospitii:* (α) *ex antiquitate:* PLAVT. Bacch. 261 antiquom -em (TER. Phorm. 67 OV. fast. 4, 687. *cf.* CIC. epist. 13, 35, 1 antiquus est -s meus. 13, 52). Mil. 135 paternum -em (CIC. S. Rosc. 15 -bus amicisque paternis [*sim.* div. in Caec. 67 LIV. 42, 42, 4]). CIC. Cato 34 -s tuus avitus (LVCAN. 9, 1028). epist. 9, 12, 2 -i veteri et amico (HOR. sat. 2, 6, 81 [*v. p. 3023, 37*]. *cf.* CIC. S. Rosc. 106 veteres ... patronos -esque [*sim.* Sull. 58 Flacc. 48]). (β) *genus privatum vel publicum:* NEP. Timoth. 4, 2 privati ... -es (LIV. 42, 19, 5). CIL VI 32098^{e} (*s. I vel II*) ⟨hos⟩pitib⟨us publicis⟩ (*cf.* LIV. 21, 12, 6 erat ... publice Saguntinis amicus atque -s). (γ) *ex moribus:* PLAVT. Bacch. 345 (*ironice*) bellus -s. Mil. 674 bono -e (*sim.* HOR. epist. 2, 2, 132 amabilis. LIV. 40, 4, 8 fidos -es. APVL. met. 9, 33 comis -s. HIST. Apoll. rec. A 37 -es fidelissimi. *cf.* OV. epist. 13, 44 [*de Paride*] malus [*aliter de Theseo* CATVLL. 64, 176 *v. p. 3027, 83*]). CIL V 5963 -i carissimo. (c) *indicatur, cuius quis -s sit* (*cf. l. 45*): PLAVT. Mil. 489 -e ... meo (506. 555. 937). RHET. Her. 4, 26, 36 suos -es. CIC. Att. 16, 7, 1 Bruti ... -s. SEN. contr. 10 praef. 16 divi Iuli -e (*cf.* CIL

[*Lausberg*]

XI 5632). Vlp. dig. 17, 1, 16 (ex Celso). CIL IV 1822. et al. (d) -s laudatur (cf. p. 3022, 55): Cic. Verr. II 1, 28 -es ... Dionis, homines honestissimi (Caes. Gall. 1, 53, 6 hominem h. provinciae Galliae, suum ... -em). 2, 91 homine nobili ... suoque -e (de orat. 2, 280).

(2) gen. -is pendet ex subst.: Plavt. Merc. 102 -is iussu. Cic. div. in Caec. 67 iniurias (gen. obi.; item Plin. epist. 3, 4, 5. gen. subi.: Cic. Verr. II 2, 84). Verr. II 2, 83 ad invitationes (gen. obi.; gen. subi.: Phil. 9, 6) adventusque (cf. p. 3021, 62) ... amicorum atque -um. 2, 91 de ... -um ... suorum sententia (Phil. 2, 95). 2, 107. 117 -is salutem (Val. Max. 4, 3, 4). 5, 20 causam ... -is mei (Sull. 58). epist. 13, 19, 1 studio (cf. Liv. 4, 13, 2 ministeria). Catvll. 68, 12 -is officium. Ov. fast. 4, 687 aedes (cf. Vell. 2, 64, 1 domo. Plin. nat. 25, 18 in agro -is). Liv. 26, 49, 16 -um coniuges ac matres. 42, 19, 5 sub -um ... custodia. Manil. 3, 121 -is ... foedus (i. q. 'hospitium'; cf. Wageningen ad l.). Lvcan. 4, 177 -is ... nomen. Argvm. Plaut. Merc. II 2 ancillam -is. Clavd. Don. Aen. 9, 215 p. 216, 7 humanitatem ac diligentias.

(II) *structurae notabiliores:* (A) alicui (alicuius) -em esse (cf. Prisc. gramm. III 286, 12): Plavt. Poen. 120 is illi Poeno ... -s fuit (item c. dat. 955. 1051 Caecil. com. 228 Ter. Ad. 529 Afran. com. 367 Liv. 21, 12, 6. CIL II 5346 [fortasse saec. Aug.] senatui popu⟨loque⟩ Augustobri⟨gensi⟩ -s [v. Hübner ad l.]). Cic. Cluent. 165 qui illius Vibi -s fuit et familiaris. Cvrt. 4, 1, 17 erant Hephaestionis -es ... iuvenes (v. Lindgren, Studia Curtiana, Upsaliae 1935 p. 75).

(B) *vocativus in allocutione* (cf. p. 3029, 19): Plavt. Mil. 635 -s (738. 746. 752 Persa 576. Rud. 883 -s :: non sum -s, repudio hospitium tuom. Verg. Aen. 8, 532 Mart. 5, 62, 1 Rhet. Her. 4, 51, 64 -es). Poen. 1050 o mi -s. Ter. Andr. 817 o optume -s. Liv. 45, 5, 3 (L. Atilius alloquitur contionem Samothracum) -es Samothraces. Hist. Apoll. rec. A 28 sanctissimi -es. 37 -es fidelissimi.

iuxta posita: amicus: saepe, e. gr. Plavt. Mil. 674 -e atque amico. Cic. S. Rosc. 15 -bus amicisque. Verr. II 4, 32 amicum et -em. Cluent. 176 Liv. 42, 42, 4 Fronto p. 219, 20 N. CIL III 13959 V 5963. nota: Plavt. Mil. 744 -s nullus tam in amici hospitium devorti potest eqs. Hor. sat. 2, 6, 81 (de muribus hominum instar depictis) fertur accepisse ... veterem vetus -s amicum. civis: Firm. math. 1, 10, 9 cives, peregrinos, vicinos, amicos, -es (Hist. Apoll. rec. A 23). cliens: Ter. Ad. 529 Cic. div. in Caec. 66 Verr. II 4, 89 Cato 32 Att. 1, 20, 7 epist. 5, 8, 5 Liv. 3, 16, 5. 4, 13, 2. cognatus: Sall. Catil. 61, 8 Dict. 2, 22. colonus: Vlp. dig. 43, 19, 1, 7 cuius colonus aut -s. 43, 19, 3, 4 per servos vel colonos vel amicos vel etiam -es. conviva: Afran. com. 367 Cic. Scaur. frg. 10 Vlp. dig. 7, 8, 12, 1 (ex Celso). defensor: Cic. Verr. II 2, 96 defensores atque -es Stheni. familiaris (cf. etiam vol. VI 1, 252, 54 et Cic. epist. 13, 19, 1 familiaritas tanta nullo cum -e): Cic. Verr. II 3, 18 v. p. 3022, 52. epist. 13, 25. 13, 35, 1 -s meus et praeter hospitium valde etiam f. (cf. 13, 52). Liv. 25, 18, 4. nota: Cic. Verr. II 4, 49 Lucullorum -i ac perfamiliari. libertus: Vlp. dig. 7, 8, 2, 1 (ex Labeone) -es et libertos suos. mercennarius: Scaev. dig. 8, 6, 2 m. aut -s. necessarius: Cic. Verr. II 1, 16. 2, 118 epist. 13, 37 Liv. 25, 28, 5. parens: Enn. scaen. 211 qui parentem aut -em necasset. Hor. carm. 2, 13, 8 parentis ... sui fregisse cervicem et penetralia sparsisse ... cruore -is. Plin. nat. 2, 144. patronus: Cic. S. Rosc. 106 multos veteres a maioribus Roscii patronos -esque habebant. Verr. II 1, 28. 4, 6. 41 Liv. 42, 14, 7. procurator: Cic. Phil. 2, 104 (v. infra l. 62). Gaivs dig. 41, 2, 9 procurator, -s, amicus. socius: Cic. Verr. II 4, 68 (de Antiocho rege) spoliatum -em, eiectum socium populi Romani atque amicum. Hor. carm. 3, 24, 60 v. p. 3021, 17. Cvrt. 4, 5, 20. suus: Vlp. dig. 19, 2, 11 pr. vel suos (servos dett.; cf. supra l. 42) vel -es. vicinus: Cic. Cluent. 202 amicis, vicinis, -bus ... Cluentium reddite. Phil. 2, 104 quivis amicus, vicinus, -s, procurator. Manil. 2, 686.

B *de iis, inter quos fortuito et ad tempus hospitium quoddam intercedit:* 1 *de eo, qui advenam (bestiam: l. 74) hospitio excipit:* a *proprie:* α *generatim* (huc quodammodo pertinet Cato or. frg. 6, 1 Camerini cum Romam veniebant, ... devertebantur pro -bus ad amicos suos): Sall. hist. frg. 3, 68 (de Aeeta, -e Argonautarum; de eodem Ov. trist. 3, 9, 12. sim. Val. Fl. 5, 8). Liv. 1, 12, 8 (de Romanis -bus Sabinorum) perfidos -es, imbelles hostes. 4, 35, 4. Sen. benef. 4, 37, 2. 4 dial. 5, 23, 7. 9, 11, 10 Gaius Caligula Pompei vetus cognatus, -s novus (ironice). Petron. 81, 3 -em occidi (cf. Paratore I p. 168). Plin. nat. 10, 208 ab uno catulorum aspidis filium -is interemptum. 14, 72 (de eo, apud quem Augustus epulatus est). Sil. 3, 668. Stat. Ach. 1, 52 Neptunus Oceano veniebat ab -e, mensis laetus eqs. Tac. Germ. 21, 2 qui modo -s fuerat, monstrator hospitii et comes. Calp. decl. 6 p. 7, 14. Apvl. met. 1, 26 rogat te Lucium ... -s Milo (2, 3. 5. 3, 7 -em parentemque meum. al. cf. 2, 6 -is tuae [de coniuge Milonis]. 3, 5 et 3, 6 de Milone et uxore eius). flor. 15 p. 59. Tert. bapt. 18, 3. Spart. Hadr. 12, 5. Sept. Sev. 1, 6 -em nanctus. Clavd. Don. Aen. 8, 175 p. 141, 2 (de Euandro, -e Aeneae). Vvlg. Rom. 16, 23 Gaius -s meus et universae ecclesiae. Boeth. cons. 4 carm. 3, 20 licet ... Ulixem peste solverit -is Circes. Inscr. christ. Rossi II p. 113, 78 (aetate Ennodii) largus ... -s erat. Diehl 2160 qui f⟨uerunt⟩ ... pii subb⟨entores et hospit⟩es peregrinorum et pauperum. et al. *loci pendentes ex N. T. Matth. 10, 11 sqq.* (in interpret. allegorica: Hil. in Matth. 10, 7 domus digna ecclesia et iustus -s Christus [sim. Max. Tavr. hom. 99 p. 484^{A-B}]): Hil. in Matth. 10, 7 indignum -em (cf. Ambr. in Luc. 6, 67 dignus [Max. Tavr. hom. 99 p. 483^{B}. p. 484^{A}]. Hier. in Matth. 10, 11 p. 63^{D}). Ambr. in Luc. 6, 66 pacem tribuamus -bus (cf. Hier. in Matth. 10, 12 p. 64^{A} Max. Tavr. hom. 99 p. 483^{B}). Max. Tavr. hom. 99 p. 483^{A} ne ... esset ... levis in -e commutando. p. 484^{A} non mihi videtur Christus de huius saeculi -e ... iussisse eqs. *usu liberiore de Hypsipyla, quae Argivos ad fontem duxit:* Stat. Theb. 5, 35 benignae -is.

β *speciatim:* (I) *de iis, qui milites sim. hospitio excipiunt:* Liv. 2, 14, 9 multos militum Porsinnae Romae -um ... caritas tenuit. 3, 42, 5 miles (collect.) victus ... fide misericordiaque victurus -um. Petron. 85, 1 Qvint. decl. 292 p. 162, 18 sqq. Frontin. strat. 1, 9, 1. Tac. hist. 2, 66, 2 legionarius opificem quendam ut -em tuetur eqs. (Pavl. Pell. 290). 3, 2, 1. 3, 41, 1 stupris polluere -um domus. Plin. paneg. 20, 4 (v. app. crit.). Capitol. Opil. 12, 4 Spart. Carac. 6, 3. Vopisc. Aurelian. 7, 4 adulterium cum -is uxore committere. Cod. Theod. 7, 8, 10, 2 nihil ab -e, quod ... pastui necessarium creditur, postuletur (ibid. iterum. 7, 9, 3). 7, 9, 2. *in tit. sepulcrali de concubina (cf. p. 3031, 66) apud quam miles habitat (cf. p. 3025, 45):* CIL II 18 Pub. Fe⟨l⟩ix osp(iti) mer(enti) pos(uit) (sic abbrev. dubitanter explicat Hübner). *de Romanis, qui barbaris hospitio perpetuo receptis possessione partis fundorum cedere coguntur:* Lex Visig. Eur. 276 si termini antiqui fundorum Gothis adscriptorum in terris Romanorum fuerint, tunc Gothi ⟨in⟩grediantur in loco -um. Lex Burg. lib. const. 54, 1 de -um suorum terris. 55, 2 cuius barbari -s Romanus evicerit (praecedit: -es [ad p. 3025, 51] eorum [sc. Romanorum] non socientur litigio). 55, 4. 84, 2 in comparandum, quod Burgundio venale habet, nullus extraneus Romano -i praeponatur. 84, 3. (II) *de cauponibus (aliter p. 3021, 33) et tabernariis (cf. Kleberg l. c. [p. 3021, 32] p. 18 sq.):* Hor. sat. 1, 5, 71 Beneventi sedulus -s paene ... arsit, dum turdos versat in igni. 2, 6, 107 mus urbanus veluti succinctus cursitat -s. CE 932 (= CIL IV 4957) miximus in lecto, ... -s. Ivv. 8, 161 (de popinario) -is adfectu dominum ... salutat. Firm. math. 4, 21, 6 faciet -es, popinarios, tabernarios, myropolas (opp. 'artes honestas'). (III) *de iis, qui exules, proscriptos, profugos excipiunt:* Cic. de orat. 2, 75 (de Antiocho, -e Hannibalis). 3, 10. Liv. 2, 39, 11 memorem se (Coriolanum) ... -um Volscorum beneficii. 26, 25, 12. 39, 52, 8 Hannibal proditus ab -e Prusia (cf. Sidon. carm. 2, 304 Bebrycio ... -e). Apvl. met. 9, 41. Ps. Ambr. act. Seb. 22, 83 tempore persecutionis -s sanctorum Christianorum. (IV) *de hominibus deos excipientibus (cf. Malten, Hermes 74, 1939, 179 sqq.):* Nigid. Schol. Germ. Bas. p. 72, 6 cum Molorcho -e Herculis (sim. Ampel. 2, 5). Paneg. in Mess. 9 cunctis Baccho iucundior -s Icarus (cf. Avg. civ. 18, 12 p. 270, 11 D.) Prop. 4, 9, 7 infido ... -e Herculis Caco. Ov. met. 15, 8 (de Crotone) Herculei ... -is. Lvcan. 6, 391 Pholus -s ... Alcidae magni. Val. Fl. 6, 344 (de Amyco -e Pollucis) Bebrycio ... -e. Sil. 7, 176 laetus nec senserat -s Falernus advenisse deum Bacchum. Ampel. 15, 2 (de Celeo -e Cereris, v. W. Kroll, Gnomon 12, 1936, 220). Clavd. Don. Aen. 8, 360 p. 167, 6 (de Euandro -e Herculis). Hyg. fab. 129 (de Oeneo -e Bacchi). *usu christiano de -bus dei vel angelorum:* Ambr. Abr. 1, 6, 51 p. 537, 4 -i Lot (Rvfin. Orig. in gen. 5, 1 p. 58, 4. 11). Prvd. apoth. 30 Abraham Christi -s homo (psych. praef. 46. Mar. Victor aleth. 3, 664).

b *translate:* Sen. epist. 120, 14 non domum esse hoc corpus, sed hospitium, et quidem breve hospitium, quod relinquendum est, ubi te gravem esse -i (sc. corpori) videas (cf. Bickel, RhM. 63, 1908, 397). Stat. Theb. 9, 422 (Ismenus Iovem alloquitur:) totiens -sque tuis et conscius actis. Ivv. 3, 137 Scipio Nasica -s numinis Idaei Magnae Matris (cf. p. 3039, 83). Firm. math. 2, 20, 8 (de stella, in cuius domo alia est constituta). Prvd. perist. 1, 6 (de sepulcro) locus dignus ..., qui beatorum pudicus esset -s corporum (cf. Bickel, l. c. p. 397 sq.). Ven. Fort. Mart. 4, 392 (de obsesso) ferus -is hostis daemon (cf. p. 3026, 3).

2 *de eo (advena familiari vel in amicitiam recepto), qui excipitur (a notione s. II allata clare differt additis iuncturis, quibus indicatur, a quo [e. g. l. 76. 78. p. 3025, 4. 6. 8. 15] vel qua domo [infra l. 79] aliquis excipiatur):* a *proprie* (Cassiod. in psalm. 68, 9 -em dicimus quemlibet domum nostram ad tempus habitantem, qui non nomine consanguinitatis, sed tamquam peregrinus excipitur. cf. etiam p. 3020, 38 et 3021, 47): α *generatim:* Cic. rep. 4, 3 Polybius noster -s (Clavd. Don. Aen. 4, 10 p. 356, 32). Tusc. 4, 27 inhospitalitas ... est opinio ... fugiendum esse -em. Catvll. 81, 4 tuus moribunda ab sede Pisauri -s. Ov. met. 8, 570 Achelous laetissimus -e tanto Theseo. trist. 3, 12, 50 ille meae domui protinus -s erit (cf. Sen. Herc. O. 371 -s Timoli [apud Omphalen]. Phoen. 511 -s alieni laris. Mart. 4, 79, 1 -s eras nostri semper ... Tiburtini. 8, 14, 8 arboris ... tuae [i. pomarii] tutior -s ero. Prvd. cath. 7, 27 Elias ruris -s aridi. c. Symm. 1, 226 Alcides ... -s Arcadiae [i. Euandri]. Pavl. Nol. epist. 24, 3 p. 204, 6 [v. p. 3042, 2]). trist. 5,

[Lausberg]

6, 13 turpius eicitur quam non admittitur -s. SEN. contr. 1, 1, 6 -s gravis (*cf. p. 3021, 67*). benef. 4, 37, 3 ingratissimo -i *naufrago.* CVRT. 5, 1, 37 coniuges ... cum -bus stupro coire ... *Babylonii* patiuntur. 5, 9, 1 (*de Artabazo exule*) -em ... Philippi (6, 5, 2). COLVM. 1, 8, 7 neve -em nisi amicum familiaremque domini necessarium receperit *vilicus* (*sim.* 11, 1, 23). PETRON. 62, 2 -em nostrum. 92, 3. 100, 1 (*de Eumolpo -e Encolpi*). PLIN. nat. 35, 83. CALP. decl. 6 p. 7, 2. APVL. met. 1, 22. 23 *Lucium* -em meum (*Milonis*). CLAVD. DON. Aen. 10, 460 p. 351, 14. 20 (*'mensas* advena adisti') fuisti, *Hercules*, -s patris mei (*i. Euandri*), fuisti conviva. AMBR. in Luc. 6, 67 *Christus* pedes suis lavare consuevit -bus (*cf. p. 3027, 31*). HIER. epist. 40, 2, 2 -s ... aut vicinus (*cf. p. 3032, 20*). VVLG. sap. 19, 13 (*de Israelitis in Aegypto*) bonos -es ([ξένους]. *opp.* ignotos ... advenas). PAVL. NOL. epist. 23, 40 p. 196, 6 (*de Iesu -e Simonis*). AVG. civ. 18, 12 p. 271, 5 D. Busiris ... suos -es immolabat (*cf. p. 3027, 3*). serm. 103, 2, 3 (*de Iesu -e Marthae; cf.* 104, 1, 2. 179, 3, 3). 236, 3 *Christus* fit eis *discipulis* -s. DRAC. Romul. 8, 507 *Paris* perfidus -s. *et al.* *de eo, qui in consortium recipitur:* PETRON. 83, 6 in societatem recepi (*Encolpius*) -em (*Ascyltum*) Lycurgo crudeliorem. *nota usum praedicativum* (*cf. etiam p. 3029, 81*): CIC. div. in Caec. 50 ex quibus alienissimis hominibus ita paratus venis, ut tibi -s aliquis sit recipiendus (AVG. serm. 278, 8, 8 THEOD. MOPS. in I Tim. 5, 10 p. 162, 8. *cf.* HIER. epist. 22, 24, 6 [*alleg.*] quaerant, quomodo Christum -em habeant [suscipiant *v. l.*]). Phil. 5, 15 ut eos iudices haberemus, quos -es habere nemo velit. VERG. Aen. 8, 123 nostris (*Pallantis*) succede penatibus -s (*cf.* OV. Pont. 1, 3, 74 adiit. PAVL. NOL. carm. 24, 18 intraret. 24, 372 DRAC. Romul. 8, 448). PLIN. nat. 22, 114 eum divus Augustus -s (*an adi?*) interrogavit *eqs.*

β de militibus sim., qui a civibus excipiuntur (*cf. p. 3024, 13*): SIL. 13, 305 (*de Poenis Capuae*) Tyrio maculatas -e sedes. PLIN. paneg. 15, 4 quod ... tectum magnus -s impleveris (CLAVD. 26, 356 pallidus -e magno *Stilichone* pastor). EPIST. Sev. de hosp. (CIL III 14203[8]) 7 s⟨enat⟩ori ... necess⟨e no⟩n esse ... ⟨hos⟩pitem suscip⟨ere⟩ ([ξένον]. HERMOG. dig. 50, 5, 11 -is suscipiendi munus. COD. Theod. 16, 2, 8). VLP. dig. 50, 4, 3, 14 munus -is in domo recipiendi (PAVL. dig. 50, 5, 10, 2 necessitas. CHAR. dig. 50, 4, 18, 29 ab -e recipiendo ... excusari. *al.*). COD. Theod. 6, 23, 4, 1 domos decurionum immunes ab omni -um ... inquietudine vindicamus (*cf.* 7, 8, 8 molestiam [7, 8, 16 pr.]. COD. Iust. 12, 40, 2, 1 iniuria. 12, 40, 10, 4 onere. 12, 40, 10, 5 gravamine). 7, 8, 3 *domos* -bus ... praebeant (7, 9 tit.). 7, 8, 5 pr. omni ... -um iniquitate summota. *ibid.* tertia *pars domus* -i deputata (7, 8, 16, 1). *al.* PAVL. PELL. 285 -e ... Gothico quae *domus* sola careret. COD. Iust. 12, 40, 10 pr. domos ... habeat -um immunitate securas. *ibid. saepius.* GREG. M. epist. 4, 8 p. 240, 11 domum ... ab -bus atque supervenientibus onerari. *de militibus sim., qui apud focarias habitant* (*cf. p. 3024, 23. 3031, 66*): CIL II 489 (*s. I[ex.]*) Domitio Pastori veterano ... Val(eria) vernacla -i pientissimo fec(it). 4152 (*sepulcr. legionarii*) Allia Parallibenis -i b(ene)⟨m(erenti)⟩ (4167 [*sepulcr. legionarii*]. IX 1961). V 8319 (*sepulcr. geometrae*). *de barbaris, qui a Romanis perpetuo hospitio excipiuntur* (*cf. p. 3024, 25*): LEX Burg. lib. const. 55, 2 *v. p. 3024, 30.*

b *in imag. et comparat.*: CIC. off. 3, 121 hi tibi tres libri inter Cratippi commentarios tamquam -es erunt recipiendi. PS. ORIG. tract. 12 p. 135, 11 caro ... hominis verbum dei quasi -em recipit. OPTAT. 2, 4 p. 39, 2 *Victor schismaticus Romam missus* erat ibi filius sine patre ..., inquilinus sine domo, -s sine hospitio. HIER. epist. 125, 14, 2 *pacem animae comparat* -bus. PELAG. in Rom. 7, 17 p. 59, 2 *peccatum in me* habitat quasi -s *eqs.* AVG. in euang. Ioh. 74, 5 (*interpr. Vulg. Ioh. 14, 17*) *spiritus sanctus non manet* quemadmodum apud hominem -s visibiliter manere consuevit *eqs.* NICET. symb. frg. 2 catechumenus quasi -s et vicinus fidelium (ISID. eccl. off. 2, 22, 1).

c *translate*: *α varia*: VARRO Men. 579 ver blandum viget arvis ⟨et⟩ adest -s hirundo (EVG. TOLET. carm. 46, 2 vestrae tecta domus -s hirundo colo. *cf. p. 3033, 8*). PROP. 3, 21, 17 Adriatici vehar aequoris -s (ARATOR act. 2, 565 [*de Petro apostolo piscatore*]). MART. 10, 92, 9 (*de statua dei in templo alterius dei*) quem sororis -em vides ... Martem. HADR. carm. frg. 3, 2 *anima* -s comesque corporis. CE 19, 5 (*s. II[ex.]*) tui *Silvani* ... luci ... -es (*i. 'silvarum incolas feras' Buecheler*). FIRM. math. 2, 20, 10 (*de stella in 'domo' aliena; opp.* habitator) *bis.* INSCR. christ. Diehl 2034 (*s. IV*) *mortuus* angelorum -s, martyrum comes (*cf. supra l. 67*). AVSON. Mos. 429 (*de Mosella Rheno iuncta*). SYMPH. 52 (= HIST. Apoll. 42 p. 90, 6) (*de pisce in fluvio*) domus resonat, tacitus sed non sonat -s *eqs.* 87 (*de curculione*) non frugibus utilis -s. 102 (*de ericio in 'domo plena spinis'*) parvi ... corporis -s (*de eodem postea* habitator). AMBR. vid. 1, 5 sumus -es mundi (*sim.* PROSP. epigr. 60, 5; *ad rem cf. p. 3028, 63*). PAVL. NOL. carm. 21, 470 si rem Felicis ... -s possideam. 27, 413 Iohannes ... -s ... veniens Felicis ad aulas (*cf. item de reliquiis*: INSCR. christ. Diehl 3482, 5 [*Paul. Nol.?*] laetatur in -e *Cynegio* Felix). PETR. CHRYS. serm. 92 p. 459[C] ex apparatu mansionis (*i. uteri Elisabeth*) -is *Iohannis* ... dignitas ... innotescit (*cf. p. 3042, 17 et p. 3045, 10*).

β de deo et Christo in anima humana (*imago pendet vel maxime ex Vulg. II Cor. 13, 3. apoc. 3, 20*): HIER. epist. 53, 2, 1 *Paulus* de conscientia tanti -is loquitur *eqs.* hom. Orig. in cant. 2, 3 p. 45, 28. 2, 7 p. 51, 17. PRVD. c. Symm. 2, 255 mens (*templo comparata*) aeterno caelestique -e digna. PETR. CHRYS. serm. 15 p. 236[B] CAES. AREL. serm. 187, 3 p. 724, 33. *de daemone hominem (vel animalia) obsidente* (*cf. p. 3024, 67*): FAVST. REI. grat. 1, 11 p. 39, 18 (*allud. ad Vulg. I Cor. 3, 16*) templum dei ... ab indigno -e occupari posse. SEDVL. carm. pasch. 3, 85 (*allud. ad Vulg. Matth. 8, 32*) talem ... domum (*sc. gregem porcinum*) dignus fuit *diabolus* -s habere. VEN. FORT. Mart. 1, 430 *obsessus* mancipium alterius sub -e daemone factus (*postea de eodem*: hostis). 1, 434 ferus -s et hostis (*cf. Blomgren, Stud. Fort. I, Upsaliae 1933 p. 167*). ARATOR act. 2, 640 (*allud. ad Vulg. act. 19, 12*).

3 *comprehunduntur significatione -s ambo hospitio quodam inter se coniuncti (sc. tam Romanus, qui barbarum -em recipit [p. 3024, 25] quam barbarus -s Romani [p. 3025, 50]), ut quodammodo accedat ad notionem q. e. consors* (*aliter p. 3020, 49*): LEX Burg. lib. const. 13 si quis, tam Burgundio quam Romanus, in silva communi exartum fecerit, aliud tantum spatii ... -i suo consignet *eqs.* LEX Visig. 8, 5, 5 consortes ... vel -es.

II *i. q.* ***advena, peregrinus, viator*** (DON. Ter. Andr. 810 [*v. infra l. 30*] -em, hoc est peregrinum [CLAVD. DON. Aen. 4, 40 p. 361, 6]. SYNON. Cic. p. 439, 35 B. GLOSS. advena, alienigena, pereger, peregrinus, ξένος. *ad dilatandam notionem plurimum attulisse videtur duplex significatio voc. gr.* ξένος [*spectat ad res graecas e. gr. infra l. 34. 76; respondet* ξένος *l. 42. 47; v. et p. 3029, 46*]. *interdum proxime accedit ad notionem s. I B 2 allatam*): **A** ***proprie*:** **1** *usu sollemni*: **a** *de quibuslibet (de femina: l. 51. 74) extrinsecus advenientibus* (*nota de indigena, in quem peregrini incidunt* [*cf. p. 3029, 41*]: VAL. FL. 4, 187): *α in universum*: PLAVT. Asin. 361 *et* 582 *de mercatore Pellaeo, qui Athenas venit* (*cf. 464* peregrinus ... sum). Poen. 1005 (*de Hannone*). TER. Andr. 810 me -em *Critonem Andrium Athenis* lites sequi ([DON. *v. supra l. 20*]. *de eodem* 843. 914). Hec. 195. Phorm. 328 -es, tum cives (*cf. p. 3023, 37*). Eun. 119 illo, quocum tum uno rem habebam (*meretrix*) -e (*cf. p. 3025, 46*). CIC. Brut. 172 tulisse ... *Theophrastum* moleste, se non effugere -is speciem (*cf.* QVINT. inst. 8, 1, 2). VERG. Aen. 1, 731 -bus ... te *Iovem* dare iura loquuntur (*cf. infra l. 57*). HOR. epod. 6, 1 quid immerentis -es vexas, canis? sat. 2, 4, 10 ede ..., Romanus an -s *sit.* OV. epist. 16, 191 certus in -bus non est amor (*allud. ad Paridem, Iasonem sim.*). met. 6, 330. 9, 19 (*opp.* popularis). fast. 5, 502 -bus ianua nostra patet. Pont. 4, 9, 117. LIV. 1, 45, 7 religione tactus -s *eqs.* (*cf.* VAL. MAX. 7, 3, 1). 34, 61, 12. 35, 34, 9. VAL. MAX. 4, 8 ext. 2 -es ... benignissime excepti ([*Diod. 13, 83* ξένους]. CLAVD. DON. Aen. 1, 625 p. 122, 11. *cf.* LEX Burg. lib. const. 38, 1). SEN. Ag. 913. LVCAN. 7, 187 qui Gadibus adiacet -s *Romanus.* 8, 473 -is *Pompei in Aegyptum* adventu (8, 498). 9, 910 gens *Psyllorum non* sua contenta salute, excubat -bus. 10, 149 *de Caesare in Aegypto* (10, 183). PLIN. nat. 8, 229 Aristoteles (*frg. 605 R.* ξένους) tradit a scorpionibus -es non laedi, indigenas interimi. 12, 63 *Sabotae* certo dierum numero deus -es pascit. STAT. Theb. 2, 511 *Sphinx* collustrat campos, si quis concurrere dictis -s inexplicitis ... audeat. 8, 52 profanatum totiens Chaos (*sc. Tartarus*) -e vivo (*cf. p. 3029, 24*). 12, 261 -s (*Argia*) ... funera *Polynicis* posco. silv. 3, 2, 123 nec novus -s erit *Maecius Celer in Syria*: puer his sudavit in arvis. MART. 8, 3, 7 secum plurimus -s ad patrias sedes carmina nostra feret (*cf.* 11, 24, 6). 10, 13, 8 tecum ... poteram Scythicas -s amare casas. QVINT. decl. 337 p. 327, 21 penates ... amisi. -s in civitate victurus sum. TAC. Germ. 21, 2 notum ignotumque, quantum ad ius -is, nemo discernit ([*cf. Schweizer-Sidler-Schw. ad l.*]. CLAVD. DON. Aen. 8, 120 p. 133, 7). hist. 2, 3, 1 (*de haruspicibus Ciliciis Paphi. antea de eisdem* peregrinam stirpem). ann. 13, 56, 3 *Usiporum* terris exacti *Ampsivarii* ... errore longo -es, egeni, hostes in alieno ... caeduntur (*cf. Nipperdey-Andr. ad l.*). FLOR. Verg. p. 185, 17 quousque vagabimur? an semper -es erimus? APVL. met. 1, 25. 2, 19 negotioso- ... advenae Romana frequentia, modesto vero -i quies villatica. flor. 15 p. 50 *Samos insula* et incolis frequens et -bus celebrata. IVST. 18, 5, 10 (*syn.* advenas). AVSON. 332, 27 p. 25 P. -bus facilis Cyllenius (*cf. Heichelheim, RE XV 995, 52 sqq.*). CLAVD. DON. Aen. 4, 5 p. 356, 17 amores in -em. CLAVD. 24, 155. carm. min. 20, 6 mobilis. SVLP. SEV. chron. 1, 29, 2. DRAC. laud. dei 2, 191 tellurem ... novam circumspicit impiger -s *mercator* (*cf.* BOETH. cons. 2 carm. 5, 15). LEX Burg. lib. const. 38, 9. GREG. M. epist. 14, 7 p. 426, 25 se ... esse ibidem -es recognoscant. PASS. Theclae A 8 p. 22, 4 -em peregrinum (Ca 8 p. 23, 5 viro -i [*Ba p. 22, 9* viro ... peregrino]) *Paulum Iconii* (epit. VII 8 p. 160, 16 *et saepius*). epit. VII 26 p. 164, 20 *et* p. 165, 8 *de Thecla Antiochiae.* *-s ad ea, quae visenda sunt, ducitur*: CIC. Verr. II 4, 132 *mystagogi Syracusis* -es ad ea, quae visenda sunt, solent ducere. OV. am. 3, 15, 11 spectans -s Sulmonis ... moenia ... dicat *eqs.* (*cf.* ANTH. 411, 1). SEN. dial. 6, 25, 2 ignotarum urbium monstrator -i gratus est. LVCAN. 8, 115 -s Romanus (8, 822). *nota*: LVCR. 6, 1275 (*de peste Atheniensi*) onerata ... cadaveribus ... templa manebant, -bus loca quae complerant aedituentes. PERS. 2, 8 (*v. p. 3028, 43*). *-s necatur vel spoliatur*: CAES. Gall. 6, 23, 9 -em violare (*α*, -es violari *β*) fas non putant *Germani.* BELL. Hisp. 15, 6 -es, qui in oppido erant, iugulare (22, 1). CIRIS 467 multo ... cruentas -e *a Scirone necato*

[*Lausberg*]

cautes. HOR. carm. 3, 4, 33 Britannos -bus feros (*cf.* MELA 3, 28 *Germani* -bus boni mitesque supplicibus [*cf. p. 3028, 17*]). OV. ars 1, 650 (*de -bus a Busiride immolatis; item* 1, 652. GELL. 2, 6, 3 -es omnium gentium [*cf. Macr. Sat. 6, 7, 5* homines o. g.]. MIN. FEL. 30, 4. *et al.*). met. 10, 228 (*de -bus a Cerastis immolatis; cf. de eisdem Ps. Lact. Plac. 10, 6* advenas). 13, 760. fast. 1, 552 Cacus ... non leve finitimis -busque malum (*cf.* PS. AVR. VICT. orig. 6, 2). SEN. Ag. 845 (*de -bus, quos Diomedes Thrax equis suis lacerandos dedit; item* Herc. O. 20 APVL. met. 7, 16). OCTAVIA 981 (*de -bus a Tauris immolatis; item* MIN. FEL. 30, 4. LACT. inst. 1, 21, 2. *et al.*). LVCAN. 10, 455. HIER. chron. a. Abr. 847 Scyllam ... spoliare -es solitam. CARM. de Sod. 15.

β doctrina christiana de -bus: in -e potest latere deus vel angelus (*cf. p. 3028, 8 et Malten l. c.* [*p. 3024, 45*]): AMBR. Abr. 1, 5, 35 qui scis, an deum suscipias, cum -em putas? PAVL. NOL. epist. 13, 21 p. 102, 1 (*allud. ad Vulg. Hebr. 13, 2* [*p. 3045, 24*]). *in -e suscipitur Christus* (*usus pendet ex* VVLG. Matth. 25, 35 sqq. [*Christus iudex loquitur:*] -s eram et collegistis me *eqs.*): AMBR. Abr. 1, 5, 35 quamvis et cum -em suscipis, suscipias deum. off. 2, 21, 107 licet in -e sit Christus (PETR. CHRYS. serm. 39 p. 310^C CONC. Matisc. a. 585 p. 169, 13. *cf.* HIER. in Matth. 25, 40 sqq. p. 190^A). AVG. serm. 235, 3, 3 (*allud. ad Vulg. Luc. 24, 29 sqq.; item* 239, 6, 7 *al.*). BENED. reg. 53 -es tamquam Christus suscipiantur. *de susceptione -um:* AMBR. Abr. 1, 5, 34 recipiendis ... -bus (AVG. epist. 38, 2 p. 66, 3 PETR. CHRYS. serm. 39 p. 310^C). *ibid.* suscipiendi -es ([*cf. l. 23*]. RVFIN. Orig. in gen. 4, 2 p. 53, 4 in Rom. 10, 17 AVG. serm. 103, 1, 2 *al.* PETR. CHRYS. serm. 39 p. 310^D. *cf.* AMBR. epist. 19, 6 -is susceptione). 1, 5, 35 -i potum aquae frigidae *dare* (*cf.* PETR. CHRYS. serm. 39 p. 310^C). 1, 5, 37 vir -um explorat adventus (off. 2, 21, 103). hex. 5, 16, 54 quid religionis -bus sit deferendum (vid. 1, 5). 125, 15 (*inter officia monachi*) -um laves pedes (PELAG. in I TIM. 5, 10 p. 495, 4 RVFIN. hist. mon. 2 p. 406^B Orig. in gen. 4, 2 p. 53, 4. *et al. cf. et p. 3025, 11*). RVFIN. Orig. in gen. 5, 1 p. 58, 6 audite haec, qui -em velut hostem vitatis (CAES. AREL. serm. 83, 4 p. 328, 14). *al.* PAVL. NOL. carm. 24, 316 orando ditant -em (*cf.* BENED. reg. 53). SEDVL. carm. pasch. 4, 24 qui ... -bus tectum largitur (*op. pasch. 4, 2* peregrinis). VITAE patr. 9, 14 p. 72^C -um ... et pauperum ... curam gerebat ([BENED. reg. 31]. *cf.* 9, 17 p. 78^B). 9, 17 p. 78^A -bus erat ... totus paratus (GREG. M. epist. 11, 53 p. 328, 14). *et saepissime apud* ECCL.

b *specialia: α de deis (dea: l. 72) vel heroibus vagantibus (ad hunc usum allud.* MART. 9, 61, 7 -is *Caesaris in Hispania* invicti [*cf. Weinreich, Stud. zu Mart. 79 adn. 11*]): *de Aenea (et sociis): apud Didonem:* VERG. Aen. 4, 10 quis novus hic nostris successit sedibus -s? (*cf. Gercke, d. Entstehung d. Aeneis, Berlin 1913 p. 46; aliter* SERV. *et* CLAVD. DON. *ad l.* GLOSS.^L I Ansil. NO 343 sq.). OV. ars 3, 39. SIL. 8, 50 Iliaco. AVSON. 325, 39 p. 111 P. CLAVD. DON. Aen. 1, 570 p. 113, 29 (*syn.* peregrinos). *et saepius. Romae apud Euandrum* (*cf. p. 3029, 29*): VERG. Aen. 8, 463 (*imit.* RVT. NAM. 1, 182). OV. epist. 7, 146 (*Dido Aeneae:*) non patrium Simoenta petis, sed Thybridas undas: nempe ut pervenias, quo cupis, -s eris. CLAVD. DON. Aen. 8, 175 p. 141, 12 *al. in comparatione:* IVV. 11, 62 cum sis conviva mihi promissus, habebis Euandrum, venies Tirynthius (*i. Hercules*) aut minor illo -s (*i. Aeneas*). *de serpente Aesculapi Romam adveniente:* CLAVD. 24, 171 Epidaurius -s (*v. app. crit.; cf. Ov. met. 15, 745* advena). *de Argo apud Euandrum:* VERG. Aen. 8, 346 (*cf.* SERV. *et* CLAVD. DON. *ad l.*). *de Argonautis* (*cf. et l. 69*): VAL. FL. 2, 438. 7, 288 (280; *secl. Kramer*). STAT. Theb. 5, 449. *de Bellerophonte apud Proetum:* PORPH. Hor. carm. 3, 7, 13 HYG. astr. 2, 18. *de Cadmo Thebis:* OV. met. 3, 129 Sidonius (SEN. Oed. 713 STAT. Theb. 3, 181). *de Daedalo in Creta:* OV. ars 2, 21. *de Demophoonte amatore Phyllidis:* PROP. 2, 24^b, 44 OV. epist. 2, 147. *de Euandro Romam adveniente:* OV. fast. 5, 98 (*cf. 5, 644* advena). *de Hercule: Romae paud Euandrum* (*cf. l. 52. p. 3025, 9*): OV. fast. 4, 67. SIL. 6, 634 -e ... sacro. PANEG. 10, 1, 2 PS. AVR. VICT. orig. 7, 4 CLAVD. DON. Aen. 8, 200 p. 145, 4. *cf.* OV. fast. 5, 658 (*de sociis Herculis in Italia relictis*). *in Libya:* OV. Ib. 393 Aonio ... -e. LVCAN. 4, 614. *apud Bebrycem:* SIL. 3, 421. 432. *apud Busiridem:* BOETH. cons. 2, 6, 10 W. *de Hippomene apud Atalantam:* OV. met. 10, 597. *de Iasone apud Aeetam et Medeam:* PROP. 2, 21, 11 OV. met. 7, 21, 90 SEN. Med. 22 VAL. FL. 5, 593. 6, 676 Argolicus. 7, 1 Thessalico ... -e. 7, 80 nescius. *saepius. apud Hypsipylen:* VAL. FL. 2, 339 STAT. Theb. 5, 464. *de Inone:* OV. fast. 6, 510 non venit haec nostris (*Latii*) -s amica choris. *de Marsya in Italia:* SIL. 8, 502. *de Mopso Saguntі:* SIL. 2, 104. *de Oedipo Thebis:* SEN. Oed. 80 infaustus. 234 profugus. 264. *de Oreste Delphis:* PACVV. trag. 187. *Mycenis:* DRAC. Orest. 693. *de Perseo apud Andromedam:* OV. met. 4, 695. 793. *de Phrixo in Colchide:* VAL. FL. 7, 119. *de Polynice apud Adrastum* (*aliter p. 3028, 16*): STAT. Theb. 1, 407 prior Tydeo. 3, 374. 4, 84 *Adrasto fato* debitus. *al. de Saturno in Italia* (*cf. p. 3030, 62*): PRVD. c. Symm. 1, 73 AVG. civ. 7, 4 p. 279, 27 D. *de Sileno apud Midam:* OV. met. 11, 95. *de Telamone exule:* ACC. trag. 344 aerumnosum. *de Theseo in Creta:* CATVLL. 64, 98. 176 PROP. 2, 24^b, 44. *ab inferis reverso:* SEN. Phaedr. 853 inferno. *Thebis:* STAT. Theb. 12, 784. *de Ulixe (vel sociis) apud Circen et apud Calypso:* OV. rem. 265 trist. 2, 380 BOETH. cons. 4 carm. 3, 6. *apud Phaeaces:* AVSON. 452, 2 p. 395 P. *de U. incognito Ithacam reverso* (*cf. Hom. Od. 17, 508* ξεῖνον): AVSON. 461, 3 p. 401 P. -s, sic enim se ferebat (*cf.* HYG. fab. 125, 19). *de Ulixe et Diomede apud Lycomedem:* STAT. Ach. 1, 823. *cf.* HOR. carm. 2, 5, 22 Gygem si puellarum insereres choro, mire sagacis falleret -es (*cf.* PORPH. suaviter hic -es pro ignotis [*cf. l. 45*] dicit). *usu christiano de deo vel angelis apud Abraham et apud Lot* (*cf. de eisdem Ioseph. antiq. 1, 196* ξένους): AMBR. Abr. 1, 5, 32. 1, 6, 44. 51. 53 off. 2, 21, 104. 107 RVFIN. Orig. in gen. 4, 5 p. 54, 24. 5, 1 p. 58, 9 sq. PRVD. ham. 730 PAVL. NOL. epist. 13, 21 p. 102, 5. 7. 11 CARM. de Sod. 55. 60 SVLP. SEV. chron. 1, 6, 4. PETR. CHRYS. serm. 131 p. 558^A *deus* succedit -is in figura. *et al.*

β de exulibus et profugis (*cf. p. 3027, 82*): LIV. 39, 51, 11 scelus occidendi -is *Hannibalis apud Prusiam.* SEN. Phoen. 587 ut patria arcear opemque gentis -s (*Polynices*) externae sequar (*syn. 586* profugus). CVRT. 3, 2, 17 -em et supplicem (*cf. p. 3027, 2*). AMBR. in Luc. 5, 35 (*de David*). HIER. epist. 54, 16, 2 (*de Elia*).

γ de iis, qui in cauponas vel in tabernas devertuntur (*hic usus voc. -s ipsi Senecae ignotus fuisse videtur, cf. p. 3021, 78. de v. l.* CIC. Cluent. 163 -um *v. p. 3021, 33*): PETRON. 95, 5 ⌊tot -um potionibus liberum⌋ urceolum (⌊ ⌋ *secl. Fuchs, Philol. 93, 1938, 161 sq.*). 95, 7 -um ... ebriorum frequentia. CIL XII 2462 (*s. I*) -s, qui ⟨in⟩ diaeta Asiciana ... ⟨hospi⟩tabitur. APVL. met. 1, 17 non ... immerito stabularios ... -es detestantur. VVLG. sap. 5, 15 memoria -is (καταλύτου) unius diei praetereuntis. SIDON. epist. 8, 11, 3 v. 53 vinosi -is. *de iis, qui in balneas veniunt:* STAT. silv. 1, 5, 60 si Baianis veniat novus -s ab oris (*imit.* AVSON. Mos. 345). ANTH. 120, 4. 121, 2. SYMPH. 284 (*sim.* HIST. Apoll. rec. A 42 p. 92, 12). SIDON. carm. 18, 10.

δ de eis, qui fines exteros hostiliter adierunt (*aliter p. 3025, 50*): MEROB. poet. 56 (*de Hunnis Romae*) Phasiaco ... -e. VICT. VIT. 1, 7 (*de Vandalis in Africa*) nullam sibi ab -bus (hostibus *v. l.*) misericordiam vindicabat. ENNOD. opusc. 4, 14 p. 386, 16 ne quid ... haberet subsidii terra -bus (*plerique, Hartel,* hostibus *B, Vogel*) deputata.

ε de militibus alienigenis mercede conductis (*sec. eundem colorem voc. gr.* ξένος. *ex coni.:* CVRT. 5, 12, 2 [*de mercennario Graeco Patrone apud Dareum*] ancipitem -em [*coni. Stangl pro* hostem]): ITALA II Macc. 10, 14 (rec. L) Gorgias ... -es alebat (ἐξενοτρόφει, *Vulg.* assumptis advenis).

2 *expresse acuitur notio primi vel paulo ante facti adventus: fere i. q. ignotus:* STAT. silv. 3, 1, 65 larem Polli non -s habebam (*cf. Vollmer ad l.*). PERS. 2, 8 (*precatur aliquis in templo*) 'mens bona, fama, fides' haec clare et ut audiat -s ('*i. q. tibi ignotus' Wageningen*) *eqs.* (*cf. p. 3026, 81*). PORPH. Hor. carm. 2, 5, 22 (*v. supra l. 7*). *de re personata:* MART. 3, 5, 3 unus erit ..., cui non eris -s, *liber* (*cf.* 12, 2 [3], 5 *syn.* advena). *fere i. q. novicius* (*cf. p. 3027, 84*): TER. Phorm. 605 si ab eo (*Demiphone, a quo Geta pecuniam petere voluerat*) nil fiet, tum hunc adoriar -em *Chremem novum ex itinere* (DON. astute -em de eo, qui supervenit, nomen aptum imprudenti rerum atque alieno ab earum scientia [*cf. infra l. 71*]). *paulo aliter:* APVL. met. 7, 11 -s ille (*de 'latrone novicio'; cf. 7, 10*).

B *in imagine* (*l. 63 sqq. 73. 75. 83*) *et translate:* **1** *de hominibus* (*praeter l. 57 praedicative*): **a** *generatim:* HOR. epist. 1, 1, 15 (*de eo, qui inter diversas philosophorum scholas iactatur*) quo me cumque rapit tempestas, deferor -s. STAT. Theb. 9, 328 (*de Glauco in mari*) Anthedonii -is (*cf. Auson. Mos. 279* novus accola). TERT. carn. 21 p. 460, 3 Oe. (*argumentatur contra Valentinianos, qui carnem Christi spiritualem fuisse docent*) si Maria non filium, sed -em in utero gestabat Iesum, quomodo *eqs.* (*ad imag. cf. p. 3025, 81 et p. 3045, 10*). ITALA psalm. 68, 9 (Hil. in psalm. 68, 9 p. 320, 18 *al.*) exter factus sum fratribus meis et -s filiis matris meae (ξένος, *Vulg.* peregrinus). I Petr. 2, 11 (Cypr. testim. 3, 11 p. 124, 24 *al.*) quasi -es et peregrini (παροίκους καὶ παρεπιδήμους, *Vulg.* advenas et p.) abstinete vos a carnalibus desideriis (*cf.* AMBR. Abr. 1, 5, 34 omnes in hoc incolatu -es sumus. VVLG. Hebr. 11, 13 peregrini et -es [ξένοι καὶ παρεπίδημοι] sunt super terram. *sim.* AVG. serm. 111, 2, 2 ENNOD. carm. 2, 15, 2). VVLG. Eph. 2, 19 iam non estis -es et advenae (ξένοι καὶ πάροικοι), sed estis cives sanctorum et domestici dei (*Pelag. ad l. interpr.* 'non extranei neque proselyti'). **b** *respicitur potissimum peregrinorum ignorantia* (*cf. supra l. 51*) *locorum vel rerum* (*interdum* [*l. 83 sqq.*] *potius pro adi. accipi potest*): CIC. Mil. 33 an ... vos soli ignoratis, vos -es in hac urbe versamini, vestrae peregrinantur aures *eqs.*? ac. 1, 9 nos in nostra urbe peregrinantes tamquam -es tui (*Varronis*) libri quasi domum deduxerunt. Att. 4, 13, 2 te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς, ne istuc (*sc. Romam*) -s veniam ([epist. 2, 12, 1 ne -s plane v.]. *cf.* 6, 3, 4 est quiddam advenientem non esse peregrinum atque -em). OV. fast. 3, 160 *Caesar disciplinae astronomicae studuit, quia* deus ignotas -s inire domos *noluit.* BOETH. cons. 2, 3, 12 W. an tu, *qui humanis rebus inesse constantiam rearis,* in hanc vitae scenam nunc primum subitus -sque venisti? *c. gen. vel c. praep.:* CIC. Rab. perd. 28 adeone -s es huiusce urbis, adeone ignarus disciplinae consuetudinisque nostrae, ut *eqs*? (*cf.* de orat. 2, 131 si erit *orator* ... in consuetudine

[*Lausberg*]

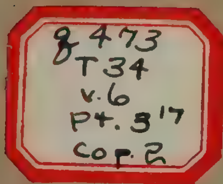
LIZ.-NR. 294 · 375/6/53 · PRINTED IN GERMANY · LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI (III/18/154) – T 3656

Zuschriften an den Thesaurus Linguae Latinae

wolle man richten nach

(13b) München 2, Arcisstraße 8^{III}

Bei Anfragen Rückporto erbeten, bei Besuchen vorherige Anmeldung erwünscht



THESAVRVS LINGVAE LATINAE

EDITVS AVCTORITATE ET CONSILIO
ACADEMIARVM QVINQVE GERMANICARVM
BEROLINENSIS GOTTINGENSIS LIPSIENSIS
MONACENSIS VINDOBONENSIS

VOL: VI, 3 FASC: XVII

hospes — hystrix



MCMXLII
LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

UNVERÄNDERTER NACHDRUCK
MIT UNTERSTÜTZUNG
DURCH DIE
SÄCHSISCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

civitatis, ... in moribus ac voluntatibus civium suorum -s). de orat. 1, 218 *oratorem* nulla in re tironem ac rudem nec peregrinum atque -em in agendo esse debere. *personate*: Ov. trist. 3, 1, 20 dicite ..., quas ... petam sedes -s in urbe liber.

2 *de bestiis*: Lvcr. 5, 987 *homines noctu* cedebant ... -bus saevis (*sc. feris*) ... cubilia. Colvm. 8, 16, 10 muraena, quamvis ... Carpathii ... pelagi ... vernacula, quovis -s freto peregrinum mare sustinet. *cf. etiam p. 3027, 54.*

3 *de rebus*: Apvl. met. 1, 10 aedificia locum novo -i (*i. domui a maga translatae*) non dabant. Ter. Mavr. 1835 (*de spondeo inter anapaestos*) advena sumptus et -s ..., quotiens locus expetet.

iuncturae et structurae ad II: (I) *acced. adi.*: (A) *indicatur, cuiatis -s sit* (*cf. l. 29. 33. p. 3026, 79. 3027, 46. 54. 59. 66. 70. 71. 3028, 32. 57. v. et p. 3022, 48. 61*): Plin. nat. 10, 33 Medi -es. Apvl. met. 2, 12 Chaldaeus quidam -s. Ivst. 43, 3, 10 Graeci -es. Pavl. Nol. carm. 17, 196 per Tomitanam gradieris urbem ... Dardanus -s (*i. Roma veniens*). (B) *adi.* '*novus*' *acuitur notio primi vel paulo ante facti adventus*: *v. p. 3026, 52. 3027, 43. 3028, 28.*

(II) *in allocutionibus* (*cf. p. 3023, 26*): (A) *generatim*: (1) *indigena advenam alloquitur*: Plavt. Asin. 416 (*Libanus loquitur cum mercatore Pellaeo; item* 431). Persa 604 (*Dordalus loquitur cum Sagaristione*). Acc. trag. 254 (*Pentheus Bacchum incognitum alloquitur*) formae ... nitiditatem, -s, geris (*Eurip. Bacch. 453* ξένε). Trag. inc. 249 quaenam te adigunt, -s (*Hercules*), stagna ... visere Averni? (*cf. p. 3026, 51*). Cic. Brut. 172 -s (*anicula loquitur cum Theophrasto; cf. p. 3026, 34*). Verg. Aen. 1, 753 (*Dido loquitur cum Aenea; item* 4, 323 cui me moribundam deseris, -s? hoc solum nomen quoniam de coniuge restat [*v.* Serv. *et* Clavd. Don. *ad l.*]). 8, 188 -s Troiane (*Euander loquitur cum Aenea; item* 8, 364). Priap. 30, 4 (*Priapus alloquitur viatorem*). Prop. 3, 13, 43 (*Pan alloquitur venatorem*) quicumque venis, ... -s (*cf. l. 44. 70*). 4, 4, 55 (*v. app. crit.*). 4, 9, 53 Ov. met. 2, 695. 4, 338. 639. 10, 620 Pont. 3, 2, 43 Liv. 1, 45, 6. Sen. Ag. 316 (*feminae Argivae alloquuntur Thebanas*) Thebais -s (*E, Leo, Moricca*; Thebana manus *A*; Thespias -s *Richter*). Petron. 116, 4 (*vilicus Crotoniensis loquitur cum Encolpio et Eumolpo*) o mi ... -es. Val. Fl. 7, 68. 454. 8, 53. Flor. Verg. p. 185, 8. p. 185, 23 o -s et amice. Vvlg. Sirach 29, 33 (πάροικε). *in tragoediis persona chorum alloquitur*: Enn. scaen. 349 -es. Trag. inc. 214 (*Enn.?*). *mystagogus vel aedituus -em alloquitur* (*cf. l. 66. p. 3026, 75*): Varro Men. 128 -s, quid miras nummo curare Serapim? Prop. 4, 1, 1 Prvd. perist. 9, 17. 93 Sidon. carm. 18, 10. (2) *advena indigenam quemlibet alloquitur*: Plavt. Poen. 678 (*Collybiscus loquitur cum advocatis*) -es. Rud. 571 obsecro, -s, da mihi aliquid, ubi condormiscam, loci. Ov. met. 2, 692 (*Mercurius Battum alloquitur*) quisquis es (*cf. l. 31. 70*), -s. Flor. Verg. p. 183, 9 salve ..., -s.

(B) *in titulis* (*sec. graec.; cf. e. gr. l. 61. 68*): (1) *in titulis sepulcralibus* (*lapis vel mortuus viatorem alloquitur*): CE 52 (= CIL I^2 1211; *aet. fere Gracch.*) -s, quod deico, paullum est, asta ac pellege. 53 (*fort. aet. Lucili*) rogat, ut resistas, -s, t⟨e⟩ hic ... lapis. 54 (= CIL I^2 1837; *aet. fere Sull.*) -s, resiste et ... scriptum perlig⟨e⟩ ([118]. *cf.* 74 [= CIL I^2 1212] et ... aspice [63 (= CIL I^2 2161). 117 (= CIL I^2 1930)]. 82 [*ante Claudium*] r. et tumulum contempla meum [76. 1876]. Atell. inc. 2. *cf. l. 49*). 1013 (*aevi Verri Flacci*) remorare. 1005 (*ante a. 43*) ades paucis et perlege. 981 (*s. I*). 986 (*s. I*) consiste ⟨et pe⟩rleg⟨e⟩ (980. 1877). Inscr. Mainzer Ztschr. 31, 1936, 85 (*aet. Tiberii; v. p. 3020, 7*). CE 1533 (*s. I$^{ex.}$*). 973 -s, sta et lachruma. *nota*: Avson. 236, 1 p. 78 P. cede procul myrtumque istam fuge, nescius -s. CE 11 (*aet. Acci?*) -s, ... valeas (62 [= CIL I^2 1836]. 63 [= CIL I^2 2161]. 1533 [*s. I$^{ex.}$*]. 973, 10). 57 (= CIL I^2 1702; *s. I a. med.*). Cic. carm. frg. 39 (Tusc. 1, 101; *ex gr. Simonid. frg. 92 b D.*) dic, -s, Spartae nos te hic vidisse iacentis (ξεῖνε). CE 1016, 1 (*s. I$^{in.}$*). 2092, 10 (*non multo post Drusum*) -s, qui . . legisti (1049, 1). Avson. 253, 2 p. 83 P. CE 369. 838 ad tumulum ne meias (*cf.* 1532). 1679. 2107, 1 ne ... quaeras, -s, cuius monumentum (*cf.* 2179, 1). Inscr. Hondius Suppl. Epigr. Graec. IV n. 104, 6. (2) *in inscriptionibus imaginum*: Catvll. 4, 1 (*an ad l. 39?*) phasellus ille, quem videtis, -es, *eqs.* (*inde* Verg. catal. 10, 1). Avson. 118, 1 p. 420 P. (*ex Anth. Graec. 16, 151* ξένε). (3) *varia*: Sen. epist. 21, 10 (*inscriptio 'hortulorum' Epicuri* [*cf. frg. 181 U.*]) -s, hic bene manebis *eqs.* CIL IV 5386 -s, salve, salv(u)s sis, quisquis es[t], val[l]e (*cf.* Inscr. NSc. 1936 p. 351 n. 327 [*Pompeis*]). Inscr. christ. Diehl 798, 9 -s, un⟨d⟩e laetus itineris perage cursum.

adi. hospes, -itis. *de formis* (*cf. Wackernagel, Synt. II 55*): *masc.*: *inde ab* Ov. (*p. 3030, 47. 62*). *nota de rebus*: *p. 3030, 72. 82 sq. 3031, 3. 15.* *fem.* (*inde a* Lvcano): *v. Neue-Wagener^3 II 35; adde*: Anth. (*p. 3031, 7*); Drac. (*p. 3030, 16*); Ven. Fort. (*p. 3030, 77*). *neutr.*: *nom. acc. pl.* -a (*inde a* Verg.) *v. Neue-Wagener^3 II 34, ubi addas*: Manil. 2, 964 Stat. Theb. 2, 515 Avien. (*p. 3030, 39. 41*); Pavl. Nol. (*p. 3030, 32*); Merob. (*p. 3030, 52*); Evg. Tolet. (*p. 3030, 17*). *abl. sg.* -e: *p. 3030, 32. 55.* *pl.* -bus: *p. 3030, 31.* *interdum (p. 3030, 47. 75. 77) dubium est, rectiusne agnoscatur vis subst. praedicative adhibiti.* *usus fere poeticus inde a* Verg. (*saepe [p. 3030, 8 sqq. 12 sqq. 20 sqq. 56] vice adi. a sermone epico abhorrentis* hospitalis [*v. et p. 3031, 40*]). *in prosa oratione prorsus certa exempla non inveniuntur ante* Apvl., Min. Fel., Tert. (*de vi adi. minus constat apud* Cic. [*p. 3028, 72*] *et* Plin. nat. [*p. 3025, 28*]). [*dub.*: Carm. de Sod. 33 solet utilis arbor in silvis latitare feris (ferens *Peiper*) velut -e (*ad l. 44*) fructu (*V, Hartel*, hospita [*ad. p. 3031, 50; cf. p. 3032, 70*] fructus *L P, Peiper*).

I *pertinet ad usum hospitii*: A *spectatur foedus hospitii*: 1 *pro gen. subst. q. e. hospitium*: Sil. 17, 68 iuncti ... per aras foederis (*inter Syphacem et Scipionem*) ... atque -a iura (17, 78 *Scipio Syphacem monet, ut pacta -a servet* [*cf. Liv. 29, 24, 3* iura hospitii]). Stat. Ach. 1, 310 ferus *Achilles* -a sacra, *quibus constringitur, ut Deidamiam amores celet*, disiciat ..., ni pudor ... teneat.

2 *pro gen.* (*sg. vel pl.*) *subst. q. e. hospes* (*de bestia: l. 17*): Val. Fl. 2, 662 arma videbis -a *Argonautarum*. Stat. Ach. 1, 66 *Paris* spolia -a (*de Helena*) portans. Drac. Romul. 8, 548 *Paridem cum Helena Cypro fugientem persequitur* quicumque satelles *Menelai* ..., subnixus et -e turma *Cypriorum*. Evg. Tolet. carm. 46, 4 parce ... nostros dente contingere natos. est namque facinus -a *hirundinis* (*cf. p. 3025, 63*) membra cibus.

B *pertinet ad excipiendos advenas*: 1 *de rebus ad excipiendos hospites idoneis* (*huc spectare videtur* [*cf. p. 3032, 67*]: Isid. orig. 10, 196 ospes [*cf. p. 3020, 2*]: facilis, aptus et ostio patens): a *de locis sim.* (*c. dat.*: *infra l. 28. 41. 42. c. gen.* [*cf. p. 3022, 82*]: *infra l. 38*): α *proprie*: Verg. Aen. 3, 377 pauca tibi, *Aeneas*, ..., quo tutior -a lustres aequora (*cf. p. 3025, 65. 3032, 66. 3033, 4*) ..., expediam dictis (Serv.: vicina; nihil enim nobis hospitio esse vicinius constat. Gloss.^{L} V Abba ho 3 peregrina. *de ambiguitate cf. Henry et Conington-Nettleship ad l.*). Prop. 3, 22, 37 Sinis ... non -a Grais saxa (*versus secl. Knoche, RhM. 85, 1936, 47*). 4, 9, 34 (*Hercules alloquitur sacerdotes Bonae Deae*) pandite (*cf. l. 30. 38*) defessis -a fana viris. Val. Fl. 2, 649 *Cyzicus rex Argonautis* -a pandi tecta iubet (Stat. Theb. 12, 479 -bus tectis. Pavl. Nol. carm. 20, 102 -a. 21, 477 -a. 21, 536 -e tecto). 4, 58 iam ... *Hercules* iter ad ... -a moenia Troiae flexerat *a rege Troiano Laomedonte invitatus* (Stat. Ach. 1, 699 -a ne subito terrerent m. *Scyri* coetu). 5, 202 (*Iason ad Colchidem appulsus precatur*) vos Colchidos -is orae (*cf.* Stat. Theb. 6, 279 -s ... Aurora [*de Aegypto, ubi Io hospitaliter excepta est*]). Stat. Theb. 4, 842 (*Argivus numen fontis precatur*) fessis ... iterum -a pandas flumina. Stat. silv. 3, 5, 76 (*de Baiis*) litora mundi (*cf. Vollmer ad l.*) -a (Avien. orb. terr. 626 *Aeolus* -a ... indulsit l. nautis). silv. 5, 1, 252 *Charon* manes ... locat -e cumba. β *translate*: Sil. 12, 31 *Neapoli* -a Musis otia. Avien. Arat. 116 signa ... -a ... aquilonibus. Prvd. cath. 10, 31 -a viscera (*de corpore habitaculo animae; cf. p. 3042, 4. 3024, 61 et Bickel l. ibid. c.*).

b *de epulis hospitibus paratis* (*cf. p. 3032, 70. 3034, 54*): Val. Fl. 1, 44 *Aeetes Phrixum inter* -a vina *interficit*.

2 *de iis, qui ad aliquem deverterunt*: a *proprie*: Ov. met. 8, 685 *anserem* dis -bus (*sc. Iovi et Mercurio*) ... *Philemon et Baucis* mactare parabant (Sen. Thy. 148 [*de deis apud Tantalum*]). Rvst. Help. benef. 88 (*de convivis ad nuptias Cananaeas invitatis*) populus ... -s. b *translate*: Stat. silv. 3, 1, 33 *templum a Pollio constructum* -bus superis dignissima sedes ([*v. Vollmer ad l.*]. *cf.* Merob. poet. 86 superos terris atque -a numina pelle, *Bellona*). Pallad. ins. 33 (*de arbore inserta*) cur non arbor inops pinguescat ab -e gemma? (*cf. p. 3042, 84*). Prvd. psych. 214 arva ... capta manu popularier -e aratro.

C *de Iove tutore -um* (*cf. p. 3033, 12 et p. 3033, 78*): Ov. met. 10, 224 Iovis -is ara.

II *pertinet ad statum peregrini, extranei*: A *i. q. exterus, adventicius*: 1 *de animantibus* (*de rebus personatis: l. 74 sq.*) *aliunde advenientibus vel peregre commorantibus rebusque eorum propriis* (*l. 62. 66. 72*): a *generatim*: Ov. epist. 6, 52 -a (*Argonautarum*) ... pellere castra. fast. 1, 240 (*Saturni profugi*) -is adventum ... dei (*cf.* Stat. Theb. 4, 162 [*de Hercule apud Molorchum*]). Lvcan. 5, 11 (*de senatu Romano in Epiro*) secreta ... rerum -s in externis audivit curia tectis. Stat. Theb. 2, 515 nec mora, quin *Sphinx* ... circum -a surgeret ora. 12, 438 quis ... accessūs ferus -is umbrae (*sc. corporis Polynicis in rogum Eteoclis delati*) pelleret? (*cf. 12, 430* novum advenam). Tert. adv. Marc. 2, 14 p. 354, 24 Aegyptum ... -is populi *Israelitarum* conflictatricem. Vvlg. act. 17, 21 Athenienses ... omnes et advenae -es (οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι). Mar. Victor aleth. 3, 409 (*deus Abrahae*) quid pateant *terrae, quas tibi dabo*, gressu prius -e lustra (*cf. Vulg. gen. 13, 17* perambula terram). Drac. laud. dei 3, 220 *Diana Scythica* satiata catervis -bus caesis. *de rebus personatis*: Manil. 2, 964 (*de sideribus in 'domibus' alienis* [*cf. p. 3025, 69*]) in externis subsidunt -a castris (*v. Housman ad l.*). Ven. Fort. Mart. 1, 424 *muto sanato* ilico vox rediit peregrinis sedibus -s (*cf. Blomgren, Stud. Fort. I 168 sq.*). b *de deis nationum* (*cf. Tert. apol. 25, 3*): Min. Fel. 6, 2 *Romani* undique -es deos quaerunt et suos faciunt. CIL VIII 8435 (*s. III*) di⟨is⟩ patris et -bus, diis Mauricis et Genio loci.

2 *de rebus corporeis extrinsecus ingruentibus*: Apvl. mund. 34 *regiones*, quae prius fuerint continentes, -bus atque advenis fluctibus insulatas. Clavd. 8, 187 emicuit ... plagis alieni temporis -s ignis (*de cometa*).

[*Lausberg*]

3 *de rebus incorporeis extrinsecus petitis*: MANIL. 1, 6 -a sacra (*sc. astrologiam*) ferens nulli memorata priorum. CLAVD. 28, 651 annus ..., quem non aliena per arva induit -s honos (*sc. consulatus extra Romam initus*).

B *i. q. alienus, expers, exclusus*: **1** *add. relatione* (*gen.: l. 8. 12. dat.: l. 7. praep.* ab: *l. 9*): ANTH. 919, 4 *Pauperies* magnificis -s honoribus. VVLG. Eph. 2, 12 eratis ... alienati a conversatione Israel et -es testamentorum *eqs.* ([ξένοι τῶν διαθηκῶν]. *cf.* MAR. VICTORIN. *ad l.* id est alienati testamento [*seq.*: cum ab his *testamentis* -es essetis et alieni *eqs.*]. *falso interpr.* PELAG. in l. p. 354, 7 proseliti hoc est advenae [PS. PRIMAS. in l. p. 613^B peregrini]). PAVL. NOL. carm. 24, 222 *Ionas in ventre piscis conclusus* exul soli, -s sali (*cf. v. 225* intra mare et exter maris. *Carm. de Iona 101* maris intitimus exter).

2 *abs.*: ARATOR act. 1, 256 -e gressu (*i. qui eis usitatus non erat*) convixere pedes *claudi a Petro sanati* (*cf. 1, 311* vestigia ... aliena sibi *et Blomgren l. c.*).

figura adnominationis opp. hostis (*cf. Wölfflin SB Münch. 1881 II p. 61 sq., 1887 II p. 200*): *p. 3021, 10. 44. 84 sqq. 3023, 71. 3024, 67. 3026, 9. 61. 3027, 34.*

deriv.: hospita, hospitalis, hospitium, hospitor. *comp.*: cohospes, inhospes; hospiticida; adhospito.

hospicīda *v.* hospiticida.

hospita, -ae *subst. et adi. f.* [*ab* hospes; *cf.* antistita, sospita *sim. J. B. H.*] *de originatione*: PROB. inst. gramm. IV 83, 9 sqq. quaeritur, ab eo quod dixit Vergilius '-a terra' masculino genere 'hic hospes' an 'hospiter' an 'hospitus' facere debeat *eqs.* -a ab eo quod est hic hospes venire non iudicatur *eqs.* -am ... quod hospitus faciat, ratio supra decursa declarat. *plerumque ab* hospes *derivant tamquam exemplum inaequalitatis a poetis usurpatae (afferunt locos Verg. et Lucani): v. p. 3020, 22 sqq.; adde*: SERV. Aen. 3, 539 usurpative '-a' dixit *eqs.* 6, 93 '-a' ... more suo dixit. PRISC. gramm. III 21, 8. *aspirandum sec.* CASSIOD. gramm. VII 202, 14 (*ex Eutyche*). *scrib.* osp-: CIL III 2013. 8902 XIII 10018, 7. 95.

de formis: *? gen. sg.* -ai: TER. Andr. 439 *coni. Bentley metri causa* (-ae *trad.; al. coni. al.; cf. Leo, Plautin. Forsch.*[2] *p. 353*). *leg. subst. inde a* PLAVTO, PACVV., TER., CIC.; *nonnulli loci usus praedicativi (p. 3032, 9. 14. 30. 33) forsitan potius ad adi. referantur. adi. occurrit inde a* VERG., OV. *fere apud poetas (saepe [p. 3032, 39. 3033, 13] vice adi. a sermone epico abhorrentis* hospitalis), *in prosa oratione inde a* TERT. (*de* VAL. MAX. [*p. 3032, 9*] *cf. l. 38*).

[*falso trad. pro* Sospita (*de Iunone* [*cf. p. 3033, 12*]): OV. fast. 2, 56 (*codd.* A^1 *U et Prisc. gramm. II 343, 13*). SIL. 13, 364 (*corr. Itali metri causa*). *dub.*: ACC. trag. 51 (*v. p. 3021, 60*). PANEG. in Mess. 142 (*v.* perhospita). VAL. FL. 2, 322 CARM. de Sod. 33 *v. p. 3030, 4.*]

subst.: **I** *pertinet ad usum hospitii*: **A** *respicitur magis status foederis hospitalis*: CIC. Verr. II 2, 24 Servilia, vetere Dionis -a. LIV. 42, 15, 3 litteras ... eis dat ad Praxo -am. STAT. Ach. 1, 898 Thetis -a *Lycomedis*.

B *respicitur magis actus ad hospitem recipiendum pertinens*: **1** *de feminis vel locis hospitium praebentibus* (GLOSS. ξενοδόχος): **a** *de feminis*: **α** *generatim*: (I) *de uxore hospitis hospitem excipientis*: CIC. Verr. II 2, 89. 116 ardebat *Verres* amore illius -ae *uxoris Dorothei*. HOR. carm. 1, 15, 2 cum traheret *Paris* ... Helenen ... -am. OV. trist. 2, 398 fallax -a *Bellerophontis Stheneboea* (*cf.* PORPH. Hor. carm. 3, 7, 16). (II) *de femina, quae ipsa hospitem excipit*: HOR. carm. 3, 7, 9 sollicitae nuntius -ae (*cf.* PORPH. *ad l.*). OV. epist. 2, 1 -a, Demophoon, tua ... Rhodopeia Phyllis (2, 74). 7, 167 (169) non nupta, sed -a dicar *Dido*. APVL. met. 6, 20 (*de Proserpina, quae Psychen hospitio excipit*) offerentis -ae sedile. PS. ORIG. tract. 12 p. 129, 8 *de Rahab -a exploratorum Israelitarum* (12 p. 129, 19. 130, 14 PRVD. tituli 62 PAVL. NOL. carm. 26, 135). AVG. serm. 26, 10, 11 (*de Sunamitide -a Elisaei*). BACHIAR. fid. 1 p. 1021^A prophetarum -a *Sareptena vidua*. MART. CAP. 1, 81 *Neptunus* omnium nutricem deorumque -am secum *uxorem* ducit (*v. Kopp ad l.*).

β *speciatim*: (I) *de focaria militum* (*cf. p. 3024, 23*): TAB. cer. Berol. ed. Viereck-Zucker 1690 a 4 (*a. 131*) sibi natam esse Longiniam ... ex Arsute Luci fil(ia) -a[e] sua[e] (b 1). CIL III 2013 Pyrallidi benemeren(ti) -ae sue (INSCR. RevA. VI 4 [1934] p. 279 n. 179). 2052. 8902. XI 6349 -ae sanctissimae. (II) *de copa* (*in vasis potoriis*): CIL XIII 10018, 7 -a, reple lagona(m) cervesa. 10018, 95 futuui -a(m). *huc pertinere videntur inscriptiones gemmarum*: CIL III 6021, 1 -a, felix vivas (*item* XIII 10024, 143^a–c).

b *de locis*: OV. Pont. 4, 14, 60 *Tomis* nobis -a fida manet (*cf.* AVSON. 292, 1 p. 148 P. pande, ... Arelate, tuos blanda -a portus). PAVL. PETRIC. Mart. 6, 90 *cella Martini* angelicae felix fuit -a vitae (6, 355 quae ... patuit fida -a sancto). CARM. cod. Petav. 2, 2 (*titulus absidae*) Christi sancta domus ..., -a sanctorum *eqs.* INSCR. christ. Rossi II 279 n. 3 *aula hospitii peregrinantium* susceptrix inopum, -a simplicium. *tropice*: CARM. adv. Marc. 2, 147 (*de carne Christi*) iam renovata redit, flos carnis et -a pacis, virgine de sponsa caro non ex semine nata *eqs.*

2 *de animantibus vel rebus, quae hospitio excipiuntur* (*add. gen.*: *p. 3032, 17. 19.* apud: *p. 3032, 9*): **a** *de personis* (*plerumque praed.*): PLAVT. Mil. 488 (*de Philocomasio apud Periplectomenum*) meam ... -am, quae heri huc Athenis cum hospite advenit meo (*de eadem* 495. 510. 548. 552. 555). PACVV. trag. 232 (*de Medea in Colchidem adveniente*) exspectata advenis: salve, -a. CIC. Att. 5, 1, 3 Quintus 'Pomponia' inquit 'tu invita mulieres' *eqs.* at illa ... 'ego ipsa (*om. M*) sum' inquit 'hic -a', id autem ex eo, ut opinor, quod antecesserat Statius, ut prandium nobis videret. OV. fast. 6, 529 -a Carmentis ... intrasse penates diceris, *Ino*. VAL. MAX. 4, 4 pr. cum Campana matrona apud illam *Corneliam* -a ornamenta sua ... ostenderet. LVCAN. 8, 157 *Cornelia Mytilenis* nulli gravis -a turbae ... vixit quasi coniuge victo. STAT. silv. 3, 1, 109 ab excelso veniat soror *Minerva* -a templo *ad templum Herculis*. 4, 4, 52 Ausonio se condidit -a portu Parthenope. *metaphorice*: OV. trist. 4, 1, 88 ad numeros ... reverti sustinet in tantis -a Musa malis (*de imag. cf. p. 3030, 41*). **b** *de bestiis vel rebus* (*tropice*): AETNA 588 (*de Procne in hirundinem conversa*) -a tectis acciperis. PETRON. 55, 6 v. 5 ciconia ..., grata peregrina -a. PRVD. apoth. 829 *anima* limi (*i. corporis*) ... -a ... fraterna sedit in aula. LEO M. serm. 49, 2 *anima christiana* -a magis quam domina terrenorum *eqs.*

3 *usu latiore de inquilina eiusdem domus*: VVLG. exod. 3, 22 postulabit mulier *Israelita* a vicina sua (*cf. p. 3025, 12*) et ab -a *Aegyptiaca* vasa argentea (גָּרַת בֵּיתָהּ, *Itala Lugd. et Aug. loc. hept.* inquilina, *LXX* συσκήνου).

II *pertinet ad statum advenae i. q. peregrina* (GLOSS. V 110, 2 peregrina [*an ad p. 3030, 26?*]): PLAVT. Persa 464 (*de filia Sagaristionis, quae 'abducta ex Arabia' esse perhibetur*) hanc -am. TER. Andr. 439 (*de Glycerio Andria Athenis*). OV. met. 5, 493 (*de Arethusa in Sicilia*) huc -a veni (*cf. 495* Sicaniam peregrina colo). 6, 190 (*Delos insula Latonam alloquitur*:) '-a tu terris erras, ego ... in undis'. LVCAN. 6, 441 -a (*an adi.?*) Colchis *Medea in Thracia*. PASS. Theclae C b 26 p. 71, 11 *et* A 28 p. 78, 3 *de Thecla Antiochiae* (*in ceteris recc.*: peregrinam). *de umbra* (*cf. infra l. 83*): OV. trist. 3, 3, 64 *umbra mea* per ... feros manes -a semper erit. *de rebus personatis* (*cf. supra l. 29*): SIL. 15, 172 (*de Massilia urbe*) Phocais ... -a (*opp.* barbarus ... accola). RVFIN. Clement. 1, 9 *veritas*, cum ad vos advenerit, nec quasi -a suscipitur, quae ... civis esse et vernacula debuisset.

adi.: **I** *i. q. ad hospitium pertinens*: **A** *de feminis vel rebus ad accipiendos hospites promptis i. q. hospitalis*: **1** *de femina, quae hospitium praebet*: STAT. Theb. 12, 582 (*de Hecale, -a Thesei*) anus -a.

2 *de locis, quibus advenae excipiuntur* (*c. dat.*: *l. 46 al.*; *c. gen.*: *l. 59*): **a** *excipiuntur homines*: *de terra, ad quam navigantes appelluntur*: VERG. Aen. 3, 539 o terra -a (*de Italia, ad quam Aeneas appellitur* [*item* TIB. 2, 5, 42 vocat errantes -a t. lares]. VAL. FL. 4, 145 non haec ... -a vobis *Argonautis* t. *Bebrycia*). OV. met. 3, 637 *Naxus* mihi *Baccho* domus est, vobis *nautis* erit -a tellus (fast. 1, 511 [*de Italia, ad quam Euander appellitur*]. LVCAN. 3, 43 obtulit -a t. puppibus accessus faciles. VAL. FL. 3, 304 quae me *Iasonem* [*sc. Cyzico rege necato*] -a t. accipiet? quae non primis prohibebit harenis?). PANEG. 3, 8, 3 *liburnae Iuliani* (*quae cum Argo navi comparantur*) urbes -as *non* populant (*fere pro gen.*: *i. q. 'urbes hospitum'*; *cf. l. 74. p. 3030, 12*). *alia*: PETRON. 135, 8 v. 15 humilis casa ..., in Actaea quondam fuit -ă terra digna sacris Hecales (*cf.* SIL. 8, 320 non hic *in Italia* domus -a tecto invitat *Hannibalem* patrio [STAT. Theb. 12, 618 gentilibus -a divis Icarii Celeique d.]). SIL. 15, 177 -a Tarraco Baccho. STAT. Theb. 12, 500 tellus quibus *deis* -a semper Athenae. silv. 5, 3, 168 Ausonii pridem laris (*de templo Apollinis*) -a Cyme. Ach. 1, 206 -a Delos gentibus. CLAVD. 9, 2 (*de Pelio monte, ubi nuptiae Pelei et Thetidis celebrantur*) nec caperet tantos -a terra deos. *in imag. de terra, quae christianis ad patriam caelestem migrantibus hospitium tantum est* (*cf. p. 3025, 76. 3041, 76 et Bickel, RhM. 63, 1908, 367 sq.*): ANTH. 667, 4 (*epitaphium Senecae*) -a terra, vale. VEN. FORT. carm. 4, 13, 1 (*epitaphium*) brevis hic et -a lux est. **b** *excipiuntur res*: VERG. georg. 3, 362 unda *glacie concreta* ... puppibus ... prius, patulis nunc -a (SERV. facilis [*cf. p. 3030, 21*]) plaustris (*ad imag. cf. p. 3030, 24*). STAT. Theb. 4, 105 Ioniis ... fluctibus -a portu Chalcis. PAVL. NOL. carm. 21, 387 domus, nostris quae nunc manet -a cellis.

3 *de cibo hospitibus parato*: CVLEX 126 lotos ... -a ... nimia tenuit dulcedine captos *socios Ulixis* (SIL. 3, 311 *Lotophagos* dulci pascit lotos nimis -ă baca. *cf. p. 3030, 4. 44. 3035, 28*).

B *de animantibus vel rebus, quae hospitio excipiuntur* (*pro gen.* hospitum: *l. 76. 77.* *c. gen.*: *l. 83. p. 3033, 1. 5.* *c. praep.*: *p. 3033, 5*): **1** *excipiuntur homines deversi ab hominibus*: VAL. FL. 3, 272 (*de Argonautis Cyzici*) sumus -a turba. 5, 385 (*Iason cum Medea loquitur*:) nos -a pubes advehimur ... tua tecta petentes. AMBR. hex. 5, 16, 54 (*de Israelitis in Aegypto*) genti -ae (*cf. postea* inhospitalitatis poenas). *tropice*: PRVD. psych. praef. 63 Christus ... pudici cordis intrabit casam, monstrans honorem trinitatis -ae (*allud. ad Vulg. gen. 18, 1 sqq.*).

2 *excipiuntur homines (umbrae l. 83) rebus*: MART. 10, 26, 4 -a Lagaei litoris umbra iaces (INSCR. christ. Diehl 3082 B hic ... in pace -a caro iacet [*cf. p. 3024, 66. 3042, 47*]). PRVD. cath. 5, 59 pur-

[Lausberg]

purei gurgitis (*i. Maris Rubri*) -a rubris litoribus ... resederat *gens Israelitarum.*

3 *excipiuntur res (bestiae l. 8) rebus*: Ov. fast. 1, 340 acta per aequoreas -a navis aquas (4, 298. trist. 4, 4, 58. *sim.* 3, 12, 32 -a ... in Ponti litore puppis erit. STAT. Theb. 5, 336 -a Ponti *Argo. cf. etiam p. 3030, 24. 3032, 49. 3035, 25. 3041, 64*). ARNOB. nat. 6, 23 *Apollo templo incenso* ne unum quidem *habuit* ... scripulum, ⌊quod hirundinibus -is⌋ (⌊ ⌋ *Marchesi cum Gel.*, quo h. hospitiis *P*, quo h. hospitium *Reifferscheid*). Varro ut dicit (*cf. p. 3025, 63*) ..., ostenderet. ENNOD. carm. 2, 56, 9 inclusas comit lux -a gemmas. 2, 76, 1 aspidas ut capiat tectis fraus -a (*i. coniuncta*) technis.

C *de Iunone tutrice hospitum* (*cf. p. 3030, 56 et infra l. 78*): MART. CAP. 1, 53 Iunonis ... -ae (hospitio *v. l.*; Sospitae *emendator cod. B?, Grotius; cf. p. 3031, 42*).

II *i. q.* **advena, peregrina, aliena:** A *i. q. extrinsecus adveniens, peregrina*: 1 *de animantibus rebusve hominum propriis* (*l. 22* [*pro gen.* hospitis]. *c. dat. l. 21*): VERG. Aen. 6, 93 coniunx ... -a *Lavinia* ([*falso interpret.* SERV. *ad l.*]. *cf.* GELL. 1, 19, 2 anus -a atque incognita *Sibylla apud Tarquinium* [*cf. Dion. Hal. 4, 62, 2* οὐκ ἐπιχωρία]). SEN. Herc. f. 534 (*de Scythis Nomadibus*) gentes patriis sedibus -as. LVCAN. 8, 748 (*Cordus de busto cuiusdam mortui flammas rapit*) quod ... violat manus -a bustum, da veniam (*aliter* DRAC. laud. dei 2, 296 [*de militibus navigantibus*] bellum ignotis transfert m. -a terris). STAT. Ach. 1, 374 (*de ave, quae aliis avibus volantibus se immiscet*) si ... diverso ... -a tractu venit avis. *nota de deo Marcionis*: TERT. adv. Marc. 1, 2 p. 293, 3 *Marcion* novam et -am argumentatus est divinitatem in Christo suo revelatam (*cf. Adamant. p. 84, 20 B.* ξένον). 2 *de locis*: Ov. Pont. 4, 9, 105 videt -a terra (*cf. p. 3032, 44*) in nostra sacrum Caesaris esse domo. CE 418, 2 (*sepulcrum Romanae in Armenia*) Roma mihi tellus, genus inde, set -a sedes.

B *i. q.* *expers, aliena* (*c. gen. vel dat.*): STAT. Theb. 9, 228 stupet -a belli unda *Ismeni, quae bella nondum viderat,* viros *pugnantes.* SEDVL. op. pasch. 1, 9 *per mare rubrum siccatum Israelitae* vestigiis -am peregrinis aquosae viam ... siccitatis *carpserunt.*

comp.: inhospita. *Lausberg.*

[**hospitāculum,** -ī *v. l. 61.*]

hospitālārius, (-ī) *m. ab* hospitale (*v. p. 3034, 81*). GLOSS. V 593, 5 blato (*v. vol. II 2048, 43—45*): cubicularius, -us. GLOSS. Hamann, Mittheil. aus dem Breviloquus Benthemianus (Progr. Hamburg 1879) p. 7 -us ...: custos hospitalis vel qui est de hospitali. *cf. Du Cange s. v.* *Haffter.*

hospitāle, -is *n. v. p. 3034, 81.*

***hospitālis,** -is. *ab* hospes. *scrib.* osp-: *hic illic in codd.* (*cf.* ISID. orig. 10, 196 *sub litt. O*); *in tit.*: CIL XII 4377, 3. *?* -pet-: *v. l. 59.* *de formis* (*cf.* PRISC. gramm. II 131, 4): *compar.*: FLOR. epit. 1, 16, 4. *superl.*: CIC. Verr. II 1, 65 AVELL. p. 25, 26 ACT. Archel. 4, 5 p. 5, 10. *cf.* maxime -is: CIC. Verr. II 4, 3. *abl. sg.* -e: *v. p. 3035, 3.* *gen. plur.* -iōrum: *v. p. 3034, 83.* *retrograde sg.* **hospitālium,** -ī: GLOSS. II 377, 59 ξενοδοχεῖον: -um. V 497, 23 diversorium: receptaculum, -um (*cf. p. 3036, 46*). NOT. Tir. 66, 92.

de notione: SERV. georg. 3, 362 -is homo dicitur hospiti apte serviens (ISID. orig. 10, 196). GLOSS.[L] II Philox. HO 21 φιλόξενος, ξένιος. GLOSS. φιλόξενος. ξενοδόχος. ξένιος. II 377, 55 ξένιον τὸ δῶρον τὸ πεμπόμενον ξένῳ. II 375, 59 diversorium: receptorium, -e (*al. cf. l. 51*). *inde a* PLAVTO, CIC., VARR.; *e poetis habent* PLAVT., TRAG. inc., PHAEDR., SEN. [*it.* spedale, *francog.* hôtel. *M.-L.*]

[*dub. suppl.*: CIL VIII 22909 (*v. p. 3037, 74*). XV 7258 (= INSCR. christ. Diehl 1899 adn.) ⟨hos⟩pet(alis) s(an)c(t)i Crisogo(ni) (*suppl. Dressel* [*i.* '*xenodochii*']; *aliter Diehl ad l.*). *loco spurio*: VLP. dig. 9, 3, 5, 1 si -ia (*PVLU*, hospitaculi *F*) habeat (*cf. Momms. ad l.*).]

I *pertinet ad hospites* (*pro gen. subi. vel obi.* '*hospitis*' *vel* '*hospitum*'): PLAVT. Poen. 75 emit -em is filium imprudens senex puerum illum (*cf. Löfstedt, Synt. I 91*). LIV. 25, 18, 7 ne -i caede dextram violet (SEN. Herc. f. 483). SIDON. epist. 2, 2, 9 -is turba (*opp.* domestica).

II *pertinet ad usum recipiendi hospites*: A *generatim*: 1 *de statu, condicione, iure hospitii* (*de rebus; de dis: l. 78*): PLAVT. Poen. 958 ad eum -em hanc tesseram mecum fero (1048. 1052 haec mi -is t. cum illo fuit [LEX VRSON. (CIL I² 594) 131, 4 hospitium tessera[s]ve -is cum quo fi⟨at⟩. IVS hosp. Curub. (CIL I² 755; *a. 45 a.?*) 2, 7. CIL II 5763, 4 (*a. 2 a.*) Acces ... t. -em fecit cum civitate Palantina (*v. Ruggiero, Diz. epigr. III 1056*)]. VI 1684, 9 [*a. 321*]. *cf.* CIL VI 1492, 23 [*a. 101?*] tabula -i incisa hoc decreto in domo sua posita [XIV 2924, 5 (*s. I?*) ⟨statuam⟩ cum t. -bus. INSCR. NSc. 1936 p. 105 (*Amiterni; a. 335*)]. *de vetustissimis tesseris -bus earumque forma v. Lommatzsch ad CIL I² 23. 611. 828. 1764. 2825*). TRAG. inc. 41 inplorat fidem Iovis -is (CIC. Deiot. 18 fin. 3, 66. PLIN. nat. 36, 34 I. -is Papyli [*i.* 'Ζεὺς ξένιος'; *de statua*]. APVL. met. 7, 16. mund. 37 [*p. 401ᵃ, 22* ξένιος]. CLAVD. DON. Aen. 1, 731 p. 141, 14 VVLG. II Macc. 6, 2 GLOSS. III 82, 64. *cf.* CIC. Verr. II 4, 48 illud insigne penatium [*v. l. 84*] -iumque deorum [LIV. 39, 51, 12 VAL. MAX. 1, 7 ext. 4. 5, 1, 3. 9, 2 ext. 3 CVRT. 5, 2, 15 TAC. ann. 15, 52, 1 SERV. auct. Aen. 1, 736. CIL VII 237, 3 dis deabusque -bus penatibusq(ue) (*v. Ruggiero, l. c. 1045*). *cf. p. 3039, 23*]. AMM. 30, 1, 22 numine. HYG. fab. 15, 2 Laribus [*aliter p. 3035, 19*]. *adde* CIC. Cael. 52 tua ... -is illa Venus [*de signo*]). LIV. 9, 6, 7 senatus ... iustis omnibus -bus privatisque et publicis fungitur officiis (AVSON. 463 p. 402 P. AMM. 18, 7, 1 *al.* AMBR. off. 2, 21, 107). 45, 20, 6 nullum -e ius in iis (*sc. legatis*) esse servandum (AMBR. hex. 5, 16, 54 [*v. et p. 3035, 11*]. *cf.* SEN. contr. exc. 3, 8 ubi -es invicem [*v. l. 38*] dexterae? AVSON. 420 p. 378 P. foederis. CLAVD. DON. Aen. 8, 345 p. 164, 16 religionis. PAVL. NOL. epist. 23, 40 p. 196, 7 fas). TAC. ann. 14, 24, 3 *legati* -e donum, coronam auream, tradebant (*cf.* APVL. met. 9, 10 munus. *v. et l. 66*).

2 *de actione, apparatu, animo erga hospites benevolo*: a *de animant.* (*per prosopopoeian de bestiis: l. 24* [*aliter l. 54*]; *de mente: l. 16*), *i. q. hospites facile suscipiens* (*advenas; curiales: l. 36*), φιλόξενος, *humanus sim.*: α *absol.*: CIC. Verr. II 1, 65 homo qui semper -issimus amicissimusque nostrorum hominum existimatus esset. HOR. epod. 17, 49 tibi -e pectus et purae manus ([SCHOL.: mite, amicum, bonum, benignum]. *cf.* PHYSIOGN. 37 p. 55, 7 ingenium). LIV. 25, 18, 8 -em hostem appellans *Campanus Crispinum.* SEN. epist. 21, 10 istius domicilii custos -is, humanus. FLOR. Verg. p. 186 populum ... iudicio -em. AMPEL. 2, 9 (= NIGID. frg. 97; *cf.* SCHOL. Germ. Bas. p. 90, 17) quod *Chiron* ... -is fuerit. ITIN. Alex. 42. LACT. inst. 6, 12, 12 (*syn.* humanum). MAR. VICTORIN. in Phil. 4, 22 p. 1234ᴰ. DICT. 1, 6 Antenor, vir -is (RVFIN. Orig. in Rom. 10, 41). AMBR. hex. 5, 16, 53 ut nulla *cornix* prosequendis -bus turmis (*i. ciconiis*) se subtrahere nitatur. vid. 1, 6 tam (*cf. l. 68*) -is *vidua,* ut totum daret. VVLG. I Tim. 3, 2 oportet ... episcopum ... esse ... pudicum, -em ([φιλόξενον. *cf.* HIER. adv. Iovin. 1, 35. *et al.*]. Tit. 1, 8 [*v.* HIER. in l. p. 568ᶜ]. *cf.* GREG. M. epist. 2, 29 p. 126, 10 abbatem). RVFIN. Orig. in gen. 5, 1 p. 58, 13 erat ... -is Lot *eqs.* (*al. cf. l. 49. 75*). SALV. gub. 7, 64 Franci mendaces *sunt,* sed -es. *et al.*

c. dat. (*cf. l. 50. p. 3035, 33*): SEN. contr. exc. 10, 5 sic iste -is Olynthio fuit? (*cf. Sen. contr. 10, 5, 3* hoc hospitio Olynthius ... exceptus est?). AMBR. in Luc. 7, 195 -em remuneraturis esse. PALLAD. hist. mon. I 37 p. 325ᴰ est ... peregrinis ... -is ([*p. 144, 6 B.* φιλόξενος]. VISIO Pauli 27 rec. F p. 151, 4 S.). *c.* in: CIC. off. 2, 64 Theophrastus ... scribit Cimonem Athenis etiam in suos curiales Laciadas -em fuisse. *c.* erga: RVFIN. Orig. in Rom. 10, 18 eos officiosos et -es exstitisse e.... fratres. *c.* invicem (*v. et l. 7*): VVLG. I Petr. 4, 9 -es i. sine murmuratione *estote* (φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους, *Itala Ps. Aug. spec. 137 p. 689, 2* hospitalitatem ... exhibete).

m. pro subst.: *i. q. hospitio recipiens, hospes*: PLIN. nat. 9, 26 iniuriae potestatum in -es ad visendum *delphinum* venientium. *i. q. caupo*: CIL XII 4377, 3 ospitalis a gallo gallinacio. *? i. q. hospitio receptus*: LEX Sal. 56, 1 quicumque eum aut paverit aut -em (hospitalitatem *l. v.*) collegerit ([in hospitium *sim. l. v.*]. capit. 2, 8, 1).

b *de rebus*: α *corporeis (de avibus: l. 54), i. q. ad apparatum -em pertinens, liberalis sim.* (*c. dat.*: *l. 50*): CIC. Verr. II 4, 3 huius domus est ... nostris hominibus apertissima maximeque -is (GAVDENT. serm. 8, 18 G. RVFIN. Orig. in gen. 5, 1 p. 58, 9 *Lot.* AVG. in psalm. 75, 16 d. suam esse -em omnibus sanctis advenientibus. *aliter infra l. 74*). II 4, 48 non dubitavit illud insigne ... ex -i mensa tollere (LIV. 23, 9, 4 SEN. benef. 4, 38, 2 TAC. ann. 2, 65, 3. HEGES. 1, 37, 2 p. 74, 17 [hospitalitatis *l. v.*]. *cf.* VARRO rust. 3, 2, 3 aves [*i.* '*mensae -i appositas*']. PLIN. nat. 33, 83 -i divi Augusti cena). SEN. Oed. 259 hunc non quieta tecta ..., non -is exulem tellus ferat. *fort. add.*: GLOSS. III 425, 14 ἕσπερος: vesperus -is, antifer (*i.* '*homines ad domum revocans*'? *cf. David, Comm. phil. Ien. 5, 1894, 229*).

β *incorp.*, *i. q. humanus, benignus sim.*: LIV. 2, 14, 9 nuntii -ium beneficiorum. 23, 39, 3 invitatio *legatorum* benigna et -is fuit. 42, 39, 8 salutatio non tamquam hostium, sed -is ac benigna fuit (*cf.* PHAEDR. app. 21, 5 voce -i [*sc.* '*ave*']. SERV. auct. Aen. 8, 178 'invitat' et 'accipit' verba -ia). VAL. MAX. 1, 1, 10 humanitatem (AMBR. in psalm. 118 serm. 3, 45, 3). PLIN. nat. 6, 84 -i regis clementia. PANEG. 9, 4, 3 studio gratiae -is (AMBR. Abr. 1, 6, 52). *n. pro subst.* (*aliter infra l. 81*): LIV. 21, 20, 7 nec -e quicquam pacatumve satis prius auditum quam Massiliam venere *legati.* 42, 24, 10 munera ... data utrisque aliaque -ia comiter conservata. -e est (*praedicative*): AVSON. 412 p. 270 P. quid ... tam amabile tamque (*cf. supra l. 25*) -e quam *eqs.*?

3 *de locis, ubi hospites devertuntur*: CIC. leg. agr. 2, 46 illam ipsam sedem -em in qua⟨m⟩ erit deductus *decemvir* (SEN. epist. 28, 4). LIV. 1, 58, 2 cum ... in -e cubiculum deductus esset. 21, 63, 10 magis *Flaminium* ... in deversorio -i quam apud penates suos praetextam sumpturum. VAL. MAX. 9, 12 ext. 4 domum -em repetens (PAVL. NOL. epist. 13, 21 p. 102, 17 *Lot* [*cf. ibid.* p. 102, 4 tabernaculo]. *cf. p. 3035, 12. paulo aliter l. 48*). SEN. epist. 102, 24 (*trop.*) quicquid circa te iacet rerum, tamquam -is loci sarcinas specta. RVFIN. hist. mon. 1 p. 391ᴮ cellam ... -em extrinsecus fieri permisit *Iohannes,* in qua adventantes ... requiescerent (17 p. 439ᴰ cellulam [GLOSS. V 191, 8]).

n. subst. -e, -is (-iorum: *l. 83. acc. sg.* -em: *p. 3035, 5 sq.* [*aliter Bonnet, Lat. de Grég. 348*]. *cf. p. 3036, 48*): *i. q. cubiculum -e*: VITR. 5, 6, 3 *anguli trigonorum* -iorum designabunt compositionem. 5, 6, 8 *valvae scaenae habeant* dextra ac sinistra -ia. 6, 7, 4 domun- [*Hofmann*]

culae constituuntur ..., uti hospites advenientes ... in ea -ia recipiantur (*ibid. iterum.* 6, 7, 5). CIL XIII 4208, 6 (*a. 232*) -ia ⟨sacrorum cele⟩brandorum gr⟨atia⟩. GREG. TVR. Franc. 6, 10 p. 255, 13 de -e eorum ... pallea sunt extracta (*an ad l. 7?*). glor. mart. 52 p. 525, 5 *Fedamius* apud basilicam ... Marcelli -em habebat. LEX Sal. capit. 1, 5, 2 qui ... ipsi ... panem aut -em dederit (*v. et p. 3036, 48*). *i. q. xenodochium, hospitium* (*cf. l. 4*): HIST. Apoll. rec. A 17 eamus -ia quaerentes (*pro sing.*; requiramus rec. B. *cf. Klebs, Apollon. aus Tyrus 250*). *cf. p. 3033, 50. 55. 59. 61. 3037, 12.*

B *speciatim*: *de metato militum*: COD. Theod. 7, 8, 1 invitis senatoribus ... in eorum domibus nullus -i iure commaneat. 11, 16, 15 -ium domorum ... curae (COD. Iust. 12, 40, 10, 7 [*Valent. III*]). 13, 3, 18 (= Iust. 12, 40, 8) -i molestia ... liberari. NOVELL. Theod. 25, 2 commoditas. *de concubinatu* (*ut vid.*; *cf. p. 3024, 23. 3031, 66*): CONC.[S] II 2, 2 p. 40, 11 eos ... qui mulieres diripiunt -is (hospitalitatis *B*[c]) solacii nomine (*gr. II 1, 2 p. 163, 9 συνοικεσίου*).

C *tropice* (*cf. p. 3034, 76*) *et translate* (*ad A 2 et 3*): **1** *de utero matris*: PRVD. perist. 10, 782 per huius alvi fida conceptacula, per -em mense bis quino larem. SEDVL. op. pasch. 2, 4 p. 200, 1 infans (*sc. Christus*) ... per -is templi sinceram defluens castitatem (*cf. carm. pasch. 2, 45* viscera).

2 *de rebus*: **a** *homines invitantibus*: HOR. carm. 2, 3, 10 quo pinus ... albaque populus umbram -em consociare amant ramis? SEN. nat. 2, 49, 3 -ia *fulgura* quae sacrificiis ad nos Iovem arcessunt et ... invitant. PLIN. nat. 2, 118 aperto ... mari -ique litorum omnium adpulsu (*cf.* FLOR. epit. 1, 16, 4 nihil -ius mari *plagae Campaniae.* TERT. adv. Marc. 1, 1 p. 290, 16 Pontum [*postea* humanioribus fretis. *alludit ad* ʻ*Euxenos*ʼ]). 13, 105 nimis -i (*sc. fructu loti arboris*) advenarum oblivione patriae. **b** *de aliis rebus hospitium praebentibus*: COLVM. 4, 1, 4 quae *terra* velut -i atque etiam materno sinu recipiat incrementa virentium. PLIN. nat. 2, 224 multorum milium transitu -i (*sc. amnium per lacus*). 17, 69 sit *solum* ... siccum ..., advenis -e (*de seminario*).

adv. **hospitāliter.** *i. q.* φιλοξένως, *liberaliter, benigne sim.*: LIV. 1, 9, 9 invitati -r per domos (22, 30, 6 milites ab notis ignotisque). 6, 26, 3 (*opp.* hostiliter). 22, 54, 3 cetera ... publice ac privatim -r facta (42, 25, 13). 27, 46, 5 excipiuntur (CVRT. 7, 6, 18. PS. AVR. VICT. orig. 5, 3 -r benigneque. *cf.* CVRT. 8, 12, 15 accepisset [HYG. astr. 2, 14 p. 50, 4]). 45, 20, 8 alia comiter atque -r praestare Romanos (*cf.* PANEG. 5, 3, 3 hibernis -r praebitis). CVRT. 4, 2, 2 (*coniunct.* large). *de advena, i. q. more hospitis*: IVST. 8, 3, 4 ad quos (*sc. penates*) paulo ante ingressus -r fuerat.

deriv.: hospitalarius (*ab* hospitale), hospitalitas. *compos.*: inhospitalis. *cf. Onom.*

[x]**hospitālitās**, -ātis *f.* *ab* hospitalis. *plur.*: *v. p. 3036, 30. scrib. in codd. hic illic* osp-, *e. g.* PASS. Thom. p. 146, 22. *inde a* CIC. (*l. 54*), MART. (*l. 74*), TERT. [*falsa l. v. pro* hospitalis: *v. p. 3034, 45. 53. l. 15.* *loco corr.*: CANON. Turner II 1 p. 31 XII.]

I *proprie de usu hospitii*: **A** *generatim*: **1** *spectat potius ad statum, condicionem, ius, i. q.* ξενία, *hospitium* (*per prosop. de bestiis*: *l. 61. exempla, in quibus agitur potius de animo* [*i. q.* φιλοξενία, *cf. l. 71*] *v. sub 2. cf. tit. librorum*: RVFIN. hist. 4, 26, 2 Melitonis *liber* ... de -e [περὶ φιλοξενίας]. PS. AVG. spec. 137 p. 687, 10 de -e [MAX. TAVR. hom. 99. serm. 96]. *explanationes*: CIC. off. 2, 64 recte ... a Theophrasto est laudata -s. est enim ... valde decorum patere domos inlustrium hospitibus inlustribus *eqs.* [*impugnat* LACT. inst. 6, 12, 12 (*cf.* 6, 12, 6)]. AMBR. Abr. 1, 5, 34 p. 528, 6 bona est -s, habet mercedem suam *eqs.* [*cf.* RVFIN. Orig. in Rom. 10, 18. *et al.*]. OP. imperf. in Matth. 51 p. 928. *et al.*): TERT. praescr. 20, 8 contesseratio -is. NOVATIAN. trin. 18 p. 921[A] *deus* reddens in filiis ius -is (EVSTATH. Bas. hex. 8, 5 p. 950[C] quis *cornicibus* ... -is iura mandavit? [*Migne gr. 29, 176* φιλοξενίας. *cf. p. 3034, 24*]. MAX. TAVR. hom. 99 p. 483[A] serm. 96 p. 725[B]. *et al. cf. p. 3036, 42*). HIL. in Matth. 10, 6 ut cum digno sit -s (HEGES. 1, 30, 1 p. 52, 6 [*Flav. Ios. 1, 288* ξενίας]). VIGIL. TRID. ad Simplic. 1 p. 550[D] nullum consortium pollutae -is agnoscens. SERV. auct. Aen. 1, 632 post ... iunctam -em. SCHOL. Hor. carm. 1, 15, 2 -em violando. HEGES. 1, 28, 7 p. 47, 7 erat fratribus paternae -is copulatus necessitudine (*Flav. Ios. 1, 244* ἦν ... ξένος ... πατρῷος).

2 *spectat potius ad actionem, i. q.* ξενισμός, ξενοδοχία, *vel ad animum erga hospites benevolum, i. q.* φιλοξενία (*cf.* MVTIAN. Chrysost. hom. 33, 3 non dixit ʻ-isʼ, sed ʻamoris -isʼ, quod in Graeco distinctius invenitur [*p. 227* οὐκ εἶπε ʻτῆς ξενοδοχίαςʼ ..., ἀλλὰ ʻτῆς φιλοξενίαςʼ]. *v. et l. 51*): MART. 4, 64, 28 *domus* comi patet -e (*cf.* AVG. epist. 157, 35 domus -e ferventes). TERT. nat. 2, 9 p. 113, 7 est et Sanctus propter -em a rege Plotio fanum consecutus (SERV. Aen. 4, 207. *et al. cf.* AMBR. off. 2, 21, 105). ITALA prov. 15, 17 (Ambr. Abr. 1, 5, 35 *al.*) melior est ... -s cum holeribus *eqs.* (ξενισμός, *Vulg.* vocari ad olera). SERV. Aen. 8, 124 -is amatorem (*cf.* AMBR. epist. 63, 105 -em diligite *eqs.* [GREG. M. in euang. 23, 2 p. 1183[A]]). AMBR. Abr. 1, 5, 32 fructum -is ... requirebat *Abraham* (*cf. l. 83. p. 3036, 10*). in Luc. 5, 35 tanta -is est gratia, ut *eqs.* (off. 2, 21, 103 *al.* RVFIN. Orig. in cant. 1 p. 104, 9. *et al.*). off. 2, 21, 104 *Abraham* pro -is mercede fructum posteritatis recepit (HEGES. 4, 17 p. 267, 22. *cf.* 1, 38, 6 p. 81, 9 discedenti optulit XXX talenta -is munera). vid. 2, 11 -is studium (RVFIN. hist. mon. 7 p. 418[D] *al.* MIRAC. Theclae 6 p. 172, 4. *cf.* RVFIN. Orig. in Rom. 9, 2 sollicitudinem). HIER. epist. 22, 24, 5 sedulo -is officio *Marthae* (RVFIN. Orig. in gen. 4, 1 p. 52, 4 *al.* LEO M. epist. 31, 2 [= CONC.[S] II 4 p. 13, 17; humanitatis *P*]. SIDON. epist. 1, 9, 1. *cf.* OROS. hist. 2, 17, 8 obsequio. *et al.*). adv. RVFIN. 3, 17 p. 469[C] nobis in monasterio -s cordi est *eqs.* VVLG. Rom. 12, 13 -em sectantes ([φιλοξενίας]. AVG. serm. 357, 5 VITAE patr. 3, 141 [= 5, 14, 19]. *et al.*). Hebr. 13, 2 -em nolite oblivisci *eqs.* (*cf.* PS. PRIMAS. in l. p. 786[A]). RVFIN. Orig. in gen. 4, 1 p. 51, 5 apparatus -is utriusque (*sc. Abraham et Lot*). hist. p. 955, 8 (*syn.* humanitatis; *item* hist. mon. 1 p. 394[D]. *cf. l. 5*). AVG. civ. 16, 29 p. 173, 23 D. hi, qui -em illis (*sc. angelis*) exhibebant (serm. coll. Morin p. 545, 8. VITAE patr. 5, 7, 9 [*Cot. p. 531* φιλοξενήσας]. *et al.* [*v. et p. 3034, 40*]. *cf.* AVG. serm. 50, 5, 7 praebetur -s peregrinis. 179, 3, 3 -em ministrare sanctis. VITAE patr. 5, 13, 2 impendisset [*Cot. p. 509* φιλοξενήσας. *cf.* VEREC. in cant. 4, 8]. MVTIAN. Chrysost. hom. 11, 4 ostendebat [*p. 96* ἐπεδείκνυτο. *al.*]. CAES. AREL. serm. 83, 4 p. 328, 13 exercere). c. Faust. 22, 60 p. 655, 16 *Lot* (*cf. supra l. 10*) -is ... meritis commendatus. serm. coll. Morin p. 544, 16 *Martham* cura -is occupaverat (GREG. M. epist. 9, 37 p. 66, 28 *al.*). *al.* OROS. hist. 1, 11, 2 Busiridis ... crudelis -s ... fuit. AVELL. p. 605, 18 accipere ... subvectionem ... et -em. PETR. CHRYS. serm. 99 p. 478[C] *Sara* tres ... panes dominicae -i offert. MAX. TAVR. hom. 93 p. 468[C] prima in civitate -s *Elisaei.* serm. 83 p. 699[D] Ariana. 96 p. 727[A] se per -em Isaac filium suscepisse (*cf.* GREG. M. epist. 2, 50 p. 152, 13 in -e [*al.*]). BASIL. ad monach. (RevBén. 27) p. 229, 31 -em fraternitatemque ... amplectere ([*Migne gr. 31, 649*[B] ξενοδοχίας]. ACT. Petr. 2). CASSIOD. hist. 6, 28 p. 1048[C] *ecclesias* -e peregrinorum (*cf. l. 45*) et indigentium ... ornaverunt (*Sozom. p. 1260*[B] φιλοφροσύνῃ ξένων). var. 10, 3, 6. GREG. M. moral. 16, 50 *Iob* -bus ... impensus ... fuit. *et al.* *nota*: *pro adi.* ʻ*hospitalis*ʼ (*ut vid.*): GREG. TVR. Iul. 15 cum in domo -is suae convivium ... fungeretur. *de advena, i. q. commoratio hospitis*: BENED. reg. 61 tempore -is potuit eius vita dinosci.

B *speciatim*: **1** *de metato militum, i. q. praebitio hospitii*: COD. Theod. 7, 8, 3 ab -is munere domum privatorum nullus excuset praeter eos *eqs.* 7, 8, 5, 2 (= Iust. 12, 40, 2, 2) -is gratia. 7, 8, 10, 2 (= Iust. 12, 40, 5, 2) -em ... concedimus. 7, 8, 11. 12 (= Iust. 12, 40, 6) ut infausta -is praebitio tolleretur. **2** *de Germanis a possessoribus Romanis hospitio receptis agrisque donatis* (*cf. p. 3025, 50. 3026, 12 et Brunner, Rechtsgesch. 76 adn. 13*): LEX Burg. lib. const. 54, 1 in quo *loco* ei -s fuerat delegata. 55, 2 qui *agri* -is iure a barbaris possidentur. **3** *de xenodochio vel deversorio*: CIL VIII 5341, 6 (*s. IV/V*) Valentinus ... locum rui⟨nis obsi⟩tum ... ad ne⟨cessa⟩rium usum et ad peregrinorum (*cf. l. 28*) -em ... reformavit. **4** *i. q. hospitale* (*cf.* GLOSS.[L] III Abstr. DI 76 diversorium: receptaculum aut -s [*A*, ospitalem *cett.*]): LEX Sal. 55, 2 qui ei ... aut panem dederit aut -em (hospitium *vel* hospitalem *l. v.*) dederit (*cf. p. 3035, 6*).

II *tropice et translate*: **1** *de animo, fere i. q. peregrinatio*: MACR. somn. 1, 21, 34 animorum origo caelestis est, sed lege temporalis -is hic exulat. *fort. add.*: SEDVL. op. pasch. 1, 2 p. 180, 7 ut per hanc corporalis gratiae -e fungentem *viam* ad illam spiritalis gloriae mereamur patriam pervenire (*de vita Christiana*). **2** *de hospitio dei in utero Mariae*: PETR. CHRYS. serm. 146 p. 593[C] *nomen Mariae* -is virtus *est.* **3** *de rebus*: PROSP. in psalm. 119, 4 si interiora eius (*sc. hominis*) vacua sunt ab -e vitiorum (*cf.* CASSIOD. in psalm. 54, 15 bene dixit ʻhospitioʼ, ut ostenderet malitiam non esse naturalem, sed adventicia quadam -e susceptam).

cf. opp. inhospitalitas.

hospitālium, -ī *n.* *v. p. 3033, 49.* *Hofmann.*

hospitātio, -ōnis *f.* *ab* hospitari. LIB. geneal. chron. I p. 177, 355 Arad (Adar *var. l.*; *v. vol. I 573, 63. II 392, 83. 500, 37*) id est -o (*ibid. p. 178, 355* A. id est descensio). *Ehlers.*

hospitātor, -ōris *m.* *ab* hospitari. *qui hospitatur, alicuius hospitio utitur* (*pro adi.*): APVL. met. 4, 7 fortissimi fidelissimique mei -es (*al. m. vid. correx. in* sosp-, *cf. p. 3020, 44*) iuvenes.

(**hospiter**) *v. p. 3031, 27.*

hospitiārius, (-ī) *m.* *ab* hospitium. GLOSS. II 577, 15 diversorianus (*v. vol. V 1, 852, 53—56*): stabularius, -us.

hospiticīda *et* **hospicīda**, (-ae) *m.* *ab* hospes *et* caedere, *ad vert. gr.* ξενοκτόνος *ficta videntur*; *de forma* hospicida *cf.* homicida, lapicida. GLOSS. II 378, 1 ξενοκτόνος: hospiticida. 581, 60 hospicida: peregrinos occidens. *Haffter.*

hospitiolum, -ī *n.* *ab* hospitium *demin.* *scrib.* -ici-: GREG. TVR. Franc. 6, 45 p. 285, 23 *al.* *de notione* (*cf. p. 3037, 26*): GLOSS.[L] III Abol. AE 18 aediculae (*Ter. Phorm. 663*): -a. *legitur inde ab* VLP., HIER.

i. q. hospitium parvum: **I** *sensu strictiore, de cubiculis, conclavibus sim., in quibus hospites hospitantur*: VLP. dig. 9, 3, 5, 1 si quis amicis suis modica -a (hospicialia *P*) distribuit (*praecedit*: si quis gratuitas habitationes dederit libertis et clientibus ... suis. *seq.*: si quis ... residuum locaverit pluribus).

II *sensu latiore* (*notione hospitandi evanida* [*aliquantum dilu-*

[*Lausberg*]

cente l. 22. 42]) de habitatione (*cf. p. 3043, 15*): A *de quovis modico habitaculo, domuncula, conclavi* (*mercede conducto infra l. 16; saepe acced. pron. vel gen. poss., e. gr. l. 4. 6. 8. 10. 20. acced.* proprius *infra l. 14*): HIER. epist. 42, 3 amicis, qui ad nostrum -um convenerunt. 52, 5, 4 (*ad Nepotianum presbyterum*) -um (hostiolum *v. l.*) tuum aut raro aut numquam mulierum pedes terant. 117, 11, 2 si (*filia, quae domo aufugit*) . . . domum, in qua nata est, arbitratur angustam, vos (*sc. mater et frater*) ad eius -um pergite (*postea*: cum *alieno homine* . . . in uno cubiculo manere non potest). 123, 13, 3 milites et peregrinantes sine uxoribus sua -a non regunt . . . ? chron. a. Abr. 2113 *Iohannes apostolus exilio solutus Ephesum secessit,* in qua urbe et -um (hospitalium *v. l.*) . . . habebat (*cf.* VITA Fulg. p. 101 L. *Fulgentius de exilio revocatus* intravit Carthaginem . . ., ubi . . . coepit in -o proprio venientes ad se catholicos . . . docere). in Is. 58, 7 p. 566[B] (*explic.* 'egenos . . . induc in domum tuam') si tuam non habes, inducas in -um, quod vel mercede conductum vel beneficio possides. in Matth. 8, 20 p. 53[A] (*explic.* 'filius . . . hominis non habet, ubi caput suum reclinet') cum tantae sim paupertatis, ut ne -um quidem habeam et non meo utar tecto. RVRIC. epist. 1, 12 p. 365, 15 -i mei desertum. 2, 2 p. 373, 10 -um nostrum (2, 38 p. 423, 6. *cf. 2, 33 p. 417, 15* in hospitio meo). PALLAD. hist. mon. II 8 p. 353[A] (*de cella, quam monachus alia relicta inhabitat*) -um meum (ξενίᾳ). CAES. AREL. serm. 14, 2 p. 68, 22 peregrinos . . . cum grandi in -is vestris excipite humanitate (*cf.* 26, 4 p. 112, 19 [*ibid.* ad domum tuam]).

B *de casa, tugurio* (*cf.* GLOSS.[L] I Ansil. TU 56 tugurium: -um, casa), *in quo rusticus pauper habitat* (*fort. in eiusmodi casis rustici primitus per certum solum tempus [e. gr. tempus messis] hospitabantur; ad rem cf. infra l. 40*): CONC. Agath. a. 506 Mansi 8, 325[D] (*de iis quae episcopus liberto suo confert*) iubemus . . . modum in terrula, vineola vel -o tenere. GREG. TVR. Franc. 6, 45 p. 285, 23 -a pauperum spoliabant, vineas devastabant (Mart. 2, 27 p. 619, 10 p. -a [*opp.* domos ecclesiae]. *cf.* glor. mart. 10[a] p. 495, 25 conspicio haud procul a via -um cuiusdam pauperis incendio concremari *eqs.*). 8, 19 p. 337, 32 illo *marito* . . . discedente ab -o suo, hic *abbas* nocte . . . veniens domum meretricis ingreditur. glor. mart. 47 p. 520, 25. p. 521, 1 'removeamus hoc -um a loco isto . . .'. tunc amoto tugurio *eqs.* Iul. 22 p. 573, 41 Mart. 1, 35 p. 605, 5. 2, 3 p. 610, 29. 2, 33 p. 621, 34 VITA Caes. Arel. 1, 47 p. 475, 25. *nota de casa, in qua rusticus, qui in agro longinquiore arando occupatus vespere domum non revertitur, pernoctat*: GREG. TVR. glor. mart. 103 p. 558, 15 quidam pauper *rusticus* . . . *vespere* lassus de . . . opere veniens . . . se -o reconderet (*postea: insequenti die* redit ad propria). *Lausberg.*

×hospitium, -ī *n.* *ab* hospes. *de origine*: ISID. orig. 15, 3, 10 -um sermo Graecus est, ubi quis ad tempus hospitali iure inhabitat *eqs.* *de scriptura*: *scrib.* -ic-: *saepe in codd., e. g.* APVL. met. 2, 3 (*F s. XI*). *errore sculptum* hosplt: CE 242, 1 (*s. I*). *aspirandum esse docet* CASSIOD. gramm. VII 202, 14 (*ex Eutyche*). *scrib.* osp-: *saepius in codd., e. g.* APVL. met. 9, 5 (*F*); *in tit.*: CIL VI 13114 CE 1383, 5 (*a. 557?*). *similiter in gr. et* ὀσπ- *et* ὀσπ-, *e. g.* CONC.[S] II 1, 1 p. 176, 3 ὀσπίτιν. *inde confusio videtur nata c. v. q. e.* auspicium (*cf. l. 70 et vol. II 1542, 41*). *notatur* h: CIL I[2] 2825 h(ospitium) f(ecit) quom Elandorian. *de prosodia*: ? hŏspītium (*ex lege iamb. brev.*): PLAVT. Trin. 673. *de formis*: *plur. q. d. poet.* (*similiter rhet.*: LIV. 30, 13, 11): VERG. Aen. 1, 672 *al.* HOR. sat. 2, 6, 83 OV. fast. 6, 536 SEN. Phaedr. 853 SIL. 3, 627. *et al.* *gen. in* -ii *metro probatur inde ab* OV. epist. 15, 219. *abl. pl.* in -īs: *v. p. 3041, 1.* ? -ia, -ae *f.*: PROB. app. gramm. IV 194, 18 (*inter fem. in* -ia). *cf. l. 64.* NOT. Tir. 66, 93. *de notione* (*cf. l. 45*): SERV. auct. Aen. 11, 114 hoc verbum duo significat: ⟨et quo ab alio recipimur⟩ et quo aliquem recipimus (ISID. diff. 1, 160. *cf. p. 3020, 36*). SYNON. Cic. p. 412, 20 B. amicitia: societas, commercium, -um. CHAR. gramm. p. 461, 64 B. hoc -um ἡ ξενία. GLOSS.[L] II Philox. HO 24 ξενίᾳ. GLOSS. V 567, 7 deverticulum: locus secus viam, ubi cam⟨p⟩santur, vel -a. *al.* *inde a* PLAVTO, PACVV., ACC., RHET. Her., CIC., VARRONE; *abiit in gr.* (*cf. Meinersmann, Lat. W. i. gr. Pap. 41, Suidas s.* ὀσπήτιον· τὸ οἴκημα *et neogr.* σπίτι. *v. et l. 51. p. 3043, 31*). [*val.* ospeṭ. *M.-L.*] [*falso trad.*: ARNOB. nat. 6, 23 p. 234, 19 (*v. p. 3033, 8*). *falsa l. v.*: PLIN. nat. 19, 87 (*v. p. 3020, 77*). STAT. Theb. 12, 479. *e coni.*: PACVV. trag. 235 repudio -um (*Heins.*, auspicium *codd.*; *cf. p. 3038, 80*). ACC. trag. 194 (-um *Buech.*, hostium *codd.*, hostimentum *Grot.*). *dub. suppl.*: LIV. 25, 8, 8. CE 57, 4 (*v. Buech.*). CIL VIII 22909 (*a. 112*, = INSCR. Afr. Cagnat-M.-Ch. 57; ⟨ex Afri⟩ca hospi⟨tium fecit⟩ *Merlin*, ⟨tesse⟩ra hospi⟨talis⟩ *Gauckler*). XV 7258 (= INSCR. christ. Diehl 1899 adn.; *v. p. 3033, 58*). *falsa transl. ex gr.*: ITALA I Macc. 10, 36 (rec. B) dabuntur eis -a (ξένια, *rec. L* copiae).]

I *de usu recipiendi advenas*: A *de statu, condicione, iure hospitis*: 1 *proprie*: a *ad ius pertinentia* (*cf. Leonhard, RE VIII 2493 sqq.; Daremberg-Saglio III 1, 298 sqq.; Ruggiero, Diz. epigr. III 1044 sqq.*): α *de hospitio publico* (*non certo distinguitur ab* 'amicitia' *vel* 'foedere'; *cf. Mommsen, Staatsr. III 1152[1]*): Ⓘ *generalia quaedam*: -ii *gratia legatis dantur locus, lautia, senatus*: LIV. 5, 28, 4 adductos . . . in publicum -um legatos (*cf.* 45, 22, 1 VAL. MAX. 5, 1, 1 f). 30, 21, 12 *Carthaginiensibus* -um in villa publica, senatus ad aedem Bellonae datus est (*cf.* 42, 6, 11 aedes liberae -o datae). PAVL. FEST. p. 68 dautia . . . dantur legatis -i gratia. *add.* publicus *sim.* (*cf. 3037, 84. 3039, 79. 3040, 43*): CIC. Verr. II 4, 145 decernunt . . . 'ut cum Lucio fratre -um publice fieret' (Balb. 41 -um . . . cum L. Cornelio Gaditanos fecisse p. [*cf.* 42]. LIV. 5, 50, 3 cum Caeretibus. *cf.* LIV. 1, 45, 2 cum quibus [*sc. Latinis*] p. privatimque -a amicitiasque . . . iunxerat *Servius* [*cf.* 2, 22, 7 *Romani Latinique*]. *cf. l. 17. 21*). Sest. 11 decretum officio aliquo expressum aut vicinitatis aut clientelae aut -i publici (LIV. 37, 54, 5 cum *Eumene* . . . et privatim singulis et . . . p. civitati nostrae [*i. Rhodiis*] -um est. PLIN. epist. 3, 4, 5 p. -i iura neglegere). *similiter ap. Graecos* (*cf. l. 11*): PACVV. trag. 188 (*v. infra l. 81*). NEP. Cim. 3, 3 quod -o Lacedaemoniorum utebatur (*Theopomp., FGrH II p. 555, 22* διὰ τὴν προξενίαν). PLIN. nat. 35, 59 Amphictyones . . . -a ei (*sc. Polygnoto*) gratuita decrevere. QVINT. decl. 292 p. 162, 16 victis Olynthiis cum ab Atheniensibus publice dividerentur -a. *ap. alias nationes*: CAES. Gall. 6, 5, 4 cum his (*sc. Menapiis*) esse -um Ambiorigi. 7, 75, 5 pro eius -o (*sc. Commii cum Bellovacis*). LIV. 21, 2, 5 -is . . . regulorum . . . rem Carthaginiensem auxit *Hasdrubal.* PLIN. epist. 8, 8, 6 balineum Hispellates . . . publice praebent, praebent -um.

Ⓘ *distinguuntur genera* -i *publici*: Ⓐ *inter Romanos et peregrinas civitates* (*cf.* LIV. 2, 22, 7 *l. 8.* 5, 50, 3 *l. 6*): CAES. Gall. 1, 31, 7 qui (*sc. Haedui*) . . . populi Romani -o atque amicitia plurimum ante in Gallia potuissent. POMPON. dig. 49, 15, 5, 2 si cum gente aliqua neque amicitia⟨m⟩ neque -um neque foedus . . . factum habemus. *cf.* TAC. hist. 1, 54, 1 miserat civitas Lingonum . . . dona legionibus dextras, -i insigne (*cf. p. 3039, 53. v. et p. 3034, 9*).
Ⓑ *inter Romanos et peregrinum civem*: LIV. 5, 28, 5 -um cum eo (*sc. Timasitheo*) senatus consulto est factum donaque publice data.
Ⓒ *inter civem Romanum et exteras nationes*: *v. l. 5. 6.* *speciatim inter civem R. et municipium vel coloniam, fere i. q. patronatus* (*cf.* CIC. Catil. 4, 23 pro clientelis -isque provincialibus. *inter voces q. s.* '-um' *et* 'patronatus' *discrimen initio ita intercedebat, ut* -um *ad pares et peregrinos, patronatus vel clientela ad inferiores et indigenas pertineret; passim tamen [excepto* LEX VRSON. *l. 47] promiscue usurpantur. cf. Mommsen, Ges. Jurist. Schr. I 237; Mommsen, Staatsr. III 65[1]; Ruggiero, l. c. 1054 sqq.; Leonhard, l. c. 2496, 18 sqq.*): IVS hosp. Fund. (CIL I[2] 611) T. Fa⟨. . . praifectí et p⟩raifectura tot⟨a Fundi -um f⟩ecere (*cf. l. 46*) quom Ti. C⟨laudio?⟩ . . . co⟨ptamus eum patronum⟩ (IVS hosp. Gurz. I [CIL VIII 68] 3. CIL V 4919, 4 [*a. 27*]. 4920, 4 [*a. 27*]. 4921, 4 [*a. 28*]. 4922, 5 [*a. 28*]. IVS hosp. Gurz. II [CIL VIII 69] 3. CIL X 7845, 5. 9 [*a. 185*]. *cf.* CIL II 2960, 6 [*a. 185*] respublica Pompelonensis cum P. Sempronio . . . -um iunxit eumque sibi civem et p. cooptavit [*v. Ruggiero, l. c. 1055*]. *adde* CIL VIII 8837, 5 [*a. 55*] -um fecit cum . . . colonis . . . eosque patrocinio suo tuendos recepit). IVS hosp. Curub. (CIL I[2] 755) 2 (*v. p. 3033, 71*). LEX VRSON. (CIL I[2] 594) 131, 4 (*v. p. 3033, 70*). CIL I[2] 2825 (*v. p. 3037, 52*). II 1343, 3 (*a. 5*) Q. Marius Balbus hosp⟨itium fecit cum⟩ senatu populoque ⟨. . . eosque liberos⟩ posterosque eor⟨um in fidem⟩ clientelam qu⟨e . . . recepit⟩ (INSCR. Bull. Comm. Arch. di Roma 40, 1912 p. 113 [*a. 16/7?*]. CIL VI 1685, 6 [*a. 321*] -um clientelamque fecissent). II 5792, 5 (*a. 40*) Clunienses . . . -um fecerunt cum C. Terentio Basso. 2958, 5 (*a. 57*) civitas Pompe⟨l⟩onensis -um renovavit cum L. Pompeio. VI 1689, 4 (*a. 321*) ordo m(unicipi) Diditanorum -um amicitiamque fecit cum Q. Aradio Val(erio). *adde* INSCR. NSc. 1936 p. 97 l. 34 (*Amiterni, a. 325*) tabula -i (*cf. p. 3033, 74*).

β *de hospitio privato* (*de re, instituto, ritibus [fort. ex parte a Graecis sumptis] v. Ruggiero, l. c. 1044 sqq.*): Ⓘ *generalia*: SERV. Aen. 8, 166 ius -i habet inter se remunerationem *eqs.* (9, 358 consuetudo erat apud maiores, ut inter se homines -i iura mutuis muneribus copularent *eqs.* [*v. Ruggiero, l. c. 1047*]). 8, 269 apud maiores raro advenae suscipiebantur, nisi haberent ius -i. *add.* privatus *sim.* (*cf. l. 7. 10. p. 3039, 4*): HIRT. Gall. 8, 3, 3 Bituriges . . . pr. -is confisi. LIV. 8, 3, 3 *coniunct.* necessitudinibus. 30, 13, 11. 32, 22, 11. 42, 1, 10. Ⓘ *distinguuntur genera*: *inter singulos*: *v. s. b l. 77 sqq.* *inter singulos et legionem* (*cf. supra l. 28*): CIL V 7165 (*s. I post med.*) ⟨ho⟩spitium cum leg(ione) V. *inter gentilitates* (*pertinet quodammodo ad -um publicum [v. Ruggiero, l. c. 1048]*): IVS hosp. Zoelar. (CIL II 2633) 6 gentilitas Desoncorum ex gente Zoelarum et gentilitas Tridiavórum ex gente Idem Zoelárum -um vetustum antiquom renovaverunt.

γ *de -o cultuque deorum* (*aliter p. 3039, 74*): LIV. 7, 20, 4 -um flaminum Vestaliumque ab se caste . . . cultum invocabant *Caerites* (*cf.* 7, 20, 7). 9, 34, 19 *Potitii*, gens . . . -o deorum inmortalium sancta (*de cultu Herculis ab Euandro instituto*).

b *ceteri loci* (*fere ad usum privatum [cf. l. 58] pertinentes. add.* cum: *p. 3039, 48 [cf. l. 83 sqq.]. adi. nom. propr. pro gen.*: *p. 3039, 46. 55 [cf. p. 3039, 66]. res pro persona*: *p. 3039, 54. de animo hospitali*: *p. 3039, 56*): PLAVT. Poen. 1054 haud repudio -um neque Carthaginem (Rud. 883. *cf. p. 3037, 70*). PACVV. trag. 188 concorditatem -o adiunctam perpetem (*sc. inter Argos et Delphos*). CIC. S. Rosc. 15 gratia atque -is florens hominum nobilissimorum (148). *ibid.* cum Metellis . . . erat ei non modo -um, verum etiam domesticus usus et consuetudo (Verr.

[*Hofmann*]

II 2, 23. epist. 13, 19, 1 c. Lycone ... est mihi ... -um vetus [*v. l. 16. 31. cf.* epist. 13, 36, 1 vetustum (LIV. 21, 13, 2. *v. et l. 19. 33. 42. p. 3038, 71*). 13, 34 avitum (*v. et l. 41*)]. CAES. Gall. 6, 5, 4 [*v. p. 3038, 18*]. NEP. Them. 8, 3. LIV. 29, 23, 3 [*opp.* adfinitatis]. 37, 34, 7 privatim regi cum Scipionibus. 42, 38, 9 [*coniunct.* amicitiam]. *cf.* CIC. epist. 13, 73, 2 intercedit [*app.* familiaritas. CAES. civ. 2, 25, 4 *Iubae* paternum (*v. l. 44*) -um c. Pompeio]). Verr. II 2, 83 *Sthenii* -o Verres cum esset usus (CAES. Gall. 1, 47, 4 *Ariovisti Metius.* LIV. 2, 35, 7 *al.* VITR. 8, 3, 25 VELL. 2, 59, 3 SVET. Iul. 73 AVSON. 414, 1 p. 272 P. *et al. cf. p. 3038, 14*). II 2, 89 -um ei renuntiat (LIV. 25, 18, 9 FRONTO p. 219, 19 N.). II 2, 111 de -o violato ... nil queror (LIV. 1, 9, 13 -i foedus [*v. et l. 18*]. *cf.* BELL. Hisp. 16, 4 -um scelere contaminasse. SIL. 11, 335 sanguine ... polluta -a [*cf. l. 72*). II 2, 113 propter C. Mari familiaritatem et -um (*v. l. 6. 34. cf.* II 2, 115 tropaeum necessitudinis atque -i [*v. p. 3038, 65*]. epist. 13, 78, 2 amicitia atque -o [*al.* BELL. Alex. 68, 1 veteri -o atque a. *cf. p. 3038, 8. 24. 26. 55. l. 5. 39. 50*]). *ibid.* ut ... hunc -o suo dignissimum statueret (Arch. 5 *al.*). II 2, 116 -i iura violarat (II 5, 108 i. atque nomen. II 5, 109 i. atque officia [epist. 14, 4, 2]. NEP. Timoth. 4, 3 *al.* LIV. 1, 1, 1 vetusti. 29, 24, 3 iura -i secum *initi.* VAL. MAX. 3, 2, 21 FRONTO p. 175, 4 N. FIRM. err. 12, 6. *et al.* [*v. et p. 3038, 12. 60 sq.*]. *cf.* OV. epist. 16, 3 -i temeratis ... sacris [STAT. Ach. 1, 911 per s. fidemque]. met. 5, 45 testatus iusque fidemque -ique deos [*cf.* LVCAN. 9, 131 -i (-is *l. v.*) fretus superis]. fast. 3, 573 -i servasset ... munus. CVRT. 6, 5, 2 pignora [IVST. 7, 3, 3 p. ac foedus]. VAL. FL. 4, 614 -i quīs nulla fides [*cf. l. 22 sq.*]. SIL. 8, 77 honos. CYPR. idol. 5 p. 22, 14 rupta -i foedera [*cf. l. 11. 25*]. CLAVD. DON. Aen. 9, 360 p. 237, 6 religionem [*al.*]). II 4, 60 facinus, in quo ... -um *Antiochi a Verre* spoliatum (*v. p. 3040, 57*) ac proditum *est.* II 5, 109 cuius domum per -um exhausit (*aliter* VERG. Aen. 10, 460 per patris -um ... te precor [*cf. l. 22*]). Cael. 24 -o Dionis tenebatur (*cf.* NEP. Lys. 1, 5 contineretur). Deiot. 8 tu vetus -um *cum Deiotaro* renovare voluisti (LIV. 29, 29, 13 cum Syphace -um vetustum [*v. et p. 3038, 54. 72*]. *cf.* SIL. 11, 422 repetit). 13 quocum (*sc. Pompeio*) erat non -o solum, verum etiam familiaritate coniunctus (39 epist. 13, 32, 1 ad Q. fr. 1, 1, 16. *cf.* VERG. Aen. 3, 83 iungimus -o dextras [SERV.: septimus casus est, id est 'iure hospitalitatis']. 11, 165 VAL. FL. 3, 18. *cf.* VERG. Aen. 7, 264 iungi -o properat. 9, 361 LIV. 25, 18, 4 SIL. 11, 162). epist. 13, 35, 1. CAES. Gall. 5, 27, 7 orare Titium pro -o (civ. 3, 103, 3 [*coniunct.* amicitia]. *al.*). VERG. Aen. 4, 51 sacris ... litatis indulge -o. 7, 202 ne fugite -um (*cf.* 11, 114 reliquit). CIRIS 112 -o ... Nisi ... avito. OV. fast. 3, 569 -o regis (*i. Batti*) confisa vetusto *Anna.* LIV. 1, 49, 8 -a ... cum primoribus *Latinorum* ... iungebat *Tarquinius* (*opp.* adfinitates. *cf. p. 3038, 8. 44. l. 71*). 27, 16, 5 cum commemoratione paterni -i (42, 38, 8. 42, 40, 11 AVSON. 426 p. 382 P. [*aliter p. 3040, 51*]. *cf.* ANTH. 684, 5 patrum ... Arvernum -um). 30, 13, 8 recordatio -i dextraeque datae (VAL. FL. 6, 12 iuncta [STAT. Theb. 3, 699]. *cf. l. 36*). 41, 23, 16 -a cum principibus (*cf. l. 43*). *al.* SEN. contr. exc. 8, 6 p. 368, 17 duo sacratissima ..., -um et adfinitas (*cf. l. 4. 43. 63*). SEN. epist. 2, 2 ut multa -a habeant, nullas amicitias. PLIN. nat. 2, 117 inter bella .... et infida -a. 4, 91 *virgines Hyperboreorum* -is gentium ... venerabiles. VAL. FL. 1, 661 quam *pateram* ... liquerat -o *eqs.* (*cf.* STAT. Ach. 1, 844 munera ..., signum -i. *v. et p. 3038, 28*). 3, 174. 4, 213 sic ingens Asiae plaga ... haec mea visit -a (*i. 'sic reges Asiae -um mecum iungunt'*). STAT. Theb. 1, 300 *Polynicen* Argolicis ... tumentem -is. 1, 682 motus Adrastus -i⟨i⟩s (*i. 'animo hospitali'*). 12, 328 mutua redde -a. *al.* TAC. Germ. 2, 1 Germanos ... minime ... aliarum gentium adventibus -isque mixtos. AVSON. Mos. 439 Belgarum -is non per nova foedera notus.

2 *meton.*: **a** *i. q. hospes* (*exempla pleraque ambigua. certe non huc ref.* AMBR. in Luc. 6, 66 non ... eadem cautio receptori mandatur -i [*pro abl.* -o. *cf.* VAL. CEM. hom. 7, 6 p. 716B -i receptaculo]): RHET. Her. 1, 5, 8 si ... nobilitatem, clientelas, -um, sodalitatem, affinitates adversariorum proferemus ([*i. 'summam hospitum'; nota sing.*]. *cf.* 3, 3, 4 -a, clientelas, cognationes ... caste colenda esse [*an ad p. 3038, 77?*]). PROP. 1, 15, 20 ut semel Haemonio tabuit *Hypsipyle* -o (*i. Iasone. vix ad p. 3038, 77*). FIRM. math. 2, 20, 9 laetitiae ... gaudium -i tui felicitatibus mutuaris (*cf. Wikström, Stud. crit. in Firm. 59*).

b *i. q. terra hospitum* (*aliter p. 3040, 82*): VERG. Aen. 3, 15 *Thracia*, -um antiquum Troiae sociique penates (SERV.: erat inter Troianos et Thraces iam antiquitus -um iunctum). 3, 61 linqui pollutum -um (*cf.* CLAVD. DON. in l. p. 272, 22).

B *de actione hospitalitatis, i. q.* ξενισμός, ξενοδοχία: **1** *proprie* (*de dis -o [tam publico quam privato] receptis: l. 83. p. 3040, 1. 2. 5. 36. adi. nom. propr. pro gen.: p. 3040, 23. fere accipitur de eo qui advenientem recipit, rarius de eo qui recipitur [cf. p. 3037, 59], e. g. p. 3040, 19. 24. 32 sq. 34. 36. explanatur*: AMBR. off. 2, 21, 103 est ... publica species humanitatis, ut peregrinus -o non egeat. 2, 21, 109. *et al.*): PLAVT. Amph. 162 ita peregre adveniens -o publicitus (*cf. p. 3038, 4*) accipiar ([*iocose de carcere. cf.* 296 -o pugne⟨o⟩]. Mil. 676 comiter [LIV. 29, 22, 2. *cf.* 9, 36, 8 comi. *et al.*]. *al.* VARRO rust. 3, 2, 14. CIC. div. 2, 79 magnificentissumo. Att. 2, 16, 4 agresti [*opp.* maritumum]. OV. epist. 12, 29. LIV. 29, 11, 6 *deam* [exciperet *l. v.; cf.* 29, 11, 8 rite]. *al. cf.* CIC. epist. 9, 16, 7 recipias [CAES. civ. 2, 20, 5 [*v. p. 3041, 11*]. OV. met. 5, 658. PHAEDR. app. 3, 1 Mercurium -o ... sordido. VLP. dig. 47, 10, 5, 2. VIR. ill. 44, 1 Matrem deum. *et saepe*]. OV. epist. 15, 129 excipit -o *Paridem Menelaus* [*al.* LIV. 1, 22, 5 blande ac benigne. SEN. contr. 1, 6, 1 *al.* VAL. MAX. 5, 1, 3 *al.* PLIN. nat. 25, 66. *et al. cf. l. 42*]. APVL. met. 7, 1 -o susceptus [8, 30 deam. MIN. FEL. 23, 10 (= 21, 5 W.) AMM. 30, 7, 3. *et passim*]). Bacch. 185 -um et cenam pollicere, ut convenit peregre advenienti (*cf.* OV. trist. 2, 488 epulis ... -oque. IVV. 3, 211 nemo cibo, nemo -o tectoque iuvabit. TAC. Germ. 21, 2 convictibus et -is). Epid. 535. Men. 418 si possum -um nancisci. Persa 510 operam atque -um ego isti praehiberi volo (Poen. 1053. APVL. met. 3, 26 -um ac loca laut⟨i⟩a. *cf. p. 3041, 20*). Poen. 1154 CIC. Deiot. 24. Phil. 12, 23 -o invitabit ([PLIN. epist. 7, 25, 3. *et al.*]. LIV. 28, 18, 2 in -um [*al.* AVG. c. Maximin. 2, 26, 6. *v. et l. 43*]. *cf.* HIER. epist. 60, 10, 5 provocare. *et al. v. et p. 3041, 12*). de orat. 2, 234 (*in imag.*) non nimis liberale -um meum dices (HYG. fab. 129 p. 112, 11 *al. cf.* SIL. 7, 189 pauperis. STAT. Theb. 7, 544 pulchris [*ironice*]. APVL. met. 1, 23 tenue. SCHOL. Germ. Bas. p. 63, 17 [= NIGID. frg. 96] dapsili. *et al.* [*v. et l. 2. p. 3039, 81 sq.*]). Att. 13, 50, 4. 13, 52, 2 habes -um *Caesaris* sive ἐπισταθμείαν odiosam mihi. 14, 2, 4 Piliae paratum est -um (epist. 9, 6, 2 PROP. 3, 23, 16 MART. 9 praef. VVLG. Philem. 22 [ξενίαν]. *cf. p. 3042, 50*). VERG. Aen. 1, 299 ut ... pateant Carthaginis arces -o (SERV.: ad -um) Teucris. 1, 672 quo se Iunonia vertant -a ([*i. '-um Aeneae in Iunonia urbe'*]. *item c. adi. nom. pr.*: 10, 493 haud illi stabunt Aeneia parvo -a. TERT. apol. 10, 7 [= nat. 2, 12 p. 119, 13] post ... Attica -a *Saturni* [*sc. apud Cecropem*]. *cf.* MELA 2, 47 Scironis). PROP. 3, 13, 56. OV. epist. 2, 57 -um lecto cumulasse iugali (*cf.* met. 7, 403). 2, 108 Threicios portus -umque dedi (SEN. clem. 2, 6, 2 *al.* APVL. met. 6, 26 VLP. dig. 9, 3, 1, 9. *cf.* AMBR. Abr. 1, 5, 35 defert [*al.*]). 15, 219 paenitet -i (*cf.* CE 882, 2 [*s. II ex.*] pudet -um). met. 4, 642 -um requiemque peto (CLAVD. DON. Aen. 1, 540 p. 108, 25 tectorum [*cf. l. 37*]). 'fast. 6, 536 -is hoc ... adde meis. Pont. 2, 1, 24 LIV. 1, 1, 9 VAL. MAX. 2, 6, 9. SEN. Phaedr. 853 -a digna prorsus inferno hospite (*v. Carlsson, D. Überl. d. Seneca-Trag. 55*). STAT. Ach. 1, 739 -o mea tecta ... inlustrate. TAC. Germ. 21, 2 monstrator -i et comes. 40, 3 quaecumque adventu -oque dignatur *Nerthus.* APVL. met. 1, 22. AMBR. hex. 5, 16, 54 eos tecti (*cf. l. 31*) prohibemus -o. *et al.*

2 *per prosopopoeian*: **a** *de bestiis* (*cf. p. 3041, 3*): HOR. sat. 2, 6, 83 ut ... artum solveret *mus rusticus* -is animum. PHAEDR. 2, 8, 16 -um adverso quod praestiterint tempore (*sc. boves cervo*). APVL. met. 3, 26 ROMVL. fab. 15, 1. **b** *de rebus*: OV. Pont. 1, 1, 3 -o peregrinos, Brute, libellos excipe. VAL. MAX. 2, 10 ext. 1 Rhodii *statuas Harmodii et Aristogitonis* ... cum in -um publice invitassent, sacris ... pulvinaribus conlocaverunt (*cf. l. 2. p. 3039, 83*).

II *de loco*: **A** *strictius, i. q. domus, qua hospes recipitur* (*quaedam possunt referri ad I B. cf. et p. 3037, 84 sqq.*): **1** *proprie* (*de bestiis: p. 3041, 3*): **a** *generatim*: PLAVT. Curc. 417 alibi te meliust quaerere -um tibi (*al. cf.* Poen. 688 quaeritare). Mil. 241 apud ⟨te⟩ eos hic devortier dicam -o (*v. vol. V 1, 855, 48 sqq. cf.* AVSON. 447 p. 393 P. -o Dioclis deversati [*al.*]). 308. Poen. 1042 (*interpol.?*) ego hic -um habeo (PETRON. 77, 5 paternum. VVLG. act. 10, 18. *et al.*). VARRO Men. 261 ad quem veniunt in -um (PROP. 2, 34, 7. VVLG. act. 28, 23 [ξενίαν]. *et al.* [HYG. fab. 130, 1 p. 112, 16 devenit. *al.*]. *cf.* LIV. 22, 53, 9 ire ... in -um Metelli. 45, 6, 6 redire [APVL. met. 2, 32 CHALC. transl. 20 (ξενῶνα). *cf.* PETRON. 86, 7 reverti. *et al.*]. VAL. MAX. 5, 1, 1 f se ... contulerat. PETRON. 91, 3 pervolo. IVVENC. 2, 446 -o ... succedere [*al.*]. *et al.*). CIC. Verr. II 4, 60 (*v. p. 3039, 28*). Cato 84 (*in compar.*) ex vita ita discedo tamquam ex -o, non tamquam e domo (*cf. p. 3041, 83*). div. 1, 57 ei qui erat in -o ([*opp.* ad cauponem]. *inde* VAL. MAX. 1, 7 ext. 10). Att. 14, 20, 1 advectus sum in Luculli nostri -um (*i. 'in praedium Neapolitanum L.'*). VALG. carm. frg. 4, 2 me ... prora ... gratis sistit in -is. OV. fast. 1, 545 *Herculi* -um domus est Tegeaea ([*i. Euandri. cf. p. 3038, 75*]. PANEG. 10, 1, 3 ut esse posset d. Caesarum, quae Herculis fuisset -um [*de palatio*]. HIER. in Tit. 1, 8 p. 568A *episcopi* d. omnium commune esse debet -um [ACT. Archel. 3, 6 p. 4, 17]. *cf.* OV. Pont. 1, 8, 70 -um sit tua villa meum). LIV. 2, 14, 8 ibi benigne excepti divisique in -a. 5, 13, 7 passim advenas in -um ductos ferunt (*cf.* 27, 17, 17 abducti. 28, 26, 10 perducti [*al.*]. PLIN. nat. 35, 121 deductus ... in nemorosum -um. *cf. p. 3037, 84*). 25, 10, 9 si quis in -o civis Romani ... nomen inscripsisset (*cf.* 25, 10, 10). *al.* VITR. 2 praef. 1. 6, 7, 4. VAL. MAX. 5, 1, 1 d cuius (*sc. quaestoris*) cura ... -um adulescenti expediretur. SEN. Thy. 297. benef. 6, 15, 7 quanti aestimas in solitudine -um? PETRON. 94, 10. SIL. 6, 433 invisa ... -a et sedes Poenorum intravit acerbas. *al.* SVET. Nero 47, 3 -a singulorum *amicorum* adiit (*an ad p. 3043, 15?*). APVL. met. 2, 3 (*opp.* proprium larem). *al.* CYPR. epist. 55, 13 p. 633, 11 fratres ... in sua tecta et -a recepit (FIRMIL. Cypr. epist. 75, 25 p. 826, 11). SEDVL. op. pasch. 4, 2 p. 257, 5 peregrinis ministrat -um (*cf. carm. pasch. 4, 24* tectum). *et al.* *liberius*: MART. 5, 62, 7 sit. .-um nobis commune duobus (*de hortis supellectile instruendis*). CYPR. idol. 10 p. 27, 15 *Iudaei* soli et caeli sui profugi per -a aliena iactantur (*fere i. 'terras hospitales' ut vid.*). *de partibus domus hospitibus destinatis, i. q. cubicula hospitalia*: PETRON. 77, 4 -um hospites capit. CIL VI 7290, 4 (*s. I*) Primigenius

[Hofmann]

L. Volusi Saturnini ser(vus) ab hospitis (9474, 3). ACT. Archel. 4, 4 p. 5, 11 cum a servatoribus -orum interrogaretur. 4, 5 p. 5, 17 (*syn.* mansionibus). *per prosop. de bestiis* (*cf. p. 3040, 38*): VERG. georg. 3, 343 it ... pecus longa in deserta sine ullis -is (SERV.: sine stabulis). 4, 24 ut ... obvia ... -is teneat *apes* frondentibus arbos (*cf.* PALLAD. 5, 7, 2 -a *apum* ... proxima esse noscemus [5, 7, 3 *syn.* locum examinis]). PLIN. nat. 10, 66 iter est iis (*sc. avibus*) per -a certa (*cf.* 10, 67 *glottis* in proximo -o deserit). STAT. Theb. 8, 617 *hirundines* repetunt ... fida ... -a atque larem ... relictum.

b *speciatim*: *α de deversorio militum, i. q. metatum*: CAES. civ. 2, 20, 5 ut domum ad se quisque -o ... reciperet. LIV. 24, 16, 16 Beneventani ... complecti milites, gratulari, vocare in -um. 33, 29, 2 alios in -is ... milites ... excipiebant (*opp.* vagos per hiberna). 43, 8, 7 sociorum navalium neminem praeter magistros in -a deduci. VAL. MAX. 7, 3, 9 *Sentius Saturninus* vehicula conprehendit, -a occupavit. COLVM. 1, 5, 7 assiduis devertentium -is infestat rem familiarem *via militaris.* PETRON. 85, 1 -um Pergami accepi. PLIN. paneg. 20, 3 nullum circa -a fastidium. SVET. Tib. 37, 1 praetorianae cohortes, vagae ante id tempus et per -a dispersae. VLP. dig. 1, 16, 4 pr. (*Sev. et Carac.*) ne *proconsul* in -is praebendis oneret provinciam (*al.* VOPISC. Prob. 4, 7 NOVELL. Theod. 25, 2 [= COD. Iust. 12, 40, 9 pr.]. *et al. cf.* VEG. mil. 2, 7 p. 42, 2 praestant). SPART. Hadr. 10, 6 VOPISC. Aurelian. 7, 8. COD. Theod. 7, 8, 2 (= Iust. 1, 9, 4; *syn.* habitationum). 7, 8, 7 (*syn.* manendi causa). 7, 8, 8 excusandorum -orum facultatem (13, 3, 18). *al.* NOVELL. Theod. 25 pr. militantium (*syn.* habitaculis). COD. Iust. 12, 40, 10, 1 (*Valent. III*). *adde*: LIV. 33, 1, 6 ante quam ad -um imperatoris ventum est.

β de -o publico magistratuum, i. q. praetorium (*cf.* SCHOL. Cic. Bob. p. 168, 28 quaestorium ...: -um quaestoris *eqs.*): PLIN. epist. 10, 81, 1 cum Prusae ... publicis negotiis intra -um ... vacarem. PS. ASCON. Verr. p. 241, 17 quem dicit ... non in -o, sed domi suae ... crematum (*syn.* praetorio. *cf. Stangl, Pseudoasconiana 143 sq.*). *v. et p. 3042, 55.*

γ de habitatione conducta: FRONTIN. (?) strat. 4, 1, 10 audio ... anguste habitare te ...: -um laxius accipe (*ibid. iterum*). IVV. 3, 166 magno -um miserabile (SCHOL.: care manetur pensione). 7, 70 si Vergilio puer et tolerabile desset -um. GAIVS dig. 39, 2, 29 si conducere -um nemo velit (*al.*). VLP. dig. 19, 2, 13, 7. *adde*: COD. Theod. 14, 9, 1 -a *venientium ad urbem discendi causa.*

δ i. q. caupona, deversorium sim. (*dub. an huc pertineant*: PLAVT. Poen. 673 SEN. benef. 6, 15, 7 [*v. p. 3040, 73*]. *cf. Kleberg, l. c. [p. 3021, 31] 19 sq.* *potius de receptione quam de loco agitur*: HOR. sat. 1, 5, 2 me accepit Aricia ... -o modico. PAVL. dig. 4, 9, 6, 3 qui -o repentino recipitur [*opp.* qui habitandi causa in caupona sunt]): CIL IV 807 -um hic locatur. triclinium cum tribus lectis (*cf.* 3779). PLIN. epist. 6, 19, 4 (*in compar.*) deforme arbitratus ... honorem petituros urbem Italiamque non pro patria, sed pro -o aut stabulo quasi peregrinantes habere. APVL. met. 1, 7 ad -um ... fatigatum ... perduco. 9, 4 -o proxumi stabuli recepti. ITALA Marc. 14, 14 (cod. k) apud te est -um ([*de cenaculo*; κατάλυμα, *Vulg.* refectio]. Luc. 22, 11 [codd. e f r; *cod. a* refectio, *Vulg.* diversorium]). CYPR. epist. 68, 3 p. 746, 16 ubi sint fida -a et receptacula commeantibus tuta (*syn.* stabulum). HIER. in Ier. 3, 30, 2 quasi viator ... non curas quali utaris -o. CE 1924, 2 Mercurius hic lucrum promittit ..., Septumanus -um cum prandio. qui venerit, melius utetur post (*sc.* '-o'. *cf. Löfstedt, Synt. II 384*).

ε de carcere (*trop.*): CYPR. epist. 6, 4 p. 484, 10 *Rogatianus* primum -um vobis in carcere praeparavit. 10, 4 p. 494, 2 quos ... -um carceris ... iunxit (37, 2 p. 577, 22). PASS. Mar. Iac. 9 p. 59, 2. CASSIOD. var. 11, 40, 4 Plutonis -um.

2 *tropice* (*cf. l. 46. 57. p. 3040, 58*) *et translate*: **a** *de locis, quibus animantes suscipiuntur*: *α de terra, litore sim.*: VERG. Aen. 1, 540 -o prohibemur harenae (*i.* '*escensu in litus*'. *cf.* SERV. *in l.*). PROP. 1, 20, 10 sive ... spatiabere ... vago fluminis -o (*cf. p. 3025, 65. 3030, 24*). 3, 19, 8 (*fig. adynati*) bona litora nautis praebeat -o saeva Malea suo (*cf.* LVCAN. 9, 1083 nobis [*i. Caesari*] quoque tale paratum litoris -um). MANIL. 4, 514 iuvat *sub Ariete natos* ... totius ... esse orbis in -o (*de cupidis peregrinandi*). 4, 764 Rhodos, -um recturi principis orbem (*de Tiberio Rhodi exulante*). SEN. Phaedr. 1148 ipso ... magis flebile Averno sedis patriae videt -um *Theseus.* Phoen. 31 montem (*A*, mortem *E*), Cithaeron, redde et -um mihi illud meum restitue. PAVL. NOL. carm. 21, 760 mihi, Nola, ... quo turbata metu ... negabas -um communis aquae? (*syn.* consortia). *adde*: OV. met. 15, 724 -o iuncti sibi numinis usus ([*i. templi Apollinis; de angue Aesculapio*]. *cf.* VAL. MAX. 1, 8, 2 Antiensis templi -o usus).

β de mundo tamquam temporario habitaculo sim. (*cf. p. 3032, 62*): SEN. dial. 6, 21, 1 cito cessuri loco venienti ⌊in pactum⌋ (⌊ ⌋ *A*, *def. Schultess, alii al.*) hoc prospicimus -um. CYPR. patient. 12 p. 405, 13 cum nascitur et -o mundi huius excipitur (LACT. ira 24, 4. *cf.* HIER. in Ier. 3, 30, 2 p. 176, 19 terrae). PAVL. NOL. carm. 21, 556 quod terram -o dederis. MAX. Taur. serm. 96 p. 728[A] cur non nos ... nobiscum uno -o commoremur? (*syn.* eadem in mundi domo). *expresse de domo* (*cf. p. 3042, 5. 7*): CE 1488, 2 (*s. I*) aedis aedificat dives, sapiens monumentum. -um est illud corporis, hic domus est. *cf.* AMBR. Abr. 1, 5, 34 ad tempus ... habitandi habemus -um; emigramus propere. PAVL. NOL. epist. 24, 3 p. 204, 6 domus tuae hospes es, ut sit (*Hartel*, sis *codd.*) -um domus (*cf. p. 3040, 58*).

γ de corpore humano (*cf. l. 44*): (I) *hospite animi* (*cf. p. 3030, 42. 3024, 61 et Bickel, RhM. l. ibid. c.*): CE 998, 4 (*s. I med.*) temporis -um non solet esse diu (*cf. Buech. ad l.*). SEN. epist. 120, 14 nec domum esse hoc corpus, sed -um, et quidem breve -um *animae eqs.* (COLL. Mos. 5, 3, 2). APVL. apol. 24 animo hominis extrinsecus in -um corporis (*cf. l. 13*) immigranti (*cf.* PANEG. 2, 6, 3 animus venturus in corpus dignum prius metatur -um *eqs.* [*syn.* habitaculum]. FIRM. math. 3 praef. 2). LACT. inst. 2, 2, 24 corpus ..., cuius -o utimur. CLAVD. DON. Aen. 6, 735 p. 603, 18 RVFIN. Basil. hom. 2, 8. PRVD. apoth. 890 -um ... caducum cratis tabifluae (*syn.* domum). ham. 941 cum corporis (*cf. l. 8*) ... liquerit *anima* -um *eqs.* (PAVL. NOL. carm. 33, 71). *adde*: *de corde ut sede mentis*: DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 12 p. 363[D]. *de corpore hospite daemonum* (*cf. p. 3024, 67*): FIRM. err. 4, 3 numen quod ... impuri corporis delectatur -o. (II) *de utero matris hospite infantis* (*cf. p. 3035, 17*): CYPR. idol. 8 p. 26, 2 *Romulum et Remum* unum non capit regnum, quos unum uteri cepit -um. AMBR. in psalm. 118 serm. 15, 16, 2 fratres ... formati eodem naturae -o). *adde*: PRISCILL. tract. 5 p. 65, 24 *ut* -um corporale homo ex homine praesumens caro nasceretur ex carne. *speciatim de incarnatione Christi*: PS. HIER. epist. 9 p. 132[A] deus ... sic ingressus est -um ventris, ut corporis claustrum nesciret (PS. AVG. serm. ed. Mai 77, 3 FERRAND. epist. 3, 2. *cf.* PS. AVG. serm. ed. Mai 102, 1 materna viscera praeparantur -o. PETR. CHRYS. serm. 15 p. 236[B] carnis [*ibid.* p. 236[C]]. 140 p. 577[B] pectoris). PS. AVG. serm. ed. Mai 168, 2 elegit sibi in Maria spiritale deus -um. *et al.* *de utero Elisabeth*: PETR. CHRYS. serm. 91 p. 457[A] sanctitatis -um (*cf.* MAX. TAVR. serm. 61 p. 655[C]). *inde trop. de forma praecepti veteris testamenti*: PRISCILL. tract. 5 p. 62, 4 profetici forma praecepti ... -o terreni tenetur habitaculi (*cf. Paret, Priscillianus 73*).

δ de animo: (I) *hospite rerum cognoscendarum*: SEN. epist. 88, 35 haec tam multa, tam magna ut habere possint liberum -um, supervacua ex animo tollenda sunt. (II) *hospite dei sim.*: CYPR. ad Donat. 4 p. 7, 1 ut *dominus* ... in animi ... -o teneatur. HIER. epist. 22, 6, 4 ne post trinitatis -um ibi (*i. in anima tua*) daemones saltent. PELAG. in II Cor. 6, 16 p. 267, 13 qui mundum ei (*sc. deo*) praeparant sui cordis -um (RVFIN. Orig. in gen. 1, 17 p. 22, 9). in Eph. 4, 30 p. 371, 10. RVFIN. Orig. princ. 3, 3, 6 p. 263, 6 K. ministri dei ... delectentur ingredi -um animae nostrae (*syn.* habitaculum). *adde*: HIER. in Ezech. 35, 1 p. 333[D] si semper in prophetis esset sermo dei et iuge in pectore eorum haberet -um. *singulariter de corpore tamquam hospite verbi dei*: PS. ORIG. tract. 12 p. 135, 3 catechumenum hominem quasi ad -um corporis sermo legis ingreditur (*cf. p. 3025, 54. 82*).

ε de rogo vel sepulcro receptaculo mortuorum (*cf. p. 3024, 65*): SIL. 13, 278 exstruitur rogus, -um commune peremptis. AMBR. exc. Sat. 1, 33 cui tumulus -um tuus et corporis tui sepulcrum est domus. 1, 78 praecede ad illam communem ... domum. para -i consortium (PORCAR. mon. [RevBén. 26, 1909, 477 l. 4]. CE 460, 5 [*s. II*]. 1292, 3. 1559, 4 [*s. III/IV*]. *cf. p. 3040, 20. 3041, 58. 66*). HEGES. 5, 22, 1 p. 350, 12 ut ... patrem suscipiatis diuturno -o. *ibid.* p. 350, 14. *in tit.* (*cf. l. 51 sq.*): CE 242, 1 (*litt. bonis s. I in.*) hospItium tibi hoc. 890, 2 (*s. IV in.*) inculto maneat lividus -o (*an ad p. 3041, 33?*). 302, 11 (= INSCR. christ. Diehl 61; *a. 367*) sedem ... ponere membris, corporis -um, laetus metator adornat (*inde* 1427, 6 [= INSCR. christ. Diehl 2025; *s. V*]). CE Hier. epist. 108, 33, 3 v. 2 -um Paulae est caelestia regna tenentis (*inde* CE 788, 2 [= INSCR. christ. Diehl 1235] -um Romuli levite est *eqs.* 789, 3 [= INSCR. christ. Diehl 1647]). CE 1383, 5 (= INSCR. christ. Diehl 1810; *a. 557?*) templa ... ornantur tetolis ospitio[s]que simol. 89, 4 amica tellus ut det -um ossibus. 1247, 4 aeterno perfruor -o. 1249, 6 -um nobis sufficit ista domus (*cf.* 1731, 2 [= INSCR. christ. Diehl 2776; *in lacuna*] ⟨et domus⟩ -um). 1583, 10 qui vivos multis ... su(p)rema -a donavit amicis, cuius in -o requiesc(e)nt. CIL VI 13114 amissa incerta vita ospitio sibi conparavit. X 2641 expedi mi -um (*cf. p. 3040, 72*).

ζ de caelo vel elysio tamquam sede mortuorum: SIL. 3, 627 (*Iuppiter de Domitiano*) tarda senectam -a excipient caeli (MAX. TAVR. serm. 96 p. 728[A]). TERT. anim. 55 p. 388, 29 nova mors pro deo ... alio et privato excipitur -o (*de animis martyrum secundum doctrinam Montanistarum in paradiso positis*). CYPR. Demetr. 19 p. 364, 21 donec ... ad aeternae vel mortis vel inmortalitatis -a dividamur. hab. virg. 23 p. 204, 2 melioris habitaculi -a. RVST. HELP. hist. testam. 11 latro ... -um vitale meretur. SEDVL. op. pasch. 1, 27 p. 191, 10 *urbs Ierusalem caelestis* perpetuum libertatis -um *est.*

b *de rebus aliis rebus -um praebentibus*: *α generatim*: (I) *de rebus corpor.*: AETNA 129 ni diversos emittat terra canales -um fluvium. SEN. Thy. 821 ipse insueto novus -o Sol Auroram videt occiduus. PLIN. nat. 15, 45 Rhodo ..., quod primum ab Aegypto earum (*sc. Persicarum arborum*) fuerat -um. FLOR. epit. 1, 4, 2 ut totius mundi opes ... illo velut maritimo urbis -o (*sc. Ostia*) reciperentur. PALLAD. 1, 17, 2 post ... siccitatem aquae praebeatur -um (*de cisternis. cf. Svennung, Unters. 82*). ins. 19 quae quibus -um

[Hofmann]

praestent virgulta, docebo (*de insitione. cf. ibid.* 100). (II) *in-corp.* (*imag. dilucente. cf. infra l. 75*): PLAVT. Capt. 523 nec confidentiae usquam -um est nec deverticulum dolis (*cf. Most. 350* stabulum). Trin. 553 -um est calamitatis (*sc. ager*). OV. trist. 3, 12, 54 ut Caesar non hīc penetrale domumque, -um poenae sed velit esse meae. *β speciatim de sideribus* (*cf. p. 3024, 64*): MANIL. 4, 296 omnia *signa* vires cum certis sociant signis ... et velut -o mundi commercia iungunt (*i. 'in unaquaque decade singula signa habent aliud signum quasi hospitem quod ibi dominatur'*). FIRM. math. 5, 7, 4 frequenter ... Iovis bonitatem mali signi mutat -um et malitiam Saturni bonae partis -um salutare debilitat. 6, 22, 2 si Saturnus et Iuppiter unum -um partis acceperint (*al. cf.* 6, 23, 3). PALLAD. 8, 5 cum sol cancri tenebit -um. MART. CAP. 1, 8 zodiaca *Mercurium* ... -a praemetantem. 1, 28 Clio ... in luna collocavit -um.

B *latius, i. q. habitatio quaevis*: **1** *proprie*: **a** *cogitatur potius de domicilio, sede vel de partibus domus habitationi destinatis*: *de domicilio*: VLP. dig. 25, 3, 1, 2 domum accipere debemus -um, si in civitate maneat. AVIEN. orb. terr. 924 ad borean ... posuere Chorasmi -a. AVSON. 418, 52 p. 287 P. ninguida Pyrenaei -a (*item c. gen.*: HIER. epist. 17, 3, 2 heremi [*aliter p. 3041, 63. cf. et infra l. 71*]). COD. Iust. 4, 26, 6 (*a. 259*) nullo iure ... -um ... sibi vindicat (*antea* habitandi facultatem). *de domo vel partibus domus ubi habitatur*: SCAEV. dig. 39, 5, 32 -o illo ... utaris superioribus diaetis omnibus gratuito. VLP. dig. 9, 3, 5, 1 si quis cenaculariam exercens modicum sibi -um retinuerit. APVL. met. 9, 5 latenter inrepit eius -um ... adulter. *ibid.* maritus ... -um repetit (AMBR. c. Aux. 10. *et al. cf. l. 57*). 9, 6. 7 apol. 63. Plat. 2, 25 nec eiusmodi -a succedant, ut ceteris non reclusa (reclusis *codd.*) ⟨sit⟩ ianua (*Plato de rep. 3 p. 416*[D] *οἴκησιν*). TERT. praescr. 26, 10 ut alium deum in ecclesia dicerent, alium in -o (*antea* inter domesticos). CONC.[S] II 3, 3 p. 58, 7 dum applicassem in quodam -o (*gr. II 1, 3 p. 49, 10 ὁσπιτίῳ*). *al.* ENNOD. epist. 5, 15, 2 p. 138, 6. CONSVLT. 2, 1 ut ... domus cum membris suis vel -is circumiectis divisa sit. GREG. M. epist. 3, 17 p. 176, 2 hortum atque -a, quae intra eandem domum ianua concludit. 9, 38 p. 67, 13 synagogas ... cum -is suis. VITA Fulg. 58 p. 129, 11 L.

b *in universum de aedificio vel domo* (*non certo disting. ab exemplis sub a allatis; hic posui fere ea ubi* 'domus' *vel* 'οἶκος' *sim. pro synonymis occurrunt [cf. p. 3037, 67]. dub.*: CIL II 5763, 8 [*a. 2 a.*] Aneni Ammedi ... -o Ammi Caenecaeni [*i.* 'domi'*?, Hübner ad l.; an potius ad p. 3037, 78?*]): EPIST. de aedif. ration. (CIL VI 1585[b]) 20 ut ad voluptatem suam -um sibi exstruat (*cf. 29* aedificium, *42* habitationem). ITALA Matth. 24, 26 (cod. ff[1]) ecce in deserto est ... vel ecce in -is (*ταμείοις, cod. q* domibus, *codd. c d* cubiculis [-o], *codd. aur fl et Vulg.* penetralibus). HERM. vulg. sim. 8, 10, 3 in -is suis dei servos receperunt (*εἰς τοὺς οἴκους*). CYPR. unit. eccl. 9 p. 217, 20 -a humana diligere *columbae*. ARNOB. nat. 5, 35 p. 206, 2 Baubonis tugurium atque -um rusticanum. AMBR. Nab. 6, 30 *pauper* scrutatur -um, nihil invenit *eqs.* virg. 1, 10, 60 relicto ... parentum -o (HIER. epist. 117, 4, 2 matris). HEGES. 4, 2 p. 242, 19 quorum successistis -a (*syn.* domos). HIER. epist. 22, 37, 2 egredientes -um armet oratio. 108, 12, 2. VVLG. gen. 24, 32 introduxit eum in -um. Iudith 13, 1 festinaverunt ... ad -a sua (*i.* 'tabernacula'*? cf. Stummer, Miscellanea Bibl. II 1934, 192*). PSALT. Rom. 54, 16 nequitia in -is eorum (*παροικίαις, Vulg.* habitaculis). PAVL. NOL. carm. 28, 147 cernimus ex illis ... unum flagrasse duobus -is (*i.* 'casis'). *al.* MAX. TAVR. hom. 103 p. 494[A] ut ... ad -um redeant ([*syn.* domum]. *et al. cf. l. 26*). serm. 112 p. 754[C] (= PS. AMBR. serm. 63) -i sui ... angusta (*syn.* tectum, aedes). RVRIC. epist. 2, 33 p. 417, 15 in -o meo et locis frigidis (*al.*). VITAE patr. 5, 13, 15 coeperunt ... venire ad -um eius (*gr. Nau 1909 p. 372 n. 281 θύραν*). 5, 14, 16 invenit -um eius (*3, 144* domo). 7, 19, 3 p. 1041[C] (= PALLAD. hist. mon. I 9 p. 281[A]) ad -um suum ... transvexit (*syn.* domum). GREG. TVR. glor. mart. 47 p. 520, 13. GREG. M. dial. 1, 9 p. 57, 17 M. in -i sui vestibulo. *al.* ACT. Petr. 4. *et al. speciatim*: *de templo velut dei -o* (*cf. Stummer, l. c.*): HIER. in Ier. 1, 76, 2 de solitudine, ubi nullum -um dei est (3, 9, 2). *i. q. πτωχεῖον*: PALLAD. hist. mon. II 13 p. 367[C] perrexit ad cellam eius. erat autem -um pauperum in quo leprosi iacebant *eqs.* *i. q. hypogeum*: ALEX. TRALL. 2, 271[extr.] coques ... oleum in -o pedeplane (*ἐν οἰκήματι κατωγαίῳ*). *liberius, fere i. q. locus, ubi quis habitat vel requiescit* (*cf. supra l. 20*): ARNOB. nat. 2, 21 p. 65, 1 in loci illius -um. 5, 1 p. 174, 2 eos ad -a nota venisse. ASTER. RevBén. 47, 1935, 103 alius concavae rupi succedens ... perpetuae noctis -o requiescit.

2 *trop. vel transl.* (*similia v. supra l. 2*): HERM. Pal. mand. 5, 1, 3 ira ... diaboli -um est (*κατοικεῖ*). CYPR. unit. eccl. 8 p. 217, 14 hanc domum (*sc. ecclesiam*), hoc unanimitatis -um designat ... spiritus sanctus *eqs.* PS. AVG. serm. ed. Mai 72, 1 *cum* in -o sacrarum faucium errabat totus orbis intra ianuam vocis (*de mundi creatura*). MAX. TAVR. serm. 109 p. 748[C] non potest ... inter unius pectoris -um iniquitas simul atque aequitas habitare.

deriv.: hospitiarius, hospitiolum. *Hofmann.*

hospitor, -ātus sum, -āri *et* hospito, -āre. [*ab* hospes, *cf. gr.* ξενίζομαι. *J. B. H.*] *scrib.* osp- *interdum in codd. s. VI*: ITALA cod. d (act. 10, 6. 10, 18. 21, 16) *et* e (act. 10, 6. 10, 18. 10, 32). *inter deponentia enumerant* DOSITH. gramm. VII 431, 9 CHAR. gramm. p. 465, 5 B. 479, 17. *act.* -are: *intr.*: PS. AVG. serm. (*p. 3045, 12*). *v. etiam var. l. infra l. 49*. *trans.*: HYMN. Ambros. (*p. 3045, 22; metro prob.*). *v. etiam var. l. infra l. 13*. *de notione*: DOSITH. gramm. VII 431, 9 -or ξενίζομαι (GLOSS. *saepe*). GLOSS. II 310, 5 ἐπιξενοῦμαι -or (*cf. p. 3045, 16*). *legitur inde a* SEN. dial. *et* epist. (*transl.*), PETRON., PLIN. nat. (*transl.*). [*val.* ospătà, *hisp.* hospedar. *M.-L.*] [*var. l. vel interpol.*: VVLG. I Cor. 16, 19 *Aquila et Priscilla*, apud quos et -or (*item gr.* παρ' οἷς καὶ ξενίζομαι, *cf. infra l. 43*). PS. MATTH. euang. 22, 2 (*v. app. crit.*). *dub. trad. et interpr.*: VVLG. Sirach 29, 32 *qui identidem hospitium mutat* (*cf. infra l. 45*), ⌊-bitur (-bit *cod. A*) et pascet et potabit⌋ ingratos (⌊ ⌋ ξενιεῖς καὶ ποτιεῖς, *v. Kautzsch ad l.*).]

I *intrans. i. q. alicuius hospitio uti*, ξενίζεσθαι (*saepius c.* apud, in, hic *sim. gerundium* -andum *pro supino [ad rem v. e. gr. Löfstedt, Verm. Stud. 191 sqq.] infra l. 65*): **A** *proprie*: **1** *sensu strictiore i. q. deversari apud aliquem, in alicuius domo* (*opp.* habitare *infra l. 29*; cenare *infra l. 41*): **a** *in universum*: PETRON. 77, 5 (*de domo Trimalchionis*) hospitium hospites capit *eqs.* Scaurus ... nusquam mavoluit -ari, et habet ad mare paternum hospitium. QVINT. decl. 351 p. 380, 5 exul, apud quem dives fuerat -tus (*sim.* CALP. decl. 6). CIL XII 2462 (*s. I*) hospes qui ⟨in dia⟩eta Asiciana ... ⟨hospi⟩tabitur. AVR. Fronto p. 104, 12 N. parvolae nostrae nunc apud Matidiam in oppido -antur. PS. QVINT. decl. 12, 22 p. 239, 9 (*ironice; petitur ratio a legato, qui tempore inopiae ad frumenta missus ad aliam civitatem applicavit et frumentum duplo vendidit*) 'rapturos putavi'. quid dicis ...? onustus viator apud latrones -aris? VLP. dig. 9, 3, 1, 9 *hospes* non ibi habitat, sed tantisper -atur. ITALA Ios. 2, 1 (Lugd., Ps. Orig. tract. 12 p. 129, 1) *exploratores* -ti sunt ibi *apud Rahab meretricem* (*κατέλυσαν, Vulg.* quieverunt apud eam. *cf. Rufin. Orig. in Ios. 1, 4 p. 292, 10* hospitio suscipiuntur). Luc. 19, 7 (cod. c) *Iudaei* murmurabant, quia *Iesus* apud *Zacchaeum* hominem peccatorem introivit -ari (*εἰσῆλθεν καταλῦσαι, Vulg.* divertisset; *Itala codd. a d f* introisset [*sim.*] manere. *cf. de eadem re* PROSP. c. coll. 7, 3 introisset -ari). act. 10, 6 (cod. d) *Petrus* hic est -ans apud Simonem pellionem ([ξενίζεται, VVLG. -atur]. 10, 18 [codd. d e g, *cf.* p] si ... *Petrus* hic -atur [ξενίζεται, *Vulg.* haberet hospitium]. VVLG. act. 10, 32 *Petrus* hic -atur in domo Simonis coriarii [ξενίζεται]). PORPH. Hor. sat. 1, 5, 38 se Formiis Murenae domo -tum esse, sed apud Capitonem cenasse (*cf. Hor.* Murena praebente domum, Capitone culinam). AMBROSIAST. in II Tim. 4, 19 p. 498[A] Aquila et Priscilla ..., apud quos -tus operabatur manibus *Paulus* (*allud. ad Vulg. act. 18, 3* manebat apud eos. *cf. supra l. 10*). VVLG. Sirach 29, 31 vita nequam -andi de domo in domum; et ubi -bitur, non fiducialiter aget (*ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν ...; ... παροικήσεις* [-σει *B*]). III Esdr. 9, 2 Esdras ... abiit in pastophorium Ionathae ... et -tus illic non gustavit panem (*αὐλισθείς*). act. 21, 16 *adduxerunt nos* apud quem -remur Mnasonem quendam ([-remus *cod. W a. 1254*]. ξενισθῶμεν). PAVL. MED. vita Ambr. 54 in qua *domo* -batur. PS. VEN. FORT. vita Leob. 15, 49 cum in quadam mansione -retur et vidisset nocte *eqs.* GREG. M. dial. 3, 4 p. 143, 3 M. *Datius episcopus Mediolanensis Corinthi* domum ad -andum *quaesivit* (*ibid.* p. 143, 5. *cf. infra l. 65*). *ibid.* p. 144, 2 -ari in domo eadem debemus. epist. 8, 17 p. 20, 14 -andi occasione ... monasterium ... praegravatum. BENED. reg. 1 genus ... monachorum ..., qui tota vita sua per diversas provincias ternis aut quaternis diebus per diversorum cellas -antur. PASS. Paul. 2 *Patroclus* abiit ad horreum, ubi Paulus -batur (ad hospitium Pauli *var. l.*). PASS. Theclae C b 8 p. 23, 12 (cod. R; *sim.* epit. VIII 8 p. 160, 16). epit. IV 2.

b *speciatim de militibus sim. a civibus hospitio receptis*: COD. Theod. 7, 8, 4 (= Iust. 12, 40, 1) *mensores* postibus -turi nomen adscribunt. 7, 8, 5, 1 ergasteria ... ab omni -antium (hospitum *Iust. 12, 40, 2, 1*) iniuria defensata. 13, 3, 16 (= Iust. 10, 53, 11) nec ... *medicorum* domus ... militem seu iudicem suscipiant -andum (*de struct. v. supra l. 16; cf.* ad -andum *supra l. 53*). GREG. M. epist. 9, 207 insinuavit ... abbatissa, quod intra monasterium ipsius milites -entur.

2 *sensu latiore i. q. hospitem vivere in terra aliena, apud populum alienum*, παροικεῖν *sim.* (-*atur deus: infra l. 73*): ITALA iud. 19, 1 (Lugd.) erat vir Levita -ans in parte montis Efrem (*παροικῶν, Vulg.* habitans). 19, 16 (Lugd.) erat vir ex monte Efrem et -batur in Gabaa (*παρῴκει, Vulg.* peregrinus habitabat). NEPOTIAN. 1, 18 Hercules Italiae -ans (hospitem *cod.; v. app. crit.*). ACT. Petr. 28 p. 75, 22 est ... seductor *Simon magus*, qui -atur apud vos. *cf.* GLOSS. III 383, 23 *Paris* -tus in regno Menelai (*ξενισθείς*).

B *transl. et in imagine*: **1** *absolute* (*sine obi.*): *de divitiis legitime acquisitis, quas sapiens non repudiabit*: SEN. dial. 7, 23, 3 opes ... non ... excludet *sapiens*. quid ... est, quare illis bono loco invideat? veniant, -entur (*postea* nec ... eiciet illas e domo). *de animo recto bonoque tamquam deo in corpore humano*: SEN. epist. 31, 11. *de anima humana per metempsychosem in pecore inclusa*: SEN. epist. 108, 19 si in quo cognatus aliqui spiritus -retur ([hostisparetur *Q A B*[1]]. *cf. antea* pererratis pluribus domiciliis). *de flumine per lacum fluente*: PLIN. nat. 6, 65 in

[*Lausberg*]

quodam lacu. *de arbore translata*: PLIN. nat. 17, 149 *castanea* tralata nescit -ari pavetque novitatem biennio fere, postea prosilit. *de vite infirmiore, quae in iugo collocari nondum potest*: PLIN. nat. 17, 177 sub ... iugo -ari *debebit* recisa. *de malo homines affligente*: HIER. (*v. infra l. 18*). *de Christo mystice apud hominem devertente*: AVG. in psalm. 131, 6 si vellet apud te hospitium habere aliquis senator *eqs.* quid tibi prodest hominis amicitia? ... opta amicitiam Christi: -ari apud te vult *eqs.* si ipsum *Christum* amaveris, aperis illi (*fort. allud. ad N. T. apoc. 3, 20*). *de Christo in utero Mariae* (*allud. ad N. T. Luc. 1, 41*): PS. AVG. serm. ed. Mai 45, 2 Christus ... in utero Mariae -batur et Iohannes in ventre Elisabeth portabatur (*sim.*: 160, 3 Christus ... i. u. M. -bat et I. i. v. E. morabatur. *cf. de eadem re: 77, 3* ventris hospitium ingreditur deus [*loc. sim. v. p. 3042, 23*]). **2** *c. dat.* (*sec. gr.*): *de malo homines affligente*: ITALA prov. 21, 7 (Hier. in Mich. 5, 7 sqq. p. 1203^D) interitus impiis -bitur (ἀσεβέσιν ἐπιξενωθήσεται [*cf. p. 3044, 7*], *Vulg. aliter. cf.* HIER. *ibid.* non erit perpetuus *interitus* ..., sed -bitur apud eos, quamdiu quae in illis est impietas consumatur).

II ***trans. i. q. aliquem hospitio excipere***, ξενίζειν (*sec. gr.* ξενίζειν [*cf.* GLOSS. IV 197, 9 (III 77, 68 GLOSS.^L III Abol. X 2) xenizo -or]. *huc non spectat* -andum *p. 3044, 65. loc. dub. v. p. 3044, 12*): HYMN. Ambros. II 47, 10 *Abraham* tres *angelos* ... -at (*allud. ad V. T. gen. 18; cf. de eadem re N. T. Hebr. 13, 2* ξενίσαντες ἀγγέλους, *Vulg.* angelis hospitio receptis). PS. MATTH. euang. 40^d (cod. B) *Lazarus* consueverat -ari Iesum.

deriv.: hospitatio, hospitator. *compos.*: cohospitor (*vix recte* cohospito *vol. III 1563, 3*), dehospitor. *cf.* adhospito, inhospitatus.

(hospitus) *v. p. 3031, 28.* *Lausberg.*

[**hostanis** i. ciclaminum (*sc. cyclaminos*) GLOSS. III 565, 15. *ex male intellecto Ps. Diosc. Vind. 2, 164* κυκλάμινος, ... ᾿Οσθάνης ἀσφώ (*sc.* καλεῖ).] *Haffter.*

^×**hostia**, -ae *f.* [*orig. inc., nisi conf. est c.* hostire *et* hostis; *v. Ribezzo, RIGI 10, 1926, 182. J. B. H.*] *de origine*: OV. fast. 1, 336 hostibus a domitis -a nomen habet (SERV. Aen. 1, 334 -ae dicuntur sacrificia, quae ab his fiunt, qui in hostem pergunt; victimae vero *eqs.* [ISID. orig. 6, 19, 33 -ae ... dicebantur sacrificia, quae fiebant, antequam ad hostem pergerent. diff. app. 182 DIFF. ed. Beck p. 62, 9 GRAMM. suppl. 283, 18]. ISID. diff. 1, 523 devictis hostibus immolabatur). PAVL. FEST. p. 102 (*v. p. 3055, 36*). SERV. auct. Aen. 2, 156 (*v. p. 3055, 14*). *de scriptura et formis*: PAVL. FEST. p. 84 antiqui dicebant ... fostiam pro -a. ost- (*cf.* PROB. app. gramm. IV 199, 11 ostiae non hostiae [h. n. o. *ed. Vindob.*]. CASSIOD. gramm. VII 202, 15 cum aspiratione. ISID. diff. 1, 413 inter 'ostium' et '-am'): TAB. devot. Audollent 138 (*p. 2694, 20*). *abl. plur.* -tis (*in codd. e. g.* PACVV. trag. 212 [*contra metrum*]. VARRO ling. 5, 98. CAEL. Cic. epist. 8, 11, 2 [*M*]. LIV. 41, 15, 4. 41, 28, 1): CIL XII 1567, 3 (*a. 245*). XIII 523, 5 (*?*). *? neutr.*: ITALA sap. 3, 6 (Lucif. moriend. 2 p. 288, 12) quasi holocausta -a accepit eos (holocaustam -am *Latinius ut* Athan. 1, 32 p. 121, 18; *cf. p. 2858, 19 sqq.*). COMM. apol. 703 quaerit -a nulla (-am nullam *Roensch al.*). GLOSS. V 441, 11 (= GLOSS.^L V Aa A 1198) *v. vol. II 729, 3.* *de notione* (*cf. supra l. 36 sqq.*): CHAR. gramm. p. 403, 28 B. victima maior est, hostia minor. PS. ORIG. tract. 10 p. 106, 20 -a ... oblatio est sacrificii *eqs.* EVCHER. instr. 1 p. 88, 5 -ae partem sacerdotes edebant, holocaustum erat -a integra *eqs.* (*cf.* GLOSS.^L V Abba HO 21 GLOSS. V 364, 46). ISID. diff. 1, 413 -a sacrificium. GLOSS. θῦμα. θυσία. victima vel sacrificia (*l.* -um). quod deum placat. GLOSS.^L II Philox. HO 25 -a: θῦμα, ἱερεῖον, θυσίας τόμιον. *legitur inde ab* ENN., PLAVT. (*de* LEGE XII tab. 12, 1 [Gaius inst. 4, 28] *non constat, quoniam non ipsa verba legis afferuntur*); *in hexam. ponitur in primo vel quinto dactylo praeter* VERG. Aen. 11, 740, *in pentam. in initio alterutrius coli.* [*falso trad.*: CIC. ad Q. fr. 3, 2, 2 (*var. l. pro* hostium). LIV. 21, 62, 4 (*v. p. 2550, 37*).] *cf. Onom.*

fere i. q. ***victima*** (*de ratione inter vocabula -a et* victima *intercedente [iuxta pon. inde a* PLAVT. *l. 84] v. supra l. 36 sqq. 53 et cf. s.* victima; *in exemplaribus graecis respondet* θυσία, *ubi nihil aliud adnotatur*):

I ***usu proprio et stricto*** (-ae 'carnales': RVFIN. hist. 3, 28, 5. FAVST. REI. symb. 2 [Caspari, Anecd. p. 329, 2]; *ad rem cf. Krause, RE Suppl. V 236 sqq.*): **A** ***de animantibus*** (*vi originaria*): **1** ***de bestiis***: **a** *loci generales* (*selecti*): ENN. scaen. 39 exsacrificabat -is balantibus *Priamus* (PLAVT. Epid. 176 sacruficas ... Orco -is [LIV. 22, 1, 17 *al.* PAVL. FEST. p. 33 PORPH. Hor. carm. 3, 23, 17]. *cf.* ENN. frg. var. 105 eam ... -am, quam ibi sacrificavit [VARRO rust. 1, 2, 19. *et al.*]). PLAVT. Amph. 1127 ut Iovis ... multis -is pacem expetam. Poen. 450 qui ... leno ullam Veneri ... immolarit -am (*v. vol. VII 1, 489, 12. 38 al. cf.* CIC. leg. 2, 29 quibus -is immolandum [LIV. 42, 30, 8. *v. et* FERIAL. Cuman. Sept. 23 (CIL I² p. 229) immolatio ... -ā]). 847 -is ... propitiare Venerem. 849 -is Venerem placavere (Rud. 23 donis, -is. PLIN. nat. 8, 183 nec claudicante nec aliena -a deos placari nec trahente se ab aris. APVL. met. 8, 30. *et al. cf.* SIL. 17, 50 numen pelagi placaverat -a taurus). Pseud. 326 accerse -as, victumas, lanios. Rud. 273 -as agere ... huc (CIC. inv. 2, 96). PACVV. trag. 212 quīs deos infernos, quibus caelestes dignet decorare -is. TRAG. inc. 220 infulatas. S. C. Gell. 4, 6, 2 uti M. Antonius consul -is maioribus Iovi ... procuraret *eqs.* (LIV. 22, 1, 15 prodigia. *al.* APVL. met. 9, 34). *ibid.* si quid succidaneis (*v. p. 3047, 6*) opus esset, robiis succideret. VAL. ANT. hist. 61 VARRO Men. 451. ling. 6, 3 piaculari -a facta piatur *praetor* (TERT. Scap. 2 p. 541 Oe. ITALA Dan. 3, 40 [Cypr. testim. 3, 20 p. 136, 25] fiat -a [*Vulg.* sacrificium]. *et al. cf.* LIV. 27, 25, 9 neque ... duobus nisi certis deis rite unā -ā fieri [CENS. 2, 2 faciendum]). 6, 31 -am caesam (*v. vol. III 63, 17; cf.* LIV. 8, 10, 12 piaculum -ā [-am *dett.*; *del. C.-W.*] caedi). CIC. leg. agr. 2, 93 probatae (TERT. apol. 30, 6 [*syn.* victimarum]. nat. 1, 10 p. 76, 6. *cf. l. 35. p. 3047, 53. 3048, 23*). leg. 2, 54 -a ... maxima parentare. div. 2, 36 proxuma -a litatur (LIV. 38, 20, 6 GELL. 4, 6, 6 AMM. 22, 9, 8. *cf. p. 3047, 25 sq. 42. v. et* LIV. 36, 1, 3 primis ... -is perlitatum est. IVST. 20, 2, 14 litatis -is. AMM. 23, 3, 7 per -as litando). CATVLL. 68, 76 nondum cum ... -a caelestes pacificasset eros. SALL. Iug. 63, 1 C. Mario per -as dis supplicanti. VERG. Aen. 1, 334 multa tibi (*Veneri*) ... cadet -a (*v. vol. III 25, 9 sqq. cf.* TIB. 1, 2, 62 concidit [OV. *l. 22. v. et p. 3047, 27*]). 11, 740 pinguis (FEST. p. 186. *cf. p. 3047, 81*). HOR. carm. 1, 19, 16 mactata (LIV. 30, 13, 6 *al.* SIL. 1, 120. *et al. cf. p. 3047, 61 sqq.*). OV. epist. 6, 78 -a pro damnis concidat icta meis? (met. 15, 735 SERV. auct. Aen. 4, 57). LIV. 1, 20, 5 quibus -is ... sacra fierent (25, 12, 10. 13. LEX arae Iovis Salon. [CIL III 1933] 7. Aug. Narb. [CIL XII 4333] 2, 15. *cf.* LIV. 29, 19, 8 piacula. 31, 5, 3 rem divinam [36, 1, 2. 40, 53, 4]. 42, 51, 2 sacrificio [*cf. p. 3047, 25*]). 28, 27, 16 portentum, quod nullis -is ... expiari possit (30, 38, 9 PHAEDR. 3, 3, 11. APVL. met. 3, 2 [-is *del. Leo*]. OBSEQ. 39. *cf.* TAC. hist. 5, 13, 1 piare). 30, 27, 11 quas ... -as ... voverat (30, 27, 12. TAC. hist. 2, 3, 2 [*per ellipsin*]. TERT. Scap. 2 p. 541 Oe. COMM. instr. 1, 15, 5. *cf. p. 3047, 75*). PAVL. FEST. p. 84 foedus ..., quod ... foede -a necaretur. p. 244 'piacularia auspicia' ..., cum aut -a ab ara effugisset aut percussa mugitum dedisset *eqs.* (*de piaculo fuga -ae commisso, item*: VAL. MAX. 1, 6, 12 PLIN. *p. 3045, 82* SVET. Iul. 59 Tit. 10, 1 LAMPR. Alex. 60, 3 SERV. *infra l. 65. sim.*: SERV. auct. georg. 2, 395 improbant ... haruspices -am, quae ... reluctatur [MACR. Sat. 3, 5, 8]. ADNOT. Lucan. 1, 611 nisi stet -a, non est accepta). SEN. Med. 66 *Pax* donetur tenera ... -a. nat. 4, 6, 3 maioribus -is exorata *grando*. TAC. hist. 3, 56, 1 feriri -as (*cf. p. 3047, 74*). CALP. decl. 44 p. 34, 6 nemo de polluto grege -am sumit. APVL. met. 7, 22 *asinum* victimamus -am. Socr. 14 p. 148 qui *divi* nocturnis vel diurnis, promptis vel occultis, laetioribus vel tristioribus -is vel caerimoniis vel ritibus gaudeant. PS. QVINT. decl. 9, 11 percussae (SPART. Geta 3, 8 HYG. fab. 137, 6. *cf. supra l. 32*). 13, 15 prima ... -ae (*i. ut -a fieret*) causa pecudi fuit laesa fruges. TERT. ieiun. 16 p. 295, 25 -am instaurant (RVFIN. Orig. in num. 17, 1 p. 155, 9). *et passim.*

de signis metallicis, quae offeruntur: FEST. p. 238 porcam auream et argenteam (*in sacro Ceriali*) dici ait Capito Ateius, quae etsi numero -arum non sint, nomen tamen earum habere. *de sidere, quod in Centauro positum est* (*sc.* 'θηρίον', '*bestia*'): HYG. astr. 2, 38 Iuppiter ... inter sidera eum (*Centaurum*) constituit cum -a, quam supra Aram tenens immolare videtur. *ibid.* ad Aram cum -a venire ... figuratum. 3, 25. 3, 37 *Centaurus* -am dextra manu tenens supinam. *ibid.* -a ... habet in cauda stellas II *eqs.* 3, 38.

b *iuncturae speciem -ae indicantes*: **α** *acced. adi.* (*v. etiam l. 41 sq.; cf. nomina*: agonia [*v. vol. I 1414, 21. 27 sqq.*], ariuga [*?; v. vol. II 728, 77 sqq. et cf. Krause l. c. 277, 44 sqq.*], forda [*v. infra l. 68*], taurea [*v. p. 3047, 6*]): alba: VARRO frg. Gell. 10, 15, 32 PAVL. FEST. p. 10 VOPISC. Tac. 19, 6. *et al.* ambarvalis: *v. vol. I 1835, 78 sqq.* amburbialis: PAVL. FEST. p. 5. animalis: *v. vol. II 83, 34 sqq.* (*adde*: SERV. auct. Aen. 4, 56). atra: PAVL. FEST. p. 124. bidens: *v. vol. II 1973, 32 sqq.* bima: GELL. 16, 6, 12 (*ex Nigid.*). caviaris: PAVL. FEST. p. 57. circumforanea: APVL. met. 3, 2 (-is *del. Leo*). consultatoria: MACR. Sat. 3, 5, 5. effugia (*cf. supra l. 32 sqq.*): SERV. auct. Aen. 2, 140. eximia: MACR. Sat. 3, 5, 6 (*ex Veran.*). femina: *v. vol. VI 1, 462, 72.* furva: *v. vol. VI 1, 1651, 12.* gravida: PAVL. FEST. p. 102 TAC. ann. 15, 47, 1. SERV. auct. Aen. 2, 140 si g. fuerat, forda dicitur. *?* holocausta: *v. p. 3045, 49.* iniugis: MACR. Sat. 3, 5, 5. lactans (-ens): S. C. Gell. 4, 6, 2 (plantantibus *codd.*). CIC. leg. 2, 29 LIV. 22, 1, 15 PETRON. 133, 3 v. 15. lustralis: APVL. apol. 47 CIL IX 5565, 6. maior: S. C. Gell. 4, 6, 2 CIC. leg. agr. 2, 93. OV. trist. 1, 10, 44 (*quam agna*). LIV. *saepe.* ACT. Arv. a. 38 c 11 PHAEDR. 3, 3, 11 SEN. nat. 4, 6, 3. VOPISC. Aurelian. 12, 2 (*opp.* minores). *et al. cf. p. 3047, 82. 3049, 10.* mas: *v. vol. VIII 424, 17.* maxima: PAVL. FEST. p. 126. *cf. supra l. 13.* medialis: PAVL. FEST. p. 124. minor: *v. l. 74.* nigra: VAL. MAX. 2, 4, 5 SIL. 1, 120 SPART. Sept. Sev. 22, 7. *et al.* opima: FEST. p. 186 APVL. met. 8, 30. *cf. p. 3049, 9. 11.* optata, optima: FEST. p. 186. pacifica (*cf. p. 3047, 12*): VVLG. exod. 32, 6 (*v. p. 3047, 17*). lev. 9, 18 (*Itala Lugd.* sacrificii salutaris). *al.* EVCHER. instr. 1 p. 88, 8 quibus vesci populus solebat (*cf.* GLOSS. V 365, 8). piacularis: VARRO ling. 6, 30 ARNOB. nat. 6, 2 p. 215, 6. praecidanea: GELL. 4, 6, 7. prodigua: FEST. p. 250 (*ex Veran.*). pulla: TIB. 1, 2, 64. pura:

[Tietze]

PAVL. FEST. p. 14. PLIN. nat. 8, 206 (*ex Coruncanio*). *cf. etiam l. 46.* robia: S. C. Gell. 4, 6, 2. ruminalis: PLIN. nat. 8, 206 (*ex Coruncanio*). salutaris (*cf. infra l. 14 et p. 3048, 36. 60*): VVLG. lev. 10, 14 (*Itala Lugd.* sacrificiis s.). II Macc. 3, 32 (*Itala rec. L* sacrificium s.). RVFIN. Orig. in lev. 2, 1 p. 289, 12. *et al.* sterilis: SERV. auct. Aen. 2, 140 quae ... st. est, taurea appellatur. succidanea: S. C. Gell. 4, 6, 2 PAVL. FEST. p. 303 SERV. auct. Aen. 2, 140. virgo: ARNOB. nat. 7, 22 p. 255, 17.

β acced. gen. explic. (*cf. p. 3049, 37*): Ⓘ *varia*: expiationis: VVLG. exod. 29, 36. fructuum pacis: LIB. iubil. 21, 6 (*v. Rönsch ad l.*). gratiarum (*cf. p. 3049, 33*): VVLG. lev. 7, 13. pacificorum (*cf. p. 3046, 79*): VVLG. lev. 3, 3 (*Itala Lugd.* sacrificio salutaris). 3, 9 *al.* sabbatorum *eqs.*: VVLG. III Esdr. 5, 52 s. et neomeniarum et dierum sollemnium omnium sanctificatorum. salutaris (*cf. supra l. 3*): ITALA exod. 24, 5 (Aug. quaest. hept. 2, 98; *gr.* θυσίαν σωτηρίου, *Vulg.* victimas pacificas). salutis: ITALA exod. 32, 6 (Lugd.; *gr.* θυσίαν σωτηρίου, VVLG. -as pacificas). Ⓘⓘ *per identitatem*: agni: RVFIN. Orig. in num. 24, 1 (*p. 3048, 49*). in cant. 3 p. 174, 1. holocausti (-orum): VVLG. lev. 4, 33. sap. 3, 6 (*p. 3049, 30*). pecudum: MIN. FEL. 27, 2 PS. AVG. quaest. test. II nov. 15 p. 436, 6.

2 *de hominibus*: CIC. Font. 31 *Galli* humanis -is eorum (*i. deorum*) aras ac templa funestant (LIV. 22, 57, 6 minime Romano sacro. 38, 47, 12. PLIN. nat. 8, 82 *sacrificium* Arcades Iovi ... h. ... -ā faciebant. TAC. Germ. 9, 1 *Mercurio* h. ... -is litare [SOL. 21, 1 AMM. 22, 8, 34]. FLOR. epit. 1, 16, 7 LAMPR. Heliog. 8, 1. *et al. cf. infra l. 69*). LVCR. 1, 99 *ut* -a concideret *Iphigenia*. VERG. Aen. 2, 156 (*de Sinone. cf.* SCHOL. Verg. Veron. Aen. 2, 101 *non est* devotus -ae). OV. ars 1, 651 illi *Thrasio* Busiris 'fies Iovis -a primus' inquit (CLAVD. 18, 162 cecidit saevi, quod dixerat, -a sacri. *cf.* SEN. Thy. 718 Tantalus prima -a est). met. 13, 452 (*de Polyxena*). Pont. 3, 2, 83 'alter ut e vobis', inquit *Iphigenia*, 'cadat -a sacris *eqs.*' (*i. Pylades vel Orestes*). SEN. Thy. 759 (*de liberis Thyestae*). 915. IVV. 15, 119 (*de sacro Taurorum*). CALP. decl. 44 p. 34, 6. MIN. FEL. 9, 5 hac (*sc. infantis*) foederantur -a. 30, 3 *Saturno* a parentibus infantes immolabantur, blanditiis et osculo comprimente vagitum, ne flebilis -a immolaretur. TERT. nat. 1, 15 p. 85, 19 impietatis -a. adv. Marc. 3, 18 p. 406, 12 Isaac ... in -am deditus (PS. TERT. adv. Iud. 10 p. 727 Oe. ITALA gen. 22, 2 [Cypr. testim. 3, 15 p. 127, 21] impones illum -am [εἰς ὁλοκάρπωσιν, *Vulg.* in holocaustum]. HIL. in Matth. 10, 14 p. 971^C [*syn.* victimam]. *et al.*). AMM. 27, 4, 4 -is captivorum Bellonae litantes *Scordisci*. MART. CAP. 6, 635 -as humani generis. DRAC. Romul. 10, 193 iacet -a templis *Iason*.

B *de rebus* (*vi dilatata*): 1 *pressius signif. -ae genus incruentum*: PEREGR. Aeth. 13, 4 obtulit Melchisedech (*v. V. T. gen. 14, 18*) -as deo puras, id est panes et vinum (14, 2. *cf. p. 3048, 55*). DRAC. Romul. 10, 204 sunt tantum (*Buech.*, tamen *codd.*) -a *Amoris* flores. 2 *usu liberiore de sacrificio Cain* (*obversatur menti -a ovium ab Abel oblata; ad rem cf. V. T. gen. 4, 3 sqq.*): HIL. myst. 6, 3 ut eius *Cain* -a displiceret (*infra*: sacrificia). 6, 4 -am, quae ex operationibus terrae est. *minus audacter* (*per zeugma*): VVLG. Hebr. 11, 4 plurimam -am Abel quam Cain obtulit deo. PRVD. ham. praef. 8 deus minoris comprobavit -am, reiecit illam, quam paravit grandior.

II ***per comparationem, imaginem, metaphoram*:**
A ***de hominibus** hominumque vita, salute, anima sim.*:
1 *de iis, qui malis afficiuntur*: a *generaliter dictum*:
α de iis, qui caeduntur (ad aram vel sepulcrum: l. 63. 65. 69. 71, manibus vel penatibus sacri: l. 72—75; nota de gente: l. 76): *per compar.*: SALL. (?) rep. 2, 4, 2 M. Catoni L. Domitio ... quadraginta senatores, multi ... adulescentes sicutei -ae mactati sunt. VAL. MAX. 2, 7, 6 *filium* in modum -ae mactari *iussit Torquatus* (9, 7 mil. Rom. 2 milites sacrificare incipientem adorti in m. -ae mactarunt *Q. Pompeium*). MELA 3, 64 parentes ... velut -as caedunt. SVET. Aug. 15 trecentos ... ad aram ... -arum more mactatos. *per imag.*: CIC. har. resp. 6 T. Annio devota et constituta ista -a esse videtur (*sc. Clodius*). TAB. devot. Audollent 138 (= CIL I² 1018) hanc -am acceptam habeas et consumas Danaene(m) (*cf. p. 3055, 43*). SALL. or. Lep. 14 humanas (*cf. supra l. 22*) -as vidistis (*spectat ad Gratidianum ad sepulcrum Catuli interfectum*). SEN. Herc. f. 1040 (*Amph. ad Herc. semet ipsum significans*) stat ... ad aras -a (*cf. 1038* victimas). SIL. 15, 443 (*loq. Scipio*) prima -a vobis, sacrati manes, campo iacet *Sabura* (STAT. Theb. 12, 771 [*loq. Theseus*] Argolici, quibus haec datur -a [*sc. Creon*], manes. *cf.* CALP. decl. 24 p. 22, 11 feriat -am *pater*, quam diis penatibus vovit [*sc. filium*]). RVT. NAM. 1, 141 sacrilegae ... cadat -a gentis (*sc. Getarum*). *β de eo, qui diris vexatur*: OV. Ib. 106 da iugulum cultris, -a dira (*sc. Ibis*), meis.
γ usu christiano de iis, qui salutem animae perdunt: *per compar.*: MIN. FEL. 37, 7 *deum nescientes* ut victimae ad supplicium saginantur, ut -ae ad poenam coronantur. HIER. epist. 147, 1, 3 quasi pinguis -a in mortem propriam saginaris. *per imag.*: TERT. idol. 6 p. 36, 10 *idolis* hanc saginatiorem et auratiorem et maiorem -am caedis, salutem tuam (HIER. epist. 21, 12 [*in allegoria ad N. T. Luc. 15, 15*] daemonum multitudo ... victimis pascitur et novissime s. quadam -a, ipsius hominis morte, saturatur [*infra*: immolans eis *porcis* animam suam]). CYPR. laps. 8 p. 243, 4 quid -am tecum, miser (*sc. qui Christum negas*), quid victimam ... importas? ipse ad aras -a, victima ipse venisti, immolasti illic salutem tuam *eqs.*

b *-ae publicae libidinis* (*voluptatis*): TERT. spect. 17 p. 19, 2 prostibula, publicae libidinis -ae. 19 p. 20, 25 gladiatores ... in ludum veneunt, ut publicae voluptatis -ae fiant.

2 *de iis, qui se offerunt* (*offeruntur per alios: infra l. 24 et 29*): a *offertur vita* (*integritas corporis: l. 27, libertas: l. 19*): *α de Menoeceo pro patria mortuo*: STAT. Theb. 10, 769 si vos *deos* placita -a iuvi. '11, 283 -a regni, -a, nate, iaces. *β de martyribus* (*de lingua resecta martyris: l. 27; per compar.: l. 22; ad rem cf.* TERT. scorp. 7 p. 160, 8 si ... deus propriae -ae nomine martyria sibi depostulasset [*antea*: victima]): CYPR. epist. 10, 4 p. 493, 10 -am se domino cito futurum esse promittens *Paulus*. 57, 3 p. 652, 24 gloria est pacem dedisse martyribus, ut sacerdotes, qui sacrificia dei ... celebramus, -as deo et victimas praeparemus. 76, 3 p. 830, 23 -ae facti deo et vosmet ipsos ... victimas exhibentes *in metallo constituti* (*postea affertur N. T. Rom. 12, 1; v. infra l. 67*). MOYS. Cypr. epist. 31, 5 p. 561, 18. HIL. in Matth. 22, 4 p. 1043^B tamquam -a electa ... immolati *martyres*. myst. 6, 5 ex primitiis ovium sancti corporis -am praebitura *ecclesia sicut Abel* (*cf.* 8, 4 probatas deo fidelium ex gentibus -as). AMBR. fid. 3, 17, 137 patri -am boni martyris offerebat *Stephanum Christus* (HEGES. 3, 2 p. 186, 13 se pro Christo. RVFIN. Orig. in num. 10, 2 p. 72, 3 -ae sanctorum. 24, 1 p. 225, 31 se). PRVD. perist. 10, 770 digna est fidelis lingua, quae sit -a. *sim. de Maccabaeis*: VAL. CEM. hom. 18, 5 p. 749^A quae *mater* ... de fructu ventris sui -am deo tradiderit. *γ de Christo* (*de bonitate Christi per compar.: l. 49*): Ⓘ *usu originario*: *in sacra script.*: VVLG. Eph. 5, 2 *Christus* tradidit semetipsum pro nobis oblationem et -am deo in odorem suavitatis. Hebr. 9, 26. 10, 12. 26. *apud* ECCL.: PS. TERT. adv. Iud. 14 p. 740 Oe. *Christus* effectus -a ... pro omnibus nobis. CYPR. patient. 10 p. 404, 5 Isaac ad -ae dominicae (*cf. infra l. 56*) similitudinem praefiguratus. AMBR. fid. 4, 6, 69 se obtulit salutaris (*v. p. 3047, 14*) mundi totius -a passioni (RVFIN. Orig. in gen. 8, 1 p. 78, 27 AVELL. p. 105, 15). RVFIN. Orig. in gen. 8, 6 p. 81, 8 fit ... et -a et sacerdos (NICET. appell. 1 p. 2, 25 s. dicitur ..., quia suum corpus oblationem et -am optulit deo ... pro nobis). Orig. in lev. 1, 5 p. 288, 18 ut ad similitudinem -ae Christi conformari mereamur (*pro epitheto, sim.*: EVCHER. form. 9 p. 53, 23 -a: Christus vel anima dicata deo. ORIENT. carm. app. 2, 8). 7, 1 p. 373, 27 ubi immolaret -am carnis suae *Christus* (*cf.* PRVD. cath. 9, 88 corporis sacri). Orig. in num. 17, 1 p. 155, 3 ubi ... venit perfecta -a et 'agnus immaculatus' (*Vulg. I Petr. 1, 19*) ..., sacrificia *priora* ... superflua visa sunt, cum una -a omnis daemonum cultura depulsa sit (*cf.* 24, 1 p. 227, 11 donec veniat *mundus* ad -am perfectam, ad -am consummatam *eqs.*). 24, 1 p. 225, 22 *bonitas Christi* talis exstitit humano generi quasi agni -a immaculata et innocens *eqs.* BARNAB. 7, 3 *dominus* pro peccatis nostris incipiebat vas spiritus sui offerre -am. GREG. M. moral. 6, 32 p. 747^A verae mundationis -a. *et al.* Ⓘⓘ *usu derivato de sacramento eucharistiae* (*ad rem cf.* CYPR. epist. 63, 5 p. 704, 12 spiritus sanctus [*V. T. prov. 9, 2*] typum dominici sacrificii ... praemonstrat immolatae -ae et panis et vini [*cf. p. 3047, 46*] ... faciens mentionem): CYPR. unit. eccl. 17 p. 226, 9 dominicae (*cf. supra l. 35*) -ae veritatem per falsa sacrificia profanare. SACR. Gelas. p. 572 (= Greg. 87, 2 *al.*) cum oblationibus -arum (p. 707 [= Greg. 55, 2]. *et al.*). p. 683 (= Leon. p. 413 Greg. 188, 2) devotionis nostrae (*cf. p. 3049, 48*). GREG. M. dial. 4, 57 p. 316, 25 M. salutarem (p. 319, 14. 320, 4. *cf. l. 36. p. 3047, 14*). 4, 59 p. 322, 13 -am sacrae oblationis (epist. 9, 26 p. 59, 30). in euang. 37, 7 p. 1278^D placationis (SACR. Greg. 69, 2 p. et laudis [*al.*; *cf. p. 3049, 35*]). *ibid.* p. 1279^A sacras. *ibid.* sacri altaris. *ibid.* -am suae passionis offerimus *Christo*. SACR. Greg. 1, 25 -am puram, -am sanctam, -am immaculatam. *et al.*

b *offertur corpus purum* (*anima: l. 75, cf. l. 42; per compar.: l. 81; ad rem cf. sub B 2*): *in sacra script.*: VVLG. Rom. 12, 1 obsecro ... vos ..., ut exhibeatis corpora vestra -am viventem, sanctam, deo placentem. *apud* ECCL. *fere inde pendentes*: PS. ATHAN. ad mon. 1 p. 72^A (*v. p. 2859, 30*) voluntariae oblationis. AMBR. exc. Sat. 1, 1 deduximus ... -am meam, -am incontaminatam, -am deo placentem ... Satyrum (*cf.* 1, 80). RVFIN. Orig. in lev. 9, 9 p. 436, 24 si membra mea ab omni concupiscentia carnis mortificavero (*cf. N. T. Col. 3, 5*) ..., holocaustum obtuli ... et ipse meae -ae sacerdos efficior. PRVD. perist. 14, 84 animam ... cum virginalem, tum patris -am. AVG. civ. 20, 26 p. 474, 8 D. *primi homines* puri atque integri ab omni sorde ... peccati se ipsos deo mundissimas -as offerebant. p. 475, 18 -ae ... veteris legis ... significabant homines sanctos (*cf.* p. 475, 26 *sancti* ita se ipsos offerent in iustitia, ut tales -ae ... immaculatae ... sint futurae). serm. 205, 1 nos illi *deo* acceptabilem -am. SVLP. SEV. epist. app. 2, 1 *virgines* quasi sanctiores purioresque -ae ... eliguntur (*eqs.*) ...; digna ... domino -a tam pretiosi animalis oblatio et nulla magis ei quam imaginis suae -a placitura. VAL. CEM. hom. 4, 6 p. 704^D -am corporis tui, quam incorruptam et in-

[Tietze]

violatam altaribus convenit exhibere. NICET. virg. laps. 16 immaculatam ... virginem, -am vivam domino. CIL V 8958 (= INSCR. christ. Diehl 3454), 6 (*a. 488*) cui *Christo* -a est decata *Ienesia. et al.*

B *de rebus* (*ponuntur homines pro re: infra l. 30; de eucharistia v. p. 3048, 52*): **1** *de rebus corporeis*: VVLG. Phil. 4, 18 quae misistis odorem suavitatis, -am acceptam, placentem deo. **2** *de rebus incorporeis*: **a** *in univ.* (*per compar.: l. 11. 30*): MIN. FEL. 32, 2 cum sit litabilis -a bonus animus et pura mens et sincera sententia. TERT. apol. 30, 5 *deo* offero opimam et maiorem (vestris *add. Kroymann*) -am ..., orationem de carne pudica ... profectam. orat. 27 p. 198, 18 orationem velut opimam -am admovere. 28 p. 198, 19 *oratio* est ... -a spiritalis, quae pristina sacrificia delevit (VVLG. I Petr. 2, 5 spirituales. RVFIN. Orig. in Ios. 26, 3 p. 463, 9 veras -as, id est sp. CASSIAN. conl. 4, 1, 2. *et al.*). 28 p. 198, 28 spiritu sacrificamus orationem -am dei propriam *eqs.* patient. 13 p. 20, 9 adflictatio carnis, -a domino placatoria per humiliationis sacrificium. ITALA psalm. 50, 19 (Tert. adv. Iud. 5 p. 711 Oe.) cor ... humiliatum -a deo est (*Vulg. et Hier. psalt. sec. Hebr.* sacrificium). HERM. Pal. *et* vulg. sim. 5, 3, 8 (*de ieiunio*). LACT. inst. 6, 12, 24 vivam (*cf. p. 3048, 68*) -am deo adquiret *aegrotorum curator.* HIER. epist. 36, 16, 4 -a placens deo salus est peccatorum. VVLG. Hebr. 13, 16 RVFIN. Greg. Naz. orat. 7, 4, 4. Orig. in lev. 5, 2 p. 336, 17 -as intra te ipsum require *eqs.* (p. 337, 21 quod ... animalia ... habeas i. te et ex ipsis spiritaliter [-les *var. l.*] offerre debeas -as). Orig. in Ios. 26, 3 p. 461, 19 verae -ae (*cf. l. 14*). p. 462, 2 caelestes -ae, ... vera sacrificia. PRVD. perist. 10, 361 (*354* victimas ... simplices). psych. 785 nulla -a Christo dulcior *pace.* *de rebus personatis*: TRACT. in Luc. 5, 14 tria haec (*sc. fides, spes, caritas*) immaculatam deo -am faciunt (*infra*: victimis). *de iustis pro iustitia* (*per compar.*): VVLG. sap. 3, 6 *deus* quasi holocausti -am accepit illos *iustos* (*gr.* ὡς ὁλοκάρπωμα θυσίας. *cf. p. 3045, 49*).

b *c. gen. explic.*: HIER. psalt. sec. Hebr. 27, 6 immolabo ... -as iubili (VVLG. -am vociferationis. *cf.* 107, 22 -as gratiarum [*Vulg.* sacrificium laudis. VAL. CEM. hom. 3, 3 p. 701C. *cf. p. 3047, 11*]. 116, 17 [= VVLG.] -am laudis [VVLG. Hebr. 13, 15 id est fructum labiorum confitentium nomini *dei.* AVG. civ. 10, 3 p. 406, 9 D. humilitatis et l. *et al. cf. p. 3048, 63*]. *de locis psalmorum non satis constat, hucne an ad p. 3047, 9 pertineant*). RVFIN. Orig. in exod. 9, 4 p. 241, 19 orationum -as et misericordiae victimas (Orig. in lev. 9, 1 p. 419, 1 [*ad N. T. Hebr. 13, 15; v. l. 35*] -am o., -am misericordiae, -am pudicitiae, -am iustitiae, -am sanctitatis). Orig. in lev. 5, 3 p. 340, 1 -am iugulans verbi dei et 'doctrinae sanae' (*Vulg. I Tim. 1, 10*) victimas offerens *sacerdos.* Orig. in num. 5, 3 p. 29, 14 per -as precum supplicationumque victimas (GREG. M. moral. 1, 48 p. 549A precis). PETR. CHRYS. serm. 13 p. 231B ieiunii. 51 p. 343C pecorum victimae mortuorum in vivam (*cf. p. 3048, 68*) cordis -am transferuntur. SIDON. carm. 1, 29 colat variae te, princeps, -a linguae (*cf. 22* victima). GREG. M. moral. 1, 52 p. 551D devotionis (*cf. p. 3048, 59*).

deriv.: hostiatus, hostiola. *cf.* hostio, hostis. *compos.*: ? hostispex. *Tietze.*

hostiār- *v.* ostiar-. **hostiat** *v. p. 3055, 43.*

hostiātim ⟨quod⟩ ab hoste fit GLOSS. V 570, 19. *pro* ostiātim *ut vid.* (*de script.* host- *cf. e. gr. Gloss. V 97, 8 = Gloss.L IV dub. Plac. R 8); fortasse ex Oros. hist. 5, 1, 6* hostem ultro ostiatim inquietantem.

hostiātus, -a, -um. [*ab* hostia, *a* PLAVTO *sec. praeced.* candidatus (*v. infra*) *formatum vid. J. B. H.*] *i. q.* '*cum hostiis*', '*hostias secum ducens*': PLAVT. Rud. 270 candidatas venire -asque *mulieres ad fanum* (*cf. 273* hostias agere).

hosticapās (-as?) *m.* [*ab* hostis *et* capere, *cf.* paricidas. *J. B. H.*] PAVL. FEST. p. 102 -as (hosticas *L*) hostium captor.

hosticīda, (-ae) *m.* *ab* hostis *et* caedere. GLOSS. Loewe, Prodromus p. 420 -a: qui caedit hostem. GLOSS. Hamann (*v. p. 3033, 40*) p. 7 -a (*scrib.* -scinda): qui interficit hostes.

hosticinum *v.* osticinum. **hosticolum** *v. p. 3050, 22.*

hosticulus, (-ī) *m.* *ab* hostis *deminutive; v. Heraeus, ALL 12, 1902, 67.* NOT. Tir. 48, 40 -us. *Haffter.*

hosticum *v.* hosticus.

hosticus, -a, -um. [*ab* hostis, *cf.* civicus. *J. B. H.*] *compar., superl. desunt.* NOT. Tir. 48, 39a (-cius *G*). *de usu et notione*: PORPH. Hor. carm. 2, 1, 1 *antiqui* 'civica' et '-a', deinde 'civilia' et 'hostilia' dicebant (*cf.* SCHOL. *ibid.*). DIFF. ed. Beck p. 62, 8 '-us' tumultus, 'hostilis' animus (-i *cod.*). GLOSS.L I Ansil. HO 172 (= III Abstr. HO 14) '-us' et 'hostilis' unum est. *legitur inde a* PLAVTO; *ad augures revocat* VARRO *p. 3050, 8,* [*e coni. dub.*: LIV. 44, 13, 1 in agro hos⟨tico⟩ (*ed. pr.* [*cf. p. 3050, 9*], hos⟨tili⟩ *Hertz* [*cf. p. 3051, 21*], hos⟨tium⟩ *Fügner* [*cf. 3, 3, 10 al.*]; *v. Heraeus, Vindic. Liv. II 1892, 13. cf. p. 3055, 6*).]

I *notione antiquissima i. q. peregrinus,* ξενικός (*e coni.*; *cf.* hostis *p. 3056, 18*): PLAVT. Mil. 450 -um (*Lips.*, (h)ostium *codd.*; hospitum *Ussing*) hoc mihi *Philocomasio* domicilium est, Athenis domus est Atticis (*Leo*, ac (h)erus *codd.*).

II *notione communi i. q.* πολέμιος: **A** *adi.* (*neutr. pro subst.: infra l. 22 sqq. 50 sqq.*): **1** *fungitur vice genetivi* '*hostis*', '*hostium*': *fere i. q. ad hostem pertinens*: **a** *generatim* (*fere pro gen. subi.*): PLAVT. Capt. 246 *conservitium* -a evenit manu. Most. 357 isti qui -as (*Ritschl, edd.*; hastis *codd. ex v. 358*) trium nummum causa subeunt sub falas (falsa *codd.*). ACC. trag. 323 ('*Epinausimache*') acervos alta in amni (*sc. Scamandro*) corpore explevi -o. VARRO Men. 332 pestilentia ⌊aut -a⌋ (austica *codd.*) acies. ling. 5, 33 ut nostri augures publici disserunt, agrorum sunt genera quinque: Romanus, Gabinus, peregrinus, -us, incertus ...; -us dictus ab hostibus (*cf. p. 3049, 77*). HOR. sat. 1, 9, 31 ensis. carm. 3, 2, 6 moenibus (SIL. 15, 115). OV. fast. 4, 893 -a (*i. Rutulorum;* post-*A*4) ... vota est vindemia *Mezentio.* Pont. 1, 3, 65 Pontus et -a tellus. SEN. Oed. 737 (*loco non sano*) clamore. COLVM. 1 praef. 19 incursionibus. SIL. 10, 62 tela. FLOR. epit. 2, 2, 18 adventus. SPART. Pesc. 10, 2 gloriam. IVL. VAL. 1, 42 virtutes. VEG. mil. 4, 44 navium. PRVD. ham. 445 captivi mortales, -a quos iam damnatos cohibent ergastula. perist. 1, 27 membra ... -o (*i. persecutoris;* hist- *E P a. c.*) donare ferro. psych. praef. 34 triumphi. CYPR. GALL. num. 234 -a (hostia *C*) ... milia (*Vulg. num. 10, 35* inimici). Ios. 177 arva. 325 castra. iud. 356 turba. SIDON. epist. 4, 21, 3 solum. 8, 6, 15 vado. BOETH. cons. 2 carm. 5, 19 furor.

subst. -um, -ī *i. q.* '*-a terra*' (hosticol- VLP. dig. 37, 13, 1 pr. *F bis* [*v. app. crit.*], *quod si recte traditur, fort. ex confusione c.* colere *ortum est*): LIV. 6, 31, 7 in -o morandi causa (8, 34, 9 in pacato, in -o. 8, 38, 2. 28, 24, 6. 33, 29, 5 HYG. mun. castr. 58. VLP. dig. 29, 1, 44 si in -o deprehendantur *eqs.* [37, 13, 1 pr.]. 37, 13, 1 pr. qui in -o suprema iudicia sua ... ordinassent. MACR. Sat. 1, 6, 16 [*ex* '*vetustatis peritissimis*']. 5, 14, 13). 29, 2, 2 -o tamquam pacato clementer ductis militibus. PLIN. paneg. 29, 3 ex -o raptae ... messes (PANEG. 4, 31, 2. IVL. VAL. 1, 3 si adfuerit ex -o [*gr.* μετὰ τὸν πόλεμον]). PANEG. 6, 13, 1 facultatem ... in -um transeundi. SPART. Sept. Sev. 6, 1 per -um veniens. AMM. 19, 6, 1 *plebs* ad -um ducebatur.

b *speciatim pro gen. auctoris*: OV. trist. 3, 10, 66 cremat ... -a flamma (turba *P, edd. vett.*) casas (SEN. Ag. 603). FLOR. epit. 3, 10, 17 plena erant tumultu -o (hostilico *B marg.*; -a *Mommsen*) litora (HEGES. 5, 18, 3 p. 337, 28 levius ... erat confici t. potius -o [hostilico *A*] quam parricidio. *cf. p. 3049, 74*). CE 520, 9 (*s. III*) vulnera.

2 *significat qualitatem hostes (hostem) decentem: fere i. q. infestus* (*acced.*: inimicus *l. 43*): **a** *c. subst.*: α *de iis, quae infeste fiunt*: LIB. col. I grom. p. 232, 5 *Caiatia rebellis a Sulla Capuae adiudicatur* ob -am pugnam (*i.* '*quam velut hostes commiserunt*'; *cf. p. 3052, 55 sqq.*). IVL. VAL. 2, 16 ostentatio inimica vel -a. β *de iis, qui se infestos praebent*: IVL. VAL. 3, 10 non illam ... gentem (*sc. Oxydracontas*) ut -am incursaturus — neque enim illis studia sunt armorum —, sed *propter gymnosophistas* (*gr.* ὡς ὄντας πολεμιστάς).

b *locut. neutrales*: α *c. neutr. pron. praedicative*: IVL. VAL. 2, 33 id ... a me amicum tibi, non -um putes *dici.* β *neutr. pro subst.*: *i. q.* '*res infesta*' (*acced.* nihil): TERT. apol. 35, 8 (*ironice*) nihil -um de ipso senatu (*eqs.*) ... spirat. *i. q.* '*animus infestus*' (*nude*): IVL. VAL. 2, 35 multitudo pro rebellione et -o punietur (*gr.* ὡς πολέμιος).

B *subst.* -us, -ī *m.* *i. q. hostis* (GLOSS. IV 412, 32 -us: hostis [hostilis *Heraeus*]. V 459, 53 [= GLOSS.L V Aa H 185] -us: hostis, impugnator [503, 34]): IVL. VAL. 2, 30 quidquid nos ex -o patiamur (*infra*: hostium rabiem).

adv. **hosticē**. GLOSS.L I Ansil. HO 171 -e: hostiliter. *Ehlers.*

? **hostifer**, -a, -um. *lectio dub.* MANIL. 1, 430 -um. pestiferum *coni. Scaliger.*

hostificus, -a, -um. [*ab* hostis *et* facere, *cf.* terrificus *sim. J. B. H.*] *huc spectare videntur*: GLOSS.L V Aa O 616 ⟨h⟩ostific[i]um: hostili more (GLOSS. IV 418, 15 [*trad.* ostilicum]. V 509, 3 [*trad.* ostificium]).

i. q. hostilis, infestus: ACC. trag. 80 o dirum -umque diem. CIC. dom. 60 qui tectis ... meis -um quoddam et nefarium omni imbutum odio bellum intulistis.

adv. **hostificē**. *i. q. modo hostifico*: ACC. trag. 82 -e sanguine sanguen miscere. *Haffter.*

*hostīlis, -e. [*ab* hostis, *cf.* civilis. *J. B. H.*] *de* ī *v.* GRAMM. suppl. 67, 29. *compar., superl. desunt* (quamvis -is: SEN. contr. 9, 3, 3. vel maxime -is: PLIN. nat. 11, 65). NOT. Tir. 48, 41 -is. *de notione* (*cf. p. 3049, 72*): SYNON. Cic. p. 428, 29 B. -ia. p. 442, 12 res -is. GLOSS. πολέμιος. πολεμικός. ab hoste. *legitur inde ab* ENN., PLAVT.; *deest e. g. apud* CAES. (BELL. Alex. *ter*). [*dub. trad., interpr.*: LVCIL. 76. TERT. nat. 2, 9 p. 111, 18 genus -ium deorum (*sc. genus* '*gentile*' *q. v.* [*opp.* physicum, poeticum]; *ne credas Oehlers intellegenti* '*numina victarum urbium et provinciarum*'). ALC. AVIT. carm. 5, 83 -ia (hostalia, hastilia *varr. ll.*; '*mansiones?*' *Peiper vix recte*; hos talia *Dittmann probab.*). *restit. ex* hostis (*cf. et p. 3056, 4 sqq.*): LIV. *p. 3053, 23.* VAL. MAX. *p. 3051, 12. 58.* SEN. *p. 3052, 83.* QVINT. *p. 3051, 62.* LIV. perioch. *p. 3051, 42. 64.* AMM. *p. 3051, 16. 3053, 24.* CORIPP. Ioh. 5, 303. *cf. var. l.*: LIV. *p. 3051, 56 sq. 3052, 59.* VAL. MAX. 5, 6 ext. 5 FRONTIN. (?) strat.

[*Ehlers*]

4, 7, 35 PLIN. paneg. 17, 1. FLOR. *p. 3052, 50.* CLAVD. DON. Aen. 2, 410 p. 204, 6 VVLG. iud. 7, 21. *e coni. dub.*: Ov. trist. 5, 12, 56. LIV. *p. 3049, 78.* VELL. 2, 119, 5. *loco mutilo*: FEST. p. 314.]. *cf. Onom.*

i. q. **πολέμιος:**

A *adi.* (*neutr. pro subst. l. 79 sqq. p. 3053, 34 sqq.; cf. p. 3050, 74. 79*): 1 *fungitur vice genetivi* '*hostis*', '*hostium*': *fere i. q. ad hostem pertinens* (*de bestiis: l. 46 sqq.; syn.* inimicus: *l. 53, cf. p. 3052, 30*): a *generalia* (*fere pro gen. subi.*): α *c. subst.*: ENN. scaen. 162 malam pestem mandatam -i manu (PLAVT. Capt. 311 CIC. Tusc. 1, 85 Ov. Ib. 302. VAL. MAX. 1, 6, 11 [hostibus L¹A¹]. *et al.* [*aliter infra l. 49*]. *cf.* CIC. carm. frg. 33, 12 B. [Tusc. 2, 20] dextra [VERG. Aen. 10, 847 SEN. Tro. 1097. *et al.*]). PLAVT. Capt. 302 vis (591 SEN. dial. 2, 3, 4. *et al.*). Pseud. 1047 insidiis -bus ([*i. hostibus insidiantibus; ad rem cf. p. 3061, 43*]. AMM. 27, 8, 1 [hostibus *cod., corr. E²*]. CLAVD. DON. Aen. 2, 25 p. 150, 1 GREG. M. epist. 3, 15 p. 174, 16). Truc. 170 oppidi. ACC. praetext. 4 lue patrum -i fuso sanguen sanguine (VAL. MAX. 5, 1 ext. 6 SIL. 6, 626. *et al. cf.* Ov. Pont. 2, 9, 56 caede [SEN. Herc. f. 919 cruenta c. et -i. MEROB. pros. frg. 1 B 24]. VAL. MAX. 3, 2, 23 cruore [*v. vol. IV 1245, 5*]). VARRO frg. Serv. auct. Aen. 9, 52 agrum (LIV. 8, 24, 5 STAT. Theb. 12, 209. *et al.* [*v. et p. 3049, 78. 3055, 6*]. *cf.* CIC. inv. 1, 108 terra [VERG. Aen. 10, 489. LIV. 22, 39, 13 in aliena, in -i. *et al.*]. VAL. MAX. 6, 7, 2 in alienis et -bus regionibus [SEN. epist. 74, 3. *et al.*] 6, 9, 9 solo [STAT. Theb. 9, 180. TAC. *ter. et al.*]. VAL. FL. 6, 235 campis. SIL. 4, 77 tellus [10, 543]. 9, 383 arva [STAT. Theb. 11, 16]. *et sim.; aliter p. 3053, 3 sqq.*). RHET. Her. 4, 8, 12 libidinem (TAC. Agr. 31, 1. *et al.*). CIC. epist. 1, 9, 15 monumentum (*sc. porticum Catuli*) ... -i (*i. Clodii*) nomine et cruentis inustum litteris esse passi sunt (SEN. clem. 1, 12, 3 si in -e n. cives ... transierint. FRONTO p. 204, 11 N. Parthi adversus [*cf. p. 3052, 32*] populum Romanum -e n. haud umquam contemnendum gesserunt. CLAVD. DON. Aen. 11, 280 p. 452, 26 n. -e deponere). SALL. Catil. 61, 8 -ia (*4* hostium) cadavera (VAL. MAX. 7, 6, 5. *et al.*). Iug. 45, 1 in rebus -bus magnum ... virum *Metellum* (FEST. p. 371. CELS. dig. 41, 1, 51, 1 [*i.* '*bona*']. *cf. p. 3050, 74*). 58, 4 clamorem (tumultum *var. l.; cf. p. 3052, 3*) -em (*v. vol. III 1257, 63*). VERG. Aen. 11, 83 armis (LIV. 8, 30, 8. 40, 59, 2. VAL. MAX. 5, 4, 1 [*de armatis; v. vol. II 600, 82*]. *et al.; aliter p. 3052, 55*). *al.* HOR. epod. 5, 53 domos (Ov. fast. 1, 524. LIV. 25, 10, 10 *opp.* pacatae. *cf.* STAT. Theb. 12, 256 tecta [12, 785]). 9, 19 navium (FRONTIN. strat. 2, 3, 24. LIV. perioch. 110 p. 106, 15 [-bus *ed. pr.*, hostibus *codd., Rossb.*]. AMM. 26, 8, 8. *cf.* ELEG. in Maecen. 1, 42 ratis [ANTH. 462, 14]. LVCAN. 3, 625 puppem [8, 577 SIL. 14, 525]). carm. 1, 16, 21. TIB. 1, 1, 54 -es (exiles *var. l.*) ... exuvias (STAT. Theb. 9, 562 TAC. ann. 3, 72, 1 AMM. 14, 8, 15). Ov. met. 5, 628 *lepus* -ia cernit ora canum (*de bestiis ut*: PHAEDR. 1, 21, 8 [*inde* ROMVL. fab. 52, 9] infestis taurus ... confodit cornibus -e corpus [*sc. leonis*]. STAT. Theb. 11, 252 mugitum -em [*sc. tauri*] summa tulit aure iuvencus. *cf. p. 3053, 10*). fast. 2, 468 manus *i.* catervas ([*aliter supra l. 10*]. AMM. 25, 6, 12. *et al. cf.* LIV. 9, 22, 9 turmas [HOMER. 756 STAT. Theb. 2, 419 TAC. ann. 15, 9, 1. *et al.; cf. p. 3056, 6*]. VAL. MAX. 1, 8, 1 copias [*v. vol. IV 906, 25*]. LVCAN. 2, 308 catervae [*v. vol. III 610, 8*]). 2, 581 -es linguas inimicaque ... ora. *al.* LIV. 5, 41, 6 fraus (*v. vol. VI 1, 1272, 29*). 28, 3, 12 impetus (LACT. inst. 6, 11, 24. *et al.; aliter p. 3052, 60*). 29, 35, 5 -bus (hostibus, hostium *varr. ll.*) spoliis (SEN. contr. 1, 4, 1 SEN. benef. 3, 33, 2 LVCAN. 8, 819. *et al.*). 30, 35, 8 ferrum -e ([hostium *var. l.*]. AMM. 17, 13, 14. *et al. cf.* VAL. MAX. 3, 2 ext. 9 -bus [hostib(us) *L¹A¹*] gladiis [OROS. hist. 7, 41, 2. *et al.*]. HIER. epist. 60, 15, 4 mucrone [60, 17, 1 *opp.* bella civilia. IORD. Get. 108]). *al.* SEN. contr. 10, 2, 3 ara (SEN. benef. 7, 15, 2. *cf.* epist. 24, 5 foculo [66, 51]). VELL. 2, 112, 2 exercitu (QVINT. decl. 272 p. 116, 23 [hostis *codd.*]. TAC. Agr. 25, 1 hist. 3, 82, 1. *et al.*). *al.* VAL. MAX. 3, 7, 10 castrorum (LVCAN. 4, 339 SIL. 16, 137. LIV. perioch. 76 p. 84, 16 [-ium *ed. pr.*, hostium *codd., Rossb.*]. *et al.*). *al.* SEN. benef. 3, 23, 2 (*sec. Quadrig. hist. 80*) ira (TAC. hist. 1, 63, 2. *et al.; aliter p. 3052, 66*). *al.* LVCAN. 3, 474 *al.* SIL. 5, 46 ingressum (TAC. ann. 15, 3, 2 RVFIN. hist. 1, 6, 6. *cf.* CYPR. mortal. 8 p. 301, 21 irruptione [COD. Theod. 5, 7, 1 = Iust. 8, 50, 19 pr.]. COD. Iust. 4, 23, 1 [*a. 293*] incursionis [SCHOL. Cic. Bob. p. 157, 28. *et al.*]. PS. RVFIN. in Os. 2, 12 p. 976ᶜ incursu [AVG. civ. 6, 2 p. 248, 8 D. *al.*]). *al.* STAT. Theb. 12, 35 -es ... viros (*i.* '*partium -ium*'). *al.* MART. 6, 76, 4 minas (TAC. ann. 13, 57, 2). FRONTIN. strat. 1, 3, 8 *al.* TAC. ann. 4, 29, 1 cum primores civitatis ... tumultūs -is ... accerserentur (*sc. Gallici; aliter p. 3052, 3*). *et passim.* *in doctrina haruspicum de parte iecoris* (*cf. Cic. div. 2, 28* pars inimica *et v. Thulin, Die etrusk. Disciplin II 1906, 26 sqq. 37*): SEN. Oed. 363 -e ... insurgit latus *eqs.* LVCAN. 1, 622 venas ... minaces -i de parte videt *Arruns vates Tuscus* (*cf.* COMMENT., ADNOT. *ad l.*).

β *n. pl.* -ia, (-ium) *i. q.* '*terra -is*' (*opp.* pacata): PAVL. FEST. p. 79 speculator -ia silentio perspicit, explorator pacata clamore cognoscit. SEN. nat. 6, 7, 1 qui medius inter pacata et -ia fluit, Danuvius ac Rhenus.

b *specialia*: α *pro gen. auctoris*: RHET. Her. 4, 39, 51 incendio (*v. vol. VII 1, 862, 54, ubi addas* PS. RVFIN. in Am. 2, 4/5 p. 1064ᴮ. *cf.* LIV. 30, 5, 8 -em ac bellicum ignem [PS. RVFIN. in Am. 1, 13/15 p. 1063ᴮ]. SEN. dial. 3, 2, 1 flamma). CIC. Manil. 13 expugnatione. LIV. 10, 20, 11 tumultu (26, 22, 8 strepitu et t. 44, 5, 2 LACT. mort. pers. 23, 1. *cf. p. 3051, 36. 73*). SIL. 13, 716 funera. TERT. resurr. 21 p. 54, 10 religionem publico odio et -i elogio (*i. crimini*) obnoxiam. LACT. inst. 6, 12, 35 direptio. IVST. 24, 5, 12 populatione (*aliter infra l. 54*). CLAVD. DON. Aen. 11, 180 p. 433, 9 necis. VVLG. Is. 1, 7 vastitate (NOVELL. Valent. 34, 2. *cf. ibid.* 34, 1 vastatione). AVG. civ. 4, 29 p. 183, 3 D. vulnere. NOVELL. Valent. 2, 3, 1 cladis. 6, 3, 1 necessitate (EPIST. pontif. 1054 Greg. M. epist. app. p. 442, 15). PAVL. PELL. 331 obsidio. *huc traham*: SALL. Iug. 14, 17 *ubique sunt* maiorum meorum (*Adherbalis*) -ia monumenta (*i. quae vicinorum hostes facti reliquerunt*). β *pro gen. obi.*: SALL. Iug. 41, 2 metus -is in bonis artibus civitatem retinebat (105, 3 LIV. 35, 30, 4 TAC. ann. 12, 51, 1 MIN. FEL. 7, 3. *et al.*). IVST. 8, 5, 9 pavor. γ *fere i. q. cum hostibus, inter hostes factus*: CIC. Deiot. 13 *Deiotarus Pompeium* iustis -busque bellis adiuverat (epist. 5, 12, 2 civilem coniurationem ab -bus externisque b. *seiungere*. FLOR. epit. 3, 22, 1 *opp.* civile [RVFIN. apol. adv. Hier. 2, 41 p. 618ᶜ AVG. civ. 3, 30 p. 142, 17 D.]. IVST. 13, 6, 17 *opp.* civilem sanguinem. 15, 4, 23 HIER. epist. 96, 4, 3. GREG. M. epist. 1, 72 p. 92, 2 *syn.* forensibus, *opp.* ecclesiastica proelia. *cf. vol. II 1850, 58*). off. 3, 108 condiciones pactionesque bellicas ⌊et -es⌋ (⌊ ⌋ *om. p*). LIV. 40, 9, 11 proelio *ludicro i.* '*tamquam cum hostibus commisso*' (INST. Iust. de inst. promulg. pr.). CLAVD. DON. Aen. 1, 455 p. 92, 28 certamen (*aliter infra l. 56*). δ *fere i. q. ex hostibus partus*: LVCAN. 1, 162 praeda ... et -es luxum suasere rapinae (*aliter l. 67*). VIR. ill. 33, 8 praeda.

2 *significat qualitatem hostes (hostem) decentem, hostibus convenientem vel aptam: fere i. q.* infestus ('*adversus*', '*sinister*': *l. 64; syn. vel iuxta pos.* inimicus: *l. 82. p. 3053, 13. 31. 32* [*cf. p. 3051, 8*], *nota etiam* '-es inimicitiae': *l. 69; accedunt* [*interdum ita, ut magis ex verbo pendeant*] *praepp.* adversus: *l. 38. 46. 48. 69. 82. p. 3053, 39. 40. 54* [*cf. p. 3051, 31*]; in: *l. 45. 79. p. 3053, 41. 43. dat.*: *l. 63. p. 3053, 15. 28. 30. 32*): a *c. subst.*: α *de iis, quae infeste fiunt*: CIC. Verr. II 4, 116 quae ... commissa non sunt neque odio -i neque licentia militari *eqs.* (Cluent. 12 [*v. l. 45*]. Lig. 19 non bellum nec -e o., sed civile discidium. LIV. 30, 6, 4. 30, 14, 1. TAC. hist. 5, 5, 1 adversus omnes alios. ann. 15, 28, 1. CYPR. patient. 19 p. 411, 13 -ia et furiosa. *et al.*). 5, 73 cives Romani -em in modum cruciati (Rab. perd. 24 prov. 5. BELL. Alex. 59, 2 -i m. [APVL. met. 9, 35]. LIV. 1, 5, 4 SEN. contr. 10, 4, 12. CLAVD. DON. Aen. 2, 660 p. 236, 12 ultra -em m. *cf.* HOR. epist. 1, 18, 62 -i more [AVG. civ. 1, 1 p. 4, 27 D. NOVELL. Valent. 17, 1 in -em m. *et al.*]. MARCELL. chron. II p. 78, 431, 2 ritu [*infra*: infesti]. PAVL. PELL. 423 iure). Cluent. 12 in hunc -i odio et crudelitate est (SEN. dial. 8, 8, 2 adversus hostes inhumana c., etiam adversus suos -is). Phil. 8, 6 (*ironice*) nec ... -ia verba nec bellica *sunt* (*sic de verbis sim.*: LIV. 37, 28, 2 facti dictique -is adversus Romanos. Ov. met. 15, 505 prece [*i. detestatione*]. VAL. MAX. 4, 2, 5 voce. TAC. hist. 2, 42, 1 murmure. FLOR. epit. 3, 11, 3 -bus [hostibus *B*] diris. SERV. Aen. 10, 557 sarcasmus ..., id est -is irrisio [CASSIOD. in psalm. 93, 7. 134, 15]. AVG. civ. 1, 3 p. 8, 21 D. maledictis). or. frg. A XII 10 facta (LIV. 37, 28, 2 [*v. l. 48*]. 44, 27, 11. 45, 24, 1). BELL. Alex. 58, 4 adventu (69, 2). LIV. 3, 25, 6 populatione (*3, 26, 1* infesta. *aliter supra l. 6*). 7, 31, 9 *ne* -ia arma inferrent (ARNOB. nat. 7, 12 p. 247, 6 *populi* -bus dissidentes a. [*i.* '*bello*']. *aliter p. 3051, 38. cf.* VAL. MAX. 5, 1, 3 -i certamine congredi *cum hospite* [*aliter supra l. 25*]. RVFIN. hist. 4, 7, 2 externis ... persecutionibus et -bus [*gr.* τοῖς ἔξωθεν διωγμοῖς, *opp.* intestino bello]. *cf. p. 3050, 42*). 29, 8, 11 rabie -i ([hoste *var. l.*]. FLOR. epit. 3, 21, 5 *opp.* civicam). 38, 25, 11 cum impetu -i ... Gallos venientes (*aliter p. 3051, 54*). SEN. contr. 9, 3, 3 hasta (*i. auctio*). VAL. MAX. 1, 7 ext. 1 *Hannibalis* non vigiliae tantum, sed etiam ipsa quies -is imperio nostro fuit. SEN. benef. 6, 27, 4 vota (CYPR. GALL. iud. 449 votum *Jephte* ... potius -e fuit [*v. supra l. 29. antea*: funesta ... victoria]). dial. 5, 41, 3 taeter ... et -is affectus *ira*. TAC. ann. 14, 38, 3 sine -i ira (*aliter p. 3051, 66*) et superbia victoris. CE 1178, 44 (*s. II*) rapinas (*aliter supra l. 27. cf.* LEX Visig. 8, 1, 9 predatione). CYPR. epist. 72, 2 p. 777, 13 discordiae. ARNOB. nat. 1, 64. 2, 10 AMM. 15, 5, 8. 26, 5, 11. RVFIN. apol. Orig. praef. p. 543ᴬ adversus eos ... -es inimicitias sumere. Greg. Naz. orat. 7, 11, 1 p. 221, 3 non -i discidio, sed simultate fraterna (*gr. p. 736ᴬ* πονηρῶς). *et al.*

β *de iis, qui (quae) se infestos praebent*: Ⓘ *de hominibus* (*aliter p. 3051, 71*): PLIN. nat. 3, 138 Cottianae civitates XV, quae non fuerunt -es. STAT. Theb. 9, 628 Maenades -es Thebanaque numina (*cf. p. 3064, 1*). Ach. 1, 618 -es invisit ... Indos *Bacchus*. TAC. ann. 3, 53, 4 externas aut -es gentes (VVLG. Sirach 46, 7). 11, 23, 4 nationum. CLAVD. DON. Aen. 2, 660 p. 236, 11 personae (3, 395 p. 321, 1). *de animo sim., oculis*: CIC. Sest. 58 animo ... -i ... in pristina mente mansit *Tigranes* (Phil. 5, 42 in omnes bonos [BRVT. Cic. ad Brut. 1, 4, 2. IVS IVR. Arit. (CIL II 172) 12 fuerint. Sestin. (CIL XI 5998ᵃ) 8 erunt. GELL. 4, 5, 2 (*ex annal. max. et Verrio Flacco*) inimico atque -i. *cf.* VLP. dig. 48, 4, 11 adversus]. or. frg. A XII 10 SALL. Iug. 102, 12 LIV. 42, 5, 10. SEN. benef. 6, 3, 2 [hostis *codd.*]. *et al.*). Ov. trist. 4, 2, 31 ferox et adhuc oculis -bus ardens

[*Ehlers*]

captus. LIV. 2, 35, 6 -es ... spiritus gerens (TAC. hist. 4, 57, 2). SCHOL. Cic. Gron. A p. 345, 17 Persarum -e ingenium. *transfertur ad regiones* (*aliter p. 3051, 24 sqq.*): OV. Pont. 3, 1, 4 in minus -i iussus abesse loco. STAT. Theb. 11, 78 -i ... obvia mundo *Tisiphone* (AVG. in euang. Ioh. 110, 2 [*usu christiano, cf. p. 3063, 29 sqq.*] m. non -is ..., sed fidelis. *cf.* PANEG. 8, 10, 4 orbe terrarum ... qua -is edomito [*opp.* Romanus]). TAC. ann. 2, 24, 1 -bus circum litoribus. 3, 34, 2 neque ... obsideri urbem bellis aut provincias -es esse. AMM. 18, 2, 1 Alamannorum pagos aliquos esse ... -es et ausuros immania.

(II) *de bestiis* (*cf. p. 3051, 46*): PLIN. nat. 11, 65 aranei ... vel maxime -es *apibus.* *de specie*: SEN. epist. 121, 21 *animal* sentit ..., quae sint animalia armata ad nocendum: horum speciem trahit inimicam et -em. (III) *de rebus personatis*: STAT. silv. 2, 1, 55 gravis ... hora -isque dies *mortis.* DRAC. laud. dei 3, 337 secures *Bruti* ... civibus -es.

b *locut. neutrales*: α *c. neutr. pron. vel adi. praedicative*: SALL. epist. Mithr. 17 *Romanis nihil obstat,* quin ... omnia ... non serva et maxume regna -ia ducant. LIV. 21, 16, 1 *legati* rettulerunt omnia -ia esse (*cf.* 28, 42, 7 quacumque circumspexeris, -ia omnia atque infesta. 38, 2, 8 cetera. SEN. dial. 2, 6, 5 -ia circa me omnia videns. TAC. hist. 1, 65, 2 cuncta ... externa et -ia. 3, 46, 2 cuncta in vicem -ia *esse* accepere. *per abl. absol.*: LIV. 34, 30, 2 omnibus circa -bus [hostibus *codd.*]. TAC. hist. 3, 42, 2 cunctis circa -bus. AMM. 22, 8, 25 cunctis ... -bus [hostibus *cod.*]. *cf. infra l. 47 sqq.*). FLOR. epit. 1, 18, 12 omnia circa quasi -ia gravi mole permiscuit *elephantus.* POMPON. dig. 1, 8, 11 cum illud (*sc. muros transcendere*) -e et abominandum sit. TERT. cult. fem. 2, 8 p. 725 Oe. omnia illa ut otiosa, ut -ia pudicitiae recusantur. PRVD. psych. 571 *acies* ignorans, quid amicum credat ... quidve -e notet (*in Avaritia transfigurata*). CASS. FEL. 32 p. 64, 16 Hippocrates ... ait omne frigidum dentibus esse ⌊-e sive⌋ inimicum, quod autem calidum amicum ⌊et delectabile⌋ (⌊ ⌋ *c, om. pv. cf.* 38 p. 84, 12 nervis esse ⌊-e sive⌋ inimicum, ... amicum [⌊ ⌋ *gc, om. pv*]).

β *neutr. pro subst.* (*cf. p. 3050, 74*): SALL. Iug. 3, 2 caedem, fugam aliaque -ia. 88, 5 ne quid ab se *Boccho* -e timeret *Marius.* 91, 4 Numidae nihil -e metuentes (TAC. hist. 3, 86, 3 IVST. 2, 4, 21 *al.* AMM. 15, 5, 25 *al.* CLAVD. 22, 187. *cf.* IVST. 21, 2, 7 nec quicquam -e). 107, 2 quoniam -ia faceret ([*3* nihil dolo factum]. LIV. 8, 22, 7 multa -ia adversus Romanos [EVTR. 3, 22, 1]. 30, 7, 2 nec quicquam -e [45, 24, 14 IVST. 6, 7, 1]. 37, 53, 28 nihil -e adversus vos [42, 14, 3. IVST. 11, 12, 9 in suos]. *al.* TAC. ann. 15, 13, 3 PLIN. paneg. 18, 3. OPTAT. 2, 18 p. 53, 2 tanta mala, acerba, cruenta et -ia [inutilia *G*]). LIV. 1, 59, 4 -ia ausos (2, 12, 14 in te *eqs.* [AMM. 14, 1, 1]. TAC. hist. 4, 15, 2 multa. 4, 20, 4 nihil [AMM. 27, 9, 7]). 3, 2, 4 pati -ia (30, 4, 7 ne quid [37, 32, 10 (*M,* hostiliter *B, edd. vett.*)]. 31, 30, 2 ab hoste. *al.* SEN. epist. 91, 5 sine hoste). 5, 39, 2 nihil -usquam -e cernebatur. 6, 26, 5 ubi nihil -e erat (SEN. clem. 1, 13, 4 in cuius animo nihil -e, nihil efferum est. FLOR. epit. 2, 7, 12. 4, 2, 23 in Gallia. *cf. l. 19 sqq.*). 30, 6, 3 nihil -e suspectum *est.* 42, 14, 3 nihil -e dixisse aut fecisse (*cf.* TAC. hist. 2, 66, 1 -ia loquebantur). VAL. MAX. 7, 3 ext. 10 ne quid -e ... molirentur. FRONTIN. strat. 1, 2, 6 -ia agitari. TAC. hist. 3, 70, 1 antequam in vicem -ia coeptarent (*cf.* 5, 26, 2 -ia ab illo coepta, a me aucta erant). ann. 2, 77, 1 si quid -e ingruat. 12, 15, 2 -ia resumpserat. 12, 40, 2 adversus nos -ia induerat. AMM. 29, 5, 19 nihil -e operientem (merientem *cod.*) exercitum. 29, 6, 6 cum nihil exspectaretur -e. CLAVD. DON. Aen. 3, 285 p. 304, 12 ut ... nihil -e persenserit. HEGES. 4, 9, 1 quandoquidem ... -ia streperent (*gr. aliter*). MART. CAP. 5, 559 qui -ia sentiat (*i. cogitet*).

γ *acc. neutr. pro adv.*: STAT. Theb. 11, 396 -e tuens fratrem (*Polynices Eteoclea*).

B *subst.* **-is,** -is *m.* *i. q. hostis* (*de* AMM. *cf. Baehrens, BursJber. 203, 1925, 48 Blomgren, De serm. Amm. Marc. 157 sq.*): AMM. 15, 8, 13 si -bus (hostibus *E*) congredi sit necesse. 24, 1, 16 ab -bus (*Clark,* hominibus *V,* hostibus *E*) captus. 31, 13, 14 circumsessum ab -bus (hostibus *E, Clark*). COD. Theod. 9, 45, 5 (= Iust. 1, 12, 4, 1) qui ex statu servili in -is (*i. 'hominis rebellis, violenti'*) et homicidae condicionem transivit (*adiectivo adhibendo favit fort. vox antecedens* servili).

deriv.: hostilitas.

adv. **hostīliter.** *compar., superl. desunt* (nimium -r *l. 79*). GLOSS. *v. p. 3050, 58.* [*var. l.*: *l. 45.*]

i. q. hostili modo (more), infeste (*afficit bestia*: *l. 79, res*: *p. 3054, 3. 20*; *afficitur bestia*: *l. 79. p. 3054, 24*; *opp.* hospitaliter: *l. 83*): CIC. Phil. 5, 25 quid ille (*Hannibal*) fecit -r, quod hic (*Antonius*) non ... faciat ...? (LIV. 1, 11, 1 incursionem. 7, 20, 5. 26, 30, 8. 31, 14, 9 foede atque -r. 37, 19, 7 itinere. 45, 10, 7 dixerant fecerantque. AVG. civ. 2, 2 p. 54, 29 D. dura). SALL. Iug. 20, 3 loca -r ... adcedit *Iugurtha.* OV. met. 11, 372 sternit ... -r omne *armentum lupus.* 14, 68 nimium ... -r usae viribus herbarum ... Circes (*in Scyllam*). LIV. 2, 14, 2 titulus bona -r (*sc. sub hasta*) vendendi. 2, 14, 4 ne ... diriperentur -r *castra* (36, 20, 1. 37, 21, 7 SVET. Iul. 54, 1 IVST. 14, 1, 6. *cf.* IVST. 8, 3, 2). 6, 26, 3 patres vocari eos (*Tusculanos*) ... hospitaliter magis quam -r iussere. 9, 38, 1. 23, 14, 6. 28, 24, 4 agrum ... -r depopulati sunt (37, 17, 3. 37, 18, 3. *cf.* TAC. Agr. 7, 1 populatur [hist. 5, 23, 3 ARNOB. nat. 2, 45]). 28, 37, 6. 29, 9, 7. 42, 12, 7 sublatos esse *honores.* 43, 5, 4. 44, 5, 10 *copias* locorum asperitas -r vexavit *pro hoste* (LACT. mort. pers. 27, 7). 44, 42, 6. 45, 27, 3. POMP. TROG. Iust. 38, 4, 8 non tantum animo -r, sed etiam proelio congressis. TAC. hist. 2, 85, 1 egerant (VVLG. num. 25, 18 contra vos [*Itala Lugd.* obsident]. RVFIN. apol. adv. Hier. 2, 28 p. 608 A mecum). 4, 32, 1 *epistulae* scriptae ... de Germanico exercitu -r. ann. 2, 10, 1 haberi (*cf.* VVLG. II Macc. 14, 11 -r se habentes [-r habentes ITALA rec. L, -r ardentes ITALA rec. X] adversus Iudam [*gr.* δυσμενῶς. RVSTIC. CONC.[S] I 4 p. 148, 38]). SVET. Aug. 26, 1. CYPR. epist. 69, 8 p. 757, 17 nec ... contra dei sacerdotes impudenter atque -r rebellaverunt. LIV. perioch. 80. 125. LACT. inst. 7, 17, 9 mali bonos -r praedabuntur. mort. pers. 29, 7 adloquitur non aspere nec -r *Constantinus Herculium.* OPTAT. 2, 21 p. 58, 18 militatis. DICT. 2, 41 p. 44, 32 vastat (HIER. in Abd. 4 sq. p. 1105 A). AMM. 14, 3, 1. 21, 11, 2 clausere *Aquileiam* (28, 6, 15 clausas *feminas*). 30, 4, 20 dissident. 31, 5, 5. AVG. civ. 10, 10 p. 418, 14 D. insequens *diabolus* (*cf.* 18, 52 p. 338, 19 sequerentur. contin. 12, 26 p. 175, 13 *ne continentia corpus* non salubriter castigare, sed insectari credatur -r). SVLP. SEV. chron. 1, 12, 2. CONC.[S] I 5 p. 378, 36 omnes et ad ipsum nomen *Nestorii* -r afficiuntur (*I 1, 7 p. 81, 22* ἀπεχθῶς, *Rustic. ibid. I 4 p. 71, 17* infeste). II 2, 2 p. 8, 14 resistit -r (*II 1, 2 p. 129, 17* παρατάττεται). GILD. Brit. 1 chron. III p. 27, 18 licet verbera -r senserit *asina* (*cf. V. T. num. 22, 25*). POMER. 1, 3, 2 p. 421 A GREG. TVR. Franc. 2, 40 p. 103, 8. *singulariter fere i. q. 'vi hostili adhibita'*: FAST. Ost. NSc. 1934 p. 256, 7 (*a. 145; de Prisciano reo affectatae tyrannidis*) quod provinciam Hispaniam -r ⟨*?* qu⟩ietaverit.

hostīlitās, -ātis *f.* *ab* hostilis, *cf.* civilitas. *scanditur* hostĭl-: PAVL. PELL. 333. *plur. l. 42. 63.* *inde a* TERT.; *deest poetis praeter* PAVL. PELL. (*l. 30*). [*dub. interpr.*: GREG. TVR. vit. patr. 8, 11 p. 700, 24 Dado ... cum in -e illa, quae Convenas (per C. *cod. 4*) acta est, accessisset (*fort. ad 1 b, nisi ad 2 i. q. 'expeditio', 'exercitus', cf.* hostis *p. 3065, 72*).]

1 *usu abstracto*: a *de qualitate hostium propria fere i. q. animus hostilis, inimicitia* (*cf. infra l. 84 sqq.*): TERT. apol. 36, 2 quibus *officiis* et -s (*v. infra l. 70*) ... potest fungi (*opp.* pietas et religio et fides). pall. 2 p. 925 Oe. eradicato omni aconito -is et cacto ... subdolae familiaritatis convulso. SERV. Aen. 7, 723 odio -is antiquae. 10, 438 ('maiore sub hoste') sub -e: nam sub diversis hostibus pereunt *Pallas et Lausus.* RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 5, 2 (*epist. Nestorii*) multa milia -um contra me delector insurgere. p. 24, 9 -i succumbere (*2 inimicitiis. Isid. Pelus. epist. 5, 481* ἐπιβουλευθῆναι *bis*). p. 24, 13 quid ... -is terminos ... transcendis obloquens mortuo? (*Isid. l. c. 5, 491* ἔχθρας). HYD. chron. II p. 35, 250 Gothi circa ... conventum *Asturicensem* pari -e desaeviunt. CONSTANT. vita Germ. 3 p. 252, 9 qua -e (quam -em [et *add. m. al.*] *A 3*) vim sibi ipse consciverit (*infra*: corporis sui persecutor). *hostis est res*: CASSIOD. var. 4, 50, 1 Campani Vesuvii montis -e vastati.

b *de condicione (statu) ab hostibus effecta fere i. q. hostium dominatio, bellum* (*de hac notione v. Bonnet, Lat. de Grég. 261, qui exempla diversa mihi confudisse videtur, etsi locos hic et sub 2 allatos non semper facile discerni haud negaverim*): NOVELL. Valent. 35, 12 tempora ... sub -e consumpta (*Interpr.*: in quibus *annis* hostium dominatione detenti sunt). LEO M. epist. 90, 1 quos *episcopos* -is metus detinet (*cf. p. 3052, 14*). 159 pr. quae *vulnera* -is adversitate illata sunt (*cf.* 159, 1 quae *mala* -s intulit). VAL. CEM. hom. 7, 6 p. 716 C quas *lacrimas* ... furor cruentae -is indixit (GREG. M. epist. 1, 43 p. 69, 19. *cf. p. 3055, 2*). SIDON. epist. 5, 3, 1 tempore -is. MAX. TAVR. serm. app. 25 p. 900 B causa -is aut summae necessitatis. GREG. TVR. Franc. 6, 39 p. 278, 21 *Biturigi* illa, quae -i resederant, perierunt. glor. mart. 41 p. 516, 23 ab incendio -is ereptae *reliquiae Laurenti* (*cf. p. 3051, 84*). Mart. 2, 40 p. 623, 35 -es et infirmitates et alia mala. LEX Visig. 5, 5, 5 (= Eur. 282) de ruina aut incendio vel -is naufragio *eqs.* GREG. M. epist. 1, 57 p. 81, 8 continua. 3, 13 p. 172, 7 ob cladem -is (*cf. p. 3052, 10*). 11, 54 p. 328, 27 -e faciente ... dicitur desolatum *monasterium.* CAES. AREL. (?) serm. 70, 1 p. 282, 13 aut -s aut siccitas aut mortalitas. 71, 2 p. 288, 26 nulla perituros -e *agros.*

2 *usu metonymico i. q. hostes* (*de hoste unico*: *p. 3055, 4*; *transeunt huc praeter* TERT. apol. [*l. 37*] *nonnulla exempla sub 1 b posita, v. l. 52*): PS. CYPR. singul. cler. 42 p. 217, 12 praeoccupandus est aditus ..., ne -s prior obrepens occurrat improvidis (*infra*: contraria). EPIST. pontif. 255 Migne 13, 1135 B quicumque ... discrimen naufragii, -is incursum, obsidionis ambiguum ... inciderint ([*nota iuxta posita abstracta*]. LEO M. epist. 159, 1 GREG. M. epist. 2, 17 p. 114, 13. *cf. p. 3051, 70*). PAVL. PELL. 333 gravior ... -e factio servilis (*cf. p. 3052, 11*). ENNOD. epist. 9, 23, 3 p. 245, 10 hoc totis -s virium suarum laborat impendiis, ut *eqs.* GREG. TVR. Franc. 6, 45 p. 286, 3 ut ... residuum siccitatis auferret -s. 10, 31 p. 446, 19 ab -e ... expulsi fuerant (*cf.* GREG. M. epist. 10, 1 p. 237, 19 pellente -e decedens). glor. mart. 104 p. 559, 13 ab ... -is multitudine basilica ... vallatur (*antea*: exercitus). GREG. M. epist. 2, 23 p. 120, 16 -e itineris (itineribus *edd. vett.*) occupatis. *per circumlocutionem*: LEO M. epist. 82, 1 ut ... simul et haeretica falsitas et barbara de-

[*Ehlers*]

struatur -s (*i. q. 'hostes barbari'. cf.* VICT. VIT. 1, 9 quas *munitiones* -s barbarici furoris [*v. p. 3054, 58*] oppugnare nequiret). HYD. chron. II p. 34, 239 *Aunonensi plebi* Suevorum adversabatur -s. CASSIOD. in psalm. 31, 15 locus ..., unde possit ... diaboli -s introire. *Ehlers.*

? FEST. p. 245 peregrinus ager est, qui neque Romanus neque **hostilius** habetur. hosticus *Mueller* (*cf. p. 3049, 78. 3050, 9*), hostilis *Ursinus. cf. Paul. Fest. p. 102 in Onom. s.* Hostilius.

hostīmentum, -ī *n. ab* hostire. *de notione et deriv.: 1)* PAVL. FEST. p. 102 -um beneficii pensatio. NON. p. 3 -um est aequamentum; unde et hostes dicti sunt, qui ex aequa causa pugnam ineunt ...; unde et hostire dicitur ... id est aequa reddere (GLOSS. V 651, 6 [*ex Non.*] -um aeq.; unde hostes dicti, quod se ad certamen pares facerent vel adaequarent. GLOSS.[L] V Abba HO 11. IV Plac. A 75). SERV. auct. Aen. 2, 156 hostia ... dicta quod dii per illam hostiantur, id est aequi et propitii reddantur, unde -um aequationem. GLOSS.[L] I Ansil. HO 175 -o ⟨ae⟩qualitat⟨e⟩. *2)* GLOSS.[L] I Ansil. HO 177 hostire aequare; apud antiquos sic dicebatur, unde etiam -um dicitur lapis quo pondus exaequatur (*ibid.* 176. GLOSS. V 365, 3 aequatur). *cf. explicationes s. v.* hostorium. [*e coni.:* ACC. trag. 194 (*v. app. crit.*).]

significari videtur id quod datur, dicitur, agitur hostiendi, aequandi, pensandi gratia: ENN. scaen. 133 audi atque auditis -um adiungito. PLAVT. Asin. 172 par pari datum -umst, opera pro pecunia.

hostio, -ītum (*v. infra l. 34*), -īre. [*fort. ab* hostis, *cf.* hostia. *J. B. H.*] *de notione et deriv.: 1) i. q. 'aequare', 'aequa reddere' sim.:* FEST. p. 270 -ire (hostiae *cod.*) pro aequare posuerunt. p. 314 aequare (*v. p. 3056, 39*). GRAMM. suppl. 214, 28 aequare (*v. p. 3066, 39*). NON. p. 3 aequa reddere (*v. supra l. 11*). SERV. auct. Aen. 2, 156 (*v. supra l. 15*). AVG. civ. 4, 8 p. 156, 3 D. cum segetes novis aristis aequantur, quia veteres aequare -ire dixerunt, deam Hostilinam *coluerunt.* GLOSS. aequat. aequat, planat. aequat, adplanat (*v. et vol. II 294, 84*). aequare (*v. etiam l. 17 et p. 3066, 42*). GLOSS.[L] IV Ps. Plac. H 14 -ta: aequata, ⌊lenita⌋ (⌊ ⌋ lan- *var. l.*). *2) i. q. 'ferire', 'caedere', 'offendere', 'comprimere' sim.* (*v. infra l. 53 et cf. Walde-Hofmann*[3] *I 661 sq. Egger [infra l. 44] 146 sq.*): PAVL. FEST. p. 102 hostia dicta est ab eo, quod est -ire, ferire (*cf.* GLOSS. Loewe, Prodromus p. 426). NON. p. 121 (*ad Pacuv. infra l. 52*) -ire est comprimere, caedere, dictum ab hostia. *ibid.* (*ad Laev. infra l. 56*) -ire offendere, ⌊laedere⌋ (⌊ ⌋ cedere *trad.*). GLOSS. (*ex Non.*) comprimere. offendere. [*dub.:* TAB. devot. RevA. V 30 (1929) p. 424 n. 228 (*tab. defix. Carnunti rep., saec. fere II*p.) inter la(r)vas ⟨...? Hec⟩ate (*suppl. Svennung in plagulis coll. Apul. met. 11, 2*) ia(m) hostiat quam celerisim(e). *v. R. Egger, Der röm. Limes in Österreich 16, 1926, 136—153. 160; cf. p. 3047, 67.*]

1 *sensu originali i. q. pensare, aequare* (*nos* 'vergelten', 'ausgleichen'): ENN. scaen. 178 (Fest. p. 270 *v. supra l. 27; 'Hectoris Lytra'; verba Achillis?*) quae mea comminus machaera atque hasta -bitis manu (*sic Vahlen;* hostibit ⟨e⟩ manu *post alios Ribbeck 149;* hospius *trad.*). PLAVT. Asin. 377 quin promitto, inquam, -ire contra ut merueris. PACVV. trag. 346 (Fest. p. 270 *v. supra l. 27 et* Non. p. 121 *v. supra l. 38; 'Teucer'*) nisi coerceo protervitatem atque -o ferociam. 2 ? *sensu novato i. q. violare, offendere* (*alluditur ad subst. q. e.* hostis; *'zum Feinde machen' vert. Leo, Herm. 49, 1914, 182, 2, q. v.; cf. etiam Walde-Hofmann l. c.*): LAEV. carm. frg. 1 (Non. p. 121 *v. supra l. 39*) numquod meum admissum nocens -it voluntatem tuam? (*i. Veneris?; v. Leo l. c. 187, 1, qui confert Tib. 1, 2, 81 et Plaut. Cas. 617*).

deriv.: hostimentum, ? hostorium. *cf.* hostus. *compos.:* redhostio.

hostiola, (-ae) *f.* [*ab* hostia *deminutive. J. B. H.*] GLOSS. II 329, 49 θυμάτιον haec -a. 496, 73 -a θυμάτιον. *Haffter.*

***hostis,** -is *m.* (*f.: l. 79 sqq.*). [*i. q. got.* gasts (*theod.* Gast), *slavon.* gostь 'ξένος', *cf.* hospes. *J. B. H.*] *de script. et formis:* PAVL. FEST. p. 84 *antiqui dicebant* 'fostim' (fustim *GJR*) pro '-e'. ost-: CIL III 3800. *sg. nom.* -es: CIL III 3800. ? *dat.* -e: IORD. Get. 129 (*fort. abl.; v. app. crit.*). *acc.* -im: *l. 65. pl. nom.* -is: SISENNA hist. 135 (*nisi sg. gen.*). RHET. Her. 4, 8, 12 (-es *var. l.*). SINN. Fest. p. 261 (*antea* FEST. -es). *dub.:* LIV. 8, 23, 10 *al. acc.* -is: *in codd. saepe (v. Neue-Wagener I*[3] *386. 391), in titulo* IVS IVR. Sestin. (CIL XI 5998a *a. 37/39*) 9. *acc.* -eis: CATO or. frg. 1, 16 (Char. gramm. p. 277, 25 B.). CAEPIO or. frg. Char. gramm. p. 255, 9 B. (-is *p. 251, 14*). *notatur* h: INSCR. numm. Grueber cat. Brit. mus. I p. 449. *pluraliter* hh: CIL II 4114, 5 (= Dessau 1140, *cf. add.*). XIII 6763, 15 (= D. 1188, *cf. add.; a. 242*). INSCR. RevA. VI 6 (1935) p. 250 n. 164. NOT. Tir. 48, 39 -is. *de genere:* PRISC. gramm. II 159, 18 hic et haec -is (*affert* STAT. *p. 3062, 79; cf.* PS. PALAEM. gramm. V 539, 46). DVB. NOM. gramm. V 580, 16 -is generis masculini. *est fem.* (*vix probab. Cucco, Didaskaleion 2, 1913, 310 sq. huc trahit* COMM. instr. 2, 9, 10 [*13* illa, *quod Dombart in schedis n. pl. intellegit*]. apol. 822 ista [-o *Dombart recte, ut vid.*] sub -e; *feminas -es [per masc. p. 3058, 49. 50; cf. p. 3058, 41. 3062, 75] v. p. 3058, 38. 3062, 69. 3063, 8. 3064, 9; res feminini generis -es v. p. 3056, 6. 3058, 31 al. p. 3060, 16. 3065, 37 al.*): *ad cap. alt. I:* PLAVT. *p. 3062, 69* (*per attract.*). OV. *p. 3062, 75. 77.* LIV. *p. 3058, 41* (?). SEN. *p. 3058, 43.* QVINT. *p. 3065, 39.* PRVD. *p. 3058, 51* (*var. l. p. 3058, 50*). AVG. *p. 3065, 56. ad cap. alt. II B: p. 3066, 3. usurpatur pro adi.* (*in appos. v. e. g. p. 3057, 3. 3058, 30 sqq. 79. 3061, 3. 82. 3063, 8. 3064, 47. 3065, 48*): STAT. Theb. 11, 22 -es (*P, recc.;* hostiles *cett.*) turmae. QVINT. inst. 9, 3, 67 (*v. p. 2885, 70*). *falso* (*restit.* hostilis): *p 3050, 81. de etymologia v. l. 38. p. 3055, 10. 12. 3066, 39, de notione infra l. 26 sqq. et 66 sqq. legitur inde a* LEGE XII tab. (*tam notione antiquissima [infra l. 45. 50] quam communi [infra l. 78; at nota verba legis non ipsa afferri, sed circumscribi]*), NAEV. [*val.* oaste, *it. vet.* oste, *francog. vet.* ost, *hisp.* hueste. *M.-L.*] [*dub. vel falso trad.:* PLAVT. Caec. frg. 7. ACC. trag. 194 (*v. p. 3055, 20*). PROP. 3, 9, 25 (*v. p. 2551, 14*). SEN. suas. 2, 4 (7) SEN. benef. 6, 8, 2. TERT. apol. 46, 14 (*var. l.* hospes). COMM. instr. 2, 24, 12. DRAC. (*p. 2896, 4*). *et al. confund. c.* hospes *saepe* (*cf. p. 3020, 43;* -is *falsa var. l.* TERT. *l. 15; restit.* CIC. Att. 6, 8, 5).]

CAPVT PRIVS: ***notione antiquissima i. q. peregrinus, hospes,*** **ξένος** (*'qui suis legibus utitur'* VARRO *infra l. 36; 'pari iure cum populo Romano'* FEST. *infra l. 39 [cf.* GLOSS. *infra l. 41] in veriloquio incertae fidei; an verum sit, quod antiqui docent notionem q. e. 'peregrinus' originariam, eam q. e. 'perduellis' [v. caput alt.; opp. peregrinus p. 3061, 25] secundariam esse, non liquet, v. Mommsen, Staatsr. III 598 Schulten, RE VIII 2515 Pohlenz, Antikes Führertum 32, 2*):

I *testimonia:* CIC. off. 1, 37 equidem etiam illud animadverto, quod, qui proprio nomine perduellis esset, is -is vocaretur, lenitate verbi rei tristitiam mitigatam. -is enim apud maiores nostros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus. indicant duodecim tabulae: 'aut status dies cum -e' (*l. 46*), itemque 'adversus -em ...' (*infra l. 51*). quid ad hanc mansuetudinem addi potest eum, quicum bellum geras, tam molli nomine appellare? quamquam id nomen durius effecit iam vetustas; a peregrino enim recessit et proprie in eo, qui arma contra ferret, remansit (*male intellexit* AMBR. off. 1, 29, 141). VARRO ling. 5, 3 tum eo verbo (*sc.* '-is') dicebant peregrinum, qui suis legibus uteretur, nunc dicunt eum, quem tum dicebant perduellem (*cf. s. v.* perduellis). PAVL. FEST. p. 102. FEST. p. 314 'status dies ⟨cum -e⟩': ... *peregrini* ab antiquis -es appellabantur, quod erant pari iure cum populo Romano, atque hostire ponebatur pro aequare. Plautus (*infra l. 49*) *eqs.* (*cf.* GLOSS.[L] IV Plac. A 75 peregrinos et pari iure viventes). SERV. auct. Aen. 4, 424 (*affert* PLAVT. *l. 49. p. 3055, 23*) nostri -es pro hospitibus dixerunt *eqs.* MACR. Sat. 1, 16, 14 (*de* PLAVT. *l. 49*) '-em' nunc more vetere significat peregrinum.

II *exempla:* LEX XII tab. 2, 2 (Cic. off. 1, 37; *v. supra l. 26*) status dies cum -e (CINC. Gell. 16, 4, 4 [*inter exceptiones, quibus milites scriptos abesse conceditur*] st. condictusve d. c. -e [*aliter antea* vis -esve. *v. Mommsen, Röm. Forsch. I 350 adn.*]. *iocose* PLAVT. Curc. 5 si st. condictus c. -e [*v. p. 3061, 54*] intercedit dies, tamen est eundum quo imperant [*Venus, Cupido*] ingratiis). 3, 7 (*ibid.*) adversus -em aeterna auctoritas. PAVL. FEST. p. 82 sic ... lictor in quibusdam sacris clamitabat: -is, vinctus, mulier, virgo exesto (*v. Mommsen, Staatsr. III 598, 2 Norden, Aus altröm. Priesterbüchern 263*). *frustrantur, qui hic ponunt etiam* ENN. frg. var. 19 (*p. 3060, 74*). PLAVT. Rud. 434 (*p. 3057, 26*). Trin. 102 (*p. 3060, 75*). HOR. epist. 1, 15, 29 (*p. 3060, 76*); *coniungitur his locis cum voce* civis *fere eo modo q. d. 'polare Ausdrucksweise' (de* ENN. *l. c. recte Vahlen, Opusc. I 78 adn. et Hofmann, Glotta 15, 1927, 51, 2); ea re, quod aliis locis* civis *et* peregrinus *componuntur (v. vol. III 1229, 2), minime adduci debemus, ut illis pro notione communi (v. caput alt. I) eam q. e. 'peregrinus' statuamus. ceterum sententias eorum, qui posteriorum locis sive corruptis sive male intellectis notionem illam antiquissimam sibi indagasse videntur, praeterire malim. cf.* hosticus *p. 3049, 80.*

CAPVT ALTERVM: ***notione communi i. q. perduellis,*** **πολέμιος** (POMPON. dig. 50, 16, 118 '-es' hi sunt, qui nobis aut quibus nos publice bellum decrevimus; ceteri 'latrones' aut 'praedones' sunt [*cf.* VLP. dig. 49, 15, 24]. GLOSS. πολέμιος. πολέμιοι. perduelles. *cf. l. 26 sqq. p. 3055, 10. 12. 3066, 39. per sing. coll. [cf.* SERV. Aen. 1, 378. 6, 111] *passim inde a* SISENNA [hist. 75], QVADRIG. [hist. 46 (?). 58], VARRONE, CIC., CAES. [*v. e. g. Meusel, Krit. Anh. ad Gall. 2, 8, 2. 5, 33, 5. 7, 51, 3. 7, 80, 6*]. *nota p. 3057, 4. 3066, 18. persona vel res impugnata signif. per gen. vel dat. passim* [*cf.* ARVS. gramm. VII 477, 15], adversus: *p. 3057, 24. 3062, 34* [?], contra: *p. 3059, 45. 3063, 51*):

I ***vi originaria:*** **A** ***strictiore sensu*** *de adversariis rei publicae:* **1** *loci generales:* **a** *vario usu:* **α** *in univ.* (*loci paucissimi*): LEX XII tab. 9, 5 (Marcian. dig. 48, 4, 3; *v. supra l. 10*) lex duodecim tabularum iubet eum, qui -em concitaverit quive civem -i tradiderit, capite puniri. NAEV. carm. frg. 33 fames acer augescit -bus. 34 (*trad. sub nomine Ennii [ann. 628]*) -ium pro moene. 39 rem -ium. ENN. ann. 274 at non sic dubius (*i. perfidus, sc. ut Hannibal*) fuit -is Aeacida Burrus. 280 -em qui feriet, mihi erit Carthaginiensis. scaen. 6 serva cives, defende

[*Ehlers*]

-es. PLAVT. Amph. 656 re gesta bene, victis -bus (*cf.* CIC. Verr. II 3, 185 superatis -bus, optime re publica gesta. LIV. 8, 31, 5). 734 Teleboas -es (*c. nom. propr. gentis ut*: CIC. Tusc. 1, 101 Perses -is. HOR. carm. 3, 8, 21 Hispanae vetus -is orae Cantaber [*sic per sing. coll.*: PROP. 4, 3, 8 OV. fast. 6, 358 *al.* LIV. 1, 27, 5 Veientem. 8, 3, 3 Samnitem (*sed* 10, 14, 1 Samnites). 21, 16, 5 Poenum (*sed* 22, 30, 8 Poenos). *et al.*]. OV. met. 13, 572 *al.* LIV. 6, 13, 7. *et al.*). Capt. 685 erum captum ex servitute atque -bus reducem fecisse *eqs.* (*sic respicitur terra vel potestas -ium*: CAECIL. com. 146 quasi ad -es captus liber servio *eqs.* ACC. trag. 415 exul inter -es. CIC. Brut. 42 uterque [*Themistocles, Coriolanus*] ... se ad -es contulit [*cf.* Lael. 37 *Blossius* in Asiam profugit, ad -es se contulit]. *et al.*). Poen. 524 in re populi placida atque interfectis -bus non decet tumultuari (*cf.* Truc. 75 re placida atque otiosa, victis -bus). TAB. triumph. Acil. Glabr. frg. 3 magnum numerum triumphat -bus devictis. Gracch. 3 -ium caesa aut capta supra octoginta milia. CIC. S. Rosc. 154 populum Romanum, qui quondam in -es lenissimus existimabatur, hoc tempore domestica crudelitate laborare. Phil. 5, 25 ergo Hannibal -is, civis Antonius? (*cf. infra l. 35 sqq.*). off. 1, 37 negat *Cato* (*epist. frg. 4*) ... ius esse, qui miles non sit cum -e pugnare. CAES. Gall. 7, 33, 1 a bello atque -e discedere (civ. 3, 3, 1. *cf. vol. II 1854, 33*). LIV. 32, 30, 10 vovit aedem ..., si eo die -es fusi fugatique fuissent (*cf.* 35, 1, 8 si fudisset cecidissetque -es). 35, 12, 14 de duce Hannibale, nato adversus Romanos -e. *et passim.* *reciproce in fig. q. d. 'polyptoton'* (*cf. p. 3058, 37*): PLAVT. Rud. 434 *aquam* -is -i commodat (*435 operam* civis civi commodat). ACC. trag. 132 neque amico amicus umquam gravis neque -i -is fuit *Ulixes.* OV. epist. 4, 6 inspicit acceptas -is ab -e notas. LIV. 2, 12, 9 -is -em occidere volui (*Mucius*). 9, 37, 6. 25, 18, 10. 34, 13, 6 SEN. benef. 2, 12, 2 LVCAN. 3, 694 APVL. apol. 86. AVSON. 418, 7 p. 285 P. -is ab -e ... salutem accipit. CLAVD. DON. Aen. 2, 420 p. 204, 33. 3, 650 p. 347, 1. -is uterque *i. 'partes invicem hostiles'*: CORIPP. Ioh. 7, 445 cornipedum fodiens ... calcaribus armos -is u. volat (*'et Mauri fugientes et Romani victores' Partsch*).

β *-es dicuntur cives seditiosi, tumultuantes, rebelles, qui ceteros cives pro -bus habentes* (CIC. Catil. 4, 16 *seditiosi Romam* non patriam suam, sed urbem -ium esse iudicaverunt. *cf. p. 3060, 16*) *bellum civile (v. infra l. 67) commovent vel commovere arguuntur* (*opp.* inimicus: *l. 57* [*cf. p. 3061, 3*], adversarius: *infra l. 66* [*cf. p. 3060, 67*]; *de discrimine inter -es domesticos et externos intercedente v.* VLP. dig. 49, 15, 21, 1 qui in alterutras partes discedent [*in civilibus dissensionibus*], vice -ium non sunt eorum, inter quos iura captivitatium aut postliminiorum fuerint):

(I) *significantius dictum pro nota est (contumeliose opp. -es externi infra l. 47 sqq. 62; attuli locos paucissimos; iuncturas v. sub 2)*: CIC. Catil. 1, 13 exire ex urbe iubet consul -em. 2, 11 (*vix ad p. 3065, 35*) domesticum bellum manet, ... intus est -is; cum luxuria nobis (*eqs.*) ... certandum est (*cf.* Mur. 84 -is est ... non apud Anienem ..., sed in urbe, in foro ...; ... in ipsa ... curia non nemo -is est. SIL. 4, 781. 8, 301 te *Paulum* ... -is castris gravior *Hannibale* manet *Varro* [*cf. p. 3060, 69*]. TAC. hist. 3, 38, 3). 2, 12 *Catilinam* quis ... ita aspexit ut perditum civem ac non potius ut importunissimum -em? (*cf.* Sest. 29. 39). 2, 27 illos qui in urbe remanserunt ..., quamquam sunt -es, tamen, quia nati sunt cives, monitos ... volo. Sull. 19 -i ac parricidae *Autronio* (Phil. 4, 5 -em ... et latronem et p. patriae. 14, 4 LAMPR. Comm. 18, 3 sqq. *cf. p. 3058, 10. 3060, 25*). dom. 101 non ab inimico meo, sed ab -e communi *Clodio.* p. red. in sen. 4 -es atque interfectores rei publicae. 11 nefarius -is praedoque *Clodius* (Pis. 96 *cives Romani te* suum sociorumque depeculatorem, vexatorem, p., -em venisse senserunt). Phil. 4, 8 si consul Antonius, Brutus -is; si conservator rei publicae Brutus, -is Antonius. 4, 14 maioribus ... vestris ... cum eo -e res erat, qui haberet rem publicam (*eqs.*) ...: hic vester -is (*Ant.*) vestram rem publicam oppugnat *eqs.* 12, 8 *legio* non ut consulem et imperatorem suum, sed ut -em et oppugnatorem patriae reliquit Antonium. 12, 17 ego semper illum appellavi -em, cum alii adversarium, semper hoc bellum, cum alii tumultum (*cf.* 14, 20). 14, 12 -ium ... ita, inquam, -ium, quamvis hoc isti -es domestici nolint. parad. 30 cur -is Spartacus, si tu civis? (*cf.* LVCAN. 2, 554 ut simili causa caderes *Caesar*, qua Spartacus, -is [-i *Z M*; *v. Fraenkel, Gnomon 2, 1926, 510*]). SALL. Catil. 52, 35 Catilina ... faucibus urget, alii intra moenia atque in sinu urbis sunt -es. LIV. 7, 40, 9 vos — horreo dicere — -es (*milites rebelles*). PLIN. nat. 7, 136 L. Fulvius ... Tusculanorum rebellantium consul ... eodem anno, quo fuerat -is, Romae triumphavit *eqs.* SIL. 2, 332 (*loq. Gestar*) non latet -is *Hannon.* FLOR. epit. 4, 8, 3 ut foedus ... cum -e — si modo -is Pompei filius — tamen feriretur. CAPITOL. Maximin. 16, 4 consul rettulit: 'p. c., de Maximinis quid placet?' responsum est: '-es, -es *eqs.*' *et al.* (II) *usu liberiore de quibuslibet adversariis domesticis (praevalet notio inimicitiae publicae; aliter p. 3061, 70 sqq., etsi quaedam exempla illuc transeunt)*: CIC. Mil. 39 *Lentulus* inimicus Clodio ..., septem praetores ... illius adversarii, defensores mei, Cn. Pompeius ... illius -is. 56 *cum* -em ... reliquisset (*Clodius Milonem*). or. frg. A XIV 21 inimici et -is *Clodii* (*postea*: adversarium). Att. 3, 7, 1 nostri -es ibi *Athenis* sunt. epist. 5, 7, 1 tuos *Pompei* veteres -es, novos amicos *Caesarianos. al.* SALL. (?) rep. 2, 4, 1 L. Sulla ... supplicio -ium partes suas muniri intellegebat (*cf.* SEN. clem. 1, 12, 1 *Sullae* occidendi finem fecit inopia -ium [*2 seditiosi*]). VAL. MAX. 4, 7, 4 mortem amici (*Luculli*) -is (*Antonii*) odio levavit *Volumnius.* 5, 1, 10 oblitus -is soceri vultum induit (*Caesar caput Pompei aspiciens. cf.* SEN. benef. 5, 16, 5 Pompei -is *Caesar*). 5, 1, 11. 9, 2, 1 etsi postea -is, quaestor tamen aliquando fuerat *Sulla Marii.* SEN. clem. 1, 9, 11 (*cf.* 8) *Cinnae* prius -i, nunc insidiatori ac parricidae *Augusti.* epist. 83, 25 *ebrietas Antonium* -em rei publicae, ... -bus suis imparem reddidit. *al.* OCTAVIA 469 tollantur -es ense suspecti mihi (*Plautus, Sulla*). 481 -es parentis ... oppressit sui (*Augustus Caesaris*). CVRT. 4, 1, 27 Amyntas ut⟨r⟩ique regi -is (*Alexandro et Dareo*). 8, 8, 7 Attalum ... -em meo capiti fuisse (*6 insidiatum; cf. 6, 9, 17* inimicum). LVCAN. 2, 283. PLIN. nat. 7, 117 dictator Caesar, -is quondam tuus *Ciceronis.* TAC. ann. 2, 46, 1. 6, 44, 3 proditores nuper -esque eius, quem rursum foveant (*Artabani Phraates al.*). 12, 18, 1 frater Cotys, proditor olim, deinde -is *Mithridatis.* SVET. Aug. 54 M. Lepidum -em olim *Augusti.* 69, 2 necdum plane inimicus aut -is (*Antonius Augusti*). Vesp. 14. AMM. 26, 5, 13 *Valentinianus* replicabat ... -em suum fratrisque (*Valentis*) solius esse Procopium, Alamannos vero totius orbis Romani. HIER. epist. 60, 15, 2 (*syn.* inimicum). *et al.*

γ *peculiariter in doctrina Stoicorum insipientes -es dicuntur (opp.* civis; *cf. Cic. ac. 2, 136* peregrinos, exules, servos, furiosos denique. *2, 144. Arnim, Stoic. Vet. Frg. III p. 154 sqq.)*: CIC. Mur. 61 nos ..., qui sapientes non sumus, fugitivos, exules, -es, insanos denique esse dicunt *Stoici.* de orat. 3, 65 servos, latrones, -es, insanos (*opp.* sanus ... civis ... liber).

b *de nationibus, populis sim. (attributive vel praedicative)*: SALL. (?) rep. 1, 3, 4 externis nationibus natura nobis -bus (AVG. civ. 19, 7 p. 366, 26 D. *non desunt* -es exterae n.). LIV. 26, 50, 8 quem *populum* minus tibi -em ... esse velis aut amicum malis (TAC. ann. 11, 24, 4 ut plerosque p. eodem die -es, dein cives habuerit *Romulus*). SEN. *p. 3060, 16.* PETRON. 119 v. 6 si quis sinus ..., si qua foret tellus, quae ... mitteret aurum, -is erat. OROS. hist. 5, 1, 15 quam gentem generaliter -em -is oravit?

c *de feminis (deabus l. 39. 47; cf. p. 3055, 82)*: OV. am. 1, 7, 34 Tydides saevus in -e fuit (*Venere*). met. 5, 179 auxilium ... ab -e petam (*Perseus a Medusa. cf.* MANIL. 5, 571 non stupefecerat -is *Persea*). LIV. 30, 14, 2 quo die captam -em (*Gron.*, captum -em *vel* captam reginam *codd.*) vidisset *Masinissa Sophonibam.* SEN. Herc. O. 21 -is ... traxi spolia Thermodontiae *Hippolytae.* Phaedr. 656 placuit -i *Theseus Phaedrae.* CVRT. 4, 11, 4 ille *Dareus* ... uxorem, tu *Alexander* -em luges. IVST. 39, 3, 5 quae *Cleopatra* ... -i ... sororis (*Tryphaenae, sc. Cyziceno*) nubendo -em se eius effecerit. CLAVD. DON. Aen. 2, 175 p. 173, 14 *Minerva* se -em ... professa est. *in allegoria*: PRVD. psych. 37 *legionem martyrum* Fides animarat in -em (*Culturam veterum deorum*). 228 iste ... -is ... importunus *eqs.* (*Mens humilis, cf.* 255 -em humilem). 280 cruentatum (-am *var. l.*) ... -em (*Superbiam*). 310 Luxuria. 504 atrae -is (*Avaritiae*). 701 *Discordiam.*

2 *iuncturae selectae (addidi nonnulla exempla ad B pertinentia)*: a *nominales*: α *c. adi.*: alienigena: *v. vol. I 1561, 13 sqq.* allophylus: TERT. adv. Iud. 4 p. 709 Oe. PAVLA Hier. epist. 46, 2, 3. barbarus: OV. Pont. 2, 7, 70. 4, 9, 93 trist. 3, 10, 54. 4, 1, 82 LIV. 6, 18, 9 LVCAN. 4, 319 STAT. silv. 4, 2, 44 PANEG. 10, 4, 3. 12, 21, 2. *et al.* capitalis: CIC. Catil. 2, 3. cognatus: RVT. NAM. 1, 297. communis: *v. vol. III 1968, 48. 1969, 29.* consanguineus: STAT. Ach. 1, 114. domesticus: *v. vol. V 1, 1866, 76* (*adde* CIC. p. red. ad Quir. 13 Sest. 11. 39 Vatin. 25 Phil. 14, 12 FLOR. epit. 2, 3, 3. *cf. p. 3062, 44. 3065, 15. 45*). externus: CIC. leg. agr. 1, 19 Catil. 2, 29 har. resp. 49 Phil. 13, 5. ad Brut. 1, 10, 1 (*opp.* domesticis, *item*: VAL. MAX. 5, 7, 2 CVRT. 6, 8, 9. *cf.* NOVELL. Maior. 1). HIRT. Gall. 8, 27, 2. 8, 37, 1 BELL. Alex. 65, 1 LIV. 34, 60, 3 HOMER. 35 TAC. hist. 3, 72, 1. *et al.* indigena: STAT. Theb. 7, 383. intestinus: SEN. suas. 6, 5. iustus (*i. 'legitimus'; aliter* CVRT. 4, 10, 34): CIC. off. 3, 108 iusto ... et legitimo. LIV. 38, 48, 8. 40, 27, 10 latronibus verius quam -bus i. CVRT. 4, 11, 18 (*opp.* percussor [perculsor *codd.*] veneficus). LVCAN. 10, 437 GELL. 5, 6, 21. legitimus: *l. 68.* maritimus, navalis: CIC. rep. 2, 6 m. ... et n. publicus: LIV. 6, 19, 2. SEN. dial. 3, 16, 5 (*coniunct.* proditorem). nat. 4 praef. 15 SVET. Cal. 28 TERT. apol. 2, 4 *al.* CIL VIII 1628, 18 (*a. 208*). COD. Iust. 6, 4, 1, 1 (*a. 210*). *et al.; cf. p. 3063, 7. 3064, 48.* Romanus (*i. 'Romanorum'*): LVCAN. 7, 276 PANEG. 2, 32, 4. togatus: CIC. Phil. 2, 51 VAL. MAX. 7, 8, 7.

β *c. gen., dat.* (contra: *p. 3059, 45*) *locutiones sollemniores*: (I) -is patriae (suae: *l. 83; dub. p. 3066, 10*): CIC. Catil. 1, 33 homines bonorum inimicos, -es p., latrones Italiae. 4, 22. Sull. 15 inimicus ... amplissimis ordinibus, infestus bonis omnibus, -is p. *al.* (*oratt.; nota*: Phil. 2, 2 non existimavit ... probari posse se esse -em p., nisi mihi esset inimicus). QVINT. decl. 268 p. 94, 1 tyrannos et -es p. suae. LAMPR. Comm. 18, 3 (*acclamationes senatus*). SCHOL. Cic. Bob. p. 81, 32. VVLG. II Macc. 5, 8 p. et civium -is *Iason* (*gr.* δη-

[Ehlers]

μιος). (II) -is populi Romani: ANTON. or. frg. Cic. de orat. 2, 164 *maiestatem* minuit, qui exercitum -bus p. R. tradidit. CIC. inv. 2, 111 Verr. II 1, 87 *al.* (*oratt.*). LIV. 8, 9, 7 (*formula devotionis*) -es .... p. R. Quiritium. *al.* VAL. MAX. 9, 3 ext. 3. CIL XI 4170, 7 (*s. I*). TAC. hist. 1, 37, 1 imperatorem p. R. . . . an -em. 4, 55, 1 SCAEV. dig. 48, 4, 4 pr. VLP. dig. 48, 4, 1, 1 GELL. 6, 3, 39 CAPITOL. Maximin. 26, 2 CLAVD. DON. Aen. 10, 10 p. 292, 3 AVG. civ. 2, 17 p. 73, 21 D. *dat.* (*pendet magis ex sententia vel verbo*): SALL. Iug. 83, 1 ne . . . -is populo R. fieret. LIV. 21, 1, 4 fore. FLOR. epit. 2, 8, 5 *Hannibal* -em p. R. . . . quaerebat. (III) -is rei publicae: CIC. Catil. 4, 10 Mur. 83 *al.* (*oratt.*). SALL. or. Phil. 21 (*proponitur senatuscons.*). SEN. epist. 83, 25. QVINT. decl. 323 p. 272, 9 (*coniunct.* proditorem). TAC. hist. 1, 84, 3 PANEG. 12, 18, 2. LAMPR. Alex. 28, 2 -es inimicosque r. p. vocans. SCHOL. Cic. Bob. p. 82, 2. 127, 29 AVG. civ. 5, 24 p. 236, 29 D. CASSIOD. var. 11, 2, 2 Romanae. *dat.* (*cf. supra l. 8*): CIC. Phil. 13, 32 quam sit huic rei p. natus -is Antonius. (IV) *varia* (*quaedam exempla transeunt ad B* [*v. p. 3061, 70 sqq. nota: p. 3062, 29. 3063, 10*]; -es hominum, hominibus: *v. p. 3063, 4. 24. 25. 26; impugnatur res: infra l. 29. 50, cf. p. 3062, 81 sqq.*): LVCIL. 1234 ut si -es sint omnibus omnes (CIC. Att. 2, 19, 3 inimici erant equitibus ..., -es o. *cf.* Verr. II 2, 17 horum omnium communis -is praedoque [*opp.* probatus. 4, 21 -es c. sunt o. *praedones.* Mil. 79 *Clodius.* off. 3, 107 pirata non est ex perduellium numero definitus, sed c. -is o.]. Phil. 10, 21 omnium). CIC. Verr. II 1, 38 (*Verres quaestor Carbonem consulem deseruit*) omnium est communis inimicus, qui fuit -is suorum (*postea*: proditori). 5, 76 *praedonem* -em . . . populi Romani seu potius communem -em gentium nationumque omnium. 5, 169 quasi tu Gavio tum fueris infestus ac non nomini, generi, iuri civium -is (*postea*: inimicus. *cf.* Cael. 13 quis taetrior -is huic civitati *quam Catilina*? [NEP. Alc. 4, 6 quod eidem *inimici* -es essent c. *Atheniensium*]. VVLG. *p. 3058, 84. v. et p. 3057, 60*). Sull. 41 inimicus otii, bonorum -is (Sest. 17 omnium [SALL. or. Phil. 15]. SYNON. Cic. p. 420, 30 B. 429, 28. *cf.* CIC. Phil. 11, 12 omnibus bonis [EVTR. 7, 14, 2 b. o. (b. hominibus *LO*)]). Sest. 58 acerrimum -em huius imperii Mithridatem (NOVELL. Valent. 9 Gensericus). prov. 11 -em senatus, inimicissimum ordinis equestris bonorumque omnium *Gabinium* (CAPITOL. Maximin. 16, 6 [*in acclamatione; syn.* inimicus]. 26, 2 LAMPR. Comm. 18, 4. *cf.* LIV. 3, 9, 11 patribus). Phil. 14, 10 *si* coloniarum (*cf.* 14, 9) et municipiorum . . . -is est, quid . . . huius censetis urbis . . .? (Att. 9, 11, 3 inimicos optimatium, m. -es). PLIN. nat. 2, 117 piratis . . . omnium mortalium -bus (hospitibus *nonnulli*). 7, 46 generis humani (TERT. apol. 37, 8. 10 LACT. inst. 2, 16, 21. *cf. p. 3064, 43*). IVV. 10, 86 Caesaris -em *Seianum* (*cf.* TERT. apol. *infra l. 80.* Scap. 2 p. 541 Oe.). TAC. ann. 16, 28, 2 nisi contra instituta et caerimonias maiorum proditorem palam et -em Thrasea induisset. TERT. nat. 1, 17 p. 89, 2 -es populi nuncupamur. AMM. *p. 3058, 22.* HIER. adv. Iovin. 1, 4 (*inde* epist. 49, 3, 2) cunctorum in commune Iovinianus -is est (*postea*: facit iniuriam . . . adversarius est). COD. Theod. 9, 16, 11 (= Iust. 9, 18, 9) communis -em salutis (*cf. p. 3063, 9*).

b *verbales*: α *ad signif. aliquem -em haberi, iudicari sim.*: (I) *c. acc. dupl.* (*acc. c. inf. infra l. 72. p. 3060, 19*): appellare: CIC. Sull. 88 ne extinctor patriae, ne proditor, ne -is appelletur. dom. 7 '-em Capitolinum'. prov. 12 est, etiamsi non appellatur, -is *Gabinius.* Phil. 4, 1 est -is a senatu nondum verbo appellatus, sed re iam iudicatus Antonius (SPART. Sept. Sev. 5, 5. *cf.* CAPITOL. Gord. 11, 1. Maximin. 15, 2 senatus . . . -es appellat Maximinum *eqs.* [GALLICAN. Avid. 7, 6]). *al.* SVET. Cal. 28 publicum (SPART. Sept. Sev. 14, 5). *et al.* cognoscere: CIC. prov. 14 *Gabinium* praesentem -em rei publicae cognosset *senatus.* credere: LIV. 32, 14, 4. dare: LIV. 38, 46, 9 quos tibi -es senatus aut populus Romanus dedisset. decernere: CIC. Phil. 11, 16 Dolabella . . . -e decreto (*antea*: iudicatus). *cf.* LIV. 9, 42, 4 (*i.* '*attribuere*', *item*: 9, 43, 2). deligere: LIV. 10, 14, 1. denotare (*acced.* quasi): SCHOL. Cic. Bob. p. 172, 7 *ut* Clodium quasi -em publicum denotaret. deprehendere: TERT. apol. 36, 1 ut -es (esse *add. P*) deprehendantur, qui Romani vocabantur. designare: *v. l. 69.* destinare: LIV. 8, 8, 18. 27, 43, 6 ab senatu. 35, 20, 1. TERT. adv. Marc. 3, 13 p. 396, 17 (design. *Ps. Tert. adv. Iud. 9 p. 721 Oe.*). desumere: *v. vol. V 1, 789, 4.* dicere: RHET. Her. 4, 54, 68. CAPITOL. Max. Balb. 1, 4 dixistis *senatores.* SPART. Sept. Sev. 14, 9 publicum. ducere: *p. 3062, 29. cf.* CIC. Deiot. 14 tuum *Caesaris* . . . -em esse duxit suum *Deiotarus* (IVS IVR. Arit. [CIL II 172] 12). eligere: STAT. Theb. 1, 259. existimare: CIC. Phil. 3, 14 TERT. apol. 36, 1. habere (*acced.* ut: *l. 80; cf. p. 3063, 56*): LENT. Cic. epist. 12, 15, 12 iuraverant Rhodii eosdem -es se habituros quos senatus populusque R. (*cf.* LIV. 23, 35, 3 ut eosdem uterque populus socios -esque haberet. 37, 49, 4. 38, 8, 10. 38, 11, 3. PS. AVR. VICT. orig. 13, 3 communes quosque -es amicosve. *v. et p. 3060, 11*). LIV. 8, 27, 3 *al.* TERT. apol. 35, 5 ut -es principum Romanorum. CAPITOL. Maximin. 20, 8. *et al.* iudicare (*usu Romano praeter p. 3060, 9 sqq.; v. et p. 3062, 44. 3063, 49*): CIC. Phil. 2, 51 cum ab hoc ordine ego conservator essem, tu -is rei publicae iudicatus (SCHOL. Cic. Bob. p. 127, 29. *cf.* CIC. Phil. 3, 6 populi Romani [11, 29 a senatu]. COD. Theod. 9, 40, 21 publicum). 3, 21 se ipsum (*cf. infra l. 13*). 4, 1 -is a senatu . . . iudicatus Antonius (Phil. *saepius.* Brut. 168. epist. 12, 10, 1 sententiis omnibus. SALL. Catil. 44, 6 VELL. 2, 64, 4 VAL. MAX. 1, 5, 5. *et al. cf.* CIC. Phil. 4, 5 senatus -em iudicavit Antonium [SALL. Catil. 36, 2 SVET. Cal. 7. *et al.*]). 4, 5 quo decreto (*postea*: legio . . . suis decretis. 7, 9. *cf.* 5, 23 sua sententia [11, 9 senatus. *al.*]. LENT. Cic. epist. 12, 15, 2 senatus . . . consulto [FLOR. epit. 3, 21, 8 ex c. s.]. FLOR. epit. 4, 5, 3 senatus suffragiis). *al.* (Phil., or. frg., *epist.* [*etiam ad* CIC.]). CAES. Gall. 5, 56, 3 Cingetorigem . . . -em iudicat *Indutiomarus* (*sic apud exteras gentes*: NEP. Con. 4, 1. LIV. 35, 50, 2 quin ⌊omnes eosdem genti Achaeorum -es et amicos⌋ [*sic M*], quos populus Romanus censuisset, iudicarent [*cf. p. 3059, 76*]. 45, 24, 14 [*loq. Rhodii; cf. l. 19*] numquam iudicabimus nos vestros *Romanorum* -es. IVST. 14, 1, 1). NEP. Att. 2, 2. 9, 2 LIV. 42, 18, 1. SEN. contr. 7, 2, 13 (*syn.* proscripsisse). suas. 7, 6 Antonius -is a re publica iudicatus nunc -em rem publicam iudicat. VELL. 2, 63, 2 *al.* VAL. MAX. 3, 8, 5 *al.* IVS IVR. Sestin. (CIL XI 5998[a]) 9 -īs inplacabilīs. SVET. Aug. 17, 2 (ind- *codd.*). *et passim. cf.* LIV. 45, 24, 14 -es Rhodios esse Romani iudicare possunt. legere: LIV. 31, 29, 8. nominare: CIC. Pis. 24 Phil. 14, 22. nuncupare: *p. 3059, 46.* putare (*cf. p. 3062, 3*): RHET. Her. 4, 16, 23. CIC. Phil. 14, 9 coloniae. renuntiare: SPART. Did. 5, 3. reperire: TERT. apol. 36, 1. sancire: AVR. VICT. Caes. 17, 10 (*per zeugma*). statuere: CIC. Phil. 11, 3 non inimicos, sed -es. sumere: SIL. 2, 339. vocare: SALL. Catil. 31, 8 -em atque parricidam (TAC. hist. 1, 85, 3 ann. 15, 73, 3). OV. met. 14, 247 SIL. 8, 3 TAC. hist. 1, 51, 3 TERT. apol. 37, 8 LAMPR. *p. 3059, 14.* (II) -e (-bus) uti *aliquo* (*acced.* veluti: *l. 30,* sicuti: *l. 31*): SVLLA hist. 3 magis dignos . . ., quibus civibus quam -bus utamini. CIC. Verr. II 5, 84. Pis. 84 acerrimis. SALL. Iug. 31, 23 sociis . . . veluti -bus, -bus pro sociis. SALL. (?) rep. 1, 2, 6 civibus sicuti -bus. (III) *locutiones variae*: in -ium loco: CIC. Verr. II. 5, 125 in -ium l. numeroque ducimini. CAES. civ. 2, 25, 6 habiturum. -ium (-is: *l. 34,* ut -ium: *l. 35*) loco: CAES. civ. 3, 21, 5 eum -is l. habendum existimabat (*cf. p. 3062, 16*). LIV. 2, 4, 7 essent. SPART. Hadr. 15, 2 ut -ium l. habuit. in -ium numero: CIC. Verr. I 13 existimati. II 1, 87 quos . . . senatus in -ium n. habendos censuit (*v. p. 2448, 43. 57*). II 5, 64 ducit (II 5, 125 Catil. 3, 25 CAES. Gall. 6, 32, 1 CAPITOL. Max. Balb. 10, 3). Pis. 35 putaretur (rep- *V*). -ium (-is: *l. 41*) numero: CIC. Phil. 13, 11 qui -ium n. non sunt (LIV. 25, 22, 12). Att. 11, 6, 6 habebantur (PLANC. Cic. epist. 10, 23, 5 -is [*cf. p. 3062, 43*]. *et al.; v. p. 2448, 49. 67, ubi adde* PAVL. dig. 49, 15, 19, 4). BELL. Hisp. 17, 2 ducimur (dedimur *codd.*) -ium n. (FRONTO p. 204, 10 N. latronum potius quam -ium). LIV. 30, 42, 9 in vinclis habeat. in -ium numerum: FLOR. epit. 2, 16, 1 *Corinthus* ante oppressa est quam in n. (-o *B*) certorum -ium referretur. PAVL. dig. 4, 5, 5, 1 se conferunt. CLAVD. DON. Aen. 2, 155 p. 169, 10 redigendi. in -bus: *v. p. 3065, 17.* pro -e (-bus): CAES. Gall. 1, 44, 11 sese illum non pro amico, sed pro -e habiturum (SALL. Iug. 103, 5 vanis. LIV. 2, 20, 5 *al.* POMP. TROG. Iust. 38, 6, 4 CVRT. 6, 2, 2. *et al. cf. p. 3065, 8*). LIV. 37, 49, 8 futuros (43, 5, 4 consuli. CVRT. 5, 6, 4. FRONTIN. strat. 2, 8, 7 sibi). 39, 34, 3 trucidarentur. VAL. MAX. 2, 7, 10 interficeretur. CVRT. 4, 1, 28 aestimaturos. LACT. mort. pers. 22, 4 pro inimicis -busque protriti, *eqs. cf. p. 3065, 13.*

β *ad signif. aliquem -em fieri, se confiteri sim.*: CATO orig. 95[d] (Gell. 6, 3, 36) -es voluisse fieri *Rhodienses* (or. frg. 1, 11 SALL. Iug. 83, 1. LIV. 45, 25, 4 Rhodiis responsum ita redditum est, ut nec -es fierent nec socii permanerent. *al.* SEN. contr. 10, 3, 8 non factos -es, sed futuros. *et al.*). CIC. Catil. 2, 17 fatetur se esse -em (*cf.* Phil. 3, 21 quin . . . se -em [esse *add. D*] confessus sit. LIV. 3, 19, 6 -em se fatendo [*cf. p. 3063, 3*]. CLAVD. DON. Aen. 2, 175 p. 173, 14 [*v. p. 3058, 47*] professa [10, 65 p. 301, 13]). 4, 22 qui . . . -es patriae semel esse coeperunt. VAL. MAX. 4, 1, 6 -em egisse (TERT. apol. 37, 4 -es exsertos, non tantum vindices occultos). TAC. *p. 3059, 46.* IVST. 39, 3, 5 (*v. p. 3058, 46*) se . . . effecerit (*cf.* AVG. civ. 3, 17 p. 125, 2 D. *Pyrrhus* Romanorum -is effectus est. *v. et p. 3062, 46*).

iuxta pos. et oppos. potiora ad A: adversarius (*cf. p. 3065, 59*): CIC. *p. 3057, 66.* LIV. 22, 39, 4 (*Fabius ad Paulum; cf. p. 3057, 50*) nescio an infestior hic a. *Varro* quam ille -is *Hannibal* maneat. SEN. benef. 6, 27, 3 PLIN. nat. 28, 116. *et al.* amicus: *v. vol. I 1913, 77.* auxilium: VAL. MAX. 7, 4, 1 et -es confligere et auxilia deficere. civis: *v. vol. III 1228, 71. nota locutiones liberiores vel proverbiales* (*v. p. 3056, 56*): ENN. frg. var. 19 *Scipioni* nemo civis neque -is quibit pro factis reddere opis pretium. PLAVT. Trin. 102 -esne an cives comedis, parvi pendere *te sc. Calliclem* (*cf.* HOR. epist. 1, 15, 29 impransus non qui civem dignosceret -e *scurra*). PAVL. NOL. epist. 2, 4 p. 12, 12 facti sumus de -bus (hospitibus *Lebrun*) cives, de longinquis proximi, de ovibus pastores (*sc. presbyter*). commilito: VAL. MAX. 9, 9, 2 PLIN. paneg. 18, 3. deditus: CVRT. 7, 4, 16. desertor: TAC. ann. 3, 73, 2. exercitus: CIC. Verr. II 1, 77 e. atque -em relinquebas. VERG. Aen. 10, 26 muris iterum imminet -is (*Turnus*) . . . nec non e. alter. foederatus: LIV. 8, 2, 9. hospes (*cf. p. 3065, 61*): *v. p. 3022, 2 sqq.* (CIC., OV., LIV.). *3023, 70* (LIV. 1, 12, 8). *3026, 61* (TAC. ann. 13, 56, 3). *3027, 34* (RV-

[*Ehlers*]

FIN., CAES. AREL.). OV. epist. 13, 44. *cf. etiam p. 3034, 18. 60* (hospitalis). infoederatus: TERT. praescr. 12, 2 ab i., ne dicam ab -bus regibus. inimicus (*privatus l. 7. p. 3057, 57. 3058, 81. 3059, 31. 3060, 24; cf. p. 3065, 62*): ACC. trag. 192 ut profugiens -em inimici invadam in manus? (*proverbialiter, ut vid.; vix recte Ribbeck, Röm. Trag. 527*). CIC. inv. 1, 105 i. quoque et -bus. Verr. II 1, 38 (*p. 3059, 26*). Manil. 28 saepius cum -e conflixit quam quisquam cum i. concertavit. Catil. 1, 33 (*p. 3058, 79*). Sull. 15 (*p. 3058, 80*). 41 (*p. 3059, 32*). dom. 101 (*p. 3057, 57*). prov. 11 (*p. 3059, 36*). Phil. 2, 2 (*p. 3058, 81*). 11, 3 (*p. 3060, 24*). or. frg. (*p. 3057, 84*). Att. 2, 19, 3 (*p. 3059, 21*). 9, 11, 3 (*p. 3059, 41*). NEP. *p. 3059, 31*. LIV. 29, 27, 3 (*precatio*) i. -iumque ulciscendorum copiam faxitis. 39, 28, 13 i. et -em (*opp.* socii atque amici). SEN. dial. 4, 34, 3 ne irascamur i. et -ium liberis. epist. 91, 5 ex amico i., -is ex socio. CVRT. 7, 10, 8 (*loco conclamato; v. Lindgren, Stud. Curt. 20 sq.*). SVET. *p. 3058, 20*. GALLICAN. Avid. 13, 5. LAMPR. *p. 3059, 14*. LACT. *p. 3060, 53*. IVST. 3, 6, 11. *et al.* insidiator: SEN. *p. 3058, 9*. QVINT. inst. 5, 14, 22 SVET. Claud. 42, 1. *et al.* latro (*nota p. 3056, 67*): CIC. Pis. 24 Phil. 4, 5 de orat. 3, 65. LIV. 35, 7, 7 latronum magis quam -ium (40, 27, 10 *v. p. 3058, 69*. FRONTO *p. 3060, 43*). SEN. benef. 6, 15, 8 epist. 4, 8. DIG. *saepe. et al.* latrunculus: PAVL. dig. 39, 5, 34, 1 (= sent. 5, 11, 6). miles; *v.* miles. pacatus: CIC. rep. 2, 6 LIV. 36, 35, 9. 38, 47, 8. parricida: *p. 3057, 55. 3058, 9. 3060, 25.* percussor: *p. 3058, 70.* peregrinus (*cf. p. 3056, 20*): LIV. 1, 35, 3 Tatium non ex peregrino solum, sed etiam ex -e regem factum. pirata: QVINT. decl. 343 p. 356, 3. praedo (*nota p. 3056, 67; cf. p. 3065, 65*): CIC. Verr. II 4, 104. 4, 122 non ut ab -e aliquo ..., sed ut a barbaris p. vexata esse videatur *aedis*. 5, 65 p. aut -ium. *al.* LIV. 3, 7, 1 p. potius ... quam -ium (7, 28, 3 magis). TAC. ann. 3, 73, 2. DIG. *saepe. et al.* proditor: CIC. Pis. 24. 31. 78. LIV. 44, 24, 8 proditor ... ac prope -is. SEN. *p. 3058, 72.* QVINT. *p. 3059, 12.* TAC. *p. 3058, 17. 18. 3059, 45.* rebellis (*cf. p. 3065, 66*): CYPR. epist. 73, 10 p. 785, 9. socius: VARRO Men. 64 sociis es ⟨-is⟩, -bus socius. CIC. Verr. II 1, 85 *al.* (*nota*: Sest. 57 si nondum socius, at non -is). SALL. Catil. 51, 38 *al.* OV. ars 1, 13 LIV. 3, 72, 3. *et al.* supplex: CVRT. 5, 3, 14 TAC. ann. 12, 20, 2. tyrannus: CIC. Pis. 24 fin. 5, 53 LIV. 34, 32, 20. QVINT. *p. 3058, 82.* vindex: *p. 3060, 64.*

B ***latiore sensu de quibuslibet adversariis fere i. q. inimicus, ἐχθρός*** (*saepius in* **compar. vel imag.**): **1** ***generatim: fere de hominibus*****:** **a** *in univ.: impugnantur fere homines* (*de personis sacris sim. v. sub b*): *α ipsi*: Ⓘ *imagine vel vi militiae (pugnae) plena* (*per comparat.: infra l. 58*): Ⓐ *in comoedia vet. de iis, qui fraudibus dolisque vel alios circumveniunt vel ipsi circumveniuntur*: PLAVT. Asin. 106 si forte in insidias devenero, tun redimes me, si me -es interceperint? Capt. 534 eunt ad te -es, Tyndare. Men. 134 avorti praedam ab -bus nostrum salute socium. Mil. 219 (*222* perduelles. *223* inimicis). Persa 753 -bus victis, civibus salvis *eqs.* (*756* inimicum. *cf. Fraenkel, Plautin. i. Plaut. 236*). Pseud. 580 (*583* perduelles. *584* inimicum. *589* perduellibus). 1027. 1270. Ⓑ *in serm. rhet.*: CIC. de orat. 2, 294 consistere ... sic, ut non fugiendi -is, sed capiendi loci causa cessisse videar. 2, 303 *alii oratores* versantur ... in -ium castris ac sua praesidia dimittunt (*postea*: adversariorum adiumenta confirmant). HIER. epist. 49, 13, 2. Ⓒ *in serm. erotico* (*spectat fere ad militiam Veneris; cf. p. 3056, 47. 3062, 15*): PROP. 2, 12, 11 ante ferit *Amor* ..., tuti quam cernimus -em. 4, 1, 138 militiam Veneris ... patiere ... et Veneris pueris utilis -is eris (*sc. idoneus, quem feriant*). OV. am. 1, 9, 17 mittitur ... alter *amans* speculator in -es, in rivale oculos alter, ut -e, tenet. 1, 9, 21 saepe soporatos invadere profuit -es. 1, 9, 26 sua sopitis -bus arma movent (*amantes maritis*). ars 3, 577 portas reseravimus -i (*puellis doctrinas prodentes*). 3, 667 quid aperto pectore in -em mittor ...? (*sc. puellas*). Ⓓ *in dimicatione gladiatorum, pugilum, luctantium sim.* (*per imag. l. 64; cf. p. 3062, 36*): HOR. epist. 2, 2, 97 caedimur et totidem plagis consumimus -em lento Samnites ... duello (*poetae invicem recitantes*). LVCAN. 4, 641 non exspectatis Antaeus viribus -is *Herculis* sponte cadit (*cf.* 4, 653 terris ... diu non credidit -em *Hercules Antaeum*). VAL. FL. 4, 284 noto iam spes audentior -e *Amyco* instimulat *Pollucem*. STAT. Theb. 6, 774 (*pugilatio Capanei et Alcidamae*). 6, 859 duplicatur in -em (-e *P; Agylleus in Tydea*).

Ⓘ *generaliter dictum* (*in lusu verborum c. voce* hospes *l. 74. p. 3062, 23. 24, cf. p. 3063, 58. 3064, 17; auget vocem q. e.* inimicus *l. 81. 84; opp.* -is publicus *sim. p. 3062, 2. 6. 41*): Ⓐ *vario usu* (*cf. p. 3057, 80. 3059, 17*): PLAVT. Bacch. 253 tun hospitem illum nominas -em tuom (*Archidemidem*)? 534 estne hic meus sodalis? :: estne hic -is ... meus? Stich. 326ᵃ tun haec facis? tun mihi huc -is venis? LVCIL. 94 hinc -is mi Albucius, hinc inimicus. 1334 *virtus est* -em esse atque inimicum hominum morumque malorum (*opp.* defensorem, amicum. SEN. benef. 1, 13, 3 *Hercules* m. -is, bonorum vindex. *cf.* CIC. Vatin. 24 improborum omnium). CIC. Tull. 55 (50; *de lege XII tab. 8, 13*) cum intra parietes tuos -em certissimum teneas (*sc. furem*). Verr. II 2, 48 homo inimicus iis qui recitassent, -is omnibus qui acclamassent. 2, 58 *Volcacius* inimicus, -is esset tanta contumelia accepta (*postea*: amicus). Flacc. 88 -is est Lurco (*87* iratum). Pis. 80 vides me tibi non inimicum, sed -em, illis ... non modo non iratum, sed etiam amicum esse debere. Phil. 12, 19 omitto -em patriae ..., sed quo modo aspiciam mihi uni crudelissimum -em ...? off. 2, 63 *immemorem beneficii* communem -em tenuiorum putant. Att. 15, 21, 1 sibi illum -em (*Antonium Q. Ciceroni filio; postea*: iratus). epist. 3, 10, 10 etiamsi tibi (*Appio Pulchro*), cui sum amicissimus, -is essem. 12, 28, 3 omnibus inimicis rei publicae esse me acerrimum -em prae me fero. *al.* SALL. Iug. 10, 5 quem alienum fidum invenies, si tuis (*sc. fratri*) -is fueris? VERG. Aen. 4, 424 (*loq. Dido ad Annam*) -em supplex adfare superbum (*de Aenea perfido* [*falso* SERV. auct., *v. p. 3056, 41*] *ut*: 4, 549 tu *Anna* prima furentem *me* ... obicis -i. OV. epist. 7, 62 [*61* nocenti; hospes *Riese*]. *cf. de Iasone*: SEN. Med. 917 quae perfido intendis -i tela? 920). HOR. epod. 6, 14 acer -is Bupalo *Hipponax*. PROP. 1, 11, 7 an te nescio quis simulatis ignibus -is (hospes *Fonteinius*) sustulit e nostris, Cynthia, carminibus? (*de aemulo amantis ut*: OV. am. 2, 12, 3 *Corinnam* tot -es servabant. rem. 792 *rivalem* vellem desineres -is habere loco. *cf. p. 3061, 58*). 2, 8, 4 nullae sunt inimicitiae nisi amoris acerbae; ipsum me iugula, lenior (segnior *D V*) -is ero (*i. 'lenius repugnabo'*; hostia e. *Mitscherlich*, -is eris *Burm.*). OV. epist. 1, 106 neque Laertes ... -bus in mediis regna tenere potest (*sc. procis; 109* inimicos). rem. 377 liber in adversos -es stringatur iambus. 659 turpe vir et mulier, iuncti modo, protinus -es. met. 1, 504 (*Apollo ad Daphnen*) non insequor -is. fast. 2, 787 -is ut hospes init penetralia Collatini (*Tarquinius adulter, cf.* 2, 790. 2, 805 amans -is. LIV. 1, 58, 8 -is pro hospite. *sic de impudico*: SEN. contr. 1, 2, 20 [*contextu dubio*]. STAT. silv. 2, 3, 31 -em ... protervum vidit *nympha Pana*. AVIEN. Arat. 1186. *cf. p. 3063, 6*). trist. 3, 5, 42 Iunonis gener est, qui prius -is erat *Hercules* (*cf.* SEN. Herc. O. 1186 OCTAVIA 212). *al.* LIV. 2, 7, 9 regum -em *Valerium* (44, 24, 6 *ut* communes duceret omnium r. -es *Romanos*. *cf.* DRAC. laud. dei 3, 326 natis et regibus -is *Brutus*). 3, 16, 3 terror servilis, ne suus cuique domi -is esset (*de servis ut*: FEST. p. 261 [*cf.* SINN. *ibid.*] 'quot servi, tot -es' in proverbio est [SEN. epist. 47, 5 MACR. Sat. 1, 11, 13. *cf. Otto, Sprichw. 319 sq.*]). 6, 18, 5 (6) quot ... clientes circa singulos fuistis patronos, tot nunc adversus unum -es (*M² O et Karsten, Mnem. 24, 1896, 18*; -em *cett., edd.*) eritis. MANIL. 4, 226 -em sibi quisque parat, cum bella quiescunt (*sc. fiunt venatores aut gladiatores*). SEN. contr. 1, 7, 2 VAL. MAX. 7, 2, 6. SEN. Ag. 896 -em quaerit implicitus suum *Agamemno Aegisthum. al.* (*trag.*). dial. 4, 10, 7 non -is, sed corrector peccantium *sapiens*. 4, 36, 5 amicissimis -es vitandique carissimis *iracundi*. 7, 2, 4. nat. 4 praef. 15 Messal⟨in⟩a et Narcissus, diu publici -es antequam sui. OCTAVIA 63 *al.* SIL. 14, 225 STAT. Theb. 11, 668 PS. QVINT. decl. 9, 14. FRONTO p. 166, 1 N. ego eum, qui te non amabit, -is numero habebo (*postea*: -em iudicabo). APVL. met. 7, 12. CYPR. patient. 6 p. 401, 27 -em domesticum *Christi Iudam* (*syn.* inimico, traditoris). SPART. Sept. Sev. 18, 6 latronum. AVX. Maximin. c. Ambr. 49 -is effectus haereticorum. VVLG. Esth. 7, 6 -is et inimicus noster *Iudaeorum* ... Aman (*cf.* 8, 5 insidiatoris et -is Iudaeorum [9, 6. 9, 24 -is et adversarius]). DRAC. laud. dei 3, 361 -is ... generis *Verginius*. Orest. 409 germinis (*sc. Iphigeniae*) ... -is ... Agamemnon. TAB. defix. NSc. 1914 p. 370 si quis ⟨i⟩nimicus inimi⟨ca⟩ adve⟨r⟩sarius -is. *et al.* *de homine sibi inimico* (*cf. l. 83. p. 3063, 11. 3065, 51*): CIC. fin. 5, 29 quotienscumque dicetur ... quis ... sibi ... esse inimicus atque -is. *per exsecrationem petitur, ut malum in -es avertatur* (*inversum petitur, ut ne -bus quidem eveniat: infra l. 67; omnia exempla huc congessi, etsi quaedam potius ad -es rei publicae [v. sub A] spectant, e. g. l. 58. 61*): VERG. georg. 3, 513 errorem (ard- *R*) ... -bus illum. HOR. carm. 3, 27, 21 -ium uxores puerique ... sentiant. PROP. 2, 4, 27 (17) -is si quis erit nobis, amet ille puellas (*opp.* amicus). 3, 8, 20 -bus eveniat lenta puella meis (OV. am. 2, 10, 16. 17. 3, 11, 16 epist. 16 [15], 219. ars 3, 247 -bus eveniat ... inque nurus Parthas ... eat. fast. 3, 494 Pont. 4, 6, 35 EPICED. Drusi 450). OV. epist. 20 (19), 123 (121) -bus et siquis ... repugnat, sic sit, ut ... solet esse mihi. OCTAVIA 759 *ut terror* in -es redeat ... meos. APVL. met. 2, 14 -es ... et omnes inimici nostri tam diram ... peregrinationem incidant. SER. SAMM. 948 fortuna ... omen convertat in -es (*opp.* amicis). AVIEN. orb. terr. 789 ne ..., -em licet, inferat aestus fluctibus (*Dionys. 600 δυσμενέων τοι παῖδες ... κείνοις ἀντήσειαν eqs.*).

Ⓑ *de feminis* (*cf. p. 3055, 82*): PLAVT. Merc. 796 concivit -es domi: uxor acerrumast (*Leo '-es domi habere tristissimum; et uxor, si -is est, acerrima -is'*). Stich. 140 -is est uxor, invita quae viro nuptum datur. TER. Hec. 789 nupta meretrici -is est, a viro ubi segregatast. :: at haec amicae erunt *eqs.* (DON. alias inimica). PROP. 1, 4, 18 tibi (*amico poetam avertenti*) ... -is erit *Cynthia*. OV. epist. 6, 82 non exspectata (*P¹ ut vid., -o cett.*) vulnus ab -e tuli (*Hypsipyle a Medea*). ars 2, 461 cum bene saevierit, cum certa videbitur -is *puella* (*opp.* mitis). SEN. Ag. 953 -is parentis *Electra*. OCTAVIA 864 parcis -i *Octaviae*. :: femina hoc nomen capit? :: si scelera cepit. STAT. Theb. 5, 212 -em occupat amplexu (*Elymus Gorgen uxorem, quae perimebat illum*).

β res, quae ad homines pertinent (*cf. p. 3058, 78 sqq. 3063, 19 sqq.; aliter p. 3063, 81 sqq.*): Ⓘ *anima, corpus* (*cf. p. 3064, 24*): VVLG. Tob. 12, 10 qui ... faciunt peccatum ..., -es sunt animae suae. COD. Iust. 1, 27, 1, 1 *Vandali* animarum fuerant simul -es et corporum.

[Ehlers]

(II) *variae res:* Lvcil. 1334 (*p. 3061, 77*). Cic. Flacc. 2 aut beneficii huius obtrectator aut virtutis -is aut laudis invidus (Lact. inst. 7, 1, 22 -es se ... v. iustitiaeque fateantur. *cf.* Cic. dom. 66 non hominibus ..., sed virtutibus -em semper fuisse *Clodium*). dom. 12 otii et pacis (Cypr. epist. 72, 2 p. 776, 22. *cf.* 52, 2 p. 618, 3 -is quietis, tranquillitatis adversarius, pacis inimicus). Sest. 73 -em pudoris et pudicitiae *Clodium* (Sen. contr. 1, 5, 1 publicus. Apvl. met. 9, 14 *mulier* inimica fidei, -is p. Nicet. virg. laps. 12.ᵃ *cf.* Petron. 84, 5 frugalitatis). Planc. 103 salutis *Plancii* (*cf. p. 3059, 50*). Liv. 2, 34, 8 Marcius Coriolanus -is tribuniciae potestatis. Val. Max. 2, 10, 2 vitae *praedones* (Sen. epist. 123, 11 alienae vitae censores, suae -es) 6, 3, 1ᵉ libertatis. 9, 11, 4 amicitiae. Plin. nat. praef. 9 ambitus. Tert. apol. 37, 8 erroris humani (37, 10). Cypr. sent. episc. 38 p. 450, 15 haeretici -es atque impugnatores veritatis (epist. 71, 2 p. 773, 8 fidei [*cf. infra l. 68*] et v. Moys. Cypr. epist. 31, 5 p. 560, 22 Avg. c. Cresc. 3, 14, 17 p. 424, 8. *cf. p. 3065, 41*). epist. 60, 3 p. 694, 4 misericordiae. Treb. Val. 5, 6 -is criminum, -is vitiorum. Avg. epist. 185, 50 p. 44, 3 unitatis.

b *impugnantur dei, personae vel res sacrae sim.:* *α apud gentiles:* Cic. Verr. II 1, 9 non sacrilegum, sed -em sacrorum religionumque (II 4, 75 s. omnium et r. -is praedoque. dom. 139 impurus atque impius -is omnium r. *Clodius*. Lact. mort. pers. 11, 6 inimicos deorum et -es r. publicarum *Christianos*). II 4, 112 dis immortalibus (Phil. 2, 64 dis hominibusque. *cf.* Octavia 240 deum hominumque *Nero* [Lampr. Comm. 18, 3 *et* 4 deorum. Avr. Vict. Caes. 17, 10 deorum atque hominum]. Stat. Theb. 12, 43 divom *Capaneus*). Petron. 133, 3 v. 7 non templis impius -is admovi dextram. Tert. apol. 25, 16 ab -bus ... suis sustinent adorari *dei gentiles*. Prvd. perist. 13, 94 -is idolorum *Cyprianus*. *β usu biblico et christiano (interdum in imag. 'militiae dei' q. d.; in lusu verborum c. voce* hospes *l. 58, cf. p. 3061, 70. 3064, 17.* *-es sunt gentiles, haeretici, adversarii varii [technice i. q. persecutor l. 64]; nonnullis locis subintelleguntur etiam daemones, diabolus, peccata sim., e. g. l. 66 [cf. p. 3064, 13].* *impugnantur deus, Christus, fideles, fides sim.; de rebus non mere christianis v. p. 3062, 81 sqq.):* Tert. apol. 7, 3 simul atque apparuit, inimica est *disciplina christiana*; tot -es eius quot extranei. 48, 15 nocentes et dei -es (resurr. 26 p. 63, 7 *al.* Cypr. sent. episc. 52 p. 454, 6 *al.* Lact. mort. pers. 4, 3 *Decium*. Firm. err. 13, 4 Porphyrius ... -is d., veritatis inimicus. *et al. [v. et p. 3064, 42. 3065, 48]. cf.* Lact. inst. 1, 18, 2. mort. pers. 1, 7 nominis sui *dei*). spect. 3 p. 5, 12 impii ... peccatores ... -es Christi (27 p. 26, 16 *al.* Cypr. sent. episc. 7 p. 440, 19 *al. cf.* Conc.[S] I 5 p. 129, 29 gloriae Christi -is et rebellis Nestorius [*I 1, 7 p. 49, 10 ὁ τῇ Χριστοῦ δόξῃ πολεμεῖν ᾑρημένος*]). scorp. 4 p. 153, 14 huic sacramento militans ab -bus provocor. Cypr. unit. eccl. 17 p. 226, 5 altaris. epist. 55, 29 p. 647, 17 apostatae ... et desertores vel adversarii et -es et Christi ecclesiam dissipantes. 59, 5 p. 671, 21 sacerdotum (59, 7 p. 674, 6 *al.*). 60, 3 p. 694, 10 inimicus et -is ecclesiae (68, 2 p. 745, 6 iudicatus. *al.* Firmil. Cypr. epist. 75, 16 p. 821, 6. Hier. epist. 51, 6, 4 [*Epiphan.*] dei et e. *et al. cf.* Cypr. epist. 73, 2 p. 779, 16 contra ecclesiam rebellis et -is). *al.* Comm. instr. 2, 9, 1 (*'qui apostataverunt deo'*) quando bellum ... geritur aut irrigat -is. *al.* Hil. c. Const. 27 divinae religionis -em et inimicum memoriis sanctorum. Hier. epist. 22, 3, 2 magnis inimicorum circumdamur agminibus, -ium plena sunt omnia. Vvlg. I reg. 30, 26 -ium domini (*Amalecitarum*). Iob 19, 11 *deus* sic me habuit quasi -em suum. Nah. 1, 2 ulciscens dominus in -es suos et irascens ipse inimicis suis. *al.* Rvfin. hist. 4, 15, 14 apponi mensam -bus quasi hospitibus iubet *Polycarpus comprehensoribus suis* (*sim. de carnifice vel iudice martyrum:* Prvd. perist. 5, 250 in hoc baratrum conicit truculentus -is martyrem. 6, 32 stant trucis ad tribunal -is. 14, 64 cruenti. *al.*). Prvd. perist. 5, 378 christiani nominis (*i. populi*) -em (*cf.* Avg. contin. 6, 15 p. 159, 9 saeviunt suorum [*dei, sc. Christianorum*] -es. Svlp. Sev. chron. 2, 32, 3 [*v. l. 32*] Valerianus octavus sanctorum -is fuit). 5, 513 subactis -bus iam pace iustis (*i. Christianis*) reddita. Avg. in psalm. 125, 4 non timeamus insidiantes -es nostros (*ibid. de diabolo*). Conc.[S] I 2 p. 86, 33 (= I 3 vers. Tur. p. 171, 4) inimicus et -is tam sanctae synodo quam ... rectae fidei (*cf. l. 15 et p. 3065, 57*) ecclesiarum (*I 1, 3 p. 7, 18 ἐχθρὸς καὶ πολεμιώτατος. I 3 Rustic. p. 171, 4* adversarius inimicissimus). *et al.*

c *impugnantur bestiae (interdum fere i. q. venator [ad rem cf. p. 3064, 71]; saepius in univ. de adversariis sive hominibus sive bestiis [cf. p. 3064, 59]):* Prop. 2, 5, 19 taurus ferit ... cornibus -em (*syn.* instanti). Ov. met. 4, 366 polypus -em continet. 8, 338 aper ... in -es fertur. 13, 548. Sen. Herc. O. 242 tigris -e conspecto exilit. Lvcan. 1, 206 viso leo ... -e subsedit. Val. Fl. 3, 589. 4, 503 -e novo turbata lues (*Harpyiae Calai et Zete*). 8, 64 -em ... videnti (*Iasonem draconi*). Sil. 6, 238. 10, 3. 12, 462. 15, 487 enatat ... fiber avius -e. Stat. Theb. 8, 125. 10, 577 -is *pastoris* in ora volant *apes*. 11, 312 Mart. 13, 60, 2.

d *impugnantur res:* *α res corporeae personatae, sc. arbores loquentes vel ipsae* (Nvx) *vel per nympham suam* (Stat.): Nvx 130 *frigore* non spolium de me quod petat -is habet (*i. homo fructus lapide petens*). *cf.* Stat. Theb. 9, 598 nympha (*quercus proscissae*) cruentas Maenadas atque -em dixit saevisse Lyaeum (*ambigue spectat ad Thebanos -es, cf. p. 3052, 74*). *β res incorporeae (cf. p. 3062, 81 sqq.):* Novell. Valent. 23, 2 lucis ... -is (*violator sepulchrorum*). Iord. Get. 187 naturae *Attila*.

2 *de deis, daemonibus sim.* (*dea l. 9; in comparat. l. 12. infra l. 46*): **a** *apud gentiles* (*in comparat. l. 12*): Verg. Aen. 12, 895 (*loq. Turnus*) di me terrent et Iuppiter -is (*male* Serv.). Prop. 3, 18, 8 (*de Marcello Baiis mortuo*) invisae ... Baiae, quis deus in vestra constitit -is aqua? Ov. Pont. 3, 1, 152 -em Fortunam sit satis esse mihi. Arnob. nat. 1, 22 p. 15, 12 inimicos atque -es deos esse ... Christianis. Avg. civ. 6, 9 p. 263, 23 D. *Varro dicit deos* a religioso ... vereri ut parentes, non ut -es timeri.

b *apud christianos (hic illic quadam vi incorporali respiciuntur peccata sim., ita ut nonnulla exempla [e. g. l. 20 sqq.] transeant ad ea quae posui p. 3065, 35 sqq.; v. et p. 3063, 33):* *α generatim de daemonibus:* (I) *de singulis (in lusu verborum [cf. p. 3061, 70. 3063, 31] c. voce* hospes: Ven. Fort. Mart. 1, 432 [*v. p. 3026, 8*]. 4, 392 [*v. p. 3024, 67*]): Prvd. perist. 1, 100 suo ... plenus -e sistitur furens homo. tituli 143 *Iesus* iubet -em porcorum furiare greges. (II) *collective (nota quae monui supra l. 13):* Tert. apol. 37, 9 quis ... vos ab illis occultis et usquequaque vastantibus mentes et valetudines vestras -bus raperet, a daemoniorum incursibus dico ...? Arnob. nat. 2, 14 p. 58, 25 *in ignes gehennae* animas deici ab earum -bus inimicisque (*cf.* Sacr. Gelas. p. 520 [= Greg. 49, 1] ab -bus mentis et corporis [Sacr. Leon. p. 436 *opp.* corporalibus ... adversis]. *v. et p. 3062, 82*). Rvfin. Orig. princ. 3, 2, 1 p. 246, 24 invisibiles -es (Avg. in psalm. 141, 14. *cf.* Avg. epist. 220, 12 p. 440, 13 hos ... -es sancti vincunt, quos videre non possunt [*antea:* diabolum et angelos eius]). Greg. M. epist. 7, 27 p. 474, 20 ab interioribus -bus exterioribusque. Epist. pontif. 1054 Greg. M. epist. app. p. 445, 21 ab omnibus externi internique -is insidiis (*fort. ad β*). *β speciatim de diabolo (in compar. l. 46. distinguitur ab -e corporali:* Avg. in psalm. 55, 4 attendamus ... duos -es; quem videmus et quem non videmus: hominem videmus, diabolum non videmus [*sim. serm.* 67, 3, 5]. Greg. M. epist. 5, 63 p. 378, 11 [*opp.* 21 terrenus -is]): Tert. orat. 29 p. 200, 1 adversus -em (*anon.*, hominem *cod.*), qui nos undique observat. patient. 11 p. 17, 7 (*syn.* malo). paenit. 7, 7 pervicacissimus -is ille. Cypr. ad Donat. 4 p. 7, 2 vetus (Comm. apol. 181. *cf.* Cypr. Fort. praef. 2 p. 317, 21 adversarius vetus ... et -is antiquus [Ps. Ambr. paenit. 32 p. 1003ᴰ Sacr. Leon. p. 296. *et al.*]). unit. eccl. 1 p. 209, 5 subdoli (*syn.* adversarius, inimicus). domin. orat. 31 p. 289, 19 -em dei (*antea:* adversarium. *c. gen. ut:* Firm. err. 21, 1 nequissimum -em generis humani [Sacr. Leon. p. 311. *et al.*]. Hil. hymn. 3, 4 -is fallax saeculorum. Pallad. hist. mon. I 15 p. 292ᶜ vitae -is humanae. *cf. adi. pro gen.:* Inscr. christ. Diehl 1954 humanum). zel. 2 p. 420, 1 *diabolus* tamquam -is ... muros explorat *eqs. al.* Novatian. Cypr. epist. 30, 6 p. 554, 22 -em diabolum. Nemes. Cypr. epist. 77, 2 p. 835, 3 (*de militia dei*) publici (*antea:* inimico). Comm. instr. 2, 22, 14 perit invidus (-iis *C, Martin*) -is (apol. 361). apol. 319 audax et ... saevus (Prvd. ham. 719 Alc. Avit. carm. 6, 365). Anth. 379, 8. Firm. err. 27, 4 ludibriosus. Damas. epigr. 12, 4 *al.* Hier. epist. 14, 4, 2 -is, cui 'nomina mille, mille nocendi artes' (*Verg. Aen. 7, 337*). 14, 6, 3 (*de diabolo pirata*). *al.* Prvd. cath. 7, 201 atri. ham. 406 improbus. 554 maligni. *al.* Avg. c. Iul. 6, 20, 65 *al.* Cassian. conl. 18, 3, 2 callidus (Greg. M. epist. 3, 13 p. 172, 11 c. perversique. *al.* Sacr. Greg. 89, 9). Sedvl. carm. pasch. 3, 205 malus. 3, 307 praedo furens ac noxius -is (*cf. op. pasch. 3, 25 p. 251, 20*). *et al.*

3 *de bestiis* (*c. explicat. p. 3065, 3; -es sunt hominum [fidei p. 3065, 5] aut bestiarum [cf. p. 3063, 73]; legitur fere ap. poetas, in prosa ap.* Plin. *nat. et singulis locis ap.* Clavd. Don. [*c. explicatione*], Hier. [*contextu poetico*]): Catvll. 63, 77 pecoris -em *leonem*. Verg. georg. 3, 236 fertur in -em (*taurus in taurum*). 4, 76 (*imag. plena*) vocant ... -em *apes*. Aen. 12, 253 -em ... premunt (*aquilam cygni*). Cvlex 389 infestum ... devicerat -em (*anguem pastor. cf.* Ov. met. 3, 56. 95 Stat. Theb. 5, 536. 549). Hor. carm. 4, 4, 10 in ovilia demisit -em ... impetus (*aquilam*). epist. 1, 10, 37 victor ... discessit ab -e (*equus a cervo*). Ov. met. 1, 507 sic agna lupum, sic cerva leonem, sic aquilam ... fugiunt ... columbae, -es quaeque suos. 7, 784 redit in gyrum *vulpes*, ne sit suus impetus -i (*cani venatico*). 8, 368 (*cf.* 8, 403. 418) despexit ... -em *Nestor aprum* (*in venatione [cf. l. 70. p. 3063, 71] de fera ut:* Gratt. 30 ut ... concipiat ... -em *cassis*. 45. 152 indomitos. 171 adversos. *al.* Stat. Ach. 1, 748 Avson. 393, 32 p. 246 P. *cf. p. 3062, 36*). fast. 1, 359 noxae tibi *Baccho* deditus -is (*caper vitem rodens*). Manil. 5, 594 (*de belua a Perseo impugnata*). Germ. 655 *Diana Orioni* scorpion ... contulit -em. Phaedr. 1, 28, 10 -i dolorem damno miscens sanguinis (*aquilae vulpis*). 3, 2, 19 (*loq. panthera*) illis revertor -is, qui me laeserunt. *al.* Lvcan. 4, 724. Bvc. Eins. 2, 5 haud timet -es turba canum (*lupos. cf.* Stat. Ach. 1, 707). Plin. nat. 8, 71 *rhinoceros* genitus -is elephanto. 8, 91 eius (*crocodili*) -e (*ichneumone*). *ibid.* sciunt (*animalia*) ... -ium adversa (*syn.* dissidentium). 9, 32 (*imag. plena de delphinis hominum piscantium sociis*) fugam -ium (*mugilum*). 10, 17. 205. 11, 67 Sil. 12, 58 Stat. Theb. 3, 542 *al.* silv. 2, 5, 23. 3, 1, 36 instratum ... umeris *Herculis* ... -em

[*Ehlers*]

(*sc. pellem leonis. cf.* CLAVD. carm. min. app. 2, 96). MART. 1, 48, 3 velocior exit ab -e (*lepus a leone. cf.* 1, 51, 6). IVV. 13, 169. CLAVD. DON. Aen. 2, 200 p. 176, 13 *Laocoontis* -bus hoc est geminis anguibus. HIER. epist. 9, 3 (*contextu poetico*) -em suum secum vehit *animal* (*sc. lynca*). PRVD. c. Symm. 2, 1050 (*in allegoria*) *ne* proiecta fides -i sit praeda volucri (*cf. N. T. Matth. 13, 4*). DRAC. laud. dei 2, 270.

4 *de rebus*: **a** *per compar.* (*vice comparationis l. 8. 11. 13. 17*): CATO or. frg. 12, 1 qui ventrem suum non pro -e habet. CIC. leg. agr. 2, 85 nonne acerrime tamquam armato -i sic huic legi . . . resistetis? Tusc. 2, 51 ut tamquam -i sic obsistat dolori. PVBLIL. J 22 iracundiam qui vincit, -em superat maximum. SEN. dial. 9, 1, 1 *vitia* ut -es vagos (*eqs.*). 11 (12), 15, 4 velut cum -e noto . . . congrediendum (*sc. fortunā*). CYPR. laps. 35 p. 263, 4 pro -e vitanda res (*i. patrimonium*). LACT. inst. 6, 20, 3 virtutem, quae cum voluptate . . . tamquam cum domestico -e pugnaret. HIER. epist. 58, 6, 2 rumusculos et gloriolas et . . . adulatores quasi -es fuge. AVG. contin. 3, 7 p. 147, 22 *sunt, qui* malas concupiscentias nec in -bus deputant. epist. 138, 14 p. 140, 14 mala voluntas velut -is interior roboratur.

b *in imag. vel translate*: **α** *de rebus corporeis*: (I) *vario usu*: AETNA 473 aperit se -i[s] *lapis spiritui*. 553 nec saevum durat in -em (*lapis in ignem*). 613 vix, dum castra putant (*homines*) -em (*ignes Aetnae*) movisse, tremebant, et iam . . . portas evaserat urbis. OV. epist. 11, 46 tecto tutus ab -e fuit (*fetus a medicaminibus abortivis*). *iocose*: APVL. met. 3, 18 tres inflatos caprinos utres exanimasti, ut ego te prostratis -bus sine macula sanguinis non homicidam nunc, sed utricidam amplecterer. (II) *in ludo latrunculorum de calculo inimico*: OV. ars 2, 208 fac pereat vitreo miles ab -e tuus. 3, 358 unus . . . gemino calculus -e perit (trist. 2, 478. *cf.* MART. 14, 17, 2). LAVS Pis. 196 quis *calculus* non periturus perdidit -em? 200. MART. 14, 18, 2 gemmeus iste tibi miles et -is erit. (III) *in astrologia de signo inimico*: MANIL. 2, 540 privata gerunt secretis -bus arma *astra* 2, 551 Lanigeri communis erit rabidique Leonis -is. 2, 557 Scorpios in totidem (*sc. sex*) fecundus creditur -es.

β *de rebus incorporeis* (*libris l. 48; c. gen. epexeg. l. 42. 58; cf. p. 3057, 47. 3058, 48 sqq. et v. quae monui p. 3064, 14*): SEN. benef. 4, 2, 4 contemptrix eius *voluptatis* et -is et . . . ab illa resiliens *virtus*. dial. 3, 8, 2 in primis . . . finibus -is arcendus est (*ira*) *eqs.* QVINT. inst. 2, 2, 10 *licentia laudandi* studiorum perniciosissima -is *est*. 12, 1, 2 facultatem dicendi sociam scelerum, adversam innocentiae, -em veritatis. TERT. pudic. 5 p. 226, 12 -em . . . eius (*integritatis corporalis*) . . . moechiam. adv. Marc. 3, 14 p. 399, 14 -es spiritales nequitiae et concupiscentiae omnis ([*v. supra l. 35 et cf. N. T. Eph. 6, 12*]. 4, 20 p. 485, 2. 6). 4, 20 p. 485, 10 cum ultimo -e, morte, proeliaturus *Christus* (*cf.* FIRM. err. 24, 5). CYPR. laps. 11 p. 245, 3 -em . . . et expugnatorem domesticum *divitias*. zel. 9 p. 425, 6 adversarius tuus tecum est, -is semper in pectore est *zelus*. LACT. inst. 5, 3, 22 libros . . . nefarios ac dei -es. HIER. epist. 22, 6, 5 dum parvus est -is, interfice; nequitia elidatur in semine. 22, 8, 2 (*de damno vini*) facile aliis caremus vitiis; hic -is intus inclusus est (*postea*: inimicum. 54, 9, 3). PRVD. psych. 160 ipsa sibi est -is vaesania (*cf. p. 3062, 52*). AVG. civ. 1, 30 p. 47, 16 D. timens infirmis animis -em securitatem. 19, 27 p. 403, 12 D. (*de vitiis*). *al.* contin. 3, 6 p. 147, 6 illius *boni* . . . amatrix et spectatrix, huius *mali* vero et -is et testis est *continentia*. epist. 145, 4 p. 269, 8 mala cupiditas intus est -is. serm. 151, 7, 7 concupiscentia -is mea. NOVELL. Valent. 18 pr. superstitio . . . inimica publicae disciplinae et -is fidei Christianae. ISID. diff. 1, 84 -em libidinis (*v. l. 35*).

iuxta pos. et oppos. potiora ad B: adversarius (*cf. p. 3060, 67*): CYPR. *l. 46. p. 3063, 6. 46. 3064, 39.* VVLG. *p. 3062, 48.* TAB. *p. 3062, 51.* hospes (*cf. p. 3060, 83*): *p. 3061, 70. 3063, 31. 3064, 17.* inimicus (*nota p. 3061, 72; cf. p. 3061, 3*): LVCIL. *p. 3061, 76. 77.* CIC. *p. 3061, 81. 82. 84. 3062, 6. 53.* APVL. *p. 3062, 65. 3063, 8.* CYPR. *p. 3063, 6. 48.* ARNOB. *p. 3064, 10. 24.* LACT. *p. 3063, 23.* FIRM. *p. 3063, 39. et al.* praedo (*cf. p. 3061, 26*): *p. 3063, 21. 3064, 57.* rebellis (*cf. p. 3061, 32*): *p. 3063, 51.*

II *metonymice et abusive*: **A** *usu poetico peculiariter fere i. q.* **bellator, belli cupidus**: DRAC. laud. dei 3, 148 (*de Esau et Iacob*) dat maior gentile genus (*i. paganos*) germanus et -es et minor eduxit nos munera pacis amantes (*152* immites, qui gaudent sanguine fuso. *cf. V. T. gen. 27, 40*).

B *usu recentiore per plur. vel sing. coll. fere i. q. milites, exercitus, expeditio (p. 3066, 24; syn. p. 3066, 20) sim.* (*'exercitus hostilis' p. 3066, 9. 21; notio, cuius prima tantum vestigia eaque partim incerta cognosci possunt, servatur in linguis Romanicis [v. p. 3056, 12 et cf. Du Cange s. v.]; fluxisse videtur ex abusione formularum quarundam [v. e. g. p. 3066, 13 sqq.], vix ex notione q. e. 'bellator'* [*cf. l. 68*]): **1** *per plur.* (*cave huc trahas* ITALA I Macc. 16, 2 [rec. B] -es ⌊adversariorum⌋ Israhel [*gr.* S^1 τοὺς πολεμίους 'I., VVLG. -es I.; ⌊ ⌋ *abundat; 'armée' de Bruyne, ed. p. XXXIX falso*): PEREGR. Aeth. 19, 10 *ut Persae* custodirent civitatem per giro clusam -bus (*locum post Meisterum caute quidem huc trahit Löfstedt ad l.; sed* -bus *fort. neglegentius ex specie inclusorum dictum est*). ALC. AVIT. c. Arr. 1 p. 2, 1 (Greg. Tur. Franc. 2, 34 p. 97, 6) si . . . ad bellum proficiscaris, tu praecedis catervas -ium et illae . . . subsequuntur (*v. Goelzer, Lat. de St. Avit 618*). **2** *per sing. coll.* (*fem.* [*v. p. 3055, 79*] *l. 21. 23. 24* [*vix recte huc trahit Wenger* GREG. M. epist. 2, 37 p. 133, 3], *cf. Du Cange s. v.; usui generis fem. favisse vid. analogia vocum q. s.* expeditio [*v. infra l. 24 et cf. infra l. 20*], acies, legio *sim., usui ipsius singularis collectivi etiam* exercitus [*v. l. 18*] *sim.*): GREG. TVR. Franc. 2, 7 p. 69, 14 (*v. p. 3065, 73*) Aetius et Theodorus . . . cum exercitibus suis . . . adversum . . . -em eieciunt (glor. conf. 22 p. 762, 3. *v. Bonnet, Lat. de Grég. 274; sed cf. e. g. p. 3062, 21. 3064, 73*). 2, 32 p. 95, 13 *rex* -em ⌊patriae⌋ (⌊ ⌋ *om. B 3. 5; 'in patriam' Krusch* -em *interpretatus 'exercitum', sed v. Bonnet 274, 3*) redire iubet ad propria (-am *var. l.*). LEX Sal. 26, 1 (*app. crit.*) qui apud domino suo in -e fuerit (63 ^ut^ de homine ingenuo, qui in -e occiditur [63, 1. *v. Geffcken, ed. p. 231*]. capit. 2, 4 [= 5, 4 G.]. *'im Heere, vor dem Feinde' Plasberg in schedis*). LEX Visig. 9, 2, 2 p. 367, 4 in -em exire (9, 2, 5 p. 368, 17 in -e. *cf.* 9, 2, 4 p. 368, 11 proficisci [9, 2, 5 p. 368, 23]). 9, 2, 3 p. 367, 18 praepositi -is (9, 2, 6 p. 369, 19 [*antea*: comiti exercitus]). 9, 2, 4 p. 368, 4 si decanus . . . de -e ad domum refugerit aut de domo sua . . . ad expeditionem proficisci noluerit. *al.* (*v. Zeumer, ed. 1902 p. 524*). GREG. M. epist. 2, 32 p. 129, 5 si huc perrexerit ipsa (*corr. in* -ae *Pb4*, -e *edd. vett.*) -is (*v. Wenger, ind. p. 552*). 2, 33 p. 130, 11 -em collectam (-um *Pa2*, *edd. vett.*) habet. CIL III 11700 bello desideratus -e Gutica (*'-e Gothico i. e. expeditione Gothica' Mommsen; cf. Heraeus, GGA 1915, 474*).

deriv.: hosticulus, hosticus, hostilis. *cf.* hostia, hostio; hostiatim. *compos.*: hosticapas, hosticida, ?hostifer, hostificus.

Ehlers.

?**hostispex**, -icis *m. et* ?hostispicus, -ī *m.* [*ab* hostia *et* specere, *nisi corrupte trad. pro* extispex, *q. v J. B. H.*] *v. vol. V 2 s. v.* extispex (extispicus) *inter* GLOSS.

1. hostium *v.* hostia (*p. 3045, 48*). **2. hostium** *v.* ostium.

hosto *v.* osto.

hostōrium, -ī *n.* [*ab* hostire *per haplologiam pro* *hostitorium *ut vid. J. B. H.*] *scrib. in codd. et* host- *et* ost-.

nonnisi in explicat. GRAMM. *et* GLOSS.: PRISC. gramm. II 215, 17 hoc -um, huius -i, lignum quo modius aequatur (*item*: GLOSS. V 503, 36. 620, 13 [modius *pro* sextarius *corr.*]. 622, 5). GRAMM. suppl. 214, 29 hostis dicitur eo quod iusta re init bellum; hostire enim dicimus aequare; hinc -um dicitur lignum, quo sextarius aequatur (*item*: GLOSS. Vatic. Reg. 203 ed. Merchie [Musée Belge 26, 264] 60 hostire dicitur aequare; inde -um *eqs. v. etiam l. 38*). *v. etiam p. 3019, 82.*

cf. hostus.

hostus, -ī (-ūs?) *m.* [*orig. inc.; conferunt c.* hostire, hostorium, *minus recte alii c.* haurire, haustus. *J. B. H.*] *de notione v. l. 49.* CATO agr. 6, 2 si in loco crasso . . . severis *oleam*, -us nequam erit (*inde* [*inter Catonis praecepta*]: VARRO rust. 1, 24, 2 -um nequam fieri). VARRO rust. 1, 24, 3 (*explic. locus supra allatus*) -um vocant quod ex uno facto olei reficitur. *cf.* hostio, hostorium.

[**hpalanx** *v. p. 2576, 55.*]

hranca (-ae *f.*). [*vox german.; cf. Meyer-Lübke, WuS. 6, 1914, 230. J. B. H.*] GLOSS. III 587, 35 augor i. hranca (*item*: 608, 8 [*scrib.* branca]. 617, 25 [*scrib.* brana]). 591, 31 hranca vitis alba (*item*: 596, 29. 612, 58 [*scrib.* hancra]. 630, 38 [*scrib.* heanca]. *al. in* GLOSS.).

[**htronus** *v. p. 2576, 55.*]

huat (*vocabulum magicum*) *v. p. 2558, 17—19.* *Haffter.*

***hūc** *et* **hōc** *adv.* [*cf.* illuc, illoc. *J. B. H.*] *inter adv. ex pron. facta adfert* VARRO Prob. inst. gramm. IV 152, 32. huc(c)ine (hoccine) *v. p. 3071, 47. 3073, 83.* *apices*: *v. l. 71. p. 3072, 72.* *de notione*: CHAR. gramm. p. 243, 14 B. adverbia . . . in locum, velut . . . hoc illo . . . huc illuc (*cf.* 248, 10 [*ex Romano*]. GRAMM. suppl. 155, 17. 167, 13. 168, 27). *de formis romanicis v. REW n. 4223 et cf. p. 3072, 76.*

i. q. **ad hunc locum.** *in narratione anaphorice pertinet ad antecedentia* (*cf.* SERV. georg. 2, 187 -c pro illuc [Aen. 2, 18. 763]. *aliter p. 3068, 27*), *e. g. p. 3067, 40. 45. 49.* *determinative spectat ad subsequentia p. 3068, 67. 3070, 55 sqq.*

pars prior: forma **hūc.**

scrib. húc: CIL III 6475 (= 10762), 9. NOT. Tir. 5, 11 (8, 77). DIFF. ed. Beck p. 62, 2 *v. p. 2752, 58.* GLOSS. ὧδε, ἐνταῦθα, ἐνθάδε. *v. et l. 66. p. 3070, 12. 46. 3071, 48. 59 sq.* *legitur inde a* PLAVT., ENN., CATONE, (? NAEV. *p. 3067, 2*).

[*varia lectio*: hic: *variat e. g. p. 3069, 6. 36. 44.* PLAVT. Pseud. 639 VERG. ecl. 7, 6. -c *falso*: PLAVT. Capt. 925 (*A*, hic *P*). -c *ex coni.*: *p. 3067, 55. 3069, 28. v. et p. 2752, 66.* hinc: *variat p. 3069, 35. 3070, 45. v. et p. 2792, 6.* huic: *variat e. g. p. 3068, 46.* PLAVT. Poen. 212 CIC. de orat. 1, 95. -c *falso*: SIL. 7, 401. -c *ex coni. probab.*: *p. 3069, 28. 40. 43. 44.* PLAVT. Aul. 293 Most. 1120. hunc: *variat*: PLAVT. Most. 579. -c *falso*: PLAVT. Mil. 868. -c *ex coni.*: PLAVT. Capt. 576 Mil. 935 LVCIL. 898 VAL. FL. 7, 20. hac: *variat*: TER. Haut. 745 HOR. sat. 1, 2, 34. -c *falso, ut vid.*: PROP. 3, 18, 32 (hac *Guyet*). -c *ex coni.*: PLAVT. Men.

[Rehm]

822. nunc: *v. p. 3069, 23.* PLAVT. Mil. 418. *ex coni. praeterea*: NAEV. trag. 46. PLAVT. Mil. 975 (ug *codd.*). 1248. PROP. 4, 1, 40 (heu *codd.*). *et al.*]

A ***proprie*****:** 1 *usu generali*: **a** *c. verbis motionis* (*dandi: infra l. 30. 31. 33. audaciora: infra l. 22. 43*): PLAVT. Amph. 26 cuius iussu -c venio (140 ab exercitu. Asin. 357 inde. TER. Andr. 712 RHET. Her. 4, 51, 64. *et al. cf.* advenire: PLAVT. Amph. 368 *al.* revenire: Bacch. 1066 *al.* pervenire: Pseud. 1174. *sim. al.*). 117 -c processi (Asin. 6 TER. Eun. 470 LIV. 5, 44, 1 *al.*). 263 -c iturust (Asin. 743. Cist. 702 hinc -c. ENN. scaen. 240. *et al. cf.* exire: Epid. 399 *al.* introire: Trin. 10. *sim. al.*). 329 ut vectus -c sum (*cf.* VERG. Aen. 1, 558 advecti). 405 me -c erus misit meus (Aul. 463 CATO ad fil. frg. 1. *cf.* remittere: Asin. 336 *al.* intromittere: Men. 964. *sim. al.*). 689 quid -c vos revortimini tam cito? (909 TER. Andr. 485. *et al. cf.* redire: Amph. 969 TER. Hec. 91 CIC. Phil. 11, 14. *et al.*). 771 secede -c (Asin. 639 *al.*). 849 adduco tuom cognatum -c a navi (918. *et al. cf.* CIC. leg. agr. 2, 96 deduxerint. Deiot. 17 ducere. *et al.*). 949 evocate -c Sosiam (Asin. 383 TER. Andr. 579 CIC. Verr. II 2, 64. *et al. cf.* vocare: Most. 774 *al.*). 976 -c fac adsis (*v. vol. II 917, 47*). 989 -c me adfero (Asin. 361 CIC. Verr. II 5, 187. *et al.*). 1001 cum -c accesserit (*v. vol. I 256, 66*). Asin. 265 currit (*cf.* VARRO Men. 218 concucurristis. *sim. al.*). Aul. 455 opera -c conducta est vostra, non oratio. Bacch. 114 quo nunc capessis ted hinc adversa via ...? :: -c. :: quid -c? quis istic habet? 610 -c concedam (*v. vol. IV 7, 75*). 1121ᵃ quis has -c oves adegit? (Pseud. 1132 *al. cf.* VERG. Aen. 1, 333 acti. *al.*). Capt. 950 Tyndarum -c arcessite (Stich. 150 TER. Eun. 99. *et al.*). 997 incedit (*v. vol. VII 1, 856, 42*). Cas. 386 conicite sortīs ... -c (LVCR. 2, 1074. *cf.* LVCIL. 408 iaciendum -c aggerem [SIL. 2, 605 *al.*]. NEP. Ages. 8, 2 -c ... pellis ... iniecta). Epid. 632 tene cruminam: -c inde ([*imper.*]. Stich. 761). Men. 265 cedodum -c mihi marsuppium. Mil. 182 transire (329 hinc. *al.*). Stich. 647 *ea* hinc a me -c ... transferam (TER. Andr. 952 *al.*). Truc. 476 date mi -c stactam. *al.* ENN. ann. 225 mulserat -c navim compulsam fluctibus pontus. TER. Hec. 384 -c confugit (*cf.* HOR. sat. 2, 3, 5 fugisti. *al.*). *al.* CATO orig. 108 multa me dehortata sunt -c prodire (GRACCH. or. frg. Gell. 11, 10, 1 [= 41 M.]. CIC. Flacc. 41 *al.*). CIC. Verr. II 1, 82 ut -c (*i. Romam*) incideres, non ut hic conquiesceres, illi te vivum exire passi sunt. Cluent. 192 confestim -c advolavit (Att. 4, 19, 1 *al.*). *al.* CATVLL. 68, 36 -c una ... capsula me sequitur (OV. trist. 4, 1, 62 *al.*). CAES. Gall. 1, 38, 7 -c ... contendit (*cf.* OV. met. 10, 34 tendimus -c omnes [*inde* EPICED. Drusi 359]. LIV. 1, 12, 4 tendunt. *al.*). VERG. georg. 2, 243 -c (*i. in qualos*) ager ille malus dulcesque ... undae ad plenum calcentur (*cf.* ARVS. gramm. VII 478, 1). 4, 62 -c tu tunsos asperge sapores. Aen. 2, 766 -c ... gaza ... congeritur. 3, 16 feror -c (*al.* OV. epist. 6, 70 *al.*). 6, 305 -c ... ruebat (PROP. 4, 9, 31 *al.*). 7, 241 -c repetit *nos Dardanus*. HOR. sat. 1, 5, 12 -c adpelle (OV. epist. 15, 29 SEN. Herc. f. 908). OV. met. 3, 563 attrahite -c vinctum. SEN. Med. 996 -c rapiat ignes aliquis. SVET. Iul. 4, 1 -c (*i. Rhodum*) traicit. MELA 2, 1 et -c ... pertinent *Riphaei montes*. TERT. adv. Marc. 4, 23 p. 497, 15 asinus de Aesopi puteo modo -c apparuit. *et saepissime.* *c. locutionibus* (*cf. ubi pendet a subst.: p. 3070, 63. v. et p. 2794, 15. ab adi.: p. 3069, 58. 76. 3072, 45*): PLAVT. Asin. 386 -c ... habebas iter. Cas. 162 iter -c mi incepi. Cist. 534 cursum -c (hic *codd.*) contendit suom. Men. 399 neque -c umquam ... penetravi pedem. Merc. 875 -c secundus ventus nunc est. Mil. 143 qua commeatus clam esset hinc -c mulieri. 344 pede ... illam -c tibi sistam in viam. Most. 377 illi reditio ... -c fuit (TER. Eun. 671). Trin. 709 in consilium -c accessio est? 1006 qui -c in plateam cursuram incipit. Truc. 622 quid tibi -c ventio est? TER. Andr. 808 numquam -c tetulissem pedem. ACC. trag. 123 qui ... cursum -c ... rapit (STAT. Theb. 5, 541). CIC. rep. 6, 15 -c tibi aditus patere non potest. CATVLL. 61, 26 -c aditum ferens (43). VERG. Aen. 3, 694 Alpheum fama est -c ... egisse vias. 5, 162 -c dirige gressum (11, 855 SEN. Phoen. 120). OV. am. 3, 13, 6 -c via praebet iter. trist. 3, 12, 42 -c ... vela dedisse noto. SEN. Oed. 548 -c ... intulit ... gradum (*cf.* Phaedr. 431 moliris gradus). VAL. FL. 2, 319 -c rexisse vias. IVL. VAL. 3, 39 p. 146, 23 quod mihi gladius meus -c comes non sit (*gr. aliter*). *ellipsis verbi* (*plerumque c. sensu imperandi; v. et l. 24. p. 3070, 29. 3071, 80. 3072, 18. 3073, 41. 59. 62. 3074, 6*): PLAVT. Persa 610 ehodum -c, virgo. TER. Phorm. 482 metus est mihi videre (venire ς) -c salvom nunc patruom. Eun. 774 in medium -c agmen cum vecti, Donax. CIC. fin. 3, 8 deinde prima illa, quae in congressu solemus: quid tu, inquit, -c? a villa enim, credo. PROP. 3, 18, 21 -c (hoc *codd., unde* hoc ... hoc *Lachm.*) omnes, -c primus et ultimus ordo. SEN. Oed. 862 -c aliquis ignem. STAT. Theb. 11, 559 -c aliquis propere sceptrum. 11, 570 -c (i *BM*) mecum ad Manes. NEMES. cyn. 99 -c (hinc *codd.*) igitur mecum. HIER. epist. 1, 9, 1 -c, -c mihi trium exempla puerorum. CLAVD. 5, 498 -c superum labes, -c insatiabilis auri proluvies ..., -c improbe legum venditor.

b *c. verbis et locutionibus videndi sim.* (*v. et p. 3069, 71. 81. 83. 3070, 3. 13*): PLAVT. Amph. 38 -c animum omnes quae loquar advortite ([*interpol.?; v. Lindsay ad Capt. 229*]. STAT. Theb. 3, 524. *cf.* VERG. Aen. 8, 440 mentem [OV. Ib. 69 SIL. 4, 821. *cf.* SEN. epist. 53, 11 converte. CE 1552 B, 1 (*s. II$^{in.}$*) -c iterum, Pietas, venerandas erige mentes]. *cf. l. 7. 10*). 750 age me -c aspice (778 SIL. 15, 89. *cf.* Mil. 287 -c despexi in proximum. Most. 835 -c ad me specta. 1026 -c me aspecta. Pseud. 264 -c ... respicias [Rud. 707 Trin. 1068 *al.* TER. Eun. 342]). Aul. 649 ostende -c manum (Poen. 1049). Cas. 475 -c aures ... sunt adhibendae mihi (Pseud. 153 -c adhibete aures quae ego loquor. *cf.* SIL. 15, 63 adverte [16, 212]). CAES. civ. 2, 34, 3 -c ... Vari conversa acies suos fugere ... videbat (*cf.* OV. fast. 3, 789 caput ... -c ... vertas [SEN. Oed. 409 adverte]). VERG. Aen. 6, 788 -c ... flecte acies (*cf.* SIL. 722 vultus). OV. am. 2, 13, 15 -c adhibe vultus. STAT. Theb. 9, 558 refer -c oculos. 12, 325 -c attolle genas. *et al.*

c *c. verbis ponendi sim.* (*cf. p. 3067, 51. 3073, 24. 39*): PLAVT. Rud. 1145 -c opes ... condidi (*cf.* PETRON. 89 v. 8 -c ... virtus abditur). SALL. Iug. 47, 2 -c consul ... praesidium inposuit (*cf.* CE 513, 1 paulum -c depone laborem. VIRG. gramm. epist. 2 p. 124, 15 H. ponere [*transl.*]). VERG. georg. 2, 76 -c ... germen includunt (Aen. 2, 18 -c delecta virum sortiti corpora ... includunt caeco lateri). Aen. 4, 634 mihi ... -c siste sororem (SIL. 17, 305 -c prima te siste acie). STAT. silv. 1, 5, 34 non -c admissae Thasos aut ... Carystos (*marmora sc. inde sumpta*).

abusive -c *ponitur pro* hic (*v. et p. 3069, 52. 3070, 63. 3073, 63*). [*falso trad., ut vid.*: SCHOL. Cic. Gron. B p. 333, 16 (hinc *Graevius*). *dub. interpr.*: INSCR. christ. Diehl 1340 (*a. 486*) -c (*i.* hoc *pron.?*) conditor (*i. -tur*) in tumulo ... Vistrigilde.] VEN. FORT. carm. 2, 7, 43 -c (hic *M*) captiva cubas, *Mors*. 3, 10, 16. 4, 26, 138 cui ... creduntur -c (*pro 'illic', i. in caelo*) meliora dari. 6, 4, 10 quo tuus est sponsus, -c eris ipsa simul (6, 5, 8). *al.* CIL VI 3566 (*circa a. 100*) -c relict(us) annor(um) IV. CE 476, 1 -c sita est Paterna (INSCR. christ. Diehl 3083).

2 *usu significanti* (*cf. etiam*: PRVD. perist. 12, 64 Transtiberina prius solvit sacra ..., mox -c recurrit): **a** -c *refertur ad hunc mundum* (*opp.* caelum, inferi): OV. Pont. 3, 5, 55 rursus ubi -c redii, caelum superosque relinquo. SEN. Oed. 397 populus infernae Stygis -c extrahendus. STAT. silv. 2, 1, 227 ades -c emissus ab atro limine. TERT. anim. 23 p. 336, 19 *v. p. 2794, 44. ibid.* l. 23 *et* 26. 28 p. 346, 24 ARNOB. nat. 2, 26 p. 69, 11.

b -c *spectat ad personas* (*v. Schmalz-Hofmann*[5] *491*): *α de prima persona, i. q. ad me, mihi* (*opp.* tibi *l. 41. 43. v. et supra l. 5*): PLAVT. Asin. 661 quin tradis -c cruminam? Aul. 634 redde -c sis. :: quid tibi vis reddam? (651. TER. Eun. 796 [*v.* DON. *ad l.*]). Rud. 1387 dandum -c argentum est (SEN. Herc. f. 1229 sq. *ter.* IVST. 14, 4, 8). 1409 dimidium tibi sume, dimidium -c cedo. TER. Hec. 502 renumeret dotem -c (*v.* DON. *ad l.*). PORC. LIC. carm. frg. 6, 2 quaeritis ignem? ite -c. quaeritis? ignis homost (*i. ego*). CIC. epist. 10, 16, 2 hoc animo esse debes, ut nihil -c (huic *l. v.*) reicias neve ... a senatu consilium petendum putes. HOR. epod. 6, 3 quid inmerentīs hospites vexas? ... quin -c inanīs ... vertis minas et me ... petis? 9, 33 capaciores adfer -c, puer, scyphos. OV. met. 9, 386 erigite -c artus et ad oscula nostra venite. SEN. Med. 1020 lumina -c ... alleva. SIL. 2, 643 -c ferrum ... converte. STAT. Ach. 1, 897 corda ... -c adverte. VVLG. Luc. 16, 26 ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde -c transmeare (πρὸς ἡμᾶς). *β de tertia persona* (*ex coni.*: NEP. Milt. 3, 3 [*v. Wagner, PhW. 1936, 1068*; hic *trad.*]): TER. Hec. 169 elapsus Bacchidi atque -c (*i. in hanc*) transtulit amorem (*cf.* 298 vix ... -c contuleram *animum*). NEP. Them. 8, 4 ad Admetum, Molossum regem, ... confugit; -c cum venisset *eqs.* HOR. carm. 3, 6, 6 hinc (*a dis*) omne principium, -c refer exitum. VAL. FL. 3, 446 -c Stygias transire minas ..., his orat ... incumbere curas. 6, 580 conspicit Aesonium longe caput ac simul acres -c oculos sensusque refert. TAC. ann. 12, 35, 3 si auxiliaribus resisterent, gladiis ... legionariorum, si -c verterent, spathis ... auxiliariorum sternebantur.

B ***translate*****:** 1 *generatim* (*agitur et de locis in oratione sim. tractatis [e. g. l. 68. 72. p. 3069, 4] et de quavis re; a notione locali remotiora: l. 78. 82. p. 3069, 13. v. et p. 3070, 66 sqq.*): TER. Eun. 158 omnia haec nunc verba -c redeunt denique: ego excludor, ille recipitur. CIC. inv. 2, 72 incurrit -c definitio. 2, 74 eius generis praecepta licebit -c pari ratione transferre (part. 29. 68. 138. CELS. 7, 21, 1 inde -c exemplum transferendum est. POMPON. dig. 21, 1, 38, 3). S. Rosc. 80 nonne cogitas te a sectoribus -c adductum esse? Verr. II 3, 163 -c longius ... digressa est oratio mea (*cf.* Sest. 123 -c me provexit oratio. de orat. 2, 157 Lael. 1, 57 *al.* AMM. 28, 1, 57 unde -c fleximus revertamur. *al.*). II 4, 43 imprudens -c incidi (Cael. 16 QVINT. inst. 9, 2, 81 AMM. 23, 6, 32). Planc. 67 -c (*i. ad gloriam*) ... per me nixus ascendi (*cf.* PLIN. nat. praef. 6 maiorem te sciebam quam ut descensurum -c putarem [AVSON. 338, 2 p. 156 P.]). leg. 1, 22 -c ... pertinet animal hoc providum ... generatum esse (CELS. 5, 28, 13ᴮ COLVM. 1, 3, 8 ASCON. in Corn. p. 51, 25 QVINT. inst. 7, 3, 28 AVSON. 304, 10 p. 177 P.). ac. 2, 49 -c si perveneris (AVSON. 393, 65 p. 247 P. -c ventum). nat. deor. 2, 168 eam ... facultatem ... potius -c conferas (PANEG. 2, 44, 4). epist. 1, 7, 9 -c te pares, haec cogites, ad haec te exerceas. VERG. Aen. 7, 635 vomeris -c (*sc. ad arma*) ... honos, -c omnis aratri cessit amor. EPICED. Drusi 441

[Rehm]

prisca quid -c (hic *Baehrens*) repeto? VAL. MAX. 9, 3, 2 ardentis spiritus virum ... -c (*sc. ad hoc dictum*) iracundiae stimuli egerunt. CELS. 2, 11, 6 -c (*sc. ad cucurbitam ponendam*) ... confugiendum est. 7, 31, 1 -c ... et earum venarum ... curationem distuli (PLIN. nat. 18, 201). SEN. Herc. O. 1759 -c -c ille decrevit gigans (*cf.* Phaedr. 1270 -c [hic *A*] cecidit decor? [*cf. p. 3070, 77. 3071, 51*]. STAT. Theb. 10, 181 se ... -c crevisse dolentes). Phaedr. 417 -c vires tuas intende (TAC. ann. 2, 6, 1. 3, 37, 2. *cf.* QVINT. inst. 12, 1, 31 totis mentibus -c tendamus). LVCAN. 8, 454 impulit -c animos. QVINT. inst. 6, 2, 7 -c ... incumbat orator. decl. 319 p. 253, 4 *al.* TAC. hist. 3, 27, 1 -c inclinavit Antonius (ann. 14, 2, 2). TERT. orat. 7 p. 185, 27 -c ... spectat exemplum parabolae totius (*v. et p. 3070, 70*). anim. 35 p. 360, 15 -c ... temperat totam illam allegoriam *Carpocrates.*

2 *specialia*: **a** *acced. genetivus* (*seq.* ut *praeter l. 18. v. et p. 3071, 52. 3072, 38 et Schmalz-Hofmann*[5] *390*): VAL. MAX. 3, 7, 1[d] neque ... -c puto malignitatis ventum, ut de mea innocentia quaerendum sit. 3, 8, 3 tantis tenebris offusam esse rem publicam, ut -c indignitatis veniretur. 8, 1 absol. 6 -c deductum necessitatis, ut *eqs.* CVRT. 7, 1, 35 -c ... malorum ventum est, ut *eqs.* TAC. ann. 3, 73, 1 Tacfarinas ... -c adrogantiae venerat, ut *eqs.* 6, 24, 3 -c confidentiae venisse, ut *eqs.*

b *c. certis quibusdam generibus verborum*: α *verba addendi*: PLAVT. Men. 526 -c (nunc *codd.*) ut addas auri pondo unciam (*v. vol. I 584, 7. 591, 47. 71*). Persa 669 -c decem accedent minae (*v. vol. I 268, 20. 269, 44. 70*). CAES. civ. 3, 4, 6 -c Dardanos ... adiecerat (OV. met. 6, 182 CELS. 4, 24, 1 QVINT. inst. 12, 10, 40 decl. 291 p. 160, 19. 341 p. 347, 5. *ex coni.*: QVINT. inst. 11, 3, 106 [hic *codd.*]. decl. 328 p. 290, 11 [huic *codd.*]. -c *deletur*: SEN. dial. 8, 8, 1). OV. medic. 66 -c novies tanto plus tibi mellis eat. LVCAN. 6, 670 -c quidquid fetu genuit natura sinistro miscetur. NEMES. cyn. 218 ex ebore -c trito pulvis ... feratur. VICT. VIT. 2, 98 p. 69, 4 accipe -c (*BV*, huic *C*, adhuc *W al.*) aliquid fortius. *inde ap.* SIDON. *transit ad not. adverbii q. e.* 'insuper': epist. 2, 13, 7 cum ... pransuro ... panis daretur ..., insuper dapes cultae ... apponerentur ..., -c (*LN*[1], hinc *rell.*) suffita ... cenatio spargeret odores. 5, 17, 7 (-c *LN*, hic *rell.*, *coni. alii alia*). 8, 11, 6 (-c *LN*, hic *rell.*). 9, 11, 3 -c item ... vidi *eqs.* (9, 12, 3 [-c *MC*, hoc *PF*]). β opus est *sim.*: PLAVT. Rud. 726 si istas amas, -c arido argentost opus (LVCIL. 358 item -c e utroque opus, 'meiles'. CIC. epist. 7, 33, 2 opus est -c ... tuo iudicio. CELS. 6, 6, 11 medicamentis ... -c [*Marx*, huic *FVP*, hic *J*] quoque lenibus opus est). CELS. 5, 19, 21 rubrum quoque emplastrum ... -c (*sc. adversum morsus*) aptum est (6, 6, 12 [huic *codd.*; *sic et* 6, 14, 1]. *cf.* 6, 6, 20 id quoque ... -c utile est [6, 6, 34]. 6, 18, 9[B] ea ... -c [huic *FV*, hic *J*] idonea sunt).

grammatica et stilistica: **A** *de correlatione*: **1** *in parataxi* (*anaphorice nusquam extat nisi*: AVG. civ. 1, 4 p. 9, 15 D. asylum illud ... *memoriae* nostrorum apostolorum; illuc ... -c. *alioquin* -c ... illuc *sim. sine discrimine significat* 'in alteram partem ... in alteram partem' *vel* 'in utramque partem' *vel* 'in omnes partes' [*sic e. g. infra l. 76. 83. nota iuxta posita l. 59. p. 3070, 3. 24*]. *obscurata directionis notione idem fere significare videtur atque* 'hi(n)c': *l. 78. p. 3070, 42. 47. 52. rem tractavit Preuß, De bimembris dissoluti ... usu 23 sq.*):

a *c.* **illuc** (illo *infra l. 68*): -c ... i.: PLAVT. Truc. 38 dum -c dum i. rete circumvortit (*v. adn.*), impedit pisces. CIC. parad. 14 quae modo -c modo i. transferuntur (Tim. 48 [*43*[B] πάντῃ]. div. 2, 145 Att. 13, 25, 3 CATVLL. 3, 9. 15, 7 SEN. apocol. 9. TAC. ann. 12, 1, 2 -c modo, modo i. ... promptus). div. 1, 120 ut tum -c tum i. volent alites. LVCR. 2, 131 reverti nunc -c nunc i. in cunctas undique partīs (VERG. Aen. 4, 285 animum nunc -c celerem nunc dividit i. [8, 20]. 5, 701. 10, 680 OV. epist. 10, 19 met. 4, 622 MANIL. 2, 904 *al.* SEN. Med. 938 Tro. 458. LVCAN. 3, 276 [*v. app. crit.*]. SIL. 4, 323 nunc -c alterno nunc i. flamine gestant. *al.* PLIN. epist. 6, 16, 15 *al.*). OV. met. 15, 166 errat et illinc -c venit, hinc i. 15, 257. STAT. Theb. 12, 794 rapit -c, rapit impetus i. *eos.* FLOR. epit. 2, 17, 8 per partes iam -c iam i. missi duces. i. ... -c (*cf. supra l. 47*): PLIN. epist. 9, 6, 2 si in ipso cursu (*sc. in circo*) ... hic color i., ille -c transferatur. -c ... illo: LVCAN. 3, 550 -c abeunt fluctus, i. (illuc *V*) mare.

-c illuc: CIC. Att. 9, 9, 2 ne ... cursem -c i. via deterrima. VERG. georg. 2, 297 bracchia tendens -c i. Aen. 4, 363 -c i. volvens oculos. 5, 408 -c i. ... versat *vincla* (STAT. Theb. 4, 366. *cf.* LIV. 7, 34, 9 -c i. signa vertunt). 12, 764 AETNA 448. TIB. 1, 3, 70 -c i. impia turba fugit. OV. am. 3, 8, 8 epist. 13, 34. 19, 130 Med. frg. 2 *al.* MANIL. 1, 199. SEN. Tro. 1043 -c i. agitata classis. benef. 5, 25, 5 epist. 28, 3 PETRON. 114, 3. PLIN. nat. 2, 116 spiritus -c i. (i. que *Fa*) tamquam in utero aliquo vagus (*cf.* 33, 68 vagantur). 36, 2 SIL. 7, 273. 17, 137. STAT. Theb. 2, 602 -c i. clipeum obiectans. 9, 172 *al.* QVINT. inst. 10, 7, 6 salientes -c i. TAC. hist. 1, 40, 1 *saepe.* PLIN. epist. 2, 17, 9 PRVD. apoth. 541 *al.*

-c et illuc: PLAVT. Aul. 607 hinc ego et -c et i. potero quid agant arbitrarier. RHET. Her. 4, 11, 16 quod fluctuat -c et i. 4, 49, 62 circumspectans -c et i. (SEN. epist. 74, 3). CIC. Cael. 13 versare suam naturam ... atque -c et i. torquere ac flectere. orat. 134 animos ... movent -c et i. fin. 2, 99 vos versetis (nat. deor. 3, 68). ac. 2, 116 trahuntur. nat. deor. 2, 101. 115. div. 2, 80 volucrīs -c et i. passim vagantīs. off. 1, 101 SALL. Iug. 60, 4. VERG. Aen. 8, 229 -c ora ferebat et i. HOR. carm. 4, 11, 9 -c et i. cursitant. OV. met. 4, 342 -c it et hinc i. 10, 124 -c laetus et i. ... frenabas ora. CELS. 2, 15, 4 lectus -c et i. manu impellendus. 8, 1, 8 SEN. Ag. 900 Herc. f. 287 benef. 6, 2, 2 *al.* MELA 1, 56 *al.* STAT. Theb. 4, 380 *al.* MART. 12, 34, 5. TAC. ann. 13, 37, 1 -cque et i. (15, 38, 2). FLOR. Verg. p. 184, 23 TERT. adv. Hermog. 41 p. 171, 3 FIRM. math. 5, 2, 21 AMM. 15, 4, 8. 28, 1, 13. VVLG. I Macc. 6, 45 (ἔνθα καὶ ἔνθα). OROS. hist. 3, 2, 9. VITAE patr. 5, 15, 46 (*Cot. p. 668*[B] ὧδε κἀκεῖ).

-c atque i. (GLOSS. II 481, 19 ὧδε κἀκεῖσε): CIC. Q. Rosc. 37 Fannium -c atque i. tergiversantem. de orat. 1, 184 -c atque i. intuentem. fin. 5, 86 BELL. Afr. 73, 3. SALL. or. Macri 26 -c ire licet atque i. SALL. (?) rep. 2, 11, 1. VERG. Aen. 9, 755 -c caput atque i. umero ex utroque pependit. OV. met. 2, 357. 10, 376. LIV. 3, 60, 10 trepidantium -c atque i. 5, 8, 8. 6, 25, 9. 7, 34, 13 MANIL. 4, 282 SEN. contr. 1, 1, 10 VELL. 2, 21, 2. VAL. MAX. 6, 8, 7 vestigia -c atque i. errantia. 6, 9 ext. 7 CELS. 4, 1, 9. 5, 26, 14 (-c i. que *P*). SEN. Ag. 386 dial. 11, 11, 7 *al.* MELA 1, 102 PETRON. 37, 1 *al.* VAL. FL. 1, 639 STAT. Theb. 2, 545 QVINT. inst. 12, 10, 62 decl. 246 p. 8, 18 TAC. Agr. 10, 6 *al.* GELL. 2, 6, 5 APVL. Socr. 10 p. 142 CYPR. epist. 30, 2 p. 549, 20 PANEG. 11, 13, 4 CAPITOL. Maximin. 5, 1. ARNOB. nat. 5, 24 p. 195, 25 *cum Proserpinam* -c atque i. passim lectionis cupiditas avocaret (LACT. inst. 2, 5, 13). VVLG. exod. 2, 12 *al.* RVFIN. hist. 3, 6, 18. AVG. civ. 7, 17 p. 295, 11 D. -c atque i., hinc atque illinc insiliunt et resiliunt. COD. Iust. 1, 17, 2, 21. *et al.*

neque -c neque i.: CIC. Att. 14, 13, 2 neque ... iam licebit, quod Caesaris bello licuit, neque -c neque i. TERT. adv. Hermog. 41 p. 171, 12. -c illucque (*cf. p. 3069, 76. l. 19*): HIER. epist. 51, 3, 4 (*Epiphan.*) -c i. que sermo vester discurrat. 52, 3, 2 in Am. 3, 9 p. 1091[B] tract. in psalm. I p. 27, 26 *et saepius.* VVLG. num. 16, 37 *al.* RVFIN. hist. mon. 9 p. 427[A] MARCELL. auct. chron. II p. 107, 542, 2 VICT. VIT. 3, 42. -c vel i.: PLAVT. Capt. 370 pro rota me uti licet: vel ego -c vel i. vortar (CELS. 7, 7, 3). TER. Andr. 266 dum in dubiost animus, paulo momento -c vel i. impellitur. TAC. hist. 3, 22, 3 PLIN. epist. 5, 12, 4. CIC. orat. 27 -c an i. manum porrexerit. CELS. 6, 6, 36 -c i. ve ... moveatur *oculus.* 7, 3, 2 haec ipsa fortuna -c i. ve discernit. 7, 18, 4. 8, 16, 2.

b *c.* **huc**: -c ... -c: VERG. Aen. 12, 743 nunc -c, inde -c incertos implicat orbes. VINCENT. LER. 11, 16, 9 cum eos -c ... traheret auctoritas, -c ... retraheret consuetudo. *i. q.* 'hic ... hic *vel* 'hinc ... hinc': SIDON. epist. 2, 9, 4 (hac *Luetjohann ter*). 8, 6, 14 *notitia pelagi* -c securos efficit occupandos, -c prospici vetat occupaturos (hac ... hac *Luetj.*). 8, 13, 3 (-c ... -c *L*, hinc ... hinc *rell.*).

-c et -c (GLOSS. II 454, 60 τῇδε κἀκεῖσε): CATVLL. 61, 34 ut tenax hedera -c et -c arborem implicat errans. VERG. Aen. 11, 601 -c conversus et -c. HOR. epod. 4, 9 ora ... -c et -c euntium. SEN. Herc. f. 953 quo ... vultus -c et -c acres refers? Med. 385 recursat -c et -c motu effero. Oed. 343 Tro. 970. 1092. VAL. FL. 4, 266 -c alternus et -c ... redit (6, 231). AVIEN. ora 127.

-c atque -c: VERG. Aen. 9, 56 -c turbidus atque -c lustrat equo muros. 12, 558 -c atque -c acies circumtulit. SIL. 9, 360 -c atque -c it summa seges. 9, 614.

2 *in hypotaxi* (*sent. secundaria subsequitur praeter l. 58. 64. p. 3069, 38. v. et p. 3072, 58*): quo (*v. et p. 3068, 28. 3073, 38. 3074, 10. aliter supra l. 49*): PLAVT. Trin. 600 ibo -c, q. mi imperatumst. SEN. Phaedr. 942 tela q. mitti haud queunt, -c vota mittam. AVG nupt. et concup. 2, 24, 39 p. 293, 15. unde: PLAVT. Pseud. 414 nunc -c concedam, u. horum sermonem legam. ubi (*v. et p. 3073, 36*): SEN. apocol. 7, 1 venisti -c, ubi mures ferrum rodunt. INSCR. christ. Diehl 1770, 4 (*s. VI*) angustos aditus venerabile corpus (*martyris sc.*) habebat -c, ubi nunc populum largior aula capit. *pron. relat.*: CAES. Gall. 7, 84, 2 quae minime visa pars firma est, -c concurritur. ut (*v. et p. 3069, 14. 3071, 51. 3072, 38. 3073, 77. 3074, 12*): CIC. Catil. 2, 4 rem -c deduxi, ut ... palam pugnare possetis (CATVLL. 75, 1. CAES. civ. 1, 62, 1 [reduxerat *codd.*]. 1, 70, 2. 1, 86, 3. *cf.* VELL. 2, 1, 5 perduxit). Cael. 47 -c unius mulieris libidinem esse prolapsam, ut *eqs.* Phil. 13, 46 (*verba Antoni*) summa iudicii mei spectat -c, ut meorum iniurias ferre possim (PLIN. epist. 7, 20, 7). ad Q. fr. 1, 1, 24 -c omnia esse referenda ..., ut *eqs.* LVCR. 5, 64 nunc -c rationis detulit ordo, ut *eqs.* SALL. (?) rep. 1, 1, 9 res -c vocat, quae quisque optima potest, utei dicant. CVLEX 90 sq. SEN. epist. 20, 8 -c ... cogitationes tuae tendant, ... ut contentus sis temetipso (PLIN. epist. 2, 3, 11). 81, 17 SIL. 12, 556. QVINT. inst. 5, 13, 25 quod ... posui ..., -c pertinet, ut *eqs.* 9, 2, 64 TAC. hist. 1, 42. 3, 13, 2 -c cecidisse ... exercitus gloriam, ut *eqs.* (*cf.* ann. 13, 59, 3 decidisse). ann. 4, 41, 1. 12, 11, 3 rem Romanam -c ... provectam, ut *eqs.* PLIN. epist. 7, 29, 4 MAECIAN. dig. 40, 4, 55 pr. TERT. praescr. 15, 1 -c (hoc *l. v.*) ... dirigebamus et hoc praestruebamus, ut *eqs.* si (*cf. p. 3069, 38*): TER. Andr. 567 incommoditas denique -c omnis redit, si eveniat, quod *eqs.* *quaest. indir.*: TER. Hec. 683 -c animum ut adiungas tuom, quam longum spatium amandi amicam tibi dedi. Eun. 517 ubi friget *sermo*, -c evasit *Thais*,

[*Rehm*]

quam pridem pater mihi et mater mortui essent. CIC. Q. Rosc. 34 -c universa causa deducitur, utrum ... an *eqs.* *adde inf.*: CIC. Planc. 45 -c incumbe, Laterensis, decuriasse Plancium.

B *de anaphora* (*v. et p. 3067, 75. 79 sq. 3068, 83 sq. 3069, 5. l. 69. p. 3072, 23*): PLAVT. Truc. 620 accede -c modo, adi -c modo. CIC. Verr. II 5, 30 -c ..., in eum ... ipsum locum ..., -c ..., -c ..., -c. CATVLL. 61, 8 laetus -c, -c veni. 64, 195 -c -c adventate. VERG. georg. 2, 4 -c ... 7 -c, pater o Lenaee, veni. HOR. epod. 16, 57 non -c Argoo contendit remige pinus ..., non -c *eqs.* TIB. 3, 10, 1 sq. PRIAP. 14, 1 -c -c, quisquis es, ... deverti grave ne puta. PREC. herb. 7 -c -c adeste. OV. am. 2, 11, 40. trist. 2, 405 *ter. al.* SEN. Med. 945. 980 -c -c ... conferte tela. Phaedr. 1247 PETRON. 23, 3 SIL. 10, 87 *al.* STAT. silv. 1, 3, 38 *al.* CLAVD. 24, 169 *ter. al.* DRAC. Romul. 4, 38.

C *de pleonasmo* (*accedit adverbiale, quo artius circumscribitur vel definitur locus*): **1** *locut. praepositionales*: PLAVT. Amph. 20 -c me misit ad vos (Cist. 782 *al. cf.* ad nos: Aul. 330 Mil. 1069 *al.* ad me: Aul. 746 Pseud. 1091 *al.* TAB. cens. Varro ling. 6, 86 [*cf.* 88]. CIC. Att. 14, 19, 4. carm. frg. 33 B. [Tusc. 2, 20], 21 [*Soph. Trach. 1066* μοι]. *adde*: PLAVT. Truc. 479 pallium inice in me -c. ad eum: Bacch. 529. ad te: Capt. 360 Mil. 1033 *al.* ad se: Cas. 481 Rud. 349). 264 -c ... ad aedis has ... accedere (733 in aedis. Cas. 295 ante aedis [Poen. 920]). Asin. 915 -c ... adducam ad lenam (*cf.* Bacch. 389 -c ad Pistoclerum. Capt. 497 -c ad senem. TER. Eun. 352). Aul. 442 si ad ianuam -c accesseris (666. *cf.* TER. Andr. 507 puerum -c deferent ante ostium). Cas. 106 -c ... veni in urbem (Men. 380 TER. Hec. 175. CIC. Cluent. 175 ad urbem. *cf.* Mil. 113 -c ... in Ephesum. Poen. 94 in Calydonem. *v. et infra l. 34*). 145 -c transeo in proxumum ad meam vicinam (163. 539 Epid. 68 Mil. 385. *v. et p. 3068, 3*). 856 -c in viam (Mil. 161). *al.* CAECIL. com. 33 AFRAN. com. 137. VERG. Aen. 10, 655 -c sese ... conicit in latebras. HOR. sat. 2, 3, 80 -c propius me ... adite. SEN. epist. 84, 12 -c ... te ad sapientiam dirige. VAL. FL. 2, 575 -c vestras revehemur ad oras. *et al.* *sim. c. casibus*: *acc.*: PLAVT. Amph. 684 recipias te domum -c ex hostibus (Epid. 315). Rud. 41 -c Cyrenas leno advexit virginem. 1286 nunc alteram illam ... visam -c in Veneris fanum. *v. et p. 3068, 2. 4. 7.* *dat.*: VERG. Aen. 1, 538 -c ... vestris adnavimus oris. *v. et p. 3068, 18 sq.* *abl.*: *v. p. 3068, 19 sq.* *locat.*: TER. Andr. 70 ex Andro commigravit -c viciniae (viciniam *var. l. ap.* DON.). *cf. etiam* quo ... -c: *p. 3070, 49.*

2 *adverbia*: PLAVT. Aul. 133 -c foras seduxi (Bacch. 1117 Capt. 252 Cas. 272. 630. 798 Merc. 910 Poen. 257. 707 Rud. 260 TER. Hec. 733 Eun. 945). 834 -c intro abi ad nos (Bacch. 906. 1151 hos i. inlicere -c. Cas. 998 Cist. 779 Epid. 157 Men. 630. 692 Merc. 942 Mil. 454 Persa 77. 200 i. -c. Pseud. 654 Rud. 386 Trin. 7 TER. Hec. 754 Haut. 903). TER. Andr. 900 illum -c coram adducam. -c item *v. p. 3069, 37. cf. p. 3073, 30.*

hūc(c)ine. *v. et p. 3073, 83.* *per -cc- scrib. l. 49. 53. 54.* GLOSS.[L] II Abav. HV 2 -cine (huicne *trad.*) usque hic (*leg.* -c). PLAVT. Aul. 335 -ccine detrusti me ad senem parcissimum? Stich. 621 veni. :: -cine? :: immo in carcerem. CIC. Verr. II 5, 163 -cine tandem (*cf. l. 54*) haec omnia reciderunt, ut *eqs.*? (SEN. contr. 9, 6, 6. *cf.* SALL. Iug. 14, 9 evasere). PERS. 3, 15 -cine rerum venimus? CLAVD. 20, 140 -cine (-ccine *A P*) nostrorum cinctus abiere nepotum? carm. min. 51, 3. AVG. ord. 2, 3, 8 -cine (-ccine *l. v.*) mihi tandem (*cf. l. 50*) tantum meum silentium parabatur?

***hūc ūsque** (usque huc: *infra l. 74. 75. 77. p. 3072, 20. 54*). -c u. *in edd. saepe in unum verbum coniungitur.* *tmesis* -c ... u.: *infra l. 65. 72. 73. 76. p. 3072, 1.* NOT. Tir. 5, 13. SERV. Aen. 6, 62 hactenus -c u. (*v. p. 2749, 30. adde* CLAVD. DON. Aen. 10, 625 p. 373, 12 GLOSS.[L] II Abav. HV 1). GLOSS. ἄχρι τοῦ δεῦρο. *legitur ap.* LVCR. *et inde a* VAL. MAX., SEN. [*ex coni.*: TAC. dial. 11, 4 (cuiusque *cod.*). FLOR. epit. 3, 18, 14 (utcumque *trad.*). *dub.*: TERT. adv. Marc. 4, 17 p. 476, 13 -c u. adhuc (*sive* -c u. *sive* adhuc *delend.?*).]

1 *de loco*: **a** *proprie*: LVCR. 3, 252 nec temere -c (*sc. ad ossa*) dolor u. potest penetrare (MELA 2, 83). SEN. epist. 55, 8 in Campania non es. quare autem non es? -c u. cogitationes tuas mitte. MELA 1, 19 Gallia ... a nostri maris litoribus -c u. (*i. in septemtrionem*) permissa. 2, 67 -c u. Hadria, -c u. Italiae latus alterum pertinet. LVCAN. 1, 192 quo tenditis ultra? ... si iure venitis, si cives, -c u. licet. PLIN. nat. 6, 174 -c u. Sesostris exercitum duxit. SIL. 7, 377 -c tamen u. vigil processerat ... dictator. STAT. Theb. 11, 258 ille ... -c audeat u. (*sc. procedere*)? HIER. in Dan. 11, 44 sq. p. 573[B] cum ... -c u. processerit. VVLG. Iob 38, 11 u. -c venies et non procedes amplius. Luc. 23, 5 incipiens a Galilaea u. -c (ἕως ὧδε). CLAVD. 26, 548 -c iter u. datur. INSCR. christ. Diehl 1773 (*s. IV*) quae videntur a memoria ... Yppoliti u. -c surgere tecta. MART. CAP. 6, 616 -c u. ... progressum. LIB. gener. chron. I p. 99, 89 -c u. definit terra Iafet usque ad Brittanicas insulas. ACT. Archel. 2, 8 captivae -c u. perductae sunt. *sine verbo*: IVL. HON. cosmogr. B 45 -c u. milia LXXX. *fere i. q. simplex* -c: RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 47, 21 nos, qui -c u. convenimus (*gr.* συνελέγημεν *sine adv.*). p. 144, 3 ut si quidem possibile est -c (hac *M*) u. fatigeris. INSCR. christ. Diehl 1251 (*s. IV/V*) corpus eius -c usq. est adlatum.

b *translate*: **α** *de locis librorum sim.*: MART. 3, 68, 1 -c est u. tibi scriptus, matrona, libellus. FRONTIN. strat. 3 praef. si priores libri ... lectorem -c u. cum attentione perduxerunt. PS. APVL. Ascl. 14 de his sit -c u. tractatus. TERT. resurr. 18 p. 48, 30 -c u. praestructionibus egerim. 48 p. 98, 18. adv. Marc. 2, 4 p. 339, 7 agnosce ... bonitatem dei nostri interim vel -c u. ex operibus bonis (3, 20 p. 410, 4 sufficit -c u. de his interim ordinem Christi decucurrisse [*inde* PS. TERT. adv. Iud. 11 *et* 14]. *cf. l. 25*). paenit. 7, 1. IREN. 2, 34, 4 de factura ... animae -c u. dictum sit. PANEG. 12, 14, 1 humanitas tua hortata est, ... ut -c u. exultatio nostra verbis eluderet. LACT. ira 4, 13 -c u. pervenit sapientis hominis disputatio. CLAVD. DON. Aen. 2, 505 p. 217, 14 -c u. intellegendum est 'vidi', quod ipsum noluit crebro ponere, ne inferret dictioni foeditatem. HIER. epist. 18 A, 16, 2 -c u. dictasse sufficiat. in Nah. 3 p. 1256[D] -c u. finita sententia (*cf.* BOETH. in top. Cic. 1 p. 292, 3 primi voluminis terminum -c u. sistamus). *al.* PELAG. in Rom. 3, 4 p. 28, 25 RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 26. CLAVD. 3, 267 -c u. minatus haerebat. AVG. in epist. Ioh. 10, 1 *al.* PETR. CHRYS. serm. 59 p. 364[C]. *et al.* *sine verbo*: TERT. nat. 1, 19 p. 91, 6 -c u., opinor, horrenda obstinationum Christianarum. patient. 13 p. 20, 5 u. -c de patientia ... simplici. resurr. 11 p. 39, 16 -c u. de praeconio carnis. adv. Marc. 3, 15 p. 400, 18. PANEG. 12, 19, 1 sed quid ego -c u. iocularia? HIER. epist. 28, 7 -c u. Origenes. 53, 8, 2 -c u. Moyses, -c u. πεντάτευχος. in Hab. 2, 3 p. 1310[B] -c u. distinctio; deinceps *eqs.* Vulg. Esth. 12, 6. 13, 7. VVLG. Dan. 7, 28 -c u. finis verbi. *al.* RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 31 -c u. interim (*cf. l. 6*). CLAVD. 26, 61 fatales -c u. manus.

β *sensu abstracto*: PLIN. nat. 26, 20 mirum esset -c u. provectam credulitatem ..., si *eqs.* STAT. Theb. 9, 75 (*verba Polynicis super Tydeo occiso*) tune meos hostes -c u. exosus, et ultra sospes ego? (*i. usque ad mortem. cf.* CE 1551 A, 1 [*s. II*[med.]] graves casus -c u. secuta coniugis ... Atilia). PLIN. epist. 3, 10, 6 difficile est -c u. intendere animum in dolore. FLOR. epit. 2, 6, 30 -c u. (*sc. ut manu servili pugnaret*) tot mala compulerant. VENVL. dig. 7, 9, 4 si viri boni arbitrium -c u. porrigitur. AMM. 29, 1, 44 -c u. iniustitia tetenderat manus. VVLG. II reg. 7, 18 quis ego sum ..., quia adduxisti me -c u.? AVG. civ. 6, 1 p. 246, 5 D. diceremus -c u. istas deas ... posse suis officiis quodammodo limitatas. *nota* (*cf. p. 3069, 14*): GLOSS. V 662, 19 -c u. temeritatis accessit. *seq.* ut (*v. Schmalz-Hofmann*[5] *761*): VAL. MAX. 4, 7, 4 exanimi amico adhaesit -c u. in lacrimas et gemitus profusus, ut nimia pietate causam sibi mortis arcesseret. QVINT. inst. 5, 13, 22 haec simulatio ... -c u. procedit, ut *eqs.* (AVG. c. acad. 2, 10, 24 p. 40, 26). decl. 301 p. 189, 12 descendere. PS. QVINT. decl. 2, 14. 11, 6. HIER. in Ier. 4, 1, 3 nec tamen -c u. prorupi, ut *eqs.* AVG. epist. 140, 75 p. 223, 8 *et* 20. BOETH. c. Eut. 7, 84 neque ... amens quisquam -c u. extitit, ut *eqs.*

2 *de tempore* (*cf. et supra l. 6. 29*): PANEG. 3, 11, 1 -c u. solus is fructus imperii putabatur, ut imperator a ceteris civibus ... magnitudine sumptuum separaretur. 3, 17, 4 non frustra -c u. vixisti. 5, 14, 5 antiquum Bibracte, quod -c u. dicta est Iulia. 10, 12, 1. 11, 18, 1. CAPITOL. Max. Balb. 16, 1 *domus* ab eius familia -c u. possessa. HIER. epist. 48, 1 ut ... verecunde -c u. tacuisse ... cognoscar. 49, 1 quod ad te -c u. non scripsi. in Ier. 6, 19, 2 *hoc* completum est et -c u. completur. 6, 36, 2 *al.* VVLG. gen. 44, 28 deut. 10, 5. Luc. 22, 51 sinite u. -c (ἕως τούτου). AVG. epist. 33, 5 p. 21, 19 SVLP. SEV. epist. 3, 13 *al.* VICTRIC. 1. COD. Theod. 1, 12, 6 permaneat annonarum numerus, qui -c u. servatus est. *al.* SIDON. epist. 1, 3, 2 EVGIPP. Sev. 9, 2. *et al.* *nota*: AVG. serm. ed. Morin RevBén. 34, 1922, 13 l. 260 -c u. crucier, donec venies.

pars altera: forma hōc.

SERV. Aen. 8, 423 (*cf. p. 3073, 32*) '-c' pro 'huc' posuit secundum antiquum morem; nam antea '-c' adverbium loci fuit quod nunc abolevit; nam crebro in antiquis lectionibus invenitur, sicut in epistulis probat Verrius Flaccus exemplis auctoritate ratione, dicens in adverbiis pro 'u' 'o' plerumque maiores ponere consuetos. et sic pro 'huc' '-c' veteres dicere solebant, sicut pro 'illuc' 'illo' dicimus: unde etiam '-c' o longum esse apparet, sicut 'illo', cum pro 'illuc' ponitur. PRISC. gramm. III 64, 7 '-c' pro 'huc' (*cf.* II 26, 21). DIFF. Suet. p. 309, 3 Roth inter -c et huc: '-c' pronomen masculini et neutri generis ablativus, 'huc' adverbium est loci. sed videntur errare, qui '-c' adverbium loci putant esse. quodsi '-c' adverbium est loci, dicimus: quod est pronomen, id erit adverbium. hóc: CIL X 4294. 5921. *legitur inde a* PLAVT. *et in vulgaris sermonis testibus* (*in titulis multo saepius extat quam forma* huc, *v. e. g.* CIL IX p. 802 X p. 1174) *et hic illic apud vetustae orthographiae sectatores ut* SEN. philos. *de linguis roman. v. Groeber, ALL 3, 1886, 138.*

[*dub. trad.* (*v. et p. 3067, 75. 3070, 80. omnes locos, ubi codd. meliores habent* -c, *p. 3073, 12 sqq. attuli*): PLAVT. Truc. 304 is -c ad (*Prisc.*, isti *P*, is aput *A*, isto [*vel* istoc] ad *edd.*) vos. BELL. Hisp. 41, 5 (hac *codd.*). LIV. 28, 6, 10 nunc huc (-c $P^{1?}$) nunc illuc. CALP. ecl. 5, 104 (hac *Glaeser, edd.*). QVINT. inst. 8, 4, 24 (*in glossemate, ut vid.*). decl. 335 p. 320, 10 (-c *B*). APVL. met. 1, 23. CELERIN. Cypr. epist. 21, 4 p. 532, 10 (-c *T*). CYPR. epist. 28, 1 p. 545, 16 (-c *LPQ*). 75, 10 p. 816, 29 (-c *Q*). LACT. mort. pers. 20, 5. AMM. 31, 2, 12 (-c *V*; *ceteris locis*

[Rehm]

huc). MART. CAP. 3, 249 DRAC. Romul. 4, 38. *dub. interpr.* (*v. et p. 2698, 63 sqq. et cf. Norden, FlJb. Suppl. 18, 1891, 293*[2]): PLAVT. Amph. 165 (*interpol.?*) nonne ... -c luci me mittere potuit? (*antea* hoc noctis). Aul. 638 pone -c sis. Cas. 817. Merc. 321 -c non voluntas me impulit. Mil. 218 Pseud. 706. TER. Ad. 92 -c advenienti quot mihi ... dixere (DON. *ad l.*: '-c' vel articulus vel adverbium loci est). 225 -c ... animus tibi pendet (*de interpr. dubitat* DON. *ad l.*). CAEL. Cic. epist. 8, 6, 4 -c sic nuntiatum est. STAT. silv. 1, 6, 46. 47 SORAN. p. 114, 18. *nota*: PLAVT. Merc. 161 tibi equidem a portu adporto -c — :: quid fers? dic mihi (*'ambigue loquitur, ut -c et acc. audiatur et adv.' Leo*).]

1 *proprie de loco*: PLAVT. Capt. 480 'quo imus una?' ... 'quis ait "-c"' aut quis profitetur?' inquam. Merc. 871 -c respice et revortere. Persa 605 -c (*A*, huc *P*) accedat ad me. Pseud. 586 -c meas legiones adducam ([*v. adn. crit.*]. Truc. 531. VARRO Men. 23 [*aliter interpr. Bolisani*]). 643 non licet -c (*P*, huc *A*) inicere ungulas. Rud. 1403 concede -c tu. Truc. 282 quid tu -c (*P*, huc *A*) occursas? CATO ad fil. frg. 1 (Plin. nat. 29, 14) si medicos suos -c (huc *d vg. ante Detl.*) mittet *gens Graecorum*. TER. Andr. 386 ut ab illa excludar, -c (hac ς) concludar. Hec. 348 -c (huc ς) intro ire nolo. Phorm. 152 nemon -c (huc ς) prodit? Eun. 394 -c (huc *A*[2]ς) ... deducam. 501 -c ... advenerit. TVRPIL. com. 134 domicilium -c quidam contulit leno. LVCIL. 1001 ruis -c. ACC. trag. 292 ea ... ivi -c causa. AFRAN. com. 200 incedit -c. VARRO ling. 5, 167 -c quidquid insternebant ... stragulum appellabant. rust. 2, 5, 1 -c adferam meum corium. POMP. Cic. Att. 8, 12 C, 2 -c (*M*, huc *edd.*) venias. 8, 12 D, 2 *bis* (*M*). PLANC. Cic. epist. 10, 11, 2 si nudus -c (huc *HD*) se Antonius confert. 10, 21, 5 *et* 6 (huc *D*[2]). *ibid.* (huc ς). 10, 23, 6. D. BRVT. Cic. epist. 11, 10, 3 (huc ς). LENT. Cic. epist. 12, 14, 4 (huc ς). BELL. Alex. 73, 3 (huc π). BELL. Afr. 9, 2 BELL. Hisp. 5, 2. NEP. Phoc. 3, 3 -c (huc *edd. plur.*) eodem profectus est Phocion. VERG. georg. 2, 187 -c (*P*[1], huc *M rell.*) summis liquuntur rupibus amnes. Aen. 8, 423 -c tunc (*MR*, huc tum *P*) ignipotens caelo descendit ab alto (SERV. *ad l. v. p. 3072, 61*). LIV. 21, 43, 13 -c (*P*, huc ς) pervenistis. 22, 14, 4 (*P*, huc ς). 22, 14, 5. 26, 43, 8 -c (*Σ*, huc *P*) rectus ex Africa cursus est. 29, 27, 12 (*P*). SEN. contr. 1, 3, 4 -c (*AB*, huc *D*) potius venit ubi damnatur quam illo ubi absolvitur? 2, 4, 1 (huc *D*). contr. exc. 5, 6 contr. 9, 6, 4. 9, 6, 11. SEN. Ag. 143 quocumque me ira, quo dolor, quo spes feret, -c (*E*, huc *A*) ire pergam. Herc. f. 1225 -c (*E*, huc *A*) me abde, tellus. Thy. 1015 (*E*, huc *A*). dial. 5, 21, 3 (*A*, huc *rell.*). 6, 11, 2 -c (*i. ad inferos*) omnis ista ... turba ... vadit. LVCAN. 2, 625 -c (*MB*, huc *GV*, hunc *U*) fuga nautarum. PLIN. nat. 6, 144 -c (huc *edd.*) convenit utrumque bivium. 10, 131 (huc *edd.*). 11, 135 (huc *edd.*). 11, 138 (huc *edd.*). STAT. silv. 1, 1, 94 (huc ς). PLIN. epist. 7, 30, 2 me -c quoque urbana negotia persequuntur. FRONTO p. 82, 3 N. SCAEV. dig. 44, 7, 61, 1. ITALA gen. 15, 14 *et* 16 (Aug. civ. 16, 24 p. 161, 10 D.; ὧδε, *Vulg.* huc). 45, 8 (Lugd.; ὧδε, *Vulg.* huc). Matth. 8, 29 (cod. k[2] Cypr. testim. 3, 2, 28; ὧδε, *Vulg.* huc). 17, 17 (cod. e *al.*; ὧδε, *Vulg.* huc). 22, 12 (cod. ebff[2]; ὧδε, *Vulg.* huc). Ioh. 4, 15 *et* 16 (cod. e; ἐνθάδε, *Vulg.* huc). 6, 25 (cod. e; ὧδε, *Vulg.* huc). SORAN. p. 93, 22 (*gr. aliter*). p. 99, 8 sq. 99, 17. *in titulis* (*v. O. Prinz, De O et U vocalibus 142*): CIL I[2] 1212 (= CE 74) -c ad grumum ad laevam aspice (*v. vol. VI 2, 2338, 41*). 2138 (= CE 119) cum diu ambulareis, tamen -c veniundum est tibi (IX 2128. *cf.* X 5020 [= CE 1084] -c omnes veniunt. XI 4010 [= CE 120] veni -c et quiesce pusillu(m). innuis et negitas? tamen -c redeu(n)dus tibi). VI 21158 (*a. 11 a.*) -c mansum veni. III 14599, 1 qui civis -c cacafit (*i. -bit*). IV 1227 (*cf.* add. p. 704; = CE 2060) venimus -c cupidi (2995. 6697. INSCR. NSc. 1933 p. 277, 2 *et* 1936 p. 304, 36 [*Pompeis*]). 3494[b] -c (*sine verbo*; *v. Todd, ClRev. 53, 1939, 5*). 4932. 4968 V 182. VI 17144 Egulleia ... -c prima inlatast (X 4294. 5921). VIII 1648 IX 306. 1733. X 7457 (*a. 175*). XI 117 (= CE 102), 3. XIV 380 amici, -c at (*i. ad*) securos (*sc. venietis*). INSCR. AJPh. 48, 1927, p. 23 n. 11 -c contulit ossua. *pro 'hic'* (*cf. p. 3068, 22*): CIL X 2936[a] intus -c iacet iubenis. 8053, 7 -c habitat felicitas. INSCR. 17. BerRGK. 1929 p. 20 n. 61 -c re⟨quiescit⟩.

2 *translate* (*seq.* ut *l. 77*): TER. Ad. 878 experiamur ..., ecquid ego possiem blande dicere aut benigne facere, quando -c (huc δ, eo γ) provocat. VARRO rust. 3, 5, 8 si quinque milia -c coieceris. BALB. Cic. Att. 8, 15 A, 1 si -c (*M*[1], huc *edd.*; *i. in nostras partes*) te reicis. BELL. Hisp. 8, 1 accedebat -c (huc *SV*), ut *eqs.* (29, 4. 38, 2. 41, 4 SEN. contr. 7 praef. 4. SEN. benef. 7, 26, 5 [*N*, huc *rell.*]). SEN. contr. 2, 3, 8 -c (huc *D vg.*) ... illa pars legis pertinebat (PLIN. nat. 7, 175 [huc *vg.*]. 14, 140. 18, 200. 28, 19 [*V*, huc *RdE*]. PAPIN. dig. 46, 3, 95, 10). SEN. dial. 9, 9, 6. nat. 3, 29, 2 illam *causam* ... -c quoque transferendam puto (SORAN. p. 65, 6. 73, 18). PLIN. nat. 26, 12 (*VR*, huc *dE*). 34, 89 -c (huc *B*[2] *vg.*) ... devocaverat ... artem *Perillus*. PORPH. Hor. epist. 2, 1, 206 -c (huc *Pauly*) ... processit, ut diceret *eqs.*

in correlatione c. illo (*cf. p. 3072, 80. l. 37*): SEN. Thy. 710 flectit -c (*E*, huc *A*) rictus suos, illo reflectit. benef. 5, 6, 5 ista sidera -c (huc *vg.*) et illo diducet velocitas sua (epist. 84, 2. *cf.* PETRON. 39, 8 [*verba Trimalchionis*] et -c et illoc quadrat). nat. 2, 11, 2 -c aut illo. 5, 1, 1 nec -c (huc *Z*) nec illo. 6, 14, 4 -c atque illo.

hōc(c)ine. CLAVD. MAM. anim. 3, 11 p. 173, 20 -ccine (*DR*, -cine *rell.*) tenus est humani visus animi?

hōc ūsque (usque hoc: *l. 2. 4. 7. 9. 15*). *cf. p. 3071, 56.* [*falso*: PETRON. 26, 10 (u. -c *del. Heraeus*). *dub. trad.*: AVG. civ. 1, 1 p. 4, 22 D. (-c *C*[1]). 5, 12 p. 211, 18 (-c *K*[1]). pecc. mer. 1, 30, 59 p. 59, 21.]

de loco: ITALA I reg. 7, 12 (Aug. civ. 17, 7 p. 223, 2 D.) u. -c adiuvit nos dominus (ἕως ἐνταῦθα, *Vulg. et Aug. p. 223, 9* huc). INSCR. Gall. Narb. Espér. 344 -c u. Ave(i)orum (*sc. fines*). INSCR. christ. Diehl 3481 (= CE 760, 9) per gradus ascendi, u. -c presbiter veni. *in libris sim.*: ITALA Dan. 7, 28 (Aug. civ. 20, 23 p. 464, 32 D.) -c u. finis sermonis (ἕως ὧδε, *Vulg.* huc u.). OPTAT. app. 2 p. 200, 16 u. -c dictavi, usque quo habet: *eqs.* AVG. civ. 3, 14 p. 114, 21 D. (huc *l. v.*). 15, 17 p. 95, 23 (huc *l. v.*). 18, 54 p. 345, 13. *transl.*: SEN. epist. 66, 25 -c u. pervenies, ut *eqs.* (VLP. dig. 7, 8, 6 -c [*F*] u. erit procedendum, ut. PAVL. dig. 20, 3, 3 [*F*]. APVL. apol. 85. *cf. c. inf.*: AVG. serm. coll. Morin p. 642, 18 -c u. praevaluit homo, dei filium prendere *eqs.*). *de tempore*: CIL XI 655 filiae pientissimae u. -c (*an ut l. 7?*). *Rehm.*

hui *interiectio.* [*vox onomatopoetica ut theod.* hui. *J. B. H.*] *mensuratur iambice?*: AVSON. 303, 3 p. 176 P. (*in ludo VII sap.; cf. l. 39*). *de notionibus* (*cf. infra l. 49 sq.*): DIOM. gramm. I 419, 10 *interiectio significat* ironiam, ut phy -i. PS. ASPER gramm. V 554, 14 interiectio est pars orationis affectum animi significans ... timentis ut -i. *cf.* DON. Ter. Eun. 805 *p. 2599, 31.* -i *exclamatio est mirantium vel mirari se simulantium. cf. Hand, Tursell. III 109. Richter, Studemunds Stud. I 580 sqq. Hofmann, Umgangsspr. 17 sq.* *syllaba praecedens saepe eliditur (numquam hiatus admittitur).* *particula* -i *non utuntur nisi viri.* [*falso trad.*: TER. Haut. 776 *codd. dett. pro* vah. Phorm. 663 *pro* oiei. TER. Eun. 1052 -i *in libris optimis deest.*]

praemittitur enuntiatis exclamativis: PLAVT. Persa 806 -i, babae, basilice te intulisti et facete! TER. Phorm. 301. 558 Eun. 407 Ad. 216. 567 -i, perfortiter (*sc. fecit*). CIC. Att. 5, 19, 1 celeriter — -i, tam longe! — mihi tuas litteras reddidit. 6, 6, 3 -i, fratrem reliquit! CAEL. Cic. epist. 8, 15, 2 -i, vereor ... ne ... omnia obliviscar. QVEROL. p. 58, 23 -i, multarum palmarum hic est. PLAVT. Rud. 153 -i, homunculi quanti estis! TER. Hec. 283 -i (*Fleckeisen*, cui *codd.*), quanto fuerat praestabilius *eqs.* Haut. 480 si semel tuom animum ille intellexerit ...: -i, quantam fenestram ad nequitiem patefeceris! *cf.* CIC. Att. 13, 35, 2 -i, si scias, quanto periculo tuo! CIC. Att. 13, 21, 5 -i, quam diu de nugis! 15, 13, 7 -i, quam timeo, quid existimes! CASS. Cic. epist. 15, 19, 4 -i (*M*, ut *HDF*), quam velim scire *eqs.* AVSON. 303, 3 p. 176 P. -i (*Harl.*, huic *V*, hiis *P*), quam pauca diu (*Schenkl c. codd.*, di *Peiper*, ⟨quam⟩ diu *Scal.* -i *extra versum ponens*) loquuntur Attici! PLAVT. Truc. 29 quot supplicia danda, di vostram fidem -i, quid perierandum est etiam. *praecedit interrogationibus*: TER. Andr. 474 -i, tam cito? Haut. 92 -i, tam gravis hos *rastros*, quaeso? (*cf. C. F. W. Müller, Nom. u. Acc. 159*). 606. Eun. 223 -i, univorsum triduom (*sc. carebis*)? CIC. Att. 5, 11, 1 -i, totiensne me litteras dedisse Romam, cum ad te nullas darem? *absolute positum* (*cf. Hofmann l. c. 18*): TER. Phorm. 791 Eun. 805. Ad. 411 est similis maiorum suom. :: -i. :: ... praeceptorum plenust istorum ille. :: phy (DON. *ad l.* -i: quasi admiretur ipse quae narrat. SCHOL. Ter. p. 155 quasi diceret: nimium laudas eum). *Rubenbauer.*

huiusmodī (huiuscemodī) *v.* hic (*pron.*) *p. 2743, 50.*

hum (CIL VI 33216) *v. s.* itus. *Haffter.*

hūmānātio, -ōnis *f.* *ab* humanari, *cf.* ἐνανθρώπησις *et* inhumanatio. [*var. l.* (*ad 2*): CONC.[S] II 2, 2 p. 8, 25 (*pro* inh-; *gr. II 1, 2 p. 129, 27; II 2, 2 p. 14, 1* humana substantia; *ibid. p. 65, 10* humanitatem [*al.*]). IV 2 p. 98, 15 (*pro* humanitatem).]

i. q. ἐνανθρώπησις, *incarnatio* (*Christi*): **1** *vi originaria* (*graece resp.* ἐνανθρώπησις): CONC.[S] I 2 p. 41, 27 (= I 3 vers. Tur. p. 23, 31) -is et resurrectionis et passionis (*gr. I 1, 1 p. 30, 1; Mar. Merc. I 5 p. 47, 23* suscepti hominis). p. 41, 31 (= I 3 vers. Tur. p. 24, 4) -is divinae (*gr. l. c. 5; Mar. Merc. l. c. 28* incarnationis). p. 42, 4 (*cf.* I 3 *l. c.* 16; *gr. l. c. 16; Mar. Merc. l. c. 39* susceptionis humanitatis). p. 60, 4 (*gr. I 1, 2 p. 46, 24; I 3 vers. Tur. p. 76, 10* inh.; *Mar. Merc. l. c. p. 106, 8 retinet verbum graecum*). I 3 vers. Tur. p. 76, 15 -em eius *verbi* (*gr. l. c. 30; I 2 p. 60, 10* inh.; *Mar. Merc. l. c. 14 ut supra*). p. 203, 18 (*gr. I 1, 4 p. 30, 21; Dionys. Exig. I 5 p. 306, 21* incarnatione domini). RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 26, 7 dominica. CONC.[S] I 5 p. 256, 34 ante -em ..., post inhumanationem (hum- *P*; *gr. I 1, 5 p. 18, 5. 6*). EPIST. pontif. 937 Conc.[S] IV 2 p. 139, 33 domini (*gr. Mansi 7, 112*[D]. CASSIOD. in psalm. 12, 1 eius *domini*).

2 *abusive i. q. humana natura, humanitas* (*opp.* deitas; *graece resp.* ἀνθρωπότης; *ad confusionem cf. p. 3076, 23*): CONC.[S] I 2 p. 42, 7 (= I 3 vers. Tur. p. 24, 19) secundum -is et deitatis rationem (*gr. I 1, 1 p. 30, 19; I 3 Rustic. l. c. et Mar. Merc. I 5 p. 47, 43* humanitatis). p. 42, 22 (= I 3 *l. c.* 36 [*pq*]) non deitatis, sed -is Christi (*gr. l. c. p. 31, 2; I 3 Rustic. l. c. et Mar. Merc. l. c. p. 48, 15* humanitatis). II 2, 2 p. 8, 23 (*gr. II 1, 2 p. 129, 25; II 2, 2 p. 13, 21* carnalem hominem; *ibid. p. 65, 8* humanitate [*al.*]).

hūmāniformiānus, -ī. *ab* humanus *et* forma *ad vert. gr.* ἀνθρωπομορφιανός *hybride formatum.* *i. q. humanae formae (sc. Christi) assertor, hominicola*: CASSIOD. hist. 10, 7 p. 1171[A] *Origenistae* sequaces Theophili -os vocabant (*Socr. h. e. 6, 7, 27* ἀνθρωπομορφιανούς).

[*Ehlers*]

hūmānīnus, -a, -um. [*ab* humanus, *cf.* caninus *sim. et v. Mørland, Lat. Oribasiusübers.* 125. *J. B. H.*] *i. q. humanus*: ORIBAS. syn. 2, 27 (*Aa*) stercus -us. 7, 48 p. 192 fimus -um (*Aa*, hominium *As*, hominum *Ab*).

***hūmānitās**, -ātis *f.* [*ab* humanus. *J. B. H.*] *de origine*: LACT. inst. 1, 11, 10 ab homine -s. AMBR. off. 3, 3, 16 (*ab* 'humus'; *v. p. 3079, 13*). ISID. orig. 10, 116 (*ab* 'humanus'; *v. p. 3079, 15*). *de script. et formis*: um-: CIL XIII 2476, 4 (*a. 557? 626?*). 2481, 3. -net-: CIL XIII 2472, 4 (*a. 487*). 2476, 4. 2481, 3 INSCR. christ. Leblant 483. -nat-: CIL XIII 2482, 3. *gen. pro abl.*: INSCR. NSc. *p. 3081, 24*. *plur.*: TERT. *p. 3076, 46*. PSALT. Cas. *p. 3082, 10*. CASSIOD. *p. 3083, 38. 40*. GREG. TVR. *p. 3083, 14*. NOT. Tir. 40, 69. *scanditur* humān- (*in hexametro*): PAVL. PELL. 289. CIL XIII 2481, 3 (= CE 2208, 2). *de notione v. infra l. 25. p. 3079, 1 sqq.* *legitur inde a* VARRONE, RHET. Her., CIC.; *poetae praeter iamborum scriptores* (PVBLIL. H 23 PHAEDR. 3, 16, 1) *non adhibent nisi rationis metricae neglegentiores* (*v. l. 13*). [*dub. vel falso trad.*: CAES. civ. 1, 85, 5 (*pro* humilitate; *ad confusionem cf. l. 44. 74. p. 3078, 51. 3082, 52 al. et* humanus *p. 3084, 21*). RVT. LVP. *p. 3097, 83*. VAL. MAX. 5, 1 ext. 2$^{med.}$ QVINT. decl. 252 p. 32, 24. 301 p. 187, 17 (*contextu incerto*). DIOSC. 2, 68 p. 208, 24 (*pro* sanitatem). COD. Theod. 6, 27, 12 (*pro* immunitatem, *ut vid.*). GLOSS.^{L} IV dub. Plac. H 8 -s ... sicut divinitas (humanitus ... s. divinitus *Goetz*). *loco mutilo*: INSCR. NSc. 1924 p. 114 n. 5^{b} ⟨h⟩umanita⟨...⟩.]

I *in univ. dictum de hominum condicione naturali* (GLOSS. ἀνθρωπότης):

A *usu stricto et pleno*: **1** *i. q. natura humana* (*nota abundantiam* '-s hominum' *l. 44 sqq.*): **a** *respicitur natura in univ.*: **α** *generatim* (*opp.* divinitas *l. 31. 40. 65*): ① *vario usu*: CIC. de orat. 1, 53 qui naturas hominum vimque omnem -is ... perspexerit. 2, 86 alterum (*sc. optime posse*) divinitatis mihi cuiusdam videtur, alterum, vel non facere quod non optime possis vel facere quod non pessime facias, -is. 2, 230 -is est responsio. VERVS Fronto p. 131, 4 N. (*v. p. 3092, 7*). MIN. FEL. 21, 8 sacris suis -is arguitur *Iuppiter* (*de deo, sim.*: TERT. nat. 2, 13 p. 122, 8 ut sic tanta -s inrogetur *numini*. HIER. hom. Orig. in Ezech. 1, 9 p. 333, 7 maiorem in veteri testamento ostendi -em quam in novo [*de deo christiano ut*: CASSIOD. in psalm. 120, 4 p. 907^{B}. *infra l. 65 sqq. p. 3076, 46*]. *v. et* AVG. civ. 13, 22 p. 587, 7 D. *angeli ederunt*, ut hominibus congruerent sui ministerii quadam -e). LACT. ira 1, 4 hoc differt ab -e divinitas, quod -is est ignoratio, divinitatis scientia (*antea*: mens hominis). SCHOL. Hor. epod. 17, 17 volente Circe ad -em, conversi dudum ab eadem in feras, Vlixis socii redierunt. HIER. hom. Orig. in Luc. 7 p. 51, 20 nisi habuisset (*nativitas Christi*) divini aliquid et -em (-is *C*, humilitatem *AB*) hominum supergredientis. AVG. civ. 2, 14 p. 69, 15 D. confer ... Platonis -em (*aliter p. 3077, 31*) ... poetas urbe pellentem cum deorum divinitate honori suo ludos scaenicos expetente. CONC.^{S} I 3 vers. Tur. p. 151, 20 -is transcendentes terminos dignitatem, quae soli ... deo convenit, in semet ipsos abripere nitebantur (*I 1, 2 p. 101, 5 ἀνθρωπότητος*). BOETH. herm. sec. 3, 9 p. 197, 4 hominis ratione (*sc. qua disiungitur a ceteris animantibus*) sublata nec ipsa quoque -s permanebit. mus. 1, 1 p. 179, 24 nihil est ... tam proprium -is quam remitti dulcibus modis, adstringi contrariis. in Porph. comm. pr. 2, 1 p. 84, 4 quasi quaedam benigna artifex -is natura. *significantius statuitur norma*: TERT. anim. 46 p. 375, 16 quis ... tam extraneus -is, ut non aliquam aliquando visionem fidelem senserit? ② *fere i. q. vita humana*: EPIT. Alex. 94 nihil ⟨est⟩, quod te in vivorum numero adnumeres, nam tuum corpus prope iam ex -e excessit. ENNOD. dict. 11, 5 p. 460, 3 *Eusebius* extremis pressus -is. VEN. FORT. vita Sev. 5 p. 222, 6 ut ⌊-is feneratore⌋ solveret debitum *moriens* (?; -is finem naturae *vel* -i fine n. *var. l., unde* -is fine n. *Krusch haud male*). ③ *fere i. q. vox humana*: ENNOD. dict. 4, 5 p. 437, 2 *Zachariae* faucibus eliminata ... remeavit -s (*v. N. T. Luc. 1, 64*).

β *speciatim de substantia humana Christi* (*opp.* divinitas, deitas, deus; *cf. supra l. 37. p. 3076, 44. 3077, 15 sq.*): ① *vario usu*: PS. HIL. dedic. eccl. p. 883^{A} arca naturam -is eius (*Christi*), urna mannae plenitudinem divinitatis *designat* (BOETH. c. Eut. 5, 38 [*opp.* deitatis]. CASSIOD. in psalm. 8 div. p. 74^{B}. 20 praef. p. 147^{C}. *v. et p. 3076, 13. cf.* TRACT. c. Arrian. p. 11, 12 -is substantiam [VINCENT. LER. 13, 19, 7 BOETH. c. Eut. 7, 54 APRING. in apoc. 1, 7]. BOETH. c. Eut. 4, 66 -is ... persona [FVLG. RVSP. epist. 14, 22 p. 412$^{C \cdot D}$]). RVFIN. Orig. in num. 18, 4 p. 174, 9 et secundum deitatem et secundum -em (*antea*: humana ... natura. IVNIL. 2, 22 p. 518, 23 s. adsumptam -em [humil- *var. l.*]. COD. Iust. 1, 1, 8, 12. 15. 18. RVSTIC. c. aceph. p. 1174$^{A \cdot B}$ [*ex Cyrillo*]). AVG. c. Fel. 2, 9 p. 838, 10 *verbum* adsumpsit ... -em, non amisit divinitatem (BOETH. c. Eut. 4, 94. CASSIOD. in psalm. 3 div. p. 43^{D} humilitas -is assumptae. IVNIL. *l. 74. cf.* BOETH. c. Eut. 4, 84 in assumptione -is. *v. et p. 3076, 14*). serm. 47, 12, 21 humana divinitas et divina -s Christi (CAPREOL. epist. 2, 12 p. 858^{B}). 215, 5 carne -is indutus *deus* (*cf.* APRING. in apoc. 1, 5 adsumptae -em carnis). *al.* PS. AVG. serm. ed. Mai 84, 2 divinitati de caelo -s de terra copulata est. CONC.^{S} I 2 p. 13, 26 dominicae. I 3 vers. Tur. p. 33, 6 *Christus* uniens sibi -em (illud humanum *Rustic.*; *I 1, 1 p. 40, 8 τὸ ἀνθρώπινον, I 2 p. 50, 16* humanum, *I 5 p. 242, 10* humanam naturam). I 5 p. 123, 12 humiles -is voces (*I 1, 7 p. 41, 19 ἀνθρωπότητος. pertinet ad voces ut*: p. 151, 39 [*cf.* p. 264, 21] voces humanas ... -is ... deputare mensurae [*I 1, 6 p. 124, 3 ἀνθρωπότητος*]. IV 2 p. 178, 17 *voces* habentes tam dignationem divinam quam -em [*I 1, 4 p. 36, 25 τὸ ἀνθρώπινον*]). *al.* BOETH. c. Eut. 7, 63 cum ... aliud sit divinitas quae suscepit, aliud quam suscepit -s (FVLG. RVSP. ad Tras. 3, 34 p. 299^{B}. *cf. p. 3074, 63*). *al.* ACT. Archel. 69, 4 p. 98, 33 divinitatem Christi negantes tantummodo confitentur -em eius ex Maria. *et al.* -s nostra: AVG. civ. 9, 15 p. 388, 34 D. deus factus particeps -is n. compendium praebuit participandae divinitatis suae (SACR. Gelas. p. 497 [= Leon. p. 467 Greg. 9, 6]). FVLG. RVSP. epist. 14, 22 p. 412^{C} plenam suscepit -is n. naturam. LVCVLENT. 11 p. 839^{A} assumens n. -em. ② *usu laxiore signif. ipse homo Christus*: PS. AVG. serm. 118, 2 -is exortus longe a nostra nativitate diversus. CONC.^{S} I 2 p. 13, 28 natam -em coniunctam deo verbo (p. 14, 31). II 3, 1 p. 222, 17 *Maria* genuit -em, quae est filius (*dei*) propter coniunctum filium (*I 1, 7 p. 106, 21 ἀνθρωπότητα, I 5 p. 105, 12* hominem). IOH. MAXENT. Conc.^{S} IV 2 p. 15, 21 *Mariam* matrem -is (*i. ἀνθρωποτόκον*). CASSIOD. Didym. in Iudam 4/5 p. 91, 12 non de -e ex Maria procedente, sed de deo verbo dictum est 'Iesus'. MVTIAN. Chrysost. hom. 3, 1 p. 253/4 (*ad V. T. psalm. 44, 8*) non deus, sed -s unguitur (*gr. ἀνθρωπότης*). ③ *abusive i. q. humanatio Christi* (*ad confusionem cf. p. 3074, 72*): CONC.^{S} I 5 p. 145, 8 substantiarum conventus est factus, ut -is ratio vere facta esse credatur (*I 1, 6 p. 112, 16 ἐνανθρωπήσεως, I 5 p. 254, 36* inhumanationis).

b *respicitur infirmitas humana* (*v. et p. 3075, 32. 40*): PS. APVL. Ascl. 40 dictum est vobis de singulis, ut -s potuit, ut voluit ... divinitas (*de ingenio impari, item*: BOETH. trin. 6, 33 si ultra se -s nequivit ascendere [*infra*: imbecillitas]. APRING. in apoc. praef. l. 2 nostrae -is fragilitas). MART. CAP. 5, 457 criminis factique ... confessio est, sed ... purgatione cessante ad -is (inh. *RB*^{1}) miseranda respirat. BOETH. cons. 4, 7, 7 W. visne ... vulgi sermonibus accedamus, ne nimium velut ab -is usu recessisse videamur? ENNOD. epist. 6, 9, 1 p. 154, 14 -em professione superavit *episcopus* (*cf.* 8, 34, 2 p. 221, 23 -is imbecilla ... evitastis). APRING. in apoc. 1, 10 omnis -s. *ibid.* humilitatem suae -is adsignat. 5, 4 fragilitatis et -is conscius. 21, 24/26 quod natura nostrae fragilitatis texerit et quod -is eius umbra reddiderat caliginosum (*cf.* GREG. M. moral. 1, 48 p. 548^{D} -is nostrae noctem). CASSIOD. in psalm. 11, 9 p. 99^{B} praesumptionem caducae -is abscidit. 43, 19 p. 315^{D} umbrosos et voluptuosos calles, quos fragilis terit -s. 102, 15 p. 723^{C} rebus transitoriis -s comparatur. 143, 1 p. 1015^{C} insolens peccat -s. GREG. M. moral. 2, 43 p. 577^{A} *Christum* posse mortalia perpeti -is. 4, 25 p. 650^{D} (*ad N. T. 1 Cor. 3, 3*) ex reprehensibili -e peccatis. *per plur.*: TERT. adv. Marc. 2, 27 p. 373, 10 deo -es exprobrantur a vobis (*syn.* pusilla et infirma et indigna, pusillitates, humana).

2 *usu philosophico i. q. hominis figura,* ἰδέα (*v. et infra l. 65. 72*): SEN. epist. 65, 7 (*de figuris Platonicis*) homines quidem pereunt, ipsa autem -s, ad quam homo effingitur, permanet. BOETH. herm. sec. 2, 7 p. 136, 23 alia est ... qualitas singularis, ut 'Platonis' ..., alia est quae communicata cum pluribus totam se singulis et omnibus praebet, ut est ipsa -s. p. 136, 28 -is definitione. p. 137, 10 hominis qualitatem dicimus -em. p. 137, 12 *al.* in Porph. comm. sec. 1, 11 p. 166, 11 (*de generibus et speciebus*) ex singulis hominibus inter se dissimilibus -is similitudo *colligitur*. 2, 5 p. 186, 5 illam -em, quae in Socrate est individuo. 3, 2 p. 200, 8 substantialis formae species, quae -s nuncupatur. p. 200, 14 *al.* trin. 2, 43. 46. 47.

3 *metonymice i. q. genus humanum, homines* (*explicat* HIER. *l. 79; cf.* HIER. in Is. 2, 20 p. 56^{B} [*de metonymiis*] si de aliquo dicamus: ... non est homo, sed ipsa -s): PS. QVINT. decl. 8, 3 p. 148, 16 quibus artis suae (secretum *add. Dessauer*) solvendo non sit -s (*sc. medicis*). PS. APVL. Ascl. 4 species ... pars est generis, ut homo -is (*ibid.* ut homo mortalis sit, immortalis -s). 8 -is inter se firmissimus nexus. *al.* MIN. FEL. 8, 2 *timore* -s regitur. 17, 2 (*opp.* divinitatis). 26, 11 daemonas ... -is inimicos. TERT. apol. 11, 9 allegendae -is in divinitatem. anim. 58 p. 394, 21 universa -s trahitur *ad inferos* (HIER. hom. Orig. in Ezech. 1, 10 p. 333, 23 ENNOD. dict. 19, 7 p. 480, 9. *cf.* AMBR. off. 3, 3, 19 communio totius -is [*infra*: generis humani. BOETH. herm. pr. 1, 7 p. 90, 10 cum dicitur 'omnis homo ...', nullum excipit hominem, sed t. colligit -em. PS. FVLG. RVSP. serm. 77 p. 950^{B} (*infra*: tota caro). CIL VI 1722, 4 (*post Diocletianum*) parenti t. -is]. MVTIAN. Chrysost. hom. 4, 2 p. 263/4 communi [*gr. ἀνθρωπότητα*]). adv. Marc. 2, 27 p. 373, 3 deum conformasse semetipsum -i. ARNOB. nat. 2, 46 p. 85, 6 PS. HIL. libell. 6 p. 77, 28. PROB. Verg. georg. 2, 380/4 -s animalium coepit carne vesci. FVLG. aet. mund. p. 139, 4. 146, 22. AMBROSIAST. in Gal. 1, 13 p. 343^{B} (*opp.* deo). HIER. epist. 55, 3, 4 ut -s subiciatur divinitati; '-em' in hoc loco dicimus non mansuetudinem et clementiam, quam Graeci φιλανθρωπίαν vocant, sed omne hominum genus. PS. AVG. serm. 118, 2 *opus coniugale* a deo est constitutum, ut -s propagetur. MART. CAP. 1, 3 loquax. 9, 929 ingratae -is ignaviam. CONC.^{S} I 5 p. 184, 20 spiritus ab -e discesserat (*p. 219, 25 ἀνθρωπότητος*). II 3, 1 p. 47, 10

[*Ehlers*]

(= 48, 7) -is utilitas (*II 1, 1 p. 72, 11* [= *73, 10*] τῶν ἀνθρωπίνων καλῶν, *II 2, 1 p. 46, 6* mortalium bonorum). ENNOD. epist. 6, 37, 1 p. 170, 22 (*de soni repercussu*) in obsequio -is muta fabulantur. 8, 35, 3 p. 222, 23 -is consortio. dict. 21, 17 p. 488, 1 omnibus in -e degentibus. *al.* CASSIOD. inst. 1, 16, 1 *trinitatem* idolis dedita caeca et flebilis ignoravit -s. in psalm. 24, 7 p. 179^{A} *al.* var. 10, 4, 5 genus -is. NICET. appell. 2 p. 4, 7.

B ***usu debilitato*** *gen.* -is *ponitur pro adi. q. e.* 'humanus' (*iuxta adhibetur l. 16*): APVL. Plat. 1, 16 genitale seminium -is. ARNOB. nat. 1, 62 p. 43, 4 lege ... -is extinctos ([*antea*: more ... hominis]. ENNOD. epist. 7, 16, 1 p. 185, 7 -is lex est et naturae imperium hilaritatem mentis opibus scriptionis effluere. *aliter p. 3079, 58*). 7, 17 p. 251, 1 si vos canes (*eqs.*) ... sensu aliquo -is accepto deos putarent (*aliter l. 33. p. 3079, 55*). HEGES. 1, 24, 2 quae necessaria forent usui -is. HIER. hom. Orig. in Ezech. 1, 4 p. 328, 3 *Christus non* potuit humanos affectus (*eqs.*) ... recipere, si non reciperet -is exordium (*cf. p. 3075, 65 sqq.*). AVG. c. Faust. 22, 46 p. 638, 13 mores -is (CASSIOD. in psalm. 30, 29 p. 216^{B} humiliter, non desperanter more -is dicebat esse contemptum).

II ***c. emphasi dictum*** *de condicione, quae hominibus nomine suo dignis convenit* (*de re scripserunt praeter alios Reitzenstein, Werden u. Wesen der Humanität im Altertum 1907. Lorenz, De progressu notionis* φιλανθρωπίας, *Diss. Lips. 1914, 48 sqq. Heinemann, RE Suppl. V 1931, 282 sqq. Pfeiffer, Humanitas Erasmiana 1931, 2 sqq. Ed. v. Jan, Zeitschr. f. frz. Spr. u. Literatur 55, 1932, 1 sqq. Harder, Herm. 69, 1934, 64 sqq. Pohlenz, Antikes Führertum 1934, 139 sqq. Wehrli, Vom antiken Humanitätsbegriff, Zürich 1939*):

A ***de sensu sano*** *fere i. q. prudentia,* φρόνησις (*opp.* duritia *l. 32; cf.* humanus *p. 3092, 28*): TERT. nat. 2, 3 p. 98, 10 *mundus* aut ab aliquo institutus sit necesse est, qua Platonis -s (*aliter p. 3075, 46*), aut a nullo, qua Epicuri duritia. ARNOB. nat. 5, 22 p. 193, 11 quis est ... mortalium vel exiguae -is sensum ferens, qui non ipse pervideat ...? (EDICT. imp. Diocl. I 18 quis ... adeo optunsi pectoris et a s. -is extorris est, qui ignorare possit ...? *aliter l. 13. p. 3079, 55*).

B ***de generositate:*** 1 *significatur condicio ultra vitam barbaram provecta* (*spectat ad quemlibet cultum sive morum sive doctrinae; cf.* humanus *p. 3092, 44*): CIC. Verr. II 5, 187 *a Cerere et Libera* initia vitae atque victus, morum, legum, mansuetudinis, -is ... data ... esse dicuntur (rep. 2, 27 *Numa* ad -em atque m. revocavit animos hominum. LACT. inst. 1, 21, 4 [*de hostiis humanis*] *nostri* semper m. et -is sibi gloriam vindicaverunt). Flacc. 62 Athenienses, unde -s, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortae ... putantur (*de Graecis auctoribus -is ut*: ad Q. fr. 1, 1, 27 [*28* studiis et artibus]. PLIN. epist. 8, 24, 2 *in Achaia* -s, litterae, etiam fruges inventae esse creduntur. *cf. p. 3078, 71. 82. 3080, 35*). p. red. ad Quir. 4 quae pulcritudo urbis, quae -s civium, quae rei publicae dignitas, quae vestra maiestas (*cf.* Deiot. 32 [*ad Castorem nepotem Deiotari*] ut ... domestica ... immanitate [*antea*: inhumanitas] nostrae civitatis -em inquinares). Sest. 92 inter hanc vitam perpolitam -e (*cf. p. 3078, 58*) et illam immanem. Cael. 26 *Lupercorum coitio* ante est instituta quam -s atque leges. prov. 29 hominum nationumque illarum -s et lepos (*opp.* immanius). leg. 2, 36 *mysteriis* ex agresti immanique vita exculti ad -em et mitigati sumus. div. 2, 80 -is expertes *barbaros*. CAES. Gall. 1, 1, 3 a cultu atque -e provinciae longissime absunt *Belgae*. VITR. 2 pr. 5 initia -is. 2, 1, 6 e fera agrestique vita ad mansuetam ... -em. 2, 8, 12 -is dulcedine mollitis animis barbarorum. 9 pr. 2 -is mores. PLIN. nat. 3, 39 -em homini *dedit Italia*. TAC. Agr. 21, 2 *imitatio elegantiae Romanae apud Britannos* -s vocabatur, cum pars servitutis esset. GELL. 15, 21 ferocissimos et immanes et alienos ab omni -e ..., Cyclopa *eqs.* TERT. apol. 21, 30 non qua rupices et adhuc feros homines ... ad -em temperaret *Christus*, quod Numa. LACT. inst. 1, 21, 5 (*de hostiis humanis*) ii ... scelerati sunt habendi, qui cum sint liberalium disciplinarum studiis expoliti, ab -e desciscunt. FIRM. math. 3, 1, 11 rudes homines ... politae (*cf. p. 3078, 56*) -is ratio deserebat. 3, 1, 12 -is ... moderatione. AVR. VICT. Caes. 39, 26 quamquam -is (-e *Freudenberg*, -is artibus *Opitz*) parum, ruris tamen ac militiae miseriis (iuris t. ac m. ministeriis *Sylburg*) imbuti *Caesares Illyrici*. CLAVD. DON. Aen. 8, 320 p. 160, 18 *Saturnus homines* ad -em produxit. HIER. epist. 8, 2 apud quos erat cruda rusticitas et qui -em ... nesciebant (*opp.* expolito iam artibus mundo).

2 *significatur perfectio sublimis naturae humanae*: **a** *in univ. fere i. q. dignitas, honestas,* γενναιότης: α *usu generali*: CIC. Verr. II 4, 12 videamus, quanta ista pecunia fuerit, quae potuerit Heium ... ab -e, a pietate, religione deducere (*sc. ita ut signa venderet; cf. 11* honestus, *16* dignitate). Balb. 18 multorum virtus, ingenium, -s (*sc. indoles ingenua*) ex infimo genere ... laudem, honores, gloriam, dignitatem *consecuta est* (*cf.* 19). Scaur. 44 aliqui suis moribus et -e stirpis ipsius et gentis vitia vicerunt. Mil. 22 iustitiam, gravitatem, -em, fidem (*21* optimos viros). Phil. 11, 10 naturae et -i ... inimicus *Dolabella*. rep. 1, 28 *sapiens censet* appellari ceteros homines, esse solos eos, qui essent politi propriis -is artibus. ad Q. fr. 1, 1, 37 de tua virtute, integritate, -e. *al.* PLIN. epist. 7, 31, 3 numquam ... continuam laudem -is infregit (*Claudius Pollio integritate, abstinentia, diligentia insignis*). *de more se gerendi*: CIC. off. 1, 145 ea, quae multum ab -e discrepant, ut si qui in foro cantet aut si qua est alia magna perversitas (*cf. 144* inhumanus).

β *usu speciali de lepore, facetia, elegantia* (*cf.* humanus *p. 3093, 24*): (I) *technice significatur species utilitati opposita* (*i. q.* 'καλόν'): VARRO ling. 8, 31 *volumus habere* non solum vasa ad victum habilia, sed etiam figura bella ..., quod aliud homini, aliud -i satis est; quodvis sitienti homini poculum idoneum, -i ⟨ni⟩si bellum parum (*syn.* elegantiae, voluptas; *opp.* utilitatis. *v. Dahlmann ad l.*). (II) *exempla varia ad mores vel orationem spectantia* (*opp.* tristitia *l. 16*, dignitas *l. 21*, gravitas *l. 23*): CIC. de orat. 1, 27 tantam in Crasso -em fuisse, ut ... tolleretur ... tristitia sermonis (*infra*: iucunditas, lepos. *cf. infra l. 60*). 1, 32 quid esse potest in otio aut iucundius aut magis proprium -is quam sermo facetus ac nulla in re rudis? 2, 270 Socratem opinor in hac ironia dissimulantiaque longe lepore et -e omnibus praestitisse. 2, 271 *in omni vitae tempore decet* leporem -emque versari. 3, 29 *oratio Catuli* sic ... gravis, ut in singulari dignitate omnis tamen adsit -s ac lepos. leg. 3, 1 *Platonis* et vita et oratio consecuta mihi videtur ... societatem gravitatis cum -e. Tusc. 5, 55 *in C. Iulio Caesare Strabone* mihi videtur specimen fuisse -is, salis, suavitatis, leporis. Att. 1, 13, 1 ⟨ut⟩ rhetorum pueri loquuntur, cum -is sparsae sale, tum insignes amoris notis *epistulae* (*aliter p. 3080, 38*). PLIN. epist. 4, 3, 4 quantum ibi (*sc. in versibus Graecis Arrii Antonini*) -is, venustatis, quam dulcia illa *eqs.*

γ *usu secundario de commoditate, liberalitate cibi* (*cf.* humanus *p. 3093, 34*): CAEL. AVR. acut. 1, 11, 92 cibi augenda -s.

b *fere i. q. eruditio, doctrina, urbanitas* (*contra excipitur doctrina p. 3079, 52; legitur raro praeter* CIC., *paene deest aevo imperatorio [sed v. etiam p. 3077, 37 sqq.]; de usu verba facit haud male, etsi incautius* GELL. *p. 3079, 2 sqq.*): α *generatim*: VARRO rust. 1, 17, 4 (*ex Cassio Dionysio*) litteris ⟨atque⟩ aliqua ... -e imbuti. CIC. S. Rosc. 121 *servorum* litteras ... aut -em (*syn.* urbanitate). Verr. II 3, 8 sermone, ... litteris, ... -e *Verris*. 4, 98 Scipio ... homo doctissimus atque humanissimus: tu sine ulla bona arte, sine -e, sine ingenio, sine litteris. Rab. perd. 26 *in Q. Catulo* summa sapientia, eximia virtus, singularis -s fuit (Mur. 36 Q. Catulum -e, sapientia, integritate antecellentem). Mur. 61 de studiis -is (Arch. 3 -is ac litterarum. Cael. 24 doctrinae ... atque -is. Lig. 12 virtutis, -is, doctrinae, ... artium [*in gente Aelia*]. PLIN. paneg. 47, 3. ARNOB. nat. 5, 24 p. 195, 19 Athenas ... -is artibus studiisque pollentes). Arch. 2 omnes artes, quae ad -em pertinent. 3 hac vestra -e (*iudicum; cf. p. 3081, 1*). 4 iis artibus, quibus aetas puerilis ad -em informari solet (*de eruditione puerorum ut*: de orat. 3, 58 ut puerorum mentes ad -em fingerentur atque virtutem). Cael. 54 *L. Lucceius* illa -e praeditus, illis studiis, illis artibus atque doctrina. Planc. 58 omni et -e (humilitate *T*) et virtute ornatus *L. Cassius Longinus* (*infra*: ingenio et -i. AMM. 29, 1, 8 modestia, prudentia, -e, gratia, litteris ornatissimus *Theodorus*). de orat. 1, 35 oratorem in omni genere sermonis et -is esse perfectum (*cf.* 1, 71). 1, 256 in omni recto studio atque -e. 2, 40 inopem ... -is atque inurbanum *oratorem*. 2, 72 communium litterarum et politioris (*cf. p. 3077, 67*) -is experti. 2, 154 non tulit ullos haec civitas aut gloria clariores aut auctoritate graviores aut -e politiores P. Africano, C. Laelio, L. Furio (*cf.* AMM. 27, 6, 9 -e et studiis disciplinarum ... expolitus *Gratianus. v. et p. 3077, 52*). 3, 1 illud ... ingenium, illa -s, illa virtus L. Crassi (*cf. supra l. 15*). 3, 94 doctrinam ... et -e[m] dignam scientia⟨m⟩. rep. 2, 35 -em atque doctrinam. fin. 2, 58 reliquit effigiem et -is et probitatis suae filium *Peducaeus* (*infra*: doctus). 5, 54 *litterae* quasi quidam -is cibus. Tusc. 5, 66 cum Musis, id est cum -e (humilitate K^1 *ut vid.*) et cum doctrina. Att. 12, 26, 2 *Niciae* -e frui. epist. 11, 27, 6 lepos, -s, litterae. 13, 3 eruditum hominem et summa -e. 16, 14, 2 litteras -emque *Tironis* (Q. CIC. Cic. epist. 16, 16, 2 litteris et sermonibus, -e). *al.* Q. CIC. pet. 33 studiosissimum -is. CAES. Gall. 1, 47, 4 *Procillum* summa virtute et -e adulescentem (*infra*: linguae Gallicae scientiam). NEP. Att. 3, 3 *Athenae praestabant* antiquitate, -e doctrinaque (*de -e Graecorum ut*: LIV. 37, 54, 17 -is doctrinarumque. ARNOB. *l. 45. cf. p. 3077, 44. infra l. 82. p. 3080, 35*). 4, 1 et -e et doctrina *Attici*. GELL. 19, 14, 1 doctrinarum ... multiformium variarumque artium, quibus -s erudita est. ARNOB. nat. 2, 24 p. 67, 25 *adulescentulum* [i]gnarum rerum et -is ... in finibus constitutum (*spectat ad Plat. Menon. p. 82 sqq.*). -s vitae: PLIN. nat. 13, 68 cum chartae usu maxime -s v. constet, certe memoria.

β *respicitur aequanimitas tamquam fructus doctrinae* (*cf.* humanus *p. 3092, 24*): CIC. Cato 1 novi ... moderationem animi tui (*sc. Attici*) et aequitatem teque cognomen non solum Athenis deportasse, sed -em et prudentiam intellego (*cf. supra l. 71*). epist. 5, 21, 3 (*Mescinio*) tibi cum summam -em, tum etiam tuas litteras profuisse (*sc. in iniuria ferenda*).

[*Ehlers*]

c fere i. q. comitas, benignitas, clementia, φιλανθρωπία (notio aevo imperatorio vulgaris, v. l. 4): definitur: GELL. 13, 17, 1 (inde NON. p. 52, inde GLOSS. V 650, 53) qui verba Latina fecerunt quique his probe usi sunt, -em non id esse voluerunt, quod volgus existimat quodque a Graecis φιλανθρωπία dicitur et significat dexteritatem quandam benivolentiamque erga omnes homines promiscam, sed -em appellaverunt id propemodum, quod Graeci παιδείαν vocant, nos eruditionem institutionemque in bonas artes dicimus ...; huius ... scientiae cura et disciplina ex universis animantibus uni homini data est idcircoque -s appellata est; sic igitur eo verbo veteres esse usos et cumprimis M. Varronem Marcumque Tullium omnes ferme libri declarant (affert Varronis frg., v. p. 3093, 51). AMBR. off. 3, 3, 16 ab humo omnia omnibus largiente appellata -s specialis et domestica virtus hominis, quae consortem adiuvet. HIER. p. 3076, 79. ISID. orig. 10, 116 humanus (v. p. 3093, 64) ...; unde et -s dicta, qua nos invicem tuemur (cf. infra l. 25). GLOSS. φιλανθρωπία. cf. CIC. epist. 5, 2, 9 si -s appellandast in acerbissima iniuria remissio animi ac dissolutio. VAL. MAX. 5, 1 pr. (loco non sano; v. app. crit.) liberalitati quas aptiores comites quam -em et clementiam dederim ...? quarum prima inopia, proxima occupatione, tertia ancipiti fortuna praestatur. SEN. epist. 88, 30 -s vetat superbum esse adversus socios, vetat avarum eqs. QVINT. inst. 2, 2, 10 illa ... vitiosissima licentia, quae iam -s vocatur, invicem qualiacumque laudandi. LACT. inst. 3, 9, 19 -s quid est nisi iustitia? 3, 23, 9 miserationis affectus vocatur -s, qua nosmet invicem tueremur (cf. supra l. 16). 6, 10, 2 cum homine coniungi misericordia vel -s nominatur. 6, 11, 1 conservare -em quid aliut est quam diligere hominem ...? cui -s praestetur, indicatur per praepp. adversus (infra l. 63), circa (infra l. 64. p. 3081, 23. 3082, 13), erga (p. 3081, 32), in (infra l. 61. p. 3081, 11 sq. 3083, 8) vel adi. genetivi obiectivi vice fungens (infra l. 64. p. 3082, 59).

α usu originario de affectu: (I) generalia de qualibet comitate (spectat tam ad animum quam ad morem se gerendi [de salutatione p. 3080, 23; alia v. e. g. infra l. 79. p. 3080, 31]; praestatur potissimum inferioribus sive minoribus [v. infra l. 63; inde fere i. q. 'modestia' p. 3080, 19], sed interdum etiam superioribus [e. g. infra l. 50. p. 3080, 36]; in univ. fere i. q. συμπάθεια p. 3080, 7, i. q. studium communitatis p. 3080, 10):

(A) -s quorumlibet hominum: (1) praestatur hominibus: (a) variis (loci selecti): VARRO frg. Non. p. 166 (?; contextu incerto). RHET. Her. 2, 16, 24 (loci communes) defensoris, de -e, misericordia (2, 17, 26). 2, 31, 50 clementia, -e, misericordia. 4, 8, 12 o derelictos homines ab -e (de -e hominum propria ut: RVT. LVP. 2, 9 [ex Demosth.] ex hominibus -em ac misericordiam tollere. SEN. dial. 5, 43, 5 dum inter homines sumus, colamus -em. epist. 115, 3 in homine rarum -s bonum). 4, 16, 23 (de parcendo victis). CIC. Quinct. 51 communis (v. vol. III 1971, 11; adde: CIC. off. 3, 32 [opp. feritas et immanitas beluae; vix recte Mueller ad l.]). 97 ut ... misericordiam caperet, aliquam ... si non hominis, at -is rationem haberet (Verr. II 2, 97 al. FRG. Vat. 248 [in patrem]. COD. Iust. 5, 62, 23 pr. [a. 294] -is ac religionis. et al. cf. p. 3082, 69). S. Rosc. 46 ut -is non parum haberes: eo accessit studium doctrinae (sim. excipitur doctrina [contra v. p. 3078, 32 sqq.]: QVINT. inst. 6 prooem. 10 virtutes ingenii non modo ... studiique ..., sed probitatis, pietatis, -is, liberalitatis). 154 sensum omnem -is ex animis amittimus (Verr. II 1, 47 [seq. ratio ... religionis]. aliter supra p. 3077, 13. 33. cf. VAL. MAX. 5, 1, 11 -is intellectu. HIL. in Matth. 22, 5 contra -is affectum). Tull. 56 (51) tacita lex ... -is (TERT. pudic. 6 p. 228, 16. CLAVD. DON. Aen. 2, 540 p. 222, 27 contra -is leges inlicite. aliter p. 3077, 10). Verr. II 2, 118 -is atque officii (in eos, qui iure hospitii coniuncti sunt). 3, 59 crucem civibus Romanis testem -is in eos ac benivolentiae suae voluit esse (Att. 3, 20, 3. cf. SEN. nat. 4 praef. 18 adversus minores -em, adversus maiores reverentiam. APVL. met. 10, 23 plebeiam [i. in puellam pauperem]. INSCR. christ. Diehl 4706 circa suos). 4, 120 Marcellus putabat esse ... -is non plane exspoliare urbem (Cluent. 57. Manil. 18 vestrae [Quiritium]. Mil. 33. Lael. 8 nec fuisse id -is tuae [cf. Att. 3, 18, 2 si putas esse -is tuae. 13, 23, 3. epist. 16, 11, 1 id quod est -is tuae]. al. DOLAB. Cic. epist. 9, 9, 3 fidei et -is. LACT. inst. 6, 11, 6. 6, 12, 24 summae. cf. SEN. epist. 104, 4 summae -is existimo. PLIN. epist. 8, 22, 4 -is ... refert. v. et p. 3081, 52 sq.). Sull. 48 honestius te inimicitiarum modum statuere potuisse quam me -is (DICT. 3, 23 p. 66, 8 Hectorem supergressum -is m.). Flacc. 24 communis -is iure ac misericordia (57 ut ... iura omnia officii -isque violarent [Deiot. 30]. APVL. apol. 86 commune [met. 3, 8 HIER. hom. Orig. in Ezech. 9, 4 p. 413, 14]. LACT. inst. 5, 19, 7 contra ius -is, contra fas omne [al.]. opif. 4, 18. cf. p. 3080, 76. 3081, 11. 3082, 37). Cael. 25 suavitate -is (epist. 3, 1, 1 ingenii, officii, -is. cf. VAL. MAX. 5, 1 ext. 6 dulcedo). Lig. 14 omnem -em exuisses (Att. 13, 2, 1). Phil. 2, 7 litteras ... recitavit homo et -is expers et vitae communis ignarus ([8 inhumanitatis]. epist. 11, 27, 8 omnis officii et -is. cf. Phil. 11, 8 Dolabella fuit immemor -is, quamquam eius numquam particeps fuit [opp. crudelitatem]. CYPR. epist. 62, 2 p. 699, 18 -is memor). de orat. 2, 212 in qua oratione asperitas contentionis oratoris ... -e conditur (sim. de -is vi temperandi: Att. 4, 6, 1 in summa magnitudine animi multa -e temperatum Lentulum. epist. 12, 27 ut summa severitas summa cum -e iungatur [ad Q. fr. 1, 1, 21 SCHOL. Cic. Bob. p. 84, 35]. VELL. 2, 116, 3 priscam gravitatem ... -e temperans. cf. p. 3078, 14. infra l. 47). 3, 161 (de translationibus) 'mollitudo' -is. rep. 2, 48 nullam iuris communionem, nullam -is societatem. Lael. 48 cadit in sapientem animi dolor ..., nisi ex eius animo extirpatam -em arbitramur (de affectu q. v. συμπάθεια ut: SEN. clem. 2, 5, 3 dediscere -em. cf. p. 3082, 78). off. 1, 62 pro suis commodis potius quam pro salute communi pugnare est ... immanitatis omnem -em repellentis (de studio communitatis ut: 2, 51 vult hoc [sc. nocentem defendere] multitudo, patitur consuetudo, fert etiam -s [v. Pohlenz, Antikes Führertum 140]. LACT. inst. 6, 10, 18 causam fuisse coeundi ... -em [cf. 6, 10, 26]). Att. 7, 7, 1 si esset factum, quae tua est -s, adscripsisses (BRVT. Cic. ad Brut. 1, 4, 3. PLIN. epist. 8, 8, 7 q. t. -s). LIV. 29, 9, 6 sine respectu non maiestatis modo, sed etiam -is in legatum impetum ... faciunt milites (cf. SPART. Carac. 4, 2 sine aliqua -is reverentia). VAL. MAX. 1, 1, 10 hospitalem. 2, 5, 5 fuit ... simplicitas antiquorum in cibo capiendo -is (fere i. q. humilitatis, modestiae) ... index: nam maximis viris prandere ... in propatulo verecundiae non erat. 5, 1, 1f Romanae. SEN. benef. 4, 29, 3 beneficia parva non homini damus, sed -i. 6, 29, 1 naturam per se pronam ad misericordiam, -em (humilitatem G), clementiam. dial. 2, 13, 4 ut huius (negotiatoris) -em inhumanitatemque neglegit sapiens, ita et regis (spectat potissimum ad salutationem; cf. p. 3096, 84). 9, 15, 5 inutilis. epist. 4, 10 contumeliosam. 5, 4 hoc primum philosophia promittit, sensum communem, -em et congregationem (cf. PLIN. epist. 1, 10, 2 Euphrates philosophus plenus ... -e, quam praecipit). QVINT. inst. 12, 11, 5 -is ... communi ductus officio (CENS. 15, 5 LACT. inst. 6, 11, 3. et al.). decl. 254 p. 39, 30 publica (p. 41, 14 APVL. met. 3, 4. cf. infra l. 55). PLIN. epist. 5, 3, 9 auditorum vultus, oculi (eqs.) iudicium ab -e discernunt. VLP. dig. 50, 2, 3 pr. -is sententiae (syn. clementiorem sententiam). APVL. Plat. 2, 13 -is clementia (FIRM. math. 1, 10, 12). CYPR. eleem. 6 p. 378, 2 apostolica (Petri). PANEG. 9, 7, 1 Atheniensis -s aram Misericordiae instituit (cf. p. 3077, 44 et p. 3078, 71. 82). IVST. 18, 3, 8 servus dominos respicit non truci feritate, sed pia misericordiae -e. et passim. de rebus ad hominem pertinentibus (de manu l. 45; neutr. l. 44): CIC. Flac. 78 fratris mei litteras plenissimas -is et aequitatis (Phil. 2, 9 quod ... verbum in istis litteris est non plenum -is, officii, benevolentiae? Att. 6, 1, 1 litteras ... plenissimas amoris, -is, officii, diligentiae [epist. 3, 9, 1]. epist. 3, 1, 2 litterarum [5, 20, 8]. aliter p. 3078, 26). Att. 15, 1, 3 edictorum. epist. 5, 2, 6 fraternam plenam -is ac pietatis voluntatem. ad Q. fr. 1, 1, 25 omnia plena clementiae, mansuetudinis, -is. VAL. MAX. 5, 1, 2 quae victoria plurimum -is habuisset. 5, 1 ext. 1 -e quam spiritu vividior dextera Alexandri morientis. SEN. epist. 99, 20 lacrimae fluxerunt tanto temperamento, ut illis nec -s nec dignitas deesset. QVINT. decl. 254 p. 43, 9 legis (COD. Theod. 9, 42, 23 legum. NOVELL. Iust. 34, 1 legem ... -e et pietate gaudentem). AMBR. in Luc. 7, 195 p. 371, 11 persuasionis (opp. asperitatem coercitionis). (b) mortuis (spectat ad sepulturam vel quemlibet honorem; cf. humanus p. 3094, 1): SEN. benef. 5, 20, 5 si non misericordiae et -i dedi, ut quodlibet cadaver absconderem. PETRON. 114, 11 praeteriens aliquis tralaticia -e lapidabit nos. PS. QVINT. decl. 6, 3 p. 113, 16 ignoto ... corpori publica -s quasi quasdam fecit exequias. 6, 10 p. 120, 23 (infra: clementia). VLP. dig. 11, 7, 6 pr. -is gratia ... sepeliri (cf. IVST. 11, 12, 6 -is causa. RVFIN. hist. 5, 1, 59 -is intuitu). 11, 7, 14, 7 negotium ... -is (cf. CLAVD. DON. Aen. 11, 95 p. 421, 3 obsequium. COD. Theod. 9, 17, 6 instar). LACT. inst. 6, 12, 30 in locum necessariorum succedet -s. CLAVD. DON. Aen. 6, 360 p. 555, 22 si -em retinerent, ... sepulturam defuncto procurare debuerant. al. (c) hominibus amantibus (erotice): SEN. epist. 116, 5 -e eius (hominis amati) inritamur, ... superbia accendimur: aeque facilitas amoris quam difficultas nocet. PETRON. 129, 11 rescribe ... blandius dominae (Circae) animumque eius candida -e restitue. (d) hominibus aegrotis (usu medicinali; '-s medicinae' l. 71): SCRIB. LARG. praef. p. 2, 17 in medicis nisi plenus misericordiae et -is animus est, p. 2, 31 praeformans animos discentium ad -em (Hippocrates vetans, ne conceptum excutiatur). GELL. 18, 10, 8 ab ... -is usu non aliena (in libris medicinae). CAEL. AVR. chron. 4, 2, 13 aegrotantes destituere potius quam curare a se alienum -s approbat medicinae.

(2) praestatur bestiis (cf. p. 3083, 46 et v. humanus p. 3093, 75): TERT. adv. Marc. 2, 17 p. 359, 10 bovi ... terenti vincula oris remittuntur ..., quo facilius in pecudibus praemeditata -s in hominum refrigeria erudiretur. ARNOB. nat. 7, 4 p. 240, 28 quod -is iure deposito naturalis initii (vincli Reiff.) consortia ruperimus bestiis vescentes (antea: miseratione). CLAVD. DON. Aen. 7, 500 p. 76, 18 'nota tecta': ... quorum -em ... comprobasset cervus.

(3) praestatur rei: ITALA II Macc. 13, 23 (rec. L et X) Antiochus honoravit templum et loco exhibuit -em (gr. ἐφιλανθρώπησεν, Vulg. munera posuit. cf. p. 3097, 68).

(B) -s hominum vitae publicae (loci significantiores): (1) magistratuum sim. variorum (cf. sub β [p. 3083, 5] et v. humanus p. 3094, 13): CIC. Verr. II 5, 111 audite, ut vestra -s po-

[Ehlers]

stulat, iudices (*de iudicibus ut*: Cluent. 29. 95 sapientia et -e [Cael. 75 Balb. 19]. Sull. 92 mansuetudine atque -e. Arch. 31 [*opp.* acerbitate]. Balb. 62. SCHOL. Cic. Bob. p. 160, 35 viri spectatae -is et incorruptae religionis [*opp.* iniquis iudicibus]. *et al. cf. p. 3078, 46*). Manil. 36 quanta *debent esse imperatores* ... temperantia, quanta fide, quanta facilitate, quanto ingenio, quanta -e (*cf. de parcendo victis, e. g. p. 3079, 46. 65. 3080, 45*). CAES. civ. 3, 20, 2 -e Treboni (*praetoris urbani*), qui ... clementer et moderate ius dicendum existimabat. LIV. 37, 7, 15 multa in eo (*rege*) et dexteritas et -s visa ([*infra*: comitate]. SEN. benef. 2, 17, 1 [humilitas G^2]. AMM. 18, 10, 4 [*antea*: lenitudinem]. VVLG. Esth. 16, 4 -is in se iura violare [*gr. aliter*]. 16, 11 in se [*gr.* φιλανθρωπίας]. *al. cf.* humanus *p. 3093, 76 sqq*). VAL. MAX. 4, 3, 9 senatus ([*infra*: aequitas]. 5, 1, 1[b] [1^c clementia]. *cf.* 4, 4, 10 patrum conscriptorum [5, 1, 1[d] prompta et ... exquisita]). PLIN. epist. 9, 5, 1 (*Tironi proconsuli*) iustitiam tuam provincialibus multa -e commendas. 10, 86, 2 iustitia eius (*Fabii Valentis*) et -s (*in milites et paganos*). TERT. Scap. 4 p. 546 Oe. -is meminisse. PANEG. 9, 11, 3 (*transit ad l. 26*) sub hac tua -e (*praesidis provinciae*). AMM. 28, 4, 1 *Olybrius praef. urbi* numquam ab -is statu deiectus. NOVELL. Marc. 2 pr. tui culminis (*praef. praet.*). INST. Iust. 3, 2, 3[b] laudamus ... praetores suae -is. CIL VI 1511, 13 propter -em, abstinentiam (1512, 13). 1751, 5 (*a. 371*) -is auctori. 2135, 12 (*s. III med.*) Terentiae Rufillae v(irgini) V(estali), cuius ... bonitatem et -em eius circa se ... senserunt. INSCR. NSc. 1936 p. 96 l. 8 (*a. 325*) pro -is (*cf. p. 3075, 10*) et laborum adque industriam *decurionum Amiterninorum*.
meton. pro titulo (*transit huc l. 18; cf. l. 66. p. 3082, 1*): CASSIOD. var. 11, 33 de praesenti vobis delegatorios nostra (*praef. praet.*) largitur -s.

② *Caesaris et imperatorum*: ⓐ *Caesaris* (*cf. Dahlmann, NJb. 10, 1934, 17 sqq.*): CIC. Lig. 13 fidentes ... huius -i, 16 *ille* suam citius abiciet -em quam extorquebit tuam. Att. 11, 12, 2 (*ad Caes.*). epist. 1, 9, 12 -s eius ac liberalitas. 4, 13, 2 Caesaris summam erga nos -em. 7, 5, 2 (*ad Caes.*). 13, 15, 3 (*ad Caes.*) -e tua, quae est singularis. BALB. et OPP. Cic. Att. 9, 7[A], 2 pro sua -e (*syn.* indulgentia. BALB. Cic. Att. 9, 7[B], 2 singulari. HIRT. Gall. 8, 21, 2 clementia atque -e). DOLAB. Cic. epist. 9, 9, 3. ⓑ *imperatorum* (*cf. sub β [p. 3083, 6. 21] et v.* humanus *p. 3094, 4; acced. gen. explic. l. 47. 51. 56. 58 sq.*): SEN. contr. exc. 6, 8 Caesar (*Auguste*), qui apud te audent dicere, magnitudinem tuam ignorant, qui non audent, -em. VELL. 2, 114, 1 rem ... -e singularem (*Tiberii in bello*). CIL VI 31692, 10 (*act. Domitiani*) secundum summam human⟨itatem suam⟩ (*cf.* 13 -e sua). PLIN. epist. 6, 31, 14 abeuntibus nobis — tam diligens in Caesare (*Traiano*) -s — xenia sunt missa. 10, 106 quantam soleres militum precibus patientiam -emque praestare. paneg. 2, 7 divinitatem principis nostri an -em (*alluditur ad naturam humanam*), temperantiam, facilitatem ... celebrare ... solemus? (TREB. trig. tyr. 26, 5 principum [COD. Theod. 14, 2, 1]). 3, 4 (*opp.* superbiam). 4, 6 nihil maiestati -e detrahitur. 24, 2 oris -s (*pertinet ad osculum*). 49, 5. 71, 5. SVET. Tib. 29 prope excesserat -is modum. FRONTO p. 117, 10 N. (*Vero*) pro tua singulari -e (CALL. dig. 48, 10, 31). PANEG. 2, 20, 2 tam clara in imperatore quam rara. 3, 28, 2 -is studio. 9, 15, 3 cohortandi. 9, 19, 4 virtus et -s. 12, 12, 1 cuius ... potentiae fuit hostibus arma deripere, eius -is deditos ... adligare *eqs.* (COD. Iust. 1, 2, 12, 2 [*a. 451*] -is nostrae et prospicere egenis *eqs.*). 12, 14, 1. SPART. Hadr. 20, 1 (*antea*: civilissimus). AVSON. 419, 24 p. 359. 419, 75 p. 373 P. Germanicorum ⟨in⟩ cohorte amicorum et legionibus familiaris -s. AMM. 21, 13, 10 (*Constantii*). COD. Theod. 4, 4, 2 pr. iudicii nostri -e (hereditate *var. l.*). 9, 42, 17 (= 10, 10, 23) imperatoria. *al.* NOVELL. Maior. 2, 1 nostrae mansuetudinis (*cf.* Valent. 1, 1 pr. clementiae nostrae. 8, 1, 3 nostrae pietatis). Marc. 1, 3 nostri imperii. Valent. 13 pr. (*transit ad l. 69*) provincialibus ... -is nostrae beneficiis subvenire (33). COD. Iust. 1, 14, 9 (*a. 454*) duritiam ... legum nostrae -i incongruam. 4, 35, 23 pr. iustissima constitutio ... tam -is quam benivolentiae plena. 5, 16, 27, 1 nihil alud tam peculiare est imperiali maiestati quam -s, per quam solam dei servatur imitatio. 7, 54, 3, 3. INSCR. numm. Cohen VI^2 p. 282 n. 299 (*Probus*) -s Aug. *et al.* *meton. pro titulo* (*cf. l. 26. p. 3082, 1*): SYNOD. Migne 13, 569[A] (*ad Constantium*) supplicamus tuae -i (*gr.* ἐπιείκειαν, *Synod. Hil. coll. antiar. p. 83, 9* clementiam, *Cassiod. hist. 5, 21 p. 1002*[C] mansuetudini). AVELL. p. 71, 16 -is nostrae monitis (CASSIOD. var. 3, 32, 1. 3, 44, 1 [pietas *N*]. 4, 14, 2 [*infra*: liberalitatis]. COD. Iust. 11, 56, 1 [*a. 468*]. NOVELL. Iust. 23, 4. *cf. l. 60*).

③ *ordinum ecclesiasticorum, ecclesiae*: CYPR. epist. 59, 16 p. 686, 13 patientia et facilitas et -s nostra (sancta *CR*) ... praesto est (*de episcopo, item*: 68, 3 p. 746, 19 prompta et benigna. CANON. Turner I 1, 2 p. 131, 26 -is auxilium [*gr. Mansi 2, 673*[C] φιλανθρωπότερόν τι, *l. c. p. 130, 22* aliquid humanius]. CONC.[S] II 2, 2 p. 58, 12 [*cf.* p. 90, 25. 101, 21] misericordiam -emque [*II 1, 2 p. 161, 15* φιλανθρωπίας]. *cf. p. 3082, 61 et v.* humanus *p. 3094, 31*). HIER. epist. 15, 2, 1 (*ad Damasum*) quamquam ... tui me terreat magnitudo, tamen invitat -s (*de papa, item*: NOVELL. Valent. 17, 2 mansueti praesulis. LIB. pontif. p. 117, 2 primae sedis ecclesiae. p. 126, 8 sedis apostolicae). LIB. pontif. p. 86, 10 ecclesiae (*cf.* p. 96, 10 pietatis ecclesiae. FAVST. REI. epist. 11 p. 217, 27 ecclesiastica). MAX. epist. p. 3 ingenita -e (*Theophili patriarchae Alexandrini*).

meton. pro titulo (*cf. p. 3081, 26. 66*): AVG. epist. 27, 6 p. 102, 16 (*Paulino*) fratres ... salutant ... germanitatem, beatitatem, -em tuam (*ad eundem*: 31, 7 p. 7, 14 -i et caritati tuae).

Ⓒ -s *deorum* (*cf.* humanus *p. 3094, 17*): ① *gentilium*: CLAVD. DON. Aen. 1, 80 p. 30, 24 beneficium praestitae -is (*Aeolo a Iunone*). 5, 785 p. 517, 5 si in Iunone esset -s, debuit largiri miseratio *Troianis.* ② *christiani* (*pluraliter l. 10*): TERT. fug. 7 p. 475 Oe. dominus pro sua -e ... portum fugae demonstravit. PSALT. Cas. 76, 10 obliviscebat misereri altissimus, si detinebat in furore -es suas? (*gr.* οἰκτιρμούς, *Vulg.* misericordias). 102, 4 *dominum* coronantem te misericordiam et -e⟨m⟩ (*gr.* οἰκτιρμοῖς, *Vulg.* miserationibus). VVLG. Tit. 3, 4 benignitas et -s ... dei (*gr.* φιλανθρωπία. CONC.[S] I 5 p. 308, 18 copiosam dei circa nos -em [*I 1, 4 p. 12, 32* φιλανθρωπίαν]. COD. Iust. 6, 23, 31). COD. Iust. 1, 17, 2 pr. divinae.

Ⓓ -s *rei* (*in imag.*): PETR. CHRYS. serm. 77 p. 417[B] absolvat ... nos (*sc. a crimine tarditatis*) ... euangelicae larga lectionis -s (*tamquam iudicis*).

Ⓘ *fere i. q. hospitalitas* (*usu minus stricto p. 3079, 60. 3080, 18. 3081, 42; cf. sub β [p. 3083, 22] et v.* humanus *p. 3095, 34*; '-s hospitii' *infra l. 36*): CIC. Verr. II 1, 65 *Philodamus* ut -em consuetudinemque suam retineret, laborabat (*sc. ita ut Rubrium invitus domum suam reciperet; infra*: hospitalissimus amicissimusque nostrorum hominum). TAC. Germ. 21, 2 pari -e accipiuntur *hospites noti ignotique* (*cf. Norden, Die german. Urgeschichte ... 137, 2. 498 sq.*). PEREGR. Aeth. 3, 1 susceperunt nos ibi satis humane monachi ... praebentes nobis omnem -em (RVFIN. hist. mon. 17 p. 440[A] hospitalem cellulam, in qua adventantes hospitio recipiat et o. -e refoveat *senior*. BENED. reg. 53 exhibeatur *hospiti*). HIL. in Matth. 22, 7 in invitante ... -s est. OPTAT. 5, 7 p. 136, 16 pro -e exhibita (COD. Theod. 6, 29, 5, 1 venientibus. CASSIAN. conl. 1, 12 peregrinis vel advenientibus. BENED. *l. 29*). AMM. 14, 6, 21 advenas ... -is multiformibus officiis retentabant (*22* obsequiorum. CLAVD. DON. Aen. 3, 80 p. 275, 7 plenae. RVFIN. hist. mon. 1 p. 394[D] -is atque hospitalitatis. AVG. quaest. hept. 1, 37 p. 21, 25). 28, 4, 10 omni cultu -is. 29, 6, 5. 31, 5, 7. CLAVD. DON. Aen. 8, 120 p. 133, 8 hospitii. 8, 175 p. 141, 4 -is ... iura. 9, 215 p. 216, 7 -em ac diligentias ... hospitis (SVLP. SEV. dial. 1, 13, 7). *al.* AMBR. off. 2, 21, 107 in officiis ... hospitalibus omnibus ... -s impartienda est. VVLG. act. 28, 2 (*gr.* φιλανθρωπίαν). PELAG. in I Tim. 3, 2 'hospitalem': ut ad -is opus cuncta plebs ... provocetur. PAVL. NOL. epist. 13, 21 p. 102, 2 omnis advenae transitum prompta -e suscipimus. AVG. civ. 3, 22 p. 134, 17 D. blanda comitate -is. serm. 339, 3, 3 cum eis (*pauperibus*) communicanda est -s (*sc. ita ut ad mensam adhibeantur. cf.* SIDON. epist. 6, 2, 1 parsimonia et -e [humil- *C*] certantibus non minus se ieiuniis quam cibis pauperes pascit *Eutropia. accedit his locis notio q. e.* '*munificentia*' [*v. infra l. 56 sqq.*]). trin. 3, 12, 22 (*de V. T. gen. 19, 2*) cur ... tamquam tali -e indigentibus et hospitium praebetur et victus *angelis*? (*alluditur ad naturam humanam, cf. p. 3083, 27*). PS. AVG. haer. 4, 5 (*syn.* hospitalitatem). COD. Theod. 7, 9, 1. CASSIAN. conl. 18, 1, 4 *cum nos* -e ... congrua refecisset (*transit ad p. 3083, 19*). inst. 4, 7 omnem diligentiam susceptionis et -is (humilitatis *HL*) impendit. *al.* PETR. CHRYS. serm. 121 p. 531[C]. SIDON. epist. 4, 9, 1 grandis. PAVL. PELL. 289 quosdam ... summa -e Gothorum hospitibus studuisse suis prodesse tuendis. *et al.*

Ⓘ *fere i. q. munificentia, liberalitas* (*transit huc supra l. 44; cf. sub β [infra l. 83] et v.* humanus *p. 3095, 46*): LEX conviv. (Querol. p. 60, 3) ita ut dodrantem solidi ... largientis *non* excedat -s. AVG. in psalm. 48 serm. 1, 3 *divites* -em nolunt exhibere fraternam. serm. 50, 2, 3 aurum et argentum ... exercitatio -is est. SIDON. epist. 2, 10, 2 uberem munificentiam in pauperes -emque *episcopi*.

Ⓘ *fere i. q. aequitas sc. sententiae* (*apud ICTOS, v. Krüger, ZSavSt. 19, 1898, 19 sqq.; cf.* humanus *p. 3095, 49*): IVLIAN. dig. 28, 2, 13 pr. ad huiusmodi sententiam -e suggerente decursum est (*opp.* subtili iuris regulae. VLP. dig. 49, 4, 1 pr. INST. Iust. 3, 2, 7. 3, 6, 10). POMPON. dig. 40, 4, 4, 2 -is intuitu (*opp.* ex nimia suptilitate. PAPIN. dig. 46, 1, 47, 1 VLP. dig. 48, 20, 5, 1 NOVELL. Valent. 3, 3 COD. Iust. 3, 31, 12, 2[b] *al.*). PAPIN. dig. 16, 2, 16, 1 -is gratia (29, 2, 86 pr. COD. Iust. 3, 28, 36, 1[b]). TRYPH. dig. 49, 15, 12, 5 -is rationi congruum est (*opp.* iure subtili. VLP. dig. 4, 6, 38, 1. 48, 18, 1, 27 [*epistula divorum fratrum*] prudenter et egregia r. -is. INST. Iust. 1, 6, 2 [*Cod. Iust. 6, 27, 6* intuitu]. *cf. p. 3079, 49*). VLP. dig. 44, 4, 7, 1 habet haec sententia Iuliani -em. FRG. Vat. 281. COD. Theod. 5, 1, 8 (= Iust. 6, 56, 5, 1) -is contemplatione. 9, 40, 16 pr. (= 11, 30, 57 Iust. 1, 4, 6, 3. 7, 62, 29, 1) -is consideratione. CONST. Sirmond. 13 ut iustitiam inflectat -s.

Ⓥ *vi communitatis evanescente fere i. q. sensus* (*in univ.*): AVG. civ. 14, 9 p. 25, 29 D. *affectuum expertes* -em totam potius amittunt quam veram adsequuntur tranquillitatem (*infra*: durum, stupidum. *cf. p. 3080, 7*). COD. Theod. 9, 25, 3 (= CONST. Sirmond. 10; *de raptu virginis deo dicatae*) *proditorem* pro pudicitia religionis invitat -s. 11, 30, 56 (= Iust. 7, 62, 28) iustae paenitudinis.

β usu secundario de bonis, quae -is causa praestantur (*per plur. p. 3083, 14. 38. 40; cf. gr.* τὸ φιλάνθρωπον '*beneficium*',

[Ehlers]

'*munus*', '*ξένιον*', '*salarium*' *sim. [v. Preisigke, Wörterb. d. griech. Papyrusurkunden II 692 sq. S. Tromps de Ruiter, Mnem. n. s. 59, 1932, 293], quod recipitur ab Vlp. dig. 50, 14, 2* philanthropi nomine [*cf. R. Gest. div. Aug. 3, 31* praemia ~ φιλανθρώπου ὀνόματι]):
(I) *praevalente vi incorporali de beneficiis variis* (*praetoris l. 7, imperatorum saepius*): PETRON. 65, 1 hanc -em (*sc. potiones servis divisas*) insecutae sunt matteae (VLP. dig. 3, 1, 1, 4 praetor solet exhibere. VVLG. II Macc. 6, 22 in eo [eum *Itala rec. L et X; gr.* φιλανθρωπίας]. NOVELL. Valent. 1, 3, 4 hanc -em cunctis ... posse sufficere. 34, 4). AVSON. 419, 76 p. 373 P. in quot vias de una eius (*Traiani, qui aegrotantes amicos visebat*) -e progrederis (*syn.* comitas). CASSIOD. var. 3, 42, 1 supplicationem praecedit -s. 4, 24, 2 petitioni tuae robur praesenti -e largimur. GREG. TVR. glor. conf. 60 p. 783, 2 *Nicetii* elymosinae atque -es (humilitates *cod. unus*). COD. Iust. 3, 19, 2, 1 (*a. 331*) post huiusmodi -em (*antea*: p. h. indultum tempus). *c. gen. explic.*: COD. Theod. 9, 38, 6 (= Iust. 1, 4, 3, 4) ne in eos liberalitatis augustae referatur -s, qui *eqs.* (*antea*: indultum nostrae serenitatis).

(II) *praevalente plus minus vi corporali* ('-s corporis' *infra l. 49*) *fere i. q. donum, refectio, annona, cibus sim.* (*opp.* deliciae *l. 30 [contra v. l. 55]; saepius spectat ad -em imperatoriam [cf. p. 3081, 35 sqq.] vel hospitibus praestitam [cf. p. 3082, 19 sqq., ubi nota p. 3082, 51; vix huc pertinet* AMBR. Tob. 14, 50 p. 547, 6]):
LACT. inst. 3, 23, 6 fac illam (*pecuniam*) beneficium, fac -em, largire pauperibus. AMM. 29, 2, 6 omni -is invitamento ... lacessitus *Heliodorus.* AVG. quaest. hept. 1, 34 p. 20, 7 quaeritur ..., quomodo potuit ad hanc -em invitare (*Abraham angelos, cf. V. T. gen. 18, 4 sq.*), quae refectioni mortalis carnis necessaria est, non immortalitati angelorum (*alluditur ad naturam humanam, cf. p. 3082, 49*). serm. coll. Morin p. 265, 13 *in via difficili* non solum deliciae non inveniuntur, sed vix -s competens exhibetur. COD. Theod. 9, 3, 7 (= Iust. 1, 4, 9 pr.) ne his -s (-tus *B*) clausis ... negetur (*infra*: victualem substantiam, alimoniae, lavacrum; *v. Gothofr. ad l.*). MAX. TAVR. hom. 88 p. 456^A si aliquid ... cuicumque largiris, exspectas, ut ... benedicat ... de quo ei -s sit tributa? EVGRAPH. Ter. Eun. 265 neque animus neque corpus ex otiis (*V*^{2}, excitus *cett.*) curationem -emque cognoscit. CASSIOD. var. 2, 31 fiscali -e recreati. 3, 42, 2 ut ... exercitus nostris -bus aleretur (*antea*: exercituales expensas. *per plur. ut*: 6, 3, 6 *praefectus praetorio* servientibus nobis procurat annonas, -es ipsis quoque iudicibus facit). 6, 6, 4 *per magistrum officiorum* exteris gentibus ... ordinatur -s. 7, 33 -em subter annexam vel ad equos capitum ... legatis ... praestabitis. LEX Visig. 9, 1, 4 si quis nesciens fugitivum susceperit et ei -em dederit (*infra*: a quo -em fugitivus acceperit. *sim.*: 9, 1, 5. 6. *cf. Lex Burg. 6, 9* si ... panem dederit). EVGIPP. Sev. 3, 2 nisi ... frumenta ... in Danuvii fluenta proiciens -em piscibus exhibeas, quam hominibus denegasti. 30, 1 inimicorum ... excursio nihil -is inveniens statim fame compulsa *eqs.* CAES. AREL. serm. 1, 8 p. 8, 6 (*de duobus generibus elcemosynae*) si tibi exuberat, unde -em corporis (*sc. buccellam*) tribuas (*infra*: cibum corporis, corporales eleemosynas *sim.*; *opp.* doctrina). CIL XIV 4015, 5 in ⟨hi⟩s praedis ... balineus, lavat(ur) more urbico, et omnis -s praestatur (*cf.* INSCR. RevA. VI 2, 1933, 384 n. 49 in his praediis ... balneu⟨m et⟩ omnis -s urbico more praebetur). *huc traham* (*fere i. q. δαὶς θάλεια, deliciae*): FVLG. myth. 1, 2 p. 17, 18 pollucibilitate, quam nos -em dicimus.

cf. inhumanitas.

hūmānitus *v. p. 3097, 75.*

hūmānor, -ātus sum, -ārī. [*ab* humanus, *cf. gr.* ἐνανθρωπεῖν *et* inhumanari. *J. B. H.*] [*var. l.*: CONC.^{S} II 3, 1 p. 128, 6 (inhumanatam, incorporatam *cett.*).]

i. q. hominem fieri (*de Christo incarnato; graece resp.* ἐνανθρωπεῖν *praeter l. 79; coniung.* incarnari *infra l. 65. 68. 72*):
PAVL. MED. bened. 10, 13 *Christus* -tus (humanitus *cod.*) et 'paulo minus ab angelis minoratus' (*N. T. Hebr. 2, 7*). CONC.^{S} I 2 p. 35, 41 (= I 3 vers. Tur. p. 61, 1) descendit et incarnatus est et -tus est *eqs.* ([*gr. I 1, 2 p. 13, 3; I 3 Rustic. l. c.* inhumanatus]. EPIST. pontif. 937 Conc.^{S} IV 2 p. 139, 11 *et* 23 [*gr. Mansi 7, 109*^{C} *et 112*^{B}]). p. 37, 38 (= I 3 Rustic. p. 21, 3) descendisse, incarnari, ari *eqs.* ([*gr. I 1, 1 p. 26, 22; I 3 vers. Tur. l. c.* inhumanari; *I 5 p. 338, 22* hominem factum; *aliae versiones aliter*]. p. 41, 12 [= I 3 vers. Tur. p. 23, 15; *gr. I 1, 1 p. 29, 14; Mar. Merc. I 5 p. 47, 8* hominem factum]). p. 38, 1 (= I 3 vers. Tur. p. 21, 5) incarnari et -ari ... ex deo verbum (*gr. I 1, 1 p. 26, 24; I 5 p. 338, 25* hominem factum; *aliae versiones aliter*). p. 53, 4 (= I 3 vers. Tur. p. 67, 7) unigeniti deitatem -tam esse (*gr. I 1, 2 p. 38, 24; Rustic. I 3 l. c. et I 4 p. 62, 22* inhumanatam). p. 57, 9 deo quidem -to, homine autem deificato ([*gr. I 1, 2 p. 43, 31; I 3 vers. Tur. p. 72, 24* inhumanato]. RVSTIC. c. aceph. p. 1180^A d. q. -to [*sed* inhumanato *p. 1192*^{A} *al.*], h. vero deitato). CASSIOD. hist. 6, 22 p. 1044^B verbum propter nos -tum (*Socr. h. e. 3, 8, 26* γενόμενος ἄνθρωπος). *ibid.* decebat ... eum (*Christum*) ... ostendere semetipsum -tum (*gr. 3, 8, 27* ἐνανθρωπήσαντα). in psalm. praef. p. 10^A deum ... visualiter -andum *esse.* 56 div. p. 400^C factus ..., ut ita dixerim, -tus deus *Christus.*

deriv.: humanatio.

×hūmānus, -a, -um. [*cf. c.* homo, *quamquam -ū- difficultatem praebet. J. B. H.*] *de origine*: PRISC. gramm. II 79, 8 ab humo -us (*cf.* 76, 23. *v. etiam l. 6. 16 et* homo *p. 2871, 50; per allusionem fortasse* VARRO *p. 3086, 11*). *de scriptura*: PAVL. FEST. p. 100 hemona -a et hemonem hominem dicebant. um- (*at* GRAMM. suppl. 299, 2 'humatus', 'humus', '-um' ... per h litteram): CIL III 276, 4. 8910, 5 XI 6657, 7 XII 4517, 2 XIII 1131, 12 INSCR. RevA. 20, 1912 p. 466, 192 TAB. devot. Pomp. NSc. 1916 p. 305 b, 11. om- (*fort. ad analogiam vocis q. e.* homo, *v. O. Prinz [p. 3013, 54] 94*): CIL XIV 2934, 16 (*a. 385*). *de comparatione (ad II)*: *compar.* -ior *inde a* VARRONE *p. 3093, 52,* CIC. (*vi elativa*: APVL. met. 9, 38 AMM. 24, 1, 9); magis -us: TER. Hec. 553 (DON.: pro '-ius' Terentiano more). *superl.* -issimus *inde a* CIC. (*nota* vel maxime -issimus: *p. 3093, 44*). *cf.* quamvis -us: *p. 3093, 47. 51.* NOT. Tir. 5, 88^a -i generis (40, 71^a). 40, 68 -us. *de mensura*: SERV. georg. 1, 44 'homo' (*add. Serv. auct.*), 'humus' u brevis est, '-us' producitur. GLOSS. ἀνθρώπινος. mortalis. *specialia v. p. 3093, 42. 60 sqq.* *legitur inde a* LIV. ANDR. (*?; p. 3091, 27*), ENN., PLAVT. [*dub. vel falso trad.*: PLAVT. Rud. 767 (*P*). PROP. 2, 12, 6 (*vix recte Rothstein ad l.*). FEST. p. 298. QVINT. inst. 9, 4, 88 (*pro* humilior; *cf. p. 3075, 18*). TERT. apol. 21, 8 (*loco conclamato*). COD. Iust. 3, 44, 14 (humatum *Cod. Theod. 9, 17, 7*). *contextu mutilo*: PACVV. trag. 190 CIC. nat. deor. 1, 85.]

i. q. ***ad hominem pertinens,*** ***ἀνθρώπινος*****:**

I ***in univ. dictum*** *pertinet ad ea, quae hominum propria sunt*: **A** ***exempla varia ad notionem verbi illustrandam***: **1** *vi generali*: **a** *de iis, quae artius cum hominibus cohaerent* (*fere pro gen. subi.*): **α** *de essentia*:
(I) *de corporalibus, quae oculis, auribus (l. 32 sqq.), naso (l. 46) percipiuntur*: ENN. ann. 322 Cyclopis venter ... carnibus -is distentus (*v. vol. III 481, 26 al.; cf. p. 3091, 30*). PLAVT. Bacch. 1141 -a nos voce appellant oves (VARRO frg. Gell. 16, 17, 2 OV. am. 2, 6, 37. *et al. cf.* OV. met. 11, 601 linguae [PLIN. nat. 37, 164. *et al.*]. VAL. MAX. 1, 6, 5 sermonem [PLIN. nat. 8, 106. *et al.*]. 9, 2 ext. 9 sono vocis. LVCAN. 1, 561 murmura. PLIN. nat. 2, 193 clamori. 9, 23 gemitus. *v. et p. 3087, 7. 28. 30. 45. 3088, 23 sqq.*). ACC. trag. 339 speciem (CIC. S. Rosc. 63 et figura [*v. vol. VI 1, 723, 20. 729, 62*]. *cf.* CIC. rep. 3, 14 simulacris. nat. deor. 1, 76 formas [*v. vol. VI 1, 1067, 65*]. PROP. 2, 2, 3 facies [*v. ibid. 47, 81*]. OV. met. 1, 213 imagine. PLIN. nat. 7, 24 effigie [*v. vol. V 2, 183, 18*]. *cf. p. 3087, 5. 26 sqq.*). 463 ex taurigeno semine ... an -o (LVCR. 4, 1040. *et al.*). VARRO Men. 261 lac (PLIN. nat. 28, 123. *et al.*). ling. 5, 41 caput (*v. vol. III 403, 74. 404, 83*). frg. Aug. civ. 7, 19 p. 297, 7 D. manibus (PROP. 3, 7, 30. *et al. cf. p. 3087, 78. 3091, 30*). CIC. Tusc. 1, 72 corporibus (*v. vol. IV 1009, 3 al.*). nat. deor. 1, 92 membris (3, 8. *et al. cf.* CIRIS 198 artus [FLOR. epit. 1, 23, 2. *et al.*]). LVCR. 4, 682 odorem. SALL. hist. frg. 2, 2 vestigii (LIV. 5, 47, 2. *et al. cf.* TIB. 3, 19, 10 pede [PLIN. nat. 8, 70 et cruribus. *et al.*]). HOR. sat. 2, 2, 95 aurem (VAL. MAX. 1, 8, 7. *et al.*). ars 102 voltus (APVL. met. 4, 29. *et al.*). 186 exta (PLIN. nat. 28, 5. *cf.* OV. Ib. 402 viscere [SEN. epist. 14, 4 viscera. *et al.*]). OV. met. 4, 582 ora (LIV. 27, 4, 14. *et al.*). 9, 194 sanguine (*al.* LIV. 38, 58, 7 [*i. stirpe*]. 45, 5, 11 [*i. caede*]. *et al. cf.* OV. met. 15, 464 cruori [*v. vol. IV 1244, 52. 53. 1245, 7*]). 15, 390 medullas. fast. 1, 558 ossibus (PHAEDR. 1, 27, 3. *et al.*). Pont. 2, 2, 38 sinus. VITR. 10, 16, 10 stercoris (COLVM. 5, 10, 10. *et al. cf.* COLVM. 7, 5, 15 urinae [7, 5, 18. *et al.*]. arb. 23, 1 lotio [PALLAD. 12, 7, 14. *et al.*]. PLIN. nat. 17, 51 dapes *i. stercus*). *et al.* *de bestiolis*: PELAGON. 122 peduculos. (II) *de animo sim.* (*cf. p. 3088, 39 sqq. 3089, 33 sqq.*): VARRO ling. 5, 59 Epicharmus dicit de mente -a (CIC. leg. 1, 16 Tusc. 1, 66 OV. met. 1, 55. *et al.*). CIC. leg. 1, 26 ingenio (VAL. MAX. 8, 9, 3. *et al.*). Tusc. 1, 65 animus (5, 38. Tim. 46 [*gr. p. 42*^{D} ψυχῆς ἀνθρωπίνης]. *et al.*). div. 2, 110 (*transit ad p. 3092, 28 sqq.*) ut ... is (*sc. vates*), qui -os sensus amiserit, divinos adsecutus sit (GRATT. 310. *et al.*). LVCR. 5, 103 pectus (VAL. MAX. 9, 3 pr. *et al.*). LVCAN. 5, 98 animam (PS. APVL. Ascl. 2. 18. *et al.*). APVL. met. 3, 18 spiritum (AVG. civ. 10, 27 p. 445, 13 D.). *et al.*

β *de gestis, factis, bonis sim.*: (I) *de variis* (*exempla paucissima*): PLAVT. Merc. 6 *Noctem* (*eqs.*) credo -as querimonias non tanti facere (*cf.* CLAVD. carm. min. 22, 9 querellae). Mil. 730 divos dispertisse vitam -am (CATO mor. frg. 3 VARRO rust. 2, 1, 3. *et al. cf. p. 3087, 51*). VARRO ling. 7, 17 ortus. rust. 2, 10, 6 feturam. 3, 1, 4 divina natura dedit agros, ars -a aedificavit urbes (MANIL. 4, 237 aptare ... a. -is *elephantum. et al. cf. p. 3085, 34*). CIC. inv. 1, 2 divinae religionis, ... -i officii (SEN. epist. 95, 51. *et al. cf.* CIC. rep. 6, 15 munus [phil. frg. V 97 M.]). Arch. 31 commendatio (*opp.* divina). de orat. 2, 72 operibus (SEN. suas. 6, 5 [*?*]. SEN. benef. 7, 31, 5. *et al.*). 3, 23 sive de divina vi sive de -a (LVCR. 5, 207 VERG. georg. 1, 198. *et al. cf. p. 3088, 13*). part. 6 *testimonium* divinum et -um (*definitur*). rep. 1, 12 virtus (*al.* VAL. MAX. 3, 2, 20. *et al. cf. p. 3088, 31*). 1, 25 *Romulum* natura ad -um exitum abripuit, virtus ... in caelum dicitur sustulisse (*cf. p. 3087, 24*). leg. 1, 27 societatis (*al.* LIV. 6, 41, 11. *et al. cf.* CIC. fin. 5, 65 coniunctionis [off. 1, 157]. off. 1, 50 communitatis [1, 157]. *et sim.; v. et p. 3086, 64 sqq.*). 2, 22 periurii poena divina exitium, -a dedecus. nat. deor.

[Ehlers]

2, 133 naturae (*al.* HOR. epist. 2, 2, 188. *et al. cf. p. 3087, 80. 3089, 26. 29*). div. 2, 127 sin vera visa divina sunt, falsa ... -a (*sc. motu naturali animorum effecta*). *al.* LVCR. 2, 169 rationibus (*i. usibus*). VERG. georg. 4, 470 precibus (STAT. Theb. 3, 660). Aen. 5, 689 labores (SIL. 13, 520. *et al. cf. p. 3088, 20*). HOR. epod. 5, 88 vicem. carm. 3, 3, 51 usus (OV. fast. 3, 666. *et al.*). PROP. 1, 16, 25 dolores (2, 1, 57 VAL. MAX. 2, 6, 7. *et al.*). 3, 18, 34 ab -a (-is *Barber*) cessit in astra via *anima* (*sc. hominum vestigiis trita. cf.* OV. fast. 1, 248 locis [1, 300]. TREB. Claud. 4, 1 orbis [trig. tyr. 12, 8 Valer. 6, 2]. CLAVD. carm. min. 27, 10 mundi). OV. am. 3, 10, 6 bonis (LIV. 30, 1, 4. *et al. cf. p. 3087, 55*). met. 9, 501 ad caelestia ritus exigere -os (PLIN. nat. 5, 44 APVL. met. 10, 17). fast. 1, 607 honoribus (LIV. 32, 34, 12 divinos -osque [39, 50, 9 VELL. 2, 124, 3]. TERT. idol. 15 p. 49, 6. *et al.*). *al.* LIV. 2, 20, 12 nihil nec divinae nec -ae opis dictator praetermittens (*al.* COLVM. 3, 1, 2. arb. 1, 1 [*syn.* cura mortalium]. *et al. cf.* LIV. 5, 22, 3 opes *i. divitiae* [PLIN. nat. 37, 1]. *v. et p. 3087, 65. 3088, 5. 17*). 3, 7, 7 inops ... senatus auxilii -i (Romani *cod. Veron.*) ad deos populum ... vertit (VAL. MAX. 1, 8, 2. 5, 6 ext. 1. *et al.*). 5, 49, 5 deorum opes -aque consilia rem Romanam adiuvabant (*v. vol. IV 451, 42. 455, 48. 458, 29. cf. p. 3087, 77*). 8, 11, 1 divini -ique moris (PLIN. nat. 5, 46. *et al.*). 8, 18, 1 fraude (*v. vol. VI 1, 1272, 30*). 9, 9, 4 iuxta divinas religiones fides -a colitur (VLP. dig. 2, 14, 1 pr. COD. Iust. 2, 4, 20 [*a. 293*]. *cf. p. 3088, 15*). *al.* VAL. MAX. 6, 6 pr. salutis (CELS. 1 prooem. 40 PLIN. nat. 23, 32. *et al.*). *al.* SEN. Herc. O. 442 ira (*opp.* caelestis. *cf. p. 3089, 11*). dial. 3, 3, 6 animalia -is affectibus carent (TERT. anim. 52 p. 384, 1. *et al. cf. p. 3087, 33. 3094, 43*). *al.* COLVM. 7, 12, 1 quadripedum greges -a sollertia ... curantur (*cf. p. 3089, 38*). 12 praef. 2 victus (12, 4, 2) et cultus (FRONTO p. 213, 16 N. usu cultuque. *cf. p. 3086, 49*). APVL. met. 10, 15 -is ... cibis saginatus *asinus. et passim.* *nota de arte et litteris saecularibus*: AVG. civ. 18, 42 p. 321, 12 D. scripturarum non tamquam -arum, sed ... tamquam divinarum ... auctoritas. ARNOB. in psalm. 16 p. 344^A litterae (*opp.* scripturis sanctis. CASSIOD. inst. 1, 28, 5 [*opp.* divinis]). CASSIOD. inst. 1, 15, 5 artem (*cf. p. 3084, 72*). 1, 15, 6 regulis. 1, 15, 7 dictionum (*opp.* divini ... eloquii).

(II) *de iure* (*ad rem cf. Berger, RE X 1212 sqq.*): (A) ius -um (*plur. l. 38 sqq., cf. infra l. 83*): (1) *opp.* divinum (*cf. vol. V 1, 1621, 20*): CIC. S. Rosc. 37 *pro patre mori* i. d. atque -a cogebant (*per plur. ut*: 65 cum omnia d. atque -a i. scelere nefario polluisset [LIV. 31, 30, 4]. off. 1, 26 pervertit *Caesar.* CAES. civ. 1, 6, 8 permiscentur [IVL. VICT. rhet. 11 p. 412, 15]. FLOR. epit. 3, 5, 7 domus, templa et arae, -a omnia atque d. i. violata sunt [CLAVD. DON. Aen. 1, 350 p. 76, 6. 2, 175 p. 171, 15]. GELL. 20, 1, 8 contra [LAMPR. Alex. 63, 6]. SERV. georg. 1, 269 CLAVD. DON. Aen. 2, 660 p. 236, 10). Sest. 91 har. resp. 14 part. 129. LIV. 1, 18, 1 consultissimus vir ... omnis d. atque -i i. *Numa* (*item de iuris peritis*: 39, 16, 9 VELL. 2, 26, 2. SEN. benef. 7, 2, 4 peritus *sapiens* [GELL. 11, 18, 1 Draco]. TAC. ann. 3, 70, 3 sciens [6, 26, 1]). 31, 24, 18 diruta ... non tecta solum, sed etiam sepulcra, nec d. -ive i. quicquam ... est servatum (*i. potestatis, item*: GAIVS dig. 1, 8, 1 pr. [= inst. 2, 2] aliae *res* sunt d. i., aliae -i *eqs. cf. l. 59; v. et supra l. 42*). CVRT. 3, 10, 9 foedera d. -ique i. violata *a Persis.* TAC. hist. 2, 91, 1 expers *Vitellius.* ann. 2, 14, 3 non ... memores *Germanos.* 4, 38, 3 intellegentem ... mentem. SVET. Vit. 11, 2 neglecto. MOD. dig. 23, 2, 1 nuptiae sunt ... d. et -i i. communicatio. IVST. 36, 2, 8 MACR. Sat. 3, 7, 4. 3, 9, 16. (2) *solum ponitur*: *generatim*: LIV. 9, 1, 8 si nihil ... i. -i (*fere i. q. 'apud homines'*) relinquitur inopi, at ego ad deos ... confugiam. SEN. epist. 91, 16. IAVOL. dig. 8, 4, 4 quod -i i. esse desiit (*i. potestatis, item*: GAIVS inst. 3, 97 SERV. georg. 3, 16 COD. Iust. 4, 54, 9 pr. *cf. supra l. 50*). TERT. Scap. 2 p. 540 Oe. -i i. et naturalis potestatis. LAMPR. Diad. 7, 3 (vers.). AVIEN. *infra l. 83.* AVG. gen. ad litt. 3, 18 p. 83, 15 COD. Iust. 1, 17, 2, 18. *vi morali respicitur modus humanitatis* (*v.* humanitas *p. 3079, 73 et cf. p. 3086, 1; aliter p. 3095, 60*): LIV. 5, 37, 4 violatoribus i. -i ([*5, 36, 6 et 8* gentium]. *in vita publica, item*: 41, 24, 10 dissertio [*v. app. crit.*] i. -i [*sc. fines interdicti Macedonibus ab Achaeis*]. TAC. ann. 1, 40, 2 omnis -i [ac divini *suppl. W. Heraeus*] i. violatores *rebelles. cf. p. 3086, 5*). 23, 5, 11 (*v. p. 3087, 44*). SEN. Oed. 1026 (*loq. Iocasta ad se*) omne ... perit, incesta, per te i. -i decus. benef. 3, 18, 2 servum qui negat dare ... domino beneficium, ignarus est i. -i. 7, 19, 8 intercisa i. -i societas *crudelitate.* PETRON. 79, 9 *Ascyltos* indormivit alienis amplexibus oblitus i. -i (*sc. fidei et amicitiae*). PLIN. nat. 28, 6 eversor i. -i monstrorumque artifex *Osthanes.* IVST. 18, 4, 8 Pygmalion oblitus i. -i avunculum ... sine respectu pietatis occidit. (B) *c. aliis subst.*: *generatim*: CIC. Verr. II 5, 34 contra fas, contra auspicia, contra omnes divinas atque -as religiones. dom. 2 *si Clodius* tribunatum, quem aequitate -a tueri non potest, divina religione defenderit. off. 3, 23 naturae ratio, quae est lex divina et -a (S. C. de sumpt. lud. glad. [CIL II 6278] 4 FIRM. math. 1, 7, 35. CLAVD. DON. Aen. 12, 580 p. 619, 28 facientes contra -as et d. l. [COD. Theod. 16, 2, 27, 1 CONST. Sirmond. 3]. *et al. sine opp.*: SEN. contr. 2, 5, 7. AVIEN. orb. terr. 353 *Aegyptorum gens* -as [*ed. pr.*, -is *cod.*] l. et iura notavit [*Dionys. 233* βιότοιο ... κελεύθους]. *et al. cf. p. 3086, 3*). LIV. 5, 27, 6 quae pacto fit -o societas (*opp.* quam ingeneravit natura). *vi morali respicitur modus humanitatis* (*v.* humanitas *p. 3079, 58 et cf. p. 3085, 63*): LIV. 1, 28, 11 exempli parum memoris legum -arum (*infra*: mitiores ... poenas. *cf. p. 3085, 79*). 3, 57, 1 Ap. Claudium et legum expertem et civilis et -i foederis esse (4, 19, 3 ruptor f. -i violatorque gentium iuris [*Tolumnius legatis interfectis. cf. p. 3085, 68*]. SEN. dial. 4, 5, 3 *ira* in oblivionem clementiae venit et omne f. -um eiecit animo).

b *de iis, quae ad homines referuntur*: α *per identitatem* ('-us condicione' *infra l. 22*): (I) *de genere sim.*: ENN. scaen. 317 -um genus (*v. vol. VI 2, 1892, 80; cf. p. 3091, 25*). VARRO Men. 428 (*v. p. 3084, 4*) -ae (*Scaliger*, -arum *codd.*; -am *Itali*, -orum *Stowasser*) quandam gentem stirpis con⟨co⟩quit *Prometheus* (LVCR. 1, 733 TERT. paenit. 12, 9). CIC. fin. 5, 65 gentis (*v. vol. VI 2, 1846, 48. 55. 1849, 66. 1860, 79. adde*: LVCR. 1, 727. 5, 1306). FIRM. math. 1, 9, 2 nationis (rat- *codd.*). PRVD. ham. 377 aevum. animal -um: PS. APVL. Ascl. 32 usque ad -um ... a. (*sc. neque ad bestias*) sensus divinitas ... pervenit. MART. CAP. 4, 352 alia sunt -a, alia ferina *a.* (II) *de hominibus*: PLAVT. Amph. 28 -a matre natus, -o patre. Cas. 334 -i Ioves. Mil. 1043 deus dignior fuit quisquam homo qui esset (*te, sc. milite*)? :: non hercle -u[m]st erg[e]o: nam volturio plus -i credo est. TERT. bapt. 10 p. 209, 9 Iohannem ... -um condicione. adv. Marc. 2, 16 p. 357, 7 quem deum non negas, confiteris non -um. OPTAT. 5, 2 p. 122, 7 persona (*opp.* deum). AVG. serm. 174, 1, 1 si ... -us dicitur, qui in domo sua suscipit hominem (*v. p. 3093, 63*), quam -us est, qui in se ipso suscepit hominem (*sc. Christus; cf. p. 3091, 57*)? CASSIOD. inst. 1 praef. 7 magistros (*opp.* divina inspiratione). *per metonymiam*: TERT. apol. 28, 4 cum plus timoris -o dominio (-no *Φ, dett.*) dicatis (*sc. imperatori*). scorp. 10 p. 166, 3 potestatibus (*syn.* homines huius communis naturae, *opp.* veros homines [*Valentini*]. resurr. 35 p. 76, 4. AVG. civ. 19, 15 p. 382, 30 D. principatus et p. [*cf. Vulg. I Cor. 15, 24*]. *cf. l. 34*). PRISCILL. tract. 6, 100 p. 74, 25 creaturae (VVLG. I Petr. 2, 13 [*i. ordini; gr.* ἀνθρωπίνῃ κτίσει, ITALA Cassiod. Didym. -ae ordinationi; *cf.* CASSIOD. *ad l.*: principibus et potestatibus -is]. AVG. civ. 14, 27 p. 56, 16 D. angelicae et -ae. serm. 51, 2, 3). PS. SEN. epist. Paul. 11 humilitas -a (*i. homines humiles*). AVG. civ. 20, 21 p. 460, 17 D. ministeria dei vel angelica vel -a. (III) *de variis* (*ambigue dictum l. 41*): CATO or. frg. 8, 1 succidias -as facis, tantam trucidationem facis *eqs.* VARRO ling. 6, 34 oppidum Palatinum gregibus -is cinctum *Lupercalibus* (*sc. populo*). CIC. Font. 31 hostiis (*v. p. 3047, 22. cf.* LIV. 39, 43, 4 victimam [PLIN. nat. 36, 39. MIN. FEL. 30, 4 -as vel inhumanas. FIRM. err. 26, 2 AVG. civ. 16, 32 p. 176, 7 D.]. AVG. quaest. hept. 7, 49 p. 481, 18 sacrificiis). OV. epist. 9, 68 -a ... dape pavit equas *Diomedes* (Ib. 427. *cf.* FLOR. epit. 3, 5, 10 cibos). AVG. doctr. christ. praef. 6 de -o templo *i. hominibus* (CONC.[S] I 5 p. 166, 12. *v. N. T. I Cor. 3, 17*).

β *ponitur pro gen. auctoris* (*exempla audaciora*): CIC. div. 2, 68 avium congestu, non -o satu. SALL. Iug. 48, 3 vastus ab ... -o cultu *mons* (LIV. 1, 44, 4. 21, 37, 5. CVRT. 5, 6, 13 -i c. vestigio [5, 6, 15 AVSON. Mos. 6]. 7, 3, 12. *et al.*). PLIN. nat. 2, 239 ignes (*opp.* sidera, sol. TERT. apol. 37, 3. *cf.* FIRM. err. 15, 3 incendio). CYPR. Fort. 10 p. 334, 4 infestatio (*opp.* divina protectio. *cf.* CLAVD. DON. Aen. 8, 35 p. 119, 12 pericula). AVG. serm. 245, 2, 2 (*ad N. T. Ioh. 20, 17*) tactum horrebat -um *Christus.* BARNAB. 2, 6 oblationem (*gr.* ἀνθρωποποίητον).

γ *ponitur pro gen. obi. sim.* (*de iis, quae [qui] aliquo modo homines afficiunt, quae cum [in, pro] hominibus vel apud [erga, contra] homines fiunt; iuxta pon. gen. subi. l. 72*): (I) *de rebus*: CATVLL. 64, 20 Thetis -os non despexit hymenaeos (*cf.* PROP. 2, 3, 31 cubilia). LIV. 3, 19, 11 divinis -isque ... sceleribus (29, 18, 20). 10, 40, 1 divinae -aeque spei. PAVL. FEST. p. 117 caede (STAT. silv. 2, 5, 2 APVL. met. 1, 19. *et al. cf.* SEN. contr. 10, 5, 8 internecione. CLAVD. DON. Aen. 11, 560 p. 501, 19 necis [AVG. quaest. hept. 7, 49 p. 490, 9. *et al.*]). SEN. dial. 6, 23, 1 animis ... ab -a conversatione dimissis (APVL. met. 5, 1. 6. *et al. cf.* APVL. Socr. 3 p. 123 contagione [AVG. civ. 8, 14 p. 342, 9 D.]. PS. APVL. Ascl. 23 proximitate. TERT. adv. Prax. 16 p. 256, 22 colloquia [*infra*: cum hominibus conversari]. adv. Marc. 2, 27 p. 372, 24 congressus. AVG. civ. 9, 16 p. 389, 24 D. contrectatio [*al.*]. SVLP. SEV. dial. 1, 17, 4 occursum). TERT. anim. 46 p. 377, 17 institutioni. adv. Marc. 2, 25 p. 370, 13 instructionis. coron. 13 p. 452 Oe. servitia. PELAG. in Rom. 13, 7 timorem (*opp.* dei). ANON. med. ed. Piechotta 58 morsum -um canis. CONC.[S] I 2 p. 83, 36 (= I 3 vers. Tur. p. 109, 27) amicitiam (*I 1, 3 p. 29, 6* πρὸς ἀνθρώπους). I 3 vers. Tur. p. 151, 31 -am (*i. -orum operum, v. V. T. Dan. 3, 18*) ... culturam (*I 1, 2 p. 101, 16* ἀνθρωπολατρείας). I 5 p. 83, 36 salvatoris -a (*i. -ae naturae*) susceptio. p. 283, 13 comestionem (*I 1, 7 p. 60, 3* ἀνθρωποφαγίαν, *I 5 p. 138, 21* hominis manducationem). GREG. M. epist. 11, 17 p. 279, 6 rationibus (*i. quae hominibus redduntur*). *technice de sacrificio hominibus sc. mortuis oblato* (*v. Wissowa, Rel.*[2] *420, 4. Koch, Der röm. Jupiter 76 sq.*): PAVL. FEST. p. 103 -um sacrificium dicebant, quod mortui causa fiebat. GELL. 5, 12, 12 *Vediovi* immolatur ... ritu -o capra. (II) *de animantibus*: CIL XII 4517, 2 tosor -us. INSCR. christ. Diehl 1954 -um ... hostem (*sc. diabolum*).

[*Ehlers*]

2 *vi significanti de natura (vita) hominum propria sc. terrena, mortali*: **a** *de quolibet modo vel finibus naturae -ae (fere in formulis speciem extraordinariam vel immoderatam significantibus; specialia v. p. 3088, 34. 3089, 2)*: α *de quantitate*: LIV. 1, 7, 9 habitum formamque *Herculis* ... ampliorem augustioremque -a (PHAEDR. 4, 25, 24 corpore -am supra f. *Castores. et al. cf. p. 3084, 38*). 5, 32, 6 vocem ... clariorem -a (*cf.* SEN. Oed. 232 maior -o sonus *oraculi.* MELA 3, 95 tibiae sonantes maius -is. *cf. p. 3084, 32*). 8, 6, 9 species viri maioris quam pro -o habitu augustiorisque (VAL. MAX. 1, 8, 8 -o h. augustiorem [*Caesarem in somnio*]. SEN. nat. 1, 15, 8. *cf. supra l. 6. infra l. 22. 41*). 8, 9, 10 *Decius* augustior -o visu (visus *var. l.; v. p. 3091, 36*). SEN. contr. 1, 2, 21 altior ... -ā ... species (SIL. 6, 426. *et al.*). SEN. nat. 1, 5, 14 super -am magnitudinem (CVRT. 8, 14, 13). LVCAN. 9, 794 -um ... egressa modum *membra distenta* (TAC. ann. 11, 21, 1. *cf.* SPART. Ael. 2, 4 oculis ... ultra -um morem [CLAVD. DON. Aen. 3, 175 p. 289, 27 *de sudore immoderato*]). SIL. 5, 435 membrorum ... celsius -o robur. IVV. 13, 222 imago. PLIN. epist. 7, 27, 2 figura. FLOR. epit. 2, 4, 1 corpora. *singulariter de potione modica*: CAPITOL. Ver. 10, 9 -ae potionis modum supergressum *calicem.*

β *de qualitate*: (I) *generatim*: LIV. 5, 41, 8 viros praeter ornatum habitumque -o augustiorem (*sc. triumphalem*) maiestate etiam ... simillimos dis (*cf. supra l. 9. infra l. 41*). 26, 19, 9 *in Scipione multa* admirationis -ae ... excesserant modum. SEN. contr. 7, 1, 3 mortis -ae facultatem abstuli (*fratri, quem exarmato navigio imposui*). SEN. dial. 5, 17, 3 cum oris detruncati ... deformitas -am faciem (*cf. p. 3084, 39*) perdidisset (*de specie corporea, item*: LVCAN. 6, 687 -aē ... discordia linguae *murmura magica* [*infra*: latratus ... canum *eqs. cf. p. 3084, 33*]. QVINT. inst. 11, 3, 169 super modum ac paene naturam vocis -ae acerba [12, 10, 29 paene non -a v. vel omnino non v. *cf. p. 3084, 32*]. APVL. met. 10, 10 in vicem -i coloris succedit pallor infernus). TAC. ann. 11, 38, 2 *non* odii, gaudii, irae, tristitiae, ullius denique -i affectus signa dedit (*cf. p. 3085, 25*). CLAVD. DON. Aen. 7, 90 p. 17, 26 -um sensum (*cf. p. 3092, 32*) ... dormiendo nescire. RVT. NAM. 1, 384 Iudaeus ... -is animal dissociale cibis. MAXIM. eleg. 1, 144 -a ... ratione caret *senex.* (II) *subest iudicium (cf. p. 3089, 2 sqq.)*: *respicitur modestia homini mortali apta*: LIV. 5, 23, 5 (*de equis albis in triumpho Camilli*) parum ... id non civile modo, sed -um etiam visum (*infra*: Iovis Solisque equis aequiperatum dictatorem. *cf.* SVET. Cal. 52 vestitu calc atuque et cetero habitu neque patrio neque civili ac ne virili quidem ac denique -o ... usus est [*infra*: deorum insignia]. *cf. l. 22*). SEN. dial. 3, 20, 2 quos vecors animus supra cogitationes extollit -as (*cf. p. 3090, 72*). *respicitur generositas -a*: LIV. 23, 5, 11 expertem omnis iuris (*v. p. 3085, 63*) et condicionis et linguae prope -ae militem *Poenum.* CLAVD. DON. Aen. 4, 365 durus, ... asper, ... ab -a ratione dissimilis.

b *de infirmitate -a c. miseratione vel contemptu dictum*: α *de vita (fortuna sim.) incerta, misera, brevi (l. 54. 66 sqq.) sim.* (*cf.* res -ae *p. 3089, 56, neutr. pro subst. p. 3090, 76; de usu derivato v. p. 3091, 59*): ENN. scaen. 365 sepulcrum ..., ubi remissa -a vita corpus requiescat malis (CIC. carm. frg. 40, 3 B. [Tusc. 1, 115] -a⟨e⟩ v. varia ... mala. Tusc. 1, 84 incommoda. phil. frg. V 95 M. erroribus et aerumnis. LIV. 28, 43, 5 non longius, quam quantum v. -ae spatium est. *et al. cf. p. 3084, 70*). ACC. trag. 159 non facile sine deum opera -a propria (*i.* '*perpetua*') sunt bona (*cf. p. 3085, 10*). VARRO rust. 1, 69, 3 de casu -o ... querentes (*v. vol. III 580, 60*). CIC. de orat. 2, 211 miseriarum (AVG. civ. 18, 35 p. 308, 8 D. *al.*). Tusc. 1, 116 malorum (*v. vol. VIII 235, 10*). OV. trist. 3, 11, 67 -ae ... memor sortis ... incertas ... verere vices (LIV. 45, 4, 2. *et al.*). LIV. 7, 31, 6 vice fortunarum -arum (9, 8, 4). 9, 8, 4 necessitatium (22, 60, 23. QVINT. decl. 248 p. 17, 30 errore ... -ae n. *et al.*). SEN. contr. 10, 4, 2 calamitatium (*bis.* PLIN. nat. 9, 94. *et al.*). VAL. MAX. 7, 2 ext. 2 felicitatis (SEN. benef. 5, 13, 1. *et al. cf.* AVG. civ. 18, 41 p. 317, 19 D. infelicitas). *ibid.* cladium. 8, 13 ext. 3 incommodi. SEN. Tro. 260 quo ... Fortuna altius evexit ... -as opes (benef. 6, 33, 1. *cf. p. 3085, 16*). apocol. 4, 1 v. 19 -a ... fata ... transcendit opus (*i. tempus vitae. cf.* dial. 8, 5, 7 in ultimum aetatis -ae terminum [*al.*]. epist. 72, 3 aevi [SIL. 3, 397. *et al.*]. *et sim. al.*). dial. 7, 19, 3 tempestates. 12 (11), 11, 5 varietatis. *et al.* *de rebus vanis*: CIC. rep. 3, 40 ista (*sc. divitias, imperia, regna*) putat -a, sua bona divina iudicat *sapiens.* 6, 25 nec in praemiis -is spem posueris rerum tuarum. STAT. silv. 2, 2, 132 -a ... gaudia rides.

β *de natura invalida vel vitiis obnoxia* (*cf.* res -ae *p. 3089, 69, neutr. pro subst. p. 3091, 6; de usu derivato v. p. 3091, 59*): (I) *in univ.*: (A) *de variis rebus*: Q. SCAEV. Aug. civ. 4, 27 p. 179, 32 D. condicione (*v. vol. IV 131, 72*). CIC. Verr. I 1 non -o consilio, sed prope divinitus (*v. p. 3085, 19*). II 5, 187 effigiem Cereris non -a manu factam, sed de caelo lapsam (SEN. epist. 82, 24. *et al. cf. p. 3084, 43*). rep. 1, 22 plus ... ingenii quam videretur natura -a ferre potuisse (HOR. sat. 1, 1, 75 quis -a sibi doleat n. negatis. ars 353 parum cavit *maculas. et al. cf. p. 3085, 1*). nat. deor. 2, 16 quod potestas -a efficere non possit (*cf.* SEN. dial. 11 [12], 8, 4 extra -am potentiam iacet [IVST. 12, 16, 1 HIER. epist. 60, 15, 3]. HIER. epist. 18[A], 13, 2 possibilitatem). div. 1, 111 auguria non divini impetus, sed rationis -ae (QVINT. inst. 1, 10, 7 inimitabilem -ae r. saporem *mellis.* SVET. Aug. 28, 3 quantum provideri -ā r. potuit [*sim.* CAPITOL. Alb. 11, 2 AMM. 24, 3, 6]. *et al. cf.* AVG. civ. 18, 41 p. 317, 10 D. ratiocinationibus [*antea*: -is sensibus]. 20, 1 p. 405, 17 ratiunculis). VERG. Aen. 12, 427 (*de Aenea sanato*) non haec -is opibus ... proveniunt (LIV. 1, 16, 17. *et al. cf. l. 17. p. 3085, 14*). PROP. 2, 3, 27 non -i partus sunt talia dona. OV. met. 15, 64 *res caelestes* natura negabat visibus -is (*cf.* SEN. nat. 7, 30, 3 oculis [HIL. in Matth. 16, 7 ultra -os o. *et al.*]. 7, 30, 4 acies. CYPR. mortal. 19 p. 309, 4 aspectus [AVG. civ. 22, 19 p. 599, 7 D. -us atque infirmus]. AMM. 16, 10, 14 visio [20, 3, 12]). trist. 5, 12, 14 plus valet -is viribus ira dei (LIV. 4, 58, 4. *et al.*). LIV. 24, 5, 11 intolerandis patientiae -ae cruciatibus. 35, 14, 7 supra spem -am. SEN. contr. 1, 2, 17 quam nulla vis -a divinae resisteret maiestati (CVRT. 9, 4, 13. *cf. p. 3084, 77*). VELL. 2, 41, 1 animo super -am et naturam et fidem evectus *Caesar* (*v. vol. VI 1, 688, 1. cf.* APVL. met. 9, 18 certus ... fragilitatis -ae f. [*i. constantiae*]. *v. et p. 3085, 22*). 2, 79, 3 -a ope invictum ... fortuna concussit *Octavianum* (SEN. nat. 5, 18, 6 vim tempestatum nulla o. -a superabilem [TAC. hist. 4, 81, 2]. TAC. ann. 6, 12, 3 quantum -a o. potuissent. *et al. cf. l. 5. p. 3085, 14*). SEN. Thy. 408 labore maius -o decus (LVCAN. 6, 20. *cf. p. 3085, 4*). PLIN. nat. 7, 130 iudicii. 10, 94 opere. 22, 118 coniecturae (TERT. adv. Marc. 1, 18 p. 313, 18. *et al.*). 29, 53 arbitrii (*cf.* TERT. apol. 5, 1 arbitratu). 36, 124 *quae non* enarrari -o sermone possunt (APVL. met. 4, 28 s. -i penuria [Socr. 3 p. 124]. *et al. cf.* APVL. met. 11, 3 paupertas oris -i. EDICT. imp. Diocl. II 2 linguae [PASS. Paul. 16]. CLAVD. carm. min. 30, 51 vox. *v. et p. 3084, 32*). SIL. 12, 512 passus (*cf.* 17, 502 gressibus). TERT. nat. 1, 10 p. 75, 26 arbitrio et libidine sententiae -ae (anim. 26 p. 343, 20 inaequalitas s. -ae). IVST. 12, 16, 2 maius -a mortalitate opus utero tulit *Olympias.* HIL. in Matth. 5, 11 scientiae. 12, 18 Christi opera ultra -am esse virtutem (AVG. civ. 10, 27 p. 444, 29 D. -a, fragilis et infirma. *et al. cf. p. 3084, 79*). 14, 12 intellegentiam (25, 5. PRISCILL. tract. 6, 92 p. 69, 11 -ae i. infirmitas [*cf.* 10, 128 p. 94, 20 intellectus]. *et al.*). CLAVD. 24, 40 reliquit -um ... modum *virtute* (SVLP. SEV. Mart. 2, 7 humilitas ultra -um m. PASS. Petr. 6 ultra -um m. misericors. *aliter p. 3089, 2 sqq.*). AVG. civ. 20, 21 p. 457, 30 D. pro modulo capacitatis -ae. *et al.* *acced.* quam: TERT. praescr. 41, 1 quam futilis, quam terrena, quam -a sit *conversatio haeretica.*

(B) *de animo sim. (cf. p. 3084, 58 sqq. 3089, 33 sqq.)*: *spectat ad mediocritatem ingenii*: CIC. S. Rosc. 131 nisi hoc mirum est, quod vis divina adsequi non possit, si id mens -a adepta non sit (Tusc. 4, 47. SEN. epist. 76, 33 vanas -arum formidines m. CVRT. 4, 13, 13. PLIN. nat. 2, 1 nec capit -ae coniectura m. [AVG. civ. 18, 52 p. 338, 25 D.]. *et al.*). MANIL. 1, 28 pectore (1, 717). VAL. MAX. 5, 7, 2 -o ingenio maius ausum *Caesetium* (QVINT. inst. 10, 1, 50 -i i. modum. *et al.*). SEN. benef. 4, 33, 1 ut ait Platon, difficilis -i animi coniectura est (PLIN. nat. 7, 1. *et al.*). PS. APVL. Ascl. 32 quantum possibile est per condicionem sensus -i (HIL. in Matth. 20, 2 [*antea*: simplici intellectu]). *spectat ad indolem vitiis obnoxiam*: SALL. Catil. 6, 7 insolescere animum -um (LIV. 4, 13, 4 insatiabilis eo, quod fortuna spondet. SEN. clem. 1, 24, 2 contumax *eqs.* PLIN. nat. 36, 104 prodigia a. -i [*cf.* APVL. flor. 22 p. 102 monstra]. *et al.*). Iug. 93, 3 more ingeni -i cupido difficilia faciundi animum adorta (hist. frg. 1, 7 vitio [CVRT. 8, 14, 1 TERT. nat. 1, 17 p. 68, 14. *cf.* PLIN. nat. 2, 43 peste]. LIV. 21, 22, 7 cura [*i. curiositate*]. 28, 23, 4 aviditate [PLIN. nat. 23, 9]. *et al.*). SEN. dial. 12 (11), 11, 1 mentis -ae pravitas (epist. 56, 10 mala. 85, 10 vitia [QVINT. decl. 321 p. 261, 3 vitium est -ae m. nimia cupiditas. IVV. 14, 175]. *et al.*). PLIN. nat. 2, 87 improbitas cordis -i (VVLG. gen. 8, 21).

(II) *de ipsis infirmitatibus hominum propriis*: (A) *usu generali de variis infirmitatibus sive morum sive intellegentiae*: VARRO ling. 10, 61 a natura libido (*i. licentia arbitrii*) -a corrigetur. CIC. Tusc. 1, 72 qui *animi* se -is (immanibus *Bentl.*) vitiis contaminavissent (OV. fast. 1, 300. VELL. 2, 35, 2 omnibus -is v. immunis *Cato.* VAL. MAX. 4, 1 ext. 2 SEN. dial. 3, 3, 7. 9, 15, 5. MIN. FEL. 36, 8 corporis. ITALA num. 5, 6 [Monac. *al.*; *gr.* ἀνθρωπίνων, *Itala Lugd.* hominis, *Vulg.* quae solent hominibus accidere; *cf. ad l.* AVG. quaest. hept. 4, 10]. *et al.*). nat. deor. 2, 70 imbecillitatis (*v. vol. VII 1, 415, 75*). SALL. hist. frg. 1, 103 more -ae cupidinis ignara visendi (TAC. hist. 5, 13, 2. *cf.* SEN. benef. 7, 10, 3 cupiditatis). LIV. 2, 3, 4 in tot -is erroribus (*v. vol. V 2, 819, 57. cf. p. 3091, 78; v. et p. 3087, 53. 61*). 30, 31, 6 infirmitatis (TAC. dial. 25, 6 -ae i. vitiis. *et al.*). SEN. suas. 2, 3 fragilitatis (*v. vol. VI 1, 1229, 79*). VELL. 2, 43, 4 simplicitas (HIL. in Matth. 22, 7). SEN. benef. 5, 4, 3 qui vix ullis -is desideriis continguntur. dial. 1, 2, 8 levitatis (11 [12], 7, 3). 6, 18, 7 audaciae. PLIN. nat. 10, 37 gula (*i. voracitas*). 32, 3 heu vanitas -a (AVG. civ. 12, 21 p. 547, 14 D. temeritate -ae v. *al.*). TAC. dial. 18, 3 vitio ... malignitatis -ae. PAVL. sent. 5, 21, 1 credulitate. PS. APVL. Ascl. 27 aut ignoratio aut incredibilitas. MIN. FEL. 5, 5 mediocritas (TERT. adv. Marc. 1, 18 p. 313, 21 *al.* CYPR. epist. 59, 18 p. 689, 3 imbecillitate -ae m.). TERT. apol. 1, 8 (= nat. 1, 1 p. 59, 14) curiositas (CLAVD. DON. Aen. 11, 235 p. 442, 23. *et al.*). 47, 4 scrupulositas. adv. Marc. 4, 4 p. 429, 30 -ae temeritatis, non divinae auctoritatis (paenit. 2, 3. 7, 3. *et al.*). CYPR. domin. orat. 21 p. 283, 5

[*Ehlers*]

malitiae. AVG. civ. 21, 27 p. 551, 14 D. segnitia. ANON. Vales. 10, 48 -a, ut fieri solet, ... adulatione. *et al.* Ⓑ *statuitur modus vitiorum (ad genus locutionis cf. p. 3087, 2 sqq.; transit ad notionem q. e. 'tolerabilis' [v. p. 3091, 73 sqq.], sed ita ut interdum quidam modus humanitatis [v. p. 3079, 71] intellegatur)*: CIC. Verr. II 2, 9 si -o modo, si usitato more ... peccasset (SEN. clem. 2, 4, 3 super -um ac probabilem m. saevisse *Phalarim* [dial. 12 (11), 17, 5 intumescebat]. AMM. 27, 3, 12 supra ... ardentes [VVLG. II Macc. 9, 8 superbia repletus (*gr.* ὑπὲρ ἄνθρωπον)]). 3, 224 utinam posset ... ratione hoc crimen quamvis falsa, modo -a atque usitata defendere. LIV. 8, 24, 15 ultra -arum irarum fidem saevienti turbae. SEN. Thy. 268 nescio quid animo ... supra ... fines moris -i tumet (IVST. 17, 1, 4 non solum ultra patrium, verum etiam ultra -um m. perosus *filium*). benef. 5, 6, 1 super mensuram iam -ae superbiae tumens *Alexander*. clem. 1, 25, 2 *saevitia* excedit fines primum solitos, deinde -os. PHYSIOGN. 33 p. 50, 11 cupidum gloriae ultra condicionem -am (*gr. p. 328, 9* μεῖζον ἢ κατ' ἀνθρώπους).

Ⓜ *de hominibus (pro subst. l. 19; aliter p. 3091, 32 sqq.)*: PS. APVL. Ascl. 5 -i ..., qui medietate generis sui contenti sunt, et reliquae hominum species (*opp.* qui se mente ..., divina religione diis iunxerit). TRACT. Priscill. 1, 45 (RevBén. 24, 1907, 322) impossibile est -is hominibus, dum fuerint in corpore -o, tangere caelum (celo *cod.*) manibus.

c *de praestantia -a c. admiratione vel gloria dictum*: α *spectat ad aequanimitatem (cf. p. 3092, 24)*: CIC. carm. frg. 37, 3 B. (Tusc. 4, 63) *nihil tam terribile est*, quod non natura -a patiendo ecferat (*Eur. Or. 3* ἀνθρώπου φύσις. SEN. dial. 1, 4, 8 quantum -a n. posset pati). β *spectat ad generositatem*: CIC. Phil. 13, 1 ex numero hominum eiciendum, ex finibus -ae naturae exterminandum (COD. Greg. 14, 4, 1, 1 [coll. Mos. 15, 3, 1] otia ... n. -ae modum excedere hortantur). AVG. civ. 2, 4 p. 57, 17 D. verecundia (*al. cf.* 8, 18 p. 348, 19 pudor). γ *spectat ad virtutem ingenii (cf. p. 3091, 33)*: CIC. Sest. 91 -ae docilitatis atque ingenii (fin. 2, 41 ratio excellens i. -i. ac. 2, 122 acies. SEN. epist. 110, 9 sagacitas. QVINT. inst. 1, 12, 2 quantum natura -i i. valeat. 12, 11, 10 quanta sit -i i. vis. *et al. cf.* SEN. dial. 4, 12, 3 mens. epist. 102, 21 animus. *et al. aliter p. 3084, 58 sqq. 3088, 39 sqq.*). PLIN. nat. 14, 115 sollertiae -ae (-e *vel* -a *codd.*) ... omnia exquirentis (17, 267 [immanat *codd.*]. AVG. civ. 22, 24 p. 614, 14 D. *aliter p. 3085, 27*).

B ***locutiones generales*:** 1 res -ae (*per sing. infra l. 46. p. 3090, 1. 4*): a *usu generali (loci paucissimi)*: VARRO tit. libr. antiquitates rerum -arum et divinarum (*v. vol. V 1, 1622, 49. 55 sqq.; adde*: VARRO ling. 5, 155 res d. ... et ... -as *curare*. LIV. 5, 23, 7. 10, 8, 4. 34, 31, 4 QVINT. inst. 12, 2, 20. VLP. dig. 43, 1, 1 pr. [*i. '-i iuris', syn.* hominum]. APVL. mund. 30 [*gr. p. 399 b 10* τοῦ σύμπαντος]. TERT. apol. 50, 16 [*per sing. ut*: COD. Iust. 9, 32, 4 pr. (*a. 242*)]. *et al.*). CIC. dom. 104 p. red. ad Quir. 11. de orat. 1, 81 (*opp.* natura rerum). orat. 119 (*opp.* caelestibus). nat. deor. 1, 3 nullam habere ... r. -arum procurationem deos (*cf.* 2, 3 consulere eos *deos* r. -is. *et al. v. et p. 3090, 55*). epist. 10, 5, 2 nec quicquam ex omnibus r. -is est praeclarius ... quam de re p. bene mereri. AETNA 602 artificis naturae ... opus aspice, nulla cum tanta -is r. (phoebus *codd.*) spectacula cernes. IVV. 10, 163 r. -as miscuit *Hannibal* (*cf. p. 3090, 59*). *et passim.*

b *c. miseratione vel contemptu dictum (ad rem cf. p. 3087, 47 sqq.)*: α *spectat ad vitam incertam sim. (loci paucissimi)*: CIC. Marcell. 7 r. -arum domina Fortuna. de orat. 2, 344 magnitudo animi, quo omnes r. -ae tenues ... putantur (*cf.* parad. 27 tolerantia r. -arum. fin. 5, 73 de contemnendis ac despiciendis r. -is [*al.*]. Tusc. 4, 37 nihil -arum r. aut intolerabile ... aut nimis laetabile. *al.* CAPITOL. Aur. 28, 4. PELAG. in Phil. 3, 1 [saeculi *V, Ps. Primas.*]. *v. et p. 3090, 82*). Lael. 102 fragiles caducaeque. off. 1, 90 (*verba Panaetii*) r. -arum imbecillitatem (*cf.* LIV. 45, 8, 6 mutationis. VELL. 2, 75, 2 dubios ... casus. SEN. epist. 98, 5 varietas. *et al.*). *et passim.* *fere i. q. 'fortuna -a' (cf. p. 3091, 4)*: SALL. Iug. 14, 23 r. -arum spectaculum praebeo *Adherbal*. 38, 9 memorem -arum r. (LIV. 37, 35, 5. *cf.* SALL. Iug. 104, 2 ignari -arum r., quae fluxae et mobiles semper in advorsa mutantur. TAC. hist. 3, 68, 1 immemor). β *spectat ad infirmitatem naturae -ae*: LVCR. 4, 1191 -is concedere r. *vitia puellae.*

c *fere i. q.* οἰκουμένη*, mundus, terra ('genus -um' l. 84; exempla affero certiora [ambigue dictum l. 79]; cf. p. 3091, 12)*: SEN. dial. 12 (11), 12, 3 illo *Claudio* moderante terras ..., illo r. -is praesidente (*cf.* TAC. hist. 4, 54, 2 possessionem r. -arum. ann. 15, 47, 2 caput. AVSON. 419, 80 p. 374 P. Gratiano -arum r. domino. CIL XI 6638, 9 [*a. 328*] principi [6657, 7]). nat. 3, 29, 5 quandoque erit terminus r. -is (CVRT. 5, 6, 13 -arum r. terminos se videre credentem *militem* [9, 2, 9. 28]. 9, 3, 13). CVRT. 10, 6, 6 *Alexandrum eum deos* accommodasse r. -is, quarum sorte completa cito repeterent eum suae stirpi (*cf.* PLIN. nat. 27, 3 Romanos velut alteram lucem dedisse r. -is videntur *dei* [QVINT. inst. 12, 1, 25 *oratorem perfectum*]. AVG. civ. 8, 14 p. 342, 27 D. inluxit *sana doctrina*). FRONTO p. 228, 7 N. cum r. -as ... conderet *Iuppiter*. ARNOB. nat. 2, 49 p. 86, 13 et boni ... sunt in r. -is viri (*fere i. q. 'in genere -o'; cf. p. 3091, 15*). AVG. civ. 8, 21 p. 351, 24 D. quid in r. -is agatur. *et al.* *per sing. (ad analogiam vocis q. e.* res publica*) de mundo tamquam re publica generis -i*: PERS. 3, 72 -a qua parte locatus es in re.

d *fere i. q. vita (cf. [per sing.]* GLOSS. II 257, 44 βίος ὁ κοινὸς τῶν ἀνθρώπων: haec res -a. 493, 58 res -a: βίος): α *proprie de vita animantium*: SEN. benef. 4, 22, 1 abire e r. -is. dial. 1, 2, 10 (*verba Catonis*) anime ..., eripe te r. -is (CVRT. 10, 5, 10 CIL VI 33929, 7. *cf.* AVG. civ. 20, 29 p. 479, 11 D. raptus est de r. -is). epist. 76, 28 exemptum ... r. -is (*v. vol. V 2, 1499, 38, ubi addas*: FRG. Vat. 42 SVLP. SEV. chron. 2, 29, 5. COD. Iust. 3, 1, 7 [*a. 294*]). SCAEV. dig. 29, 7, 14 pr. in r. -is non est (*al.* VLP. dig. 28, 3, 6, 1 *al.* PAVL. dig. 1, 5, 7 *al.* AVG. civ. 10, 32 p. 456, 13 D. 22, 8 p. 569, 8. COD. Iust. 5, 28, 2 [*a. 212*]. *al.* CIL VIII 20162, 6 INSCR. christ. Diehl 2782. *cf. infra l. 29*). VLP. dig. 21, 1, 23, 3 quo ... se r. -is extrahat (*cf.* COD. Iust. 6, 53, 5, 1 [*a. 226*] subtracta [INSCR. christ. Diehl 314]). FRG. Vat. 313 in r. -is agens (COD. Theod. 14, 3, 13. COD. Iust. 2, 50, 7 [*a. 294*]. *al.*). APVL. flor. 16 p. 66 dixisse r. -is valere. COMM. apol. 853 tolle ... de r. -is. SPART. Sept. Sev. 20, 5 de r. -is ... discedere (*cf.* PS. AVR. VICT. epit. 48, 19 excessit [*v. vol. V 2, 1207, 26, ubi addas*: CONC.[S] II 3, 2 p. 35, 30 (*II 1, 2 p. 21, 6* τὸν ἀνθρώπινον ... βίον). GREG. TVR. Franc. 5, 22 SYNON. Cic. p. 431, 33 B.]. CIL XIII 1131, 12 decedit). CONC.[S] II 3, 2 p. 32, 22 de -is r. auferrent (*II 1, 2 p. 18, 35* τῶν ἀνθρωπίνων ⟨πραγμάτων⟩. *cf. infra l. 33*). p. 32, 24 ab -is r. ... alienus (*II 1, 2 p. 18, 38* τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. p. 39, 16 [*gr. p. 23, 37 ut supra*]). p. 36, 1 in -is r. permansimus (*gr. p. 21, 8 ut supra. cf. l. 31*). COD. Iust. 6, 15, 2 (*a. 290*) r. -is ... defunctum. 6, 55, 3 (*a. 293*) in r. -is non invenitur. LEX Burg. lib. const. 53, 1 si ... r. superfuisset -is. β *transl. de existentia rerum*: POMPON. dig. 46, 3, 107 cum res ... in r. -is esse desiit (TRYPH. dig. 13, 1, 20 [*ibid.* perempta est]. VLP. dig. 4, 2, 14, 5 *al.* PAVL. dig. 45, 1, 91, 1. *cf. l. 11*). VENVL. dig. 46, 2, 31 pr. manere ... rem in r. -is (*cf. l. 25*). DIONYS. EXIG. Conc.[S] I 5 p. 306, 32 *paterna traditio* periclitata est ab -is r. auferri (*I 1, 4 p. 30, 22* ἐξ ἀνθρώπων, *I 3 vers. Tur. p. 203, 19* ex [ab *Rustic.*] hominibus. *cf. l. 22*).

2 *loc. neutrales*: a *neutr. pro subst.*: α *usu generali*: Ⓘ *de substantia -a*: PLAVT. Mil. 1044 (*v. p. 3086, 21*). SEN. epist. 102, 22 mixtum hoc divini -ique *corpus*. MELA 1, 48 Satyris praeter effigiem nihil -i. TERT. adv. Marc. 2, 16 p. 357, 5 quomodo ... in deo -um aliquid existimas et non divinum omne? (p. 357, 11 -a). AVG. serm. 184, 1, 1 in Christo homine et deo credere quoniam non possunt -a, contemnunt (*opp.* divina. PS. AVG. serm. 84, 2 divinum et -um quiddam sociari debuit. CONC.[S] *p. 3075, 84*. GREG. M. moral. 2, 42 nec divina humanitate minuit nec -a divinitate consumpsit). Ⓘ *de iis, quae quolibet modo ad hominem pertinent (loci paucissimi; adamatur in formulis sollemnibus; opp. fere* divinus *[eo modo q. d. 'polare Ausdrucksweise' e. g. l. 50], alia v. l. 53. 55. 64)*: PLAVT. Amph. 258 (*formula deditionis*) dedant ... se, divina -aque omnia ... in dicionem ... Thebano poplo (LIV. 1, 38, 2. 7, 31, 4. 26, 33, 13. 28, 34, 7. *cf.* SALL. Iug. 31, 9 hostibus tradita sunt). Asin. 854 neque divini neque mi -i posthac quicquam accreduas (*cf.* Poen. 466 credere). Trin. 479 de divinis atque -is cernitur (*apud mensam tamquam in senatu*). TER. Haut. 77 homo (*v. p. 2878, 72*) sum: -i nil a me alienum puto (*explicant Cic. leg. 1, 33 off. 1, 30 Sen. epist. 95, 53 Ambr. off. 3, 7, 45 Pomer. 3, 22*). SISENNA hist. 123 an superna agentes -a neglegant *divi* (*cf.* CIC. nat. deor. 1, 123 si dii -a non curant. *et al. v. et p. 3089, 49*). VARRO frg. Aug. civ. 6, 4 p. 251, 6 D. (*'antiquitates'; opp.* divina). CIC. Sest. 1 (*de tumultuosis*) qui omnia divina et -a violarint, vexarint, perturbarint, everterint (*cf.* SALL. Catil. 12, 2 promiscua habere. Iug. 5, 2 contentio ... permiscuit [SALL. (?) rep. 2, 8, 4 avaritia. CONST. Sirmond. 12 vis mali]. or. Phil. 11 *arma civilia* advorsum d. et -a omnia cepit. LIV. 4, 2, 7 turbentur. 27, 17, 15 nec d. quicquam nec -i sanctum. SEN. benef. 6, 31, 11 impellentem *Xerxen*. SYNON. Cic. p. 435, 20 B. spernens. *cf.* LVCAN. 4, 689 superos -aque polluit *Curio. v. et l. 66. 68. p. 3089, 53*). *al.* SALL. Iug. 31, 20 divina et -a omnia penes paucos erant. epist. Mithr. 17 quibus non -a ulla neque divina obstant, quin *eqs.* (LIV. 9, 8, 6 quo minus iustum ... ineatur bellum). or. Lep. 11 quaeve -a superant aut divina impolluta sunt? HOR. sat. 2, 3, 95 divina -aque ... divitiis parent. LIV. 9, 14, 3 agentibus divina -aque (*sc. sacrificia et negotia profana*) ... consulibus. *et passim.* *in formulis superbiam significantibus*: SEN. benef. 1, 13, 1 *cum Alexander animos* supra -a tolleret (6, 3, 2 tumidos et s. -a elatos. *cf. p. 3087, 43*). OPTAT. 3, 3 p. 76, 19 dum nihil -um voluit habere ..., dum a ceteris hominibus aliquid plus esse cupiebat.

β *c. miseratione vel contemptu dictum (ad rem cf. p. 3087, 47 sqq.)*: Ⓘ *spectat ad vitam incertam sim. (loci paucissimi)*: PLAVT. Capt. 304 fortuna -a fingit artatque ut lubet. Cist. 194 ut sunt -a, nihil est perpetuom datum (TER. Haut. 552 QVEROL. p. 7, 14 AVG. civ. 16, 20 p. 156, 18 D.). AFRAN. com. 290 ferre -a humanitus (CIC. Tusc. 3, 34 [*v. p. 3096, 43*]. Att. 15, 20, 3. epist. 6, 1, 4 placate et moderate. SEN. dial. 6, 4, 1 ⟨in⟩humano ... modo). Sest. 141 ut omnia -a leviora videri debeant (*cf.* rep. 1, 28 despicientem omnia -a et inferiora sapientia ducentem [*al.* SEN. dial. 6, 23, 2. AMM. 15, 9, 8 despectantes -a *drysidae*]. fin. 2, 46 tolerabilia ... levia du-

[*Ehlers*]

cens [Tusc. 5, 17 Att. 12, 11]. *et al. cf. p. 3089, 58*). *et passim.* *in formulis mortem significantibus* (*cf. p. 3098, 53*): SALL. hist. frg. 5, 24 si in Pompeio quid -i evenisset. PAVL. dig. 16, 3, 26 pr. si aliquid mihi -um contigerit. *fere i. q. 'fortuna -a'* (*cf. p. 3089, 65*): PANEG. 11, 13, 3 si quis ad -a respiciat. AMM. 25, 7, 6 -orum respectu. 30, 8, 9 -a soliti respectare *animi.* (II) *spectat ad infirmitatem naturae -ae*: TERT. adv. Marc. 2, 27 p. 373, 18 quae ut -a reprehenditis *in deo* (*v. p. 3076, 46*). ARNOB. nat. 4, 19 p. 156, 28 -um nescioquid ... et ex terreni generis humilitate proficiscens. VITAE patr. 5, 1, 9 opera ... facit munda ... nihil habens -um (*Cot. p. 508^C^ ἔργα ... μηδὲν ἔχοντα ἀνθρώπινον*).

γ transit in notionem q. e. οἰκουμένη, mundus, terra (*cf. p. 3089, 71*): CIC. rep. 6, 20 haec caelestia ... spectato, illa -a contemnito (*cf.* SEN. Herc. f. 90 caelitum sedes pete, -a temne). SEN. Herc. f. 518 *Iovis* excussis tremunt -a telis (*spectat potissimum ad ipsos homines, sim.*: ARATOR act. 1, 235 ut flagrent [*i. ament*] -a deum. *cf. p. 3089, 84*). dial. 11 (12), 8, 5 paribus intervallis omnia divina ab omnibus -is distant (epist. 102, 21 aer -is divina secernens ... coniungit. AVG. civ. 9, 9 p. 380, 25 D. divinis -a iunguntur). VIRG. gramm. epit. 14 p. 83, 3 H. ab -is celatur *caelum.*

b -um est *c. inf.*: AVG. serm. 8, 5, 6 concumbere et generare etiam pecorum est; ratiocinari, intellegere -um est. LEO M. epist. 28, 4 (*de duabus naturis Christi*) esurire, sitire, lassescere atque dormire evidenter -um est (*opp.* divinum).

3 *per ellipsin subst.*: SALL. or. Lep. 6 -i (*sc. 'generis' [v. vol. VIII 676, 34 et cf. Prinz, Philol. 95, Beitr. aus der Thes.-Arbeit] huc fort.* [*nisi ad l. 32*]: LIV. ANDR. carm. frg. 20, 1 nullum peius macerat -um [genus m. -um *Zander*, homonem *Ursinus*; *Hom. θ 139* ἄνδρα] quamde mare saevom). TERT. anim. 32 p. 354, 7 cadaverinam, immo et -am (*sc. 'carnem'*). *?* AMM. 22, 15, 28 -is (*sc. 'manibus'*; *v. vol. VIII 365, 82*).

4 -us *fere i. q. homo* (*aliter p. 3089, 19. i. q. 'vir'? l. 43; vi strictiore significat generis -i participem [spectat ad rationem -am l. 40, infirmitatem -am l. 54], v. Heinze ad Lucr. 3, 837. e coni. dub.*: PACVV. trag. 295; *falsa var. l.*: CIC. Att. 13, 21, 5 [*M*]. LIV. 8, 9, 10 [*p. 3087, 12*]; *dub.*: *l. 28*): GRACCH. or. frg. Char. gramm. p. 256, 3 B. (frg. 17 M.) qui pro asylo (*Marx*, sylla *codd.*) -um trucidet (*?*; *huc trahit Stowasser, WSt. 6, 1884, 206 sq.*). VARRO Men. 289 naturā -is (*vix neutr.*) omnia sunt paria: qui pote plus, urget, piscis ut saepe minutos magnus comest *eqs.* LVCR. 3, 80 vitae percipit -os odium (*sc. contra rationem, v. Heinze l. c.*). 3, 837 omnibus -is (TAB. devot. Poetov. ÖJh. 9, 1906, 194 [*s. II; ad rem cf. l. 47*] Firminam <cl>od<as> [*v. vol. III 1300, 42*] ab o. -is [*i. 'viris'?, cf. antea*: Paulina aversa sit a viris omnibus. *v. Jeanneret, Tabl. d'exécr. 125; n. pl. intellegit v. Premerstein*]). OV. fast. 2, 503 -o maior ... Romulus ... visus adesse (*cf. p. 3087, 12*). TAB. devot. Pomp. NSc. 1916 p. 305 b 11 nec ... pos(s)it pete<re> ... ul(l)o(s) uman<os> (*cf. l. 43*). PS. APVL. Ascl. 38 *dei* -is amica quasi cognatione auxiliantur (*?; n. pl. intellegit Scott*). COMM. apol. 372 *deus* in terris visus est conversatus -is (*Vulg. Bar. 3, 38* cum hominibus). EPIT. Alex. 73 (*philosophi Indorum Alexandro*) si -us (*an leg.* -os *vel* humanitus*?*) — -us, inquimus — superas nosmet, tibi cedimus ...; quod vero divinitus tributum est, id ... in manu deorum erit. OPT. PORF. carm. 24, 29 quia lis onerosa caduco dicta sit -o (*27* homini). IVST. 42, 3, 2 primus ... -orum. PS. HIL. libell. 6 p. 78, 10 *Christus* homo parto corpore, deus in potestate ... efficiebat ut deus ..., compatiebatur ut -us (*cf. p. 3086, 25*).

II *c. emphasi dictum pertinet ad ea, quae hominibus conveniunt*: A *respicitur* ***infirmitas -a*** (*v. p. 3087, 47 sqq.*): 1 *de iis, quae infirmitati -ae conceduntur, fere i. q. tolerabilis*: a *de rebus adversis* (*usus derivatur ex exemplis p. 3087, 48 sqq. positis*): α *c. subst.*: PLAVT. Truc. 218 (*de fortuna mutata*) -um facinus factumst. VVLG. I Cor. 10, 13 tentatio vos non apprehendat nisi -a (*gr. ἀνθρώπινος. infra*: supra id, quod potestis). β *neutr. ponitur praedicative*: CIC. Pis. 43 non ferrem ... moleste, si *naufragium evenisset* ...; sed id tamen esset -um. leg. 2, 43 quae (*sc. mortem, dolorem eqs.*) fateor -a esse et multis bonis viris accidisse. Tusc. 3, 57 -a esse, quae acciderint (*infra*: tolerabilia esse, quae et tulerint et ferant ceteri). Att. 15, 13, 4 haec quidem -a. SEN. dial. 6, 17, 1 quis negat grave esse? sed -um est. 12 (11), 10, 6 -um *esse*, quod perdidisti *fratrem.* QVINT. decl. 335 p. 320, 18 solet fieri, ⌊-um est, frequens⌋ (summum est sequens *codd.*).

b *de vitiis* ('-us ad ignoscendum' *l. 82*; *usus derivatur ex exemplis p. 3087, 73 sqq. positis*): α *de rebus*: (I) *c. subst.*: TER. Ad. 687 id peccatum ... sane magnum, at -um tamen (AVG. serm. 17, 5, 5 -a et tolerabilia). CIC. Catil. 2, 10 non ... mediocres ... lubidines, non -ae et tolerandae audaciae. Marcell. 13 etsi aliqua culpa tenemur erroris -i, ab scelere certe liberati sumus (*v. p. 3088, 71*). LIV. 28, 11, 7 neglegentia. VLP. dig. 9, 2, 27, 9 (= coll. Mos. 12, 7, 7) rem eum -am et naturalem passum (*sc. servum, qui ad fornacem obdormivit*). *cf. p. 3089, 2 sqq.* (II) *neutr. pro subst.*: CIC. part. 102 aequi et recti et -i ad ignoscendum disputatione. (III) -um est (*per ellipsin verbi p. 3092, 5; ambigue dictum p. 3092, l. 7. 9*): *absolute*: TER. Ad. 471 virginem vitiavit; ... hoc quidem ferundum aliquo modost, persuasit nox (*eqs.*) ..., -umst (DON.: hoc dicere solemus, ubi peccatum quidem non negamus, sed tolerabile esse dicimus). CIC. Verr. II 5, 117 (*cf.* QVINT. inst. 8, 4, 20 *ad l.*) metum virgarum nauarchus ... pretio redemit: -um est (*antea*: levia, *postea*: usitatum). Tusc. 3, 12 -um id quidem, quod ita existumas (*sc. aegritudinem in sapientem cadere*). *c. inf.*: PLAVT. Merc. 319 -um amarest, ⌊-um autem ignoscerest⌋ (⌊ ⌋ *sic P, aliter A*). VERVS Fronto p. 131, 5 N. adhibeo tibi deprecatores humanitatem ipsam: nam et delinquere -um est et hominis maxime proprium <ignoscere>. HIER. epist. 57, 12, 3 errasse -um est (AVG. serm. 164, 10, 14 -um fuit errare, diabolicum est ... in errore manere. *cf. Otto, Sprichw. 165*).

β *transfertur ad hominem modici peccati reum*: TERT. pudic. 15 p. 252, 13 citius incesto quam alicui -iori reo ecclesiam reddidisse.

2 *de iis, quae sub specie infirmitatis -ae aequa videntur*: CLAVD. DON. Aen. 4, 330 p. 401, 21 *Dido* adlegans iusta, -a, miseranda, quae Aeneae mentem flectere potuissent et deberent. 7, 230 p. 36, 30 quid tam -um et tam simplex, morari velle in litore (*eqs.*) ...?

3 *de iis, quae infirmitati -ae adaptantur, fere i. q. simplex*: VVLG. Rom. 6, 19 (= ITALA codd. dg) -um dico propter infirmitatem carnis vestrae (*gr. ἀνθρώπινον. cf. p. 3098, 29*).

B *respicitur* ***praestantia -a*** *hominibus nomine suo dignis conveniens* (*v. p. 3089, 24 sqq.; ad rem cf.* humanitas *p. 3077, 20*): 1 *de aequanimitate i. q. homini -a humaniter ferenti conveniens* (*usus derivatur ex exemplis p. 3089, 25 positis; cf. p. 3078, 79. 3096, 41. 3097, 60. 3098, 80*): SEN. dial. 9, 15, 2 -ius est deridere vitam (vitia *Gertz*) quam deplorare.

2 *de sensu sano fere i. q. sapiens, prudens, φρόνιμος* (*vi morali l. 33. 35 [opp. sensus bestiae]; usus derivatur ex exemplis p. 3087, 21 sqq. 3089, 32 sqq. positis*; *cf.* humane *p. 3096, 46*, humanitas *p. 3077, 29*): CIC. orat. 209 *oratio composita* aufert -um sensum auditoris (PS. BRVT. Cic. ad Brut. 1, 17, 5 quid ... tam alienum ab -is s. est quam *eqs.*? [COD. Theod. 11, 7, 3 (= Iust. 10, 19, 2, 1) *de homine malo*]. LACT. inst. 1, 21, 11 [*opp.* dementiam]. CLAVD. DON. Aen. 7, 350 p. 57, 8 [*opp.* malignitatem *similem serpentis*]. *cf. p. 3084, 63. 3087, 34*). TERT. nat. 2, 5 p. 102, 12 -iorem ... opinionem, quae de communi omnium sensu et simplici <coniectura> deducta videatur. LACT. epit. 18, 4 nec illa ... -iora sunt, quae *eqs.* (*inst. 1, 21, 16* non minoris insaniae). CLAVD. DON. Aen. 5, 130 p. 441, 6 iudicium. -um est *c. inf.*: TERT. nat. 1, 4 p. 64, 19 cum sit -ius occulta manifestis adiudicare quam manifesta de occulto praeiudicare. *de homine*: TERT. adv. Val. 38 p. 211, 11 -ior ... Secundus (*opp.* ingenia *haeretici cuiusdam*).

3 *de generositate*: a *significatur condicio ultra vitam barbaram provecta* (*cf.* humanitas *p. 3077, 37*): α *de hominibus*: CIC. div. 1, 2 gentem ... nullam video neque tam -am atque doctam neque tam immanem tamque barbaram, quae non significari futura ... posse censeat. CAES. Gall. 4, 3, 3 -iores *Vbii quam ceteri Germani.* 5, 14, 1 (*interpol.?*) *ex Britannis* longe sunt -issimi qui Cantium incolunt. SEN. dial. 12 (11), 18, 9 barbaris ... -ioribus. GELL. 15, 21 tit. Iovis filii prudentissimi -issimique, Neptuni autem ferocissimi et inhumanissimi (*infra*: humanitate). CLAVD. DON. Aen. 7, 130 p. 21, 21 quive habent homines *loca*, -i ... an feri. *de ingenio*: SEN. dial. 4, 15, 4 non ... -i vim ingenii, sed feri et intractabilis. β *de rebus*: CIC. de orat. 1, 33 homines ... a fera agrestique vita ad hunc -um cultum civilemque deducere (PANEG. 9, 18, 2 [*plur.*]. AMM. 15, 11, 4 -iore. CLAVD. DON. Aen. 8, 320 p. 160, 21). OV. Pont. 1, 3, 48 loco. GELL. 19, 12, 7 -ioris vitae. FIRM. err. 15, 1 ratione. CLAVD. DON. Aen. 8, 320 p. 160, 17 persuasionibus et institutis.

b *significatur perfectio sublimis naturae -ae* (*v. p. 3089, 29*): α *in univ. fere i. q. honestus, ingenuus, γενναῖος* (*transit interdum in notionem sub γ positam, e. g. l. 67. p. 3093, l. 2. 4; v. etiam quae monui p. 3093, 45*): (I) *usu generali*: (A) *de hominibus*: CIC. Q. Rosc. 18 estne quisquam, qui tibi purior, pudentior, -ior, officiosior liberaliorque videatur (*infra*: virum bonum)? fin. 2, 80 et bonum virum et comem et -um *Epicurum* (2, 93 optimum atque -issimum v., Cn. Octavium). Att. 3, 11, 2 Q. fratrem optimum -issimumque. 7, 7, 7 Alexim, -issimum puerum. epist. 16, 5 tit. Tironi -issimo et optimo. 16, 5, 2 nihil potest illo (*Curio*) fieri -ius, nihil nostri amantius. ad Q. fr. 1, 1, 6 ex eo genere sociorum, quod est ex hominum omni genere -issimum. 2, 3, 5 -issimi gratissimique. PLIN. epist. 8, 24, 9 -ior, melior, peritior. *de animo sim.*: CIC. part. 22 animo -o ac liberali. epist. 13, 22, 2 gratissimis et -issimis moribus *Manlii* (*cf. infra l. 79*). (B) *de rebus ad hominem pertinentibus*: CIC. Arch. 16 hanc animi remissionem (*sc. studium litterarum*; animadversionem *codd.*) -issimam ac liberalissimam iudicaretis. de orat. 3, 21 ingenuarum et -arum artium (*cf. p. 3094, 62*). Brut. 85 erat ... mos (*cf. l. 75*), ut in reliquis rebus melior, sic in hoc ipso -ior, ut faciles essent in suum cuique tribuendo. ac. 2, 127 -issima completur animus voluptate. Tusc. 5, 63 omni cultu et victu -o carebat *Dionysius*; vivebat cum fugitivis *eqs.* Att. 12, 10 dolor -us *servo mortuo* (*cf.* VAL. MAX. 4, 1, 12 Macedonici tam -a tamque civili lamentatione *de Scipione inimico habita*). SEN. clem. 1, 3, 2 nullam

[*Ehlers*]

ex omnibus virtutibus homini magis convenire, cum sit nulla -ior (*quam clementia*). 1, 25, 1 crudelitas minime -um malum est indignumque tam miti animo (*infra*: abiecto homine [*v. p. 2880, 53*]. dial. 3, 1, 1 armorum [*eqs.*] ... cupiditate. 10, 13, 7 rei [*sc. crudelitati*]. 12 [11], 17, 6 alienis malis oblectare *luctum* m. -o solacio). PLIN. nat. 34, 17 ambitione (*in statuis publice ponendis*). QVINT. inst. 10, 3, 15 si non resupini (*eqs.*) ... exspectaverimus, quid obveniat, ⟨sed⟩ ... -o quodam modo ad scribendum accesserimus. PLIN. epist. 2, 3, 8 cognitionem *Isaei*, qua nulla est iucundior, ... pulchrior, ... -ior. *neutr. pro subst.*: LIV. 5, 3, 9 si quicquam in vobis (*sc. tribunis plebis*) non dico civilis, sed -i (animi *add. Woelfflin, sed cf. p. 3087, 39*) esset, favere vos ... comitati patrum atque obsequio plebis oportuit. -um est (existimatur) *c. inf., acc. c. inf.*: TER. Hec. 553 nonne ea dissimulare nos magis -umst quam dare operam id scire ...? (SCHOL.: liberale et honestum). CIC. leg. 3, 42 (*v. app. crit.*) nihil minus civile est et -um quam ... quicquam agi per vim. PLIN. epist. 8, 21, 1 pulcherrimum et -issimum existimo severitatem comitatemque miscere.

(II) *spectat ad pudicitiam* (*de hominibus l. 23; ad rem cf. p. 3089, 31*): PLIN. nat. 29, 62 quaedam pudenda dictu ... commendantur ..., veluti cimicum, animalis foedissimi (*eqs.*) ...; ex iis, quae tradunt, -issimum est inlinere morsibus (*serpentium*) *eqs.* (*cf.* 29, 142 -issimi eorum *sc. medicorum, qui blattis utuntur*).

(III) *spectat ad leporem, facetiam sermonis sim.* (*cf.* humane *p. 3090, 51,* humanitas *p. 3078, 7*): CIC. fin. 2, 82 attulisti aliud -ius *Epicureorum* (*sc. non solum voluptatis causa amicitiam expeti; spectat ad 1, 69* Epicurei ... acuti). Att. 16, 13, 1 nihil legi -ius (*antea*: elegantissima *epistula*). ad Q. fr. 2, 9, 2 subtilitatem veteris urbanitatis et -issimi sermonis. PLIN. epist. 7, 4, 6 (carm.) salibus.

(IV) *usu secundario vel novato spectat ad decorem, commoditatem, iucunditatem*: (A) *de vestimento*: PETRON. 117, 2 utinam ... sufficeret largior scaena, id est vestis -ior, instrumentum la⟨u⟩tius. (B) *de ratione vitae*: PLIN. nat. 31, 88 vita -ior sine sale non quit degere (degi *Mayh.*). *t. t. med. de cibo liberali* (*cf.* humanitas *p. 3078, 29; aliter p. 3095, 31*): THEOD. PRISC. log. 48 ciborum -ior ordinatio, simplex attamen et digestibilis. CAEL. AVR. acut. 2, 19, 124 neque ... aliquid -ius cibo largiatur (*opp.* sorbilibus ... sucis). 3, 8, 81 -iore cibo (chron. 2, 14, 209 -ioribus c. ..., hoc est ex mediae materiae qualitate). (C) *peculiariter de pulsu sim.*: CAEL. AVR. acut. 2, 1, 2 Asclepiadi ... dicenti pulsum atque respirationem -iorem lethargis quam phreniticis esse.

β *fere i. q. eruditus, doctus, urbanus, politus* (*cf.* GELL. 13, 17, 1 [*v. p. 3079, 2*] *bonas artes* qui sinceriter percupiunt adpetuntque, hi sunt vel maxime -issimi [*affert* VARRONEM *l. 52*]; *opp.* sapiens *l. 51; quaedam exempla spectant etiam ad* α, *e. g. l. 53. 57*): VARRO rust. 2, 5, 1 Quintus Lucienus senator, homo quamvis -us ac iocosus (CIC. Verr. II 4, 98 doctissimus atque -issimus *Scipio.* 5, 71 periti et -i *Syracusani.* Arch. 19 *iudices.* Pis. 68 quidam Graecus. *ibid.* non apud indoctos, sed ... in h. eruditissimorum et -issimorum coetu loquor. de orat. 2, 3. fin. 2, 102 [*de testamento Epicuri*] quamvis et belli et -i, sapientis vero nullo modo). frg. Gell. 13, 17, 3 (= Non. p. 52) *Praxiteles* nemini est paulum modo -iori ignotus (*cf.* GELL. *ad l.*: eruditiori doctiorique). CIC. Cael. 2 Atratino -issumo atque optumo adulescenti (24 -issumi et doctissumi ... Titus Gaiusque Coponii [*infra*: doctrinae ... atque humanitatis]). or. frg. A VIII 5 Q. Catulo, sapientissimo viro atque -issimo. part. 90 hominum esse duo genera, alterum indoctum et agreste ..., alterum -um et politum, quod rebus omnibus dignitatem anteponat.

γ *fere i. q. comis, mitis, clemens, benignus,* φιλάνθρωπος (*cf.* GELL. 13, 17, 4 '-iori' [*l. 52*] ... non ita, ut vulgo dicitur, facili et tractabili et benivolo, tametsi rudis litterarum sit. AVG. serm. 174, 1, 1 homo ille dicitur -us, qui se exhibet hominem, et maxime qui hospitio suscipit hominem [*q. sq. v. p. 3086, 25*]. ISID. orig. 10, 116 -us, quod habeat circa homines amorem et miserationis affectum. SYNON. Cic. p. 418, 5 B. GLOSS. εὐσεβής. φιλάνθρωπος. iucundus. -o: pio. *auget voces q. s.* lenis, mitis, placidus [*v. p. 3094, 42. 75 sq.*]; *augetur vocibus q. s.* aequus, pius [*v. p. 3095, 16. 17*]. *acced.* ad misericordiam *p. 3094, 26,* in beneficiis *infra l. 78,* ad gratiam *p. 3094, 81;* factu *sim. [?] p. 3094, 52. cui humanitas praestetur, indicatur per dat.* [*p. 3094, 32. 35. 3095, 42*], ad [*p. 3094, 22; aliter p. 3094, 5*], circa [*p. 3094, 24. 3095, 60*], erga [*infra l. 77*], in [*p. 3094, 1. 15*], iuxta [*p. 3095, 38*]):

(I) *vi generali de qualibet comitate*: (A) *usu originario de hominibus* (*de deo p. 3094, 17; humanitas praestatur bestiis [cf.* humanitas *p. 3080, 72] p. 3095, 11. 19, cf. p. 3097, 7*): (1) *de hominibus ipsis*: CIC. Cato 59 *Cyrum* comem erga Lysandrum atque -um fuisse (*Xenoph. oec. 4, 20* φιλοφρονεῖσθαι. *de rege ut*: VVLG. III Esdr. 8, 11 [*epist. Artaxerxis*] -ior ... in beneficiis [*gr.* τὰ φιλάνθρωπα]. *cf. p. 3094, 77 et v.* humanitas *p. 3081, 9*). nat. deor. 1, 93 Phaedro *Epicureo* nihil elegantius, nihil -ius (*opp. Zeno litigiosus*). Att. 16, 16, 12 hominem facillimum atque -issimum, Plancum (FIRM. math. 4, 19, 32 -os, religiosos). CIC. fil. Cic. epist. 16, 21, 1 -issimi et carissimi patris (*cf. p. 3094, 75*). OV. ars 2, 372 usast -i commoditate viri *Helena* (*369* non rusticus). VAL. MAX. 5, 1, 1^{e} amici. SEN. benef. 5, 20, 5 in publicum (*terra ignoto mortuo iniecta; cf. infra l. 79 et v.* humanitas *p. 3080, 50*). dial. 5, 8, 5 *iracundo* proderunt summissi et -i et dulces. PLIN. paneg. 59, 3 diceris iustissimus, -issimus, patientissimus fuisse (*de imperatore ut*: SPART. Did. 9, 2 -issimus ad convivia, benignissimus ..., moderatissimus. VOPISC. Aurelian. 25, 1 -ior atque clementior [*in hostes*]. CANON. Migne 56, 849^{A} -issimorum imperatorum [*antea*: piissimis]. CIL III 6585, 2 d. n. -issimo invictissimoque Constantino. *de uxore*: AMM. 21, 6, 4 in culmine tam celso -a *Eusebia. cf. infra l. 41. 49. 70. 73. 83 et v.* humanitas *p. 3081, 35*). VERVS Fronto p. 116, 22 N. (?). VLP. dig. 22, 1, 33 pr. dummodo non acerbum se exactorem nec contumeliosum praebeat (*praeses provinciae*), sed moderatum et cum efficacia benignum et cum instantia -um (*de magistratu ut*: CAPITOL. Pert. 4, 3 mitissimus et -issimus *praefectus urbi* [*opp.* severum]. SORT. Sangall. 28, 5 praetor et ⟨in o⟩mnes -us. *cf. infra l. 57 et v.* humanitas *p. 3080, 83*). TERT. adv. Marc. 4, 23 p. 498, 24 *Christus* (*cf. de deo Christiano*: VITA Abr. 9 [RevBén. 50, 1938 p. 237, 48] -us et misericors [amator ... hominum *altera versio ibid. p. 231, 9*]. VITA Mar. meretr. 17 [*ibid.* p. 239, 34] -us et bonus. *apud gentiles*: SERV. auct. Aen. 8, 275 alii 'communem' [*deum, sc. Herculem*] -um, beneficum, φιλάνθρωπον. *v. et p. 3097, 72 et cf.* humanitas *p. 3082, 4*). CYPR. eleem. 5 p. 376, 25 ad precem pauperis (*antea*: misericors). FIRM. math. 5, 1, 16 laetus, -us. 5, 3, 17 animo simplices, -i, misericordes. 5, 3, 28. 5, 3, 39 circa eos. QVEROL. p. 58, 4 -um ac misericordem *Querolum.* CLAVD. DON. Aen. 3, 55 p. 270, 19 (*in alumnum*). 3, 345 p. 314, 19. AMBROSIAST. in Rom. 15, 27 p. 177^{B} ad misericordiam. VVLG. sap. 12, 19 (*gr.* φιλάνθρωπον). RVFIN. Basil. reg. 2 p. 491^{C} (*de proximis diligendis*) -um animal et communicabile homo est et non agreste aliquod ac ferum. hist. 5, 1, 60 mitior vel -ior (*gr.* ἐπιεικέστεροι καὶ ... συμπαθεῖν δοκοῦντες). ALC. AVIT. hom. 16, 2 p. 125, 14 *episcopus* (GREG. TVR. Franc. 5, 46 p. 238, 13 valde elymosinarius et cunctis -us. *cf.* humanitas *p. 3081, 74*). COD. Iust. 7, 6, 1, 5 ut populus ... eum quasi -um respiciat (*sc. dominum servis manumissis. cf.* INST. Iust. 2, 7, 4 -ioribus ... dominis ..., severioribus). CIL VI 9487, 6 piissimo -issimoque iuveni. X 4486, 5 (*a. 366?*) -us omnibus. INSCR. christ. Diehl 4634 A$^{adn.}$ bonae, fideli, castae ⟨... et⟩ -ae Calliope. (2) *de animo sim., facie, affectu*: PLAVT. Most. 814 inridere ne videare (*eqs.*) ... :: intellego ... atque ⟨es⟩se existumo -i ingeni (TER. Andr. 113 -i i. mansuetique animi). PLANC. Cic. epist. 10, 24, 5 moderatissimi atque -issimi fuit sensus *Octavianus* (AVG. civ. 19, 7 p. 367, 13 D. NOVELL. Theod. 8 pr. *imperatoris* [14, 7. COD. Iust. 5, 9, 5, 7 *a. 439*]). SEN. benef. 2, 13, 2 -a fronte, certe leni placidaque (*cf.* APVL. apol. 55 vultu). PLIN. nat. 7, 79 affectus (*opp.* rigorem ... torvitatemque naturae duram et inflexibilem. AVG. civ. 1, 17 p. 28, 21 D. *al.* enchir. 112, 29). ITALA sap. 1, 6 (Aug. de mend. 16, 31 p. 451, 1) -us est ... spiritus sapientiae (*gr.* φιλάνθρωπον, *Vulg.* benignus. VVLG. sap. 7, 23 *in sapientia est* sp. ... benefaciens, -us [*gr.* φιλάνθρωπον], benignus *eqs.*). CLAVD. DON. Aen. 3, 40 p. 268, 3 animum. NOVELL. Theod. 14, 2 mente (*imperatoris*). (3) *de rebus ad hominem pertinentibus*: (a) *c. subst.* (*cf.* -um ius *sim. p. 3085, 63. 3086, 1,* -us modus *sim. p. 3089, 2*): TER. Andr. 236 hoccinest -um factum aut inceptum (factu aut inceptu *Don. var. l.*)? hoccin[est] officium patris? ... quid est, si haec non contumeliast? (SEN. epist. 120, 5 benigna ... -a ... fortia). CIC. Att. 6, 1, 7 litteras (*opp.* contumaciter, adroganter, ἀκοινονοήτως). LIV. 24, 31, 12 consilio. VAL. MAX. 1, 7 ext. 10 propositum *auxiliandi* (INST. Iust. 3, 2, 3^{a} *praetorum*). 5, 1, 1^{a} -issima et clementissima senatus acta. SEN. benef. 2, 3, 1 praedicatione -a benignaque. 4, 14, 3 non ... cogitatio avara nec sordida, sed -a, liberalis. 6, 27, 5 partes (*opp.* durissimas). clem. 1, 2, 2 partem. PLIN. nat. 18, 44 *praeceptum* Catonis (*agr. 4*) -issimum utilissimumque: id agendum, ut diligant vicini. 34, 89 artem (*sc. sculpturam; cf. p. 3092, 78*). QVINT. inst. 3, 8, 59 civili et -o ingressu. PLIN. epist. 5, 16, 10 solacium non quasi castigatorium et nimis forte, sed molle et -um (*cf. 11* clementer). APVL. met. 4, 26 pietatis (DRAC. Romul. 5, 307). TERT. apol. 4, 4 sine ullo retractatu -iore (*antea*: dure). spect. 12 p. 14, 12 -iore atrocitate (*per paradoxon ut*: adv. Marc. 1, 29 p. 332, 18 duritia). pudic. 5 p. 227, 26 mollissima et -issima disciplina. AMM. 24, 1, 9 cultu. AVG. enchir. 67, 18 benevolentia. COD. Theod. 1, 12, 5 (= Iust. 1, 35, 2) allegationes (*i.* '*modestae*'; *aliter Mommsen*). 7, 15, 1 provisione (*imperatorum*). CONC.^{S} I 2 p. 35, 7 (= I 3 vers. Tur. p. 60, 3) responsum (*I 1, 2 p. 12, 1* φιλάνθρωπον). COD. Iust. 1, 12, 6, 9 (*a. 466*) intercessione. 4, 11, 1 pr. more *imperatoris.* (b) *neutr. pro subst.*: CIC. Att. 15, 20, 1 egi gratias Vettieno; nihil enim potuit -ius. LIV. 7, 4, 6 si quicquam in eo (*patre*) -i esset. QVINT. inst. 6, 2, 13 non solum mite ac placidum, sed ... blandum et -um et audientibus amabile atque iucundum. ITALA II Macc. 4, 11 (rec. L) quae -a erant Iudaeis a rege constituta (*gr.* φιλάνθρωπα, *rec. X* humane, *Vulg.* humanitatis causa). CLAVD. DON. Aen. 11, 25 p. 410, 2 pia, religiosa et -a tractantem (*Aeneam in socios mortuos*). HIER. hom. Orig. in Ezech. 9, 4 p. 413, 15 -a sapere (*i.* '*misereri*'). DIDASC. apost. 64, 3 si ... scripsissemus -iora ad gratiam hominibus (*opp.* scriptura ... severissima). CANON. *p. 3081, 76.* CASSIOD. var. 3, 42, 2 licet principem semper -iora censere. (c) -um est (videtur *p. 3095, 8*; -ae rationis est *p. 3095, 13*; *c. pron.*

[*Ehlers*]

l. 2. 9. 16 sq. 19; per ellipsin verbi l. 5. 17): *absolute* (*c. pron.*): LIV. 5, 40, 4 quod utile . . ., id parum -um erat. PETRON. 126, 4 sive . . . vendis . . . sive, quod -ius est, commodas (*coitum*). *c. inf.*: PLAVT. Merc. 320 (*v. p. 3092, 7*). SEN. benef. 2, 17, 6 quanto melius quantoque -ius id agere *eqs.* (*per ellipsin verbi ut*: dial. 3, 14, 3 quanto -ius mitem et patrium animum praestare peccantibus). dial. 5, 12, 2 ut ferre ac pati *peccatum* aut -um sit aut ⟨non⟩ humile. epist. 106, 2 -ius visum est. MART. 6, 59, 7 quanto simplicius, quanto est -ius (*sc. in homines ceteros*) illud, mense vel Augusto sumere gausapinas (*sc. quam frigus optare*). QVINT. decl. 260 p. 65, 12 non -um modo, sed etiam voluptuosum est alere ac pascere *animalia*. PLIN. epist. 4, 14, 10 molle et -um (*opp.* durum). PAVL. sent. 4, 12, 5 -ae rationis est favere miserioribus *eqs.* *c. acc. c. inf.*: QVINT. decl. 279 p. 137, 2 tolerabilius et certe -ius erat arbitrium . . . transferri ad patres. APVL. apol. 84 hocine verum fuit . . ., hoc non dico pium, sed saltem -um, provulgari eas litteras (*secretas*) . . . ? met. 10, 14 istud . . . neque aequum ac ne -um quidem, cotidie te (ac *cod.*) partes electiores surripere *eqs.* *c.* ut: ARNOB. nat. 7, 9 p. 243, 16 (*loq. hostia ad Iovem*) -um est istud et rectum aut aequitatis alicuius in aestimatione ponendum, ut, cum alius peccaverit, ego occidar . . . ?

Ⓑ *transfertur ad res* (*de re personata l. 23*): ① *generatim*: APVL. met. 6, 13 harundo simplex et -a Psychen . . . salutem suam docebat. 9, 38 iuveni proventus -ior vindictae speculam subministravit (*de fortuna prospera ut*: THEOD. PRISC. log. 66 -ior provectus [proventus *var. l.*] causarum *i. morbi. cf. p. 3097, 22*). SORAN. p. 109, 2 haemorroides . . . simplices et -ae, quae . . . et molles sunt et lenes (*opp.* durissimae *eqs.*). COD. Theod. 11, 28, 17 pretiis -ioribus (*cf.* COD. Iust. 1, 3, 25, 3 [*a. 456?*] litis sumptus vel expensae . . . pauciores -ioresve). ② *t. t. med. de rebus lenibus, caute adhibitis*: SORAN. p. 102, 13 cibis . . . -ioribus (*bl*, humoribus *h*) uti (THEOD. PRISC. gyn. 8. 11 [humectiores *Gelen.*]. *aliter p. 3093, 39*). THEOD. PRISC. log. 21 -ioribus lavacris.

Ⓘ *spectat ad hospitalitatem* (*hanc notionem suo tempore vigere dicit* AVG. *p. 3093, 63*; *cf.* humanitas *p. 3082, 19*): Ⓐ *de hominibus*: SEN. epist. 21, 10 *hortulorum Epicuri* custos hospitalis, -us. TERT. nat. 2, 9 p. 113, 8 Alcinoo. LACT. inst. 6, 12, 12 iustum et -um et hospitalem. CLAVD. DON. Aen. 1, 525 conciliata Dido et -a iuxta ipsos fuit *eqs.* (1, 605 p. 120, 2 benivolam, -am et largam). 10, 515 p. 359, 15 benivolus hospes, -us, utilis, commodus *Euander*. *huc traham*: SIDON. epist. 2, 9, 1 -issimos dominos, Ferreolum et Apollinarem. Ⓑ *de rebus*: VAL. MAX. 2, 6, 9 hospitia . . . advenientibus -a. TERT. adv. Marc. 1, 1 p. 290, 16 hospitalem Pontum *Euxinum* nec de situ aestimes: ita ab -ioribus fretis nostris quasi quodam barbariae suae pudore secessit.

Ⓜ *spectat ad munificentiam, liberalitatem* (*cf.* humanitas *p. 3082, 56*): AMBROSIAST. in II Thess. 3, 13/15 p. 460^C qui -us et largus est (*antea*: parcitatis et inhumanitatis).

Ⓘⓥ *ap. ICTOS spectat ad aequitatem sententiae sim.* (*cf. p. 3097, 13 et v.* humanitas *p. 3082, 62*): Ⓐ *c. subst.*: CALP. decl. 51 p. 37, 11 altera *rapta* nuptias, altera mortem petit; magistratus -iorem (-ius *BC*) sententiam secuti sunt (PAPIN. dig. 2, 14, 8 VLP. dig. 7, 1, 25, 1 *al.* CANON. Turner I 1, 2 p. 118, 23 [= Dionys. Exig. p. 26, 18; *gr. Mansi 2, 669^D* φιλανθρωποτέραν]. COD. Iust. 7, 7, 2, 3 *opp.* durioribus [7, 71, 8, 1]. *al. per posit.*: VLP. dig. 11, 1, 11, 6. 18, 3, 4, 1). MARCELL. dig. 13, 5, 24 -ior et utilior . . . interpretatio (28, 4, 3 [*verba Marci Aurelii imp.; antea*: benigniorem]. SCAEV. dig. 40, 5, 41, 10. *per posit.*: VLP. dig. 38, 17, 1, 6). COD. Theod. 12, 1, 23 -iorem . . . viam. NOVELL. Theod. 22, 1, 3 cum . . . quaedam severiora, quaedam -iora circa eos iura prolata sint. CANON. Dionys. Exig. p. 37, 22 -ior definitio. COD. Iust. 6, 43, 2, 2 fideicommisso quasi -iori (*sc. quam legato*). 8, 33, 3, 3^b in suam rem -um reversum (*antea*: pietatis intuitu). 8, 53, 34, 3^a causa . . . -ior. Ⓑ -um est (*videtur l. 66. 70; c. pron. l. 64 sq.*): *absolute*: VLP. dig. 1, 14, 3 hoc . . . -ius est. *c. acc. c. inf.*: SENT. procos. Sard. (CIL X 7852) 15 -um esse dilationem probationi dari. FRONTIN. aq. 109 -ius . . . visum est principi nostro . . . spatium indulgeri (POMPON. dig. 8, 2, 23 pr. 28, 5, 29 PAPIN. dig. 46, 1, 51, 1 PAVL. dig. 17, 1, 45, 4. 28, 5, 85 pr. et -ius . . . et magis aequitatis ratione subnixum. MARCIAN. dig. 20, 1, 16, 6. COD. Iust. 3, 33, 15, 2 -ius visum est). SCAEV. dig. 50, 1, 24 (*rescr. Marci Aurelii et Veri impp.*). CALL. dig. 5, 1, 36 pr. VLP. dig. 24, 1, 13, 1 *al.* COD. Iust. 1, 14, 8 pr. (*a. 446*). 3, 33, 12, 1 -issimum est (5, 35, 3, 2). *al.* *c. inf.*: IAVOL. dig. 34, 5, 22 -ius est credere *eqs.* (MARCELL. dig. 5, 2, 10 pr. PAVL. dig. 29, 1, 38, 1 COD. Iust. 2, 40, 5, 1. 8, 21, 2, 1). COD. Iust. 5, 13, 1, 14^a satis -um, satis pium, satis utile matrimoniis. 6, 30, 22, 1 *al.* *c.* ut: POMPON. dig. 33, 5, 8, 2 -ius . . . erit, ut . . . fiat communis *servus* (COD. Iust. 7, 2, 15, 3). COD. Iust. 4, 44, 2 (*a. 285*) -um est, ut *eqs.*

index structurarum: *1) pro subst.*: *masc.*: *p. 3089, 19. 3091, 32. 3094, 3.* *neutr.*: *p. 3090, 35 sqq. 3091, 82. 3092, 16. 3093, 11. 26. 27. 37. 3094, 73 sqq.* *2) ellipsis subst.*: *p. 3091, 25 sqq.* *3)* -um est *sim.* (*absol. vel c. inf., acc. c. inf.,* ut): *p. 3091, 21 sqq. 65 sqq. 83 sqq. 3092, 18. 26. 40. 3093, 13 sqq. 22. 3094, 84 sqq. l. 63 sqq.* *4) acced. structurae explicantes*: *p. 3086, 22. 3091, 82. 3093, 67 sqq.*

deriv.: humaninus, humanitas, humanor. *compos.*: in-, perhumanus; humaniformianus; inhumanor.

adv. **hūmānē.** *de notione v. p. 3097, 30 sqq. 77.* *legitur posit.* -e *inde a* TER., CIC. (Phil. *semel* [*verba Antoni*], leg. *semel*, Tusc. *bis*, Att. *et* epist. 5^{ies} [*non ante a. 45, cf. p. 3097, 42*]); *compar.* -ius *inde a* VARRONE (*infra l. 59*), CIC. (*infra l. 53. 61*); *superl.* -issime *inde a* CIC. epist. (*13^{ies}; ab a. 58*), valde -e PEREGR. Aeth. 5, 10. 11, 1. [*dub. trad.*: ITALA II Macc. 4, 37 (rec. B) -e . . . Antiochus rex contristatus est (*latere vid. vox* ʻanimus [*vel* -a]ʼ; *gr.* ψυχικῶς, *Vulg.* ad animam [animo *var. l.*]). *dub. suppl.*: TERT. adv. Marc. 2, 27 p. 374, 9 conversabatur deus ⟨-e⟩ (*suppl. Kroymann*).]

i. q. ***humano modo, more*** (*coniungitur fere c. verbis [per ellipsin l. 72]; c. adi. p. 3097, 27*):

1 *in univ. pertinet ad genus humanum* (*per compar. l. 16, per superl. l. 34*): **a** *generatim*: CASSIOD. hist. 7, 2 p. 1066^A ea verba (*sacrae scripturae*), quae . . . -ius posita sunt (*gr. Socr. h. e. 3, 23 p. 444^A* ἀνθρωπικώτερον).

b *speciatim respicitur substantia humana Christi* (*cf. l. 11*): CONC.^S I 2 p. 56, 33 (= I 3 vers. Tur. p. 72, 13) *Christum in virgine* formari deificè simul et -e, deifice quidem quia sine viro, -e autem quia lege partus (*I 1, 2 p. 43, 20* ἀνθρωπικῶς, *I 5 p. 93, 24* humana . . . ratione). I 3 vers. Tur. p. 15, 12 si . . . non pateretur -e *Christus* (*opp.* divine; *I 1, 1 p. 22, 18* ἀνθρωπίνως). p. 202, 17 ex his quae -e dicta sunt (*I 1, 4 p. 29, 12* ἀνθρωπίνως, *Dionys. Exig. I 5 p. 305, 34* humanitus). p. 203, 2 dominum deo decibiliter et -e loquentem (*gr. l. c. p. 30, 5* ἀνθρωπίνως, *Dionys. Exig. l. c. p. 306, 15* humanitus). RVSTIC. Conc.^S I 4 p. 234, 8 ut homo . . . -e loquitur *Christus* (*I 1, 6 p. 153, 11* ἀνθρωπίνως, *Dionys. Exig. I 5 p. 297, 1* humanitus [*Schwartz*, -tatis *codd.*]). CONC.^S I 5 p. 151, 23 (*cf.* p. 264, 3) haec *verba* . . . divine facta esse, haec -e (*I 1, 6 p. 123, 12* ἀνθρωπίνως. *de eadem re*: p. 151, 27 *et* 31 [*cf.* p. 264, 8 *et* 13; *gr. p. 123, 17 et 22*]). *per superl.* (*ambigue pertinere vid. etiam ad l. 56 sqq.*): AVG. fid. et symb. 4, 9 p. 13, 5 *Christus* ut homo crucifixus cognovit hominem matrem et . . . discipulo -issime (*om. A*) commendavit (*cf. N. T. Ioh. 19, 27*).

2 *c. emphasi dictum pertinet ad naturam humanam*: **a** *i. q. secundum infirmitatem hominis, tolerabiliter*: AVG. civ. 10, 27 p. 443, 23 D. quanto -ius et tolerabilius . . . Apuleius erravit (*sc. quam Porphyrius*).

b *i. q. secundum praestantiam hominis*: *α respicitur patientia, aequanimitas humana*: TER. Ad. 145 vix -e patitur *Demea iracundus*. CIC. Tusc. 2, 65 *Graeci* morbos toleranter atque -e ferunt (3, 34 humana [*v. app. crit.; cf. Ps. Plut. cons. ad Ap. 32, 118^C* φέρειν . . . τὰ ἀνθρώπινα ἀνθρωπίνως. *v. et p. 3098, 81*]. ad Q. fr. 2, 4, 1 *Sestii* perversitatem . . . quam -issime).

β respicitur ratio, prudentia humana (*cf. p. 3092, 28*): PETRON. 90, 3 (*ad Eumolpum*) saepius poetice quam -e locutus es. TERT. apol. 16, 9 (*cf.* nat. 1, 13 p. 83, 21) alii plane -ius et verisimilius solem credunt deum nostrum (*antea agebatur de cultu capitis asinini et crucis*).

γ respicitur generositas humana: Ⓘ *fere i. q. lepide, facete* (*cf. p. 3093, 24*): CIC. Tusc. 3, 64 si qui forte *lugentes* . . . aliquid fecerunt -ius aut si hilarius locuti sunt (*cf. l. 60*). CIC. fil. Cic. epist. 16, 21, 3 sublata . . . severitate philosophiae -issime nobiscum iocatur *Cratippus*.

Ⓘⓘ *fere i. q. comiter, clementer,* φιλανθρώπως (*in asinum transfiguratum p. 3097, 7*): Ⓐ *usu originario de hominibus* (*res pro hom. l. 66*): VARRO frg. Non. p. 287 Mettum Fufetium . . . interemit . . . imperiosius quam -ius. CIC. Phil. 13, 36 (*verba Antoni*) eos . . . aliquid moderate aut -e esse facturos (*antea*: aequissimas condiciones. Att. 12, 44, 1 fecit . . . -e . . .; tu . . . etiam -ius. 13, 43. epist. 11, 27, 7 pie fieri et -e. MART. 2, 15, 2 quod nulli calicem tuum propinas, -e facis . . . non superbe [*per paradoxon, item*: 12, 55, 11]. LACT. inst. 6, 11, 13 iuste, . . . pie, . . . -e. 6, 12, 29 bene et -e. AVG. civ. 5, 17 p. 222, 12 D. gratissime atque -issime. c. Parm. 1, 8, 13 p. 33, 21 -ius et probabilius. *cf. l. 53. p. 3097, 14*). leg. 2, 60 quam -e excipiat altera lex. Att. 3, 24, 2 Metello, qui simultatem -issime deponeret. 5, 1, 3 -issime (*om. M^1 al.*) Quintus ʻPomponiaʼ, inquit, ʻtu invita mulieres, ego ascivero puerosʼ; nihil potuit . . . dulcius, idque cum verbis, tum etiam animo ac vultu. 13, 9, 1 -issime . . . Dolabella, quibus verbis secum egissem, exposuit. 13, 22, 4 mulieres . . . vix satis -e (-ae *edd. vett.*), quae inimico animo ferant (*per ellipsin verbi, item*: 15, 27, 1 *Sestius* quod Puteolos prosequitur, -e, quod queritur, iniuste). 13, 47, 3 Q. fratris epistulam . . . non satis -e . . . respondentem meis litteris (epist. 10, 5, 2. 13, 75, 1). epist. 2, 17, 6 dedi operam, ut ei (*Bibulo*) quam -issime scriberem (2, 19, 1. 5, 20, 8 rescripsisse. 13, 18, 1 suavissime . . . et -issime). 13, 6, 1 liberalissime atque -issime recepisti *commendationem*. ad Q. fr. 3, 1, 20 quod . . . -issime diligentissimeque locutus esses (CAEL. Cic. epist. 8, 10, 3. AVG. civ. 9, 5 p. 375, 10 D. melius et -ius et piorum sensibus accommodatius). VITR. 2 praef. 1 exceptus -e (*aliter l. 66*) *Dinocrates ab ordinibus militaribus* (PEREGR. Aeth. 3, 1 susceperunt [5, 10. 11, 1 *bis*. RVFIN. hist. mon. 15 p. 433^C]). SEN. dial. 4, 24, 1 ille me parum -e salutavit (*cf. p. 3080, 23 sqq.*). PETRON. 8, 2 ducem se itineris -issime

[*Ehlers*]

promisit *pater familiae.* PAPIN. dig. 48, 5, 39, 8 incesti crimina . . . -ius quam adulterii tractari solent (APVL. met. 1, 7 me nimis quam -e tractare adorta cenae . . . ac mox . . . cubili suo adplicat *caupona.* VVLG. act. 27, 3 Iulius Paulum [*gr.* φιλανθρώπως]). MOD. dig. 49, 16, 3, 13 *miles armis amissis* capite punitur; -e (*i. poena humana adhibita*) militiam mutat. frg. 2 cum relegato . . . -ius transigitur (*quam cum deportato*). APVL. met. 10, 17 *libertus* me (*sc. asinum*) satis -e satisque comiter nutriebat. ITALA *p. 3094, 78.* LACT. inst. 5, 2, 13 -e ac benigne consulere (*opp.* inimice insectari). VVLG. II Macc. 9, 27 modeste et -e acturum *Antiochum* (*gr.* φιλανθρώπως. CANON. Dionys. Exig. p. 33, 4 [*gr. Mansi 2, 516*[B] φιλανθρωπεύεσθαι]). PAP. APF 3, 1906, 168 (*s. IV*) *Theofanen* benigne et -e respicere digneris. *technice apud* ICTOS (*respicitur aequitas sententiae, cf. p. 3095, 49; ubique per compar.*): IVLIAN. dig. 12, 1, 21 -ius facturus (*cf. p. 3096, 60*) videtur praetor, si *eqs.* POMPON. dig. 35, 1, 112, 2 interpretari (PAVL. dig. 32, 27, 1). PAVL. dig. 24, 3, 56 dixerit (25, 7, 2. 48, 23, 4). COD. Iust. 6, 27, 5, 1[b] quare non hoc . . . et -ius (*vix adi.*) et favore libertatis inducimus, ut . . . ?

Ⓑ *transfertur ad res*: SEN. epist. 23, 1 quam -e nobiscum hiemps egerit, quae et remissa fuit et brevis (*opp.* malignum ver). PLIN. nat. 16, 78 fructu aut aliqua dote umbrarumque officio -ius iuvant (*arbores mites sive urbanae*). *apud medicos de proventu prospero morborum* (*aegrotorum l. 25; cf. p. 3095, 26*): THEOD. PRISC. gyn. 31 si -ius res profecerint (log. 58 causa. 92 hi [*aegroti*; in, hinc, hec *varr. ll.*]).

Ⓒ *usu novato in augendo adiectivo fere i. q.* 'probe', 'valde' (*per ironiam*): HOR. epist. 2, 2, 70 intervalla . . . -e (haud sane *Froehlich frigide*) commoda (SCHOL.: idest probe).

adv. **hūmāniter.** *compar., superl. v. s.* humane. *de formatione et notione*: CHAR. gramm. p. 145, 10 B. (*cf.* EXC. Bob. gramm. I 556, 16) naviter -r largiter duriter; quae quamvis antiquitati adsignent grammatici, tamen dicunt etiam . . . nave et ignave, humane, large, dure *proferri posse* (*habetur forma antiqua, item*: p. 148, 30 dixerunt veteres . . . -r, . . . nos . . . humane; sed -r quidem significat φιλανθρώπως, humane autem ἀνθρωπίνως. p. 237, 20 *superiores.* AVG. gramm. V 517, 8 *dixit* Cicero -r, cum humane dicere debuit. 519, 6 veteres). EXPLAN. in Don. gramm. IV 512, 29. PRISC. gramm. III 70, 5 ab humano humane et -r. 78, 11 (*cf. infra l. 78*) divine . . . et humane vel -r similiter divis et hominibus significant. PS. ASPER gramm. suppl. 55, 17. GLOSS.[L] II Abav. HU 5 (= LI 46) -r: liberaliter. GLOSS. II 227, 44 ἀνθρωπίνως: -r. *legitur apud* CIC. (de orat. *semel, epist.* 9[ies]; *quatenus tempus quo epist. conscriptae sint certum est* [*incertum* epist. frg. V 1. X 4], *non post a. 54 occurrit, cf. p. 3096, 5*), ANTON., NEPOTIAN., *Eccl.*

i. q. humano modo, more (*coniungitur c. verbis ubique*):

1 *in univ. pertinet ad genus humanum*: AVG. quaest. euang. 2, 6 ad homines -r venire dignatus est *Christus.* quaest. simpl. 2, 2, 1 (*de paenitentia dei*) quidquid de illo (*deo*) -r dicitur, quod etiam hominibus aspernabile videatur.

2 *c. emphasi dictum pertinet ad naturam humanam*: **a** *i. q. secundum infirmitatem hominis*: AVG. serm. dub. 396, 2 homines . . . de hominis (*sc. episcopi*) abscessu -r contristamur. CONSVLT. Zacch. 1, 5 p. 11, 18 -r erraverunt. PS. BOETH. fid. cath. 29 -r atque ut ita dicam carnaliter sentientes (*haeretici in trinitate explicanda. cf.* EVGIPP. Sev. 44, 6 -r [unanimiter *L*] aestimantes).

b *i. q. secundum praestantiam hominis*: α *respicitur quaelibet dignitas, honestas humana*: CIC. de orat. 2, 46 quid -r (*eqs.*) . . . aut fecerit aut tulerit *homo laudandus* (*cf. l. 65. 60*). epist. 7, 1, 5 (*Mario*) te . . . docebo . . ., quid sit -r vivere. β *respicitur patientia, aequanimitas humana*: CIC. Att. 1, 2, 1 sin aliter acciderit, -r feremus (4, 18, 1. *cf. l. 58*). γ *respicitur comitas, clementia humana,* φιλανθρωπία (*dei l. 72; in templum l. 68*): CIC. Att. 1, 20, 1 cum . . . ita suaviter, diligenter, officiose, -r scripseris, ut *eqs.* (epist. frg. X 4). epist. 7, 27, 2 quodsi -r mecum questus esses (*1* impudenter). ad Q. fr. 2, 1, 1 fecit -r Licinius, quod *eqs.* (epist. frg. V 1. *cf. l. 58*). 2, 14, 3 persalse et -r . . . gratias mihi agit. ANTON. Cic. Att. 14, 13[A], 2 si -r et sapienter et amabiliter in me cogitare vis. ITALA II Macc. 13, 23 (rec. P) templum -r tractans donis ornavit *Antiochus* (*v. p. 3080, 80*). NEPOTIAN. 9, 3 libenter Epidaurii atque -r susceperunt *legatos.* CANON. Turner II 1 p. 21[b] 19 *episcopos* -r ⟨agere⟩ (*gr. Mansi 2, 516*[B] φιλανθρωπεύεσθαι). FACVND. defens. 2, 4 p. 573[C] deus . . . videre clamorem Sodomorum (*cf. V. T. gen. 18, 21*) -r cum bonitate voluit, diligentis inquisitionis nos docens argumentum (*Isid. Pelus. epist. 1, 310 p. 362*[C] φιλανθρώπως ηὐδόκησεν).

adv. **hūmānitus.** *cf.* divinitus. *de formatione et notione*: CHAR. gramm. p. 242, 11 B. (*inter qualitatis adv. in* 'us'). DIOM. gramm. I 406, 29 ut sit humane ἀνθρωπίνως . . . et -s φιλανθρώπως (*affert* TER. *p. 3098, 84*). PRISC. gramm. III 78, 11 (*cf. supra l. 38*) divinitus a divis et -s ab hominibus monstrat. PS. ASPER gramm. suppl. 54, 11 (*inter adv. in* 's'). GLOSS. II 227, 45 ἀνθρωπόθεν: -s. *cf. p. 3075, 23.* *inde ab* ENN., TER. [*dub. interpr.* (*ad A?*): HEMINA hist. 35 qua fine omnes res atque omnes artes -s (-tas *vel* -ter *codd. Nonii*) ⟨. . .⟩que aguntur? *e coni. dub.*: RVT. LVP. 2, 4 commotus -s (*Ruhnken*; humanitis, humanitatis *vel* -e, humanis *trad.*) precibus. *confund. c.* humaniter (*p. 3097, 82. 3099, 3*), humanitas (*p. 3097, 82. l. 22. 37. 40. 82; cf. p. 3083, 32*), humanitatis (*p. 3096, 29. infra l. 73; cf. p. 3097, 84*), humanatus (*p. 3083, 63*).]

A *de origine i. q. ab hominibus,* ἀνθρωπόθεν (*v. p. 3097, 79. 80; coniungitur c. verbis* [*partic. infra l. 22*]): **1** *in univ.* (*loco dubio p. 3097, 82*): CYPR. Demetr. 21 p. 366, 10 persecutiones, quae nos -s laederent (*opp.* ultiones, quae laesos divinitus defenderent). SCHOL. Cic. Bob. p. 110, 16 non -s modo, verum etiam divinitus de restitutione sua iudicatum. RVFIN. Orig. princ. 4, 1, 6 p. 302, 20 non -s esse prolatos . . ., sed dei esse sermones *propheticos* (*antea*: divinitus, *infra*: non humana arte nec mortali eloquio; *gr.* οὐκ ἀνθρώπων εἶναι). AVG. civ. 17, 3 p. 202, 15 D. rebus -s seu divinitus gestis. c. Gaud. 1, 31, 40 p. 240, 3 fuga et divinitus iubetur et -s relaxatur. *structura liberiore*: AVG. c. Faust. 19, 25 p. 526, 3 *debita* -s dimittere monemur, ut nobis et nostra divinitus dimittantur.

2 *c. emphasi dictum pertinet ad hominis naturam infirmam* (*cf. infra l. 52 sqq.*): **a** *generatim fere i. q.* '*viribus humanis*' (*transit huc supra l. 10*): TYCON. 3 p. 15, 24 legem nullo modo -s posse fieri (*p. 16, 16* a carne). AVG. anim. 4, 10, 14 p. 394, 9 ut hoc scire -s nequeat *natura,* nisi divinis testibus credat. **b** *speciatim fere i. q.* '*ex specie virium humanarum*': SEDVL. op. pasch. 4, 17 p. 268, 2 causae . . . -s (-tas *P*) desperatae.

B *de modo, more i. q. humane, humaniter* (*v. p. 3097, 77. 3099, 2; coniungitur c. verbis* [*partic. l. 78,* esse *p. 3099, 4. aliter l. 54*]): **1** *in univ. pertinet ad genus humanum*: **a** *generatim*: PLIN. nat. 10, 174 ursi . . . -s (humi *Pintianus ex Arist. hist. an. 6, 30 p. 579*[a] *20* ἐπὶ τῆς γῆς) strati *coeunt.* TERT. adv. Marc. 3, 9 p. 391, 20 *angeli* non possent -s tractari ab hominibus nisi in substantia humana. 5, 4 p. 579, 3 non est hoc -s dictum (*pertinet ad Vulg. Gal. 3, 15* secundum hominem; *cf. p. 3092, 20*). AVG. serm. 349, 7, 7 quando et -s diligitis (*sc. parentes, filios, coniuges*), plus Christum amate (*antea*: saeculariter). SIDON. epist. 7, 14, 8 animae (*humanae; opp. bestiae*) -s licet ratiocinantes, hebetes tamen *eqs.*

b *speciatim respicitur substantia humana Christi*: AVG. civ. 17, 12 p. 233, 5 D. antequam Iesus Christus -s nasceretur (c. Faust. 12, 46 p. 375, 6 natus et passus est. serm. dub. 371, 2, 2). MAR. MERC. Conc.[S] I 5 p. 60, 33 *infantem* -s (*Garnier,* -tas *cod.*) . . . in illa *matre* formatum [et] eam formasse divinitus. CONC.[S] I 5 p. 166, 30 (*cf.* EPIST. pontif. 1056 Conc.[S] IV 2 p. 130, 15) quod hic (*N. T. Luc. 1, 31 sqq.*) . . . cuncta dicantur -s (*Garnier,* -tas *cod.*). DIONYS. EXIG. Conc.[S] I 5 p. 296, 11 quas *voces* -s protulit *Christus* (*opp.* deitate dignas; *I 1, 6 p. 152, 8* ἀνθρωπίνας, *Rustic. I 4 p. 233, 19* humanas). CONC.[S] IV 2 p. 93, 18 -s dicens: 'ubi est positus Lazarus?' ac divinitus eum resuscitans *Christus.* PETR. CHRYS. serm. 93 p. 461[A] neque (*ad Pharisaei mensam venit Christus, cf. N. T. Luc. 7, 36 sqq.*) ut probaret posita -s ante se (*sc. cibos*), sed post se gesta divinitus approbaret. CASSIOD. in psalm. 34, 16 quod prophetarum praedixerat libris, -s evidentibus monstravit exemplis *dominus.* GREG. M. moral. 3, 30 *Christus* divinitus disponebat, quantum ipse -s turbaretur. *adde p. 3096, 25. 27. 29.*

2 *c. emphasi dictum pertinet ad naturam humanam*: **a** *i. q. secundum infirmitatem hominis* (*v. et supra l. 16. 49*): α *formulae mortem significantes* (*cf. p. 3091, 2*): ENN. ann. 125 si quid me fuerit -s. CIC. Phil. 1, 10 si quid mihi -s accidisset (EPIST. donat. Candid. [CIL VI 10242] 6 FRONTO p. 134, 20 N. SCAEV. dig. 34, 4, 30, 2 CLAVD. DON. Aen. 1, 570 p. 113, 7. *absolute*: LEX colleg. salut. Dian. et Antin. [CIL XIV 2112] 1, 22 *si* ei -s acciderit). SCAEV. dig. 34, 4, 30, 4 si quid ei -s contigerit (AVELL. p. 488, 10 INST. Iust. 2, 7, 1). APVL. apol. 100 si quid ei -s attigisset (INSCR. NSc. 1923 p. 16 [*Romae*]). β *de vitiis, erroribus sim.*: HIL. in psalm. 140, 8 p. 794, 7 quia homini errare debitum est, si quid forte secus et -s gesserit, corripi se . . . mavult *propheta.* AVG. civ. 1, 26 p. 41, 21 D. *feminae in fluvium se proiecerunt* non -s deceptae, sed divinitus iussae, nec errantes, sed oboedientes. 2, 7 p. 60, 26 *philosophi* quaedam magna, quantum divinitus adiuti sunt, invenerunt; quantum autem -s impediti sunt, erraverunt. 21, 7 p. 502, 6 qui non sunt divinitus docti atque -s falli forte potuerunt. epist. 36, 31 p. 61, 2 discipuli -s mortem domini doluerunt (*cf.* CASSIOD. in psalm. 34, 5 *Petrus* salutem Christi -s vindicabat [*v. Vulg. Marc. 8, 33* sapis . . . quae sunt hominum]). serm. dub. 383, 3, 3 quod . . . -s suspicatus sum. AVELL. p. 310, 10 *reprehensionem* -s per errorem intellegentiae evenisse. p. 390, 6 (= p. 785, 23) errore -s accedente. EPIST. pontif. 701 Schwartz p. 8, 18 recta doctrina cum his quae -s (humanitatis *B*) acciderant. SACR. Leon. p. 454 ab omnibus, quae -s adtraxit, exuta *anima* (*cf.* VITAE patr. 5, 8, 4 abscidit ab eo omnia -s moventia mentem eius [*gr. Cot. p. 435*[A] τὰ ἀνθρώπινα]). CLAVD. MAM. anim. 1, 1 p. 23, 4 -s per imprudentiam lapsi sunt. 1, 3 p. 29, 18 carnaliter -sque sapientibus.

b *i. q. secundum praestantiam hominis* (*v. et supra l. 33*): α *respicitur patientia, aequanimitas humana*: AFRAN. com. 290 quanto facilius ego, qui ex aequo venio, adducor ferre humana -s (-tas *pars codd. Nonii. cf. p. 3096, 43*). β *respicitur comitas, clementia, misericordia humana,* φιλανθρωπία (*loco dubio p. 3097, 84*): TER. Haut. 99 coepi non -s neque ut animum

[Ehlers]

decuit aegrotum adulescentuli (*sc. filii*) tractare, sed vi *eqs.* (EVGRAPH.: humano modo. *cf. p. 3097, 77*). TVRPIL. com. 165 esse ... illum hominem aut quidquam facere -s (-ter *var. l.*). CE 973, 1 hospes sta et lachruma, si quicquam -s in test. *huc referendum vid.*: VITA Caes. Arel. 2, 45 p. 499, 19 civilitatem -s recognoscens *Childeberti regnum.* *Ehlers.*

humātio, -ōnis *f.* *ab* humare. GLOSS. ταφή. *i. q. actio humandi, sepeliendi, sepultura,* ταφή *(distinguit inter -em et sepulturam* CIC. *l. 9)*: CIC. Tusc. 1, 102 de -e (*v. l. 8 et cf. Tusc. 1, 36 s. v.* humo *p. 3119, 79*) et sepultura dicendum. 1, 104 de ratione -is. PLIN. nat. 22, 8 herbam porrigere victos, hoc est terra et altrice ipsa humo et -e (humanitione *var. l.*) etiam cedere. VENVL. dig. 43, 24, 22, 4 sepulchri sit non solum is locus, qui recipiat -em (humanitionum *F*), sed omne etiam supra id caelum. TERT. anim. 57 p. 391, 17 animas ... prompta -e dispunctas. ARNOB. nat. 6, 6 -is (*v. app. crit.*) ... officio (AMBR. obit. Theod. 3 officia). AVSON. 427, 4 p. 383 P. interfectorum -o procuratur. DICT. 2, 12 (*antea* sepulturam *de eadem re*). SERV. Aen. 6, 763 postumus est post -em patris creatus (*sim.* ISID. orig. 9, 5, 22. *cf. p. 3119, 83 et v. infra l. 29*). CLAVD. DON. Aen. 6, 330 p. 552, 15 sine -is honore (*antea* sepulturam *de eadem re*). 11, 370 p. 472, 4 -is detrimentum (*antea* sepulturae *de eadem re*).

humātor, -ōris *m.* *ab* humare. *qui humat, sepelit*: LVCAN. 7, 799 non illum (*Caesarem*) Poenus -r (*Hannibal*) consulis (*Aem. Pauli*) ... *compellit,* hominum ritus ut servet in hoste.

humātus, -ūs *m.* *ab* humare. *i. q. humatio*: IORD. Get. 314 de quibus (*Mathesuentha et Germano*) post -um patris Germani natus est filius idem Germanus (*cf. ibid. 251 Mathesuentha* genuit postumum filium. *Rom. 383 Mathesuentha* post eius *Germani* obitum postumum ei edidit filium). *alluditur ad vocem q. e.* post(h)umus; *v. Philol. 95, Beitr. aus d. Thes.-Arbeit.*

hūme- *et* **hume-** *v.* um-. **hūmid-, hūmif-, hūmig-** *v.* um-.
humiliamanus (GLOSS.) *v. s.* pumilio. *Haffter.*

***humiliātio,** -ōnis *f.* *ab* humiliare. *plur. infra l. 73.* GLOSS. II 451, 42 ταπεινοφροσύνη: humilitas, -o (humilitatio *Goetz*). 451, 45 ταπείνωσις: humilitudo, -o (humilitatio *Goetz*). 582, 4 homiliatio: humanitas (humilitatio humilitas *b*) ex imprudentia. *graece respondet* ταπείνωσις, *ubi nihil aliud affertur.* *legitur inde ab* ITALA, TERT. [*dub. trad.*: TERT. ieiun. 9 p. 285, 2.]

i. q. actus humiliandi, ταπείνωσις, *humilitas*:

1 *proprie*: FIRM. math. 2, 3, 1 scire ... altitudinem et -em stellarum (*antea*: deiectiones). HIER. in Is. 40, 3 p. 401[B] impletio vallium et montium colliumque -o (*cf. p. 3100, 74*). *v. et p. 3100, 16.*

2 *translate*: **a** *de ordine* (*fere hominum [de daemone infra l. 55; de Christo l. 49. 80 sqq.; de rebus l. 46. 59]; c. gen. explic. infra l. 51. 71. 74. 80*): **α** *generatim*: TERT. adv. Hermog. 7 p. 133, 21 non capere ullam diminutionem et -em, quod sit aeternum et innatum. ITALA Phil. 3, 21 (Hil. in psalm. 118 daleth 1 p. 391, 6) corpus -is nostrae *i. humanae* (*Vulg.* humilitatis. RVFIN. Orig. princ. 2, 8, 5 p. 163, 10 *Christus descendit* in locum -is n. POMER. 1, 10 p. 427[A] *opp.* clarificatione). AVG. c. Cresc. 3, 60, 60 p. 472, 27 honorati, nulla paenitentiae gravioris -e vel expiati vel degradati (*aliter p. 3100, 19*). virg. 20, 19 p. 253, 9 quasi vel Susannae bonum (*sc. matrimonium*) Mariae sit -o vel Mariae maius bonum (*sc. virginitas*) Susannae debeat esse damnatio. CASSIAN. conl. 5, 25, 2 si ... gastrimargiae spiritus coeperit tibi sua -e blandiri. CONC. Vas. a. 442 Mansi 6, 455[A] si *episcopus* ... pro -e et correctione fratris assurgit. GREG. TVR. Franc. 5, 5 p. 196, 21 cum frater meus ... consensisset in eius (*Lampadii diaconi*) -em (*antea*: deicisset). *technice de stilo*: CASSIOD. in psalm. 68, 6 p. 480[A] tapinosis, id est -o (89, 4 p. 645[D]). **β** *usu bibl. et eccl. fere de plagis, calamitate, passione sim.* (*subintellegitur interdum etiam status animi sive contriti [nota l. 66] sive simplicis, modesti [v. imprimis de Christo l. 80 sqq.]; cf. exempla sub b allata*): ITALA act. 8, 33 (cod. g) in -e iudicium eius sublatum est (*Vulg.* humilitate. *cf. p. 3116, 67*). psalm. 118, 92 (Hil. in psalm. 118 lamed 10 p. 462, 14) forte perissem in -e mea (*Vulg.* humilitate. *sed v.* HIL. *ad l.*: admonuimus -em id significari, cum temptationibus anima subiecta est et infirmitati suae derelicta humilis efficitur). HIL. in psalm. 118 teth 8 p. 438, 8 (*infra*: passio, tribulationes). p. 438, 14. VVLG. Sirach 2, 5 homines ... receptibiles in camino -is *probantur.* Mich. 6, 14. AVG. gen. ad litt. 11, 5 p. 338, 6 peccati (*transit ad b*). in psalm. 31, 2, 25 quisquis homo quidquid patitur praeter voluntatem, afflictiones, maerores, labores, -es. 50, 15 in dolore, in tribulatione -is suae. 118 serm. 17, 5 quae facta est in Adam. *al.* CASSIAN. conl. 7, 29 temptationis. 7, 31, 2 -is flagello. PROSP. in psalm. 118, 71 poenam convertisti mihi ad disciplinam et -em ad eruditionem. 118, 107. ORIG. in Matth. ser. 10 p. 18, 30 (*opp.* exaltationis). *et al.* *de habitu in castigatione* (*cf. sub b*): ITALA Esth. p. 47, 7 Motzo noluit Mardochaeus deponere saccum et omnem -em suam. HIER. adv. Iovin. 2, 15 p. 308[A] Ezechiae, regis lacrimae, saccus et -o victus (*cf. p. 3100, 4*). *de Christo* (*cf. supra l. 49*): RVFIN. Greg. Naz. orat. 8, 12, 3 -em eius (*Christi; gr.* κενώσεως). PAVL. NOL. epist. 24, 9 p. 210, 2 domini altissimi. AVG. in euang. Ioh. 40, 2 illa exaltatio (*sc. in cruce*) -o fuit. 63, 2 (*opp.* clarificatio).

b *de animo* (*cf. quae monui p. 3099, 61; pertinet fere ad castigationem, ieiunium [cf. p. 3099, 77]; de verbis l. 16. 22; c. gen. l. 13 sqq. 22 [explic. l. 19. 20. 21]*): TERT. ieiun. 7 p. 282, 11 Ezechiae regis -o (*seq.* saccum, ieiunio, preces. *cf. p. 3099, 80*). 9 p. 284, 26. anim. 48 p. 380, 2 -is officiis (*antea*: caruit victu). patient. 13 p. 20, 10 -is sacrificium (*seq.* angustia victus). virg. vel. 13 p. 903 Oe. probatio in omni -e (humilitate *C marg.*) constat. ITALA Dan. 3, 39 (Verec. in cant. 4, 14) in anima contribulata et spiritu -is. 10, 12 (Tert. ieiun. 9 p. 284, 33) dedisti animam tuam ... -i coram deo (*gr.* ταπεινωθῆναι, *Vulg.* ut te affligeres). CLEM. ad Cor. 21 p. 23, 9 (*gr.* ταπεινοφροσύνη). PS. AMBR. serm. Sess. 3, 5 p. 129[A] exaltatio ... sine -e non potest esse (GREG. M. in euang. 29, 9). trin. 16 p. 529[D] ieiunium ... contritio atque -o animae est (AVG. cons. euang. 2, 4, 9 p. 90, 4 ieiunium, hoc est -em a. PS. AVG. serm. 175, 2 cum sit ieiunium a. -o. *cf.* AVG. serm. 278, 12, 12 cordis [CASSIAN. conl. 16, 19, 2]. CASSIAN. conl. 18, 11, 5 non de adfectata corporis atque verborum, sed de intima mentis -e. VEREC. in cant. 4, 14 spiritus). RVFIN. Orig. in lev. 10, 2 p. 444, 2 -is dies. AVG. epist. 35, 3 p. 29, 11 paenitentiae (*cf.* quaest. hept. 1, 169 p. 88, 26 paenitentium. *aliter p. 3099, 51*). serm. 210, 6, 8 huius (*i. quadragesimarum*) -is solemnitas. 227, 1 ieiunii (LEO M. serm. 87, 3). *al.* CASSIAN. conl. 18, 11, 1 falsa -e verborum (*cf. l. 16*). 20, 6, 1 -is ... compunctio. EVCHER. form. 9 p. 56, 16 'pavimentum' -o vel adflictio animae sive in terrena declinatio. CASSIOD. in psalm. 129, 1 -o quae nescit cadere (*antea*: paenitentia). VITAE patr. Iurens. 2, 7 p. 147, 34 conscientiae ... -e compuncti.

humiliātus, -ūs *m.* *ab* humiliare. *fere i. q. humiliatio, humilitas, paupertas*: HESYCH. in lev. 25, 39 p. 1130[B] si quis eorum (*fratrum*) nobis venditus fuerit a qualibet -us necessitate, nullatenus ab eo servitium servi exigamus.

humilifico, -āre. *ab* humilis *et* facere. *mediopass. i. q. se humiliare*: TERT. paenit. 9, 3 exomologesis prosternendi et -andi hominis disciplina est (*inde* ISID. orig. 6, 19, 79 [humiliandi hominibus *K*]).

1. *humilio *et* **humilo,** -āvī, -ātum, -āre (*depon.*: *l. 50*). *ab* humilis, *cf. gr.* ταπεινόω. *forma* humilo (*hac forma rarius tradita, at certe meliore [cf. e. g.* levare, confortare, contristare*; cum forma* -lio *fort. a comparativo derivanda cf.* ampliare*] Augustinum ubique usum esse demonstrare studet De Bruyne, Saint Augustin reviseur de la Bible, Miscell. Agostin. II [1931] 558 sqq.*): *metro certa*: CORIPP. Ioh. 7, 494. 8, 464. *sola traditur*: ITALA psalm. (Veron.) *quinquies* (*locos affert De Bruyne l. c. 561*). II Cor. 12, 21 (cod. q). LACT. epit. 43, 2 (-liare: inst. 4, 18, 22). COMMENT. Lucan. 8, 313 MAXIMIN. hom. (RevBén. 40, 1928) p. 60, 10, 7. p. 61, 10, 22. p. 71, 21, 40. p. 73, 23, 30. *variat in codd. cum* humilio: PELAG. in I Cor. 1, 28 AVG. bapt. 3, 3, 5 p. 201, 11 bon. coniug. 26, 35 p. 230, 1 cons. euang. 1, 24, 37 p. 36, 6 *al.* gen. ad litt. 11, 12 p. 345, 9 c. Parm. 3, 1, 3 p. 103, 20 *al.* serm. coll. Morin p. 40, 14 *al.* spir. et litt. 9, 15 p. 167, 25 virg. 36, 36 p. 277, 12 *al.* PS. AVG. quaest. test. I 3, 2 p. 22, 12 (humelentur *C*). *depon.*: *p. 3101, 84.* *de notione*: CASSIOD. in psalm. 38, 3 '-tus' ... significat humi prostratus. GLOSS.[L] II Abav. HU 7 -vit: dominavit, subnexit, subiecit. GLOSS. II 422, 47 προσπίπτω: interpello, -or. 451, 44 ταπεινῶ hum⟨ili⟩o. *graece respondet* ταπεινόω, *ubi nihil aliud affertur.* *de usu*: PS. ASPER gramm. suppl. 50, 13 -o (*inter activa verba*). 50, 17 -or (*inter passiva verba*). *legitur inde ab* ITALA, TERT. [*var. l.* humilito (*cf. p. 3119, 49*): TRACT. Pelag. p. 20, 7 PS. AVG. quaest. test. I 126, 3 p. 393, 24 GREG. TVR. glor. mart. 76 p. 539, 14 Mart. 2, 4 p. 611, 5. 2, 53 p. 627, 20 GREG. M. epist. 9, 178 p. 173, 20.]

i. q. humilem reddere, ταπεινοῦν (*nota fig. etym.* 'humilitate -are' *p. 3101, 68; usurpatur mediopassive vel reflexive passim, intransitive p. 3103, 38*; -tus *pro subst. v. p. 3101, 69*):

I *proprie* (*in imag. l. 75*): **A** *de eis, quae oculis perspiciuntur* (*refl. l. 69, mediopass. l. 68 al.*): ITALA Ier. 31, 37 (Hier. in Ier. 4, 28, 1) si -tum fuerit pavimentum terrae deorsum (*Vulg. aliter*). OPTAT. 2, 20 p. 57, 1 non -to corpore (*aliter p. 3102, 61*), non inclinata cervice, sed erecta facie (*cf.* SIDON. epist. 5, 14, 3 festa cervicum -tarum. VISIO Pauli 24 rec. Sang. p. 138, 32 arbores ... penitebant ... -antes et inclinantes se [*cf. p. 3103, 11 sqq.*]). HIER. tract. in psalm. I p. 164, 10 in sublime ascendunt aquae et iterum -antur. VVLG. eccles. 10, 18 in pigritiis -bitur contignatio. Is. 25, 12 munimenta sublimium murorum ... -buntur et detrahentur in terram usque in pulverem. 40, 4 (= Luc. 3, 5; *cf.* TERT. adv. Marc. 5, 3 p. 576, 26) omnis mons et collis -bitur (Bar. 5, 7 ASSVMPT. Moys. 10, 4. *cf. in imag.*: AVG. civ. 18, 32 p. 300, 32 D. [*ad V. T. Hab. 3, 6*] -ti sunt colles). GREG. TVR. glor. mart. 91 p. 549, 30 consularius -vit basilicam sancti. *t. t. astrol.*: FIRM. math. 2, 29, 12 in hoc signo, in quo -atur atque deicitur *sol.* 3, 7, 14. 6, 32, 7 (*antea*: in deiectis locis). *al.* CHALC. comm. 83 p. 154, 19 vel cum exaltatur vel cum -atur *sol* (92 p. 164, 3 *planetes*). *de capillis i. q. tondere* (*ad significationem cf. Bonnet, Lat. de Grég. 292 sq.*): GREG. TVR. glor. mart. 76 p. 539, 14 ut ... -tis capillis abbatis sortitus ordinem monasterio uni praeponeretur (Mart. 2, 4 p. 611, 5. 2, 53 p. 627, 20. 3, 15 p. 636, 11 glor. conf. 22 p. 762, 21).

[Klepl]

B *de voce*: AVG. serm. 265, 9, 11 *gallina* cum pullis -ans vocem suam (NICET. psalm. 13 p. 80, 7 *ne in psallendo* unus -et, alter v. extollat. *aliter p. 3102, 67*).

II *translate*: **A** *de ordine*: **1** *generatim*: **a** *nude positum*: *α pertinet ad quamlibet humilitatem*: Ⓘ *vario usu signif. imminutio honoris vel in actis vel in verbis (sc. obtrectatione, contemptu) posita (usurpatur transitive)*: FIRM. math. 5, 6, 10 *luna* patrimonium ac vitam pariter -at. OPTAT. 3, 3 p. 79, 17 sapientia -ta est. SCHOL. Hor. carm. 1, 34, 16 unum exaltans, alterum -ans *Fortuna*. COMMENT. Lucan. 3, 342 -verat ... virtutem. 8, 22 -tum *Pompeium* (*opp.* sublimis). 8, 313 'vulgati' (*mundi*) ... dixit -ti aut vilis facti. AMBROSIAST. in II Cor. 11, 19 p. 325[B] *Iudaei obtrectabant incircumcisis* se praeferentes, hos -antes. VVLG. Sirach 40, 3 -tum in terra et cinere. PELAG. in Rom. prol. p. 7, 30 vicissim eos -ans (*Paulus Iudaeos et gentes*). AVG. c. Cresc. 4, 38 p. 543, 13 -rentur per paenitentiam degradati. serm. coll. Morin p. 215, 24 an forte -vi vos, quia dixi 'rogate'? PS. AVG. quaest. test. I 3, 2 p. 22, 12 posteritate. 126, 3 p. 393, 24 despecti et -ti (*opp.* gloriosi). CONC.[S] II 3, 1 p. 115, 8 si ... -verit me episcopus (*gr. II 1, 1 p. 133, 20; II 1, 1 p. 10, 6* devorabit). CANON. Turner II 2 p. 152, 5 (= 156, 5) ecclesiae congregationes. CLAVD. MAM. anim. 2, 2 p. 104, 2 maluit ... sublimare creaturam quam ... -are creatorem (*cf.* VEREC. in cant. 1, 3 -ant ... deum hi, qui differentias faciunt trinitatis *eqs.*). CONC. Rom. a. 501 p. 429, 13 dum affectu purgationis suae culmen (*sc. sanctitatis*) -at *papa egrediens Vaticano*. GREG. TVR. Franc. 2, 1 p. 60, 16 a nostro omnium contemptu -beris. 2, 42 p. 105, 13 cur ... -asti genus nostrum (*sc. regale*), ut te vincere (*i.* vincire) permitteris? *al.* PASS. Andr. brev. 6 p. 69, 26 ne permittas, domine, eum, qui iam tuam per crucem cognovit magnitudinem, ab Aegeate indigno -ari (*i. honore martyrii privari*). *et al.* Ⓘⓘ *de Christo incarnato (substituitur* sermo *sim. l. 34; usurpatur reflexive l. 32. 34 sqq., mediopassive l. 37 sqq.)*: *in N. T.*: VVLG. Phil. 2, 8 *Christus* -vit semetipsum factus oboediens usque ad mortem. *apud* ECCL.: CYPR. unit. eccl. 21 p. 229, 8 quia se in terris sermo et virtus et sapientia dei -vit (*opp.* exaltatus. *reflexive ut*: eleem. 1 p. 373, 7 *Christus* -vit se, ut populum ... erigeret. GAVDENT. *l. 38 et passim*). GAVDENT. serm. 19, 42 G. sic vel inclinatus vel -tus est deus in homine, ut permanens deus esse ... hominem, propter quem se -verat (*v. l. 34 sqq.*), exaltaret (*mediopassive ut*: NOVAT. p. 67[B] *Christus* -tus non necessitate, sed caritate. HIER. epist. 65, 9, 6 qui potest -ari et crescere. *et passim*). AVG. serm. 264, 4 *deus* -vit ... eum (*Christum*) non infra se tantum, sed et infra angelos. CASSIOD. in psalm. 50, 2 -ari exaltatorem, occidi vivificatorem. *et al.*

β pertinet ad afflictionem, miserias, cladem sim. (usu imprimis biblico et ecclesiastico [ubique transitive]; subintellegitur interdum etiam contritio animi [v. sub B, ubi nota p. 3102, 43], cf. AVG. in psalm. 141, 13 -tus a persecutoribus, -tus in confessione: -at se invisibiliter, -tur ab hostibus visibiliter): TERT. adv. Marc. 2, 14 p. 353, 28 *deus* -ans ... et sublimans. 5, 20 p. 649, 10 *corpus nostrum* -atur in passionibus. fug. 2 p. 467 Oe. per carnis vexationem. 3 p. 467 magis tunc (*sc. in persecutionibus*) -amur vel emendamur. ITALA gen. 15, 14 (Hier. epist. 36, 10, 3) in servitutem redigent eos et adfligent eos et -bunt (*Vulg. aliter*). 31, 50 (Lugd.; *loq. Laban ad Iacob*) si -veris filias meas (*Vulg.* afflixeris). deut. 26, 6 (Lugd.) *Aegyptii* -verunt nos *eqs.* (*Vulg.* afflixerunt). iud. 16, 5 (Lugd.) in quo ... -emus eum *Samson* (*Vulg.* affligere. *cf. p. 3102, 8*). Is. 3, 17 (Cypr. hab. virg. 13 p. 196, 20) -bit deus principales filias Sion (*Vulg.* decalvabit). *al.* LVCIF. Athan. 1, 12 p. 87, 8 quomodo sinat deus ... -tam videri religionem suam *eqs.* (*cf.* AVELL. p. 572, 18 *ecclesia* dum -atur, erigitur). PS. PHILO antiq. p. 43[B] *allophyli* -ti erant de Samson valde. AMBR. in psalm. 118 serm. 10, 30, 2 paenit. 1, 5, 22 p. 473[B]. HEGES. 1, 32, 7 plaga -ti Arabes a rege (*cf. Ioseph. b. I. 1, 385*). HIER. epist. 39, 2, 8 ad ... -andam superbiam (VVLG. Zach. 10, 11 Assur. *cf.* HIER. adv. Pelag. 2, 30 superbientes. *v. et p. 3102, 3. 39 sq.*). *al.* VVLG. I reg. 2, 7 dominus pauperem facit et ditat, -at et sublevat. 7, 13 -ti sunt Philisthiim. I par. 17, 10 -vi ... inimicos tuos. Is. 2, 11 oculi sublimes hominis -ti sunt. 2, 17 -bitur altitudo virorum (AVG. cons. euang. 1, 27, 42 p. 42, 5 superba). 32, 19 humilitate -bitur civitas. thren. 2, 5 -tum et -tam (*pro subst., item*: CONSVLT. Zacch. 2, 10 p. 69, 30. EVCHER. form. 7 p. 44, 15 -torum subiectio. SIDON. epist. 4, 10, 1 convenit -tos humilia sectari). Matth. 23, 12 qui ... se exaltaverit, -bitur; et qui se -verit, exaltabitur (*cf. p. 3103, 16*). *saepe.* AVG. civ. 19, 15 p. 382, 2 D. omnis victoria ... divino iudicio victos -at vel emendans peccata vel puniens. *et passim.*

b *acced. structurae indicantes, cui quis -etur (mediopass. l. 79. cf. p. 3102, 74 sq.)*: *α dat.* (*cf. p. 3103, 2*): ITALA iud. 5, 13 (Lugd.) -a mihi (-amini *cod.*) fortiores me (*Vulg. aliter*). AMBR. Abr. 1, 4, 26 p. 521, 16 ancillam ... uxori. AMBROSIAST. in I Cor. 6, 12 p. 214[A] sibi ... praepositum. in II Cor. 9, 10/11 p. 314[C] -ari eos (*sanctos*) sibi (*antea*: nolit eos subiectos habere, sed magis se eis inclinet). 11, 6 p. 321[C] ut ... -rent illum ceteris (*sc. Corinthii Paulum. cf.* 12, 11 p. 332[B] apostolis magis faventes et istum his -antes). AVG. serm. 287, 3, 4 -andus erat omnis homo Christo. PASS. coron. 6 eos ... per incantationum carmina omne genus humanum sibi -ari (*v. p. 3100, 50*). *β praep.* (*cf. p. 3103, 6*): ITALA Os. 5, 5 (Wirc.) -bitur iniuria Israhel in faciem eius ([*Vulg. aliter*]. VVLG. iud. 6, 6 -tus est Israel valde in conspectu Midian. Os. 7, 10 -bitur superbia Israel in facie eius). VVLG. iud. 3, 30 -tus est Moab sub manu Israel. III reg. 21, 29 -tum Achab coram me (prov. 25, 7 c. principe).

2 *specialia*: **a** *fere i. q. infirmare (hic usus quodammodo cohaeret cum exemplis p. 3101, 44 sqq. allatis)*: ITALA iud. 16, 19 (Lugd.) *Samson capillis detonsis* coepit -ari et recessit virtus eius ab illo (*Vulg. aliter; cf. p. 3101, 56*). PSALT. Cas. 101, 24 -vit in via valetudinem meam (*Vulg. et gr. aliter*). PALLAD. hist. mon. II 11 p. 365[D] fortitudo eius (*leonis*) -atur *laqueo*. *fere i. q. supprimere*: VITAE patr. 3, 2 p. 739[A] -are passiones ac vitia carnis. *fere i. q. imparem reddere* (*cf. p. 3110, 19*): ENNOD. epist. 5, 21, 3 p. 142, 24 utinam me non -ret paupertas eloquii (*i. prohiberet merita tua laude adaequare*).

b *fere i. q. dehonestare, maculare (mediopass. l. 21; aliter p. 3101, 50. l. 45 sqq.)*: AVG. pecc. mer. 2, 19, 33 p. 104, 24 *propter superbiam* in eis (*vitiis*) -amur. POMER. 3, 11 p. 490[C] quantum ... -et et exsecrabiles omnibus reddat *convictos peccatum*. GREG. M. moral. 6, 25 p. 743[A] sub temetipso prostratus in terrenis actionibus -are, *anime* (*antea*: terrenis cogitationibus aspersus in infirmis vilescit).

c *de stupro i. q. vitiare*: VVLG. deut. 21, 14 -asti eam (*feminam captivam*). 22, 24 uxorem proximi. 22, 29 iud. 19, 24 thren. 5, 11 *al.* RVFIN. Orig. in Ios. 20, 5 p. 423, 9 (*antea*: de illicito coitu). AVG. civ. 2, 2 p. 55, 11 D. pudorem -tarum feminarum. quaest. hept. 1, 107 p. 54, 15 *virginem*. 2, 78 p. 144, 9 '-vit eam', id est concumbendo nec uxorem faciendo. p. 145, 22 concubitu. *al.* HIST. Apoll. rec. B 34 p. 69, 9 (*rec. A* violare).

B *de statu animi (usu latiore de corpore et corporalibus infra l. 54; legitur fere apud* ECCL.): **1** *de submissione, quae fit vi aliena (sive ab homine, deo sive miseria [cf. p. 3101, 44 sqq.], luctu, pudore sim.; usurpatur transitive)*: TERT. cult. fem. 2, 9 p. 727 Oe. gloria ... exaltare, non -are consuevit. ITALA Is. 58, 10 (Lucif. Athan. 1, 44 p. 144, 26) si ... animam -tam satiaveris (VVLG. psalm. 43, 25 in pulvere. *cf.* PAVL. NOL. epist. 14, 4 p. 110, 1 alta divitum corda [AVG. civ. 14, 3 p. 34, 6 D. ante gloriam. *et al.*]. *aliter infra l. 56 sqq.*). ALTERC. Heracl. p. 138, 4 fusus et -tus tacuit *presbyter convictus*. AMBROSIAST. in I Cor. 5, 2 superbiam (*cf.* AVG. in psalm. 28, 5 vox domini contritione cordis -ans superbos. *v. et p. 3101, 63*). VVLG. psalm. 34, 14 quasi lugens et contristatus sic -bar. II Cor. 12, 21 ne ... -et me deus apud vos et lugeam *eqs. al.* RVFIN. Greg. Naz. orat. 8, 10, 1 contriti et -ti et inebriati ... a fortitudine plagae (*cf. p. 3101, 46 sqq.*). CASSIAN. conl. 4, 15, 1 *sollicitudo carnis nos* -at ac retundit (*opp.* elati. *cf.* 4, 15, 2 in hoc ... -atur conscientia nostra [*infra*: mordetur]. 4, 19, 4 corporalibus ... vitiis -tus. POMER. 3, 11 p. 490[C] dedecora quibus remordentur et -antur. *et al. v. et supra l. 16 sqq.*). *al.* OP. imperf. in Matth. 9 p. 684 qui ... de laude hominum non extollitur nec de vituperatione -atur. *et al.* *nota fere i. q. 'mitem reddere'*: ENNOD. opusc. 3, 114 p. 360, 29 *Epiphanius homines* reficiebat blanditiis, -bat adloquio, pascebat muneribus.

2 *de submissione voluntaria (pertinet imprimis ad castigationem vel ieiunium, maxime in exemplis sub a allatis; de corpore vel carne castigata infra l. 61 sqq., de voce l. 67, de oratione p. 3103, 20, de iniquitate infra l. 80)*: **a** *transitive* (*cf. supra l. 35 sqq.*): ITALA lev. 16, 29 (Lugd.) decima mensis -bitis animas vestras (*Vulg.* affligetis. HIER. *l. 61*. VVLG. Iudith 4, 8 in ieiuniis [psalm. 34, 13 AVG. serm. 216, 10, 10]. Is. 58, 3. RVFIN. Orig. in num. 23, 10 p. 221, 5 afflige et -a. AVG. serm. 210, 1, 1 orationibus atque ieiuniis a. -are et corpus castigare. 218, 11, 11 paenitendo. *et al.*). HIER. tract. in psalm. I p. 179, 5 -to ... corpore -atur et anima *eqs.* (VVLG. Esth. 14, 2 in ieiuniis. RVFIN. Greg. Naz. orat. 9, 7, 2 ieiuniis [*gr.* ὑποπιέζομεν]. RVFIN. hist. mon. 27 p. 449[A]. *cf.* CASSIAN. conl. 5, 26, 3 -ta carne ieiuniis. *aliter p. 3100, 66*). VVLG. Iudith 8, 16 spiritu (Sirach 7, 19 valde). psalm. 50, 19 cor contritum et -tum (Dan. 5, 22. AVG. c. Parm. 3, 1, 3 p. 103, 20 in paenitentia. BENED. reg. 7). Sirach 29, 5 vocem suam (*aliter p. 3101, 1*). CONSVLT. Zacch. 3, 4 p. 104, 10 mens. *acced. dat.*: AMBROSIAST. in I Cor. 15, 39 *mundani philosophi* mentem suam legi dei -are ... noluerunt. VVLG. Iudith 8, 16 -emus illi (*deo*) animas nostras (Sirach 4, 7 presbytero -a a. tuam et magnato -a caput tuum). BACHIAR. fid. 7 p. 1035[B] ut, quibus capita pro sanctificatione submittimus, his corda nostra -are nolimus.

b *mediopass.* -ari: TERT. orat. 17 p. 190, 26 *publicanus* non tantum prece, sed et vultu -tus atque deiectus orabat. PACIAN. epist. 3, 10 p. 66, 2 nonne -tus est *Petrus in paenitentia*? 3, 22 p. 91, 4 pro superbis. AMBROSIAST. in I Cor. 14, 35 p. 259[C] mulieres velantur, ut -tae appareant. VVLG. prov. 16, 19 melius est -ari cum mitibus quam dividere spolia cum superbis (*gr.* πραΰθυμος μετὰ ταπεινώσεως). *al.* PAVL. NOL. epist. 4, 2 p. 21, 5 pie. 29, 3 p. 249, 18 -ta iniquitas (*opp.* superba iustitia). AVG. c. Faust. 12, 9 p. 338, 12 elati de operibus legis, non -ti de peccatis suis. *al.* SIDON. epist. 1, 11, 16 reus amicus crebro et abiecte miserantibus cunctis -ari (*infra*: supplicando). GREG. M. epist. 5, 44 p. 342, 23 in mente. p. 342, 32 in

[Klepl]

suis cogitationibus. 9, 178 p. 173, 20 -tis et paenitentibus. *et al.* *acced. dat.* (*cf. l. 20. p. 3102, 68*): VVLG. Sirach 13, 9 -are deo (AVG. in psalm. 137, 9 p. 1779 in. serm. coll. Morin p. 301, 8 confiteri deo quid est nisi -ari d.? *cf.* PAVL. NOL. epist. 12, 7 p. 80, 2 domino). ARNOB. ad Greg. 6 p. 393, 25 (*syn.* colla subdatis). MVTIAN. Chrysost. hom. 28, 6 p. 415/6 (*gr.* ὑποκύπτειν). *acced. praep.* (*cf. l. 32*): HIER. in Ier. 3, 25, 2 *qui* non -atur sub potenti manu dei (VVLG. *l. 33 sq.* AVG. cons. euang. 1, 24, 37 p. 36, 6 s. Christo. GREG. TVR. Franc. 5, 18 p. 213, 23 s. eo [*rege*]). VVLG. Iac. 4, 10 in conspectu domini. AVG. virg. 36, 36 p. 277, 12 mitescunt et -antur coram te.

c *refl.* se -are (*cf. p. 3100, 69*): CLEM. ad Cor. 2 omnes ... vos -batis nihil in superbia facientes (*gr.* ἐταπεινοφρονεῖτε). 13 -emus nos ... deposita ... gloria et vanitate *eqs.* (*gr.* ταπεινοφρονήσομεν). 16 dominus -vit se (*gr.* ἐταπεινοφρόνησεν). CYPR. Demetr. 16 p. 362, 14 quid te ad falsos deos -as et inclinas ...? epist. 14, 3 p. 512, 2 exaltabitur, qui se -verit (*cf.* VVLG. *p. 3101, 72. et al.*). HIER. hom. Orig. in Is. 4, 3 p. 260, 15 si me -vero et paenitens super peccatis meis flevero (*cf.* AVG. enchir. 82, 22 p. 53, 20 paenitendo). *al.* VVLG. Sirach 19, 23 nequiter (*gr.* πονηρευόμενος συγκεκυφὼς μελανίᾳ). 34, 31. EVCHER. laud. her. 26 -ans se oratio. *et al.* *acced. dat.: fin.:* CLEM. ad Cor. 9 -emus nos deprecationi misericordiae *dei* (*gr.* ἱκέται γενόμενοι). *aliter*: AMBR. epist. 51, 9 si non se ... -et deo (PELAG. in I Cor. 1, 28 RVFIN. Orig. in num. 23, 10 p. 220, 27. *et al. cf.* MAXIMIN. hom. [RevBén. 40, 1928] p. 73, 23, 30 domino. AVG. serm. 289, 5 Christo). AMBROSIAST. in Gal. 2, 4/5 p. 347C legi. PS. AVG. quaest. test. I 127, 9 p. 411, 27 mulier ... -ta viro. *et al.; nota*: VITAE patr. 3, 38 p. 763C non ... -bat se (*i.* '*cedebat*') alter alteri, sed contendebant utrique pariter ingredi (*sc. in templum*) volentes; et non praevalebant, nec enim -bat se unus eorum, ut alteri locum daret (*gr. Cot. p. 365B* ἐταπείνωσε ... ἑαυτόν. *cf. alt. vers. 5, 18, 2* non inclinantes se unus post alium. 7, 36, 3 sequi vel -are alteri alter non volebat). *acced. praep.*: ITALA gen. 16, 9 (Hil. trin. 4, 23) sub manibus *dominae* ([VVLG. -are]. I Petr. 5, 6 [cod. h; VVLG. -amini]. ALTERC. Heracl. p. 147, 5. *et al.*). CLEM. ad Cor. 62 ad patrem ... deum *eqs.* (*gr.* ταπεινοφρονοῦντες τὰ πρὸς κτλ. CAES. AREL. serm. 77, 5 p. 307, 14 ad benedictionem). VVLG. Sirach 3, 20 in omnibus (*an neutr.?*).

d *intransitive* (*acced. dat.*): CONC.S I 5 p. 376, 31 ante vestigia vestra provolvimur, ut nos cum longanimitate -antes vestrae pietati suscipiatis (*gr. I 1, 7 p. 79, 14* προσπίπτοντας, *Rustic. I 4 p. 68, 16* humillime supplicantes). VITAE patr. 7, 36, 3 (*l. 31*).

deriv.: humiliatio, humiliatus.

2. humilio *v. s.* pumilio.

ˣ**humilis**, -e. [*ab* humus, *cf. gr.* χθαμαλός. *J. B. H.*] *de script. et formis*: um-: CIL III 459 A, 13. *in codd. e. g.* MARCIAN. dig. 48, 8, 3, 5 *F.* HERMOG. dig. 47, 10, 45 *F.* *cf.* INSCR. christ. Diehl 2712 Umelimo. -elis: CONC. Paris. a 573 p. 150, 24 *al. cf. l. 47.* *abl. sing.* -e: POMPON. praetext. 1 (Char. gramm. p. 168, 30 B.) ex -e regem (*cf.* CHAR.: -e de homine aliquo ...; -i ablativo, si res est). NOT. Tir. 40, 65 -is. 40, 67 -ilissimus (*v. Schmitz, adnot. crit. ad l.*). *de comparatione: compar.*: -ior: *inde a* VARRONE, CIC. magis -is: IVST. 36, 3, 4. plus -is: SERV. auct. georg. 2, 434 HIER. epist. 22, 27, 4. *superl.*: -illimus (*cf.* CHAR. gramm. p. 146, 3 B. -is -illimus): *inde a* VARRONE, CIC. -ilissimus: PS. CYPR. adv. Iud. 6 p. 139, 11. AVELL. p. 674, 1 (*adv.*). GLOSS. NOT. Tir. (*l. 50*). *var. l. p. 3113, 77 sq.* *de orig. et notione*: VARRO ling. 5, 23 -ior, qui ad humum demissior; infimus -illimus, quod in mundo infima humus (SERV. auct. Aen. 4, 255 tractum est ab humo. ISID. orig. 10, 115 [*inde* GLOSS. V 110, 8] -is quasi humo adclinis). SYNON. Cic. p. 427, 4. 18. 445, 25. 447, 6 B. BEDA gramm. VII 274, 26 -is et contrarius superbo dicitur, quod est virtutis animi, et contrarius sublimi, quod est condicionis; sed et locus -ior, qui inferius iacet, solet appellari. GLOSS. νάνος. ταπεινός. χθαμαλός. ignobilis vel summissus. obnoxius. ab -i: ἀπὸ εὐτελοῦς. infimos: -illimos. GLOSS.L I Ansil. HU 29 -is: abiectus. 33 ⟨ig⟩nobiles, tenues, genere infi[r]mo. *graece respondet* ταπεινός, *ubi nihil aliud adnotatur.* *legitur inde a* PACVV. (*p. 3104, 6. 3108, 74*), TER. (*p. 3112, 9*). [*falso trad.*: PLIN. nat. 18, 166 -i (umidiore *Sillig e Varrone*). COMM. instr. 2, 26, 6 (*var. l. pro* similes). *dub.*: QVINT. inst. 6, 3, 6 hoc semper -e (*secl. Vollmer; aliter Burmann*). *loco mutilo*: FRONTIN. aq. 79. *dub. interpr.*: ACC. trag. 186 in -i saxo. VVLG. Sirach 43, 24 (*gr. aliter*).]

fere i. q. **humo proximus, χθαμαλός, ταπεινός:**

I *proprie* (*in imag. p. 3104, 21. 3105, 3. 29*): A *de iis, qui (quae) oculis perspiciuntur*: 1 *respicitur species super humum aliudve fundamentum eminens*: a *pertinet ad formam, staturam sim.* (*quaeritur, quantum humo erigatur aliquis vel aliquid*): α *de animantibus* (*de statura l. 79. p. 3104, 11, corpore l. 81 sq., corporis partibus l. 84. p. 3104, 13*): (I) *generatim*: (A) *de hominibus*: NEP. Ages. 8, 1 statura fuit -i et corpore exiguo (SEN. dial. 5, 22, 4. AMM. 31, 14, 7 nec procerae nec -is). SEN. epist. 66, 3 ex deformi -ique corpusculo formosus animus ac magnus exire potest (*cf.* GELL. 19, 13, 3 brevi atque -i corpore). CVRT. 7, 4, 6 neminem adeo -em esse, ut *eqs.* MELA 3, 63 *Indorum* alii -es, alii ... proceri et corpore ingentes. *de corporis partibus*: PHYSIOGN. 16 p. 26, 5 caput -e, planum (p. 27, 7 in medio). 17 p. 28, 2 frontem (96 p. 122, 11 levem et -em [*gr. p. 414, 4* χθαμαλόν]). 48 p. 66, 9 *os* nec nimis prominens nec nimis -e (*gr. p. 373, 4* ἐπίπεδον). 51 p. 71, 5 -iores *nares*, quas Graeci σιμάς dicunt. 71 p. 90, 6 digitos (*gr. p. 357, 4* κολοβούς). *de ulceribus*: CELS. 5, 28, 14C μυρμήκια ... vocantur *ulcera* -iora thymio durioraque. (B) *de bestiis*: PACVV. trag. 2 quadrupes tardigrada ... -is (*i. testudo*). VARRO rust. 3, 12, 6 *lepus Hispanicus* -is, quem cuniculum appellant. COLVM. 3, 8, 3 armentis sublimibus insignis Mevania est, Liguria parvis; sed et Mevaniae bos -is et Liguriae ... taurus eminentis staturae conspicitur. 6, 24, 5 vaccae ..., quas ... cevas appellant; eae sunt -is staturae. GELL. 19, 13, 4 *nanus* de mulis aut eculeis -bus vulgo dicitur. *de cruribus sim.*: VARRO rust. 2, 2, 3 *ovis* esse oportet cruribus -bus. 3, 12, 5 *lepus Italicus* pedibus primis -bus, posterioribus altis.

(II) *speciatim de statu inclinato, demisso*: LVCIL. 509 subicit huic -em et suffer⟨t⟩ citus posteriorem ('*videtur agi de equo* ὀκλάζοντι *Hispanico' Marx*). STAT. Ach. 1, 707 *lupi* -es ... meant, ne nuntiet hostes cura canum. MIN. FEL. 3, 6 *puerum* testam ... inclinem ipsum atque -em quantum potest super undas inrotare. CLAVD. DON. Aen. 10, 520 p. 360, 15 *Magus* per astutiam -em se fecit (*in pugna, sim.*: 12, 490 p. 610, 12 -em se ... procuravit). *in imag. de animo*: LACT. inst. 2, 1, 18 est ... pravissimum, cum ratio corporis recta sit, ... ipsum vero animum ... -em fieri (*sc. ad terrena spectantem*). *v. et p. 3112, 56. 3113, 1.*

β *de herbis, arboribus* (*de statu l. 33, statura l. 34. loci l. 29 sqq. allati pertinent etiam ad p. 3109, 73*): VARRO rust. 3, 5, 11 arbusculis (PLIN. epist. 5, 6, 17 -es et retentas manu). CIC. Tusc. 5, 37 arbores et vites et ea, quae sunt -iora neque se tollere a terra altius possunt. VERG. ecl. 4, 2 non omnes arbusta iuvant -esque myricae: ... silvae sunt consule dignae. 5, 17 puniceis -is quantum saliunca rosetis *cedit.* georg. 2, 213 glarea ... vix -es apibus casias roremque ministrat. 2, 434 salices -esque genestae (SERV. auct.: quae putes esse contemnenda). COLVM. 4, 1, 5 -i statu vitis ... iuxta terram coercetur (*cf.* VVLG. Ezech. 17, 6 vineam ... -i statura. *v. etiam l. 66*). 4, 31, 3 *salix* in bracchia velut -is vinea disponatur (*cf.* PALLAD. 3, 12, 3 *vitis*). 5, 7, 1 *arbustum Gallicum* desiderat arborem -em (PLIN. nat. 18, 267 salice ... -illima arborum. IVST. 36, 3, 4). arb. 29, 2 harundinem. PLIN. nat. 13, 123 nartheciam (*opp.* adsurgentem in altitudinem). 24, 112 frutex -ior (*opp.* magnitudine arboris iustae). 25, 121 phlomides. 27, 83 glaucion ... -is herba (AMM. 18, 6, 14 AVG. serm. 218, 11, 11). IVV. 11, 67 salicti. PALLAD. 13, 6 -es silvas et ... virgulta. CLAVD. rapt. Pros. 3, 142 orno.

γ *de rebus inanimis*: (I) *manu factis* (*acced. notio q. e. 'simplex, tenuis, vilis' [v. p. 3108, 47 sqq.] l. 51 sqq.*): SISENNA hist. 79 oppidi murum (OV. am. 2, 12, 7 fast. 4, 841 LIV. 25, 23, 12 AMM. 24, 4, 1. *cf.* LIV. 44, 9, 3 partem -illimam muri [44, 9, 8 *e coni.*]). VARRO rust. 3, 5, 3 ostium (*cf.* OV. met. 8, 638 postes. LIV. 24, 46, 3 porta). 3, 9, 6 caveae ... altitudine paulo -iores *quinque pedibus* (*cf.* OV. am. 3, 13, 16 hara. COLVM. 7, 3, 8 stabula). CAES. Gall. 5, 1, 2 *naves* (LIV. 30, 25, 6 *opp.* altiorem). civ. 2, 8, 1 turrim. 3, 63, 1 munitione. VERG. Aen. 8, 455 Euandrum ex -i tecto lux suscitat (VAL. MAX. 4, 4, 11 veteris Capitolii. SEN. Phaedr. 1139 -is t. plebeia domus. OCTAVIA 896 paupertas -i t. contenta. *aliter p. 3105, 43. cf.* TIB. 2, 5, 26 -es in Iovis arce casae [OV. epist. 5, 16]. AMM. 17, 13, 12 tuguriis). VITR. 3, 3, 5 aedium species. 4, 9, 1 altitudines *ararum* ... excelsissimae ..., ... -es (*cf.* VAL. FL. 3, 426 aras). PAVL. FEST. p. 176 vas aquarium. CELS. 8, 10, 2A alto sedili, ... -iore (*cf.* HIER. epist. 22, 27, 6 scabello). 8, 22, 2 calciamentis (*cf.* QVEROL. p. 17, 15 calceos -i fluxos tegmine). COLVM. 3, 2, 22 tabulatis. 4, 19, 1 *positionem iugi a terra levandi* -illimam ..., celsissimam (*cf.* 4, 19, 3 iugum [PLIN. nat. 17, 187]). 11, 3, 58 cantheriolis (*cf.* 11, 3, 63 cantherii. SVET. Nero 33, 1 maceria). STAT. Theb. 10, 873 arces. QVINT. inst. 6, 3, 99 candelabrum. SVET. Aug. 73 toro. VLP. dig. 43, 11, 1, 2 neque altiorem neque -iorem viam ... facere. *et al.* *nota*: STAT. Theb. 12, 701 galeas -es (*i. cristis orbatas, mutilas*). (II) *naturalibus*: VARRO rust. 1, 6, 4 collibus. 1, 8, 1 aliae *vineae* ... -es ac sine ridicis ..., aliae sublimes, quae appellantur iugatae (CATVLL. 64, 39 PALLAD. 3, 12 tit. *cf. et supra l. 34*). VERG. Aen. 3, 522 procul obscuros colles -emque videmus Italiam ([CLAVD. DON.: non quia natura sua -is erat atque depressa, sed quia etiam ... alta ... navigantibus ... esse videntur -ia. *cf.* ADNOT. Lucan. 1, 650 sub fluctu iacentem]. *item de terra ex aquis eminente*: TAC. hist. 5, 23, 3 insulam. VAL. CEM. hom. 1, 1 p. 692C litore. *aliter p. 3105, 6 sqq.*). OV. met. 3, 30 specus ... efficiens -em lapidum compagibus arcum. TAC. Agr. 12, 4 extrema et plana terrarum -i umbra non erigunt tenebras. *neutr. pro subst.*: SEN. epist. 91, 11 *ignis* altissimos vertices ... ad -e (-em *B*) deduxit.

b *pertinet ad positionem, situm* (*quaeritur, quantum ab humo distet aliquis vel aliquid*): α *generatim*: (I) *de animantibus* (*praedicative l. 81. 82*): VERG. georg. 3, 108 *equi* iamque -es, iamque elati sublime videntur ... ferri. Aen. 4, 255 avis -is volat aequora iuxta (SERV. auct.: humiliter. *cf.* OV. ars 2, 61 -es propiore freto iactabimus alas. VAL. FL. 4, 515 volatu). OV. epist. 9, 12 Venus -i (-is *PG, dett.*) sub pede colla tenet *Herculis* (*sc. pede*

[Klepl]

ad terram deprimit). CELS. 7, 26, 5^B *aegrotus* resupinus collocandus est sic, ut caput -e sit. APVL. apol. 7 feris et pecudibus os -e *eqs.* *in imag.*: PVBLIL. H 28 -is nec alte cadere nec graviter potest (*cf. etiam l. 29*). HOR. epist. 2, 2, 50 me dimisere Philippi decisis -em pinnis (*sc. non iam aptum ad volandum*).

(II) *de rebus*: Ⓐ *terrenis*: ① *de locis* (*aliter p. 3104, 68 sqq. 3106, 36 sqq.; neutr. pro subst. l. 16 sqq. 29. 34 sqq. 59 sqq.*): ACC. trag. 576 (‘*Phinidae*’) saepe ex -i sede sublima evolat. HOR. carm. 3, 4, 16 Forenti (PORPH.: quod in valle est positum. *item de urbe*: STAT. Theb. 7, 371 -es Aegas altamque Capherea). SEN. Thy. 456 non vertice alti montis impositam domum ... civitas -is tremit. PLIN. nat. 2, 165 quo quid -ius ..., propius a centro ... terrae. 31, 44 aquae ... in locum -iorem e superioribus defluentis (FRONTIN. aq. 35. *cf.* IVST. 2, 1, 17 solo). 36, 81 Nilum ... multo -iorem (*locis, ubi pyramides exstruebantur*). ? ITALA iud. 1, 15 (Lugd.) redemptionem excelsorum et redemptionem -ium ([*Vulg.* irriguum superius et irriguum inferius. *cf.* AVG. quaest. hept. 7, 4 p. 452, 29 subaudiamus ... ‘fluentorum’]. *neutr. pro subst. ut*: AMM. 19, 7, 5 in -iora ex supernis. HIER. epist. 22, 26 manere ... in -i. tract. in psalm. I p. 88, 13 turtur non habitat in -bus, sed ... facit nidos ... in excelsis arboribus [*l. 14 opp.* in sublimioribus]). AVSON. Mos. 327 pede *montis*. EVSTATH. Bas. hex. 4, 3 p. 905^A -ior est Aegyptus Rubro mari. *inde fere i. q. planus*: VARRO rust. 1, 12, 4 qui in -bus ac cavis locis aedificia habent (FRONTIN. strat. 3, 7, 3 AMM. 20, 7, 1. VVLG. deut. 1, 7 campestria atque montana et -iora. I Macc. 6, 40 *opp.* montes excelsos. PAVL. MED. bened. 1, 4 p. 716^C ubi declivior locus -iorem se praebuerit). BELL. Hisp. 25, 2 convalle. OV. met. 7, 463 Myconum. PLIN. epist. 10, 37, 2 ne *aqua* tantum ad plana civitatis et -ia perveniat. *in imag.*: SEN. Herc. f. 199 -i ... loco, sed certa sedet sordida ... domus: alte virtus animosa cadit (*cf.* PLIN. epist. 9, 26, 2 altis et excelsis adiacent abrupta: tutius per plana, sed -ius et depressius iter. BOETH. cons. 2 carm. 4, 15 -i domum ... figere saxo. *cf. etiam l. 3. 34. 37*). IVST. 21, 5, 3 -illima quaeque tutissima existimans (*neutr. pro subst. ut*: VVLG. psalm. 112, 6 *deus* in altis habitat et -ia respicit in caelo et in terra [*cf.* 137, 6]. AMM. 28, 1, 7 tamquam subterraneus serpens per -iora reptando. BACHIAR. repar. laps. 22 p. 1061^B eius qui de -i labitur, levior est ruina). ② *de variis rebus*: VARRO Men. 388 caballum arbori ramo in -i alligatum (SVLP. SEV. dial. 1, 13, 8). OV. fast. 3, 643 (*v. app. crit.*) *Anna* -i super ausa fenestra se iacere (SIL. 8, 188 QVEROL. p. 24, 9). FRONTIN. aq. 18 veteres *aquas* -iore derectura perduxerunt. *ibid.* omnibus -ior Alsietina est *aqua*. ANON. Vales. 10, 46 -illimum tectum cellulae (*aliter p. 3104, 51*). Ⓑ *caelestibus*: SEN. benef. 5, 6, 4 luna -iore currens via (*cf.* PLIN. nat. 2, 43 *luna* -is et excelsa [FAV. EVL. p. 6, 2 *opp.* altior]. APVL. Socr. 8 p. 140 ab -illimis lunae anfractibus). nat. 1, 3, 11 sublimis aut -is *arcus caelestis* (*postea*: altior ... depressior. *cf. etiam l. 54*). 1, 15, 5 ardor *fulgorum* (*opp.* sublimis). 2, 26, 9 nubes summ⟨iss⟩ae et -es. 7, 6, 1 *cometae* (7, 7, 2. *cf.* PLIN. nat. 2, 64 a terrae centro apsides *planetarum* altissimae ... et ad terrae centrum -illimae atque proximae. FIRM. math. 2, 3, 2 -i deiectione multum de sua potestate dimittunt *stellae*. CLAVD. 28, 21 statione *stellarum* [*opp.* celsa]. CONC.^S I 3 vers. Tur. p. 159, 32 relinquens altitudinem stella ... -ior facta [*I 1, 2 p. 88, 8* χθαμαλώτερος]). PLIN. nat. 2, 151 arcus caelestes sublimes -i sole -esque sublimi (*sim. de statione solis*: STAT. Ach. 1, 242 -i ... ex aequore Titan ... evolvit equos. 1, 689 frangebat radios -i iam pronus Olympo Phoebus). GELL. 2, 30, 5 austri ... et africi ... inferiores et -es per suprema aequoris euntes (2, 30, 9). *neutr. pro subst.*: SEN. nat. 1, 8, 3 quamvis solem nubes ex -i et sordido accipiant (*cf.* CLAVD. DON. Aen. 7, 215 p. 34, 7 *sol exoriens est* in -i). 7, 8, 4 si vertices ... terrena humidaque ... ex -i in altum exprimere possent. epist. 7, 7, 2 minus habet virium flatus ex -i.

β *speciatim de specie exesa, cava* (*aliter l. 74 sqq.*): ① *de cute leprosa*: ITALA lev. 13, 3 (Monac.) visus contactus -is a cutis colore (*Lugd.* facies tactus infi[r]ma a corio corporis, *gr.* ταπεινὴ ἀπὸ τοῦ δέρματος τοῦ χρωτός, VVLG. speciem leprae -iorem cute et carne reliqua). 13, 4 (*ibid.*) *si* -is non fuerit aspectus (*Lugd.* si ... infi[r]ma non erit facies eius a corio, *gr. ut supra*, VVLG. candor ... -ior carne reliqua). VVLG. lev. 13, 20 *al.* *inde de pariete*: ITALA lev. 14, 37 (Tert. pudic. 20 p. 267, 28) *cavositatum* aspectum ... -iorem citra parietinam formam (*gr.* ταπεινοτέρα τῶν τοίχων, VVLG. valliculas ... -iores superficie reliqua). ② *de spina*: SIDON. epist. 1, 2, 3 -ior inter excrementa costarum spina.

2 *respicitur species sub humum aliudve fundamentum vergens* (*fere i. q. non profundus; aliter l. 63 sqq.*): VERG. Aen. 7, 157 -i designat moenia fossa (TAC. ann. 1, 61, 2). SEN. Ag. 558 -is unda scrupeis mendax vadis (*sim.*: LVCAN. 5, 650 -em Sasona vadis [*cf.* ADNOT. *ad l.*]. EVSTATH. Bas. hex. 7, 4 p. 941^C -e ... Arctoum pelagus et devexum [*gr. p. 157^B* ἐπιπόλαιος]). COLVM. 4, 1, 2 quid ... censemus altius pastinare tam -i mensura vitem posituri? (*sc. bipedanea scrobe, v. l. 84. cf.* TAC. ann. 15, 67, 4 scrobem). 8, 17, 9 soleis et rhombis ... -is in duos pedes piscina deprimitur. PLIN. epist. 8, 20, 5 *insulae* in speciem carinae -i radice descendunt. *de positione*: COLVM. 4, 1, 6 commoda -is positionis *vitium* (*cf. l. 80*).

B *de iis, quae auribus percipiuntur, sc. de voce suppressa* (*aliter p. 3112, 42*): PERS. 2, 6 murmurque -esque susurros tollere de templis et aperto vivere voto. CLAVD. DON. Aen. 7, 540 p. 82, 20 *non* -i voce ..., sed elata.

II *translate* (*hic illic imagine dilucida, e. g. p. 3109, 68. 3111, 35. 69; cf. p. 3103, 73*): A *de ordine*: 1 *generatim de ordine quolibet fere i. q. ignobilis, obscurus, inops sim.*: a *hominum* (*pertinet tam ad genus, ordinem, quam ad dignitatem, auctoritatem, potentiam, fortunam, censum sim.* [*acced. abl. explic. l. 40. cf. etiam l. 76*]; *comparativo* [*positivo e. g. l. 53 sq. p. 3107, 10; aliter e. g. l. 47. 52. 59*] *technice utuntur* ICTI, *sc. pro -i loco natis et dignitate carentibus, i. e. plebeis* [*v. Mommsen, Strafr. 1035; at distinguuntur infra l. 54*], *opp.* honestiores [*cf. p. 2904, 21*] *e. g. l. 56. 65. p. 3107, 34*, potentes *vel* potentiores *l. 32. 33. 78. 81*, in dignitate positi *p. 3107, 33*, altiores *p. 3107, 36. apud* ECCL. *fere quodammodo in bonam partem adhibetur* [*cf. p. 3113, 10*], *e. g. l. 66. p. 3107, 11* [*aliter de iis, qui a deo humiliantur, e. g. l. 68. p. 3107, 8*]. *de oratoribus sim. -i genere dicendi utentibus v. p. 3109, 65*): α *attributive vel praedicative* (*de gentibus, urbibus sim. l. 35 sqq., manu l. 42, capite l. 75*): CIC. Mil. 17 nisi ... magis erit parricida, si qui consularem patrem quam si qui -em necarit (QVINT. inst. 11, 1, 82. PORPH. Hor. sat. 1, 6, 85/87 -is ... et praeco. *cf.* CIC. Cael. 70 parentibus [PORPH. Hor. carm. 2, 20, 5/6 *ibid.* ignobilis]. ASCON. Scaur. p. 28, 11 avus proavusque ... -es et obscuri. SVET. Otho 1, 1 matre -i incertum an ingenua). Brut. 24 nemo est tam -is, qui *eqs.* 62 homines -iores (LIV. 3, 19, 9 -illimus h. de ... plebe. DIOM. gramm. I 489, 31 [= SVET. frg. p. 14, 9] non magistratus regesve, sed -es h. et privatae domus. *et al. de auctoritate*: BALB. et OPP. Cic. Att. 9, 7 a, 1 *opp.* amplissimorum virorum). Tusc. 5, 64 homunculum (*v. p. 2895, 17*). div. 1, 88 Amphiaraus et Tiresias non -es et obscuri ..., sed clari et praestantes viri (SEN. Thy. 211 *opp.* potenti. *technice*: VLP. dig. 1, 18, 5, 2 *opp.* potentiores). Att. 14, 13 B, 3 inimicorum amicos ... -iores (SEN. epist. 47, 1 *servi* -es amici. *cf.* PVBLIL. I 26 inimicum). CAES. Gall. 4, 3, 4 *Suebi Ubios* multo -iores infirmioresque (*v. p. 3110, 27*) redegerunt (*item de gentibus, urbibus sim.*: 5, 28, 1 civitatem ignobilem atque -em. OV. met. 6, 417 Cleonae. 15, 424 nunc -is ... Troia [*antea*: magna]. STAT. Ach. 1, 205 Seriphos. ARNOB. nat. 7, 51 p. 284, 25 provinciis ab -ioribus ..., potentioribus populis ditioribusque. *et al.*). NEP. Milt. 8, 4. Att. 19, 2 principes dignitate pari, fortuna -iores (*sc. Octaviano*). OV. epist. 3, 75 (*Briseis ad Achillem*) nos -es famulaeque tuae. ars 2, 254 iunge tuis -es ambitiose manus (*infra*: servo, ancillae. *aliter l. 62*). met. 3, 583 -i de plebe parentes (PLIN. nat. 26, 3 *non* servitia plebesque -is aut media, sed proceres. AMM. 28, 4, 32. *cf.* PLIN. nat. praef. 6 volgo). LIV. 1, 8, 5 obscuram atque -em ... multitudinem. *al.* SEN. contr. 1, 6, 3. VAL. MAX. 5, 2, 1 feminis (NOVELL. Marc. 4, 2 [= COD. Iust. 5, 5, 7 pr.] -em vel abiectam [*opp.* pauper ab ingenuis parentibus]. *cf.* FAST. ann. Iul. Praen. Apr. 1 [CIL I² p. 235] mulieres). *al.* SEN. Phoen. 597 lixa (*opp.* socerum ... dominantem). benef. 3, 17, 4 non solum parentibus ⟨aut⟩ amicis, sed -ioribus quoque personis (QVINT. decl. 388 p. 438, 18. NOVELL. Marc. 4, 1 [= COD. Iust. 5, 5, 7, 2] -em abiectamque. *et al. technice*: GAIVS inst. 3, 225 senatori ab -i p. [*per posit. ut*: CALL. dig. 48, 19, 28, 11 servi, ... liberi plebeii et -es p.]. CONST. Sirmond. 13 -ior [*per compar. ut*: CONC. Aspas. a. 551 p. 114, 6 *opp.* superiores. LEX Burg. 5, 1 p. 128, 16 *opp.* honestior]). *al.* CVRT. 10, 1, 41. SCRIB. LARG. praef. p. 1, 9 *medicos* -es ... et ... ignotos (*antea*: auctoritate praecellentium). PETRON. 126, 5 servum te et -em fateris. LAVS Pis. 119 tenuem ... amicum, ... -em ... clientem (TAC. hist. 1, 81, 2). PLIN. nat. 7, 121 -is in plebe et ideo ignobilis puerpera. 22, 8 cive (DRAC. Romul. 5, 54 egens, -is). STAT. Theb. 1, 445 haut -es ... generisque superbi. silv. 1, 4, 46 dignari ... manus (*i. catervas; aliter l. 42*) -es. QVINT. inst. 11, 1, 42 honestus, -is. IVV. 6, 414. VLP. dig. 2, 13, 6, 1 *heres* -is et deploratus. PAVL. dig. 48, 19, 38, 8 procurator -ior (*opp.* honestior. sent. 5, 25, 8 tam p. quam cognitor ... -iores). ITALA iud. 6, 15 (Aug. quaest. hept. 7, 34 p. 468, 8) ecce mille mei -iores in Manasse (*Lugd.* milia minorata, *Vulg.* familia mea infima). PS. CYPR. adv. Iud. 6 p. 139, 11 factus est altissimus quisque ... -ilissimus. PANEG. 10, 10, 3 magnus Alexander ... -is videtur (*sc. comparatus imperatori*). AMM. 22, 9, 9 -is et privatus. HIER. tract. in psalm. I p. 179, 18 nobilissimum senatorem, ... -em servum. VVLG. Dan. 3, 37 imminuti sumus ... sumusque -es. Mal. 2, 9 dedi vos (*sacerdotes*) contemptibiles et -es omnibus populis. COD. Theod. 4, 6, 3 (= Iust. 5, 27, 1 pr.) tabernarii filia vel -i vel abiecta. BOETH. cons. 2 carm. 7, 13 mors ... involvit -e ... et celsum caput. *et al.*

β *pro subst.* (*acced. abl. explic. l. 83. p. 3107, 8*): ① *posit.*: POMPON. praetext. 1 (*v. p. 3103, 48*) ex -e regem (HOR. carm. 3, 30, 12 ex -i potens *i. poeta clarus*). CIC. off. 2, 70 (*antea*: inopem). LIV. 3, 56, 13 plebeio et -i. 8, 19, 4 egentium atque -ium. 9, 46, 11. SEN. contr. 1, 5, 6 aliquam -em, quae *eqs.* VELL. 2, 126, 3 suspicit potentem -is, non timet, antecedit, non contemnit -iorem potens (PHAEDR. 1, 30, 1. QVINT. inst. 4, 1, 14 -es abiectosque. *al.* COD. Theod. 16, 10, 12 pr. sive potens sorte nascendi seu -is genere, condicione, fortuna. *cf.* VAL. MAX. 7, 2 ext. 14 -es et pauperes ..., divites et praepoten-

[Klepl]

tes. CASSIOD. var. 1, 10, 1 potiores ... et -es [4, 40, 1]). CELS. 2, 15, 3 *i. q. pauper* (*antea*: opibus). PHAEDR. 1, 27, 2 *opp.* locupletes. 1, 28, 1 *opp.* sublimes (*cf.* COMM. apol. 29 altos ... et -es [AMM. 29, 1, 8]. PAVL. NOL. epist. 27, 3 p. 239, 28 -is et excelsus. CASSIOD. var. 3, 27, 1 *opp.* superioris). SEN. clem. 1, 21, 4 cum civibus et ignotis atque -bus. QVINT. inst. 4, 1, 16 *opp.* honestis (5, 7, 24). *al.* IVV. 8, 44. FIRM. math. 4, 19, 6 sordidos, -es, inglorios. *al.* AMM. 28, 1, 16 *opp.* nobilis (31, 2, 14). *al.* VVLG. IV reg. 19, 26 -es manu (*i. potentia debilitati*). Sirach 13, 25 *opp.* dives (13, 27). 24, 11 excellentium et -ium. *et al.* *technice*: VLP. dig. 4, 3, 11, 1 -i adversus eum qui dignitate excellet ...: puta plebeio adversus consularem. *usu bibl. et eccl.* (*quodammodo in bonam partem; aliter e. g. l. 8 sq.*): *bibl.*: VVLG. Esth. 11, 11 -es exaltati sunt (*cf.* Ezech. 21, 26 -em sublevavit et sublimem humilavit. Luc. 1, 52 deposuit potentes de sede et exaltavit -es. *al.*). psalm. 81, 3 iudicate egeno et pupillo; -em et pauperem iustificate. Is. 10, 2 -ium populi mei ([*antea*: pauperes]. I Macc. 14, 14 confirmavit omnes -es p. sui). *al.* *inde eccl.*: TERT. apol. 20, 2 -es sublimitate, sublimes humilitate mutantur. adv. Marc. 4, 14 p. 459, 12 mendicos et pauperes et -es ac viduas et pupillos. p. 459, 25 -es et necessitatibus laborantes. p. 462, 3 pauperum et -ium et esurientium et flentium. LACT. inst. 4, 26, 30 -bus et infimis. 7, 1, 19 pauperes et -es (*opp.* divites). AVG. enchir. 27 p. 65, 18 *opp.* sublimium. CORIPP. Ioh. 8, 464. (II) *comparat.*: CIC. Quinct. 95 indignum est a pari vinci aut superiore, indignius ab inferiore atque -iore (QVINT. inst. 11, 1, 17 -iores, ... s., ... boni. 12, 8, 15 s., ... pares, ... -iores). CAES. Gall. 6, 22, 3 ne ... potentiores ... -iores possessionibus expellant (PAVL. FEST. p. 54 *syn.* pauperes, locupletes. FEST. p. 289 VELL. *p. 3106, 81*. PORPH. Hor. sat. 2, 3, 13). HIRT. Gall. 8, 51, 3 *opp.* opulentiores. LIV. 3, 36, 7. 3, 65, 8 tribuni auxilio -ioribus essent (*antea*: plebi, patrum). CVRT. 7, 6, 11 libertatis ... aequali usu principibus -iores pares fecerant. QVINT. inst. 6, 3, 83. *et al.* *technice*: VLP. dig. 26, 10, 3, 16 hac severitate ... tractari ... -iores (*opp.* in aliqua dignitate positi). 47, 11, 6 pr. PAVL. dig. 48, 19, 38, 3 -iores in metallum damnantur (*opp.* honestiores. *item*: 48, 19, 38, 5. 7 sent. 1, 21, 4 *al.*). MARCIAN. dig. 48, 8, 3, 5 -iores ... solent bestiis subici, altiores ... deportantur. MACER dig. 48, 19, 10 pr. *servi* exemplo -iorum puniantur. (III) *superlat.*: SALL. Iug. 96, 2 *Sulla* ioca atque seria cum -illumis agere. SALL. (?) rep. 2, 5, 3 -illimus quisque (VAL. MAX. 2, 2, 9 LACT. epit. 46, 2 AVR. VICT. Caes. 39, 5). LIV. 9, 46, 14. VELL. 2, 73, 1 adulescens ... speciosis invidens, ut pareret -illimis. SEN. clem. 1, 8, 1 (*opp.* regibus). dial. 12, 6, 4 CVRT. 3, 13, 7. COLVM. 10 praef. 1 summis atque -illimis. SVET. Tib. 76 SPART. Hadr. 20, 1. *et al.*

b *de ordine deorum sive deorum et hominum*: α *spectat ad deorum genus inferius*: ARNOB. nat. 1, 32 p. 21, 21 divinum genus esse consentientes de maioribus (*deis*) dubitant, cum idem esse plebeia atque -iora (*sc. genera?*) fateantur. *de operibus*: AVG. civ. 7, 4 p. 279, 22 D. illi (*dei selecti*) ad istorum (*deorum non selectorum*) -ia opera descenderunt, isti in illorum sublimia crimina non venerunt. β *spectat ad homines deis inferiores*: *apud* STAT. (*exempla plus minus audacia*): STAT. Theb. 4, 758 Kl. seu lapsus ab astris non -is fecundat amor (*te, sc. Hypsipilam*). 10, 664 (*Virtus ad Menoeceum*:) linque -es pugnas ...; astra vocant caeloque ... animam mittes. Ach. 1, 255 (*Thetidis verba*:) nil -es Parcas (*i. quae in mortales tantum potentes sunt*) terrenaque fata *Achillis* vererer. 1, 268 *Thetis* terras -emque experta maritum. *apud* ECCL. *de Christo incarnato* (*fit ex deo homo et homo -is; cf. p. 3101, 30*): CYPR. testim. 2, 13 tit. *Christus* quod -is in primo adventu suo veniret. COMM. apol. 91 *deum* magnum et -em. 314. 335 *Christum* Esaias (*53, 2 sqq.*) -em denuntiat esse et nimis deiectum, fuerit quasi servi figura. 367 in carne. *al.* AVG. civ. 20, 30 p. 483, 10 D. *Christum* -em in suis parentibus inluserunt (*antea*: in sua maiestate venientem). p. 484, 27. in euang. Ioh. 4, 4 p. 1407$^{med.}$ (*ad N. T. Luc. 20, 18*) primo super -em (*lapidem, i. e. Christum*) ceciderunt, excelsus super illos venturus est. *et al.*

c *de ordine bestiarum*: α *de stirpe ignobili*: NEMES. cyn. 108 elige ... non -i de gente canem. β *de victimis minoribus*: VERG. (?) catal. 14, 7 aries -is et maxima taurus victima. HOR. carm. 2, 17, 32 agnam.

d *de ordine rerum* (*cf. etiam p. 3104, 25*): α *pertinet ad societatem humanam* (*cf. p. 3106, 8*): (I) *de loco, genere sim.* (*augetur voce q. e.* sordidus *p. 3108, 4*): fortuna (*aliter p. 3110, 81; de re familiari in bonam partem l. 75*): LIV. 9, 46, 1 patre libertino -i f. ortus. VITR. 3 praef. 2 -i f. civibus. IVV. 6, 287 praestabat castas -is f. Latinas. SERV. Aen. 4, 177 nec -i eam *famam* f. parcere nec superiori. NOVELL. Valent. 27, 2 -is abiectaque (*de servitute*). Marc. 1, 1 altiore ..., -iore. CASSIOD. var. 5, 22, 5 mediocribus -busque. *technice*: PAVL. dig. 47, 12, 11 -ioris ... f. (*opp.* honestiores). COD. Theod. 7, 10, 1, 2 qui -ioris f. sunt (*opp.* dignitate aliqua vel fortunis nituntur). genus: RHET. Her. 3, 7, 13 si -i (*opp.* bono) g. *reus*. CIC. part. 74 QVINT. inst. 3, 7, 10. CAPITOL. Gord. 29, 1 -i g. natus (AMM. 27, 3, 2). FIRM. math. 3, 13, 13 aut -i aut servili. IVST. 22, 1, 1 -i et sordido. locus (*aliter p. 3108, 62. 3110, 1*): CIC. Verr. II 5, 181 Pompeius -i atque obscuro l. natus (VAL. MAX. 3, 3 ext. 7. 4, 7, 5 CAPITOL. Opil. 2, 1 VIR. ill. 67, 1 QVEROL. p. 33, 14. *cf. l. 9*). CAES. Gall. 7, 39, 1 ex -i loco. SALL. hist. frg. 4, 43 -i l. OV. fast. 6, 782 (*syn.* de plebe). LIV. 22, 25, 18 non -i solum, sed etiam sordido. SEN. clem. 1, 7, 4. benef. 5, 15, 4 -i se ac depresso loco putat stare, quisquis non supra rem publicam stetit. PS. AVR. VICT. epit. 28, 4 -illimo ortus l. *et al.* *technice*: PAPIN. dig. 48, 5, 39, 8 si -is l. sit (*opp.* honestior). VLP. dig. 47, 9, 12, 1 (= coll. Mos. 12, 5, 1) si -iore (-illimo *coll.*) l. sint (*opp.* in aliquo gradu). PAVL. sent. 5, 4, 10 plebeius vel -i l. natus senatori *eqs.* MARCIAN. dig. 48, 8, 15 -iore l. positum (*opp.* in aliqua dignitate positum). HERMOG. dig. 47, 10, 45 *opp.* servus. LEX Visig. 8, 3, 14 *opp.* honestior, servus. sors (*de rebus adversis l. 15; cf. p. 3111, 13*): VAL. MAX. 6, 2, 8 *Diphili* s. -ior. 9, 3, 3 -illimae. LIV. perioch. 116 p. 111, 10. COD. Theod. 15, 8, 2 (= Iust. 11, 41, 6, 1) personae, quas s. damnavit -ior. RVT. NAM. 1, 132 clarior ex -i s. superna petis (*antea*: adversis ... sperare secunda). *varia* (*neutr. pro subst. l. 20*): CIC. inv. 1, 107 res (*i. condiciones*) turpes et -es et inliberales (STAT. Theb. 3, 697. *cf. p. 3109, 76*). OV. met. 14, 699 stirpe (AVSON. 200, 5 p. 58 P. -i st., loco ac merito). LIV. 1, 34, 4 Tanaquil summo loco nata et quae haud facile iis, in quibus nata erat, -iora sineret ea, quo innupsisset. SEN. suas. 4, 2 an ex -i in sublime Iuppiter tulerit *nascentem* (*neutr. pro subst. ut*: SEN. epist. 74, 28 ex regio in -e [-em *codd.*]. IVV. 3, 39 ex -i magna ad fastigia rerum. SPART. Sept. Sev. 18, 11 ex -i ... ad imperium. AVR. VICT. Caes. 20, 28 *Septimius* ortus medie -i. *et al. cf. l. 34*). CVRT. 6, 11, 1 ordine. LAVS Pis. 254 -is domus et ... parentum ... tenuis fortuna (DIOM. gramm. I 488, 19 [= SVET. frg. p. 8, 4] viculorum, id est -ium d. *cf. etiam l. 48*). CALP. decl. 52 p. 38, 21 *non* condicione gladiatoria quicquam est -ius (*opp.* nobilius. *technice*: COD. Theod. 7, 18, 1 plebeiae et -ioris [*opp.* superioris ... loci dignitatisve]). APVL. met. 7, 4 -i servilique vitae (*acced. notio q. e.* 'modestus', 'remotus'. ANTH. 407$^{tit.}$ 433$^{tit.}$ AVG. serm. 181, 6, 8. *cf. p. 3111, 11*). CLAVD. DON. Aen. 8, 100 p. 128, 28 ex -i et parva ... maior *felicitas Romana*. *in imag.* (*neutr. pro subst. l. 34*): CIC. Tusc. 2, 5 oratorum ... laus ita ducta ab -i venit ad summum. Lael. 29 -em ... relinquunt et minime generosum ... ortum amicitiae, quam ex inopia ... natam volunt. (II) *de variis rebus* (*neutr. pro subst. infra l. 70*): VARRO rust. 3, 1, 8 villatica *pastio* (*opp.* nota et nobilis). CIC. Arch. 10 mediocribus ... et aut nulla aut -i aliqua arte praeditis (*seq.* scaenicis artificibus, summa ingenii gloria. OV. Pont. 4, 3, 40 *Dionysius* vix -i ... reppulit a. [*sc. pueros docendo*] famem). Phil. 14, 34 *mortuos pro patria non* -i sepultura crematos, sed contectos publicis operibus *eqs.* (TAC. hist. 1, 49, 1. *cf.* TREB. trig. tyr. 11, 4 sepulchro. AMM. 23, 2, 5 exsequiarum -i pompa). NEP. Ages. 8, 2 vestitu -i atque obsoleto (CONSVLT. Zacch. 3, 3 p. 102, 1 [*usu eccl. in bonam partem*] v. -is cibusque non blandus. *cf.* SPART. Hadr. 10, 5 vestem [COD. Theod. 15, 7, 12 pr. = Iust. 11, 41, 4 pr.]). VERG. ecl. 2, 29 sordida rura atque -es habitare casas (SEN. contr. 1, 6, 4 nihil est -i c. *Romuli* nobilius. PETRON. 135, 8. *cf.* HOR. carm. 3, 1, 22 domos [IVV. 11, 171. *et al. cf. etiam l. 25*]. SEN. dial. 11, 9, 3 tugurium *Romuli*. PETRON. 80, 3 taberna. SIL. 7, 173 tecti. STAT. silv. 3, 1, 83 lare. QVINT. decl. 301 p. 187, 15 limen *pauperis. cf. p. 3104, 51 sqq.*). PROP. 4, 4, 56 dos ... non -is prodita Roma. OV. fast. 4, 698 focum *parcae colonae*. LIV. 1, 39, 3 cultu. VAL. MAX. 1, 1, 17 -e servorum <publicorum> ministerium *in sacris* (*sim. de opere, negotio*: LVCAN. 6, 602 [*Sex. Pompeius ad magam*] non -is labor est: dignum *eqs.* [*aliter* ADNOT.: levis]. PS. QVINT. decl. 12, 15 *fames* ad -e opus nobiles manus mittit. PORPH. Hor. sat. 1, 6, 86 -e ac turpissimum genus quaestus. SVLP. SEV. Mart. 5, 2 *exorcistae* ordinationem. COD. Theod. 12, 6, 31 [= Iust. 10, 72, 14 pr.] -bus [-ioribus *Iust.*] officiis). 2, 6, 17 quidquid ... in excelso fastigio positum est, -i et trita consuetudine ... vacuum esse convenit. 5, 7 ext. 2 filium *Ariobarzanis* in cornu scribae -iorem fortuna sua locum obtinentem (HIL. in Matth. 20, 12 [*ad Luc. 14, 8*] si in -bus accubuerit [*opp.* in l. eminentioribus, l. celsioris]. *aliter p. 3107, 83. 3110, 1*). SEN. Phaedr. 610 -ius nomen (*sc. quam matris*) ... decet: me vel sororem ... vel famulam voca (MELA 2, 26 Cynossema, tumulus Hecubae, ... ex fortuna, in quam deciderat, -i n. accepto. GELL. 5, 6, 21 hostium ... ut servorum piratarumque. *cf. p. 3111, 3*). PETRON. 52, 10 non decere gravitatem eius (*Trimalchionis*) tam -es ineptias (*sc. histrionem exhibere*). PLIN. nat. 35, 112 Piraeicus *pictor* ... -ia quidem secutus humilitatis tamen summam adeptus est gloriam. STAT. Theb. 4, 807 Kl. subit illa (*Hypsipyle*) per agmen non -i festina modo. *et al.*

β *pertinet ad genus dicendi* (*nota de ipsis oratoribus, poetis p. 3109, 65*): (I) *usu latiore*: PACVV. trag. 337 *poetae* causam -em dictis amplant (*sim. de re disserenda*: RHET. Her. 2, 19, 30 *si erit* res tenuis aut -is. CIC. leg. 1, 14 *quae sunt* -iora quam illa, quae a nobis exspectari puto. *cf. p. 3109, 3*). RHET. Her. 4, 8, 11 mediocris *figura dicendi* ... constat ex -iore neque tamen infima et pervulgatissima verborum dignitate. SEN. suas. 7, 11 cacozeliae genere -illimo et sordidissimo. QVINT. inst. 5, 11, 20 Horatius ne in poemate quidem -em generis huius (*i. e. fabulae*) usum putavit. PORPH. Hor. sat. 1, 10, 5/6 -es et in verbis et in conceptionibus materia<e> *Laberii mimi*. RVFIN. hist. mon. prol. p. 387/88$^{med.}$ praecelsas ... virtutes -i narrare sermone (AVG. retract.

[*Klepl*]

2, 3, 1 p. 134, 13 liber . . . fratribus in eloquio latino ineruditis -i s. conscriptus [*sc. facile intelligendo*]. *aliter l. 40*). *neutr. pro subst.* (*de re disserenda, cf. p. 3108, 75*): Cic. orat. 100 is est . . . eloquens, qui et -ia subtiliter et alta graviter et mediocria temperate potest dicere. Plin. epist. 3, 20, 11 aliquid non -e nec sordidum *eqs.* 5, 8, 9 *orationi* pleraque -ia et sordida et ex medio petita, . . . *historiae* omnia recondita, splendida, excelsa conveniunt.

Ⓗ *usu technico* (*in arte rhet. et poet.*): Ⓐ *in doctrina rhet.*: *de genere causae* (*gr. resp.* 'ἄδοξον', *v. l. 15. 21. 22*): Rhet. Her. 1, 3, 5 genera causarum sunt quat⟨t⟩uor: honestum, turpe, dubium, -e . . .; -e g. est, cum contempta res affertur (Cic. inv. 1, 20 quinque . . .; -e, quod neglegitur ab auditore *eqs.* [*inde* Mar. Victorin. rhet. p. 196, 18 Cassiod. inst. 2, 2, 8 Isid. orig. 2, 8, 1]. Qvint. inst. 4, 1, 40 honestum, -e, dubium vel anceps, admirabile, obscurum, id est ἔνδοξον, ἄδοξον, ἀμφίδοξον, παράδοξον, δυσπαρακολούθητον. quibus . . . videtur adici turpe, quod alii -i, alii admirabili subiciunt. Grill. rhet. p. 88, 8 M. Mar. Victorin. rhet. p. 196, 19 -e causae g. est, si de re abiecta sit controversia. *cf.* Rhet. Her. 1, 4, 6 sin -e g. erit causae, faciemus attentos *auditores* [*sim.* Cic. inv. 1, 21 Qvint. inst. 4, 1, 41]). Fortvn. rhet. 2, 13 p. 109, 5 *figura materiarum* ἄδοξος id est -is. Svlp. Vict. rhet. 7 p. 316, 26 *causa* ἄδοξος id est -is. Mart. Cap. 5, 547 -is *forma materiae* . . .; si -is, attentus *faciendus est auditor.* *de genere stili* (*gr. resp.* 'ἰσχνός', *v. l. 28*): Cic. orat. 91 uberius est aliud *dicendi genus* . . . quam . . . -e . . ., summissius autem quam amplissimum (Serv. Aen. 1 praef. p. 4, 9 tria esse g. dicendi: -e, medium, grandiloquum [*inde* Isid. orig. 2, 17, 1]). Serv. ecl. praef. p. 2, 1 tres . . . sunt characteres: -is, medius, grandiloquus (Aen. 1, 701 -is ch., qui ἰσχνός dicitur). 1, 2 p. 5, 8 stili genus -is. Empor. rhet. p. 561, 7 tres figurae dicendi, vasta, -is, temperata, quas Graeci characteres vocant Asianum, Atticum, Rhodium. Ⓑ *vario usu* (*nonnulla exempla nescio an ad p. 3108, 74 sqq. trahenda sint*): Cic. Brut. 274 verbum . . . aut -e aut longius ductum (part. 54 *opp.* superiora. Qvint. inst. 8, 3, 18 ut in oratione nitida notabile -ius verbum . . ., ita a sermone tenui sublime . . . discordat. 10, 1, 9 et -bus . . . et vulgaribus. Porph. Hor. ars 90 Fortvn. rhet. 3, 5 p. 123, 18. 19. Serv. Aen. 9, 324 ne v. -i 'stertentem' diceret. Cassiod. in psalm. 68, 6. *aliter p. 3112, 62*). orat. 82 cum verbum . . . altius transfertur idque in oratione -i ponitur (192 neque -em et abiectam o. nec nimis altam). 196 iambus (*v. l. 51*) frequentissimus est in iis, quae demisso atque -i sermone dicuntur (Hor. ars 229. Sacerd. gramm. VI 519, 14 -i et vili. Clavd. Don. Aen. 8, 285 p. 155, 13 nec -i aut inperito s. compositos *cantus. aliter p. 3108, 84. cf.* Qvint. inst. 11, 1, 6 -e atque cotidianum sermonis genus). Hor. carm. 3, 25, 17 nil parvum aut -i modo, nil mortale loquar. Prop. 2, 10, 11 carmine (Vlt. Syll. gramm. IV 255, 33 comico . . ., leni scilicet et -i. *cf.* Porph. Hor. carm. 4, 15, 3/4 -i generi carminis). 3, 17, 39 haec ego non -i referam . . . cothurno (*cf. infra l. 71*), qualis Pindarico spiritus ore tonat. Sen. epist. 100, 8 -ia . . . tibi videri dicis omnia et parum erecta (*in Fabiani oratione*). Qvint. inst. 8, 6, 5 *translatio* neque . . . vulgaris . . . neque -is nec insuavis (8, 6, 14). 9, 4, 88 *licet* dactylus Aristoteli amplior, iambus -ior videatur (*cf. l. 39*). Char. gramm. p. 357, 19 B. tapinosis est rei magnae -is expositio (Diom. gramm. I 450, 27 contra dignitatem. Pomp. gramm. V 294, 27). Sacerd. gramm. VI 455, 13 cacozelia est . . . aut magnarum rerum -is dictio aut minimarum oratio tumens. *neutr. pro subst.*: Qvint. inst. 2, 5, 10 *in vitiosis orationibus* quam multa . . . tumida, -ia, sordida . . . sint. 8, 2, 2 et obscena vitabimus et sordida et -ia; sunt autem -ia infra dignitatem rerum aut ordinis. 8, 3, 60 *miscere* sublimia -bus. 8, 5, 32 nihil probantes nisi planum et -e et sine conatu. 10, 4, 1 premere tumentia, -ia extollere. Plin. epist. 7, 12, 4 pressius quiddam et exilius vel potius -ius et peius. Porph. Hor. carm. 4, 2, 27/28 *Horatium* parva quidem et -ia . . . scribere, sed subtilia et dulcia. Prob. Verg. ecl. praef. p. 327, 6 *propria sunt* heroico carmini sublimia, sed in bucolico -ia. *transfertur ad homines* (*pro habitu l. 71*): Cic. orat. 76 *orator Atticus* summissus est et -is, consuetudinem imitans *eqs.* Prop. 1, 7, 21 me non -em mirabere . . . poetam (*sc. amorum*). Qvint. inst. 2, 4, 9 (*post comparationem*) fiunt -es . . . et velut terram spectantes, qui nihil supra cotidianum sermonem attollere audeant. 10, 1, 87 alter (*Macer*) -is, alter (*Lucretius*) difficilis. Amm. 27, 11, 2 ut videretur, cum sibi fideret, de cothurno strepere tragico, et ubi paveret, omni -ior socco (*cf. l. 47*).

γ *vario usu* (*de delictis fere i. q.* '*mediocris*' *l. 82*): Vitr. 1, 2, 6 prospectus *aedium* . . . elegantes, aditus autem -es et inhonestos. Val. Max. 8, 14, 6 *gloria* a claris viris interdum ex -illimis rebus petita est (*cf.* Prvd. c. Symm. 1, 432 -es rerum partes. *v. et p. 3108, 16*). Sen. epist. 118, 6 *quae cupis*, ista credis excelsa, quia longe ab illis iaces: ei vero, qui ad illa pervenit, -ia sunt. Stat. Theb. 4, 765 Kl. nihil . . . pudendum, nil -e est *sitientibus.* 8, 321 fine. Ser. Samm. 268 miram ex -i medicamine curam. Hil. trin. 1, 34 p. 47^A -ioris studii (*cf.* Amm. 16, 5, 7 -iora *philosophiae membra* . . ., poeticam . . . et rhetoricam). Amm. 14, 1, 3 eminuit . . . inter -ia (*v. l. 73*), supergressa iam . . . fines mediocrium delictorum . . . Clematii . . . mors. 26, 1, 1 causarum. Clavd. Don. Aen. 8, 350 p. 165, 1 cum esset locus ille (*Capitolii*) -is atque desertus (*aliter p. 3107, 83. 3108, 62*). Pelag. in II Tim. 2, 20 'lignea et fictilia *vasa*': -ia et infirma. Edict. imp. Iulian. de iud. (CIL III 459 A) 13 (= Cod. Theod. 1, 16, 8 Cod. Iust. 3, 3, 5) negotia (*i. causae iudiciales*). Avg. adv. Don. 20, 28 p. 127, 3 quos vel degradando vel excommunicando ad -iorem paenitendi locum redigimus (*sic de rebus ad ecclesiam sim. pertinentibus*: fid. et op. 19, 34 p. 79, 17 paenitentia -iore. Bachiar. repar. laps. 15 p. 1052^B mortem *carnalem.* Greg. M. epist. 3, 8 p. 168, 21 non tam de -bus constitutis quam de divinae . . . benedictionis refragatione). Cod. Theod. 4, 10, 3 -is militiae locum (Cod. Iust. 11, 48, 18 [*a. 426*] -ioris). 16, 10, 12, 2 vanas imagines (*religionis gentilis*) . . . -iore . . . muneris praemio . . . honorare. *neutr. pro subst.* (*c. gen. explic. l. 17*): Sen. epist. 84, 13 quae . . . videntur eminere . . ., quamvis pusilla sint et comparatione -illimorum exstent. Tert. adv. Marc. 1, 13 p. 308, 2 ad -ia deficiam (*opp.* superiores . . . situ aut statu substantias). Lact. ira 10, 44 minora et -ia . . ., maiora et summa. Rvfin. Orig. in exod. 3, 3 p. 168, 29 humani victus -ia et parva.

2 *specialia*: a *pertinet ad vires, virtutes corporis vel ingenii* (*poetae l. 21. 30. 31*): α *fere i. q. impar* (*pro subst. l. 22*): Paneg. in Mess. 4 ut infirmae nequeant subsistere vires, incipiam tamen *canere Messalam* . . .; -is tantis sim conditor actis. Clavd. Don. Aen. 11, 395 p. 475, 23 abiectos et -es superasse. *inde fere i. q.* '*facile partus*': Mart. 1, 104, 13 venatus -es . . . leonum, quos velox leporum timor fatigat (*opp.* stratis iuvencis. *cf.* Clavd. 22, 22 praedas -es *leonum* [*opp.* tauros]). Apvl. flor. 3 p. 16 Apollinem tam -is victoriae (*sc. a Marsya deportatae*) puditum est.

β *fere i. q. infirmus* (*transit huc p. 3106, 35*): Cic. inv. 1, 5 videntur homines, cum multis rebus -iores et infirmiores sint (*sc. virtutibus inferiores*), hac re . . . bestiis praestare, quod loqui possunt. Verg. (?) catal. 9, 61 si laudem adspirare -es . . . possumus. Petron. 83, 8 poeta sum . . . non -illimi spiritus. *de auxilio*: Pvblil. A 4 auxilia -ia firma consensus facit. *technice apud medicos de pulsu* (*augetur voce q. e.* imbecillis *l. 35*): Cael. Avr. acut. 1, 11, 87 oportet . . . pulsum considerare, non solum si densus atque -is est . . ., sed si etiam imbecillis et . . . semper ac magis densatur atque -is et tremulus efficitur (2, 33, 174 neque maior est p., sed magis -is, neque vehemens, sed magis imbecillus. *al.*).

b *pertinet ad dignitatem, honestatem animi* (*spectat tam ad ea, quae ab honestate abhorrent [fere i. q. inhonestus, contemptus sim.] quam ad ipsam pravitatem [fere i. q. improbus, malus sim., v. infra l. 45. 49. 64. 72. 73; de peccatore infra l. 74; de maledico p. 3111, 4]; imagine dilucida p. 3111, 35*): α *in universum*: Ⓘ *de hominibus* (*anima infra l. 65, animo l. 49 sqq., mente l. 45 sqq., moribus p. 3111, 5, pectore l. 60 sqq.*): Cic. p. red. in sen. 10 mentes angustae, -es, parvae *consulum eqs.* (*infra*: sceleratissimi. Sen. epist. 92, 26 hi [*sc. apud quos voluptas imperavit*] . . . degeneres et . . . -illimae m. Ps. Qvint. decl. 4, 9 -es abiectasque [*opp.* honestis . . . artibus]). Phil. 2, 82 quis . . . apparitor tam -is, tam abiectus? Att. 7, 6, 2 animo (Val. Max. 5, 2, 7 non -i, sed grato. Sen. dial. 11, 13, 6 -is et proiectus a. est isti contumeliae opportunus. Paneg. 3, 26, 3 -is et parvi. 9, 18, 1 tam -i, tam abiecto, tam ab omni appetitione laudis alieno). 8, 4, 2 reo . . . tam -i, tam sordido, tam nocenti, tam alieno. Hor. carm. 1, 37, 32 *Cleopatra* non -is mulier (*i.* '*egregia*'). Ov. fast. 1, 522 non -i vindice caesus eris (*Pallas*). Sen. benef. 1, 9, 4 si quis nulla se fecit amica insignem . . ., hunc matronae -em et sordidae libidinis . . . vocant. dial. 10, 12, 8 (*ironice*) nimis -is et contempti hominis videtur scire quid facias (Ps. Qvint. decl. 11, 2 p. 208, 9 -is, . . . abiectus. Clavd. Don. Aen. 7, 310 p. 50, 1 -i atque inertissimo). *al.* Mart. 7, 40, 2 senex . . . pectore non -i passus utrumque (*sc. Domitianum iratum et placatum*) deum (Qvint. decl. 382 p. 427, 19). Qvint. inst. 11, 1, 12. 13. Tac. Agr. 16, 4 Trebellius . . . vitata exercitus ira indecorus atque -is. Plin. epist. 8, 24, 6 -is et sordidus *est* et qui se primus ipse contemnit. Vlp. dig. 43, 30, 3, 4 -is calumniator notae nequitiae. Paneg. 11, 6, 4 ceterorum hominum animas esse -es et caducas, vestras vero caelestes et sempiternas. Capitol. Gord. 13, 1. Schol. Cic. Bob. p. 80, 23 *Torquatum* despiciendo plus abicit et -illimum facit (p. 155, 27 *Cicero non* -em se fecit in precibus [*seq.* dignitatis . . . ornamenta custodit. *sim.*: Clavd. Don. Aen. 1, 65 p. 25, 9. 8, 125 p. 133, 20. *aliter p. 3112, 57 sqq.*]). *et al.* *m. pro subst.*: Sen. epist. 85, 4 quantulum . . . sapienti damus, si imbecillis fortior est . . . et -illimis maior? 87, 15 bona -illimis quibusque contingere (*antea*: contemptissimo ac turpissimo. Tac. hist. 2, 23, 5 *Otho* -illimo cuique credulus, bonos metuens). Pavl. Med. vita Ambr. 56 p. 100, 4 K. pro me -illimo et peccatore.

Ⓘ *de rebus*: Rhet. Her. 3, 2, 3 fortitudo est rerum magnarum adpetitio et rerum -ium contemptio (3, 3, 5 -es et indignas viris fortibus. Cic. Lael. 32 r. tam -em tamque contemptam [*sc. voluptatem. cf.* Sen. benef. 7, 2, 2. epist. 123, 16 v. -is res et pusilla est et in nullo habenda pretio. *v. et p. 3111, 25*]. Sen. epist. 37, 4 -is r. est stultitia, abiecta, sordida, servilis). Cic. or. frg. B 17 (*contextu incerto*) quorum ordo ab -i fortuna, ⟨a⟩ sordida natura, ⟨a⟩ turpi oratione abhorret (Sol. 9, 20 *Alexander* morbo vinolentiae . . . -iore quam vixerat f. [*sc. morte*] exemptus est. *aliter p. 3107, 72*). Nep. praef. 5 infamia, . . . -ia atque ab honestate remota. Sen. benef. 5, 14, 5 sor-

[*Klepl*]

didam -emque materiam (*i. pecuniam sim.*). dial. 4, 6, 1 virtutem et -em et magnam esse debere (PANEG. 2, 16, 1). 10, 5, 3 semiliberum se dixit Cicero: at ... nunquam sapiens in tam -e nomen (*aliter p. 3108, 64*) procedet. *al.* STAT. Theb. 1, 171 -i laesisse veneno summa (SCHOL.: maledictionibus). silv. 3, 3, 150 *nato* non -es dedit indulgentia mores. QVINT. inst. 11, 1, 30 -iora illa vitia: ... adulatio, ... scurrilitas, ... vilis pudor (LIV. perioch. 50 p. 61, 12). PLIN. epist. 1, 3, 3 -es et sordidas curas (*aliter p. 3112, 29*). TERT. adv. Marc. 5, 5 p. 587, 19 quid tam -e quam talionis indictio? PORPH. Hor. carm. 2, 10, 1/2 neque magna nimis adpetenda nec ... inter angustias -is ac sordidae vitae (*aliter p. 3108, 30*) contineari s. CAPITOL. Gord. 12, 3 consilia. AMM. 30, 8, 11 timidos maculosos appellans et sordidos et infra sortem -em amendandos (*cf. p. 3108, 11*). *neutr. pro subst.*: CIC. Pis. 62 nescio quid istuc fractum, -e, demissum, sordidum inferius etiam est, quam ut ... praecone avo tuo dignum esse videatur (*sc. argenti causa honeste vivendo renuntiare*). Phil. 1, 33 nihil ... in te sordidum, nihil -e cognovi (3, 10. fin. 5, 57 *sapientes* n. abiectum, n. -e cogitant. epist. 3, 10, 7 n. ... non modo perfidiosum et invidiosum et fallax ..., sed ne -e quidem aut ieiunum. SEN. dial. 4, 21, 4 n. -e, n. servile. 12, 6, 2 n. ... plebeium ..., n. -e. *al.* TAC. dial. 36, 1 n. -e, n. abiectum). VELL. 2, 60, 2 caelestis animus ... cum periculo potius summa quam tuto -ia proposuit. VAL. MAX. 6, 4, 4 *non* dixit quicquam splendore praeteritorum annorum -ius (SEN. dial. 6, 25, 3 -e aut volgare. PANEG. 3, 31, 2 abiectum et -e). SEN. dial. 7, 7, 3 altum quiddam est virtus (*eqs.*) ...: voluptas -e, servile, imbecillum, caducum. epist. 39, 2 neminem excelsi ingenii virum -ia delectant et sordida (110, 9 CVRT. 8, 8, 17. *cf.* SEN. epist. 74, 17 subiecta et -ia). APVL. Socr. 17 p. 156 -ia sublimare. -e est *c. inf., acc. c. inf.*: SEN. benef. 4, 14, 3 -e est, sine laude, sine gloria prodesse, quia expedit. dial. 12, 6, 2 quid ... tam -e ac muliebre est quam ... se dolori committere? PLIN. paneg. 85, 7 nec ... tibi persuadeatur -e esse principi nisi odisse. AMM. 25, 3, 22 flentes ... increpabat -e esse lugeri principem.

β *de mundo et mundanis cum contemptu dictum* (*persaepe imagine dilucida, e. g. l. 36. 48. 50. 51. 53. cf. l. 68*): (I) *apud philos.*: SEN. dial. 12 (11), 9, 8 *mortuus* fruitur ... caelo, ex -i atque depresso in eum emicuit locum ..., qui solutas vinculis animas ... recipit (epist. 68, 2). epist. 102, 21 *animus* -em non accipit patriam, Ephesum aut Alexandriam ..., patria est illi, quodcumque suprema et universa ... cingit. 120, 15 si haec, in quibus versatur, -ia iudicat et angusta *animus*. *neutr. pro subst.*: SEN. dial. 6, 26, 3 videmus *mortui* ... apud vos *vivos* ... nil excelsum, nil splendidum, sed -ia cuncta et gravia et anxia (*pertinet etiam ad B 2*). 11, 20, 2 peragratis -ioribus ad summa perrumpit *animus*. (II) *apud* ECCL.: TERT. anim. 18 p. 329, 17 rerum ... praelatio sublimiorum (*i. spiritalium*) ... adversus -iores (*i. corporales*). adv. Hermog. 7 p. 134, 7 neutrum (*sc. neque deum neque materiam*) dicimus ... altero -iorem sive superiorem. HIER. tract. in psalm. I p. 88, 15 non ... in -i ista terra, sed in excelso. hom. Orig. in cant. 2, 10 p. 56, 7 non ... ubi vallis, non ubi -ia loca (VAL. CEM. hom. 14, 7 p. 738[B] homo de -iori l. ad celsiora perveniat). EVSTATH. Bas. hex. 3, 9 p. 900[A] -ioribus ... diversoriis (*gr.* περιγείοις ... τόποις). ORIG. in I reg. 1, 13 p. 22, 1 B. omnia ... -ia sunt et deiecta, quantum ad trinitatis ... celsitudinem spectat. *neutr. pro subst.* (*c. gen. explic. l. 58 sqq.*): TERT. anim. 18 p. 327, 27 illius (*spiritalis sensus*) ... esse invisibilia, huius (*animalis*) ... visibilia et -ia et temporalia. HIL. in Matth. 25, 5 descendere in -iora rerum saecularium cupiditate. GAVDENT. serm. 13, 2 G. ad huius terrenae carnis -ia descendisse *Christum* (*cf.* PS. PRIMAS. in Hebr. p. 688[C] -ia incarnationis. *v. et p. 3107, 57*). MAX. TAVR. serm. 16 p. 647[B] elevatos a terrae -bus in caeli altiora (*cf.* HIER. hom. Orig. in cant. 2, 3 p. 44, 21 *salvatorem* ad terrena et -ia descendentem [RVFIN. Orig. in gen. 2, 5 p. 34, 10 CHROMAT. in Matth. 3, 1 p. 331[C]]. RVFIN. Orig. in num. 3, 3 p. 17, 28 in demersis et -bus). HIER. epist. 121, 10, 22 hic ταπεινοφροσύνη sic intelligenda, quod -ia sentiant (*aliter p. 3114, 22*) atque terrena. *et al.* -e est si: THEOD. MOPS. epit. in psalm. 49, 4 superior ... caelum ad se vocat, ne esset -e (μικροπρεπές), si tantum de Sion crederetur locutus deus.

B ***de statu animi demisso*** (*multis locis translucet imago, sc. status sive gestus corporis [v. e. g. p. 3112, 12. 37 sqq. 54. 76. 3113, 3]; plerumque in malam sive in neutram partem apud gentiles [aliter p. 3112, 69 sqq.], in bonam in sacra script. et apud christianos*): **1** *i. qui (quod) alta petere non potest sive non audet, i. e. impetu carens, iners, languidus*: **a** *de homine, animo* (*neutr. l. 75*): CIC. Tusc. 2, 47 est in animis omnium ... natura molle quiddam, demissum, -e, enervatum et languidum (*cf.* SEN. epist. 92, 8 alteram *partem animi* animosam, ambitiosam ..., alteram -em, languidam, voluptatibus deditam). parad. 41 omnis animi debilitati et -is et fracti timiditas servitus est (fin. 1, 49 dolores -i a. imbecilloque ferre [*opp.* robustus a. et excelsus]. off. 3, 115 timido a., -i, demisso fractoque. epist. 4, 7, 3 hoc [*i. victori se credere*] ... -is a. duceres, illud [*i. renovare bellum*] pertinacis). SEN. dial. 5, 7, 2 hoc interest, utrum quis fervidi sit ingenii an frigidi atque -is: generoso repulsa iram exprimet, languido inertique tristitiam. *m. pro subst.*: SEN. dial. 1, 5, 11 -is et inertis sit tuta sectari: per alta virtus it. FIRM. math. 3, 11, 5 pigros, -es in omnibus actibus et in omni fortuna. 6, 25, 4 -es, deiectos et in omni licentiae potestate subiectos. **b** *de actis* (*cf. p. 3111, 30. 32*): CIC. Tusc. 4, 64 videndum est ..., ne quid -e, summissum, molle, ecfeminatum, fractum, abiectum faciamus.

2 *i. qui (quod) vi aliena deprimitur, i. e. fractus, animo deficiens sim.* (*significatur genus morbi l. 13*): **a** *de hominibus* (*animo l. 12 sqq., mente l. 21, corde l. 23, vultu l. 18; cf. etiam l. 43*): TER. Hec. 380 omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque -es sumus. CIC. Verr. I 17 ex alacri atque laeto ... erat -is atque demissus (Att. 2, 21, 3 *opp.* iactare se magnificentissime). LVCR. 6, 52 *homines* faciunt animos -es formidine divom depressosque premunt ad terram (PLIN. nat. 22, 110 *homines* a. -is et praeparci, quos illi dixere micropsychos). CAES. Gall. 7, 54, 3 quam -es accepisset *Haeduos* (*sic de victis*: LVCAN. 8, 344 te [*i. Pompeium*], quem Romana regentem horruit ..., deiectum fatis, -em fractumque videbit *Parthus*. STAT. Theb. 1, 317. CLAVD. 7, 204 Persida. 24, 105 trepidant -es. DRAC. Romul. 5, 9 catervas. *cf.* BOETH. cons. 2 carm. 1, 4 -em ... victi ... vultum). SEN. nat. 6, 32, 9 *metus mortis* nos -es facit. PLIN. nat. 35, 69 *Parrhasius* pinxit demon Atheniensium ... excelsum, -em. STAT. Theb. 10, 363 mens -is luctu. PLIN. epist. 1, 5, 1 timidiorem, -iorem. AMM. 16, 12, 61 sunt barbari -es in adversis disparesque in secundis. VVLG. Sirach 25, 31 cor -e et facies tristis et plaga cordis. *m. pro subst.*: VVLG. Iudith 16, 13 -es mei. **b** *transfertur ad res*: *de affectibus*: CIC. Tusc. 4, 13 *declinatio a malis*, quae ... sine ratione et cum exanimatione -i atque fracta *fiet*, nominetur metus. VERG. georg. 1, 331 pavor (SERV.: qui -es facit. *cf.* VAL. FL. 3, 395 metus [CLAVD. 26, 53 senectae]. STAT. Theb. 2, 536 terrore). CIRIS 17 -es possem contemnere curas (*aliter p. 3111, 8*). GELL. 14, 4, 2 *Iustitia* neque -is neque atrocis, sed reverendae cuiusdam tristitiae dignitate.

3 *i. qui (quod) ipsum se demittit, i. e. submissus, deditus, obnoxius sim.*: **a** *in neutram vel malam partem*: α *sine ignominia dictum* (*fere de hominibus; de animo l. 37, prece l. 41, voce l. 42; nota de humanitate imperatoris in controversiam vocata l. 44*): CIC. Planc. 50 multi nobiles ... prosternerent se et populo Romano fracto animo atque -i supplicarent (*sic spectat ad preces*: VERG. Aen. 12, 930 *Turnus* -is supplexque [CLAVD. DON.: -is corpore et fastu reiecto. OV. epist. 4, 149 non ego *Phaedra* dedignor s. -isque precari]. PANEG. 3, 18, 6 -es atque demissos [*opp.* magno erectoque animo]. OPTAT. 3, 4 p. 82, 9 preces [*cf. l. 67. 72. p. 3114, 15*]. *cf.* OCTAVIA 494 preces -esque voces). OCTAVIA 196 *Poppaea* subiecta et -is (*sc. erga imperatorem; fortasse ad 2*). AMM. 22, 7, 1 Kalendarum ... die -ior princeps visus est ... pedibus gradiendo ..., quod laudabant alii, quidam ut adfectatum et vile carpebant (*aliter l. 52. p. 3113, 5*).

β *cum ignominia dictum* (*nota de imperatore nimis comi l. 52*): (I) *de hominibus*: VELL. 2, 83, 1 *Plancus* -illimus adsentator reginae et infra servos cliens. SEN. benef. 3, 28, 6 *es* imperiosus intra limen ..., -is foris et tam contemptus quam contemnens. IVV. 9, 48 -i adseculae ... indulgebitis. TAC. hist. 1, 52, 2 <ut> Vitellius apud severos -is, ita comitatem bonitatemque faventes vocabant, quod sine modo, sine iudicio donaret (*aliter l. 44. p. 3113, 5*). ARNOB. nat. 6, 14 p. 226, 8 *simulacra* prostrati atque -es adoratis (*sic de veneratione deorum gentilium apud* ECCL. [*alluditur etiam ad notionem propriam corporis inclinati et ad terram demissi; cf. et p. 3113, 1*]: LACT. inst. 2, 2, 22 vos terrae submittitis -ioresque facitis [AVG. civ. 8, 17 p. 347, 23 D. venerando. *aliter p. 3110, 67 sqq.*]). AMM. 27, 12, 14 Sapor, ... cum sibi conduceret, -is aut elatus. MVTIAN. Chrysost. hom. 15, 3 et -is est praeter modum et ambitiosus. (II) *de rebus*: LIV. 30, 16, 5 tam -i adulationi (IVST. 22, 7, 5 blando adloquio et -i a.). SEN. suas. 6, 3 -ia in adulationem verba summittes? (SEN. benef. 3, 5, 2 nemo non deditum se et devotum professus est et siquod aliud -ius v. ... invenit. *aliter p. 3109, 32*). VAL. MAX. 6, 3 ext. 2 blanditiis (MART. 10, 72, 6 turpes -esque supplicesque). QVINT. inst. 11, 3, 83 gestum ... -em atque servilem et quasi fraudulentum. SVET. vita Lucani p. 51, 17 ad -illimas devolutus preces (*cf. l. 41*). SCHOL. Cic. Bob. p. 170, 28 satisfactione.

b *in bonam partem*: α *apud gentiles*: (I) *fere i. q. comis, submissus, qualem decet esse precantem* (*de hominibus vel de animo, precibus sim.*): CIC. inv. 1, 22 *benevolentia comparatur*, si prece et obsecratione -i ac supplici utemur (AMM. 31, 4, 1 CLAVD. rapt. Pros. 3, 295. *cf. etiam l. 41. sim.*: CIC. inv. 1, 109 -i et supplici oratione). Font. 33 animo demisso atque -i, ut solent ii, qui adfecti iniuriis ad opem iudicum supplices inferioresque confugiunt. STAT. Theb. 10, 625 vatem ... -is genua amplectens ... rogat. CLAVD. DON. Aen. 10, 610 p. 370, 17 -em ... esse decet unumquemque, ubi petendi beneficii necessitas adest. CLAVD. carm. min. 22, 33 suppliciis fessos -esque ... respice. (II) *fere i. q. modestus*: PROP. 3, 9, 29 in tenues -em te colligis umbras (*Maecenas*). APVL. met. 6, 20 *Psyche* ante pedes *Proserpinae* ... residens -is. OROS. apol. 18, 3 in silentio. *huc fort.*: ANTH. 684, 9 omni -em officio dum se gerit, auxit honorem. (III) *fere i. q. reverens* (*erga superiores [amorem l. 84] praeter p. 3113, 5*): PROP. 1, 10, 27 quo sis -is ... et subiectus amori.

[*Klepl*]

3, 17, 1 Bacche, tuis -es advolvimur aris (*sic de veneratione deorum* [*cf. etiam quae notavi p. 3112, 55*]: STAT. Ach. 1, 144 -i . . . deos infringe precatu [*cf. p. 3112, 72*]. CLAVD. 19, 27 suppliciter . . . pias -is prostratus ad aras). SPART. Did. 9, 1 obiecta est . . . superbia *Iuliano*, cum ille . . . fuisset -illimus (*seq.* humanissimus, benignissimus, moderatissimus. *cf. p. 3112, 44. 52*). CLAVD. DON. Aen. 3, 356 p. 315, 27 'adgredior' . . . superbum est, 'quaeso' autem -e. 11, 410 p. 477, 18 *Turnus* ex oratione turbulenta, quam pro ratione personae (*Drancis*) protulit, ad mitem atque -em . . . conversus est (*sc. adversus Latinum*).

β usu bibl. et eccl. (*loci paucissimi; transeunt huc quaedam exempla sub A posita, v. p. 3106, 16*): Ⓘ *de hominibus* (*de spiritu, corde sim. infra l. 17. 50 sqq. 67 sqq.; acced. abl.* spiritu, corde *sim. l. 18. 23 sq. 44 sqq. 64, abl. limit. infra l. 39 sq.*, in *c. abl. infra l. 27 sq.*): Ⓐ *loci bibl.*: ITALA Soph. 3, 12 (Aug. civ. 18, 33 p. 305, 23 D.) subrelinquam in te populum mansuetum et -em (*Vulg.* pauperem et egenum. VVLG. psalm. 17, 28 *opp.* superborum). VVLG. Is. 57, 15 cum contrito et -i spiritu. Matth. 11, 29 mitis sum et -is corde. II Cor. 10, 1 in facie quidem -is sum inter vos, absens autem confido in vobis. I Petr. 3, 8 (*gr.* ταπεινόφρονες). *al.* *m. pro subst.*: ITALA Is. 66, 2 (Cypr. epist. 26 p. 539, 4 *al.*) super quem respiciam nisi super -em (*Vulg.* pauperculum) *eqs.*? Soph. 2, 3 (Lucif. Athan. 1, 36) -es terrae (*Vulg.* mansueti). VVLG. Iudith 9, 16 -ium et mansuetorum. psalm. 33, 19 *dominus* -es spiritu salvabit (prov. 29, 23 *opp.* superbum. *cf.* Dan. 3, 87 corde. Sirach 10, 21 sensu). *al.*

Ⓑ *loci eccl. saepius inde pendentes*: (1) *generatim*: TERT. praescr. 42, 5 *simulantes* -es et blandi et submissi agunt. CYPR. hab. virg. 23 p. 204, 20 stabiles in fide, -es in timore (NEMES. Cypr. epist. 77, 1 p. 834, 13 in obsequio). patient. 2 p. 398, 12 qui est -is et mitis (p. 398, 13. 10 p. 404, 1. epist. 5, 2 p. 479, 17 circa omnia [14, 2 p. 511, 18 *Christus*]. *al.* Ps. HIL. libell. 21 p. 93, 4 *opp.* superbum. CIL V 6298 [= INSCR. christ. Diehl 269], 6). 20 p. 412, 6 -es in prosperis, in adversis fortes, contra iniurias . . . mites (*cf.* SACR. Greg. 44, 4 inter prospera). unit. eccl. 21 p. 229, 3 -is et quietus, . . . cum disciplina modestus (epist. 11, 7 p. 501, 9 *al.*). epist. 14, 2 p. 511, 12 *dominus* non superbior, sed -ior fuit (*item de Christo*: COMM. apol. 351. HIL. in Matth. 16, 11 usque ad mortem -is et oboediens. AVG. civ. 10, 29 p. 450, 24 D. Christus . . . -is, vos superbi. conf. 7, 18 p. 147, 4 non . . . tenebam deum meum Iesum -is -em. *al. cf. l. 30. 41*). 39, 4 p. 584, 10 gloria sublimes, . . . verecundia -es (*cf.* PAVL. NOL. epist. 27, 3 p. 239, 31 -is virtute pietatis, arduus sublimitate virtutis). 63, 3 p. 728, 7. 8 sacerdotes -es esse debere, quia et dominus et apostoli -es fuerunt (*cf.* HIER. hom. Orig. in Ezech. 9, 2 p. 409, 15 presbyteri. COD. Iust. 1, 3, 30, 3 [*a. 469*] castus et -is . . . episcopus. *aliter l. 75 sqq.*). HIL. in Matth. 11, 3 -es spiritu (CLAVD. MAM. anim. 2, 9 p. 135, 15. *cf.* GAVDENT. serm. praef. 53 G. corde [EPIST. Migne 13, 16[B] PAVL. NOL. epist. 12, 4 p. 76, 23]. EVCHER. form. 5 p. 32, 18 mente -is et simplex. *v. supra l. 12*). OPTAT. 2, 20 p. 57, 6 publicanus -is . . . rogavit (HIER. epist. 12, 3 *opp.* pharisaeus adrogans). RVFIN. hist. mon. prol. p. 389/90[fin.] unusquisque *monachus* clementior altero, benignior, -ior ac patientior. PRVD. psych. 199 Mens (*al.* GREG. M. epist. 8, 33 p. 36, 17 mente. *cf.* AVG. serm. 270, 6 cor [CE 1374, 7]. Ps. AVG. serm. ed. Mai 10, 1 *anima aegrota* [*opp.* superba. CAES. AREL. epist. de hum. 5, 8 et sancta]). *et passim.* *m. pro subst.*: TERT. patient. 11 p. 17, 22 nullus . . . spiritu[s] pauper nisi -is *eqs.* adv. Marc. 4, 36 p. 544, 6 *deum* adorare in humilitate, ut adlevatorem -ium, non in superbia, ut destructorem superborum (PAVL. NOL. epist. 22, 2 p. 155, 12 non vestibus pictis s., sed horrentibus ciliciis -es. DRAC. laud. dei 2, 732 erigis oppressos -es sternisque s. *et al.*). virg. vel. 15 p. 906, 20 *dei* extollentis -es et deprimentis elatos (AVG. civ. 19, 27 p. 403, 24 D.). CYPR. domin. orat. 6 p. 270, 6 *deus* -bus ignoscit. epist. 18, 2 p. 524, 12 mites et -es et paenitentiam vere agentes. COMM. apol. 733 mansuetis, -bus *eqs.* DOCTR. apost. 3, 9 cum iustis -busque conversaberis (*opp.* altioribus). PRVD. psych. 290 *opp.* feroces. AVG. conf. 11, 31 p. 294, 9 -es corde. *et al.*

acced. dat. (*comparat. l. 68*): AMBROSIAST. in Tit. 3, 2 Christianos omnibus hominibus -es vult videri. SALV. gub. 7, 44 illi deo -es, nos rebelles. PAVL. PETRIC. Mart. 3, 35 mentem Christo -em. VITAE patr. 5, 1, 8 subditus et -ior omni creaturae (*Cot. p. 480[C]* ὑποκάτω πάσης τῆς κτίσεως ὤν). GREG. M. epist. 2, 31 p. 128, 6 non . . . grande est his nos esse -es, a quibus honoramur . . ., sed illis . . . esse -es debemus, a quibus aliqua patimur. CAES. AREL. serm. 234, 1 p. 886, 19 vicinis et proximis. CIL V 6286, 3 (*a. 487*) nutrix familiae cunctis -is.

(2) *in formulis serm. epist. sim.* (*nonnulla exempla fortasse potius ad A1a pertinent, v. p. 3106, 8 sqq.*): *de prima persona* (*formula modestiae*): AVELL. p. 223, 13 -es episcopi Dardaniae (CONC.[S] II 3, 1 p. 230, 14 Andreas -is e. Cherronissensis suscripsi [*I 1, 7 p. 113, 59* ἐλάχιστος, *item infra*]. p. 230, 15 -is [-ilissimus *vers. ant.*] episcoporum. p. 230, 16 -illimus [-ilissimus, -is, minimus *varr. ll.*]. GREG. TVR. Franc. 9, 41 p. 400, 28 -is atque oboediens. CONC. Paris. a. 573 p. 146, 34 GREG. M. epist. 1, 16[a] tit.). p. 617, 4 domino sancto . . . papae . . . -is famulus tuus (*cf.* CAPREOL. epist. p. 843[B] provoluti genibus exoramus -es servi tui sanctum apostolatum vestrum). GREG. M. epist. 1, 16 p. 17, 16 sacerdotum (1, 16[a] p. 21, 2 nos -illimi s.). *m. pro subst.*: GREG. TVR. Franc. 2, 32 p. 94, 25 ego -is tuos (*i.* tuus), piissime rex. 9, 41 p. 400, 27 -is vester atque amator Felix. CONC. Paris. a. 573 p. 150, 24 *al.* (*cf. ibid. l. 37* servus vester). *singulariter de tertia persona* (*cf. de secunda persona p. 3119, 36*): GREG. M. epist. 1, 21 p. 26, 13 veniente -i (*mendum librarii esse suspic. Ewald*) vestro domno Maurentio.

Ⓘⓘ *de rebus*: Ⓐ *c. subst.*: CYPR. domin. orat. 26 p. 287, 2 -is et summissa confessio (AVG. civ. 17, 5 p. 217, 12 D. salubriter. BENED. reg. 7, 89 L. *cf.* CYPR. epist. 59, 16 p. 686, 21 satisfactione -i et simplici confitentes). epist. 63, 1 p. 702, 2 -i et verecunda moderatione. FIRM. err. 21, 6 veneratione. MAXIMIN. c. Ambr. 67 p. 24, 39 *haeretici* inflati -i responso (*cf. infra l. 21*). AVG. civ. 1, 31 p. 49, 2 D. pietate (10, 19 p. 433, 2 conf. 3, 8 p. 49, 29. INSCR. christ. Diehl 986, 3 -i p. superbis). CYPR. GALL. gen. 1029 gressu. SVLP. SEV. chron. 1, 25, 3 p. 28, 10 voce (DRAC. laud. dei 2, 210). RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 88, 42 litteras. BOETH. cons. 5, 6, 47 W. preces (*cf. p. 3112, 41*). BENED. reg. 72, 9 L. caritate. Ⓑ *neutr. pro subst.*: *varia*: TERT. adv. Marc. 3, 24 p. 422, 8 crederem Christum sublimiora pollicentem eius esse, qui -iora promiserat (*seq.* terrena gloria, caelestis). ITALA Rom. 12, 16 (cod. dg, *cf.* Tert. adv. Marc. 5, 14 p. 626, 6) *et* VVLG. non alta sapientes, sed -bus consentientes (*cf.* AVG. serm. 184, 1, 1 NICET. fid. 1 p. 11, 10). RVFIN. hist. mon. 16 p. 437[B] cum de se -ia responderet (GREG. M. moral. 2, 32. *cf. supra l. 11*). *ibid.* -iora de se ipse sentiens (GREG. M. moral. praef. 8 p. 527[A]. *aliter p. 3111, 64*). -e *i. q. humilitas*: AVG. in psalm. 99, 3 melius est -e coniugum quam superba virginitatis. Ⓒ -e est *c. inf.*: FIRMIL. Cypr. epist. 75, 25 p. 826, 3 quid . . . -ius aut lenius quam cum tot episcopis . . . dissensisse?

index grammaticus: 1) *pro subst.*: *masc. (fem.)*: *p. 3106, 76. 3110, 22. 70. 3111, 84. 3112, 24. 3113, 20. 53. 84.* *neutr. (c. gen. explic. p. 3110, 17. 3111, 58. 59. 60*; -e *i. q.* '*humilitas*' *l. 24*): *l. 16. 3104, 76. 3105, 16. 29. 34. 59. 3108, 20. 34. 70. 3109, 2. 56. 3110, 17. 3111, 13. 41. 54. 75. 3112, 4.* 2) -e est *c. inf., a. c. i. sim.*: *l. 25. p. 3111, 28. 65.* 3) *acced.*: *dat.*: *p. 3113, 65.* *abl.*: *p. 3106, 40. 76. 3113, 12 sq.* in *c. abl.*: *p. 3113, 27.*

deriv.: humilio (-lo), humilitas, humilitudo. *compos.*: humilifico, perhumilis, thelohumilis.

adv. **×humiliter.** *compar.* -ius *inde a* CIC.; *superl.* -illime *inde a* PLIN. min., -ilissime *v. p. 3115, 27.* GLOSS.[L] I Ansil. HU 31 non alte. GLOSS. ταπεινῶς. ταπεινοφρονῶ: -r sapio. ταπεινόφρων: -r sapiens. *legitur inde a* RHET. Her. (*semel*), CIC. (*bis*), LIV. (*bis*). [*dub. trad.*: FIRM. math. 6, 31, 87.]

***i. q. humili modo, ταπεινῶς*:**

I *accedit ad verbum*: **A** *proprie* (*fere de positione; de statu incurvo infra l. 47*): APVL. Socr. 10 p. 143 nubes umectiores -ius meant . . .; sudis vero sublimior cursus. PALLAD. 3, 13, 3 in loco clivoso -ius rami arborum servandi sunt, in plano . . . altius. AMM. 19, 7, 2 in verticibus celsis *turrium* . . . ballistae propugnatores . . . -ius disiectabant. 26, 8, 9 semet curvantes -ius. SERV. auct. Aen. 4, 255 (*v. p. 3104, 82*).

B *translate*: **1** *de ordine*: **a** *hominum*: VAL. MAX. 2, 7, 14 si . . . acta excellentium virorum -r aestimare . . . permittitur (*i. iudicio hominum humilium*). 3, 7 ext. 7 -ius de origine sua sentire (*i. originem humiliorem habere. cf.* AVG. civ. 9, 14 p. 386, 24 D. condicionem suam -ius inspexerunt negaveruntque hominem capacem esse beatitudinis *eqs.*). PLIN. epist. 6, 24, 1 eadem . . . facta claritate vel obscuritate facientium aut tolluntur altissime aut -illime deprimuntur. EVTR. 7, 18, 4 ut . . . exsequias Neronis, quae -r sepultae fuerint, honoraret *Vitellius*. AVG. civ. 2, 24 p. 40, 3 D. -r altissimus venit (*sc. Christus; cf. p. 3115, 20*). 18, 49 p. 333, 23 *apostolos* -r natos. *de vita simplici*: HIER. epist. 58, 4, 3 -r et secreto victitans. *c. vi morali* (*fere i. q.* '*magis improbe*'): AVG. c. Cresc. 2, 16, 19 p. 379, 4 isti . . . excusabilius petunt . . ., illi -ius repetunt.

b *rerum*: *α generatim*: HIER. in Is. 56, 3 p. 539[C] qui -r hunc locum intelligunt *eqs.* (*i. interpretatione nimis verbotenus habita*). VICTORIN. POETOV. in apoc. 1, 8 p. 32, 5 -r instructi in fide fortiter perseverant (*i. q.* '*imperfecte*', *nisi i. q.* '*infirme*'). *β technice de stilo*: CIC. orat. 235 -ius dictum est *sc. in proverbio* (PORPH. Hor. epist. 1, 17, 21 'officium facio': modo honeste dixit, quod supra -r 'scurror'. 2, 1, 67 'ignave': -r. CHAR. gramm. p. 357, 22 B. [*de tapinosi; cf. p. 3109, 52*] stomachum . . . pro ira. SERV. auct. Aen. 3, 343 'avunculus' -r in heroico carmine dictum. 8, 404. 428. 9, 411 *al.*). SERV. auct. Aen. 8, 731 hunc versum notant critici quasi superfluo et -r (inutiliter *Daniel*) additum.

2 *de statu animi*: **a** *i. q. animo fracto, afflicto* ('*sine impetu, conatu*' *l. 78*): CIC. Tusc. 5, 24 *Theophrastus* non est ausus elate et ample loqui, cum -r demisseque sentiret. SEN. epist. 120, 9 in bello fortem, in foro timidum, animose paupertatem ferentem, -r infamiam. ASCON. in Scaur. p. 28, 26 multa -r et cum lacrimis locutus. SCHOL. Cic. Bob. p. 83, 34 non debuit -r et timide hanc defensionem, sed cum impetu flagrantissimae indignationis implere.

b *i. q. animo ultro summisso, obnoxio*: *α in malam partem* (*respicitur modus servilis, nimis devotus*): LIV. 24, 25, 8 *multitudo* aut servit -r aut superbe dominatur (45, 32, 4). SEN. benef. 2, 24, 2 *beneficium* nec delicate accipiendum est nec submisse et -r. AVG. civ. 5, 24 p. 237, 7 D. obsequia nimis -r salutantium.

[Kiepl]

β *in bonam partem* (*respicitur modus modestus, reverens sim.*): Ⓘ *apud gentiles*: RHET. Her. 4, 20, 28 audaciter territas, -r placas. SERV. Aen. 9, 192 (*ex Varrone*) petere ... est, cum aliquid -r et precibus postulamus. Ⓘⓘ *apud eccl.* (*loci selecti; v. et p. 3114, 59*): TERT. adv. Marc. 4, 11 p. 450, 15 *Christus* -r reddens rationem. CYPR. domin. orat. 6 p. 270, 5 peccata confessus -r oravit (HIER. in Ier. 1, 46, 2. GENNAD. dogm. 36 p. 990ᴬ veraciter et -r. *et al.*). patient. 6 p. 402, 5 superbos sustinere clementer, -r persequentibus cedere. epist. 3, 2 p. 471, 12 omnia ab eo *Christo* ... facta sunt -r atque patienter (AVG. in euang. Ioh. 58, 4 faciamus ... humiles, quod -r fecit excelsus). MAR. VICTORIN. in Eph. 4, 8 p. 1273ᴬ universa -r et cum mansuetudine ... et magnanimitate sufferre. AMBR. c. Aux. 33 p. 1017ᴮ quid ... non -r responsum est *imperatori*? (*cf.* 36 p. 1018ᴮ dicimus [GENNAD. dogm. 37 p. 999ᴬ. *et al.*]. HIER. in Ier. 5, 41, 3 loquitur [BENED. reg. 7, 118 L. -r cum gravitate]. AVG. anim. 2, 16, 22 modeste atque -r praelocutus est). HIER. epist. 29, 7, 2 *Paulus* -r renuebat (*sc. se sermonis peritum esse*). in Ier. 2, 108, 3 egit (RVFIN. hist. 5, 18, 5 se [*gr.* ταπεινοφρονεῖν]). VVLG. psalm. 130, 2 -r sentiebam (*opp.* exaltari animam; *gr.* ἐταπεινοφρόνουν. *cf. p. 3114, 22*). AVG. civ. 10, 29 p. 450, 12 D. Christus -r venit (*cf. p. 3114, 58*) et vos superbi estis? c. Gaud. 1, 25, 28 p. 226, 19 ut -r supplicaretur deo (PAP. Marini 2 *episcopo. cf.* SACR. Greg. 116, 3 [= Leon. p. 374] deprecantes. 202, 57 precatur). serm. 266, 6 *Petrus Cornelio* occurrit -r, prosternitur -r: levatur -ius (*cf.* GREG. TVR. glor. mart. 33 p. 509, 21 multitudo salutavit -r *Stephanum*). *et al.* *in serm. epist. reverentiae gratia dictum* (*cf. p. 3113, 73*): AVELL. p. 674, 1 commendans me -ilissime vestigiis vestris *eqs.* CONC. Paris. a. 573 p. 150, 32 -r saluto *al.* (*l. 24 al.* reverenter. *l. 40* servienter).

II *accedit ad adi.* (*verbo fultum*): AVG. persev. 8, 19 p. 1003 qui -r et veraciter pius est.

III *accedit ad subst.* (*nexu laxiore*): MAR. VICTORIN. in Eph. 4, 1 p. 1271ᴬ locus exhortationis est et admonitionis, simul cum precibus -r (*sc. humilibus*) et commendatione, ut *eqs.*

***humilitās**, -ātis *f.* *ab* humilis. *plur. adhibetur de positione stellarum* (FIRM. *l. 71 sqq.*), *de difficultatibus vel angustiis variis* (FIRM. *p. 3116, 52. 54. 55*, FVLG. *p. 3117, 79*, PELAG. *p. 3117, 38*, AVG. *p. 3116, 72. 73*), *de generibus -is* (RVFIN. *p. 3117, 83*), *de actibus humiliationis* (CASSIOD. *p. 3119, 8*), *de locis* (AVG. *p. 3119, 41*). NOT. Tir. 40, 66. GLOSS.ᴸ II Philox. HU 7 -s: χθαμαλότης, εὐτέλεια. GLOSS. ταπεινότης. ταπεινοφροσύνη. ταπείνωσις. *gr. respondet* ταπείνωσις *p. 3116, 56. 79. 3117, 59. 3119, 3. 34*; ταπεινοφροσύνη *p. 3117, 23. 3118, 54.* *legitur inde ab* ACC., CIC. [*falso trad.*: HIPPOCR. aer. 19 p. 39, 18 (*pro* humid-). *v. et p. 3075, 19.*]

i. q. **condicio (status) humilis,** ταπεινότης (*transit interdum in notionem q. e.* humiliatio, *v. p. 3116, 42. 3117, 40. 48. 78. 3118, 52.* *nota fig. etym.* '-e humiliare' *p. 3101, 68 et gradationem* [?] '-s -is' *l. 77*):

CAPVT PRIVS: *usu generali* (*coniung. c. gen. explic. p. 3116, 39. 3119, 10. nota gen. gerundii p. 3117, 35. 3118, 40. 3119, 12. 17. 19*):

I *proprie*: **A** *de iis, quae oculis perspiciuntur*: **1** *de statura, forma*: **a** *i. q. status non altus*: CIC. nat. deor. 2, 122 aliorum *animalium* east -s, ut cibum terrestrem rostris ... contingant; quae autem altiora sunt *eqs.* (*item de bestia*: COLVM. 8, 2, 14. *cf. p. 3116, 76*). CAES. Gall. 5, 1, 3 *navium actuariarum.* SALL. Iug. 49, 5 arborum. SEN. nat. 4, 11, 2 excelsa sunt ista (*sc. Alpes, Appenninus*), quamdiu nobis comparantur; ... ubi ad universum respexeris, manifesta est omnium -s. PALLAD. 7, 2, 4 altitudinem vel -em *culmorum.* PHYSIOGN. p. 66, 10 oris (*gr. p. 373, 6* χθαμαλόν). MART. CAP. 2, 149 de -e aëris ..., qui vix decem stadiorum altitudine sublimatur. *de proclivitate montis*: AMM. 15, 10, 4 *iugum* e Galliis venientibus prona -e devexum, pendentium saxorum altrinsecus visu terribile (21, 10, 4 latus ... pr. -e deruptum).

b *i. q. status non profundus*: PORPH. Hor. carm. 2, 10, 4 *litus* periculosum propter -em vadorum.

2 *de positione locorum*: **a** *terrenorum* (*cf. p. 3119, 39*): SALL. hist. frg. 4, 26 spatium (*sc. inter Italiam Siciliamque*) ... per -em obrutum. PANEG. 5, 6, 5 quidquid -e sua fuerat uberius, in ... stagna conversum. AMM. 31, 15, 4 loci. **b** *caelestium*: CIC. div. 2, 91 quanta -e luna feratur terram paene contingens. Tusc. 5, 69 *sidera* multum inter se aut altitudine aut -e distantia. *t. t. astrol.* (*per sing. vel plur.*): FIRM. math. 6, 1, 7 benivolae *stellae* ... in absconsis locorum quodammodo -bus clausae. 6, 3, 11 *loci stellarum* ab omnibus deiectionum -bus separati (6, 3, 12. 13 *al. cf. p. 3116, 40*). 6, 32, 9 Mercurius in deiectis locis ... aut in -bus suis (6, 32, 11 *al. cf.* 7, 5, 1 dominus ... signi ... in -e sua aut in deiectis locis [*al.*]). FAV. EVL. p. 5, 27 *stellarum absidum* altitudo et altitudo altitudinis, -s ⟨et -s⟩ -is (*v. l. 47*) in lunari globo ... observantur.

B *de iis, quae auribus percipiuntur*: AVDAX gramm. VII 357, 22 *accentus* -em vel altitudinem syllabarum ostendunt.

II *translate*: **A** *de ordine*: **1** *generatim*: **a** *de ordine societatis humanae* (*tam de genere, loco quam de dignitate, auctoritate, censu sim.; de rebus ad hominem pertinentibus p. 3116, 17. 32; de civitate p. 3116, 6*): α *significatur quaelibet ignobilitas*: Ⓘ *in univ.*: ACC. trag. 99 satin ut quem cuique tribuit fortuna ordinem, numquam ulla -s ingenium infirmat bonum? CIC. Quinct. 5 nihil est, quod -em cuiusquam gravitas et virtus iudicis consoletur. Cluent. 112 -em hominis (*antea*: homo nobilis). Phil. 13, 23. off. 2, 45 -em et obscuritatem. 2, 85. Tusc. 5, 29 malorum ... turba: paupertas, ignobilitas, -s *eqs.* (5, 103. *cf. infra l. 23*). BELL. Afr. 97, 4 Thysdritanos propter -em civitatis certo numero frumenti multat. LIV. 5, 32, 7. 9, 46, 4. 23, 3, 11 -em sordidamque inopiam (CVRT. 4, 1, 24). 26, 31, 4. 6. SEN. contr. 1, 6, 4 -em suam cum obscurare possint, ostendunt *Romani.* 2, 1, 4 quae apud nos frugalitas est, apud illos (*sc. locupletes*) -s est. 7, 6, 19 (*opp.* dignitatem. SEN. clem. 1, 1, 4). *al.* VAL. MAX. 2, 3, 1 -em spernere (*Marii*). *al.* SEN. dial. 6, 20, 2. 9, 10, 3 quosdam nobilitas, quosdam -s premit. epist. 115, 6 poterimus perspicere virtutem ... etiam paupertate opposita, etiam -e et infamia obiacentibus. 120, 21 *mente inconstans* modo dilatat se ..., modo ... contrahitur infra -em vere iacentium (*sim. de vitae consuetudine*: SPART. Carac. 2, 3 fratrem magna eius -e despexit). *al.* PLIN. nat. 35, 112 (*de rebus pictis; v. p. 3108, 70*). QVINT. inst. 7, 2, 32 paupertas, -s, opes. PS. QVINT. decl. 13, 1. PLIN. paneg. 71, 5 neque ... ab ullo periculo fortuna principum longius abest quam -is (*antea*: magnitudinis). DIOM. gramm. I 489, 29 (= SVET. frg. p. 14, 7) personarum (SCHOL. Cic. Bob. p. 99, 22. 145, 20). APVL. apol. 16 abdita et lucifuga. TERT. idol. 18 p. 52, 13 dominus in -e et ignobilitate incessit (*item de Christo*: RVFIN. Orig. princ. 4, 3, 13 *primum adventum* in -e complevit, cum 'formam servi suscepit'. AVG. serm. 279, 7. EVAGR. alterc. p. 29, 9 -em et deformitatem. CONC.ˢ I 3 vers. Tur. p. 160, 10 Christi in Bethleem -em [*I 1, 2 p. 88, 25* εὐτέλειαν]. *v. et p. 3117, 21*). adv. Marc. 4, 14 p. 460, 24. CYPR. hab. virg. 3 p. 189, 19 -is nostrae ... conscii (*aliter p. 3119, 33*). ARNOB. nat. 1, 36 p. 24, 13 contempta. 7, 39 p. 272, 15 rusticulo ... sorte -is obscuro. FIRM. math. 3, 11, 5 -em paupertatemque. 6, 11, 12 miserae -is deiectione (*cf. etiam l. 40*). 7, 26, 7 ignobili. *et al.* *c. gen. rei* (*corporeae l. 41; explicative l. 39*): SALL. Iug. 73, 4 generis (SVET. Vesp. 4, 5. CAPITOL. Maximin. 8, 9 barbarici. SCHOL. Cic. Bob. p. 155, 10. *et al.* *aliter l. 46. 84*). SEN. contr. 1, 6, 4 nominis (SVET. Vesp. 4, 5). PLIN. nat. 18, 37 infima natalium -e (SCHOL. Cic. Bob. p. 80, 15). PAVL. sent. 5, 15, 1 (= coll. Mos. 9, 3, 1) quos *testes* ... vitae -s infamarit (*opp.* vitae qualitas et dignitas [*spectat et ad p. 3117, 82*]. FIRM. math. 4, 21, 8. 6, 31, 56). TERT. patient. 10 p. 16, 2 *servi* memores -is servitutis (*opp.* dominici honoris). FIRM. math. 4, 24, 2 misera deiectionis -e (6, 1, 4 caduca. *cf. l. 30 et p. 3115, 73*). 6, 30, 7 ignobilis concubitus. HIER. epist. 39, 1, 3 vestium (*al.*). Ⓘⓘ *de iactura nobilitatis fere i. q. humiliatio*: PS. QVINT. decl. 4, 11 homo receptus in publicas gratulationes praesentiae -e decresco. COD. Theod. 8, 5, 2 regradationis -e. GREG. TVR. Franc. 6, 35 p. 275, 22 non fuit minor morti -s subsecuta. 6, 36 p. 276, 14 ad ulciscendam -em generis (*aliter l. 32. 84. cf.* 10, 28 p. 440, 4 -s genti nostrae *non est*). 7, 39 p. 320, 17 Rigundem ... reduxit non sine grande -e atque contumelia (8, 7 p. 330, 12). 8, 18 p. 337, 20 cum -e repulsus. *al.*

β *significatur afflictio, calamitas, miseria sim.* (*c. gen. explic. l. 54. 72. 73*): Ⓘ *usu gentili* (*fere i. q.* '*difficultates*', '*angustiae*'; *per plur.*): FIRM. math. 5, 3, 50 erunt terrores, erunt peregrinationes, erunt tales -es, ut ad detrimentum captivitatis et servitutis veniant. 5, 4, 19 in aegritudinibus et turbis et ... dissensionibus et in negotiorum -bus. 5, 4, 24 in angustiis et in difficillimis actibus, notationibus, -bus. Ⓘⓘ *usu bibl. et eccl.* (*per sing. praeter l. 72. 73; resp. gr.* ταπείνωσις. *subintellegitur interdum etiam contritio animi* [*v. sub B*]; *cf.* AMBR. in psalm. 12, 28, 2 -s non semper virtutis est, sed est etiam afflictionis. HIER. in psalm. 135 p. 93, 7 -em non pro mansuetudine, sed pro angustia posuit. PROSP. in psalm. 134, 11 p. 385ᴮ -s poenalis. CASSIOD. in psalm. 118, 92 p. 866ᶜ -s ... et necessitate subitur et voluntate suscipitur): ITALA gen. 16, 11 (Lugd.; *loq. angelus ad Hagar*) exaudivit deus -em tuam (*Vulg.* afflictionem). 31, 42 (Lugd.) -em meam (*sc. Iacob servientis*) et laborem manum mearum (*Vulg.* afflictionem. VVLG. deut. 26, 7 -em ... et l. atque angustiam. psalm. 24, 18). Sirach 2, 4 (Paul. Nol. epist. 15, 4 p. 113, 21) in -e sustine (VVLG. in dolore sustine et in -e patientiam habe). Is. 53, 8 (Firm. err. 27, 5; = VVLG. act. 8, 33) in -e iudicium eius sublatum est (*Vulg.* de angustia et de iudicio). AMBR. in psalm. 118 serm. 12, 5, 2 dominus non frangi nos -e usque ad desperationem vult, sed usque ad correptionem. VVLG. gen. 29, 32 vidit dominus -em meam (*sc. Leae*). psalm. 9, 4 vide -em meam de inimicis meis. Is. 32, 19 (*v. p. 3101, 68*). *al.* AVG. civ. 17, 12 p. 232, 23 D. graves -es persecutionum (*cf.* 18, 13 p. 272, 5 -es laborum). *et al.*

b *de ordine bestiarum homine inferiorum*: FIRM. math. 8, 1, 4 ceteras ... animantes ita natura composuit, ut ad terram demersae et caduca quadam -e proiectae et animo et corpore (*cf. p. 3115, 52*) terrenis ... conversationibus adhaererent; nos vero *eqs.*

c *de ordine hominum deo (natura l. 81) inferiorum* (*resp. gr.* ταπείνωσις, *sed nota p. 3117, 23*): α *in universum* (*imagine dilucida p. 3117, 5. 7*): SEN. nat. 3 praef. 10 multis rebus non ex natura sua, sed ex -e nostra magnitudo est (MIN. FEL. 5, 6 ultra -is n. terminos evagamur. ITALA Phil. 3, 21 [codd. dg *al.*] *et* VVLG. corpus -is n. [CYPR. epist. 76, 2 p. 830, 12. *cf. p. 3117, 3*]. *et al.*). ARNOB. nat. 4, 19 p. 156, 29 terreni generis. 7, 34 p. 268, 10 *homines* intra

[Klepl]

suos fines -is suae modestiam continerent (*antea*: cum superis). HIL. in Matth. 16, 2 corporeae (*cf. etiam l. 30*). HIER. in Ier. 5, 52, 2 ut corpus -is assumant (5, 66, 11 [*syn.* ad terrena descenderent]. RVFIN. Greg. Naz. orat. 3, 9, 4 superior a c. -is huius. *cf. l. 29. p. 3116, 83*). tract. in psalm. I p. 89, 12 non ... in paradisi altitudine, sed in -e terrae (*cf.* CONSVLT. Zacch. 1, 1 p. 8, 19 terreni actus -em cognoscat *Christus*). AVG. civ. 8, 14 p. 342, 7 D. de deorum sublimitate et hominum -e et daemonum medietate (in psalm. 89, 3 *opp.* celsitudines angelorum). 18, 49 p. 333, 8 praesentem (*opp.* futuram ... celsitudinem). in euang. Ioh. 80, 2 humanam (*opp.* angelicam sublimitatem. MART. CAP. 9, 924 psaltas [*eqs.*] ... ad commodum h. -is [β, utilitatis *cett.*] inveni [*sc. Harmonia*]. *cf. infra l. 33; aliter p. 3119, 27*). SACR. Gelas. p. 582 (= p. 602 SACR. Greg. 96, 8) gregis (*opp.* fortitudo [*vel* celsitudo] pastoris). APRING. in apoc. 1, 11 humanitatis. 1, 17 fragilitatis suae et -is et subiectionis (*opp.* deitas). *de rebus, quae ad hominem pertinent*: PRISCILL. tract. 6, 92 p. 70, 2 necessarium est ... -em sermonis nostri in ea, quae inenarrabilia videntur, extendere. RVFIN. Orig. in iud. 8, 2 p. 510, 17 qui ... ab -e litterae ad spiritus excelsa conscendit *eqs.* AVG. civ. 2, 7 p. 61, 1 D. viam pietatis ab -e in superna surgentem. *adde de opere deo indigno*: APVL. mund. 25 -s deiecti et minus sublimis officii. β *pertinet ad incarnationem Christi* (*cf. p. 3116, 23; spectat huc et* RVFIN. Adamant. 1, 25 p. 49, 14 *et* 24, *etsi resp. gr.* ταπεινοφροσύνη, πραΰτητι): TERT. apol. 21, 15 in -e condicionis humanae (adv. Marc. 3, 7 p. 387, 16 PS. TERT. adv. Iud. 14 p. 740 Oe.). 21, 17. bapt. 11 p. 210, 18 *se* -e celabat. adv. Marc. 2, 15 p. 356, 16 *deum* humani habitus -em suscepisse. 2, 27 p. 372, 26 *nisi* vim maiestatis suae, intolerabilem ... humanae mediocritati, -e temperaret. *al.* CYPR. idol. 13 p. 29, 15 *Iudaei* illum crediderant hominem ... de -e carnis et corporis (HIL. in Matth. 16, 1. *et al. cf.* HIL. in Matth. 14, 18 corporea [25, 8 trin. 6, 25 p. 176^{B}. *cf. etiam l. 2*]. CHROMAT. in Matth. 5, 5 assumpti corporis). LACT. inst. 4, 16, 12 *al.* HIL. in Matth. 32, 3 hominis (HIER. epist. 65, 13, 6. *cf.* AVG. catech. rud. 4, 8 humanae [APRING. in apoc. 1, 7. *cf. supra l. 10*]). in psalm. 56, 6 p. 172, 16 descendendi usque in inferiora terrae -s esset assumpta. trin. 2, 25 p. 67^{A} -s eius nostra nobilitas est. FILASTR. 93, 8. HIER. in Ier. 4, 28, 2 p. 246, 12 corpus -is assumere (*cf. etiam l. 3*). PELAG. in I Tim. 3, 9 *nisi* confunditur de -bus (-e *A al.*) Christi. AVG. catech. rud. 17, 28 nostrae mortalitatis. EVAGR. alterc. p. 32, 5 primi adventus Christi (p. 33, 9). *et al.* *fere i. q. humiliatio*: HIL. in Matth. 16, 8 -is et passionis eius (*sc. Christi*). 18, 3 (*bis*) -s passionis (AVG. civ. 17, 17 p. 242, 4 D. suae). 26, 1 ex -e mortis dei gloria (CLAVD. MAM. anim. 1, 3 p. 33, 6). BOETH. c. Eut. 5, 85 tanta -s divinitatis. NICET. fid. 2 p. 11, 29 filii dei incarnationem, -em, passionem.

d *de ordine rerum* (*cf. l. 16 sqq. p. 3115, 82*): α *in universum* (*fere i. q. humiliatio l. 48*): PLIN. nat. 14, 7 oblitterata quoque scrutabimur nec deterrebit quarundam rerum -s (*opp.* flores ... rerum). TAC. dial. 39, 1 quantum -is putamus eloquentiae attulisse paenulas istas, quibus adstricti ... cum iudicibus fabulamur? TERT. adv. Marc. 4, 25 p. 504, 26 *nationes* -e fidei pusillas (*aliter p. 3119, 14*). β *de genere dicendi* (*technice l. 56 sqq.*): ARNOB. nat. 1, 59 p. 40, 14 *scimus* quosdam ... trivialem studio -em (*sc. verborum*) secutos, ne ... sophistica se ... ostentatione iactarent. PALLAD. hist. mon. I praef. p. 247$^{in.}$ nec respue elocutionum -em, rusticitatem verborum (*gr. p. 10, 23* τὴν ὑποθήκην τῶν ὑφηγήσεων κτλ.). *technice* (*cf. p. 3109, 8*): PETRON. 4, 5 ne me putes improbasse schedium Lucilianae -is. QVINT. inst. 5, 14, 30 si ... contemptum ex -e ... tulerit *eloquentia*. 8, 3, 21 vim rebus ... verborum ipsa -s adfert. 8, 3, 48 deformitati proximum est -is vitium (ταπείνωσιν vocant), qua rei magnitudo ... minuitur (*item de tapinosi*: DON. gramm. V 395, 13 ISID. orig. 1, 34, 11. *cf. p. 3109, 52*). 9, 4, 35 ut neglegentiae pars hoc (*sc. vitium hiatus*) pati, ita -is, ubique perhorrescere. PORPH. Hor. carm. 1, 6, 12 suum vitium non aliud quam -em vult intellegi. 3, 3, 71/72 magnas res, quae heroico ... carmini conveniunt, extenuare -e lyrici carminis. SERV. Aen. 1, 118 Vergilius -em sermonis ... sublevat (8, 456). ADNOT. Lucan. 2, 90 ad -em dictum.

2 *specialia*: a *de defectu virium fere i. q. infirmitas, imbecillitas* (*de humiliatione l. 78*): CAES. Gall. 5, 27, 4 (*loq. Ambiorix*) id (*sc. se a multitudine coactum esse*) se facile ex -e sua probare posse, quod non adeo sit imperitus rerum, ut suis copiis populum Romanum superari posse confidat. ITALA Is. 53, 3 (Iunil. 2, 22 p. 518, 13) homo ... sciens ferre -em (*gr.* μαλακίαν, *Vulg.* infirmitatem, *Itala Tert. adv. Marc. 3, 17 p. 405, 4* imbecillitatem). PORPH. Hor carm. 3, 21, 18 per ebrietatem homines -is suae obliti in maiorem sui fiduciam exsurgunt. CYPR. epist. 59, 18 p. 689, 4 nullus dei sacerdos sic infirmus est, ... cuius non -s et infirmitas robore domini ... animetur. FIRM. err. 27, 4 ideo te (*sc. diabolum*) de caelo ... divinitatis iudicium caduca -e praecipitat? FVLG. act. mund. p. 151, 19 *deus* -es sublevans infirmorum. *technice in re medica*: CAEL. AVR. acut. 1, 9, 66 *cum* pulsus ... densitas et -s in amplitudinem atque raritatem venerit (1, 11, 86).

b *de defectu honestatis fere i. q. turpitudo, improbitas sim.* (RVFIN. Orig. in Ios. 20, 5 p. 423, 3 duas -es esse certum est, nam laudabilem [*v. p. 3118, 48*] ...; est autem et alia -s culpabilis peccatorum [*ibid.* -s inanis]): QVINT. inst. 5, 7, 30 si turpitudo, si -s, si amicitia accusatoris, si inimicitiae cum reo (*sc. testi sunt*). APVL. Plat. 1, 2 ni Socrates -em cupiditatis ex eius mentibus expulisset et verae laudis gloriam ... inserere curasset (FIRM. err. 14, 1 deos ex c. suae -e finxerunt). SCHOL. Cic. Bob. p. 147, 2 acerbissime -em personae orator expressit. COD. Theod. 16, 2, 41 miserae -is inclinati despectu (*presbyteri maculati*). *v. et p. 3116, 37.*

B *de statu animi demisso*: 1 *de submissione, quae fit vi aliena* (*sc. affectibus*), *fere i. q. confusio, perturbatio*: CIC. Tusc. 3, 27 habet ardorem libido, levitatem laetitia gestiens, -em metus. CAES. civ. 1, 85, 5 neque ... se (*Caesarem*) illorum (*ducum hostium*) -e (*Ald.*, humanitate *codd.*) neque aliqua temporis opportunitate postulare *eqs.* APVL. met. 8, 5 qui⟨d⟩ stupore confusi vel ... cassa formidine similes -i servorum istorum (*sc. comitum venatorum*) vel in modum pavoris feminei deiecti ... praedam ... amittimus? FIRM. math. 6, 1, 3 a pigrorum locorum inerti -e dissentiunt (*loci stellarum quasi pro hominibus hac constellatione natis*). VVLG. I Macc. 3, 51 sacerdotes tui facti sunt in luctum et in -em (*cf.* PAVL. NOL. epist. 15, 2 p. 111, 23 [*ibid.* contritiones]. AVG. serm. 211, 7, 6 in tanta -e ac perturbatione. *aliter l. 48 sqq. p. 3116, 56 sqq.*).

2 *de submissione voluntaria fere i. q. obsequium, mansuetudo, modestia*: a *usu generali* (*in neutram sive malam partem praeter l. 35. 36. 38. 47*): CIC. de inv. 1, 109 saepe virtus et magnificentia ... plus proficit ad misericordiam commovendam quam -s et obsecratio. de orat. 1, 228 (*de liberis populo traditis*). LIV. 38, 52, 2 summittere se in -em causam dicentium. SEN. dial. 2, 10, 2 -s animi contrahentis se ob dictum factumve inhonorificum (2, 10, 3 supprimentis se ac descendentis). PETRON. 126, 11 quod ancilla haberet matronae superbiam et matrona ancillae -em. PLIN. nat. 10, 180 ut asinorum coitum patiantur -e *equae tonsae*; comantes enim gloria superbire. QVINT. inst. 11, 3, 69 deiecto *capite* -s et supino adrogantia ... ostenditur. PLIN. epist. 8, 6, 15 ut vellent in oculis omnium figi Pallas insolentiam suam, patientiam Caesar, -em senatus. paneg. 4, 5 reverentiam ille *imperator* terrore, alius amorem -e captavit. CYPR. epist. 66, 6 p. 730, 24 latrones mancipi obsequio pleno -is obtemperant (SCHOL. Cic. Bob. p. 170, 17). ARNOB. nat. 1, 23 p. 15, 23 si se sibi aliquis adulatoria -e summittat. DON. Ter. Hec. 378 'accidere' est gestu corporis ostendere -em cadentis. AMM. 17, 1, 12 precibus et -e suprema. 17, 12, 10 supplicandi (*cf.* MART. CAP. 5, 458 exorandi -em precesque. BOETH. cons. 3, 8, 3 W. poscendi). SCHOL. Cic. Bob. p. 103, 8 ambitio est ... favoris ... supplex et cum lenocinio -is adfectatio gratiosa. CLAVD. DON. Aen. 10, 610 p. 370, 23 sermonis. TRACT. c. Arrian. p. 14, 33 quod duobus ... modis homines hac sermocinandi consuetudine (*sc. pluraliter loquendi*) uti soleant, potestatis scilicet et -is. AVG. civ. 10, 4 p. 407, 20 D. sive -e nimia sive adulatione pestifera. serm. coll. Morin p. 553, 13 reddatur *Caesari* ... -is ordo, etsi principatum non habet potestatis.

b *usu christiano* (*cf.* MAR. VICTORIN. in Eph. 4, 2 p. 1271^{B} -s animi deiectio est. OP. imperf. in Matth. 15 p. 718 -s corporalis *est* assurgere homini ...; -s spiritualis, qui in corde suo alterum existimat meliorem quam se. *v. et p. 3116, 57 sqq. 3117, 84.* *usurpatur tam de virtute animi propria quam de actu quodam humiliationis, quae fit cum in confessione, paenitentia sim. tum in ieiunio [nota l. 62. 64. 71]; gr. resp.* ταπεινοφροσύνη *praeter p. 3119, 3; afferuntur loci paucissimi*): TERT. orat. 17 p. 190, 22 cum modestia et -e adorantes (virg. vel. 16 p. 907 Oe. CYPR. epist. 59, 13 p. 681, 6 et pudor. *et al.*). 23 p. 197, 4 nulla oratio sine genu et ... -is more celebranda est. patient. 15 p. 22, 20 -em instruit, paenitentiam exspectat. adv. Marc. 5, 19 p. 646, 11 volentes in -e sensus incedere, non tenentes caput (ITALA Eph. 4, 2 [Firmil. Cypr. epist. 75, 24 p. 825, 23] cum omni -e s. [-e cod. d g, VVLG.]. Col. 2, 18 [Lucif. non conv. 10 p. 20, 8; *cf.* cod. g] in -e s. [*sc. ieiunio*; in -e cod. d, VVLG.] et religione angelorum. *et al. cf.* TERT. cult. fem. 2, 9 p. 727 Oe. animae [HERM. Pal. *et* vulg. sim. 5, 3, 7 *syn.* ieiunium. *et al.*]. HIL. in Matth. 24, 1 cordis [GAVDENT. serm. 18, 116 G. *et al.*]. trin. 2, 26 p. 67^{A} voluntatis. AMBR. Hel. 8, 22 mentis [HIER. epist. 121, 10, 14. *et al.*]. FVLG. RVSP. epist. 6, 12 p. 352^{B} animi). coron. 14 p. 454 Oe. *feminae habeant* -is suae sarcinam (*sc. tegumentum capitis*). fug. 1 p. 463 in ieiuniis et stationibus et orationibus et -e. cult. fem. 1, 4 p. 706 -is et castitatis. 2, 3 p. 718 *opp.* exaltatio (CYPR. zel. 10 p. 425, 19). *al.* HERM. Pal. (*cf.* vulg.) vis. 3, 10, 6 omnis interrogatio -em (*sc. ieiunium*) opus habet. CYPR. domin. orat. 15 p. 277, 22 in conversatione. 26 p. 286, 26 dominus ... -em docens (epist. 59, 3 p. 669, 10. *et al.*). epist. 38, 1 p. 580, 16 et dignitate excelsus et -e summissus. *al.* MOYS. Cypr. epist. 31, 6 p. 563, 1 -s atque subiectio. HIL. in Matth. 11, 9 ieiunium, continentia, -s, humanitas. 18, 1 dominicae. OPTAT. 2, 20 p. 57, 10 *opp.* superbia (HIER. epist. 12, 2. *et al.*). AMBR. epist. 1, 4 p. 877^{B} -em ... in imperatore sublimem (SERM. Corp. Vind. 21 p. 347, 19. *et al. cf.* AVG. civ. 4, 30 p. 185, 9 D. peraltissimam Christi [epist. 48, 1 p. 137, 13 altissimam]. SEDVL. op. pasch. 2, 16 p. 219, 10 superba nimis [*carm. pasch. 2, 227* humili ... mente]). PS. AMBR. serm. Sess. 1, 6 p. 118^{A} christianae -is celsitudine (RVFIN. Orig. in iud. 3, 1 p. 480, 21. *et al.*). HIER. epist. 3, 1, 3 Christi (RVFIN. Orig. in Ios. 5, 1 p. 314, 12. *et al. cf.* AVG. civ. 9, 20 p. 395, 20 D. dei [*opp.* superbiam *generis*

[Klepl]

humani]. LEO M. serm. 25, 6 p. 212^A -e et mansuetudine redemptoris. *adde*: VITAE patr. 5, 15, 14 -e mandatorum Christi Iesu [*opp.* superbiae diabolicae. *gr. Cot. p. 420^B* ταπεινώσεως]). 18^A, 15, 4 -em . . . et mansuetudinem (64, 21, 4 iustitia, -e, m. *eqs. cf. l. 1*). VVLG. Dan. 3, 39 in animo contrito et spiritu -is (PAVL. NOL. epist. 38, 1 p. 324, 1. *cf.* 12, 5 p. 78, 11 corde -is). RVFIN. apol. Orig. praef. 2 p. 545^B qui (*i. Orig.*) se ita -e (*fere i. q.* '*prae -e*') iudicat. AVG. civ. 1 pr. p. 3, 20 D. virtus -is. CASSIOD. in psalm. 33, 18 p. 239^A per -es inclinatas (*v. p. 3115, 38*). *et passim.* *acced. gen. explic.*: CYPR. epist. 55, 8 p. 629, 16 pro -e ingenitae . . . et custoditae verecundiae. PAVL. NOL. epist. 28, 6 p. 247, 8 non dominandi superbia, sed -e famulandi. 29, 4 p. 250, 24 confessionis (AVG. gen. ad litt. 11, 35 p. 369, 20 c. Fel. 2, 8 p. 837, 10 GILD. Brit. 72 chron. III p. 67, 4). AVG. civ. 18, 45 p. 328, 5 D. patientiae. enchir. 27, 103 fidei christianae (*aliter p. 3117, 50*). fid. et op. 26, 48 p. 94, 19 paenitentiae (c. Faust. 22, 87 p. 693, 10 *al.* GREG. M. moral. 3, 43 p. 621^C. *cf.* ALC. AVIT. hom. 6 p. 111, 19 paenitendi). CASSIAN. conl. 1, 20, 5 propositi. CONC. Aurel. a. 511 p. 7, 1 religionis. Epaon. a. 517 p. 25, 14 in paenitentum loco standi et orandi. BENED. reg. 61 caritatis. *pro formula modestiae in serm. epist.*: ENNOD. epist. 2, 10, 4 vos famuli -e et obsequio salutans. 6, 31, 2 famulatus mei -em exhibens.

CAPVT ALTERVM: *metonymice*:

I *de hominibus humilibus* (*per sing.*): **A** *in universum*: CIC. S. Rosc. 136 -em cum dignitate de amplitudine contendere. VAL. MAX. 3, 8, 7 ut -s amplitudinem venerari debet, ita nobilitati fovenda . . . bonae indolis novitas est. PS. SEN. epist. Paul. 12 si effari -s potuisset humana (*aliter p. 3117, 10. 33*), quid causae sit (*sc. incendii Romae*).

B *c. pron. poss. in serm. epist.*: **1** *de prima persona*: HIL. syn. 5 p. 483^C -is meae litteris (92 p. 546^A. AVG. serm. 111, 2, 2 [*opp.* caritatem vestram]. RVSTIC. Conc.^S I 4 p. 39, 30 [*I 1, 5 p. 125, 14* βραδυτῆτος]. II 3, 1 p. 243, 28 [*antea*: parvitas]. *et al.*). OPTAT. 1, 4 p. 6, 15 audias . . . -is nostrae responsa (PAVL. NOL. epist. 3, 1 p. 13, 10 *al.* CONC.^S II 3, 3 p. 101, 16 [*II 1, 3 p. 88, 6* ταπεινώσεως]. *et al. aliter p. 3116, 28*). **2** *singulariter de secunda persona*: GREG. M. epist. 11, 2 p. 261, 6 sanctitatem vitae tuae -is tuae testatur epistola.

II *de locis humilibus* (*per sing. vel plur.*; *cf. p. 3115, 65*): PANEG. 5, 6, 8 supra saxa perpetua sunt, infra -s pruinosa. AVG. in psalm. 103 serm. 2, 10 p. 1356^in. colles et montes tumores terrarum sunt, valles . . . -es terrarum.

deriv.: humilitatula, humilito.

humilitātio *v. p. 3099, 34 sqq.*

humilitātula, -ae *f.* [*ab* humilitas *demin., cf.* paupertatula *sim. J. B. H.*] *fere i. q. vilis humilitas* (*pro formula modestiae*): RVSTIC. Conc.^S I 4 p. 135, 27 *deus* gubernabit . . . et sanctitatem tuam et -am nostram.

humilito, -ātum, -āre. *ab* humilitas, *cf.* debilito, nobilito *sim.* [*var. l.* humilio *l. 53. 59. 63; cf. p. 3100, 56.*]

i. q. humilem reddere: **1** *proprie*: FIRM. math. 4, 19, 12 quod si in his, in quibus -atur, signis . . . fuerit *Iuppiter*. *in imag.*: AVG. conf. 9, 4, 7 quemadmodum me complanaveris (*domine*) -tis (humiliatis *var. l.*) montibus et collibus cogitationum mearum (*cf. p. 3100, 74*).

2 *translate*: **a** *de ordine*: FIRM. math. 4, 12, 10 *constellatio* patrimonium minuit, -at vitam. 4, 16, 2 si . . . se Marti coniunxerit *Luna*, ambos parentes [faciet] -at[em], patri miserias indicit. AMM. 29, 2, 15 -ti tot rerum apices . . . , et praecipue consulares. 30, 4, 2 ad -andam (humiliandam *dett.*) celsitudinem potestatis. SCHOL. Cic. Bob. p. 81, 5 maternum genus -are conatus est (*sc. verbis*). GREG. TVR. Franc. 3, 33 p. 137, 2 *Asteriolus* valde -tus est et ab honore depositus. **b** *de animo* (*reflexive*): ITALA Sirach 3, 20 (Aug. cons. euang. 4, 10, 20) quanto magnus es, tanto -a (humilia *var. l., Vulg.; gr.* ταπείνου) te in omnibus.

deriv.: ? humilitatio (*l. 43*).

humilitūdo, -inis *f.* *ab* humilis, *cf.* altitudo. GLOSS. II 451, 45 (*v. p. 3099, 35*). 498, 44 -o: ταπείνωμα. 582, 6 -o: humilitas.

humilo *v.* 1. humilio. *Klepl.*

1. *humo, -āvī, -ātum, -āre. [*ab* humus. *J. B. H.*] *aspirandum sec.* GRAMM. suppl. 299, 2 (*cf.* CHAR. gramm. p. 472, 34 B.). NOT. Tir. 37, 46^a -tus. *de etym. et notione*: VARRO ling. 5, 23 quod terra sit humus, ideo is -tus mortuus, qui terra obrutus. CIC. leg. 2, 57 quod nunc communiter in omnibus sepultis venit usu, ut -ti dicantur, id erat proprium tum (*aet. Enni*) in iis, quos humus iniecta contexerat, eumque morem ius pontificale confirmat; nam prius quam in os iniecta gleba est, locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis; ⌊iniecta gleba tum et illis -tus est et gleba vocatur⌋ (⌊ ⌋ *dub., v. app. crit. et cf. Vahlen, Philol. Schr. I 557*). Tusc. 1, 36 in terram . . . cadentibus corporibus iisque humo tectis, e quo dictum est -ari. PLIN. nat. 7, 187 sepultus . . . intellegatur quoquo modo conditus, -tus vero humo contectus (*sententiam del. Mayhoff ut additamentum librariorum*). CASSIOD. gramm. VII 200, 4 (*ex Eutyche*) postumus post -tum, id est post sepultum, patrem natus (*cf. p. 3099, 18*). DIFF. gramm. suppl. 285, 14 humus locus sepulturae ab -ando dictus. SYNON. Cic. p. 419, 2. 444, 5 B. ISID. diff. 1, 552 humus . . . inferior et deorsum et humida, unde et -ti sepulti. orig. 10, 121 -tus, quod sit humo tectus, id est sepultus. 11, 2, 37 sepelire . . . est condere corpus; nam -are obruere dicimus, hoc est humum inicere. GLOSS.^L III Abol. HU 1 -are: in terra recondere. 2 -andus: terra tegendus. Abstr. HU 3 -tus: sepultus (V Abba HU 3). GLOSS. II 326, 32 θάπτω: -o sepelio tumulo. IV 445, 12 -andum: humo tegendum vel sepeliendum. *legitur inde a* VARRONE, CIC., LVCR. LEGE Vrson.; *part.* -tus *inde a* VARRONE, CIC., SALL. (*cf.* inhumatus *inde a* PACVV.). [*e coni. dub.* (*notione sepeliendi debilitata vel neglecta fere i. q.* '*terra obrutus*'): ITIN. Alex. 35 eius † pars fertur Tanaidos ⌊-ta⌋ paludibus Maeotis emergere denuo (⌊ ⌋ *sic post Kochium Volkmann in ed.* [*cf. 39* '*amnes* sepulti'; *v. et Tert. pall. 2 p. 921 Oe.* 'fluminum viae obhumando *mutant*']; humo Asia *cod.*; humo hausta *suspic. Haffter* [*cf. 39* '*amnis* harenis bibitur' *et* 'amnes hauriantur'; *de script.* aust- *v. 12 et 39*]). *dub. trad.*: TERT. apol. 10, 10 *imperatores* luctu publico ⌊-tos⌋ mortuos *confitentur Romani* (⌊ ⌋ *cod. Fuld., om. cett.; v. Löfstedt, Krit. Bem. z. Tert. Apol. 49*). COD. Theod. 9, 17, 7 (*v. p. 3084, 22*).]

i. q. **θάπτειν, sepelire** (*de ratione inter hanc vocem et* -are *intercedente v. s.* sepelire):

I *proprie*: **A** *generatim de ritu sepeliendi*:

1 *usu strictiore i. q. humo obruere*: **a** *pressius et explicite opposito ritu comburendi* (*cf. p. 3119, 74. 81; aliter infra l. 35*): CIC. leg. 2, 58 'hominem mortuum', inquit lex in duodecim, 'in urbe ne sepelito neve urito' . . . ; quod . . . addit 'neve urito', indicat non qui uratur sepeliri, sed qui -etur. LEX VRSON. (CIL I^2 594) 73, 4 ne quis intra fines oppidi . . . hominem mortuom inferto (*cf. p. 3121, 9*) neve ibi -ato neve urito neve . . . monimentum aedificato. MIN. FEL. 34, 10 nec . . . ullum damnum sepulturae timemus, sed veterem et meliorem consuetudinem -andi frequentamus (*cf. 11, 4 Christiani* damnant ignium sepulturas).

b *in universum* (*cf. p. 3119, 73 sq.; add.* terrā *l. 41; cf. p. 3121, 22*): *-atur corpus* (*caput p. 3121, 2*) *mortui sive integrum sive crematum* (*aliter p. 3121, 26; -antur cineres l. 78. p. 3121, 4*):

α *de hominibus*: VARRO frg. Non. p. 163 quod -tus non sit, heredi porca praecidanea suscipienda. CIC. carm. frg. 41, 2 B. (Tusc. 3, 59) multi⟨s⟩ sunt -andi liberi (*Eur. frg. 757, 3 N.*^2 θάπτει). de orat. 2, 353. Brut. 73 *Themistoclem* Thucydides . . . scripsit in Attica clam -tum (*Thuc. 1, 138, 6* τὰ . . . ὀστᾶ . . . τεθῆναι). leg. 2, 63 ius terra -andi. Tusc. 1, 108 corpora (VERG. Aen. 6, 161 PROP. 2, 13, 49 TAC. ann. 4, 73, 3. 6, 29, 1. *et al. cf.* HIER. epist. 39, 5, 4 corpusculo). nat. deor. 3, 57. div. 1, 56 cum ignotum quendam mortuum vidisset eumque -isset *Simonides* (*cf.* FEST. *l. 66.* ITALA gen. 23, 4 [Tert. resurr. 18 p. 51, 1] -bo m. meum [θάψω, *Vulg.* ut sepeliam]. HIL. in Matth. 7, 11. CIL VI 35876 neve alium quem mor⟨tuum⟩ inferto neve -ato neve oss⟨a⟩ ponito). 1, 88 in quo *solo* est -tus *Amphiaraus* (*cf.* VAL. MAX. 8, 15 ext. 3 locum, quo -tus est *A.*). 2, 135. LVCR. 6, 1279 (*de pestil. Athen.*) nec mos ille sepulturae remanebat in urbe, quo prius hic populus . . . consuerat -ari; . . . unus quisque suum pro re ⟨defunctum *Diels*⟩ . . . -bat (*cf.* SALL. hist. frg. pap. Ryl. 473 pro fortu⟨na⟩ [CVRT. 3, 12, 14 pro habitu praesentis fortunae]. AMM. 31, 7, 16 pro . . . temporis ratione). CIL I^2 2123 in quibus loceis nemo -tus erit, qui volet, sibi vivous monumentum faciet, in quibus loceis -ti erunt, ei d(um)t(axat) quei -tus erit postereisque eius monumentum fieri licebit (IAVOL. dig. 8, 4, 4 ut certus numerus hominum in uno loco -etur. MACER dig. 11, 7, 37 pr. pretium loci, in quo defunctus -tus est. TERT. resurr. 18 p. 50, 24 postulans . . . Sarrae -andae locum. CIL V 381 locum -andi. *cf. etiam l. 48. 67*). VERG. Aen. 10, 493 solamen -andi (*cf.* AMM. 19, 2, 14 suprema . . . -andi solacia). 11, 2 HOR. sat. 2, 3, 187. PROP. 3, 7, 10 cognatos inter -are rogos. 3, 16, 29 -er ignotae cumulis vallatus harenae. 4, 7, 4 *Cynthia* murmur ad extremae nuper -ta viae *Tiburtinae*. LIV. 26, 25, 13 ut, qui . . . cecidissent, eos uno tumulo contegerent adscriberentque -tis titulum (SVET. Cal. 3, 2 caesorum . . . reliquias). FEST. p. 278 religiosum sepulcrum, ubi mortuus sepultus aut -tus sit, satis constare ait *Aelius Gallus* (CIL I 1409 add. 1, 2 [= Bruns^7 p. 158 n. 33] locus, ubi quis adversus ea -tus sepultusve erit, purus et religione solutus esto. V 3072 inferendi in ea area -and(i) sepeliundi ius potestasqu(e) esto. *cf.* VLP. dig. 11, 7, 2, 5 [*ex Celso*] non totus, qui sepulturae destinatus est, locus religiosus fit, sed quatenus corpus -tum est). VAL. MAX. 5, 3 ext. 3 in patria. SEN. Thy. 1091 (*verba Thyestae*) si natos *comesos* pater -are et igni tradere extremo volo, ego sum cremandus. CVRT. 5, 4, 3 militiae . . . sollemne . . . munus . . . -andi suos (SIL. 2, 264 miserabile. *v. et p. 3121, 23. cf.* HIL. in Matth. 7, 11 obsequium -andi patris. AMM. 19, 4, 1 officia [SVLP. SEV. chron. 2, 30, 3]). 7, 2, 32 *Parmenionis* truncum -are permisit (VIR. ill. 77, 12 [*add. codd. dett.*] rogo inustus -tusque). 8, 2, 12 PLIN. nat. 7, 109 SIL. 12, 478. MART. 6, 28, 4 hoc sub marmore Glaucias -tus . . . iacet. SVET. vita Hor. p. 48, 8 -tus (*secl. Reifferscheid*) et conditus est extremis Esquiliis. APVL. flor. 15 p. 58 religiose (AVG. serm. 275, 3). MARCELL. dig. 11, 8, 2 SCAEV. dig. 33, 2, 34 pr. TERT. apol. 39, 6 egenis . . . -andis. resurr. 18 p. 51, 2 '-bo mortuum meum' (*v. supra l. 45*) carnem scilicet; non enim animae (*cf. p. 3121, 29*) -andae spatium desiderasset

[Lausberg]

Abraham, etsi anima mortalis crederetur. ITIN. Alex. 9 caesos. CAPITOL. Aur. 25, 3 *Marcus* caput *Cassii* ... -ari iussit. IVST. 11, 6, 13. CIL X 7112 (*aet. Const.*). CE 651, 3 (*a. 367*). PS. AVR. VICT. epit. 13, 11 *Traiani* exusti corporis cineres ... -ti ... Traiani foro. AMM. 21, 16, 20 *al.* CLAVD. DON. Aen. 11, 1 p. 405, 13 cura -andi (*cf.* PRVD. cath. 10, 75 studio). PRVD. tituli 154 exequias ... -andas. SIDON. epist. 7, 17, 2 -andi funeris (*i. corporis mortui*). PASS. Theclae Ba 43 p. 126, 6 adn. ubi corpore requiescit (*cf. l. 17*) -ta. CE 730, 2 (*cf. V. T. gen. 3, 19*). CIL V 1345 inferri -arei liceat (*cf. p. 3120, 29. 46. 69*). 3072. XIV 1473 ut ei liceat itum aditum ambitum -andumve sacrificandum (*gerund. pro supino? de structura mixta cf. Svennung, Unters. Pallad. 332*[1]) caussa (*cf.* INSCR. NSc. 1928 p. 382 n. 5 -andi corporis sui ⟨causa⟩). *et al.* *tituli sepulcrales* (*cf. p. 3120, 79*): CIL VI 3600 T. Helvius frater et Q. Helvius Gallus pater eum hic -arunt. 6550 T. Statilius ... hic -tus est (35909 IX 3886 X 6330. INSCR. christ. Diehl 207 [*a. 433*]. INSCR. NSc. 1918 p. 24 n. 21). XI 6409 -ta est Rutilia P. f. Prim(a). CE 758, 6 ne lateat quis hic -tus quiescat (*cf. l. 8*). 1050, 1 debuit hoc (*sc. tumulo, monumento*) patris natus duo corpora -are. 2178, 3 hic solus pater hunc -vit parvolum.

β *de catulis*: PLIN. nat. 30, 64 si catuli ... ex ore aegri suctum lactis accipiant, transire vim morbi (*eqs.*) ...; monent -ari debere eos obrutos terra (*cf. 30, 42* obrui tales *catulos* religio est). SER. SAMM. 439 cui *catulo* ... extincto munus (*cf. p. 3120, 74*) debetur -andi.

2 *usu dilatato de aliis caeremoniis sepulturae*: NEP. Eum. 13, 4 Antigonus ... Eumenem mortuum propinquis eius sepeliundum tradidit; hi ... honesto ... funere ... -erunt ossaque eius in Cappadociam ad ... uxorem ... deportanda curarunt (*agitur de concrematione, cf. Diod. 19, 44, 2 Plut. Eum. 19, 2*). *in imagine*: TERT. anim. 33 p. 356, 15 nonne illa anima (*homicidae, per metempsychosem in pecore macello destinato inclusa*) plus solacii quam supplicii relatura est, quod funus inter coquos pretiosissimos invenit, quod condimentis Apicianis ... -atur? (*alluditur ad condimenta sepulturae, cf. e. gr. resurr. 27 p. 65, 3*).

B *speciatim de Curtio terrae hiatu coeunte incluso*: VARRO ling. 5, 148 locum coisse atque eius *Curtii* corpus divinitus -asse.

II *translate i. q. supprimere* (*cf. usum transl. verbi q. e. sepelire*): TERT. uxor. 1, 4 p. 675 Oe. spiritali affectione carnalem illam concupiscentiam -bis.

deriv.: humatio, humator, humatus. *compos.*: circum-, in-, obhumo. *cf.* inhumatus. *Lausberg.*

2. humo, -inis *v.* homo (*p. 2871, 70*).

hūmor (hūmōr-) *v.* umor (umor-). *Haffter.*

***humus**, -ī *f.* (*m., n.: l. 56 sqq.*). [*cf. c. osc.* huntrus '*inferos*', *umbr.* hutra '*infra*' *etc. et c. gr.* χθών, *sanscr.* kṣāḥ (*gen.* jmáḥ), *lituan.* žẽmė, *slavon.* zemlja, *hethit.* tegan, *toch.* tkaṃ '*terra*'; *cf.* homo. *J. B. H.*] *de script. et formis*: *aspirationem postulant* TER. MAVR. 784. CHAR. gramm. p. 350, 23 B. (*ex Cominiano*). AVDAX gramm. VII 362, 15 GRAMM. suppl. 299, 2. *gen.* -us (?): LEX vic. Furf. (CIL I^2 756) 5 (*v. Brugmann, IF 39, 1921, 151 sqq.*). *abl.* -u: VARRO Men. 422 *et* 531 (Non. p. 488 -u pro -o). *cf. p. 3122, 40.* *plur. non legitur* (*dub.* ACT. ARV. Dessau 9522 II 19 [*a. 240*] -is, *v. Wissowa, Herm. 52, 1917, 340*). *de prosodia*: SERV. georg. 1, 44 '-us' u brevis. hū-: CE 702, 11 (*a. 528*) hůmum. NOT. Tir. 37, 46. *de genere notabilia* (*de fem. v. e. g.* CHAR. gramm. p. 19, 19 B. GRAMM. suppl. 129, 8): *masc.* (*cf.* PRISC. gramm. II 169, 13 hic et haec -us. GLOSS. II 550, 34 hic -us): LAEV. carm. frg. 6 (*v. l. 84 sq.*) -um umidum (GRACCH. trag. 3. *sed v.* PRISC. *l. 61*). APVL. *p. 3122, 46.* ITALA *p. 3122, 54.* CIL VIII 684, 6 (?; *v. p. 3124, 62*). ? *neutr.* (*cf.* PRISC. gramm. II 269, 5 etiam neutrum in 'um' desinens invenitur apud veteres [*affert* LAEV. *et* GRACCH. *l. 58*]): GLOSS. II 284, 37 ἔδαφος -us -um *eqs.* *de etym. et notione*: VARRO ling. 5, 23 terra ... eadem et -us. *ibid.* in mundo infima -us. HIER. epist. 106, 63, 4 -us, id est terra. CHAR. gramm. p. 451, 31 B. -us γῆ χαμαί (*cf.* GLOSS.). EXPLAN. in Don. gramm. IV 537, 29 haec est ... terra, quae et -us; sed ... est differentia: generaliter ubique terra est, non ubique -us (*eqs.*); -us ... humida ... quae humorem habet (*cf.* ISID. orig. 14, 1, 1 -us ab inferiori vel humida terra, ut sub mari. DIFF. ed. Beck p. 85, 3 ab humectatione vel quod de ipsa homo [*v. p. 2871, 50 sqq.*] sit factus). ISID. orig. 20, 3, 4 mus terra, unde et -us (*cf. Tietze, Glotta 28, 1940, 279*). DIFF. gramm. suppl. 285, 13 tertia pars mundi terra, tellus dea, -us locus sepulturae ab humando dictus (*cf. p. 3119, 84 sqq. et p. 3122, 82*). SYNON. Cic. p. 427, 7 B. PLAC. $Gloss.^L$ IV H 13 -us terra ab humanitate dicta, quia cunctis humana est. GLOSS. γῆ. ἔδαφος. τάφος. terra. *graece resp.* γῆ, *ubi nihil aliud adnotatur.* *legitur inde ab* ENN., PLAVT., TER.; *deest e. g.* CAES., NEP., CELS.; *frequentat* OV. [*dub. vel falso trad.*: LEX vic. Furf. (*v. l. 50*). SEN. nat. 3, 15, 3 COLVM. 4, 24, 3 PORPH. Hor. carm. 1, 6, 12. ACT. ARV. (*l. 52*).]

i. q. γῆ, ***terra***:

I ***loci generales*** (*selecti*): **A** *de solo* (*animato p. 3122, 14 sq. 26*): 1 *in univ. de solo terrae*: ENN. scaen. 411 cubitis pinsibant -um. PLAVT. Stich. 354 -um consperge ante aedes (*cf.* VERG. ecl. 5, 40 spargite -um foliis [9, 19]). LAEV. carm. frg. 6 -um umidum pedibus fodit (*sc. aper*). VARRO Men. 422 *cervus* ungulis nitens (*cf. p. 3125, 62*) -u. CATVLL. 61, 14 pelle -um pedibus (*cf.* HOR. carm. 4, 1, 28 quatient. OV. ars 1, 112 pulsat). VERG. Aen. 5, 330 *sanguis* -um ... madefecerat. 6, 196 pinguem (*cf. infra l. 80*) ... opacat ramus -um (STAT. Theb. 5, 153). 11, 418 -um ... ore momordit *moriens* (PLIN. nat. 8, 52. *cf.* 11, 669 mandit [*de cane investigante*: GRATT. 239]). *al.* HOR. epod. 16, 52 intumescit alta viperis -us. ars 159 *puer* pede ... signat -um (PROP. 4, 7, 40 cyclade. *cf.* OV. met. 1, 136 limite mensor). OV. fast. 1, 148 spectans ... -um. 4, 844 premit ... sanguinulentus -um (5, 710). 4, 912 tremat in summa leve cacumen (*i. seges*) -o (SEN. Phaedr. 1062 nat. 3, 7, 2. *et al.*). *al.* HOMER. 482 sanguine manat -us. STAT. Theb. 4, 458 infossus -o (*dat.*) ... agger ... pineus. 5, 526 *anguis* adhaeret -o (*cf. p. 3125, 37*). 12, 250 crudelis -us (*i. locus pugnae*). silv. 1, 1, 57 insessa ... pondere ... subter anhelat -us. MART. 2, 75, 6 (*de solo arenae*). *et al.* *in imag.* (*cf. p. 3124, 67. 3125, 15*): HOR. sat. 2, 2, 79 corpus onustum ... animum ... adfigit -o. epist. 2, 1, 151 sermones ... repentes per -um (*de sermone humili, item*: ars 230 *ne*, dum vitat -um, nubes ... captet). ars 110 *natura* ad -um maerore ... deducit homines.

2 *de solo aedificii, pavimento sim.* (*cf. p. 3125, 35*): VARRO rust. 2, 7, 10 in stabulis ... umore prohibere oportet -um. 3, 5, 4 perticis inclinatis ex -o ad parietem. CIC. or. frg. A VI 1 -us erat immunda, lutulenta vino *eqs.* VERG. georg. 3, 298. PROP. 3, 15, 16 caput in dura ponere ... -o. OV. fast. 1, 558 squalida ... humanis ossibus albet -us *speluncae*. 6, 234. Pont. 1, 8, 36 aequatā porticus ... -o. COLVM. 6, 30, 2 *al.* STAT. silv. 1, 3, 56 varias ... picta per artes gaudet -us superatque novis asarota figuris (*55* solum). TAC. Germ. 20, 1 *liberi Germanorum* inter eadem pecora, in eadem -o degunt. APVL. met. 6, 2 Psyche ... -um *templi* ... verrens crinibus. *et al.*

3 *de fundo aquae, alveo*: OV. met. 5, 588 aquas ... perspicuas ad -um.

B *de materia* (*nota* '-us terrae' *l. 50*): 1 *in univ.*: CIC. leg. 2, 57 quos -us iniecta contexerat (LIV. 21, 28, 7. 44, 5, 4. *cf.* LIV. 22, 51, 8 superiecta [COLVM. 4, 22, 6]). Tusc. 1, 36 *corporibus* -o tectis, e quo dictum est 'humari' (VERG. georg. 1, 213 lini segetem *eqs.* 3, 558 cadavera. Aen. 10, 902 corpus. *et al.*). SALL. Iug. 53, 1 -um aridam vento agitari. VERG. georg. 2, 232 iubebis in solido puteum demitti omnemque repones rursus -um *eqs.* (*syn.* terra). PROP. 4, 4, 8 suggesta ... -o (*cf.* OV. Ib. 462 ingesta [COLVM. 3, 16, 1 (-u S^1A)]. LIV. 38, 7, 6 egerentes [*v. vol. V 2, 242, 42*]. CVRT. 6, 5, 20 adgesta [MART. 8, 57, 4. *et al.*]. COLVM. 11, 3, 5 regesta [STAT. Theb. 6, 622]). OV. fast. 4, 823 fossa repletur -o. CVRT. 4, 3, 9 -us aggerebatur. COLVM. 3, 11, 8 montium ima, quae ⟨a⟩ verticibus defluentem -um receperint. LVCAN. 3, 398 *ut robur silvarum* structa laterum conpage ligatam artat -um (*seq.* agger). APVL. met. 1, 13 corpus parvo contumulet (*cf. p. 3123, 42*) -o. AVG. gen. ad litt. 3, 10 p. 73, 3 (*inter elementa; opp.* humor, aer, ignis). *et al.*

2 -us *est substantia*: **a** *animantium*: α *hominum* (*cf. s. v.* homo *p. 2871, 50 sqq.*): ITALA gen. 2, 7 (Isid. orig. 11, 1, 4) creavit deus hominem de -o terrae (χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, *Vulg.* de limo terrae. *ex hoc loco pendent*: VICTORIN. POETOV. fabr. mund. 4 deus hominem de -o instruxit. 9. LACT. inst. 2, 10, 3 *homo* fictus ex -o [ira 10, 43]. HIER. epist. 51, 6, 6 [*Epiphan.*]. MAR. VICTOR aleth. 1, 208). I Macc. 2, 63 (rec. L) *peccator* conversus est in -um suum (χοῦν, *Vulg.* terram. *cf.* CE 702, 11 [*a. 528*] repetens ... -um). *peculiariter i. q.* '*natura humana*': VEN. FORT. carm. app. p. 375 v. 178 caelorum artificem cum tua (*Mariae*) ferret -us. p. 377 v. 258 (*de Christo*) hoc deus, illud -us. β *bestiarum*: MELA 1, 52 ut ... glaebis ... infundat animas ex ipsaque -o vitalia effingat *Nilus*. VVLG. gen. 2, 19 formatis ... de -o ... animantibus terrae.

b *rerum* (*in arte figlina*): OV. trist. 2, 489 -um, de qua fingantur pocula. PLIN. nat. 35, 161. TAC. Germ. 5, 3 vasa, quae -o finguntur.

C *de loco* (*animato p. 3123, 5. 58; usu metonymico p. 3123, 60*): 1 *vi strictiore significatur tellus* (*substantia telluris p. 3123, 14*): **a** *generatim* (*praecipue in agricultura* [*cf. Westerath, Die Fachausdrücke des Ackerbaues ..., Osnabrück 1938 p. 7. 29*]; *-o conduntur mortui l. 82*): VARRO rust. 1, 8, 5 parit -us mures. frg. Non. p. 115 cum -us ... semina recipere non possit *eqs.* CIC. Cato 59 -um subactam atque puram. SALL. Iug. 18, 1 -i pabulum (*cf.* OV. fast. 5, 208 pabula ... -us *habet*). 48, 3 -i arido (*v. vol. II 569, 61*) atque harenoso ([-i in a. a. h., -o arida a. arenosa *dett.*]. *inde*: AMBR. exc. Sat. 2, 57. virg. 3, 5, 21 [*in imag.; antea*: aspero montium; aridum, arida *varr. ll.*]. HEGES. 4, 16, 2 [-o *ZV*, arida *B*]. HIER. in Am. prol. p. 990^A. *vix recte Neue-W.* I^3 *970.* II^3 *642 sq.*). VERG. ecl. 4, 40 non rastros patietur -us (*cf.* georg. 2, 408 -um fodito. TIB. 1, 7, 30 teneram [*cf. p. 3123, 10*] ferro sollicitavit -um. OV. epist. 12, 94 vomere findis. fast. 4, 693. *et al.*). 9, 41 fundit -us flores (OV. met. 5, 390 *dat* -us umida flores. CLAVD. rapt. Pros. 2, 91 in herbas turget -us). georg. 1, 220 triticeam in messem ... exercebis -um. 2, 184 pinguis -us dulcique uligine laeta (OV. ars 1, 360 [*in comparat.*] seges in p. luxuriabit -o. *et al. cf. l. 4*). Aen. 9, 214 sit, qui me ... mandet -o (*cf.* PROP. 3, 7, 25 reddite corpus -o. *v. et l. 35. 46. p. 3121, 72. 74. 3123, 42. 3124, 17. 20. 59. 61. 3125, 49. 3126, 1*). AETNA 267 haec plantis -us, haec herbis dignissima

[*Tietze*]

tellus (*265* glebarum). TIB. 2, 1, 5 luce sacrā requiescat -us. OV. am. 3, 8, 36 omne lucrum tenebris alta premebat -us. met. 4, 636 armenta per herbas errabant et -um vicinia nulla premebant. 5, 647 partim . . . rudi data semina . . . spargere -o, partim . . . recultae. fast. 1, 666 reformidat . . . volnus -us (*i. sulcum sim.; de -o animata item*: STAT. silv. 2, 2, 58 gaudet -us). 5, 280 aut pecus aut latam dives habebat -um. Pont. 1, 4, 14 fructibus assiduis lassa senescit -us. 1, 8, 58 mota spargere semen -o. *al.* NVX 125 repurgat -um *dominus* (*antea*: lapidosus ager). COLVM. 2, 9, 3 densa cretosaque et uliginosa. 2, 8, 17 levem solutamque. 4, 4, 3 tenera. 4, 27, 1 lutosa. *al.* PETRON. 127, 9 v. 6 -us Venerem molles clamavit in herbas. PLIN. nat. 22, 8 herbam porrigere victos, hoc est terra et altrice ipsa -o et humatione etiam cedere. STAT. Theb. 3, 561 silvas . . . -umque edomuisse manu. AVIEN. orb. terr. 1193 dives -o tellus (*cf. p. 3124, 82*), dives . . . arbore caespes. *et al.* *in imag.*: OV. Pont. 1, 5, 56 hanc messem (*i. carmina*) . . . si mea reddit -us. HIER. epist. 22, 17, 2 inrigata -us (*i. homo satur*) spinas libidinum germinat. *cf. p. 3122, 73.* **b** *de terra solida, continenti, litore* (*cf. p. 3124, 49. 3125, 66*): OV. epist. 9, 14 latam Nereus . . . ambit -um (*cf.* ars 2, 469 -us aequore cincta est [AVIEN. Arat. 1826 -us succincta salo]). met. 1, 345 surgit -us, crescunt loca decrescentibus undis. 6, 188 nec caelo nec -o nec aquis . . . recepta est *Latona* (*cf. p. 3124, 56*). 8, 588 fluctus . . . continuam diduxit -um. fast. 3, 52 in sicca pueri (*Romulus et Remus*) destituuntur -o (TAC. ann. 1, 70, 2 s. -o aut modice adlabente aestu). 3, 590 ex oculis visa refugit -us (*cf.* STAT. Theb. 2, 195 prospectet amicam puppis -um). Ib. 594 ubi . . . superaris . . . aequor, contacta pereas ut Palinurus -o. COLVM. 8, 13, 1 aves, quas Graeci vocant ἀμφιβίους, quia . . . nec magis -o quam stagno consueverunt. PAVL. NOL. carm. 27, 40 *mare rubrum* factum sanctis -us, aequor iniquis. AVG. civ. 7, 6 p. 282, 8 D. *dividi* terram . . . in aquam et -um. RVT. NAM. 1, 220 cymbis, quorum perfugio crebra pateret -us. DRAC. laud. dei 1, 157 arida materies (*i. substantia terrae rudis*) . . . nondum mater -us (2, 189). *et al.* **c** *de inferis*: PROP. 4, 11, 100 dum pretium vitae grata rependit -us.

2 *vi latiore signif. regio*: **a** *de partibus terrae* (*nota* '-us orbis' *l. 41*): PROP. 3, 1, 30 Parim vix sua nosset -us. OV. epist. 4, 68 Gnosia me vellem detinuisset -us (*item c. nom. propr.*: fast. 2, 444 ab Etrusca venerat . . . -o. *al.* MELA 2, 126 Ebusitana. TERT. adv. Prax. 1 p. 228, 1 Romanae. *et al.*). met. 2, 710 gratam . . . Minervae . . . -um (Pont. 1, 3, 80 Veneri). 15, 631 mediam . . . tenentes orbis -um Delphos (trist. 3, 13, 12 extremam gelidi . . . in o. -um). trist. 3, 3, 32 ut saltem patria contumularer (*cf. p. 3122, 46*) -o. *al.* MART. 9, 70, 4 cum . . . maesta . . . civili caede maderet -us (*i. Italia*). ANTH. 455, 4 victores victa sic potiuntur -o (*cf.* CLAVD. 26, 531 hanc . . . vel victor regno vel morte tenebo victus -um). AVIEN. orb. terr. 1035 esset ut . . . nomen -o (*Dionys. 870* χώρῳ). VVLG. num. 14, 8 -um lacte et melle manantem (*Itala Lugd.* terram). deut. 4, 22 morior in hac -o (*Itala Lugd.* terra). *al.* SIDON. epist. 4, 21, 3 ut . . . -um altricem (*i. patriam*) . . . velut hosticum solum fugias. *et al.* **b** *de mundo* (*cf. l. 22. p. 3124, 56. 3125, 15; huc fortasse*: INSCR. christ. Diehl 4755, 3 nec . . . laetum *me* . . . misit . . . -us): VARRO ling. 5, 59 humores frigidae sunt -i (*antea*: terra, *opp.* caelum). HOR. carm. 3, 2, 24 virtus recludens . . . caelum . . . udam spernit -um. OV. fast. 1, 250 *Iustitia* ultima de superis . . . reliquit -um (*cf.* Pont. 1, 6, 30 *Spes* in dis invisā sola remansit -o). 6, 252 caelestia numina sensi laetaque purpurea luce refulsit -us. trist. 4, 3, 6. ANTH. 466, 4 Phoebus ad ortus lustrata devectus -o. PRVD. cath. 11, 10 gratetur . . . gaudens -us (*antea*: caelum). psych. 202. c. Symm. 2, 126 dividitur . . . ab -o convexi regia caeli (*syn.* tellus). PAVL. NOL. carm. 21, 150 (*opp.* supernas . . . domos). *et al.* *metonymice fere i. q. 'homines'*: VVLG. Ioel 1, 10 depopulata est regio, luxit -us (HIER. in Ioel 1 p. 957^A *ad l.*: μετωνυμικῶς pro eo quod est 'hi qui versantur in -o').

II *structurae*: A *per praep.*: 1 *c. acc.*: ad: VARRO ling. 5, 23 ad -um demissior. HOR. *p. 3122, 19.* OV. *p. 3122, 31.* STAT. Theb. 4, 318. PORPH. *p. 3125, 20.* circa: SEN. nat. 6, 27, 4 cum adflatus aeris diri c. ipsam -um exceperint *oves*. in: VARRO Men. 391 traps . . . in -um accidens (*cf.* CVRT. 3, 11, 4 cadebant). rust. 1, 39, 3 *semina* demittuntur (1, 40, 4. SEN. nat. 1, 8, 2 usque in. *cf.* OV. trist. 3, 8, 2 misit [3, 13, 12 *v. supra l. 41.* SEN. epist. 52, 5]). BIBAC. carm. frg. 8 lapsus . . . defluxit. AETNA 225 *pecudibus* effusis. OV. am. 3, 6, 67 oculos in -um deiecta (met. 6, 607 vultu. *et al. cf.* OV. epist. 6, 33 iactos. CVRT. 5, 12, 8 abiecit. TAC. ann. 12, 47, 5 proiectos). met. 7, 574 corpora devolvunt. Ib. 409 trabes pressas in -um (ab -o *T*). CVRT. 9, 1, 10 MELA 1, 45. 2, 10 PLIN. nat. 31, 38. *et al.* per: PACVV. trag. 351 comā tractate p. . . . -um *Dircen* (*cf.* AMBR. vid. 2, 28 p. 243^B trahens vestem). HOR. *p. 3122, 17.* OV. met. 4, 573 vipereos sparsi . . . dentes. 15, 689 serpit. MANIL. 5, 443 COLVM. 5, 4, 2 MELA 3, 71 STAT. silv. 2, 7, 36 IVV. 15, 63 TAC. Germ. 39, 2. *et al.* propter: OV. met. 8, 258 *perdix* p. -um volitat. super: VERG. Aen. 5, 330 *sanguis* fusus -um . . . s. madefecerat (TAC. ann. 16, 35, 1 *cruorem* -um s. spargens). TAC. Germ. 45, 3 paucos . . . sepelivere, ceterum volgus s. -um relictum.

2 *c. abl.*: ab: VERG. Aen. 3, 24 ab -o convellere silvam. 5, 452 attollit amicum. OV. fast. 2, 444 (*v. p. 3123, 38*). trist. 4, 3, 6 extet (PLIN. nat. 6, 89). COLVM. 9, 5, 3. STAT. Theb. 6, 807 conantem. *et al.* de: OV. fast. 2, 354 membra . . . de dura . . . tollit -o. VVLG. Is. 29, 4 de -o eloquium tuum mussitabit (*gr.* ἐδάφος). GREG. M. moral. 6, 14 p. 736^D egreditur (p. 737^B). ex: VARRO *p. 3122, 22.* PROP. 4, 8, 8 ima. PLIN. nat. 8, 182 iacentes ex -o tolli. in (*fere c. adi.; v. et p. 3125, 10*): VARRO Men. 531 in -u calce[o]s facis elixos. ELEG. in Maecen. 1, 96 membra . . . in strata sternere . . . -o. PROP. 3, 15, 16 (*v. p. 3122, 24*) ponere (OV. epist. 4, 44 graminea. trist. 1, 2, 54 solida. *cf.* PLIN. nat. 28, 61 in -o [-um *d T*, unum *f*] deponi). OV. am. 3, 5, 22 in viridi . . . sedit -o (*cf.* ars 3, 696 hac . . . resedit). epist. 6, 26 in opposita lumina fixus -o (fast. 3, 442 solida. trist. 4, 2, 29 in -o. SEN. nat. 3, 27, 6 lutosa). ars 1, 360 (*v. p. 3122, 81*). rem. 596 in harenosa . . . iacebat -o. fast. 1, 490 Cadmus in Aonia constitit . . . -o (5, 98 peregrina). 3, 52 (*v. p. 3123, 23*). 4, 416 dura. 4, 912 (*v. p. 3122, 10*). 6, 602 concidit in dura . . . -o. Pont. 1, 6, 30 (*v. p. 3123, 55*). 3, 1, 6 in . . . Tomitana condar oportet -o? SEN. nat. 3, 23 summa. COLVM. 2, 16, 3 densa (*eqs.*). 2, 17, 5 resoluta. PLIN. nat. 7, 2 *natura hominem* in nuda -o . . . abicit. TAC. *p. 3122, 28. et al.* sub: TIB. 2, 6, 30 s. tenera . . . *soror* quiescat -o. OV. trist. 1, 6, 12 NVX 170.

B *per casum solum*: 1 *acc.* **humum**: HOR. carm. 4, 14, 32 *hostes* stravit -um. FRONTIN. aq. 94 (*ex lege*) ex lacu -um accidit *aqua*.

2 *abl.* **humō** (GLOSS. IV 445, 14 -o: terra): **a** *abl. loci* (*c. verbis tam status quam motionis; cf. et p. 3125, 10*): α *mera vi locali* (*signif. fundamentum*): (I) *nude* (*nota* pelago -oque *i.* '*terra marique*' *infra l. 37; interdum nescio an de dativo finali cogitare liceat, sed dehortantur exempla sub* (II) *allata; aliter p. 3123, 4*): VERG. georg. 4, 115 figat -o plantas (OV. epist. 20, 242 lumina fixa tenens. met. 9, 84. *cf. infra l. 48 et p. 3122, 17*). Aen. 1, 193 corpora fundat -o (-i *recc.*, *Serv.* ['-i': per -um]. OV. met. 10, 210 [-i *var. l.*]. VAL. FL. 1, 710 [-i *N*, homo *V*]. SEDVL. carm. pasch. 5, 55. *cf. infra l. 54*). OV. met. 3, 127 sua iecit -o . . . arma (*cf.* GREG. TVR. Iul. 17 p. 572, 3 proiectus). 4, 121 iacuit . . . -o ([-i *codd. Heins.*]. PHAEDR. 1, 18, 3 [*P*, -i *cett.*]. DRAC. Orest. 348 GREG. TVR. Mart. 3, 37 p. 641, 13. *cf. l. 44. 56*). fast. 1, 424 quievit (*cf. l. 47*). 3, 15 resedit -o (-i *U*. *cf. l. 45*). trist. 5, 3, 12 multa . . . pelago multaque passus -o. LVCAN. 9, 843 volvuntur (SEDVL. carm. pasch. 2, 200). SIL. 4, 166 spargit (PS. LACT. PLAC. fab. Ov. 3, 1. *aliter p. 3123, 4. 8*). GREG. TVR. Mart. 2, 54 p. 627, 30 prostrata (*cf.* CIL XI 260, 18 se sternat. *v. etiam l. 53*). (II) *c. adi., pron.*: TIB. 1, 2, 74 inculta sit mihi somnus -o. PROP. 2, 11, 2 sterili semina ponit -o (OV. am. 3, 11, 10 dura. ars 2, 524 immunda). 3, 11, 10 armigerā proelia sevit -o *Medea*. OV. epist. 14, 100 nuda . . . recumbis -o (ars 2, 238 iacebis [*cf. l. 34. 56*]. met. 4, 261 sedit [*cf. l. 36*]. SVLP. SEV. epist. 1, 10 cubare. *adde l. 47*). 19, 106 *Niobe* Mygdonia . . . adstat -o. met. 10, 557 hac requiescere . . . -o (SVLP. SEV. epist. 1, 11 nūda. *cf. l. 36*). fast. 2, 648 solida ramos figere . . . -o (*cf. supra l. 29*). Ib. 330 nudus Achillea (*v. app. crit.*) destituaris -o (*i. ora*). Pont. 3, 3, 102 imā vipera serpit -o. SEN. Tro. 1163 non . . . -o . . . summa fluxit *cruor*. COLVM. 2, 10, 22 nec densa nascitur -o (*cf. infra l. 83*). VAL. FL. 4, 339 graminea sternuntur -o (STAT. Theb. 10, 318 gelida. *cf.* APVL. met. 7, 21 -o sordida prostratam [PAVL. NOL. carm. 15, 207 dumosa]. *v. et l. 40*). STAT. Theb. 1, 407 fusus -o gelida (*cf. l. 31*). 2, 647 iniqua lapsus -o. PRVD. c. Symm. 2, 810 una omnes gradiuntur -o (*opp.* caelum, oceanus). MAXIM. eleg. 4, 38 herbosa forte iacebat (*cf. l. 34. 44*) -o.

β *vi magis instrumentali* (*i. q. 'intus in -o'*): (I) *nude*: CE 1561, 9 (*a. 474*) membra recondit -o (*cf. l. 61*). (II) *c. adi., pron.*: OV. met. 4, 240 defodit alta . . . -o (fast. 6, 458 viva). fast. 5, 658 mortuus Ausonia conditur hospes -o (Pont. 1, 5, 34 damnosa . . . semen. CIL VIII 684, 6 hoc [*i. 'huc'?*] . . . conditus -o. *cf. l. 59 p. 3125, 51*).

b *abl. separ.* (*cf. p. 3123, 12*): α *signif. fundamentum* (*i. q. 'a terra'*): (I) *nude*: CIC. nat. deor. 2, 140 *providentia homines* -o excitatos celsos et erectos constituit (SALL. Iug. 79, 6 ventus . . . harenam -o excitavit). VERG. georg. 3, 9 (*in imag.*) temptanda via est, qua me . . . possim tollere -o (PROP. 2, 30, 10 lumina [*cf.* OV. met. 2, 448 oculos attollit]. OV. met. 7, 640 se. 11, 110 fast. 3, 375. 6, 719 *Orion* -o [*i. a tellure*] . . . lacertos. VAL. MAX. 5, 1 ext. 4. *et saepe. cf. infra l. 77*). Aen. 3, 3 -o fumat . . . Troia (SERV. auct.: ab -o, id est funditus). OV. met. 2, 771 *Invidia* surgit -o (fast. 6, 735 s. -o *Anguitenens. cf. l. 79*). 4, 264 se movit. 13, 283 quin corpus -o sublime referrem. SEN. contr. 10, 4, 2 se adlevare (*cf. l. 78*). STAT. Theb. 2, 560 saxum . . ., quod vix . . . *iuvenci* vertere -o (-um *P*) . . . valent. (II) *c. adi., partic.*: OV. ars 1, 154 *pallia* immundā . . . effer -o. met. 2, 587 summa tollebar -o (*cf. supra l. 68*). fast. 4, 532 colligit agresti . . . papaver -o. trist. 1, 3, 94 gelidā membra levavit -o (*cf. l. 74*). 3, 4, 18 tacta surgere . . . -o (*cf. l. 72*). STAT. Theb. 4, 96 altā (alte *Imhof*) anguis -o . . . erigitur.

β *signif. origo* (*i. q. 'ex terra'*): (I) *nude*: VERG. georg. 2, 460 fundit -o . . . victum . . . tellus. QVINT. inst. 1, 6, 34 hominem appellari, quia sit -o natus (*cf.* CENS. 4, 12 exortus *Erichthonius*. AMM. 19, 8, 11 exiluisse . . . sunt aestimati *Sparti*. *v. etiam l. 51*).

[*Tietze*]

(II) *c. adi., partic.*: CVLEX 281 viridi radicem moverat ... quercus -o. OV. met. 13, 442 exit -o ... rupta *simulacrum Achillis* (STAT. Theb. 4, 120 Persea ... amnis -o [*i. terra*]. ANTH. 478, 8 attrita calculus ... -o). COLVM. 2, 2, 4 resoluta -o ... provenit (2, 10, 18). SIL. 5, 67 -o lacera ... erupit *cruor*.

deriv.: humilis, humo.

adv. ˣ**humi.** [*cf. c. gr. χαμαί. v. Stolz-Leumann⁵ 271. J. B. H.*] *de notione*: DIOM. gramm. I 405, 11 (*ex Cominiano*) adverbium loci in loco, ut -i nascitur, id est ⟨in⟩ -o (*cf.* ARVS. gramm. VII 477, 31). GLOSS. *χαμαί.* *de ratione inter* -i, humo (*v. p. 3124, 24*), in humo (*v. p. 3124, 6*) *intercedente v. Klinck, Beitr. z. Gesch. d. Lokativs ..., Diss. München 1932, 60 sqq.* *inde a* TER. [*dub. interpr.*: VERS. metr. Bass. gramm. VI 265, 2 modo pecora rapida caper agitat -i.]

i. q. χαμαί (*in imag. vel vi dilatata [de terra, mundo sim. vel de humilitate] infra l. 21. 22. 24. 25. 27. 38. 40 sqq. 53. 65. 71. 79; de terra solida infra l. 66*): **1** *vi stativa*: **a** *generatim i. q. 'in humo'* (*nota '-i cohaerere' l. 38*): TER. Andr. 726 ante nostram ianuam appone *puerum.* :: obsecro, -ine? (*cf.* HOR. carm. 3, 5, 44 -i posuisse voltum [PORPH.: ad -um. OV. met. 3, 420 SEN. epist. 5, 2. *et al.*]. APVL. met. 8, 30 reposita). LVCIL. 1018 (*in imag.?*) in stercore -i *eqs.* CIC. Catil. 1, 26 iacere -i (Tusc. 5, 76 [*in imag.*] corporis *bona* [*opp.* caelum]. LVCR. 5, 223. 6, 1215 OV. am. 3, 1, 12. *et saepe*). rep. 6, 17 quousque -i (*i. in terra*) defixa tua mens erit? (LACT. inst. 7, 1, 19 mens ... in terram prona -ique d. *cf. etiam l. 59*). Tusc. 1, 27 *vita* in claris viris ... dux in caelum soleret esse, in ceteris -i retineretur. *al.* LVCR. 2, 356 noscit -i pedibus vestigia pressa (*cf.* 3, 655 caput abscisum ... servat -i voltum vitalem. SEN. nat. 1, 17, 3 nisi ... -i solis lunaeque imagines videremus [VAL. FL. 8, 93 caput ... draconis vidit -i]). *al.* SALL. Iug. 85, 33 requiescere (*cf. infra l. 53*). VERG. ecl. 3, 92 -i nascentia fraga (*cf. supra l. 9*). LIV. 25, 39, 8 sedentes (APVL. met. 1, 6. *cf.* CVRT. 4, 7, 15 residebant [APVL. met. 6, 19. *cf. p. 3124, 36*]. PLIN. nat. 8, 146 considente [10, 143 IVST. 28, 4, 8]. SVET. Nero 53 assidens). *al.* SEN. dial. 11 (12), 12, 3 cenent. COLVM. 8, 11, 17 ne -i maneant (*pulli in stabulo*). *al.* PLIN. nat. 36, 39 stans (*cf.* SPART. Sept. Sev. 22, 3 *statua* decidit et -i constitit). *al.* SIL. 6, 278 *cauda serpentis* haeret -i (*cf.* HIER. in Ioel 1 p. 951ᴮ *Iudaei loquuntur* -i cohaerentia *i. 'mundana'. v. et l. 61. p. 3122, 13*). SVET. Iul. 72 cubuerit (*cf.* APVL. met. 1, 15 cubitans). MIN. FEL. 17, 2 -i quaerere quod in sublimi debeas invenire (*fere i. q. 'in terra, mundo'. cf.* RVFIN. hist. 7, 12 quod ... ingloriosos et desides animos -i gererent [*opp.* regnum caelorum]. PRVD. apoth. 633 caelo visus -ique inventus rex. perist. 13, 105 doctor -i est, ... martyr in supernis. *v. et l. 23. 24. 38*). AVIAN. fab. 15, 11 mersus -i, *pavo*, ... terga geris (*seq.*: ast ego *grus* ... sublimis in aera ... feror). *et al.* *c. subst.*: HIER. in Agg. 1, 11 p. 1398ᶜ chameunias, id est -i dormitiones.

b *specialia*: (I) *fere i. q. 'intus in humo'*: CIC. Tusc. 1, 102 (*cf.* VAL. MAX. 6, 2 ext. 3) Theodori ... nihil interest, -ine (homine *k*¹) an sublime putescat (*item de humatione sim.*: VERG. Aen. 10, 558 non te ... mater condet -i [-o *M*² (*cf. p. 3124, 62*). LACT. inst. 2, 4, 9]. TERT. resurr. 52 p. 109, 13 dissolvitur [*bis*]. *cf.* MAR. VICTOR aleth. 1, 183 dum requiescit -i [*i. in terris; aliter l. 30*], patriam rediturus in aulam *Christus. v. et p. 3126, 1*). SALL. Catil. 55, 3 locus (*sc. Tullianum*) ... duodecim pedes -i depressus (COLVM. 8, 15, 6. *cf. l. 83*). MARCELL. chron. II p. 102, 526 obelisco ... -i defosso. *minus audacter*: LIV. 3, 28, 11 hastis ... -i fixis (APVL. Plat. 1, 11 ITIN. Alex. 8. *et al. cf.* VAL. MAX. 1, 6, 10 infixo -i [-o *Paris*]. PLIN. nat. 8, 26 defigunt [*v. et l. 24*]). COLVM. 12, 18, 5 aliter ... quae *vasa* demersa sunt -i, aliter quae stant supra terram. SIL. 7, 615 haeret -i cornus (*cf. l. 37. p. 3122, 13*). (II) *fere i. q. 'per humum'*: VERG. Aen. 2, 380 anguem pressit -i nitens (SERV.: incedens per -um. GLOSS.ᴸ III Abstr. HV 2 ambulans). 11, 640 volvitur (STAT. Theb. 11, 740. *cf.* TERT. adv. Marc. 3, 18 p. 407, 18 facie -i volutante). HOR. ars 28 (*in imag.*) *poeta* serpit -i *eqs.* (PLIN. nat. 9, 42 *opp.* in mari. *et al. cf.* PLIN. nat. 16, 152 repens [LACT. ira 20, 10. *et al.*]. FRONTO p. 216, 3 N. reptare [GELL. 10, 12, 2]). LIV. 10, 29, 6 conlecta -i pila (PLIN. nat. 8, 159 tela). TERT. pall. 4 p. 941 Oe. si quis ... vestem -i protrahat.

2 *vi motionis fere i. q. 'ad humum'* (*nota '-i dare, tradere' p. 3126, 2. 3*): CIC. de orat. 3, 22 (*in imag.*) -i strati (VERG. Aen. 9, 754. 10, 696 CVLEX 161 OV. met. 2, 477. 12, 255 LIV. 9, 20, 2. *et al. cf.* LVCR. 5, 1200 prostratum [LAVD. Turiae (CIL VI 1527) 2, 14 OV. met. 5, 197 LIV. 9, 6, 4. *et al.*]). VERG. Aen. 5, 78 mero libans carchesia Baccho fundit -i (6, 423. 11, 665 PRIAP. 51, 18 OV. met. 8, 530 SEN. Herc. f. 1082. *et al. cf.* PAVL. FEST. p. 34 profusum. PLIN. nat. 20, 90 effusam. *v. et p. 3124, 30*). 5, 481 procumbit -i bos (OV. met. 1, 376 LIV. 29, 16, 6. *et al.*). MORET. 96 spargit (OV. epist. 4, 116 met. 3, 105 PLIN. nat. 21, 59. *et al.*). SEN. epist. 124, 5 (*in imag.*) vides, ... quam -i sublimia ac divina proiecerit, apud quem *eqs.* (COLVM. arb. 4, 1 SIL. 1, 247 TAC. hist. 2, 64, 1. *et al. cf.* CVRT. 10, 5, 19 abiecit [PLIN. nat. 21, 75 CAPITOL. Gord. 8, 5]. BOETH. cons. 1, 1, 12 W. deiecit). STAT. Theb. 6, 679 -ique (ubique *P*) pressus (*cf. l. 55*). FLOR. epit. 4, 12, 5 infantes ... adflictos -i. 4, 12, 38 *consulis corpus* militum pietas -i abdiderat (*cf.* SCAEV. dig. 34, 2, 40, 2 maritus, cum -i corpus daret [CE 755, 1 (-o *Buecheler*)]. RVFIN. hist. 5, 1, 61 corpora -i tradere [*gr. κρύψαι τῇ γῇ*]. *v. et p. 3125, 51*). APVL. met. 1, 11 recidens (*cf.* ACT. Archel. 2, 6 decidere). *Tietze.*

hupicum *v.* opicum (NOT. Tir.).

hurciul- *v.* urceol-. *Haffter.*

[IV idus **hxeres** (*'i. sueres?' Heraeus, Kl. Schr. 70³; ad v. q. e. ξηρός revocat Cleaves, ClPh. 29, 1934, 68*) ✠ pane(m) II CIL IV 5380, 19 (*in mensuris ciborum, cf. p. 468, 16*).]

de iis quae praecipiunt GRAMM. *de scriptura vocum ab* **hy-** *incipientium v. s. y.* *Rubenbauer.*

hyacinthēus, -a, -um. [*ab *ὑακίνθειος. Leumann.*] *i. q. ad hyacinthum lapidem pertinens, hyacinthis constans*: VEN. FORT. carm. 8, 3, 270 -o (yacinth-, iacinct- *sim. trad.*) sudat honore manus. 8, 4, 20 -us (hyacincth-, hiacent- *sim. trad.*) circuit ordo domum.

ˣ**hyacinthinus**, -a, -um, *ὑακίνθινος.* *in codd. saepe depravatur in* iacinct-, iaquint- (DIOSC., ANON. med.) *sim.* NOT. Tir. 99, 98ᵃ. *inde a* CATVLLO. *cf. Onom.*

i. q. ad hyacinthum pertinens: **1** *pro gen. 'hyacinthi'*: **a** *pertinet ad florem*: CATVLL. 61, 93 talis in vario solet divitis domini hortulo stare flos -us ([iacintinus, yacintius *sim. varr. ll. cf. Hom. Od. 6, 231 ὑακινθίνῳ ἄνθει*]. SIDON. carm. 24, 62 narcissos -osque flores). DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 31 p. 406ᴬ violae caeruleum et -ae tincturae[que] purpureum (*Migne gr. 44 p. 252ᶜ τὸ πορφυροῦν τῆς ὑακίνθου βαφῆς. cf. l. 37*). **b** *pertinet ad lapidem* (*cf. l. 64*): APON. 8 p. 159 animas ..., quas velut -as gemmas Christus offert patri. PASS. Thom. p. 142, 2 tota fabrica (*sc. palatii caelestis*) ex lapidibus zmaragdinis et -is (iacinctis *var. l.*) ... instructa est.

2 *i. q. hyacinthi similis, sc. caeruleus* (*cf. l. 37 sqq.*): **a** *de colore florum*: DIOSC. 2, 164 p. 243, 21 unum genus *anagallidis* est, qui florem -o profert ([*gr. 2, 178, 1 κυάνεον*]. ANON. med. ed. Piechotta 164 qui habet flore cuaneo idest -o [*e Diosc. cf. l. 34*]). *ibid.* p. 244, 7 quae -o profert colorem ([*gr. 2, 178, 2 κυανοῦν*]. 2, 169 p. 246, 13 [*gr. 2, 183 κυανίζοντα*]. 3, 21 p. 385, 5 spinas ... -o colore [*gr. 3, 21, 1 κυανοῦν*]. *cf. l. 24. 58*).

b *de colore vestimentorum* (*cf. p. 3128, 15.* ISID. orig. 19, 22, 11 -a vestis est aereo colore resplendens): PERS. 1, 32 aliquis, cui circum umeros -a laena est (*cf. Wageningen ad l.*). TERT. cult. fem. 1, 8, 1 parietes Tyriis et -is ... velis ... pro pictura abutuntur. ITALA exod. 25, 5 (Rufin. Orig. in exod. 9, 3 p. 238, 1) pelles ... arietum rubras et pelles -as (*Vulg.* ianthinas, *var. l.* -as. *ad l.* AVG. quaest. hept. 2, 108 p. 164, 18 -ae, ut significetur vita aeterna viriditate [*cf. l. 51*]). 26, 4 (Aug. quaest. hept. 2, 177, 2 p. 205, 16) *et* VVLG. facies ... ansas -as. num. 4, 11 (Aug. quaest. hept. 4, 8 p. 317, 26) super altare ... adoperient vestimentum -um (*item* VVLG.) et adoperient illud operimento pelliceo -o (*Vulg.* ianthinarum pellium). apoc. 9, 17 (Cypr. testim. 3, 59 p. 163, 10) *et* VVLG. loricas igneas et -as. VOPISC. quatt. tyr. 15, 8 tunicas palliolatas -as subsericas (VVLG. exod. 28, 31 *al.*). HIER. epist. 64, 18, 3 *vestimentum* -um aerem in colore demonstrans, quia de terrenis paulatim ad excelsa sustollimur *eqs.* (*sim. de coloris significatione mystica*: 64, 18, 8. 64, 20, 1 in Ezech. 27, 24 HESYCH. in lev. 2, 8, 4 p. 874ᴰ. *cf. l. 43. 60*). in Ezech. 16, 8 p. 130ᴮ (*ad num. 15, 38*) -as fimbrias (CYPR. GALL. num. 433). 27, 24 p. 260ᴮ tam pretiosae ... vestes ..., ut funibus -is stringerentur. VVLG. exod. 28, 28 stringatur rationale ... vitta -a (28, 37. *et al.*). num. 4, 6 extendent ... desuper pallium totum -um (4, 7 *al.*). Esth. 1, 6 pendebant ... tentoria aerii coloris et carbasini et -i (QVODV. prom. 2, 2, 3 p. 769ᴮ in -o colore pallor quidam cum splendore coruscans ieiuniis eleemosynisque conveniens. GREG. M. moral. 25, 39 p. 347ᴮ. *cf. supra l. 34*). 8, 15. COD. Iust. 4, 40, 1 fucandae atque distrahendae purpurae ..., quae blatta vel oxyblatta atque -a (iantina *un. cod.*) dicitur, facultatem nullus possit habere privatus (*seq.* supra dicti muricis vellus). VEN. FORT. Mart. 4, 326 (*ad gemmam, q. e. hyacinthus, alludit*) ubi lana -a currit, quis potuit rigidas torquere ad licia gemmas? 4, 627. *et al.* *neutr. pro subst.*: HIER. epist. 64, 21, 2 ornamur -is. *cf. etiam p. 3128, 22 et vol. VII 1, 133, 52 sq.*

hyacinthizōn, -ontis *adi.*, **ὑακινθίζων.* *i. q. hyacinthum, sc. gemmam, imitans*: PLIN. nat. 37, 77 quarto loco numerantur -es (*sc. berulli*). SOL. 52, 63 (*inter beryllorum species*:) -as (iacinct- *var. l.*), scilicet qui hyacinthos prope referant, et ipsos probant (*inde per errorem pro subst.*: ISID. orig. 16, 9, 4 ⌊iacinthizonta [iaqui-, iacoi- *varr. ll.*] Indicus et⌋ [⌊ ⌋ -on ... est *Otto*] iacinthum prope referens).

ˣ**hyacinthus**, -ī *et* -os (*acc.* -on) *m.*, (*ὁ et ἡ*) *ὑάκινθος.* *de scriptura per* (h)y- *v. p. 2390, 37 et s. y.* *scrib.* hyacinth- *in codd. mell. scriptorum prioris aevi et* CIL II 3386; *varie depravatur in codd., e. g. in* iacinctus (*saepe*), iaquintus (DIOSC. 3, 5. 4, 58. CAEL. AVR. chron. 5, 2, 45 [-io]. GLOSS.ᴸ I Ansil. IA 147). NOT. Tir. 99, 98 iacinctum. *de genere*: DVB. NOM. gramm. V 580, 29 -us ... generis masculini. *fem.* (*sec. gr.*) *v. p. 3128, 18.* *neutr. v. l. 81.* *de formis*: *nom. sing.* -os: CVLEX 401 PLIN. nat. 37, 125. -um: RVFIN. Orig. in exod. 9, 4 p. 244, 10 (*antea*: coccum). PS. MATTH. euang. 8, 5 *duo codd. v. etiam l. 79.* *acc. sing.* -on: HIER. in Ezech. 16, 10 p. 132ᶜ. GLOSS. *v. p. 3127, 4. 21. 27. 53.* *inde a* VERG. *cf. Onom.* [Brandt]

A *proprie nomen herbae, q. e. 'Hyacinthus orientalis L.' (cf. Olck, RE VII 798, 10 sqq., Stadler, RE IX 4, 50 sqq.) vel floris eius (de orig. appellationis*: Isid. orig. 17, 9, 15 a puero quodam nobili [*sim.* Gloss.^{L} I Ansil. IA 17]. *cf. etiam* Plin. nat. 21, 66 *et Onom. syn.*: Serv. auct. georg. 4, 183 qui . . . graece -us, latine vaccinium dicitur [Ps. Diosc. Vind. 4, 62 p. 216, 17 'Ῥωμαῖοι βάκκουμ, οἱ δὲ οὐακκίνιουμ. *cf. infra l. 44 et Stadler, RE IX 5, 32 sqq.*]. Diosc. 4, 58 p. 31, 6 margabare. Pallad. 1, 37, 2 -um, qui iris vel gladiolus [*cf. l. 14*] dicitur similitudine foliorum): 1 *describitur*: a *generatim*: Verg. ecl. 6, 53 *taurus* latus . . . molli fultus -o (georg. 4, 137 cum . . . hiems etiamnum frigore saxa rumperet . . ., ille comam mollis iam tondebat -i [*cf.* Serv.]). Aen. 11, 69 demessum pollice florem . . . languentis -i, cui neque fulgor adhuc *eqs.* (*cf.* Serv. *et* Clavd. Don.). Plin. nat. 21, 65 *post limoniam floret* gladiolus comitatus -o (-i *trad.*). *ibid.* -us maxime durat. 21, 67 unum *genus pothi*, cui flos -i est (*sim. comparantur*: 22, 24 *glycyrrhiza* flore -i [*de eadem* Diosc. 3, 5 p. 378, 15]: 25, 129. 26, 46). 21, 170 -us in Gallia maxime provenit. . . . radix est bulbacea *eqs.* (*cf. Diosc. 4, 62*). Firm. err. 7, 2 illic (*sc. apud Hennam*) invenies quicquid -i turget in caulem. Serv. ecl. 3, 106 -us . . . . ubique nascitur flos . . . . est autem rubrum quasi lilium designans primam Hyacinthi litteram (Gloss. V 503, 37. *cf. l. 41*). Diosc. 4, 58 p. 31, 6 de iaquintu: inquintu . . . folia habet uulbo similia *eqs.* (*cf. gr. 4, 62*). b *speciatim de florum coloribus: de colore rubro* (*cf. l. 20*): Verg. ecl. 3, 63 suave rubens -us (Nemes. ecl. 2, 45. 48). Manil. 5, 257 *Erigone stella* colet . . . purpureos -os (Clavd. Don. Aen. 11, 70 p. 417, 13. Diosc. 4, 58 p. 31, 9 flore abens purpureum [Isid. orig. 17, 9, 15 Gloss.^{L} III Abstr. HI 4 *al.*]). *de c. caeruleo*: Verg. georg. 4, 183 *apes* pascuntur . . . ferrugineos -os (Colvm. 10, 305). Colvm. 9, 4, 4 caelestis luminis -us. 10, 100 vel niveos vel caeruleos -os. Avien. orb. terr. 1311 genti Indorum taeter color, efflua semper his coma liventes imitatur crine -os (*dub. utrum de colore an de forma crispa*: Prisc. periheg. 1014 similes -o . . . capillos [*cf. Dionys. periheg. 1112* ἐειδομένας ὑακίνθῳ, *sc. sec. Hom. Od. 6, 231* ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας. *cf. Ebeling, Lexicon Homericum s. v.* ὑακίνθινος]). *de c. albo v. l. 30.*

2 *de usu* (*cf. l. 28*): a *ad coronas aliumve ornatum*: Ciris 95 Pierides, quarum . . . foribus . . . -i deponunt flores. Cvlex 401 hic (*sc. in culicis tumulo*) est et Spartica myrtus atque -os. Prop. 4, 7, 33 nulla mercede (*i. viles*) -os inicere *rogo*. Ov. fast. 4, 439 has *puellas flores carpentes*, -e, tenes (*latet significatio nominis herois; item*: Clavd. rapt. Pros. 2, 131 te quoque, flebilibus maerens, -e, figuris [*cf. supra l. 21*] . . . metunt. Drac. Romul. 2, 136). Plin. nat. 21, 34. Lampr. Heliog. 19, 7 stravit et triclinia . . . -is. Drac. Romul. 7, 45. b *ad tingendum*(?): Plin. nat. 21, 170 *v. p. 3162, 34* (*Blümner, Technol.* I^{2} *253 h. l. -um pro vaccinio accipiendum putat* [*cf. supra l. 5*]). c *in medicina*: Plin. nat. 21, 170 (*fuse; sim.* Diosc. 4, 58 [*gr. 4, 62*]). Marcell. med. 23, 10 lienosis prodest -i seminis denarius dimidius potus ex aceto et melle. Cael. Avr. chron. 5, 2, 45.

B *transl. ob similitudinem coloris, sc. caerulei* (*cf. supra l. 28*): 1 *lapis pretiosus* (*amethysti genus esse putat Blümner, Technol. III 252; sed vide an sit potius i. q. nostris 'Korund', spec. 'Saphir'; cf. l. 63 sqq. de orig. appellationis*: Isid. orig. 16, 9, 3 -us ex nominis sui flore vocatus. Gloss.^{L} I Ansil. IA 147 nomen gemmae. *syn.*: Hier. epist. 37, 1, 2 [*ad Dan. 10, 6*] 'tharsis', quod . . . -um Symmachus *interpretatur* [37, 2, 1. *cf. p. 3128, 5*]. 64, 16, 3 nisi forte ipse est alio nomine ligurius [Epiphan. Avell. p. 753, 3]. *cf. l. 76 sq.*): a *describitur*: Plin. nat. 36, 198 fit et album *opsianum* et . . . -os . . . imitatum (*sim. comparatur*: 37, 122 alterum earum [*sc. amethystorum*] genus descendit ad -os [Epiphan. Avell. p. 755, 1 Isid. orig. 16, 9, 1. *cf. l. 63*]. Hil. coll. antiar. p. 176, 14 liber . . ., in quo, ut vitrum -o, ita . . . deo Christus alienus est. Epiphan. Avell. p. 755, 17 beryllium lapis . . . habens speciem . . . aquatioris, id est albidioris -i. *cf. l. 69*). 37, 125 multum ab hac (*sc. amethysto*) distat -os, ab vicino tamen colore descendens. differentia haec est *eqs.* (*seq. descriptio*). 37, 126 -os Aethiopia mittit (*inde* Isid. orig. 16, 9, 3). Sol. 30, 32 nitore caeruleo -us invenitur (*seq. descriptio, in qua*: scalpturis . . . minime accommodatus, ut qui tritum respuat, nec tamen penitus invictus: nam adamante scribitur [*inde* Isid. orig. 16, 9, 3]). Lact. Phoen. 137 ingentes oculi: credas geminos -os. Hier. epist. 130, 7, 13 ut taceam de . . . -orum pelago. Prvd. psych. 857 calcedon . . . perfunditur ex -i lumine vicino; nam forte cyanea propter stagna lapis cohibens ostro fulgebat aquoso (*cf.* Sidon. carm. 11, 25 -i caerula concordem faciunt [iaciunt? *Luetjohann*] in stagna colorem). Clavd. 8, 588 -i caerula. Mart. Cap. 1, 67 flucticolor -i . . . profunditas. Epiphan. Avell. p. 753, 5 -us . . . species habet diversas *eqs. ibid.* l. 10 praecipuus . . . lapis -us thalassites appellatur eo, quod tranquilli maris similitudinem referat. est et alius, qui vocatur rhodiaeus *eqs.* Schol. Prud. ham. 267 -is, gemmis aerei coloris. Cassiod. or. frg. p. 480, 16. p. 481, 15 -i . . . taetra luce vibrantes *eqs.*

b *de aestimatione et usu*: Marcell. dig. 34, 2, 6 pr. lego . . . unionem cum -is. 34, 2, 6, 1 *bis.* Marcian. dig. 39, 4, 16, 7 species pertinentes ad vectigal: . . . lapis universus: . . . -us. Itala Ezech. 28, 13 (Hier. hom. Orig. in Ezech. 13, 3) omnem lapidem bonum . . . indutus est: . . . -um (*fort. resp. ad LXX* ἀμέθυστον. *Vulg. alia*). Anth. 390, 10. Capitol. Maximin. 27, 8 dextrocherium cum costula de -is quattuor. Lampr. Heliog. 33, 5 Ambr. Nab. 5, 26. Hier. epist. 64, 16, 3 -us, pretiosissimus lapis (Epiphan. Avell. p. 753, 3 lapis iste clarissimus adeoque pretiosus atque mirabilis *eqs.*). in Ezech. 28, 11 sqq. p. 270^{B}. Vvlg. cant. 5, 14 tornatiles aureae plenae -is (תַּרְשִׁישׁ [*cf. p. 3127, 54*]). Prvd. ham. 267. Clavd. 8, 588. 22, 90 galeas . . . renidentes -is. Mart. Cap. 1, 67. 75. Cod. Iust. 11, 12, 1 nulli . . . liceat in frenis et equestribus sellis . . . -os aptare. Ven. Fort. vita Mart. 3, 465 Greg. M. epist. 14, 12 p. 432, 1. CIL II 3386 ornamenta: in basilio . . . gemma -us. *hyperbolice* (*cf. p. 3127, 69 sqq.*): Vvlg. apoc. 21, 20 fundamentum . . . -us. Clavd. 10, 89 *Volcanus* trabibus . . . supposuit caesas -i rupe columnas. *in allegoria*: Pallad. hist. mon. I 2 p. 257^{A} ostendit . . . ei conscissis feminas membris . . . dicens . . .: isti sunt -i (*sim.* II 13 p. 367^{D}).

2 *in tinctura de colore caeruleo vel de vestimentis filisve purpura violacea tinctis* (*hebr.* תְּכֵלֶת, *gr.* ὑάκινθος. *cf. Blümner, Privataltert. 249. Götz, ALL 15, 1908, 543 sqq.*): Itala exod. 28, 37 (Aug. quaest. hept. 2, 120 p. 169, 22) -um duplicem tortam (ὑακίνθου κεκλωσμένης. *Vulg.* vitta hyacinthina). Is. 3, 23 (Cypr. hab. virg. 13) serica contexta cum auro et -o (*Vulg. alia*). Ezech. 16, 10 (Sangall.) calciavi te -um (*Vulg.* ianthino. *ad l.* Hier. in Ezech. 16, 10 p. 132^{B}, *ubi var. l.* hyacinthino. *allegorice* Apon. 1 p. 7). Ambr. fid. 2 prol. 11 aurum praetexit et . . . -um ac purpuram cum cocco subiungit et bysso *eqs.* (*item app.*: Heges. 5, 9, 2. Hier. epist. 64, 9, 1. 64, 12, 2 *cingulum* textum est . . . subtemine cocci, purpurae, -i et stamine byssino [*sim.* 64, 15, 3]. Vvlg. exod. 25, 4. 26, 1. 31. 36. *et saepe.* Rvfin. Orig. in exod. 9, 3 p. 238, 1. *et al. cf.* Vvlg. II par. 2, 7 qui noverit operari in . . . p., coccino et -o [*sim. ibid.* 2, 14]. *cf. l. 36*). *ibid.* 12 -us . . . aëris habet similitudinem (*sim. de coloris significatione mystica*: Heges. 5, 9, 2. Hier. epist. 64, 18, 2 -us aeri *deputatur* propter coloris similitudinem *eqs.* in Ezech. 16, 10 p. 132^{C} Philo . . . -on in vestibus pontificis aeri comparat, per quem superna atque caelestia significari arbitratur. in Ier. 2, 87, 6 Rvfin. Orig. in exod. 9, 3 p. 240, 11. 9, 4 p. 244, 10. 13, 3 p. 275, 2 Greg. M. in Ezech. 2, 7, 4. past. 3 p. 29^{B} [*inde* Isid. in exod. 59, 4]. *aliter*: Qvodv. prom. 2, 2, 3 p. 769^{C} Greg. M. moral. 25, 39 p. 346^{D}). Vvlg. Sirach 40, 4. 45, 12 stolam sanctam auro et -o et purpura opus textile (*item app.* [*cf. l. 23*]: Ier. 10, 9 Ezech. 27, 7 I Macc. 4, 23 Epiphan. Avell. p. 753, 9). Ezech. 23, 6 vestitos -o. 27, 24. Greg. M. moral. 25, 39 p. 347^{A} ut . . . -us caerulo colore resplendeat. *allegorice*: Bachiar. repar. laps. 23 nec deerit tibi -us, si livore obcallueris corpus tuum (*sc. castigando*). Evcher. form. 9 p. 53, 1 -us confessorum livores.

? *pro adi.: pertinet ad colorem lapidis -i (v. p. 3127, 50), fere i. q. caerulo coruscans*: Drac. laud. dei 1, 249 atque (utque *Vollmer*) -us adest *avibus* per colla et pectora fulgor.

cf. vaccinium. *Brandt.*

***hyades** (Hyades), -um (*sg.* hyas: *v. p. 3129, 47*) *f.*, ὑάδες. *scrib. etiam* yad- (*cf. l. 68. 78*), hiad- (*cf. l. 70. 77*), *raro* iad-; *litteris graecis: l. 61. 65. acc. plur. gr.* -as (*producitur in arsi*: Ov. fast. 3, 105) *passim* (*v. Neue-Wagener* I^{3} *487*). -es: Schol. Germ. Bas. p. 75, 15 *al.* Hyg. astr. 2, 21 p. 63, 1. *et al.* *de etym. et signif.* (*cf. W. Gundel, De stellarum appellatione . . ., Gießen 1907 p. 101 sqq.*): Cic. nat. deor. 2, 111 *Tauri* caput stellis conspersum est frequentibus: 'has Graeci stellas -as vocitare suerunt' (Arat. frg. 29) a pluendo — ὕειν enim est pluere (*sim.*: Tiro Gell. 13, 9, 4, *qui addit*: nam et cum oriuntur et cum occidunt, tempestates . . . cient [*cf. p. 3129, 34*]. Ov. fast. 5, 166 [*v. p. 3129, 7*]. Fest. p. 302. Plin. nat. 18, 247 [*cf. etiam 2, 106*]. Serv. georg. 1, 138 ἀπὸ τοῦ ὑετοῦ [*cf. l. 66*]. Aen. 1, 744 ἀπὸ τοῦ ὕειν [*inde* Isid. orig. 3, 71, 12, *qui addit*: id est a suco et pluviis]. Greg. M. moral. 9, 15 p. 867^{B} *et* 868^{A}. *et al.*), nostri imperite suculas, quasi a subus essent non ab imbribus nominatae (*sim.*: Tiro *l. c.* ὑάδες . . . οὐκ ἀπὸ τῶν ὑῶν id est non a subus . . . appellantur. Fest. p. 302 ⟨nostri exi⟩stimantes a subus ⟨dici saeculo parum elo⟩quenti. Plin. nat. 18, 247 Prob. Verg. georg. 1, 138. *aliter*: Gell. 13, 9, 5 quod ab illis *Graecis* ὑάδες, a nobis primo 'syades', deinde 'suculae' appellatae. Serv. auct. georg. 1, 138 a porcis . . . non a pluviis, quas ὑετούς vocant, dictas accipiunt). Serv. Aen. 1, 744 alii dicunt -as dictas vel ab *Υ* littera (*cf. Birt, Hiat bei Plaut. 129*) vel ἀπὸ τοῦ ὑός id est sue, in cuius formatae sunt faciem (*cf.* auct. georg. 1, 138 [*inde* Gloss.^{L} V Abba HI 38, *ubi trad.* in modo quinque (*i.* V *pro* Y *susp. Linds., sed cf. Gundel 105*) litterae]. Brev. Expos. Verg. georg. 1, 138 p. 228, 6 Y littera formatae -es appellatae sunt. Hyg. fab. 192, 2 Greg. M. moral. 9, 15 p. 868^{A}). *derivatur a cognomine Dionysi, q. e.* Ὕης: Schol. Germ. Bas. p. 75, 7. *a nomine Hyantis* (*cf. Ov. fast. 5, 182* nomina fecit Hyas): Schol. Germ. Bas. p. 75, 15 (*cf. Robert, Eratosth. catast. XIV p. 110, 13*). Serv. auct. Aen. 1, 744 Schol. Verg. Bern. georg. 1, 138 Hyg. astr. 2, 21 p. 63, 9. *et al.* Gloss.^{L} III Abstr. HI 7 tres stellas (V Abba Y 2 -es stellae). Corp. H 104 -as a tauri simililit⟨udine⟩. 162 -as: ? raedgasram (*anglosax.*). Gloss. ὕαδαι oeadae. *de re v. Gundel, RE VIII 2615 sqq.; Weizsäcker et Engelmann ap. Roscher, Lex. d. gr. u. röm. Mythologie s. v.* [*dub. vel corr.*: Verg. Aen. 1, 744 *Iopas* canit . . . arcturum pluviasque -as geminosque triones (*vs. tamquam iniuria ex* 3, 516 *repetitum secl. Albrecht, alii; cf. Rudberg, Eranos 34, 1936, 78 sqq.*). Manil. 1, 371

[Rubenbauer]

Pleiades -esque, feri pars utraque Tauri, in borean scandunt (*del. post Bentleium Housman*). PLIN. nat. 2, 106 (*falso add. E*[2]). STAT. silv. 1, 3, 95 *coni. Heinsius pro* Pyladum. PS. HIPPOCR. num. sept. 23, 9 (cod. G) *loco corr.*]

1 *plur.: stellae in capite Tauri signi sitae* (*cf. Arat. phaen. 173*): CIC. Arat. frg. 29 (*v. p. 3128, 54*). TIRO Gell. 13, 9, 4. OV. fast. 5, 166 ora micant Tauri septem radiantia flammis, navita quas -as Graius ab imbre vocat. 6, 197 (*v. l. 28*). GERM. 178 SEN. Thy. 833 AVIEN. Arat. 434. HYG. astr. 2, 21 p. 62, 13 (*cf. Eratosth. catast. XIV Vat. p. 4 Rehm*). MACR. somn. 1, 18, 13 Sat. 5, 11, 11. *de numero*: SERV. auct. georg. 1, 138 alii septem, alii quinque dicunt (HYG. astr. 3, 20 p. 90, 8). SCHOL. Verg. Bern. georg. 4, 425 -es 'sidus' quia multae sunt (*cf.* ISID. diff. 1, 495). *continent stellas VII*: OV. fast. 5, 166 (*v. l. 7*). SCHOL. Germ. Bas. p. 75, 1 SCHOL. Verg. Bern. georg. 1, 138. *et al.* *stellas V*: FEST. p. 302 AVSON. 408, 24 p. 244 P. SCHOL. Germ. Bas. p. 76, 4 GLOSS. IV 445, 2. *commemorantur una cum Pleiadibus* (*cf. etiam l. 49*): VERG. georg. 1, 138 OV. met. 13, 293 fast. 3, 105. PLIN. nat. 37, 100 *guttae aureae in sandastro gemma* Pliadum -umque dispositione . . . stellantur. VAL. FL. 2, 67 Pleiones -umque locos. MACR. somn. 1, 18, 5 Vergiliae . . . *non* -as quae vicinae sunt deserunt. PS. HIPPOCR. num. sept. 2, 77 (cod. G). 2, 78 (cod. A). *cum aliis sideribus*: VERG. Aen. 3, 516 (*v. p. 3128, 83*). OV. met. 3, 595. SEN. Med. 769 (*v. Gundel 106 sq.*). FILASTR. 103, 1 poetae . . . -as, haedos . . . asserunt nomine delirantes. VVLG. Iob 9, 9 qui facit arcturum et Oriona et -as (*allegorice interpret.* GREG. M. moral. 9, 15 p. 867[A et B]). *ortus, occasus*: OV. fast. 4, 678 hac -es Dorida nocte tenent. 4, 679 tertia post -as . . . lux . . . orta remotas. 5, 164 pars -um toto de grege (*cf. Gundel 106*[3]) nulla latet. 6, 197 postera lux -as, Taurinae cornua frontis, evocat et multa terra madescit aqua. MANIL. 5, 119 surgent -es. FIRM. math. 8, 6, 6 SERV. Aen. 3, 156 RVT. NAM. 1, 633 GREG. M. moral. 9, 15 p. 867[A]. *et al.* *observantur potissimum a nautis*: VERG. georg. 1, 138 Aen. 3, 516 HOR. carm. 1, 3, 14 OV. met. 3, 595. fast. 5, 166 (*v. l. 7*). SEN. Med. 312. AMPEL. 3, 2 a nautis et ab agricolis. *et al.* *indicant imbres* (*cf. l. 48 sq. p. 3128, 56*): VERG. Aen. 3, 516 (*cf. p. 3128, 83*) pluvias . . . -as (SEN. Med. 312. *cf.* HOR. carm. 1, 3, 14. tristis. SCHOL. Germ. Bas. p. 75, 9 pluviales. RVT. NAM. 1, 633 udae). OV. fast. 6, 197 (*v. l. 29*). trist. 1, 11, 16 -as seris hauserat auster aquis. PROB. Verg. georg. 1, 138. *et al.* *sec. doctrinam astrologorum mores efficiunt turbulentos*: MANIL. 5, 119—127. FIRM. math. 8, 6, 6. *cf.* 8, 6, 13 si in occasu fuerint -es, . . . insperatum mortis exitium decernitur. *fabulae de -bus personatis* (*cf. Ov. fast. 5, 169—182. fabulas improbat* ISID. nat. 26, 1): SCHOL. Germ. Bas. p. 75, 11 sqq. SERV. Aen. 1, 744 HYG. astr. 2, 21 p. 62, 13 sqq. fab. 188, 2. 192, 2 MYTHOGR. I 120. 234. CLAVD. 28, 172 vestigia fratris germanae servant -es. *nomina*: SCHOL. Germ. Bas. p. 76, 7 SERV. auct. georg. 1, 138 HYG. (*v. l. 43*).

2 *sing. collective* (*cf.* GLOSS. II 461, 39 ὑὰς ἡ ἐν τῷ οὐρανῷ): STAT. silv. 1, 6, 21 non tantis -s inserena nimbis terras obruit aut soluta Pleias. CLAVD. 15, 498 licet . . . imbribus umescant haedi nimbosaque Taurum ducat -s.

cf. suculae, Atlantides, sidus Hyantis.

hyaena, -ae *f.*, ὕαινα. *scrib. in codd.* (*cf. etiam l. 54. 56. 57*) (h)y(a)en-, (h)i(a)en-, hiem-, hyem-, hen-, gen-; *in tit.* (*l. 82*) huaen-. NOT. Tir. 108, 88 iena (*inter* leaena *et* ichneumon). *de re v. Steier, RE Suppl. IV 761 sqq.*

1 *nomen animalis terrestris* (GLOSS. V 416, 52 hyinae nocturnum monstrum similis cani. 422, 50 hygae quas beluas vocant [*cf. l. 76. p. 3130, 11 et v. vol. II 1861, 61*]. 635, 8 bestia, cuius pupillae lapidatae sunt [*cf. p. 3130, 18*]): *de natura et moribus* (*fusius* PLIN. nat. 8, 105 sq. 8, 108 SOL. 27, 23 sqq. *cf. etiam l. 77*): OV. met. 15, 410 quae modo femina tergo passa marem est, nunc esse marem miremur -am (*cf.* PLIN. nat. 8, 105 -is utramque esse naturam et alternis annis mares, alternis feminas fieri. TERT. pall. 3 p. 926 Oe. -a, si observes, sexus annalis est; marem et feminam alternat. RVFIN. Clement. 8, 25. GLOSS. V 364, 56 qui sexum mutant ut lepus [*pro* lupus]). PLIN. nat. 8, 106 ab uno animali (*sc.* -*a*) sepulcra erui inquisitione corporum (*cf.* SOL. 27, 24 HIER. *l. 79 sq.*). 8, 108 -ae plurimae gignuntur in Africa *eqs.* 11, 151 -ae *oculi* in mille colores transeunt subinde (*cf.* 8, 106). 11, 177 lupo et -ae *cervix* singulis rectisque ossibus rigens. 11, 183 maximum *cor* . . . est . . . -is et omnibus timidis. 28, 92 -am magi ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt, utpote cui et ipsi magicas artes dederint *eqs.* (*cf.* SOL. 27, 26). 28, 99 spinae -*ae* articulum . . . nodum Atlantion vocant; est autem primus. 37, 168 *v. p. 3130, 18.* RVFIN. hist. 11, 4 p. 1006, 10 Macarius -ae (*N* [*gr.* ὑαίνης]. ** aene *L*[1], leaene *L*[2]) speluncam (*cf. l. 78*) habuit cellulae suae vicinam (*seq.* belua [*cf. l. 57*]). *affertur tamquam exemplum crudelitatis*: ITALA Ier. 12, 9 (Hier. in Matth. 23, 38) facta est mihi hereditas mea quasi spelunca -ae ([ὑαίνης, *Vulg. aliter*]. *cf.* HIER. in Ier. 3, 8, 3 p. 156, 20 sqq. hom. Orig. in Ier. 8 p. 647[B] in Is. 65, 4 sq. p. 633[B]. tract. in Marc. p. 363, 14 sqq. *de taetra natura -ae*). *de usu* (*cf. etiam* EDICT. imp. Diocl. III/IV 8, 19 pellis huaenae infecta ✕ quadraginta): *in superstitione* (*cf. l. 71*) *vel medicina* (*cf.* PLIN. nat. 1, 28, 27 medicinae ex . . . -a LXXVIIII. 28, 92—106): COLVM. 2, 9, 9 nonnulli pelle -ae satoriam trimodiam vestiunt atque ita ex ea . . . semina iaciunt (*inde* PALLAD. 10, 3, 1. *cf.* 1, 35, 14. *in medicina*: PLIN. nat. 28, 96. 115 MARCELL. med. 36, 27). SCRIB. LARG. 38 -ae fellis p. ✕ I (PLIN. nat. 29, 117. *cf.* 28, 94. 97 HIER. adv. Iovin. 2, 6 p. 292[A] MARCELL. med. 8, 17. 42. 104. 175). 172 -ae corii particulam *eqs.* LVCAN. 6, 672 non durae (dirae *dett.*, *Grot.*) nodus (*i. articulus; cf. p. 3129, 73*) -ae defuit *in instrumento magico* (*R. Fritzsche, Quaestt. Lucan. Jena 1892 p. 32 falso de lapide hyaenia [l. 16] interpretatur*). PLIN. nat. 24, 163 -ae urina. 28, 97 cerebro -ae. 28, 98 candida e pectore -ae caro. 32, 57 medulla -ae (MARCELL. med. 35, 19). 37, 142 -ae *iubis.* PLIN. med. 3, 33 p. 106, 9 -ae sanguis. *in ludis circensibus*: CAPITOL. Gord. 33, 1 *v. s.* beluus (*vol. II 1865, 54*).

2 *nomen piscis*: PLIN. nat. 32, 154 -am piscem vidi in Aenaria insula captum.

deriv.: hyaenia.

hyaenia, -ae *f.* *ab* hyaena, *cf.* chelonia *sim.* *scrib.* hymen-, hym-, (h)yen-, (h)ien-, gen-. -um: *v. l. 22.* *nomen lapidis pretiosi*: PLIN. nat. 1, 37, 60. 37, 168 -ae, ex oculis hyaenae (*cf. p. 3129, 58*) lapides (*Mayh.*, tabidae *vel* tabido *codd.*), †in vase ('*latet in his loci aut occasionis inveniendi significatio*' *Mayh.*) inveniri dicuntur et, si credimus, linguae hominis subditi futura praecinere (*sim.* SOL. 27, 25 [-um *SAP*]. ISID. orig. 16, 15, 25 [*inde* GLOSS.[L] I Ansil. HI 91]).

hyalinus, -a, -um, ὑάλινος. *saepe scrib.* yal-. GLOSS.[L] Corp. H 163 -um vitreum, viridi coloris.

1 *i. q. e vitro factus*: FVLG. myth. 1 praef. p. 14, 11 -ae (luneae *suprascripto* vitreae *E*) cavitatem sphaerae osseo fastigans tigillo *Urania.* MART. CAP. 6, 375 -i pulveris respersione coloratam velut mensulam. 2 *i. q. viridis coloris*: SERV. georg. 4, 335 *v. l. 39.* MART. CAP. 1, 66 amictus. 1, 67 vestis. 8, 811 pennis.

hyaloīdēs, -is *adi.*, ὑαλοειδής. *de parte oculi*: CELS. 7, 7, 13[C] *oculus* cavo continet quiddam, quod a vitri similitudine -s Graeci vocant. id neque ⟨liquidum neque⟩ aridum est, sed quasi concretus umor (VINDIC. gyn. p. 432[b] hylodis. 435[d] hylodotes. 435[p] hiliates. med. 19. *cf.* epit. alt. 5 p. 468, 2 *tunica oculi* -s [*Heraeus*, hal- *cod.*]).

hyalus, -ī *m.* (?), ὕαλος. *scrib.* (h)yal-, (h)ial-, hal-.

1 *i. q. vitrum* (GLOSS.[L] I Ansil. YA 6 yal[i]um: vitrum Graece): VERG. georg. 4, 335 vellera . . . -i saturo fucata colore (SERV.: hyalino, viridi, nymphis apto. auct.: id est vitreo colore). 2 *i. q. color viridis*: AVSON. Mos. 418 caeruleos nunc, Rhene, sinus -oque virentem pande peplum. PRVD. perist. 12, 53 camiros -o insigni varie cucurrit arcus (*an ad 1? cf. Dressel ad l.*).

hyanchē, *acc.* -ēn *f.*, ὑάγχη. *genus morbi*: CAEL. AVR. acut. 3, 1, 3 in exterioribus atque utraque parte tumore constituto -en appellaverunt (*opp.* cynanche, paracynanche, synanche).

hyas (Hyas), -adis *f.* *v. p. 3129, 47.*

[oleum **hybenum** tracis (Hispanum fraces *Büch.*, '*latetne storacis?*' *Oder*, '*an* Hyblaeum *vel* hyenum?' *Svennung*) CHIRON 850.]

hybrida, -ae **et hybris** (ibr-) *m.* [*vox peregrina, cf. c.* iber (imber) 'ἡμίονος'; *alii vix recte conferunt gr.* ὕβρις· ὄρνεον νυκτερινόν *Hes. J. B. H.*] *prorsus dubium est, utrum* -a *genuinus fuerit nom. an acc. falso pro nom. acceptus sicut in vv. q. s.* cassida, cratera, lampada *sim.; certe forma* hybris (EVG. TOLET. *l. 66*) *est nom. recompositus.* *traditur* ib- *in parte codd.* HOR. (*v*) *et* EVG. TOLET., yb- *in optimis libris* SVET., *alias semper aspiratur; in mell. codd. praevalet scriptura* hyb- (*cf. etiam Onom.*). NOT. Tir. 92, 52 hibrida. *syll.* hybr- *ap. poetas semper longa est.* [*falso coni. Itali* MART. 6, 39, 20 -arum (*pro* Niobidarum *codd., Linds., Her.*) grex.]

1 *de animalibus ex dissimilibus parentibus natis*: *de subus* (*cf. l. 78*): PLIN. nat. 8, 213 in nullo genere aeque facilis mixtura cum fero, qualiter natos antiqui -as vocabant ceu semiferos, ad homines quoque ut C. Antonium Ciceronis in consulatu collegam appellatione tralata. ISID. orig. 12, 1, 61 -ae ex apris et porcis *nascuntur* (*inde* EVG. TOLET. carm. 42, 6 apris atque sue saetosus nascitur ibris). *de canibus*: PORPH. Hor. sat. 1, 7, 2 -ae . . . proprie dicuntur canes, qui ex imparibus parentibus nati sunt, hoc est venatico et gregario (*cf.* SCHOL. Hor. sat. 1, 7, 1). 2 *transfertur ad homines imparibus parentibus (sc. Romanis et exteris vel liberis et servis) natos* (*cf. l. 62*): BELL. Afr. 19, 3 quos . . . ex -is, libertinis servisque conscripserat. HOR. sat. 1, 7, 2 proscripti Regis Rupili pus atque venenum -a (*cognomen esse putat Birt, Philol. 76, 1920, 130*) quo pacto sit Persius ultus (*cf.* PORPH.: Persium parentes habuisse . . . Graecum et Romanam aut Romanum et Graecam et ideo -am appellatum; *sim.* SCHOL., *ubi additur*: aut per contrarium -am dicunt appellari, qui mixto genere sermonis loquatur Graece Latineque). SVET. Aug. 19, 1 Asini Epicadi ex gente Parthina -ae. *per iocum*: MART. 8, 22, 2 invitas ad aprum, ponis mihi . . . porcum. -a (*cf. l. 61*) sum, si das . . . verba mihi. *v. Onom.*

hybridicus (*scrib.* hibr-) NOT. Tir. 92, 52[b]. *Rubenbauer.*

hyc *vel* **yc,** *vox sive Hebraeis sive Aegyptiis attributa.* CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 82 vocabatur . . . omne genus eorum Ycsos (sesos *sim. l. v.*), hoc est reges pastores; 'yc' (se *l. v.*; *gr.* ὑκ) enim secundum sacrarum linguam litterarum regem significat (*talis vox in hebr. non*

[Rehm]

invenitur), 'soé' vero pastorem *eqs.* 83 in aliis autem exemplaribus non reges significari comperi per appellationem 'yc' (hyc, is, re *ll. vv., gr.* ὔκ), sed ... captivos ...; 'hyc' (yc, ic, hec *ll. vv., gr.* ὔχ) enim rursus Aegyptiaca lingua et 'ac' (hac *l. v.*) quando pingui sono profertur (τὸ ἂχ δασυνόμενον) captivos ... significat.

(h)ydatis, -idis *f.*, ὑδατίς. 1 *vitium vesicae*: PS. THEOD. PRISC. ves. vit. 1 p. 261, 9 calculus haemorragia dysuria stranguria -es (ydatides *r*, ydatitis *b*). 2 *lapis pretiosus*: MART. CAP. 1, 75 posterior ... pars coronae -e (idatide *β*, ydatite *codd. plur. haud scio an recte* [*cf. l. 11*]), adamante et crystallo lapidibus alligabatur.

? **(h)ydatītēs,** *abl.* -e, *ὑδατίτης. *v. l. 10.*

hyderos, *acc.* -on, ὕδερος. *hydropis genus*: CAEL. AVR. chron. 3, 8, 97 -on ... appellant dispersum sive infusum per viarum raritatem atque carnis spiramenta liquorem. item dicunt -on ex renibus generari, hydropem vero ex duritate iecoris. *cf.* hydrops.

hydōr, ὕδωρ. GLOSS.[L] V Abba HE 5 hedor aqua. *hic illic scribitur in explicationibus graecum vocabulum latinis litteris, e. g. p. 3136, 4* (ydro). *3136, 16. 3137, 44* (ydros; *sic et* ISID. orig. 20, 6, 4). GRAMM. suppl. 234, 30 (ydor).

[†**hydosgeros** *v. p. 3134, 80.*]

***hydra,** -ae *f.*, ὕδρα (*de etymol. cf. l. 32*). *in codd. saepe scrib.* ydr-, idr- (*cf. l. 26*). hudr-: GLOSS. III 292, 4. *prior syllaba ap. poetas semper longa est; item in aliis vv. ab* hydr- *incipientibus exceptis locis p. 3137, 34. 3138, 42 laudatis. plur.: l. 39. 64; formas in* -is *omnes s. v.* hydrus *attuli.* NOT. Tir. 107, 17 idra. GLOSS. ὕδρα. *v. et l. 30 sqq. inde a* CIC., VARRONE. [*ex coni.: p. 3132, 13. falso trad. vel ed.*: PLIN. VAL. 1, 18 l. 53 *pro* hygra. *v. et p. 3132, 67.*]

1 *de belua*: **a** *in fabulis poetarum*: *α de* -a *Lernaea* (*cf.* SERV. Aen. 6, 287 'belua Lernae': -am dicit ...; sed latine excetra dicitur ...; sed constat -am locum fuisse evomentem aquas ...; nam -a ab aqua dicta est [*inde* ISID. orig. 11, 3, 34. 12, 4, 23]. 6, 803. 8, 299 Lernaeus anguis, id est -a. HYG. fab. geneal. 39 ex Typhone et Echidna ... -a serpens, quae novem capita habuit. GLOSS.[L] IV Plac. H 17 -a draco fuit multorum capitum ⟨in⟩ Lerna palude provinciae Arcadiae. I Ansil. YD 18 [*cf.* 15]): VARRO Men. 299 adde -am Lernaeam et draconem Hesperidum: quot bestiae fuerunt immanes (LVCR. 5, 27 L. ... pestis -a. PROP. 2, 24[b], 25 L. pugnet ad -as *amator*. SIL. 3, 33 AMPEL. 2, 4. AVSON. 366, 2 p. 106 P. contudit [*cf. l. 50*]. HYG. astr. 2, 23 fab. 30, 3). CIC. de orat. 2, 70 non ... quaesiturum esse ... Polyclitum illum, cum Herculem fingebat, quemadmodum pellem aut -am fingeret (*cf.* 2, 71). HOR. carm. 4, 4, 61 -a secto corpore firmior (*cf.* ELEG. in Maecen. 1, 83 *cum* renascentem meteret [*v. app. crit.*] ... -am [*inde* GERM. 543 fecundam meteret cum ... -am]. OV. met. 9, 192 nec profuit -ae crescere per damnum [*inde* CLAVD. rapt. Pros. 2 praef. 41 CASSIAN. c. Nest. 1, 1, 1]. SEN. Herc. O. 1292 fecundum ... caput *-ae.* LVCAN. 4, 635. MART. 9, 101, 9 fecundam vetuit reparari mortibus -am. MIN. FEL. 20, 3 renascentem. CLAVD. 8, 254 DRAC. Romul. 4[tit.] *v. et l. 64. 69. 70 al.*). HOR. epist. 2, 1, 10 diram qui contudit (*cf. l. 39*) -am (VAL. FL. 7, 623). FEST. p. 290 effigies -ae posita a M. Agrippa (*cf.* SEN. epist. 113, 9 faciem. *v. et l. 59*). SEN. Herc. f. 46 armatus venit leone et -a (*i. sagittis venenatis*) *Hercules.* Herc. O. 19. 94. 284. 851. 914 virus ... -ae (*cf.* TERT. pall. 4 p. 935 Oe. sanguis [DICT. 4, 19]. SERV. Aen. 3, 402 *fel*). 918. 1194. 1360. 1650. 1927 Med. 701 LVCAN. 9, 644. STAT. Theb. 2, 377 ambusta ... -a (*cf.* AVIEN. Arat. 381 SCHOL. Hor. epist. 2, 1, 10 BOETH. cons. 4 carm. 7, 22). MART. epigr. 28 (27), 5. 5, 65, 14 SCHOL. Germ. Bas. p. 70, 7 COMMENT. Lucan. 4, 527 CLAVD. 3, 290. 296 carm. min. app. 2, 40 SIDON. carm. 13, 5. *-a pro signo in scuto efficta*: VERG. Aen. 7, 658 satus Hercule ... Aventinus clipeo ... insigne paternum centum angues cinctamque gerit serpentibus -am (*hendiadyoin. cf.* CLAVD. DON. ad l. p. 98, 20. 26. 99, 12). SIL. 2, 159 STAT. Theb. 4, 169. *per comparationem*: PS. ALEX. c. Dind. coll. p. 182, 9 (*de monstris Tartareis*) -ae sunt vitiorum post satietatem renascentium foeditates. POTAM. epist. ad Athan. RevBén. 30, 1913, 280, 23 nisi et contra Salvatorem -a virosior prorupisset *serpens* (*i. haeresis*). VIR. ill. 35, 7 viso Laevini exercitu eandem sibi ait adversus Romanos quam Herculi adversus -am fuisse fortunam *Pyrrhus.* ZENO 1, 4, 3 p. 294[B] manibus suis facta -a formarum procax semper incedit *impudica mulier.* AMBR. fid. 1, 6 (4), 46 haeresis ... velut quaedam -a fabularum vulneribus suis crevit (*cf.* HIER. in Ezech. lib. 1 p. 16[A]. lib. 6 p. 165[D] quod medio serpente confosso non revirescerent -ae novella plantaria. in Os. lib. 2 praef. p. 860[D] in Mich. lib. 2 praef. p. 1190[C]. *cf. l. 66. 77*). HEGES. 1, 43, 3 p. 106, 27 cui tam multiplex Alexandri ... suboles velut quaedam -a renatis quae amputata fuerant capitibus regerminaret. MAR. MERC. Conc.[S] I 5 p. 9, 26 *te* (*Iulianum*) veluti monstruosam viperam, ut fertur -a fuisse, diffugient. BOETH. cons. 4, 6, 3 W. talis ... materia est, ut una dubitatione succisa innumerabiles aliae velut -ae capita succrescant.

β de aliis monstris fabulosis: *in Tartaro* (*ex confusione c.* Echidna, *ut vid., cf. l. 83. v. et supra l. 64*): CIC. carm. frg. 33, 41 B. (Tusc. 2, 22) -a generatum canem *Cerberum* (*Soph. Trach. 1099* Ἐχίδνης θρέμμα). VERG. Aen. 6, 576 cernis ... facies quae limina servet? quinquaginta atris immanis hiatibus -a saevior intus habet sedem. VAL. FL. 3, 228 ast illum (*Coeum ex Tartaro caelum repetentem*) ... Eumenidum canis et sparsae iuba reppulit -ae. STAT. silv. 5, 3, 280 centauros -aeque greges (*i. multa capita*) Scyllaeaque monstra aversae celent valles. *de anguibus Herculem puerum aggressis* (*cf. p. 3139, 3*): SEN. Herc. f. 222 guttura elidens manu prolusit -ae. MART. 14, 177, 2 iam poterat geminas -a timere manus. *de dracone Cadmeo* (*cf. p. 3138, 69*): ADNOT. Lucan. 4, 550 'Dircaea cohors': eos ... dixit, qui seminatis -ae dentibus nati sunt.

b *de sidere* (*gr. [Arat.] ubique* Ὕδρη; *catasterismum narrat* HYG. astr. 2, 40, *cf. Ov. fast. 2, 257 p. 3138, 57*): CIC. Arat. 214 hic sese ... erigit -a, praecipiti lapsu flexo cum corpore serpens. 292. 376 caput -ae (AVIEN. Arat. 1111). 387. 397. 449. 478 serpentis -ae. MANIL. 1, 612 *circulus* extremam ... secans -am. GERM. 619. 626 (illa *codd.*). 698 AVIEN. Arat. 891. 1123. 1134. 1212 HYG. astr. 2 praef. 2, 40. 3, 22. 37. 39. 4, 3. 12 *al.*

2 *i. q. hydraulus*: INSCR. RevA. VI 4 (1934) p. 260 n. 118 (*a. 228*) C. Iul. Viatorinus ... -am coll(egio) ... de suo d(ono) d(edit). *deriv.*: hydrinus.

hydraeus, -a, -um, ὑδραῖος. *i. q. ad hydram pertinens*: AMBR. fid. 3, 1, 3 quia -i nominis et Scyllaei litoris comparationem induximus (*1, 6, 46, v. p. 3131, 70*). MART. CAP. 7, 729 radiorum innumera repente multitudine prorumpente ... divi ... eam (*Arithmeticam*) -o (ydreo *codd.*) germine pullulare *opinabantur.*

n. pro subst. **hydraeum,** (-ī). *i. q. ornamentum in hydrae formam factum*: CIL XIV 3941 -um ⟨g⟩emmis exornatum et auratum.

hydragōgia, -ae *f.*, ὑδραγωγία. *i. q. aquaeductus*: VARRO Men. 290 sensus portae (*sc. sunt*), venae -ae, clovaca intestini (*i. intestina*).

hydragōgus (-os: *l. 36. 37*), -um (-on: *l. 40*), ὑδραγωγός. *scrib.* idr-: *l. 36. 37. 38*; ydrogag-: *l. 39. 40.* [*ex falsa versione vel traditione*: ALEX. TRALL. 1, 47 his ... -um utile est (*p. 501 P.* ὑδρόγαρον).] *i. q. aquam ducens*: *pro adi.*: CAEL. AVR. chron. 3, 8, 119 *contra hydropem* utendum ... aquiducis medicaminibus, quae Graeci -a vocaverunt. *pro subst.*: -os (-us) *nomen herbae*: PS. APVL. herb. 27 l. 6 *camedafne* a Graecis dicitur dafnitis, alii idragogos (cacag-, carag- *ll. vv.*). 68 l. 8 a Graecis dicitur nimfea ..., alii idragogos (landraginos *β*) ..., Itali nimfea (sive aquiducta [*i. aquiduca*] *add. βγ. cf.* GLOSS. III 566, 32 idragogus i. nimphea). -on *medicamentum* (*cf. l. 33*): CASS. FEL. 76 p. 183, 2 umorem -o (ydrogago *codd.*) dato ... excludes. p. 183, 10 aliud -on (ydrogagon *codd.*) fortioris virtutis.

eadem ratione ... versantur **hydraletae** (ὑδραλέται, *i. molae aquariae; sic Schneider,* hydraulae *codd.*) VITR. 10, 5, 2.

hydrargyrus (-os: *l. 45*), -ī *m.*, ὑδράργυρος. DIOSC. 5, 120 argentum vivum quod ydrarguiros (hidr- *P*, ydrogiros *c*) appellant. *i. q. argentum vivum artificiose e minio extractum* (*de re v. l. 50*; *Blümner, Technol. IV 98; A. Jacob ap. Daremb.-S. s. v.; Ganschinietz, RE IX 55*): PLIN. nat. 1, 33, 41 de -o. 33, 64 aes inaurari argento vivo aut certe -o legitimum erat (*cf.* 33, 100. 125). 33, 123 ex secundario *minio* invenit vita et -um in vicem argenti vivi ...; fit autem duobus modis: *eqs.*

? **hydrastina** *v.* hydropitia (*p. 3137, 26*).

hydraula, -ae *et* **hydraulēs,** *abl.* -e *m.*, ὑδραύλης. *scrib.* ydr-, idr- (*l. 55*), hedr- (*l. 55*). *formae occurrunt* -a, -am, -e, -ae, -arum, -as. NOT. Tir. 107, 18 idralis. GLOSS. III 84, 24 ὑδραύλης hedraula. [*falso trad.*: VITR. *supra l. 43.*] 1 *i. q. hydrauli artifex*: PETRON. 36, 6 ut putares essedarium -e cantante pugnare. SVET. Nero 54 voverat ... proditurum se ... etiam -am (-um *M*) et choraulam et utricularium. MART. CAP. 9, 924 -as (*v. vol. IV 949, 35*). COD. Iust. 10, 48, 4 (*imp. Diocl.*) -ae munerum civilium immunitatem sibi iure concessum probare minime possunt. *?* 2 *i. q. hydraulus*: MART. CAP. 2, 117 nec tibiarum mela nec ex fidibus sonitus nec -arum harmonica deerat plenitudo.

Ael. Iustus **hydraulārius** (*i. hydraules*) salariarius leg. II CE 489 (= CIL III 10501. *cf. l. 84*). *ab* hydraulus.

hydraulia, -ae *f.*, *ὑδραυλία. *i. q. hydraulus*: SERV. ecl. 7, 21 aquae motus musicen efficit, ut in -a (*R*, ydr- *PH*, idr- *L*, ydra uilia *AB*, hydraulis *Thilo dubitanter*) videmus. GRAMM. suppl. 234, 30 ydraulia est organum.

hydraulicus, -a, -um, ὑδραυλικός. [*falso trad.*: VITR. *infra l. 81.*] *ad hydraulum pertinens*: VITR. 1, 1, 9 -as quoque machinas et cetera quae sunt similia his organis sine musicis rationibus efficere nemo poterit (9, 8, 4 Ctesibius ... -as m. primus instituit). PLIN. nat. 7, 125 -is organis repertis *a Ctesibio* (SVET. Nero 41, 2. TERT. anim. 14 p. 319, 13 [*inventio Archimedi adscribitur*]. AMM. 14, 6, 18 SIDON. epist. 1, 2, 9).

hydraulus, -ī *m.*, ὕδραυλος *et ?* **hydraulum,** -ī *n.* (*v. l. 84*). *i. q. organum aquaticum* (*de re v.* VITR. *l. 81; C.-E. Ruelle ap. Daremb.-S. s. v.; Tittel, RE IX 60*): CIC. Tusc. 3, 43 -i (hTΔPAAI *fere codd.*, -is *V*[2]) hortabere ut audiat voces potius quam Platonis? VITR. 10, 8, 1 de -is (*Marini,* hydraulicis *codd.*) ... quas habeant ratiocinationes ... non praetermittam (*seq. descriptio artificiosa*). PLIN. nat. 9, 24 delphinus ... mulcetur symphoniae cantu, sed praecipue -i sono. CE 489, 7 (*cf. supra l. 64*) spectata in populo -a grata rege-

[Rehm]

bat *Sabina* ('-a *sic declinatum puto ut organa*' *Bücheler*). *cf. p. 3132, 16.* *deriv.*: hydraularius.

hydrel(a)eum (-on), -ī *n. et* **hydrel(a)eus (-os**: *l. 19*), -ī *m.* (*l. 16. 19. 21*) *et* **hydroleum (-on)**, -ī *n.* (*forma detorta sec.* '*oleum*'), ὑδρέλαιον (*sic ubique in versionibus*). *scrib. plerumque sine* h; -lae- *scrib. nusquam*, -li- *l. 14.* *forma* -on *pro indecl.*: *infra l. 11. 13. 20.* *i. q.* *medicamentum ex aqua et oleo mixtum* (*cf. l. 12. 16. 18; de re v. Pease, RE XVII 2457, 57 sqq.*): THEOD. PRISC. log. 98 *datur* -on (idreleon *V*, idroleon *B*, idroleum *r*) ex veteri oleo temperatum. CAEL. AVR. acut. exc. 12 p. 709 *utendum est* ydroleon aut mulsa. CASS. FEL. 54 p. 140, 15 vomitum provocabis ex -o (ydroleo [idr-] *codd.*) calido, id est ex aqua calida et oleo admixto modico sale (*sim.* 65 p. 158, 25 [ydreleon *c*, ydroleo *p*]. *inde* GLOSS. III 602, 16 *et* 21 [*cf.* I p. 51] idrolion). ALEX. TRALL. 1, 25 ydroleon. 3, 4 de hydroleo. ORIBAS. syn. 1, 19, 8 Aa p. 66, 21 Mö. ydreleon, id est aqua et oleum (La: ydreleus). 1, 28, 6 Aa p. 83, 11 iuvantur ydreleum ex aqua malvarum (La: ex ydreleo). 1, 33 p. 88, 6 de ydreleo. *ibid. l.* 7 *et* 8 in ydreleo. *l.* 10 miscetur autem oleum et aqua aequali mensura. 2, 26 Aa p. 106, 11 ydreleos (La: ydreleus). 2 add. p. 140, 17 de hydreleon ... clisterem. *ibid.* p. 140, 31. p. 144, 14 ydreleus. 8, 14 Aa p. 218 fin. embrocabis ... caput ydreleo aut oineleo.

[**hydreum** *v. l. 27. 32. 34.*]

hydreuma, -atis *n.*, ὕδρευμα. *de script. et formis v. l. 32. 34. 35.* *i. q.* *cisterna, fons* (*cf. inscr. biling.* CIL III 24); *non nisi in nom. propr. fontium quorundam inter Coptum et Berenicen in mari Rubro*: CIL III 6627 (*aet. imp. Aug.*) per eosdem ... lacci aedificati et dedicati sunt: Apollonos -a (*cf. l. 30*; hydreum a(nte) *dist. Breccia, Musée d'Alexandrie [1911] p. 103*) VII K. Ianuar. PLIN. nat. 6, 102 sq. prima *mansio* appellatur -a ..., tertia in altero -e a Copto XCV (*mil. pass.*), ... mox ad -a Apollinis (*cf. l. 27*) a Copto CLXXXIIII ...; mox ad novum (*cf. l. 34*) -a (*his quattuor locis codd. plur. habent* hydreum) ...; est et aliud -a vetus — Trogodyticum nominatur — ...; distat a novo -e VII (*inde* SOL. 54, 7 terrestre iter hydreum tenus). TAB. Peut. 9, 4 cenonnydroma (*i.* καινὸν ὕδρευμα. *cf. l. 31.* RAVENN. 2, 7 p. 20, 21 Schn. cenon idrima. *v. Miller, Itin. Roman. 863; Kees, RE IX 78*).

hydreus *v.* hydraeus.

hydri (PLIN. VAL. 5, 24. 25. 27) *v.* itrium.

✱**hydria**, -ae *f.*, ὑδρία. *scrib. in codd. saepe* y-, hi-, i-, *sed in inscrr. semper* hy-. PS. ORIG. tract. 14 p. 159, 5 -ae ... apud Graecos vasa aquaria appellantur (EVCHER. instr. 2 p. 148, 5 GLOSS. *cf.* ISID. orig. 20, 6, 4 vasis genus aquatilis. GLOSS. vasa terrena aquarum). GLOSS. ὑδρία, urna, situla.

1 *i. q.* *urna facta maxime ad capiendam aquam, sed et quamvis aliam materiam* (*e. g. vinum, farinam [infra l. 80]; de sortibus coniciendis: l. 50. de re v. E. Pottier ap. Daremb.-S. s. v.*): a *loci varii* (*per compar.*: *infra l. 63 sq.*): CIC. Verr. II 2, 47 dicebant ... -as argenteas pretiosas *alia* ... data esse Verri (BREV. de Hier. p. 153, 9. *cf. l. 61*). II 2, 127 scriptum erat, ut, quot essent renuntiati (*pro sacerdotio*), tot in -am sortes conicerentur. II 4, 32 -am Boethi manu factam praeclaro opere *abstulit* (35). II 4, 97 galeas ... aeneas caelatas opere Corinthio -asque grandes simili in genere atque eadem arte perfectas. VITR. 8 praef. 4 -ā aqua (hidria quam *G*, hydrio quem *H*) ad templum ... casta religione *Aegyptiorum* refertur. CIL VI 5306 (*aet. imp. Aug.?*) aediculam ... et -am onychinam sibi et suis ... fecit (*cf.* 15883 -am ... patrono ... posuit. 21445. 36584). XIV 2215, 19 res traditae fanis utrisque: ... -a Hypsiana ('*cognomen obscurum*' *Dessau*). RVFIN. hist. 11, 26 -ae fieri solent in Aegypti partibus fictiles, undique crebris et minutis foraminibus patulae, quibus turbida aqua desudans ... purior redditur. LIB. pontif. p. 104, 17 ministeria sacrata argentea per omnes titulos: conflatas -as VI *eqs.* VAL. CEM. hom. 19, 3 p. 750ᴰ perit ... quidquid -a plena susceperit. APRING. in apoc. 2, 6 *Nicolaitae* effusi ab -a veritatis in limum sunt mendacii provoluti. CASSIOD. in psalm. praef. p. 11ᴬ *psalmi sunt* -ae, quae vinum caeleste recipientes puritatem eius in novitate semper custodiunt (*cf. psalm. 70, 22*). GREG. TVR. glor. mart. 25 p. 503, 9 (*syn.* vasculum). Thom. p. 105, 18 iussit exhiberi aquam in -a. PALLAD. hist. mon. I 7 p. 278ᴰ lagoenas, quas -as vocant (*p. 61, 12 B.* ὑδρίας, *cf.* II 14 p. 369ᴬ). II 10 p. 361ᴬ (*v. 50, 13 B.* βαυκάλιον, *I 6 p. 272ᴬ* ampullam). MIRAC. Theclae 5 p. 171, 27. b *loci biblici* (*gr. ubique* ὑδρία): ITALA (Ambr. *al.*) *et* VVLG. gen. 24, 14 inclina -am tuam (*Rebecca*), ut bibam (*saepius in sqq.; inde* AMBR. Abr. 1, 9, 88 *quater.* Isaac 1, 2 RVFIN. Orig. in gen. 10, 2 p. 96, 1 AVG. loc. hept. 1, 88 p. 520, 14 CAES. AREL. serm. 85, 2). ITALA iud. 7, 16 (Lugd.) *Gedeon* dedit tubas in manus omnium et -as vacuas et lampades in medio -arum (*Vulg.* lagoenas, *sed* 7, 20 *item* -as. *inde* PS. ORIG. tract. 14 p. 159, 5 HEGES. 5, 16, 1 p. 325, 23 AVG. quaest. hept. 7, 49 p. 489, 20 CYPR. GALL. iud. 346). VVLG. III reg. 7, 50 -as et fuscinulas et phialas. 17, 14 (*cf.* 12 *et* 16; *de Elia et vidua Sareptena*; = ITALA [Ambr. *al.*]) -a farinae non deficiet (*inde* AMBR. off. 2, 4, 14 Abr. 1, 5, 35 RVFIN. Orig. in gen. 16, 3 p. 140, 4 Greg. Naz. orat. 5, 12, 1 p. 181, 4 PS. AVG. serm. ed. Mai 39, 1 SVLP. SEV. chron. 1, 43, 5 EPIPHAN. Avell. p. 744, 18 MAX. TAVR. serm. 61 p. 657ᴬ ALC. AVIT. epist. 27 p. 58, 2). 18, 34 implete quattuor -as aqua. IV reg. 12, 13 fiebant ex eadem pecunia -ae templi domini (*cf. p. 3133, 61*). eccl. 12, 6 conteratur -a super fontem (*inde* HIER. reg. Pachom. 159 fin. ORSIES. doctr. 52). Ier. 52, 19. Ioh. 2, 7 (*cf.* 6; *de nuptiis Canae factis*; = ITALA [*codd. omnes*]) implete -as aqua (*inde* COMM. apol. 659. HIL. [?] hymn. de Christo 25 [*interpol.?*; idriis, ydris *sim. ll. vv.*]. GAVDENT. serm. 9, 24 sqq. G. HYMN. Ambros. I 5, 13 PRVD. cath. 9, 29 MAX. TAVR. hom. 17 p. 260ᴮ SEDVL. hymn. 2, 50 op. pasch. 3, 1 p. 232, 13 [*carm. pasch. 3, 8* lacus]. GREG. M. in Ezech. 1, 6, 7 ITIN. Anton. Plac. rec. A 4 p. 161, 10). 4, 28 (= ITALA [codd. b d *al.*]) reliquit ... -am suam mulier *Samaritana* (*inde* PS. MAR. VICTORIN. phys. 25 p. 1309ᴬ AVG. in euang. Ioh. 15, 16. 15, 30).

2 *i. q.* *mensura ap. Ponticos*: EPIPHAN. de mensur. 41 -a apud eos est sextariorum decem (*gr. 30 p. 264* ὑδρία).

3 *i. q. tit. comoediae anonymi, versae ex fabula Menandri vel Antiphanis* (*v. Ribbeck, Com.*³ *p. 131*): QVINT. inst. 11, 3, 91 *cum* senis sermo, ut in -ae prologo, aut mulieris, ut in Georgo (*ipsa quoque fab. Menandri*), incidit.

v. et Onom. (*nomen insulae* MELA 2, 114).

hydrīnus, -a, -um. *ab* hydra. GLOSS. -is serpentinis. *i. q. ad hydram (sc. Lernaeam) pertinens*: PRVD. perist. 10, 885 Hercules -a suetus ustuire vulnera. TVRRIB. epist. 2 p. 693ᶜ prava dogmata velut quibusdam -is capitibus pullulare cognosco.

hydrius, (-a, -um), ὕδριος. *i. q. aquarius* (*de sidere*): PRVD. apoth. 622 *Christo nato* labitur hinc pulsus Puer -us, inde Sagittae, palantes Geminos fuga separat *eqs.*

hydrocēlē, -ae *f.*, ὑδροκήλη. y- *vel* i- *pars codd.*, -chel- *vel* -cell- *pars codd. ap.* THEOD. PRISC. *acc.* -en: *l. 29; nom. pl.* -es (?): *l. 32; acc. pl.* -as: *l. 31. 33. 34.* *i. q. herniae genus* (*describit* CELS.): CELS. 7, 18, 7 Graeci communi nomine, quidquid est, -en appellant, nostri ... haec quoque sub eodem nomine (*sc. herniae*) ... habent. MART. 12, 83, 3 *Fabianum* dicentem tumidas in -as. MARCELL. med. 33, 60 inde ... -es (-ae *vg.*) puerorum sive ramices superlinuntur. THEOD. PRISC. eup. faen. 79 hoc hernias ... percuravit et -as ... similiter. *ibid.* -as (ydrocelicas *b*) et similes collectiones.

hydrocēlicus, -a, -um, ὑδροκηλικός. y-, hi-, i- *in codd. passim.* -chel-: *l. 41*; -cell-: *l. 43*; -col-: *l. 41. 45.* [*falso trad.*: *l. 34.*] *i. q.* *hydrocele aegrotus* (*pro subst. praeter l. 40*): PLIN. nat. 30, 74 -is stelionis mire prodesse tradunt ... corpus inassatum. CHIRON 579 tit. de -o (*sc. iumento*). 677 quodcumque iumentum a vulsione renum -um factum fuerit (678). MARCELL. med. 33, 23 hirneosis, ramitosis -isque (-chel- *codd.*). DIOSC. 1, 64 p. 80ᵃ 14 -is (-col- *P*) medicatur ([*1, 59, 2* ὑδροκήλας]. 1, 72 p. 81ᵇ 32 [*1, 67, 2* ὑδροκηλῶν]). 1, 67 p. 80ᵇ 24 -is (-cell- *P*) ... praestat effectum (*1, 61, 2* πρὸς ὑδροκήλας). ORIBAS. eup. 2, 1 B 4 Aa *bdelio* utuntur ... ad ... -os (ad idrocolicus La, *gr. 2, 1 B 9* ἐπὶ ... ὑδροκήλων).

hydrocephalus, (-ī) *m.*, ὑδροκέφαλος. hygro-: *l. 50, cf. l. 54.* 1 *i. q.* *morbus quidam capitis* (*cf. Cels. 4, 2, 4, ubi* -ος *legitur litt. gr.*): PS. SORAN. quaest. med. 250 quid est -us (y-)? aquosus humor aut sanguinolentus aut faeculenta collectio inter cutem, in aliqua parte capitis seu totum occupat caput (*inde* GLOSS. III 601, 37 igrocefalis fagolentus sanguis inter membranam et cutem). 2 *i. q.* *homo eo morbo laborans*: SORAN. p. 93, 5 quaerendum est, ne forte -us sit *infans*, hoc est aquam inter cutem capitis habeat (*gr. p. 142, 13 Ilb.* εἰ μὲν ὑγροκέφαλον [ὑδρο- *Ermerins*] εἴη τὸ βρέφος).

hydrochoos (*l. 61. 62*), -ī (?, *l. 59*), *acc.* -on (*l. 62*), ὑδροχόος *et* **hydrochoeus**, *acc.* -ea (*l. 58*), *dat.* -ī (?, *l. 59*), ὑδροχοεύς. *i. q.* *Aquarius* (*sidus*): NIGID. schol. Germ. Bas. p. 85, 13 (= frg. 99 Sw.) Nigidius -ea (-choia *AP*, -choos *SV* [ydra-]) sive aquarium existimat esse Deucalionem. CATVLL. 66, 94 proximus -i (*pro dat. [cf. l. 56] habent Ellis, Neue-W. alii, sine necessitate, cf. Georges, Wortf.*) fulgeret Oarion. GERM. 382 -os ... qua vestigia figit (*Arat. 389* Ὑδροχοῆϊ, *Cic. 173* Aquarius). 693 -os. frg. 4, 21 -on.

hydrocollȳrium, -ī *n.*, ὑδροκολλύριον. *i. q. collyrium cum aqua factum*: DIOSC. 1, 19 p. 66ᵃ 3 hydrocolluria ammixta caligines oculorum purgat. 5, 124 p. 220, 14 *calciten* si volueris in ydrocolliriis miscere. *om. gr. utroque loco.* *cf.* hygrocollyrium.

hydrofob- *v.* hydrophob-.

hydrogarātus, (-a), -um. *ab* hydrogarum. *i. q. cum hydrogaro factus* (*n. pro subst. l. 69*): APIC. 2, 44 tit. -um (hidrogarum *codd.*) et apothermum. 2, 45 -a isicia sic facies: *eqs.*

hydrogarum (-on GLOSS. III 653, 11), -ī *n.*, ὑδρόγαρον. *scrib. partim* y-, hi-. ydrogara, (-ae?): GLOSS. III 218, 23. drogari *i.* ὑδρογάρι(ον) *v. vol. V 1, 2068, 35* (*cf. Bulhart, WSt. 55, 1937, 164*³). *i. q.* *gari genus cum aqua factum* (*v. Zahn, RE VII 845*): LAMPR. Heliog. 29, 5 -um Romanorum ducum primus publice exhibuit, cum antea militaris mensa esset. APIC. 2, 44 *isicium* ex (et *codd.*) -o coques. 2, 2, 5 -o faeces conditi (*sc. vini*) addes. *v. et p. 3132, 31.* *deriv.*: hydrogaratus.

herba senecio a Graecis dicitur gerontea, alii erigeron, alii **ydrogerōn** (*Ha Vvg.* [*i.* *ὑδρογέρων], ydosgeros *Ca et ed. H.-S. cum cruce*, sciogeros *vel* seiogeros *β*, ydogeros *γ*) PS. APVL. herb. 76 l. 22.

hydrolapathum, -ī *n.*, *ὑδρολάπαθον. *i. q. rumex aquaticus herba*: PLIN. nat. 1, 20, 85 -o. 20, 231 (*de lapathi sive rumicis generibus*) sunt qui -um tradant, in aqua natum.

[*Rehm*]

hydroleum (-on) *v.* hydrelaeum.

hydromantīa, -ae *f.*, *ὑδρομαντεία. *acc.* -an: *l. 7. 8. i. q. divinationis genus ex aqua (v. Boehm, RE IX 79)*: VARRO frg. *v. l. 6 bis. 13.* PLIN. nat. 37, 192 anancitide *gemma* in -a (nicro- *l. v.*) dicunt evocari imagines deorum. AVG. civ. 7, 35 tit. de -a (*contra Varronem, cf. ibid.* p. 318, 10 D. quod genus divinationis ... Varro a Persis dicit allatum). *ibid.* p. 318, 7 D. Numa ... -an facere compulsus est, ut in aqua videret imagines deorum (p. 318, 30 -an). p. 319, 2 -a. 319, 19 -a. ISID. orig. 8, 9, 12. 13 *v. l. 16. 14.*

deriv.: hydromantius.

hydromantis, *pl.* -ēs *m.*, ὑδρόμαντις. VARRO frg. Serv. auct. Aen. 3, 359 Varro ... quattuor genera divinationum dicit: terram, aerem, aquam, ignem: geomantis, aeromantis, pyromantis, -is ([-iam *quater cod. Ambr.*]. *inde* ISID. orig. 8, 9, 13 [hydromantiam]). GLOSS.L III Abstr. HI 15 -es qui ex aqua divinant.

hydromantiī ab aqua dicti; est enim hydromantia in aquae inspectione umbras daemonum evocare ISID. orig. 8, 9, 12. *ab* hydromantia.

hydromeli, -itos (-itis) *n. et (per confusionem c. lat.* mel) **hydromel,** -llis *n.*, ὑδρόμελι. *scrib.* y-, hi-, i- *passim.* -ll- *etiam in formis graecis scribitur l. 46. 49; cf. l. 22. 26.* *de formis*: *ab* -i: *nom. acc.*: -i: *l. 36 al.* -lle (*vel ex falsa script. vel sec. formam vulgarem q. e.* melle, *cf. vol. VIII 605, 37*): *l. 31. 32. 48. 52.* -llis: *l. 51.* ALEX. TRALL. 1, 58 *v. p. 3138, 22.* *gen.*: -tis: *l. 42. 44.* -tos: *l. 43.* ? -is: *l. 43.* *abl.*: -te: *l. 38. 40 bis.* -ti: *l. 42.* -to: *l. 58.* -i *vel* -lli *indeclinabile pro gen. et abl. (v. Svennung, Eranos 34, 1936, 20)*: *l. 39. 40. 42. 43. 46. 47. 57.* *ab* -l: *nom. acc.*: -l: *l. 49. 50. 56.* (-lle, -llis *v. l. 22. 23*). *gen.*: -llis: *l. 55 (cf. l. 25).* *abl.*: -lle (*partim fort. ex falsa script. pro* -lli [*v. l. 26*]; *contra* -lli *hic illic fort. in* -lle *corrigendum est*): *l. 39 bis. 41. 47.* GLOSS. III 566, 21 -lle id est aqua et mel mixtum. 602, 25 -lle aqua cum melle. [*variat c.* hydromelum: *l. 47. 48; cf. l. 53.*]

1 *not. sua: i. q. potio vini similis ex aqua et melle confecta (confectio describitur a* PLIN. *l. 37. 44.* PALLAD. *l. 46; cf. et l. 31; Schuster, RE XV 1299)*: PLIN. nat. 1, 14, 20 -i sive apomeli sive melicraton (*cf. l. 48*). 1, 31, 36. 14, 113 fit vinum et ex aqua et melle tantum *eqs.* hoc vocatur -i. 22, 34 cum -te (26, 48. PS. THEOD. PRISC. add. p. 284, 18 -lle. 298, 21 -lle. DIOSC. 4, 39 p. 25, 6 -lli [-lle *P; 4, 42, 3* μεθ' ὑδρομέλιτος]). 23, 97 pro -te (APIC. 1, 17 -lli). 23, 158 in -te (24, 188. 27, 75. PLIN. med. 2, 20 -lle. ORIBAS. syn. 2 add. p. 145, 20 Mö. -i. *ibid. l.* 28 -ti). 26, 54 in -tis cyathis *tot* (MARCELL. med. 22, 13 -is [*leg.* -i?]. 30, 67 -i. PS. MVSA herb. Vett. l. 90 -tos. *cf.* PLIN. nat. 27, 37 in -tis sextario). 31, 69 -i ... ex imbre puro cum melle temperabatur. VLP. dig. 33, 6, 9 pr. nec camum nec cervesia continebitur *vino legato* nec -i. PALLAD. 8, 7 tit. de -lli (-lle *l. v.*). PLIN. med. 3, 5 ex -lle (MARCELL. med. 36, 30 -i). THEOD. PRISC. log. 48 -i (-llum *B*). 55 (-lli *r*, -lle *b*, -llum *B*). DIOSC. 5, 30 p. 178, 10 melicraton (*cf. l. 37*), quod ... multi -lli (-l *c*) dicunt (*5, 9, 1* ὑδρόμελι). CAEL. AVR. chron. 3, 2, 34 aut -l inveteratum vel quod melimelon appellant aut hydromelon. ORIBAS. syn. 2 add. p. 140, 34 Mö. -llis est adhibendus. p. 144, 14 -lle (*nom.*).

2 *per confusionem pro hydromelum (confectio describitur a* DIOSC. *l. 57)*: PLIN. VAL. 5, 21 potionem aquae frigidae aut omphacomellis aut -llis (*Alex. Trall. II p. 331, 10 P.* ὑδρόμηλον καὶ ὀμφακόμελι). 5, 33 qualis est alica ... aut -l (*495, 5 P.* ὑδρομήλου). DIOSC. 5, 44 p. 185, 20 de -i: -i conficitur sic: *eqs.* (*5, 22* ὑδρόμηλον). ALEX. TRALL. 1, 16 cum apomelito aut -to. ydromelon autem [aut] Cibariaticon non debet eis dari (*p. 531 fin. P.* μετ' ἀπομέλιτος ἢ ὑδρομήλου· τὸ δὲ ὑδρόμηλον [ὑδρόμελι *l. v.*] τὸ Κιβυρατικόν *eqs.*).

hydromēlum (-on: *l. 51. 58. 64. 65*), -ī *n.*, ὑδρόμηλον. *i. q. potio ex malis et aqua vel hydromelite confecta (cf. l. 63. 67)*: GARG. MART. med. 43 p. 186, 18 fit ex cydoneis vinum, quo colore languentium desideria fallantur; ... Graeci -on appellant. PLIN. VAL. 5, 13 med. *aegro* dare ... -on (*Alex. Trall. II p. 237, 4 P.* ὑδρόμηλον). CAEL. AVR. chron. 3, 2, 34 *v. supra l. 50.* ALEX. TRALL. 1, 16 *v. l. 58.* ISID. orig. 20, 3, 11 -um (-ll- *BK*), quod fiat ex aqua et malis Matianis. *v. et l. 32. 53.*

hydroparastatae *v. Onom.*

hydropeperi *v.* hydropiperi.

hydrophobās *et* **hydrophoba,** (-ae) *m.*, ὑδροφόβας. y-, hi-, i- *et* -f- *scrib. passim*; itr- *l. 80*; -fov- *l. 80. 82 al.* *praeter nom. sing. leguntur formae* -am (*l. 83. 84*), -ā (*l. 80. 82*), -is (?), -as (*acc. pl.*). *hanc vocem editores plures non agnoscentes male in* hydrophobus *mutaverunt (e. g. p. 3136, 7. 10; vereor ne etiam loci s.* hydrophobus *allati partim huc trahendi sint); l. v.*: *l. 84. p. 3136, 8; forma incerta* -is: *p. 3136, 8; v. et p. 3136, 40.*

1 *i. q. hydrophobia*: CELS. 5, 27, 3 C solet ... ex eo vulnere ... aquae timor nasci; -as (ὑδροφόβους *edd. vett.*) Graeci appellant (*an ad 2?*). CHIRON 327 tit. de itrofova. *ibid.* si quod iumentum aquam timebit, hoc quod dicitur ydrofobas (*Veg. 2, 95, 1* quae [*iumenta*] dicuntur hydrofoba [-bica *l. v.*]). 328 tit. de ydrofova. *ibid.* si quod iumentum ydrofabam patietur *eqs.* PS. APVL. herb. 3 l. 29 ad canis rabidi morsum et -a ([*i.* -am; -um *L*]. PS. DIOSC. herb. fem. 31 [Herm. 32, 1897, 160] -as et c. r. morsus sanat [*an ad 2?*]. *cf. l. 14*). CAEL. AVR. acut. exc. prooem. p. 479 sinance, tisis, cordapsum, yleon, -a. p. 723 ydrofobicorum passio ... fit ex ... aquarum metu, unde et nomen acceperunt -as; ydro aqua, fobas metus graece dicitur. p. 724 -as, hoc est imbris timor. 2 *i. q. hydrophobicus* (*v. et p. 3135, 79. l. 1*): PLIN. nat. 29, 99 est limus salivae sub lingua rabiosi canis, qui datus in potu -as (-os *edd.*) fieri non patitur (*eadem tradunt* PLAC. med. 9, 13 rec. β -is [*dat.; ibid. tit.* ad -as (-os *l. v.*, *edd.*)]. *Plin. med. 3, 10* hydrophobiam prohibet [*Plin. Val. 3, 50* (-phoniam *ed.*)]). TERT. bapt. 5 p. 205, 23 lymphaticos et -as (-os *edd.*) vocant, quos aquae ... amentia vel formidine exercuerunt.

***hydrophobia,** -ae *f.*, ὑδροφοβία. *i. q. aquae timor, morbus ex canis rabidi morsu oriens*: PLIN. med. (PLIN. VAL.) *v. supra l. 9.* MISC. Tir. p. 61, 16 ad kanis rabidi morsum et idrofobiam (*cf. p. 3135, 84*). CAEL. AVR. acut. 3, 9, 98 -a ... est ... vehemens timor aquae; ... Graeci timorem phobon vocant, aquam hydor appellant (*sim.* ISID. orig. 4, 6, 15, *ubi edd. litt. gr.* -ια); ii denique detracta littera δ adicientes γ hygrophobiam vocaverunt, quod omnem liquorem metuat, sed consuetudo magis primum obtinuit nomen. 3, 10, 101 agnitio -ae. 3, 12, 108. 109 *bis.* 113 de -a scribentes. *al.*

***hydrophobicus,** -a, -um, ὑδροφοβικός. *scrib. passim* y-, hi-, i- *et* -fov- *in codd.*; hu- *l. 24*; *c. apocope* dro- *l. 24.* *i. q. aquam timens, hydrophobia laborans (masc. pro subst. praeter l. 26. 27)*: THEOD. PRISC. log. 26 tit. de -is (hudr- *V*, *ubi in indice* de drofovicis). 26 -orum causam ... ex morsu canis rabiosi ... evenire. CAEL. AVR. acut. 3, 9, 99 -am passionem (3, 12, 107. 110 *al.*). 3, 12, 107 in -is (3, 14, 112). CASS. FEL. 67 p. 166, 9 lyssodecti ... post XL ... dies -i (-fon- *c*) efficiuntur, id est aquam timentes. *v. et p. 3135, 82. l. 3.*

1. ***hydrophobus,** -a, -um, ὑδροφόβος. y-, hi-, i- *passim. litt. gr.*: SCRIB. LARG. 171 -ους. *de variatione c.* hydrophoba(s) *v. p. 3135, 75.* *i. q. hydrophobicus (pro subst. praeter l. 32. 34. 35. 36)*: VEG. mulom. 2, 95, 1 *iumenta* (*v. p. 3135, 81*). 2, 148, 1 canis rabiosi morsus ... -os *facit.* ANON. med. ed. Piechotta 171 ad -um, id est qui in balneo patitur. CAEL. AVR. acut. 3, 9, 99 hominum -orum. 3, 10, 101 neque ... hi ... -i esse vel dici possunt. 3, 11, 105 -um medicum. *ibid.* infantem. 3, 13, 109 timent ... aquam -i. 3, 15, 120 -os. *al.*

2. **hydrophobus,** -ī *m.*, ὑδροφόβος. *i. q. hydrophobia*: GLOSS. III 602, 7 idrofabus canis rapidi morsus vel aliarum ferarum. 602, 11 isiofabus aquae metus. *an utroque loco legend.* -fobas?

aquarios vel aquarum custodes, quos **hydrophylacas** (*i.* ὑδροφύλακας. -os *l. v.*) nominant, qui ... aquaeductuum ... custodiae deputati sunt COD. Iust. 11, 43, 10, 4 (*imp. Zeno*).

hydrōpicia, -ae *f.* *ab* hydropicus (?). [*ex* *ὑδρωπία *detortum esse susp. Niedermann in plagulis coll. Gloss. medicinal. ed. Heiberg (Kopenhagen 1924) p. 8, 10 apepicia (i.* ἀπεψία).] [*falsa l. v.*: PS. APVL. herb. 42 l. 2 (ad -am *Ca*, ad idropicos *rell.*).] *i. q. hydrops*: PHILAGR. med. 2 p. 156, 15 M. *tympanites est* genus -ae (ydropisis *l. v.*, hydropis *Puschmann*). ALEX. TRALL. 2, 151 -a chronica passio est ...; tria sunt genera -ae (*II p. 439 P.* ὕδερος). ORIBAS. syn. 9, 33 Aa differentiae ... -ae (*9, 22, 3* τῶν ὑδρώπων, *La* ydropicorum). *ibid.* curatio -ae (*9, 22, 4* τῶν ὑδερικῶν). 9, 56 La -a(m) insanabilem (*9, 32, 1* ὕδερον, *Aa* ydropem). *cf.* hydropitia.

***hydrōpicus,** -a, -um, ὑδρωπικός. *scrib.* y- *passim*, e- GLOSS. III 600, 6. NOT. Tir. 111, 55 hidropicus. PAVL. FEST. p. 369 Cato veternosum -um intellegi voluit (GLOSS.). GLOSS. ὑδρωπικός. aquaticus. aqua madidus. aqua plenus. inflatus. ramiculosus. -a passio διαβήτης.

i. q. hydrope laborans: *pro adi.*: HOR. epist. 1, 2, 34 si noles sanus, curres -us. CELS. 7, 15, 1 aquam īs, qui -i sunt, emitti oportere. FIRM. math. 8, 25, 4 -a morte morietur. PS. AMBR. act. Seb. 36 p. 1037 B Claudii filios, -um unum et alterum vulneribus plenum. VVLG. Luc. 14, 2 ecce homo quidam -us erat ante illum. AVG. c. Pelag. 2, 1, 1 p. 461, 5 quem negasset -um *medicus.* MACR. Sat. 2, 7, 6 servum ... -um. MARCELL. med. 20, 115 nec -us ... erit. *al.* PS. ANTON. MVSA epist. ad Maec. 9 quae qui neglegunt, fiunt -i (PALLAD. hist. mon. II 6 p. 351 B -us factus est [*p. 35, 6 B.* ὑδρωπίασε, *I 2 p. 262 D* aquoso languore pervasus]). SORAN. p. 66, 6 -am valitudinem (*cf.* CASS. FEL. 76 p. 181, 4 -a passio *est* diffusio umoris aquosi cum inflatione. *v. et l. 57*). *masc. (fem. l. 84 sq.) pro subst.*: CELS. 4, 2, 9 illa *hydrocephalo* cum -is communia sunt. 5, 18, 2 si materia extrahenda est, ut in -o. SCRIB. LARG. 79 facit ... ⟨ad⟩ -os ⟨et ad⟩ lienosos (110. 129 *al.* MARCELL. med. 17, 5 *al. cf.* SCRIB. LARG. 126. 153 PLIN. nat. 20, 100 MARCELL. med. 14, 70 *al.*). 105 -is. 153. 190 *buprestis* inflat totum corpus in speciem -i. PLIN. nat. 20, 8 *elaterium* bibitur et -is. 20, 25 prosunt ... -is (20, 46. 21, 134 *al.*). 20, 31 dat ... -is (20, 52. 21, 172 *al.*). 21, 145 -is incipientibus (24, 131). 22, 46 -os sanat (26, 119 *al.* MARCELL. med. 22, 17 GREG. TVR. glor. mart. 2 p. 489, 1 VEN. FORT. vita Leob. 18, 60). 23, 11 -is (hydropi *V*). 24, 27 -os inanit (*cf.* 24, 52 exinaniunt). 31, 72 siccandis corporibus ... -orum (THEOD. PRISC. log. 108 [ydropum *l. v.*]). *al.* FIRM. math. 4, 9, 6 faciet ... -os (4, 9, 9). 4, 15, 2 *al.* AVG. serm. coll. Morin p. 318, 22 avari -is similes sunt, appetunt enim bibere (*cf.* PS. AVG. serm. 220, 5 [= CAES. AREL. serm. 222, 5 p. 836, 7]). SORAN. p. 66, 7 -a. 66,

[*Rehm*]

10 apud -as. THEOD. PRISC. log. 106 -i (ydropes r). CASS. FEL. 76 p. 182, 7 al. ORIBAS. syn. 1, 29, 3 Aa p. 84, 10 Mö. -is tumentibus. al. de equis: PELAGON. 211 aqua quae -um facit (Hippiatr. gr. I 202, 17 τὸν ὕδερον). 215 potio ad -os. CHIRON 156. 400 de -o. 679 iumentum -um (708). VEG. mulom. 1, 38, 4. 2, 89 tit. 2, 91, 1 venter ei crescet ut -o. deriv. (?): hydropicia.

hydropiperi n. indecl. (an -er, -eris n.?). ab ὑδροπέπερι detortum sec. piper. nomen herbae: DIOSC. 2, 147 de ydropiperi. hydropiperis (leg. -i; -r ed. vet.) nascitur locis humidis eqs. (2, 161 ὑδροπέπερι). ORIBAS. eup. 2 Y 1 Aa -i calefacit (ydropepiri Ab, piper montanus La, gr. ὑδροπέπερι).

?**hydrōpisis**, -is f., ὑδρωπί(α)σις (?). i. q. hydrops: PLIN. nat. 20, 43 (-es edd. [sed v. Mayhoff in append. p. 495], hyppocrisis codd., hypocoriasis Hoppe per litteras). 20, 237 (Sillig) et 22, 104 (Gelenius) ex coni. falsa pro hydropicis. SER. SAMM. 493 tit. v. infra l. 33. PHILAGR. med. 2 v. p. 3136, 48. AVG. serm. 177, 6 (seq. p. 3138, 11) tamquam -is morbo plus bibendo plus sitit avarus (MAX. TAVR. serm. app. 5 p. 851 C. leg. hydropis utroque loco?). ALEX. TRALL. 2, 157 ult. qui ... -im (leg. hydropim?) patiuntur.

hydrōpismus, -ī m., ὑδρωπισμός. i. q. hydrops: CAEL. AVR. acut. 1, 14, 108 fieri -um perforatione carnis. chron. 3, 6, 81 -i ... causa. 3, 8, 106 vocatur ... hic -us ... etiam epatias. 107 -us. CASS. FEL. 46 p. 116, 15 aliqui hanc passionem -o adscribunt.

?**hydropitia**, -ae f. nomen herbae: PS. APVL. herb. 115 l. 10 (interpol. ex Ps. Diosc. Vind. 3, 1 p. 157, 13) cannabis ... agrestis, quae etiam -a (hydrostina edd. vett., hydrastina Quicherat, ὑδράστινα Ps. Diosc.) appellata est, sive ut Latini torminalis (τερμινάλις Ps. Diosc.). cf. hydropicia.

hydroplasmus, -ī m., *ὑδροπλασμός. GLOSS.L III Abstr. HI 14 -us ⟨a⟩quas (quo aquas Bücheler) cantio componit organi. V Abba HI 35 cantio ⟨aquae⟩ (add. Goetz) quae organa componit.

×**hydrōps**, -pis m., ὕδρωψ. scrib. ydr- passim. etr-: GREG. TVR. Andr. 5 p. 829, 37. generis fem. (?): SER. SAMM. 493 tit. -i (hydropisi edd. vett.) depellendae. v. et p. 3139, 23. hȳdr-: SER. SAMM. 494. ȳdrŏpem: CARM. c. pag. 121. formae: sing.: nom. -s: l. 68 al.; ? -is: l. 43; ? hydros (vel -rus): VEN. FORT. p. 3138, 22 sqq. huc trahere prop. Svennung. gen. -is: l. 61 al. dat. -i: l. 57. 66. acc. -em: l. 58 al.; -im: l. 66, cf. l. 19; -a: l. 55. 56 (litt. gr.: COLVM. 7, 7, 3). abl. -e: l. 64. 67 al.; -i: p. 3138, 4. 10. plur.: -es: l. 73. 79. p. 3138, 12. -um: l. 76 bis. -bus: l. 78. 79. NOT. Tir. 111, 54 -s. SCHOL. Hor. carm. 2, 2, 13 -s subcutaneus morbus de vitio vesicae natus cum anhelitu fetido et inflatione turgente (ISID. orig. 4, 7, 23 -is [-s edd. vett.] nomen sumpsit ab aquoso umore cutis. nam Graeci ὕδωρ [ydros pars codd.] aquam vocaverunt. est enim umor subcutaneus cum inflatione turgente et anhelitu fetido). GLOSS. veternum. inde ab HOR. (infra l. 80). [dub. trad.: CELS. 5, 26, 20 B est ... quaedam sanies ex ulcere, quae vel hidrōs (i. ἱδρώς Marx, hydrus J in indice capitt., hydrop(o)s fere codd., ἰχὼρ Egnatius) vel melitera nominatur. ibid. iterum (hydros FVP, -s J). 5, 26, 20 E (hydros FV, -s PJ). de voce ὕδρωψ i. q. 'liquor qui in partu egeritur' (Arist. hist. anim. 7, 9 p. 587a 6. Hippocr.) vix licet cogitare; si velis not. -is q. e. 'umor' statuere, conferre possis supra l. 41. infra l. 71.]

1 de morbo (cf. l. 41 sqq. 55): a proprie: CELS. 3, 21, 1 morbus eorum, quos aqua inter cutem male habet ...: -a Graeci vocant. 3, 21, 8 qui ex quartana in -a deciderat. PLIN. nat. 24, 86 harundo medetur ... -i. SER. SAMM. 494 acerbus crescit -s. FIRM. math. 3, 5, 30. 7, 21, 4 aliis -em, aliis pthisin ... decernit ista coniunctio. DON. Ter. Eun. 688 qui -em patiuntur (cf. l. 66). GAVDENT. serm. 11, 14 G. cum ... -em aut paralysin curaret dominus. SCHOL. Hor. epist. 2, 2, 146 -is morbus (PS. AMBR. act. Seb. 34 HEGES. 5, 24, 2 p. 356, 19 VEN. FORT. vita Germ. 54, 146 tensus [cf. l. 68]. vita Radeg. 35, 80 tumefacta. v. et l. 83. cf. HYD. chron. II p. 16, 25 valitudine -is). PELAGON. 210 equos -e ... vexari ... non omnibus notum est ([Hippiatr. I 201, 17 ὑπὸ ὑδέρου]. al. CHIRON 400 si quod iumentum -im passum fuerit. VEG. mulom. 2, 89, 1. 2, 91, 1 tympanites ... -i [P, -is L, hydropico A] similis est). HEGES. 1, 45, 9 p. 124, 9 -e gravabantur vestigia. PRVD. perist. 2, 239 hunc ... -s aquosus ... tendit ([cf. p. 3138, 4]. cf. GREG. TVR. Mart. 2, 27 p. 619, 17 ab -e conflatus. Andr. 5 p. 829, 37 ab -e intumuerat. v. et l. 62). PS. AVG. serm. ed. Mai 2, 1 ut totum corpus in -is lacunam verteret morbus. MARCELL. med. 22, 16. 30, 1 detrahere materiam omnis umoris sive -is sive ... lippitudinis. HIPPOCR. aer. 4 p. 9, 7 pueris ... -es (-is cod.) nascuntur in testibus. VINDIC. med. 39 -em ... fieri sanguinis corruptione (PHILAGR. med. 2 p. 156, 15 M. CAEL. AVR. chron. 3, 8, 101 al.). THEOD. PRISC. log. 106 -um ... difficile ... negotium est. 108 -um ... periculum. 110 -is molestias. PROSP. chron. I p. 425, 626 Hadrianus -e ... moritur. CAEL. AVR. acut. 1, 14, 111 in -bus paracentesin probat. chron. 3, 8, 96. 98 -es. 102 species -is. 5, 10, 128 in -bus. et al. -i comparatur avaritia: HOR. carm. 2, 2, 13 crescit indulgens sibi -s nec sitim pellit (syn. aquosus ... languor). PS. AVG. serm. 220, 5 (= FAVST. REI. serm. 5 p. 243, 1 CAES. AREL. serm. 222 p. 836, 6) avari ... -is morbo aegrotare videntur. v. et p. 3138, 10. 11.

b translate de tumore, inflatione animi: PS. AVG. serm. ed. Mai 2, 1 stabat ... ante dominum pharisaeicus -s. SIDON. epist. 9, 9, 4 quaenam est cuiquam peritiae cervix tanta quive (ingenive Leo) -s, ut eqs.? CLAVD. MAM. anim. 3, 8 p. 167, 8 -e superbiae tumuit diabolus. APON. 6 p. 115 aquoso -i ⌊superbiae morbo⌋ (⌊ ⌋ delend. ut glossema?) distentus morietur (cf. p. 3137, 68).

2 de aegroto, i. q. hydropicus (cf. Svennung, Unters. Pallad. 529. pro subst. et adi. [l. 10]. v. et p. 3136, 79. 3137, 1): HIER. epist. 108, 21, 2 vino opus esse tenui ..., ne aquam bibens in -em verteretur. AVG. serm. 61, 3, 3 quomodo ... delectas opulentiam, qui habes -em concupiscentiam (cf. PETR. CHRYS. serm. 42 p. 317 D -i cupiditati inflari). 177, 6 avarus in corde -s est (serm. coll. Morin p. 482, 29. HIPPOCR. aer. 7 p. 13, 15 cum matrices -es fuerint [ὑδρωπιήσωσιν]. 15 p. 33, 21. SORAN. p. 77, 19 et 93, 16 [hydropicus l. v. et Rose utroque loco, sed v. Svennung l. c.]). CAEL. AVR. chron. 3, 8, 100 -s ... fit quisquam ... ex coacervata bibendi transvoratione.

hydror(h)odinum, -ī n., ὑδροῤῥόδινον. i. q. potio (sc. hydromeli) rosis condita: ORIBAS. syn. 2 add. p. 140, 2 Mö. apozima ... sit de beta, sepius autem de ydrorodino utimur.

hydrorosātum (-us: l. 23), -ī n., ὑδροροσάτον (ex ὑδροῤῥόδινον commutatum sec. rosatum). i. q. hydrorodinum: PLIN. VAL. 5, 13 de pane ... micas dabis cum apomelle aut dulci -o (Alex. Trall. II p. 235 fin. P. ὑδροροσάτον). ALEX. TRALL. 1, 58 ydromellis suavitatis causa modicum addatur aut -us (p. 523 P. ὑδροροσάτον).

hydroroseum (-us: l. 27), -ī n. ex ὑδροῤῥόδινον commutatum sec. roseus. i. q. hydrorodinum: ORIBAS. syn. 2 add. p. 140, 15 Mö. clysteres de papaberis apozima et ydroroseu. ibid. l. 30 pro apozima lini seminis adsumenda est ydroroseus.

hydros v. hydrus. cf. etiam s. hydor et hydrops.

[**hydroselīnos** (ὑδροσέλινος) legebatur ex coni. PS. APVL. herb. 80 l. 48 (afroselenos Howald-Sigerist cum codd.).]

[**hydrostina** v. hydropitia (p. 3137, 26).]

hydrotheītae (PRAEDEST. 1, 75) v. Qnom.

[tribolos cerseos ... stipticus est ..., in **ydroto** (Aa [transscript. ex gr. ενυδρωτο], in nitrodo Ab, in acoro [i. aquoso] La) aquoso (delend. ut gloss.) aquosior ORIBAS. eup. 2, 1 T 13. gr. 2, 1 T 18 ἐπικρατεῖ δ' ἐν μὲν τῷ χερσαίῳ τὸ στῦφον ..., ἐν δὲ τῷ ἐνύδρῳ τὸ ὑδατῶδες.]

hydrus (p. 3139, 9. 19 al.; -os: l. 40. 45. p. 3139, 16. 25), -ī m., ὕδρος. scrib. saepe ydr-, idr- in codd. GRAMM. suppl. 295, 4 -os et cetera graeca nomina, quae in usum latini sermonis veniunt, per y scribenda. gr. terminatio -ρος non mutatur in '-er': PRISC. gramm. II 224, 14. hȳdr-: VEN. FORT. p. 3139, 24. 25. formae in -is (v. e. g. l. 55. 75 bis. 77) partim pertinere possint ad v. q. e. hydra (cf. p. 3131, 25), cum qua haud raro -us confunditur (v. e. g. p. 3139, 1. 12. 15). ISID. orig. 12, 4, 22 -os aquatilis serpens, a quo icti obturgescunt. GLOSS. serpens aquaticus. -is (hisdri trad.) colubris. v. et l. 56. 63. inde a VERG., PLIN. nat.

1 i. q. serpens aquatilis (cf. l. 63; nota -os marinos: l. 61. saepe certae speciei not. neglecta i. q. quivis anguis, serpens, coluber): a vario usu de animali immani et pernicioso (fabulosa: l. 53. 57. 60): VERG. georg. 3, 545 pestilentia interit et ... vipera et attoniti squamis adstantibus -i. 4, 458 immanem (cf. l. 71. p. 3139, 5) ante pedes -um moritura puella Eurydice ... non vidit (SCHOL. Bern. ad l. fluvium Thraciae vel verius serpentem). Aen. 7, 753 Umbro vipereo generi et graviter spirantibus -is spargere ... somnos ... solebat (SERV. ad l. aquae serpentibus). OV. met. 13, 804 calcato inmitior -o Galatea. fast. 2, 257 longum rapit unguibus -um corvus ([syn. anguis; narratur catasterismus, cf. p. 3139, 15]. cf. CLAVD. 15, 469 aquila correptum pedibus curvis innexuit -um). PHAEDR. 1, 2, 24 tum misit illis ranis -um Iuppiter (idem narrat SERV. georg. 1, 378). PLIN. nat. 6, 98 circa has insulas -i marini vicenum cubitorum adnatantes (inde SOL. 54, 6 MART. CAP. 6, 699). 29, 72 pulcherrimum anguium genus est quod et in aqua vivit; -i vocantur, nullo serpentium inferiores veneno (cf. 1, 29, 38). 30, 66 -i iocur (32, 104 iecur aquaticae colubrae, item -i [cf. 1, 32, 33]). PRVD. c. Symm. 1 praef. 43 -um praecipitem dum rotat impetus (cf. N. T. act. 28, 3 ἔχιδνα, Vulg. vipera). GREG. TVR. vit. patr. 15, 3 p. 723, 9 morsu -i. audacius de veneno: SIL. 1, 322 -o imbutas ... sagittas Hannibalis.

b mythologica (cf. supra l. 50): α de dracone Cadmeo, cuius dentes sevit Iason: VERG. georg. 2, 141 haec loca non tauri ... invertere satis immanis dentibus -i (VAL. FL. 6, 437 Cadmei [7, 76]. SERV. auct. georg. 2, 140). VAL. FL. 8, 343 Echionii ... sata ... -i. β de anguibus in capite Furiarum, Medusae aliarumque terribilium formarum: VERG. Aen. 7, 447 tot erinys Alecto sibilat -is (cf. VAL. FL. 2, 195 nigris amplectitur -is Tisiphone. 4, 413 excussi crinibus -i. STAT. Theb. 1, 113. 11, 494 adstridentibus -is. silv. 2, 1, 185 adsurgentibus -is. IVV. 7, 70. QVEROL. p. 29, 25 -is. CLAVD. 3, 362. 17, 169 rapt. Pros. 1, 39 -is). OV. met. 4, 801 Gorgoneum crinem turpes mutavit in -os (cf. LVCAN. 9, 673 protenti crinibus -i. VAL. FL. 6, 397 aegida ... saevis squalentem ... -is. PRVD. perist. 10, 275 Minervae pectus -is asperat ars. CLAVD. rapt. Pros. 2, 225 -is). CLAVD. 20, 111 Bellona ... pingues pectebat ... -os. 22, 137 Luxuria torvos auro circumlinit -os. adde: FIRM. err. 21, 2 p. 55, 13 iste deus vester Lernaei anguis crinibus adornatur; ...

[Rehm]

quid sic renascentibus -is pullulas? ([*cf. p. 3131, 48*]. *sim.* PRVD. ham. 134 umeros errantibus -is obtegit *deus Marcionis*). γ *de anguibus Herculem infantem aggressis* (*cf. p. 3132, 4*): ELEG. in Maecen. 1, 82 premeret cum iam (*v. app. crit.*) impiger infans *Hercules* -os ingentes vix capiente manu. OV. epist. 9, 85 immanes ... -os infantem caudis involuisse manum.

c *usu christiano: de diabolo quondam angue*: PRVD. ham. 614 de semine complicis -i (*i. diaboli*). SEDVL. carm. pasch. 2, 259 ne corpora nostra ... saevus sibi vindicet -us (hydros, hydrops, hilidrus *al. ll. vv.; op. pasch. 2, 17 p. 223, 12* coluber). GREG. TVR. vit. patr. 11, 1 p. 710, 12 conversus ad -um (*in cuius forma diabolus ad sanctum virum venit*). *de haeresi* (*ex confusione c.* hydra, *cf. p. 3131, 70*): PRAEDEST. 1, 16 p. 592^B ad singula quaeque capita -i singulos gladios dei verbi ... eiciens *Alexander*.

d *i. q. sidus* (*cf. p. 3138, 58*), *quod alias Hydra* (*ap. Arat. ubique* Ὕδρη): GERM. 426 nec procul hinc -os trahitur. 432 spatio triplicis formatus sideris -os. 505 *orbis* Oriona secat spiramque priorem -i. 609 vasti caput -i (MART. CAP. 8, 841). 668 totum se liberat -us. AVSON. 370, 11 p. 413 P. MART. CAP. 8, 829. 838. 841. 842. 843.

? 2 *per confusionem i. q. hydrops* (*v. Blomgren, Stud. Fort. 149*), *si quidem recte traditur* (*cf. p. 3137, 36. l. 9*): VEN. FORT. carm. 8, 3, 330 quando suis iaculis uteri laesura tumescit atque suis iaculis morbida crescit -us (*A*, ydrus *vel* idrus *rell.*, hydrops *Leo*). carm. app. 9, 16 Dagaulfum ... tendat -os (ydros *cod.*, hydrops *Leo*).

v. et Onom. (*cf. p. 3138, 54*). *Rehm.*

hygīa, -ae (-as: *l. 29*) *f.*, ὑγεία. *i. q. medicamen ad firmandam valetudinem*: MARCELL. med. 36, 49 confectio medicaminis, quod appellatur -a. MISC. Tir. p. 48, 1 antidotum -as (eg- *trad.*). CAEL. AVR. acut. exc. 24 p. 728 epithima -ae (eg- *trad.*). *cf. voc. seq. et v. Onom.*

? **hygiasma**, (-atis) *n.*, ὑγίασμα. *i. q. medicamentum*: INSCR. ocul. (CIL XIII 10021) 137 Orgili lene -a(sma?) ad imp(etum) lipp(itudinis). *cf.* hyginon.

CIL XIII 2004 chere (*i.* χαῖρε) **hygiēne** (*i.* ὑγίαινε. *graece*: SVET. Nero 39, 3; *cf. etiam Diehl, RhM. 62, 1907, 402 sq.*).

INSCR. ocul. (CIL XIII 10021) 77 L. Gavi Epaphrodit(i) **hygīnon** (*i.* ὑγιεινόν) ad epip(horas). *cf.* hygiasma.

hygra *v. s.* hygros.

hygremplastrum, -ī *n.*, *ὑγρέμπλαστρον. *i. q. emplastrum liquidum*: PLIN. nat. 34, 155 praecipua ... commendatio eius (*sc. squamae ferri*) in -o ad purganda vulnera *eqs.* 1, 34, 46.

CASS. FEL. 33 p. 68, 11 humida intellegitur tussis, quam Graeci **hygrobēcha** ([igrobeca *g*, drobecade *c*, ydropica *p*]. *i.* *ὑγρόβηχα) vocant.

hygrocephalus, (-ī) *m.*, ὑγροκέφαλος. GLOSS. *v. p. 3134, 50.*

hygrocollȳrium, -ī *n.*, ὑγροκολλύριον. *i. q. ungentum e liquidis compositum*: CASS. FEL. 29 p. 57, 7 -um (ig- *codd.*) acuens obtusum visum. ALEX. TRALL. 1, 99^lit. de ydrocolliriо (*sic*) et exidrocolliriis (*i.* xerocollyriis?) facientibus ad ampliobiam (*p. 45, 1 P.* ὑγροκολλούριον ποιοῦν πρὸς ἀμβλυωπίαν). *cf.* hygra, hydrocollyrium.

hygrophobia, -ae *f.*, *ὑγροφοβία. *i. q. hydrophobia*: CAEL. AVR. acut. 3, 9, 98 *v. p. 3136, 18.*

hygros, -a, -on, ὑγρός. *acc. sing. fem.* -an: *v. l. 58.* [*falso trad.*: SCRIB. LARG. 38 -a (*secl. Helmr. collato Marcell. med. 8, 17*).]

i. q. umidus, liquidus: 1 *proprie*: a *generatim*: CHALC. comm. 129 p. 193, 9 post *esse locum* umectae substantiae, quam Graeci -an usian (ygranus- *vel* ygrames- *codd.*) appellant. b *in arte medica* (*cf.* hygrocollyrium): PHILAGR. med. 4 p. 186, 5 M. stipteria -a (y-, e-, ni- *codd.*) id est humida libr. I. *f. sg. pro subst.* **hygra** (*sc. compositio*): SCRIB. LARG. 37 (*inde* MARCELL. med. 8, 120. *cf. etiam* PLIN. VAL. 1, 18 l. 53, *ubi falso trad. vel ed.* hydra) -am appellant, quia est liquidum medicamentum (*v. totum locum*). MARCELL. med. 8, 108. 109 -a mirifica, quae ... caligines abigit *eqs.* 8, 208. 209 collyrium idem id est -a. 8, 212. 2 *translate*: FORTVN. gramm. VI 279, 13 esse ... elementa, quae ... in pronuntiatione liquescant ... ⟨et⟩ sunt l m n r — haec Graeci -a (y- *codd.*) appellant, λ μ ν ρ. 279, 17 -a *littera* r accipi debet *eqs.*

? **hylto** ('ignoscito *vel tale quid*' *Buech.*, ἵληθι *Gundermann*, '*an* ὑψίστῳ?' *Linds.*, '*latetne* υἱὲ θεοῦ?' *Svennung*) praefatio honoris (oper*is* a, *fort. recte*) GLOSS.^L V Aa H 203.

[si manducant mulieres fructum ventris sui super **hylcidam** (*an hybridica q. d. formatione* 'superphyllidam'? *cf. LXX* ἐπιφυλλίδα, *Vulg. deest*) fecerunt cocum ITALA thren. 2, 20 (Wirc.).]

***hȳlē**, -ēs *f.*, ὕλη. *de decl.*: *sing. gen.* -es: *p. 3140, 20.* *dat.*: (huic) -e: AVG. c. Faust. 20, 14 p. 554, 13. *acc.* -en *passim* (*var. l.* -em: *p. 3140, 30. et al.*). *abl.* -e: *p. 3140, 11. 12. 14. et al.* *plur. non legitur nisi l. 81.* *passim scrib.* yl-, *rarius* hil-. *trad. vel ed. litt. gr. e. g.* (PAVL.) FEST. (*l. 81*). QVINT. inst. 5, 10, 33 PS. APVL. Ascl. 14 *bis.* 17. MACR. (*v. p. 3140, 47*). *voc. gr. interpretantur latine v. q. e.* silva (FEST. p. 290 *Graeci* dicunt ὕλας et nos silvas [PAVL. FEST. p. 292 ὗλαι silvae]. *sensu translato*: CHALC. comm. 123. 268. 273 AVG. nat. bon. 18 p. 862, 16. *cf. et p. 3140, 34*), materia (FILASTR. 55, 1 SERV. Aen. 8, 601 [*inde* ISID. orig. 13, 3, 1]. FAV. EVL. p. 4, 6 AMBR. hex. 1, 1, 1 *al.* AVG. c. Faust. 20, 14 *al.*), substantia materialis (MACR. Sat. 1, 22, 3).

i. q. materia, substantia: 1 *de re primaria substantiam rerum efficiente* (*cf. libros vol. V 2, 453, 30 sq. 46 sq. 454, 68 sqq. allatos*): a *generatim*: CHALC. comm. 123 p. 188, 11 chaos quam Graeci -en nos silvam vocamus (*cf.* 268 p. 299, 14 necessitatem ... *Plato* [*Tim. p. 47^E*] appellat -en. 273 p. 304, 6 *essentiam corpora suscipientem vocant* iuniores -en. 278 p. 309, 5 terram ..., quae substantia est corporum, quam Graeci -en v. [*cf.* FILASTR. 95, 1]). MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 32 p. 1065^A quantitate definitur -e, ut subsistat. 1, 45 p. 1075^B *Christum* passibilem iuxta motum in -e (*cf.* 1, 47 p. 1077^A). 1, 58 p. 1084^C universalem λόγον ab inferiore -e et corruptione omni incarnari. 1, 60 p. 1085^D praeprincipium ... hylicae universae substantiae in -e. *al.* FILASTR. 55, 1 *de materia infecta haereticorum.* FAVST. Aug. c. Faust. 20, 3 p. 537, 13 bonis omnibus principium fateor deum, contrariis vero -en: sic enim mali principium ac naturam theologus noster appellat (*de falsa Manichaeorum de -e doctrina v.* AVG. c. Faust. 20, 14 nat. bon. 18 p. 862, 6 sqq. *cf.* ACT. Archel. 67, 10 tenebrae ... ex luce sumpserunt intuitum et -es [ylem *M*] enfasim vel colorem). MACR. Sat. 1, 17, 69. somn. 1, 12, 7 *de -e Platonis* (*item* 1, 12, 11 omne corpus mundi ... ideis impressa formavit. *cf. et l. 7*). b *de substantia materiali animantium eorumque partium*: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 32 p. 1064^D anima ... substantia est sicuti vel -e vel corpus; istae enim mundanis duae substantiae *eqs.* (*cf.* 3, 11 p. 1107^D. 4, 11 p. 1121^B). in Eph. 2, 1 sq. p. 1253^C *diaboli* (*coniung.* materia). de homous. 2, 3 p. 5, 10 quasi corpus sit deus aut corporeus aut -e.

2 *de materia a scriptoribus tractanda*: SVET. gramm. 10 p. 18, 7 de quorum *commentariorum* ... copia *Ateius Philologus* sic ... significat: '-en (ylen *OW*, hylem *NGH*, hilem *L*) nostram aliis memento commendare'.

? **hyleos** cmn(?) dr(achmae) II PAP. Tebtun. II nr. 686 (*praecedit* olei et lucernarum dr II).

? **hȳlēsatus** in silva natus ('*an* Hylaeus hyle natus?' *Götz*; '*an* Hylas: forsitan hyle satus?' *Linds.*) GLOSS.^L III Abol. HI 8. *cf.* GLOSS. IV 445, 15 in s. genitus.

***hȳlicus**, -a, -um, ὑλικός. *scrib. litt. gr.*: PS. APVL. Ascl. 7 SERV. Aen. 8, 61 MART. CAP. 9, 936. *de notione*: PS. APVL. Ascl. 7 quod -όν Graeci, nos mundanum dicimus. *gr. respondet* ὑλικός *praeter l. 65.*

1 *generatim i. q. ad materiem universam pertinens*: SERV. Aen. 8, 601 esse eum *Silvanum* -ὸν θεόν hoc est deum ὕλης (*alluditur ad notionem q. e.* '*silvestris*'; *cf. Klotz, RE III A 124, 48 sqq.*). COMMENT. Lucan. 3, 402 p. 111, 1 *Panem* montanis nimfis a patre nutriendum traditum perhibet, unde -us (Lyncaeus *Hagen*, '*propius aberat* Κυλλήνιος, *sed neutrum probabile*' *Usener*) factus (*cf. Macr. Sat. 1, 22, 3 Panem* appellantes τὸν τῆς ὕλης κύριον non silvarum dominum sed universae substantiae materialis dominatorem significari volentes).

2 *in doctrina gnosticorum aliorumque philosophorum Christianorum i. q. ex materia mundana, humili constans, cum materia concunctus, materiae obnoxius, mundanus*: a *de homine*: IREN. 1, 5, 5 *hominem choicum* secundum imaginem quidem -um esse ..., secundum similitudinem vero psychicum. 1, 8, 3 -um *genus hominum.* b *de rebus*: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 32 p. 1065^A quantumcumque ... est, quod est -um. 1, 58 p. 1084^C ab -is potentiis (in Eph. 2, 17 p. 1259^D potestatibus). 1, 60 p. 1085^D -ae substantiae (PS. AVG. quaest. test. I 106, 9 p. 239, 24). 1, 62 (10^ies). 4, 11 p. 1121^B propter copulationem -am. *al.* PS. AVG. quaest. test. I 106, 9 p. 239, 9 super creaturam -am spiritalia vult intellegi. 127, 18 p. 407, 1 animam ... haerentem -is rebus. *n. pro subst.* ***hȳlicum**, -ī *i. q. mundanum, ex materia humili constans*: IREN. 1, 5, 1 dextrorum quidem patrem dicentes eum (*sc. deum*) id est psychicorum; sinistrorum vero id est -orum demiurgum (*cf.* 1, 5, 2 [*bis*]). 1, 6, 1 -um ... nihil omnino suscepit *salvator*: non enim esse -um (*gr.* τὴν ὕλην) capacem salutis. MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 24 p. 1057^D processit in substantiam eorum quae sunt intellectibilium et -orum. 4, 11 p. 1121^C vel in aeternis vel in mundanis aut -is. 4, 25 p. 1131^C *opp.* noetis. *al.*

adv. ὑλικῶς (*litt. gr.*). *i. q. substantialiter*: MAR. VICTORIN. adv. Arrium 1, 32 p. 1064^D unum ... -ς est in molem concretum.

[**hylon** *v. s.* inion.] *Rubenbauer.*

***1. hymēn** *indecl. m. et n.* (*p. 3141, 6*), ὑμήν. *leg. nom., voc., acc.* (*p. 3141, 6*) *tantum.* [Hymenis *ex coni. non probab.*: CATVLL. 66, 77 (*Eschenburg*, omnibus *trad.*).] *raro scrib.* hi-, y-. ? hȳ-: *p. 3141, 23. 3* (*sed potius* '*versus acephalus*'). *cf. l. 74.* NOT. Tir. 101, 88 himen. SCHOL. Ter. Bemb. Ad. 905 -n dicitur ⟨nupti⟩a⟨le⟩ votum, quo bene optatur. GLOSS.^L III Abstr. HI 21 -n nuptiae vel carmen nuptiale. GLOSS. V 552, 33 minister nuptiarum.

de re, origine, locis graecis v. Maas, Philol. 66, 1907, 590. 69, 1910, 447. cf. p. 3141, 70. aliter Lamer, PhW. 1932, 381.

1 *i. q. vociferatio in nuptiis adhibita, mox pro dei* (*cf. p. 3141, 7*) *invocatione habita*: PLAVT. Cas. 800 -n hymenaee, o -n (*idem* 808). CATVLL. 61, 4 qui rapis teneram ad virum virginem,

[Rehm]

o Hymenaee -n, o -n Hymenaee (*idem* 39 dicite: *eqs.* 49. 60. *paulo aliter* 124 o -n Hymenaee io, o -n Hymenaee [144. 149. 154 *al.*]). 62, 5 iam dicetur hymenaeus: -n o Hymenaee, -n ades o Hymenaee (*idem* 10. 19. 25. 31 *al.*). Ov. epist. 12, 143 turba ruunt et '-n' clamant 'hymenaee' frequenter; quo propior vox haec *eqs.* 14, 27 vulgus '-n hymenaee' vocant. Alc. Avit. carm. 1, 189 festivum dicebat '-n'.

2 *i. q.* ***deus nuptiarum*** (*cf. p. 3140, 82. v. et l. 23. 26*): Cvlex 247 sicut -n praefata dedit conubia mortis. Ov. epist. 6, 44 adfuit et sertis tempora vinctus -n. 6, 45. 9, 134 turpia famosus corpora iunget -n. Stat. Theb. 3, 691 ex quo primus (*cf. infra l. 20*) -n movitque infausta sinistram Iuno facem. 5, 71 mutus -n versaeque faces. silv. 1, 2, 238 quaerit -n thalamis intactum dicere carmen. Mart. Cap. 4, 423. 9, 914 *ne* -n ... nostrum invehat fastidium. Drac. Romul. 6, 17 Bromius ... -n. 10, 263.

3 *metonymice i. q.* ***nuptiae*** (*v. et supra l. 10 bis. 11*): Ov. met. 1, 480 nec quid -n, quid amor, quid sint conubia curat *Daphne.* Sen. Tro. 861 -n funestus, inlaetabilis. 895 haec *ossa* -n sparsit tuus. Stat. silv. 1, 2, 26 quo *die* Stellae Violentillaeque professus clamaretur -n. Ach. 1, 938 thalamis haec tempora nostris, hicne est liber (*i. apertus*) -n? Avson. 175, 15 p. 40 P. hic, ubi primus (*cf. l. 10*) -n, sedes ibi maesta sepulcri.

4 *i. q.* ***carmen nuptiale*** (*cf. et l. 11. 12. 19*): Ov. epist. 12, 137 ut subito nostras -n cantatus ad aures venit (*possis etiam ad 2 trahere; sed probabiliter [propter prosodiam] coni. Bentley* hymenaeus clarus [*vel* laetus]). Clavd. 10, 312 dicere possemus quae proelia gesta sub Haemo *alibi* ..., ni prohiberet -n (*fort. ad 2*). carm. min. 31, 2 *cum* rura ... compleret ... festus -n. Sidon. carm. 5, 219 barbaricus resonabat -n.

v. et Onom.

2. hymēn, (-enis) *m.*, ὑμήν. *i. q. membrana virginalis: v. l. 44 sqq.*

hymenaeus** (-os), -ī *m.*, ὑμέναιος. *raro scrib.* y- (*cf.* Vel. gramm. VII 81, 4), hi-; emin-: *p. 3142, 36 sq.*; emen-: *p. 3142, 38.* -neus *saepissime (in lapide p. 3142, 40. 45).* *nom.* -os: Serv. auct. Aen. 4, 127 *FT.* ?-um: *l. 37, cf.* -on *l. 53.* *acc. gr.* -on: *l. 72. 78. p. 3142, 9.* *de plur. v. p. 3142, 17.* Not. Tir. 101, 89 himineum. ***de origine (*cf. p. 3140, 80*) ***et notione***: Don. Ter. Ad. 904 -um ... Liberi et Veneris filium dicunt esse, qui primus certas nuptias instituerit; ideo per laudem cantatur virginalibus nuptiis ob eiusmodi meritum (*eadem trad.* Serv. auct. Aen. 4, 127. *cf.* Isid. orig. 9, 7, 22). alii virum fortem Atticum dicunt fuisse, qui raptas praedonibus virgines oppressis latronibus intactas patriae restituerit (*eadem trad.* Serv. Aen. 1, 651 auct. Aen. 4, 99). alii, quod hymen dicatur membrana quaedam, qua est munita virginitas, quae primo corrumpitur coitu, -um putant veluti hymnum vocari virginalium nuptiarum (*cf.* Serv. auct. Aen. 4, 99 hymen quaedam membrana quasi virginalis puellae esse dicitur: qua rupta quia desinat esse virgo, -i nuptiae dictae. Isid. orig. 9, 7, 22 ἀπὸ τοῦ ὑμένος, quae membrana virginitatis est claustrum). *ibid.* sic accipe -um in nuptiis, quemadmodum θρῆνον in funere et in sacris hymnum (*cf.* Serv. Aen. 7, 398 carmen nuptiale [Serv. auct. Aen. 4, 127 Schol. Ter. p. 161, 19 *al.*]. Evgraph. Ter. Ad. 905 vox quae in nuptiis dicebatur. Gloss.[L] III Abol. hi 4 himeneon canticum novum. *cf. et infra l. 63. 65*): Serv. Aen. 1, 651 -us ... ut alii dicunt deus est nuptiarum (*idem* Gloss.[L] I Ansil. hi 125), ut alii quidam iuvenis fuit, qui die nuptiarum oppressus ruina est, unde expiationis causa nominatur in nuptiis. Serv. auct. ecl. 8, 30 Hesperus ... -um, speciosum puerum, amasse dicitur; qui -us fertur in nuptiis Ariadnes et Liberi patris vocem perdidisse cantando; ex cuius nomine nuptiae dictae sunt (*sim.* Aen. 4, 127, *ubi laudato Cornelio Balbo* Magnetis filius musicae artis peritus pulchritudine muliebri *fuisse et in Liberi nuptiis* expirasse *perhibetur -us*). Hyg. fab. 273, 1 Argis ... *ludos* fecit Danaus ... filiarum nuptiis cantu, unde -us dictus. Clavd. carm. min. 25, 30 *Venus* inter ... innumeros -um poscit Amores; hunc Musa genitum legit Cytherea ducemque praefecit thalamis (*cf.* Anth. 941, 77 puer ... Calliopeius). Gloss.[L] III Abstr. h 20 -os nuptias. Gloss. ὑμέναιος. γάμος. *inde a* Plavt. (*fere non nisi ap. poetas*). [*ex coni.: l. 24.*]

A *pro subst.*: 1 *i. q.* ***carmen nuptiale*** (*v. et p. 3142, 3. 9. 13. 31. cf. Maas, RE IX 130* [*v. et p. 3140, 80*]): Plavt. Cas. 799 suavi cantu concelebra omnem hanc plateam -o mi. 806. 809 cantando -um (Ter. Ad. 905. *cf.* Ov. met. 12, 215 canunt -on [Sen. Tro. 202 Clavd. rapt. Pros. 3, 410]. Apvl. met. 4, 33 cantus ... -i). Ter. Ad. 907. Pacvv. trag. 113 -um fremunt aequales. Tvrpil. com. 166 age tu -um increpa. Catvll. 62, 4 iam dicetur -us. Lvcr. 1, 97 *ut* posset claro comitari -o *Iphianassa.* Ov. epist. 12, 137 *v. l. 23 sq.* Sen. Med. 116 pepulit aures -us meas. Stat. silv. 2, 7, 87 vestros -on ante postes ... personabo. Apvl. met. 4, 26 constrepebat -um (*cf.* Clavd. 9, 21 strepuit felix -us). Heges. 1, 31, 1 p. 58, 6 -is classicum mutans. Clavd. 8, 649 quantus ... feretur ... per Zephyri metas -us. *titulus carminis*: Prisc. gramm. II 189, 2 Ticidas (*cf.* carm. frg. 1) in -o.

2 (o) -e *i. q.* ***ipsa exclamatio (sive invocatio) in nuptiis***: *ad locos p. 3140, 83 sqq. allatos adde*: Ov. ars 1, 563 pars '-e' canunt.

3 *i. q.* ***deus nuptiarum*** (*cf. fabulas p. 3141, 38 sqq. allatas et Jolles, RE IX 126. Sauer ap. Roscher I 2800*): Prop. 4, 4, 61 adde, -e, modos, tubicen fera murmura conde (*an ad 1?*). Ov. epist. 2, 33 promissus socios ubi nunc -us in annos, qui mihi coniugii sponsor et obses erat? 11, 101 tolle procul decepte faces, -e, maritas. 20, 157 ter mihi iam veniens positas -us ad aras. met. 4, 758 taedas -us Amorque praecutiunt. 6, 429 non pronuba Iuno, non -us adest ... lecto (9, 762. 765. 796). 10, 2. fast. 2, 561 conde tuas, -e, faces. Pont. 1, 2, 133 qui duxi vestros -on ad ignes et cecini fausto carmina digna toro. Phaedr. app. 14, 10 coniugalem praebet -us facem. Sen. Med. 300 festus -o dies. Sil. 14, 241 qua novus ignotas -us venit in oras (*ad inferos sc.*). Mart. 4, 13, 2 Clavd. 10, 202. carm. min. 25 ('epithalamium', *ubi deus ipse cantat carmen; sic et* Mart. Cap. 9, 901. 904). 30, 120. Mart. Cap. 1, 1 o -e decens. *al.* Drac. Romul. 10, 87 Anth. 941, 56.

4 *metonymice i. q.* ***nuptiae*** (Prob. Verg. georg. 3, 60 [*cf. l. 40*] ex -o concubitus accipiemus. *cf. et supra l. 4. 11; saepe leg. plur. sec. 'nuptiae'; syn.* conubia, thalami, taedae *passim*): Varro Men. 39 -us, qui primo lavere alvum marsuppio (*inani sc.*) solet. Catvll. 64, 20 tum Thetis humanos non despexit -os. 64, 141 optatos -os (*syn.* conubia). 66, 11 rex ... novo auctus -o. Lvcr. 4, 1251 multae steriles -is ante fuerunt. Verg. georg. 4, 516 nulla Venus, non ulli animum *Orphei* flexere -i. Aen. 1, 651 Pergama cum peteret inconcessosque -os *Helena* (*cf.* 6, 623 vetitos [*syn.* thalamum]). 3, 328 Lacedaemonios (*i. Hermiones*) ... -os (*cf.* 7, 358 Phrygiis [*i. Aeneae*]. Sil. 17, 79 Tyrios). 4, 99 quin ... pacem ... pactosque -os exercemus? 4, 127 hic -us erit (*inde* Manil. 5, 545). 4, 316 per conubia nostra, per inceptos -os (Val. Fl. 8, 259). 7, 344 Turni (7, 398 *al.*). 7, 555 tales celebrent -os (*syn.* coniugia). 10, 720 infectos linquens profugus -os. 11, 355 quin natam ... dignis ... -is des? (Stat. Theb. 3, 283). 12, 805 luctu miscere -os (*an ad 1?*). Sen. Phoen. 262 proloqui -um pudet taedasque nostras. Octavia 146 tuis ne fieret -is potens (Ennod. epist. 9, 31, 5 p. 255, 18). Val. Fl. 8, 149 expectati ... -i. Sil. 3, 64 primo ... -o ([*syn.* taedis]. Stat. Theb. 2, 202). 5, 22 -o ... lascivo. Hos. Geta Med. 77. Drac. Romul. 7, 33 iungant ... -os. Ennod. dict. 7, 2 p. 443, 17 (emineis *codd.*). 26, 4 p. 503, 14 talibus utere ... -is (emineis *B*). Greg. Tvr. glor. mart. praef. p. 488, 1 emeneos ... Didonis. CE 433, 3 post thalami infausti taedas cupidosque -os. Inscr. christ. Diehl 4704 <...>is quae hymeneu<m ...>. ***de bestiis***: Verg. georg. 3, 60 *bubus* aetas Lucinam iustosque pati -os ... post quattuor incipit annos. Avien. Arat. 1763 orchilos *avis* infestus ... floricomis -is (*gr. aliter*).

B *pro adi.* (*an* -neus *scriptum pro* -neius?): CE 1997, 3 (*s. II*) cui ... ante diem ruperunt stemina Parcae quam procus, heu, nuptiis -neos contigit ignes. Mart. Cap. 9, 888 lassos ... ignes instaurare iubet tunc -nea (*AA al. Dick*, -naea *vg.*, -neia *β Eyssenhardt*) Venus.

hymenāicus, -a, -um, *ὑμεναϊκός. *ad carmen nuptiale pertinens*: Sacerd. gramm. VI 502, 12 -am *speciem dimetri.* 517, 3 metrum (517, 10 Serv. gramm. IV 460, 16). 517, 4 de -o dimetro sapphico (Frg. Bob. gramm. VI 623, 8 [hymenicum *cod.*]).

hymenēius, -a, -um, ὑμενήϊος. *ad nuptias pertinens*: Mart. Cap. 2, 132 -a dedere tripudia *Charites.* 7, 725 quaenam haec -a lex est (8, 807 [meneia *codd. plur.*]). *v. et l. 43.* *Rehm.*

[**hymnārium** *v. l. cod. Bern.* Gennad. vir. ill. 49 *pro* hymnorum (*opus*).]

CIL X 7426 ('*in urbe Thermitana*'; *lapis periit*) Nicarin (*i.* Νικάριον) Munatii L(ucii) l(ibertae) Zosimae filia **hymnētria** (*i.* ὑμνήτρια) a s(acris) (*i. sacerdos, cui est munus in sacris hymnis praeeundi; cf. Ruggiero III 1065*).

[Mar. Victorin. adv. Arrium 2, 12 **hymnicus** David in libro psalmorum ... psallit (*falso trad. aut ed. videtur pro* hymnidicus, *v. l. 66*).]

***hymnidicus,** -a, -um. *ab* hymnum dicere; *cf.* causidicus, versidicus *sim. et gr.* ὑμνολόγος. *saepius scrib.* y-.

i. q. hymnos decantans: 1 ***speciatim de David, psalmorum auctore*** (*cf. et l. 61; semper pro subst.*): Favst. trin. 1, 4 p. 41[A] -us cantans ait. Epist. pontif. 322 (Aug. epist. 182, 3). 375 (Conc.[S] I 2 p. 18, 3). 388 (Conc.[S] I 2 p. 97, 1) -i nostri ... sententia. Isid. eccl. off. 1, 20, 1. 2 ***generatim***: **a** *de angelis*: Leo M. serm. app. 14, 1 alternantibus -is angelorum choris (Greg. M. epist. 13, 42 *al.*). **b** *de precationibus cum laude dei coniunctis*: Cassiod. in psalm. praef. 17 p. 25[A] laudes domini -a exsultatione concelebrat *David* (60 concl. p. 427[D] *al.*). 64, 2 populus ... -a supplicatione proclamat. *cf.* hymnodicus.

[*anguis* lambit et **(h)ymniferōs** inhiat divellere vultus *Orphei* Ov. met. 11, 57[a] (*spurius*); *v. Magnus, Herm. 40, 1905, 232.*]

(h)ymnificātus, -a, -um. *ab* hymnus *et* facere. *scriptura sine aspiratione trad. ratione acrostichidis probatur.* *i. q. hymnis, laudibus instructus*: Comm. instr. 2, 19, 22 -o choro placitoque Christo servite.

hymnio, -īre. [*fictum e gr.* ὑμνεῖν. *Leumann.*] *plerumque scrib.* y-.

1 ***intrans.*** *i. q.* ***deo laudes canere***: Prvd. perist. 1, 118 -te

[*Rubenbauer*]

(hi-, y-, hymistae *vv. ll.*) matres pro receptis parvulis. RVSTIC. Conc.[s] I 4 p. 82, 38 *Christus* cum plagis finderetur, -bat. 2 *transit. i. q. laudibus celebrare*: *deum*: RVSTIC. Conc.[s] I 4 p. 59, 14 exoretur ... sanctitas tua -ire quidem pro nobis omnium deum. *aliquid (latiore sensu)*: RVSTIC. Conc.[s] I 4 p. 3, 29 quae ... nos dictavimus, ... haec ... Cyrillus ... -endo laudavit (*I 1, 7 p. 156, 30 ἀνύμνησεν. de eadem re I 4 p. 124, 30* per ymnos laudans). *cf.* hymnizo.

hymnisonus, -a, -um. *ab* hymnus *et* sonare. *i. q. deo laudes canens*: PAVL. NOL. carm. 21, 283 ut sit ... princeps agminis -is ... c h o r i s (25, 200). *de cantibus*: INSCR. christ. Rossi II 127, 7 v. 10 (*a. 618*) excubians Christi cantibus -is.

hymnizo, -āvī, -āre. *ab* hymnus, *cf. gr.* ὑμνεῖν *et* citharizare (*cf. Funck, ALL 3, 1886, 404. Stählin, Skandalon, 1930 p. 426*).

1 *intrans. i. q. deo laudes canere*: ITALA II Macc. 12, 37 (cod. M) *Iudas* incipiens paterna voce -are (y- *cod.*) cum cantico (i. ... cum hymnis clamorem extollens *L* [*sim. X B et Vulg.*]. occepit ... hymnos cum clamore *P* [καταρξάμενος ... τὴν μεθ' ὕμνων κραυγὴν ἐνσείσας]). PS. PHILO antiq. p. 22[C] levavit super sacrarium sacrificia pacifica et -erunt valde. AVG. in psalm. 33 serm. 2, 22 nonne illi *tres pueri* in ignibus -bant ...? 2 *transit. i. q. laudibus celebrare* (*c. acc. dupl.*: *l. 25*): a *strictiore sensu deum sim.*: IREN. 1, 2, 6 cum magno gaudio dicunt *Aeonas* -are (*gr.* ὑμνῆσαι) propatorem. 1, 29, 3 omnia -are magnum Aeona. 2, 9, 1 veteribus ... unum deum fabricatorem caeli et terrae -antibus. b *latiore sensu*: IREN. 1, 23, 2 palinodias, in quibus -vit *Stesichorus* eam *Helenam*. *cf.* hymnio.

hymnōdia, -ae *f.*, ὑμνῳδία. *i. q. laus dei*: EPIPHAN. in cant. 208 p. 85 (*ad V. T. cant. 7, 13*) in ore ... nostro est -ae veteris novique testamenti meditatio.

hymnōdicus, -a, -um, ὑμνῳδικός (*nisi potius formatio* hymnŏdicus *pro* hymnidicus *statuenda sit*; *cf.* hymnologus *et p. 3144, 12*). *i. q. hymnos cantans*: FIRM. math. 8, 25, 1 erunt -i (hymnodi *coni. Kroll*) nobiles, quibus deorum secreta credantur.

?**hymnōdus**, -ī *m.*, ὑμνῳδός *v. l. 33.*

sicut idem hortatur **hymnographus** ([immo-, hymi- *vv. ll.*]. *i.* ὑμνογράφος) *sc. David* NICET. in psalm. 8 p. 75, 13. *cf.* hymnodicus.

hymnologus, -ī *m.*, ὑμνολόγος. *i. q. cantor hymnorum (sensu technico in cultu Matris Magnae [cf. Friedländer, Sittengesch. II[9] 174 et ea quae disseruit Reinach ap. Daremb.-S. s. v. hymnodus de simili instituto in cultu Caesarum divorum]*: *l. 49 [cf. et l. 47]*): FIRM. math. 3, 5, 33 f a c i t *stella* fabricatores templorum aut -os (*'ad -os publicos fort. referenda sunt verba' Dessau*) et qui laudes deorum cum iactantiae ostentatione decantent (3, 10, 3 -os aut deorum baiulos aut custodes templorum). 8, 23, 3 e r i t -us ([imn-, mym-, mim- *vv. ll.*]. 8, 24, 6 erunt citharoedi vel -i [mim- *N*]). CIL VI 9475 (= Dessau 4164 adn.; *lapis periit*) Ti. Claudio Glypto -o de campo Caelemontano (*'incertum an ad matris deum cultum pertineat' Dessau*). 32444 (*lapis periit*) Ti. Claudio Veloci -o (-io *cod.*) primo m(atris) d(eum) I(bericae?) e⟨t⟩ Atti⟨n⟩is publico. *cf. Onom.*

hymnoperītus, -a, -um. *ab* hymnus *et* peritus. *i. q. gnarus hymnos decantandi*: HIL. euang. 75 (*cf. N. T. apoc. 4, 4. 10*) domino servit chorus -us (hymno peritus *Peiper contra metrum*).

[**hymnoticus** *v. s. v.* hypnoticus.]

×hymnus (-os: *p. 3144, 19*), -ī *m.*, ὕμνος. HIL. in psalm. 54, 1 -os aliqui translatores nostri carmina nuncupaverunt; plerique autem -os ex ipsa graecitatis usurpatione posuerunt. CASSIOD. in psalm. 39, 3 -us ... graecus sermo est id est laus carminum lege composita (*sim.* ISID. orig. 1, 39, 17. 6, 19, 17). *de scriptura per* (h)y- *v. s. y.* *in codd. passim scrib.* y- (*e. g. semper in* PEREGR. Aeth.), *item in tit.* INSCR. christ. Diehl 1046, 17 (*a. 521*); *multo rarius occurrit* (h)i-. *forma y- probatur acrostichide abecedariorum* COMM. instr. 1, 32, 22 HIL. hymn. 2, 65 PS. HIL. hymn. 2, 85 SEDVL. hymn. 2, 85 FVLG. RVSP. psalm. abeced. 268 VEN. FORT. carm. 1, 16, 85; *ordine voc. per litteras digestorum* DVB. NOM. gramm. V 594, 5 *et* GLOSS. (*l. 72. p. 3144, 30. 32*); *carminis figurati ratione* VEN. FORT. carm. 5, 6 p. 117, 30. *de genere*: DVB. NOM. gramm. V 594, 5 -us generis masculini est. *neutr.* -u m (*acc.* -um *pro nom.*: BENED. reg. 17, 4; *cf. Linderbauer ad 9, 2*): ITALA psalm. 64, 2 (Sangerm. *et* Hil. in psalm. 64, 1 [*V*]). OROS. hist. 7, 39, 9 GRAMM. suppl. 300, 28 GLOSS. NOT. Tir. 107, 43 (*post* canticum). *de signif.* (*cf. etiam l. 58. 80 et p. 3144, 2. 26 sqq.*): GLOSS.[L] II Abav. Y 4 -um: laudem, canticum. Corp. HY 165 laus carminum. *de re v. Wünsch, RE IX 175 sqq.* *legitur inde a* SEN. phil. (*?, v. l. 83*), BASS. (*l. 84*), SCAVR. gramm. VII 25, 16, APVL.; *passim apud* ECCL. *in tit. librorum vel carminum* HIL., AMBR., PRVD. cath. *et* perist., SEDVL., ENNOD. *voc. gr. recipit* QVINT. inst. 8, 6, 71. [*loco mutilo*: INSCR. christ. Diehl 4711.]

A *strictiore sensu i. q. canticum cum laude deorum (dei)*: 1 *in honorem d e o r u m g e n t i l i u m* (*cf.* PORPH. Hor. epist. 2, 1, 134 carmina, quibus dii placantur, hoc est: paeanas, dithyrambos, -os. SCHOL. Hor. sat. 2, 1, 1 eclogae ... si ad Iovem, -i. CASSIOD. in psalm. 39, 3 -i erant, quos idolis suis etiam gentilitas personabat): SEN. frg. 88 (*fidei minus probatae*) nisi *in nuptiis* Cereri fecissent et -os cecinissent (*cf. p. 3144, 53*). BASS. gramm. VI 263, 25 Philiscus conscripsit -os Cereri et Libero *metro memorato* (*cf.* TER. MAVR. 1883. 1886 cantasse. 1934. SACERD. gramm. VI 498, 8 -os id est laudes ... decantabant [*cf. l. 48*]. 502, 18 cecinerunt). MAR. VICTORIN. gramm. VI 59, 26 haec (*sc.* ἐφύμνια) ... vel -is vel dithyrambis supercini moris est. APVL. flor. 18 p. 91 eius dei -um graeco et latino carmine vobis hic canam (*ibid.* utraque lingua [*cf. l. 14*]). 20 p. 98 canit ... Socrates -os. mund. 29 in choris cum dux [carmini] (*secl. Goldb.*) -o (*secl. Wower.*) praecinit. 35 civitatem ... resonantem -is (*Ps. Arist. 6 p. 400 b 26* παιάνων). PS. APVL. Ascl. 28 -is et laudibus ... in modum caelestis harmoniae concinentibus. PORPH. Hor. carm. 1, 10, 1 -us est in Mercurium. 4, 6, 1 Apollinis. LACT. inst. 1, 11, 5 -i et delubra et simulacra. FIRM. math. 8, 29, 10 erunt (*cf. p. 3143, 33. 45*) hieroduli ... -os dicentes (*cf. l. 43*). DON. Ter. Ad. 904 *v. p. 3141, 45.* SERV. georg. 2, 394 -i Libero apud Graecos Graeca, apud Latinos Latina voce dicuntur; -i vero matris deum ubique ... graecam linguam requirunt. Aen. 8, 291 ratio ... -orum (*ad Aen. 8, 287* carmine laudes Herculeas ... ferunt). SCHOL. Hor. carm. 1, 21, 1 *ludis saecularibus* -i Apollini Dianaeque dicebantur a nobilibus. *al.* [HOR.] carm. 1, 10 inscr. (*in Ψ*) -us Mercurio. 1, 21 -os (*sic*) ad chorum in Dianam. *al.* MACR. somn. 2, 3, 5 -is deorum. *ibid. de origine -orum.* MART. CAP. 9, 906 laudes deorum -osque ... retexebant.

2 *in honorem dei christiani (gnostici*: *l. 40), interdum (p. 3145, 18; cf. tit.* AMBR. hymn. II, PRVD. perist., ENNOD.) *in honorem sanctorum*: a *in univ.*: *definitiones (cf. Rietschel, RE f. prot. Theol. X 399 sqq.)*: AMBR. off. 1, 45, 220 -us specialiter deo dicitur. AVG. in psalm. 39, 4 -us ... est canticum laudis. 72, 1 -i cantus sunt continentes laudes dei. si sit laus et non sit dei, non est -us; si sit laus et dei laus et non cantetur, non est -us. oportet ergo, ut sit -us, habeat haec tria: et laudem et dei et canticum (*cf.* 148, 17[in.] ISID. orig. 6, 19, 17). 99, 16[extr.] -i laudes sunt (*cf.* GLOSS.[L] III Abstr. Y 1 -us laus sancta. 3). EVCHER. instr. 2 p. 160, 20 -us: carmen in laudem dei (GLOSS.[L] V Abba HI 43 Y 3). PROSP. in psalm. 148, 13/14 ISID. eccl. off. 1, 6, 2. *alia*: TERT. orat. 28 p. 199, 3 hanc *hostiam* (*sc. orationem*) ... inter (*cf. l. 65*) p s a l m o s et -os deducere ad dei altare (adv. Marc. 5, 18 p. 640, 9. uxor. 2, 9 p. 697 Oe. sonant inter duos p. et -i. VVLG. Col. 3, 16 p., -is et canticis spiritualibus [Eph. 5, 19 (*cf.* MAR. VICTORIN. *et* HIER. *ad l.*). RVSTIC. Conc.[s] I 4 p. 88, 25]. AVG. epist. 55, 34. *et al. cf. etiam l. 80*). adv. Marc. 3, 22 p. 416, 18 benedictio et laus et -i (*interpr. Mal. 1, 11* sacrificium. *cf.* LACT. inst. 6, 25, 7). adv. Val. 12 p. 191, 5 -is patrem concinunt (*cf. p. 3143, 23*). ITALA prov. 1, 20 (Tert. scorp. 7 p. 159, 5) sophia ... cantatur -is (ὑμνεῖται, *Vulg. aliter*). Is. 25, 1 (Conc.[s] I 3 vers. Tur. p. 147, 4) -um d i c a m (ὑμνήσω, *Vulg.* confitebor) nomini tuo (HIL. [?] hymn. de Christo 1 PEREGR. Aeth. 24, 1 *al.* AMBR. in psalm. 43, 24 *al.* HIER. epist. 22, 35, 4 VVLG. I par. 16, 36. RVFIN. Greg. Naz. orat. 2, 17, 3 cum angelis [*gr.* ὕμνησον. 3, 14, 1 *gr.* ἐδοξάσαμεν]. *et al. v. et l. 12. 15. 18. 25. 51. 76. p. 3145, 1 et cf.* MAR. VICTORIN. in Eph. 5, 19 p. 1286[C] loquantur). COMM. instr. 1, 35, 22 -um ... proferre. apol. 978 d e c a n t a n t (PAVL. NOL. epist. 15, 4 p. 113, 12 LIB. pontif. p. 11, 12 VICT. VIT. 2, 33. *et al. v. etiam l. 2 et cf.* IVVENC. 4, 457 cantato [VVLG. Marc. 14, 26 dicto. *gr.* ὑμνήσαντες] ... -o [RVFIN. in num. 12, 1 p. 97, 16 (*Vulg. num. 21, 17* carmen). *et al. v. etiam l. 2 et vol. III 289, 55*]. HYMN. Ambros. I 2, 12 canentes [*al. v. et l. 3. 6. 73. p. 3143, 84 et vol. III 267, 7. 70*]. HIL. hymn. 2, 65 psallam [VVLG. II Macc. 1, 30]). HIL. hymn. 1, 17 -orum ... v o c e s (*cf.* AMBR. c. Aux. 34 carminibus. HIER. hom. Orig. in Ier. 2, 1 p. 291, 3 organa -orum dei. PRVD. cath. 5, 123 AVG. conf. 9, 7, 16. NICET. psalm. 2 p. 68, 14 decantationem. virg. laps. 22 cantus). PS. HIL. epist. ad fil. 7 -um matutinum (*v. vol. VIII 506, 40. cf. ibid. 504, 81 et* RVFIN. hist. 3, 33, 1 antelucanos) et serotinum (*cf.* AVG. civ. 22, 8 p. 537, 7 D. [*al.*]. VICT. VIT. 2, 49 nocturni. GREG. TVR. Franc. 5, 18 p. 212, 9 nocturnalibus [*al.*]. INSCR. christ. Diehl 1688, 3 pernoctans -is). GAVDENT. serm. 9, 41 G. *a n g e l i* referunt -um ... trinitati (*cf.* 10, 22 SERM. Arrian. frg. I 21 VICT. VIT. 2, 80. *et al.*). PEREGR. Aeth. 24, 1 cata singulos -os vel antiphonas (24, 4 *al.*). 24, 11 ducitur c u m -is (25, 2 *al.* HEGES. 2, 15, 8 [μετὰ παιάνων]. VVLG. I Macc. 13, 47 [ὑμνῶν]. 13, 51 [ἐν ὕμνοις]. LIB. pontif. p. 155, 8. *et al. cf. supra l. 34 et* VVLG. psalm. 99, 4 introite ... in -is). VVLG. III reg. 8, 28 audi -um et orationem (RVFIN. hist. mon. 1 p. 401[D]. *et al.*). I Esdr. 3, 11 in -is et confessione (II Macc. 10, 38). *al.* RVFIN. hist. 2, 17, 30 veterum (*ibid.* psalmos). 3, 10, 3 -os in deum. 5, 28, 5 deum ... -orum suorum laude concelebrant (ὑμνοῦσι). *al.* PRVD. psych. 649 equitum resonantibus -is (*opp.* peditum psallente caterva). AVG. conf. 9, 7, 15 -i ... ut canerentur secundum morem orientalium partium. ... institutum est (PAVL. MED. vita Ambr. 13 ISID. eccl. off. 1, 6, 2). *et passim.* -os *dicunt r e s personatae* (*cf. l. 81. 82*): AMBR. hex. 4, 1, 4 (*loq. natura*) mecum *sol* -um tuum dicit domino (VVLG. psalm. 64, 14 RVFIN. Greg. Naz. orat. 4, 12, 4. Orig. in lev. 7, 2 p. 379, 18 ossa). EVSTATH. Bas. hex. 3, 9 p. 901[A] *abyssus* -os potentiae conditoris emittit (συμπληροῖ τὴν ὑμνῳδίαν).

b *specialia*: *de psalmis* (*cf. etiam l. 34 sqq.*): PSALT. Cas. 34, 28 lingua meditabitur ... -um tuum (ἔπαινον, *Vulg.* laudem). 39, 4 (ὕμνον, *Vulg.* carmen). 50, 17 os meum adnuntiavit -um tuum (αἴνεσιν, *Vulg.* laudem). 110, 10 -us (αἴνεσις, *Vulg.* laudatio) eius permanet in aeternum. ITALA psalm. 21, 23 (Tert. adv. Marc. 3, 22

[*Rubenbauer*]

p. 416, 8) in medio ecclesiae -um tibi dicam (*ὑμνήσω σε. Vulg.* laudabo te. *Itala Barnab. 6, 16* decantabo tibi). 70, 8 (Veron. *et* Aug. in psalm. 70 serm. 1, 10) ut -o dicam (*Veron.* decantem) gloriam tuam (*ὑμνήσω, Vulg.* cantem). 71, 20 (Hier. epist. 23, 1, 1) defecerunt -i (*ὕμνοι, Vulg.* laudes) David (FILASTR. 130, 4 VVLG. II par. 7, 6. psalm. 60, 1 [*cf. 62, 1 al.* psalmus D.]). LACT. inst. 4, 8, 14 divinorum scriptor -orum (epit. 37 [42], 7 caelestium). HIL. hymn. 1, 4 AMBR. Nab. 14, 61. HIER. psalt. sec. Hebr. praef. titulus hebraicus . . . interpretatur volumen -orum. PRVD. perist. 10, 838 -us carminis Davitici. CASSIOD. var. 2, 40, 11. *et al.* *dub., hucne pertineat*: AMBR. fug. saec. 4, 20 in -is vel oraculis. *de -o trium puerorum* (*cf.* ITALA Dan. 3, 51 [Cypr. domin. orat. 8 p. 271, 19]. HIER. epist. 1, 9, 1 *al.*): AMBR. hex. 2, 4, 15 in -o prophetico (2, 4, 17). HIER. praef. Vulg. Dan. -um trium puerorum (RVFIN. apol. adv. Hier. 2, 33 AVG. nat. bon. 16 *al.*). *alia*: AVG. epist. 237, 2 -us . . ., quem dicunt esse domini nostri Iesu Christi. CYPR. GALL. deut. 151 -o dat verba melodo (*seq. canticum Moysi*). LIB. pontif. p. 12, 10 -us . . . angelicus hoc est gloria *eqs.* (p. 125, 5). SIDON. epist. 9, 16, 3 v. 65 primum mihi psallat -us, qui Tolosatem tenuit cathedram (*cf.* GREG. TVR. stell. 34 p. 870, 1 in -o sanctae Epiphaniae. INSCR. christ. Diehl 1046, 17 templa deo faciens -is *in honorem episcoporum parietibus inscriptis* decoravit et auro). VICT. VIT. 1, 16 sine sollemnitate -orum *funebrium* . . . ad sepulturam deduci (*cf.* PS. VICT. VIT. pass. 16). *et al.* *de formulis laudationum domini*: MARCELL. chron. II p. 97, 512, 2 in -um trinitatis (*cf.* ALC. AVIT. c. Eutych. 2 p. 22, 34 [*ibid. l. 16* supplicationem cum laude divina. *l. 31* praeconii]. *de re cf. Du Cange s. v.*). THEOD. MOPS. in Tim. 1, 17 p. 81, 5. 82, 3.

B ***latiore sensu*** *i. q.* ***laus*** (*alluditur ad sensum strictiorem l. 31*): RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 124, 30 ea . . . per -os laudans (*cf. p. 3143, 6*). ENNOD. opusc. 1, 3 p. 262, 8 quod descendit a superis, sola -orum licet mercede taxari. NICET. virg. laps. 29 frustra -um virginitatis exposui (*cf. 20* multis super castitate tua praeconiis).

iuncturae nominales: gen. subi. (auctoris): l. 5. 14. 15. p. 3144, 70. 72. *nota*: HIL. psalm. instr. 19 -o . . . vocis. *ibid.* humanae cantionis -o. *adi. vel pron. poss. pro gen. subi.: l. 13. 17. p. 3144, 71.* *gen. obi.: l. 20. 24. 32. p. 3144, 5. 11. 15. 20 al.* *dat.: p. 3144, 19.* *pron. poss.: p. 3144, 81. 82.* *c. praep.* in: *p. 3144, 11. 19. 70.* *gen. qualit.*: DON. Ter. Ad. 904 nuptiarum. HIL. in Matth. 9, 8 luctuum. PS. HIL. dedic. eccl. p. 884[A] gratiarum. RVFIN. Orig. in exod. 6, 1 p. 191, 20 gratulationis. 6, 14 p. 204, 4 victoriae. GREG. M. moral. 2, 32 gloriae. *adi.*: RVFIN. Orig. in exod. 7, 1 p. 204, 11 triumphales. CONC.[S] I 5 p. 249, 30 gratificos -os (*I 1, 6 p. 110, 23 χαριστηρίους ᾠδάς. I 5 p. 142, 39* gratias). CONC. Matiasc. a. 585 p. 166, 7 paschalibus.

deriv.: hymnizo. *compos.*: hymnidicus, hymnisonus; hymnificatus; hymnoperitus. *Rubenbauer.*

hyopthalmos, -ī *m.*, *ὑόφθαλμος.* **1** *nomen lapidis ignoti*: PLIN. nat. 1, 37, 72 (*inter gemmas. inde e coni. dub. Sillig 37, 187. cf. adn. crit.*). **2** *nomen herbae, q. et asterion,* '*Aster Amellus L.*' (*cf. Berendes, Arzneimittell. 432; Strömberg, Gr. Pflanzennamen 46*): PS. APVL. herb. 60 l. 9 adn. (*interpol. e Ps. Diosc. Vind. 4, 119 p. 268, 13*) Graeci . . . hyophthalmon, Latini inguinalem.

[fabam . . . conteris et saties ad ⌊suis, i. e. **hyos cola**⌋ (*Oder*; suhycolla *trad.*; *an* icthyocolla?, *cf. vol. VII 163, 64 sq.*) cocta CHIRON 432.]

hyoscyaminus, -a, -um, *ὑοσκυάμινος.* *i. q. hyoscyamo conditus*: PLIN. nat. 23, 94 -um *oleum* emolliendo utile est *eqs.* (1, 23, 49). DIOSC. 1, 38 p. 72 a 22 de iosquiaminu . . .: iosquiaminum oleum conficitur sic *eqs.* (*gr. 1, 35*).

***hyoscyamos**, -ī *m. et* **hyoscyamum**, -ī *n.*, *ὑοσκύαμος.* *de scriptura*: *gr. litteris*: COLVM. 6, 38, 3 SCRIB. LARG. 52. 181. *scripturae depravatae*: INSCR. NSc. 1910 p. 476, 53 (*Pompeiis*) hyosquimon. eosci-: CHIRON 829. 832. osci-: CHIRON 830. 832. iusqui-: *saepe.* uosqui- *et* bosqui-: ANON. med. ed. Piechotta 105. *de genere et formis*: *nom.*: -os: CELS. 3, 18, 12 (-on *var. l.*). PLIN. nat. 1, 25, 17. 25, 35 ISID. orig. 17, 9, 41 (-us *var. l.*). ?-on (*cf. l. 64*): PS. APVL. herb. 4 add. l. 37 (*v. p. 3146, 22*). [-us *non trad. praeter l. 65.*] -um: PLIN. nat. 26, 89 PS. APVL. herb. 4 l. 25 THEOD. PRISC. eup. faen. 23. 86 MISC. Tir. p. 61, 27. *nom. vel acc.* -u *saepe apud scriptores sermonis vulgaris inde a* CHIRONE 829 (*vix gen. gr.*). *gen. gr.* -u: CELS. 2, 33, 2 (*cf. adn. crit.*). *acc.* -on: SER. SAMM. 364. GLOSS. *v. l. 77 sqq.* *inde a* CELSO.

nomen herbae, q. e. '*Hyoscyamus niger L., H. albus L.*' *sim.* (*cf. Berendes, Diosk. Arzneimittell. 403; Scheller-Frieboes, Cels. Arzneiwissensch. 599; Stadler, RE IX 192sqq.*): **1** *syn.*: adamantu(m) *v. vol. I 565, 44sq.* altercum (-culum *v. l. 80*) *v. vol. I 1751, 60sqq.* Apollinaris *v. vol. II 248, 47sqq.* calycularis, -ria *v. vol. III 199, 50sqq. 59sqq.*; *adde*: GLOSS. III 539, 50 calicularia vel caligolia. III 580, 5 caniculata. *sim. alibi in* GLOSS. SER. SAMM. 64 quae vulgari sermone insana vocatur (*cf. p. 3146, 13*). PS. APVL. herb. 4 l. 25 Itali alterculum (lat- *trad.*; *ibid.* adn. GLOSS. III 539, 50. *cf. l. 75*) vocant, alii sinfoniacam (MISC. Tir. p. 61, 27 GLOSS.). *ibid.* adn. Latini . . . dentariam (*cf. p. 3146, 30 et vol. V 1, 548, 18 sq.*) . . ., Punici gingan (GLOSS. gindan, gingin grandis, gingiralis *sim.*) . . ., Tusci faba lupina (*cf. vol. VI 34, 76*) . . . Galli bellinunciam (*cf. Ps. Diosc.*

Vind. 4, 68 p. 224, 12 βελενούντιαμ. GLOSS. bilonoton, velliloton *sim.*; *cf. Sofer l. c. infra l. 3*). ISID. orig. 17, 9, 41 hanc vulgus milimindrum dicit *eqs.* (GLOSS. III 539, 50. *cf. Sofer, Etym. d. Isid. 146 sqq.*). GLOSS. II 462, 66 [h]urciolaris herba. III 579, 28 uisdim.

2 *describitur*: *in universum* (*de generibus cf. l. 22 sq. 25 sq. 35*): PLIN. nat. 25, 35 *v. vol. I 1751, 69 sqq.* (*sim. Diosc. gr. 4, 68, unde*: DIOSC. 4, 64 PS. APVL. herb. 4 add. l. 30 *sqq.*). ISID. orig. 17, 9, 41 *v. vol. III 199, 50.* *venenosum esse testantur*: CELS. 5, 27, 12[B] si -um *aliquis ebibit*, fervens mulsum bibendum est (*item alia antidota*: SCRIB. LARG. 181 [*fuse de veneni effectu*]. PLIN. nat. 20, 25 *raphani* salutares et contra . . . -i venena [20, 210]. 20, 50 *al.* SER. SAMM. 1076 DIOSC. 2, 47 p. 196, 16 [*gr. 2, 70, 5*]). ISID. orig. 17, 9, 41 haec herba et insana vocatur, quia . . . si bibatur vel edatur, insaniam facit *eqs.* (*cf. p. 3145, 79*).

3 *de usu*: **a** *in medicina et mulom. ad fomenta, collyria sim., ad catapotia, potiones, ad os colluendum*: CELS. 2, 33, 2 simul et reprimunt et refrigerant . . . folia -u (6, 6, 9[A]. MARCELL. med. 32, 10 -i foliorum viridium p. II. THEOD. PRISC. eup. faen. 28. *et al.*). 3, 18, 12 quidam somnum moliuntur potui dando aquam, in qua papaver aut -os decocta sint (*item non nominata herbae parte*: PLIN. nat. 15, 30 *fit oleum* -o. 20, 193 *al.* SER. SAMM. 712 CHIRON 286 *al.* MARCELL. med. 2, 16 *al.* PS. APVL. herb. 4 add. l. 37 medetur . . . -on candidior. PLIN. VAL. 2, 30[ca. fin.] -i albi den. XXI. *et al.*). 3, 27, 2[C] sebum miscere cum -i et urticae contritis seminibus (5, 25, 2 COLVM. 6, 38, 3 PLIN. nat. 20, 203 *al.* MARCELL. med. 26, 33 -i albi seminis [*cf.* DIOSC. 1, 38 p. 72 a 24 -i semen album. CASS. FEL. 41 p. 95, 16 -i seminis albi]. THEOD. PRISC. eup. faen. 75. *et al.*). 5, 18, 29 ad dolores articulorum: . . . corticis -i *portio.* 6, 7, 2[D] adicitur *potioni* -i suci dimidio minor . . . portio (*ibid. iterum.* PLIN. nat. 20, 184. 22, 124 *al.* THEOD. PRISC. eup. faen. 11). 6, 9, 2 *ad dentes colluendos coquitur* -i radix vel in posca vel in vino (PLIN. nat. 25, 165 dentibus remedio sunt . . . r. -i ex aceto manducata. MARCELL. med. 12, 59). SER. SAMM. 747 gramen -i cerae . . . concilia mixtisque locos perduce dolentes. MARCELL. med. 3, 8 -i ramusculum . . . decoques *eqs.* PLIN. VAL. 1, 14[ex.] cataplasma ad oculos . . .: . . . -i cyfaici *drachmas* IIII. **b** *in agricultura*: PALLAD. 1, 35, 5 acetum suco -i mixtum fertur olerum pulices necare, si spargas.

hyoseris, (-idis) *f.*, *ὑὸς σέρις.* *nomen herbae, fort. e. q. et intubus agrestis,* '*Cichorium Intubus L.*' (*cf. Diosc. gr. 2, 132*): PLIN. nat. 1, 27, 64 (hysi-, hyso- *sim. varr. ll.*). 27, 90 -is (hyosoris, hysoris *trad.*) intubo similis, sed minor et tactu asperior, volneribus contusa praeclare medetur. *cf. Strömberg, Gr. Pflanzennamen 31.* *Brandt.*

hypaethros *et* **hypaethrus**, -um, *ὕπαιθρος.* ypaetr-: CIL VI 260. -etr- *saepius in codd.* VITR. *et* CIL VI 1947 (*l. 55*). *formae graecae passim apud* VITR. [*loco mutilo*: CIL VI 5532 ostium hypa⟨ethrum⟩. *falso trad.*: VITR. 4, 6, 1. 4 (*v. p. 3151, 62*).]

i. q. subdialis, apertus et soli expositus: **1** *generatim*: VITR. 5, 9, 5 -oe (-ę *codd.*) ambulationes habent magnam salubritatem (*aliter l. 53*). **2** *de aedificiis eorumque partibus*: VITR. 3, 2, 1 *aedes* -os (3, 2, 8 *describitur. cf. Marquardt, Röm. Staatsverwaltung III² 163*). 5, 9, 6 in apertis -isque locis. *ibid.* amplissimas et ornatissimas sub diu -usque (-isque *codd.*; *cf. l. 54*) collocari . . . ambulationes (5, 9, 9 -oe [-a *codd.*] a. 5, 11, 4 -oe [-o eae *codd.*] a. 6, 7, 5 nostri . . . -us a. xysta appellant). CIL VI 1947 cubic(ulum) hypetr(um) cum ornam(entis) suis d. s. d. d. *n. pro subst.*: VITR. 1, 2, 5 Iovi (*eqs.*) . . . aedificia sub divo -aque constituentur. IAVOL. dig. 50, 16, 242, 2 (*ex Labeone*) *plumbum*, quod -i tegendi causa poneretur. VLP. dig. 33, 7, 12, 20 de velis, quae in -is extenduntur. CIL II 1979 ⟨basili⟩cam cum hypa⟨ethro . . .⟩ . . . d. d. VI 260 genium (*'intellege: posuit' Dessau*) et -um stravit.

***hypallagē**, *acc.* -ēn, *abl.* -ē *f.*, *ὑπαλλαγή.* *passim scrib.* y-, *raro* (h)i-. *litt. gr. e. g. l. 63. 68. 71. 84.* *de signif.* (*cf. etiam l. 68 sqq.*): CARM. de fig. 172 *ἀλλοίωσις* aut -ή (*vertitur voce q. e.* mutatio). SERV. Aen. 1, 9 figura -e, quae fit quotienscumque per contrarium verba intelleguntur (*inde* ISID. orig. 1, 36, 22, *qui affert Verg. Aen. 3, 61* [*l. 78*]).

t. t. rhet. (figura -e *l. 64. 71. 80 al.*, *σχῆμα -ή l. 76. p. 3147, 2*) *i. q. mutatio*: **a** *verbi pro verbo* (CIC. orat. 93 hanc -ήν rhetores, quia quasi summutantur verba pro verbis, *μετωνυμίαν* grammatici vocant, quod nomina transferuntur [*cf.* QVINT. inst. 8, 6, 23. 9, 3, 92]. GLOSS.[L] Corp. Y 5 -e verbum pro verbo): DON. Ter. Hec. 359 figura est -ή. SERV. ecl. 3, 8. 4, 44. auct. georg. 2, 497 Vergilium familiari sibi -e usum dixisse Histrum coniuratum, apud quem Daci coniurare consuerunt. SCHOL. Hor. sat. 1, 3, 99 SCHOL. Pers. 4, 47. SCHOL. Iuv. 6, 652 per -en (*Weßner*, parapallium *codd.*). CASSIOD. in psalm. 90, 10 quod genus locutionis schema dicitur -e, quae et in saecularibus frequenter invenitur voluminibus et divinis. **b** *casuum*: PORPH. Hor. carm. 1, 23, 5 SERV. Aen. 1, 9. 3, 61. 424 -e est in sensu (*cf. p. 3147, 4*). 12, 139 'diva deam' -e est pro 'dea divam'. *al.* SCHOL. Hor. carm. 1, 28, 20 figura -e 'fugit Proserpina' pro 'fugerunt Proserpinam'. SCHOL. Ter. p. 136, 13. *mutata simul relatione adi.*: PORPH. Hor. sat. 1, 4, 79 potest et -e (*τῇ* [*ἐν Meyer*] -ῇ *Fabricius*) accipi. epist. 2, 2, 81 per -en. SERV. Aen. 1, 392. 6, 268. *saepe.* SCHOL. Hor. carm. 1, 37, 7. sat. 1, 6, 74 -ή. 2, 4, 74 *al.* SCHOL. Stat. Theb. 1, 125 *al.*

[Rubenbauer]

c *adi. et adv.*: PORPH. Hor. carm. 1, 2, 48 'ocior . . .' pro 'ocius . . .'; σχῆμα -ή. SERV. auct. Aen. 12, 859. d *temporum*: SERV. Aen. 2, 64 'circumfusa ruit' figura -ή, 'ruit primo et sic circumfusa est'. 5, 137. 6, 559. 8, 125 -e in sensu (*cf. l. 6*). georg. 2, 264. 4, 546 SCHOL. Stat. Theb. 2, 29. e *alia*: SERV. Aen. 7, 354 -e in sensu (*cf. l. 4*). 10, 808. 12, 350 difficilis -e. georg. 1, 59. SCHOL. Hor. carm. 2, 9, 17 'desine querellarum' pro 'desine queri'. figura -e. epod. 16, 52 sat. 1, 9, 32 *al.* SCHOL. Stat. Theb. 2, 403 SCHOL. Iuv. 11, 19. CASSIOD. in psalm. 29, 1 'delectasti' . . . posuit pro 'delectare fecisti'. quae figura dicitur -e, quoties aut genus aut verbi declinatio commutatur. 138, 1 per figuram -e dictum est, quae Latine dicitur permutatio.

hypampelus, -ī *m.*, ὑπάμπελος. *i. q. locus vitibus consitus*: CIL VI 14890 cum -o. XIV 3857 hypaupelus (*sic*) huic *loco* cedat in rigore maceriae (*cf. Dessau ad l.*).

hypapantē, (-ēs) *f.*, ὑπαπαντή. *scrib.* ypo- *vel* yppapanti. *i. q. festum praesentationis domini* (GLOSS.[L] III Abol. Y 10 susceptio, manifestatio vel obviatio. *cf. Du Cange*): SACR. Greg. 27[tit.] II die mensis Februarii -i ad sanctam Mariam oratio.

hypatē, -ēs *f.*, ὑπάτη *v. l. 38 sqq.*

hypatoīdēs *adi.*, ὑπατοειδής. *i. q. genus modulationis hypatis chordis conveniens*: MART. CAP. 9, 965 melopoeiae species sunt tres: -ής, μεσοειδής, νητοειδής. et -ής est, quae appellatur τραγική, quae per graviores sonos constat. 9, 966 *dissentiunt melopoeiae* specie quoque, quia alia est -es, alia mesoides, alia netoides.

×**hypatos**, -ē, -on, ὕπατος. *saepe scrib.* y-, *admodum raro* hi-. *litteris gr. l. 35. 47.* *formae gr. passim.*

i. q. s u m m u s, g r a v i s s i m u s, p r i n c i p a l i s: 1 *d e n u m i n i b u s*: PS. CENS. frg. 12, 3 organum quondam habuit tres intentiones, gravem mediam et acutam: inde Musae quoque tres olim existimatae -e, mese, nete. BOETH. mus. 1, 20 p. 206, 13 quae *chorda* gravissima quidem erat, vocata est -e quasi maior atque honorabilior, unde Iovem etiam -on vocant.

2 *d e r e b u s* (*technice in arte mus.*): VITR. 5, 4, 7 tetrachorda . . . sunt quinque, primum gravissimum, quod graece dicitur -ον ([-on *codd.*]. BOETH. mus. 1, 25 p. 218, 19. 4, 12 p. 334, 26 [*an ad l. 38? cf. de eadem re Mart. Cap. 9, 942* principalium tetrachordum]).

f. pro subst. h y p a t ē *sc.* χορδή (PORPH. Hor. sat. 1, 3, 7/8 gravissimi soni chorda *tetrachordi*, quae -e dicitur. CHALC. comm. 44 p. 111, 8 FAV. EVL. p. 20, 27 *v. vol. VI 2300, 55.* BOETH. mus. 1, 26 p. 218, 23 Albinus . . . ita interpretatus est, ut -as principales vocaret. *cf. et l. 32. 47*): VITR. 5, 4, 5 stantes *sonitus* . . . sunt qui inter mobiles [sunt] interpositi (*eqs.*) . . ., appellantur autem sic: proslambanomenos, -e -on, -e meson . . ., nete hyperbolaeon. mobiles autem . . . vocabula . . . habent haec: parhypate -on, lichanos -on . . ., trite hyperbolaeon, paranete hyperbolaeon (5, 5, 2 PS. CENS. frg. 12, 3. MART. CAP. 9, 931 -η -ων hoc est principalis principalium . . ., -η μέσων id est principalis mediarum. BOETH. mus. 1, 20 p. 209, 3 -e [*i.* -ae?] . . . -on . . . quasi maximae magnarum aut gravissimae gravium. p. 209, 5 sqq. 4, 3 p. 309, 23 sqq.). VITR. 5, 4, 6 distat ab -e ⟨dimidium⟩ hemitonium *eqs.* 5, 5, 4. 5. 6, 1, 7 nationes . . . spiritus vocis habentes umore repulsos ad -as. CHALC. comm. 40 p. 106, 15 inter duos extimarum fidium limites gravissimae -es et acutissimae -es. MACR. somn. 2, 4, 11 netas et -as. BOETH. mus. 1, 20 p. 206, 17 sqq. 4, 11 p. 332, 7 -es meson . . . dimidiam partem. *saepe.* *cf. Onom.*

? Anteros **hypaul(ēs)** Vedianus Molpus h. s. e. CIL VIII 21098 (*i. qui succinit tibia? Dessau ad l. admonet* τῶν ὑπαυλούντων *in scena et protaularum CIL VI 4719. 10315. 10316*).

asperiori vino utendum, quod Graeci **hypausteron** (ὑπαυστηρόν) vocant CAEL. AVR. chron. 3, 2, 35.

hypēcoon *n.*, ὑπήκοον. *nomen herbae, q. e. 'hypecoum procumbens L.'* (*cf. Berendes, Diosk. Arzneimittell. 401*): PLIN. nat. 1, 27, 68. 27, 93 -on (hypegon *plurr.*, specon *E*) in segetibus nascitur; foliis rutae. DIOSC. 4, 63 p. 35, 7 de -on. -on (*scrib.* (h)ipecon) nascitur in tridicu *eqs.* (*Diosc. gr. 4, 67* ὑπήκοον). *cf. Strömberg l. c. 23.*

hypelatē, *acc.* -ēn *f.*, *ὑπελάτη. *nomen herbae*: PLIN. nat. 15, 131 c h a m a e d a p h n e . . . A l e x a n d r i n a, quam aliqui Idaeam, . . . alii -en vocant.

hypēlatum, -ī *n.*, ὑπήλατον. *in codd. scrib.* epi-. *i. q. medicamentum ventrem subducens*: PHILAGR. med. 3 p. 161, 7 M. aliae quidem evacuationes sunt, quae per ventrem deponunt, quae Graeci -a vocant. p. 162, 13 de -is (-bus *v. l.*). -a . . . danda sunt, quae evacuare solent per ventrem. p. 162, 16 sunt . . . -a levia medicamenta. p. 168, 5 purgandus est venter de -is mitibus per os datis.

hypēnemius, (-a), -um, ὑπηνέμιος. *i. q.* v e n t o s u s, i r r i t u s (*de ovis inanibus*): VARRO rust. 2, 1, 19 e vento concipiunt equae . . ., ut hic gallinae quoque solent, quarum ova -a (ianenemia *cod.*) appellant. PLIN. nat. 1, 10, 80. 10, 160 pariunt . . . ova irrita, ex quibus nihil gignitur, quae -a (hypp-, yp- *vv. ll.*) vocant. 10, 166 irrita ova, quae -a diximus, aut mutua feminae inter se libidinis imaginatione concipiunt aut pulvere.

(h)yperaeolius (ὑπεραιόλιος. *cf.* MART. CAP. 9, 935) *tonus* est hyperphrygium hemitonio (*eqs.*) . . . ⟨praecedens⟩ CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 147, 25. *cf.* p. 146, 1. 148, 5.

hyperaspistēs *m.*, ὑπερασπιστής. *i. q.* *protector* (GLOSS.[L] III Abol. Y 13 -is defensor. GLOSS. V 583, 23 -is graece, latine protector. ὑπέρ quoque trans ⟨prae⟩positio est apud Graecos et ponitur pro super, non quando in loco aliquid superpositum significat, sed quando plus aliquid; itaque -is trans fideles dici potest, pistis enim graece fides dicitur): HIER. praef. Vulg. pent. p. 66, 9 (= adv. Rufin. 2, 25) Aristeas . . . Ptolemaei -ής.

vereor ne cognomine tuo lapsus **hyperatticus** (*i.* ὑπεραττικός) sis in iudicando CIC. Att. 15, 1 b, 2.

hyperballōn, *acc. pl.* -ontas, ὑπερβάλλων. *i. q. numerum excedens, residuus*: SOL. 1, 42 dies . . ., quos embolismos vel -as nominabant.

hyperbaticus, (-a, -um), ὑπερβατικός. *i. q. figurae transgressionis proprius*: VIRG. gramm. epist. 5 p. 162, 25 si -o (ae- *cod.*) more . . . alium ordinem posuisset.

×**hyperbaton**, -ī *n.*, ὑπέρβατον. *de scriptura* (*cf. etiam sub* y): *saepe scrib.* y-, *admodum raro* (h)i-. *trad. vel ed. litt. gr. e. g. l. 20. 25. 46. 56; nota propter formas gr. l. 22 et 61.* *indecl.*: RVFIN. (*v. infra l. 53*). VIRG. gramm. epit. 13 p. 81, 24 de -on. CARM. de fig. 160 -ον *vertitur voce q. e.* transcensus (*cf. etiam l. 27. 41. 47. 48*). [*lect. dub.*: QVINT. inst. 8, 2, 14 traiectione ultra modum -i (*Zumpt, secl. Halm*, -on *vel* -o *codd.*, -ων *Radermacher*).]

i. q. t r a n s g r e s s i o, *sc. fig. rhet., qua ordo orationis legitime procedentis variis modis perturbatur*: 1 *d o c t r i n a r h e t. e t g r a m m.*: QVINT. inst. 1, 5, 40 si *anastrophe* in speciem soloecismi cadat, -ον quoque eodem appellari modo posse. 8, 6, 62 -on . . . id est verbi transgressionem (9, 3, 91) . . . non immerito inter virtutes habemus (*cf.* 9, 4, 26). 8, 6, 65 cum decoris gratia traicitur longius verbum, proprie -i tenet nomen (*affert Cic. Cluent. 1*). 8, 6, 66 est, propter quod dici t r o p u s possit (*cf.* 9, 3, 91 DON. gramm. IV 399, 16. CHAR. gramm. p. 362, 15 B. t. generalis [DIOM. gramm. I 460, 63 SERV. gramm. IV 448, 8 *al.*]) . . ., f i g u r a potius verborum dici potest (*cf.* 9, 1, 3. 9, 4, 26 POMP. gramm. V 309, 1). 8, 6, 67. 9, 1, 6 in -o commutatio est ordinis ideoque multi tropis hoc genus eximunt (*cf.* 9, 3, 23): transfert tamen verbum aut partem eius a suo loco in alienum. 9, 3, 23 *figurae parenthesis* adiciunt -on. 9, 4, 144 neque longioribus quam oportet -is compositioni serviamus (*cf.* IVL. VICT. rhet. 16 p. 424, 24 ISID. orig. 2, 20, 2). SACERD. gramm. VI 466, 4 -on est oratio non servans ordinem mox, sed postea. huius species sunt IV: parenthesis hysterologia synchysis ⟨tmesis⟩ (*cf.* DON. gramm. IV 401, 4 -on est transcensio quaedam verborum ordinem turbans, cuius species sunt quinque: h. anastrophe p. t. s. [*sim.* DIOM. gramm. I 460, 23 POMP. gramm. V 309, 1]. CHAR. gramm. p. 362, 15 B. species . . . sunt quattuor: a. diacope dialysis s.). MAR. VICTORIN. gramm. VI 23, 4 si . . . fuerit -on . . ., clarum punctum ponite. RVFIN. gramm. VI 568, 19 Cicero ad Herennium in arte (*4, 32, 44*) sic: -ον (*deest ap. Rhet. Her.*) huiusmodi transiectio *et cet. sec. Rhet. Her.* PRISC. gramm. III 234, 19 auctores frequentissime -is id est transitionibus utuntur ut *Enn. ann. 179.* VIRG. gramm. epit. 13 p. 81, 24.

2 *e x e m p l a* (*coniung. c.* a *l. 71*): a *d e t r a i e c t i o n e s i n g u l o r u m v e r b o r u m* (*cf. l. 28. 35. 48*): TERT. resurr. 43 p. 89, 19 (*ad II Cor. 5, 10*) quasi turbate . . . per -on struxit. IREN. 3, 7, 1 (*ad II Cor. 4, 5* [*cf.* RVFIN. Adamant. 2, 21 sermo apostoli cum -on positus est]). SERV. Aen. 2, 348 synchysis id est -i longa confusio. 7, 346. 9, 30 SCHOL. Verg. Veron. ecl. 6, 1 SCHOL. Hor. *et* Stat. Theb. *saepius.* HIER. epist. 57, 5, 7 -orum anfractus. adv. Rufin. 1, 17 -α. *al.* AVG. quaest. hept. 5, 10 p. 377, 12. *et al.* b *de dialysi, quae fit parenthesi vel sententiis interpositis*: PLIN. epist. 8, 7, 2 num potui longius -on facere . . .? PORPH. Hor. carm. 3, 5, 6/8 -ον sic ordinandum *eqs.* epist. 1, 15, 1 -ον . . . hoc ordine solvitur. DON. Ter. Eun. 785 locutio . . . -ῳ (-on *codd.*) intermixta. SERV. Aen. 12, 161 longum -on . . .; cetera enim per parenthesim dicta sunt. *al.* auct. Aen. 1, 1 *al.* SCHOL. Stat. Theb. 6, 121 (128) -ον. PS. ASCON. Verr. p. 259, 22 per -on cum parenthesi figura. CLAVD. DON. Aen. 4, 170 p. 377, 13 definitionem Famae . . . poeta interponendo fecit -on (*cf. 8, 408* f. saltum). HIER. in eccles. 12 p. 1111[C] post grande -on . . . coeptam sententiam . . . concludit. AVG. loc. hept. 1, 47 p. 515, 6 *al. et al.* c *de hirmo, qui fit membris orationis supra modum continuatis*: SERV. Aen. 6, 66 est . . . εἱρμὸς id est longissimum -on. SCHOL. Hor. carm. 1, 35, 29 per -on sensui superiori respondet (4, 4, 17). sat. 1, 6, 65. 2, 3, 4 -on a superioribus. SCHOL. Stat. Theb. *et* CLAVD. DON. Aen. *saepius.* CASSIOD. in psalm. 103, 5 quae figura dicitur -on, quoniam ordo verborum longius explicatur. d *d e h y s t e r o l o g i a*: IREN. 3, 7, 1 (*ad Gal. 3, 19* [*cf. et* HIER. *ad l.*] *et II Thess. 2, 8 sq.*). SERV. Aen. 3, 662 -on in sensu ut *8, 125* (*ubi figura* 'hypallage in s.' *appellatur*). auct. Aen. 8, 127[ex.] AVG. quaest. hept. 7, 18 p. 462, 24 inter . . . -a hoc genus rarum est, quoniam habet et illud quod Graeci vocant ὑστερολογίαν. quod enim ait postea: 'et exaudivit eos', si prius ponatur, fit sermo lucidior.

hyperberetēos (-thēus), -ī *m.*, ὑπερβερεταῖος. *passim scrib.* y-, *raro* hy- *vel* hi-. *mensis duodecimus Macedonum* (*cf. Bischoff, RE IX 252 sqq.*): CANON. Turner II 2 p. 292, 3 idus o c t o b r e s, quae est decima -i (p. 293, 3 quem -on Graeci cognominant. CANON. Dionys. Exig. p. 8, 29 St. POL. SILV. fast. Oct. tit. vocatur . . .

[Rubenbauer]

apud Graecos -os. PASS. Tarach. epil. GLOSS. III 210, 40 -os octobrius. *cf. etiam Thes. gloss. s. v.* menses [*scrib.* yperbereteas]). CASSIOD. Ios. antiq. 3, 12^med.^ septimo mense, quem Macedones -um vocant (8, 3^p. in.^). 8, 10^pr. in.^ a mense -on usque ad alium annum -i. 12, 3^med.^ (*gr. ubique* ὑπερβερεταῖος, *quam vocem Ps. Rufin. Ios. bell. Iud. 4, 5*^in.^ *et 4, 6*^ex.^ *vertit voce q. e.* october). GLOSS.^L^ I Ansil. YP 9 yperbereteas (*sine interpret.; cf. supra l. 2*). GLOSS. III 72, 26 -beritos (*sic*) februarius.

***hyperbolaeos**, -a, -on, ὑπερβολαῖος. *praeter* VITR. *passim scrib.* -le-. *litteris gr. l. 12. 15. formae gr. passim.*

t. t. mus. i. q. *superlatus acutis, excellens*: VITR. 5, 4, 7 *tetrachordum* quintum, quod est acutissimum, graece -ov (-on *codd.; cf. l. 21*) dicitur. PS. CENS. frg. 12, 4 Timotheus addidit duos *sonos*, parameson et -on.

f. pro subst. sc. χορδή (MART. CAP. 9, 931 τρίτη -ων id est tertia excellentium. BOETH. mus. 1, 20 p. 211, 5 quoniam supervadebant acumine netas superius collocatas, omne illud tetrachordum -on vocatum est. 1, 26 p. 219, 1 Albinus ... ita interpretatus est, ut ... vocaret ... -as excellentes. *cf. etiam l. 21*): VITR. 5, 4, 5 *v. p. 3147, 44.* 5, 5, 2 neten -on. 5, 5, 4. 5. PS. CENS. frg. 12, 3 trite -on (*cf. p. 3147, 46*). BOETH. mus. 4, 11 p. 334, 10 tetrachordis -on (*cf. l. 12. 17 et Mart. Cap. 9, 944* tetrachordum excellentium). *al.*

***hyperbolē**, *acc.* -ēn, *abl.* -ē *f.*, ὑπερβολή. *vox in linguam latinam recepta* (*cf.* AVG. in euang. Ioh. 124, 8) *retinet formas gr. nom.* -e (-a *v. l. 37*) *et acc.* -en; *gen. et dat. sg. non nisi litt. gr.* -ης *et* -ῃ (QVINT. inst. 8, 3, 37. 9, 1, 5 DON. Ter. Ad. 149 Hec. 217. 438 [*infra l. 60*]). *praeter* hy- (*semper in codd.* SEN. *et* QVINT.) *saepe scrib.* y-, *raro* (h)i-. *trad. vel ed. litt. gr. l. 24. 33. 42. 52. 57. 60.* [*e coni. prob.*: QVINT. inst. 6, 3, 67 DON. Ter. Ad. 299. 761.]

t. t. rhet. i. q. *superlatio, exaggeratio*: **1** *definitiones sim.* (*fusius* QVINT. inst. 8, 6, 67—76 ISID. orig. 1, 37, 21): CIC. top. 45 ut aliquid quod fieri nullo modo possit, augendae rei gratia dicatur aut minuendae, quae -ἡ dicitur (QVINT. inst. 8, 6, 67 DON. gramm. IV 401, 24 CHAR. gramm. p. 363, 10 B. DIOM. gramm. I 461, 21. *et al. cf.* SACERD. gramm. VI 465, 27). SEN. benef. 7, 23, 1 in hoc omnis -e (-ae *NR*) extenditur, ut ad verum mendacio veniat. 7, 23, 2 -e (-a *codd.* [*ex* -ae *N*, *ex* -u *G*]) ... incredibilia affirmat, ut ad credibilia perveniat (*cf.* SALON. in eccles. p. 1002^A^). QVINT. inst. 8, 4, 29 scio posse videri quibusdam speciem amplificationis -en ..., sed ... in tropos differenda est (DON. gramm. IV 399, 16 IVL. RVF. rhet. 38 p. 47, 27. HIER. in Ezech. 28, 11 sqq. p. 270^A^ hoc per τρόπον, quae appellatur -ή, ... prophetari. *et al. cf.* CHAR. gramm. p. 373, 18 B. *fit schema dianoeas* per -en). 8, 6, 67 -en audacioris ornatus summo loco posui. est autem haec decens veri superiectio ...: fit pluribus modis *eqs.* 8, 6, 70 crescit interim -e alia insuper addita. 8, 6, 73 est ... omnis -e ultra fidem ... nec alia via magis in cacozelian itur. 8, 6, 74 mentiri -en nec ita ut mendacio fallere velit. 8, 6, 76 tum est -e virtus, cum res ipsa, de qua loquendum est, naturalem modum excessit. MACR. Sat. 4, 6, 15 facit -e, id est nimietas, pathos, per quam exprimitur ira vel misericordia. CASSIOD. in psalm. 118, 136.

2 *exempla* (*c. gen. obi. l. 57*): PORPH. Hor. carm. 2, 1, 31 per -en intellegendum est ([DON. Ter. Ad. 234 accipe]. 3, 9, 15 p. -ἡν expressit. SERV. georg. 3, 485 significat [AVG. epist. 149, 10]. SCHOL. Stat. Theb. 1, 625 dixit [AVG. in psalm. 104, 21 *al.*]. 6, 386 [408] parabola p. -en *eqs. cf. l. 41. 63 et* AVG. civ. 16, 21 p. 158, 3 D. secundum -en [loc. hept. 1, 35 p. 513, 6 *al.*]). DON. Ter. Ad. 394 -e (Andr. 92 -ή laudis [SERV. auct. Aen. 1, 119 tempestatis]. *al.* SERV. Aen. 3, 565 poetica [3, 673]. 3, 567 -e est [*al.* COMMENT. Lucan. 4, 75]. SCHOL. Stat. Theb. 1, 119 *al.* SCHOL. Iuv. 14, 144). Eun. 285 loquentia, in qua ... -e expressissima est. Hec. 438 ἠθικῇ -ῇ usus est. Phorm. 68 -e facta per exceptionem *eqs.* SERV. Aen. 3, 624 tapinosis et -e iunguntur. HIER. in Ezech. 28, 1 sqq. p. 266^C^ quae ... -en debemus accipere. AVG. civ. 16, 21 p. 157, 19 D. ea locutione dictum est, quam Graeci vocant -en. *al.*

hyperbolicus, -a, -um, ὑπερβολικός. *scrib.* (h)y- *vel* (h)i- (*cf. l. 67 et p. 3150, 1*). *litteris gr. l. 71.*

i. q. *exaggeratus, nimius* (GLOSS.^L^ Corp. I 480 -us superbus, nimius): HIER. hom. Orig. in Luc. 23 p. 153, 7 quo non praecipiatur ... -a clementia (καθ' ὑπερβολήν). *pertinet ad dicta vel scripta i. q.* *fidem rerum excedens, ultra fidem prolatus*: DON. Ter. Ad. 399 sententiae. Hec. 97 hoc -όν (128 -um). AVG. quaest. hept. 5, 17 p. 385, 25 commendatio. SIDON. epist. 4, 3, 4 nec per scaturrigines -as intumescit nec per tapinomata depressa tenuatur *ingenium*. 5, 10, 3 quasi -o rhetorum catalogo blanditus. 7, 2, 8 -is instrumentis (*i. chirographis*).

adv. i. q. *per hyperbolen, exaggeranter* (*cf. l. 81. p. 3150, 1*): **1** *forma gr.* ***hyperbolicōs**, ὑπερβολικῶς (*gr. e. g.* PORPH. *l. 80.* DON. Ter. Eun. 231. 310): *absol.*: DON. Ter. Andr. 676 *al.* SERV. ecl. 7, 56 georg. 3, 535 COMMENT. Lucan. 6, 477. *c. verb.*: PORPH. Hor. carm. 1, 37, 12/13 -ῶς dictum (SERV. Aen. 7, 43 *al.* HIER. in Ezech. 31, 1 p. 299^C^ AVG. c. Iul. 5, 3, 10 -os dictum, quod fit, cum ad permovendos animos fidem rerum ... excedit. PROSP. in psalm. 104, 29/30. *et al.*). SCHOL. Hor. ars 373 ait. SCHOL. Stat. Theb. 4, 177 nominat. RVFIN. patr. 1, 5 p. 305^B^ significare. **2** *lat.* ***hyperbolicē** (GLOSS.^L^ III Abol. Y 3 [= V Abba Y 4] -e elate): SERV. auct. Aen. 10, 176. HIER. epist. 121, 8, 15 ut -e dicam (in Ier. 4, 28, 7 p. 247, 16 *al.* RVFIN. Orig. in Rom. 7, 12 SALON. in eccles. p. 1002^B^. MVTIAN. Chrysost. hom. 23, 2 p. 379^extr.^ [καθ' ὑπερβολήν]). in Am. 9, 2 sqq. p. 1087^C^ testatur (*al.*). in Ier. 2, 100, 2 p. 142, 1 -e (*litt. gr.*) ... accipere (*al.*).

hyperboreus *sim. v. Onom.*

***(h)ypercatalēcticus**, (-a, -um). *ab* hypercatalectus *sec.* catalecticus. *i. q.* *hypercatalectus* (*cf. etiam l. 17. 23. 32. 34. 35. 38. 39*): SCHOL. Hor. carm. 1, 16^in.^ dimeter -us (3, 29^in.^ [-lectus *A*]). 1, 26^in.^ iambicus novenarius -us. *al. v. ind. p. 455.*

***hypercatalēctus**, -a (*cf. l. 13*), -um, ὑπερκατάληκτος. *scrib.* y- (*cf. etiam l. 39*): FORTVN. gramm. VI 284, 13 *al.* DIOM. gramm. I 502, 7 SERV. gramm. IV 457, 14. *et al.* *neutr.* -on *v. l. 41. 42.* *f. sg. in* -us (*sec. usum gr. in* -ος)?: *l. 18; in* -a: *l. 17. 22.*

t. t. gramm. (*cf.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 61, 5 *metrum* aut acatalectum est aut catalecticum aut brachycatalectum aut -um. DIOM. gramm. I 502, 7 species carminum sunt quattuor ... -a [-ica *v. l.*]): *usu sollemni*: SACERD. gramm. VI 501, 24 -us (*A C*, hic percatalectis *B*, -a *edd.*) species est, cum finitis pedibus metri praepositi una syllaba abundat (*cf.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 61, 13. 62, 2 PRISC. gramm. III 422, 17. 460, 5). 533, 24 -um *metrum* unam syllabam plus accipit (DIOM. gramm. I 502, 9 -a *species*). SERV. gramm. IV 457, 14 *versum* -um (-icum *S*, -icon *P*), cui una superest. *exempla*: SACERD. gramm. VI 524, 17 tetrametrum choricum -um (533, 9). 530, 24 *in trochaico metro* -a nulla (-ae nullae *sc. species Keil*) sunt. 532, 7 de dimetro ... -o *anapaestico* (MAR. VICTORIN. gramm. VI 81, 24 *iambicum* [SERV. gramm. IV 458, 14. 470, 15 (= SCHOL. Hor. expos. metr. p. 8, 11)]). *al.* MAR. VICTORIN. gramm. VI 61, 21 *hexametrum* (163, 28 sqq. *aequatur hypermetro, discernitur ab h., quod dicitur perissosyllabes.* SERV. gramm. IV 461, 17). 62, 6 iambica metra gaudent ... -is conclusionibus, trochaica vero -is reiectis (*cf. l. 25*) residuas conclusiones admittunt. 62, 10 -a (-ica *codd.*) illis *ionicis* exosa sunt. 73, 7 choriambicum monometrum. 130, 12 choriambicum trimetrum -um (130, 21 [-ici *v. l.*]. DIOM. gramm. I 497, 16 anapaestici [SERV. Aen. 3, 128. ecl. 8, 78 (-icus *vel* -icos *vv. ll.*)]. SERV. gramm. IV 458, 25 t. -o *iambico*. *cf.* PS. ASCON. Verr. p. 215, 19 senario -o, qui et Saturnius dicitur). *al.* DIOM. gramm. I 497, 33 metrum ionicum. 520, 29 *versum* -um (-icum *cod.*). FRG. Bob. gramm. VI 620, 7 pentametrum -um (ipercatalecticum *cod.*). *rationem a ceteris diversam sequitur* FORTVN. gramm. VI 281, 13 *metrum* est -on, quando pes et syllaba deest. *inde huic* dimetron -on (286, 26. 297, 3. 23 *al.*) *idem est quod ceteris monometrum -um et* trimetron -on (301, 27) *idem quod alibi dimetrum -um.*

deriv.: hypercatalecticus.

hypercatalēxis (*ὑπερκατάληξις) est, cum pedem plus aut syllabam habet *metrum* AVDAX gramm. VII 333, 23. *cf.* 333, 19.

(h)yperdōrius, (-a), -um, ὑπερδώριος. *t. t. mus., sc. unus ex modis sive tonis* (*litt. gr.* MART. CAP. 9, 935): SCHOL. Hor. epod. 9, 6 nomina sonorum sunt VII: ... yperlydium, -um, yperfrigium. CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 146, 1. 147, 6 -us *tonus* est lydium hemitonio ... ⟨praecedens⟩. 147, 12 sqq.

hyperechius *v. l. 63.*

collyrium superinunctorium quod Graeci **(h)yperenchrīston** (*ὑπερέγχριστον) vocant CASS. FEL. 29 p. 59, 3.

hypēreticus, (-a, -um), ὑπηρετικός. *i. q.* *ministralis*: CIL VIII 27790, 3 -osque celoces (*fort. ex Lucil. v. vol. III 758, 46*).

quae *chorda* quoniam super hypaten est addita **hyperhypatē** (ὑπερυπάτη) vocabatur BOETH. mus. 1, 20 p. 208, 13. *cf.* p. 208, 14. 20. 209, 8.

(h)yperiastius (ὑπεριάστιος. *cf.* MART. CAP. 9, 935) *tonus* est yperdorium hemitonio ... ⟨praecedens⟩ CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 147, 12. *cf.* p. 146, 1. 147, 18 sqq.

hyperichius, (-a, -um), ὑπερέχιος. *i. q.* *excellens*: CIL X 1947 M. Aurelio Primo victori (*an* Victori?) -o alumno dulcissimo. *cf. Onom.*

hypericum *et* **hypericon**, -ī *n.*, ὑπερικόν *vel* ὑπέρικον (ὑπέρεικος *f.*). *scrib.* hy- (CELS., PLIN.), hi- (*l. 74. p. 3151, 3*), y- (*inde a* PHILAGR.), ip(p)- (DIOSC., PS. DIOSC., GLOSS.), e- (*p. 3151, 5*); -pir- (DIOSC. 3, 164 *P.* GLOSS.; *cf. et p. 3151, 3. 5*). *de formis*: *nom.* (*acc.*) -um: PLIN. nat. 26, 158. 164 DIOSC. 1, 19. -on: PLIN. nat. 26, 85. 86. 1, 26, 53 DIOSC. 3, 164 sqq. ORIBAS. (*l. 72*). RVF. podagr. 26. *nom.* -us: PHILAGR. (*p. 3151, 15*). ORIBAS. syn. 2, 2 Aa p. 95, 2 Mö. (La: -on). GLOSS. *gen. gr.* -u (*nisi statuas formam vulgarem pro* -um): RVF. podagr. 4 (*pro nom.; v. p. 3151, 16*). 27. [*e coni.*: CHIRON 831 hiperi⟨c⟩a (*Buech.*) p. I.]

nomen herbae, q. e. 'hypericum crispum sive h. coris L.' (*cf. Berendes, Diosk. Arzneimittell. 362 sq. Scheller-Frieboes, Cels. Arzneiwissensch. 616*): *de natura, nomine, generibus* (*fusius* PLIN. nat. 26, 85 sq. DIOSC. 3, 164 sqq. PS. DIOSC. herb. fem. 48): PLIN. nat. 26, 85 -on — alii chamaepityn (1, 26, 53 DIOSC. 3, 164 p. 443, 22) alii corissum (corion *Barbar. e Diosc.; v. vol. IV 951, 71 sqq., ubi addas* PS. DIOSC. herb. fem. 48) appellant — oleraceo frutice *eqs.* 26, 86 est aliud -on, quod aliqui caron (*v. vol. III 488, 51*) appellant, folio tamaricis — et sub ea nascitur — sed pinguioribus foliis *eqs.* 27, 26 androsaemon (DIOSC. epist. p. 15, 2. 3, 164 p. 443, 22. *nota* 3,

[Rubenbauer]

166 p. 441, 20. *cf.* GLOSS. III 552, 58. 577, 10) sive ,.. ascyron (*cf.* 27, 37 DIOSC. 3, 165 p. 444, 9) non absimile est -o ... cauliculis maioribus *eqs.* MISC. Tir. p. 66, 19 hipirico hoc est triscalamus (*cf. Thes. gloss. s.* triscolan *et s.* ruta agrestis). *per errorem* (*cf. p. 1912, 25*): GLOSS. III 564, 42 ippiricus geranon. 569, 37 epyricos myren.
de usu in medicina (*fusius locis p. 3150, 78 sqq. allatis*): CELS. 5, 20, 6 casiae ..., -i pares portiones conteruntur. 5, 23, 3^A -i ... p. *tot* (*cf.* CASS. FEL. 73 p. 176, 18 RVF. podagr. 27). PLIN. nat. 12, 119 *semen balsami* adulteratur Petraeo -o (DIOSC. 1, 19 p. 65, 31). 26, 90 semen -i utriusque bibitur ex vino (26, 117. 120. 130 perungui semine -i *eqs.*). 26, 129 ambusta sanantur ... herba ipsa -i, quod corissum appellavimus. 26, 158 menses ciet -um utrumque adpositum. 26, 164 capillum ... denigrat -um, quod et corissum vocatur. PHILAGR. med. 4 p. 189, 12 M. quaecumque ... sunt frigidae et siccae distemperantiae ... trifilus et -us ([-on *vel* -um *vv. ll.*]. *cf.* ORIBAS. syn. 2, 2 p. 95, 2 Mö. RVF. podagr. 4 qualia sunt aut ireos aut -u). CAEL. AVR. chron. 3, 5, 76 decoctiones recentis mulsi ... cum -o. RVF. podagr. 26 -on similiter *iuvat.*

hyperlydius, (-a), -um, ὑπερλύδιος. *t. t. mus., sc. unus ex modis sive tonis*: EXPLAN. in Don. gramm. IV 532, 20 (*ex Varrone?*) summus *tropus* -us (hic per lidius *LO*) quia acutissimus (*cf.* CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 146, 1. 148, 5. 14 ISID. orig. 3, 20, 7). SCHOL. Hor. epod. 9, 6 *v. p. 3150, 49.* *litt. gr.*: MART. CAP. 9, 935.

***hypermetrus** (-os) *et* hypermeter, (-a, -um), ὑπέρμετρος. *raro scrib.* y-. -os (*litt. gr.*: PORPH. *l. 34.* SERV. Aen. 1, 332): SERV. Aen. 7, 160 *AS.* auct. Aen. 1, 448. 11, 609. -er versus: SCHOL. Hor. sat. 1, 8, 43.
t. t. gramm. i. q. mensuram excedens: MAR. VICTORIN. gramm. VI 164, 2 *versus hypercatalecti* qui et -i dicuntur. DIOM. gramm. I 494, 24 versibus, qui -i dicuntur, quorum abundantiam excipiunt hi versus, qui sequuntur incipientes a synaliphe ratione rythmica facta (*sim.* SERV. Aen. 1, 332. 10, 496). GRAMM. VI 637, 7 -um dicimus, qui in fine superfluam syllabam habet. -us versus (*cf. l. 26*): PORPH. Hor. sat. 1, 8, 43 (*cf. l. 25*). SERV. Aen. 2, 745 *al. v. ind. Mountford-Schultz.*

***hypermixolydius**, (-a, -um), ὑπερμιξολύδιος. *t. t. mus., sc. unus ex modis sive tonis*: PS. CENS. frg. 12, 2 p. 65, 11 postremus *modus* -us acutissimus (BOETH. mus. 4, 17 p. 344, 3 *al.*).

hyperocha, -ae *f.*, ὑπεροχή. *i. quod in pignore pretium debiti excedit* (*cf. Manigk, RE IX 292 sqq.*): TRYPH. dig. 20, 4, 20 quaerebatur, si ... debitori Seius credidisset quinquaginta et -am (ypothecam *PUV*) huius rei, quae tibi pignori data esset, debitor obligasset ...: utrum Seio ... cederet ⌊pignoris -a⌋ (⌊ ⌋ *del. Momms.*; *def. Manigk l. l. 293; cf. etiam Beseler, Beitr. z. Krit. d. röm. Rechtsquellen 4. Heft. Tübingen 1920 p. 138*).

pergula tuguria parva ⟨in⟩ alto posita, quod Graeci **(h)yperoecion** ([yperoetchion *trad.*]. *i.* *ὑπεροίκιον) vocant GLOSS.[L] I Ansil. PE 764.

(h)yperphrygius, (-a, -um), ὑπερφρύγιος. *t. t. mus., sc. unus ex modis sive tonis*: SCHOL. Hor. epod. 9, 6 *v. p. 3150, 49.* CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 146, 1. 147, 18 -us tonus est yperiastium hemitonio ... praecedens. 147, 25. 148, 6. *litt. gr.*: MART. CAP. 9, 935.

hypersarcosis, *acc.* -im *f.*, ὑπερσάρκωσις. *i. q. carnis incrementum*: MARCELL. med. 9, 65 qua re curabis et concretionem sive -im (ypersac- *codd.*) aurium.

quae figura dicitur **hyperthesis** (*i.* ὑπέρθεσις) id est superlatio, cum aliquam rem opinione omnium notam sententia nostra exsuperare contendimus CASSIOD. in psalm. 50, 8 (*cf.* SCHEM. dian. 25 [*litt. gr.*] *syn.* epauxesis).

hyperthyrum, -i *n.*, ὑπέρθυρον. *i. q. superliminare, ornamentum super limen superius positum*: VITR. 4, 6, 2 supra cymatium, quod erit in supercilio, conlocandum est -um (hiperthir- *G*) crassitudine supercilii. 4, 6, 4 -a (*Joc.*, hypetra *sim. codd.*) ... *in ionicis* ad eundem modum componantur quemadmodum in doricis.

figura est ... **hypexaeresis** (*i.* ὑπεξαίρεσις), quae latine dicitur exceptio CASSIOD. in psalm. 108, 6 (*trad. vel ed. litt. gr.*: QVINT. inst. 3, 6, 61 DON. Ter. Ad. 24. SCHEM. dian. 15 [apefexeresis *cod.*]. FORTVN. rhet. 2, 12 p. 108, 26. 2, 30 p. 119, 19).

hypezocos, -otos *m.*, ὑπεζωκώς. *i. q. membrana costas interius succingens*, ὑπόζωμα (*litt. gr.*: CAEL. AVR. acut. 2, 19, 96—100): CAEL. AVR. acut. 2, 34, 181 *gravedo* poterit -e membrana patiente fuisse suffecta (*cf.* ORIBAS. syn. 2 add. p. 139, 4 Mö. quemadmodum et pleuriticis -s [yperocos *Aa*, ypozocos *As*, ypizocos *Ab*] membranum torquetur [*Sever. p. 20, 17* δι' ὑμένος τοῦ ὑπεζωκότος]). CASS. FEL. 66 p. 159, 11 causatio in una parte pulmonis ⌊et -os⌋ (⌊ ⌋ et ī herpedio cotā *c*, ethipedi coctā *p*) id est laterum membranae (*cf. l. 77*). ORIBAS. syn. 2 add. p. 146, 11 Mö. ad inflammationes thoracis et -us (ypo- *As, Ab*). p. 146, 12 -a id est membrana.

hyphear, (-aris) *n.*, ὕφεαρ. *in codd. depravatur in* hypear, hyt-, (h)asph- *sim.* *i. q. genus visci* (*cf. Steier, RE XV 2066 sqq.*): PLIN. nat. 16, 120 *ferunt ilices* a septentrione viscum, a meridie -r. 16, 245 visci tria genera (1, 26, 93). namque in abiete, larice stelin dicit Euboea nasci, -r Arcadia, viscum autem ... adgnasci plerique. copiosissimum in quercu, quod -r vocant. 16, 246 -r ad saginanda pecora utilius *eqs.*

hyphen *indecl.*, ὑφ' ἕν. *pro gen. vel dat.*: *l. 14.* *litt. gr.* (*saepius falso* ΤΦΗΝ. *cf. etiam l. 5. 12. 21*): PORPH. Hor. sat. 2, 3, 69 DON. Ter. Ad. 888 Andr. 175. 180. 211 Hec. 386. 518 SERV. Aen. 198. auct. Aen. 5, 35 ἀν' ὑφέν. *t. t. gramm.*: *definitiones*: (MAR.) VICTORIN. gramm. VI 193, 28 -n (*ΤΦΗ C*) cum duo verba quasi in unum pronuntiatione colligimus: et formam hanc faciunt ◡. DON. gramm. IV 372, 2 -n virgula subiecta versui *eqs.* DOSITH. gramm. VII 379, 13. DIOM. gramm. I 434, 36 (if- *AB*). SERG. gramm. IV 482, 11. 484, 12. POMP. gramm. V 132, 7 -n dicimus, quando duo verba coniungimus; ... et dicitur -n, quia coniungit sic istas *syllabas.* PS. PRISC. de acc. gramm. III 520, 8 AVDAX gramm. VII 331, 6. ISID. orig. 1, 19, 6 (ὑφέν). GRAMM. suppl. 229, 32 subtus ponitur yfen coniungens duo in unum. est autem graecum nomen, latine sonat coniunctio. 229, 34 diastole s. accentus dissimilis yfen *eqs.* *alia*: *de nota scripturae*: POMP. gramm. V 130, 33 cum debeas subter facere -n.
de ratione pronuntiationis (*cf. etiam l. 6*): DIOM. gramm. I 435, 10 'simulac' -n (y- *vel* i- *codd.*) legendum (*cf.* SERV. auct. Aen. 4, 8 [yf- *F*]. SCHOL. Stat. Theb. 5, 389). SERV. gramm. IV 484, 1 cum debeat dici sub -n (*cf. l. 4*) 'malesanus'. *abusive*: POMP. gramm. V 264, 22 si qui dicat 'ego tu eamus', non est plena ista elocutio; sed si interponas 'et', facis plenam elocutionem, id est facis ὑφέν, id est continuam elocutionem.

hypnale *et* **hypnalis** *f.*, ὑπναλῆ (*pro* ὑπναλέη?). SOL. 27, 31 plures ... aspidum species: ... -e (hyin-, hyn-, hiale *codd.*) ... somno necat (*inde* ISID. orig. 12, 4, 14, *ubi scrib.* -is). POL. SILV. nom. anim. chron. I p. 543, 33 (*inter nomina colubrarum*) ipnalis.

habet ... virtutem ... somnum provocandi, quod Graeci ... **hypnopion** (*scrib.* ipn-; *i.* ὑπνοποιόν) dicunt CASS. FEL. 66 p. 164, 4.

hypnos *m.*, ὕπνος. *de scriptura*: SCAVR. gramm. VII 23, 1 (*v. s.* y). PS. SORAN. quaest. med. 78 quid est ipnos? somnus.

hypnoticus, -a, -um (*et* -os, -ē, -ou), ὑπνωτικός. GLOSS. III 602, 4 ipnoticum qui non dormiunt. [*dub.*: FVLG. myth. 1 praef. p. 10, 16 redde quod debueras (debebas *codd. plurr.*) -o (*Buech.*, sipnotico(n) *codd.*, sinopico *Ellis*; q. deverbas [*P*] -e [*i. somnians*] *vel c. Plasb.* ipno [*i.* ἰπνῷ] tuo [*i. combure*] *Helm*).]
i. q. somniferus, soporifer: DIOSC. 4, 68 p. 39, 1 de strigno ipnotico (*gr. 4, 72, 1* στρύχνον ὑπνωτικόν) *eqs.* (*v. etiam l. 42 et cf.* PS. APVL. herb. 4 l. 26 adn. [*interpol. e Ps. Diosc. Vind. 4, 68 p. 224, 7*] *symfoniacam* Graeci yosciamon ... idem ypnoticon). CAEL. AVR. acut. exc. 21 p. 725 adiutoria abnotica (*sic*) i. e. somnifera. *f. pro subst.* (*sc. herba*): PS. APVL. herb. 75 l. 27 (*interpol. e Diosc. 4, 72, 1* [*v. l. 37*]) strychni species sunt IV: ... tertia est quae appellata est -e ..., Latini bellonaria somnifica. *n. pro subst.* (*sc.* φάρμακον. *cf. l. 39*): THEOD. PRISC. log. 103 *dysentericis* -a (y-, e-, ymn- *codd.*) conveniunt. PLIN. VAL. 3, 8 l. 23 -um ad somnum. *Rubenbauer.*

(h)ypoaeolius (ὑποαιόλιος, *cf.* MART. CAP. 9, 935 [*litt. gr.*]) *tonus* est hypophrygium hemitonio, hypoiastium tono, hypodorium tono semis praecedens CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 146, 6.

hypobasis, *abl.* -ī *f.*, ὑπόβασις. *i. q. fundamentum*: CIL VI 327 (*a. 149*) crateram ... cum basi sua et -i marmorea. 726 cum paremboli et ypobasi. XIV 4293 Lares ... cum -i ar⟨gent(ea)⟩.

hypoblatta, -ae *f.*, ὑποβλάττη. *i. q. genus vestium purpurei coloris* (*v. Blümner, Maximaltarif 165*): EDICT. imp. Diocl. III/IV 29, 1. 11. 13 operarum secundarum clavantium -e (*i.* -ae).

hypobole, -ēs *f.*, ὑποβολή. **1** *t. t. med., i. q. submissio*: CASS. FEL. 29 p. 55, 12 *collyrium* sub palpebro inungues sive sub ciliis, quod Graeci ex -es vocant. ? **2** *t. t. rhet., i. q. subiectio*: PORPH. Hor. epist. 1, 18, 71 'et semel emissum' ἐν ὑποκρίσει ⌊per ypobolen⌋ (*Petschenig*, terribilem *cod.*, terribili *Meyer*) pronuntiandum est.

hypobolimaeus, (-a, -um), ὑποβολιμαῖος. *i. q. subditivus*: *tit. fabulae Menandri*: QVINT. inst. 1, 10, 18 apud Menandrum in -o. 10, 1, 70. *tit. fabulae vel complurium fabularum Caecilii* (*v. Ribbeck, com.*[3] *p. 54 sqq. 389*): VARRO rust. 2, 11, 11 apud Caecilium in -o (*sic sine addit. etiam* FEST. p. 274. 317. 355 NON. p. 178 PRISC. gramm. II 200, 5). FEST. p. 174 Caecilius in -o Chaerest⟨r⟩ato. GELL. 15, 14, 5 Caecilius ... in -o Aeschino. NON. p. 16 Caecilius -o Rastraria (40. 89 [periboea *codd.*]. 147. 176. 505). *cf.* subditivus.

hypobrachys (ὑπόβραχυς) ex longa et brevi et tribus longis DIOM. gramm. I 481, 19 (*enumerantur* 'pedes heteroploci pentasyllabi').

hypobrychium, (-ī) *n.*, ὑποβρύχιον. NOT. Tir. 110, 21 hippoprigium. *i. q. submersio*: TERT. idol. 24 p. 57, 19 inextricabile inpactis naufragium est, inrespirabile devoratis -um (-bricium *B*). *cf. W. Schulze, Kl. Schr. 153.*

hypocamis(i)um, *pl.* -a *n.* *vox hybr. ex* ὑπό *et* camisium. -μασ- *l. 79.* GLOSS. V 625, 9 ypocamisium vestis super (subter?) camisiam. PAP. Wessely, Stud. z. Palaeogr. u. Pap.kunde 20 n. 245, 20 (*s. VI*) -σα β'. -σα καθημερινά δ'. *ibid.* 3 + 8 n. 83, 4 (*s. VI/VII*) ὑποκαμάσια πέντε. LEONT. NEAP. vita Ioh. ed. Gelzer 20 p. 40 τὸ -σον. *cf. Du Cange gr. s. v.* καμίσιον.

(h)ypocapnistus (-os), (-a, -um), ὑποκάπνιστος. CASS. FEL. 21 p. 36, 15 suffumigatorius trociscus, quem Graeci -os (*sic*) vocant (33 p. 70, 13 [-us *fere codd.*]. 41 p. 95, 9 t. -o [-on *codd.*] uteris. 77 p. 188, 16 -os).

[*Rehm*]

hypocausis, *acc.* -im, *abl.* -ī *f.*, ὑπόκαυσις. *i. q. apparatus (fornax) ad calfacienda ab inferiore parte balnea et cubicula (de re v. Marquardt-Mau 283; Blümner, Privataltert. 107. 428; H. Thédenat ap. Daremb.-S.; Fabricius, RE IX 333)*: VITR. 5, 10, 1 efficietur ut vasaria et -is communis sit *caldariis muliebribus et virilibus. ibid.* aenea supra -im tria sunt componenda. *ibid.* testudines alveolorum ex communi -i calfaciantur. 5, 10, 2 solum sternatur inclinatum ad -im.

hypocaustēria (ὑποκαυστήρια, *i. q. hypocausta*) pro loci magnitudine cum piscinis in septentrione vel aquilone constituantur CET. FAV. 14 p. 300, 18.

hypocau(s)tus, -a, -um, ὑπόκαυστος. -caut-: *l. 23. i. q. per hypocausim calefactus (de re v. l. 3)*: VLP. dig. 32, 55, 3 *calefactio* diaetarum -arum. CIL VI 1474, 9 ⟨cell⟩am -am ... extrui. INSCR. Howald-Meyer, Die röm. Schweiz p. 204 nr. 44 (*s. II/III*) au⟨dit⟩orium ypocaustum ... exstruxit. *v. et l. 19.*

n. pro subst. **hypocau(s)tum** (-on: *l. 19. 21 bis*), -ī. NOT. Tir. 96, 99 hippocaustum. 1 *i. q. cubiculum per hypocausim calefactum*: PLIN. epist. 2, 17, 11 adiacet unctorium, -on (u. -on *coniungit et* -on *pro adi. habet Marquardt-Mau 283*[3]). 2, 17, 23 adplicitum est cubiculo -on perexiguum. 5, 6, 25 cohaeret -on. VLP. dig. 17, 1, 16 sphaeristerium et -a *facere.* AMBR. hex. 6, 5, 53 p. 244, 17 de hieme forsitan querereris, quia nulla tibi hypocauta (-sta *dett.*) anelantibus ignibus vaporentur. *in balneo:* LEX met. Vipasc. (CIL II 5181) 21 aquam in ⟨alveum usque ad⟩ summam ranam -is et in labrum tam mulieribus quam viris profluentem recte praestare debeto *conductor.* 2 *i. q. hypocausis:* STAT. silv. 1, 5, 59 pilas, ubi languidus ignis inerrat aedibus et tenuem volvunt -a vaporem. *cf. etiam l. 23. 25.*

hypochoeris, (-idis) *f.*, ὑποχοιρίς. *nomen herbae (arachidnae vel aracis) apud Aegyptios*: PLIN. nat. 21, 89 ([hypocaris *codd.*]. *cf.* 1, 21, 52 [hypochoris *fere codd.*]).

***hypoc(h)ondria**, -ōrum (-ōn *l. 45*) *n.* (*? -um, -ī infra l. 41*) *et* ***hypoc(h)ondria**, -ae *f.* (*l. 39. 46 bis al. nota plur. l. 36. 38. 50*), (τὰ) ὑποχόνδρια (*gr. haud raro etiam sing. -ov legitur*). *ubique scribitur* -condr-. GLOSS. III 602, 22 ipocondrias tela in ventre vel cornicula (*cf. 602, 3*). V 104, 5 yppocondriarum praecordiarum.

i. q. intestina, venter (*cf. infra l. 48*): PHILAGR. med. 4 p. 179, 18 M. *malagma* faciens ad ypocondriarum (*C*, -orum *E*) tensuras. PLIN. VAL. 5, 13 *sucus tisanae* inflat hypocondriam. DIOSC. 1, 109 p. 93[a] 1 tumoribus ypocondrioru⟨m⟩ (3, 121 p. 428, 6 ippocondris [*i.* -dri (*cf. l. 32*)?; -orum *l. v.*; *gr. 3, 111, 2* ὑποχόνδριον]). 5, 32 p. 179, 2 inflans ypocondria aqua. ORIBAS. syn. 1, 25, 7 Aa p. 78, 79 Mö. colo ... patientibus aut aliis intestinis aut musculorum ypocondriis (τῶν καθ' ὑποχόνδρια μυῶν, *La* in praecordiorum musculorum). 2 add. p. 144, 26 ad ... dolores ypocondrion. p. 146, 16 ad pinguem et inflatam ypocondria. *ibid.* ypocondria pinguior. 2, 42 Aa in ypocondriis (*La* in praecordiis). 5, 17 p. 60[med.] 5, 49 hirsutus ... in pectus et hypocondria (5, 50 in ypocondriis, id est precordiis et ventre). 6, 11 p. 104[fin.] calefacienda est ypocondria. 6, 20 superinponimus ... in ipocondrias. 6, 22 ipocondriae (*dat.*). eup. 2, 1 A 24 ypocondriis (lupocondrias *Ab*) apta antbemis. *al.*

(h)ypoc(h)ondriacus, (-a, -um), ὑποχονδριακός. *sine* h *utroque scrib. ubique. ad hypochondria pertinens*: DIOSC. 5, 23 p. 174, 22 -is tumoribus (*5, 6, 10* ὑποχοιδρίον). *ab hypochondriis laborans*: ORIBAS. syn. 1, 17, 20 p. 58, 3 Mö. *epithymus* datur, quibus inflatio fit et -i sunt (ὑποχονδριακοῖς).

hypochyma, *plur.* -ata *n. et* **hypochyma**, -ae *f.* (*l. 64. 65. 66*), ὑπόχυμα. h *utrumque passim vel omittitur vel falso loco ponitur. i. q. suffusio oculorum* (*cf. l. 61.* SCRIB. LARG. 38 [ὑποχύματα *litt. gr., unde* hyposchemata *codd.* MARCELL. med. 8, 17]): CHIRON 67 sunt ... genera suffusionis numero tria: ... ipuchima. 70 haec quidem suffusio dicitur yphocimma. 71 *v. infra l. 79.* 72 haec ipsa ... yphoima tribus generibus se ostendet. 74 susu ... haec ypohyma posita est (= VEG. mulom. 2, 17, 2 [ypochisma *codd.*, hypochysis *vg.*]). 75 cum videris pupillae claritatem sine ulla ypophima obstante (VEG. mulom. 3, 17, 3 sine ullo obstaculo ypocime). ORIBAS. syn. 8, 53 glaucoma et ypocyma (*Aa*, ypoc(h)imata *Ab et La*) antiqui unam existimabant esse passionem. *ibid. bis. v. et p. 3154, 2.* LEX Visig. 11, 1, 5[tit.] si de oculis medicus ipocemata tollat (*cf. p. 3154, 2*).

***hypochysis**, *acc.* -in *et* -im, *acc. pl.* -īs (*l. 76. 80. 83*) *et* -ēs (*l. 81. p. 3154, 1*). *scrib.* yp-, ip- *et* -cys-, -cis-, -ches- (*l. 80 sqq.*) *sim. passim.* [*variat c.* hypocrisis: *l. 74. 77, cf. infra l. 83.*] *i. q. suffusio oculorum*: CELS. 6, 6, 35 suffusio quoque, quam Graeci hypochysin (*Marx*, -im *J*, hypocrisin *FV*) nominant, interdum oculi potentiae ... se opponit (SCRIB. LARG. 206 [*litt. gr., syn.* suppuratio]). PLIN. nat. 25, 143 ad hypochysis et caliginem. CHALC. comm. 243 ex ea passione *oculorum*, quae hypochysis (ypoc(h)risis *l. v.*) dicitur. VEG. mulom. 2, 17, 1 quodsi vis passionis intulerit hypochysin (*margo ed. princ.*, cicatricem *A*, caecitatem *P*; *Chiron 71* ypochima [yphoima *cod.*]). MARCELL. med. 8, 65 incipientes ypochesis discutit (ALEX. TRALL. 1, 98 ypochisim). 66 ypochesim. 67 ypocheses (*acc. pl.*). 68 ypochesis *P*, ypocheses *L* (*sic et* 88). 107 ypochysim *L*, hypochresim *P.* 146 ypochrisis *P* (*deficit L; sic et* 154). PS. SORAN. quaest. med. 8 p. 248, 5 ypocisin (*v. vol. V 2, 679, 12*). PLIN. VAL. 1, 15 hyppocices (*acc. pl.*). ORIBAS. syn. 8, 53 ypocysin *Aa*, ipocisin *Ab*, ypochima *La.* LEX Visig. 11, 1, 5 si quis medicus hipocisim de oculis abstulerit (*cf. p. 3153, 69*).

***hypocistis**, -idis *f.*, ὑποκιστίς. *scribitur*: ypo-, ipo- *passim*, epo- *l. 14*, ipi- *l. 16*, ypa- *l. 40.* -cyst- *saepe, e. g. in codd.* MARCELL., -quist-: *l. 10. 16. 30. 45 sqq.* DIOSC. 1, 120 p. 98[a] 11. CASS. FEL. 48 p. 124, 12 *al.* (*omnibus locis*). -sth- *in codd.* PLIN. nat. *plerumque. de formis: a nom.* -s: *gen.* -is: *l. 34. 41 al.*; -os: *l. 22. 34. 35. 41 al. acc.* -em: *l. 42. 43*; -a (*cf.* -am *l. 11*): *l. 45. 48. abl.* -e: *l. 42. 44. 46. 48. a nom.* hypocistida (*l. 43. 47*): *gen.* -ae: *l. 36 bis.* CASS. FEL. 48 p. 126, 20 *c.* 33 p. 69, 17 *g.* 35 p. 77, 9 *cg. acc.* -am (*fort. falso script. pro* -a, *cf. l. 9*): *l. 25. 44. 49. abl.* -a: *l. 45. 46. nom.* hypoquistidus: ORIBAS. syn. 6, 6 p. 102[med.] GLOSS. III 546, 1 epoquistidus flos de ademo (*i. adamante expl. Svennung in plagulis coll. Ps. Apul. herb. 4 l. 26 adn. et Ps. Diosc. Vind. 4, 68 p. 224, 7*). 547, 10 ipiquistitus ballo canino. 583, 42 -dus rosa canis quam rosam caninam appellant. *nom.* hipocistium (*?*): PLIN. VAL. 2, 28 l. 192. *cf. l. 40. 47.* hipoquis (*?*): DIOSC. 1, 120 p. 98[a] 12. *de re v. Berendes, Arzneimittell. 112.*

i. q. herba sub cisto nascens (cytinus hypocistis L.): *de natura, nomine, generibus* (*falsa traduntur l. 22 sqq.*): SCRIB. LARG. 84 *sucus* -os, qui est sucus rosae silvaticae, quam caninam quidam vocant ([= MARCELL. med. 17, 24]. *cf.* MARCELL. med. 12, 12 rosae caninae ..., quam Graeci cyno⟨rrhodam vel hypo⟩cy⟨s⟩tidam vocant. *v. et l. 16*). PLIN. nat. 24, 81 sub his (*cistis*) ... nascitur -s, quam inter herbas dicemus (*cf.* 26, 49 -s, orobethron [*cf. l. 31*] quibusdam dicta [*cf.* 1, 26, 81], malo granato similis, nascitur ... sub cisto, unde nomen). 26, 81 -s alba (26, 49 candida et rufa. *cf.* 26, 145 utraque). DIOSC. 1, 107 p. 91[b] 21 nascitur circa radices eius (*hederae i.* κισσοῦ) ypoquistis quam multi vocant torbiton vel quitinitos (*1, 97, 2* ὀρόβηθρον [*cf. l. 26*] ἢ κύτινος καλουμένη). GLOSS. III 539, 60 -os sucus de sentice (565, 50). *de usu in medicina*: CELS. 5, 7 exedunt corpus acaciae sucus ..., -s *alia.* 5, 23, 1[B] -is suci ... p. *tot* (5, 23, 3[D] -is. SCRIB. LARG. 86 -os [= MARCELL. med. 17, 25]. MARCELL. med. 27, 30 -os. THEOD. PRISC. log. 102 -is [*edd.*, ypoquistidae *fere codd.*]. DIOSC. 4, 60 p. 32, 19 ypoquistide [*i.* -ae]. CASS. FEL. 48 p. 124, 12 *al.* [*v. supra l. 11*]. ORIBAS. syn. 2 add. p. 144, 37 Mö. *al. v. et l. 22. 32. cf.* PLIN. VAL. 2, 28 l. 191 -os cilo [*i.* χυλόν *al.*]). SCRIB. LARG. 112 -os ... pondo sextans (113 -is. 142 -is. CHIRON 253 [ypocistis, *in marg.* ypaquistidos]. *cf.* PLIN. nat. 20, 208 -is ... sextarium. MARCELL. med. 20, 31 -os. *al.*). PLIN. nat. 24, 120 cum -e ... et melle bibuntur *mora.* 26, 160 -s. 28, 177 -em. 28, 219 -em. CHIRON 253 ypocistida (*nom.*). MARCELL. med. 27, 26 vinis uti ... ex -e. PHILVM. med. 1 p. 107, 19 M. ypoquistidam. SORAN. p. 69, 7 ypoquistida. 69, 17 ypoquistide (-a *l. v.*). THEOD. PRISC. log. 38 unguo ... ex ... hypocystide (*bg*, ypoquistida *VBr*). 65 -s (*nom.; sic r*, ipoquistida *B*, ciporcitida *V*, ypoquistidos *b*). CAEL. AVR. chron. 1, 6, 184 -e. 2, 13, 165 -s. *al.* ORIBAS. syn. 1, 19, 17 La p. 70, 2 Mö. -a (*acc.* [-am Aa]; *sic et* 2 add. p. 147, 5).

hypocoriasis, (-eōs) *f.*, ὑποκορίασις. [*ex coni. dub. v. p. 3137, 14.*] *morbus oculorum*: VEG. mulom. 2, 16, 1 *suffusionis oculorum* tria genera ab auctoribus indicantur: stenocoriasis, platycoriasis, -is; Graece ⟨enim core⟩ pupilla nominatur. 2, 16, 6 -is (*A*, ypocorisis *P*) ... a capitis humore descendit et in uno oculo sese primum ostendit.

hypocorisma, *pl.* -ata *n.*, ὑποκόρισμα. *scrib. hic illic* yp-. *litt. gr. l. 59. 62. 63. t. t. gramm., i. q. forma substantivorum deminutiva*: CHAR. gramm. p. 1, 38 B. de nominibus quae -ta non recipiunt (p. 42, 5 [*litt. gr.*]. 42, 6. *cf. l. 66*). p. 42, 12 -ta semper generibus suis unde oriuntur consonant, pauca dissonant. 100, 16 loculus, cuius -a est hic locellus. DON. Ter. Andr. 710 est -a 'diecula'. Eun. 531 -τα. Ad. 763 'Syriscum' se dicit, non Syrum, τῷ -τι. 786 -α. DIFF. Suet. p. 313, 1 Roth 'sacellum' ... -a quasi sacrarium.

numeri (*i. numeralia*) deminutionem, quam Graeci **hypocorismon** (ὑποκορισμόν) appellant, non recipiunt (*cf. l. 58*) CHAR. gramm. p. 197, 10 B.

hypocoristicōs *adv.*, ὑποκοριστικῶς. *i. q. deminutive*: FEST. p. 242 'praedonulos' Cato -s (id est deminutive *add.* PAVL.) dixit. p. 286 suri ... sunt fustes et -s surculi.

***hypocrisis**, -is (-eōs) *f.*, ὑπόκρισις. *scrib.* yp- *passim*, ep-: LVCIF. Athan. 2, 28 p. 198, 2; -chr- *haud raro. gen.* -is: *p. 3155, 47. 66. 70 al.* -eos: *p. 3155, 55.* PS. AVG. serm. 62, 9 (-eorum *ed.*). *dat.* -i: *p. 3155, 34. acc.* -in: *l. 83. p. 3155, 21 al.* -im: *p. 3155, 24 et saepe in edd. vett. abl.* -i: *p. 3155, 26. 35 al. acc. plur.* -es *et* -is: *p. 3155, 31. 75. litt. gr.*: *p. 3155, 1. 4. 5. 6. 10. de not. v. p. 3155, 13 sqq. gr. ubique respondet* ὑπόκρισις. [*variat c.* hypochysis: *v. p. 3153, 72.*]

1 *proprie et usu technico, i. q. pronuntiatio (cf. p. 3155, 12) vel actio (histrionis, poetae, rhetoris sim.; v. et p. 3155, 18. 50)*: *de poeta praelegente*: DON. vita Verg. l. 98 Br. Iulium Montanum poetam solitum dicere involaturum se Vergilio quaedam, si et vocem posset et os et -in. *de actione certorum quorundam locorum, sc. ut verba aliud sonent, aliud vel gravius quiddam expri-*

[Rehm]

mant: DON. Ter. Andr. 348 'et id scio' ἐν -ει, tamquam dicat 'nihil est' (350. 386 [*ubi add.* nam aliud infert atque intellegit Davum dicere]. 773 Hec. 477. 601 Phorm. 131. 466. *cf. infra l. 42*). 921 hoc . . . dicit cum (*cf. infra l. 40*) -ει. Hec. 311 'quapropter' ἐξεταστικὴ -ις, id est interrogat διαλεκτικῶς. SERV. auct. Aen. 10, 75 'nascentem': -ις (*sic et* AVG. in Iob 1, 31 p. 577, 4). 12, 13 'congredior' -is est, ⟨ut⟩ exprimatur: 'id est quod flagitatis' (*seq. syn.* oblique loquentem). THEOD. MOPS. in Gal. 3, 19 p. 47, 2 'quid ergo lex?' secundum -in (*gr.* καθ' ὑπόκρισιν ἀναγνωστέον). *t. t. rhet.*: Ps. IVL. RVF. schem. dian. 8 p. 61, 27 -ις est figura sententiae, cum adversarium gestu et pronuntiatione extollimus vel abicimus et spernimus; . . . Latine dicitur pronuntiatio.

2 *translate et ex usu sacrae scripturae, i. q. simulatio* ([*cf.* AVG. in psalm. 7, 9 PRIMAS. in apoc. 13, 12 p. 880^D ORIG. in Matth. ser. 24 p. 39, 18 K. GLOSS. *et al.*]. *syn.* fallacia: *infra l. 75.* ironia: *infra l. 63. v. et Tidner, Sprachl. Komm. z. Didasc. apost. 197 sq. opp.* veritas: *l. 26. 42. 46. 48 al.* simplicitas: *l. 52. c. gen. obi.: infra l. 35. 70*): TERT. spect. 23 p. 23, 28 (*ludit c. not. s. 1 descripta*) vocem sexus aetates mentientem, amores iras gemitus lacrimas asseverantem non probabit *auctor veritatis deus*; omnem enim -in damnat. adv. Prax. 1 p. 228, 20 aliquamdiu per -in subdola vivacitate latitavit *semen malum* (adv. Marc. 5, 12 p. 617, 19. SCHOL. Hor. epist. 1, 16, 44 sq. turpis in domo et per -in speciosus in publico. AMBROSIAST. in Rom. 2, 1 p. 64^A *al.* DIDASC. apost. 11, 23 per -im . . . . . . mentitus est. CASSIAN. conl. 21, 36, 1. GREG. M. moral. 12, 35 [*opp.* per veritatem]. *et al.*). adv. Marc. 4, 23 p. 499, 1 superbe vel ex -i dixerat 'sequar te' (*cf.* 499, 2). ITALA Matth. 23, 28 (= VVLG.) intus . . . pleni estis -i et iniquitate, *Pharisaei* (*codd. f r*[1] simulatione). Luc. 12, 1 (Tert. adv. Marc. 4, 28 p. 516, 7 *al.* = VVLG.) attendite a fermento Pharisaeorum (*cf. l. 28*), quod est -is (*inde* TERT. *l. c. ter.* EPIPHAN. in euang. 53 p. 135, 9 -es. *cf.* 38 p. 85, 7 *Iudaeorum* -es [-is *l. v.*]). Gal. 2, 13 (Pelag. in l. p. 314, 18) abducti sunt in -in simul cum illo (*Petro*) et ceteri Iudaei ([συνυπεκρίθησαν, *Vulg.* simulationi eius consenserunt]. *cf.* HIER. in Gal. 1, 1 p. 311^C ut -i cederet Iudaeorum. 2, 11 p. 339^B ut -is observandae legis . . correptionis -i emendaretur. GREG. M. in Ezech. 2, 6, 9 p. 1002^B). I Tim. 4, 2 (Aug. c. Faust. 30, 1 p. 748, 1 *al.* = VVLG.) in -i loquentium mendacium (*inde* HIER. in Zach. 10, 1 p. 1490^D). HERM. Pal. mand. 8, 3 abstine a mendacio et a detractione, ab -i et ab omni memoria malitiae. IREN. 3, 5, 1 quoniam apostoli cum -i fecerunt doctrinam (DIDASC. apost. 46, 31 RVFIN. Orig. in num. 3, 1 p. 13, 21 *al.* AVG. serm. 356, 14. *v. et supra l. 4*). *ibid.* non quemadmodum habet ipsa veritas, sed in -i (3, 11, 9. LVCIF. non conv. 11 p. 23, 28 [*opp.* ex vero]. Athan. 2, 28 p. 198, 2 HIER. in Matth. 25, 1 p. 184^A tract. in psalm. I 80 p. 71, 32 *al.* DIDASC. apost. 38, 7 *al.* PELAG. in Eph. 4, 15 p. 366, 10 [*opp.* in veritate. *sic et* HESYCH. in lev. 11, 8 p. 907^A *al.*]. *et al. cf. supra l. 1. 37*). HIL. coll. antiar. p. 177, 2 percurrere -is vestrae mendacia otiosum est. ATHAN. Lucif. epist. 6 p. 325, 19 separasti veritatem a calliditate et -i haereticorum. EPIST. pontif. 260 Migne 13, 1168^C scena tanti mali et -is (*cf.* MVTIAN. Chrysost. hom. 4, 5 p. 268^{p. med.} lacrimaris? nonne scena sunt ista? nonne -is?). AMBROSIAST. Rom. 12, 8 p. 158^B ut simplicitas excludat -im (*cf.* I Cor. 4, 5 p. 203^C et s. et -is illic apparebit). Ps. AMBR. serm. Sess. 3, 7 p. 132^A hoc mundus non recipit, hoc -is respuit. HIER. adv. Rufin. 3, 35 p. 482^C me -eos arguunt. FRG. epist. Pelagian. (RevBén. 34, 1922, 270) II l. 9 -is magna est eum, qui rerum virtutes non habeat, per signa praetendere. AVG. epist. 22, 7 p. 59, 15 laudis aviditas, quae etiam -in saepe generat. c. Iul. 2, 8, 29 *ubi* iactantia est, -is est, et ubi -is est, utique dolus. op. monach. 31, 39 p. 591, 1 venalem circumferentes -in. serm. 4, 28, 31 verbum dei . . . convertat ad -im. 10, 4 *ut* expellamus -im tamquam falsam matrem. *al.* Ps. AVG. quaest. test. I 97, 12 p. 179, 26 *al.* CHROMAT. in Matth. 13, 1 p. 358^A vult . . . nos sine -i . . . opus religionis implere. HESYCH. in lev. 7, 16—20 p. 865^B aperte hic ironiam destruit et -in (24, 1 p. 1101^C). *al.* CASSIAN. conl. 17, 20, 2 utilis ac salubris -s *Pauli in Ierusalem. al.* LEO M. epist. 109 Conc.[S] II 4 p. 137, 13 haeretica pravitas . . intra limen -is suae continere se amplius non potest. *al.* RVSTIC. Conc.[S] I 4 p. 150, 22 odi . . . fictam sicut -in meretricis honestam faciem praeferentis. p. 213, 14 *quia* sub -i eius (*Nestorii*) deiectioni consenserint (*cf.* PRIMAS. in apoc. 13, 12 p. 881^A sub velamento -is ecclesiae). *al.* PROSP. c. coll. 1, 1 p. 215^B ut fallacium calumniatorum -s detegatur. PETR. CHRYS. serm. 8 p. 210^A ieiunium sine misericordia non est virtus, sed -is. SIDON. epist. 8, 14, 6 liber ab -i. PRIMAS. in apoc. 17, 11 p. 902^D nequiores in -in. *al.* GREG. M. moral. 3, 45 *al.* ACT. Archel. 37, 8 p. 53, 23 *diabolus* -es (*C*, -is *M*) et fallacias ad Evam demonstravit. *et al.*

[x]**hypocritēs**, *acc.* -ēn (*l. 82. 83*) *et* **hypocrita**, -ae *m.*, ὑποκριτής. *scrib.* yp- *passim, raro* ip- (*e. g.* COMPVT. Carth. 2, 17); ep-: ITALA Matth. 15, 7 (cod. e); hippochr-: ITALA Luc. 12, 46 (Gat.). *litt. gr.: p. 3156, 2.* NOT. Tir. 107, 13 -a. GLOSS. -a ὑποκριτής. *cf. p. 3156, 4 sqq.*

1 *proprie, i. q. histrio* (*cf. p. 3156, 4*): QVINT. inst. 2, 17, 12 adferunt Demaden remigem et Aeschinen -en oratores fuisse. 11, 3, 7 *Demosthenes* apud Andronicum -en studuit. SVET. Nero 24, 1 adiurante -a non animadversum id inter exultationes . . . populi. IREN. 2, 14, 1 *quae* in theatris ab -is . . . comoedisantur. SCHOL. Hor. sat. 2, 8, 83 -ᾳ.

2 *translate, i. q. simulator* (*ex usu sacrae scripturae. cf.* AMBR. Hel. 10, 35 ideo dixit -as, eo quod simulatione alienam personam induant, sicut in scaena qui tragoedias canunt pro eorum dictis quorum personas gerunt motus suos excitant [*sim.* AVG. de serm. mont. 2, 2, 5 ISID. orig. 10, 119]. HIER. in Matth. 22, 18 p. 163^A -a appellatur, qui aliud est et aliud simulat, id est aliud opere agit et aliud voce praetendit [*sim. saepius. cf.* GLOSS. IV 197, 23 qui aliud loquitur et aliud cogitat]. Ps. HIER. in Matth. 6, 2 p. 547^C -a dicitur fictus. EVCHER. instr. 2 p. 160, 10 simulator [GREG. M. moral. 18, 13 p. 44^A ISID. orig. 10, 118 GLOSS. *al.*]. GLOSS. subdolus. *in allocutione: l. 15. 23. 25 al. pro appos. vel adi.: l. 18. 26. 40. 45*): TERT. adv. Marc. 1, 14 p. 309, 3 rosam tibi si obtulero, non fastidis creatorem; -a, ut apocarteresi probes te Marcionitam *eqs.* paenit. 5, 13 ista ingenia de semine -arum pullulare consuerunt. ITALA Iob 34, 30 (Aug. civ. 5, 19 p. 230, 9 D. *al.* = VVLG.) qui regnare facit hominem -am propter peccata populi. 36, 13 (Aug. in Iob p. 589, 21) -ae corde ponent furorem (*Vulg.* simulatores). ITALA *et* VVLG. Matth. 6, 2 cum . . . facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut -ae faciunt (*cf.* HIER. in l. p. 41^C SALON. in prov. p. 992^C GREG. M. moral. 4, 17 *al.* LAVRENT. eleem. 2 p. 110^A). 6, 15 nolite fieri sicut -ae tristes (*inde* Ps. LEO M. serm. 4, 2 p. 491^B). 7, 5 -a, eice primum trabem de oculo (Luc. 6, 42. *cf.* OP. imperf. in Matth. 17 p. 727^{med.}). 15, 7 (Marc. 7, 6). 22, 18 quid me temptatis, -ae? 23, 13 vae vobis, scribae et Pharisaei -ae (*eadem 6*^{ies}. *cf.* OP. imperf. in Matth. 3 p. 651^{a. med.} ACT. Archel. 24, 1 p. 35, 27). 24, 51. Luc. 12, 56 -ae, faciem caeli et terrae nostis probare *eqs.* (*inde* TERT. adv. Marc. 4, 29 p. 523, 25). 13, 15. HERM. Pal. sim. 8, 6, 5 -ae . . . erant et doctrinas pravas inferebant. IREN. 2, 5, 3 seductor et -a (*cf.* 3, 15, 2 fictorum et prave seducentium et -arum. AVG. in psalm. 139, 10^{med.}). HIL. coll. antiar. p. 175, 8 tantus detectae fraudulentiae suae -as furor subiit, ut *eqs.* SYNOD. Hil. coll. antiar. p. 46, 21 *tibi* nullam cum -is retinenti societatem. AMBROSIAST. in I Tim. 1, 18—20 p. 465^B aut . . . -a praedicatur aut apertus blasphemus. HIER. adv. Iov. 2, 37 p. 336^B qui in baptismate fuistis -ae, eritis in paenitentia solidae fidei. VVLG. Iob 8, 13 spes -ae peribit (*cf.* GREG. M. moral. 8, 65 sqq.). 20, 5 (*cf.* GREG. M. moral. 15, 4 sqq.). Sirach 1, 37 ne fueris -a in conspectu hominum (μὴ ὑποκριθῇς). Is. 9, 17 *al.* (*cf. l. 19 sqq.*). RVFIN. Orig. in lev. 6, 6 p. 369, 13 sacerdotes . . . cum simulatores inspexerint et -as auditores. epist. Clement. 14 -ae . . . et dolosi. AVG. op. monach. 28, 36 p. 585, 15 multos -as sub habitu monachorum . . . dispersit. in psalm. 34 serm. 2, 11^{in.} -ae simulati. *al.* LEO M. epist. 140 Conc.[S] II 4 p. 94, 4 -arum simulationes (ISID. sent. 2, 2, 9). *al.* AVELL. p. 21, 24 *pax* favet -is. p. 157, 18 -a Acacius. PROSP. c. coll. 21, 4 *al.* ENNOD. opusc. 2, 67 p. 308, 14 fori . . . et platearum, quarum estis -ae exempla proponentes (*cf. Matth. 6, 5*). GREG. M. in euang. 10, 3 p. 1111^D moral. 5, 39 *al.* ISID. sent. 3, 24. *et al.*

hypodecta, -ae *m.*, ὑποδέκτης. *scrib.* ep- *l. 53. 54; cf. vol. V 2, 695, 54. i. q. susceptor, exactor*: NOVELL. Iust. 147, 1 si . . . aliquid contigit eos dare et hoc apud curiales . . . aut officiales aut -as aut delegatores . . . remansit (ὑποδέκταις). PAP. Marini 93, 91 Laurentius vir st(renuus) ex epod(ecta) (*v. adn. ad l.; ibid.* 124 ex ypod(ecta)). 122, 73 Domninos . . . ex epodecta.

[x]**hypodiăconus**, -ī *m.*, ὑποδιάκονος. *nom. acc. pl.* -ēs (*quasi ab* hypodiăcon, -ōnis): *l. 57. 59. 67. de nomine et munere*: ISID. orig. 7, 12, 23 -es Graece, quos nos subdiaconos dicimus, qui ideo sic appellantur, quia subiacent praeceptis et officiis levitarum . . . ; apud Hebraeos Nathanei vocantur ([*inde* GLOSS. IV 197, 26 -es]. *sim.* eccl. off. 2, 10, 1 -i). *reliqui loci*: CYPR. epist. 9, 1 p. 489, 1 litteras ad me missas per Crementium -um (20, 3 p. 528, 26 *al. sim. c. nomine*: 29 p. 548, 4 Optatum. 34, 4 p. 570, 14 *al.* [*cf. Watson, Style a. Lang. 261*]. NOVATIAN. Cypr. epist. 36, 1 p. 572, 12. NEMES. Cypr. epist. 77, 3 p. 835, 19 Herennianum [LVCIVS Cypr. epist. 78, 1 p. 836, 13 FELIX Cypr. epist. 79 p. 838, 9 PASS. Montan. 9]. HIER. epist. 8, 1^{tit.} 102, 1, 1. 103, 1). OPTAT. app. 10 p. 215, 26 (*Constant.*) lectores . . . ecclesiae catholicae et -es . . . ad nullum munus statui evocandos (*cf.* COD. Theod. 16, 2, 7 -i ceterique clerici . . . immunitate plenissima potiantur). HIER. epist. 51, 2, 1 (*Epiphan.*) miserunt ad nos et diaconos et -os.

hypodiastolē (yppodiastule *trad.*; ὑποδιαστολή) subseparatum GLOSS. V 104, 8. *cf.* QVINT. inst. 11, 3, 35 *p. 3159, 82.*

sella tibi erit in ludo tamquam **hypodidascalō** (ὑποδιδασκάλῳ, *i. magistri adiutori*) proxima; eam pulvinus (*i. magistri sella*) sequetur CIC. epist. 9, 18, 4.

est et **hypodiēgēsis** (ὑποδιήγησις), quando quaestionem narrativo modo adprobamus FORTVN. rhet. 2, 19 p. 112, 10 (*inter species narrationis. sim.* MART. CAP. 5, 552 [*litt. gr.*]).

est et **(h)ypodīgmaticum** (-ci *fere codd.*; *i.* ὑποδειγματικόν) *adverbium*: veluti ut οἷον DOSITH. gramm. VII 418, 21.

[**hypodium** *v. p. 3158, 81.*]

hypodochmios (ὑποδόχμιος) *pes* ex longa et brevi et longa et brevi et longa temporum octo DIOM. gramm. I 482, 7.

hypodōrius, (-a, -um), ὑποδώριος. *t. t. music., sc. unus ex*

[Rehm]

modis sive tonis: EXPLAN. in Don. gramm. IV 532, 21 (*ex Varrone?*) infimus *tropus* -us, quo nullus est gravior (*cf.* Ps. CENS. frg. 12, 2 p. 65, 7 gravissimus. CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 146, 2 ISID. orig. 3, 20, 7). BOETH. mus. 4, 15 p. 342, 13. *litt. gr.*: MART. CAP. 9, 935.

hypodromus, -ī *m.* (-um *vel* -ium *n.?*), ὑπόδρομος. SIDON. epist. 2, 2, 10 longitudo tecta ... quae, quia nihil ipsa prospectat, etsi non -us (*T*, hipo- *VMC*, hippo- *L*, *cf. p. 2815, 71*; hippodromus *et* -us *vergente aetate confusa esse videntur; cf. Marx, JbDI. 10, 1895, 129 sqq.*), saltim cryptoporticus vocitabitur. GLOSS. Hülsen, RM. 17, 1902, 262 -us (spodromum, ypodromium *sim. codd.*) locus in domo secretus ad custodiendum thesaurum vel ad digesta corporis necessarius (*i. latrina expl. Hülsen, qui [approbante Landgraf] huc trahit etiam locum p. 2815, 52 allatum*).

laxato ... **hypodymate** (*abl. ab* hypodyma, ὑπόδυμα) sive membrana, quae latera ex interioribus contegit CAEL. AVR. chron. 1, 4, 75. *cf. p. 3162, 12.*

***hypodytēs** (-ēs), *acc.* -īn, *abl.* -ī *m.*, ὑποδύτης. *ap.* HESYCH. *eduntur nonnisi formae in -is. litt. gr.* HIER. *tunicae genus (cf. l. 22. 23), pars vestis sacrae ap. Iudaeos, idem quod alias ἐπενδύτης*: ITALA lev. 8, 7 (Hesych. in lev. 8, 7 p. 874[A]) induit eum tunicam et praecinxit zonam et vestivit illum -in ([ὑποδύτην, *Vulg.* subucula; *cf.* HIER. epist. 64, 20, 1 -ης, id est subucula]. *inde saepius in seqq. ap.* HESYCH., *e. g.* p. 874[C] -is poderis est. 875[B] -is interius vestimentum est. 875[D] -i coniunxit epomida. HIER. epist. 29, 4, 6 -ην).

hypog(a)ēus, -a, -um, ὑπόγειος (-αιος). *scrib.* yp- *saepe, raro* ip-, ipp- (*cf. infra l. 43*), up- (*infra l. 45*). *scriptura* -ae- *praevalet in titulis*, -e- *in codd.* *i. q.* subterraneus: CIL XIV 4768, 8 cubiculum hypogeum eis donatum. CAEL. AVR. acut. 2, 37, 191 *cardiacos* iacere facimus locis refrigerantibus atque umbrosis et obscuris, ut sunt plerumque -aea vel speluncosa.

n. pro subst. **hypog(a)ēum** (-on *l. 47*), -ī, ὑπόγειον (-αιον). *? masc.* -us *v. l. 44.* **1** *i. q.* locus subterraneus (ISID. orig. 15, 3, 12 -eum [apog- *codd.*] est constructum sub terris aedificium, quod nos antrum vel speluncam dicimus [*inde* GLOSS. V 561, 28]): vario usu: VITR. 6, 8, 1 *si* -ea concamerationesque instituentur. TERT. anim. 28 p. 347, 31 -eum *Pythagorae*. AMBR. epist. 30, 1 luxuriosorum est -aea quaerere, captantium frigus aestivum (*cf.* 30, 2. 10. *v. et l. 29 sq.*). HEGES. 1, 6, 2 p. 10, 15 in -eo obscuro (*bell. 1, 75* τῶν ὑπογαίων). 1, 7, 1 p. 11, 17. 3, 15, 3 p. 209, 23 de -eis (-aeis *C*) et ceteris defossis specubus (*bell. 3, 336* ὑπονόμοις; *sic et* 5, 49, 1 p. 403, 29 [*bell. 6, 392*]. 3 p. 404, 6 [*bell. 7, 26*]). *in sepulcris*: PETRON. 111, 2 positum ... in -aeo Graeco more corpus custodire. CIL VI 10959 munumentus ... cum hypogeo. 13016 hoc ippogaeo ... adaperto. 18659 in hypogeo. 19836 hoc ypogaeum. 22636 hunc ypogeum. 28804 cum upogaeo. X 3037 in hypogaeo. XIV 166 ypogaeu(m). 4233[b] ⟨hypo⟩-gaeo. INSCR. christ. Diehl 1597 ypogeu(m). **2** *t. t. astrol.*: FIRM. math. 2, 15, 5 imum ... caelum a Graecis -eon dicitur (*sim. ibid.* 1).

? f. pro subst. **hypog(a)ēa**, -ae (*cf. Mohrmann, Altchristl. Sonderspr. 54*): AVG. serm. 45, 7 'humilia te' ne carnaliter accipias, descendens in -eas ut ibi roges deum; nec -aeas nec montem quaeras. GLOSS. V 620, 27 -ea est tonstrina.

[**hypogēson**, (-ī) *n.* (*ὑπόγεισον) *pro nomine herbae* aizoi *ex coni. legitur* PLIN. nat. 25, 160 (*Barbarus*, stergeton *codd.*) *et* 1, 25, 102 (*Sillig*, hespegeton *vel* spegeton *codd.*); stegeton (*στεγετόν) *rectius prop. Svennung in plagulis.*]

hypoglōssa, (-ae) *f. et* **hypoglōsson**, (-ī) *n. et ?* **hypoglōttion**, (-ī) *n.*, ὑπόγλωσσον (-ττον). (h)ippo- *l. 62. 66.* nomen herbae (*ruscus hypoglossum L.* *cf. Strömberg, Gr. Pflanzennamen 41.* *de re v. Langkavel, Botanik der späteren Griechen 108*): PLIN. nat. 15, 131 est et chamaedaphne silvestris frutex et Alexandrina, quam ... alii hippoglottion ... vocant (*ex Sextio Nigro. cf.* DIOSC. 4, 140 p. 63, 23 dafni ... Alexandria ... aut ipoglosson [*4, 145* ὑπόγλωττον]). 27, 93 hypoglossa folia habet figura silvestris myrti ... et in ... *foliis* ceu linguas ([1, 27, 67]. *sim.* DIOSC. 4, 124 p. 59, 3 de ypoglosson: ippoglosson frutex est murte agresti similis *eqs.* [*4, 129* ὑπόγλωσσον]). GLOSS. III 566, 8 ipoclosus victoriola (*ex Ps. Apul. herb. 58 l. 7, ubi meliores exhibent* diglosson).

hypoglōssis, -idis *f.*, ὑπογλωσσίς. *i. q. inferior pars linguae*: VINDIC. gyn. p. 437 (rec. d) huic ergo linguae id est hypoglosides dextra laevaque tussile sunt positae (*rec. p* stibulose, *rec. g* sublingua, *rec. l* epyolos [epyglose *v*]). *ibid.* quem (*sc. stomachum*) ipoglossa continet (*rec. p* picolasim, *rec. l* epigessi [epiglissi *v*]; *cf. vol. V 2, 666, 2*).

hypoglōsson, *?* **hypoglōttion** *v. l. 57.*

[**hypognōsticon** *v. p. 3158, 39.*]

hypographē *vel* **hypographa**, (-ae) *f.*, ὑπογραφή. *i. q. delineatio adumbrata*: DON. vita Verg. l. 107 Br. (*verba Augusti*) ut sibi de Aeneide ... vel prima carminis -e (ὑπογραφή *Hagen, Br.*, -fae *G*, -fa *codd. rell., Reiff.; haec forma pro nom. pl. ab* *hypographum *haberi vix potest, quia ne gr.* *ὑπόγραφον *quidem extare videtur*) vel quodlibet colon mitteretur (mitteret *l. v.*).

quarta species definitionis est, quae Graece **hypographicē** (ὑπογραφική), Latine descriptionalis nuncupatur CASSIOD. inst. 2, 3, 14 p. 121, 15 (*sim.* in psalm. 79, 13 EVGRAPH. Ter. Phorm. 51 add. in rec. α p. 219, 27 W.).

(h)ypolastius (ὑποιάστιος, *cf.* MART. CAP. 9, 935 [*litt. gr.*]) *tonus* ... hypodorium hemitonio praecedens CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 146, 3.

quasdam earum (*sc. stellarum errantium*) sequaces esse, quas adpellant **hypolīpticās** (ὑπολειπτικάς) mathematici, ut sol et luna sunt CHALC. comm. 74.

hypolȳdius, (-a, -um), ὑπολύδιος. *t. t. music., sc. unus ex modis sive tonis*: Ps. CENS. frg. 12, 2 p. 65, 8 *duo* -ii (-lid- *codd.*) ... gravior et acutior. BOETH. mus. 4, 15 p. 342, 13. CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 146, 7 hypodorium ditono praecedens. *litt. gr.*: MART. CAP. 9, 935.

alii **hypolyssos** (*scrib.* apolissos *β*, epolysseos *γ*, ὑπόλυσσος *Ps. Diosc. Vind. 3, 113 p. 125, 7*) *dicunt herbam Artemisiam* Ps. APVL. herb. 10 l. 14. *cf. Strömberg, Gr. Pflanzennamen 100.*

hypomēlis, -idis *f.* *ex* epimelis *per apocopen q. d. vulgarem* *pimelis, *inde sec.* 'pomum' *pomelis (*cf. l. 19*). *inde per falsam restitutionem* -s *ortum esse videtur (cf. vol. V 2, 669, 75 sqq., Svennung, Unters. Pallad. 154*). *per apocopen* (*cf. l. 14*) pomelida, (-ae): *l. 25.* *i. q.* genus mali: GARG. MART. med. 60[tit.] de spomelidibus (spomelidis *v*). hoc pomum Dioscorides (*cf. 1, 118* ἐπιμηλίδα) frigidissimum adfirmat (*inde* PALLAD. 13 tit. 4 de (h)ypomelidibus. 13, 4, 1 (h)ypomelides [et pomelides *F*] poma sunt, ut Martialis adserit, sorbo similia. *ibid.* (h)ypomelidis planta. *a Pallad. pendet* ISID. orig. 17, 7, 12 pomelida).

hypomnēma, *abl. pl.* -atīs *n.*, ὑπόμνημα. *i. q. brevis et remissius quasi admonendae memoriae causa scripta adnotatio*: CIC. Att. 15, 23 Silium expectabam, cui -a (hiponema *M*) compositum est. CIC. fil. Cic. epist. 16, 21, 8 multum mihi ... eripitur operae in exscribendis -is. HIER. epist. 48, 4, 2 τῶν -ων *litt. gr.*

si quos spontaneos ⟨h⟩**ypomnēmatographī** (ὑπομνηματογράφοι, *magistratus Alexandrini*) munificos suis exhortationibus ad publicas nominaverint functiones COD. Theod. 12, 1, 192 (= Iust. 10, 32, 59 pr. [hyponem- *codd.*]). *de re v. Bilabel, RE Suppl. IV 773.*

***hypomnēsticum** (-on: *l. 39*), -ī *n.*, ὑπομνηστικόν. *scrib.* ypomnist- *praeter l. 39.* *plur. l. 41 bis. 49.* *i. q.* commonitorium (*v. e. g. Rustic. Conc.[S] I 4 p. 232, 31* [GLOSS. IV 197, 28]. *Mar. Merc. Conc.[S] I 5 p. 52, 35* litteras): Ps. AVG. hypomn. praef. 2 tamquam -on (hypognosticon *edd. vett.*) abbreviatum hunc facere libellum curavi (*inde titulus eius libri*). RVSTIC. c. aceph. p. 1176[B] habemus epistolaria -a *Cyrilli* (p. 1176[C] -is [*app.* familiaribus, *opp.* quae ad synodos ... dogmatice et publice ... conscribuntur]). Conc.[S] I 4 p. 48, 1[tit.] -um synodi orientalis (*I 1, 5 p. 131, 7* ἀναφορά). p. 85, 30 invenit -um *Scholasticii* continens quia multas auri libras acceperit a Cyrillo. p. 87, 21[tit.] -um Theodoreti ad Alexandrum (p. 91, 24[tit.] [*I 1, 7 p. 146, 1* γράμμα]. p. 155, 35[tit.] epistula ... vel -um. *cf.* p. 202, 8 -um ... clero Hierapolitano ... ab Iohanne). p. 130, 3 dictavi -um. p. 199, 39 suscepit -um per ... Aristolaum, ut Cyrillo communicaret. p. 237, 5 -is agnitis (*I 1, 6 p. 158, 5* ὑπομνηστικοῖς).

hypomoc(h)lion, (-ī) *n.*, ὑπομόχλιον. -ocl- *codd.* *i. q. suppositorium vectis*: VITR. 10, 3, 2 supposita ... centro *vectis* ... pressione, quod Graeci -on (*litt. gr. edd.*) appellant. 10, 3, 3 ingula vectis supra -on posita.

***hypophora**, -ae *f.*, ὑποφορά. *scrib. haud raro* yp- *et* -f-. *acc.* -an: *l. 59.* *plur.*: *l. 60.* *litt. gr. ap.* DON. *t. t. rhet.*, *i. q.* subiectio (*v. l. 63.* *defin.*: FORTVN. rhet. 2, 27 p. 118, 8 *v. vol. II 165, 69*): PORPH. Hor. epist. 2, 2, 205 ⟨facit per⟩ -am (*an* ⟨anth⟩ypophoram, *quae vox saepius occurrit ap. Porph.?*) respondentem more satyricorum (FORTVN. rhet. 2, 27 p. 117, 25 per -an). FORTVN. rhet. 2, 27 p. 117, 21 quibus modis -as inducimus? *al.* (*inde* MART. CAP. 5, 563). DON. Ter. Andr. 258. 396 Hec. 838 Phorm. 781 (*ubique litt. gr.*). SCHOL. Hor. sat. 1, 6, 40 'at Novius' ... est ... -a ex persona filii Dammae (*syn.* subiectio).

hypophrygius, (-a, -um), ὑποφρύγιος. *t. t. music., sc. unus ex modis sive tonis*: Ps. CENS. frg. 12, 2 p. 65, 7 duo -ii, gravior et acutior. BOETH. mus. 4, 15 p. 342, 13. CASSIOD. inst. 2, 5, 8 p. 146, 4 hypodorium tono praecedens. *litt. gr.*: MART. CAP. 9, 935.

(h)ypōpius, (-a), -um, ὑπώπιος. *scrib. ubique* yp- *vel* ip-. *i. q.* subocularis: THEOD. PRISC. eup. faen. 33 quidam tumor circa interiorem angulum ..., quem -um dicimus (*an ad l. 72?*).

n. plur. pro subst. **(h)ypōpia**, (-ōrum). *formae fem. l. 76. 77.* *i. q. morbus circa oculos* (*v. et l. 70.* *vox c. ea q. e.* hypopya [*p. 3159, 9*] *perquam confusa esse videtur*): CASS. FEL. 29 p. 59, 4 collyrium *hoc* ... facit ad -a, id est livores palpebrarum. ORIBAS. eup. 2, 1 C 1 -a (ypocondria *Ab*) digerit. G 1 lactes ... expediunt ... ad yposfagmata et ad -a. R 1 ad -a (-am La). Y 1 cataplasma ... -as (-a La) tollit (*gr. his 4 locis* ὑπώπια).

remotio vel retrogradatio stellarum est quam Graeci **(h)ypopodismon** (*scrib.* yp-; ὑποποδισμόν) aut anapodismon vocant CASSIOD. inst. 2, 7, 2 p. 155, 7.

instrumento balneatorio legato ... scamna et **hypopodia** (hypodia *per haplologiam codd. vix recte*; ὑποπόδια *i. scabella*) ... legato cedunt PAVL. sent. 3, 6, 65.

hypopsalma, -atis *n.*, ὑπόψαλμα. yp- AVG. retract. AVG.

[Rehm]

serm. coll. Morin p. 47, 12 iam venimus ad ultima verba -is (*'ut modo dicere solemus, antiphonam' expl. Morin*). retract. 1, 20 -a etiam (*psalmi c. partem Donati*), quod respondetur (*sc. a populo*), et prooemium ... non sunt in ordine litterarum. *ibid. iterum.*

hypopya *v. l. 9.* *?***hypopyās** *v. l. 18.*

hypopyus, (-a), -um, ὑπόπυος. *scrib. plerumque* yp-, ip- *et praeter l. 13 ubique* -pi- (*ex confusione c.* hypopius*?*). *i. q. pure suffusus*: Cass. Fel. 29 p. 51, 11 -os oculos sanat (*ὑποπύους Galen.*).

n. plur. pro subst. **hypopya,** (-ōrum) *et inde fem.* -a, *acc. plur.* -as. *i. q. suffusio puris, maxime ut vid. circa oculos* (*cf. p. 3158, 72*): Cass. Fel. 29 p. 54, 15 facit ad ulcera ..., et bothrion dolores etiam mitigat et -a sanat (*ὑπόπυα Galen.*). Alex. Trall. 1, 96 facit ... ad epicaumata et rixim et ypopoison (*p. 33 P. ῥήξεις, ὑποπύους; 'subcutane Eiterungen' P.*). *ibid.* staphilemata, -as, dyabrosim (*p. 35 P. ὑποπύους*). 1, 98 ad -as faciens. 1, 102 ad -as (*p. 53 P. ὑποπύους; 'eiternde Augen' P.*). 1, 104 si ... myocephala et -as fuerit, post inunctionem ligabis oculos (*p. 57 P. ἐπὶ ... τῶν μυοκεφάλων καὶ ὑποπύων; -as vix pro masc. 'qui suffusione laborat'* [*cf.* hydrophobas] *habendum esse putaverim*).

hypoquist- *v.* hypocist-.

hyporchēmaticus, (-a), -um (-on *l. 25*), ὑπορχηματικός. *i. q. saltatorius*: Sacerd. gramm. VI 545, 1 de prosodiaco -o. prosodiacum -um fit syllaba et penthemimerico dactylico et syllaba et tribus trochaeis. Mar. Victorin. gramm. VI 92, 25 *hoc metrum* quia aptum saltantibus videtur, -on (hyperchrematicon *codd.*) a Graecis dicitur. *cf. 46, 5 ὑπορχήματα et de re Th. Reinach ap. Daremb.-S.; Diehl, RE IX 338.*

orificium pendiginis iusum meatum habeat, quod Graeci cata **(h)yporrysin** (catayporrusin *fere codd.*, εἰς ὑπόρρυσιν *Galen.*) vocant Cass. Fel. 19 p. 29, 4.

hyposarca, ὑπὸ σάρκα. [hyposarx, *acc.* -ca, *ὑπόσαρξ, *acc.* ὑπόσαρκα (*sc. per 'hypostasin' q. d., cf.* intercus *ex* inter cutem) *scribere mavult Niedermann in plagulis.*] Cels. 3, 21, 2 primum *genus hydropis* τυμπανίτην, secundum λευκοφλεγματίαν vel ὑπὸ σάρκα (*sic litt. gr. FVP*, -a *J*), tertium ἀσκίτην Graeci nominarunt (*sim.* Plin. Val. 3, 12 *in.* hypposarcha. Oribas. syn. 9, 33 Aa p. 317 *med.* [yposarcidus *La, gr. 9, 22, 3 ὑποσαρκίδιος, cf. l. 39*]).

hyposarcidius, (-a, -um), ὑποσαρκίδιος. Diosc. 2, 2 p. 188, 3 hypsarcidiis (hyposarcidis *l. v.*) hydropicis (*2, 2 τοῖς ὑπὸ σάρκα ὕδρωψι*). *v. et l. 37.*

partibus ... vir impediri solet, quotiens **(h)yposp̆adiās** (*l* [yp-], ypospodia *h*; ὑποσπαδίας) est vel paratretus, hoc est in latere balani cavernam habens per quam semen emittat Soran. p. 75, 19 (*gr. deest*). *ibid.* p. 76, 12.

hyposphagma, *pl.* -ata *n.*, ὑπόσφαγμα. Cass. Fel. 29 p. 58, 11 ad -ta (hiposfaum- *fere codd.*), id est suffusionem sanguinis ex antecedenti percussu in oculis factam. Oribas. eup. 2, 1 G 1 *v. p. 3158, 76.*

***hypostasis,** (-eōs) *f.*, ὑπόστασις. *scrib.* yp- *saepe, raro* ip-. *acc.* -in (*l. 55. 61 al.*) *et* -im (*?, ed. l. 62. 72*); *nom. acc. pl.* -es (*l. 58. 66 al.*) *et* -is (*l. 67*); *gen. pl.* -eon *l. 63. litt. gr. l. 57.* [*falso scrib.* apost- *l. 71.* *dub.*: Gloss.[L] V Abba AP 11 apostesi (*?*) constantes, animosi (hypostasis *vel* hypostatice *Goetz*). *v. et p. 3161, 23.*]

1 *philosophice, i. q. substantia*: **a** *categoria Aristotelis*: Explan. in Don. gramm. IV 487, 26 -in, id est ... id quod substantia est. **b** *in theologia* (*de not. et versionibus lat. v. l. 59. 60. 64. 68*): Hier. epist. 15, 3, 1 trium -εων (-eon *pars codd.*) ... a me ... nomen exigitur. *ibid.* interrogamus, quid tres -es posse arbitrentur intellegi: 'tres personas subsistentes' aiunt (Gloss. V 570, 10). 15, 3, 2 -in usian intellegens (15, 4, 1 tota saecularium litterarum schola nihil aliud -in nisi usian novit. Avg. trin. 5, 8, 10 nescio quid volunt interesse inter usiam et -im [*syn.* substantia]). 15, 5, 1 ut mihi ... sive tacendarum sive dicendarum -eon detur auctoritas. *saepius in eadem epist.* Epist. pontif. 885 Conc.[S] IV 2 p. 206, 25 personam sive subsistentiam, quam Graeci -in dicunt. Facvnd. defens. 6, 5 p. 675[A] *in* trinitate catholici quidam tres -es accipere noluerunt, quamvis tres personas acceperint. Isid. orig. 7, 4, 11 tres -εις (ipostasis *fere codd.*), quod resonat in Latinum vel tres personas vel tres substantias.

2 *in medic., quod (ex urina) subsidit* (*cf. l. 73. 74.* Gloss. III 597, 12 [apostasin *cod. m. 1*] quasi faeces): Alex. Trall. 2, 179 colicis ... phlegmatica est urina et plurimam habet -im, nephreticis autem parva est -is (*2 p. 463 P. ὑπόστασις. cf. 2, 195* subsidentia). Oribas. syn. 6, 4 La p. 98 *fin.* -is alba (*Aa* sedimen). *ibid. saepius* (*cf. l. 79*). 6, 26.

*?***hypostaticē** *v. l. 53.*

si aut nigras aut lividas ... ypostēmam (*forma vulgaris pro* **hypostēma,** ὑπόστημα) *habeat urina* Oribas. syn. 6, 4 Aa p. 68 *fin.* (*La* ypostasin, *cf. l. 74*).

imo *loco posita distinctio* ... vocatur a Graecis **hypostigmē** (ὑποστιγμή), a nostris subdistinctio Avdax gramm. VII 324, 18 (*sim.* Gloss. V 104, 9). *litt. gr.*: Qvint. inst. 11, 3, 35 (*syn.* ὑποδιαστολή).

hypotaurus, -ī *m.*, ὑπόταυρος *et ?* hypotaurium, -ī *n.*, ὑποταύριον. *i. q. locus inter testiculos et anum iumenti*, χοχώνη: Chiron 228 (= Veg. mulom. 1, 46, 2) a cervice ⟨vesicae⟩ sub ipsum anum ad -rum (hippocentaurum *codd.*, hypotaurium *Schneider*) versus palpabis digitis. 681 sub ipso -ro.

***hypotēnūsa,** -ae *f.*, ὑποτείνουσα. *lat.* subtendens linea *Balb. grom. p. 100, 14.* *t. t. math., i. q.*: **1** *linea ducta sub arcu* (*parte circuli*): Hyg. lim. grom. p. 153, 13 Th. eiciamus -as ex C in A. 153, 16 ex praecisuris -arum et circumferentiae. **2** *latus trigoni*: Nips. grom. p. 297, 3 *trigonum* ambligonium, cuius maior -a est ped. *tot*, basis ... ped. *tot*, -a minor ped. X (*al.*). Grom. p. 346, 26 terminos quadratos ..., qui a mensoribus Italiae pro ipotenusa observantur; cathetum vero *eqs.*

deriv.: **(h)ypotēnūsālis,** -e. Lib. col. I grom. p. 249, 24 limites -es.

***hypothēca,** -ae *f.*, ὑποθήκη. *hic illic scrib.* yp-. -tic-: Gloss. *litt. gr. infra l. 21. 77.* Gloss. ὑποθήκη. *lat.* suppositio (*e. g. Cod. Iust. 5, 74, 3 pr.*). *inde a* Cic. (*l. 20. 76*), Ivlian. (*v. l. 25 sqq.*). [*corrupt. et dub.*: Gloss.[L] III Abstr. Y 4 yphoticeuae (apothecae) domus vel argisteria ([*ad Itala deut. 28, 17 ref. Lindsay*]. *inde* [*?*] II Abav. Y 7 -a universa substantia [V Abba Y 9 vel cellarium]). V Abba Y 14 -a sole ⟨a⟩estate (*?*).]

1 *i. q. consilium, instructio* (*cf. p. 3161, 55*): Cic. Att. 2, 17, 3 ad me ab eo (*Pompeio*) quasi -ας (*litt. lat. M corr. ds*) adferes, quemadmodum me geram.

2 *i. q. pignus* (*cf. infra l. 33 sqq.*): *significat tam ius vel actum pignerandi quam rem obligatam*: **a** *ap.* Ictos (*erant qui hanc v. ab* Ictis *anteiustinianis vel certe eis q. d. classici alienam esse putarent; multis locis re vera interpolata esse videtur, sed* Gaio *quidem et* Marcian. [*cf. l. 84 sq.*] *non prorsus abiudicanda. de hac quaestione et de universa re v. Jörs-Kunkel, Röm. Privatr. [1935] 156; Manigk, RE IX 343 XX 1243*): *definitiones* (*de -ae generibus v. infra l. 70. 71. 72. 73*): Gaivs dig. 20, 1, 4 contrahitur -a per pactum conventum, cum quis paciscatur, ut res eius propter aliquam obligationem sint -ae nomine obligatae. Vlp. dig. 13, 7, 9, 2 proprie pignus dicimus, quod ad creditorem transit, -am, cum non transit nec possessio ad creditorem. Marcian. dig. 20, 1, 5, 1 inter pignus ... et -am tantum nominis sonus differt. Inst. Iust. 4, 6, 7 inter pignus et -am quantum ad actionem hypothecariam nihil interest ...; sed in aliis differentia est: nam pignoris appellatione eam *rem* proprie contineri dicimus, quae simul etiam traditur creditori ...; at eam, quae sine traditione nuda conventione tenetur, proprie -ae appellatione contineri dicimus. *Icti modo strictiorem usum modo laxiorem (sc. ut -a quodvis pignus significet) observant.* *cf. etiam*: Isid. orig. 5, 25, 24 -a est, cum res commodatur sine depositione pignoris, pacto vel cautione sola interveniente.

loci selecti: Ivlian. dig. 41, 3, 33, 4 si creditor nuda conventione -am contraxerit (Cod. Iust. 5, 3, 19, 2 [*a. 527*]. *v. et supra l. 30*). Pompon. dig. 21, 2, 59 (*interpol.?*). Gaivs dig. 20, 1, 15 pr. -ae *dare* (20, 6, 7, 4 Marcian. dig. 20, 1, 5 pr. *al.* Cod. Iust. 6, 37, 3 [*a. 211*]. *al. v. et l. 54.* *cf.* -am dare: Gaivs dig. 20, 3, 2 Marcian. dig. 20, 1, 5, 1 *al.* Cod. Iust. 4, 30, 3 [*a. 215*]. *al.*). 20, 1, 15, 1 rebus -ae nomine datis (*al.* [*v. et supra l. 32*]. Pavl. dig. 20, 3, 4 Cod. Iust. 7, 39, 8, 1[a]. *cf.* Papin. dig. 22, 2, 4 pr. -ae titulo [Cod. Iust. 8, 34, 2; *a. 293. al. v. et infra l. 80*]). 20, 1, 15, 2 quod excedit ut sit -ae (*al.* Marcian. dig. 20, 6, 5, 3 *al.*). 20, 4, 11, 1 accepit ... -am (Marcian. dig. 20, 4, 12 pr. Cod. Iust. 8, 40, 7 [*a. 215*]). *al.* Scaev. dig. 18, 1, 81 pr. dedit pignori sive -ae praedia (Papin. dig. 20, 4, 1. Pavl. dig. 20, 6, 11 [*interpol.?*]. Cod. Iust. 8, 27, 2 [*a. 223*] -ae seu pignori. *al. cf.* Scaev. dig. 32, 38 pr. pignoris -aeve [Vlp. dig. 32, 73, 2 Marcian. dig. 20, 1, 11, 2 *al.* Cod. Iust. 8, 25, 10; *a. 293. al.*]. 45, 1, 122, 1 sub pignoribus et -is [Pavl. dig. 46, 2, 18 -ae et pignus. Cod. Iust. 4, 27, 3, 1 in -is et pignoribus]. Papin. dig. 3, 5, 31 [*interpol.?*] pignora vel -as [20, 1, 2. 46, 3, 97 sub -a vel p. Vlp. dig. 22, 1, 33, 1 *al.* Marcian. dig. 20, 5, 7, 2 -am ... vel p. *al.* Cod. Theod. 4, 14, 1 pr. = Iust. 7, 39, 3 pr. Cod. Iust. 8, 40, 2, 1; *a. 207. al.*]. *cf. et infra l. 79*). Papin. dig. 20, 1, 3 fructus -arum. Vlp. dig. 2, 14, 10 pr. (*div. Pius; interpol.?*) in quibus *casibus* -as non habet *fiscus* (*al.* Marcian. dig. 20, 1, 16, 5). Pavl. dig. 36, 3, 7 (*interpol.?*). Marcian. dig. 20, 1, 13, 3 *si* pactum conventum de -a intervenerit. *al.* Mod. dig. 20, 1, 26, 2 (*interpol.?*). *saepius* (*v. V. i. R., Manigk, RE IX 362*). Cod. Iust. 3, 1, 13, 1 super possessione vel dominio vel -a seu servitutibus. 5, 13, 1, 1[b] in administratione pupillarium rerum ... tacitas -as inesse accipimus (6, 43, 1, 2 *al.* Inst. Iust. 4, 6, 29). 8, 16, 9, 1 ius ... generalis -ae (8, 25, 11, 1). 8, 17, 12, 2 senioribus -is novas mulieris -as ... expellebant. 8, 21, 2 pr. ad duplum genus -arum respeximus, unum quidem quod ex conventionibus et pactis hominum nascitur, aliud quod a iudicibus datur et praetorium nuncupatur. 8, 34, 1 (*a. 222*) -ae venditionem. *saepe.* **b** *reliqui loci*: Cic. epist. 13, 56, 2 Philocles Alabandensis -ας Cluvio dedit ...; velim cures, ut ... de -is decedat. Ambr. Tob. 12, 40 p. 541, 2 -as exigit. p. 541, 8 -as flagitat, pignus usurpat, fiducias vocat. Pap. Marini 80, 2, 1 suppositis omnibus rebus meis -ae titulo.

deriv.: hypothecarius.

***hypothēcārius,** -a, -um. *ab* hypotheca. *litt. gr. p. 3161, 2.* *t. t. iuris, i. q. ad hypothecam pertinens, pigneraticius* (*de interpol. v. supra l. 25 sqq.*): Tit. libr. Gai (dig. 20, 1, 4 pr. *al.*) de

[Rehm]

formula -a (Marcian. [dig. 20, 1, 13 pr. *al.*] ad f. -am; *cf.* SCHOL. Sinait. 5, 11 Marc(ianus) ἐν τῇ ὑπο⟨θηκαρίᾳ⟩). GAIVS dig. 16, 1, 13, 1 de pignoribus prioris debitoris non est creditori nova actione opus, cum quasi Serviana, quae et -a vocatur, in his utilis sit (20, 4, 11, 4 SCAEV. dig. 20, 1, 34 pr. VLP. dig. 10, 4, 3, 3 actione ... pigneraticia Serviana sive -a. 44, 4, 4, 30 PAVL. dig. 10, 2, 29 MARCIAN. dig. 20, 1, 13, 4 *al.* COD. Iust. 4, 27, 3 pr. 6, 43, 1, 1 *al.* INST. Iust. 4, 6, 7 Serviana et quasi Serviana, quae etiam -a vocatur. actio *om. per ellipsin*: VLP. dig. 30, 57 MARCIAN. dig. 20, 1, 13, 5. 20, 1, 16, 5. 20, 6, 8, 19 COD. Iust. 1, 2, 23, 4 *al.*). VLP. dig. 42, 6, 1, 3 -o (*interpol.?*) creditori (COD. Iust. 7, 71, 8, 6. 8, 18, 1 pr. [*a.* 209] succedunt in locum -ii creditoris). COD. Iust. 8, 19, 1 (*a.* 230) persecutio tibi -a superesse non potest.

'mechonoth' fulturae, quas bases vel **hypothēmata** (ὑποθήματα), id est suppositiones, possumus dicere HIER. nom. hebr. p. 46, 19.

hypothērion, (-ī) *n.*, ὑποθήριον. *genus emplastri*: PHILAGR. med. 4 p. 186, 1 M. epithema -on (*Puschmann*, ypotirion, ipoterion *sim. vel* eupatorion [*recte?*] *codd.*). *ibid.* l. 2.

***hypothesis,** -eōs (*v. l. 35*) *f.*, ὑπόθεσις. *scrib.* yp- *hic illic. acc.* -in *passim, abl.* -i *l.* 41. *litt. gr. l.* 24. 29. GLOSS. V 401, 5 ypothesseon dispositionum. [*dub.*: GLOSS.ᴸ III Abol. AP 11 apostates (-is?) expositio dicitur, unde et thesauri a positione dicti (ἀπόθεσις *Buecheler*, hypostasis *Goetz*).] **1** *i. q. argumentum, materia scribendi*: CIC. ad Q. fr. 2, 15, 4 te ... -ιν scribendi egregiam habere video. HIER. in Gal. 5, 13 p. 407ᴬ contra argumentum et -in totius epistolae. adv. Iovin. 1, 25 p. 244ᶜ quod iuxta -in dictum sit. **2** *t. t. rhet., i. q. quaestio finita vel causa* (*opp.* thesis *i. qu. infinita. v. Volkmann, Rhet.*² *34 sq.*): QVINT. inst. 3, 5, 7 *finitae quaestiones* -εις a Graecis dicuntur, causae a nostris; in his omnis quaestio videtur circa res personasque consistere (*sim.* MART. CAP. 5, 441 ISID. orig. 2, 15, 1 GLOSS.ᴸ I Ansil. YP 37). SVLP. VICT. rhet. 1 p. 314, 7 -in sive controversiam sive causam *dicimus*. 2 p. 314, 10 -is *est* res rationalem disputationem recipiens cum definitarum personarum circumstantia (*cf.* 3 p. 314, 24 cuius finis actio et iudicatio). *al.* AVG. rhet. 5 p. 139, 24 sqq. 139, 28 -eos significatio et declaratur ex ipso composito nomine esse aliquid, quod est ὑπὸ τὴν θέσιν, id est sub illo genere quasi species. *al.* GRILL. rhet. p. 4, 11 M. -is est controversia cum tempore et persona. RHET. min. p. 585, 17 thesis est quaestio generalis, -is specialis. MART. CAP. 5, 441 quidam ... nullam esse attestantur -in [quaestionem] (*del. Halm, def. Dick*). 5, 447 sunt tria causarum genera, quae -i continentur, id est iudiciale, deliberativum et demonstrativum.

***hypotheticus,** -a (-ē), -um, ὑποθετικός. *scrib.* yp- *saepius.* [*falso trad.*: PS. APVL. herm. 13 p. 279 (Peripateticorum *Prantl*).] **1** *t. t. philos., i. q. condicionalis*: MAR. VICTORIN. rhet. p. 183, 14 per condicionalem quaestionem id est -am ingreditur propositionem (BOETH. herm. pr. 1 pr. p. 34, 11 sec. 2, 5 p. 105, 12 *al.*). *v. et l.* 51. GRILL. rhet. p. 58, 25 M. sunt ... syllogismi aut categorici aut -i, id est necessarii et probabiles ...; -i sunt, quorum aut propositiones aut assumptiones dubiae sunt (*al.* VICTRIC. 23 CASSIOD. inst. 2, 3, 13 p. 118, 26. 119, 10 librum Marii Victorini, qui inscribitur 'de s. -is' [*inde* ISID. orig. 2, 28, 25. *cf.* TIT. libr. Boeth. 'de s. -o']. in psalm. 70, 1 *al. cf.* FAV. EVL. p. 10, 8 conclusionis -ae modos *septem*). BOETH. herm. sec. 5, 10 p. 351, 8 fecit ... syllogismum in secundo modo -o, quem indemonstrabilem vocat. **2** -e (*sc.* ᾠδή; *syn.* paraenetice, symbuleutice; *cf. p.* 3160, 20): [HOR.] carm. 1, 15 inscr. (*in* Ψ) -e tetracolos ad Alexandrum (3, 16 *al.*).

hypotheton (-um *l.* 61), *pl.* -a, ὑπόθετον. *collyrii genus*: PHILVM. med. 2 p. 136, 14 M. ypotata (ypotheca *l. v.*) ad tenismon et disinteriam (*l.* 20 *syn.* suppositorium collirium). PLIN. VAL. 2, 28 l. 73 collyrium hypoticon (l. 75). l. 77 hypoticum gorgon. CASS. FEL. 48 p. 127, 9 collyrium suppositorium, quod Graeci -on vocant.

[**hypoticum** *v. l.* 61.]

hypotrachēlium (-on *l.* 69), ὑποτραχήλιον. *t. t. architect., i. q. columnae quasi collum, i. summa pars scapi infra echinum*: VITR. 3, 3, 12 contracturae ... in summis columnarum -iis ([-lis *codd.*]. 3, 5, 12 -a). 4, 3, 4 (*de dispositione Dorica*) crassitudo capituli dividatur in partes tres, e quibus una plinthus cum cymatio fiat, altera echinus cum anulis, tertia -o⟨n⟩ ...; epistylii latitudo ima respondeat -o summae columnae (*eadem praecipiuntur in disp. Tuscanica*: 4, 7, 4 -o. *ibid.* -um).

hypotrimma, (-atis) *n.*, ὑπότριμμα. *iuris genus*: APIC. tit. 1, 33 -a. 1, 19 ypotrima.

sensus complures ... conclusit ... uno verbo 'moverunt'; unde **hypozeugma** (*ὑπόζευγμα) dicitur *hoc genus zeugmatis* DIOM. gramm. I 444, 20. *cf. p.* 3162, 4.

***hypozeuxis,** *abl.* -ī (DIOM. gramm. I 444, 21) *f.*, ὑπόζευξις. *litt. gr. l.* 83. *p.* 3162, 3. *t. t. rhet., una e figuris* (*v. Volkmann, Rhet.*² *478*): **1** *zeugmati contraria*: DIOM. gramm. I 444, 29 -is est, ut Scaurus ait, figura superiori (*i. zeugmati*) contraria (*cf.* DON. gramm. IV 397, 19 ubi diversa verba singulis clausulis subiunguntur [*sim.* CHAR. gramm. p. 369, 14 B. DIOM. gramm. I 444, 21 (*quem corrigas ex Char.*). PS. IVL. RVF. schem. lex. 4 p. 49, 1 (*litt. gr.*), *qui addit*: Latine vocabitur subiunctio vel subinsertio vel subnexio. POMP. gramm. V 301, 12 GRAMM. suppl. 269, 21 CASSIOD in psalm. 1, 1 *al.* ISID. orig. 1, 36, 4 GLOSS.ᴸ IV dub. Plac. Y 8. 9]). DON Ter. Phorm. 162 est figura -ις. **2** *genus zeugmatis, hypozeugma* (*cf. p.* 3161, 75): SACERD. gramm. VI 456, 20 -is est, quotiens unum verbum in duplici multiplicive sententia postea applicatur omnibus superioribus respondens (*adfert Verg. Aen. 3, 359, quod ap. alios zeugmatis est exemplum; contra zeugma p. 456, 14 eo modo definit quo ceteri gramm. -in*). ADNOT. (= COMMENT.) Lucan. 1, 2 'canimus' figura -is; et in superioribus enim et infra 'canimus' subauditur.

hypozygos, -on, *abl.* -ō, ὑπόζυγος. *t. t. medic., i. q.* ὑπόζωμα, ὑπόδυμα (*cf. p.* 3157, 14): CAEL. AVR. chron. 2, 11, 127 membrana quae interius latera (*i. costas*) cingit a Graecis -os appellata (5, 10, 92 in -o m. 95). *n. pro subst.* **hypozygon,** *abl.* -ō: *ibid.* 2, 1, 14 (*app.* diaphragma). 2, 11, 130 qui ex -o sanguine fluunt.

sol positus in suo **hypsōmate** (hyppomote *A*, hippomate *B*; ὕψωμα, *t. t. astrol., i. q. altitudo*) et domicilio TERT. Scap. 3 p. 544 Oe.

hyrco *v.* 2. hirco. **hyrsūtus** *v.* hirs- *p.* 2824, 54. **hyrtus** *pro* hirt-; *trad.* PRVD. perist. 11, 120 (*DVPMS*). *al.*

hysex, hysicīnus *v.* is-. *Rehm.*

hysginosēmus, -a, -um, ὑσγινόσημος (ἰσγινόσημος). *i. q. 'cui clavus coloris hysgini intextus est', sc. de veste* (*cf. Blümner, Der Maximaltarif des Diocletian 175*): EDICT. imp. Diocl. III/IV 29, 9 ⟨...⟩is isginosema.

hysgīnum, -ī *n.*, ὕσγινον. *coloris rubri genus*: *de usu*: VITR. 7, 14, 1 fiunt etiam purpurei colores infecta creta rubiae radice ⌊et -o⌋ (⌊ ⌋ *em. Iucundus*; ex cygno, ex cigno *trad.*). PLIN. nat. 35, 45 *purpurissum Puteolanum* -o (hyg- *vel* yyg- *trad.*) maxime inficitur rubia⟨que⟩, quae cogitur sorbere (*inde* ISID. orig. 19, 17, 15, *ubi* iscino, scino *trad.*). *in comparatione*: PLIN. nat. 21, 62 nyctegreton ... coloris -i (hyg-, hisg- *sim. varr. ll.*). *adulteratur*: PLIN. nat. 9, 140 cocco ... tinctum Tyrio tinguere, ut fieret -um (hisg- *sim. trad.*; *cf.* 1, 9, 65, *ubi* eschyno, scyno *sim. trad.*). *huc pertinere videtur*: PLIN. nat. 21, 170 *hyacintho* (*v. p.* 3127, 44) -um tingunt. *i. q. res -o tincta*: PAVL. dig. 32, 78, 5 quin minus ... -um (isg- *F*) ... suo nomine quam coccum purpurave designatur?

hys(s)ōpītēs, -is *m.*, ὑσσωπίτης (*sc.* οἶνος). *i. q. vinum hysopo conditum*: COLVM. 12, 35 vinum ... hyssopiten ... sic condire oportet *eqs.* PLIN. nat. 14, 109 similiter *fit* hyssopites (hyso-, yso- *varr. ll.*; hysopi *un. cod.*) e Cilicio hyssopo *eqs.* 20, 65 vino ... hysopite admixto. hysōpītus, -ī *m.*: DIOSC. 5, 62 p. 192, 3 de bino ysopito. vinu ysopitu *eqs.* 5, 63 p. 192, 12 ysopitu (*gr.* 5, 40 *sq.* ὑσσωπίτης).

***hys(s)ōpum,** -ī *n. et* **hys(s)ōpus,** -ī *f.*, τὸ ὕσσωπον, ἡ ὕσσωπος. *de scriptura*: hyso-: CELS. 1, 3, 22 *al.* (16ⁱᵉˢ). COLVM. 6, 10, 1 (hiso- *A*). *ibid. iterum.* 6, 25. 7, 5, 22 (hiso- *S*). SCRIB. LARG. 49 *al.* (5ⁱᵉˢ). PLIN. nat. 20, 28 *al.* (28ⁱᵉˢ) *et* 20, 187 (hysso- *un. cod.*). 22, 33 (hysso- *pars codd.*). 25, 46 (hieso- *sim. var. l.*). ITALA psalm. 50, 9 (Filastr. 120, 8). BARNAB. 8, 1. 6. VVLG. 12ⁱᵉˢ (*codd. mell.*; hiso-, yso-, iso-, *raro* hysso- *varr. ll.*). HIER. tract. in psalm. 132 p. 246, 23 RVFIN. hist. 2, 17, 22. 3, 6, 21. PAVL. NOL. epist. 23, 9 (yso-, iso- *varr. ll.*). MARCELL. med. 1, 101 *et saepe.* ISID. orig. 17, 9, 39 (yso- *var. l.*). *et nonnusquam var. l.* hysso-: PLIN. nat. 1, 25, 87. 14, 109 (hyso-, yso- *varr. ll.*). AVG. quaest. hept. 4, 33 p. 344, 14 (yso- *un. cod.*). *cf. etiam l.* 46. 47. 49. hiso-: PELAGON. 14 CHIRON 415. *et al.*; *var. l. e. g. l.* 45. 47. yso-: *saepe inde ab* ITALA exod. 12, 22 (Aug. quaest. hept. 2, 46; ysso- *var. l.*). lev. 14, 4. 6. 49. 51. 52 (Lugd.) *al.* ysso-: VINDIC. med. 33. *cf. etiam l.* 56. iso-: PELAGON. 372. CYPR. GALL. exod. 401 (eso- *var. l.*). *et al.*; *var. l. e. g. l.* 49. 50. eso-: CYPR. GALL. num. 478. *cf. l.* 58. oeso-: PSALT. Cas. 50, 9 oesospum. *cf. l.* 70. 72. *de prosodia*: Isōpi: CYPR. GALL. exod. 401. num. 478 (es-). *de formis*: *genet. gr.* -u: CASS. FEL. 1 p. 6, 20 *v. p.* 3163, 60. *de genere*: *neutr.* (*nom.* -um): CELS. 2, 25, 2 *al.* (10ⁱᵉˢ). COLVM. 7, 5, 22 PLIN. nat. 1, 25, 87. 25, 136 *al.* (11ⁱᵉˢ). CHIRON 865 MARCELL. med. 4, 4 *al.* THEOD. PRISC. log. 21. 67. *et al.* *fem.*: CELS. 4, 8, 3 *v. p.* 3163, 31. VVLG. *v. p.* 3163, 3. AVG. *v. p.* 3163, 10. HESYCH. *v. infra l.* 83. MARCELL. med. *v. p.* 3163, 30. (*praeterea nom.* -us: CASSIOD. in psalm. 50, 8 ORIBAS. syn. 1, 28 La. 4, 1. *et al.*). GLOSS. *v. p.* 3163, 16. *inde a* CELSO, COLVM., SCRIB. LARG. [*falso trad. pro* oesypum (oesypocerotum): PLIN. nat. 28, 246. 29, 125. 30, 105 (oeso- *var. l.*). MARCELL. med. (*v. ind.* 335). PHILAGR. med. 3 p. 173, 4. 18 M. THEOD. PRISC. eup. faen. 81 gyn. 26 log. 108. *dub.*: PLIN. nat. 30, 106 (oeso- *var. l.*; *sed cf.* PLIN. med. 3, 24 (h)ysopum. PLIN. VAL. 3, 34 isopum).]

nomen herbae (*cf.* PS. DIOSC. Vind. 3, 25 p. 35, 13 ὕσσωπον· Ῥωμαῖοι ὑσσώπουμ, οἱ δὲ λάτερ, οἱ δὲ κάσιαμ. *hebr. respondet* אֵזוֹב. *de re v. Bauer, Wörterb. z. N. T. s. v.; L. Fonck, Der biblische Hyssop, Stimmen aus Maria-Laach 1900 p. 178 sqq.; Scheller-Frieboes, Celsus Arzneiwissensch. 703*): **1** *describitur* (*cum interpretationibus allegoricis p.* 3163, 4 *sqq. de generibus v. p.* 3163, 12. 37 *sqq.* 48 *sq.* 50 *sqq. cf. etiam p.* 3163, 42. 44. 46. 57): CELS. 2, 31 urinam ... movent quaecumque in horto (*cf. p.* 3163, 13) nascentia boni odoris sunt, ut ... -um (HESYCH. in lev. 14, 4 p. 952ᶜ -us ... b. o., gratia spiritus, cooperatrix emundationis nostrae est). PLIN. nat. 20, 175 *prasion* non dissimile -o (*sim. comparatur*: 25, 46 *Teucrion* ra-

[Brandt]

mis [*cf. infra l. 42*] -i surculosum. 27, 131 stoechas ... herba, coma -i). Vvlg. III reg. 4, 33 *Salomon* disputavit super lignis a cedro ... usque ad -um, quae egreditur de pariete. Rvfin. Orig. in lev. 8, 10 p. 410, 6 (*ad lev. 14, 4*) '-um': hoc genus herbae naturam habere medici ferunt, ut diluat et expurget *eqs.* ([*seq.* huiuscemodi graminis. *cf. l. 17*]. Avg. doctr. christ. 2, 16, 24 propter ignorantiam -i, dum nesciunt, quam vim habeat vel ad purgandum pulmonem vel ... ad saxa radicibus penetranda, cum sit herba humilis *eqs.* [2, 41, 62 mitis et h. in euang. Ioh. 119, 4 in psalm. 50, 12. quaest. hept. 4, 33 p. 344, 14 -us fides est, quae, cum sit herba h., radicibus haeret in petra. Ps. Primas. in Hebr. 9, 19 p. 744[C] Isid. in III reg. 3, 2]. Diosc. 3, 26 p. 389, 6 -i herba omnibus nota est. sed duae species sunt, una est montana, alia hortina [*cf. p. 3162, 81*]. virtus est illi calida *eqs.* Cassiod. in psalm. 50, 8. Isid. orig. 17, 9, 39 -um herba purgandis pulmonibus apta ... nascitur in petris haerens saxo radicibus. Gloss. herba maritima). Cypr. Gall. exod. 401 arripiunt pallentis gramen -i (num. 478. *cf. supra l. 5*). Mvtian. Chrysost. hom. 16, 2 p. 342[ex.] quare ... -us? spissum quiddam est et tenax (*gr. p. 124[ex.] τί ... μετὰ ὑσσώπου; ὅτι πυκνὸν ... ἦν*).

2 *de usu*: a *in medicina et mulom. ad potiones, ad gargarizandum, ad malagmata sim.* (*interdum* -um *i. q. liquor ex -o factus, cf. l. 23. 39. 41. 45*): Cels. 1, 3, 22 qui mane vomiturus est, ante bibere mulsum vel -um ... debet (4, 10, 1 Plin. nat. 26, 34. 41). 2, 25, 2 aliena ... stomacho sunt ... -um (*item de proprietatibus*: 3, 32 seneus excitat ... -um. 4, 16, 3. Plin. nat. 25, 136 *fuse.* Avg. in psalm. 50, 12 -um ... purgandis pulmonibus aptum esse. Marcell. med. 30, 39 -um ventri movendo vehementius est. *cf. p. 3162, 81 et supra l. 7. 13. 14*). 4, 4 oportet gargarizare ex aqua, in qua ... -um vel nepeta decocta sit (4, 7, 2 *al.* Scrib. Larg. 121 Plin. nat. 26, 23 *al.* Marcell. med. 1, 27 -o ex passo decocta [decocto *alter cod.*]. 9, 119. *et al.*). 4, 8, 3 aqua mulsa, cum qua ... -us cocta sit. 4, 12, 2 potio ... -i (4, 14, 2). 4, 15, 3. 4, 24, 1 aqua ..., cui adiectum sit contritum ... -um (5, 28, 13[C]. Colvm. 7, 5, 22 -um et sal ... contrita. Plin. nat. 25, 136. *cf. l. 43 sq.*). 5, 25, 1. Colvm. 6, 10, 1 tussim sanant duae librae -i macerati *eqs. ibid.* aqua -i (Vindic. med. 33). 6, 25 Scrib. Larg. 49 *al.* 100 aquae -um ... incoctum habentis (Marcell. med. 20, 4). Plin. nat. 14, 109 hyssopites e Cilicio -o *fit* (25, 136 est ... optimum Cilicium e Tauro monte, dein Pamphylium ac Zmyrnaeum. Diosc. 5, 62 p. 192, 5 sq.). 20, 28. 20, 136 *ruta* in -o decocta (29, 108). 20, 178 *al.* 23, 55 adiecto ... -i fasciculo (26, 31 Pelagon. 81 *al.* Veg. mulom. 1, 56, 17 Marcell. med. 16, 103. *et al.*). 25, 166 -o colluuntur *dentes.* 26, 29 -i v rami ... decocti ... tussim sedant (Cael. Avr. acut. 2, 29, 16). 26, 40 -um tritum (Marcell. med. 4, 4. Theod. Prisc. eup. faen. 25 -um teres). 26, 54. 26, 114 -i bacae ternae contritae in aqua potae (26, 124). 32, 131 cancri ... ex -o *poti.* Pelagon. 14 *al.* 78 -i fascem (80 *al.* Veg. mulom. 3, 28, 30). 209 floris -i (Theod. Prisc. eup. faen. 34 flores vel semen -i herbae ... colligabis ... et exsucabis). 373 -i sicci (Chiron 600). 382 -i Cretici selib. (Chiron 990 Marcell. med. 17, 52. 30, 51 Apic. 1, 29). Chiron 129 *al.* 561 -um silvaticum ([Veg. mulom. 2, 29, 3]. 864). 868 -um Atticum (869 *al.* Cass. Fel. 14 p. 21, 13 cum suco -i Attici. 28 p. 45, 18 *al. cf. Junel, In Cass. Fel. studia p. 54 sqq.*). Veg. mulom. 1, 34, 2 *al.* Marcell. med. 1, 101 si -i summitatibus contritis et ... coctis collueris *caput.* 5, 11 *al.* Ps. Hippocr. epist. 2 p. 11, 19 -i ... coma iniecta defruto *eqs.* Theod. Prisc. eup. faen. 29 *al.* log. 15 apoflegmatizare in oxymeli -i ... decoctione (Cael. Avr. chron. 3, 2, 42. 5, 10, 118). 21. 67 cataplasmandi sunt ... ex -i pulvere ... mixtis seminibus. Plin. Val. 3, 21 Diosc. 5, 62. *et al.* Cael. Avr. chron. 5, 10, 119 fumationes adhibuerunt ... -um ... incendentes. Cass. Fel. 1 p. 6, 20 anagargarismatis confectione dia -u appellata ... purgabis. 46 p. 118, 10 ex ... -i suco. Oribas. syn. 1, 21 p. 72, 3. 15. 24 Mö. *al.* Rvf. podagr. 21.

b *in ritu*: α *Iudaeorum*: Vvlg. exod. 12, 22 fasciculum ... -i tinguite sanguine ... et aspergite ex eo superliminare. lev. 14, 4 offerat pro se ... -um. 14, 6 *passerem* cum ... -o tinguet in sanguine ..., quo asperget illum, qui mundandus est (*ad l.* Hier. tract. in psalm. 132 p. 246, 28. *et al.*). 14, 49. 51. 14, 52 purificabit ... eam (*sc. domum*) ... in ... -o. num. 19, 6. 18 Hebr. 9, 19. *metaph.*: Vvlg. psalm. 50, 9 *deus* asperge me -o, et mundabor (*ad l.* Avg. doctr. christ. 2, 41, 62 purgationem a superbia significari -o. *cf. supra l. 7*). Hier. adv. Iovin. 1, 11 immolatus est pro nobis agnus, et aspersi calidissimo rore -i omnem pituitam noxiae voluptatis excoximus. β *christianorum*: Rvfin. hist. 2, 17, 22 aqua sit eis poculum et panis cum sale vel -o cibus.

c *singulariter*: Vvlg. Ioh. 19, 29 spongiam plenam aceto -o (*cf. Marc. 15, 36* calamo) circumponentes obtulerunt ori eius.

τὰ δὲ δόρατα ἦν οὐκ ἀπεοικότα ἀκοντίοις· ἃ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν **ὑσσούς**, *ξύλον τετραγώνον eqs.* Appian. Celt. 1, 3 p. 45, 1 Viereck. Gloss. II 468, 51 *ὑσσὸς τὸ ἀκόντιον* pilum. III 20, 57 *οισσος* pilus (*sim.* III 92, 31. 415, 11). *cf. Buecheler, Kl. Schr. III 33; Holder, Alt-Celt. Sprachschatz, s. v.; Immisch, Leipz. Stud. 8, 1885, 324. Brandt.*

hystera, -ae *f.*, *ὑστέρα*. *in codd.* Diosc. *scrib.* y-, (h)i- *et forma vulgaris* stera (*cf. p. 3164, 11*). *praeter p. 3164, 2 gr. ubique respondet ὑστέρα.*

i. q. vulva: 1 *proprie*: Diosc. 1, 63 p. 79 b 29 tumores -e (*M*, -es *P*). 1, 110 p. 93 b 5 -as purgat mulierum ([*gr. 1, 100, 4 καθάρσεις γυναικῶν ἄγειν*]. 3, 129 p. 430, 16. 4, 177 p. 88, 21). 1, 111 p. 93 b 18 cadentibus -is (1, 123 p. 98 b 15 -i [*sic*] procadenti. 5, 35 p. 181, 1). 4, 89 p. 49, 20 -am aperit. 2 *metaphorice*: Iren. 1, 31, 2 *Cainaeorum* conscriptiones, in quibus dissolvere opera -ae adhortantur. -am autem fabricatorem caeli et terrae vocant.

***hystericus**, -a (-ē *l. 15*), -um, *ὑστερικός*. *scrib.* hy- (Mart., Marcell.), y- (Soran., Diosc. *ter*), i- (Soran., Diosc. *ter*), hi- (Diosc. 1, 50 *P.* 1, 141) *et forma vulgaris* (*cf. Niedermann, Essais d' étym. 91*) ster- (Diosc. *saepe; in eloc.* -e pnix [*cf. l. 22*] Soran., Theod. Prisc., Cael. Avr.). *depravatur in* (h)ict- (Mart. 11, 7, 10 [*v. l.*], Plac.; *nota errorem* Diosc. *infra l. 35*), yp- *vel* ep- (Soran.), stor- (Diosc. 3, 47). *nota* isteriac-: Diosc. 1, 35 p. 71 b 25. *f.* -ē (*acc.* -ēn) *semper fere in eloc.* -e pnix (*v. l. 22*).

1 *de mulieribus i. q. vulvae suffocatione laborans* (*praedic. vel subst.*): Mart. 11, 7, 11 diceret -am se (11, 71, 1). Soran. p. 59, 9 apoplecticae ..., -ae. 59, 11. Plac. med. 5, 41 rec. β facit et ad -as (*an ad l. 33?*).

2 *de rebus i. q. ad vulvam pertinens*: *de morbis sim.*: Marcell. med. 1, 25 suffocationes, quae de vulva veniunt, quod genus valitudinis Graeci -en (*cf. l. 15*) pniga vocant (27, 6. Soran. p. 58, 2 vulvae praefocatio. 59, 3. 16 -ae pnigos. Plac. med. 2, 1 rec. β -as pnigas id est locorum. Theod. Prisc. gyn. 7 repentina commotio matricis ..., quam ... -am [-an *v. l.*] p. appellamus. Cael. Avr. acut. exc. prooem. p. 483 Gloss. *cf. etiam l. 11*). Diosc. 1, 3 p. 58 a 18 inflationes ... -as hoc est dolorem matricis (3, 1 p. 375, 19. 3, 47 p. 398, 10 storicos). 1, 35 p. 71 b 25 suffocationes (1, 55 p. 76 b 21. *cf.* 1, 53 p. 76 a 28 offocationes [*al.*] *et l. 23*). 1, 47 p. 74 a 14 causas (2, 51 p. 198, 8 c. ani et -is [2, 57 p. 202, 18]. *al.*). 1, 50 p. 75 a 29 dolores. 1, 113 p. 94 a 21 tumores. 1, 118 p. 97 a 24 reumatismum (*cf.* 5, 52 p. 188, 9). 2, 86 p. 213, 4 morsus. 4, 52 p. 29, 5 purgationibus. *et al.* *per ellipsin subst.* (*sc.* '*passio*'? *cf. etiam l. 19. 37*): Diosc. 2, 55 p. 198, 27 -is (*gr. 2, 75, 2 ὑστερικαῖς πνιξί*) mulierum prodest (4, 23 p. 19, 11 -is m. recte adhibetur [*gr. 4, 23, 2 ἰκτερικοῖς* (*καὶ ὑστερικαῖς falso add. E*)]). *de locis muliebribus*: Diosc. 2, 85 p. 212, 26. *f. sg. et n. pl. pro subst. i. q. vulva, loca muliebria* (*gr. respondet ὑστέρα*): Diosc. 1, 48 p. 74 b 29 ad plurigines -e (*M*, -i *P*). 1, 141 p. 104 a 11 -a revocat (4, 89 p. 49, 18 cadentibus -is).

hysterologia, *acc.* -am *vel* -an (*l. 43. 45. 52*) *f.*, *ὑστερολογία*. *vv. ll. in libris* Serv. y- (*item* Cledon. *cod. Bern.; cf. et l. 43*), hi- *vel* i- (*cf. et l. 46. 76*). *forma vulgaris* ster- *l. 45.* *ed. litt. gr.* Avg. quaest. hept. 7, 18 (ysterologian *sim. codd.*). *de notione* (*cf. etiam l. 62 sqq.*): Comment. in Don. gramm. V 328, 18 *v. infra l. 76.* Gloss. V 100, 8 sterologian posloquium (*cf. infra l. 76*). Gloss.[L] III Abol. io 8 isterologia praeposteratio sermonis.

t. t. gramm.: 1 *pertinet ad mutatum ordinem sensuum*: Sacerd. gramm. VI 466, 5 *hyperbati* species sunt ... parenthesis, -a *eqs.* (*cf. p. 3148, 40*). 466, 10 -a vel ysteronproteron est, cum id quod primum esse debet postea ponitur ut (*Verg. Aen. 3, 237*) 'scuta latentia condunt', id est condunt et latentia faciunt (*cf.* Diom. gramm. I 461, 15). 466, 12 inter anastrophen ... et -an hoc est, quod anastrophe (*eqs.*) ..., -a vero sensuum habet cum verbis praeposterum ordinem ut est *Verg. Aen. 4, 6.* Don. gramm. IV 401, 6 -a vel hysteroproteron est sententiae cum verbis ordo mutatus ut *Verg. Aen. 1, 179* (*cf.* Pomp. gramm. V 309, 8). *exempla*: Serv. auct. Aen. 2, 11. 4, 14. 33. 11, 191 ecl. 6, 42 p. 73, 10. georg. 1, 267 p. 193, 6 multi -am putant, quia ante est molere quam coquere (*seq.*: alii non accipiunt hysteroproteron). Avg. *v. p. 3148, 77.* 2 *pertinet ad mutatum ordinem verborum*: Cledon. gramm. V 74, 14 illic *Plautus* ... -am fecit, quod et in aliis partibus fit a poetis ut *Verg. Aen. 5, 663.* 77, 15 'pube tenus' quando dicimus, -a est. Pomp. gramm. V 270, 11 sqq. *v. vol. V 2, 402, 54 sqq.* 270, 19 -a id est conversio sermonis. 270, 22 si ... illam *praepositionem* '*post*' postpono per -am. Serv. Aen. 1, 307 *discernitur a figura.* *exempla*: Serv. Aen. 1, 388 'adveneris urbem' -a (auct. *add.*: hoc est ad urbem veneris). 2, 162 hysteroproteron est ..., nam -a unius sermonis est ut *5, 663.* 2, 781. 6, 171. 9, 813. 10, 794 'inque ligatus' pro 'inligatusque': et est tmesis cum -a (*falso explicat T*). 10, 845.

***hystero(n)proteron** *indecl. n.*, *ὕστερον πρότερον*. *vv. ll. in codd.* Serv. auct. y- (*cf. et l. 71*), hi- *et* i- (*cf. et l. 73*). ster-: *l. 78.* ysteron proteron (*cf. et l. 74. 78*): Sacerd. gramm. VI 466, 10. *pro acc.*: *l. 83 sq.* *de notione*: Comment. in Don. gramm. V 328, 15 isteroproteron quasi 'isteron proteron' hoc est 'in extremo primum' ...; aliter, ut in Porfirio legimus, 'isteron' graece 'post' latine sonat. ergo isterologia appellatur hoc est post dictio (*cf. supra l. 45*) vel sermo, subaudis positus. item -n 'post ante'. nam 'proteron' 'ante' significat. Gloss. V 100, 9 steron proteron sententia ordine mutata ut (*Verg. Aen. 3, 662*) *eqs.*

1 *pertinet ad mutatum ordinem sententiae* (*cf.* Sacerd. [*inde* Diom.] *supra l. 49.* Don. [*inde* Pomp.] *l. 54*): Serv. Aen. 1, 78 -n in sensu (1, 264 -n in s.; ante enim civitas, post iura conduntur. *al.*). 1, 179 multi -n putant ...; qui ... se tuentur exemplo (*georg. 1, 267; cf. supra l. 57*) ... et volunt etiam hic -n esse; quod falsum est

[Rubenbauer]

(*cf. et* auct.). 6, 723 -n: post hunc enim versum sequi debuit *vs.* *722.* 9, 562 est -n (pro(t)ysteron *pars codd.*). georg. 1, 178 -n posuit. 3, 60 *al.* auct. Aen. 2, 134. 9, 70 -n ...: 'incendia' ... pro materia, ex qua incendia sequuntur; et videtur eventum posuisse (*sim.* 10, 140. 314 'haurit' 'ferit' ... putatur -n. georg. 1, 309). *al. v. ind. Mountford-Schultz.* SCHOL. Ter. Bemb. Haut. 430. 2 *pertinet ad mutatum ordinem verborum*: SERV. Aen. 2, 162 *v. p. 3164, 67.* ecl. 6, 74.

hystriculus, -a, -um. *ab* hystrix. GLOSS. II 68, 58 (*cf.* GLOSS.^{L} II Philox. HI 21) δασύπρωκτος histriculus (*cf.* hirsuticulus [*p. 2824, 43*]). *i. q. spinosus, pilis asper*: TERT. pall. 4 p. 934 Oe. *Achilles* iam -us (ustr- *libri*) ... adhuc sustinet stolam fundere. ARNOB. nat. 5, 25 p. 197, 3 in speciem levigari nondum duri atque -i (striculi *P*) pusionis. *translate*: HIER. in Rufin. 1, 30 p. 421^{B} -ae et lividae mentis hominem.

hystrix, -icis *f.* (*m. p. 3166, 6*), ὕστριξ. ISID. orig. 12, 2, 35 -x (strix *v. l.*), animal in Africa erinacei simile, vocatum a stridore spinarum. *scrib.* hy- PLIN. *praeter p. 3166, 8,* SOL.; i- *l. 20. p. 3166, 12. 16*; strix *l. 15. p. 3166, 5. 13; alias* hi-. GLOSS.^{L} III Abol. HI 17 histris quadrupes spinosus. Corp. H 108 -x iil (*anglos.*). GLOSS. ἴστριξ istrix. istrix animal, quod pilos habet acutos. [*sic.* istrici. *M.-L.*]

i. q. animal de genere erinaceorum (*cf. Steier, RE III A, 1927 sqq.*): PLIN. nat. 8, 125 -es generat India et Africa spina contectas cute (*Mayh.; v. adn. crit.*) irenaceorum genere, sed -i longiores aculei et, cum intendit cutem, missiles *eqs.* (1, 8, 53 de -e. SOL. 30, 28 -x [strix *H*] ... erinacei similis spinis tergum hispida *eqs.* CLAVD. carm. min. 9$^{ult.}$ de -e. 9, 4 cognitus -x Herculeas adfirmat aves [*seq. descriptio figurae et morum*]. *cf. et p. 3165, 15*). 29, 107 quae de irenaceo dicentur, omnia tanto magis valebunt in -e ([histrici *codd.*]. 1, 29, 14—40). 30, 123 partus conceptos -um cinis potus continet (1, 30, 8—53). POL. SILV. nom. anim chron. I p. 543, 10 (*inter nomina quadrupedum*) -x. *in comparat.*: CALP. ecl. 6, 13 alter ... hirsuta spinosior -e (i- *G*) barbam. PASS. Barth. 7 p. 146, 10 *daemon Astaroth* pennarum adaeque habentem alas spineas sicut -x (strix, stirpix, stirps, stips *vv. ll.*). *i. q.* χοιρόγρυλλος (*cf. Steier l. l. 1929 et* GLOSS. III 120, 11 sqq. ὕστριξ melis. taxus. porcus silvaticus): ITALA deut. 14, 7 (Lugd.) non manducabis ... leporem et istricem (χοιρογρύλλιον, *Vulg.* chyrogryllium), qui rerumigant et ungulam divisam non habent.

deriv.: hystriculus.

Rubenbauer.

THESAVRVS LINGVAE LATINAE

EDITVS AVCTORITATE ET CONSILIO
ACADEMIARVM QVINQVE GERMANICARVM
BEROLINENSIS GOTTINGENSIS LIPSIENSIS
MONACENSIS VINDOBONENSIS

VOLVMEN VI
PARS TERTIA
H



MCMXXXVI—MCMXLII
LIPSIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

LIZ.-NR. 294 · 375/6/53 · PRINTED IN GERMANY · LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI (III/18/154) – T 3657

Volumine sexto confecto de sociis operis persequendi haec praefamur:

Munus redactoris generalis post Georgium Dittmann a. MCMXXXVI suscepit Bernhardus Rehm.

Tertiam huius voluminis partem vocabula a littera H incipientia continentem ordinaverunt primo Georgius Dittmann, deinde Henricus Hafftner, qui etiam postquam in Helvetiam patriam ad aliud munus suscipiendum revertit, plagulas legere et adnotare perseveravit, postea Guilelmus Ehlers, cui in bellum profecto ipse successi. In hac parte conficienda singula vocabula tractantes operas praestiterunt sodales nostri Edvardus Brandt, Carolus O. Brink, Vincentius Bvlhart, Georgina Bvrckhardt, P. Max. Groth, Johannes Gvndel, Thure Hastrvp, Johannes B. Hofmann, Herta Klepl, Ericus Koestermann, Hildegarda Kornhardt, Ernestus Kroeker, Henricus Lavsberg, Fredericus Mehmel, Bernhardus Rehm, Wolfgangus Schmid, Rudolfus Stark, Franciscus Tietze, A. F. Wells, Julius Wolff. Notas etymologicas suppeditavit J. B. Hofmann. In plagulis legendis et adnotandis inde a primis quaternionibus nos adiuverunt Guilelmus Heraevs(†), qui qua erat comitate et scientia litterarum antiquarum, usque ad obitum dolendum de explicandis locis difficillimis nos docere nobisque consilia dare numquam desiit, Manu Levmann, Ernestus Lommatzsch, Maximilianus Niedermann, quorum ad numerum in legendis ultimis quaternionibus accesserunt J. Svennvng Upsaliensis et Ludovicus Castiglioni Mediolanensis. Quorum curis indefessis hoc potissimum loco gratias agimus.

Maximam vero gratiam debemus fautoribus, quorum auxilio effectum est, ut etiam inter horum temporum discrimina opus inceptum continuari posset. Quorum nomina in tabula sequenti inscripta sunt.

Monachii mense Maio a. MCMXLII.

Joh. Rvbenbaver.

AD CONFICIENDAM VOLVMINIS SEXTI PARTEM TERTIAM LIBERALISSIME AVXILIA PRAESTITERVNT:

NOSTRATES

ACADEMIAE LITTERARVM BEROLINENSIS GOTTINGENSIS HEIDELBERGENSIS LIPSIENSIS MONACENSIS VINDOBONENSIS

SOCIETAS QVAE APPELLATVR **"DEUTSCHE FORSCHUNGSGEMEINSCHAFT"**

MINISTERIVM CVRAM GERENS STVDIORVM LIBERALIVM TAM **GERMANIAE** QVAM **BORVSSIAE**

MINISTERIA STVDIORVM LIBERALIVM **BADENSE BAVARICVM VIRTEMBERGENSE**

ORDO AMPLISSIMVS CVRATORVM LITTERARVM STVDIORVMQVE LIBERALIVM **HAMBVRGENSIS**

SOCIETAS OPES IN STVDIA LITTERARVM COLLATAS ADMINISTRANS **HAMBVRGENSIS**

AMERICANI

MRS. **J. M. WVLFING** CIVIS VRBIS QVAE APPELLATVR **ST. LOVIS** CVM COGNATIS AFFINIBVSQVE IN EADEM VRBE HABITANTIBVS MISS **ANNIE GVYE** MRS. **H. RIESENBERG** MRS. **E. TAVENNER** PROF. **E. TAVENNER** PER ANNOS MCMXXXIV-MCMXXXIX

† MR. **A. J. WALTER** CIVIS VRBIS QVAE APPELLATVR **ST. LOVIS** PER ANNOS MCMXXXIV-MCMXXXVIII

CVRATORES **FVNDATIONIS ROCKEFELLERANAE** PER ANNOS MCMXXXIV-MCMXXXVII

THE HONORABLE **CHARLES NAGEL** CIVIS VRBIS QVAE APPELLATVR **ST. LOVIS** PER ANNOS MCMXXXVI-MCMXXXIX

PROF. **MARGARET B. WILSON** CIVIS VRBIS QVAE APPELLATVR **WASHINGTON** ANNIS MCMXXXVI/MCMXXXVII

HELVETII

EX **AERARIO PVBLICO** EROGAVERVNT STIPENDIA DANDA OPERIS NOSTRI SOCIIS HELVETICIS PER ANNOS MCMXXXIV-MCMXLII

QVORVM OMNIVM NOMINA GRATO ANIMO PROSEQVVNTVR QVI ACADEMIARVM IVSSV OPERI PRAESVNT

Zuschriften an den Thesaurus Linguae Latinae

wolle man richten nach

(13b) München 2, Arcisstraße 8^III

Bei Anfragen Rückporto erbeten, bei Besuchen vorherige Anmeldung erwünscht